Notes du mont Royal

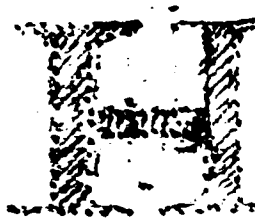
www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

IOSEPHI IVDEI HISTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS ANTIQ VITATVM VIGINTI INCIPIT FOELICITER: ET DE GRAECO IN LATINVM TRADVCTOS: PER VENERABILEM PRESBYTERVM RVFFINVM AQVILEIENSEM VIRVM DOCTISSIMVM.

ISTORIAM CONSCRIBERE DISPONENTIBVS NON VNam nec eádé uideo eiuſdé ſtudii cauſá: ſed multas exiſtere: & ab alteruero plurimum differétes. Ná quidá eoꝝ ſui ſermonis pádere uolétes ornatú: & ex hoc gloriá aucupátes: ad parté huius diſciplinæ accedúnt. Alii uero illis gratiá referétes: de qbus ipſá deſcriptioné eſſe cõtigerit í opere eodé ultra uirtuté coacti ſunt laborare. Quidam aũt ipſa reꝝ neceſſitate uim paſſi ſunt: ut ea quibus interfuerút cum agerent: ſcripture declaratione colligerent: Multos auté magnitudo rerum utiliũ in occulto iacentium inuitauit: ut hiſtoriá ex his ad utilitaté deberent proferre cõem. Harum itaq; quas prædixi cauſarũ: duæ nouiſſimæ mihi etiam prouenerunt. Bellum nanq; quod iter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis acceſſerit: experimento ipſe cognoſcens narrare coactus ſum: propter eos qui ueritaté í ipſa conſcriptione corrũpunt. Præſens auté opus aſſumpſi: credẽs etiam dignũ ſtudium Græcis omnibus apperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatem noſtram & conuerſationis ordinem ex hebraicis litteris interpretatũ. Dudum ſiquidem cũ bella cõſcriberé ppoſueram declarare q fuerint í inicio iudei: & quibus ſint uſi fortunis: & per qué legiſlatorem ſint eruditi hoc quod ad pietatem aliáq; uirtutis continétiam noſcitur attingere: & q̃longis pugnantes temporibus: ſuiti nouiſſime uenerint ad certamina Romanoꝝ. Sed quoniá ígens erat operis eius ordo: & ualde perplexus in ipſo libro diuidens diſponenſq; principia: atq; finem cõſcriptioné ipſam abbreuiare tẽtaui. Tempore nanq; procedente ſecundum illud quod ſolet accidere grandia cogitãtibus: mihi quoq; ſegnicies tarditaſq; ſucceſſit tantá arripiendi materiá in uſum extraneæ quippe linguæ: & a noſtra conſuetudine pegrinæ. Erant aũt qui me hiſtoriæ deſiderio pro rebus talibus ſuitarent: & præcipue horum oium epafroditus uir qui uniuerſas quidé dilligere diſciplinas: maxíe autẽ rerum geſtaꝝ cognitione gauderet utiq; cum & ipſe magnis rebus & multimodis cauſis iterfuiſſet: & í omnibus mirabilem naturæ fortitudiné: & ímutabilem uolũtaté ſuæ uirtutis oſtẽderet. Huic enim uiro ſemper obediens qui utiliter & bene agentium cooperator exiſteret: ne uideret deſidia potius q̃ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui: illud quoq; ſuper ea quæ iã dicta ſunt nõ tranſitorie cogitás: quia p hæc & de noſtra proſapia aliquid tradere noſtris uolui: & de Græcis ſi quis eoꝝ ſcire quæ noſtra ſunt uoluerit. Cõperi ſiquidé quomodo Ptolomeoꝝ ſecundus rex maxíe circa diſciplinam & libroꝝ collectioné ſtudium habens: in noſtra præcipue lege opus ſuæ largitatis oſtendit: & cõſtituta eius feſtinauit græca uoce tranſferri. Pontifex uero noſter Eleazarus: nulli uirtute ſecundus nõ ſuidit: ut prædictum regé hac utilitate priuaret: cui oío forſitan reſtitiſſet: niſi patriæ noſtræ cõgrueret: ut nihil bonoꝝ eius remaneret occultum. Ideoq; mihi ſcilicet ipſe cõuenire putaui. ut magnanimitatem quidé pontificis imitaret: & ut regie largitati ſimilit[illegible]onderetur ab eis qui doctrinæ amatores eſſe noſcũtur. Neq; enim ille omné deſcriptionem a tranſlatoribus accepit: quando ea tantũmodo quæ legis ſũt: hi qui ad explanationé miſſi fuerant Alexandriam tradiderunt: cũ ſint alia innumera quæ per ſacras litteras indicantur: utpote quinq; miliũ hiſtoria in iſtis expoſita: & diuerſæ quidé in his continétiæ ſunt. multæ uero ciuitatũ fortunæ: & fortia facta ducum: & mutabilitates conuerſationum: qđ totũ ex ipſa hiſtoria præcipue poterit quilibet agnoſcere. ſi eam uoluerit lectitare: in qua etiá reperíe: quõ eis qui uoluntatem propriam non ſequuntur: & ea quæ bene ſancita ſunt tranſcendere non preſumũt omnia ad terminum fidei tendétia proſpere paguntur: & honoris fœlicitas præbetur a deo: quando uero receſſerint aliqui ab huius diligentiæ ueritate: fiunt eis oía ſub inopia: quæ uidebantur in abundantia cõſtituta: & í calamitatem importabilem eis uertitur: quicquid quaſi bonum agere feſtinabant. Iam itaq; eos qui lecturi ſunt hos libros exoro: ut uoluntatem ſuam deo ſubmittant: & legiſlatorem noſtrum probent ſi naturam eius digne conſiderauit: & ſemper decentes actus uirtutis eius expoſui: purá rõnem de illo cuſtodiés ab omni que refertur ab aliis turpitudine fabulaꝝ licet ex longitudine temporis: & ætate uetuſtiore potuiſſet multam figmẽtorum fallacium habere licétiá. Fuit enim ante annos duo milia. In qua longitudine ſeculi: neq; ipſorum deorũ generationes poetæ: niſi forte hoíum actus aut leges dicere preſumpſerũt: integritatem uidelicet eoꝝ quæ a me conſcripta ſunt: procedens ſermo ordine proprio declarauit.

Hoc factuꝫ me i negotio iſto propoſui:ut nihil adiitiam:nec iteꝫ prætermittā.Quia uero pene omnia ex moyſeos legiſlatoris ſapientia apud nos pendere noſcuntur: neceſſe mihi eſt pauca de illo prædicere ne qui legentium quærāt:cur noſtri ſermo ſtudium deſcriptionis habēs de dictis & factis in tantā naturæ rōnem proceſſerit. Sciendum itaq; quō legiſlator ille omniū rerum neceſſarium iudicauit ut quiſquis ſuā uitam bene gubernaturus & legem eſſet aliis poſiturus : dei primitus deberet conſiderare naturam:opamq; eius mēte contemplaretur.& eius exemplū imitaretur:& q̄tum eſſet uirtus hunc ſequi tentaret.Neq; enī uel ipſi legiſlatori fuit ſufficiens mens: dum in ipſius utiq; contemplatione deficeret:nec eis qui conſcripturi ſunt ꝑ cauſa uirtutis aliquis proſper euentus erit: niſi præ oībus doceātur quia pater omniū & dominus deus exiſtens; & uniuerſa reſpiciens:ſequentibus ſe uitā fœliciſſimā præbet:a uirtute uero digredientes:maximis calamitatibus ſubdit. Hoc ergo docere deſiderans Moyſes ſuos ciues ac populos legis cōſtitutionem nō ab ore cōmuni:nec a propriis placitis inchoauit:ſed ad deum & mūdi fabricam eoꝝ mētes erigens & perſuadens:quoniā creaturaꝝ terrenaꝝ opus dei præcipuū hoīes ſumus: dum habuiſſet eos iam ad pietatē obedientes:de rebus reliquis eis facilime perſuaſit.Alii nanq; legiſlatores fabulas ſequētes humanoꝝ delictoꝝ confuſionē potius i deos ſuos ſacrilego ſermo ne uerterunt:& multam malignis peccādi licentiam præbuerunt. noſter uero legiſlator ſummā uirtutem deum habere pronuntians.infudit hoībus ea participari:& eos qui taliter non ſaperēt nec crederent;iuſſit ineuitabiliter caſtigari.Secūdum hoc ergo argumentū facere examinationē lecturos exoro.ſic enim conſiderantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maieſtatem dei atq; clementiam uidetur incongruū.Cuncta nanq; circa naturam reꝝ affectionē conſonam habere noſcūtur.alia quidem aperto uel ſimplici modo legiſlatore tangente.alia uero cum ſua honeſtate allegorice proferente.quia qui clare dici proderat: hæc manifeſte declarauit.Volentibus autē etiam cās reꝝ ſingulas conſiderare:contēplatio multa nimis:& ualde philoſophica repiē. Quod ego nunc quidem dicere ſuppono:ſed deo tempus præbente nobis poſt hoc opus tentabo conſcribere. Conuertar autē ad reꝝ narrationem:reminiſcens primitus eoꝝ:quæ de mūdi fabrica Moyſes dixit. Hæc aūt in ſacris libris comperi ita conſcripta.

Capitula in librum primū incipiunt.

Aec inſunt in primo libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiquitatis iudaicæ. Cap.i
De creatiōe cæli & terræ:& de opibus ſex dieꝝ:& reqæ diei ſeptī. Cap.ii.
De plaſmatiōe prothoplaſtorum: & de plātatione paradiſi:& de ītroductione Adam & euæ in ipſum. Cap.iii.
De tranſgreſſione prothoplaſtoꝝ: & de electione eoꝝ de paradiſo. Cap.iiii.
De interfectione Abel ꝑ Cain:& de pena qua multatus ē cain:& de duabus colūnis latericia & lapidea : in quibus conſcripſerunt filii adam omnem diſciplinam rerum cæleſtium quam per ſe adinuenerunt. Cap.v.
De inundatione diluuii ſuper terram: & ubi noe ſaluatus eſt cum generatione ſua per arcam. Cap.vi.
Noe poſt diluuium oblatis domino hoſtiis.orat nullam aquarum iundationem ulterius induci ſuper terram. Cap.vii.
Deus annuit præcibus noe:arcū pluuialem deſignās ei in teſtimoniū fœderis Cap.viii.
De morte noe : & de filiis eius. Cap.viiii.
De nemroth filio chā:& de ædificatōe turris:& de diſcordia diuerſaꝝ liguaꝝ. Cap.x.
De diſperſione gentium i uniuerſas terras:poſt ædificationem turris. Cap.xi
De filiis iaphet filii noe:& de gentibus quæ per eos inſtitutæ ſunt. Cap.xii.
De filiis cham filii noe:& de gentibus ꝑ eos inſtitutis. Cap.xiii.
Noe inebriatus:nudatus:irriſus:irriſorem filium maledictioni ſubdit: fratribus eius maledictū patris effugientibus. Cap.xiiii.
De filiis ſem filii noe:ſeu de gentibus per ipſos inſtitutis:& de ortu abrae Cap.xv.
Abraam ſecundum præceptum domini de chaldea migrat in chananeam. Cap.xvi.
Abraam fame opprimente chananeam:egyptum ingreditur:ubi dignus & clarus habetur:diſciplinā ariſmetricæ:& aſtrologiæ:contradens ægyptiis:a quibus iterū regreſſus in chananeā:partitur terram cum loth cognato ſuo. Cap.xvii.
Sodomite congreſſi cum aſſyriis prælio uincuntur: uicti captiui abducuntur: cum quibus loth captiuus abducitur. Cap.xviii.

Abraã irruens ĩ aſſyrios:loth & captiuos ſodomitarũ eripuit:cui regreſſo occurrit rex ſodomitarũ:& melchiſedech rex ſolimorũ:deinde accepto ꝓmiſſo diuino depoſteritate:genuit iſmahel: ipſeq; circũciſus eſt præcipiẽte domino:& iſmahel:totaq; domus eius. Cap.xix.
De abraam quõ tres angelos ſuſcepit:a quibus audiuit & ſarã filiũ piturã:& ſodomitaꝝ euerſionẽ:& de loth:qui & ipſe ſuſcepit ãgelos hoſpicio:& de euerſione ſodomoꝝ ſimulq; de eruptione loth cũ tota domo eius: & quomodo uxor loth conuerſa eſt in ſtatuam ſalis: cum reſpicit ciuitatem pereuntem: & de cõmixtione filiarum cum patre. Cap.xx.
Quomodo abraam migrauit in gerara:& abimelech adamauit ſaram uxorẽ abrae:ſed correptus a domino:reddidit eam ipſi intactam:& de natiuitate yſaac. Cap.xxi.
Quõ abraã monẽte ſara:& ꝓcipiẽte domino emiſit a ſe agar cũ filio iſmahele. Cap.xxii.
Abraam accepit mãdatum a domino de immolatione yſaac. Cap.xxiii.
De morte ſara & ſepultura ipſius:poſt cuius mortẽ abraã accæpit cethurã uxorẽ. Cap.xxiiii.
Quomodo yſaac quadragenarius duxit uxorem rebeccam. Cap.xxv.
Abraam moritur:& ſepelitur in ebron cum ſara coniuge ſua. Cap.xxvi.
De cõceptu uel ptu rebeccæ:& quõ yſaac pegrinatus eſt i geraris tpe famis:& quia cũ ſenuiſſet: & caligarẽt occuli eius:benedixit iacob cũ putaret ſe benedicere eſau. Cap.xxvii.
Iacob timẽs fratrẽ fugit ad laban in meſopotamiã: ubi filias labã lyam & rachel accepit uxores: cũ ãcillis eaꝝ bala & zelfa:ex qbus filios.xii.genuit:& unã filiã:quæ regreſſo iacob de meſopotamia ad chananeam:uiolata eſt a ſichem filio emmor regis ſicimoꝝ: quare indignati fratres eius totam ciuitatem percuſſerunt in ore gladii. Cap.xxviii.
Moritur yſaac in ebron:& ſepelitur a filiis ſuis:rebecca uxore prius defuncta.

Ioſephi antiquitatis iudaicæ liber primus incipit feliciter.

IN PRINCIPIO CREAVIT DEVS CELVM ET TERRAM:SED DVM terra ad aſpectũ non ueniret:& ꝓfũditate tenebris celaretur:& ſpiritus dei deſup portaret deus fieri iuſſit lumẽ:quo facto conſiderãs oẽm materiã:ſeparauit lumen & tenebras: & aliæ quidẽ rei nomẽ impoſuit noctẽ:aliud uero uocauit diẽ:ueſpere & mane appellãs initiũ lucis & regẽ.Et his quidẽ eſt primus dies:moyſes autẽ eũ unũ eẽ dixit.Et licet ſufficiat eãm huius rei etiã nũc dicere:tamẽ qa pollicitus ſum rationẽ cauſaꝝ ſingulaꝝ ſeorſum tradere:illud ad huius rei ĩterpretationem me neceſſariũ eſt differre.Poſt hæc ſecũda die cælũ ſuper oĩa collocauit:ipſumq; ab aliis diſtinguẽs:ĩ ſemetipſo cõſtitutũ eẽ præcepit:& ei criſtallũ circũfigens:humidũ eũ & pluuialẽ ad utilitatẽ quæ fit ex terre imbribus:cõgrue fabricatus ẽ.Tertia die ſtatuit terrã:circa eã mare diffundens.Ipſa uero die repente uirẽs herba & ſemẽ de terra ſunt orta. Quarta aũt die ornauit cælũ ſole & luna:aliiſq; ſideribus:motus eis tribuẽs atq; curſus:qbus horaꝝ diſtinctiões manifeſte deſignarent.Quĩta die animalia natatilia & uolatilia:alia qdẽ ĩ ꝓfundo alia uero ĩ aere eſſe cõ[illegible]it:copulãs ea ad cõmunionẽ atq; ꝓmixtionẽ cã ꝓlis ꝓfuture:& ut eoꝝ natura multiplicari poſſet & creſcere. Sexto uero die creauit quadrupedũ genus:maſculinũ faciẽs atq; fœmininũ, ĩ quo ẽt hoĩem finxit.Ita ergo mũdũ cunctũ ſex diebus & oĩa quæ ĩ eo ſunt facta Moyſes ait.Septio die deũ ab opibus manuũ ſuaꝝ reqeuiſſe dicẽs.Vnde ẽt nos eo die laboribus ꝓpiis uacare dignoſcimur: eum ſabbatum appellãtes:qd nomẽ requiem hebraica lingua ſignificat. Cap.ii.

OSt ſeptimã uero diẽ cepit de hoĩs natura moyſes reddere rationẽ:ita dicens. Finxit deus hoĩem:puluerẽ de terra ſumẽs:& ĩ eũ ſpiritũ ĩſpirauit & animã. Hic aũt homo Adã uocatus ẽ:qd nomẽ hebraica lĩgua ſignificat rubeus:quoniã cõſperſa rubea terra factus ẽ.Talis ẽ.n.uirgo tellus & uera.Præſentauit quoq; deus ade aĩalia ſecũdũ gẽus fœmininũ maſculinũq; demõſtrans:& his noĩa ĩpoſuit:qbus ẽt nũc uocãt.Vidẽs ergo deus adã nõ habentẽ ſocietatẽ ad fœminã neq; cohabitationẽ cũ utiq; nõ eſſet:delectãs aũt in aliis aĩalibus quæ copulata uidebãtur:una dieꝝ eo dormiẽte:auferẽs coſtã eius:finxit ei mulierẽ:& adam ſibi iũctã:cognouit de ſe fuiſſe plaſmatã.Iſſa hebraica lĩgua mulier appellat.Nomẽ uero mulieris illius erat eua:qd ſignificat oĩum uiuẽtiũ mrem.Dicit aũt deũ ẽt ad orientẽ plãtaſſe paradiſum oĩ germiatiõe florentẽ:ĩ hoc enĩ eẽ & uitæ plãtationẽ:& aliã prudẽtiæ:qua cognoſceret qd eẽt bonũ:q due malũ:& ĩ hũc ortũ ĩtroduxiſſe adã & eius uxorẽ:ꝓcipientẽ plãtationũ eos habere ſolicitudinẽ.Rigat uero ortus hic ab uno fluio: circa oẽm terrã ũdiq; pfluẽte.Hic ĩ quattuor diuidit

ptes:& phiſon qđē nomen ē uni:qđ īundationē ſignificat:eductus ī indiā: ī pelago late diffūdīť: qđ geta nūcupať a græcis:euphrates aūt & tigris ī mare rubrū ferūť. Vocať euphrates qđ́foras: qđ ſignificat diſpſiōes ſeu flos:tigris aūt dilīgat.qđ īdicat acutū aliqđ & anguſtū.Geon quoq; p egyptū fluēs:oſtēdit eū q nobis ab oriēte redditur quem græci appellant nullum. Cap.III.

Eus igiť adā & mulierē ex aliis qđē plātatiōibus guſtare p̄cepit.De prudētiæ uero plā tatione uoluit abſtinere:prædicēs cōtingētibus ex ea pditionē eſſe uēturā.Et dū illo tpe cūcta aialia cōcordarēt:ſerpēs cohabitās cū adā atq; muliere īuidiā habuit:ī q̄bus eos arbitrabať eē fœlices obediētes utiq; p̄ceptis deī. Quos reputās p̄ī obediētiā cala mitatis ſuceūbere:p̄ſuaſit mala uolūtate mulieri:ut de prudētiæ plātatiōe guſtaret dicēs ī ea eſſe boni maliq; cognitionē.Quo facto:beatā eis uitā:& cui nihil diuinæ cognitiōis deeſſet dicebat accedere:& ſeduxit qđē mulierē:ut dei mādata cōtēneret.Quæ cū ex illa plātatiōe guſtaſſet:& ta li epulatiōe gauderet:ēt ade exīde ut ueſcereť p̄ſuaſit. Quo facto:ſemetipſos cognouerūt eē nu dos:cōfuſionēq; manifeſtā habētes:tegumētū ſibimet reqrebāt.Illa nāq; plātatio cā acumīs erat & ītellectus.Foliis ergo fici ſemetipſos opuerūt:& hæc genitalibus opponētes:uidebāť ſibi ī his magis eſſe fœlices quæ prius reputabāt ſe difficilius īuenire.deo aūt in hortū ueniēte: adā ne ad eius uēiret colloqm: cōſcius īiquitatis ſuæ diſceſſit.Deus itaq; itendēs qđ egerat:cām reqrebat p̄p quā prius eius alloqo delectareť:poſtea uero refugeret atq; cōfūderēť.Illo ergo nihil loquēte: eo q̄ ſe cognouerat dei trāſgreſſum fuiſſe mādatū:deus ait.Mihi qđē de uobis notū eſt : quēad modū fœlicē uitā extra oīum malo; paſſionē habueritis:nulla ſollicitudine aīum ueſtrū cōtur bāte:cū uobis ſponte ad fruendū & ad uoluptatis abūdantiā orirenť uniuerſa:me p̄uidēte uirē tia ſine ueſtro labore & miſeria:ſed nūc male præſentibus ſenectus uelox uobis aduenīet:& non lōga uita ſuccedit:quoniā mihi cōtumeliā tali uolūtate feciſtis:mea mādata p̄uaricādo. Neq; enī uirtutis cā taciturnitate cōſtringeris:ſed mala cōſcientia retineris.Adā uero peccati ueniā poſtu labat:rogabatq; deū:ne eū nimis affligeret:& de facto cōiugē accuſabat:dicēs ſe ab ea ſeductū de liquiſſe. Quę rurſus de ſerpēte q eā ſeduxerat quærebať.Deus aūt adam uictū cōſilio mulieris: pene ſubiecit: præcipiēs terræ ne qcq̄ eis ſpōte p̄ferret: ſed laborātibus & opatione cōtritis:alia quidē fruges daret:alia denegaret.Euā uero partu & cōceptionū doloribus caſtigauit:quō adam ī quibus ipſa fuerat a ſerpēte decepta ſeducēs:calamitatibus īplicita.Abſtulit & ſerpēti uocē:ira tus eius malignitati quā geſſerat ī adā: & uenenū ei ſub līgua ponēs : q̄ eēt hom̄ibus inimicum: præcepit ut mulier eius capiti plagas inferret :ille uero iacens hominibus eſſet aduerſus:& in teritum facilē eis p uidicta portaret. Quē etiā pedibus priuauit: ut uolutatus ī puluere traheret Et deus qđē hæc eos pati præcipiēs:trāſmigrauit adā & euā ex horto ī aliā regionē. Cap.IIII.

Ati ſunt aūt eis filii duo maſculi:quo; unus qđē prior appellabať cain:qđ nomē īterp tatū ſignificat poſſeſſionē, Abel uero ſecūdus:qđ ſignificat:nihil hoc.Quibus nate ſunt etiā filiæ. Germāi ſiquidē diuerſis ſtudiis luctabāť.Abel quidē iunior iuſticiā colebat: & in oībus quæcūq; gerebat:deū putabat eſſe præſentē:uirtutiq; p̄ſpiciebat: cuius erat cōuerſatio paſtoralis.Cain aūt erat circa alia maligniſſimus:& ad lucra ſolūmodo ſemp intētus.Terrā arare primus cōp̄it:& fratrē huiuſmodi cauſa p̄emit.Nā cū eis placuiſſet ſacrificare deo:cain quidē de culture germīationibus optulerat fructū:abel aūt lac:& primogenita gregū:agnū deus potius in hoc ſacrificio delectatus eſt:q̄ ſpontaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus:& non in illis quæ ex inuētione hoīs auari nata uidebāť.Qua p̄pter cain īdignatus:eo q̄ abel fuiſſet ei a deo p̄poſitus:fratrē interemit.Quē cū necaſſet:& mortuū occultaret:credidit latere cōmiſſum. Deus aūt ſciēs qđ erat factū: uenit ad cain:de fratre p̄quirēs ubi eēt:q̄ eū diebus plurimis nō ui deret:dū cætero tpe illū cū eo cōuerſari r̄ſpiceret.Cain aūt heſitās:nec habēs qđ deo potuiſſet di ceř:ipſeq; prius ſe q̄ frem nō uiderit dicer cogitaret:cū domīus uehemēter īſtaret & p̄ſcrutareť: īdignatus ille:nō ſe eē pedagogū nec cuſtodē eius:nec actuū fratris affatus eſt.Deus ergo repēte cain īcrepauit iterēptorē fratris effectū:& ait. Ammiror ſi de fratre neſcis dicere quid factū ſit: quē ipſe pemiſti:Cui tamē ſacrificiū celebranti : atq; poſcēti:ne ob hoc irā ſuſcipet:ſeuioré penā homicidii relaxauit:maledictūq; eſſe cōſtituit & eius ſobolē uſq; ad generatōnē ſeptimā mīatus eſt eē puniēdā:& ex illa terra eū cū uxore p̄iecit.Quo formidāte:ne beſtiis capiēdus īcideret:& eo mō periret:iuſſit ut nihil triſte de tali cogitatiōe metueret:nec enī ei p̄pterea mali qcq̄ eueīret p beſtias:ac p oēm terrā eū ſine formidīe ſigno ei poſito quo notus fieret:abire p̄cepit.Multā er go p̄grās terrā cū ſua uxore cain collocatus ī loco q naida nūcupať:ubi moratus ē:quo ēt ei fi lii nati ſūt.At uero penā illā nō habuit p̄ emēdatōe:ſed p̄ īcremēto mali:libidinēq; potius nutri uit ī corpore:licet cū īiuria ſecū cōmorātiū hāc hr̄et:augēs domū multitudīe pecuniaq;:ex rapi nis & uiolētia cū geſtaq;. Ad luxuriā quoq; & latrocinia ſuos familiares īuitās : quoq; doctor in

cæleſtis ſtudiis erat:& ſimplicitatē quidē cum qua prius uiuebāt hoīes adinuentione menſurarū & ponderum pmutauit:integrāq; eorū uitā ex eaq; rerū ignorantia & magnanimitate ad callidi-tatē corruptionēq; pduxit. Termios terræ primus poſuit ciuitatēq; cōſtituit:muriſq; muniuit: illicq; coegit ſuos conuenire domeſticos. Hanc ergo ciuitatē ab enoch filio ſuo ſeniore enoichā appellauit. Enoch uero irath filius fuit:ex quo māiuahel:cuius fuit filius matuſahel qui habuit filiū lamech: cui filii & filiæ ſeptē & ſeptuagīta fuerūt ex duabus uxoribus eius nati ſella & ada. Horū iobal quidē qui fuit de ada. tabernacula fixit:& greges amauit:tubal conſanguineus eius exiſtēs: muſicam coluit:& pſalteriū:citharāq; laudauit. Tubalcain qui ex altera natus eſt:fortitu-dine cūctos excellēs:res bellicas decēter exercuit:ex his etiamq; ad libidinē attinēt corporis enu-triuit:ferrariā arte primus inuenit:habuitq; ſororē noīe noemma. Et quoniā lamech diuinas res ſapiēter ſciens:uidebat ſe ſubiacere pene cain ob necē fratris:hoc ſuis uxoribus īdicauit. Adhuc aūt uiuēte adam:cōtigit cain ſobolē p ſucceſſionē eſſe nequiſſimā:& aliū alio peiorē exiſtere:qui utiq; ad bella īcontinētes erant & ad latrocinia ꝓperabant. Si quis eorū ſegnis eſſet ad effunden-dum ſanguinē:aliis rebus peſſimis imminebat:cōtumeliā faciens & auarus exiſtens. Adam uero qui primus de terra factus eſt:& de quo nos exigit ratio adhuc habere ſermonē: abel quidē extī-cto cain aūt ꝓpter necē eius effugato:de procreatiōe filiorū cogitabat:& uehementer eū genera-tionis amor habebat:agentē annos ducētos & triginta:ſup quos alteris uiuēs ſeptīgentis defun-ctus eſt. Fuerunt aūt ei & alii filii plurimi:inter quos etiā ſeth:ſed de aliis quidē longum eſt di-cere:conabor uero de ſeth dicere tantummodo. Is nanq; nutritus & pueniens ad ætatē quæ iam poſſet ea quæ ſunt bona diſcernere:uirtuti ſtuduit:& cū fuiſſet uir egregius:imitatores ſui filios dereliquit. Illi quoq; omnes cū boni fuiſſent orti:in eadē terra ſine uexatione uiuentes: feliciſſi-me cōmorati ſunt:nihilq; eis uſq; ad uitæ terminum crudele prouenit. Diſciplinam uero rerum cæleſtium & ornatum eaq; primitus inuenerunt:& ne dilaberentur:ab hominibus quæ ab eis inuenta fuerant:aut antequā uenirent ad cognitionem depirent:cum prædixiſſet adam extermi nationem rerum omnium:unam ignis uirtute:alteram aquaq; ui ac multitudine fore uenturā: duas facientes colūnas:aliam ex lateribus:aliam ex lapidibus ambabus quæ inuenerant conſcri-pſerunt:ut & ſi conſtructa lateribus exterminareť ab ymbribus:lapidea permanēs præberet ho-minibus ſcripta cognoſcere:ſimul & quia lateralem aliā poſuiſſent: que tamē lapidea permanet hactenus in terra ſyria. Et iſti quidē ſeptem generationibus permanſerunt:deum iudicantes eſſe dominum omnium:& ad uirtutem ſemper inſpicientes.

Cap. V.

Einde tempore procedente de paternis ſolemnitatibus ad mala ꝓgreſſi ſunt:neq; le-gitimos honores ulterius ꝓbētes deo:neq; circa hoīes iuſticiæ uerba faciētes:ſed zelū quem prius habuerunt pro uirtute:in duplam maliciam poſtea per ea quæ gerebant monſtrauerunt. Ob hoc itaq; contra ſe deū irritauerūt. Nam multi angeli dei mulie-ribus coeuntes iniurioſos filios genuerunt:qui omne bonum deſpicientes propter confidentiā fortitudinis ſimilia his qui dicti ſunt a græcis gigantes ꝓpetrare traduntur. Noe autem grauiter ferens eorum actus:& habens eorum conſilia nimis in grata:agebat ut ad meliora eorum mentē actuſq; tranſferret. Cum ergo uideret nō acquieſcentes ad talia:ſed uehemēter eos malo-rū libi-dine detineri:metuens ne ipſum quoq; cum uxore & filiis & ſuis omnibus interficerent diſceſſit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidem iuſticiam dilexit:condemnauit autem non ſolum illorum maliciam: ſed omne genus humanum. Quod dum ei diſperdere placuiſſet:& aliud conſtituere genus malignitate priuatum:& minuere hominum uitam:anniſq; non quantis prius uixerant: ſed uſq; ad centum. xx. annos eſſe menſuram: tunc aridam conuertit in maria: & ſic uniuerſi inūdatione perierunt. Noe uero liberatus eſt ſolus: dicente ei deo: ut ſibi fabricam ad ſalutem huiuſmodi faceret ideſt arcam quattuor cameras habentem: & longitudinem cubitorum tre-centorum: quinquaginta uero latitudinem: & triginta altitudinem: in quam cum matre filiorū: & eorum uxoribus introiuit. Et alia quidem quæ ſibi pro ſolatio uitæ erāt neceſſaria poſuit cū-ctorumq; animalium ad ſeruandum genus eorum: maſculos ſimul ac fœminas pariter introdu-xit: aliorum uero animalium numerum ſeptuplum. Erat itaq; arca parietibus atq; camera for-tis: ut ex nulla parte fluctuaret: nec aquæ uiolentia uinceretur. Et noe quidem cum ſuis ita ſalua-tus eſt. Erat autem & ipſe quidem ab adam decimus lamech uero filius: cuius pater fuit matuſa-lan. Hic fuit ex enoch qui fuit iareth: iareth autem fuit ex malaleel: qui de cainan natus eſt: qui fuit ex enos cum ſororibus plurimis. Enos uero ſeth filius fuit: qui natus eſt ex adam. Contigit quoq; hæc paſſio ſexcenteſimo anno natiuitatis noe mēſe ſecundo: qui a macedonibus dyo nū-cupatur: ab hebreis autem marachat: ſeu anmarſuane. Hi enim in egypto ānum conſtituerunt. Moyſes autē niſan menſem qui eſt xanticus: primum in feſtiuitatibus definiuit: i quo ex egypto

hebreos eduxit.Hic ergo apud eum etiam in cunctis muneribus diuinis ualde pollebat:in uenditionibus aũt & emptionibus:& alia gubernatione prioris ſeculi decreta ſeruauit. Pluuiã uero inchoaſſe dicit die ſeptima & uigeſima die præſentis menſis:& uſq; ad hoc tempus ab adam qui primus creatus eſt.anni fuerunt duo milia:ſexcenti quinquaginta ſex.Quod tempus in ſacris libris cõſcriptũ: multa ítegritate ſignatum eſt:una cum natiuitatibus inſignũ uiroꝝ:qui tũc fuerunt ſimul & terminis.Adam ſiquidem cũ eſſet ducentorum annoꝝ &.xxx.ſeth filius natus eſt: qui nongentos &.xxx.uixit annos.Seth centeſimo & quinto anno genuit enos.Qui cũ quinq; & nongentis uixiſſet annis:caine filio ſuo diligentiam tradidit regẽ:quẽ genuerat ãno nonageſimo. Hic uixit annis.xii.& nõgẽtis. Caina cũ uixiſſet.x.& nõgentis annis:malaleel filiũ dereliquit:annorum ſeptuaginta Iſte malaleel cum uixiſſet nonaginta: & octingentiſquinq; annis defunctus eſt:iareth filium derelinquens:quẽ genuit cum.lx.iam & centum eſſet ãnorũ.Cui octo &.lx.ſup hæc & nongentis annis uiuenti:enoch filius ſucceſſit:natus cũ.lx.duoꝝ & centum annorum pater eius exiſteret.Qui uiuens trecentis.lxv.annis: diſceſſit ad deum.Vnde non finis eius inueniẽ eſſe conſcriptus. Matuſalas autem enoch filius quinto ei & centeſimo ãno natus:lamech filium habuit cum eſſet annorum.lxxvii.& centum:cui tradidit prícipatum quem ipſe tẽuerat ánis nõgentis ſexaginta & nouem.Lamech itaq; cum habuiſſet principatũ annis ſeptingentis & ſeptem Noe ſuũ filium rerum præceptorẽ oſtendit:qui de lamech natus eſt agente:ãnum ætatis ſecũdũ & octogeſimum:quiq; qnquaginta & nõgentis annis rerum extitit præſul.Iſti uero anni qui collecti ſunt:tempus quod prius conſcriptũ eſt cõpleuerunt.Nullus itaq; perſcrutet priſcoꝝ fines quando cũ ſuis filiis:eorũq; auis aut attanis ſuã quis extendebat ætatẽ:ſed tantũ ortum generationis eorum intendat.Igitur decernẽte deo:& incipiente pluere:aqua cunctis diebus.xl.ferebat: ita ut uſq; ad quindecim cubitos trãſcenderet terrã. Quod ꝓpterea factũ eſt:ne plurimos fugæ occaſio liberaret.Quieſcente aũt pluuia:aquæ uix centũ qnquaginta diebus defecere:quaſi mẽſe.vii.Quo iſtãte paulatí ſchoauit latẽs herba parere.Deinceps dũ arca circa ſummitatẽ cuiuſdã montis in armenia conſtituti ſediſſet:intelligens noe aperuit eã:& reſpiciẽs modicam terrã circa eam:in ſpe meliore conſtitutus:tunc quidẽ ſiluit.Poſt paucos uero dies aqua amplius recedente miſit coruũ uolens agnoſcere:ſi quid etiã aliud terræ fuiſſet ab aqua derelictũ:& ad egrediendũ iam tutum eſſe uideretur.Qui cuncta reperiens inundantia non regreſſus eſt ad noe.Poſt ſeptẽ ergo dies colũba quã miſerat ut aliquid de terra cognoſceret:lutulenta remeãte ſimul & ramũ oliuæ portãte:cognoſcens terram diluuio liberatã:manenſq; adhuc.vii.aliis diebus:animalia ex arca dimiſit:& ipſe cum generatione ſua ſimul egreſſus: ſacrificanſq; deo cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum armeni egreſſorium uocant: illic enim arcæ ſaluatæ reliquias nũc uſq; puíciales oſtendunt.Huius uero diluuii & arcæ memoriam faciunt omnes qui hiſtorias barbaricas conſcripſerunt:quorum unus beroſus chaldeus narrans de diluuio:taliter eſt affatus. Dicitur & nauis eius quæ in armeniam uenit:circa montem chordieum adhuc aliqua pars eſſe: & quoſdã bitumẽ exinde tollere:quo maxíe homines ad expiationes utuntur.Meminit autem eoꝝ & hieronymus egyptius: qui ãtiquitatem phœnicis noſcitur deſcripſiſſe.Sed & manaſeas damaſcenus in nonageſimoſexto hiſtoriarum libro ita de eis dicit. Eſt & ſuper miniadam excelſus mons in armenia:qui paris appellatur:in quo multos confugientes:ſermo eſt diluuii tempore liberatos & quẽdam ſimul in arca deuectum in montis ocilæ ueniſſe ſummitatem:lignoꝝq; reliquias multo tẽpore conſeruatas.Fuit aũt iſte quẽ etiam moyſes legiſlator iudeoꝝ ſcripſit. Cap.VI.

Oe uero metuens:ne per annos ſingulos diluuium terræ deus induceret:humanũ genus decernens omnino deleri:fana incendens omnia:ſupplicabat de cætero deum pro ſtatu priori:ut nullam ulterius huiuſmodi uaſtationẽ ſuper eam induceret:quo periret genus omne aíaliũ:ſed punitis malis perceret eis qui propter bonitatem fuerant derelicti: & decreuerũt mala uitare:nam infœliciores ſcilicet eſſent ab illis & peori afflictione damnati ſi nõ ſaluarent ad integrum ſed magis alteri diluuio ſeruarentur:cum priores quidem terrorem experimentũq; uidiſſent:poſteri uero perditionem nouiſſimam ſuſtinerent:rogabatq; ut eius hoſtias propicius ſuſcipere dignaretur:& nullam iracundiam ſimilem ulterius terra ſuſciperet:ut eius opibus impignati & ciuitates conſtituentes uitam habere poſſent fœliciorem:& nullo bonoꝝ quibus ãte hymbrẽ adepti fuerãt fraudarent:ad longã utiq; ſenectutẽ & uitæ lõgitudinẽ puẽturi.Cap.VII.

Oe ergo has effundente preces: deus pro iuſticia uirum diligens annuit:ut eius uota ad finem uſq; perduceret:neq; defunctos dicẽs ipſe ſe perdidiſſe ſed penam præ malicia propria pertuliſſe:neq; ut tales eſſent homines qui ita perderent fuiſſe factos cum utiq; caſtũ eis noſſet eſſe prícipiũ: neq; donaſſe uitã quæ corruptiõi delectaret:ſed ꝑ quã cõtumeliã iqt me pietati & uirtuti fecerunt:per ea quoq; cõpulerunt me ut pœnã hanc eis inferrem. Ceſſabo

nanq; de cætero poſt hanc iram ab eis pro ſuis iniquitatibus pœnas exigere:& multo potius te rogante:& ſi in aliquo amplius aliquando peccauerit: iam nō opus erit hymbrium magnitudo: neq; enim aq̄ ulterius terras ita rigabo.Moneo tamen ut ab humana nece omnes abſtineant: & ſint ab homicidio puri:facientes quippe tale aliquid:puniturí ſunt.Vltimi uero cnnctis aīalibus his ut uultis:& deſiderium quiſquis habuerit:dominos enim uos omnium eſſe feci terrenorū: & natalium:& quæcūq; uolatilē habent motū:& in aere quæcunq; uegetāt abſtinētes a ſanguíe in quo eſt anima.Deſigno autē uobis futuram requiem arcu meo.Arcus enim dei apud illos ris eſſe putatur.Et deus hæc quidem dicens atq; promittens:ſiluit. Cap.VIII.

Oe uero cum uixiſſet poſt diluuiū trecentis & quinquaginta annis:omne tēpus fœliciter agens mortuus eſt anno uitæ ſuæ nongenteſimo quinq̄geſimo. Nullus ergo ad uitam modernam:& annoꝝ breuitatem quibus nūc uiuimus uitā cōparans antiquoꝝ: putet falſaq; de illis ſunt dicta: & ex eo q; nūc uita tāto nō ducat tēpore:credat neq; illos ad uitæ illius longitudinē peruenisſe.Illi nanq; cū eſſent religioſi:& ab ipſo deo facti:& cū eis pabula oportuniora ad maius tempus exiſterent preparata:tantoꝝ annoꝝ circulis rite uiuebant.Deinde ꝓpter uirtutes & glorioſas utilitates quas iugiter perſcrutabātur.i.aſtrologiā:& geometriam:deus eis amplius uiuendi ſolacia condonauit:q nunq̄ ante adiſcere potuiſſent niſi ſexcentis uiuerēt ānis. Per tot enim ānoꝝ curricula magnus annus impletur.Teſtes aūt mei dicti ſunt:omnes qui antiquitatem apud græcos & barbaros cōſcribere maluerunt.Nam & manethon qui deſcriptionē fecit egyptiorū:& Beroſus qui chaldaica defloravit:& mochus & eſtius:ad hæc & Hieronymus egyptius qui phœnicam diſpoſuerunt:concordant cum meis dictis.Iſiodus quoq; & egatheus: & helläecus:& acuſilaus:& iter hos ephorus:& nicolaus ī hiſtoriis ſuis memoriā faciūt ātiquoꝝ ānis mille uiuentium. De his itaq; ſicut ſingulis gratū eſt:ita cōſiderent.Filii autē noe tres erant Sem Cham & iaphet: qui ante centum annos diluuii fuerant generati.Hi primum de montibus ad campeſtria deſcenderunt: ut habitaculum illic haberent:& alios ualde metuentes ꝓpter diluuium ad campos deſcendere & ſegniter habentes:ab excelſis locis ad iferiora uenire cogerūt: quippe ut eoꝝ fiduciæ imitatores exiſterent.Et campus quidem in quo prius habitauerunt: ſennar appellatur.Deo autem iubente eos ad crementum hominum peruenire diſperſi ſunt: ne inter ſe diſſenſiones efficerent ſed ut multa terrarum inhabitantes ſpacia:abundantia fructuum potiretur.Qui cum eſſent ineruditi:& deo inobedientes exiſterent:in calamitatibus incidentes: ſua grauiter peccata ſenſerunt.Et quia iuuentutis multitudine feruebāt:rurſus eos deus a ſemeipſis migrare fecit:quoniam non illius propitiatione putabant ſe bona habere:ſed propriā fortitudinē ſibi putabāt cām eſſe diuitiaꝝ.Vnde appoſuerunt ut uolūtati dei īobediētes exiſterēt: putātes q; p īuidiā eius ab alterutris migrarēt:ut diuiſi facilius poſſent ſubiugari deo. Cap.IX.

Ecit autem eos eſſe elatos ad iniuriam dei & cotemptum nēbroth filius cham: filii noe. Qui cum eſſet audacior & manufortiſſimus:ſuadebat eis:ut non deo aſcriberent: quia hominibus per illum fœlicitas eueniret:ſed quod eis propria uirtute præberet:& cognatos generis ſui ad cauſam tyrannidis aduxit:ſolus ipſe p̄ſumens homines a dei timore reuocare:& ſpem ſuam in propria uirtue reponere:ulciſiq; ſe dementes in deum putabant:interminātē ferre diluuiū terræ.Ob quā cauſam turrim altiorē edificāda ſuadebat:ubi aquæ nō poſſet aſcēdere.Multitudo autem ꝓna erat:ut nēbroth præceptionibus obediret:graue putantes ſeruitiū obſequi deo:& turrim edificabant in nullo ſua ſtudia deſerentes. Sumebat ergo altitudo facilitatem:& pluſquā ſperare quis poſſet:multis manibus fabricata creſcebat.Latitudo tamē ita erat fortiſſima:ut prope eā reſpicientibus longitudo uideretur īminui. Edificabat autem ex latere cocto colligato ex bitumine:ne forte penetraretur:ac ſolueretur aquis.Sic illos inſanientes deus intendens exterminare omnes non decreuit:quomodo nec aliis dudum perditis formidabant: ſed diſcordiā illis īmiſit diuerſaꝝ linguarum:ut per multas abſonaſq; uoces ītellectu carere potuiſſent.Locus autem in quo turrim edificabant:nūc babilon uocatur: dicta propter confuſionem quā circa locutionem ſuam tunc habuerunt.Hæbrei nanq; babel confuſionem appellant. De hac uero turri diuerſiſq; uocibus hominum meminit & ſibylla dicēs. Cum oēs hoies unius uocis exiſterent:quidā turrim edificauerunt excelſam:tāquā aſcenſuri per eam ī cælū. Dii uero īmitentes uentos:euerterunt turrim:& uocē propriam unicuiq; partiti ſunt:propterea & uocari contigit babyloniā ciuitatem.De campo quoq; qui uocatur ſennar ī regione babylonis: meminit eſtius ita dicens. Qui de ſacerdotibus ſunt erepti:iouis ſacre ſumentes in ſennar babylonis uenerunt. Cap.X.

Iuiſit autē poſt hæc diuerſitate linguaꝝ migrationes agētes ubiq;:& terrā appræhēdētes unuſquiſq; fœlicem:& ad quā eos deus deduceret:ita ut omnis terra per eos compleret:

mediterranea ſimul atq; maritima. Quidam etiam nauibus tranſeuntes inſulas habitauerũt: ũde & aliquæ gentes ab inſtitutoribus poſitas appellationes hactenus ſeruant. Quidam uero placita ſibi nomina mutauerunt: alii autem ut inhabitatoribus clarius eſſe uiſum eſt: conuerſationem hominum fecerunt. Græci tamen rei huius auctores: qui poſteris temporibus confortati: etiam antiquoꝝ gloriam propriam effecerunt: exornarunt & gentes noĩbus: ut eis ſapiẽs eſſe uidebaſ: ornatũ utiq; ponẽtes eoꝝ reipublicæ uelut a ſe conſtitutæ. Cap. XI.

Verunt autem noe filiis filii: quorũ nomina propter honorem gentibus ĩpoſuerũt homines qui quãcunq; terram apræhendere potuerunt. Iaphet ergo noe filius habuit filios xii. Iſti habitauerunt regionem a tauro & aman montibus incipientem & pertingentem in aſiam: uſq; ad flumen tanaim. In europa uero terra gazirorum cum nullus eorum qui ſupradicti ſunt ibidem habitator exiſteret: gentes eius diuerſis ſe nominibus appellabãt. Qui nũc a græcis galathæ nũcupantur: olim dicti ſunt gomoritæ quos gomer inſtituit. Magog uero magogas a ſe nominatos inſtituit: iſti a græcis ſcythæ ſunt appellati. Item filiorum iaphet madeus & ianus fuerũt: & ex madeo quidem ſunt gentes quæ a græcis medi uocantur: de iano uero omnes ionii helladiciq; deſcendunt: qui & græci. Vnde & mare ionicum appellatur. Condidit autem iobel iobelos: qui noſtris temporibus hyberes qui & hyſpani: a quibus poſtea celtiberi nuncupati ſunt. Moga uero primum dicebatur: quæ poſtea cappadocia: nũc autem cæſarea: a romãis ſortito hoc uocabulo id eſt a cæſare. Moſchum amorochum plantati ſunt qui nunc capadoces nuncupanť: quorum antiquæ appellationis ſignum oſtenditur. Nam ciuitas eſt apud eos quæ hactenus modicha dicitur: oſtendens intelligere ualẽtibus: eo q; aliquando omnes gentes regionis ipſius ita uocate ſunt. Thyras autem thyrẽſes appellauit ſuos quorum princeps fuit: a quibus græci traiũ nomen cõmutauerunt. Tantæ ſiquidem gentes per iaphet filios inſtitutæ ſunt. Gomer autem habẽte tres filios: aſtenegas quidẽ aſtinegos iſtituit: qui nũc regini uocãtur a græcis. Riphaat aũt ripheos: qui dicuntur paflagones: tygran uero tygrameos: qui friges a græcis ſunt nũcupati. A iano iaphet filio & ipſo tres habente filios heliſas heliſeos uocauit eos quorum princeps fuit: qui nunc ſunt eolii: tharſis uero tharſos: ſic enim antiquitus cilicia uocabatur. Tharſus nanq; apud eos maxima ciuitatũ metropolis appellatur thau littera pro theta mutata. Cethim autem cethimam inſulam habuit: quæ nunc dicitur ciprus & ab ea omnes inſulæ: & maritima loca ceti hæbraice appellantur. Teſtis enim eſt ſermonis mei una in cipro ciuitatum: quæ antiquam appellationem ualuit retinere. Cithis enim ab his qui ei græcum nomen impoſuerunt uocaſ: neq; ſic fugiens ſcithii nomen. Iaphet itaq; filii ſeu nepotes has habuerunt gentes: quæ forſan ignorãtur a græcis. Hoc ergo prædicens ad narrationem reuertar eorum unde digreſſus ſum. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem græci ad delectationem legentium mutauerunt. Neq; enĩ prouinciæ noſtræ eſt huiuſmodi formis uti: ſed licet unum quidem ſcema: & finis nominum ſit unus: ultimas tamen nominum ſillabas aliter illi declinant. Noe itaq; apud eos nochus appellaſ: & abraam abramus: & ſic hæc forma in omni ſcemate cuſtoditur. Cap. XII.

Illi autem cham a prouincia ſyria & amã: & libano mõte cunctas terras obtinuerũt quæcunq; ad mare ſunt poſitæ: appræhendentes etiã eas quæ uſq; ad occeanũ ſunt: & pprias facientes appellationes tamen aliorum quidem omnino perierunt: in alias uero aliorum tranſmutatæ & trãſformatæ nimis ignotæ ſunt. Quattuor enim filiis exiſtentibus cham: chuſo quidem nihil nocuit tempus. Nam ethiopes quorum princeps fuit hactenus: & a ſemetipſis: & ab omnibus aſianis chuſei uocitantur. Seruata uero etiam merſeis ſecundum appellationem priſca memoria. Egyptum nanq; merſin: & merſeos omnes uocamus egyptios. Inſtituit autem & phut lybiam: phutos a ſe uocans prouinciales. Eſt autem & fluuius in mauritania prouincia: qui iſto nomine nuncupatur. Vnde & plurimos græcorum hiſtoriographorum inuenimus huius fluminis memoriam facientes: & ex adiacẽti prouincia quæ phut uocatur ei nomẽ impoſitum. Mutatum eſt autem ei nomen quod nunc eſt ab uno filiorum merſain: qui lybius dictus eſt. Poſt paululum quoq; dicemus & cauſam pro qua contigit affricam nominari. Chananeus uero quartus exiſtens filius Cham: quæ nunc iudea uocatur ihabitans regionem a ſe chananeam appellauit. Fuerũt itaq; filii ex iſtis: chuſo quidem ſabas: ex quo ſabei: eiulas a quo eiulei: qui nũc getuli appellatur: ſabath ex quo ſabatheni: qui nominantur a græcis uſtabarri. Condidit etiã ſaba ſebathenos. Ram uero rameos inſtituit: & duos filios habuit: quorum iudas quidem egyptiacam gẽtem heſperiorum inhabitans: iudeis cognomen ſuum reliquit: ſabas autem ſabatheos. Nembroth quoq; filius chuſi permanens apud babylonios: tyrannidem exercuit: ſicut a me primitus etiam declaratum eſt. Porro mẽbroth cum eſſent octo filii: omnem terram a gaza egyptũ uſq; tenuerunt. Solius autẽ philiſtim cognomen prouincia cuſtodiuit: cuius partẽ græci

paleſtinam appellant. Ex aliis uero id eſt nomeo:& anamia:& iabim:ſolus iabim a ſe prouinciam lybiam nominauit. Nedin autem & petroſim:& ceſlim:& cephytos:ultra nomina nihil ſcimus. Bello enim ethiopico de quo poſtea declarabimus. eorum ciuitates euerſæ ſunt. Erat & chanaan filii ſichem: qui & ciuitatem ſui nominis edificauit in fœnice. Sydon uero a græcis appellata eſt. Amat amatheos inſtituit: quæ etiam nunc eſt:& a prouincialibus amathi uocatur: macedoneſque eam ephamiam ab uno priſcorum nomine uocauerunt. Aratheus aradum inſulam habuit: eruceus autem arcem: quæ i lybano poſita eſt. De aliis uero. vii. id eſt Eugeo: Cytheo: Iebuſeo: Amorreo: Gergeſeo: Eueo: Sineo: Samareo: præter nomina in ſacris libris nihil habuimus. Hæbrei nãque eorum deſtruxere ciuitates: huiuſmodi cauſa calamitatibus appræhenſas.

Cap. XIII.

Oe itaq; poſt inundationem terra ad propriam reuertente naturam: uenit ad opera. Et cum uineam in ea plantaſſet: uidens fructum in ea perfectum: uindemiauit: & ad uſum uino deducto ſacrificans erat in epulis. Inebriatus autem in ſopore reſolutus eſt: nudatuſq; ĩhoneſte iacebat. Quem cum uidiſſet iunior filiorum: fratribus irridẽdum oſtendit. Illi uero operuerunt patrem. Quod dum Noe ſenſiſſet: aliis quidem filiis fœlicitatem optauit. Cham uero propter cognitionem ſui nõ quidem maledixit: ſed eius proli: & aliis effugientibus maledictum: deus chananei filios emigrauit: & de his quidem dicemus in reliquis.

Cap. XIIII.

Em uero tertio noe filio quinq; fuerunt nati: qui uſq; ad occeanum ſeorſum habitãt aſiam ab euphrate facientes initium. Elam ſiquidem elamites: qui perſarũ ſunt principes dereliquit. Aſſur autem ninum conſtituit ciuitatem: & ſubiectos ſibi ſyros nominauit qui fuerunt ualde fœlices. Arphaxat autẽ qui nunc chaldei uocantur arphaxatheos nominauit cum princeps eorum eſſet. Aran uero aramenos inſtituit: quos græci ſyros appellant. Quos aũt nunc lydos uocãt luth tunc ludos noiauit. Aran filiis. iiii. exiſtentibus. Cis quidem inſtituit traconitidem: & damaſcum quæ media paleſtinæ ſyriæq; coniuncta eſt: armeniã otrus: geter batrianos: mes autem meſeneos quæ nunc arax uocatur ab omnibus. Arphaxat autem filius fuit Sela: de quo natus eſt heber: a quo iudeos hæbreos in initio uocauerunt. Heber iectan genuit & phalech: dictus eſt autem phalech: quoniam ſecundum diuiſionem habitationũ natus eſt. Phalech diuiſionem hæbrei uocant. Iectan uero qui filius fuit heber: habuit filios: helinodath: ſaletha: ſormoth: iare: adoram: ugal: dehela: ſebal: abimahel: ſapha: ophir: ebila: iobal. Iſti a flumíe cophino ídiæ: & poſita circa ſyriæ loca quædã ĩhabitãt. Hæc itaq; de filiis ſem dicta ſufficiant. Faciam uero de hæbreis quoq; ſermonem. Phalech enim filio heber: fuit quidem filius reu: huius autem ſaruch: de quo nachor filius generatus eſt: cuius filius fuit thares: qui fuit pater abraam. Hunc dicimus decimum eſſe a noe. Secundo autem anno & nonageſimo: ſuper ducentos poſt diluuium natus eſt thares: & ſeptuageſimo anno genuit Abraam. Nachor cum eſſet uiginti & centum annorum genuit thare. De ſaruch autem Nachor naſcitur: circa annos triginta centum. Reu uero Saroch habuit cum eſſet annorum trigita centum Hiſdem annis habuit phalech reu. Heber autem quarto & triceſimo & centeſimo anno genuit Phaleh: natus & ipſe de Sela: triceſimum annum habente: atq; centeſimum: quem Arfaxat genuit quinto triceſimo: & centeſimo anno natus. Sem filius Arfaxat natus eſt poſt annos duodecim facti diluuii. Abraam autem habuit fratres nachor & Aram. Quorũ aram quidẽ filio derelicto Loth: & Sara: & Melcha filiabus inter chaldeos mortuus eſt in ciuitate chaldeoꝝ quæ dicitur Vr: & bactenus ſepulturæ eius oſtenditur. Dixerunt autem uxores fratris ſui filias: Melchan quidem Nachor: Saram uero Abraam. Porro Thares dum odio habuiſſet terram Chaldeorum propter luctum Aran: migrauerunt omnes in Charran meſopotamiæ ciuitatem. Vbi etiam Tharem morientem ſepeliunt: cum uixiſſet annis ducentis quinq;. Recidebatur enim iam uita hominum: fiebatque paulatim breuior uſq; ad generatõnem moyſi: poſtquã terminus uitæ centum & uiginti poſitus eſt annorum: hos annos ſtatuente deo quãtos & moyſen prouenit uixiſſe. Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filii. Vxui. Baus. Camuel. Zachama. Zaus. Zadephaus. Zadaphus. Bathuel. Iſti Nachor filii fuerunt legitimi. Thabeus autem & Gadam. & That. & maubas de concubina eius nati ſunt. Bathuel autem filio nachor nata eſt Rebecca filia: & filius laban.

Cap. XV.

Braã uero loth filiũ fratris ſui Aran: uxoris ſuæ Saræ germanũ adoptauit: filiũ legitimum nõ habens: dimiſitq; chaldeã cũ ſeptuaginta & quinq; annoꝝ eſſet: deo iubẽte

ut migraret in chananeā:in qua etiā habitauit eāq; pli ſuæ reliqt:prudēs exiſtēs nimis & ſtelligēs in oībus rebus: & ſapiēs ī his quæ audierat: & de qbuſlibet aliqd cogitaret. Propterea & uirtute & ſapientiæ maior aliis fuit:& opinionem quū de deo tunc cuncti habebant: & innouare & immutare prævaluit.Primus itaq; præſumpſit pronunciare deum creatorem unum eſſe cunctorū. Reliqua uero licet ad fœlicitatem poſt præceptū:præbentis ſingula quæq; dari: & non propria ſubſiſtere uirtute confeſſus eſt.Hæc cōiiciebat per terræ paſſionem & maris: & ea quæ contingunt circa ſolem & lunam:& ex omnibus quæ circa cælum ſemper eueniunt. Virtute enim eis præſente & prouidentia ordinationis eoꝝ cūcta diſponi dicebat: quibus quicunq; priuarentur manifeſti fierent:q; neq; ea quæ ad utilitatē nobis neceſſaria ſunt ſua poteſtate potuerunt poſſidere quæ ſecundum iuuētutis fortitudiné miniſtrātur:cui bonum ſolummodo eſt: honorem & actionem tribuere gratiaꝝ. Propter quæ chaldeis & aliis meſopotamitis in eum conſurgētibus: migrationem eligens ſequi:per uoluntatē & adiutoriū dei:terrā chananeā late poſſedit: ubi collocatus altare edificauit:& hoſtias īmolauit deo.Meminit aūt patris noſtri abraā beroſus:nō quidem nominans eū:ſed ita dicens.Poſt diluuiū decima generatione apud chaldeos fuit quidā uir iuſtus & magnus:in cæleſtibus rebus expertus. Iecateus aūt etiā memoriā eius plus aliquid fecit. Librum enim de eo cōficiens dereliquit. Nicolaus uero damaſcenus in quarto hiſtoriaꝝ ſic ait. Abraā regnauit ī damaſco:ueniens aduena cū exercitu de terra quæ ſup babyloné dicitur chaldeorum.Igitur poſt nō multum tēpus exurgens etiā de hac regiōe cū populo ſuo:terrā quæ tūc chananea:nunc uero iudea dicitur habitauit:& hi qui de illo multipliciter ſunt ꝓgeniti: de quibus in alio libro quæ dicenda ſunt explanabo.Abraā nunc uſq; in damaſcena ciuitate nomē habetur in gloria:& uicus oſtenditur:q; ab eo habitatio dicit̄ abraā.

Cap.XVI.

Ame uero poſteris temporibus appræhendente chananeā.Abraam egyptios uiuere fœliciter audiens:ad eos proficiſci tēdebat:ut eoꝝ abundantia participaretur:& ſacerdotū ſimul auditor eſſet:& agnoſceret quæ de diis exponerent:& aut meliores inueniens ſequeretur:aut eos ſua prudentia in ornatum melioré tranſponeret:deducens pariter ſaram: metuens autem ueſaniam egyptiorū circa mulieres:ne rex eum propter uxorem ſpēm trucidaret hāc exquiſiuit artem:ut ſe fratrem eius aſſimularet:ſed & illam hoc docens reſpondere eo q; ſibi ꝓdeſſe confideret.Qui cum ueniſſet egyptum:pertulit Abrae q; ipſe prouiderat Tunc enim pulchritudo uxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non ſufficiens de his quæ de ipſa dicebantur etiam ipſam inſpicere feſtinauit:arbitratus ſe Saram cōtingere poſſe.Sed deus impediuit deſideriū eius iniuſtum egritudine ſcilicet:& tumultu cauſarum. Cunq; pro libertate ſacrificaretur: per iram dei peſtem ſacerdotes aduenīſſe ſignificabant:eo q; uxori peregrini iniuriam uoluiſſet inferre. Ille uero pertimeſcens interrogauit Saram:ut diceret ipa quæ eſſet:& ille qui eā adduxerat. Qui cum ueritatem audiſſet:excuſabat ſe apud Abraam:dicens putaſſe ſororem:& non eius uxorem: & feſtinaſſe circa eam cognatōnem facere ſibi:& nō iniuriæ cauſa ſuum deſiderium perpetrare. Cui multa quoq; munera condonauit:& ut eſſet inter ſapientiſſimos egyptiorum inſtituit: uirtutemq; eius & gloriam ex hoc contigit eſſe clariorem. Nam cum eſſent egyptii diuerſis moribus complacentes:& ad inuicem leges proprias reprobantes:& a ſe propterea diſſidētes: ſibimet eos comparans & unumquenq; deſpiciens: uerba eorum inania: nihilq; uerum habentia demōſtrabat.Erat igitur in ammiratione cunctorum tanquā uir ſapiens:atq; paratus nō ſolum ad intelligendum:ſed ad ſatiſfaciendum:& ad loquendum quæcunq; docere niteretur. Ariſmetricam eis quoq; contulit:& quæ de aſtrologia ſunt ipſe quoq; contradidit. Nam ante aduentum Abraam in egyptum hæc egyptii penitus ignorabant. A chaldeis enī hæc plantata noſcuntur in egypto:unde etiam peruenīſſe noſcuntur ad græcos.Et cum ueniſſet in chananeam:partitus eſt terram cum Loth. Dum paſtores eorum iurgia inter ſe facerēt propter loca paſturæ:electionem tunc atq; conditionem conceſſit Loth.Sumens itaq; ipſe partem ab eo relictam:habitauit in ciuitate ebron:quæ eſt antiquior ānis ſeptem:ciuitate egyptia prothanide. Loth igitur terrā quæ eſt poſita in campo circa iordanem fluuium habitauit:non longe a ciuitate ſodomoꝝ:quæ tunc iam erat bona:nunc autē probatur exterminata uoluntate dei.Quā cām loco ꝓprio deſignabo.

Cap.XVII.

Llo náque tépore aſſyriis aſiā obtinētibus:reges ſodomitaꝝ ualde florebāt diuitiis:& iuuentute multa:qbus erāt quiq; reges:eoꝝ ꝓuinciā gubernātes:Ballas:Baleas:Sinnabarus Sinoborus:& Ballinoꝝ rex. Singuli nāq; eoꝝ hēbant ꝓpriū ꝓtícipatū. Aduerſum quos cōgreſſi aſſyrii:& quattuor ꝓtes ſui exercitus facientes:obſidebant eos.Dux erat unuſquiſq; ſuis

ordinatus. Commiſſo igitur prælio iacentes aſſyrii: tributum impoſuerũt regibus ſodomoꝝ. duodecim ſiquidem annis iſti ſeruientes: tributum ſibimet impoſitũ ſoluere paſſi ſunt: tertio decimo abſtinuerunt. Qua propter exercitus aſſyriorum ſuper eos aduenit: ducentibus ſimul exercitũ: Rabſido: Arioco: chodorlaonio: Thadallo. Iſti nãq; & uniuerſam diripuerunt aſiam: & gigantum ſobolẽ ſubuerterũt. Qui cũ ueniſſent ſodomis: caſtra poſuerũt in ualle quæ dicit̃ puteus bituminis. Illo nãq; tẽpore putei erant in eo loco. Nunc enĩ exterminata ciuitate ſodomorum: uallis illa palus effecta eſt: quæ dicitur aſſatilis: ideſt bitumialis. de hac itaq; palude: rurſus nõ poſt multa dicemus. Sodomitis igitur cũ aſſyriis cõgreſſis: & prælio forti cõmiſſo: multi q̃dẽ eoꝝ mortui: reliqui uero captiui ducti ſunt: cum quibus & loth: ductus eſt captiuus qui ſodomitis aduenerat.

Cap. XVIII.

Braã cũ audiſſet calamitatẽ eius: timor ſimul de loth cognato eius: & miſericordia in eũ ingreſſa eſt ꝓpter ſodomitas atq; amicos uicinos. Et cũ feſtinaret eis ferre ſolatiũ: nõ tardauit ſed acceſſit: & quĩta nocte irruens ſup aſſyrios circa dan: ſic enĩ alter iordanis fons appellatur: & inueniẽs eos anteq̃ armarent̃: alios quidẽ in lectulis cõſtitutos occidit: qui neq; ſuſpectionẽ cladis haberẽt: alii uero nondũ in ſoporẽ cõuerſi: ꝑ ebrietate pugnare nõ ualẽtes effugerunt. Abraã aũt ꝓſequens eos expoliatos uſq; ad terrã damaſcenoꝝ: oſtendẽs uictoriam nõ in multitudĩe: nec ĩ plurimis manibus eẽ: ſed cõfidentiã pugnatoꝝ & fortitudinẽ ꝓualere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo uernaculis & tribus amicis tantũ exercitum ſupauit. Quicunq; igit̃ hoſtiũ manus effugerunt: inglorii ſunt reuerſi. Abraã aũt captiuos eripiens ſodomitaꝝ qui capti fuerãt ab aſſyriis: cum pace reuerſus eſt. Occurrit ergo ei rex ſodomoꝝ ad colloquendũ: ĩ loco qui uocat̃ uallis regia: in uia ſolime ciuitatis. Suſcepitq; eum rex melchiſedech: qd̃ ſignificat rex iuſtus: & erat utiq; & ſine dubio talis: ita ut ꝓpter hãc cãm etiam ſacerdos dei eſſet ſolimoꝝ. Quã ciuitatẽ poſtea hieroſolymã uocauerũt. Miniſtrauit autem iſte melchiſedech abraã exercitui xenia: & multã abundãtiã reꝝ opportunaꝝ ſimul exhibuit: & ſuper epulas collaudare eũ cepit ac benedicere deũ: qui ei ſubdiderat inimicos. Abraã uero dante ei etiã decimas ſpolioꝝ munus accepit. Rex aũt ſodomoꝝ prædã quidẽ de abraã non poſcebat: hoĩes uero qui eius eẽnt recipe præcabatur: quos ab aſſyriis eripuerat. Abraã ergo ait nõ hoc ſolum ſe facere: ſed nec aliã utilitatẽ ex illa habituꝝ præda: niſi quecũq; pro cibo ſeruoꝝ eius ĩpenſa uidebãtur: partẽ uero quandã amicis ſuis fore præbendã qui cum eo pugnabãt: quoꝝ primus eſcol uocabat̃: ner alius: mãbre tertius. Laudans igitur uirtutẽ eius deus ait. Nõ ꝑdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quæ putas fuit hæc retributio mercedis cũ nondũ eſſet qui ei ſucederet: erat enĩ adhuc ſine filio. Deus & filiũ ei ꝓmiſit generandũ eſſe: & multã ex illo ſobolẽ: & proximã ſtellaꝝ numero profuturam. Et ille quidẽ hæc audiẽs: deo ſacrificium obtulit: ab eo iuſſus hoc facere. Erat enĩ huiuſmodi ſacrificiũ: uitula triennis: & capra triennis: & aries ſimiliter triennis: & turtur & colũba: quæ diuidi iuſſerat: auium uero nihil diuiſum eſt: & anteq̃ cõſtitueretur ara alitibus ſuperuolãtibus pro cõcupiſcẽtia ſanguinis uox affuit diuina: ſignificãs malignos proli eius uicinos fore annis quadringẽtis ĩ egypto: ĩ quibus afflicti ſupereſſent inimicis: & uincentes bello chananeos: habituri eſſent eoꝝ terras & ciuitates. Abraã igitur habitauit quidẽ circa luzã quæ uocat̃ ogyſgi. Eſt enĩ regio chananeoꝝ nõ lõge ab ebron ciuitate. Et cũ grauiter haberet ſup nõ pariente muliere: deprecatus eſt deũ: ut ei ſobolẽ maſculi cõdonaret: deo igitur iubẽte: uti cõfideret pro aliis oĩbus bonis: ĩ quibus a meſopotamia eductus fuerat: etiam filios promſit ei futuros. Tunc ſara ꝑcipiente deo unã ancillaꝝ cui nomẽ erat agar: egyptiã genere: collocauit ei tanq̃ ex ea filios habitura. Et cũ concepiſſet ancilla: iniuriã facere ſaræ præſumpſit: quaſi rex foret filius: qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dum abraam pro uĩdicta ſaræ tradidiſſet: fugã meditata eſt: & afflictiones non ſuſtinens deprecata eſt deum: ut eius miſeretur. occurritque per deſertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare: & uitã habituram potiorem caſte uiuẽtem. Tunc nanq; eo q; in dominam ſuperba ingrataque fuerat: mala talia pertuliſſe: quæ ſi inobediens eſſet deo: & longius abſcederet: eam perire dicebat: ſi uero rediret: fieret mater pueri in illa terra poſtea regnaturi. His obediens illa; ueniam a dominis reuerſa impetrauit: & poſt non multa peperit iſmael: ac ſi quis dicat; a deo nobilitatam: eo q; exaudierit preces abraam. Itaq; cum ſex annorum eſſet & octoginta: natus eſt ei iſmael quem prædiximus. In nonageſimonono autem anno eodem conſtituto apparuit deus: promittens quod filius ei de ſara naſceretur; iuſſitque eum uocari iſaac: ſignificans gentes magnas ex eo futuras: & reges: & quia pugnantes omnen terram chananeam a ſydone uſque ad egypti terminos obtinerent: præcepit: ut genus quod ei naſceretur: aliis non miſceretur: ſuaque genitali circuncidere: & hoc faciendum octaua die poſt partum. Cauſam uero circunciſionis

noſtræ in aliis indicabo.Conſulenti autem abraam:utrum iſmael uiueret longeuus:ſignificauit deus eum patrem gentiũ fore magnaꝝ.Et abraam quidẽ in his gratias agens:repente circũciſus eſt:& oẽs qui apud eum erant:& puer pariter iſmael qui die illa.xiii.erat annorum,ipſe uero nonaginta & nouem annos habebat. Cap. XVIIII.

Odem ſcilicet tẽpore ſodomitæ diuitiis & abũdãtia pecuniaꝝ elati:hoĩbus cõtumeliam faciebant:& erãt ipii circa deũ:ut nequaq̃ recordarentur beneficiorꝝ eius, auerſiq; ſunt a ſuſceptione peregrinorꝝ:& circa eos affectus habere deſtiterũt. Exaſpatus igitur ĩ his deus:diſpoſuit punire eorꝝ ſuperbiã:& ciuitatẽ eorꝝ ſubuertere:regionẽq; cunctã ſimul exterminare.ita ut neq; plãtatio neq; fructus ultra ex ea cõſurgeret. Cum hæc de ſodomitis deus decreuiſſet explere:abraã reſpiciens tres angelos:dum ſederet ad ilicem mãbre circa ianuas domus ſuæ: putaretq; eſſe peregrinos:cõſurgens amplexatus eſt.& ibidẽ eos retinẽs:rogabat quatenus xenia eis ĩpartiret. Quibus annuentibus:panes repẽte de ſimilia præcepit fieri. & occidens uitulum & aſſans:eis obtulit ſub quercu iacẽtibus. At illi ei gloriã præbuerũt.Et cum adhuc comederẽt:de muliere requirebant ubi eſſet ſara. Quo dicente intus eam eſſe:uẽturos ſe in futurꝝ eẽ dixerũt: & inuenturos eam iam matrẽ exiſtere.In hoc uero ſubridente muliere: & ipoſſibile ſibi fore filium habere dicẽte,cum ipſa quidẽ nonaginta annorꝝ eſſet: uir aũt eius centum. tũc illi iam nõ ſe celare cõtinuerunt:ſed pronuntiauerunt ſemetipſos angelos dei eſſe:& q̃ miſſi ſunt ut unus ſignificaret de filio:duo uero ſodomitas euerterẽt.Hæc audiens abraã doluit ſup̃ ſodomitis:exurgenſq; deũ deprecatus eſt:ne iuſtos & bonos ſimul pderet cũ malignis. Deo uero dicente: nullũ ſodomitarꝝ eſſe bonum,nam ſi inter eos eẽnt.x. ex oĩbus:remitteret peccati ſuppliciũ. abraam quidẽ ceſſauit:angeli uero in ciuitatẽ ſodomã puenerunt.quos loth,p ſuſceptione rogabat:cum eſſet circa peregrios ualde humãus:& abraã benignitatis diſcipulus. Sodomite uero reſpiciẽtes iuuenculos nimio uultus decore præcipuos:& apud loth eo ſucceſſiſſe cognoſcentes: ad uim & iniuriam eorꝝ pulchritudinis ſunt cõuerſi.Loth autẽ monente ut caſti eẽnt:& nequaq̃ ad pegrinorum confuſionẽ accederent,ſed reuerentiã in eorꝝ ſucceſſione haberent. q̃ ſi ita intẽperantes eſſent:filias ſuas ꝑ illis cõcupiſcentiæ eorꝝ ſe præbiturꝝ dicebat:neq; ſic quieuerunt. Deus ergo eorꝝ præſumptionibus indignatus:alios equidẽ excecauit:ita ut nõ poſſent ad ĩgreſſum domus accedere:& ſodomitarꝝ oẽm populũ peſtifere morti dãnauit.Loth itaq; deo dicente ei futuram ſodomorꝝ pniciẽ:ereptus eſt cum coniuge filias duas aſſumens:quæ adhuc uirgines erãt.Sponſi egredi cõtẽnentes:cõſuetudinẽ hanc uerborꝝ loth eſſe dixerũt.Deus ergo ĩmiſit gladiũ in ciuitatem:eamq; cũ habitatoribus cõcremauit:terrãq; ſimili exterminauit ĩcendio. ſicut dudũ a me dictum eſt:cum bellũ iudaicũ deſcripſiſſem. Vxor aũt loth deſcendens: cum reſpiceret ſepius ciuitatem:& eius curã haberet:ĩterdicente deo ne hoc faceret:in ſtatuam ſalis conuerſa dinoſcitur.Vidi ſiquidem eam:hactenus enim manet. Fugit autem ille cum filiabus:in paruo quodam agro ſe continens ab igne liberato, qui locus ſegor hactenus appellatur. ſic enim hebrei modicũ uocant.Illic igitur de ſolatione hominum:& inopia ciborꝝ afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanum exterminatum exiſtimantes: cuicunq; miſceri uoluerint ſe licere credebant.hoc aũt faciebãt ne deficeret genus humanũ.Fuerunt igitur filii de ſeniore quidem moab: ac ſi quis dicat ex patre.iunior aũt genuit ãmon:qđ nomẽ ſignificat filius generis. Et ĩſtituerũt: alter quidẽ moabitas:quorꝝ hactenus magna gẽs ẽ.alter uero ãmonitas:utraq; enĩ gẽs eſt ĩ ualle ſyriæ. Et loth quidẽ huiuſmõi eẽ cõtigit de ſodõitis egeſſrum. Cap.XX.

Braam uero migrauit in gerara paleſtinæ:in loco ſororis ſarã habens:ſimilia prioribus ſimulans pro timore.Metuebat enĩ abimelech locorꝝ regẽ:qui etiã cũ adamaſſet ſaram credens eam ſe poſſe corrũpere:ꝑpter concupiſcentiã in egritudinem incidit dei uoluntate. mediciſq; deſperantibus eum:cõſoporatus per ſomniũ ne contumeliam faceret uxori peregrini iubetur. Et aliquantulum leuigatus: amicis expoſuit:q̃ deus egritudinem hanc ei intulerat pro ultione peregrini:ut eius uxorem ſine iniuria conſeruaret:quod non ſororem eam haberet idẽ: ſed lege iunctam uxorem:& promiſiſſet præbiturũ ſe ei decetero ſoſpitatẽ: ſi pro uxore ille ſine timore cõſiſteret.Et cũ hæc dixiſſet:abraã amicis ſuadentibus euocauit: nihilq; ulterius eundẽ cõiugi quaſi aliquid turpe paſſurã formidare præcepit:deũ eius habere curã dicẽs: cuius auxilio uxorem ſuam permanentem ſine iniuria reputaret.Deo enim ꝓteſtante conſcientiaq; mulieris: dicebat neq; eam ſe ab initio appetiſſe ſi uxorem eſſe ſciſſet:ſed tanq̃ pro ſorore ſeductum rogabat:ut mitis circa eũ eſſet:& deũ ei ꝓpicium faceret:& ſi apud eũ manere uellet:omnẽ ubertatẽ ei cõferret.uolenti uero diſcedere:danda munera reꝝ omniũ: quibus ad eũ indigẽs aduenĩſſet. Hæc illo dicẽte: abraã nõ ſe de cognatõne mulieris mentitũ eſſe dicebat:fratris eam filiã referẽs & eo q̃ præter hoc figmentũ aduentũ ſuũ nõ fuiſſe ſecurũ arbitraret:nec eſſe ſuã culpã in illius

egritudine prædicabat:& debere regẽ habere de ſalute fiduciã paratũq; ſe manere apud eũ dicebat. Abimelech aũt & terrã ei diſtribuit & pecunias cõſtituerunt q; iter ſe:ut ſine dolo cõuerſarẽtur:facientes ad quendã puteũ fœdus:quẽ berſabee uocant: qđ fœdus putei poterit dici. ſic enĩ hactenus a ꝓuincialibus noïatur. Poſt non multũ uero tpis natus eſt filius Abraã de Sara: ſicut fuerat ei a deo p̃dictum:quẽ noïauit Yſaac:quod ſignificat riſum. Nam eo q; Sara riſerat dicente domino q; pareret:nec iã ꝓ ſenectute ſperaret partũ. iõ filius ita uocatur. Hæc itaq; annos tunc agebat nonaginta. Abraã uero centũ. Natus eſt ergo filius utroq; ſene:quẽ repente poſt dies octo circunciderunt. & ex illo poſt totidẽ diem mos eſt iudeoꝝ circũciſiões efficere. Arabes aũt poſt annos. xiii. circũcidũtur eo q; Iſmael genteꝫ eoꝝ iſtituit filius Abrae de cõcubina. hoc fuerit tẽpore circũciſus de quo certiſſime omẽ tps exponã. Cap. XXI.

Ara natũ de ancilla agar primitus diligebat Yſmael:nihil ĩ eo fauoris ĩminuẽs quẽ utiq; quaſi ꝓpriũ filiũ:& principatus nutriebat heredẽ. Yſaac auteꝫ filio ꝓcreato: nõ dignabat eum cũ Iſmael nutrire cũ ſenior eẽt:eumq; poſſet opprimere patre moriẽte. Suadebat ergo Abrae:ut eũ in aliã regionẽ cũ matre tranſmitteret. Ille uero in intio ſuã nõ appoſuit uoluntatem ad ea quæ Sara fieri feſtinabat:crudele nimis arbitratus paruulũ filiũ cũ muliere & neceſſariis ĩdigentes abiicere. Poſtea uero cũ deo placuiſſet ad quæ Sara præcipiebat cõſentiens:matri tradidit Iſmaelẽ qui nondũ a ſe poterat gubernari & aquã in utre & panẽ ferẽtẽ iuſſit abire: quo itineris neceſſitas ſperaret. Dum ergo abeũti neceſſaria deficerent:erãt in malis: cum eſſet aqua difficilis:& exponens puerũ ſub arbore quadã ꝓtrahentẽ animã ne ea præſente deficeret: ꝓcul abſceſſit. Ad quã ueniẽs diuinus angelus dixit ei adeſſe fontẽ & monuit ut ꝓuideret puerum & recrearet dicens grandia eſſe ei cõferenda de pueri ſoſpitate. Illã cõfidens de promiſſionibus & ſtudens alere puerũ adhibẽdo curam:declinauit erũnas. Cum uero puer ad uirilẽ pueniſſet ætatem:uxor ei cõiuncta ẽ egyptia genere:unde erat ipſa ãtiquitus oriunda. de qua filii Iſmaeli nati ſunt. xii. Nabaioth. Darus. Abdeilus. Marſamus. Maſmarus. Ydumas. Maſmiſus. Quodamus Themaſus Iechurus Naphleſus Cadomas Iſti nãq; oẽm terrã ab eufrate ad mare rubrũ poſitam uſq; tenuerũt. Nabatheã nominãtes ꝓuinciã. Sunt aũt iſti qui genteꝫ Arabicã ſecundũ tribum ab eis uocant & ꝓpter uirtutẽ eoꝝ:& ꝓpter Abrae dignitatẽ. Yſaac auteꝫ filiũ ſuũ pater abraã diligebat cũ eẽt unigenitus: eiq; a deo ꝓ munere ĩ ſenectute conceſſus. Prouocabat enim ad fauorẽ amoreq; ſuũ ipſe potius puer parentes:eo quia omni uirtute ſtuduerit:& parẽtum haberet ſolicitudinem:& affectum circa dei religionem. Cap. XXII.

Braam aũt cum fœlicitateꝫ ſuã filio legittimo relicturus eẽt morti uicinus hoc dei uolũtate ꝓmeruit. Qui tentare uolẽs religionẽ eius:apparuit ei:cuncta quæ præſtitiſſet dinumerans. & quoniã hoſtiũ melior fuiſſet effectus:& præſentẽ fœlicitateꝫ eo ſtudio pcepiſſet:& yſaac filiũ habuiſſet:eundem filiũ eius ſibi ſacra ĩmolatione præcepit offerri:in monte nomine morim eleuatũ:ara ibidẽ collocata:ſic enĩ apparituꝝ religionẽ eius: ſi etiã ſaluti filii ꝓponeret qđ deo placeret. Abraã aũt in nullo iuſtũ eſſe decernẽs nõ obediri deo:ſed cunctos ei miniſtrare debere:tanq̃ eius ꝓuidentia uiuant oẽs quibus eſt ipſe ꝓpitius celans cõiugem dei præceptum:& quã ipſe habuiſſet de nece filii uolũtateꝫ:ſed neq; ſeruoꝝ cuiq̃ hoc palã faciẽs:ne forte deo parere ꝓhiberetur:ſumẽs yſaac cũ duobus ſeruis:& quæ erãt ad ſacrificiũ neceſſaria ĩponẽs aſino ibat ad mõteꝫ: & duobus quidẽ diebus iter cũ eo ſerui fecerũt. Tertia uero cũ iã circa locũ mõtis eẽnt:reliquos i cãpo relinquẽs qui cũ eo erãt:cũ ſolo filio uenit ad monteꝫ:in quo templũ rex dauid poſtea collocauit. Portabãt aũt cætera ſecũ ſacrificio neceſſaria:ꝑter uictimã. Yſaac uero cũ præſenteꝫ fœlicitateꝫ eius ſtudio pcepiſſet:cunq; quiq; & uigiti eẽt ãnoꝝ:altare conſtructo interrogabat quid eſſet ſacrificaturus pater:cũ uictima deeſſet. Ille aũt dicebat deũ ad præbẽdũ hoc idoneũ:qui etiã quæ nõ ſunt abundãter hoïbus condonauit:& ea quæ ſunt ab his qui in ſemetipſis cõfiderent poſſet auferre daturũ & illi uictimã:ſi ꝓpitius ad ſacrificiũ ſuũ dignareꝫ accedere. Dum ergo altare fuiſſet conſtructũ:& ligna ſup ipoſita:& oĩa præparata dicit ad filiũ. O puer:quẽ ĩnumeris uotis a deo optaui mihi cõferri:& dũ pueniſſes ad uitã: nihil eſt qđ ꝓ alimẽto tuo nõ feci:neq; me fœlicioreꝫ arbitrabar:niſi cũ te uideꝫ ad uirilẽ iuuentuteꝫ pueniſſe:& moriens te ſucceſſoreꝫ mei honoris & pricipatus relinq̃re cũ gauderẽ:qui dei uolũtate tuus pr̃ ſũ factus dẽuo ſecũdũ eius placitũ te repono:hãc fortiter portari dicatõnẽ. Deo nãq; te cædo:q hũc honoreꝫ a nobis dignaꝫ accipe:eo q; placitus mihi fuit:ac ꝓ oĩa ſuffragator. Natus ergo fœliciter morere:nõ cõi mõ hãc uitã egrediens:ſed a pr̃e proprio oblatus deo pr̃i cunctoꝝ ob legitimum ſacrificium. Reor enim quia te dignum iudicaueꝝ:nec egritudine:nec bello:nec qualibet alia paſſione quæ ſolent hominibus accidere ex hac uita liberare: ſed cum orationibus & ſacrificiis aníam tuam ſuſcipere: & apud ſe nihilominus obtinere: eritque decetero mei curam

habēs:ſenectutēq; regens:qua gratia maxime te nutriebam:hæc mihi deo.ſ.pro te p̄bituro.Yſaac aūt habens patrē fortiſſimū:ſapientiaq; delectatus:& libētiſſime eius ſermones accipiens: ait: qa neq; iuſtū eſſet:ut initio naſceretur:ſi dei & patris iudiciū eēt refutaturus: aut nō ſe monſtraret amboꝝ uolūtatibus p̄paratū:quādo liceret ſolo patre hæc uoléte facere:ſi nō obediret eēt iiuſtū. Hoc dicens acceſſit ad cedē:pariter & ad altare.Sed idē opus infirmatū eſt: offerente deo impedimētum. Clamauit ergo noīatim deus abraam:ſuſpendēs eū a nece filii.Non enī quaſi ſanguinem deſideraret humanū: necē filii ſe ei īperaſſe dicebat: neq; cuius patrē eū fecerat:hūc ei auferre cū tanta īpietate poſcebat:ſed eius mentē probare ſe uelle:ſi etiā talia iuſſus audiret.Cognoſcēs uero eius obedientiam : & excellentiā religionis intendēs delectari quidē ſe in his quæ ei præbuerat: nec unquam fraudandū eū omni cura dicebat:& genus eius honorādū; futurūq; filiū eius lōgeuū fœliciterq; uicturū in oībus bonis præbiturūq; ſe magnū ſoboli eius principatū:atq; genus eoꝝ: & multis gentibus & diuitiis eſſe conſtituendū :& memoriā ſempiternā generis eius prīcipibus affuturam:chananeāq; terrā filios eius armis poſſeſſuros:& exemplū boni futuros cunctis hominibus. Hæc cū dixiſſet deus arietē ad ſacrificiū ꝓduxit ex īprouiſo. Illi uero præter ſpem ſemetipſos amplexantes: quippe qui bonoꝝ taliū ꝓmiſſiones audirent oſculabantur. Altero uero die ſacrificio celebrato reuerſi ſunt ad ſaram fœliciterq; degebant cuncta quæ uellent eis præbente deo.

Capitulum.XXIII.

T ſara nō quidē multo tēpore defuncta eſt:cū uixiſſet ānis centū uigītiſeptē:ſepultaq; eſt in hebron ꝓmittētibus chananeis:ſepulcrūq; eius publice factū eſt:abraā emente agrum ſiclis quadringētis:a quodā ephron de hebron:& ſepulchra ſibi abraā & eius ſoboli conſtituit. Poſt hæc autē abraā duxit uxorē noīe cethurā ex qua ei filii vi.nati ſūt: & ad labores ualidi:& ſapiētia cauti: zābri:iezar:madan:magiani:ieſuoch:& eſue.Nati ſunt etiam his filii:& eſue quidē ſabati fuit & dadā. Huic uero fuerīt aſurim & iacuſim:& iomni.Madan aūt habuit aphan: & apher:& noch: & abida:& helda.His oībus filiis filiorūq; natis abraā ex ꝓpriis dona p̄buit:qui & trogoditen appḧenderunt: & fœlicē arabiā:inquātū in mare rubrū ptingit. Dicitur autē: quia dum apher caſtra fixiſſet in libīā:& filioꝝ eius filii habitaſſent in ea terrā illā ex illius noīe affricam uocauerūt. Teſtatur meo ſermōi alexāder qui dicitur polihyſtor:id eſt multarū hiſtoriarū: ſic dicēs. Cledemus aūt ꝓpheta qui & malchus:ſcribēs hiſtoriā iudeoꝝ:ſicut etiā moyſes legiſlator eoꝝ retulit:ait: quia de cethura abrae fuerūt filii multi. Dicit aūt eoꝝ etiā noīa tria: epheran:ſurin:iaphran: & de ſurin quidē aſſyriā nūcupatā:ex duobus aūt reliquis iaphran & epheran: ciuitatē abiran ꝓuinciāq; affricā nuncupatā:his auxiliū præbuiſſe herculē in libia:& duxiſſe uxorem: filiā iephārā nomine ecbeā: & genuiſſe ex ea dodorum filium cuius filius phoron: ex quo barbari ſorophacinominantur.

Cap.XXIIII

Saac aūt iā circa.xl.ānos cōſtituto a patre abraā ut uxorē duceret rebeccā quæ fuit neptis fratris eius nachor:filia bathuelis:ſenioꝝ ſeruoꝝ ſuoꝝ miſit ad ſponſandā eā magnis fidei ſacramētis obſtrictū:qđ hoc more faciebāt:ſub fœmore manū mittētes deinde iuocā tes deū:in teſtīmoniū futuroꝝ.Miſit aūt & munera ibīdē cōmonētibus quæ apud illos rariora eſſent: aut nec omnino repirentur in illa regione. Qui tpe multo uadēs: eo q; ſit iter agentibus: dira melopotamia:hyeme quidē ꝓpter luti ꝓfunditatē:æſtate uero ꝓpter aquæ defectionē:iſup etiā latronibus ibidē cōmanētibus:quos diffugere nō eēt facile:niſi ꝓuidātia uiatoribus inhereret:uenit in ciuitatē carrenoꝝ.Et cū eſſet in ſuburbanis uirgines uidit plures eūtes ad aquā orauitq; deū:ut rebecca ob quā deſpōſandā filio eū miſit abraā:ſi ſecundū uolūtatē eius eēnt nuptiæ celebrādæ:iter illas ita cognoſceretur:ut aliis quidē aquā poſcēti negantibus illa præberet: & ille quidē hāc uoluntatē habēs:uenit ad puteū:rogauitq; uirgines:ut potū ei præberēt.Illis aūt auertentibus ſe indicātibuſq; aquā domi portarc:& nō præbere illi:quæ utiq; difficile poſſit hauriri: una ex illis oībus increpās eas ꝓ peregrino quaſi nō eſſet hoībus ad illas aliquādo cōio:quia neq; aquā participarēt egeno: ſola ei præbuit abundāter.Ille aūt ī ſpem oīum rerū ueniens: uolēs cognoſcere ueritatē laudabat eius nobilitatē:atq; benignitatē:qa etiā cū ſuo labore egētibus ſuffici entiam p̄bere minīe declinaſſet:iterrogabat uero:de q̄bus pentibus eſſet:optauitq; quod illi gratiſſimū foret:ut in domū boni uiri ueniret:filios ei pitura germanos.Illa uero neq; hæc inuidit uolenti cognoſcere:ſed & genus īdicauit:& rebecca inquit ego dicor:pater aūt bathuel fuit : ſed ille iā defunctus eſt: laban uero frater eſt noſter: q & domui ꝓſpicit ſimul & matri: & moe uirginitatis ſollicitudinē gerit.Ille gaudebat de his quæ facta fuerāt atq; dicta:deū ita uidēs ſuo itineri clare ꝓſpicere:& ꝓferēs redimicula:& alia pariter ornamēta:q̄bus uirgīes decet uti:dedit puellæ. ut ei cā populi hæc retributio foret & honor:iuſtū eē dicēs:ut talia mereret quæ fuerīt bōa ꝓter uirgines uniuerſas.Poſcebat aūt ſuccedere apd̄ eos:quādo ad eā ītegrius aliter ꝓuenire nequiret:

ſibi eſſe cautius:q̃ quibus iam uidebatur expertus & conficere ex ea matris fratriſq; clemẽtiá:& q̃ nihil eẽt eoꝝ uirtuti difficile:neq; ſe eos grauaturũ ſed mercedé pegrinationis præbiturũ: & ꝓpriis expẽſis uſurũ eé dicebat.Illa uero de pentũ quidé ſuoꝝ clemẽtia recte eũ aſſeruit arbitratum:culpauit aũt de mercedis uerbo:cũ oĩa ſine mercede eẽt habiturus.Sed ut nũciaret prius laban:quo ꝓmittente accerſiendũ eſſe dicebat.Quod cum factũ fuiſſet:pegrinus adductus eſt: & camelos quidé ſumentes qui erant laban fanuli:eis diligẽtiá adhibebãt:ipſe uero cœnaturus cũ eo ingrediebatur:& poſt cœnã ad eum matréq; puellæ locutuſq; eſt dicẽs. Abraã tharæ qui eſt filius:ueſter uero cognatus nachor.n.hoꝝ o mulier pueroꝝ auus ueſter ex eodé patre uel matre miſit ad nos:petẽs ut hanc puellã filio ſuo uxorẽ detis iungẽdã:qui ſolus eſt ei legitimus:ĩ omnibus bonis enutritus:cui poſſibile q̃dé fuit fœliciſſimã ĩde mulierẽ ei copulare:ſed noluit.Honorans aũt genus nuptias poſtulat:cuius ſtudiũ ac uolũtatẽ nolite cõtẽnere. Dei enĩ uoluntate aliã nunq̃ præter ꝓſpera per iter cõtigerũt:& puellã citius & ueſtrã inuẽi domũ.Dum ꝓximus eẽm ciuitati:uirgines uidẽs plurimas ueniẽtes ad puteũ:orauĩ ut ĩn iſtã incidẽ: quod & factum eſt. Nuptias ergo diuina ꝓſcientia deſpõſatas uos quoq; firmate.Illi uero per ea quæ eis fuerant ſecũdæ collata diſpõne diuinæ uolũtatis intellexerũt:miſerũtq; ſicut petebat uirginẽ : quam duxit yſaac potitus omnium rerum Abraæ. Nam qui fuerunt de cethura nati:exinde migrauerunt.

Capitulum.xxv.

Oſt paululũ uero tẽporis mortuus eſt ét abraã:uir quidé omni uirtute ſũmus:& digne a deo pro ſtudio quod circa eũ habuerat honoratus.Vixit aũt oẽ tẽpus ſuũ annis centum ſeptuagintaquinq;:& ĩ ebron cũ ſara coniuge ſua a ſuis filiis yſaac & Iſmaele ſepultus eſt. 175 anis vixit abraam.

Capitulum.xxvi.

Orro poſt mortẽ abraã cõcepit uxor yſaac:cuiuſ uẽtre nimis ĩtumeſcẽte:hæſitãs cõſuluit deũ:reſpõditq; geminos paritura fore rebeccã:& in oĩbus gẽtibus eé nominandos:maioris aũt primatũ eé minuendũ. Peperit ergo paulatĩ ſecundũ diuinũ eloquiũ geminos filios:quoꝝ ſenior ut credimus a capite uſq; ad pedes erat uehemẽter hirſutus quẽ iunior ꝓcedẽtem tenebat a planta.Diligebat pater ſenioré quidé qui uocabatur Eſau ſecũdũ ethimologiam piloꝝ:hebrei náq; capilaturã ſeiron dicũt:iacob aũt iunior carus erat genitrici.Fame uero ſupueniente:dũ placuiſſet yſaac:ut iret ĩ ægyptũ ubertuoſam ualde ꝓuinciã:ꝓgebat in geraris deo præcipiente.Hunc ſuſcepit rex abimelech ꝓ muneribus & amicitiis abraã.Et cum multo circa eum fauore fuiſſet uſus initio:in hoc permanere ſemper inuidia faciente eſt prohibitus . Videns náq; deum in yſaac eſſe præſentẽ:& tãto eum fouentem expulit eum.Ille uero huiuſmodi inuidia tẽtatus per abimelech tunc equidé diſceſſit in agrũ:qui dicitur pharan.i.cõuallis non longe a geraris:ubi cum foderet puteũ: irruentes paſtores in lite congreſſi ſunt: ꝓhibentes illud opus impleri : quo nolente contẽdere præualuiſſe uidebãtur.Diſcedentes aũt alium fodiebat:quem etiã aliis iniuriam facientibus quibuſdam abimelech paſtoribus relinquens:abſceſſit expectãs bonæ uoluntatis gratiorem licentiam.Quod dũ eſſet ei ſponte conceſſum. ut puteũ ſine prohibitione foderet roboth puteum appellauit:quod nomẽ ſignificat ſpacioſum.Prioꝝ uero alius quidé Eſcon appellatur:quod poteſt dici litigium: alius uero ſuennã:quod nomen ſignificat inimicitias:yſaac itaq; rerum magnitudine pullulabat.Abimelech autem contra ſe creſcere putãs yſaac: propter hoc q̃ cum eo litigans ex incertis inimicitiis egerat metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet:conuerſo yſaac ad ultionem eorum quæ uidebãt eſſe ppeſſus:amicitias rurſus cum eo firmauit:& unum ad hunc ſuoꝝ ducum philocum nomine deſtinauit. Et cũ omnia quæ popoſcerat abimelech meruiſſet propter yſaac bonitatem qui recenti iracundiæ priſcam gratiã in ſe: inq; patrẽ ſuum habitam præpoſuerat:tulit eum ĩ propria.yſaac uero filius eſau circa quẽ maximum habebat pater affectũ:cum eſſet annoꝝ.xl.duxit uxores agamidã edonis filiã:& alybamin euſebonis uiroꝝ inter chananeos ualde potentium:ſemetipſum faciẽs dominũ ĩ poteſtate nuptiaꝝ:& neq; ꝓris cõſiliũ ſumẽs:qđ neo ꝓmiſiſſet yſaac:ſi ĩ eius uolũtate iaceret: nõ.n.libẽter habebat ad ꝓuiciales ſuã copulare cognatõem.Nolẽs ergo moleſtus eé filio:ut iuberet eũ a mulieribus abſtinere:tacere decreuit.Cũ ſenex aũt eſſet:& aſpectũ penitus nõ hñret:euocãs eſau:& ſene ctutẽ ĩdicãs:q; & ꝓ cæcitate & paſſione uiſus ĩpedimẽtũ ei iã eſſet deo ſeruire iuſſit eũ egredi ad uenandũ:ut dũ capet qđcunq; potuiſſet:ei præpararet ad cœnã poſtq̃ domino ſupplicaret:ut auxiliator ei ĩ oĩ uita:& coopator exiſteret:ĩcertũq; eé dicẽs:quãdo ẽt moriret: & ãte hoc eis ſe præbiturꝝ:ut deũ ꝓpiciũ eius oĩonibus habere mereret.Et eſau q̃dé ad uenationẽ egreſſus eſt. Rebecca uero deũ ꝓ fauore iacob rogabat:& ꝑter yſaac uolũtatẽ:iuſſit hædos ei occidẽ:cœnamq; ꝑpare.Iacob miſtrabat mri ei ſemp obediẽs.Cũ uero fuiſſet parata cœna hædi pelle brachia cõuoluit iacob ut pꝛ ꝓpter pilos eé crederet eſau.Ná cũ ĩ oĩbus aliis ſimilarẽt eo q; eſſent gemini

in hoc tantūmō differebāt: trepiduſq; Iacob ne anteq̄ fieret oſones reptus ī hac caliditate:pſem ut cōtraria faceret irritaret;pferebat pri cœnā.Yſaac uero ſentiēs uocē iacob,pprio eū noīe uoci tabat.Illo autem brachium porrigente cui pellem circundederat:cōtingens eum yſaac ait. Voce quidem iacob proximus ſecundum pellis uero profunditatem eſau uideris eſſe:nihilq; ſuſpicans mali cū cœnaſſet cōuerſus eſt ad orationes & dei preces.Domine inq̄t oium ſæculoꝝ & creator uniuerſæ ſubſtātiæ tu patri meo conceſſiſti magnam fortitudinem bonorum:& me dignum rebus præſentibus effeciſti:& ex me procedentibus promiſiſti adiutorem: & ,ppicium:& datoré te ſemper meliorum.Hæc ergo cōfirma:& noli me deſpicere propter præſenté neceſſitatem:,ppter quam & p̄cipue a te depoſco :& hunc filium ,ppicius ſerua mihi:& ab omni malo ſine paſſione cuſtodi:dās ei fœlicem uitam:poſſeſſionemq; bonorum quorumcunque tibi poteſtas eſt præbere.Fac eum metuēdum equidem inimicis: amicis honorabilem atq; gratiſſimū. Et ille quidē arbitratus pro eſau ſe orationes efficere:rogabat deum.Mox autem ut ceſſauit a benedictione:affuit eſau:yſaac ſentiens quod egerat:ceſſabat.Eſau uero petebat ſimilia quæ fratri iā fuerant collata.Pr̄e negante:eo q; omnes ī iacob fuiſſent orationes expēſæ luctum agebat:q; eēt oſone fruſtratus:eiuſq; lachrymis afflictus pater:eo q; circa uenatōnem & fortitudiné corporis eſſet aptus in armis & oibus opibus eſau probabilé fore dicebat:eumq; fructū eaꝝ reꝝ: & gloriā ſempiternam:etiā genus qđ ab eo deſcēderet habituꝝ:fratri uero eſſe ſeruituꝝ. Capitulū.XXVII.

Acob autem metuenté fratrem ulciſci ſe ī illo uolété mater eripuit. Marito aūt p̄ſuaſit: ut iacob de meſopotamia cognatam ſuā daret uxorē:cū iam iſmaelis patrui filiam baſamin:eſau uxoré coniugé accepiſſet.Non.n.deuoti erant chananei circa yſaac ī prioribus eius bellis ualde grauati:cū barenati cepiſſet:circa quā p̄cipue laborauerat.Iacob aūt ī meſopotamiā miſſus a matre propter nuptias filiæ Laban eius germani:pmittente yſaac nuptias celebrari:eo q; fuiſſet ei uxoris conſilio perſuaſum p chananeam properabat:& propter odiū ,puincialium:apud nullum quidem ſuccedere uoluit: ſed ſub diuo iacebat: caput ſuum lapidibus ſubditis ſupponens:ibiq; p ſomnium uidit huiuſcemodi uiſionē:aſtitiſſe ſibi ſcalam a terra pertingētem ad cælum: & per eam deſcendentes figuras:honeſtioré naturam habentes q̄ hoīes:& ad ultimum ſuper eam deū manifeſte ſibimet apparentem:noīatimq; uocanté:& huiuſmodi uerba facientem.Iacob cum patris boni ſis filius:& aui qui gloriam magnæ uirtutis inuenit fatigare te ī præſentibus non oportet:ſed ſperare meliora:eteni opulentiſſima tibi maximoꝝ bonorū meo ſolatio erit ubiq; præſentia.Abraam itaq; ex meſopotamia ego huc deduxi a cognatis expulſum: & patrem tuum cunctis fœlicem oſtendi:quoꝝ non minorem parté in te quoq; reponam.Confidens ergo ex hoc itinere tuo ,pficiſcere me protegente ſecurus.Impetrabis enī nuptias ad quas ualde feſtinas:erūtq; tibi filii boni quoꝝ multitudo numero maior erit: & potétiores filios derelinquent : quibus ego huius terræ dominatū cōdonabo: eorūq; filiis qui replebunt oēm quā ſol reſpicit terram ſimul & maria.Sed neq; ullum periculum timeas:nec laboꝝ multitudiné metuas:me prouidente oīa quæ tibi conferenda ſunt:& in præſentibus:& multomagis ī ,pſpis.Hæc itaq; deus iacob p̄dixit:ille uero letus effectus ī his quæ uiderat:fuerantq; ,pmiſſa:clarificauit illos lapides:quippe cū tantorum bonoꝝ illic factum ei fuiſſet alloquium:uotūq; fecit īmolatuꝝ ſe ſuper eos:ſi acquirens uitā impaſſibilé remearet:deoq; ,pmiſſum exſoluit denuo remeans. Nā & ipſum agrum honorandum eſſe decreuit:eiq; bethel nomé impoſuit quod diuinas diuitias latina lingua ſignificat.Procedens ad meſopotamiam longo tempore uenit in carram:paſtoreſq; ī ſuburbanis inueniens:& pueros adoleſcentulos ac uirgines ad quendam puteum aquā hauriturос:morabatur cū eis potum querens:& uerba cū eis faciens percunctabaturq; ab eis ſi noſcent quendā laban:adhuc ſi ſupereſſet.Illi uero oēs ſe nouiſſe dixerunt:taléq; uirum eſſe qui ignorari non poſſit:eiuſq; filiam una cū eis gregē paſcere:quā mirabantur nō eſſe præſentem:dicentes ei. Ab ipſa integrius agnoſcere poteris:quæcunq; de illo audire deſideras. Hæc itaq; illis dicentibus:aſtitit puella cū paſtoribus: qui una deſcēderant:eiq; iacob oſtenderunt dicentes. Peregrinus iſte uenit de patre tuo conſulés:illa uero leta facta p infantiā ,ppter iacob præſentiā:requirebat eū quis eēt & ad eos unde uéiſſet: & qua cauſa adductus fuiſſet:orabatq; ſimul ut eēt poſſibile preſtandi ei quibus ueniſſet egens.Iacob autem nō propter cognationis cauſam:neq; ,ppter fauorem præſenté:ſed amore puellæ uictus obſtupeſcebat:pulchritudiné eius talé eſſe cōſpiciés ut pauce mulieꝝ ita florerent:& ait.Mihi ad te & p̄fem tuū:ſi tamé tu filia es laban familiaritas eſt & antiqua mea tuaq; generatione conſiſtens:de Thare enim abraam & ará & nachor filii ſūt progreſſi.Batuel tuus auus filius eſt nachor.De abraam autem & Sara quæ nata ē de aran :yſaac pater meus eſt. Vicinū & nouū cognationis pignus inuicé poſſidemus.Rebecca aūt mea mater: laban tui patris ſoror eſt ex eodem ſimul patre & matre ,pgenita.Conſobrini ſiquidé ſumus ego

& tu. Nunc uenies amplector uos: antiquāq; nobilitatem renouaturus assisto. Illa uero recorda
ta sicut iuuenibus accidere solet q̄ p̄audisset a patre de rebecca: & parētes sciēs nomē eius desi-
ranter audire: ꝓpter paternū fauorē ad lachrymas adducta est: & amplexata iacob. Quē cū oscu-
lata fuisset: ꝓducere maxima delectatione optabat ad p̄rem: omnibusq; domesticis mēoriam
matris eius esse dicebat: intēditq; ei totius boni retributionem: eūq; ad patrē iā uenire iubebat:
& sequi se præcedentem: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardante poterat. Hæc di-
cens ducebat eum ad laban. Cognituſq; ab auúculo: & ipse sine formidine inter amicos erat &
illis delectationem maternam conferebat inopinabiliter eis ostensus. Post non paucos itaq; dies
laban gaudere se quidem in eius maxime præsentia: & ultra quā indicare possit sermone dicebat
causam ꝓ qua uenisset: patrem matremq; senes derelinquens: & eius præsētiæ solatiis indigentes
ab eo quærebat: præbiturūq; se omnia quibus opus haberet promisit. Iacob autem omnē ei cām
narrabat: dicens ysaac fuisse geminos filios: se: & esau: quem dū pro paternis orationibus matris
sapientia fefellisset: illum se interficere uoluisse dicebat: ta nquā ablato sibi a deo regno: & bonis
quæ pater optasset: & hanc fuisse causam suæ præsentiæ: materno mādato factæ. Omnibus enī
inquit nobis sunt fratres: sed mater āplius illius cognatiōem metuens: ita mihi prospexit: q̄ utiq;
solum meæ puericiæ munimen iudicauit. Vnde deū respicens in præsentibus sum securus. Labā
aút & propter parentes eius ꝓmisit omnē se ei ꝓticipare clemētiā: & ꝓpter matrē ꝓ cuius fauore
licet absentis studium suū circa eū se dicebat ostendere: gregis. s. curā eum habiturum cōstituere
se dicebat: & præponēdum his exoptabat: uolūtatemq; ad proprios remeare parētes cum talibus
donis & honoribus dimittēdū: qualibus talis cognatus iuste ꝓmeritus esset. Iacob libēter hæc
audiens: donec esset quidē apud eos: hunc laborē ferre gratissime se respondit: mercēdē uero ꝓ
tali labore rachel nuptias post ulauit: cum etiā propter alia honore digno haberetur: & maxime
q̄ ministra eius fuisset aduentus. Amor náq; puellæ cū huiusmodi uerba facere cōpellebat. Labā
gauisus i his ánuit ei puellæ nuptias: nec alium generum meliorem sibi optasse: si tamē apud eū
aliquantum maneret tempus ad chananeos non se missurum filiā: quādo etiā de sororis cura pe-
nitentiā agere se dicebat q̄ eā ibidem direxisset. Cū uero iacob hoc fieri cōsentiret: septē promi-
sit ános: tātū enim socero iudicauit mistrādum: uirtutis suæ prebens experimētum ut quis esset
magis agnosceretur. Laban suscipiēs sermonem tēpore trālato prepo: uit epulas nuptiarū. Nocte
ergo superueniēte: ignoráte iacob collocauit ei alterā filiarū Lyam seniorē: & nō decorā aspectu:
ille uero per ebrietatē nocte ei permixtus: die facto apud laban de iniusticia quærebat. Qui dan-
dam ueniā necessitati poscebat: ob quā talia gessērat: non enim per malignitatē ei lyam dedisse:
sed alia maiore causa uictū se hoc fecisse dicebat: quæ tamē impedire nō posset: sed amāti daturū
se eā post septē ános alios promittebat. Consensit ergo iacob: nihil. s. aliud ei amor puellæ facere
ꝓmittebat: & præteritis aliis septē ánis rachel accepit uxorē. Erāt ambabus mistræ quas dederat
pater: zelpha quidē lyæ. Rachel aút bala nō quidē ancillæ: sed subditæ. Et lyæ magna erat sollici
tudo de amore uiri: quē hēbat circa sororem sperabatq; se existentibus filiis honorādam: & exo-
rabat cōtinue deū: natoq; masculo filio & propter hoc cōuerso ad eā uiro ruben filium noíauit:
eo quia dei misericordia ei fuisset cōcessus: hoc enim significat istud nomen. Habuit aút post tē-
pora ét alios tres filios: simeō: quod nomē significat exaudibilē ei fuisse deū: deide leui quasi fir-
mator societatis: post hunc iudā quod gr̄arum significat actionē. Rachel aūt metuēs ne propter
copiā partus sororis minorē apud uirum partē haberet collocauit cum iacob suā famulam balā
ex qua nascitur dan: quod a deo iudicatum latina significat lingua & post hunc neptalim tanq̄
ex machinationibus: eo q̄ cōtra partus sororis copiā arte fuerat usa. Hoc & lya fecit cōtra opus
sororis denuo machinata: collocauit ei & ipsa suā famulā: & natus est de zelpha filius gad. quod
quis potuerit appellare fortuitum: & post hūc aser: quod beatificū poterit dici: qui lyæ gloriā cu-
mulauit. Cum autem ruben senior filios lyæ matri mandragore mala portaret: rachel aspiciens
dari sibi poscebat: quia cupierat cibum: illa non consentiente: sed sufficere ei dicente: q̄ eam uiri
honore priuasset: rachel mitigans sororis iram concessura se ei dicebat: ut cum ea uir illa nocte
maneret. Qua hoc ꝓcipiente munus iacob cū lya dormiuit. Rursus ergo nati ei filii sūt: ysachar
quidem quod significat mercede factum: zabulon quod indicat fauoris pignus ad eam. Nata est
autem & filia dina. Post hæc tempora natus est & rachel filius ioseph: quod significat augmentū
alicuius faciendum. Hoc ergo omne tempus quod sunt anni uiginti pascebat soceri greges. Post
hoc rogabat ut sumptis uxoribus ab eo discederet. Socero hoc non permitente latenter hoc
facere cogitabat: uxores requirebat quid de profectione tractarent. Illis autem discedere li-
benter dicentibus rachel & simulachra deoꝝ quos collere patria lex erat pariter furata cū lya so
rore fugiebat & utriusq; pueri: & puellæ cū filiis: & q̄cūq; possessio eis erat. Ducebat etiā grægū

medietatem non respiciente laban. Rachel deorum ſimulachra portabat: licet docuiſſet eam iacob huiuſmodi deorum honorē ſpernendū: ut ſi cōpræhenderentur ſequente patre ueniam illa ad hæc confugiens ipetraret. Laban aūt poſt primū diem cognoſcens iacob diſceſſum ſimul & filiarum multum malo animo perſequebatur maxima uirtute circundatus: & ſeptima die ī quodam colle procul eos collocatos inuenit: & tunc equidē quia erat ueſpera requieuit. Viſio ergo ei apparuit monēs: quatenus ſinens generum atq; filias conquieſcere: nihil ī eos pro furore præſumere: ſed ut pacta faceret cum iacob: q; ſi eius conténens paucitatem: aggrederetur cum eo pugnare ei auxilium dicebat illa uiſio præbituram. Laban aūt dum huiuſcemodi ei factum a deo fuiſſet alloquiū: orto die iacob euocans & manifeſtans ei uiſionem: cui credens ad talia declinaſſet: cœpit eum culpare dicens: quō eum & pauperē uenientem ad ſe: & oīum ſuſciperet indigentem: eiq; cunctā poſſeſſionis ſuæ ubertatē præbuerit. Nam & filias meas inquit coniunxi tibi: fauorem tuum circa nos per hæc agendum eſſe confidens: tu uero neq; matris tuæ aut cōmunionis quā circa me per cognationē habes: neq; uxorum quas duxiſti pudorem gerens: neq; filiorū quorum ſum auus: lege apud me uſus es belli: poſſeſſionē meam quidem auferens: filiabus autē genitorem ſuum fugere perſuadens: ſacra quoq; paterna diripiens: domi utiq; portaturus: quæ & a meis parētibus honorata ſunt: & a me religione ipſa coluntur: & hæc quidē quæ nec expugnātes ſuos inimicos faciunt: tu perpetraſti cognatus: & ſororis quidem meæ filius: filiarū uero maritus & coepulator meus domui meæ talia ingerere nequaq; dubitaſti. Cum hæc dixiſſet Laban: ita ſatisfaciebat iacob dicens. Ego nō ſolum deū patriæ deſideraui: ſed etiā omnes una cognatos: & poſt tantum tempus dignum eſt me ad propria remeare. Pro præda uero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus: cum te deceret gratias nobis ſoluere pro his quæ a me cuſtodita & facta maiora ſunt: quō in hoc iuſticia non priuaris: cum mihi ingratus exiſtis. Cur partē eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filiæ uero tuæ non mea malignitate ſecutæ ſunt: ſed iuſta deuotione quā ſcimus uxoribus legitimis circa uiros poſſe cōpetere. Sequuntur non tātum me quantum filios. & hæc quidē ipſe dicebat: ne aliquod gereretur incōgruum: quærebatur autē accuſationem quā faciebat: quia cum matris eius uideretur eſſe germanus: & filias ei iūxiſſet: īperiis eum uulneraſſet aſprimis. xx. annis eum detinens: & alia quidem nuptiarū occaſiōe feciſſet: quæ licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet: peiora tamē facta poſt nuptias: quæ quilibet etiā inimicus effugeret. Reuera ualde crudeliter laban uſus eſt iacob. Videns enim ei deum ad quodcūq; uoluiſſet eſſe præſtabilem promittebat ut quicquid natum fuiſſet ei præberet: interdum quicquid album procederet: aliquando uero quæq; nigra naſcerētur. Creſcente ſub nomine iacob græcum partu aliquando quidem fidem de præſenti non cuſtodiebat: aliquando aūt in alterum annum præbiturum ſe eſſe dicebat: eo q; multitudine græcum uideret eum abundare: cum in futuro tantum fore potius deſperaret: fallebatq; rurſus in his quæ nata conſpiceret. De ſacris autē furatis iuſſit inquiſitionem fieri. Cum accepiſſet ergo laban perſcrutādi poteſtatem: rachel hoc audiēs poſuit ydola in ſtratorio cameli qui portabat eam: & ſedens naturalem ſibimet purgationē dicebat imminere. Et laban quidem ceſſauit amplius perſcrutari: non credens q; cum tali paſſione ad ydola accederet: fecitq; cum iacob fœdus: in nullo eoꝝ quæ geſta fuerant memoriam habiturus: ſed & ille filias ſuas ſe dilecturum. Et has pollicitationes fecerunt ſuper mōtes quoſdam: in quibus columnam ſtatuerunt ſub climate aræ: unde collis ipſe dicitur galaath: ex quo hactenus terrā galaditen appellant. Et cum factis pactionibus īmolaſſent: laban quidem reuerſus eſt: iacob in chana neam procedēte: ſubinde uiſiones apparebant: de futuro ei ſpem optimā pollicentes. Et locū illū quidem appellauit dei caſtra. Volens autem noſſe quid cogitaret eius frater: ſīngula cognituru cum integritate præmiſit: metuenſq; ꝓpter priſcam ſuſpitionē: præcepit his quos mittebat ut dicerent eſau: quia iacob putans iniuſtum eſſe ut hic te iraſcente conuiueret: de prouincia ſponte diſceſſit: & nunc ſufficiens tēpus eſſe putans reconciliationis reuerſus eſt ducens uxores & filios: cum diuitiis acquiſitis: & cū precioſis rebus ſemetipſum tibi traditurus: quod maximū bonū fore iudicat: ut cū fratre fruatur his quæ ei ſunt a diuinitate collata. Et illi quidē hæc iudicauerūt. Eſau uero letus effectus: fratri cū quadringentis occurrit armatis. Iacob audiens uenire eum in occurſum ſibi cum tantis armatis expauit. Deo tamen ſpem ſalutis ſuæ cōmiſit & ꝓuidentiā rerum præſentiū fecit: quatenus & ipſe ſuū ſine paſſione ſeruaret: inimiciſq; prævaleret ſi aliquod iniuſtum facere uoluiſſent. Diſtribuens ergo qui cū eo erant: alios equidē præmittebat: alios aūt poſt tergum proxime ſequi iubebat: ut ſi uim paterent qui præmiſſi fuerant inſiſtente fratre refugium ſequētes haberent: & omnes qui cum eo erant hoc modo diſponens: miſit quoſdā fratri munera deportātes. Erant iumenta quæ mittebantur: & quadrupedum multitudo uariaꝝ: quæ grata ſuſcipientibus forent: eo q; illi rarius hæc haberent. Mittebantur autem diuerſis uicibus

ut frequenter aduenientes multi esse putarẽtur. Placabat ergo p dona irã eius: si adhuc aliqua indignatio remãsisset: sed etiã sermonibus blandis iubebat uti: quos mittebat ad eum. Hæc disponens per totum diem nocte ueniente mouebat suos. Cũq; fluuium quẽdam transisset nomine iabos: iacob ibi remanenti uisio quædam apparuit: cum qua luctabat: illa utiq; uisione initiũ certaminis faciente: q etiam uoce usa ẽ: simul & uerbis: letariq; eum in his monẽs quæ facta uidebant: nec modico se ꝓualuisse crederet: sed grandẽ angelũ dei uicisse: & hoc signũ arbitrari magnorũ sibi fore bonorũ: & q; nũq; eius desereret genus: nec fortioré hoium quẽq; illius eé uirtutis: præcepitq; eũ uocari israel: quod hæbraica lingua significat reluctãté angelo sacro. Hæc igitur iacob poscente illa uisio prædicebat. Qui sentiens angelũ dei esse: rogabat: ut quã partẽ hiturus esset ei significaret. Et uisio quidẽ cũ ista dixisset disparuit. Letatus aũt iacob in his phanuel locũ deposuit. Cũq; ei ꝓp certamẽ dolor fuisset factus circa neruum latũ: & ipe abstinuit eo cibo: & pp illũ neq; nobis est comestibilis. Proximũ iã audiẽs esse fratrem iussit precedere utranq; cõiugẽ seorsũ cũ ancillis suis: ut de longe cõspicerẽt opa uirorum pugnantium: si hoc uoluisset esau. Fratrẽ aũt sibi proxime uenientẽ ipse salutauit: nihil de eo dolose cogitãté. Et esau ãplexus eum reqrebat de multitudine filiorũ & mulierum. Et cũ cognouisset: ipse quidem uenire eos rogabat ad patrem. Iacob ergo excusante eos de iumẽtorũ labore: esau discessit in seir: illic. n. cõmorabat: appellauitq; uillam de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autẽ uenit ad scenas. i. ad tabernacula quæ hactenus sic uocantur. Vnde in sicimiã quoq; profectus est: quæ ciuitas é chananeorũ. Sicimitis autem solennitatẽ agentibus: dina quæ fuit filia iacob: sola transiuit ad ciuitatem: emptura ornamentum ꝓuincialiũ mulierum. Videns ergo sichem regis emmor filius: eam corrupit abreptã: & amore cõfectus deprecat patrem: ut ei puellã acciperet in uxorem. Ille uero cõsentiens uenit ad iacob supplicans ut filio suo sichem dinam lege contingeret. Iacob igit neq; contradicere ualés pp dignitatẽ supplicantis: neq; legitimũ iudicans alienigene filiam copulare petit cõcedendum sibi spacium: ut deliberaret de quibus poscebat. Abscessit ergo rex sperãs iacob nuptias filio suo cõcessurũ. Iacob aũt indicãs filiis: & corruptionẽ sororis & supplicatiõem emmor: petebat cogitandũ eẽ quid fieret: & plurimi quidẽ tacebant: cõsilium nõ inuenientes. Symeõ uero & leui puellæ fratres ex matre eadẽ nati: huiusmõi sibi constituerũt actionem adiuicẽ: ut cum eét festiuitas & sicimite requie: & epulis uterent: incunctanter primis custodiis assistentes dormientes occiderent: & uéientes in ciuitatem interficerent omnem masculum: & regẽ cum eis & filium eius: soliſque parcerent mulieribus. Hæc efficientes pter cõsciẽtiam patris reuocauerũt dinã. Iacob aũt factorũ magnitudinẽ admiranti: & filiis irascenti deus assistens: iussit eũ confidere: & purificãtem tabernacula: sacrificia celebrare: quæ prius cum iret in mesopotamiam pro somni apparitione deo uouerat. Cũ igitur purgaret suos laban deos inuenit neq; n. sciebat a rachel furatos esse: & quia eos celasset in terra sub arbore quadã: hos ergo inde tollẽs sacrificabat in bethel ubi somniũ uiderat cum mesopotamiã prius iret: hinc enim ꝓficiscẽs uẽit in effrata: ubi rachel ex partu mortuã sepeliuit: q sola iter cognatos in ebrõ honorẽ sepulturæ hre nõ meruit. Et ualde flens filiũ ex ea natum benia min appellauit: pp dolorem qui ob eũ matri prouenerat. Isti sũt ergo filii iacob omnes: masculi quidem duodecim: fœmia uero una. Horũ octo legitimi: de lya sex quidẽ: duo uero de rachel: quattuor autẽ de famulabus: bini ex utraq;: quorum & nomina superius dixi. Cap. XXVIII.

Enit ergo hinc in ciuitatẽ ebron posità iter chananeos. Illic aũt ysaac cõmorabatur: & paulum quidẽ pariter uixerunt. Rebeccam iacob uiuam nõ repperit. Moritur & ysaac: nõ post multũ q̃ filius eius aduenit: & sepultus é a filiis cũ uxore in ebron: ubi erat sepultura eius parentũ. Fuit ergo ysaac deo uir carus: & multa eius ꝓuidentia dignus: post abraam ualde lõgeuus. Cũq; uixisset centum octuagintaquinq; annis: cũ uirtute defunctus est.

Aec isunt in secũdo libro iosephi historiæ ãtiquitatis iudaicæ. Cap. I.

Quomodo esau & iacob ysaac filii habitacula diuiserunt: & esau quidem idumeã tenuit: iacob aũt chananeam. Cap. II.

Quomodo ioseph iunior filiorũ iacob somniis ei demonstrantibus fœlicitatẽ futuram inuidiã sustinuerit fratrum. Cap. III.

Quomodo idem ipse in Egyptum uenundatus a fratribus pp odium quod habebant in eum: factusq; insignis & clarus: ibi fratres habuit subiectos. Cap. IIII.

Iacob audito quia ioseph uiueret in Egypto: & clarus ibi haberetur: descendit ad eum cum tota domo sua. Cap. V.

De morte iacob & de sepultura qua sepultus est in ebron a filiis: de morte quoq; ioseph & fratrũ eius. Cap. VI.

De oppressione filiorũ israel in Egypto per pharaonem: & de natiuitate moysi quẽ educauit filia

pharaonis:& adoptauit ſibi in filium:& de ſacro⁹ ſcriba qui uoluit interficere puerum conculcantem coronā regis:quā puero rex ipoſuerat Cap.VII.
Poſtq̄ creuit moyſes iniunctū eſt ei bellū ethiopicū:ubi copulata eſt filia regis ethiopū in matrimonio. Vnde odiū & iuidiā magnā cōtraxit egyptio⁹. Cap.VIII.
Moyſes cognitis inſidiis regis egypti latenter effugit & ueniens in madiā:habitauit cum raguele ſacerdote:cuius filiam accepit uxorem. Ca.VIIII.
De rubo qui uidebat moyſi q̄ſi arderet:qui tamē nō cōburebat:ubi audiuit mandatū diuinū ut reuertens i egyptū:liberaret filios iſrael de oppſſione egptio⁹. Cap.X.
Moyſes regreſſus eſt in egyptum ſecundū mandatū domini:ubi faciēs ſigna & prodigia maxima eduxit filios iſrael de egypto in manu ualida. Cap.XI.
Quomodo egyptii penitentia ducti q̄ dimiſiſſent filios iſrael:inſecuti ſunt eos uſq; ad mare rubrum:quod diuiſum uirga moyſi præcipiente domino: ingreſſi ſunt filii iſrael:& ſicco ueſtigio tranſierunt illud:egyptii aūt perſequentes ingreſſi ſunt poſt eos:ſed reuertente mare in ſeipſum: ſuffocati ſunt fluctibus.

Incipit liber ſecundus antiquitatis iudaicæ.

Oſt morte uero yſaac filii eius inuicē tabernacula diuiſerūt: & nō ea quæ acceperant tenuerūt:ſed eſau quidē ebron ciuitatē fratri dans habitabat i ſeir:& in idumea regnabat:quā regionē a ſemetipſo ita uocauit. Edom enī nominatus eſt: quā nuncupationē huiuſmodi uenatiōis cauſa ſortitus eſt Aliquādo labore uenationis eſuriens rediebat:dum adhuc puer eſſet ætate:inueniensq; fratrē lentem præparantē ſibi ad prandiū rubeū coloré nimis habentē:& ꝓpterea potius incitatus rogabat ut ꝓberet ſibi cibū. Qui uendere ſibi primatū ꝓpter cibū p eius eſuriem cōpulit fratrem. Ille fame cōpulſus conceſſit cū ſacramento primatū. Quāobrē ꝓpter ruborem cibi a coetaneis infantiæ tēpore edom uocatus eſt. Hæbrei náq; edom rubeum dicunt. Et ideo regionem ſic appellauit:quā græci honeſtius idumeā denominauerunt. Fuit aūt pater filio⁹ numero quinq; quo⁹ hieus quidē & hielon:& chore ex una muliere ſunt geniti:oolibama noīe reliquorum uero eliphas quidē ex ada:rabuel aūt de baſemath ethei ſunt nati. Hieus quidē filii non fuerunt:heliphas uero fuerunt legittimi quinq;:themā: omath:ſepphu:gathan:cenes. Amalech enī naturalis non erat:de cōcubina thamna noīe ꝓcreatus:iſti ſiquidē habitauerunt in idumea quæ gobolitis eſt dicta & ab amelech amalechitis eſt appellata. Cum enī aliquādo magna fuiſſet idumea:& in tota regione nomē integrum retineret: in patribus appellationem ab habitatoribus conſeruabat. Contigit aūt iacob:ut ad tantam fœlicitatis magnitudinē peruenire:quæ facile ab aliis apprehendi nō poſſit. Diuitiis enim cunctis ꝓuincialibus eminebat:& filiorum uirtutibus imitabilis & conſpicuus erat:nec ullius rei penitus indigebat:quādo illi ad opus manuum & laborum tolerantiam erant prompti: & ad intelligentiā præparati:in tantū uero eius habuit diuinitas fœlicitatis curam: ut etiam ex his quæ triſtia uidebantur eſſe:bono⁹ ei præberetur ſublimitas:feceritq; eum:& qui ex eo procreati ſunt auctores reuerſionis ex egypto: quo patres noſtri huiuſmodi cauſa moratī ſunt. Cap.II.

Oſeph ex rachel filium ſuſcipiens iacob:& propter honeſtatem corporis & animi uirtutem:cum utiq; aliis ſapientia præcelleret:eum amplius aliis filiis diligebat. Huic ſiue paterna dilectio odium cōcitauit fratrum ſiue ſomnia. Quæ cum uidiſſet: patri & eis protinus indicauit:eo q̄ profectum eius anunciarent:cum ſepius celentur homines:etiā ſuorum fœlicitates. Viſiones quæ apparuerunt ioſeph erant huiuſmodi. Miſſus a patre cum fratribus ut colligerent meſſes:& maturas fruges:uidit nimis præcipuā uiſionem:& ultra ea quæ ſolent per ſomnia prouenire. Quam uiſiōem dum ſurrexit fratribus ſuis tanquā ſibi ſomnium diſcernentibus enarrauit:dicens uidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem in quo eum poſuerat loco:illorum uero concurrentes adorare eum:ſicut dominum ſerui. Illi intelligentes uirtutem eius:& rerum magnitudinem prædicere uiſionem:& contra ſe poteſtatē eius futuram:ioſeph quidem tanquā ignorantes ſomnia nihil explanauerunt:cōſilium uero fecerūt: ne ad profectum ea quæ arbitrabantur acciderēt:& circa eum graues amplius exiſtebant. Impugnās autem diuinitas eorum inuidiam:ſecundam præſtitit ioſeph uiſionem multo mirabiliorē quā primam. Vidit enim ſolem ſimul & lunam & cæteras ſtellas in terram deſcendere: & ſe adorare;quā uiſionem patri nihil de fratribus mali formidans:etiam his præſentibus indicauit: &

interpretari ſibi qđ hoc ſignificare uelit poſcebat.Ille uero ſomnio gaudés:cũ expoſitioné mẽte conſpiceret:& cum ſapientia non ſine conſideratione coniiceret letabatur:magniſq; ſignificationibus fœlicitatem filio nũciabat:tempuſq; largiente deo futurũ:quo a parentibus & fratribus eſſet honorandus:& adorari dignus:lunam quidem & ſolẽ patri & matri cõparans:eo ꝙ illa augeat & nutriat uniuerſa:ille uero formet:& aliã fortitudinẽ ꝓſtet:ſtellas uerò fratribus:cũ & ipſi. xi.eſſent:ſicut & ſtellæ uigoré a ſole & luna percipientes.Et iacob quidẽ huiuſmodi non inſipiẽter diſcretioné protulit uiſionis: fratres uero ioſeph uehementer ea q̃ ſunt prædicta contriſtauerunt:& incitati aduerſus eũ:uelut extraneum bona quæ ſignificata fuerant illis ſomniis habiturum:& non quaſi de fratre gaudentes:dum etiã cum eo potuiſſent his adipiſci bonis:nempe q̃ cognatione cõmunicarẽt:& fœlicitatis ſocii forẽt:interimere adoleſcentulũ ſunt aggreſſi. Cũq; hoc ſtatuiſſent conſiliũ ad perficiendũ illud tendebant:in ſicimis abeuntes. Hæc autem ꝓuicia paſtorum ẽ ouium optima:& grægũ alimentis ualde copioſa.Quo dũ grægũ curam haberent:& patrem ſcire non fecerunt:quia ibidem remoti eſſent.Ille ignorans hæc:eo ꝙ nullus ad eum a gregibus aduenireꝫ:qui quod eſſet uerum de filiis nunciaret:triſtemq; ꝓ illis animũ gerens: & in formidine conſtitutus miſit ioſeph ad græges ut de fratribus ſuis agnoſceret:& quid agerent indicaret.Illi autem fratrẽ uidentes ad ſe uenire:gauiſi quidem ſunt: ſed non quaſi familiaris ſui præſentia:& a patre directi:ſed quaſi ſuper ĩimico:& manibus eoꝝ diuina uolũtate contradito. Ad internitionem ergo eius nolentes differre præſens tempus ꝓtinus acceſſerunt. Quos dum ruben ſenior eoꝝ inꝑiceret ita conſpirare:& ad actum iam uideret unanimes:eos retinere tentabat magnitudinem ꝓſumptionis:& ſcelus eis oſtendens:quia malignum quidẽ deo & hoĩbus eſſet abhominabile etiam non conſanguineũ hominẽ perimere:multo magis autẽ celeſtius cædem in fratrẽ ita perficere:quo.ſ.interfecto pater una perimeretur:& mater in luctu ex filii non humana lege facta priuatione conſumeretur.Etiam eis hoc dicebat ut uno animo perciperent qđ ipſi paterent mortuo ſibi filio:& iuuẽculo:& recederent a tali præſumptione deũ timentes: qui inſpector ſimul & teſtis eſſet:& ab huiuſmodi actione recederent:penitentiamq; diligerent: & potius temperantiæ deſeruirent:nã accedentes ad hoc opus:omnẽ pœnã ꝓ fratris nece ꝓſoluerent:uidentes utiq; dei ꝓuidentiã ubiq; ꝓſentem:cui neq; qđ in deſerto:neq; quod in ciuitatibus agitur eſt abſconſum:ubicũq; enim homo eſt:oportet ſcire illic eſſe deum:ſed etiã cõſciẽtiã ſuã eos habiturã inimicã ĩ his præſumptionibus edicebat:quã neq; bonã habẽtes aliqui:neq; talẽ qualis in eis tunc habitaret poſt mortẽ fratris effugerẽt.Adiiciebat dictis etiã hæc:quia fratrẽ neq; iniuſtũ aliquid facientẽ ſanctũ eſſet occidere:bonũ eſſe uero etiã ĩimicis obliuiſci: ſi qđ forte peccauerit:ioſeph aũt ĩ nullo malignũ circa eos extitiſſe:cur eũ occiderẽt:cuius ætatis ĩfirmitatẽ mẽſurare deberẽt:quãdo ipſe eoꝝ tutelã potius expectarẽt.Cauſa uero huius ĩteritus multo peiorẽ eoꝝ actioné faceret:eo ꝙ propter ĩuidiã futurorum bonorum eum uita priuare niteréꝫ: quibus bonis ſimul cum illo uterẽtur:eius communioni pariter participãtes:cum nõ extraneus ſed domeſticus eoꝝ exiſteret: unde deberent ſua putare:quæcũq; ioſeph largitas diuina conferret:ſed & iracundiam ſuperna propterea ſeueriorem ſibimet futuram:ſi eum qui a deo iudicatus fuerat dignus:occiderent: & auferrent deo eum cui eſſet talia donaturus. Et ruben quidem hæc dicens & his potiora ſupplicans:eos a fratricidio conabatur auertere.Cum uero ĩ nullo eos mitiores uideret: ſed feſtinantes ad necem ſuadebat ut malum ſceleris aliquatenus leuigarent. Nam ulciſci ſe uolentes prius credebat flectere.Cum uero prætualuiſſent ut fratrem occiderent: dicebat non eſſe ualde futuros malos:ſi in his quæ nunc hortaretur obedirent in his enim eſſet & opus quo feſtinarent:non tamẽ huiuſmodi:ſed leuius in comparatione mali.Petebat eos manus quidem in fratrem non iniicere:ſed proiectum in lacum uicinum eum illic definerent mori:& ſcelus manuum ſuarum uel ita leuigari. Illis autem conſentientibus.ſumens ruben adoleſcentulum & caute ligans eum in lacum cum quiete depoſuit:erat enim ſine aqua. Et ille quidẽ dũ hoc feciſſet abſceſſit quærens loca oportuna paſturæ. Cap.III.

Vdas autem qui & ipſe filius erat iacob uidens negociatores arabes ex iſmahelitaꝝ gene re aromata:& onera ſyria portantes egyptiis de galaath poſt diſceſſum ruben fratribus ꝓſuaſit ut extrahentes ioſeph uenderent arabis quo longius conſtituto:uel ſi moreretur apud peregrinos:ipſi forent a ſcelere liberi.Hoc dum placuiſſet:ioſeph extrahentes:negociatoribus uendiderunt:precio núorum.xxx.cum decem & ſex eſſet ánorum. Rubẽ autem nocte ad lacum ueniens:latens fratres ut liberaret ioſeph:dum clamante eo non reſponderet:metuens ne poſt abſceſſum eius interimerent eum culpabat fratres.Illis qđ geſtum fuerat edicentibus: ceſſauit a luctu rubẽ. Cũq; hæc circa ioſeph geſta uiderentur a fratribus quid agerent poſtea ut extra ſuſpitionem patris fierent exquirebant: tunicamq; qua uenerat indutus ad eos ioſeph

quam abſtulerant dum eum in lacum deponerent:placuit eis diſcerpere:& hirci ſanguine maculatam portare:patriq; monſtrare ut ei uideretur quaſi a beſtiis deuoratus.Quod facientes uenerunt ad ſene.Et cum ab eis de filii cognitione inquireret: dicebant ſe quidem ioſeph neq; uidiſſe neq; ſi qua calamitas ei accidiſſet nouiſſe illam uero tunicam inueniſſe ſe ſanguine maculatam atq; diruptam & arbitrari ſe ꝙ incidens in beſtias interiſſet:ſi tamen ex tunica agnoſceretur: & ſi hac indutus fuiſſet de domo proficiſcens.Iacob autem cum prius ī leuiori ſpe fuiſſet:tāq̄ forte prædato ſuo filio: hanc ſpem deſeruit:cum tunica eius mortis indicium ei faceret manifeſtum. Cognouerat enim eum ipſa ueſtitum cum properaret ad fratres:& uelud ſuper mortuum decætero uidebatur affligtus adoleſcentem lugens:& tanquam ſi unius filii pater eſſet:aliorumq; cōſolatione priuaretur:ſic erat apud ſemetipſum male: prius fratribus eum eſtimans comparatum qui a beſtiis credebatur eſſe conſumptus. Sedebat ſacco ueſtitus:triſtitia grauiſſimus:ut neq; a filiis conſolationem ſumens leuior fuiſſet:neq; laborādo doloribus interdicere ꝑualeret.Ioſeph autem uenditum a negociatoribus cōparans putiphares uir egyptius q̄ erat ſuper coquos regis pharonis:habebat in omni honore:doctrinamq; liberalium edocebat: & alii eum meliori cibo quam conueniret:ſeruilr fortunæ iubebat:commiſitq; ei domeſticam curam. Ille uero cum his frueretur:uirtutem humilitatis quæ circa eum erat:neq; hac mutatione dereliquit: ſed oſtendit prudentiam cum certiſſime affuerit præualere poſſe rebus in uita difficilimis:nec fœlicitatibus ſolummodo temporalibus inherere.Itaq; dum uxor eius domini propter pulchritudiné & opportunitatem actuum eius:eſſet illius amore cōfecta:& putaret quia ſi hoc ei faceret: manifeſtū facile eum ſuaderet uenire ad ſuum concubitum:quaſi ille iudicaret fœlicitatē eo ꝙ ei domina ſupplicaret:& ad figuram illius tunc ſeruitii:& non ad modum reſpiceret caſtitatis: deſiderium ſuum ei prodit:& uerba de permixtione fecit.Cuius reſpuebat ille præces:dicendo non eſſe iuſtum huiuſmodi ſibi imponi ſeruitium.unde emptoré a quo tanta dignitate fuerat honoratus: iniqratis contingeret iniuriá ſuſtinere: ſed rogabat eá cōprimere paſſioné: deſpationé quippe ei huius deſiderii ꝓponens:quia ſi non eſſet ſpes: hoc ei facile poſſit auferri: ſe uero omnia potius ferre dicebat quam in hoc quodammodo conſentire.Nam ſi ſeruum inquit dominæ ſuæ nihil facere oportet aduerſum:contra hæc p̄cepta maxime conuenit reſultare.Illius autem amor potius augebatur:eo ꝙ non ſperaret omnino deuiare ioſeph. Et dum uehementer obſideretur a paſſione:ſecundum rurſus fecit experimentum.Igitur dum feſtiuitas publice celebrationis iſtaret:in qua ad cerimonias etiam mulieres intereſſent:egritudinem marito ſimulauit:captans ob hoc ſolitudinem atq; ſilentium:ut exoraret ioſeph.Qui dū acceſſiſſet uberiores prioribus obtulit ei ſermones:quia bonum quidem fuiſſet ut præcibus priſcis flecteretur:nec in aliquo contradiceret propter reuerentiam dominæ depoſcentis:& excellētiam paſſionis:qua cogerer domina de ſua dignitate deſcendere:ſed nunc melius ageret:ſi quæ pridé contempſerat emendaret.Nam ſi ſecundas præces expectaret:hoc illa etiam ſtudio maiore ſe feciſſe referebat:egritudinē ſimulaſſe:& feſtiuitati uel cerimoniis præpoſuiſſe eius amplexum:ſibi auté ꝙ primis ſermonibus nō credendo reſultauerat: nulla factum fuiſſe malicia iudicaret: ſignumque crederet utilitatis bonorum præſentium: ꝙ ipſa in ea uoluntate perſiſteret: quæ bona iam quaſi poſſideret ſi eius amore flecteretur: & maioribus frueretur obediens: uindictam uero & odium eum aſſerens ſuſcepturum:ſi eius contemneret dignitatem: ſed etiam dominæ caſtitatem conferre uideretur: Neq; enim hoc illum iuuare poſſe dicebat: ſed ipſa ad accuſationem accederet illius: & tentatam ſe ab illo marito proprio mentiretur: magiſq; crediturum uxoris ſermonibus quam illius:licet eos ex ueritate proferret. Hæc dicente muliere :ſimul & fléte: nec miſericordia eum recedere a caſtitate ſuaſit:nec metus coegit:ſed & præces reſpuit: & minis non ceſſit: metuens iniuſticiam ſuſtinere :& pati magis quodlibet ſeuius elegit:quam letus uti præſentibus:in quibus etiam conſcius eſſet perditionis ſuæ.Commemorabat autem eam nuptias:& uiri ſocietatē: & his potiora diſtribuenda:quā temporalis ardoris libidini ſupplicabat: nam talibus perpetratis: quæ penitentiam magis augerent:dolorem ſumeret & nequaquam quod deliquerat emendaret: & timorem nimium eſſet habitura: quando cauſa huius mali nullatenus poſſit abſcondi: uiri autem ſuæ ſocietatis adoptionem habitura ſine periculo:inſuper magnam conſcientiæ apud deum fiduciam ſimul & apud homines: tanquam in eius manens amplexibus munda & apud eum dominæ poteſtatem: non pro peccato habitura confuſionem: multoq; melius eſſe habere fiduciam in bonis quæ cognoſcuntur: quam in malis quæ timore celatur. Hæc dicens: & his multo maiora: ardorem mulieris retinere: eiuſq; paſſionem conuertere ratione nitebat. Illa uero ſtudio ſuo uehementius incitata:immittens manus: cum uerbis ſuadere deſperaſſet: eum cogere tentabat. Cunq; fugiſſet iratus ioſeph: illa eius tenente ueſtem qua ſe exuerat:

exiliuit domo. Quæ ĩ formidine conſtituta:ne uiro ſuo hoc diceret: iniuriãq; uolẽs preuenire: quatenus aduerſus ioſeph mentiretur: excogitauit: ut hoc modo ulciſceretur iniuriam: quæ fuerat ita ſuperbe contempta. Precedere uero in accuſatione ſapientiſſimum fore ſimul & muliebre credens: ſedebat quidem deiecta atq; confuſa ob triſticiam qua cupiditate ſua fuerat decepta: temptamentum corruptionis ſuæ cum ira frangẽs alias iungens. Veniẽte autem uiro: uultu turbato cauſamq; conſulenti fecit ioſeph accuſationis ĩitium: & uelut mortua dixit marito Seruum nequam cubile tuum uiolare uolentem caſtiga: qui neq; qualis in domum noſtram uenerit recordatus timuit: neq; quantum ex tua bonitate promeruit: mente percepit: ſed pro his cum rebus omnibus bonum ſe præbere debuiſſet: inſidiatus nobis eſt: ut lectum tuum contumeliis afficeret: & hæc in feſtiuitate captans abſentiam tuam. Qui licet humilis primitus uideretur: propter tuum quieſcebat metum non quia eſſet natura benignus. Hoc autem factum eſt: eo q; indigne: & præter ſpem ad honorem acceſſerit. Qui dum fidem totius poſſeſſionis tuæ & diſpenſationem obtinere prævaluiſſet: & ſenioribus famulis prepoſitus eſſet: tuam quoq; uiolare tentaui t uxorem. Dum uero quieuiſſet in uerbis: oſtendebat ei ueſtem quaſi dum tentaſſet ei ui facere reliquiſſet eam. Putiphares neque lachrymis uxoris: neq; his quæ dicebat illa: uel uidebat ipſe diſcredens: & eius amori cuncta diſtribuens: examinationem quidem ueritatis fieri non permiſit: uxori tribuens caſtitatem Ioſeph uero nequã eſſe decernens: & illum quidem malignorum miſit in carcerem uxori uero potius caſtitatis ornamentum ineſſe teſtificatus eſt. Ioſeph itaque deo omnia ſua committens: neque ad ſatiſfactionem: neque ad integram factorum manifeſtationem conuerſus eſt: ſed uinculis & neceſſitate tacitus manſuetuſq; ſuccubuit; meliorem eſſe confidens deum: cauſam calamitatis: & ueritatem ſcientem: quam illos: qui eum iniuſte pene contraderent: cuius prouidentiæ experimenta repente ſuſcepit. Cuſtos nanq; carceris diligentiam fidemque eius conſiderans: & uidens dignitatem eius formæ ſubſtraxit uincula: & qđ erat peſſimum leuius ei fecit ciboque eum uti quam uinctis cõueniebat: meliore præcepit. His uero qui in eiſdem calamitatibus erant: dum ab erumnarum onere ceſſarent: ad colloquium ut aſſolet communionis & ſimilis calamitatis uenientibus: & adinuicem cauſas pro quibus cõdemnati fuerant requirentibus: pincerna regis & ab eo uehementer honoratus: eiuſq; affectu deuinctus & cum ioſeph habens compedes: familiarior ei magis effectus eſt'. Sapientia nanq; ei uidebatur excellere: cunque ſomnium uidiſſet expoſuit: petens: ut quid ſignificaret: inſinuaret: accuſans quia ſupra mala regis adhuc ei diuinitas ſollicitudinem apponeret ſomniorum. Dicebat ergo ſe uidiſſe trium palmitum natos botros: exunoquoq; pendere: grandes iam: & ad uindemiandum ſpecioſos: eoſq; ſe cõprimere in poculo regis muſtumq; offerre bibituro: & illũ grate ſuſcipe. Quod ergo uiderat: hoc eſſe dicebat: poſcebatq; ut quæcunq; ioſeph ĩ his ſortiretur intellectũ: ei ſuo manifeſtaret eloquio. Ille uero exhortabatur eum confidere: & ſperare in diebus ſe tribus a uinculo abſoluendum: rege deſiderante miniſterium eius: & rurſum in eo eſſe conſtituendum. Fructum enim uineæ ſignificauit in bonum deum hominibus præbuiſſe: quod etiam ipſi libat: & fidem hominibus amicitiamq; paſcitur. Soluſt ergo lites paſſioneſq; & triſticiam aufert his quibus offertur: & ad delectationes ſpe conuertit. Hoc ergo quod dicis inquit ex tribus cõpreſſum botris manibus ſuſcepiſſe regem tuis: bonam uiſionem ſcito tibi futurã & præſentis neceſſitatis indulgentiam in tot diebus prenuncientem de quantis palmitibus fructũ uiſus es per ſomnium uindemiaſſe. Sed memor eſto mei cum fueris hæc expertus: qui tibi pronunciaui bona: & in poteſtate conſtitutus: non obliuiſcaris in quibus nos derelinquis. Nihil enim peccantes ad uincula uenimus: ſed pro cauſa ueritatis & caſtitatis: ea quæ reorum ſunt ſuſtinere damnati ſumus: quando nec in propria delatione eum qui nobis hæc intulit iniuriam ſuſtinere uoluimus. Et pincerne quidem ut aſſolet audiente huiuſmodi expoſitionem ſomni gaudium erat: expectabatq; iterpretationis finem. Seruus autem quidam ſupra piſtores conſtitutus: cum pincerna uinctus in carcere: cum talem ioſeph protuliſſet de illius uiſione ſententiam: in ſpe bona conſtitutus: cum & ipſe ſomnium uidiſſet: petit ioſeph: ut & illi quæ præterita nocte uiderat: quid uellent ſignificare depromeret. Erat enim inquit huiuſmodi. Caniſtra tria ſuper caput meũ ferre me uidi: duo quidem panibus plena: tertiũ obſonio: uariiſq; cibis: & qualia ſolent regibus miniſtrari: ſuperuolantes autem alites: omnia conſumpſiſſe. Et ille quidem credebat ſibi ſimilem expoſitionem futuram: quam pincerne dixerat. Ioſeph autem concipiens animo ſomnium: dixit ad eum: uelle quidem ſe interpretem ei fore bonorum: & non talium: qualium uiſio demonſtraret: duas inquit ei uitæ ſupereſſe dies: hoc dicens caniſtra ſignificare: tertia uero eum crucifigẽdum: cibumq; uolatilium eſſe futurum: nihilq; fore: quod ei auxilium poſſet ferre. Hæc ergo ſimilem terminun in ambobus ut ioſeph dixerat ſuſceperunt. Prædicto nanq; die cum natalis eſſet

regis : non ſicut rex agens : piſtorem quidem crucifixit : pincernam uero uinculis abſoluens : in propriū miniſteriū reuocauit. Ioſeph uero cum duobus annis uinculorum mala ſuſtineret: nichilq; a pincerna prædictorum memoraretur: deus eripere eum uolens e carcere : huiuſmodi ei machinatus eſt libertatem. Rex pharo una nocte uiſiones ſomniorum duas uidens : & cum his utriuſq; expoſitionem : interprætationem quidem oblitus uiſiones recoluit : afflictuſq; in his quæ uiderat : nempe cum ei triſtia uiderentur : die facto conuocauit ſapientes egyptiorum: uolens agnoſcere ſomniorum diſcretionem. Heſitantibus autem illis rex potius turbabatur. Pincerna uero regis uidente confuſionem : memoria reddita eſt ioſeph: eiuſq; circa ſomnia ſapientiæ: & accedens ad regem : indicauit ei de ioſeph : & uiſionem quam ipſe uidiſſet in carcere : pariter & euentum : & quia ipſe dixerit crucifigendum ea die piſtorem : & ſibi omnia ſecundum interprætationem ſomnii eueniſſe prædicente ioſeph: uictumq; eum aſſerens a putiphare principe cocorum ut ſeruum : cum diceret ſemetipſum non humilis hæbreorum eſſe generis : nec gloriæ patris. Hunc inquit euocans : nec propter modernam culpam eum calumnians : quæ tuis ſomniis indicantur agnoſces. Iubente rege ioſeph ad ſuum uultum adduci : obediunt famuli diligentia ei præcepto regis adhibita. Rex uero eius dextram apprehendens : o iuuenis inquit : tu mihi nunc optimus : & prudentia digniſſimus teſtimonio mei famuli nunciatus es. His ergo bonis quibus iſte participatus eſt : etiam fac me eſſe conſortem : pandens quæcunq; mihi ſomniorum prenunciant uiſiones. Nolo autem te ullo terrore conſtrictum : blandiri ſermone fallaci: & delectationem facere: ſi reuera ſit triſte quod uidi. Putabam circa fluuium ambulans uidere me boues pinguiſſimas : ſimul & magnitudine præcipuas numero ſeptem gradientes de paſcuis ad paludem : alias uero tantas numero perſpexi maximas de palude concurrere ualde tenuiſſimas & ad uidendum deformes. Quæ dum deuoraſſent pingues & magnas : nihil adiute ſunt : crudeli fame detente. Et poſt hanc uiſionem de ſomnis ſurgēs: & turbatus quid eſſet hæc uiſio apud me conſiderans : rurſus in ſoporem ſolutus ſum: & uidi ſecundum ſomnium multo mirabilius priori : quæ etiam me terrent potius atq; cōturbant. Spicas vii. uidi ex una radice natas cāpite grauatas & reclinatas a fructu: & aptas ad meſſem & ad hæc alias ſeptem ſpicas inanes: & infirmas nimia ſiccitate. Quæ conuerſæ: ut conſumerent & comederent ſpicas ſpecioſas: ſtuporem mihi fecerunt. Ioſeph autem reſpondens ait. Viſio quidem iſta rex licet duabus formis apparuit unum terminum tamen eundemq; ſignificat futurorū. Quod enim boues uidiſti animal in aratri labore fortiſſimum a peioribus deuoratas: & ſpicas a minoribus fuiſſe cōſumptas: famam & ſterilitatem egypto totidem annis prenūciatæ quibus ſcilicet primo temporibus foelicitatem ferētibus quorum ubertas totidem poſteriorum annorum ſterilitate cōſumitur. Erit ergo rerum difficultas neceſſarium: quæ inemendabilis uehementer exiſtat. Signum autem hoc eſt: quomodo exhauſte boues meliores conſumpſerunt: ſaciariq; minime ualuerunt. Deus tamē non ut triſtificet: futura prædicit hominibus: ſed ut præſcientibus leuiora faciat experimenta prænunciatarum rerum. Tu ſiquidem congregans bona tempore primo futura facias: ut calamitatem uenturam : egyptiorum terra non ſentiat. Mirante itaq; rege prudentiam ſapientiāq; ioſeph: & conſulente quemadmodum ubertatis tempora diſpenſarentur : ut poſterior ſterilitas leuior eſſe uideretur huiuſmodi conſilium dedit : ut frugū parcitas haberetur : & non affluenter egyptios his uti pmitteret: ſed quātū ſufficeret ad pabulū erogaret : quæ uero ſupeſſent ſterilitatis in tempore ſeruari: recondiq; monebat triticum ab agricolis perceptum : ut ad fata tantummodo miniſtrarentur expenſa alimentorum. Pharo utrunq; in ioſeph mirāte: & diſcretionem ſomnii pariter & conſilium diſpenſationemq; eius rei ipſi commiſit : quatenus ageret ea : quæ populo egyptiorum & regi ſciret utilia : inuentorem ſcilicet huiuſmodi : uitæ etiam diſpēſatorem optimum eſſe confidens. Ille uero poteſtate ſibi a rege collata : ita ut eius frueretur ſignaculo : & purpura ueſtiretur : per uniuerſam terram ductus : in curru uehebatur: frumētūq; agricolis ſufficiens ad ſemen : & pabulum ſingulis metiens : nulli ſignificabat cauſam : pro qua talia peragebat. Triginta ſiquidem ætatis iam annos tranſierat : & omni honore fruebatur ſibimet a rege collato : quem appellauit pſonpthon panicos : uidens eius intellectum inopinabilem. Significat autem hoc nomen inuentorem abſconditorum. Duxit autem uxorem ualde digniſſimam : filiam petefres : qui unus fuit heliopolitanorum ſacerdos : adhuc uirginem : nomine aſeneth : cooperante ſibimet rege. Ex hac fuerunt ei filii duo : ātelſterilitatis tempus : manaſſes quidem ſenior : quod nomē ſignificat obliuionem eo q; per fœlicitatem obliuio ei infœlicitatis acceſſerit : iunior uero effraim : quod reſtitutionem ſignificat : eo q; eſſet redditus libertati maiori. In egypto ſiquidem ſecūdum ſomniorum expoſitionem ioſeph ſeptem annis beatiſſime tranſeunte : fames annum iam tangebat octauum : & ex eo q; non præſenſiſſent

caſurum ſuper ſe malum laborantes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas confluebant. Ille uero ioſeph uocabat: qui eis frumentum uendidit: factus multitudinis ſine dubitatione ſaluator:& mercedem omnium nō comprouincialibus tantummodo faciens:ſed etiam paratus uendere peregrinis:omneſq; homines ſecundum cognationes ſuas: ſolatium merebantur. Ioſep fœlicitate eius utentes. His ita geſtis dum chananea fame crudeliter uexaretur omnem deniq; terram hæc peſtis inuaſerat: miſit etiam Iacob filios uniuerſos in egyptum comparaturos frumentum: confidens licere tritici commertium fieri peregrinis: beniamin tātummodo retinēs qui ei ex rachel fuerat generatus: & erat ioſeph conſanguineus. Illi in egyptum uenientes adierunt ioſeph:frumentum emere ſupplicantes. Nihil enim erat: quod non illius conſilio gereretur: nam miniſtratio regia tunc utilis erat hominibus; quando ioſeph exhiberetur honor. Qui dum cognouiſſet fratres nihil de ſe cogitantes: eo q; adoleſcens quidem ab eis abſceſſerit: ad hanc uero ætatem ita peruenerat: ut figura etiam eis ignotus eſſe uideret: cū magnitudine quoq; dignitatis eis neq; ſuſpectio proueniret: temptabat eos ut dicerent: quam haberent de rebus omnibus uoluntatem. Quibus frumenta quidem non uenundabat exploratores uero rerum principis eſſe dicebat: & ex multis quidem locis eos eſſe congregatos: excuſationis uero cauſa ſe cognatos aſſerere: impoſſibile dicēs eſſe uiro idiote tales filios: & forma ita clariſſimos enutrire:cū regibus tot filiorum copia eſſet ualde difficilis: ut per hæc etiā de patre quæ prouenirent lateret agnoſceret: ſimiliter & ut de fratre ſuo beniamin audiret. Metuebat enī ne forſitan & in illum ut in ſe peccauerunt: aliquid deliquiſſent. Illi nanq; erant in tumultu pariter & timore maximo conſtituti: periculum putantes ſibimet imminere:nihilq; de fratre mēte ſua percipientes: & aſtantes reddebant de ſingulis rationem: ruben ita concionante primitus: qui eorum ſenior exiſtebat.Nos inquit non pro leſione uenimus huc: neq; regis negotiis alqua mala facturi: ſed egentes ſalute & negocio & malorum refugio: quæ noſtram regionem obtinere noſcuntur: ueſtram utiq; ſcientes clementiam: quos nō ſolum ſubuenire ciuibus propriis: ſed etiam peregrinis mercimonium audiuimus propoſuiſſe frumenti: ut omnibus indigentibus ſalutem maximam præſtaretis. Quia uero ſumus fratres: & communis nobis eſt ſanguis: clarū quidem hoc facit etiam familiaritas formæ non ualde mutatæ. Pater autem eſt nobis iacob uir hæbreus: cuius exiſtimus filii duodecim: ex mulieribus quattuor:quibus omnibus uiuentibus fœlices eramus uno uero fratre noſtro moriente ioſeph:res noſtræ ad peiora conuerſæ ſūt. Nam & pater immenſum in eo trahit luctum: & nos ex calamitate defuncti: & erumna ſenis affligimur. Venimus igitur pro comparatione frumenti: curamq; patris & noſtrorum prouidentiam beniamin iuniorem fratrem reliquimus. Poteris autem mittendo ad noſtram domum agnoſcere ſi quicquam dicimus mētientes. Et ruben quidem huiuſmodi uerbis tentabat perſuadere ioſeph ut de eis meliora decerneret. Ille uero iacob cognſcens uiuere:fratremq; beniamin minime deperiſſe: tunc equidem in carcerem eos quaſi de uacantia alias die uacanti diſcutiendos iniecit. Tertia die deducens eos: quomodo inquit aſſeretis neq; pro malignitate rerū prīcipis huc ueniſſe & eē fratres: & unius prīs filios de quo dicitis: hæc ita eſſe mihi manifeſtabitis:ſi relinquentes quidem unum ex uobis apud me: nihil iniuriabile paſſurum: portanteſq; papula genitori: denuo reuerſi fueritis ad me: fratrem quem reliquiſſe uos uobiſcum pariter adducentes: hoc enim erit ſignum ueritatis. Illi in maioribus malis adducti flebant inter alterutros: de calamitate ioſeph frequenter ingemiſcentes: tanquam propter id quod in illū cogitauerant deo ulciſcente in eis: talia ſuſtinerent. Ruben autem nimius erat: & eos in ciuſmodi ſermonibus penitentiæ īcrepabat: ex qua nulla quidē generaretur utilitas de ioſeph:illos uero quicquid mali ſuſtinerent pro uindicta illius faciente deo:fortiter tolerare poſcebat. Hæc autē dicebant ad inuicem non credentes ſuam linguam ioſeph intelligere. Omnes autem ruben increpante: habebat deiectio: & penitentia rerum geſtarum: cum ipſi non cogitaſſent illo tempore: pro quibus eum tunc punirent:iudicabant deum eſſe iuſtiſſimum. Videns autem eos ioſeph ſic eſtuantes per compaſſionē ceſſit in lachrymas: nolenſq; fratribus apparere diſceſſit. Et poſtq̄ reliquit eos iterum uenit ad eos.Et retinens obſidem ſimeō:pro reuerſione fratrum: illos ſumentes mercimonium tritici: abire præcepit: iubens miniſtro: ut pecuniam quam pro emptione frumenti detulerant: oneribus eorum latenter immittens dimitteret eos: illam pecuniā pariter portaturos. Et ille quidem imperata perfecit. Iacob autem filii uenientes in chananeā: nunciauerunt patri quæ eis in egypto contigerant: & quia quaſi exploratores regis illuc ueniſſent ſunt crediti: dicentibuſq; ſe fratres eſſe:undecimum apud patrem domi reliquiſſe: creditū eis non ſit: & quomodo ſimeon reliquerunt apud principem miliciæ donec beniamin iret: & fidē de his quæ a ſe apud eū dicta fuerant perficeret: rogabantq; patrē nihil metuentē: ut cum

eis iuuenculum deſtinaret. Iacob uero nihil omnino placebat ex his quæ a filiis ſuis ḡeſta ſunt: & dum de ſimeon detentione grauiter ferret: ſtultiſſimum iudicabat: beniamin quoq; his malis adiiceret. Et ille quidem neq; ruben ſermonibus ſupplicantis flexus eſt: ſuos filios tradentis: ut ſi quid beniamin in itinere pateretur: eos occideret auus. Illos heſitantes in his malis: potius conturbabat argentum: quod in ſaccis miſſum latenter inuenerāt. Tritico uero quod delatum fuerat iam deficiente: fame magis inualeſcente: coactus neceſſitate iacob: beniamin deliberauit cum fratribus deſtinare. Non enim poterant in egyptū uenire: niſi cum ſua promiſſione pergerent. Cunque famem quottidie augeri conſpiceret: filiis ſupplicantibus: quod aliud de præſenti faceret non habebat. Iudas autem cum eſſet & in aliis uir audax: & in his apud eum fiducialiter uſus eſt: dicens: non eum debere de fratre metuere: neq; aliquid aduerſum ſuſpectionem conſpicere: quomodo nihil circa eum agendum foret: ubi deus adeſſet: & quia ei quicquid immineret etiam apud eum manenti omnino contingeret: eos autem ſic palam in perditione pueri adiicere non debere: nec alimentum ex ubertate pharonis permiſſum: propter puerum irrationabiliter auferendum: cogitandum uero de ſalute ſimeon: ne dū parceretur profectui beniamin: ille perimeretur: deo autem eſſe credendum de illo. Quo exhortante atq; dicente: aut ſaluum reuocare filium: aut ſe cum eo remanſurum atq; uicturum: credens ei iacob: tradidit beniamin: & duplex tritici precium: ſimul & quæ apud chananeos naſcuntur: unguenta balſami: & ſtacten: & therebintum: & mel: munera ioſeph direxit eſſe portanda. Multæ uero a patre in egreſſione filiorum effunduntur lachrymæ: pariter & ab illis. Ille nanq; ſi filios ſaluos de itinere ſuo reciperet cogitabat illi uero ſi fratrem incolumem reppererent: nihilq; pro eorum triſticia mali perpeſſum: quotidieq; eis meror ingerebatur. Et ſenior quidem feſſus tolerabat: illi uero ibant in egyptum: ſpe meliori triſtia rebus curaturi præſentibus. Cum uero egyptum peruenīſſent: ſucceſſerunt alias ſeceſſerunt quidem apud ioſeph. Timor autem eos non fortuitus perturbabat: ne propter tritici precium crimini ſubiacerent: uelut & ipſi furtum ſub calliditate egiſſent: & apud præpoſitum ioſeph multis ſatiſfactionibus utebantur: domi in ſuis ſaccis dicentes ſe inueniſſe pecuniam: eamq; nunc reportaſſe. Illo itaq; reſpondente: & ſe iam quid dicerent ignorare: releuati ſunt a timore: ſoluenſq; repente ſimeon: cum fratribus eſſe permiſit. Veniente autem ioſeph a miniſterio regis: ei munera pferebant & ſciſcitanti de patre: dicebant: q; eum incolumem reliquiſſent. Ille quoq; cognoſcens ſupereſſe beniamin: ſi is eſſet iunior frater interrogabat quem utiq; in præſenti cerneret. Quibus reſpondentibus eum eſſe: ait deum ſemper omnium ei eſſe ſuffragatorem. Ipſe uero paſſione motus ad lachrymas diſcedebat: nolens ſemetipſum fratribus demonſtrari: ſumptoſq; eos ad cibos fecit diſcumbere: ſicut erant ſoliti apud patrem. Qui dum circa cunctos recumbentes benignus exiſteret: beniamin partibus duplicibus honorabat. Dum uero poſt cœnam fuiſſent in ſoporem conuerſi: iuſſit præpoſito ut eis triticum menſuratum traderet: preciūq; rurſum in eorum ſaccis abſconderet monere uero. Beniamin etiam poculum argentum quo bibere congaudebat immitteret. Hæc itaq; faciebat: experimentum fratrum ſumere uolens: utrum auxilium aliquando ferrent beniamin pro furto detento: & patienti periculum an certe relinquentes eum: tanquam ipſi nihil gerentes mali: ad paterna limina remearent. Cum uero famulus mandata feciſſet: die facto: iacob filii nihil horum ſcientes diſcedebant: recipientes etiam ſimeon: & duplici gaudio congaudentes: tam propter eum: quam etiam beniamin reuocantes: ſicut promiſerant patri. Qui dum abirent: inſequebantur eos equites: ducentes famulum: a quo in ſacco beniamin poculum uidebatur immiſſum: & inopinabili equeſtrum inuaſione turbatos: cauſamque ſciſcitantes: pro qua ſic ueniſſent: illi maliuolos eos appellabant qui dum honore & muneribus potiti a domino ſuo fuiſſent: neque munerum: neq; hoſpitalitatis. Ioſeph memoriam retinentes: præſumpſerint in eum in iqua committere & ſcyphum quo ille in conuiuio bibere congauderet auferentes: iniuſta lucra ſecum portarent: amicitiamque ioſeph: ſuumque periculum ſi inuenirentur in fraude ſecundo loco ponentes: minabanturque eis ſupplicium eſſe uenturum: quia nec deum latuerint: nec cum furto fugientes euaſerint: licet miniſterii famulum latuiſſent. Cognoſcetis igitur dicebāt: quid ignorantes de poculo paſſi fuerimus: ſcituri tamen repente uos eſſe puniendos. Hæc & his maiora in eo dicens famulus increpabat. Illi uero neſciētes factū eius uerba irridebāt: leuitatēq; uerboꝝ illius famuli mirabāt: quod talē cauſā preſumeret uiris iferre: qui dū p̄ciū in ſuis ſaccis iuētū neq̄quā retinuiſſent: ſed qđ geſtū fuerat nullo ſciēte reuocaſſēt: multo potius ab huius maleficii uolūtate diſcederēt: & qa rei p̄ſcrutationē negatiōe iudicabāt eē fidelioré: reqrere fa

mulum imperabant: & ſi quiſquã rapuiſſet: cum reperiretur omnes eſſe puniendos. Nihil enĩ ſibi conſcii:fiduciam habebãt: ut putabant omni periculo carituram .Illi uero inquiſitionẽ fieri exigebant:uniuſq; fore ſuppliciũ:qui in furto fuiſſet inuentus. Et dum quererent omẽſq; iã cæteros pertranſiſſent: ſecundum modum inquiſitionis beniamin nouiſſime peruenerũt:nõ ignorantes:quõ in illius ſaculo poculum abſcondiſſent:ſed ſubtilem inquiſitionem ſe facere ſimulantes:aliiq; de ſuo timore liberati:uidebantur eſſe ſolliciti de beniamin:confidebant tamen:qa nec in illo poſſent maleficium inuenire:increpabantq; eos qui fuerant perſecuti: uelut eis multum proceſſuris impedimentum itineris attuliſſent. Cum uero ſcrutantes onus:de ſaculo beniamin inuentum poculum protuliſſent:in luctum & gemitum omẽs repente conuerſi ſunt: & indumẽta rumpentes:flebant fratrem ſuum pro furti crimine puniendum: ſeq; mentitos patri de ſalute beniamin.Creſcebat autem eis hoc malum: eoq; iam ſe credentes triſtitiam deuitaſſe: rurſus in fratris ſui malis inciderent:& paternæ ſuper illos triſtitiæ cauſam ſe fore dicentes: qui uim patri feciſſent:ut eum cum eis una dirigeret. Equites ergo ſumentes beniamin:ad ioſeph adduxerũt: fratreſq; pariter ſequebantur.Ipſe dum cerneret illum in cuſtodia poſitum:illud autem luctuoſo ſcemate laceratos:quod ait:o maligni aut de mea clementia: aut de prouidentia dei cogitantes: talia in peregrinum & benefactorem facere præſumpſiſtis. Illis autem in ſupplicium ſe tradentibus pro ſalute beniamin:& rurſus recordantibus dicentibuſque:beatiorem eſſe ioſeph:qui ſi quidem mortuus eſſet: & a uitæ triſticia liber exiſteret:ſi uero uiueret:certũ:quia pro illo ſuper eos deus uindictam inferret:aſſerentibus ſe eſſe amaritudinem patris:quia triſticiæ quã pro illo haberet hactenus:etiam de beniamin ipſi ei rurſus adiicerent:ruben eos etiam uehementer increpante.Ioſeph ergo dicente:illos quidem a ſe abſolui:a quibus in nullo fuerat leſus:ſolamq; ei ſufficere pœnam fratris:neq; iuſtum eſſe illum propter eos dimitti qui in nullo deliquerant:neq; illos cum fure puniendos:ſed etiam abeũtibus præbere ſe ſecuritatem:omnes quidem tenuit ſtupor:& dolore huiuſmodi paſſionis obmutuerunt.Iudas autem qui etiã patri perſuaſerat:ut adoleſcentulum dirigeret:& in aliis erat uir efficax:pro fratris ſalute ſe decreuit opponere.Licet crudelia inquit opera commiſerimus in te:& ſupplicio digna:iuſtumq; ſit omnes nos ſubiacere tormento:licet non ſit iniqtas omnium ſed unius iunioris:tamen deſperantibus de eius ſalute:ſpes relicta eſt nobis de tua benignitate & euadendi nobis te pollicente periculum. Et nunc non ad nos reſpiciens:neq; malefacta conſiderans:ſed ad tuam naturam conuerſus: uirtutem propicius exerce non iram:qua alii cum in fortitudine pari ſint:non in maximis ſulummodo:ſed etiam in fortuitis ſumentes utuntur.Tu eſto magnanimis: neq; uincaris ab ira:ut eos perimas:qui neque ſuam potuerint tueri ſalutem: ſed a te ſumere eam popoſcerunt. Non enim modo eam primitus nobis donas: ſed dum frumentorum ueniſſemus ad emptionem: uelociter & opulentiam donaſti ciborum: & noſtris familiaribus uberrime deferenda præbuiſti:quæ periculum ſuſtinẽtes a peſte famis eripuerunt. Ne deſpicias pereũtes egeſtate rerum neceſſariarum nec punias qui uidentur deliquiſſe:& circa beneficium quod a te nobis ſplendidiſſime collatum eſt:inuidiæ calamitate damnati ſunt.Permaneat tua gratia:alio modo tãtum data.Saluabis enim:quos ob hoc etiam nutriſti:animaſq; quas fame laborare nõ paſſus es:a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mirabile ſit & magnũ:ut & animas nobis dones:præbeaſq; unde poſſint indigentibus permanere. Reor enim deum cauſam hanc præparaſſe: uirtutem tuam circa nos uolentem cunctis oſtendere: noſq; in hac erumna coſtituiſſe: ut iniquitatibus in te peccantium uidearis ignoſcere: & non ſolis ob aliam cauſam indigentibus tuæ clementiæ amminicula condonares: quãquam & hoc magnum eſt: ſi bene fiat inopibus: principale tamen exiſtet: ſaluare quẽquam eos:qui pro delicto commiſſo in ſe pœnas debeant exoluere. Nam ſi paruas leſiones dimittere delinquentibus laudem attulit multis:iracondiam cohibere in his:pro quibus uita peccantium ſit obnoxia:diuinæ cognoſcitur eẽ naturæ. Et ego quidem niſi ſcirem patrem quemadmodum in amiſſione filiorum affligitur:propter ioſeph mortem:nequaquam quãtum ad nos attinet ſalutis uerba proferem niſi forſan tuis moribus hoc donaſſem: quorum eſt proprium etiam hos ſaluare: qui tribulantur in huius morte: ſed etiam præberemus nos paſſuros quæcunq; uelles. Nunc autem non noſtri miſerantes licet iuuenes ſimus:& nondum fruentes uitæ bonis moriamur: ſed de patre ea cogitantes:& ſenectutis illius miſerantes:has tibi preces offerimus:& commendamus animas noſtras:quas tibi malignitas noſtra tradidit ad ſupplicia perferenda. Nam non ille malignus eſt: neq; tales nos futuros genuit: ſed cum ſit benignus:& ut experiatur talia non ſit iuſtum etiam nunc nobis ſuſpectus affligitur. Cum autem audierit perditos: etiam cauſam mortis amariſſime ſuſtinebit: & ob hoc multo citius uitam ſuam derelinquet: ita ut eum conuerſationis noſtræ turpitudo corrumpat: peſſimumque faciat de præſenti luce

diſceſſum:& dum ad alios ſtuderet noſtra bona plantare:ut noſtri actus neq; ſentiantur efficiet. In hac ergo ratione cõſtitutus licet te noſtra mala cõmoueant:tuá iuſtitiá dona patri:ut propter illius miſericordiá maiora poſſis quá cogeris facere pro noſtra malicia: ne ſenectus eius in deſolatione cõſiſtat:aut noſtra ꝓditõne deficiat Verere patrũ nomia hoc eis cõdonás munus.In hoc itaq; & tuũ honorabis genitorẽ:tibiq; præſtabis:cũ iam hac appellatione potiaris:& i ea ſine paſſione ſeruaberis a deo patre cunctoꝝ:in qua per cõionem huius nominis pie agere cõprobaueris:noſtri patris habẽdo miſericordiá:ne fraudatus filiis aliquid patiatur.Tua ſunt ergo quæ nobis præbuit deus:habens utiq; poteſtaté & auferre & dare:nihilq; ab eius gratia differes.Nam dũ quilibet i utrũq; habuerit poteſtaté: optimũ eſt:ut hac in bonis utatur:& poteſtaté quæ in malo eſt tanquá ſi nõ ſit obliuiſcatur:quaſi hoc ſolũ conceſſum ſit ut de ſalute ſit cogitandũ. Tu uero oẽs nos ſaluabis ignoſcendo fratri:in quibus infeliciter egit:neq; enĩ uita nobis eſt hoc punito: quo defuncto:ad patrem non licet remeare.Supplicamus igitur domine:ut ſi decreueris fratrem noſtrũ occidi: cũ eo nos pariter punias: tanq̃ delicti participes. Non enĩ patimur noſipſos quaſi propter mortui tribulationẽ afficere:ſed tanq̃ ſimiles eius maliciæ exiſtẽtes ita debemus interimi.Et quoniá ut iuuenis deliquit & nõ prudẽtia roboratus:& humanũ erat talibus ueniá tribui: hoc tibi reliquo:& ulterius uerba ꝓferre ceſſabo:& ſiquidẽ nos cõdẽnare uolueris: ea quæ dicta nõ ſunt nõ uidebũtur nos ad triſtitiá deducere:ſi uero abſolueris illa etiá in tuæ benignitatis cõ ſcientia reuoluẽs:nõ ſolũmodo nos ſaluabis:ſed etiá uitá redonabis: per qđ potius iuſtior appareas:quãdo plus a nobiſipſis ꝓbaris de noſtra ſalute ſollicitus.Si aũt caſtigare culpam maius : me magis pro illo caſtigás:hunc patri remitte:ſi uero aliquẽ tibi retinendũ iudicas ſeruũ:ego utilitatibus tuis potior ero miniſter:quãtoaptior ad utraſq; paſſiones ſicut uides exiſto. Iudas itaq; oĩa ſuſtinere pro fratris ſalute libẽter habẽs:ꝓtrauit ſemetipſum ante pedes ioſeph:ſi quõ eius iram flectere potuiſſet.Proſtrati ſunt etiá fratres uniuerſi flentes ſemetipſos pro anima beniamin tradentes neci.Ioſeph aũt animi ſui paſſionibus uictus:& nequaq̃ ualẽs ire tolerare figmentũ: iuſſit quidẽ abire præſentes:ut fratribus ſe tantũmõ demõſtraret.Diſcedentibus igiť oĩbus:ſemetipm fratribus indicauit dicẽs.Virtutẽ quidẽ ueſtrá atq; fauorẽ circa fratrem ueſtrũ collaudo: & meliores q̃ ſperabam ex his quæ i me cogitaſtis iuenio.Hæc aũt oĩa feci experiri uolẽs amorẽ ueſtræ fraternitatis.Naturaliter aũt neq; circa me malignos uos arbitror extitiſſe:ſed dei uoluntate factum:quo bonoꝝ etiá nũc adoptio alias adeptio:& i futuro ſi ꝓpicius deus nobis fuerit: cõferẽda ſit.Patris ergo ſalutẽ inopinatã cognoſcẽs:taleſq; uos circa fratrẽ inueniẽs:neq; illoꝝ quæ in me cõmiſiſſe putamini ulterius recordabor. Ceſſabo aũt & ab odio malignitatis qđ ſuper his habebam: & tanq̃ fuerint uolũtate dei cõpleta:& in rebus p̃ſentibus uos mihi eritis occaſio gratiá me hr̃e ꝓfiteor:uoſq; ipſos uolo illoꝝ etiá obliuionẽ ſumẽtes delectari magis in illo: qđ tũc ĩcõſiderate feciſtis:dũ ad huius termini q̃litatẽ cauſa peruenerit: quá cõfuſionẽ grauiter ferre ꝓpter hæc quæ putamini deliquiſſe.Non ergo uideať uos cõtriſtare:q; aduerſum me malignã ꝓtuliſtis ſententiá:nec penitentiá eius uos afficiat:quãdo ĩpleri nõ potuerũt quæ fuerãt cogitata.Exultãtes ergo in his quæ a deo facta ſunt:ite hæc nũciantes patri:nec etiá pro ueſtra cõſumptus ſollicitudine:ſplẽdorẽ meæ fœlicitatis obſcuret:ſi antequá ad meũ ueniens uultũ: præſentiũq; rerum potitus:hac luce priuet.Ipſum ergo:ueſtraſq; cõiuges:liberoſq; & cũctã cognationẽ ſumẽtes:huc migrate.Non enĩ abſentes bonoꝝ meoꝝ oportet mihi chariſſimos eẽ:inſup & fame ãnis adhuc quinq; mẽſura.Hæc cũ dixiſſet ioſeph amplexus eſt fratres.Illi uero i lachrymis & triſtitia cõſtituti:ſup hoc qđ cogitauerant cõtra illũ:potius eis uidebať eẽ ſuppliciũ bona uoluntas fratris. Et tunc quidẽ erant in epulis.Rex aũt audiẽs ueniſſe ad ioſeph fratres:letatus eſt eximie: & tanquã in ꝓpriis bonis affectus p̃benda eis uehicula tritico plena:aurũq; ſimul & argentũ portandũ patri decreuit:ſumẽteſq; dona regis illi:& ápliora fratris:alia qdẽ patri ferẽda: alia uero ſibi ſinguli dõata gaudebãt:maioribuſq; mũeribus dõato beniamin exultãtes abibant.

Cap.IIII.

Vm ergo reuertẽtibus filiis:Iacob de ioſeph agnouiſſet:quia nõ ſolũ euaſiſſet mortẽ pro qua degebat in luctu:ſed etiá uiueret clare fœlicitate: & cũ rege totã egyptũ ſua ꝓuidentia gubernaret:nihil quidẽ hoꝝ quæ ei nũciata fuerãt ĩcredibile iudicabat:cogitãs de maxis opibus dei:& ipſius eq tate:& licet multo tẽpore afflictione defeciſſet: repẽte tamẽ ꝓfectus ẽ ad ioſeph.Et cũ ueniſſet ad iuramenti puteũ:ſacrificãs ibi deo:metuenſq; ne propter fœlicitatem egypti filiis amantibus habitationem prouinciæ:nequaquam ad chanaaneam ſoboles eoꝝ reuerſa teneret eam ſicut deus promiſerat: aut ne præter dei uoluntatem in egyptum eorum aduentus oriretur:formidans quoq; ne prius a uia recederet:quá ioſeph faciem peruenirẽt dum has haberet cogitationes in ſoporem reſolutus eſt:aſtititque ei deus: & ſecundo

nomine uocans reſpõdenti quis eſſet:ait.Non eſt iuſtum te ignorare deum:qui ſemper præſidio tuis maioribus fuit:& poſt eos etiam tibi.Nam cũ te & pater primatu priuaſſet: hũc tibi ego reſtitui:& meo fauore in meſopotamiam miſſus ſolus:& bonas nuptias adeptus es:& filioꝝ multitudine pecuniarũq; plenus ad propria remeaſti:permanſitq; tibi omne genus ꝓuidentia mea ſalubre:& ioſeph filiũ quẽ te perdidiſſe putabas:ad maiorem bonoꝝ adoptionẽ culmẽq; perduxi: & egypto dominũ ut paululum uideatur a rege differre conſtitui. Aſſum uero nũc dux tibi futurus in hac uia:uitãq; tuam in manibus ioſeph finiendam eẽ nũciaturus:longũq; ſeculum tuũ ſobolem in principatu & gloria fore prænuncians: eamq; in terrã quã promiſi cõſtituendã. In hac igitur uiſione confidẽs:ꝓnior in egyptũ cum filiis & eoꝝ oĩbus properabat. Erant ergo omnes ſeptuaginta.Nomina uero eoꝝ ſignificare mihi non uidetur:& præcipue ꝓpter difficultatẽ eoꝝ. Attamen attendens eos qui nõ arbitrantur nos de meſopotamia eſſe:ſed ex egypto: neceſſarium iudicaui nominũ quoq; ferre memoriã.Iacob quidẽ filii erãt duodecim:quoꝝ ioſeph iam prius abierat.Eos uero qui poſt eũ profecti ſunt:eorũq; ſobolem demonſtrabo. Ruben itaq; fuerunt quattuor filii:enoch:phalech:eſrom:charmi.Simeon aũt ſex habuit:iamuel: iamin:aoth:iachim: ſalier:ſaul: Leui filii tres fuerũt gerſon:gaath:merari.Iude aũt filii fuerunt tres: ſylon phares: zare.Duo uero nati de phares:eſrom:& amor.Iſachar quattuor habuit.Tholas: Furas:iob:ſemrom Tres uero zabulon habuit filios:ſarat:ilon:iachili.Hoc ergo genus de Iya deſcendit cũ qua aſcẽderat etiam filia eius Dina.Sunt ergo iſti omnes trigintatres. Rachel filii fuerunt duo: quorum ioſeph quidem fuerunt filii:manaſſes:& effraim. Beniamin autem decem bela:Bechor: Aſbelus: iera:Naama:Yſar:Mobim:Ophim: Areth:ros.Iſti decem ſuperioribus additi:fiunt numero quadraginta ſeptem:& legitimum quidem iacob genus hoc fuit. De Bala uero famula Rachel: fuerũt Dan: & Neptalim:quem ſequebantur filii quattuor:Enol:gunis:Saris:& Sylim.Dan autem habuit unigenitum huius. His itaq; additis ſuper illos quos diximus:quinquaginta quattuor adimpletur numerus.Gad autem & aſer nati ſunt de zelpha:quæ fuit famula Iyæ: fuerũtque filii gad ſeptem: Gophoron iaphim: Vnin:Zabron:aurim:rothin:ariel. Aſer autem fuit filia Sara:& maſculi numero ſex:quorum nomina ſunt:iomnis:iſus:ioſe:ubbares: Aber:& melchel. Iſti cum ſint ſedecim:adiectis eis predictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur:reputato cum eis iacob.Cognoſcens autem ioſeph aduenire patrem:nam iudas præcedens: eius nunciauerat aduentum : occurſurus egreſſus eſt:eiq; in ciuitate quæ heroum uocatur apparuit. Ille ex inopinata magnaq; leticia pene uſq; ad defectũ mortis peruenit: ſed eum recreauit ioſeph : licet nec ipſe retinere alias retineri potuerit: ut propter nimiam leticiam talia minime ſuſtineret:non tamen qua pater paſſione deuictus eſt. Deinceps illum quidem cum quiete uenire iubens: ipſe quinq; fratrum ſecum ſuorum ſumens:pergebat ad regem:dicturus ei aduenisſe genitorem ſuũ iacob.Ille letus hoc audiuit:iuſſitq; ioſeph:ut diceret eis:quam uitam habere delectarẽtur:ut eos degere ita decerneret.Ille uero optimos eos eſſe paſtores reſpondit: nihilque aliud præter hoc ſolummodo uelle:ut non ſeparatim ſed ut omnes pariter habitarent:atq; prouidentiam facerẽt patris:quatenus & egyptiis gratus eſſet:& nihil quod illorum eſſet iſtis ꝓponeretur. Egyptiis enĩ erat abominabilis conuerſatio paſtoralis. Veniente uero iacob ad regem:& ſalutante pariter & pro regno eius orante:Pharao ſciſcitabatur:quanto tempore iam uixiſſet. Illo centum triginta annorum ſe eſſe dicente:longinquitatem uitæ iacob miratus eſt. Cum uero dixiſſet:quia pauciores annos uixerit quã eius maiores:conceſſit ei ut cum filiis ſuis in heliopolitana urbe conuerſaret.Illic enim paſcua etiam paſtores eius habuerunt. Fames ergo egyptiis augebatur: & peſtis eos potius inopes faciebat:cũ neq; fluuius terrã irrigaret:non ei creſcebat ut mos erat:neq; pluerat deus: cũ utiq; per ignorantiã futura ꝓuideri nequiuerit.Ioſeph aũt ad pecunias dante frumẽta:cũ eis etiã hæ deficerẽt:de ſuis opibus & mãcipiis triticũ cõparabant:& quibuſcũq; eſſet pars aliqua terræ: hãc pro ꝑcio alimẽti cedebant.Sic itaq; rege oĩum paſſionũ domino facto: alii alibi migrauerunt:quatenus regiones eoꝝ fierent firma poſſeſſio regi præter ſolũmodo ſacerdotum. His enĩ regio ſua ſeruata ẽ. Nõ ſolũ ergo eoꝝ corpora ad ſeruitutẽ peſtis adduxit:ſed etiã mẽtes ita ut decetero ad turpẽ egeſtatẽ alimẽtoꝝ uenire cogerẽtur.Inminuẽte uero ſe fame: & fluuio terras inundãte:& fructus abũdanter ea ferẽte:ioſeph ad unãquãq; ueniens ciuitatẽ:eiuſq; multitudine cõgregata:eandẽ terrã quã ipſis cedẽtibus rex habere poterat:ſoluſq; frui: in toto redonabat:& uelut poſſeſſiõis ꝓprie laborẽ eos amare poſcebat:qntã partẽ frugũ ſolũmõ regi ſoluturos pro terra quã illis dabat.Illos ergo ſopinatæ terræ dominos cõſtitutos leticia cõprehẽdit:ob quã rem ꝑcepta quoq; ſunt cõſtituta.Hoc igiẽ mõ dignitas apud egyptios ioſeph potior habebatur: maiorq; fauor ab eis regi collatus eſt:& ut quintam frugum partem perſoluere deberent, etiam apud reges poſteros lex iſta permanſit.

Cap.V.

Acob aũt decimo ſeptimoq; ãno in egypto cõmoratus:& languore cõfectus præſentibus ibi filiis: cũ optaſſet aliis quidẽ poſſeſſionẽ bonoꝝ & prædixiſſet per prophetiam quẽadmodũ ex eoꝝ generatione habituri eſſent poſteri chananeã: quod etiam multis poſt tẽporibus eſt effectũ:cũq; ioſeph magnis præconiis prætuliſſet: quia malorum memoriã circa fratres nõ habuerit:ſed benignus potius fuerit in eos: & donauerit bonis innumeris: quæ nec benefactoribus ſoleant repenſari: præcepit quoq; filiis ſuis ut ioſeph natos effraim & manaſſen in numerum ſuum reciperent: diuiſuri cum eis chananeam:de quibus poſt hæc loquemur:popoſcitq; ſimul:ut ei ſepultura fieret in ebron & mortuus eſt cũ uixiſſet omnes annos.vii.&.xl.ſimul & centum:in nullo maiorum ſuoꝝ cultu diuinæ pietatis inferior: retributionemq; ꝓmeruit:quã iuſtum erat ita benignum accipere.Ioſeph concedẽte ſibimet rege:patris corpus in ebron reducens:multa largitate ſepeliuit.Fratribus aũt reuerti nolentibus cũ eo: cum eos terror haberet:ne illos patre mortuo caſtigaret: ꝑ nequitiã quã ei fecerãt:nec ulterius circa eos mitis exiſteret:ſatiſſecit eis:ut nihil metuerẽt:neq; taliũ habere deberẽt ſuſpectionẽ:multaq; bona quæ ſecũ detulerat donauit nihilq; quod circa eos benigne debuiſſet ĩpendere dereliquit. Mortuus eſt aũt & ipſe:cũ uixiſſet annos centũ &.x.uirtute mirabilis: & oĩa ratione diſponens: poteſtateq; ſuã humiliter agens quod utiq; huiuſmodi fœlicitatis cauſa fuit ei apud egyptios: & aliunde.ſ.ueniente.& talem qualẽ dudũ diximus paſſum calũniã.Mortui ſunt etiã eius fratres in egypto fœliciter cõuiuentes:quoꝝ corpora in ebron poſt mortẽ reportãtes poſteri ſepelierunt. Oſſa uero ioſeph nouiſſime quãdo hæbrei egreſſi ſunt ex egypto in chananeã reportauerũt: ſic enim eos coniurauerat ioſeph. Hoꝝ igitur unuſquiſq; qualiter ſe habuerit: quibuſq; laboribus obtinuerit chananeã ſignificabo:cauſamq; narrabo primitus:ꝑ qua egyptũ deſeruiſſe uideant.

Capitulum.VI.

Gyptiis ſiquidem delicatis: & deſidioſis ĩ labore exiſtẽtibus:& aliis libidinibus ualde ſubiectis:etiã ꝓpter amorẽ lucri contigit ut peſſime circa hæbreos ĩuidia eoꝝ fœlicitatis afficerẽtur. Videtes enĩ iſrahelitaꝝ genus augeri: & ꝓpter uirtutẽ & laboris ingeniũ diuitiaꝝ affluentia ualde nobilitatos:cõtra ſe eos augeri ſuſpicabant: oblitiq; bonoꝝ ꝓpter longinquitatem temporũ quæ meruerãt per ioſeph:regnoq; trãſlato ad aliam domũ:crudeliter opprimentes iſrahelitas:ſtudebãt eis uarias ĩferre miſerias.Fluuiũ nãq; eos ꝑ multas deriuationes diuidere:muroſq; ciuitatibus edificare & foſſata circunducere: ut eas inundare fluuius non ualuiſſet: & piramidas edificare:præcipiebant ut noſtrum hoc modo genus atterent.Omnes artes ergo efficientes:& in laboribus aſſueti:q̃dringentoꝝ annoꝝ tẽpus ĩ his miſeriis extiterunt:eratq; hæc inter eos pugna:ut egyptii quidẽ laboribus uellẽt iſrahelitas expendere:illos uero meliores ſemꝑ eoꝝ ſe ꝓceptionibus exhiberẽt. Dum uero in his eẽnt rebus utriq; cauſa pro qua potius ſtuderẽt in exterminatione generis noſtri ſemper egyptiis huiuſmodi fuit. Quidã ſacroꝝ ſcriba:cũ ſint experti de futuris prædicere ueritatẽ:enũciauit regi pariendũ quẽdam illo tẽpore inter iſrahelitas:qui humiliaret quidẽ egyptii principatũ. Augeret autẽ ſuo cremento iſrahelitaꝝ genus:uirtuteq; tranſcenderet uniuerſos: & gloriã in ꝑpetuũ memorabilem poſſideret.Cuius cõſilio iuſſit ut omne maſculinũ qđ ex iſrahelitis naſcereť:iactãtes in fluuio cõ ſumerẽt.Cuſtodiẽteſq; cõceptus mulierũ hæbreaꝝ: & partus eaꝝ obſeruare præcipiẽs egyptias obſtetrices.Ab eis enĩ hoc officiũ iubebat ĩpendi:quas ꝓ cognationẽ credebat regis nõ trãſcendere iuſſionẽ.Eis aũt qui conẽnerent hoc præceptũ:& partũ eaꝝ occulte ſaluare præſumerent: perimi cũ ſua generatione ꝓcepit.Hanc ergo illi ſuſtinebãt crudeliter paſſionẽ:& nõ tantũ dolẽtes q̃ filiis priuarenť:aut quia dũ parẽtes eẽnt ad ꝑditionẽ filioꝝ ſibi naſcentiũ miniſtrarẽt:ſed etiã ex illa cogitatiõe q̃ eoꝝ deleretť genus:quãdo qdẽ nati eoꝝ necabanť:ipſi uero paulati redigebãť ad nihilũ.Et illi qdẽ erãt ĩ illo malo iacẽtes:cõtra dei uero uolũtatẽ nẽo poterat ꝑualere & ſi ĩnũeris hoc artibus exercerẽt.Puer itaq; quẽ ꝑdixerat ille ſacer ſcriba: latẽter regia cautela nutritus ẽ:& uerax ĩ his q̃ ꝑ eũ fcã ſunt ille q̃ prædixit inuẽtus eſt:qđ hoc mõ geſtũ eſt. Amaramis unus hæbreoꝝ nobilis:cũ metueret pro cuncta gente:ne defectio ĩ nutrienda iuuentute ꝓueniret:& grauiter hoc ferret ne eius uxor pareret:dũq; in heſitatione conſiſteret:ad dei ſupplicationem cõuerſus eſt rogans:ut aliquã miſerationũ haberet:qui in nullo eius religionẽ præuaricaſſe uiderẽtur:daretq; eis rerum libertatem:pro quibus illo nati affligebantur in tẽpore.Deus autem miſericordiam eius habens:& ad ſupplicationem aures inclinans:aſtitit ei per ſomnium: & neq; quam eum deſperare de futuris exhortabať: pietatiſq; eoꝝ ſe dicebat hĩe memoriã. Et ꝓpterea retributionẽ eſſe præbiturum:& dudũ quidẽ eoꝝ donaſſe maioribus:ut ex paucis magna eorũ fieret multitudo.Et abraam quidem ſolũ de meſopotamia in chananeã ueniſſe:factũq; locuple-

tem:& inter alia dum uxor eius ad genus primitus fuiſſet ſterilis: deinde eius uoluntate ad hoc habilis facta genuiſſet filiũ:& reliquiſſet iſmaeli quidẽ & qui ex eo erãt arabiã regionem:ceturæ aũt filiis tragoditen:yſaac uero chananeã.Qui dũ meo fortiter pugnaſſet auxilio:ſemp uicit. Iacob etiã cõtribulibus fuit ignotus: qui deinceps magnitudiné fœlicitatis qua uixit: ſuis poſteris dereliquit.Quo cũ ſeptuagita ſolũmodo ĩ egyptũ ueniente:ultra ſexcẽta millia iam eſtis effecti. Nũc aũt me utilitatis ueſtræ & tuæ gloriæ ſcito ꝓuidentiã cõiter habiturũ.Is enĩ puer cuius generationẽ metuentes egyptii:cuncta ꝑdere decreuerũt:quæ ex iſrahelitico ſemĩe generanť:tuus erit:& diſꝑdet quidẽ eos qui eius ĩteritũ intendebãt: nutrituſq; mirabiliter: hæbreoꝝ quidẽ genus ab egyptioꝝ neceſſitate liberabit:eritq; eius memoria quãtiſcũq; tẽporibus uixerit uniuerſa apud hoĩes:nõ ſolũ hæbreos:ſed etiã alieniginas gentes:me utiq; & alia præbẽte tibi:& his qui de te naſcituri ſunt.Erit aũt ei etiã frater huiuſmõi:qui meũ hẽat ſacerdotiũ: & ipſe & qui de eo fuerit cũcto tẽpore ꝓcreati.Dum ergo hæc uiſio illi oſtenſa fuiſſet:ſurgẽs Amaramis indicauit hoc iohuel cõiugi ſuæ:maiorq; timor eis alloquio huiuſmõi uiſionis iſtabat. Nõ enĩ de filio ſolummõ eſſe uidebať eis formido:ſed etiã ꝑ magnitudĩe futuræ fœlicitatis.His tamẽ quæ ꝓnunciata fuerant a deo:fidẽ ꝑtus præbuit mulieris:qui cuſtodes latuit ꝑ cõceptus ſui ſilentiũ:ex eo q; nõ uehemẽter ei dolores iſiſterent.Et tribus quidẽ mẽſibus apd ſemetipſos occulte nutriet iſan tem.Deinceps aũt metuẽs amaramis ne captus regie iræ ſuccũberet:& ipſe cũ puero deperiret:& dei ꝓuidentiã excluderet: deliberauit potius hoc modo pueri cõſulere ſaluti ꝓuidentiáq; latẽdi eſſe hãc iudicauit.Nam illud erat incertũ:cũ piculũ ĩmineret non ſolũ puero qui occulte nutriebatur:ſed etiã nutriẽti:deũq; iudicauit oĩum habituꝝ cautelã:q̃tenus ĩ nullo quæ ꝓmiſerat eſſet mendax.Hæc cogitãtes:uas rotundũ ex uimine cõplicitũ: uelut alueoli magnitudĩe præpararũt: quod ſufficeret ut infans ſpacioſe ibi iaceret.Deinde uixerũt illud bitumĩe:natura enĩ bituminis eſt:ut ĩ uiminalibus uaſculis acceſſit poſſit aq̃ coercere.Illic ergo infantẽ mittẽtes:& circa fluuiũ ponẽtes:eius ſaluté deo reliquerũt.Et fluuius quidẽ eũ ſuſcipiens deportabat: maria uero pueri ſoror matris iuſſionẽ cuſtodiebat:quo illud uaſculũ deportareť ĩtendens. Tunc itaq; deus oſtẽdit:nõ humana ꝓuidentia:ſed oĩa quæcũq; uult ipſe fieri:effectũ optimum ꝓtinus adipiſci: nec prævalere quidẽ eos qui ꝑ cautela ſua alios condẽnare nitũtur ĩteritu multoq; ſtudio hoc ĩplere conãtur:cũ ĩoppinabiliter illi ſaluenť:& penitus de medio maloꝝ iueniant piculoꝝ ereptionẽ dei ſolius uolũtate Tale aliqd ergo circa hũc infantẽ geſtũ apta uirtute dei ꝓbatũ eſt. Thermut igiter erat filia regis: q̃ dum circa litus flumĩs luderet:portari a fluuio illud uas cõſpicimus: ꝓcepit ut ad ſe ille alueus portareť. Veniẽtibus aũt qui ad hoc fuerãt deſtinati cũ alueo uidẽs ĩfantẽ ualde gauiſa eſt:ꝓp magnitudinẽ & ſpẽm eius. Tanto ergo ſtudio deus circa moyſen uſus eſt: ut ab ipſis qui ꝓp natiuitatẽ eius decreuerũt ĩterimere genus hæbreoꝝ:alimẽto & cura dignus haberet:iuſſitq; mulierẽ adduci. Thermut regis filia:q̃ daret ĩfanti mamillã. Quo non accedẽte ad illius ubera:ſed euitãte:& hoc ĩ multis mulieribus faciẽte: maria aſſiſtens his q̃ fiebãt:non ut q̃ſi uideret ex opibus:ſed ĩter alias aſtare ait. Fruſtra o regina has mulieres ad nutrimentũ infantis uocas:quæ nullã ad eã cognationẽ habẽt.Si uero quãdã hæbraicaꝝ mulierũ adduci præceperis: puto tãq̃ cõtribulæ ſuæ poterit ubera excipe. Cũq; putareť bene dixiſſe: iuſſit:hãc ire ut aliquã quæ lactare eũ poſſit adduceret.Illa uero accepta huiuſmõi ptãte:reuerſa eſt:agens matri ſoli cognitum:ĩfanſq; grate quodãmõ acceſſit ad eius ubera:& ſupplicãte regina cõmiſſum ẽ ei cũ omni diligẽtia pueri nutrimentũ.Cui ſecundũ euentũ reꝝ nomẽ ĩpoſitũ eſt:eo q; de flumĩe ſit ſaluatus.Aquã enĩ egyptii moyſes uocant : uero ſaluatus. Cõponẽtes itaq; hæc ex ãbobus: moyſes ei nomẽ ĩpoſuerũt:id eſt.ex aq̃ ſaluatus.Et erat ĩdubitãter ſecundũ dei ꝓloquiũ prudẽtiæ magni tudine & laboribus ſapientũ hæbreoꝝ nimiũ ĩduſtrius.Huic igitur abraã pr̃ ſeptimus erat. Erat enĩ iſte filius amaramis:qui fuit de pr̃e caath:qui natus eſt de Leui:leui uero de iacob qui fuit ex Yſaac filio abraã.Erat aũt ei ſapiẽtia nõ ꝑ ætate cõceſſa:ſed ſua mẽſura multo ſupior: & ſenioré huius rei facultaté ĩ ĩfantia demõſtrabat:maioréq; ſpem actio eius iam tũc q̃ uiri ꝓfecti gerebat. Et cũ trimus fuiſſet effectus deus mirabiliter eius ſtaturæ eleuauit ſpaciũ.Nam quãtũ ad ſpẽm nullus erat ita ſeuerus:ut uidẽs moyſen:eius pulchritudinẽ nõ amaret:multiſq; cõtingebat dum eũ cernerẽt ꝑ plateã ferri:ut cõuerterent qdẽ ad aſpectũ pueri:& ea ĩ q̃bus uidebãť ſtudiũ hr̃e deſererẽt:delectati potius eius uiſiõe.Erat enĩ ĩ eo multa ĩfãtulis gr̃a:& excelléter decẽterq; circa eũ exiſtẽs:retĩebat ĩſpiciẽtes.Hũc ergo cũ talis eẽt: thermut ſibi filiũ adoptauit: dũ ſobolẽ legitimã nõ haberet.Et cũ aliquãdo eũ portaſſet ad patrẽ:oſtẽdit eũ q̃ſi de ſucceſſiõe nõ cogitaret:ſed uolũtate dei ꝓpriũ filiũ nõ hr̃et dicebatq;.Nutriui ĩfantẽ forma diuinũ:& prudentia ualde fortiſſimũ:mirabiliterq; de flumĩs gr̃a cõdõatũ:quẽ meũ qdẽ filiũ eẽ decreui:tui ĩpii ſucceſſorẽ.Hæc dicens:poſuit ĩ manibus pr̃is ĩfantẽ.Ille uero ſumẽs eũ:& ad pectus applicãs ꝑ amorẽ ꝓ filiæ gratia

impoſuit ei diadema. Moyſes aũt cõuoluens illud ꝓiecit in terra: quaſi per infantiã cõculcauitq; ſuis pedibus:qđ regi auguriũ ferre uidebatur.Contẽplatus aũt ille ſacer ſcriba: qui eius natiuitatem prædixerat:ita futurũ ad humiliãdum principatũ egypti:ĩpetum fecit ut eũ occideret:& terribiliter clamans ait. Hic eſt puer ille o rex qué deus nobis occidendũ oſtendit: ut de cætero timore careamus.Teſtimoniis enim oſtendit quia tum iuaſurus eſt principatũ. Iſto náq; perẽpto: egyptiis quidẽ eius timor tolletur:hæbreis aũt ſpes cõfidentiæ quã ꝓpter eũ habere credũtur auferetur. Quod cũ dixiſſet: uix prævalebat eum abripere thermut: cũ etiã rex ſegnior eẽt ad eius necem:deo huiuſmodi ꝓpter ꝓuidentiã ſalutis moſaycæ faciente.Alebatur itaq; multa ſollicitudine:& hæbreis quidẽ in eo erat ſpes optima circa cuncta:ſuſpitionis uero eius crementũ generabat egyptiis.Et cũ nullus eſſet certus:ut uel ſi occideret rex infantẽ & cognatũ ꝓpter adoptionem:aut alioꝝ quilibet:quid amplius ad egypti utilitatẽ ꝓdeſſet: quo iam nõ metuerẽt de præſentia futuroꝝ abſtinebant omnes ab eius nece. Cap.VII.

Oyſes itaq; prædicto mõ natus & nutritus: & tráſiens ad ætatem perfectam:egyptiis formã ſuæ uirtutis oſtẽdit:& ad humiliationẽ quidẽ illoꝝ: augmẽtũ uero hæbreoꝝ factũ eſt:ut huiuſmõi occaſio ꝓueniret.Ethiopes cũ ſint ꝓximi egyptiis:negocia ſua in eoꝝ regionẽ portabãt:& referebant egyptioꝝ.Illi irati caſtrametati ſunt: uindicaturi contẽptum:prælioq; cõmiſſo deuicti:alii ceciderũt: alii uero turpiter domi reuertẽtes euadere potuerunt.Secuti aũt ethiopes & arbitrantes defeciſſe illos:ꝑſumptiõe ſua oẽm egypti prouinciam obtinere potius exarſerunt: guſtanteſq; eorum bona:ab eis ſe non abſtinebant. Cũq; uicinas ꝓtes adeuntibus nõ præſumerẽt repugnare:acceſſerũt uſq; ad mẽphis:& mare nulla ciuitate.ſ. reſiſtere prævalẽte.His ergo malis obſtricti:ad reſpõſa & diuinatiões egyptii ſunt cõuerſi: & deo eis præbẽte cõſilũ:ut auxiliatore uterent hæbreo:iuſſit rex filiæ ut daret moyſen ducem a ſe cõſtituendũ. Illa ſacramẽtis præbitis:ut nihil ei fieret mali:tradidit moyſen: pro magno qdẽ beneficio iudicãs eius auxiliũ:& adnihilãs ſacerdotes:qui eũ uelut hoſtẽ ꝓdixerãt occidendũ: q̃ſi neſcientes q; aliquãdo utile foret eius auxiliũ.Moyſes uero a thermut exoratus pariter & a rege: libenter hoc ſuſcepit opus. Gaudebãt ergo ſacri utriuſq; gentis ſcribe: egyptioꝝ quidẽ tã q̃ eius uirtute hoſtes deuincerẽtur:& moyſen ipo dolo cõprimerẽt:hæbreoꝝ aũt tanq̃ hæc eis occaſio foret:egyptios omnino diffugere:quo moyſes eoꝝ dux eſſet.Ille anteq̃ hoſtes cognoſcerent eius inuaſionem ſumens ducebat exercitum: non per fluuiũ iter faciens:ſed per terrã:ubi ſapientiæ quoq; ſuæ mirabile fecit indiciũ.Nam cũ terra ualde ſit ſeua iter agentibus: ꝓpter reptiliũ multitudinẽ:quia illic hæc oĩa naſcunt:ita ut etiã quæ apud alios nõ ſunt:ſola illa terra nutriat uirtute atq; malicia: & aſpectu ſolito differentia:quoꝝ ſunt aliqua etiã uolatilia:ut cũ de terra nocere nequeãt:ſupuolando nõ ꝓuidẽtes occidãt:ꝑ cautela exercitus & itinere eoꝝ ĩnoxio:hoc mirabiliter adĩuenit.Plectas ex papiro fecit in modũ arcaꝝ: eaſq; cõplens de hibicibus ſecũ portabat.Hoc aũt animal ſerpẽtibus inimicũ eſt:fugiunt enim eas adueniẽtes:& cũ ſe celare uoluerĩt: uelut flatu ceruoꝝ abrepte deuorantur.Hibices ualde ſunt manſuete:& generi tantũ ſerpentino feroces. Et de his quidẽ prætereo nunc ſcribere:non ignorãtibus græcis quale ſit genus hibicis. Dum uero ad terrã nutricẽ beſtiaꝝ ueniſſent:per eas ut dixi naturam ſerpentũ expugnabãt:eiſq; uelut aduerſus hoſtes utebantur.Hoc ergo mõ iter agens:anteq̃ ethiopes agnoſcerẽt ſuperuenit: & cũ greſſus cũ eis pugna deuicit: ſpẽq; quã habebãt contra egyptios & eoꝝ ciuitates abſtulit: ibatq; ſubuertens omnia:& terrã ethiopũ maxima uirtute deuaſtabat. Tunc pro fœlicitate alias per fœlicitatem:moyſeos cum de labore ſuo guſtaſſent:egyptioꝝ exercitus fatigationem minime ſentiebat:tanquã præter eum ſeruituté & nouiſſimum ſubuerſionis periculũ potuiſſent egyptii ſuſtinere.Poſt hæc aũt ĩſequẽtibus egyptiis cunctos ethiopes ĩ Saba ciuitate regia ethiopiæ quã poſtea cambiſes meroinde nominauit:a ſororis ſuæ nomine obſidebantur. Erat enim inexpugnabilis locus ille cum & Nilus circundaret eum & circuncluderet: & alia flumina aſtabus & aſtaburas:fluctus difficiles obiicerent eis:qui illic tráſire tentarent. Ciuitas enĩ interior exiſtens habitabatur,ut inſula muro circundata uallo fortiſſimo: & contra hoſtes quidẽ ꝓpoſitus habet fluuios.Foſſata uero grandia inter muros & flumina ſunt:q̃tenus ĩundari nõ poſſit ciuitas:aquæ illic utolẽtia deportata: hæq; res illa flumina tranſeuntibus difficilẽ faciebant ciuitatis ĩuaſionẽ Cum ergo grauiter ferret moyſes ſegniciem exercitus:quãdo hoſtis nequaquã uenire præſumeret ad manus tunc aliqd tale ꝓuenit.Tharbis filia regis ethiopũ fuit.Quæ dũ moyſen circa muros exercitũ applicãtẽ:fortiterq; uideret pugnãtẽ eius efficatiã expientiãq; mirata:& deſpantibus iã pridẽ egyptiis:libertatis auctorẽ eũ extitiſſe bonos ſuæ euẽtus fœlicitatis exiſtimans: ethiopibus.ſ.exultãtibus:ĩ his quæ circa eos geſſerãt:eũq; tũc piculis ĩherere cõſpiciens,ĩ amorẽ eius eſt lapſa crudeliter.Et cũ paſſio ꝓualeret:miſit ad eũ fideliſſimos ſeruoꝝ:ut ei de nuptiis loquerent

illo uero ſermonem eius ſuſcipiente:ut traderet ciuitatē:præbitiſq; ſederibus:ut & uxorē eā duceret:& ciuitatem obtinens:nequaquā pacta tranſcenderet: effectus uerba præuenit:& poſt necem ethiopū gratias agens deo moyſes:nuptias celebrauit:& egyptios in propriā terram reduxit' Illi uero ex q̄bus ſaluabant' a moyſe:ex his odiū aduerſus eū habebāt:& feruētioribus aduerſus eum conſiliis utebant' arbitrantes:non propter bonos actus eum in egypto ita creuiſſe:īnocuerunt q; regi:quid de facta cæde ꝓuenerit.Ille itaq; apud ſe induſtriam uiri continuit:inuidia uero ducatus Moyſeos:& oppreſſiōis ſuæ formidine tactus:cōpulſuſq; a ſacris ſcribis:nitebat' ī moyſeos cæde graſſari. Cap.VIII.

Vi dum cognouiſſet inſidias eius:latenter effugit:& itineribus obſeſſis:p deſertū fugam expleuit. Cūq; ei ciboꝝ eſſet inopia:uiribus tolerentiæ prævalebat:ueniēſq; ad ciuitatem madian circa mare rubrum poſitā:cognomē habentē ab uno filioꝝ abraā de cethura ꝓgenito ſedens ſup quendā puteū:ex labore atq; miſeria quieſcebat exiſtēte meridie:nō ꝓcul a ciuitate.Quo ei actus acceſſit huiuſmodi ex uſu ꝓuincialium cumulū eius uirtutis oſtendens: & occaſionem ad meliora prebens.Nam cū ſint loca inaquoſa præcedebant paſtores ne forte a puteis aquæ exhauriret' ab aliis:& oues potu neceſſario priuarent'.Aſtiterunt itaq; tūc ad puteū ſeptem uirgines ſorores:raguelis filiæ ſacerdotis:qui multo honore apud prouinciales habebat'. Quæ gregum patris curam agētes:eo q; hoc miniſteriū etiā mulieribus regionū ſit trogolidarū: ſufficiētem aquā de puteo leuauerunt:expectantes ut greges ſuos abūdanti irrigatione latiarent. Supuenientibus uero paſtoribus & uirgines expellētibus:ut aquā ipſi occuparēt. Moyſes crudele iudicans puellas deſpicere iniuſticiā patientes:uiolentiāq; uiroꝝ ſinere potiorē q̄ uirginū : illos quidē ꝓhibuit uiolētos eſſe: uirgibus aūt opportunū præbuit adiutoriū.Quæ beneficio īpato: uenerunt ad patrem:iniuriamq; paſtoꝝ narrātes:& ſolacīū ſibi præbitum peregrini rogabant ne eius beneficium eſſet uacuū:ne retributiōe debita priuaretur.Ille autē & filias approbauit circa benefactorē ita ſtudētes:& Moyſen ad uultū ſuū iuſſit adduci:iuſtiſſimæ gratiæ ꝑmia merituꝝ. Cūq; ueniſſet & filiaꝝ teſtimoniū ei de ſuo ſolacio declararetur:eius uirtutē admiratus:nō fore eius auxilium ſine bona repenſatione dicebat:ſed idoneū ſe ad reddendā gratiā:ita ut magnitudine repenſationis:menſurā poſſit tranſcendere benefacti.Fecitq; eū quaſi filiū:& unam filiarum ei dedit uxorem:grægūq; ſuoꝝ in q̄bus omnis erat antiquis barbaris poſſeſſio:eū uoluit habere curam & dominum.Et moyſes quidē dum hæc impetraret a gechegleth alias theleo:hoc enim cognomē erat ragueli:degebat ibi paſcendo eius græges. Cap.IX

Oſt hæc autem tempora dum paſceret grægē in monte qui uocatur ſyna : ducebat oues qui mōs eſt excelſus:& ad paſturas egregius optimas herbas habens .Hic dū eſſet opinio habitare deū:primitus nemo paſcebat:quia paſtores illic minime ambulare præſumebāt quo tamen ꝓdigiū ei mirabile nimis apparuit.Ignis nāq; depaſcens rubi uiriditatē:eiuſq; florem tranſit innoxius:fructiferoſq; ramos nullo incendio diſſipauit.Cūq; flāma uehemens & uelociſſima eſſet:ille etiam ipſam uiſionem inopinabilem formidatus obſtupuit: & potius dū uocem ignis emitteret:& nomine eius uocaret uerbaq; facere uideretur:quibus etiam eius fiduciā præſumentis ad loca accedere ubi nullus hoium primitus ambulaſſet:eo q; eſſent diuina redarguit eiq; ſuaſit:ut procul ab igne recederet: & ut ſufficerent ei quæ uiderat: cum eſſet bonus uir:magnorumq; proles uirorum nihil amplius īdagaret.Prædicatq; ei futurā gloriam & honorē apud hoīes p̄ſente deo:iuſſitq; ut cū fiducia abiret ī egyptū:dux & princeps futurus multitudinis hæbreoꝝ:& cognatos ꝓprios ab illoꝝ īiuria liberaturus.Nā & terrā inq̄t habitabūt hāc felicē:quā habitauerat pater ueſter abraā:oībuſq; adepturi ſunt bonis:ad hæc utiq; te eos tuaq; ſapīa deducēre:iuſſitq; ut educēs hæbreos ex egypto ſacrificiū gr̄aꝝ actionis ueniēs ad illa loca celebraret. Hæc ergo ex illo igne diuina uoce ꝓlata ſunt.Moyſes ergo obſtupeſcēs ī his quæ uiderat:multo potius quæ audierat:uirtuti īq̄t tuæ nō credere domiæ:quā & ipſe colo:& maioribus meis apte apparuiſſe nō dubito:ueſaniſſimū ſecūdū meā ſapīam eſſe puto . Verūtamē heſito quēadmodū uir ignarus & nullius uirtutis idoneus:aut ſuadeā uerbis:quatenus cognati relīquētes terrā quā nūc habitāt:me ſequāt' ad quā eos ipſe deducā:aut uel ſi ipſis ſatisfiat:quō potero exigere pharonē ut dimittat hæbreos:quoꝝ laboribus & opibus uirtus eius fœlicitatis augeat'. Deus aūt eū in oībus cōfidere ſeq; adeſſe ꝓmittēs:& ubi q̄dē opus eēt ſuaſione:uerba p̄bituꝝ:ubi aūt opibus : uirtutē miſtratuꝝ:iuſſit ut baculo ī terrā ꝓiecto fieret ſerpēs:quo ſigno crederet ꝓmiſſa ſe p̄ceptuꝝ.Hoc dū feciſſet:draco cōuolutus repebat ſpiris īgētibus:& tāq̄ contra ſe p̄ſequētes ſuū caput ſeuiſſimū iſurgebat:q; deīceps factus ē uirga.Poſt hoc uero mittere eū dextrā in ſinū p̄cepit: obediēſq; eā cādidā & uelut coloris niuei ꝓtulit:poſt q̄d tamē ad ſolitū eſt reuerſa.Iuſſus iterum aquam de ꝓximo ſumere: eam in terrā ꝓiicere:uidit colore ſanguineo factā ; mirantemq; in his

confidere præciebat deus:& adiutoré ſibi eũ noſſe maximũ:& ſignis his ad credendũ apud oés uſurũ:dicebatq; miſſus a me:ſecundum mea mandata facies uniuerſa.Iubeo ergo te in nullo te tardanté:ad egyptũ feſtinare:die noctuq; laboránté:ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos in ſeruitute coſiſtere.Moyſes autem non diffidens in his quæ diuinitas ꝓmittebat:inſpectorq; talium indicioꝝ:& auditor factus orabat:ut hac uirtute eodé modo expiretur í egypto:ſupplicabatq; ne nominis ſui deus noticiã ei celaret:ut dũ uoci eius participatus fuiſſet pariter & aſpectu:inſuper agnoſceret & uocabulũ:quatenus ſacrificans noſatim eũ adeſſe hoſtiis ſupplicaret. Et deus quidé ei ſuá ſignificauit appellationé:quá primitus hoíes nequaquã uidebãt audiſſe : de qua mihi fas dicere non eſt.Moyſes itaq; illa ſigna non tunc ſolũmodo:ſed ſemp & ubicũq; cõtigeret faciebat.Ex q bus oíbus plus maioré ueritaté ſignis diſtribués:deũq; ꝓpiciũ & ſuffragato ré habituꝝ ſe credés:& domeſticos ſe ſaluare ſperabat: & egyptios malis afficere. Cap.X.

Vdiens quoq; egptioꝝ regem pharoné fuiſſe defunctũ:ſub quo ipſe defungerat : petiit raguel ut eius ꝑmiſſu ꝓ utilitate cognatoꝝ iret in egyptũ:ſumẽſq; Sephoram uxorem filiam raguelis:& filios quos habebat ex ea Gerſan & eliezer:tetendit ad egyptũ . Nominũ uero horum gerſa quidem hæbrea lingua ſignificat in terra peregria.Eliezer aũt qui adiutore patrio deo uſus:egyptios effugiſſet.Cum uero ueniſſet iuxta monté:frater Aaron deo iubéte occurrit ei.Cui moyſes ſignificauit quæ in monte contigerũt:pariter & diuina mandata. Procedentibus aũt eis:occurrebant nobiles hæbreoꝝ eius præſentiã cognoſcentes. Quibus moyſes quomodo uerbis ſuadere non poterat:ſigna ſibimet oſtenſa mõſtrabat.Illi ſtupore eoꝝ quæ ſopinabiliter inſpiciebant:omnino credebant:& ex oíbus erant í ſpe maxima cõſtituti:deo ſcilicet eoꝝ ꝓuidéte ſecuritaté.Dũ uero iam obediétes haberet hæbreos moyſes:ꝓmittés ſecuturos ſe quæ iuberet:libertatéq; reſpicere:uenit ad regem illũ qui nũp ſuſcipat principatũ:& in quocũq; iuuerat olim egyptios ab ethiopibus cõpreſſos : cum fuiſſet eorũ direpta prouincia:declarauit: & quia militia & laboribus magnis uſus táquam pro ſuis:poſt diuerſa pericula nõ dignã retribu tinoem acceperit intimauit:pariter etiam quæ illi in monte ſyna contingerãt: deiq; uoces:& ſigna ſingula ab eo monſtrata propter fidé rerũ decenter expoſuit:rogauitq; ne diſcredens in his: impedimẽtũ faceret dei uolũtati.Deridente uero rege:moyſes ope fecit:ut cõſpiceret ſigna quæ fuerant in monte ſyna monſtrata.Ille ergo dedignatus:illũ quidem maligniſſimum appellauit: & prius egyptiorum fugiſſe ſeruitium:& nũc pro ſeditione alias ſeductiõe remeaſſe:& ꝓdigioꝝ opus ſtuporéq; factũ magicaꝝ artiũ appetiſſe remedia.Cũq; hæc dixiſſet:iuſſit ſacerdotes eaſdé quas ille facere uiſiones:táquá egyptii etiã in hac diſciplina ſapiétes exiſterent:& quaſi non ſolus moyſes peritus eſſet rerũ:quas ipſe per deũ poſſit explere:ut qđ erat ualde mirabile:ſi etiam ab aliis fieret oſtenderetur:quomodo humana doctrina cõſtaret.Et ponentibus illis uirgas: draco nes facti ſunt.Moyſes autem non expauit ſed ait.Nec ego quidem o rex egyptiorũ deſpicio ſapientiam:ſed tanto melius hæc a me q̃ horũ magica arte ſunt facta:quanto humanis diuina eſſe conſtat meliora.Oſtendam uero non artibus magicis : nec errore:ſed ſubſiſtere ueritate:quæ mihi ſunt dei prouidentia & uirtute patefacta.Cũq; hæc dixiſſet:proiecit in terrã uirgã: iuſſitq; eam ut in colubrũ uerteret.Illa obediens etiam egyptiorũ uirgas quæ uidebantur eſſe dracones deuorauit:inſiliens donec conſumeret uniuerſas . Quá í ſuo ſcemate redeuntem:ſumpſit denuo moyſes.Rex aũt nihil maius in hoc actu ſe uidiſſe ſimulauit:ſed iratus:& in nullo eũ præferri dicens egyptiorum ſapientiæ & integritati iuſſit ei qui ſuper hæbreos uidebat eſſe conſtitutus ut nullá eis præberet requié:ſed maioribus q̃ prius eos malis affligeret.Ille ergo cũ prius eis præberet paleas ad lateres:nihil ulterius dedit:ſed die quidé opibus eos faciebat affligi:nocte uero paleas congregare.Cum eis duplex hoc malum exiſteret:& erũna per illum crudelior inſtitiſſet:ille neq; minis regis fatigatus eſt neq; increpationibus ceſſit hæbreoꝝ:ſed animam ſuam conſtituit ad utraq;:ut & laboraret:& libertaté cognatus acquireret:ueniẽſq; rurſum ad regem ſuadebat ei ut dimitteret hæbreos ad mõté ſyna:ſacrificaturus deo.Hoc ei præcepiſſe dominum dicebat: & in nullo contradicendũ illius iuſſioni exorabat:deũq; ꝓpicium fore cunctis:ſi eos dimitteret egredi ne prohibendo illos ſibimet reputaret paciẽdũ quæcũq; patiũt qui præceptiõibus dei contradicũt:quando eis qui irá in ſe cõmouerit diuiná in oíbus oboriunt aduerſa.Ex quibus utiq; neq; terra:neq; aer ſuauis exiſtit:nec ſoboles eoꝝ naturali modo progreditur:ſed inimica omnia & aduerſa ſentire egyptios edicebat:& hæbreoꝝ populum abire ex illorũ prouintia etiã illis nolentibus affirmabat.Rege uero moyſes deſpiciente ſermones:nullãq; conuerſionem ſui ad talia faciente:paſſiones peſſime quas ſingulas explanabo egyptios inuaſerunt:nec prius flectebantur quá eoꝝ experiméta perciperent ſimul & quia uellet deus moyſen í nullo eoꝝ quæ prædixerat monſtrari mendacé:& quia prodeſſet hoíbus:ut diſcerent obſeruare & facere ea:in quibus non

poſſet offendi diuinitas:ne ad iracundiã couerſus:in eoꝝ iniquitatibus ulciſcaſ. Fluuius enim eis ſanguineus dei uolũtate profuit:& qui bibi non poſſet:cũ fonte aquaꝝ aliũ non haberent:nõ colore ſolũmodo talis erat:ſed etiã ſe cõtingentibus doloris amari gemitũ inferebat: eratq; talis egyptiis:hæbreis aũt dulcis & potabilis exiſtebat:licet naturaliter uideret ee mutatus.In hoc miraculo rex timens atq; heſitãs ꝓpter egyptos:abire pmiſit hæbreos.Cũq; malũ fuiſſet aliquomõ releuatũ rurſus ſentẽtiã pmutauit:nec eos abire pmiſit.Deus aũt illo cõtemnẽte poſt calamitatis ablationẽ:& nolente a ſua malicia tempare aliã intulit egyptiis plagã.Ranaꝝ náq; infinita multitudo eoꝝ terrã late depaſta eſt:plenuſq; erat his etiã fluuius:& polluebaſ eoꝝ potus: & aĩalibus ibi putreſcẽtibus:fetor cũctis noxius exalabat ex aqua:eratq; cũcta regio huiuſmodi malo plena: ebulientibus ranis & morientibus:quæ etiã domeſtica eoꝝ habitacula ualde uexabãt:dũ in cibis ſepius inuenirenſ & poculis:& in cubilibus eoꝝ inambulantes : fetorq; crudelis erat:& abominabilis:moriẽtibus ranis ac putreſcẽtibus . Dũ his ergo malis egyptii præmereſ:iuſſit rex Moyſen tollentẽ hæbreos abſcedere.Cũq; dixiſſet hoc:repente ranaꝝ exterminata eſt multitudo : & terra ſimul & fluuius in ſuam reuerſi ſunt naturam.Pharo uero mox ut paſſionibus terra priuata eſt:oblitus calamitatis illius:rurſus retinuit hæbreos:& táq̃ ſi plurimas paſſiones expiri uelit: nequaquã dimiſit moyſen populũq; diſcedere:quẽ prius timore potiuſq̃ prudenti animo abire decreuerat.Rurſus ergo alterius mali pcuſſione eius fallaciam diuinitas uulnerauit.Peduculoꝝ nanq; infinita multitudo egyptiis pullulauit:ex interioribus ebulliẽs: ex quibus mali male conſumebanſ:neq; lauacris:neq; medicamentoꝝ unguẽtis genus hoc exterminare prævalẽtes. Ob hácergo peſtẽ Egypti rex turbatus:metuenſq; ſimul peſtẽ ſui populi:licet fautæ uerecundiam ſe deuicti uiri putaret habiturũ:cogebatur tamẽ a malo tẽperare: hæbreiſq; conceſſit egreſſionẽ. Cũq; hoc iterũ leuigareſ:filios obſides & uxores reuerſionis ſuæ eos reliquere ſanciebat . Vnde irritauit potius deũ:credens ſe eius quoq; ꝓuidẽtiam fallere:ſicut moyſen.Sed illũ latere nõ potuit egyptũ punientẽ propter hæbreos.Beſtiis náq; multigenis & multimodis quorũ aſpectibus nullus occurrit:eoꝝ prius impleuit regionẽ:quibus & ipſi conſumebanſ:& terra agricolaꝝ cultura nudabaſ.Si quis enim primaꝝ paſſionũ pditionẽ euaderet:hoc langore & interitu hoium talia ſuſtinentiũ ſuccũbebat.Cũq; pharo neq; ſic dei iuſſiõibus obediret:ſed uxores qdẽ abire cũ uiris diceret:relinquendos uero filios poſtularet: nõ defuit deo:unde calliditatẽ eius diuerſis malis & maioribus denuo ſupueniẽtibus caſtigaret.Crudeliter náq; eoꝝ corpora uulnerabanſ iterius corrupta.Ita paſſim egyptioꝝ multitudo conſumebatur.Rege uero neq; hac plaga tempãte grando uehemens:cũ,neq; prius i egypto aer aliqd tale ꝓtulerit:neq; ſimilis apud eos hiemis tẽpore deſcenderet:maiorq; q̃ apud habitatores boreæ partis & ſeptemtrionalis aeris rigore deferretur effluxit & fructus eaꝝ uſquequaq; cõfregit.Deide genus locuſtaꝝ germẽ qđ nõ fuerat uexatũ grãdine deuorauit:ut eis generaliter ſpes terrenoꝝ fructuũ depiret.Sufficiebat náq; quẽlibet ſine calliditate fatuũ:etiã ea quæ p̃dicta ſunt mala ad intellectũ & cogitationẽ utilitatis adducere.Pharo itaq; tantũ iprudẽs quãtũ malignus ſentiens cãm:deo tamẽ cõtradicebat : iuſſitq; moyſẽ cũ uxoribus ſuis hæbreos abduceſ:facultatẽ uero eis deſerere:eoꝝ depopulãdas domus. Moyſe uero nõ acqeſcẽte ita dimitti eos:quos oporteret deo ſacrificiũ de ſuis rebus offerre: cũ ꝓpter hãc cãm multo tẽpore moraréſ:tenebræ pfũdiſſimæ & partẽ lumis nõ habẽtes:egyptiis ſunt diffuſæ;p quibus & uiſus eoꝝ aeris craſſitudine clauſi ſunt:eoſq; mori miſerabiliter cõpulerunt.Metuebant enĩ ne caligine ſimul abſorberẽſ.Deinde his excuſſis poſt tres dies totidemq; noctes:dũ nullatenus penitẽtiã ageret pharo ꝓpter egreſſum hæbreoꝝ:accedẽs ad eum moyſes ait.Quouſque iobediẽs es uolũtati dei?lube dimitti hæbreos:nõ enĩ poteritis ab his malis eripi: niſi hæc uolueritis iplere.Rex aũt iratus in his quæ fuerãt dicta:minaſ eius ſe caput auferre:ſi ad eũ ob hãc iportunitatẽ denuo remearet.Tunc moyſes nequaq̃ ſe de his uerba factuꝝ dixit:ſed illum ipſum cũ ꝓceribus egyptioꝝ depcaturꝝ fore:ut hæbrei diſcederẽt. Et ille quidẽ cũ hæc dixiſſet abſceſſit.Deus aũt oſtendẽs adhuc una plaga feriẽdos egyptios:ut dimitterẽt hæbreos:iuſſit moyſen præcipe populo:ut ſacrificiũ paratũ hrent:eſſentq; ꝓſtructi a decima die xãtici mẽſis: uſq; ad q̃rtãdecimã qui apud egyptios quidẽ parmuthi:apud hæbreos aut niſan uocaſ:macedones uero xanticũ eũ appellãt.Et egreſſuros hæbreos oĩaque portaturos aſſeruit. Et ille quidẽ iã præparatos habens ad egreſſionem hæbreos:& conſtitutos per tribus ibidem retinebat . Cum autem inſtaret quartuſdecimus dies:omnes ad egreſſionem tendentes & immolantes ſanguinẽ: domus proprias yſopi frondibus emundabant . Cunq; cenaſſent : reliquias carnium tanquam egreſſuri concremauerunr.Vnde hactenus ſecundum hunc morem ita ſacrificamus . Illamque feſtiuitatẽ paſca uocauerũt: qđ ſignificat tranſcẽſionẽ:eo ꝙ illa die deus tráſcẽdere eos peſtẽ uoluit; q̃ ſcilicet egyptios uiſitauit.Mors enĩ primogenitoꝝ ita egyptiis facta eſt:ut plurimi ꝓceꝝ

cõgregati circa regalia Pharaoni persuaderét:quatenus hæbreos sub uelocitate dimitteret.Qui uocatú moysen abire præcepit:arbitratus:ut si de ꝓuintia recederent: iminenté egyptioꝝ castigationé cessare:mulieribusq; honorabát hæbreos:alii quidé ut citius egredirent: alii uero ꝓpter uicinitatis eoꝝ consuetudiné.Et illi quidé egrediebant:flentibus egyptiis & penitétiá agétibus: eo q; fuerint eis sic crudeles tendebátq; ad ciuitaté noie licus:quæ tunc erat deserta:ubi babylon postea fabricata est:dú cambises egyptú deuastaret:celeriterq; agentes iter ad locú beelsephon: tertia die ad rubrú mare deuenerunt.Et ꝓpter desertú nihil de terra possent habere ciboꝝ: fermentata farina azimis panibus ex modico tempore tantúmodo coagulatis uescebátur:hisq; triginta sunt usi diebus:longiori enim tempore eis non sufficerút quæ tulerunt ex egypto:cú etiá is cibus sub necessitate custodiretur:nec ad satietatem eodem uteréf.Vnde ad memoriam illius inopiæ:festiuitatem octo dieꝝ agimus quæ dicitur azimoꝝ.Omnis itaq; multitudo mulierum pariter & infantum egressoꝝ considerantibus inestimabilis erat.Qui uero ætaté habebant aptá ad expeditú:sexcenta milia fuerunt:reliqueruntq; egyptú:mense xantico:luna.xv.post ános.xxx. &.cccc.q̃ pater noster abraá ueniſſet in chananeam:post iacob autem aduentú in egypto : anno. cc.& quito.Moyses auté erat quidé áno iá.lxxx.frater auté eius aaron tribus ánis maior extabat. Portabant etiá ossa ioseph:dú hæc ille suos filios facere præcepisset. Cap.XI.

Orro cú egyptios hæbreoꝝ peniteret egressus:rexq; grauiter ferret : tanquam uenesiciis moyseos signa illa facta fuissent:deliberauerút super eos:irruere. Et sumentes arma persequebantur:tanquam reuocaturi eos : ubicúque cõpræhendissent: nec eos ulterius deo dimitterent:seque contra eos facillime prævalere iudicabant:cum & ínermes essent illi: & itinere fatigati.Et a singulis occurentibus requirentes quo abierent:persequi cum studio festinabant licet molesta sit illa terra iter agentibus:non solum expeditis:sed etiam singulariter ambulantibus.Moyses autem per ea loca prouide ducebat hæbreos:ut siquidem peniteret egyptios & persequi uellét hæbreos: supplicium maliciæ suæ:& tráſgressionis ídubitáter exoluerent. Per palestinam uero grauiter ferebat transire:propter antiquam molestiá : uolebatq; quolibet modo latere pergens.Confinis enim est egyptioꝝ hæc ꝓuincia:& propterea uia quidé ducente ad palestinam populum non eduxit:per desertum uero multum iter agens : malaq; perpessus innúmera:ad chananeá studuit peruenire:insuper & propter mandata dei iubétis adduci populum ad montem syna:sacrificium illic oblaturos. Apprehensis ergo hæbreis egyptii ad prælium parabantur:& multa uirtute prosecuti:concluserant eos in paruulo quodam loco. Sexcenti enim currus eos persequebantur : & equites quinquaginta milia : & ducenta milia pariter armatorum.Et itinera quidem clauserunt quibus hæbreos fugere iudicabant:iter rupes intráſgressibiles eos & mare claudentes: ubi terminatur mons ex asperitate uiarum:nimis immẽsus. Et fugam eis penitus amputantes:a maritima & montis congressione hæbreos militibus obsederút: os ipsum fugæ claudentes:ut egressum eis ad campestria denegarent.Non itaq; tolerabát obsessionis modum hæbrei:propter egestatem necessariorum:neque fugæ facultatem habétes: armisq; priuati qui licet si pugnare uellent:eis spes rerum omnium amissa uideretur:nisi semetipsos traderent uoluntati egyptiorum. His ita factis:moysen in omnibus culpabant:oblitiq; signorum quæ eis fuerant a deo pro sua libertate monstrata:usq; ad hoc uenerunt:ut etiam prophetam qui eis salutis dona promiserat:pro incredulitate lapidibus niterentur obruere:seq; tradere cogitarent:eratq; luctus & gemitus mulierum & infantum:ante oculos habentium morté: montibusque se & mari claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus ex istis inuenientibus. Moyses aút licet esset in eum exasperata multitudo:ipse tamen circa prouidentiam eorú nõ cessabat : sed hæc omnia iactabat in deum:qui eis etiam iam alia quæ prædixerat pro eorum libertate contulerat : & neque in hoc reliquendos esse inimicis dicebat:neque seruituros:neque perituros:stansq; in medio ait. Nec hominibus quidem bene conuersantibus circa nos iustum erat non credere:de dei uero prouidentia uos desperare opus non est:a quo uobis omnia prouenerunt quæcunq; per me ad salutem & libertatem seruitutis uestræ neque sperantibus promisit: cum potius in hesitatione sicut putastis uenientes:oporteret nos adiutorrum dei sustinere:cuius opus erit etiam nunc in tali nos difficultate conclusos:ex desperatione sicut uos creditis habituros saluté:& ex hostibus libertatem:qui fortitudinem utique suam circa nos est ostensurus:& prouidentiam facturus. Non enim í paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet accommodare: sed potius in quibus humanam spem ad meliora non uidet accedere. Vnde tali auxiliatori credẽtes:cui uirtus est etiam parua grandia facere : & tantarum infirmitatem rerum suo munimine roborare : Nolite egyptiorum arma metuere:nec quia mare & posteri montes uiam fugæ prohibent:propterea salutis spacia desperare:fient enim uobis hæc quasi campi dei prouidentia : &

pelagus conuertetur in terram. Cunq; hæc dixiſſet:ducebat eos ad mare egyptiis intuentibus. Erãt enim e diuerſo poſiti:& labore perſecutionis affecti:in craſtinũ differre prælium utile fore credebant.Dum uero moyſes peruenisſet ad litus ſumens uirgam rogabat deum: & auxiliatorẽ atque adiutorem inuocabat dicens.Neq; tu quidẽ ignoras quia effugere nobis mala p̃ſentia:nec fortitudine:nec auxilio licet humano:ſed tu præbe aliquod ſalutare exercituí:tua uolũtate egyptum relinquenti. Tuum eſt enim nos eripere:quia nunc omni ſpe & cõſilio deſolati ad tua ſolius ſubſidia cõuolamus:& quicquid ex prouidentia tua nobis acceſſerit:quod nos ab egyptioꝝ ira liberare nunc poſſit inſpiciamus:uelociterq; tuam nobis oſtende uirtutem:& populum deſperatione ruentem in peius:ad ſecuritatem dignare & ad fiduciam pietatis perducere. Non enĩ in extraneis ſumus:ſed tuum quidem eſt mare:tuus eſt & mons qui nos circũdat:ita ut hic apiri te præcipiente:& mare conuerti poſſit in terrã. Valebimus etiam effugere p̃ deſertũ:ſed tuæ placeat uirtuti hac etiam nos parte ſaluare.Talia ſiquidem cũ oraſſet:pcuſſit uirga mare.Quod repente percuſſione iciſum: & in ſe diuiſum terram reliquit nudam:ut hæbreis uia eſſet & fuga. Noyſes autem uidens ad deſtinationẽ dei & pelagus ceſſiſſe eis:ꝑriam terram primus intrauit: & hæbreos diuino itinere facto ꝑpter piculum p̃ſentium hoſtiũ ſequi ſe præcepit.Qui delectabantur in hoc:agebantq; deo gratias:ꝑpter ſalutem quæ per eũ ultra modum rõnis acceſſerat: quos iam nequaquã tardãtes:ſed cũ feſtinatione ꝑgentes:uelut ſibi p̃ſente deo:ueſanos quidem egyptii primitus iudicabãt:& tãquã ad interminationẽ manifeſtæ mortis ĩtentos.Cũ uero uidiſſent eos illeſos abire:nullũq; ſpedimentũ eis nec difficultatẽ aliquã obuiare:ꝑſequi eos aggreſſi ſunt:tãquã & illis pelagus ita quietũ exiſteret.Præordinantes ergo equos: ingrediebaꝫ totus exercitus in mare.Hæbrei uero illis ſe armantibus atq; tardantibus:ad terrã contra poſitã puenerunt:ſine aliqua paſſione illos effugientes: Quapropter illi audaciores effecti perſequebantur: tanquam nec ipſi aliquid eſſent paſſuri:cum neſcirent hæbreis proprie factam:& non eſſe cõmunẽ uiã Quæ utiq; pro ſalute periculum patientium fuiſſet oſtenſa:& non propter eos qui ad ꝑditionem eorũ accedere feſtinabant.Dun ergo egyptioꝝ exercitus omnis in mare intraſſet: rurſũ effuſum eſt:& deſcendens uentorum procella:omnes egyptios compræhẽdit:ymbreſq; ſimul & tonitrua ualde grauiſſima e cælo deſcenderunt: choruſcationeſq; lampadantes:nihilq; fuit rerũ euenientium per iram dei ad perditionem hominum qui eis nimie tunc non acceſſit. Nox caliginoſa inſuper & fluctuoſa appræhendit.Et iſti quidem ita ſunt perditi:ut nemo ex eis relinqueretur:hæbrei uero neq; retinere poterant gaudium ſopinabilis ſuæ ſalutis:& hoſtium perditione firmiſſimæ libertatis;quando deſecerunt qui eos ſeruire cogebant:deumq; ſic aperte ſuum adiutorem inſpiciebãt.Et illi quidem periculum ita effugientes inſuper & inimicos punitos ſic eſſe reſpicientes ut nulli unquam priorum hominum poterant reminiſci: hymnum tota nocte dixerunt.Moyſes aũt canticũ in deũ & laudẽ gratiarũq; actionem ꝑpciationis eius: exametro cõpoſuit.Ego itaq; ut ĩueni ĩ ſacris libris ita hæc ſingula q̃q; tradidi.Nullus uero diſcredat uerbi miraculũ:ſi ãtiqs hoĩbus & malicia priuatus uia ſalutis licet p̃ mare facta é ſine uolũtate dei: ſiue ſponte reuelata:dũ & eis q cũ alexãdro rege macedõiæ fuerũt oli ãtiqtus reſiſtẽtibus páphi licũ mare diuiſũ ſit:& cũ aliud nõ eſſet iter trãſitũ p̃buit eis:uolẽte deo p eũ deſtruere pſaꝝ principatũ:hocq; cõfitenꝫ oẽs:q actus alexãdri cõſcripſerũt.De his itaq; ſicut placuerit cuilibet eſtimet.Poſtea uero armis egyptioꝝ ꝑfluctus uiolẽtia uẽtoꝝ allatis:exercitui hæbreoꝝ: moyſes & hoc arbitratus dei ꝓmiſſiõe factũ:ut neq; armis egerẽt:hæc exiit colligẽs:hæbreoſq; his muniẽs: duxit eos p deſertũ ad montẽ ſyna:illic ĩmolatus deo: & ꝑ ſalute multitudis hæbreoꝝ ut dictũ fuerat munera redditurus in pace.

Aec continẽtur ĩ libro tertio Ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ Cap.I.

Quomodo moyſes populum ex egypto ſumens duxit ad montem ſyna:multo itinere fatigatum. Cap.ii.

Quomodo pugnãtes cum hæbreis amalechite & qui cũ eis erãt deuicti ſunt:& iſrael prædam hoſtium perceperunt. Cap.iii

Quia ſoceꝝ ſuũ ietro moyſes ad ſe uenientẽ ad montẽ ſyna libẽter excepit. Cap.iiii.

Quomodo perſuaſit ei: ut diſtribueret populum per millenarios:& centenarios qui prius inordinatus erat. Cap.v.

Quomodo hæc ſingula fecit moyſes ſocero monente. Cap.vi.

Quomõ moyſes aſcendit ĩ ſyna montẽ:acceptaſq; a deo leges:hæbreis dedit. Cap.vii.

De tabernaculo q̃d fecit moyſes ĩ deſerto ad honorẽ dei:ut tẽplũ eſſe uideret. Cap.viii.

De arca qualiter facta ſit:in qua tabulas legis collocauit. Cap.ix.

De mẽſa ꝓpoſitionis:in q̃ omni ſeptimana duodecim panes azimi ponebãt. Cap.x.

De candelabro aureo:& altari interiori & exteriori. Cap.xi.
Quæ ſunt ueſtimẽta ſacerdotum & pontificis. Cap.xii.
Quomõ aaron eligit ĩ ſacerdoté:& quomõ moyſes purificauerit tabernaculũ & ſacerdotes: & quẽadmodũ de feſtiuitatibus:& ſingulis diebus fuerit cõſtitutũ. Cap.xiii.
Quia moyſes procedens a monte ſyna cum populo:eduxit eum ad locum qui dicit eſerioth:ubi murmurantibus filiis iſrael pro deſiderio carnium dominus immiſit coturnices:& de plaga quæ ſecuta eſt eſum carnium. Cap.xiiii.
Quomodo ex inde moyſes duxit populũ ad fines chananeoꝝ:unde miſit exploratores. xii. qui cõſiderarent eoꝝ regiones & ciuitates:qui reuerſi poſt q̃dragíta dies:terroré & metũ incuſſerũt filiis iſrael:quaſi nõ poſſent expugnare chananeos:unde illi indeſpationé adducti cõſilio íito de creuerunt redire ĩ egyptũ:moyſe & aaron interẽpto:quare iratus nõ eos ſed filios eoꝝ terram re ꝓmiſſionis ĩtraturos:ipſos aũt p.xl.annos ĩ deſerto prædixit eẽ morituros.

Incipit tertius liber ãtiquitatis iudaicæ.

Gitur inopinabiliter hæbreos tali ſaluté donatos grauiter ſteꝝ cõtriſtabat:dum ſyna duceréť in monté:eſſetq; regio ualde deſerta:& neceſſariis alimẽtis egena:& aq̃ difficilis:q̃ nõ ſolũ ut ꝓberet aliqd hoĩbus indigebat ſed etiã nec aliq̃ aialia ut aleret erat idonea.Eſt enĩ ſterilis nulluſq; nouus fructus ex ea ualet oriri. Per huiuſmodi ſiq̃dẽ regioné neceſſarie ꝓpabãt quãdo ũde irẽt ad aliã nõ habebãt. Portabaťaũt aq̃ ex locis iã trãſactis duce iubẽte:& ea expẽſa ad effodiẽdos puteos cũ labore ꝓpter terræ duriciã accedebant:& cũ inueniréť erat inoptabilis:ſed amara ſimul & parua. Hoc itaq; modo faciẽtes circa meridiana iter:ueſpere uenerunt in locũ quẽ ꝓpter aquæ maliciam mar nominauerunt. Amaritudo enim hæbraica lingua ſic diciť.Ibi fatigati itineris uiolẽtia: indigẽtiaq; ciboꝝ qui eis defecerant omnino mãſerunt.Erat ibi puteus ualde durus:qui nec ſufficere quidẽ tanto exercitui poterat: paruã tamẽ eis conſolationé ꝓbebat:q; in illis locis fuiſſet inuentus. Audierãt enĩ ab exploratoribus:quia nihil ãbulantes ulterius inuenirẽt.Illa ſiquidẽ aq̃ amara grauiter non ſolũ hoĩbus:ſed etiã ſubiugalibus exiſtebat.Videns itaq; moyſes populũ in anguſtia cõſtitutũ: & ſimul cãm cui cõſulsari nõ poterat:neq; enĩ inimicus erat hoſtis: quatenus uim ĩferẽti de neceſſitate potuiſſet ſua fortitudine reſiſtere.Et dũ iſto mõ eoꝝ deficeret uirtus:ĩfantũq; & mulieꝝ multitudo debilior:nihilq; ꝓdeſſet doctrina uerboꝝ: calamitatẽ oĩum ſuã moyſes ꝓpriã faciebat.In unũ itaq; cõcurrebãt:eiq; cũcti ĩſtabãt:mulieres quidẽ ꝓ paruulis :uiri aũt ꝓ ſemetipſis ne eoꝝ utilitatem ſperneret:ſed eoꝝ ſaluti quocũq; ordíe ꝓuideret.Ad hoc ergo cõuerſus ẽ:ut ſolũmõ deo ſupplicaret:ut aquã ex malicia ꝓſenti cõuerteret:eáq; illis potabilẽ cõdonaret.Et concedẽte deo tãtam gr̃am:ſumẽs ſummitaté uirgæ quã in ꝓſenti gerebat diuiſit ꝓ mediũ:& ĩ longitudine ipſam ĩciſionẽ faciẽs:deíceps iactauit in puteũ:tãtíſ faciens hæbreis:eo q; deus eius oſones audiſſet:& promiſiſſet aquã ſe eis qualẽ cõcupiſcerẽt ꝓbituꝝ:ſi tamẽ iuſſis eius nõ ſegniter ſed ꝓmptiſſime miniſtrarẽt.Illis uero dicẽtibus qđ uellet ſe facturos:ſi aq̃ cõuerteréť ĩ melius:iuſſit eos q iuuẽtute ualebãt haurire dicẽs:q; prius effuſa plurima q̃ ultía remaneret aqua poſſit eis eẽ potabilis. Illi qdẽ laudauerũt dictũ:& aqua frequẽtibus contuſionibus exercitata:purgataq; facta ẽ potabilis.Hinc itaq; caſtrametati:uenerũt ĩ helim:q̃ ꝓcul qdẽ bona uidebaťaſpectu.Habebat enĩ palmaꝝ arbores.De ꝓximo aũt maligna cõprobabať. Ná palmæ illæ ſeptuagíta nõ amplius erãt ĩcreſcibiles: nec multũ eminẽtes a terra:ꝓpter aquæ inopiã:quia dũ eẽt locus oĩs harenoſus:neq; eis ex duo decim fontibus humectatio quedã:aut ad rigãdũ ſpes utilis hẽbať:ſed dũ germinare nõ poſſent: ſteriles erãt indubitãter & paucæ.Cũq; p harenã diſcurrerẽt:nihil eis occurrebat: uel ſi paucum aquæ ĩ manibus ſumerent:ĩutile inueniebãt atq; cenoſum. Fructũ uero ferre erãt ille arbores nimis iualide:ꝓpter aquæ ut'dixi ſterilitaté.Pro hac ergo cauſa culpabãt ducẽ:clamabãtq; ſuam eſſe miſeriã:expimẽtũq; maloꝝ ꝓ eũ ſe pati dicebãt:rriginta dieꝝ ambulãtes uiã. Quæcũq; enĩ portabãt cõſumpſerãt:& nihíl penitus inueniẽtes:erãt in deſpatione reꝝ cũctarũ. In ꝓſenti nãq; malo aíum habẽtes & nõ recordãtes quanta eis fuiſſent ꝑta deo & moyſeos uirtute ſapientiaq; collata:ĩraſcebanť aduerſus ducẽ:& lapidare eũ ſimul aggreſſi ſunt:quaſi ipſe cauſa tãtæ calamitatis exiſteret.Ille uero ita multitudine prouocata:& contra eum amare commota:de deo confidens: & conſciẽtia pura prouidentiæ ſuæ:quam gerebat contra contribules ſuos: ſemetipſum dedit in medium :& conclamantes atque ad lapides manus habentibus:eum eſſet ille aſpectu gratiſſimus:& ad loquendũ multitudiné ſuaſibilis:mitigare cepit iras eoꝝ:neq; eis prioꝝ beneficioꝝ

obliuionem habere poſcebat: propter recordationē malorꝝ præſentiū:nec quia nūc laborarent: ideo deberēt perpetua dei munera ꝓicere:quorꝝ iā magna & inopinabilia meruiſſent.Sed ſperare potius etiā de præſenti anxietate ſe dei ꝓuidentia liberandos:qui eorꝝ uirtutē probare uellet: ſi haberent tolerantiam:& animo bono præcedētia retinerent. Quia ſi non ad illa bona ꝓpter præſentia mala reſpicerent:exercerentur in malis:& arguerentur non eſſe boni. Neqꝫ circa patientiam:neqꝫ circa priſcorum bonorꝝ memoriam:cum ita deum eiuſqꝫ uolūtatem cōtemnerēt: ꝑ quam egyptū reliquiſſent & ita circa eundē miniſtrum eius affecti eſſe uiderentur:cū in nullo fuiſſet mētitus de quibus dicēdū aut faciendū dei mādato iuberet. Enumerabat igitur oſa:quēadmodū ꝓempti fuiſſent egyptii qui eos cōtra domini cōpreſſerāt uolūtatē: & quēadmodū idē fluuius illis quidē ſanguineus eſſet:ipſis uero potabilis atqꝫ dulcis: & quomodo per mare ne lōgius fugientes nouā uiam aggreſſi ipſi quidem ex illo ſaluati ſunt:inimici autē eorꝝ prorſus abſorpti: & quia dū arma non haberent:etiā hoc eis deus abūde præbuerit:& alia quæcūqꝫ ad pdēdos inimicos:ipſoſqꝫ ſaluandos neceſſaria fuiſſent:eis ultra ſpem uirtutis ſuæ more contulerit. Non ergo debetis inquit etiam in præſenti de eius ꝓuidentia deſpare:ſed ſine iracūdia ſuſtinere: & cogitare eius auxiliū non quidem tardū eſſe:ſed ideo nūc differri ut uos hac difficultate ꝓbet utqꝫ credentes deum nō ꝑ defectū eſſe ſegnē:ſed ꝓ expimento uirtutis ueſtræ & deſiderio libertatis:& cognoſcat utrū & ciborꝝ iopiā:& ſterilitatē aquæ pro eo fortiter ferre poſſitis:an ſeruire potius eligatis:ſicut iumēta dominātibus ſibi:& eis qui ꝓpter miniſteriū ſuū hæc pinguiſſimæ uirtutæ conſueuerūt adiiciens ſuꝑ hæc:dicebat non ſe tantū de ſua ſalute metuere: quādo utqꝫ nihil mali patereť:ſi moriretur iniuſte:ſed potius ꝓ illis cogitare:ne ꝑ lapides quos mitterēt ſuꝑ eū deū iudicarētur contemnere.Sic itaqꝫ mitigauit illos:& ab īpetu lapidationis abſtinere fecit: & ad penitētiā ſceleris conuertit:dicens eos nō hoc rationabiliter:ſed neceſſitate feciſſe:cogitauitqꝫ oportere:ut ad diuinā ſupplicationē preceſqꝫ ueniret.Et aſcēdens quēdam ſcopulū:deposcebat:ut queſtū populo auferret deus:& eos ab inopia liberaret:in ipſo enim eſſe ſaluté ſuā:& i nullo alio:atqꝫ concederet ueniam his quæ in præſenti fuerant neceſſitate populi geſta:cū generi hominum res opportunæ proueniētes:& difficile placeāt:& eius accuſatio ſit amica.Deus aūt: & prouiſuꝰ ſe cōpromiſit:& occaſiones eorum deſideriis præbituꝰ.Moyſes uero a deo hæc audiens deſcēdit ad plebem.Illi cum uiderent eū promiſſionibus letum:a meſticia ad hilaritatem conuerſi ſunt:ſtetitqꝫ ille in medio:ueniſſe ſe a deo dicens:& portare eis pro heſitationibus præſentibus libertatem.Et poſt paululum ortigiaꝰ alias ortigometraꝰ multitudo quas præcipue nutrit ſinus arabicus:tranſcenſo medio mari ſuperuolauit:& poſt laborem uolatus quaſi ad terrenam requiē deſcendit inter hæbreos.Illi ergo tanq̄ alimentū ſibi a deo collocatū cōphenderunt eas. Tunc Moyſes ad oſones dei repente cōuerſus eſt:qui promiſſionis ſuæ compleuit auxilium.Mox autem poſt occaſionē cibi prioris:etiam ſecundū eis deus emiſit. Extendēte nanqꝫ Moyſe manus ad orationē:ros deſcendit ex aere.Cūqꝫ fuiſſet eius manibus illinitus. Moyſes arbitratus eſt etiā hoc ad cibū eorum a deo fuiſſe collatum:guſtauitqꝫ:& letus effectus:ignorante multitudine:ymbrem eē credente:& temporis eſſe pluuiarum quod agebatur.Ille docebat eos: ꝙ non ſecundum eorum opinionem ros e cælo deſcenderet:ſed ad ſalutem eorum cibūqꝫ ueniſſet.Et cum guſtaret:fidem credendi præbebat eis.Illi uero imitantes ducē:delectabantur i cibo. Melius enim dulcedinem & delectationem habebat ualde ſuauē.Simile autem erat aromatibus ꝑcipuis:& magnitudo eius ſimilis ſemini coriādri.Feſtinabāt quoqꝫ ſinguli colligere uehemēter. Quibus præcipiebatur:ut omnes exequo per dies ſingulos aſſarii meſuram colligerēt:nec eſſet ille cibus in craſtinū reliquēdus:hocqꝫ fiebat:ne debilibus colligendi difficultas exiſteret:uirtute ualentium:& hoc ad necem accederent. Qui tamen plus a præcepta menſura colligiſſent: nihil amplius quā labores habebant cum maius nihil illic q̄ aſſarium inuenirent: & quod remaneret in craſtinum:nulli utilitati proficeret:quando uermes illud & amaritudo conſumeret. Sic ergo erat ille cibus diuinus & inopinabilis:& huiuſmodi ultio fiebat ipſarum rerum priuationes ſeruantibus.Hactenus autem ſic rigatur ymbribus locus ille:ſicut etiam tunc a Moyſe præſtandū diuinitas miſit hunc cibum.Vocant autem hæbrei hunc cibum mānā. Manna itaqꝫ iterrogatio eſt i noſtra lingua dicentis:quid eſt hoc. Illi igitur gaudium in his quæ eis fuerant celitus miſſa celebrabāt.Quo cibo.xl.annis uſi ſunt:quanto tempore in deſerto fuerunt. Cum uero inde migraſſent:uenerunt i rafidī:paſſi nouiſſimas pro intolerabili ſiti miſerias.Nam cum præcedentibus diebus paucam aquæ difficultatem habuiſſent: tunc omnino cōperientes terrā inaquoſam:in malis erant:rurſuſqꝫ iraſcebantur in ducem. Ille ergo paululum multitudinis impetum deuitans:dei conuertebatur ad præces rogans ut ſicut cibum eis indigentibus præbuit: ſic etiā potum daret:cum peteret eis gratiam cibi non exiſtente potu.Qui donum diu non diſtulit: ſed

præbiturum ſe moyſi tantam aquæ multitudinem unde non poſſit ſperare promiſit:iuſſitq; ut uirga percuteret petram quæ ibidem erat appoſita:& ex ea ſumeret abundantiam rerum quibus egerent.Curabat enim ut neq; cum labore potius eis adeſſet. Hæc ergo moyſes a deo ſumens ueniebat ad populum.ſuſtinentem & in eum conſpicientem:uiderant náq; iam eũ de monte deſcendere.Cum uero ueniſſet:liberaturum eos etiam de hac neceſſitate dicebat deum: donatáq; ſalutem non ſperatam:& de petra eis fluuium manare promiſſum. Quibus obſtupeſcentibus hunc auditũ:ſi eis ſiti & itinere fatigatis neceſſitas ad hæc fieret:ut petrá incideret: moyſes uirga percuſſit petram:illaq; ſciſſa:aqua manauit copioſa & ualde perſpicua.Illi igitur ſopinabile factũ mirati ſunt.Quod cum uiderent:iam eis etiam ipſa ſitis cupiditas eſt ablata:bibentibuſq; dulcis & ſuauiſſimus erat potus:& quale donum eſſe deo donãte uideretur.Tunc ergo moyſen mirati ſunt:qui a deo ſic fuerat honoratus:& ſacrificia pro dei prouidentia collata ſibimet ipendebat. Declarat autem ſcriptura in templo repoſita :eo q; deus prædixerit moyſi aquam hoc modo de petra manaturam.

Cap.II.

Vm uero hæbreorum nomẽ iam ualde ubiq; diuulgaretur:& de his ſermo creſceret: in timore nõ paruo prouinciales erant:& mittentes legatos adinuicem ſolatia depoſcebant.ut ſimul uiros illos interimere niterentur.Erant autem in hoc inſtantes: qui gobothe petrá inhabitant.Qui uocãtur quidẽ amalechite: pugnatores autẽ maximi illarum tunc gentium exiſtebant.Quorum quinq; reges inuicem ſemetipſos:& circũhabitantes ad bella contra hæbreos rogabãt dicentes exercitum alienũ & egyptiorum ſeruitia fugientem: ſibi inuaſiones inferre:nec bonum ſibi fore ſi tale factũ deſpicerent:ſed ut antequam eorum fortitudo ad maiorem tenderet poteſtatem:& ipſi magis pugnare inciperent confidentes: eo q; illis nullus reſiſteret:deſtruendos eos eſſe cautiſſimum atq; ſapientiſſimũ edicebãt. Et pœnã etiá de deſerto & actibus quos illic geſſerãt exigendá:q; non ita poſſit euenire:cũ ciuitatibus.atq; bonis eorũ manus iniicerent.Alii ergo inchoantem inimicorum uirtutẽ mollire & deiicere optimum eſſe:magiſq; iam proficientem ꝓhibere credebant.Alii uero hoc ſupfluũ putabãt. Alii nullã occaſionem eis aduerſus ſe fieri permittebãt.Hæc & his ſimilia per multas prouincias adinuicẽ legationibus agitantes:deliberauerant aduerſus hæbreos bella ſuſcipere. Moyſes itaq; cum nihil belli ſperaret.heſitationem & turbam habuit repente prouincialium:& ad congreſſionem iam præparatam:ſubitaq; pericula hæbreorum multitudinem perturbabant:quia licet omnium rerum haberent inopiam:petiorem tamen neceſſitatem pugnandi cum hominibus qui eſſent rebus omnibus bene conditi putabant.Moyſes autem conſolari cepit eoſq; confidere depoſcebat: decretoq; dei credere quo ſepe fuerant liberati. Et quia debellarent eos etiam qui eorum hoſtes exiſterent:arbitrari exercitum quidem multum & omnibus armis inſtructum:ſed pecunias: alimenta:aliaſq; res in quibus ſolent homines confiſi pugnare:in auxilio diuino conſiſtere: & ſibi per deum omnia hæc adeſſe. Inimicorum uero manum paruam:inertem: debilem:tanquam nõ fuerint quæ iſtos habere conſtaret:deo uolẽte facile ſuperari.Scire autem eos oportere dicebat: qualis eorum auxiliator fuiſſet in multis iam experimentis & grauioribus. Et quia in præſenti quidem bello haberent laborem aduerſus homines:cum uero fuerat eis ſuis & famis inopia:& i montibus atq; mari periculum:ubi fugam ĩuenire nõ poterant:hæc omnia diuino ſolatio deuicciſſent.Ergo rogabat eos promptiores eſſe:tanquam omnium rerum facultas eis eſſet:ita ut hoſtibus preualerent.Et moyſes quidẽ populum huiuſmodi uerbis exacuens:ad præliũ cõuocauit tribuũ principes.Et poſtea ſingulos adinuicem.Iuuenes quidẽ exorabat ſenioribus obedire.Illos autẽ ut uerba ducis audirent.Erant aũt eorũ aĩæ in ꝑiculo cõſtitutæ:& ad præſẽtia ꝓparatæ ſperabantq; aliquãdo a malis huiuſmodi liberari.Iubebãt quoq; moyſen:ut ad bella ꝓiret neq; tardaret:ne dilatio eorũ fiduciá ĩpediret.Ille uero ex multitudine pugnacẽ eligens iuuẽtutẽ:ſup eos inſtituit ieſum naue filium de tribu effraim:ualde robuſtũ:& labores tolerare fortiſſimũ: ad cogitandũ ſimilis & loquendũ nimis idoneũ qui noſſet decẽter deũ & moyſen colere doctorẽ pietate:eſſetq; apud hæbreos aptus.Paucos uero circa aquã cõſtituit.Plurimos aũt totius exercitus circa ĩfantũ mulierũq; cuſtodiá:& tota nocte erãt ꝓpati:quæcũq; fecerãt arma ſumẽtes:& duces ꝓprios ĩtendẽtes:tanq; ꝓliũ aggreſſuri dũ eis ꝓcipent.Inuigilabat aũt & moyſes ieſum docendo: quemadmodũ exercitũ collocaret. Incipiente uero die iã pandi:rurſus poſcebat ieſum:ne minor ĩueniret in ope q; circa eũ ſpes eẽt uniuerſorũ:gloriã ꝓſentis militiæ ĩ futuris natiõibus poſſeſſurus.Hæbreorũ uero nobiliſſimos ſeorſũ rogabat:cũctaq; ꝓiter multitudinẽ exhortabat armatã.Et ille qdẽ cũ ita conſtituiſſet exercitũ ſermonibus & operũ ꝓparatiõibus:diſceſſit ad montẽ: deoq; ſimilis & ieſum credidit expeditũ.Miſcebant itaq; hoſtes:& ĩ manibus erat bellũ:fiduciaq; & uiribus utebant in ĩuicẽ.Deiq; donec moyſes manus extendebat ad cælũ:hæbrei cõprimebãt

amalechitas. Cũq; laboré ex defectu manuũ moyſes ferre nõ poſſet:qa quotiés manus deponebat:totiés hæbreos pdere cõtigebat:iuſſit fratrẽ aarõ & ſorores marie uirũ noíe Vir ſibi aſſiſtere:eiuſq; manus utroq; latere cõtinere:& adiuuátes eũ nõ pmitterét laborare.Quo facto hæbrei amalechitas fortiter deuicerũt:& oés iteriſſent utiq; niſi nocte ſupueniéte:populus receſſiſſet a cæde. Victoriá quoq; optimá atq; pfectá noſtri habuere maiores: inferenteſq; ſibi bellũ uicerũt: & circũhabitantes deterruerunt:abũdantiáq; potiti ſunt magnorũq; bonoꝝ quæ ſuis laboribus habuerũt.Deuincétes náq; exercitũ hoſtiũ:maximas diuitias & publice & priuatim poſſiderũt omnes:cũ primitus etiá alimẽtis neceſſariis indigerent.Fuit aũt eis nõ ſolũ in præſenti:ſed etiá i futuro bonoꝝ cá huius quá prædiximus pugnæ pfectio.Nõ tãtũmodo enĩ corpa hoſtiũ ſeruitio ſubdiderũt:ſed etiá métes:& cũctis circũhabitãtibus poſt illoꝝ deuictioné affuere terribiles:eiſque diuiciaꝝ maximũ culmé adiectũ eſt.Nam fugiétes ĩimici:magná copiá argẽti ſimilis & auri reliquerũt i caſtris:& uaſa erea q̃bus ad ueſcẽdũ utebãt multáq; & iſignẽ abũdãtiá utrarũq; reꝝ id eſt ornamẽtoꝝ textiliũ pariter & armoꝝ:& alioꝝ q̃ pparabant ad præliũ: diuerſaq; iumẽta:& qcũq; moris eſt ſequi iter agẽté exercitũ:prudẽtiaq; repleti ſunt hæbrei ope fortitudis:& multũ deſideriũ uirtutis erat in eis.Semp enĩ laboribus iſiſtebãt:oía ſe cape iudicantes.Huius ergo belli hic extitit finis.Poſtea uero moyſes exuebat mortuos hoſtiũ:& arma fugiẽtium colligebat: & hæc uiris pugnatoribus exhibebat:ducẽq; militiæ ieſum præcõiis attollebat: exercitu teſtificãte cũcta quæ geſſerat.Nemo ergo hæbreoꝝ mortuus eſt:hoſtiũ uero tanti:quantos neq; numero cõpræhendi poſſibile eſt.Pro gr̃aꝝ uero actione Moyſes ſacrificás:altare cõſtruit: qđ dei uictoriá noſauit:pphetauitq; oés fore pituros amalechitas:nihilq; eoꝝ i futuro reliquẽdũ:eo q̃ cõtra hæbreos in ſolitudine dimicaſſent:& nequaq̃ poſitis i calamitatibus pepciſſent. Tunc exercitũ feſſũ:cõuiuioꝝ opulẽtia reparauit.Hoc ergo bello cõtra hoſtes ſuos poſt egreſſus ex egypto primitus ita pugnauerũt.Cũ uero pacificas poſt uictoriá Moyſes hoſtias obtuliſſet:feciſſetq; non paucis diebus hæbreos ceſſare poſt pugnã:pduxit ordinatũ exercitũ:multa náq; eis iá copia erat armoꝝ.Et pcedens pauliſp tribus mẽſibus poſtq̃ mouit ex egypto:uenit ad montẽ ſyna:ubi ei circa rubũ multas uiſiones factas fuiſſe prædiximus. Cap.III.

Vi raguel ſocer audiés eius fœlicitatẽ:libẽter occurrit.Et moyſes excipiés cum eo ſephorá uxorẽ ſuá & filios:delectatus aduẽtu eius:facto ſacrificio epulas copioſiſſimas populo miniſtrabat iuxta rubũ q̃ flámas euaſerat:& multitudo quoq; p cognationes epulis ueſcebaꝫ.Aaron aũt ſumens raguel & qui cũ eo erãt: hymnos canebãt in deũ: qui eius ſalutis & libertatis & egreſſiõis auctor extiterat. Simulq; laudabãt ducẽ:q̃ſi eius uirtute cũcta eis pſpera cõtigiſſent.Et raguel quidẽ preconia multa plebis apud moyſen de eoꝝ fortitudine dixit:quia p cunctoꝝ ſalute ſic laborauerint uniuerſi. Cap.IIII.

Einde uidẽs raguel moyſen in reꝝ multitudine cõſtitutũ:cũctis ad eũ euntibus ut lites decideret poſtulãtibus:& tantũmodo ſe iuſtitiá ipetrare credẽtibus:ſi ille eis arbiter iudicaret:eis enĩ q̃ uincebaꝫ leuius eſſe pdere uidebaꝫ p iuſtitiá moyſeos:q̃ uictores ſentẽtiá cuiuſlibet auaricia ſuſtinere:tũc eq̃dẽ tacuit nolẽs ipedire uolẽtibus duceis uti uirtute.Cũ uero qeuiſſet a turba:ſumẽs eũ ſolũ ſeorſũ:dicebatq; eũ oporteret facere:cõſiliũq; dabat quatenus minoré q̃dem rerũ curá aliis cõmitteret.De maioribus aũt & ſalute plebis ipſe tantũmodo p̃uideret.Ná ad iudicándum etiá alios hæbreoꝝ dignos iueniri dicebat:cogitare uero p ſalute tãtoꝝ nõ quéquá aliũ niſi moyſen poſſe ſolũmodo. Sciés iq̃t uirtuté tuá & qualis fueris i miniſterio dei ad ſaluándũ populũ:reꝝ arbitriũ cõmitte aliis examinándũ. Tu uero ad ſolũ dei miniſteriũ retine temetipſũ:in cogitãdo & reqrẽdo quẽadmodũ populũ ab hac poſſis iopia liberare.Meis ergo conſiliis utere de rebus humanis:& exercitũ pfecte diſpone p dena milia uiros: deíde p mille:ita poſt hæc diuides eos p quígentos:& rurſus in centũ:deíde q̃nquagenos: & iudices cõſtituẽs ſup eos.Qui p trigíta rurſum diuiſi:p uicenos & denos hẽbunt p̃prios iudices: eoꝝ negocia finiẽtes.Sit aũt aliq̃s ſup iſtos unus:uocabulũ a prícipio numeri ſumẽs.Et hi ſiq̃dẽ ſint approbati ex oi plebe:boni & iuſti:q̃ diuerſis rebus iudicent eos:& ſi quid ẽ ſupra & maius: ad maiores ueniat dignitates:qđ uero etiá apud eos difficile fuerit:hoc deducaꝫ ad te. Sic enim fiet utrunq;:quatenus & hæbrei iuſtitiá impetrare mereanꝫ:& tu ſoli deo miniſtrãdo facias eum exercitui eſſe p̃pitium.

Cap.V.

Aec aũt monẽte raguel:moyſes libenter excepit:& ſecũdum eiuſmodi dictũ fecit:nõ celans cõſiliũ eius:nec ſuam faciés illius ſuaſioné:ſed inuẽtorẽ huius rei omni populo manifeſtãs. Ná i libris ſuis raguelẽ cõſcripſit iuentorẽ predictæ rei:optimũ eſſe credẽs ut oĩbus notá faceret ueritatẽ:licet ei ſoli potuiſſent p̃bere gloriá: q̃ ab alio ſunt

iuéta.Factū eſt itaq; quatenus uirtus moyſi potuiſſet etiā ex hac uolūtate cognoſci. Sed de his q̄ dē oportune ī ſcriptura alia declarabimus. Moyſes uero cōuocata multitudie:ipſe qdē ad mōtē ſyna itu; ſe eſſe dicebat:tanq̄ cū deo māſurus:& aliqd ab eo utile p̄cipiēs:ad eos ſit remeaturus: illos uero precepit iuxta montē tabernacula ſua ponere:& uicinitatē dei tenere.

Cap.VI.

Aec cū dixiſſet aſcēdebat ī mōtē ſyna:q excellētiſſimus ē ī illis regiōibus:& p̄ altitudinē magnitudis ſuæ & ſcopulo; p̄ceritate:nō ſolū hoībus īacceſſibilis:ſed ēt qui uideri ſine aſpectus labore nō poſſit.Et cū ſermo eſſet circa eū deū hītare:terribilis oībus & inadibi lis erat uniuerſis hæbreis. Siquidē ſecūdū moyſi mādata tabernacula mutauerūt:& radicē mōtis apprehēderūt : eleuātes manus ſuas ad deū:tāq̄ cū p̄miſſiōe bono; q̄ eis p̄miſerat moyſes reuer tereť a deo:& feſtiuitatē celebrātes ſuſtinebāt ducē:purgātes ſemetipſos alia purgatiōe:necnō & a coitu mulie; tribus diebus ſicut eis ipſe prædixerat abſtinētes:rogabāt deū ut placide ſuſcipet moyſen:& dona præparet qbus decetero uiuer bene poſſīnt. Vtebāť ergo cōuiuiis opulētis:& or naméto decēter cū cōiugibus & filiis abſtinebāt:& duobus quidē diebus erāt ī epulis conſtituti. Tertia uero die ātequā ſol oriref:nubes opuit cūctū hæbreo; exercitū:& locū ubi tabernacula fixerāt oēm circūdedit:& fulgura facta ſūt uētiq; uhemētes pluuiā nimiā cōcitātes undiq; ferebā tur:& choruſcatiōes erāt uidētibus ualde terribiles:& fulgura crebro dimiſſa:dei p̄ſētiā oībus īdi cabāt.Et de his qdē unuſqſq; legētiū ſapiat ut uoluerit:mihi uero neceſſitas ē hæc referre ſicut ī ſacris libris ſcripta ſūt.Hæbreos itaq; ea q̄ uiſa fuerāt:& clāgor auribus redditus ualde terrebat: etiā ſermo quo ferebať quia deus habitaret ī mōte:retinebātq; ſemetipſos ī tabernaculis ſuis af flicti.Sed et moyſen ira dei piſſe putabāt:& de ipſo ſimilia ſuſtinebat.Cū uero ita cōſiſterēt:appa ruit Moyſes letus & nimis exultās:qui & fortitudinē eis abſtulit:& de futuro meliora p̄miſit:ſe renuſq; repēte aer & prius qui āte paululū fuerat cōturbatus:moyſe aduenīēte reuerſus ē.Igiť in ter hæc cōuocabat populū ī eccleſiā:ut audirēt q̄ dixiſſet deus. Quibus collectis:ſtās ī excelſiori loco unde eū oēs audirent ait ad hæbreos:Deus equidē ſicut & prius p̄picius me ſuſcepit: uitāq; uobis p̄mittēs fœlicē:& cōuerſatiōis ornatū:etiā nūc ipſe aſſiſtet ī exercitu.Eū ſiqdē & opa q̄ p̄ illū nobis ſūt facta cōſiderātes nō deſpiciatis ea q̄ dicūť:nec me q̄ hæc dico reſpiciētes:nec quia p̄ me lī;ua hūana deus uobis loqť attēdatis:ſed uirtutē eius cōſiderate:& magnitudinē eius excel lētiæ quoq; cognoſcetis:& quō p̄ utilitate cūcto; ad me loqui dignatus ē.Nō enī me reſpiciatis moyſen amarami filiū & iochabel:ſed eū q̄ nilū p̄ uobis cōuerti fecit ī ſāguinē:uariiſq; plagis do muit egyptio; aſtuciā q̄ p̄ mare iter nobis oſtēdit:quiq; cibū de cælo fecit heſitātibus aduenire: q̄ potū de petra eſtuātibus manare fecit:p̄ quē adā de fructibus terræ mariſq; comedit:p̄ quē noe ex ymbribus eſt ereptus:p̄ quē abraā p̄genitor noſter obtinuit terrā chanaā:p̄ quē Yſaac de ſeni oribus parētibus ē editus:p̄ quē iacob.xii.filio; uirtutibus ē ornatus:p̄ quē Ioſeph ptātis egypti orū dominus ē factus:ille uobis me ītēr̄pte hæc dignať uerba p̄ferre.Fiāt itaq; uobis amabilio ra:quā uxores & filii.Fœlicē nāq; hēbitis uitā iſta ſeruātes:terrāq; eritis potituri fructiferā ſine flu ctibus maris:& p̄ple filio; naturaliter naſcēdo;:& hoſtibus ualde terribiles. Ad dei nāq; ego ue niēs ultū:īcorruptæ uocis auditor effectus ſū:ille p̄ uīo genitore alias genere ſp eius ē eternita te ſollicitus.Cūq; hæc dixiſſet:eduxit populū cū mulieribus & īfantibus:ut deū ipſum ſibi loquē te de rebus agendis audirent ne uilior uideretur dictorum uirtus ad aures eorū humaua lingua pueniens . Omneſq; audiebāt uocē ex alto uenientē ad uniuerſos:ita ut nullū effugeret.Et uer ba quidē quæ Moyſes in duabus tabulis dereliquit : fas nobis non eſt ſecundū unūquēq; ſermo nem aperte depromere:uirtutes aūt eo; inſinuabimus Docet itaq; nos primus ſermo:quia de us eſt unus & hic ſolummodo eſt colendus.Secundus autem iubet:nullius animalis factam ima ginem penitus adorandam. Tertius:ut per deū in nulla re debeat aliquis fruſtra iurare. Quar tus:ut ſeruandæ ſint ſeptimanæ:& ab omni opere ceſſandum. Quintus:parētes honorandos. Sextus:abſtinendum a cæde. Septimus:non adulterandum.Octauus :furtum non faciendum. Nonus:falſum teſtimonium non dicendum.Decimus autem: nullius alieni rei habendā eſſe cō cupiſcentiam.Et plebs quidem cum hæc audiſſet præcipientem ipſum de rebus quibus moyſes fuerat locutus :gaudens in his quæ prædicta ſunt:a congregatione diſceſſit.Succedentibus autē diebus aduenientes ad tabernaculum : poſcebat ab eo etiam leges ſibi a deo debere proferri . Ille uero & iſtas poſuit : & de omnibus quocunque modo gerenda forent reliquis temporibus ſingu la deſignauit:quorum memoriam opportuno tempore ero facturus.Plurimas autem leget ī alia ſcripura diſponā ſeorſum de ipſis expoſiturus.Igiť cū circa eos ita res agerenť : moyſes ite; ī mō tē ſyna cōſcendit prædicēs hæbreis:eiſq; uidētibus aſcendebat. Cūq; illic tardaret:quoniā.xl.di ebus eis abfuit:timor inuaſit hæbreos:ne moyſes aliqd p̄tuliſſet:& īter mala diuerſa nihil eos ſic

affligebat:quá q̄ putarent ſe pdidiſſe ducē.Erat enī tumultus inter hoīnes: aliīs quidē dicētibus eum piſſe in beſtias incidentē & maxīe illi hæc dicebāt:qui circa eū odiū habere uidebantur:alii uero ad deū eum ſeceſſiſſe narrabāt. Prudētes aūt & nihil hoꝝ quæ dicebanť a populo pro ſua delectatiōe alias dilectiōe ſuſcipiētes:ſed & beſtiis ícidentē piſſe humanū putātes:aut certo a deo tranſlatū p̄ uirtutē ꝓpriā ueriſimile iudicantes: minus quidē hæc ferre ratio faciebat: ſed p̄ſule ſe deſolatos arbitrari:atq; tutore qualē aliū habere nō poſſent:uehemēter affligebāť: & neq; oppinari poterāt ī tanta mora uiro bono q̄d accidiſſet:neq; ſine triſticia aut deiectione degere præualebāt:exercitū uero nequaq̄ ꝓmouere cōfidebāt cū moyſes eos p̄dixiſſet ibidē ſuſtinere.Cūq; iam q̄draginta trāſiſſent dies:totidēq; noctes:moyſes aſtitit:nullo cibo hoībus cōſueto participatus:& gaudio apparēs : totū cōpleuit exercitū;ꝓuidentiāq; dei quā circa eos haberet expoſuit:ſimul & ordinē ſecundū quē uiuētes eēnt habituri fœlicitatē:dicēs oſtenſum ſibi p̄ hos dies & tabernaculū:q̄le ſibi deus uellęt fieriī quo deſcendēs ad eos ipſe ueniret:ut etiam migrātes ex inde illud portarent:& nequaq̄ ad montē ſyna egerēt aſcēdere:quādo ad eos ipſe deſcenderet deus:ut eoꝝ adeſſet oratiōibus.Fiat īquit tabernaculū méſuris & opibus quæ ipſe mōſtrauit:uobis utiq; ad hoc opus íſegniter accedētibus.Et cū hoc dixiſſet:duas tabulas oſtēdit eis:habētes ſcripta illa decē p̄cepta:in utraq; q̄na. Erat ī ea íſcriptio manus dei. Illi uero gaudētes in his quæ uidebāt & audiebāt a principe:quo poſſent eū laudare ſtudii ſui munificentia nō ceſſabāt:ſed deferebāt argentū & aurū:ſimul & es:lignaq; & magnā ualde materiā:q̄ neq̄q̄ potuiſſet putredine uiolari:caprarūq; pilos:& ouiū pelles:alias quidē hiacinto:alias uero coccino: alias purpureo flore tinctas: alias albū coloré p̄bentes:lanaſq; p̄dictis fucatas coloribus & linū byſſinū:lapideſq; íſertos auro: q̄bus hoíes ornamēti gratia ſolent uti: pecudūq; multitudiné offerebant piter. Ex tali náq; materia tabernaculū fabricatū eſt: quod migratū:& p̄ loca diuerſa deuectū:nihil differebat a tēplo. His itaq; a ſingulis cū magno ſtudio oblatis:ſupra modū uniuſcuiuſq; uirtutis: atq; donatis architecto:mādato dei in his conſtituuntur operibus: quos populus elegerat ſibi poteſtate collata quoꝝ noía hæc ſunt:quæ ſacris inſcripta libris íueniūtur. Beſeleel uri filius de tribu iuda:& maríæ ſororis moyſi:& heliphas iſamach filius de tribu dan.Et populus ſiquidē tanto ſtudio ī cunctis rebus obediebat:ut etiā moyſes eos ſuſpēderet:dicēs ſufficere ea q̄ data fuiſſent.Hoc etiā artifices iam p̄dixerant abūdare.Accedebāt ergo ad opus tabernaculi faciendū: & moyſes eos ſingulā quāq; menſurā ſecundū oſtenſiones dei ſimul & magnitudiné: quātaq; oporteret fieri uaſa ſacrificiis miniſtratura diuinis edocebat. Mulieres aūt largitatē ſuā circa ſacra uelamina: & circa alia quæcūq; huiuſmōi opibus erāt neceſſaria: pp deum ī ornamento & p̄cioſis lapidibus offere bant.Omnibus itaq; in p̄paratione iā cōſtitutis.auro:argēto:& ere & textilibus rebus: prædicēs feſtiuitatē moyſes:& ſacrificia p uniuſcuiuſq; uirtute facienda:ad inſtituendū tabernaculi opus adeſſit:& atriū prius menſus eſt ita.

Cap.VII.

Atitudiné quidē q̄quaginta cubitoꝝ centū uero longitudiné: tabulaſq; ad inſtar colūnarum ſtatuit ereas q̄nq; cubitoꝝ habētes altitudiné: in utroq; latere tabernaculi.xx.p longum: per latū uero.x.Anuli tabulis ſingulis inerant:& capita tabulaꝝ argentea.Baſes aūt deauratæ & celatæ per circuitū:& in terra cōfixæ: ptingebāt q; funes ab anulis ducti uſq; ad capita clauoꝝ eneoꝝ qui erant magnitudine cubiti:& p ſingulas tabulas in terrā ualide poſiti:ut ex uiolentia uentoꝝ tabernaculū īmobile cuſtodirent.Cortina uero molliſſima ex byſſo per oía undiq; pēdebat a capite tabulaꝝ deſcendēs ad baſem uſq; cōcluſa alias diffuſa:& cōcludens oēm per circuitū locū:ut nihil a piete differre uideret.Sic itaq; habuerūt tria latera atrii per circuitū: quarū uero latus fuit q̄nquaginta cubitoꝝ:q̄d frons erat totius opis:ubi.xx. quidē cubiti erant aperti:q̄ttuor habētes tabulas in modū portaꝝ:oēſq; opere argenti factas p̄ter baſes erātq; eneæ Ex utroq; enī latere portaꝝ ternæ erāt tabulæ cōſtitutæ:& pp portaꝝ fortitudiné incaſtratæ:& per eas cortina byſſina circūibat.Et cū eēnt portæ.xx. cubitoꝝ longitudíe: altitudíe uero q̄nq;: uelum in eis erat ex purpura:& cocco:hiacinto:& byſſo factū multis floribus & uariis:exceptis animaliū figuris ornatū. Intra ianuas aūt aſperſoriū erat eneū:ſimilē habēs baſem: ex quo ſacerdotibus manus diluere:pedeſq; p̄fundere moris erat: & ambitus quidem atrii erat ornatus hoc modo.Tabernaculū aūt ſtatuit in medio eius loco cōuerſum ad orientē:ut mox cū ſol oriretur: in eū radios ſuos emitteret.Cuius longitudo quidē.xxx.cubitoꝝ erat: latitudo uero. x.cubitorū habebat ſpaciū:& alter quidē paries erat auſtralis:alter uero cōuerſus ad aquilonē:poſtergū uero eius relinquebať occaſus:cuius altitudiné tantā oportebat aſcendere:quantam latitudinem eſſe conſtabat.Erantque tabulæ ex ligno:ex utroq; latere.xx.cubitorum ſcemate quadrangulo factæ latitudine quidē unius & dimidii cubiti: altitudine uero quattuor digitorum. Laminæ autem factæ ex auro erant per interiorem exterioremq; partem:quibus ſingulis tabulis erant cardines

bini immiſſi per duas baſes quæ erant argenteæ & in ſuis foraminibus tabulaꝝ cardines ſuſcipiebant. Parietis uero occidentalis tabulæ ſex erant quidem alterutris omnes perfectiſſime copulatæ: ut aptiſſime his cõpaginatis: unus eaꝝ paries eſſe uideretur: intrinſecus & extrinſecus deaurate. Ex lateribus aũt erant tabulæ numero. xx. quaꝝ latitudo habebat méſuram unius & dimidii cubiti: altitudo tertiam partem palmæ: & ita. xxx. cubitos adíplebant. Poſterioris uero parietis. viiii. cubitos ſex tabulæ faciebãt: quibus coniũctæ ſunt aliæ duæ tabulæ ex medio cubito factæ: quas angulares poſuerunt ad inſtar maioꝝ tabulaꝝ. Singulæ uero tabulæ anulos habebant aureos per exteriores partes eminentes: uelut quibuſdam radicibus confixos per ordiné: adinuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati uectes imiſſit: unoquoq; habente magnitudinem cubitoꝝ. v. erantq; ad coniũctioné tabulaꝝ: intrabatq; caput uectis uniuſcuiuſq; in alio uectis capite: ueluti in modũ cocleæ alias conche: & poſtergum parietum in lõgitudine poſitorum unus erat ordo: per tabulas omnes uadens: quo per uncinos utriuſq; parietis latera cõtinebãtur incaſtrationibus factis & imiſſis adinuicem. Quod propterea ſic exquiſitum eſt: ut neq; a uentis mouerentur: neq; alia cauſa tabernaculum conturbaret: ſed imobile ſecura quiete ſeruaretur. Intrinſecus aũt longitudiné eius tripartite diuiſit: id eſt decé cubitos ad interiorem parté pro futuros diſtribuit. Quibus dimenſis: in medio quattuor tabulas ſimiliter operatas ſtatuit paululum abinuicem diſiunctas ab alterutris quæ ſeparent. x. cubitos a reliquis. xx. & qđ interius erat eoꝝ aditus uocabatur: reliquũ uero tabernaculũ ſacerdotum erat. Hanc itaq; tabernaculi diméſionẽ ad inſtar reꝝ naturæ conſtituit. Tertia ſiquidé pars eius quæ erat intra quattuor tabulas: quæ ſacerdotibus intranſgreſſibilis uidebatur: uelut cælum dei erat reliqui uero. xx. cubiti ſicut terra & mare greſſibilis eſt hominibus: ita ſolis ſacerdotibus adiacebat. Per frontem uero unde ingreſſus erat factus: columnæ ſtabant ex auro factæ: & eneis baſibus ſuperpoſitæ numero. v. Tegebatur autem tabernaculum cortina ex biſſino & purpureo: & iacintino: & coccineo coloribus facta. Et cortina quidem prima cubitoꝝ erat. x. & undiq; eas tabulas obtegebat: quæ diuidentes templũ: introitum interius habebant: & hoc erat quod faciebat: ut a nullo uideretur. Et omne quidem templum ſanctum uocabatur: quod uero erat interius & iacceſſibile: ultra quattuor tabulas ſanctum dei. Cortina autem erat ſpecioſa: quaſi floribus uniuerſis de terra germinantibus uariata: aliiſq; oíbus ítexta quæcũq; p̃ter aíaliũ formas poterant exornare picturis. Alia uero huic & magnitudíe: & textu & colore uicina. v. colũnas r̃ ígreſſu poſitas obtegebat: ab águlo ſũmitatis uniuſcuiuſq; colũnæ cortina: anulis cõtinétibus uſq; ad medietaté colũnæ depoſitá. Reliquũ uero ingreſſus erat ſacerdotibus accedentibus: ſup q̃ linea erat alia cortina eiuſdé magnitudís: funibus eá per anulos ducétibus ac retrahétibus: ut tegeret oía: & impediret aſpectum intuendi ſacrificia & maxime in diebus inſignibus. Nam & in reliquis diebus: & præcipue quando uideretur nubilum: textus eius tegminis fortis erat: & laborem facilem ſuſtinebat. Vnde permanſit iſta conſuetudo etiam edificantibus nobis templum: quatenus uelum huiuſmodi in ingreſſu appendatur. Decem uero aliæ cortinæ erant ſingulæ latitudine cubitoꝝ quattuor: longitudine uero octo: & xx. aureos habentes uncios: ad copulandum alterutris uncinis & anulis: ut cõiunctæ ſimul: unã uiderentur efficere. Quæ extenſæ: templum & quod erat deſuper obtegebant: & parietes a lateribus & a tergo ſtantes a terra uno pede ſuſpenſe. Eiuſdem uero latitudinis & aliæ cortinæ una plus numero, i. xi. erant: longitudine tamen excellentes. Erant enim iſte. xxx. pedum: textæ uero de pellibus: ſicut illæ de lana: ſimiles omnes ſigillata uarietate contextæ erant uſq; ad terram tegmine ſuo diffuſæ: ad inſtar thalami culmen uelaminis exhibentes: una cortina ante frontẽ pendente. Vndecima nanq; cortina ad hoc erat aſſumpta: aliæ ſuper has ex pellibus factæ: p tegmine & adiutorio deſuper erant impoſitæ: propter eſtum: aut imbrium certæ diffuſionem. Multos itaq; ſtupor habebat inſpicientes a longe: nam colorem eius in nullo differre putabant cælo. Hæ uero ex pilis & pellibus factæ pendebant: ſicut illud uelum portarum: & eſtuum pariter & imbrium iniuriis repugnantes. Hoc ergo modo tabernaculum conſtitutum eſt.

Capitulum. VIII.

Acta eſt autem & arca deo ex lignis natura fortiſſimis: & quæ nequaquam putredinem ſuſtinerent: quæ hæbraica lingua uocantur heron. Cuius conſtructio erat huiuſmodi: longitudinis quidem. v. cubitorũ: latitudinis triũ ex auro puriſſimo. Intríſecus aũt & extríſecus ſic tegebatur: ut eius ligna celarent & aureis cardinibus tegmen cõpaginatũ habuit ualde mirabile: & undiq; ſimul eq̃le: nullaq; pars eius cõpaginationé poterat uiolare. Per utrũq; uero latus longitudinis eius anuli erant aurei bini: totũ lignũ penetrãtes: & p eos uectes deaurati imiſſibiles per utrunq; latus: ut quotiens opus eſſet per eos arca moueretur. Non enim in uehiculo: ſed a ſacerdotibus portabatur. Super tegmen uero eius erãt figurationes

duæ:quas hæbrei cherubin appellant. Sunt enim aníalia uolatilem habentia figurá: quæ a nullo hominum eſt inſpecta. Hæc dixit moyſes ſe uidiſſe in dei ſede figurata. In hác ergo arca duas tabulas recõdidit:in quibus fuerant decem uerba conſcripta:quina quidé ꝑ ſingulas tabulas binas: ſemis aũt ꝑ unáquáq; paginulá:& has in aditu collocauit. Cap. VIIII

N templo uero méſam poſuit proxime uelut delfigam alias deificã:habentẽ longitudinem duos cubitos:latitudiné uero unũ:& altitudiné trium palmoꝝ. Erant aũt pedes eius ex medietate inferioris partis:facti per circuitũ rotundi & tornatiles:qđ uero ad ſuperiora tendebat:quadráguli operis erat:habebatq; per circuitũ uniuſcuiuſq; lateris labium exornatum:uelut quattuor digitis alto ligno circũeuntem ſuperioré & inferiorem eius corporis partẽ: & per ſingulos eius pedes ſuperius labio erat anuli:per quos uectes deaurati mittebantur in ligno qđ eminebat. Sinum enĩ habebant:ubi anuli erant cõmiſſi:& his per uiam portabatur. Ponebatur aũt in tẽplo ad aquilonẽ conuerſa:nõ longe ab aditu:&.xii. panes azimos in ea ponebant:ſenos per partes mundos ualde:ex farina duoꝝ aſſarioꝝ:quæ menſura hæbraica vii. cotilas atticas habet. Super páes aũt ponebãtur duæ phialæ aureæ thuræ plenæ. Poſt dies aũt vii. iterum panes alii portabantur:die qui a nobis ſabbatũ appellatur. Septimanam ſiquidé noſtri ſabbatum uocant. Cauſam uero huius rei in aliis edicemus. Cap. X.

Ontra faciẽ uero menſe reſpicientis ad parietẽ meridianũ conſtitutũ erat candelabꝝ ex auro factũ fuſile:pondus habẽs minas centum qđ hæbrei dicũt cinchares: qđ græca lingua iterprætatũ:talentũ nuncupatur. Fecit aũt & ſperulas: & lilia:cũ calamis: & ſcyphis:erantq; oĩa.lxx. ex quibus in una baſe compoſitũ erat omne candelabrũ í altitudĩne:& in tantas conſtitutũ partes:in quantas diſtribuunt planetas & ſolé. Conſumaturq; in vii. capita alterutra per ordiné conſtituta:in quibus lucernæ ponunt ſeptem: imitantes ſingulas planetaꝝ:reſpiciuntq; ad orientẽ & meridié: candelabro obliquo poſito. Inter qđ candelabrum & méſam interioré ſicut dixi thuribulũ erat & altare: de ligno qdé unde & priora ſunt fabricata imputribili & forti: ex uno quoq; lateꝝ cubitũ latitudinis habens:altitudiné uero duplicẽ:eratq; craticula aurea in ea facta:habebatq; per ſingulos angelos coronas aureas puriſſimas ſex: & anuli & uectes inerant quibus per itinera a ſacerdotibus portabatur. Erat aũt & altare ante tabernaculum conſtitutũ:& ipſum quoq; de ligno:menſurã uniuſcuiuſq; lateris quinq; cubitoꝝ:altitudine uero trium:ſimiliter exornatũ:& ex laminis aureis alias ereis adopertũ:cui ſuberat craticula in modũ rhetiaꝝ factũ. Suſcipiebat enĩ terra ignem qui de craticula ferebatur:quia baſes ei nõ erãt ſubiectæ. Diuerſæ autem ponebantur fuſcinulæ:& phialæ:forcipes & ſciphi:& quæcunque alia uaſa ad ſacrificium fuerant facta:omnia erãt erea:& tabernaculum quidem huiuſmodi erat: necnon & eius uaſa. Cap. XI.

Actæ ſunt etiam ſacerdotibus ueſtes omnibus aliis quos chananeos uocant pariter & principi ſacerdotum:quem arabarchin appellant quod ſignificat principem ſacerdotum. Quotiens autem ſacrificia ſacerdos adiret purificabatur. Lex enim purificationem fieri iuſſit: & alioꝝ quidem ſacerdotum ueſtes erant huiuſmodi. Primum quidem induebatur manachaſſin: quod conſtrictorium poterat dici. Eſt autem cinctorium circa foemora ſubtile ex biſſo contorto contextum:ingrediẽtibus per eum pedibus uelut deuaſtrapis. Scinditur uero ultra medietatem deorſum:& uſq; ad lumbos aſtrigitur. Super hoc aũt lineo indumento duplicis ſindõis biſſine ueſtitur:quod cethomõe quidem uocatur hæbraica lingua: ſignificat uero lineum. nos enim lineum cethon appellamus. Eſt autem hæc ueſtis tunica uſq; ad talos:corpus omne complectens:& manicis brachia ualde conſtringens:accingũtur circa pectus modice ſuper iliũ zonam circũducente latam: quaſi digitis quattuor uarie ita contextam: ut uidcatur pellis eſſe uiperea: in qua flores intexti ſunt coccinei purpure: cum iacinto & biſſo commixti. Stamen eius zonæ eſt ſolũmodo biſſus:& ſummés initium cincturæ a pectore:& circundare dicitur iterum ante pectus:& uſq; ad crura dimittitur: donec ſacerdos nihil operiatur. Pro decore nanq; uidẽtium eſt ita compoſitum. Cum uero ad ſtudia ſacrificioꝝ: & miniſterium præparatur:ne impediatur opus í leuo humero eam portat. Quod moyſes quidem arrabanech appellauit:nos aũt a babyloniis diſcentes: hemſaneam uocamus ſic enim apud eos hæc tunica nuncupatur. Sinum uero nuſq; habet hæc ueſtis: ſed larga eſt ad collum eius apertura: & naſtali ex utraq; parte oram eiuſdem ueſtimenti a parte pectoris:& ſcapularum aſtringunt: hoc etiam baſſabazan uocat. Super caput auté geſtat pileũ in modũ paruuli calamaci:aut caſſidis qđ extẽditur ſuper ſummitatem capitis & modice uerticis medietatem excedit:uocaturque maſnemphtis & tale eſt ut uideatur ex lini factum textura:habens uita:quæ inuolutæ ſepius connectuntur:ne facile dilabatur. Deinde aliud unum uelamen deſuper circundatur:deſcendens uſq; ad inferiora

barbæ: celás pillei illius ligaturam: & totam capitis ſuperſiciem: aptaturq; perfecte: ne laborante ſacerdote circa ſacrificia corruat. Quales ſint cæterorum ſacerdotum ueſtes declarabimus. Princeps ſacerdotum ornatur quidem & iſtis: nihil ex prædictis ueſtibus derelinquens: ſuperinduitur autem tunica de iacinto facta: quæ & ipſa talaris eſt: uocaturq; mechir ſecundum linguam noſtram: quæ zona conſtringitur: coloribus prædictis & floribus exornata: auro contexto uariata: ornatuſq; in fimbriis eius ineſt uelut malorum granatorum: & tintinnabulorum aureorum multo decore factorum: ita ut inter duo tintinnabula malum granatum habeatur: itemq; inter duo malogranata tintinnabulum. Eſt autem hæc tunica ex duabus inciſionibus: ut ſit ſuta ſuper humeros: & per latera: ſed uno uelo in longum undiq; circuntexta ad collum habens tãtummodo ſectionem non e latere: ſed in longum fiſſam a pectore ad medias ſcapulas. Vita autem ei cõſuta eſt: ne poſſit eius apertio turpiter apparere. Similiter & unde manus egrediũtur apertum eſt. Ad hæc autem tertio induitur ueſtimento: quod dicitur ephot. Simile eſt autem ſuperhumerali græcorum. Fit enim hoc modo ut ſit textus eius magnitudíe cubiti de cunctis coloribus: auroq; uariatus: amplectens omnem pectoris locum: & ad manus eiiciendas apertum eſt: & omni ſcemate tunice ſimile eſt. Huic ueſtimento locus uacuus in medio pectore magnitudine palmi dimittit ubi inſeritur eſſin: quod græca lingua logion: latina ratiõale ſignificat: & complet totum ephot: hoc eſt illum locum quem texentes propterea reliquerunt uacuum: uniturq; ephot cum rationali: anulis aureis per circulos ſingulos ſub equalitate commiſſis per uitam hiacitinam: quæ immittitur pro ligaturis & conſertionibus alterutris anulorum. Ne autem uacua eſſet medietas anulorum: & rationalis: filiis hiacintinis adinuentum eſt ut ea loca conſeruent. Superhumerale uero duo ſardonici lapides ífibulabant per ſingulos humeros auro clauſi: habentes per extremitatem circellos aureos: in quibus ſuſcipiunt rationales ligaturas. His lapidibus íſcripta ſunt nomina filiorum iacob prouincialibus litteris lingua noſtra ſena per lapidem: ſeniores autem í humero dextro ſunt. Inſerti ſunt autem in eſſin: id eſt in rationale duodecim lapides: magnitudine & decore præcipui. Hoc ornamentum propter eminẽtiam eius honoris ab hominibus poſſideri non poteſt. Iſti ſiquidẽ lapides per quattuor ordines terni per ſingulos ordines cõſtituti ſunt: habẽtes aureas per circuitum coronas: quibus incluſi conſertiq; ſunt: ne poſſit quocunque mõ textura corrupta defluere. Et in primo quidem ordine trium lapidum: inchoat ſardonix: topaſius: ſmaragdus. In ſecundo habet carbunculum iaſpidem: ſaphirum. In tertio inchoat ligurius: deinde ameriſtus: achates eſt tertius: qui & poſt alios eſt nonus. In quarto ordine tenet chriſolitus principatum: poſt quem onix: deinde berillus: qui eſt ultimus omnium. Litteræ autem in omnibus iſtis ſculptæ ſunt nominibus filiorum iacob: quos tribuum principes arbitramur: ſinguliſq; utiq; lapidibus eorum nomina referentibus ſecundum ordinem: quo nati eſſe noſcuntur. Cum ergo per ſe illi quos diximus anuli ſint infirmi: nec poſſint pondus lapidũ ſuſtinere: alii duo maiores in extremitate rationalis quæ reſpicit ad collum eminentes: ipſam texturam faciunt qui ſuſcipiant catenas aureas opere plectili uenientes per fiſtulas quaſdam ab extremitatibus humerorum: quarũ catenarũ ſumitas aſcendens perducitur poſtergum: & in circulo qui eſt ad dorſum in ſuperhumerali conſeritur: & hoc eſt rationalis munimen eximium: ne poſſit aliqua parte diſrũpi. Zona uero rationalis conſuitur de coloribus prædictis auro conſerta: quæ ex utroq; lateſ circunducta: & iterum reuoluta ante pectus ex ambabus ſummitatibus pendere dimittitur: & habet quaſdam fimbrias ex aureis fiſtulis miro decore compoſitas in utraq; zonæ ſummitate pendentes. Pilleum autem priori ſimilitudine operatum habet pontifex: ſicut reliqui ſacerdotes: & alium cõſutum ex hiacinto uariatum. Circũdatur uero ei & aurea corona: tribus uerſibus facta: ſupra quam ſurgit in media fronte quaſi caliculus quidam aureus: ſimilis herbæ: quæ apud nos acchoro nuncupatur: quam græci hyoſcoamos dicunt. Ne quis autem cum non uiderit hanc herbam per ignorantiam naturam eius ignoret: ſignifico huiuſmodi hominibus eius modum. Hæc herba frequenter ultra tres palmos oboritur: radicem uero rotundam habet: & quaſi rapæ ſimilem: folia uero eius mente propinqua ſunt. De ramis autem eius oriuntur caliculi rotundi: & in circuitu habet oculos: unde fructus egreditur. Calicem ergo quem diximus ſupra coronam auream poſitum habet magnitudinem digiti minoris: cuius cauatio rotunda eſt: quaſi cratheris: quem tamen latius condiſcipulis explanabo. Eſt autem quaſi ſpera diuiſa: & circa fundum aliam habet inciſionem a radice rotundatam. Deinde paulatim cauatura colligitur: & ad ſuperiora denuo decenter aperitur: & in labio ita colligitur: ut proprie uideatur emiſperium mira rotunditate tornatum. Super hunc iterum oriuntur inciſiones quaſi extremitates malogranatorum ſpinoſe: & in acutiſſimum deficientes cacumen: quia ſemper ſeruat: & fructum huius caliculi ſuperpoſitio ſeminis ſyderiditis uicium. Habet autem florem

ſimilem plangatini:& per circuitū tota corona his floribus eſt celata:ab occipitio uſq; ad utrūq; tempus.A fronte uero hoc quidem non habet:ſed lamina eſt aurea:ſacriſq; litteris nomē dei habet in ſcriptum.Hoc igitur eſt pontificis ornamentum.Mirari ſiquidem quilibet poterit odium hominum quod circa nos habere non deſinunt: quaſi nobis hoc modo diuinitatem deridentibus quam ipſi non quieſcunt colere.Siquis enim tabernaculi poſitionem conſideret:& ſacerdotalem inſpiciat ueſtem & uaſa quibus utimur ad ſacrificia celebranda: & legiſlatorem uirum ſacrum agnoſcet & fruſtra nos ab aliis blaſphemari percipiet. Nam ſingula quæq; hoꝝ ad ſimilitudinem & formam rerum facta reperiet:ſi abſq; inuidia hæc ſapienterq; uelit conſiderare. Tabernaculum nanq; triginta cubitoꝝ trine diuiſum:in quo duas partes ſacerdotibus cūctis diſtribuit: quaſi profanum quendam cōmunemque locum terram & mare ſignificat. Hæc utique greſſibilia cunctis ſunt. Tertiam partem ſoli dicauit deo eo q; cælum ingreſſibile ſit hominibus. Super menſam duodecim panes poſiti: ſignificant annum menſium quantitate tanta diuiſum. Per candelabrum de partibus ſeptuaginta compoſitum: ſeptem planetarum de camonia tetigit. Et ſuper illud ſeptem lucernæ ipſoꝝ planetaꝝ curſum oſtendit. Tantæ nāq; ſunt numero.Cortinæ ex quattuor coloribus contextæ:elementoꝝ deſignant naturam.Biſſus terrā declarat:eo q; linum oriatur ex ea:purpura uero mare:eo q; piſcium ſanguine coloratur.Aerem uoluit ſignificari per iacinctum:cocus uero eſt ignis indicium.Significat autē & pontificis linea tunica totam terram:iacintina uero ueſtis polum quæ per malogranata choruſcationes:per tintinnabuloꝝ ſonitum tonitrua indicare dignoſcitur.Superhumerale etiam ad ſimilitudinē naturæ totius eſt:quando & illud deo placuit ex quattuor coloribus fieri:auroq; contextū propter ſplēdorem reor:qui mundo diffunditur.Rationale uero in medio ſuperhumerali in modum terræ conſtituit.Hoc undiq; nāq; tenens medium locum zonæ circulo ſignificat occeanum:qui utiq; cuncta ſuo limbo circundat.Indicat autē ſolem & lunam uteroq; ſardonix quos pontifex portat i humeris.Duodecim uero lapides ſeu menſes:quis intelligere poteſt numerum ſtellaꝝ:quem zodiacum circulum græci uocant.Pileus uidetur mihi cælum imitari:cum ſit ex iacinto:non enim aliter poterit ſuperponi ei nomen dei.Et in corona deſignatur & in lamina aurea ſplendor quo diuinitas præcipue gaudet.Et hæc quidem tantummodo declarata ſufficiant:cū ſepius & i multis uirtus legiſlatoris oportune poſſit exponi.

Cap.XII.

Gitur cum prædictaꝝ rerum terminus euenisſet:nōdum miniſtris ſacris muneribus dedicatis: aſtitit deus moyſi: & ſacerdotium aaron fratri ſuo eum dare præcepit: qui propter uirtutis opus omnibus honore iuſtior haberetur. Tum ille colligens in eccleſiam multitudinem:uirtutem eius & ſtudium edicebat:& propter eos pericula paſſurum eſſe.Cunq; in omnibus eum populus teſtaretur:& eius ſtudium ualde laudaret:Moyſes ait. Viri iſraelite:fabrica quidem iam perfecta eſt:ſicut ipſi deo gratum fuit:nobiſq; poſſibile. Quia uero tabernaculum oportet iam dedicari:decet prius fieri ſacerdotem ſacrificiis miniſtraturum: & pro nobis orationes facturum.Et ego quidem hac deliberatione mihi conceſſa: meipſum dignum hoc honore iudicabam:eo q; natura omnes ſui potius amatores exiſtant:& maxime:quia multum mihi ſum conſcius pro ueſtra ſalute laboraſſe. Nunc autem ipſe deus aaron dignum hoc eſſe honore decreuit: & hunc ſacerdotem nobis credidit iuſtiorem:ſciens quia dignus induetur ſtola deo deuota:& curam habebit altaris:& ad hoſtias offerendas & orationes faciendas pro nobis libēter auditurus:qui curam habet generis noſtri:uirum quem ipſe magis elegiſſe dinoſcitur.Hæbreis itaque placuere quæ dicta ſunt:& ordinationi dei præbuere conſenſum.Erat enim aaron propter genus:& prophetiam & uirtutem fratris:honore hoc dignior uniuerſis: habebatq; filios illo tempore quattuor:nadab:abiud:eleazar:ithamar. Quæcunq; uero ad fabricam tabernaculi præparata ſuperauerant:hæc iuſſit ad tegmen cortinæ ipſius tabernaculi:& lucernæ:& thuribulia liorumq; uaſorum expendi:quatenus hæc per iter neq; pluuia neq; puluere uexarentur:& populum denuo colligens: ſingulos ad oblationem iuſſit offerre dimidium ſicli. Siclus autem hæbreorum nummiſma quattuor dragmas atticas habet.Illi libenter quæ iuſſerat moyſes:erat offerentiumq; multitudo ſexcentorum quinq; milium & quingentorum quinquaginta uirorum:offerebantq; argenti libras uiginti:ætate uſq; ad quinquaginta annos conſtituti: oblatumq; circa tabernaculi opus expēdebatur. Purificauit autē & tabernaculum & ſacerdotes hoc modo.Myrrham electam ſiclos quingēta:& totidem ireos cinamomi & calami. Eſt autem & hæc ſpecies ſuauis odoris:priorem menſuram & medietatem: iuſſit horum contuſa miſceri: oleique oliuarum pondus menſuræ prouinciæ quæ dicitur bin: duas coas atticas capiens. Quibus permixtis: & coctis alias coactis: facta eſt arte unguentariorum unctio ſuauiſſima. Deinde

ſumens ipſos ſacerdotes:& omne tabernaculum unguens purificauit:offerens hoſtias multas & uarias in tabernaculo:deinde aureum thuribulum:quod magni erat honoris alias oneris:& reliqua quorum prætereo narrare naturam:ne multiloquium fiat legentibus. Secundo autem die: id eſt ante ſolis ortum & occaſum incenſum fieri oportebat omnino:oleumq; purgantes: ad luminaria cõſeruabant.Quarum tres equidem lucernæ ſuper ſacrum cãdelabrum deo tota die lucebant:reliquæ uero accẽdebãtur ad ueſperum. Omniumq; facta ſunt:optimi opifices beſeleel: & heliab fuerunt.Nam & prioribus artificibus ipſi præpoſiti fuerant ad meliorem operatõnem iugiter exercendam:& intelligentiam rerum:quarum inſtructionem primitus ignorabant.Hoꝝ itaq; beſeleel meliorem contigit iudicari.Igitur omne tempus ad opus faciendum tranſiit ĩ mẽſibus ſeptem:& poſt hoc exquo egyptũ reliquerant primus annus ĩpletus eſt.Inchoante ergo anno ſecundo:menſe xantico ſecundum macedonas:niſan uero ſecundũ hæbreos:in nono menſe tabernaculum conſecrarunt:& oía uaſa eius quæ iam declarata ſunt.Oſtendit autẽ deus ſe gauiſum in operibus hæbreoꝝ:& non fruſtra eos laboraſſe in pulchritudine illius edificii: ſed acceſſit & habitauit in eõ tẽplo.Præſentiã ſuam nãq; hoc modo fecit. Cælum ſiquidẽ mũdũ erat: ſup tabernaculũ uero ſolummõ caligo facta eſt:non alta nube: ſatis autẽ denſa circundans illud : ut tẽpeſtas putaretur eſſe:neq; rurſus ita ſubtilis fuit: ut ualeret per eam aſpectus aliquid contueri: gratuſq; alias gracilis ros ex inde defluebat:pandebatq; dei præſentiã his qui & uolebãt & credebant.Moyſes autẽ cũ artifices qui talia fuerãt operati dignis muneribus honoraſſet: ſacrificauit in tabernaculi ueſtibulo ſecundum mandatũ dei thauꝝ:& arietẽ:& hedũ:pro peccatis. Dicturus autẽ de his quæ ad ſacrificia pertinent:etiã de his quæ circa ſacrificia celebrãtur ĩdicaturus ſum ſimul & de quibus iuſſit holocauſta fieri:& quæ comedenda tanq̃ cibos laxauit alias lex ait.Mactatis igitur animalibus quæ prædixi ex eoꝝ ſanguine ueſtem aaron ipſumq; cũ filiis aſpergebat: purgans eos fontiũ aquis & unguento:ut dei fierent ſacerdotes. Septem itaq; diebus hoc modo ipſos & eoꝝ ueſtes curabat:tabernaculum ſimul & eius uaſa ex oleo prælibato ſicut iam dixi: & ſanguine hircoꝝ & thauroꝝ ĩmolatoꝝ per ſingulos dies id eſt unoquoq; ſecundũ genus Octauam ergo feſtiuitatẽ denũciauit populo:& quẽq̃ ſecundũ uirtutẽ ĩmolare p̃cepit.Illi uero alteruтros emulati:& ſacrificiis ſuperare ſemetipſos certantes:ſinguli feſtinanter dictis obediebant.Impoſitis autẽ hoſtiis ſuper altare:repente ex eis ſpontaneus ignis accenſus eſt:& ſimilis flamma fulguri choruſcationis emicuit:& oía quæ erant ſuper altare cõſumpſit. Contigit autẽ poſt hæc & aaron calamitas quedã: ut tanquã homo ſimul & pater de ea cogitaret:quam tamen fortiter tolerauit:quõ & circa caſus animo fortis erat: & hoc uoluntate domini proueniſſe iudicabat. Et quattuor nãq; filiis eius iam dixi duo ſeniores nadab & abiuth portantes ſuper aram hoſtias:nõ quas prædixerat moyſes: ſed quibus primitus utebantur ſubito concremati ſunt ſuper eos igne magno impetu ueniente:& pectora facieſq; eoꝝ in flãmante:ita ut nullus eum ualeret extinguere:& illi quidem ita defuncti ſunt.Moyſes ergo iuſſit patrem eoꝝ & fratres portare corpora extra caſtra deducentes:honore congruo ſepelire luxitq; plebs eos nimis amare propter mortem quæ eis ſic ĩopinabiliter acceſſiſſet.Solos aũt fratres eoꝝ & patrẽ nõ cogitare ex hac tribulatiõe moyſes exornauit:cũ deberẽt præponere dei honorẽ ſuæ tribulationi.Iam enim aaron ſacerdotii ſtola uidebatur indutus.Itaq; moyſes oẽm honorem reſpuens:quẽ ſibi oẽm multitudinẽ uidebat offerre:ſolũ dei miniſteriũ celebrabat:& aliquãdo quidẽ ad mõtẽ ſyna ibat:aliquãdo uero tabernaculũ ingrediẽs reſponſa poſcebat:de quibus ſeorſum rogabat deum:& ſtola priuatus: & aliis ſe cunctis publicum demonſtrabat:in nullo ab aliis differre ſtudebat: niſi ut eorum curam prouidere uideretur. Inſuper ſcribebat leges ſecundũ quas deo grati uiuerent: & in nullo alterutros accuſarent quas tamen dei præcepto conſtituit.Nunc igitur de conuerſatõne eorum & legibus exponam.Quod uero de ueſte pontificis prætermiſi:uolo proferre nullo modo enĩ malignitatibus detrahentium reliqui occaſionẽ.Si qui tamen tales ſint:ut conténant dignitatem dei cognoſcere:oĩpotentem deum ſcire negligentes derelinquunt: ſiue ad ſacra ueniant:ſiue adeſſe nolint:& hoc non ſolum hæbreis uoluit eſſe manifeſtum:ſed etiam peregrinis iſta legentibus.
Lapides autem quos ferre ſuper humerum prædixi põtificẽ erant ſardonices.Eoꝝ naturã puto amplius oĩum ad humanã notitiã uenientiũ effulgere. Dũ ergo & ſacrificiis deus adeſſet:alter q̃ ĩ dextro hũero portabaṫ micabat:& ex̃ eo ita ſplẽdor exiliebat: ut etiã ꝑcul poſitis appareret: cũ prius hoc lapidi nõ ieſſet.Et hoc itaq; mirabile ẽ:his tamẽ q̃ ſapiẽtiã nõ adiectionẽ diuinoꝝ operum nãſciſcunt.Quod uero ẽ mirabilius dicã.Per duodeci enĩ lapides quos ſupra pectus põtifex in eſſim ſutos.i.ĩ rõnale portat: uictoriã pugnaturis deus ꝑnũciauit.Tãtus ergo ſplẽdor fulgebat in eis:cum nondũ exercitus moueretur:ut omni fieret multitudini manifeſtum:eoꝝ auxiliis adeſſe deum. Vnde græci qui noſtras ſolẽnitates honorãt :eo q̃ nihil in his contradicere ualeant:

eſſin rationale uocant.Ceſſauit itaq; & eſſin: & ſardonix ſplendeſcere annis ducentis anteq̃ hæc ego conſcriberẽ:cũ deus moleſte ferret tráſgreſſiones legũ:de qbus ſub oportunitate dicemus. Nunc aũt ad cõſequẽtia uerba cõuertar.Tabernaculo iam dicato:& ornatis ſacerdotũ rebus:populus deũ apud ſe eſſe cũ tabernaculo iudicauit:& ad ſacrificia ſimul & requiẽ eſt cõuerſus:quaſi oẽm iam moleſtiã reſpuiſſet:& de futuris meliora deſiderantes munera deo alia quidẽ cõiter:alia uero ſeorſũ de ſingulis tribus offerebãt. Principes enĩ tribuũ bini & bini cõueniẽtes uehiculũ & duos boues offerebant:erátq; uehicula ſex:& ita tabernaculum in itineribus deuehebãt.Ad hæc aũt unuſquiſque eorum phyalã:thuribulumque portabat: & capſam capientem daricos decem: plenam thimiamatibus. Thuribula uero & phyalæ argenteæ erant: habentia utraq; ſiclos ducẽtos.In phyala tamẽ ſeptuaginta ſolũmodo ſunt expenſi.Hæc erãt plena farina:oleo cõſperſa:quibus utuntur ad ſacrificia Sup illas aũt oblationes uitulũ & arietẽ cũ agno ãniculo ad holocauſtũ id eſt totũ incendendũ:& cũ his hyrcum pro oblatione peccatoꝝ offerebant ſinguli principum: ſed & alia ſacrificia quæ ſalutares appellantur p ſingulos dies boues duos: & arietes quinq; cum agnis ãniculis & hedis.Iſti enĩ ſacrificabant per duodecim dies: unus in tota die. Moyſes aũt nequaq̃ aſcendebat in montẽ ſyna:ſed ingrediẽs tabernaculũ cõſulebat deũ de actu legũq; diſpoſitione:quas humanã ſapientiã præcellẽtes:oporteret firmiſſime omni tẽpore cuſtodiri:& donum dei eſſe cunctis oſtendit:taleſq; fore ut eas hæbrei nec in pace per epulas: nec ĩ bellica neceſſitate tráſcenderent.Sed de his quidẽ legibus dicere ſuppono aliã ſcriptõẽ facturus:nũc tamẽ quarũdam memorabor paucaꝝ:de purgatiõe & ſacrificiis poſitaꝝ.Etenĩ ſermo mihi de ſacrificiis faciendus eſt.Duo ſũt ſacrificia:quoꝝ aliud quidẽ ab uno quoq; priore: aliud uero celebrãt a plebe:& hæc quidẽ duobus mõis efficiũtur:aliud quãdo totũ qđ ĩmolatur ĩcẽdit:& ꝓpterea etiã nomen holocauſtomatis hẽt:ideſt totũ incẽſum:aliud uero qđ ꝓ gratiaꝝ actione ꝓſoluitur:& ad ĩmolationẽ epulaꝝ exhibetur.De priori náq; narrabo.Vir priuatus holocauſtũ faciẽs:ĩmolat bouem:& agnũ:& hedũ:hæc quidẽ ãnicula. Boues aũt ꝓmittũtur ĩmolare etiã iã maiores: ſed hæc oĩa maſculini generis fiant holocauſta. His ceſis: ĥimbũ altaris ſanguine ꝓfundũt ſacerdotes:deinde purgãtes eã mẽbratĩ incidunt:& oĩa ſup altare ĩponunt:lignis inſtructũ: & ſubiecto igne ĩflãmatum. Pedes cũ iecore purgãtes: & interim pinguedinẽ una cũ aliis offerũt:pelleſq; ſacerdotes accipiunt.Et holocauſtomatis quidẽ iſte ẽ modus.Pro gratiaꝝ uero actione hoſtias celebrãtes hæc aĩalia ſacrificãt:matura quidẽ & ãniculis grãdiora:maſculina tantũ fœminis cõbinata:ĩmolanteſq; hæc:fundũt quidẽ ſanguinẽ ſup aram:renes aũt & adipes: & oẽm pinguedinẽ cũ reticulis iecoꝝ:& cũ his caudas agni ſupponũt are.Pectora aũt & crura dextra ſacerdotibus præbẽt & duobus diebus de reliquis carnibus epulanť.Quæcũq; uero remãſerint:cõcremantur. Similiter ꝑdicto modo ſacrificii etiã ꝓ peccatis hoſtiæ celebranť.Qui uero maiora ſacrificia nõ habẽt: offerunt colũbas aut turtures duos:quorũ alius quidẽ fit in holocauſtũ deo:alius ſacerdotibus datur ad cibũ.Certius aũt de ſacrificiis hoꝝ aĩalium ĩ ſacrificioꝝ ſermone dicemus. Qui enim ꝓ ignorantiã in peccatũ ĩciderit:agnã & hedũ fœminas eorũdem ánoꝝ offert:& ſanguinẽ quidẽ fundit ſacerdos in arã:nõ ſicut prius:ſed anguloꝝ tangit extremitates:& renes aliũq; adipẽ cum rheticulo iecoris ſup altare ĩponit.Sacerdotes autẽ tollunt & pelles:& adipes:& carnes ea die cõſumendas in tẽplo:lex enĩ in cras relinqui nõ ſinit.Qui uero peccati:ſibiq; cõſcius eſt: & nullum habet qui eũ poſſit arguere:arietẽ ĩmolat lege ꝑcipiente:cuius carnes ĩ tẽplo ſacerdotes ſimiliter comedũt ea die.Principes in qbus peccant ſacrificãtes: ea quidẽ offerunt quæ priuati: placãt uero deũ offerendo ad ſacrificia thaurũ & hedũ maſculos.Lex autẽ ꝑcipit ĩ publicis priuatiſq; ſacrificiis etiã farinã mundiſſimã adiici:in agno quidẽ aſſarii menſurã:in arietẽ uero duoꝝ:ĩ thauro trium : & hoc ſanctificãt ſup altare oleo mixtũ.Nam & oleũ offertur ab immolantibus:ĩ boue quidem hin medietatem:in arietẽ autẽ huius menſuræ tertiam partem: & quartam in agno. Hĩn autem menſura hæbreoꝝ antiqua fert choas atticos duos: ſecundum quã menſurã oleum offerebant & uinũ.Vinum autẽ circa aram libant.Siquis ſacrificium non celebrans pro uoto ſimile primitias offerat:unam dragmam ſuper aram mittit:reliquam uero ad ueſcendum ſacerdotes accipiant aut ad coquendum.Nam & oleo fermentatur aut certe ad faciendos panes ſacerdoti tollent:quodcunq; ex ea ad holocauſtum neceſſarium eſt.Prohibet autem lex immolari alio die natum una cum genitrice:ſed nec aliter immolari permittit:niſi cum octaua dies nati tranſierit.Fiunt & alia ſacrificia pro languoribus euitandis:aut pro aliis cauſis:& equalia libamina cũ hoſtiis expendũtur:quoꝝ ĩ craſtinũ aliquid remãere lex ꝓhibet:ſacerdotibus.ſ.ꝓpriã ſumẽtibus partẽ.Ex publico aũt ſumptu lex eſt:agnum anniculum ſingulis diebus occidi: inchoante die & terminante. Septima uero q ſabbatũ nũcupať duos occidũt:eodẽ ſacrificãtes mõ.In initio mẽſis & quotidiana ſacrificia: & duos boues cũ agnis ãniculis ſeptẽ & arietẽ mactãt:hedũ uero ꝓ decli-

natione peccatoꝝ:ſi forte per caſum obliuionis eueniant.Septimo menſe quem macedones hyperueretheum uocant:adiicientes his quæ prædicta ſunt thaurũ & arietem:& agnas.vii. imolãt: & hedum pro peccatis.Offerunt ſuper hæc duos hedos: quoꝝ alter quidẽ uiuus ultra terminos deſerti dimittitur:futurus pro toto populo expiatio & declinatio peccatoꝝ: alterum uero ĩ ſuburbanis in locum puriſſimũ deducentes:cũ ipſa pelle totum incendunt:nihil omnino purgãtes. Concrematur autẽ ſimul thaurus non oblatus a populo: ſed ex proprio ſumptu pontificis præparatus.Quo interfecto & allato ĩ templũ eius ſanguine ſimul & hyrci: aſpergit digito cõtra mẽſam alias altare ſepties.Eodem autẽ numero & pauimentũ & totiens templum & auream aram: & reliquum quod eſt circa maius ueſtibulũ: portans ſuper hæc extremitates & renes: & adipem eum rheticulo iecoris ſuperĩponunt altari.Præbet & arietẽ deo pontifex ad holocauſtũ.Quinta uero eiuſdem menſis & decima:tẽpore ad hyemẽ uergente: tabernacula figere iuſſit ſingulos p familias:metuentes frigus pro anni cuſtodia.Dumq; patriã peruenirent:in illa ciuitate quã propter templũ metropolim haberent:feſtiuitatẽ eos ſeptẽ diebus agere & holocauſta facere: & ſacrificare deo:& pacificas offerre præcepit:utq; in manibus portarent ramos mirte & ſalicis:ſummitateſq; palmaꝝ: & uirgulas maliperſici. Prima itaq; dierum in his ſit holocauſtũ hoſtiarũ ex tribus & decem bobus & agno uno aut pluribus:& arietibus duobus:adiecto hyrco pro declinatione peccatoꝝ.Sex aũt diebus ipẽ quidẽ numerus agnoꝝ & arietum cum hyrco ſacrificat:ſubtrahitur uero ſingulis diebus unus bos:donec ad ſeptimũ ueniatur:& ab omni tempore die octaua requieſcunt:& deo ſicut prædiximus uitulum imolãt & arietem:& agnas ſeptem: & hyrcum pro declinatione peccatoꝝ Hæc quidẽ hæbreis tabernacula figẽtibus celebrare patri moris eſt. Menſe uero xantico qui apud nos niſan appellatur:id eſt anni principium quartadecima luna ſole oppoſito in ariete quo menſe liberati ſumus a ſeruitute egyptioꝝ:ſacrificiũ quod tũc egrediẽtes ex egypto fecerunt imolare nos ánis ſingulis quod paſca dicitur: celebrareq; ſanciuit: & utiq; celebramus illud per tribus noſtras:nihil imolatoꝝ in craſtinum reſeruãtes.Quintadecima ſuccedit feſtiuitas azimoꝝ:quæ ſeptem diebus celebratur in qua azimis ueſcuntur:& ſingulis diebus thauri occiduntur duo & aries unus:agni ſeptem:& hæc holocauſta fiunt:hyrcus quoq; pro peccato adiicitur:per dies ſingulos ad epulum ſacerdotum.Secunda uero azimorum die quæ eſt ſexta & decima frugum primitias quas metunt anteq; ex eis ueſcantur: deum indicantes iuſtũ eẽ primitus honorari: quo ſint hac ubertate completi offerunt iſto modo. Siccantes ſpicaꝝ manipulum & contundentes:& munda ad coquendũ ordea facientes:are dei aſſarium offerũt: & unã dragmam ex eo mittentes:reliquũ ſacerdotum uſui relinquũt:& tunc iam licebit omnibus pro ſua metere uoluntate.Immolant aũt in principiis frugum agnum in holocauſtum deo. Septima uero ſeptimana tranſacta poſt hoc ſacrificium quoꝝ ſeptem ebdomadaꝝ dies ſunt quadragĩta & nouem:penthecoſten celebratur:quã hæbrei aſartha uocant: quod ſignificat penthecoſten id eſt qnquageſimã. In qua offerunt deo panes de alphita ſiccata factos cum fermento aſſariorum duoꝝ:& ad mactandum agnas duas.Hæc equidem duo offerũtur ſolũmodo.Nam coeam ſacerdotibus præparant:nihilq; ex his in craſtinum relinqui permittitur.Immolant aũt ad holocauſtum uitulos tres:& arietes duos:& agnas quattuordecim duoſq; pro peccato hyrcos. Nulla uero feſtiuitas eſt in qua holocauſtum non faciant:aut in qua ex operibus laboꝝ requiẽ nõ habeant:ſed in omnibus & legitima imolationis ſpecies: & certus uocationis modus eſt: & eoꝝ quæ ad epulandũ imolantur:ex cõmuni tamẽ ſimila coacta fermento carens datur aſſariorũ uiginti quattuor:& ad panes faciendos expenduntur.Coquentur enim duo diuiſi ante ſabbatũ: & ſabbato mane oblati ſuper ſacram menſam ponũtur ſibi ab alterutris conuerſi duabus patenis aureis ſuperpoſitis:thurẽ plenis qui permanent uſq; ad aliud ſabbatum:& tunc pro illis alii deportantur:illi uero ſacerdotibus exhibentẽ:& thure incenſo in igne ſacro in quo oĩa holocauſta fiũt: aliud thus ſuper aliud alios panes abiicitur.Immolat uero ſacerdos de propriis expenſis ſecundo per diem farinã oleo mixtam & modica coctione duratã:quo fit menſura unius aſſarii:cuius medietatem quidem mane:aliã uero medietatẽ meridie igni ſolent offerre. De his itaq; integrioꝝ denuo non declarabo ſermonem:ſufficienter uero mihi etiã nũc de his uideor enarraſſe. Moyſes autẽ tribũ leui a cõmunione populi ſegregans:ſacram utiq; futurã ſanctificauit fontiũ aquis ualde puriſſimis:& ſacrificia pro talibus deo legitima præbens:tabernaculũ eis ſacrataq; uaſa :& reliqua quæcũq; ad tegmẽ tabernaculi uidebantur feciſſe contradidit:quatenus præſidẽtibus & dicatis iam deo ſacerdotibus miniſtrarent.Et de animalibus diſcreuit ſingula quæ comederent: & a quibus ſe penitus abſtinerent.De quibus cum nobis occaſio huius ſcripturæ prouenerit dicemus adiiciẽtes & cauſas:pro quibus motus:alia quidem nobis ad cibum eſſe præcepit:ab aliis autem abſtinere imperauit.Sanguinis aũt totius uſum ad ueſcendum modis omnibus ĩterdixit:

animam illũ & ſpiritũ eſſe putans.Sed & carnes ſponte mortui aĩalis ab eſu omnino prohibuit: & ab adipe & rheticulo caprino:& ouino:& bubalino:abſtinendũ eſſe prædixit.Expulit aũt a ciuitate etiam leproſo corpore maculatos:& ſemine defluentes:ſed & mulieres quibus fit purgatio naturalis: remoueri iuſſit uſq; ad ſeptimã diem:poſt quã diem:quaſi purgatas remeare permiſit. Similiter aũt & mortuo facientes exequias:poſt totidẽ dies legitimũ eſt redire . Eos autẽ qui ſup numerũ horum dieꝝ in pollutione conſiſtunt:ſacrificare legitimũ eſt agnas duas:quaꝝ alteram quidẽ ſanctificare conuenit:alterã uero ſacerdotes accipiunt.Similiter aũt ĩmolant & ꝑ eo cuius defluit ſemen:quotiẽs hoc ꝑ ſomniũ patit̃:deſcendẽte eo prius in aquã frigidã.Idem facit qui cũ legitima uxore concumbit.Leproſos aũt omnino expulit de ciuitate:cũ nullo penitus conuiuẽtes:& nihil a mortuis differentes.Si uero quilibet ſupplicando deo hac egritudine liberat̃: ſaniq; colorem aliquando recipiat:diuerſa deo ſacrificia compenſabit de quibus poſt hæc dicemus. Vnde etiam quilibet irridebit̃ eos:qui dicunt moyſen lepra fatigatum : & propter hanc cauſam ſimiliũ proiectoꝝ ducẽ factũ in chananeam ueniſſe cũ eis.Si hoc fuiſſet uerũ:nequaquã moyſes ad iniuriam ſuã hæc ſanxiſſet cũ magis rationabiliter etiã aliis hoc introducentibus cõtradicere prævaleret:quando & apud gentes multas leproſi ſint:& fruantur honore præcipuo:& non ſolũ iniuria & expulſione priuentur:ſed etiã militias mereant̃ inſignes:& ciuilia eis ſingula cõmittãt̃: & in ſacris:& ĩ templis ingrediendi habeant poteſtatem. Qua propter in nullo prohibeat̃ moyſes ſi aliqua huiuſmodi paſſione circa coloẽ ipſe aut multitudo quæ cũ eo erat uexaret̃ : de iſtis meliora ſanicire nullumq; detrimentum huiuſmodi paſſionibus cogebatur inferre . Sed palã eſt: quomodo hæc de nobis inuidia concitati loquuntur.Moyſes autẽ ab his mundus exiſtens : etiã mundis contribulibus conſtitutis : de languentibus hoc modo ſanciuit:& hoc pro dei honore decreuit.Sed de his equidem unuſquiſq; cogitet ut uoluerit.Mulieres uero quando pariunt : intrare in templum prohibuit:ſacrificia contingere non permiſit uſq; ad quadrageſimum diem: ſi maſculus ſit qui pariatur:duplicibuſq; diebus:ſi fœminam generare contigerit.Ingrediẽtes ergõ poſt predictæ dilationis tempus ſacrificia celebrabũt:quæ ſacerdotes ſolenniter deo diſtribuũt. Si quis adulteram ſuam ſuſpicatur uxorem:offert farinæ ordeaceæ aſſarium: & unum pugillum ex ea mittens in altare:reliquum dat ſacerdotibus ad edendũ.Mulierem uero conſtituat aliquis ſacerdotum ad ianuas quæ ſunt conuerſæ ad templum:& uelamen capitis eius detrahens:ſuperſcribi ĩ membrano dei uocabulum iubeat ipſamq; iurare nihil uiro nocuiſſe:nec pudicitiæ uinculum diſrupiſſe:quod ſi commiſit:ut fœmore dextro diſiuncto uteroq; putrefacto moriatur : ſi uero amore nimio & huius rei zelo petulanter maritus hac ſuſpitione moueatur:ut menſe decimo ei puer maſculus generet̃:perfectoq; iureiurando:dei nomẽ diluens e membrana:in phiala exprimat: ſumenſq; terram de templo circa parietem iacentem: & ſuperaſpergens mulieri dabit bibendum.Illa uero ſiquidem iniuſte accuſata eſt:concipit:& pertus eius nutritur in utero:ſi aũt de thoro maritali mẽtitur etiam deo: cũ confuſione uitam relinquam ſuſtinebit.Nam & femur eius putreſcit:& uenter uertitur in hydropem.Et de ſacrificiis quidem & purgationibus eorum moyſes cõtribulibus ſuis ita proſpexit:leges autem eis tales expoſuit.Adulteriũ quidẽ omnino prohibuit:fœliciſſimum eſſe credens:uiros circa thorum eſſe ſecuros:& ciuitatibus ſimul & domibus expedire:filios eſſe ueraces.Sed & matribus miſceri tanquã malum maximũ lex negauit. Similiter uxori paternæ & nutricibus & uxoribus:& ſororibus coire quemquam filiorũ tanquã prauã iniuſticiam nimis odiuit.Prohibuit autẽ & mulieri naturaliter pollutæ miſceri:& iumẽtis & maſculis:eo ꝙ hæc libido nequiſſima uideat̃:& aduerſus eos qui hæc præſumunt:mortis ſupplicium prouenire decreuit.Sacerdotum uero duplicem fecit purgationẽ.Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinuit:& ſuper hæc neq; meretrices neq; concubinas eos habere permiſit:neq; ancillã: neq; captiuam eis nubere uoluit:ſed & eas quæ de cauponibus & pandocibus uitã agunt:& quæ prius maritos habentes:& pro cauſis quibuſcunq; dimiſſæ ſunt:ab eorum coniũctione ꝓhibuit. Summum pontificem neq; mortui uiri permiſit uxorem habere:licet hoc aliis conceſſiſſet:huic ſoli dedit nubere uirginem eamq; ſeruare.Vnde neq; ad mortuum ſummus ſacerdos accedit:cũ reliqui non prohibeant̃ ſolẽnia fratribus & parentibus & omnibus ſuis mortuis exhibere:quos eſſe oportet ſimplices:omni uera ſimplicitate.Qui inter ſacerdotes integer non eſt : paſci quidẽ de oblationibus ſacerdotis conceſſit:aſcendere autem ad altare in templumq; introire ꝓhibuit. Hos itaq; non ſolum circa ſacrificia mundos:ſed etiam circa conuiuia & cultum ſuum ſtudioſos & inculpabiles eſſe præcepit.Ob quã cauſam ſtola ſacerdotali ueſtiti immaculati & circa omnia mundi ſunt:& ſapientes exiſtunt.Bibere uinum donec ſtola ueſtiti ſunt prohibentur : inſuper & oues integras immolant:& in nullo pollutas.Hæc igitur etiam in tempore uitæ ſuæ geſta tradidit moyſes:quorum quædam & in deſerto degens adinuenit:quatenus dum terram chananeam

perciperent:hæc ſeruarent:id eſt ut ãno ſeptimo requiem terræ præbeant:ab aratro & plãtationibus ſicut & ipſos ſeptima die ab operibus ceſſare ſanciuit:& ut quæ ſpõte oriũt de terra:eſſent uolentibus ĩ uſum communia & contribulis & extraneis:nihilq; ex eis ſeruarent. Hoc autẽ fieri poſt ſeptimam annorum ſeptimanam iuſſit:qui ſunt anni quinquaginta: uocaturq; ab hæbreis hic annus quinquageſimus iubileus:in quo & debitores a credito relaxant: & ſerui liberi dimittuntur:quia dum eſſent contribuli pro quadam tranſgreſſione legum eos ſeruitii ſcemate caſtigauit:mortemq; ſuſtinere prohibuit. Inſtante ſiquidem iubileo quod nomen ſignificat libertatẽ reſtituunt etiam agros antiquis dominis iſto modo. Conueniũt uenditor agri ſimul & emptor & reputantes fructus & expenſas in agro factas fructus exuberaſſe compertas: uenditor recipit agrum. Cum uero expenſæ tranſcendunt:hoc quod deeſt recipiẽs emptor:a poſſeſſione diſcedit connumeratis ſcilicet ex equo fructibus & expẽſis prioribus poſſeſſoribus reddit agrum. Eandem legem uoluit etiam in domibus obtinere:quæ per uicos quoſq; uendũtur. Nam de his quæ ĩ ciuitatibus uenũdantur aliter definiuit. Siquidem antequam impleatur ãnus recipiat pecunias: reddere domum cogit emptorem:ſi uero completus annus fuerit poſſeſſionem confirmat emptori. Hanc igitur moyſes legum cõſtitutionem dum ſub mõte ſyna moraretur exercitus a deo cognouit:& hæbreis ſcriptam contradidit. Cum circa legiſlationem iam putaret iſta ſufficere:ab exercitii militaris iura conuerſus eſt:habens in animo bellicas cauſas attingere:præcepitq; principibus tribuum præter tribum leui:ut numerum pugnare ualentium perfecte cognoſceret. Leuite ſacrati erant:& miniſterio alio fungi non poterant. Examinatione itaq; facta: inuenta ſunt milia ſexcenta & tria:& ſexcenti quinquaginta:qui potuiſſent arma producere a uigeſimo anno uſq; ad quinquageſimũ. Pro leui tamen elegit inter principes tribũ manaſſe filii ioſeph:& effraĩ pro ipſo ioſeph. Hæc autem fuit ſupplicatio iacob ad ioſeph: dũ feciſſet filios eius ſibi preberi ſicut prædixi. Figentes autem caſtra tabernaculum in medio ſtatuebant:& terne tribus per latera ſingula tabernaculi commanebant:& plateas per medium habebant:eratq; ornatus quaſi fori rerumq; uenalium ſingulis ĩ ordine conſtitutis & opifices artium ſingularum in ſtationibus erãt: nulliq; alii loco:quam ciuitati competenter edificatæ & collocatæ ſimilis erat. Ea ſiquidem quæ circa tabernaculum erant ſacerdotes tenebant deinde cuncta leuite. Exquiſiti enim ſunt leuite maſculi:qui ultra uiginti annorum eſſent:inuentiq; ſunt uigintiduo milia:octingẽti octoginta. Quotiens ſuper tabernaculum nebulã ſtare contingebat:tanquã deo ibidẽ cõmorante quieſcebant:cum uero conuerteret:procedebant. Adſuenit aũt & modũ tubæ:ex argento factæ:qui eſt huiuſmodi:longitudinem habens pene cubiti. Eſt aũt anguſta fiſtula cãtatoria calamo capacior: prebens latitudinem:quæ conueniat ori ad ſuſceptionẽ ſpiritus:& claſſice ſono uicina: quæ hæbraica lĩgua uocatur aſõfra. Factæ ſunt tales duæ:& una quidẽ utebant ad iuſſionẽ & collectionẽ populi in eccleſiis celebrandã:altera uero:cũ oporteret ad cogitandũ de rebus neceſſariis prĩcipes conuenire:ambabus aũt multitudo colligebat. Cũq; tabernaculũ moueret hæc fiebant: & ſonãte priore:hi qui habitabãt ad orientalẽ tabernaculi partẽ ſurgebant: cũ uero ſecũda ſonuiſſet:qui ad auſtrũ reſidebant parabãt & ita in thecã inuoluta tabernaculi medietas: p̃cedentibus ſex tribubus portabatur:& alia media ſequẽtibus ſex:leuite uero omnes circa tabernaculũ erãt. Tertia ſonante pars quæ conuerſa erat ad occidentẽ ferebat:& quarta:quæ circa ſeptẽtrionem. Vtebant his tubis etiã in ſacrificiis hoſtias offerẽtes:& ſabbatis:& cæteris diebus. Sacrificauit aũt tũc prius ꝓ diſceſſu ex egypto:qd paſca dicit in deſerto. Cap. XIII.

T poſt paululũ ꝓcedens a mõte ſyna: & loca quædam cõmutans de quibus dicemus: ad locũ qui dicitur eſerioth uenit. Abi multitudo rurſus ſeditionem fecit:accuſando moyſen:& neceſſitatem ꝓfectus ſui:dicendo:& quia de terra bona eis ſuaſiſſet exire: & cũ illã pdiderint ꝓ fœlicitate quã eis ſe ꝓmiſerat præbiturũ:diuerſis miſeriis tenerent aſtricti:& aqua priuati:& ſi cõtingeret ut & manna deficeret:eſſent ſine cõſolatione pituri. Cunq; multa ſeuiora in illum edicerẽt: unus quidẽ monebat eos:ut neq; moyſeos laborũq; eius pro cunctorum ſalute exhibitorum immemores eſſe deberent:neq; de dei adiutorio deſperare. Plebs aũt ad hoc potius eſt cõmota:& contra moyſen maior turba conſurgẽs erat. Moyſes itaq; confortans eos tali deſperatione deiectos:licet turpiter ab eis fuiſſet contumeliam paſſus: tamẽ promiſit carnium eis multitudinem ſe præbiturũ:non una die ſed plurimis. Illis autẽ nõ credentibus:& dicente quodam unde poſſet hæc tantis milibus quæ prædixerat miniſtrare: deus ĩquit & ego licet mala audientes a uobis non tamen recedimus operantes pro uobis:& iſtud nõ tarde proueniet. Cunq; hæc dixiſſet:coturnicibus repletus eſt omnis exercitus:colligebantq; eas circũ ſtãtes. Deus autem non tarde hanc reddidit hæbreis iniuriam & maledictum in ſe commiſſum. Non parua ſiquidẽ multitudo eorũ mortua eſt:& hactenus locus ipſe cognominat cabrothalia:

quod iterpretari poteſt deſiderii ſepultura. Cap.XIIII.

Educens ergo eos exinde moyſes in terrā quæ uocaſ conualis iuxta chananeoꝝ terminos exiſtentem & ad habitandū difficilē populū in eccleſiam congregauit:eiſq; in contione locutus eſt dicens.Cum deus nobis duo bona promiſerit:libertatem:& fœlicis terræ poſſeſſionem:aliud deo dante iam poſſidetis:aliud eſtis ꝓcepturi celeriter. In finibus ſedemus chananeorum:arcebitq; nos decetero procedentes: neq; rex:neq; ciuitas: ſed neque omnes eorum gentes.Exercitū ergo præparamus ad bellum.non enim ſine labore nobis hæc terra conceditur:ſed maximis eam prælijs obtinebimus.Mittamus autem exploratores:qui huius terræ bona conſiderent:& quæ uirtus in ea ſit habitantium.Antea omnia uero unanimes ſimus:& deum qui eſt in omnibus nobis adiutor:& pugnandi ſocius honoremus. Hæc cum dixiſſet moyſes:multitudo ei honorē exhibuit:elegitq; exploratores duodecim notiſſimos uiros: unum de unaquaq; tribu. Qui circumeuntes omnem terram chananeoꝝ a patribus circa egyptum iacentibus uſq; ad ciuitatem emathin:ad mōtem libanum peruenerunt:naturamq; terræ & icolarum hominum conſiderantes ualidam:reuerſi ſunt:quadraginta diebus omne hoc opus explentes:inſuper & fructus quos proferebat illa terra portantes:eorumq; abundantiam & multitudinem bonorum terram illam habere narrabant:& a uoluntate bellandi populum ſuſpendebant: metuentes etiam ſuæ paupertatis inopiam:dicenteſq; flumina impoſſibilia tranſituros: & eſſe mōtes inſuperabiles iter agentibus & ciuitates muris ualde fortiſſimis:& ambitus eaꝝ grādi munimine roboratos.In ebron autem & gigantum prolem ſe inueniſſe dicebāt.Et exploratores quidem uidentes:quia cunctis quos ab egypto egredientes inſpexerāt:maiores eſſent chananei: & ipſi tabuerunt:& multitudinem hoc credere compulerunt.Illi autē ex his quæ audierāt poſſeſſionem terræ illius difficilem ſibi iudicabant:ſolutoq; concilio:cū uxoribus & filiis lugentes degebant:tanquam eis deus nihil opere:ſed tantum uerbo promitteret.Rurſumq; moyſen increpabant:& inclamabant ei:eiuſq; fratri atq; pontifici:& peſſimam quidem licet cum illoꝝ blaſphemiis habuerunt noctem.Mane uero concurrerunt ad eccleſiam deliberationem habentes: interfecto moyſe & aaron:ad egyptum denuo remeare.Vnus autem exploratoꝝ ieſus filius naue de tribu effrem:& calep de tribu iuda:metuentes in medium proceſſerunt:tenebātq; multitudinē: confidere ſupplicantes eam:& neq; deum falſitatis arguere: neq; credere his quæ pro terrore nō uere dicebantur de chananeis:ſed ſibi potius qui ad fœlicitatem & poſſeſſionem bonorum eos decentius inuitarent:quando nec montium magnitudo:nec altitudo fluuiorum:uirtutem colētibus effectum impediret:maxime cū deus ſecuritatem præbeat:& eorum propugnator exiſtat. Pergamus ergo inquiunt ſimul ad hoſtes:nullā timoris ſuſpitionē habētes:ſed duce credite deo: noſq; ſequimini quo uocamur.Et illi quidem dicentes hæc:nitebantur iram populi mittigare. Moyſes autem & aaron in terrā proſtrati:rogabant deū nō pro ſalute ſua:ſed ut quieſcere ignorantem faceret plebem:eorūq; ſedaret animos præſentis heſitationis paſſione turbatos. Aſtitit ergo & nubes:& inſtās ſupra tabernaculum ſignificauit dei præſentiā.Moyſes uero iam cōfidēs: in media aſtitit multitudine:deūq; pmotū pro eoꝝ precabat alias pendebat iiuria: ꝓcepturoſq; fore ſupplicium: non quidem delicto dignum:ſed quale patres pro correptione inferunt filiis. Cunq; tranſiſſent in tabernaculū corā deo ꝑ futura eoꝝ perditione deflebant:cōmemorabātq; populū quæ paſſi ſunt ab eo:& quantis benefitiis participati:ingrati circa eum exiſterent:quādo etiam nunc exploratorum terrore decepti:ſermones illoꝝ potius q̄ promiſſiones dei iudicarēt ueriores:& ob hāc cauſam nō equidem perderet omnes:neq; eorum exterminaret genus: quod omnibus hominibus potius apud ſe haberet honoratum:chananeorum uero terra non eos eſſe poturos:neq; eius fœlicitate letaturos:ſed etiam ſine domibus & ciuitatibus ī deſerto quadraginta ānis eſſe uicturos:& hanc pœnam eos pro iiquitate ſoluturos filiis autem ueſtris dicebat: deus terram daturum ſe promiſit:illoſq; participaturos bonis:& dominos eorum fore quæ uoſ ipſi uobis inuidiſtis accipere.Cum hæc itaq; moyſes dei uoluntate dixiſſet:in triſticiam & erumnam conuerſa eſt multitudo:rogabantq; Moyſen:ut propicium eis faceret deum:& a deſerto libertatis præberet urbes.Ille autem dicebat deum huiuſmodi non habere conſilium:neq; ſecūdū leuitatem humanā ductum circa indignationem eoꝝ:ſed habita deliberatione in eos ſententiā protuliſſe.Non itaq; iudicandum eſt oportere hæc diſcredi:ſi moyſes cū uir unus eſſet: tantam militiam hominum iraſcētium potuit mitigare:& ad manſuetudinis uota reducere.Deus enim aſiſtens ei:ſermonibus eius uinci multitudinem præparauit:quippe cum ſepius iobedientes:inutilem ſibimet inobedientiam fuiſſe cognouiſſent:in calamitatibus utiq; incidentes. Mirabilis itaq; uirtute & fortitudine fuit uir ille ad credendum ſibi de quibuſcūq; populus audiret:& hoc non ſolum tempore quo uixit:ſed etiam nunc eſt. Nullus enim eſt hæbreorum qui non tanquā

præſente eo:& caſtigante ſi forte ſit moribus icõpoſitus obediat ſanctionibus eius:licet alios latere poſſit.Et alia quidem indicia ultra humanam uirtutem eius exiſtunt.Olim enim quidá trás euphratem fluuium habitantium : quattuor menſium itinere uenientes propter honorẽ noſtri ſacrificii cum multis periculis ſimul & ſumptibus:ſacrificanteſq; non ualuerunt imolatiõe participari:interdicente hoc moyſe quibuſlibet:qui non ſint noſtris legibus eruditi : neq; nobis ex paterna traditione coniuncti.Et alii quidem nec ſacrificarunt: alii uero ſemiplene ſacrificantes reliquerunt:alii autem neq; initium ingrediendi in templum ualentes facere diſceſſerũt:obedire moyſeos preceptis potius quam ſuam uoluntatem facere præponentes : & cum prohibentem ſe de talibus non metuerent:ſolam tamen conſcientiam formidarunt.Sic legiſlatio quæ uidebatur dei : fecit illum uirum meliorem ſua natura putari.Sed etiam ante tempus modicum huius belli Claudio romanis imperante:yſmaele apud nos exiſtente pontifice:cum fames noſtram regioné talis obtinuiſſet: ut quattuor dragmis uẽderetur aſſarium:allata farina ad feſtiuitatem azimoꝝ in choris ſeptuaginta qui modii quidem ſinguli ſunt unus & triginta:attici autem quadraginta & unus:nullus ſacerdotum præſumpſit comedere cum ſcilicet terram ĩopia tanta detineret:qppe cum metuerent legem & iram:quã etiá ſuper iiqtates hoĩbus occultas ſolet inferre diuinitas. Igitur nõ oportet ammirari de his quæ tunc geſta ſunt:quando etiam nunc litteræ a moyſe derelictæ:tantam uirtutem habent ut etiam inimici noſtri fateantur:quia is conſtituit rempublicã noſtram per moyſen eiuſq; uirtuté:deus eſt.Sed de his quidẽ ut placuerit unicuiq; conſideret.

Aec ſunt capitula ĩ quarto libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Bellum hæbreorum abſq; noticia moyſes contra chananeos geſtum atq; deuictum : Cap. ii.
Seditio chore & plebis cõtra moyſen & fratré eius de ſacerdotio. Cap. iii.
Quemadmodũ moyſes ĩſtituit decimas dare leuitis & ſacerdotibus:& de morte mariæ:& aaron primi ſacerdotis domini:cui ſucceſſit eleazarus filius ipſius. Cap.iiii.
Quemadmodũ cõmiſerunt ſeon & ogreges amorreorum bellũ:uicitq; eos moyſes & filii iſrael: terras eorum & ciuitates tenentes & hereditare poſſidentes. Cap. v.
De balach moabitaꝝ rege:ſeu de balaam propheta:cuius aſina humana loquela uſa eſt: qui poſt benedictiones quibus benedixit filiis iſrael conſilium dedit balach qualiter ſeduceret populũ p mulieres madianitas:& de ultiõe quæ ſecuta eſt:& ſeductos hæbreos:& ſeductores madianitas: & ubi moyſes ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit. Cap. vi.
Moyſes alloquitur populum ante mortem ſuam:& tradidit ei librum legis:& quẽadmodum ab hominibus eſt ablatus.

Hic liber continet tempus annoꝝ qudraginta.

Incipit liber quartus antiqtatis iudaicæ.

Aebreos itaq; deſerti moleſtia atq; difficultas cogebat ẽt ꝓhibẽte deo ad chananeos accedere.Non enĩ moyſes ſermonibus acqeſcebãt obedire : ſed etiã ꝓter illius uolũtaté ſupare ſe hoſtes exiſtimãtes:illũ eqdé accuſabant ſuſpitionẽ habẽtes:eo q; eoꝝ negociaret inopiã:& ut ſemp eius uideréť egere ſolacio.Prælia uero aggreſſi ſũt chananeos:dicentes deũ non propter moyſen eis auxiliari:ſed cõiter genti ſuæ ferre ſolatiũ ꝓpter maiores eoꝝ ſuáq; uirtutẽ quoꝝ ſemp ꝓuidétiã habuiſſe uidebať: & quõ q prius libertaté ꝓbuiſſet:etiã tũc laborare uolétibus ferre ſolacia nõ tardaret:dicebantq; etiã ſolos ſe poſſe hoſtibus ꝓualere:licet uelit moyſes deũ ab eis alienare:oĩbuſq; hoc expedire:ut ipſi ſui rectores eſſent:& non ab egyptioꝝ iniuria digreſſi:moyſeos tyrannidem denuo ſuſtineréť:& ſecũdũ eius uolũtaté uiueréť:nec decipenť quaſi diuinitas ei ſoli utilia ꝓ eius deuotione ꝓdiceret: tanq; nõ oés eſſent de genere abraam:ſed unus eſſet his auctor oĩum:cui deus oĩa noſſe futura ꝓberet: qui uiderenť ſapere ſi eius ſupbiã contẽnentes & deo credentes:obtinerent terrã quam eis uolẽtibus promiſerat : & non propter prædictam cauſam ſub dei nomine reſpicerent prohibentem. Ergo cogitantes inopiam atq; deſertum propter quæ ad hoc potius urgebantur:ad chananeoꝝ bella ſunt ꝓfecti:deum ducem exiſtimantes:& non ad legiſlatorem ſolatium ſuſtinentes: donec ſibi meliora fore decernerent.Quo facto hoſtes aggreſſi ſunt . Illi autem eoꝝ nõ expaueſcentes

inuaſionem ſeu multitudinem eos fortiter exceperunt:& hæbreoꝝ multitudo eſt interempta. Reliquæ uero militia cohortis eorum ſoluta eſt:ſectatiq; in tabernaculum turpiter confugerũt: & eo q; p̃ter ſpem tãtæ calamitati occubuiſſent:omnino deiecti ſunt:& nihil utile decetero ſperabant:cogitantes q; hæc p̃ dei iracundiã eueniſſent:accedentibus ad bellũ cõtra eius uolũtaté. Moyſes ergo uidens ſuos p̃ditione cõpreſſos:& metuẽs ne uictoria confidentes inimici:& appetentes maiora ſup̃ eos accederent:iudicauit exercitũ in deſertũ procul a chananeis educere. Cũq; multitudo ei cõſentiret:quæ utiq; cognouerat q; abſq; præceptionibus eius p̃uidẽtiæ preualere non poſſet:eleuato exercitu abiit in heremũ:faciens eos ibi quieſcere:nec prius chananeos adire: donec ad hoc oportunũ tempus a deo acciperet. Igitur quod in magno contigit exercitu:& præcipue apud eos qui in erumnis calũniatores & inobedientes exiſtunt:hoc etiã iudeis cuenit. Nã dum eſſent ſexcenta milia:& forte præ multitudine conſiliis melioribus ſe minime ſubiicerent: inopia potius & erumnis iraſcebãtur:& aduerſus alterutros:& aduerſus ducem. Seditio enĩ talis: qualem nec apud græcos:nec apud barbaros factam audiuimus tunc eos apprehendit:per quam omnes deſerendos a deo atq; perditionis p̃iculum ſuſcepturos eripuit moyſes:oblitus malorũ:licet paulominus ab eis fuiſſet occiſus. Pro cuius p̃cibus deus nihil mali eos ſuſtinere p̃miſit: licet legiſlatorem ſuũ contumeliis affeciſſẽt: & mandata quæ ipſe p̃ moyſen dederat deſpexiſſent:eripuit tamen eos:quãdo eis p̃ ſeditione ſua mala p̃uenire potuiſſent:niſi ipſe eorũ p̃iculo p̃ſpexiſſet. Seditionem uero & quẽadmodũ poſtea moyſes cõuerſatus eſt narrabo: prædicẽs cãm p̃pter quam talia ſunt commiſſa.

Cap. II.

Hore hæbreoꝝ ex genere nobilis:& abũdans diuitiis:& lingua facilis:ac ad p̃ſuadẽdũ plurimis idoneus:uidens moyſen in maximo honore conſtitutũ p̃ inuidiam grauiter hoc ferebat. Nam cũ eſſet ex ea tribu erat & eius cognatus:& mordebat quaſi iuſtius eſſet:ut eam gloriã ipſe obtineret:qui & ditior illo:& genere apud leuitas nõ uideret eſſe deterior clamabatq; dicens eſſe crudelẽ moyſen:gloriamq; ſibimet occupaſſe:& hanc p̃ caliditatem queſiſſe ſub occaſione:quaſi uideret deum:& cõtra leges aaron fratri ſacerdotiũ dederit non cõi placito plebis:ſed ſuo iudicio:& ſup̃ hæc modo tyrannico honores q̃bus uellet:impenderet. Seuius autẽ eſſe dicebat:& ultra uiolentiã:qa leſionẽ niteretur iferre latẽter:quãdo nõ ſolũ nolentibus:ſed neq; intelligentibus inſidias eius honores aufferre contẽderet:quia cũ ſcierit inquit hoies nõ ſe poſſe uiolentia preualere:hanc quidẽ uolentes boni uideri non inferunt:doloſa tamen arte machinãtur:quatenus deſideratũ perueniant ad effectum. His & ſimilibus ſuadebat plebi:quia utile foret ut dũ adhuc huiuſmodi latere ſe crederẽt:punirent:nec ſinerent ad optiorem accedere cumulum:ne manifeſte fierent inimici:adiiciebatq; dicẽs. Quam rõnem reddere poterit moyſes:ut aaron & eius filiis daret ſacerdotiũ. Si enim ex tribu leui deus honorem alicui p̃bẽdũ eſſe decreuit:ego hũc iuſtior ſum accipe genere quidẽ ipſo cõſiſtens quo moyſes:diuitiis aũt & forma potentior. Si uero maior tribus querit:dignũ eſt ut ruben tribus potius honoret:& hũc accipiant dathan:& abyron & falas. Iſti enim ſeniores erant ĩ illa tribu:& potentes facultate pecuniaꝝ. Hæc itaq; chore dicẽs:uolebat uideri quidẽ cõi utilitate prodeſſe:opere uero agebat: ut honorẽ hunc in ſe populi ſuffragatione tranſferret. Et ille quidẽ hæc maliuole plebi cũ doloſo dicebat eloquio procedente uero ſermone:paulatĩ ad multos & creſcentibus auditoribus: cõtra derogationẽ aaron oĩs exercitus eſt agitatus. Erant enim concordantes cũ chore ducenti & quinquaginta priores uiri:ſtudẽtes quatenus fratrẽ moyſeos ſacerdotii iure priuaret:& p̃ hoc eũ exhonorarẽt. Tũc itaq; populus:ut etiã moyſen lapidaret aggreſſus eſt:& in eccleſiã ĩordinate & turbuleter cõueniebãt:& ante tabernaculũ clamabãt oẽs. Exeat tyrãnus:& populus ab eius ſeruitio liberet:qui ſub occaſiõe dei uioléta mãdata p̃cepit. Dicebãt enĩ Quod ſi deus ipſe ſacerdotẽ futuꝝ elegeret:digniſſimũ ad hũc honorẽ p̃ueheret & nõ eũ multis iferiori daret:& ſi decreuiſſet hũc aaron dari corã populo faceret:& nõ in fratris hoc poteſtate reliqueret. Moyſes ergo cũ derogationẽ chore iam ex multo p̃ſciret:etiã irritatũ populũ nõ expauit:ſed cõfidẽs rebus quas fideli deuotione tractabat:& ſciens fratrẽ dei uolũtate ſacerdotiũ:& nõ ſuo munere meruiſſe ad conciliũ uenit:& multitudini quidẽ nihil omnino locutus eſt:ad chore aũt clamãs:cũ eẽt dexter etiã in aliis:& ad loquẽdũ nimis ĩgenioſus:mihi ĩqt o chore & tu:& unuſq;ſq; horũ:oſtẽdebat aũt ducẽtos & quĩquagĩta uiros:honore digni ẽe uidemini: & totũ exercitũ huiuſmodi honore nõ priuo:licet non habeãt quæ uobis ex diuitiis & culmine aliæ dignitates exiſtunt. Igit̃ ſacerdotiũ aaron nõ eo q; diuitiis p̃cellat:cũ tu ambos nos pecuniaꝝ multitudĩe uidearis ſupare neq; propter genus:quãdo cõmune nobis hoc fecit deus:eũdẽ p̃genitorẽ dans nobis:neq; p̃pter fraternũ amorẽ:q; iuſtius alter habeat potuiſſet:ego hoc cõtuli fratri. Nã ſi nõ cogitarẽ de dei legibus:hũc honorẽ mihi potius p̃buiſſem:quãdo plus mihi ego ſum uicinus q̃ alter:& mihi magis q̃ alteri

familiaris exiſto:neq; ſapiens cõſiliũ erat memet ꝑiculis ſubdere:& alio ex tali cauſa fœlicitatis dona cõferre.Sed a malicia ego ſum remotus:deus uero ſe cõtemni nõ deſpexit: neq; uos ignorare uoluit:ſed hoc facientes ei præſtatis:& ipſe eligens ſacerdotem futuꝝ ſibi a querela uos huiuſmodi liberauit.Non enim aaron gratia mea hoc:ſed iudicio diuino ſortitus eſt. Vnde ponat hoc deus in medio quaſi ad diſceptandum:ut nunc qui dignus ad hoc inuenitur:accedat.Quod dedit deus non delinquimus:ſi uolentes accepiſſe iudicamur:cum ſit impium:honoré quem ille præbet non adire:& nimis irrationabile uniuerſo tempore ſecuritatẽ ꝑmittente deo contẽnere. Sed & nũc itegꝝ ꝑbare uult eũ qui pro uobis ei debeat hoſtias ímolare:& preſul pietatis exiſtere. Incongruum náq; eſt o chore ut quilibet appetens honorẽ:deo hũc prebẽdi cui uoluerit auferat poteſtatẽ.Igitur a ſeditione & huiuſmodi murmure quieſcite:mane uero omnes qui ſacerdotiũ queritis thuribula ſingula portantes a ueſtris domibus cum thimiamate & igne uenite.Sed & tu chore cede deo iudiciũ:& in his eius expecta ſníam & non temetipſum deo uelis facere meliorẽ: ſed potius adeſto:de hoc honore taliter iudicandus:necnon & abiron arbitror ítereſſe iudicádũ cum & eiuſdẽ ſit generis: & in nullo poſſit de rebus ſacerdotii iuſte culpari: cõueniẽteſq; pariter corá omni populo incenſum facite:& cuiuſcũq; ueſtrũ ſacrificiũ ſuaue iudicauerit deus: hic uobis ordinabitur ſacerdos:& ita derogatione fraterna tanq̃ ei honorẽ ſacerdotii ego donauerim liberabor.Hæc moyſe dicẽte:& a turba:& a ſua ſuſpitiõe multitudo ceſſauit & laudauerũt cũcti quæ dicta ſunt.Erat enim uir optimus:& loqui utilia uidebatur. Tunc ſiquidem concilium eſt ſolutum. Altera autem die cuncti congregati ſunt in eccleſia:ut adeſſent ſacrificio & electioni de ſacerdotio concertantiũ:eratq; populus conturbatus:cum eſſet multitudo ſuſpenſa ſpe futurorum:& aliis delectabantur:ſi moyſes malignus oſtenderetur:ſapientes uero ſi huiuſmodi ſeditione liberarent.Metuebant enĩ:ne procedente turba ordinator eoꝝ diſciplinæ potius depiret. Omne ſiquidem uulgus cum naturaliter queri cõgaudeat de eis qui in poteſtate ſunt conſtituti: ad ea quæ forte placuerũt ſummopere ſententiam tumultus efficiebat.Moyſes autem miſſis ad dathan & abiron miniſtris: eos ſecundum conſtitutum uenire iuſſit & ſacerdotium expectare. Cum uero nec obedire eos nuncii retuliſſent:nec uelle dicerent moyſi quaſi contra omnem populum malignitate creſcẽte ſuccumbere:audiens hæc ab eis moyſes:ſequi ſe maiores natu præcipiens:ibat ad dathan & abiron:nec ídignum eſſe putabat ad ſuperbos accedere. Illi uero nihil contradicentes ſecuti ſunt.Dathan autem & qui cum eo erant cognoſcentes moyſen cum nobilibus pupuli ad ſe uenire:accedentes cum uxoribus & filiis ante tabernaculum reſpiciebant quæ moyſes eſſet acturus: erantq; circa eos conſtituti famuli:ut ſi uellet aliquam uiolentiam moyſes facere: uindicarent. Ille uero cum ueniſſet in proximum:manus ad cælos tendens: multumq; clamans ita:ut populus cunctus audiret ait.Domine cæli & terræ:& maris:tu enim mihi meoꝝ actuum fideliſſimus teſtis exiſtis:quomodo omnía tua uoluntate feci: tu fugientibus prebuiſti obuiam miſericordiam:in omnibus ſatiſfaciens neceſſitatibus hæbreorum: eſto meus & in his uerbis auditor. Tibi náq; nec quod agitatur:nec quod cogitatur abſconſum eſt.& ideo neq; cõprimis ueritatem:ut horum contra me uelis defenſare ingratitudinem.Antiquitatẽ meæ generationis tu noſti certiſſime:non auditu cognoſcens:ſed uiſu his quæ facta ſunt tũc aſſiſtens. In his ergo quæ de me licet ueritatem aperte ſcientes iniuſte ſuſpicantur:te teſtem mihi precor exiſtere.Et ego uitam ſimplicem habens:mea quidẽ uoluntate tua uero uirtute:hanc mihi raguel relinquente ſocero:bonorum illorum adeptionem deferentes:meipſum tradidi pro iſtorũ erumnis:& primo pro libertate eorum:nunc uero pro ſalute maximos labores toleraui:omniq; piculo me pro eis ſubieci.Nũc uero quoniam ut malignus in ſuſpitione ſum uiris:quorum uita meo labore ſubſiſtit:tu qui mihi locutus es in monte ſyna & tuæ tunc uocis auditorem eſſe uoluiſti: & inſpectorem prodigiorum quæ in illo loco feciſti: & iuſſiſti ad egyptum properare:& tuam uoluntatem his innoteſcere:qui egyptiorum mouiſti fœlicitatem:& a ſeruitute his prebuiſti refugium:mihiq; poteſtatem pharonis paruulam demonſtraſti: & in terram neſcientibus itinera nobis pellagus conuertiſti permixtumq; mare egyptiorum necibus conturbaſti qui nudis armorum munimina contuliſti:qui corruptos fontes nimis heſitantibus potabiles feciſti: potũq; nobis ex lapidibus produxiſti:qui a terrenis cibis inopes:maritimis ſatiaſti:qui etiam cibum coleſtem prebuiſti primitus non inſpectum:qui legum modũ condidiſti:& ordinem noſtræ reipublicæ demonſtraſti :ueni domine oĩum iudex & teſtis meus:ad quẽ ſuffragia ulla non redimũt: tu noſti q; nullum munus contra iuſticiam ab hæbreis accepi nec contemſi propter diuitias paupertatem:nec contra uniuerſitatis leſionẽ conuerſatus ſum qui nunc inextraneaꝝ meoꝝ ſtudiorum ſuſpitiones incurri:tanq̃ te nõ iubente:ſed mea potius uoluntate ſacerdotium aaron dederim:oſtende nũc:quia oĩa tua ꝑuidẽtia gubernant & nihil fortuitu:ſed tuæ uoluntatis interpo-

ſitiõe ꝓueniũt ad effectũ:& quõ geris ſollicitudiné generis hæbreoꝝ:uidica í abiron & dathan: qui de inſenſibilitate te cõtemnũt:quaſi mea uideant arte cõpreſſi. Fac itaq; ſup eos aptum iudicium prouenire:ita contra tuã gloriam ſeuientiũ:non eos cõi modo faciens tranſire de uita: nec humana lege morientes:ſeculo p̃ſenti facias recedere: ſed deglutiat eos ſimul & generationé & ſubſtãtiã eoꝝ terra quã calcant. Hæc enĩ erit tuæ uirtutis oſtenſio:atq; doctrina cũctoꝝ ſic eos caſtigabis:qui talia de te nõ bene ſuſpicãt:ſic ego miniſter p̃ceptoꝝ tuoꝝ fidelis oĩbus apparebo. Si aũt uere contra me derogaſſe noſcunt:illos quidé innoxios ab omni leſione ſeruato:necé uero quã illis optaui facito meã:& pœnã ab eo exige qui tuã uoluit nocere plebem: ut decetero pax concordiaq; ſuccedat. Sana multitudiné tuis preceptis obedienté:illeſam cuſtodiens eam: & a pœna peccati huius exſorté. Tu ſiquidé noſti:quoniã iuſtũ nõ eſt ſuppliciũ ꝓ eoꝝ malicia cõiter ſuſtinere cunctos iſraelitas. Hæc eo dicente ſimul & flente:repente terra cõmota eſt:& ueluti uiolentia uenti turbatis fluctibus agitata. Populus autem cũctus expauit:grauiq; & duriſſimo ſtrepitu per eorum tabernaculum concitato: terra ſciſſa eſt:& oĩa quæ erant illis gratiſſima: in ea ſunt ꝓrſus abſorpta. Quibus ſic exterminatis:ut ne occurrerent quidé illud agnoſcere: mox apertio terræ ſup eos reducta eſt:& ita reintegrata:quaſi nihil hoꝝ quæ prædicta ſunt factũ eſſe uideret inſpicientibus. Et illi ita pierunt. Probatione uero diuinæ uirtutis eſſecta:cognati quidé illorum dolebant non ſolum calamitaté quæ digna gemitu uideret: ſed etiã ꝓximitatis affecti. Sapientes aũt quos euidenter uoluntas latebat illorum euẽtus iudicii certos fecit:& decernẽtes: quia ueluti erratici deperiſſent:qui fuerãt cũ dathan:de eorũ nece non contriſtabãt. Igitur moyſes euocauit eos qui de ſacerdotio contẽdebant ad ſacerdotũ probationé:ut ſcirent cuius ſacrificium deus ſuſciperet:& illum conſtitui ſacerdoté. Conuenientibus aũt ducentis quinquaginta uiris:qui & propter patrũ uirtuté honorabãt a populo:& propter ſuam illos etiã tranſcendebãt: proceſſerunt quoq; aaron & chore:& ante tabernaculum omnes ſanctificauit in thuribulis quæ ferebant. Ingnis uero repente tantus effulſit:quãtum nullus opifex uidit:nec de terra ꝓlatus; uel concurſione fluctuũ: aut uiolentia ſpiritum materia adinuicem percuſſa:ſponte aliquãdo uiſus eſt exilire:ſed qualis potuit dei uoluntate ſuccendi:clarus & flameus:quo ueniente ſuper eos cũcti ducenti quinquaginta extincti ſunt:& chore ſimul:ita ut nec corpora eoꝝ alicubi uideretur. Solus aũt liberatus eſt aaron nihil ex igne leſus:qui utiq; a deo uidebatur electus. Moyſes igitur his pereuntibus:uolés pœnam eorum reſeruare alias reteruari memoriæ: & futuros agnoſcere: iuſſit eleazarum filium aaron thuribula eoꝝ circa altare eneum collocare:ut in memoriã eſſent futuro generi:quæ illi ſunt paſſi qui putabant uirtuté dei ſe poſſe deludere. Et aaron quidé iam non munere moyſeos ſacerdotiũ ſe habere credebat:ſed dei iudicio patefacto:cũ filiis firme ipſo honore fruebatur. Seditio tamé neq; ita ceſſauit:ſed múltomagis augebatur: & crudelius accreſcebãt:erat tumultus ualde deterior:& nunq̃ hoc malũ finiri putabatur:ſed longe tempore pmanere. Homines nanq; iam nihil præter dei ꝓuidentiã geri credentes:& hæc abſq; dei gratia circa moyſen geſta minime iudicantes:culpabant moyſen:eo q̃ tanta ira dei non tam propter iniuſticiam punitoꝝ:q̃ propter fauorem moyſi prouenerit. Illos enim periſſe dicebant:nihil delinquẽtes niſi q̃ circa dei religioné ſtudium haberent:moyſen uero í interitu talium uiroꝝ & omnium optimoꝝ populũ deleuiſſe:inſuper & fratri ſacerdotium dediſſe quod auferri nequiret: nullúq; alium ad hoc ulterius promoueri:cũ priores uiderent ita periſſe. Super hæc etiã & a cognatis extinctoꝝ ſupplicatio multa fiebat ad populũ:ut gloria moyſeos minueret:hoc enĩ ad ſuã cautelã accidere iudicabant. Moyſes aũt diu in tumultu populũ conſtitutũ patienter audiebat:metuéſq; ne quid iteꝝ ſeditionis emergeret:& magnũ malũ aliquod proueniret in eccleſiam congregauit multitudiné:& ſuſtinens audiebat:nec ad ſatiſfactionem ueniebat:ne magis uulgus exacueretur auditu. Hoc uero ſolũ principibus tribuũ prædixit:ut noĩa tribuũ ſuis uirgis inſcripta portarẽt. Illum enim ſacerdotium dicebat habituꝝ in cuius uirga deus ĩdicium gloriæ deſignaſſet. Portauerũt ergo oés alii uirgas: & aaron ſcribés in uirga ſua tribũ leui:eaſq; moyſes í tabernaculo dei collocauit. Altera uero die ꝓtulit uirgas:erãt enim cognitæ. Cum uero omnes eas ſinguli uiri ſignaſſent:& coram multitudine deportaſſent:alias quidem í quo ſcemate eas moyſes accepit:in eo pmãſiſſe uidebant:de aaron aũt uirga germen & ramos ortos:& fruccũ ſpecioſum amigdale ex eo ligno ꝓceſſiſſe mirabãt. Tunc obſtupeſcentes huiuſmodi uiſionẽ:& licet aliquod fuiſſet odium circa moyſen & aaron:linquẽtes hoc continuo:mirariq; ceperunt in illis dei iudicium:& decetero placito diuino fauentes:ſinebant aaron pontificatum habere. Ille ſiquidem tertio iam eum deum ordinante:hunc honorem firmiſſime poſſidebat. Hæbreoꝝ itaq; ſeditio licet multo tempore uiguerit:hoc tamen modo quieuit.

Cap. III.

Gitur moyſes leuitaꝝ tribū ſeruiturā deo.a p̄liis & milicia ſegregauit: ne ꝓpter inopiam aut queſtum neceſſarium ad uitam p̄ientem eſſent circa ſacrificia negligētes: iuſſitq; ut deū ſecundū dei uolūtaté chananeā obtinerent hæbrei:leuitis octo & quadraginta ciuitates bonas & præcipuas diſtribuerent:ſed & terrā ante muros duorum miliū cubitoꝝ ad eos ptinere deſcripſit.Sup hæc aūt & populū conſtituit annuoꝝ fructuū decimas ipſis leuitis ſacerdotibuſq; præbere.Hæc enī ſunt quæ accepit hæc tribus a populo.Neceſſariū aūt iudicaui:ipſoꝝ ſacerdotū quæ ſint ꝓpria declarare.Quadragintaocto quidē ciuitatū:tredecim ex eis leuitis cedere p̄cepit:& decimaꝝ quas a populo p annū accipiūt decimas eis diuidi: inſuper etiam primitias omnium frugum de terra naſcētium:deo populum iuſtum eſſe offerre ſanciuit. Quadrūpedum quæ ſacrificiis offeruntur quod primitus naſcitur:ſi maſculus ſit īmolandum præberi ſacerdotibus iuſſit:& ut ipſi cum domo tota epularentur in ciuitate. Sacratoꝝ uero quæ comedi non poſſunt ab eis ſecundum patrias leges:dominus ſiclum & dimidium eis præberi fecit:pro hominis uero primogenito quiq; ſiclos.Sunt autem eos primitie etiā tonſiōis ouium & meſſium:unde panes facti eis ſolenniter miniſtrantur.Siquis eoꝝ uouerit quos nazareos appellant comam nutrire: & uino nō uti:iſti dum capillos ſuos dedicant propter ſacrificia uenientes ad ſacerdotes corban offerunt deo:quod ſignificat munus:mulier quidem triginta ſiclos:uir autē quinquaginta.De his uero qui eo ſunt egeni pecuniis:ſacerdotibus licet ut uoluerīt iudicare:ſed etiam his qui domibus īmolant epulationis cauſa non religionis:neceſſe eſt offerre ſacerdotibus pectus & dextrum brachiū pecoris.Et ſacerdotibus quidē moyſes ex his quæ propeccatis populus ſacrificans prebet ſicut in precedenti libro ſignificauimus:hoc dari conſtituit: omnium uero quæ ſacerdotibus offeruntur:participari conſtituit:& ſeruos & filios:& mulieres: abſq; hoſtiis quæ offeruntur pro peccatis.Illa enim in templo ſoli maſculi ſacerdotes ea die conſumunt.Cum hæc moyſes conſtituiſſet:ſurgens cum omni exercitu ad terminos idumeæ uenit: & legatos ad regem idumeorum miſit:poſcens uiam ſibi concedi:quam ſe confidebat accipere: & illum cum nihil lederetur ſine dubitatione prebere. Neceſſaria nanq; exercitui ſe miniſtrare dicebat:& aquæ precium eos iubebat accipere.Ille uero his quæ moyſes petebat nō conſentiēs: neq; uiā cedens:ſed caſtrametatus occurrit:prohibiturus eos qui tranſire uiolenter preſumerēt. Moyſes autem cum deus pugnæ initium fieri non iuſſiſſet recedebat:per deſertum iter faciens. Tunc itaq; ſororem eius mariam finis uitæ accepit:cum quadrageſimum expleſſet ānum ex quo egyptum dereliquit:decimi xantici menſis initio ſecundū lunam:ſepelieruntq; eā publice nimis ſplendide:ſuper quendam montem qui uocatur ſyn:& poſt triginta dies afletu populum moyſes hoc modo purgauit.Vitulam fœminam aratro & cultura inexptam: totāq; rubeam paululū ab exercitu procul ductam:in loco mundiſſimo pontifex īmolauit; & eius ſanguine ſepties digito aſperſit tabernaculum dei:deinde incenſa:ut erat tota uitula cum pelle atq; uiſceribus:lignū cedrinum in mediū ignem miſerūt: & hyſopum & lanam coccineam:colligēſq; oēm cinerē uitule uir mundus: poſuit in locū puriſſimū.Hi ergo qui morte polluti erāt:paululū in fontem cineris mittentes: & hyſopū baptizātes:& hoc cinere ſpargentes tertia & ſeptima dieꝝ:erant in reliquo mundi.Hoc etiā uenturos ad promiſſam ſorté ſeruare p̄cepit. Poſtq; uero ꝓpter luctū ſororis in exercitu huiuſmodi purgatio facta eſt:duxit populum p deſertū & per arabiam: uenitq; ad locū quē arabes metropolim ſuā putant:primo quidē archim nominatum:qui nunc petra uocitatur. Hic itaq; cū eſſet excelſus mons:aſcendens in eū aaron moyſe ſibi manifeſtante quia moriturus eſſet:uidente cuncto populo:erat enim e diuerſo locus:ubi erat populus conſtitutus: exutus pōtificali ſtola:tradit eam eleazaro filio ad quem propter ætatem pōtificatus uenit:& mortuus eſt populo eum uidente:ipſo quidem anno quo ſoror uidebatur eſſe defuncta: cum uixiſſet annis tribus:& triginta & centū.Defunctus autē eſt ſecunda luna initio menſis qui uocat apud atheni enſes ecatonbeon apud macedones aūt lochis:apud hæbreos uero ſadebat:apud romanos nūcupatur auguſtus. Cunq; luctus ſuper eum diebus triginta fuiſſet expletus poſt hæc ceſſauit.

Cap.IIII.

Vmens igitur moyſes exinde exercitū uenit ad fluuiū arnon:qui de mōtibus arabiæ deſcēdens:& per totum deſertum fluens in ſtagnum alfatiten erumpit:diuidens moabitidem:& amonitidem.Hæc autem terra eſt fructifera:& hoium multitudine nobilis:alere bonis ibi naſcentibus copioſa. Ad ſeon itaq; regē illius regionis møyſes miſit:populo uiam petens:ut fœderibus quibus uellet ille crederet factis:q; ī nullo lederentur:neq; terra: neq; qui ſub eo conſtituti eſſe uidebantur:ſed etiam uenalia populo ſub precio fore uendenda: ſicut illorum procuraret utilitas:& aquam peregrinis ut uellent eos uenundare depoſcēs. Seon autē hæc negans propriū armauit exercitū:ut hæbreos arnon fluuium tranſire ꝓhiberet.

Tunc moyſes uidens hoſtiliter amorreum inſiſtere:non paſſus ut hæbreis per inertiam proueniret inopia:primitus acceſſit ad eos: & cum eſſet difficile ut prævaleret aduerſus ſeon: conſuluit deum: ſi eum pugnare permitteret. Cunque deus uictoriam promiſiſſet: fiducialiter ipſe ad certamen uenit:& exercitum totum exacuit: dicens eos bellandi nunc deſiderio potituros: quod diuinitas iubebat. Illi uero ut deſiderabant poteſtate percepta: ſumentes arma ad prælia repente profecti ſunt. Amorreus itaq; inſiſtentibus populis cum iam non eſſet equalis: ipſe quidem obſtupuit hæbreos:exercitum autem eius fortem ſe non opere ſed timore reſpondit. Primā ergo congreſſionem non tolerantes:nec ſuſtinere hæbreos ualentes in fugam conuerſi ſunt:hæc ſibi potius pro ſalute quā pugnare utile iudicantes. Confitebant enim in ciuitatibus ualde munitis:in quibus cum recluſi fuiſſent:nihil profuit eis. Hæbrei nanq; dum eos fuga declinare reſpicerent inſiſtebant:& irrumpentes eorum aciem:eos inſecutione perterruerunt. Illi ſiquidem diſrupti fugiebant ad ciuitates:hæbrei uero perſequentes nequaq̄ fatigabantur:quando & ad labores præparati:& uti fundibulis experti: & in omnibus iaculis propter facilitatem armorū ad perſequendum uidebantur aptiſſimi:ita ut dum hoſtes longius eſſent:fundibulis & iaculis ſternerentur ut proximi. Multa ergo cedes effecta tunc noſcitur quādo etiam fugientes uulneribus uexabantur:laborabantq; potius propter ſitim quā propter pugnam. Erat enim tempus eſtatis. Et cum multi ſitis deſiderio ad fluuium concurrerent fugientes circundantes eos hæbrei percutiebant:omneſq; illos iaculatos ſagittatoſq; peremerunt:ita ut etiam ſeon eorum rex ſimul extingueretur. Hæbrei uero mortuos ſpoliabant:prædamq; ſumebant:multamq; copiam habuerunt ex illa terra:cum eſſet adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus ſine terrore iam captis hoſtibus egrediebatur ad epulas. Nullum enim eis erat impedimentum pugnæ: cum omnes pariter deperiſſent. Amorreos ſiquidem huiuſmodi peremptio compræhendit:qui nec prudentia uidebantur aſtuti:nec opere neceſſario boni:quorum hæbrei terram late ceperunt. Eſt autem hic locus inter tria flumina poſitus:quaſi naturam inſulæ tenens. Quem locum arnus alias arctos qui dem a meridiana parte circundat:iaboch ſeptentrionis circuit latus: qui in iordanis fluuium deſcendens:illi etiam nomen tradidit. Occidentalem uero partem eius regionis:iordanis ripa concludit. Cum ergo res ille ita conſiſterent: iſraelitis inſtabat oggaladine & galanitidis rex:ducens exercitum copioſum:& feſtinans tanquā ſolacium amico ſeon præbiturus. Cum uero eum iam cognouiſſet extinctum:etiam tunc deliberauit congredi cū hæbreis putans ſe prævalere:eorūq; uirtutem experimento cognoſcere. Cunq; fuiſſet ſpe ſua deceptus:& ipſe bello mortuus & omis eius exercitus eſt peremptus. Moyſes autem iaboch fluuium tranſiens: regnum o gregis perambulabat:ciuitates deſtruens: & omnes habitatores eius occidens: qui & diuitiis omnibus in illa terra:& uirtutibus & opulentiæ magnitudine præcellebat. Ogigitur regis magnitudo & pulchritudo uehemēs erat:qualis eſt paucorum. Erat enim manu uir fortis:ut operibus uirtutis magnitudo & pulchritudo corporis uideretur equalis. Fortitudinis uero & magnitudinis eius ſunt experti:qui lectum eius uiderunt:in ciuitate rabbatha regni ammanitidum factum ex ferro: quatuor cubitorum latitudinem habentem:longitudinem duplicem:& uno cubito fortiorem. Hoc igitur cadente non ad præſens ſolummodo hæbreis rerum fiducia eſt conceſſa: ſed etiam in futuro cauſa eis bonorum moriens eſt effectus. Nam quadragita urbes alias ſexaginta clare nimis munitas illiq; ſubditas tenuerunt:prædāq; copioſam & ſeorſum ſinguli & cōiter oēs adepti ſunt

Cap. V.

Oyſes itaq; caſtrametatus:deduxit exercitum ad iordanem: circa magna campeſtria: contra hierico ciuitatem opulentiſſimam:& palmas atque balſamum quæ ſolet ferre copioſe. Ceperunt autem proni eſſe iſraelite.& deſiderium habere bellandi. Porro moyſes cum paucis diebus deo pacificas hoſtias immolaſſet populumq; epulari feciſſet partem quandam amatorum miſit:qui terram madianitarum explorarent: & eorum patrias obſiderent. Cauſa uero bellandi aduerſus eos huiuſmodi fuit. Balach moabitarum rex cum amicicias paternas haberet:atq; ſocietatem circa madianitas & iſraelitas uideret tanto cremēto proficere:etiam de rebus ſuis in formidine nimis erat conſtitutus. Deniq; non credebat terram aliā hæbreos querere niſi ſuam:cum promiſiſſet utiq; deus chananeam illos fore poſſeſſuros: uelociterq; ſtuduit amicos de hac re ſuis tēptare ſermōibus:& pugnare quidē ipſe ī fœlicitate cōſtitutus: cōtra illos qui obſtrigerent erūnis nō iudicauit:ſed phibere magis eos:ne potiores efficerēt: deliberauitq; legationē p eis ad madianitas p rinus deſtiare. At illi dū eēt qdā ab eufrate propheta p̄clarus illoꝝ tēporum:eiſq; nimis amicus ad hunc miſerūt cum legatis balach uiros de ſuis fide digniſſimos:rogātes ut ueniret ille ꝓpheta:q̄tenus pro perditiōe iſraelitaꝝ maledictiōes efficeret

Qui uenientes legatos ſuſcepit:& largitatē eis hoſpitalitatis exhibuit.Cumq; cenaſſet:dei uolūtatem cōſuluit:qui forent de quibus madianite rogarent. Cum uero deus impedimentum eorum uoluntati feciſſet: ad legatos rediit:deſiderium quidem ſuum & ſtudium eis oſtendens circa ea quæ ab eo requirerent:ſed deū reſiſtere ſuæ uoluntati dixit qui eum ad tantam gloriam propter ueritatis eloquium perduxiſſet:exercitumq; pro quo maledicendo eum uenire rogarent:eſſe nimis deo amabilem:ſuadebatq; eis ſimul:ut propter hanc cauſam inimicicias ſuas ab iſraelitarum gente ſuſpenderent.Cumq; hæc dixiſſet:legatos dimiſit. Madianite uerō balach uehementer inſiſtente:& preces maximas offerente:miſerunt iterum ad balaam. Tunc ille ſtudens aliquid uiris illis præſtare:denuo conſuluit deum.Qui uolens eum rem experimēto probare: iuſſit ne legatis in aliquo contradiceret:ſed cum eis iret.Qui arbitratus deum hæc ei non pro deceptiōe iuſſiſſe: cum legatis mox ibat:angelo ſancto occurrēte ei per uiam quodam anguſtiſſimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto. Aſina autem in qua balaam ſedebat intelligēs ſpiritum diuinum eē: declinauit balaam ad unam maceriam:non ſentiens plagas quas ei balaam inferebat: dum percuſſus ad maceriam alias a maceria uexaretur.Cum uero angelus inſiſteret:aſina percuſſa uolun tate dei uocem loquentis emiſit: balaam accuſans uelut iniuſtum:quia dum prioribus miniſteriis nihil quod de ea quæreretur haberet:tunc ei plagas inferret:non intelligēs:quomōdo uoluntate dei prohiberetur ab his quæ feſtinaret implere. Cumq; balaam humana loquente aſina perturbaretur:palam etiam angelus apparuit eumq; increpaī de plagis aſinæ cepit: tanquam nō eſſet hæc culpa iumenti:ſed q; eius iter contra dei uoluntatem fieri prohiberetur. Metuens autē balaam:ſtuduit remeare:ſed deus eum confortauit ut iret:præcipiens: ut quicquid eius in mente poneret: hoc ille manifeſtaret. Et ille quidem: cum hæc deus iuſſiſſet: uenit ad balach. Rege uero decenter ualde eum ſuſcipiente: petebat ut ductus ad quendam montium: conſideraret quemadmodum hæbreorum exercitus eſſet conſtitutus.Balach autē ipſe per ſe deduxit prophetam cum regio miniſterio ī montem qui ſupra eorum caput uidebatur exiſtere: aberat enim ab exercitu ſtadiis ſexaginta.Videnſq; eos ille:præcepit:ut ſeptem aras rex conſtitueret:& totidē tauros & arietes adduci iuberet.Cumq; rex celerrime miſtraret: ille hæc immolauit holocauſta. Quo facto:cepit e diuerſo benedicere dicēs. Hic populus felix:cui dabit deus multorum poſſeſſionem bonorum:eritq; eius auxiliator in omnibus:& præſulem prouidentia ſua ei concedit:ita ut nullum humanum genus ſit:quod non uirtutem eius & ſtudia iudicet optima:& ab omni malicia ſegregata.Hæc itaq; & uos īquit habebitis:& melioribus filiis relinquetis.Deo quippe uos ſolos homines intendente:& ubicunq; fueritis in omni terra ſub ſole poſita fœliciores habente: terram in quam uoſipſe miſit obtinebitis: ſeruituram ſemper filiis ueſtris: quorum gloria complebitur omnis terra ſimul & mare:& ſic abundabitis in orbe terrarum:ut omni terræ habitatores ex ueſtro genere præbeatis.O admirandum te atq; beatum exercitum qui tantus ex uno patre creatus es.Sed nunc quidem uos adhuc paucos chananeorum terra ſuſcipiet:ſcituri orbē terrarum ueſtrum fore habitaculum in eternum.Nam multitudo ueſtra ita & in inſulas dilatabit: & in omēs terras ſicut nec in cælo numerus eſt ſtellarum.Et cum tanti fueritis: nec ubertatē uobis negabit deus:in pace omnia bona miniſtrando:& uictoriam atq; potentiam in bello largiet: & filios inimicorum qui contra uos aliqua præſumptione contenderint ſubiugabit. Non enim ultra reuerteretur aduerſarius noſter uictor:qui filios ſuos letari faciat aut uxores. Tanta uobis fortitudo prouidētia dei præſtabitur: cui grandia minuere uirtus eſt:& latius augere quæ parua ſunt.Talia ſiquidem ille ſua ſacratione proferebat:cum non eſſet in ſemetipſo:ſed dei potius ſpiritu uinceretur.Balach autem contriſtato & proclamante:eo q; pacta tranſcēderet: quibus fuiſſet a ſuis amicis magnis muneribus inuitatus: & cum ueniſſet pro maleditione hoſtium: eos diceret:& beatiores omnium hominum oſtenderet:ait ad eum balaam.O balach:de cunctis rebus cogitare putas in nobis eſſe:de talibus quicq̄ dicere ſeu tacere:quando dum nos ſpiritus dei percipiet:uoces & uerba quæ ipſe uult nihil ſcientibus nobis emittit. Ego uero recordor: quomodo tu:& madianite ſupplicantes me deſiderabiliter huc adduxiſtis:& ꝓpterea ueni:fuitq; mihi uoluntas:in nullo tuum deſiderium uiolare.Sed melior deus eſt horum quā quæ ego tibi præſtare credebar.Nimis enī īſani ſunt:qui p̄ſentiā humanā rex apud ſemetipos ita ſuſcipiunt:quatenus nō ea quæ diuinitas dictat edicāt:ſed magis illius uolentiā faciāt uolūtati. Ego ſiquidē hūc exercitū neq; laudare ꝓpoſui:nec in quibus bonis genus eoꝝ deus habiturus ſit apire: ſed deus ꝓpicius eis exiſtens: & feſtinās eis fœlicē uitā gloriāq; p̄bere ꝓpetuā: hæc mihi uerba promiſſionum talium miniſtrauit. Nunc autem quomodo mihi uotum eſt:tibi & madianitis præſtare: quorum preces repellere me nimis indecens eſt: ueni rurſus eriganus aras alias: & ſacrificia

proxima prioribus celebremus:ſi forte flectere potero deū:ut me permittat hos omnes maledictionibus obligare. Cunque balach fieri permiſiſſet: & ſecundo ſacrificanti nequaquam diuinitas ut iſraelitas malediceret ānuiſſet:cadens pronus in terrā: p̄dicebat regibus affuturas paſſiões & quæcunque ciuitatibus erāt euentura eximiis:quarū aliquas quidem nec habitari cōtingeret. Quæ etiam facta ſunt:dum hæc temporibus priſcis per terram ſiue per mare uſque ad memoriā meam hominibus euenīſſent.Et cum hæc omnia talem terminum exceperint:qualem ille prædixit:quilibet coniicere poteſt:quomodo & in futuro ſic erit: quemadmodum præfatus eſt ille. Balach autem indignatus eo q̄ non maledicti eſſent iſraelite: remiſit balaam: nullo honore remuneratum.Ille uero iam deſcendens & circa tranſitum eufraté ueniens:& balach principibuſq; madianitarum ualedicens ait. O balach & madianite præſentes:oportet me hæc & præter uolūtatem dei præſtare uobis.Hæbreorum quidem genus nulla peſtis pœnitus appræhendit:nec bella:nec aliqua neceſſitas:nec ſterilitas fructuum terrenorum: nec alia quælibet eos ueſania corrūpit.Eſt enim cura deo liberare eos ab omni malo: nullamq; permittere ſuper eos uenire huiuſmodi paſſionem quatenus omnes debeant deperire. Euenient autem eis pauca : & ad modicum tempus:quibus humiliari uidebuntur. Sed deinde intelligent: q̄ pro timore fuerit illa eis talis uexatio. Vos quaſdam uictorias ad breue tempus aduerſus eos deſiderates:quod impetrabitis: ſi hæc quæ moneo feceritis:filiarum ueſtrarum ſpecioſas præcipue uirgines:quibus ſubdi & deludi caſtitas poſſit inſpitientium propter pulchritudinis honeſtatem:circa exercitum eorum proxime deſtinate:& ſupplicantibus eorum iuuenibus:ut earum amplexibus miſceantur præcipite: quatenus dum eos concupiſcentia obligatos uiderint:deſerant rogantibuſq; manere eas: nō primitus audiant:quā eos patrias leges relinquere iubeant;ſimul & honorem dei qui eas poſuit eis: & madianitarum atq; moabitarum colere ritum cogant.Sic enim illis indignabitur deus.Cunq; hæc ille dixiſſet:abſceſſit.Madianite uero dum miſiſſent filias ſuas ſicut ille monuerat:hæbreorum iuuenes decepti ſunt pulchritudine puellarum:& ad earum colloquia uenientes:rogabant quatenus earum pulchritudine fruerentur:nec conſuetudinis proximitate recederent. At ille libenter hæc uerba ſuſcipientes conſenſerunt eis:obligantes eos amore ſuo. Quibus dum concupiſcentia creuiſſet:eos ille cepere deſerere.Dumq; illos anguſtia de mulierum diſceſſione crudeliter inuaſiſſet;uberrimis fletibus exorabant:ne eos ille deſererent : ſed futuras uxores & dominas omnium poſſeſſionum uel ſubſtantiarum ſuarum manere poſcebant.Hæc autem cum iuriſiurandi religione firmabant:deumq; mediatorem in promiſſione faciebant flentes:& undiq; ſemetipſos miſericordia dignos oſtendentes mulieribus.Ille uero dum eos ſeruitute iam captos eē cognoſcerent & omni uinculo fœde conſuetudinis obligatos: eis talia cœperunt dicere. Nobis quidem o fortiſſimi iuuenes domus paternæ ſunt:& magna poſſeſſio bonorū parentum atque domeſticorum fauor & dilectio: nihilq; horum egentes:uenimus ad ueſtrum eloquiū: nec queſtum ſpecioſi corporis requirentes:ueſtram nobilitatem adiuimus:ſed uiros bonos & iuſtos exiſtimantes:honorare uos xeniis quibus indigetis aduenimus. Nunc quomodo dicitis circa nos habere dilectionem:& noſtro contriſtari diſceſſu:neq; nos ueſtras preces abiicimus:ſed tantummodo fidem uolumus fauoris ueſtri percipere:per quam nos credere digniſſimum iudicamus: ut ueſtram conuerſationem uidentes:uxores eſſe poſſumus.Formidamus &enim:nedum fueritis ſatietate noſtræ conſuetudinis adimpleti:deinceps contumeliis affectas:ad parentes nos proprios remittatis.Rogantibus autem illis:& ut uellent fidem daturos ſe pollicētibus:& ob amorem in nullo contradicentibus:dixerunt ille.Quomodo hæc quidem uobis placēt:moribus & uita utimini:ut ab omnibus alienati populis ſitis:ita ut etiam cibos proprios habeatis:& pocula cum nullo communia:neceſſe erit uolentibus uobis habitare nobiſcum: etiam deos colere noſtros nec erit indicium circa nos aliud ueſtri fauoris:niſi eoſdem deos quos nos adoretis: nulluſque culpabit uos:ſi terræ ad quam ueniſtis:eius colatis & numina:cum dii noſtri ſint communes omnibus:ueſter uero in nullo ſit talis:dicebantq; eis:ut aut quæ eſſent omnium:ea facerent: aut aliam quererent terram:in qua poſſent legibus propriis conuerſari.Illi autem amore earum deuicti:optima illas dicere iudicantes:& ſemetipſos tradere uoluptatibus earū: patria iura trāſgreſſi ſunt:deoſque plurimos iam putantes:immolare eis lege prouinciæ proponentes:cibis etiā extraneis congaudebant:& omnes ad libidinem mulierum contra leges proprias inſurgebant: ita ut etiā per oēm exercitū iuuenes agerēt cōtra legē:& ſeditio priore multo peior ſcideret:cum oīno ſolēnitates iā ꝓprie deperirēt.Nam dū ſemel iuuenes mores attigiſſent extraneos:eos uberius appetebant.Sed & ſiq priorum uirorum propter uirtutes patrum nobiles erāt:cum eis uitio ſubiacebant.Denique Samarias princeps tribus ſymeon:dum haberet chorami madianitidem mulierē:ducis cuiuſdā filiā:uiri inter illos ualde potētis:uxore iubēte ante ſolēnitates moſaycas

quod illam magis delectaret:effecit:non immolando lege patria:ſed alienigine nuptias eligẽdo. Et dũ hæc ita gererẽtur:moyſes metuens:ne quid peius accideret: congregãs populũ in eccleſiã nullum equidẽ nominatim culpauit:nolens quẽquam deſperatione deiicere:quia dũ laterẽt poterant penitere. Dicebat aũt:quomodo non agerent digna ſe:aut ſuis patribus oportuna:dũ libidinem deo preponerẽt:& ei placentia uiolarent:oportere tamẽ:ut dũ adhuc bene eis eſſet: reuerterent ad fortitudinem:arbitrantes non ad uim inferendam leges eſſe poſitas:ſed ad concupiſcẽtiam repellendam. Super hæc adiiciebat non eſſe rationabile ut qui caſti fuiſſent in heremo: nũc conſtituti inter bona tanta peccarent:& rerum quas adepti fuerant per indigentiã tempore ubertatis amitterent. Et ille quidem hæc dicens:conabatur emendare iuuenculos:& ad penitentiam eorum quæ geſſerant reuocare. Poſt quem ſurgẽs Samarias:ait. Tu quidẽ Moyſes utere legibus quas poſuiſti:ex ipſa conſuetudine eis firmitatem attribuens:& quomodo iam frequenter caſtigaſti hæbreos qui non bene ſeducuntur:me in his quæ tyrannice imperas nõ habebis obnoxiũ Non enim aliud quicquam hactenus ſub figmento legum dei: qua iugum ſeruitutis nobis inferre machinaris:& tibimet defendere principatum:auferendo nobis deliderĩũ:& ꝓpriũ uiuendi arbitrium:quod eſt liberorum & dominũ non habentiũ. Itaq; crudelior circa hæbreos ut ſolus eris egyptiorum: caſtigare nos uolẽs:& ſecundũ leges tibi placitas ſingulos uolũtates aſtrĩgere. Sed multo iuſtius eſt:ut tu potius puniaris:quando ea quæ omnibus ĩdubitanter bene ſe habere uidentur:ſolus exterminare contendis:& cõtra omniũ placita tuam ualere ſententiã Mulierem itaq; peregrinam ſicut aſſeris duxiſſe me fateor. A me enim audies meos actus ſicut a libero. Nõ enim latere propoſui:nec pro me alter delator erit. Et ſacrificaui diis:quibus ſacrificandum nõ iudicatis iuſtum exiſtimans per multos me debere acquirere ueritatem:& non uelut ſub tyráno uiuere & omnem ſpem ſemper ex unius cõuerſatione pendere. Dum hæc autem ſamarias de his quæ ipſe:& alii male geſſerant edixiſſet:populus equidem quieſcebat formidine futurorum legiſlatorem intendens:nolentem illius ſuperbiam ex aduerſo litigio prouocare. Mẽtuebat enim ne multi propter luxuriam uerborum eius imitatores facti multitudinem perturbarẽt:& in his quidem dimiſere cõuentum:ſed cauſa mali potius augebaẽ. Cũq; ſamarias ex tali cauſa mortuus non fuiſſet: fines uir & in aliis quidem rebus melior exiſtens multorum iuuenum & dignitate patris tranſcendens coetaneos uniuerſos:eleazari ſacerdotis filios & fratres:moyſeos nepos:dolens in his quæ geſſerat ſamarias:& antequam per licentiã fortior efficeretur iniuria:opere uolẽs ultionem inferre:& iniquitatem ne creſceret amplius prohibere:dum adhuc qui hæc arripuerãt minime punirentur:animo ſimul & corpore ſic audacia conſortatus eſt: ut non prius decertare quieſceret quam uictoriam in eo facto perciperet. Tunc ad tabernaculũ ſamariæ ueniens:ipſum euaginato gladio & chorami ſimul extinxit. Iuuenes autem omnes quibus erat uirtutis amor: & fines imitatores eſſe uidebantur: perhibebant eos qui in culpa ſamariæ ſimiles exiſtebant. Multi ſiquidem inique gerentium horum uirtute perempti ſunt:omneſq; peſtilentia perierunt: deo illis poſt hæc immittente languorem:& quicunq; eoꝝ cognati fuerant:& cũ prohibere deberent:magis ad iniuriam dei eos exacuerant pariter ſunt extincti. Perempti ſunt itaq; ex eorũ cetibus:non minus quatuordecim alias uigintiquinq; milia uirorum. Hac itaq; cauſa exaggeratus moyſes ad iteritum madianitarum miſit exercitum:de quorum prælio poſt paululum edi cemus:narrantes primitus quod reliquimus. Iuſtũ nanq; eſt legiſlatoris uoluntatem:nequa quã in hoc ſine laude trãſire. Balaam enĩ qui petitus fuerat a madianitis: ut malediceret hæbreis: & hoc quidem complere diuina prouidentia non prætualuit:ſed cõſilium dedit:quo hoſtes utẽtes:hæbreorum populum pene conſumerent:moyſes magnifice nimis honorauit eius diuinationis uerba deſcribens:cum poſſet huius gloriam propriam facere:quando nullus qui mendaciũ probans argueret teſtis extaret. Illi nanq; teſtimonium reddidit:& eum memoria dignũ fecit. Et hæc quidem ſi uoluerint quicunque conſiderent. Moyſes itaq; pro quibus prædixi rebus ad terram madianitarum miſit exercitum ex una quaq; tribu:duodecim milia uiros eligẽs:quorum ducem ſtatuit fines: cuius fecimus paulo ante memoriam: qui leges cuſtodiuit hæbraicas: & zamariam tranſgredientem eas ipſe percuſſit. Madianite uero uidentes exercitum contra ſe uenire & quantus nunquam aduerſus eos acceſſerat:congregantes prouinciæ multitudinem expectabãt hoſtes:& undiq; muniti excipiebant eos. Venientibus autem eis congreſſione facta: madianitarum cecidit multitudo quæ computari non poſſet: numerumq; tranſcenderet. Sed & reges eorum quinq; pariter ſunt perempti:quoꝝ nomĩna erant Och:& Sur: Obeth:& Huir: Quintus uero rex eſt Arach:de cuius cognomine ciuitas in terra arabum conſtituta: hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen uocatur: quæ apud græcos dicitur petras. Hoſtibus igitur effugatis:hæbrei eorum tenuere prouinciã:multamq; ſumẽtes ꝑdã: & poſſeſſores

cum mulieribus perimentes: ſolas uirgines reliquerunt. Hoc enim moyſes duci fines iuſſerat. Qui reuerſus:incolomem reduxit exercitum:& prædam ualde copioſam:id eſt boues quinquaginta duo milia:& ſexaginta ſeptem: aſinos autem ſexaginta milia:auri uero & argenti uaſa innumere multitudinis quibus utebantur in domo. Nam per longam fœlicitatem erant ualde locupletes. Deductæ ſunt autem & uirgines:quaſi triginta uero milia. Moyſes itaq; diuiſa ī duas partes prædā:alterius quidem quinquageſimam partem eleazaro dedit & ſacerdotibus: leuitis autē alterius quinquageſimam:reliquam uero uniuerſo populo diſtribuit. Viuebátq; decetero ualde fœliciter:eratq; eis per uirtutem omnium bonorum copia: nullaq; triſticia eorū uoluptates impediebat. Moyſes igitur cum eſſet ſenex :ioſue ſucceſſorem ſibi conſtituit:ad ꝓphetias:& ad militiæ principatum:ſicubi neceſſarium foret iubente deo:ut iterum teneret imperium. Ioſue autē omni doctrina legum: diuiniſq; miniſteriis moyſe docente erat iſtructus. Inter hæc duæ tribus: gad:& ruben:& manaſſe dimidia quadrupedium multitudine & omnibus aliis ualde diuites:habentes commune conſilium:rogabant moyſen:ut eis præcipue amorreā concederet:quæ paſcuis optima uidebatur. Ille uero exiſtimans eos timuiſſe chananeorum pugnam:& occaſionem honeſtam quaſi pro paſcuarum diligentiam requiſiſſe:malignos eos appellabat: & turpem occaſionē timoris adinueniſſe:ipſoſq; uelle ſine labore delicare:dum omnes adhuc in erumna cōſiſterēt: & terram ideo peterent obtinere:ne decetero cum eis laborarent: quibus terram traditurū ſe deus promiſerat:trans iordanem & aduerſas gentes iterempturum. Illi ergo cōſpicientes iratū ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum:reſpondentes ſatiſfaciebant non pro timore periculoꝝ; neq; propter laboris defectum hoc petere:ſed ut prædam in oportunis conſtituētes locis: expediti ad certamen & ad bella uenire poſſent:dicebantque ſe præparatos: ut dum poſſiderēt ciuitates ad cuſtodiam filiorum & uxorem & facultatis ſuæ:ubiq; cum exercitu properarent. Porro moyſi dum iſte ſermo placuiſſet:uocans eleazarum ſacerdotem & ieſum:& ad ultimum uniuerſos: cōceſſit eis amorream:ita ut auxilia conferrent cognatis ſuis:donec omnia complerētur. Accipientes itaq; iſta conditione prouinciam:& ciuitates fortiſſimas poſſidentes filios & coniuges:& alia quæcunq; poterant circūeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerūt. Edificauit aūt & moyſes decem ciuitates:quæ in numero quadragintanouem forēt: quaꝝ tres diſtribuit:ut ad eas qui nolentes facerent homicidium confugerent:& tempus fugæ conſtituit habentes ptātem ſcilicet perempti cognati occidere homicidam: ſi eum extra terminos ciuitatis ad quam fugerat inueniſſent:quod nulli alii permiſſum eſt perpetrare. Hæ ſiquidem ciuitates fugacibus diſtributæ ſunt:boſor quidem in arabiæ finibus:arimnan autem in terra galaditorum: galalim uero in bataltidem regionem. Cumq; etiā chananeorum terram obtinerent:tres alias ciuitates inter urbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fugatium delegauit. Moyſes autem adeuntibus eum maioribus natu tribus manaſſe:& dicentibus uirum inſignē in tribu ſua fuiſſe defunctū nomine orophatim:& filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias:& conſulētibus ſi earum fuiſſet hereditas:ait ſiquidem aliquos de tribu ſua ducerent:cum hereditate ad eos irent:ſi uero ex alia tribu alicubi nuberent:hereditatem in paterna tribu relinquerent:& tunc manere uniuſcuiuſq; hereditatem in propria tribu conſtituit.

Cap. VI.

Vm uero iam quadraginta minus triginta dies implerētur:moyſes cōgregans ad iordanem:ubi nunc ciuitas eſt abilal: locuſq; palmaꝝ conuentum: uniuerſo populo ita locutus eſt. O uiri commilitones:& ſicut deo placuit calamitatis longe participes:cētum uiginti annis ſenectute confectum oportet me ab hac uita diſcedere. In his quæ gerenda ſunt trans iordanem:iam non ero ueſter adiutor:neq; pugnabo uobiſcum:a deo prohibitus. Iuſtum igitur credidi neq; nunc meam deponere pro ueſtra fœlicitate curam: ſed propriā iudicare ueſtræ ubertatis adeptionem:& memoriam meā in abundatia bonorum referre ueſtrorum. Nunc igitur explanans:quemadmodum uos fœlices eritis:ueſtris filiis bonoꝝ ueſtrorum relicturi poſſeſſionem ab hac uita diſcedo: dignuſq; ſum:ut mihi fides habeatur: & propter priſtinas uirtutes & eo:q; animæ ad uitæ huius terminum uenientes:cum omni loquantur integritate. O filii iſrael cunctis hominibus cauſa bonæ poſſeſſionis propicius deus eſt. Hic enim ſolus dignis hoc diſtribuere:& auferre in ſe delinquentibus poteſt:cui uos exhibentes quales uos ipſe uult eſſe:ſimul & ego uoluntatem eius ſciens :aperte uos moneo. Non enim eritis beatiſſimi:& omnibus mutabiles aut fœlices:ſi ex illius mādatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nanque bonorum quam nunc tenetis:firma manebit:& præſentium rerum celerrimam ſecuritatē habebitis:ſi ſolummodo quæ uos deus uult ſequi obediatis:neq; legum alienarum ordinem proponatis:neque pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernentes:admodum alium conuertamini.

Hæc autem agentes:fortiſſimi cunctorum eritis bella ferre:& inimicoꝝ nulli ſuccumbere. Deo enim uobis auxiliatore præſente:cunctos ſuos poſtponere rationis nō eſt:præmia ſiquidem magna uirtutis uobis ſunt poſita: quæ omni uita poſſideatis. Virtus &enim primitus bonarū cauſarum eſt præmium:deinceps etiā aliaꝝ rerum præſtat augmentum: ita ut dum inter uos ea uſi fueritis:magnā conferat uobis uitam:& inter alienigenas glorioſos efficiat:& apud poſteros eminentes oſtendat.Hæc itaq; poteritis adipiſci: ſi legibus quas dictante mihi deo conſtitui obediatis:eaſq; cuſtodiatis:& eaꝝ ſapientiam meditemini.Ego gaudens diſcedo in ueſtris bonis:cōmēdans uos caſtitatis legi: & bonæ conuerſationis ornatui:uirtutibuſq; ducum:qui prouidentiam ueſtræ utilitatis exhibebunt. Deus aūt qui hactenus ueſtri præſul extitit pro cuius uoluntate & ego uobis utilis fui:nō uſq; ad præſens ſtare faciet prouidentiā ſuam:ſed quanto tempore ipſi uolueritis eum habere patrocinantem:in uirtutis ſtudiis permanētes tanto præſidium eius habebitis.Conſilia nanq; uobis præbebunt optima:quæ ſequentes:fœlices eritis:pōtifex eleazarus & ieſus:necnon & ſeniores:& principes tribuum quos audire uos cōuenit: ſcientes quoniam omnes qui bene ſub principe conſiſtunt: & principatū tenere: & libertati præeſſe poſſunt: nec indignemini in his quæ uos agere duces ueſtri popoſcerint. Nunc &enim ut benefaciētibus iniuriam faciatis in hoc fiduciam ponetis: q̄ decetero declinātes meliores cauſas habebitis: nec huiuſmodi iram aliquādo ſumatis quali circa me uti ſepius præſumpſiſtis.Noſtis enim q̄ frequēter peiora a uobis quā ab hoſtibus mortis pericula ſuſtinui.Et hæc nō improperia ferens uobis edico:nō enī in exitu uitæ dolentes contra me relinquere uolens hæc ad memoriam reuoco: quādo nec tempore quo hæc patiebar iratus agnoſcor: ſed ut de futuro a talibus temperetis: & in nullo ueſtris præſulibus iniuriam propter diuitias faciatis:quæ uobis iordanē tranſeuntibus & chananeā obtinentibus affluenter aduenient.Nam ſi procaces fueritis contemptores effecti: & uirtutē deuotinemq; perdideritis:quā circa deum geritis:eum primitus habebitis inimicum:& terram quam armis obtinuiſtis iterum cum magnis obprobriis amittetis: totumq; diſperſi per orbem: ueſtro ſeruicio omnem terram & mare complebitis:eritque uobis dum horum omnium experti fueritis inutilis iam penitentiæ memoria legum non ſeruatuꝝ.Vnde ſi uultis hæc apud uos permanere:dum hoſtibus præualueritis:nullum relinquatis ex eis:ſed omnes perire decernite:ne uiuētibus eis illoꝝ ſtudia deguſtantes a conuerſatione paterna recedatis. Sed & aras & lucos & tēpla quæcunq; habuerint deſtruenda cōmoneo:& genus & memoriam eorū igne conſumi. Sic &enī bonoꝝ ueſtroꝝ uobis erit firma ſecuritas. Ne uero p ignorātiā melioris rei natura ueſtra ad peiora declinet:& leges uobis dictante mihi deo compoſui:& ordinem bonæ conuerſationis inſtituī:cuius ſeruātes ornatū:fœliciſſimi eritis oīum reꝝ.Hæc dicēs:dedit eis in libro leges:& cōuerſationis modum ibi conſcriptū.Illi uero flebant:& multū quærebantur ducem:memoriā pericu lorum eius habentes:& quanta p eoꝝ ſalute geſſiſſet:deſperātes etiā de futuris: q̄ſi nullus ei prīceps ſimilis foret:minuſq; iam deum ſui curā prouidere credētes:eo q̄ moyſes eū potius exoraſſet.Tunc eorū quæ in deſerto ei cū ira locuti fuerant penitētiā agentes ingemiſcebant:ita ut oīs populus in lachrymas prumperet:& pluſq̄ ſermone dici poteſt:gemitus cū dolore p̄ferret.Moyſes autem conſolabatur eis: & licet dignus utq; magna uterentur conuerſatione poſcebat. Tunc ergo conuentus ita dimiſſus eſt.

Cap.VI.

Olo aūt conuerſationē dicere primitus moyſeos:eiuſq; dignitatis uirtutes exponere: ut qui hæc legerit: agnoſcāt: q̄lia initia noſtri habuere maiores: & ſic ad aliaꝝ rerum uenire narrationē. Scripta ſunt hæc oīa ſicut ille reliqt nihil nobis adiicientibus ad ornatum:quod a moyſe relictum nō eſt. Hoc tantum nobis placuit modo nouitatis inducere:ut ſecūdum genus nobis ſingula diſponātur:diſperſæ quæ ab illo ī ſcriptis relicta ſunt: & quēadmodū deum in ſingulis quibuſq; conſuluit.Propterea nāq; neceſſariū iudicaui hæc p̄dicere:ne aliq̄ nobis a cōtribulibus hanc ſcripturā legentibus quō generetur.Hic ergo ordo eſt legum in noſtra conuerſatione cōpetentiū.Quas aūt nobis cōiter ad alterutros dereliquit:has de moribus & cāis explanare & referre diſtuli:ſed adiuuante deo poſt nobis inſinuare propoſitum eſt. Ait enim. Dum chananeorum terram poſſideritis:& ad uſum bonorum peruenerītis:& ciuitates iam edificare ceperitis:ea facientes quæ deo placita ſunt:fortiſſimumq; pignus fœlicitatis habebitis: ſit uobis una ciuitas ſacra in terra chananeorum in loco optimo & uirtute præclaro quamcunq; deus ſibi p propheram elegerit:& templū unum in ea ſit:& altare unum ex lapidibus non manu dolatis:ſed paſſim iacentibus qui dealbati erunt:& ad decorē ualde puriſſimi: acceſſus aūt ad eum ſit nō per gradus.In alia uero ciuitate:nec altare:nec templum ſit.Deus enim unus & genus hæbreorū eſt unum. Qui blaſphemauerit deū:lapidatus ſuſpēdatur p diē: & ſine honore: turpiterq; ſepeliatur. Conueniāt auté in ciuitatem in qua templū conſtruūt ter ī anno

a finibus terræ quam hæbrei tenuerint:quatenus deo & pro illis quæ poſſident gratias referant: & de futuris preces effundant:& conuenientes adinuicem:tunc epulantes amici ſint. Bonum eſt enim:ut ſemetipſos alterutrum contribuli nō ignorent:ſed ſua ſtudia ſibi cōicent.Hoc aūt eis ex hac ſocietate prouenier:ut & aſpectu:& loquela memoriā ſui ſemper obtineāt.Si enim alterutris impermixti ſunt:extranei ſibimet putabūtur.Sit & decima exceptio frugū uobis præter eam quā diſtribuit dominus ſacerdotibus & leuitis dare:quæ uendatur quidem p̄ prouincias & ad epulas miniſtretur & hoſtias:quæ in ſacra urbe ſunt celebrandæ.Iuſtū eſt enī ex his quæ de terra naſcū-tur quā deus nos poſſidere cōceſſerit:ut ad honorē eius qui hæc tribuit perfruatur.Ex mercede mulieris fornicariæ nō ſunt ſacrificia celebranda.Nunq̄ enī ex his quæ de cōtumelia procedunt diuinitas delectatur.Nihil nimiꝫ confuſione corpoꝫ petius eſt. Similiter aūt ſiquis p̄ coitu carnis:aut uenatu:aut cuſtodiis græcum mercedē acceperit: nunquā exinde deo ſacrificandum eſt. Nullus blaſphemet eos quos principes aliæ ciuitatis eſſe putant.Sacra peregrina nō ſunt curāda: neq; uas denoſatum alicui deo eſt ſumendū.Nullus ueſtrū texta ex lana & lino tunica ueſtiatur. Hæc enī ſolūmodo ſacerdotibus eſt cōceſſa. Conueniente uero multitudine ī urbe ſacra ad im-molandum:poſt.vii.annos iſtante feſtiuitate quæ uocatur ſcenophegia.i.tabernaculoꝫ deſixio: ſummus ſacerdos ſtans in excelſo tribunali unde poſſit audiri legationibus leges: & neq; uxor: neq; filii audire p̄hibeant:ſed neq; ſerui.Bonū eſt enī:ut a mālibus ſcriptæ leges:etiam memoria conſeruētur:qua nunquā deleri poſſint.Sic ergo neq; peccabūt:nō uolentes dicere: eo q̄ decreta legum ignorare uideātur.Leges ſtaq; multā habebūt contra peccātes audaciā: utiq; prædicentes eis quæ ſint paſſuri delinquentes; & aiabus eoꝫ inſcribētes quæ p̄cipiunt per auditum : q̄tenus omnino in ſterioribus eoꝫ cōſiſtat uolūtas legū:in qua cū deficiūt: auctores ipſi ſuæ leſionis exi ſtunt. Diſcant etiā pueri primū leges:quæ eſt doctrina optīa:& cauſa fœlicitatis eximia. Secūdo aūt per ſingulos dies mane & ueſpere teſtificanda ſunt dona dei:quæ liberatis de terra egyptiaca cōceſſit.Iuſta eſt enī naturaliter gratiaꝫ actio quæ referē:& p̄ cōpēſatiōe reꝫ iam factaꝫ:& pro inuitatione futuroꝫ.Inſcribenda uero ī ianuis ea ī q̄bus eis deus benefecerit & brachiis ſingula quæq; declaranda: quæ uirtutē dei ualeant deſignare:& fauorē eius circa uos oſtēdere: quatenus undiq; circa eos illuceat dei fauor.Principes aūt ſint ī unaq̄q; ciuitate uiri.vii.qui & uirtute & iu ſticiæ ſtudio ſint exēpti: unicuiq; uero pricipatui duo uiri miniſtri præbeāt ex tribu leuitarum. In oībus honorē qui ī urbibus iudicare cōſtituti fuerīt habeāt ita:ut illis p̄ſentibus neq; blaſphe mare:neq; aſpere agere liceat aliquibus:ſic utiq; reſpiciētibus pudorē dignoꝫ hoium: tanquā ſi-bi deū in illis cōtēnere uideātur.Iudices aūt ptātem habeant p̄nunciandi:quodcūq; uideē eis:ni-ſi forte pecunias eos quilibet accepiſſe p̄ iudicii diuerſitate demōſtret: aut aliā cām p̄ferat:p quā eos nō bene iudicaſſe cōuincat.Non enī lucrū attendētes:aut dignitatē cōuenit iudicare: ſed iu-ſticiam rebus oībus p̄ponentes.Nam hoc nō agēs:deū qlibet cōtēnere putaē:eūq; īfirmiorē cre-dere quā illos: q̄bus cōtra iuſticiā timore ptātis ſentētiā p̄priā p̄ſtare cōtendit. Dei enī uirtus iu-ſticia ē.Quiſquis igiē p̄ſtat eis qui aut nō iuſte q̄runt aliq̄d:aut nō iuſte ī dignitate ſunt cōſtituti: illos potius deo potiores facit.Si uero iudices nō ītelligūt de rebus ſibi creditis iudicare:quando multa talia ſolēt hoībus p̄uenire:ītegrā cām in urbe ſacra remittāt:& cōueniētes pōtifex & pro-pheta:& ſeniores q̄ eis uidēt iuſta: p̄nuncient.Vni teſti non credaē:ſed tribus: aut ultimū duo-bus:quoꝫ teſtimoniū ueꝫ faciat uita prior.Mulieꝫ teſtimoniū nequaquā recipiendū p̄ leuita tem:& procacitatē generis eaꝫ.Sed neq; ſerui teſtimoniū phibeant:p̄ ignobilitatē animi:quos aut p̄ter lucrū:aut p̄ timorē ueriſſime poteſt credi:nō poſſe uere teſtari. Siquis aūt falſe teſta-tus:eſt cōiunctus:ea patiaē q̄ paſſurus eēt is:cōtra quē teſtimoniū dixit.Si homicidio facto ī aliq̄ regione:nō īueniaē hic qui fecit:ne ī ſuſpitōne ſit aliq̄s:q̄ſi p̄ odiū p̄petrauit:q̄ratur quidē homi cida cū multo ſtudio:& de eo nunciando p̄ponanē edicta.Cum uero nullus eū nūciauerit:prin-cipes ciuitatū uicinaꝫ regionis illius in qua cædes facta eſt:& ſeniores cōueniētes: metiant a lo-co ubi iacet mortuus regionē:& p̄s q̄ fuerit uicinior ciuitati:populi eius emētes uitulā: & deferē tes eam ad uallē:& ī locū inutilē aratro & plātationibus: īcidāt ceruices bouis:& ſumentes aquā lauent māus ſuas ſupra caput bouis ſacerdotes & leuite ſimul: & ſeniores illius ciuitatis:& excla-ment ab homicidio mūdas ſe manus habere:neq; geſſiſſe:neq; factori cōicare:& iuocēt deum ſi-bi p̄picium fore:& nunquā tam malā paſſionē ī illa terra cōtingere.Optima īquit ē huiuſmodi diſpoſitio:& conuerſatio talis:nec uobis alterius reipublicæ ſit affectus: ſed hāc diligite:dominas leges habentes:& ſecundū ea omnia facientes:ſatis eſt enim:ut deus ſit ueſtri pricēps. Si abheſerit uobis regis amor: ſit quidem iſte contribulis: ſitque ei iuſticiæ prouidentia ſemper: & uirtutis alterius magnitudo.Sciat aūt is legibus atq; deo plurimum ineſſe ſapientiam: nihilq; gerat præ-ter pontificis ſenioriq; ſententiam: nec multas nuptias uſurpet: neq; abundantiā ſectetur pecu-

niarum:nec ornatus equoꝝ:quibus rebus ſibi collatis ultra leges ſuperbus erit.Prohibeatur etiã ſi quis hoꝝ ſtudiũ habuerit fieri:ultra modũ utilitatis ueſtræ potẽtior. Terminos terræ moueri nõ licet:nec ꝑprie nec aliene: ꝑ quos uobis ſeruabit̃ pax: ſed hẽantur firmi ieternũ poſiti ſicut diuina ſententia:tanq̃ prælis ex hoc & ſeditionibus mundus uexatur:dum accedere ultra termi nos auari uoluerint. Nanq; procul non eſt:ut tranſcendat leges qui terminos uoluerit permuta re.Qui in terra plantauerit:ſi ante quartum annum fructum attulerit:neq; deo ex hoc primitias offerat:nec ipſe comedat. Non enim ſecundum tempus hoc illatum eſt: dum naturæ prætẽ pus uim feciſſe uideatur. Vnde hoc neq; deo:neq; proprio domino cõpetit ad utendũ. Quarto uero anno uindemiet omne quod naſcitur tunc enim maturum eſt:colligenſq; ad ſacram depor tet urbem:& cum decimis aliaꝝ frugum expendat cum amicis propriis epulando: & cum pupil lis & uiduis. Quinto autem anno:ſint domini ſui quæ fuerint nata. Qui terram uineis plantat non ſeminet eam:ſatis eſt enim hanc enutrire hoc germẽ:laboribuſq; aratri eſſe priuatã. Bobus terra aranda eſt:& nulla cum eis altera animalia iungenda ſunt:ſed propriũ hoc genus ſit ad arã dum.Semina uero ſint munda & impermixta:& nõ duobus aut tribus generibus ſeminetur: nõ enim cõione diſſimiliũ natura letatur neq; iumenta permiſceantur:quæcunq; cognata nõ ſunt. Metuebat enim legiſlator:ne per hoc iniuria tranſiret ad homines: initium a minoribus & tur pibus primo ſumens.Nihil ergo huiuſmodi debet eſſe licitum:ex quo per ſimilitudinẽ cõuerſio quædam in cõibus rebus habere poſſit acceſſum.Qua ꝑpter neq; de rebus uilibus legis negligẽ tiam habuerunt:ſcientes omnibus prouidere:ne in aliquo uideretur eſſe culpabiles.Metẽtes in quit & manipulos colligentes non omnem decet meſem excutere: ſed relinquere aliquos mani pulos:qui ſint egentibus alimentum.Similiter aũt & de uinea ramuſculos pauperibus relinquẽ dos:& oliuaꝝ quendã fructum reſeruandũ colligentibus:& eſcam propriam nõ habẽtibus.Non enim tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino utilis erit:quanta gr̃a ex indigen tium ſatietate proueniet.Tunc diuinitas terrã ad illationem fructuum proniorem efficiet: eorũ qui non ſuæ tantũmodo utilitatæ proſpiciunt: ſed etiam pro aliorum cibo cogitare noſcuntur. Sed & boum ora dum ſpicas terunt in area non ſunt liganda.Non enim iuſtum eſt: ut qui ſimul laborauerunt in fructu & circa natiuitatem eius fatigati ſunt:participare prohibeãtur. Neq; po ma matura contingere inter agentes arcendi ſunt:ſed tanq̃ de propriis eos debent permittere ſa tiari:ſiue prouinciales ſiue ſint peregrini:& cum gaudio præbendum eſt eis ad comedendũ: por tare uero eis nihil liceat.Neq; uindemiãtes ex his quæ ad torcular portantur guſtare prohibeãt ſibimet occurrentes.Iniuſtum eſt enim:bona quæ dei uoluntate ad utendum data ſunt:inuideꝛ deſiderantibus ea comedere:dum pomum ſit in maturitate ſicut deo placuit: & mox abire feſti net.Et licet per uerecundiam aliqui contingere non præſumant: rogantes eos cum ſint quidem iſraelite tanquã ſocii:& propter cognitionẽ alias cognationem pariter domini:& ex loco alio ue nientes:ut munera ſuſcipiant deprecandi ſunt:quæ deus eos uidere conceſſit. Damna ſiquidem iudicanda non ſunt:quæcunq; per benignitatẽ tranſeuntibus conferuntur:quãdo deus ubertatẽ bonoꝝ præſtat hoĩbus:non ut utantur ſoli:ſed ut etiã aliis largiantur:uolens hoc modo fauorẽ ſuum circa iſraeliticum populum & fœlicitatis eoꝝ adminiſtrationem aliis apparere: cũ eos ſuã abundantiam aliis participare præcepit.Qui uero præter hæc fecerit.xl.minus una plagas habe na publica accĩpere uoluit:& liberum pœnam hanc turpiſſimã ſuſtinere: quia dum lucro ſeruit: fecit iniuriam dignitati.Bene inquit uobis erit expertis erumnaꝝ egyptiaꝝ atq; deſerti:ſi habea tis curam eoꝝ qui nunc in ſimilibus conſtituti ſunt:& adepti diuitias ex miſericordia & prouidẽ tia dei:eaſdem ſimiliter egentibus diuidatis.Super decimas aũt duas quas annis ſingulis prædixi celebrandas:aliam quidem leuitis:alteram uero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiũ expedit fieri:ad diſtributionem inopum:mulierũq; uiduarum:& infantum & pupilloꝝ.Germia quæcunque prius naſci contingit:ad templum præferant:& pro terra hæc proferentes quam eis præſtitit poſſidere:deum benedicentes:ſacrificia quæ leges offerre eos iubent celebrantes: horũ primitias ſacerdotibus templi diſtribuant.Cum uero hæc quilibet impleuerit:& omnes decimas una cum primitiis quas leuitis:& ad epulandum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domi:ſtans e diuerſo templi:gratias quidem agat deo:qui eas ab egyptioꝝ iniuria liberauit: terrãq; eis magnã frui:multãq; conceſſit:teſtimonium perhibeat:q; & decimas ſecundũ leges moyſeos obtulit: ex oret deum ſibi propitium & placidum ſemper eſſe: & cõiter cum hæbreis omnibus permanere atq; ſeruet bona quæ dedit eis:& addat quæcunq; donare poteſt. Vxores aũt ducant nobiliũ tẽ pore conſtituto:uirgines liberas:bonis parentibus procreatas. Qui uero uirginem ducturus nõ eſt:ei nõ iungatur:quã diſcedere ſuaſit ab alio:neq; cõtriſtet priorem maritũ eius. Ancillas libe ri non ducant uxores:nec ſi per amorem ad hoc aliqui compellantur. Concupiſcentia nanq; eſt:

decorū retinere:& cōgruū libera dignitate.Sed neq; formicariæ ſequendæ ſunt nuptiæ:p quibus corporis iniuriis nuptiales hoſtias non ſuſcipit ſumma diuinitas. Sic itaq; prudentia filioꝝ erit libera:& ad uirtutē rectitudinis p̄parata:ſi non fuerit de turpibus nuptiis neq; de concupiſcentiꝝ non legitime conuenientiū ꝓcreati.Siquis uirginē deſpōderit:deinde non eā talē inueniat; cām dicturus:ipſe quidem accuſet:utens ad probationē documentis ſuis:reſpōdeat aūt puellæ pater aut frater:aut quicūq; poſt eos genere uicinior eſſe monſtratur:& dum iudicatū fuerit puellam non eſſe culpabilem: cū accuſatore p̄maneat: nullam habente uiro ulterius poteſtatem dimittēdi eam:niſi magnæ cauſæ proceſſerint:& contra quas ne reſpondere poſſit. Is qui audaćter aut petulanter puellæ cām uiciauerit:& derogationes intulerit multas:cōdemnet.xl.minus una plaga.&.l.ſiclos patri dare cogatur.Si conuicerit puellam fuiſſe corruptam: ſiquidem popularis ſit: eo q̄ caſte uirginitatē uſq; ad legitimas nuptias non ſeruauerit lapidetur:ſi uero de ſacerdote ſit nata:uiua protinus cōcremetur.Siquis duas uxores habuerit: & alia quidē in honore magno & fauore fuerit:aut propter amorē:aut pulchritudinē:aut ob aliam cām: altera uero ī minori apud eum parte conſiſtat:ſi ex dilecta filius cū ſit iunior ab illo qui ex alia ꝓcreatus eſt petat ꝓpter fauorem patris quē circa matrem habet priuilegia ſenioris:q̄tūs duplicem ſubſtantiæ paternæ partem accipiat:ſicut in legibus diffinitū eſt:non ei concedatur.Iniuſtū nanq; eſt: ut qui natiuitate ſenior ē: eo q̄ minus mater eius a patre diligiť debita p̄te fraudeť.Qui puellā corruperit alio deſponſatam:ſiquidē ſuadens ei & ad corruptionē ſibi conſentientem habuerit:cum ea moriatur. Maligni enim ſunt utriq;:ille quidem eo q̄ turpitudinem puellā uolūtarie ſuſtinere ſuaſerit: & nuptiis liberis hæc mala præferre coegerit:illa uero q̄ ſemetipſam ꝓpter libidinem propriā: aut propter lucrum ad contumeliam perſuaſam præbuerit. Si alicubi eam ſolam inueniens: nullo adiutore præſente compreſſerit:ſolus ipſe moriatur.Qui uirginem corruperit:nōdum alicui deſponſatam:ipſe eam ducat uxorem.Si uero puellæ non placeat ut habeat eū:patri .l. ſiclos preciū iniuriæ ſoluat.Ab uxore copulata ſibi uolens diſiungi propter quaſcunq; cauſas:quæ multimode hominibus prouenire noſcuntur:ex ſcripto eo q̄ nunq̄ poſtea cum ea cōueniat cōpromittat. Sic enim habebit poteſtatem aliæ copulari:nam prius illa alteri iungi non poteſt. Si auté & illo moriente uoluerit eam prior uir recipere:non ei liceat. Quæ ſine filiis fuerit a marito derelicta: frater illius eam accipiat:& natum filium mortui nomine uocans:hereditatis nutriat ſucceſſorē. Hoc enim & publicis utilitatibus proderit:domibus minime deſtitutis:& cognatis poſſunt ſubſtantiæ conſeruari:& mulieribus reuelatio calamitatis auferri:quādo prioꝝ maritorum ꝓximis commungentur. Si uero noluerit eam ducere frater:ueniens mulier:apud ſeniores teſtimoniū huius rei perhibeat: q̄ uolentem eam domi manere:& filium ex eo habere non ſuſcepit: iniuriā faciens fratris defuncti memoriæ.Requirentibus uero ſenioribus pro qua cauſa nuptiis eius abſtinēat:ſiue maximam cauſam ſiue paruam dixerit:ad hoc ueniēdum eſt:ut ſoluens uxor fratris caligulas illius uiri:& expuens in faciem eius dicat:hoc diguum eſſe ab ea pati:iniuriā defuncti memoriæ facienti. Et ille quidem a ſenioribus abſcedat:hoc obprobrium habēs omni tempore ui tæ ſuæ:illa uero ſi uoluerit alio cuilibet ſe petentium nubat. Siquis captiuam ceperit uirginē:ſiue iam nuptam:uolens ei copulari:non primitus liceat eius cubile cōionemq; contingere:anteq̄ illa radens caput ſuum:& lugubre ſcema percipiens:parentes defleat:& amicos quos in bello p̄diderat: q̄tūs de eorum triſticia ſanata:ſic deinceps ad epulas conuertatur & nuptias. Bonum eſt enim & iuſtum:accepturus de qua filiū habiturus eſt:ut eius ſatiſfaciat uoluntati: & nō tantummodo libidinē ſequēs propriā qđ uxori futuræ eaq; poſſit eē conténat. Triginta uero in luctudie bus expletis: ſufficiūt enī iſti dies ſapientibus ad lachrymas amatoꝝ: tunc ꝓcedat ad nuptias. Si uero cupiditate plenus:habere eam conténat uxorem:ad ſeruiciū eam deducere nō habeat poteſtatem:ſed ubicunq; uoluerit mulier ire diſcedat:hanc libertatem habens. Quicunq; iuuenum contemnunt parentes ſuos:& eis honorem non præbent:aut propter uerecundiam: aut propter inſipientiam inſuriā facientes eis:primū quidē ſermonibus eos moneant ipſi parentes:ſufficiunt enim ad hæc huiuſmōi iudices:dicentes nō ſe p̄p delectationē fuiſſe coitu naturali p̄mixtos:neque ꝓ augmēto pecuniaꝝ:dū eſſent facultates parenti utriq; cōes: ſed ut ipſi filios haberēt: qui eos in ſenectute gubernarēt:& q̄bus egerent p eos haberent:qđ dū grato fiet:deo p̄cipue eaq; ē: adiiciāt etiā hæc uerba dicētes: fouentes ſtudio magno nu ꝓriuimus:nulliq; rei pepercimus:quæ ad ſalutem tuam tenderet:& utilitatem optime tibi eruditi ōis afferret:nūc aūt quoniā decet uetiam tribui iuuenū delictis:monemus te:reſpue in quocūq; pro noſtra exhonoratione minor iuuentus es:& admodum temperamenti conuertere:ſciens etiā deū ea quæ cōtra parentes p̄ſumuntur nimis ingrate ferre: quomodo & ipſe totius humani generis pater eſt:& una cū illis exhonorari uidetur:qui eandē appellationem habere noſcūter.Indignum eſt ergo a filiis hæc ſuis

ſuſtinere:cum & lex taliũ ſit ultrix ineuitabilis:cuius te filii experimentũ ſumere non optamus. Et ſi in his uerbis iuuenũ temperet audacia:ab obprobriis liberant quæ ex ignorantia ꝓueniũt. Sic enĩ & legiſlator bonus inuenier:& patres fœlices erunt:nõ uidentes nec filiũ puniri nec filiã. Cum uero parẽtis ſermones atq; doctrina ꝓpter intemperantiã ſuam pro nihilo eſſe uidebũtur inimicas ſine pacis fœdere ſibi faciens legis:cum frequẽtibus contra parentes preſumptionibus incitatur:hic inquit eiectus extra urbem:ſequente multitudine:lignoq; ſuſpẽſus & ꝑmanẽs tota die ad uiſionem cunctorũ:nocte ſepeliatur:ſicut etiã alii:qui quocũq; modo ꝑimi legibus decernuntur. Sepeliantur autẽ & hoſtes:& nullus mortuus expers iaceat ſepulturæ:ſoluẽs pœnã ultra iuſticiam. Nulli hæbreoꝝ ad uſuras liceat fenerare neq; cibũ neq; potũ. Non enim iuſtũ eſt a cõtribuli redditus ſuſtinere:ſed ſolaciũ utilitatis eius lucrũ eſſe decernere:& gr̃aꝝ actionẽ & recõpenſationem a deo referendã pro benignitate ſufficere. Qui acceperint ſiue pecunias:ſiue quoſcũq; fructus ſiccos uel humidos reminiſcentes deum hæc cum dilectione reſtituant: tanquã reponentes in propriis loculis:& iterum cũ opus fuerit hæc tollentes. Qui uero circa redditionem impudentes extiterunt:non in domos eoꝝ introeũdũ eſt:& pignus ſumendũ: antequam ex hoc cauſa dicatur. Pignus enim a foris petendũ eſt:& debitor per ſe portare debet nihil reſiſtẽs ei qui cũ auxilio legis ad eum uenit. Siquidem idoneus ſit cui pignus ablatũ eſt:teneat illud creditor: quouſque reſtituat quod debetur:ſi uero eſt paup:reſtituat antequã ſol occumbat: & maxime ſi ueſtis ſit in pignore conſtituta:ut eam habeat ad ſoporẽ:quando naturaliter deus paupi miſereꝛ. Mola uero & uaſa ei congrua non ſunt accipienda pro pignore:ne inſtrumẽtis neceſſariis ad ciboꝝ alimenta priuẽtur:& pro egeſtate aliquid peſſimũ patiantur. In furto hoĩs pœna ſit mortis: qui uero aurum aut argentum abſtulerit:condẽnetur in duplum. Qui iumentũ rapuerit damno quadrupli condẽnetur:præter bouẽ:pro hoc enim quintuplum ſoluat. Qui ad ſoluenda multa fuerit inops:ſit ſeruus eoꝝ:quibus eſt condẽnatus. Siquis fuerit cõtribuli uenditus: ſex ãnis ſeruiat:ſeptimo autẽ anno liber abſcedat. Si uero filio ei ex ancilla nato apud emptorẽ ꝓpter affectũ eius ex familiaritatis dilectione ſeruire uoluerit inſtante anno iubileo quẽ quinquageſimũ nominamus:liber efficiatur cũ uxore ſimul & filiis. Si quis aũt aurũ uel argentũ per uiam ĩuenerit: querat eum qui ꝑdidit:preconemq; mittens:in quo eum loco inuenit reſtituat:& ex alio damno non bonam utilitatẽ eſſe decernat. Similiter aũt & de pecudibus quacũq; in deſerto errare compererit:non inuento repente domino apud ſe reſeruet:teſtem habens in his deũ: q; noluit aliena lucrari. Nulli liceat ꝑtranſire:cũ iumentũ alicuius tẽpeſtate fatigatũ in luto uiderit cecidiſſe;ſed alleuet illud & proprio adiuuãdo labore:ei adiutor exiſtat:uias aũt ignorãtibus demonſtrandas: & non riſum aucupantes de eoꝝ errore alienis utilitatibus liceat impedire. Nemo blaſphemet abſentẽ. Percuſſus in lite quis:ubi non eſt ferrũ:repente mactetur:idem patiente eo qui ꝑcuſſit q; fecit. Si uero portatus ad ꝓpria qui ꝑcuſſus eſt:egrotet diebus multis deinde moriatur ſit ĩnocẽs qui ꝑcuſſit. Sanato aut illo & multas expenſas in egritudine faciente: reſtituat uniuerſa ꝑcuſſor: quæcũq; ĩ uulneris ſanandi tempus expendit & quæcũq; medicis erogauit. Qui mulierẽ pregnãtem calce ꝑcuſſerit:ſiquidẽ abortiuũ fecerit mulier:pecuniis a iudicibus condẽnetur:tanquã per corruptionem uentris:plebis faciens detrimẽtum. Dentur ergo & uiro mulieris ab eo pecuniæ. Moriente aũt ea ex ea plaga:& ipſe moriatur:aĩa ꝓ anima cenſente lege ponendã. Venenum neq; mortiferum neq; aliud quod ſit utile leſioni: ullus iſraelita habeat. Si uero inueniatur quiſquã hoc poſſidere:moriatur hoc patiens:qđ toleraret ille contra quem uenenũ ꝓbatur eſſe cõfectũ. Qui cecauerit quẽquã ſimilia patiat:priuet quo priuauerit alios:niſi forte pecunias accipere uoluerit qui cecatus eſt:lege uidelicet illi dante licẽtiã qui paſſus eſt eſtimare paſſionis ſuæ caſum: & concedente ſi ſeuerior eſſe uoluerit. Bouem eoꝝ ꝑcutientẽ dominus ĩterficiat. Si aliquẽ interficiat ꝑcutiens taurus:ipſe quidẽ lapidatus moriat:& neq; ad cibũ utilis habeat. Si uero etiã culpabilis approbet dominus:preſcius eius naturæ:nec cauens:& ipe moriat:tanquã ipſe eius qui a boue emptus eſt auctor mortis extiterit. Si ſeruũ uel ancillã bos ꝑimat:ipſe quidẽ lapidet. xxx. uero ſiclos eius domino lapidati dominus dari damnet. Bos aũt ſi a boue ꝑcuſſus mortuus fuerit:uendat:& q mortuus eſt & q ꝑcuſſit:& p̃ciũ amboꝝ eoꝝ domini ſibi diſtribuãt. Qui puteũ: ſiue lacũ offodiũt:diligẽtiã hẽant:ut rabulã illic faciãt tegumẽtũ:nõ ut alq haurire ꝓhibeat:ſed ut nullũ ibi ſit cadendi piculũ. Et ſi in huiuſmõdi ꝓfunditatẽ non clauſã incidens iumẽtũ alicuius moriat:eius preciũ domino ꝓprio ſoluat. Circũdanda eſt quoq; maceria ĩ puteis ſiue lacis: q̃ ꝓ muro ſit:q̃tenus nõ ſinat aliquos illic deuolutos extingui. Depoſitũ ſiqs accepit:tãquã rẽ ſacrã aut diuinã ita cuſtodiat:nulluſq; fraudare creditorẽ ſtudeat neq; uir neq; mulier:nec ſi ĩmenſam auri lucraturus ſit quãtitatẽ:ſpernens q̃ſi nullus ſit:q eũ poſſit arguere. Generaliter itaq; cõuenit unũ quẽq; ſuã cõſciẽtiã ſciẽtẽ bene ageꝛ:& teſtimonio ſuo ſibi ſufficiẽtẽ uniuerſa agere quæ

ab aliis poſſint laudis premia condonare:& maxime reſpicientem ad deum:quē nullus maligno
rum latere poteſt.Si uero nihil agens doloſe:perdiderit cui creditū eſt depoſitū:ueniens ad ſeptē
iudices:iuret ꝑ deū: ꝙ neq; eius cōſilio uel malicia periit:neq; aliqua rei perditæ ꝑte ſit uſus: & i-
culpabilis tūc abſcedat.Si uero uel in aliqua ꝑte uſus fuerit:rem ſibi creditā ipſe perdat etiā uni-
uerſam:& quæcūq; accepit:reddere condēnetur.Sicut aūt de rebus depoſitis ſancitū eſt: ita & ſi-
quis mercedē fraudet operantium corporibus ſuis:habeatur odibilis.Vnde nō eſt fraudanda ui-
ri pauperis merces:ſcientibus uniuerſis:quia ꝑ terra aliiſq; poſſeſſionibus ei deus hoc præſtitit.
Sed neq; differenda ſolutiō eſt:ſed ſub die præbēda:tanquā nolente deo fraudari quāq; uſu labo-
ris ſui.Pro iniuſticia patris nō debere filios puniri:ſed propter ſuā potius uirtutem eis miſericor-
dia præbenda eſt nō leſio:quia filii peſſimoꝝ fuere patrū:neq; odio habēdi ſunt ab iniquis nati.
Sed neq; patribus filioꝝ ſunt repēſanda peccata:cū multa iuuenes extra noſtrā doctrinā ſibimet
arrogent per ſuperbiā:nolentes quæ ſunt utilia doceri & coitū fugere:per quē una ſecū & maſcu
li uirtutem & fructū filioꝝ ꝓcreationis amittunt:quā nobis hoībus ad augmentū generis ꝑbuit
deus:quando ī nece futuroꝝ filioꝝ agitur:& per hoc eoꝝ exterminatur initiū. Nam ſicut aniæ
illoꝝ debilitantur:ita & quæ ſunt corporis permutantur.Similiter aūt quicquid putaſ eſſe uidē
tibus monſtruoſum:nō liceat fieri neq; de hoībus neq; deceteris aīalibus. Hæc ſiquidē uobis le-
gum ueſtræ reipublicæ ſit pacifica cōſtitutio:& deus ꝓpicius eius decorē inuiolabilē cōſeruabit.
Nullūq; fiat tempus quod in aliquo aliquis hæc innouet:& in contrariū mutet. Quia uero ne-
ceſſe eſt humanum genus incōſiderata ꝑicula aut uolūtarias turbas ſcidere:ēt de his breuia collo
quemur q̄tenus ꝑſcientes q̄ oportet fieri:ad opus ſalutis ſitis idoneī:& nō tūc reqrentes quæ nos
conueniat facere:minus inſtructi tēporibus ſuccūbatis.Terrā quā uobis ſine laboribus præbuit
deus:& ſine uirtutū exercitatione cōceſſit:ꝑſtet quidē:ut ea ſine bello fruamini:neq; aliis ī ea cō
tra uos præliātibus:neq; īteſtina ſeditione cōcuſſis:ꝑ quā cōtraria ueſtris patribus gerentes:quæ
ab illis ſunt cuſtodita ꝑdatis:ſed utētes legibus bōis quas uobis deus præbuit ꝑſiſtatis.Si uero ca
ſus belli aut nūc uobis:aut ueſtris filiis poſtea forte ꝓuenerit extra terminos hoc agatur. Bella
turi: legationes & precones mittite ad uoluntarios hoſtes Ante arma nanq; bonū eſt apud eos
uti ſermonibus declarātibus:quoniā & militiā copioſam habentes:& equos & arma:& ante hæc
ꝓpicium deū:& uobiſcū ꝑiter dimicantē:tamē petite:ut nequaq̄ cū eis pugnare debeatis: ne res
eoꝝ auferre cogamī.Et ſiquidē conſentiūt:bonū uobis eſt ſeruare pacē: ſi uero cōfidentes in ſe:
quaſi uirtute præcellāt:& uos uexare conent:exercitū ſup eos inducite:prīcipe quidē utētes om-
nipotēte deo ſub prīcipē uero cōſtituite unū:qui cūctos uirtute præcellat.Multoꝝ nāq; prīcipa-
tus his q agere qcquā excelléter alias celeriter cōpellunt īpedimentū eſt:& potius nouit ledere q̄
iuuare.Exercitus aūt ducaſ mūdus:& īter oēs corporis robore & animi audacia ualde ꝓpoſitus:
timidi uero diſcerēdi ſunt:ne dū circa cōgreſſionē belli cōuertunt ad fugā:hoſtibus magis uires
adiiciāt.Eos qui nup edificauerīt domos:q̄bus tēpus ānale nō fuit ad fruendū:& q plantauerūt:
& necdū ꝑticipati ſunt fructibus ī ꝓuincia dimittendos cēſemus:ſed etiā eos q ſpōſi ſunt: & qui
nup uxores duxerūt ne deſiderio eaꝝ pcentes uitæ & ſeruātes ſemetipſos:ut illis fruantur:arma
tractare cōtēnant.Cū uero caſtra īquit ducitis ꝓuidete ne qd mali geratis. Obſidētes ciuitatem
& lignis egētes ad machinationis opus:nō īcidatis arbores terræ fructiferas: ſed parcite ſcientes:
eas a deo ꝓ utilitate hoīum eē ꝓductas.Quæ ſi uocē haberēt iurgiū uobis īferrēt:qa cū nō ſit in
eis cā belloꝝ:iniquæ ſectiōis ꝓiudicia patiāſ:& ſi uirtus eis foret:ēt demigrarēt: & ī aliā terrā re
cederent.Vincētes aūt ī pugna:rebelles occidite:alios uero ad tributa reddēda ſeruate: ablq; gē-
te chananea.Hos enī cū omni domo cūctos oportet exterminari.Cuſtodite ī bello præcipue:ut
neq; mulier utaſ inſtrumēto uirili:nec uir tunica mulieri. Huiuſmōi ſiquidē moyſes hæbreorū
rempublicā dereliqt.Leges aūt prius q̄drageſimo anno cōſcriptas tradidit:de quibus in alia ſum
cōſcriptione dicturus.Reliquis uero diebus frequētes benedictiōes ꝑ eccleſias eis dedit: & ſuper
eos qui nō legitime uiuerēt:ſi quæ in eis ſunt definita trāſcenderēt maledictiones īpoſuit: deīde
exametrū eis carmē effecit: qd in libro dereliquit in ſacrario cōſeruandū:eloquiū continēs futu
rorum:ſecundum quod oia facta ſunt atq; fient:nullaq; ueritate priuaſ. Hos igitur libros ſimul
& arcam in qua decē uerba duabus tabulis cōſcripta recondidit:& tabernaculum tradidit ſacer-
dotibus:& populū adortatus eſt:ut dum obtinerēt terrā:& collocarentur in ea:amalechitaꝝ nō
obliuiſcerent iniuriā.ſed caſtrametati ſuper eos:pœnā de eis ſumerēt:eoq; eos in deſerto poſitos
afflixiſſent.Capta uero terra chananeoꝝ:& oēm eius multitudinē ꝑimi iuſſit & altare erigendū:
qđ ad ſolis reſpiceret ortū: tum nō longe ab urbe ſicimoꝝ īter duos mōtes: garizeo quidē a de-
xtris poſito:a leuo aūt eo qui hebal nūcupatur:diuiſoq; exercitu per ſex tribus in duobus mon-
tibus:& eū eis leuitis & ſacerdotibus:primū quidē eos qui in mōte garizeo eēnt orare ſancciuit:

bona ſup eos accidere:qui circa religionē dei legūq; cuſtodiā ſtudiū haberēt:nec offenderent in his quæ moyſes imperauit:& his fauere alias tribus:rurſumq; his orātibus:ſex alias reſpondere benedicētes:deīde tranſgreſſoribus ponere maledicta:& ī eoꝝ cōfirmatione ſibi tribus adinuicē conſonare.Conſcripſit aūt benedictiones eoꝝ:ut nequaquā longo tpe hæc doctrina deficeret. Quas etiā moriēs in altaris latere utroq; conſcripſit:ſtāte populo:& ſecū ſacrificia & holocauſta celebrante:qđ nequaquā ulterius fecit.Hæc igitur conſtituit moyſes:& hæbreoꝝ gens hæc mā-data ſequēdo conſtitit.Altera uero populū cū mulieribus & infantibus in eccleſiā conuocauit: ita ut famuli etiā adeſſent & ei iuſiurandū ꝓ legū cuſtodia celebrarēt:ut de dei uoluntate ꝓfecte cogitātes:neq; cognatis fauētes:neq; terrore ꝓmoti:neq; aliā quēlibet fortioré cām q̄ legū cuſto-diā arbitrantes:eaꝝ p̄cepta tranſcenderēt:ſed ſiue quiſquā eoꝝ conſanguineus temptaret huius conuerſationis iura confundere ſiue ciuitas foret:in eis ulciſcerent & ſingulariter & cōiter: & cū eis prævalerent:etiā fundamenta ſubuerterent:ut neq; pauimentū contemnentiū ſi eſſet poſſi-bile remaneret:ſi uero nequirent inferre tormentū:hoc ipſum oſtenderent:quia non ſua uolun-tate feciſſent.Et in his quidē multitudo iurabat.Docuit aūt eos quēadmodum ſacrificia p̄cipue deo placerent:& quō præliantes digni fierent utentes coniectura lapidū:de quibus primitus de-claraui.Prophetauit uero & leſus præſente moyſe. Igitur moyſes cuncta quæ forent pro populi ſalute facienda in bellis ſimul & in pace tractās:legibuſq; compoſitis:& diſtributis reipublicæ pi-ter ornamentis dicit:quia ei diuinitas indicauerit q; ſi tranſgrederent eius religionē hæbrei ex-perirentur aduerſus:ita ut eoꝝ terra armis hoſtiū compleretur:& urbes deſtruerentur:& cōcre-marentur templum:& uiri uenditi ſeruituri forent nullo eoꝝ calamitatibus miſerante:eoſq; cū talia ſuſtineret:fruſtra eē pēituros. Deus tamē īqt q uos creauit:& ciuitates ciuibus uīis tēplūq; reſtituet:eritq; haꝝ rerū calamitas non ſemel ſed ſepius affutura. His dictis:exhortans leſum ad chananeos exercitum ducere tanquā deo cooperante in his quæcūq; tentarēt: & omni multitu-dini benedicens quomodo ego inquit ad noſtros pergo maiores: & deus hoc die me ad illos ire decreuit gratias quidem et adhuc uiuens uobiſq; præſens refero:propter ꝓuidentiā eius:quā nō propter libertatē ſolummō ueſtram gerens:ſed etiā pro muneribus optimis ſemp exhibuit:labo rantiq; mihi & omnē ſollicitudinē adhibenti pro meliori ueſtra cōuerſatione ſua ſolacia nō ne-gauit:& in oībus placidū nobis præbuit ſemetipſum:magis aūt ipſe fuit:qui etiā bonā conuerſa-tionem dedit:finemq; conceſſit:me utens ſub principe pariter & miniſtro:in quo ueſtrū populū uoluit adiuuare.Pro quibus oībus benedicere uirtuti dei cui cura erit & ī futuro cogitare ꝓ uo-bis:moriens optimum iudicaui.& ipſe utiq; hoc debitum deo reſtituens:& uobis ad memoriam dereliq̄s: qa colere uos ſemper hunc oportet:& honorare:& leges reꝝ omnium quas præſti-tit:placiduſq; permanens adhuc præbebit:tanquā optima dona ſeruate:quia peſſimus inimicus eſt & homo nequiſſimus: qui legiſlatori facit iniuriam:& leges ipſas fruſtra poſitas arbitratur. Deum ergo non prouocetis ad iracundiam legibus neglectis:quas ipſe generās uobis dedit.Hæc autem moyſe ad finem uitæ dicente:& cum benedictione ſingulis tribubus futura prophetāte: populus ceſſit cunctus ad lachrymas:ita ut etiam mulieres tundentes ſua pectora:demonſtrarēt in eius morte lugubrem paſſionem.Sed & peruuli flentes:cum adhuc magis ad retinendam tri-ſticiam inualidi forent declarabant:quomodo & ipſi uirtutem eius & magnitudinē ultra ipſam infantiam ſentiebant.Erat itaq; iuuenibus ac ſenioribus erumna magnæ triſticiæ.Alii nanq; ſci-entes:quali tutore priuarentur:de futuro lugebant:aliis uero maximus ob hoc erat luctus: quō cum nondū bene eius uiderentur deguſtare uirtutē: tali principe fraudabant.Nimietatem uero gemitus populi:atq; dolorū:coniicere poterit unuſquiſq; ex eo:q; tunc ipſi legiſlatori proueniſſe dinoſcitur.Nam cū omni tempore ſuaderet non oportere quēquā ꝓ futura deīici morte: tanq̄ hanc uoluntate dei & legis natura ferente: in his tamen quæ gerebantur a populo; uictus eſt ut defleret.Igitur properantē quo erat auferēdus:cuncti cū lachrymis ſequebātur.Moyſes aūt alios quidē manu ſilentiū faciens:procul quietos manere precepit:proximos uero ſuis conſolabat ſer monibus:ne ſequentes lugubrem ei facerent finem.Illi etiā hoc ei præſtandū iudicātes: ut ꝓpria uolūtate diſcederet:ſemetipſos ī aliis locis detinuere flētes:& abeuntē lachrymis currentibus i-tuentes:quē ſolūmō ſeniores deduxerūt:& pōtifex eleazarus:& princeps leſus Cunq; ueniſſet ad monte qui uocat abarim:qui eſt excelſus & e diuerſo poſitus:hiericho terrā optimā chananeoꝝ & amplā intuētibus ad uiuēdū p̄bens:ſeniores dimiſit:& dū ſalutaret eleazaꝝ:& ieſum:eiſq; ad-huc loqret:nube ſubito ſup eū aſtāte:in quadā cōualle ſublatus eſt.Scriptū eſt aūt ī ſacris libris: eū fuiſſe mortuū ꝓp metum:ne ꝓp excellētiā uirtutis q̄ erat circa eū ad diuinitatē abiſſe putaret. Vix itaq; oē tēpus ānoꝝ.xx.& cētū:ex qbus ꝓte tertia pr̄ceps fuit:minus uno mēſe.Defunctus eſt aūt ultimo mēſe āni:q a macedonibus uocat diſtrus:apud nos aūt adari mēſis initiū eſt:ſapia

ctos hoies qui fuerũt quocũq; tpe ſupans:& optime his quæ intelligebat utẽs:ad dicẽdũ uero & ad loquẽdũ populo ualde gratiſſimus:& alia multa bona poſſidẽdo nimis idoneus: ſic quoq; cunctis abſtinens paſſiõibus:ut neq; eſſe in eius aia putarent:ſed ſolummõ eoꝝ noia ſciret:& in aliis potius:q̃ in ſe eſſe conſpiceret.Et dux quidẽ inter paucos illi ſimilis fuit:ꝓpheta uero qualis ille: alter nullus:ita ut qcquid eũ cõtigiſſet loqui:deus putaret audiri.Luxit hũc populus trigĩta diebus: & nunquam triſticiæ magnitudo hæbreos tãta detinuit:quãta fuit in tranſitu moyſeos. Diligebant etenĩ eũ non ſolũ qui fuerũt expti:ſed etiã qui eius legebant leges:queſtioneſq; uehementiſſimas faciebant:& eius uirtutẽ ita cõſiderabant.Finis itaq; moyſes declaratus a nobis hoc modo ſufficiat.

Aec inſunt in quinto libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap.i.

Quõ ieſus duxit hæbreoꝝ exercitũ: & dũ pugnaſſet cõtra chananeos: & deuiciſſet terrã eoꝝ ꝑ ſortes funiculoꝝ ẽ ptitus:& de morte ipius ioſue:& põtificis eleazari. Cap.ii.

Quõ moriẽte duce:filii iſrael fœliciter aliquãto tpre pugnaueret cõtra chananeos. Cap.iii.

Quõ ꝓcedẽte tpe iſraelite trãſcẽdentes patrias leges ad grãdes erũnas deducti ſunt:& ſeditione facta:adinuicem pugnauerunt:huiuſmodi cauſa pro qua deleta eſt tribus beniamin præter ducentos uiros. Cap.iiii.

Quõ poſt hanc afflictionẽ iſraelite rurſus impie agẽtes:opprimũt a chananeis: & a curſato rege aſſyrioꝝ cui ſeruierũt ãnis octo ſed poſtea libertas eis reſtituta eſt ꝑ zenizẽ beli filiũ : pricipate annis quadraginta:qui apud finicas dicitur iudex. Cap.v.

Quõ rurſus populus noſter annis.x.& octo ſeruierunt moabitis:& a quodã aoth noie ſeruitute priuatus ſit:eo principatũ annis:lxxx.tenente. Cap.vi.

Quõ chananeis eos in ſeruitutẽ redigẽtibus ꝑ annos.xx.liberati ſunt per barachum & debborã: qui eoꝝ principes fuerunt. Cap.vii.

Quõ pugnãtes amalechite contra iſraelitas uicerũt:eorũq; ꝓuinciã afflixerũt ãnis ſeptem quos liberauit dominus ꝑ gedeon:qui ſup populũ fuit annis quadraginta. Cap.viii.

Quõ abimelech filius gedeonis ex cõcubina mortuo patre arripuit principatũ:interfectis cũctis fratribus ſuis excepto uno:& de pœna quã exſoluit ꝓ fraterna cæde. Cap.ix.

Quõ iſraelite relinquẽtes legẽ dei opprimũt ab ãmonitis:quos liberauit dominus ꝑ iepte galaaditẽ qui tenuit principatũ ꝑ ſex annos. Cap.x.

Prenunciatio natiuitatis ſamſon: & fortitudo eius : & quantorum malorum auctor fuerit paleſtinis. Cap.xi.

Poſt mortẽ ſamſon põfuit iſraelitis beli ſacerdos:& de noemi uxore elimelech:ſeu de ruth moabitide:quã duxit uxorẽ boos:pater obed patris ieſſẽ:pris dauid. Cap.xii

De ortu ſamuelis prophetæ : qui predixit cladem iſraeliticam ; filiorum beli ſacerdotis perditionem Cap.xiii.

Quõ filii iſrael pugnãtes cũ paleſtinis ceſi ſunt:filii beli ſacerdotis ĩ bello pereunt:arca dei cap ta abducit:ipſe ſacerdos cõpto quod factũ eſt:de ſella corruens:mortuus eſt:cũ tenuiſſet pricipatũ quadraginta ãnis.Continet hic liber tẽpus annoꝝ quadringentoꝝ ſeptuagintaſex.

Incipit liber quintus.

Oyſe itaq; predicto mõ ab hoibus abeũte leſus oĩbus iã ĩ eo legitimis finẽ habẽtibus:& luctu qeſcẽte:ꝓcepit ut populus eſſet ꝑparatus ad expeditũ: miſitq; exploratores ad hiericho:q & uirtutẽ eoꝝ:& q̃ ipſi uolũtatẽ hre uiderẽt:agnoſcerẽt.Ipſe uero diſponebat exercitũ: tãquã iordanẽ oportuno tpe trãſiturus:& cõuocãs pricipes tribuũ ruben & gad:& ꝑſides manaſſe: nã & huius tribus mediã ptẽ ĩ ar nõ aſcripſerat habitare:q eſt chananeoꝝ terræ ps ſeptia:cõmemorabat eis q̃cũq; moyſi ꝓmiſiſſent:atq; poſcebat: ut ꝑſtates & illius ꝓuidẽtiæ q neq; dũ moreret circa eos defeciſſet:& utilitati cõi ſemetipſos ad ea q precipiebat ꝓniſſimos exhiberẽt:& cũ eq tibus qnq̃ginta milĩbus armatoꝝ a loco q dicit abela ad iordanẽ acceſſit ĩ ſtadiis.lx. Cũq; fuiſſet illic caſtrametatus: repente exploratores aduenerũt nihil hoꝝ q agebãt apud chananeos ignorãtes. Latẽter enĩ prius oẽm urbẽ eoꝝ licẽter cõſiderauerũt ſimul & muros qcũq; tortes:& qui nõ ita cauti eẽ uiderẽt:ſed & portas:q dũ eſſent fragiles:oportunũ ꝑberẽt iuaſuris introitũ.Nõ aũt curabãt ciues qcũq; uidebãt eos iſta cõſiderare putãtes uiſiõis gra pegrinos aptiſſima eos ciuitatis loca ſingula ꝑſcrutari:nõ uolũtate tamẽ hoſtili.Cũq; ueſpe factũ fuiſſet:& deſcendentes in habi

taculū quodā muro uicinū ueniſſent ī quo cenaturi erāt:eſſetq; eis addiſcēdi cura:nunciatū ē re gi cenanti:eo q; exploratores qdā ex hæbreoꝝ exercitu ueniētes eēnt ī raab habitaculo:cū multa latēdi ꝓuidētia cōſtituti.Ille uero repēte eos ꝓcepit cōprehēſos adducitut eos torquēs agnoſce ret.qd agere uolētes adeſſent.Cūq; iuaſionē eoꝝ raab agnouiſſet:nā ſupra murū ſtipulā lini ſic cabat:exploratores qdē illic abſcondit.His aūt q miſſi fuerāt a rege dicebat:q; pegrini qdā ignoti fuerīt ante paululū q̄ ſol occūberet apud eā:& cenātes abſceſſerūt.Quos ſi timoꝛe ciuitati:& regi piculū ferētes ueniſſe putarēt ſine labore cōprehēderēt ꝓſequētes.Illi uero muliere ita loquete: nullū eius ſentiētes dolū abſceſſerūt:neq; ꝓſcrutātes habitaculū eius. Cūq; prexiſſent p uias per q̄s eos præcipue ire credebāt:& q̄ ducerēt ad uada iordanis & nullū ſignū agnoſcerēt:a labore qe uerūt.Tumultu aūt ſedato:raab deducēs uiros & piculū ꝓ eoꝝ ſalute faciēs ſuū: q̄ ſi capi ī eoꝝ occultatione potuiſſet:nequaquā ſupplicia regis euaderet:ſed cū oī domo peſſime depiſſet roga uit ut haberent ſui memoriā:& dū chananeoꝝ terrā obtinerēt:huius ſalutis repēſationē eos ſibi cōferre poſcebat.Quo facto:dimiſit abire eos ad ꝓpria:iurātes:ut eā liberarent & quæ cū ea fo rent:dū ueniētes ī ciuitatē uaſtarēt eā:& oēs hītatores eius:ſecundū ſniam apud ſe ꝓfinitā una pi merēt.Hæc enī illa ſcire ſe dicebat ſignis dei uirtute mōſtratis.At illi de ꝓſentibus gr̄as referētes: & de futuris iurabant ope ſe:repanſaturos fore:& ſuadebant:ut dū ſentiret capiendam ciuitatē: oēm poſſeſſionem ſuā atq; domeſticos ī illo habitaculo recōderet:& ante ianuas coccineū fu nē appēderet: quatenus ſciens domū princeps ne qd ei mali fieret cuſtodiret.Adiiciebāt enī.Nū ciamus ei: quia tuo fuerimus ſolatio liberati.Siq̄s uero pugnando ceciderit tuoꝝ:aut tu:neq̄quā nobis hoc aſcribas:qui ꝓpter deū quē iurauimus nunc tibi ꝓponimus ut in nullo debeas q̄ſi de iuriſiurādi trāſgreſſiōe dubitare.Et illi qdē hæc ꝓmittētes abibāt dimiſſi ꝑ muꝝ:& ad ſuos pue niētes nūciauerūt q̄cūq; in urbe geſſiſſent. Ieſus aūt pōtifici eleazaro & ſenioribus dixit q̄ fuerāt ab explora toribus iurata raab:qui iuſiurādū ſua quoq; ſentētia firmauerūt.Metuēte uero duce trāſitū flumis:cū eſſet grādis eius īpetus & nō pontibus trāſiret:nā primitus nō erat iūctus: q̄ ēt ſi uellēt ei pōtē facere:nequaquā ſe arbitrabāt ꝓpter hoſtes hr̄e ꝓmiſſionē iter hæc deus & trāſi bilē fluuiū fieri ei ꝓmiſit:magnitudinē eius īminuēs:& duobus trāſactis diebus.Ieſus trāſpoſuit cūctū exercitū:totāq; multitudinē tali mō.Precedebāt eqdē ſacerdotes habētes arcā:deīde leuite tabernaculū & uaſa quæ ad ſacrificioꝝ miniſteria ſunt neceſſaria deferētes.Sequebaē aūt leuitas ꝑ tribus ſuas oīs exercitus habēs ī medio īfantes atq; mulieres.Metuebāt enī ꝓpter eos: ne uim pateret in flumīe.Cūq; ſacerdotibus primis ītroeūtibus meabilis iā fluuius uideret: altitudine qdē eius īminuta:alueo uero eo q; multus nō eſſet fluctus:q̄ſi ad ſicci pauimenti īſtar expoſito: oēs iā cōfidēter fluuiū trāſmeabāt & qualē eū deus futuꝝ eſſe predixerat:talē eſſe conſpiciebāt. Steterūt aūt ī medio ſacerdotes donec turba trāſiret:& ſecuritatē attingeret.Oībus itaq; trāſeūti bus:egreſſi ſunt ſacerdotes:libeꝝ iā fluuiū relinquētes:ut more ſuo decurreret.Et fluuius quidē egreſſis hæbreis denuo creuit:& magnitudinē ſuā recepit.Illis uero quinq̄ginta ſtadiis precedē tibus exercitus uſq; ad decē ſtadia hierichūtis acceſſit.Ieſus aūt altare ex lapidibus quos ſinguli prīcipes tribuū tulerāt de ꝓfundo iordanis iubēte ꝓpheta cōſtituēs ꝓ futuro ſigno ītrrupti flu minis: ſup eū ſacrificauit deo:& feſtiuitatē paſcæ ī illo loco cunctus populus celebrauit:& oīa q̄ eis deerāt primitus facillie tūc abūdabāt.Nā & meſſem iā maturā chananeoꝝ metebāt:& cætera opulētiſſima poſſidebāt.Tūc eis etiā cibus māne defecit:ex quo aliti.xl.fuerūt ānis.Cū hæc uero iſraelite facerēt:& chananei neq̄quā cōtra eos exirēt:ſed clauſi muro qeſcerēt:ieſus eos obſidere deliberauit.Et pria die feſtiuitatis ferebāt arcā ſacerdotes:precedebantq; ſeptē bucinis ſuis tubas mittētes: rogabantq; ſimul exercitū:ut uiriliter circuirēt muꝝ: ſenioribus ſuis ſequētibus:& tu bas mittētibus ſolummō ſacerdotibus.Quo geſto:ea die nihil amplius faciētes ad caſtra reuerſi ſunt.Cūq; hoc.vi.diebus feciſſent.vii.die oēm populū colligēs armatoꝝ ieſus: captiuitatē urbis ānūciabat:& qa eis illa die deus eā ſine eoꝝ labore cōtraderet:muris eius ſpōte ꝓſtratis:oīa tamē occidēda q̄cūq; aīo placuiſſet hr̄e ꝓcepit:& nullo labore ab hoſtiū nece quieſcēdū:& ut neq; mi ſericordia cedēdi:neq; circa ꝑdā uacādā fugiētes cōtēnerēt inimicos:ſed aīantia cūcta pimerēt:& nihil ad uſum ꝓprie uoluptatis auferrēt:auꝝ uero & argentū quodcūq; inueniret iuſſit auferri: ut deo præcipue geſtoꝝ primiciæ ſeruarent:quæ primū fuiſſent ciuitate ſubacta ꝓceptæ:ſolā ue ro raab liberandā decreuerunt:& generationē eius eo q; ei exploratores prebuerant iuſiurandū Hæc dicens ieſus:atq; diſponens exercitū, deduxit ad ciuitatem. Circuibant autem iterum urbē arca precedente:& ſacerdotibus ad opus populum commonentibus.Cunq; ſepties circuiſſent:& paulatim quieuiſſent repente cecidit murus:neq; machina:neq; alia uiolentia muro ab hæbreis illata.Illi uero ingredientes urbem iericho omnia in ea peremerunt: inopinabilem muri ruinā obſtupeſcentibus mentibus utiq; eorum: ad defenſionem ſuam inutilibus ſubito conſtitutis.

Necabant aũt per itinera cõstipati:& ĩ domibus apprehensi:nulliq; penitus percebaʒ:sed omnes pter occidebãtur:usq; ad mulieres etiam & infantes:eratq; ciuitas plena mortuoꝝ corporibus: & nullus effugit necis incursum.Ciuitatẽ quoq; cunctã incenderũt:simul & regionẽ. Raab uero ad illud cenaculũ cũ suis confugientem exploratores eripuerunt.Quã dum ad se iesus uenire se cisset:gratias egit ꝓ exploratoꝝ salute:& ꝓ tali beneficio dixit non se retributionis fore minorem:donauitq; eã repente multis agris:& rebus maximis honorabat.Siquẽ locũ ciuitatis ptrãsiebat:ignis eum destruebat:& sup habitatores eius deiiciebat.Sed & siquis uastatã postea uellet instruere maledixit quatenus qui fundamenta muroꝝ iaceret:priore filio careret:qui uero pficeret:& nouissimũ simul amitteret.Hoc uero maledictũ nõ neglexit diuinitas:sed impostoꝝ dictu rus sum passionẽ quæ ꝓpter eã factã aduenerit.Congregata est igiʒ innumera multitudo argẽti simul & auri:necnõ & eris:cũ nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad utilitatẽ ꝓpriã ea diripuisse.Et hæc quidẽ iesus sacerdotibus thesauroꝝ recõdenda contradidit.Hoc ergo mõ periit hiericho. Achar uero charini filius ex tribu iuda dũ iuẽisset clamidẽ regiã:totã auro cõtextã:habentẽ auri mazã alias massam:hoc ẽ siclorũ põdus ducẽtorũ:crudele iudicãs:si is q ꝑiculũ habuerat lucrũ iueniẽs qđ in sua utilitate cõferret:daret hoc deo:& nõ magis egenti: fouea faciẽs ualde ꝓfundã ĩ suo tabernaculo supfodiẽs eã:latere se iudicãs deũ:sicut potuit latere cõmilitones. Vocatus est autẽ locus in quo castrametatus ẽ iesus galgala:qđ nomẽ significat libertatẽ.Trãseũtes enĩ fluuiũ:tã semetipsos ab egiptiis:& ab crũnis deserti cõfidebãt esse securos. Post paucos ergo dies uastationis hiericho:mittit iesus.xxx.milia armatoꝝ ĩ ciuitatẽ adan:positã sup hiericho quatenus dimicarẽt.Et cõgressis hostibus:ceciderũt hæbreoꝝ uiri sex & triginta.Cunq; hoc nũciatum fuisset israelitis:magnã tristiciã & crudelẽ angustiã ꝓtinus habuerũt:& nõ tantũ ꝓpter cognatos amissos:licet oẽs uiri boni & nimis exerciti pissent:quãtũ ꝓpter despationẽ suã.Credentes enĩ iam se terrã obtinuisse:& a prælis iã exercitũ uacare:hoc deo taliter ꝓmittẽte:potiores inopinabiliter uidebant hostes:& saccos supinduentes stolis suis:tota die erãt ĩ luctu & lachrymis constituti:nulla re inherentes:nec cibo casu siquidẽ qui contigerat grauissime uidebanʒ afflicti.Videns aũt iesus exercitum ita percussum:& ex omnibus iã rebus pessima despatione deiectũ:audacter accessit ad eũ:& ait.Non nr̃a petulantia uenimus ut hãc terrã armis subiiceremus: sed moyse famulo tuo ad hoc nos adhortante ꝓcessimus dũ multis signis possessionẽ huius terræ præbituꝝ te nobis eẽ ꝓmiseris:exercitũq; armis hostiũ facere meliorẽ.Quæ sunt hæc quæ nobis repẽte uenerũt.Nũc aũt ꝑter spẽ decepti uidemur : & tãq; nõ firma sint tua ꝓmissa q moyses ꝓdixit afficimur:& deterior nunc de futuris metus nos despabiles habet:primũ expimento talia sustinẽtes.Sed tu domine quõ tibi uirtus est malis his adhibere medicinã & ꝑsenti nr̃æ tristiciæ prebere uictoriã:eriã de futura desperatione tuo fauore nos libera.Sic equidẽ iesus pronus in terra iacens deprecabatur deũ.Cui responsio a deo data est:ut surgeret & exercitũ a sua pollutione purgaret:ꝓpter furtũ rerum ei dicataꝝ hanc deuictionẽ nunc super eos eueniss̃e dicens: si uero requireret qui fecerat ac puniret:uictoria eis semp de hostibus proueniret.Hæc ergo populo iesus enarrabat:& uocans eleazarum pontificem:& prĩcipes tribuum:sortem super eos mittebat. Cunq; hoc delictum in tribu iuda factum esse declararetur : rursum per genus sortem misit:& ueritas huius iniqtatis circa cognationẽ achar illuxit.Tunc denuo per unumquẽq; uiꝝ inquisitione facta:apprehensus est achar. Ille uero cum non potuisset negare deo:dum eum ita cõstrinxisse probabatur:furtum confessus est:& protulit in medium uestem. Et ille quidem repente peremptus turpẽ pœnam & incũctanter cõgruã suæ præsumptioni promeruit sepulturã. Iesus ergo purgatum exercitum deduxit ad adã urbem : & nocte circa ciuitatem insidias constituens : diluculo hostibus est congressus. Israel autem cum fiduciã propter priorem uictoriam super eos euntibus : simulando se recedere populus hæbreorum : hoc modo longius eos persequentes traxit a ciuitate : & tanquam de uictoria confidentes. Dum uero resiliss̃et exercitus contra faciem eorum:dediss̃etq; signa quæ constituerat eis : quos in insidiis collocauerat : eosq; excitasset ad pugnam: tunc illi in ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent circa muros ciues intenti:alqui uero & circa aspectum eorum qui egressi fuerãt mentibus occupati illi quidem ciuitatem ceperunt:& omnes occurrentes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad prælium occurrens omnes conuertit in fugam. Cunq; refugerent quasi ad integram ciuitatem : cum & ipsam captam inspicerent : & incensam cum mulieribus & filiis agnouissent: per agros dispersi sunt:defendere semetipsos sollitudine non ualentes. Cum talis calamitas hostes apprehendisset:infantum turba capta est atq; mulierum:& rerum aliarum uasorumq; innumera multitudo necnon greges pecudum hæbrei ceperunt ac multas pecunias. Erat enim locus ido

neus. Et hæc omnia ieſus in galgalis poſitis militibus partitus eſt. Gabaonite uero habitantes iuxta hieroſolymam:uidentes paſſiones quæ prouenerũt hiericho & adanitis: & ad ſemetipſos tranſire hanc uaſtationem exiſtimantes. Ieſum quidem aperte rogare noluerunt: neque enim hoc impetrare ſe quaſi aliquid mediocre putabant:dum in interitu potius chananeorum gentis eum pugnare cognoſcerent. Cheſeritas autem & chiaterimitas quæ uicini eis erant ad auxilium popoſcerunt:dicentes neq; illos periculum declinare: ſi iſtos iſraelite deuicerent: adunati uero poſſent magnitudinem eorum uirtutis euadere. Et dum hæc uerba placuiſſent:miſerunt legatos ad ieſum amicitias poſtulantes:quos præcipue iudicabant idoneos:ut agerent quæ omnibus expedirent. Illi uero confiteri ſe chananeos incautũ exiſtimantes: fugere ſe huiuſmodi piculũ crediderunt ſi dicerent:nihil ſibi cum chananeis quolibet modo competere: ſed longiſſime ab his habitare & ueniſſe ſe pro fide uirtutis eorum: ambulantes itinere multo:& pro coniectura ſermonis huius ueſtimenta monſtrabant. Veſtes enim cum nouæ fuiſſent quando egrediebãt: longo itineris tempore attritas ſibimet aſſerebant. Cilicinis enim ut eorum uerbis crederẽt ueſtibus utebantur. Stantes ergo in medio dicebant ſe miſſos a gabaonitis: & uicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis:facturos cũ eis pacem:more fœderis priæ ſuæ:agnoſcẽtes dei gra atq; dono chananeoꝝ terrã eis poſſidere conceſſam:his tributarios fore gratanter & ciues eoꝝ fieri promereri. Hæc itaq; illi dicentes:& iudicia itineris oſtendentes: rogabant hæbreos ad pacta amicitiaſq; deſcendere. Ieſus autem dictis eorum credens:quod non eſſent de gente chananeorum:amicitias fecit cum eis:& Eleazar pontifex cum ſenioribus præbuit iuſiurandum habituros amicos & ſocios:nihilq; cogitare ſe aduerſus eos iiuſte:populo.ſ.in iureiurãdo una conſentiente. Et illi quidem quæ uoluerant callido conſilio promerentes ad ſemetipſos ibant. Ieſus uero caſtrametatus contra chananeos in confinio gabaonitarum:& agnoſcens non procul ab hieroſolymis gabaonitas inhabitare:& chananeorum generis eſſe:uocans eorum priores de falſitate culpabat. Illis autem non aliam præter hanc ſalutis occaſionem ſe habuiſſe dicentibus: & propterea ad hæc ex neceſſitate ueniſſe: conuocabat pontificem eleazarum & ſeniores: eiſq; cenſentibus publicos eos famulos ne iuſiurandum tranſgrederetur eſſe decretum eſt. Et illi quidem pro calamitate comprehenderant eos:hanc ſui cautelam atque cuſtodiam inuenerunt. Cũ uero rex hieroſolymorum grauiter ferret:eo quod gabaonite cum ieſu pacta feciſſẽt uicinarum gentium reges contra eos pugnaturos ad ſolacia rogabat. Quibus eis præbentibus: quattuor enim erant:& cum eo caſtrametantibus:circa quendam fontem non procul a ciuitate:dum iam pararent obſeſſionem gabaonite auxiliatorem aduocauerunt ieſum. Ad hoc enim uentũ erat ut a ſuis quidem perimi ſe putarent:& ab eis qui ad interitum chananeorum gentis caſtrametabantur ſaluari ſe propter amicitias exiſtimarent. Ieſus autem cum omni exercitu ad eorum ſolacia properare feſtinans:& die noctuq; perambulans: diluculo uenit ad hoſtes: & fugientes ſequebatur:pergens in deſcenſu bethoron:ubi etiam dei quoq; operatione cognouit ſignificatam ſibi tonitruis & fulminibus:& grandinis demiſſione maiore quam ſolitum eſt: inſuper etiam die creſcente:ne nox ſuccedens hæbreorum impetum refrenaret ieſus reges in quadam ſpelũca celatos circa maceda uenit:omneſq; puniuit. Quod uero longitudine tunc dies extenſus eſt:& plus ſolito creuit:palam eſt per ſcripturas:quæ ſunt i templo repoſitæ. Sic igitur exterminatis regibus qui eduxerant contra gabaonitas exercitum: reuerſus eſt rurſum ad chananeæ montana ieſus:& multa cæde in ea facta:ſumens prædã uenit ad exercitum galgalis conſtitutum. Et cum hæbreorum uirtute per circuitum habitantes ſermo diſcurreret:& ſtupor haberet omnes audiẽtes multitudinem peremptorum:caſtrametati ſũt ſuper eos reges chananei:qui circa montem libanum habitabant:& chananei qui campeſtribus erant: paleſtinos ſecum ducentes:uenerunt q; ad ciuitatem berothi galileæ ſuperioris & deierſe:qui locus non procul a galileis eſt. Totius aũt exercitus armatorum erant.ccc.milia:& duo milia curruum. Turbabat itaq; hæc multitudo & ipſum ieſum & iſraelitas:& ſperare meliora ꝓpter timoris magnitudinem dubitabãt. Deo uero arguente timorem eorum:& ſi magis ſolacium ab eo quererẽt:promittente ut deuincerent inimicos: & iubente equos hoſtium ſubneruare: currus incendi: audax in promiſſionibus dei factus fidens perrexit ad inimicos: & quinta die ueniens circa eos: congreſſus eſt: pugnaq; fortis effecta eſt & cædes fide potior: quam poſſit audiri. Perſequens autem eos multũ pambulauit: & oẽm exercitũ hoſtium præter paucos:extinxit:regeſq; ceciderũt uniuerſi:deficientibus hoſtibus ad interficiẽdos: eo quod ieſus coꝝ equos occidit:& currus icendit. Quo facto: ꝓuinciã licẽtius poſſidebat:nullo ꝑſumẽte bellũ ei inferre:ſed ciuitates obſeſſione capiebat:& quicquid potuiſſet ſumere deuaſtabat. Quintus iam annus tranſierat: & nullus remanſerat chananeorum: niſi qui munitione murorum effugerant. Ieſus autem de galgalis denuo caſtrameta-

tus:ſacrum tabernaculum conſtituit circa ciuitatem Sylo:locus enim opportunus pulchritudíe uidebatur:donec edificari templum quietis cauſa permitteret.Et inde procedens ad ſicimam cũ omni populo altare conſtituit deo:ubi moyſes quoque prædixit:& diſtribuens exercitum í mon te quidem garizi conſtituit medium:& in bael dimidium:in quo & altare edificauit: necnon & leuitas ſacerdoteſque diuiſit.Sacrificantes uero & maledicta facientes:& eas in ara conſcriptas re linquentes:ad ſyloam denuo ſunt reuerſi. Ieſus autem cum eſſet ſenex & chananeorum ciuita tes non facile capi uideret: tam propter locorum munitionem:in quibus erant quã propter for titudinem murorum:quos pro naturali ciuitatum cuſtodia circunduxerant:& credebant hoſtes deſperatione captionis ab obſidione recedere:nam propter ſuum interitum chananei cognoſcé tes iſraelitas egreſſos ab egypto:omni illo tempore erant ad faciendas ciuitates fortiſſimas occu pati. Congregari ergo ieſus tunc populum in eccleſiam ſylo præcepit. Quibus cum ſummo ſtudio concurrentibus:commemorans eis: & quibus fuerant iam potiti: & actus quos geſſerãt: quam eſſent optimi:& deo præbente digni:& ꝙ uirtute legum quas ſequebantur.xxx. & unum reges præſumentes eis bellum inferre deuicerant:& omnem exercitum quicunque ſperauerant contra eorum ſe fortitudinem dimicare ita necauerant:ut neque eorum generatio relinqueret: cum uero ciuitates aliæ quidem iam captæ uidereꝫtur:apud alios autem longo tempore oppreſ ſione adhuc opus eſſet:propter murorum munitionem:& habitantium in eis audaciam:petebat eos qui trans iordanem erant:ut laborantes cum eis:& in periculo adiuuantes fratres ſuos ſorti bus propriis fruerentur:grates utique eis pro labore reſtituendas. Tunc etiam ſingulos ait per tribus de quibus teſtimonium daretur:eo ꝙ uirtute præcellerent dirigendos qui terram metiẽ tes fideliter:& in nullo malignantes eius magnitudinem ſine dolo renunciarent. Et ieſus qui dem hæc uerba faciens:populum ſibi habuit fauentem:& uiros qui terram eorum deberent me tiri direxit:dans eis aliquos terræ menſores doctos:quos propter artem ueritas non lateret man dans eis:ut in ea menſuras eſtimarent:& fœlicem terram & quæ minus eſſet idonea. Natura nã que terræ chananeorum huiuſmodi eſt:ut & planiciem magnam habeat:& fructus ferre ſit copi oſa. Quæ comperata quidem aliæ terræ creditur eſſe fœlix cum locis autẽ hierichuntis:& hie roſolymitarũ eſtimata putatur ualde uiliſſima.Licet omnino hæc ſpacia parua: & eorum multa montana ſint:magnitudine uero fructuum & ad cibos aptorun ex pulchritudine alia ſimilis nõ eſt:& propterea eſtimandas potius quam metiendas decreuit has ſortes:dum ſepius unum iuge rum pro mille ſit dignum. Viri autem qui miſſi fuerant cum eſſent decem circueuntes & eſti mantes terram:ſeptimo ad eum menſe reuerſi ſunt ad ciuitatem ſylo:ubi tabernaculum conſti tuerat. Tunc ieſus eleazarum & ſeniores cum principibus tribuum ſumens diuiſit hæc nouem tribubus & dimidiæ tribui manaſſe:ſecundum magnitudinem ſingularum tribuum menſuram efficiens. Cunque miſiſſet ſortem:iudæ quidem tribus ſorte cadente elegit ſuperiorem idumeã. Quæ in longum quidem extenditur uſque hieroſolymam: latitudine uero uſque ad paludem quæ ſodomæ conſtituta eſt.In hac autem ſorte ciuitates erant aſcalon & gaza.Simeon uero í ſe cunda ſorte prouenit idumea quæ circa égyptum eſt & arabiæ montem. Beniamite uero ſortiti ſunt a iordane quidem flumine uſque ad mare longitudinem:latitudinem uero quæ hieroſoly mis betheliſque terminatur. Hæc ſors anguſtiſſima fuit propter terræ fœlicitatem: dierichon enim & hieroſolymitarum tulerunt urbes. Effraim autem tribus a iordane flumine uſque ad gazara longitudinem habuit:latitudinem uero quãcunque habuit bellis quæ uſque ad cam pum maximum terminatur:manaſſe uero medietas a iordane quidẽ uſque ad ciuitatem doron: latitudiné aũt ad bithiſanos:q̃ nunc ſcitopolis appellatur. Poſt hos autẽ yſachar carmelum mõ tem: & fluuium in longitudine habuit taburium alias itabirium montem uero in latitudine: Zabulonite uero uſque geneſar deſcendentem circa carmelum & mare ſortiti ſunt: & conuallẽ quæ carmelum nuncupatur:eo ꝙ etiam huiuſmodi ſit. Aſſerite uero omnem terram quæ ad ſidonem conuerſa eſt habuerunt. Ciuitas autem arce in horum parte fuit:quæ etiam hactipos nuncupatur.Partem uero ad orientem conuerſam uſque ad damaſcum ciuitatem: & galileam ſuperiorem neptalite ſumpſerunt uſque ad montem libanum: fonteſque iordanis:quorum de montibus eſt fluctus collectus.Danite autem loca conuallis ad occaſum ſolis poſita tenuerunt: azoto & doris:determinationemque iamniam ſimul & geth abethoron uſque ad montem: ex quo tribus iuda pendebat. Sic itaque diuiſit ieſus terram:& nouem atque dimidiæ tribui eam tradidit poſſidendam. Nam amorream quæ & ipſa ab uno chananei filio ſic uocata eſt moyſes dudum capiens:tribubus duabus:dimidiæque diſtribuit.Hoc autem & primitus indicaui.Loca uero circa ſidonem & archeos: & amatheos & aritheos inculta tunc erãt. Ieſus autem cum eum iam ſenectus impediret:ut non poſſet ea quæ cogitabat efficere:& dum qui poſt eũ erant princi-

patum ſumpturi negligenter in communi utilitate conuerſarentur:præcepit ſingulis tribubus ut nullum de chananeoꝝ genere in terra quá ſunt ſortite relinqueret. Hanc enī cautelá eis atq; cuſtodiam paternaꝝ ſolēnitatū fore:hanc etiá moyſen prædixiſſe cōmemorans:& hoc ei eē credendū dixit:ſed & leuitis octo &.xxx.ciuitates eē reſtituendas:qui iá prius accepant í amorrea.x. Quaꝝ tres diſtribuit fugacibus habitandas .i.de tribu iuda ebron. Sichen uero ex effrem. & cades de neptalim.Eſt aūt hic locus ſupra galileá.Diuiſit eis & cūctas præde reliqas. Erat náq; terra ápla:& magnas diuitias obtinebant.Abundabát enī & cōiter oēs & eoꝝ ſinguli auro & ueſtibus:& aliis uaſis:& q̄drupedū copia:quoꝝ numerus cōprehendi nō poterat. Poſt hæc aūt exercitu in eccleſiá cōuocato:eis qui ſuper iordané in amorrea cōſtituti erant: quoꝝ exercitus quinquaginta miliū armatoꝝ eſſe uidebatur:ita locutus eſt.Cum deus pater & dominus generis hæbreoꝝ hanc terrā nobis poſſidere conceſſit:& poſſeſſam ſemp ſe nobis ſeruare promiſit:p cuius mandato cognatis indigentibus ꝓniſſime uos obtuliſtis ad oia:iuſtū eſt nulla uos difficultate ulterius detinente quiete etiá frui ſecuris utiq; nobis de uoluntate ueſtra:quia ſi rurſus opus fuerit ad neceſſaria eá iſigniter offeretis:neq; poſt hos labores eritis aliquando tardiores. Gratias ergo agimus uobis ꝓ periculis in q̄bus uixiſtis nō mō ſolum:ſed etiá ſemp acturi ſumus:& quia cū fitis boni memoriá habebitis oium:& mēte retinebitis quæcunq; p uos ꝓuenerunt nobis: & quō uſum bonoꝝ ueſtroꝝ ꝑp nos diſtuliſtis:& laborátes primitus in quibus nūc dei fauore conſiſtimus poſtea uſa ſorte frui utile iudicaſtis.Acceſſerūt aūt ſupra ueſtra bona ex laboribus:quos nobiſcum habuiſtis multæ diuitiæ prædá precioſioré augētes: & aurū & argētū ſup hæc oia quod maius eſt ueſter fauor.Ob quá ré ita nos ad quodcūq; uolueritis ſ repēſatiōe paratos habebitis: q̄ neq̄q̄ hoꝝ quæ moyſes prædixit eſtis obliti:illo etiá in oibus certum habetote nō eſt quicq̄ in quo uobis gratiaꝝ debita nō ſoluamus.Gaudentes ergo uos ad ſortes ueſtras dimittimus:& rogamus ut nullū eſſe terminū noſtræ cognationis exiſtimetis:nec quia iter nos iſte fluuius eſt: alteros nos:& nō hæbreos nos eſſe credatis. Omnes enī ſumus ex abraā qui hic & illic habitamus: unuſq; deus q & noſtros maiores & ueſtros ad illoꝝ pduxit uitam;cuius religionis habetote curam & cōuerſationis: quā per moyſen ipſe cōſtituit.Perdurantes enī in iſtis fauoré dei & eius ſolatium ſemp habebitis:cōuerſis uero uobis ad imitatōnē gentiū externaꝝ auerſabitur ueſtrum genus.Hæc cū dixiſſet ſingulos maioꝝ:& cōiter eoꝝ multitudiné ſalutans:ipſe quidem reſtitit; Deduxit aūt eos populus:nō tamen ſine lachrymis:& uix ſemetipſos abinuicē dimiſerunt.Tranſiens aūt fluuium tribus rubē & gad:& q̄cūq; de manaſſe piter ſequebanť:altare ſuper ripá collo care iordanis decreuerunt:ut memorabile ſignū generationis futuræ cognationis eoꝝ:qui intra Iordanem habitare uidebanť exiſteret.Audientes aūt qui ítra iordané erāt:quia dimiſſi ab eis altare cōſtituiſſent.Et neſcientes qua hoc uoluntate feciſſent: ꝓ nouitate tamē culturæ deorum peregrinoꝝ hoc celebratū credentes & ſacræ religioni derogatū ueriſimile iudicantes erāt arma ti ad ultionem eoꝝ qui collocauerant altare fluuiū tranſituri & puniturí eos q̄ſi ꝓ paternaꝝ deſtructione ſolēnitatum.Non enī uidebaťeis iuſtū ut cognationē reſpicerent:aut dignitatē eoꝝ: qui auctores fuerant haurū reꝝ:ſed dei amplectabanť mandata:& cōmodo honorari congaudebant.Et illi quidē armati ſunt p furoré:retinuit aūt eos ieſus & pōtifex Eleazarus:& pariter ſeniores ſermōibus ſuadētes:ut prius experimenta eoꝝ uoluntatis accipent:deīde ſi male uoluntatis agnoſcerēt eoꝝ mētes:tūc armis ſuper eos incederent. Miſerunt itaq; legatos ad eos:fineen filiū Eleazari:& decē alios apud hæbreos honoratos:cognituros ſapienter cur altare tranſeūtes ſuper ripá flumis ſtatuiſſent.Cūq; illis tráſeuntibus:& ad eos ueniētibus fuiſſet eccleſia cōgregata: ſtás finees hæc dicebat.Magis equidē deliquiſtis quá poſitis correpti de futuro ſermōibus emendari: uerūtamen nō ſecundum magnitudiné iniq̄tatis nos reddituri uobis ad arma repente ultionēq; deſcēdimus. Cognatos náq; uerbis prius corripe uolētes: hác celebrauimus legationem:q̄tenus agnoſceremus cām ꝓ qua acceſſiſtis:ut altare fabricetis:ne petuláter uideremur armis adiť uos: utrum uoluntate bona feciſtis hoc: an reuera culpa conuincatur: unde in uobis iuſtius ulciſcamur.Non enim credimus uos ipſo experimento dei uoluntatem ſepius agnoſcentes:& auditores legum: q̄s ipſe nobis cōtulit exiſtentes:diuiſos a nobis:& in ꝓpriam ſortē uenientes q̄ dei gratia & ipſius circa uos ꝓuidentia meruiſtis:obliuionē eius habere: & tabernaculū arcāq; deſerentes: & altare quod nobis eſt proprium:peregrinos introducere deos: chananeorum mala ſectantes. Sed nihil inique feciſſe optamus:agentes penitentiam:& nequaq̄ uſanientes ulterius:legum paternarum pudorem:memoriamq; ſumentes.Si uero in delicto conſiſtitis:nequaq̄ laborem pro legibus refutamus:ſed tranſeuntes iordané defendimus eas:& ante omnia deum nihil uos a chananeis differre credētes:ſed ſicut ipſos uos quoq; ſimiliter pimentes.Nō enī puteis q̄ qa tráſiſtis

fluuium: etiã a dei uirtute eſtis extranei. Vbiq; in his quæ ſunt ipſius eſtis:& effugere poteſtatẽ eius atq; iudicium nullo modo poteritis.Si uero creditis hunc locum ubi nũc eſtis poſiti impedimentum eſſe correptionis:nihil prohibet denuo terram diuidere:eamq; ad pecudũ paſcua deputare. Sed agite tẽperãter:& a nouo delicto recedite.Rogamus ergo uos per filios & uxores:ne nobis faciatis neceſſitatẽ huius defenſionis; qđ nec ueſtræ:nec ipſoꝝ ſaluti aut cauſis expedit ſic cogitare:ut nõ uerbis uinci potius quã experimentũ uelitis ſuſtinere p̃lioꝝ. Hæc fineæ dicente: præſules eccleſiæ & oĩs multitudo ceperunt de q̃rimoniis ſatiſfacere:& p̃fiteri:neq; ab eoꝝ ſe cognatiõe receſſiſſet:neq; p̃ nouitate altare cõdidiſſe:ſed & deũ unũ noſſe:q hæbreis ẽ oĩbus cõis: & illud altare poſitũ ãte tabernaculũ ad ſacrificia facienda. Hoc aũt altare pp qđ & ſuſpecti eſtis facti:dicebãt nõ p̃ religione collocatũ:ſed ut ſignũ fieret:& indicium ĩ futuro uſræ familiaritatis. Et neceſſe ẽ nobis tẽperare:& ĩ patriis legibus p̃manere:nõ utiq; trãſgreſſionis ĩdiciũ ſicut ſuſpicamini facere.Teſtis aũt nobis ſit deus:q̃a iſtud altare nõ p̃ tali cauſa cõſtruximus. Vnde melioré de his hẽntes opinioné nihil culpetis ulterius:neq; nos extra ſorté iudicãdos eẽ credatis:nec eoꝝ ſimiles q cũ generis abraã ſint:ad nouas ſolẽnitates accedũt. Hæc dicẽtes laudãs finees:reuerſus eſt ad ieſum:& eoꝝ uerba populo nũciabat.Ille uero gaudens q̃ neq; ulla pugnandi foret neceſſitas:nec ad ſanguiné bellũq; deducerentur cõtra cognatos:pacificas deo p̃ his hoſtias ĩmolauit: & dimittẽs poſt hæc multitudiné in p̃prias ſedes:ieſus ipſe in ſichem cõmoratus eſt.Poſt hæc anno.xx.ſenior iã exiſtens euocabat honoratos maxie ciuitatũ & principes & ſeniores: & multitudinem quantãcũq; cõgregari eẽt poſſibile.Quibus in unũ cõuenientibus cũcta beneficia dei cõ memorabat.Erant enĩ multa:per quæ ab humili forma ad hanc gloriã & ſubſtantiã pueniſſent: & ſeruari dei uoluntatẽ:quæ talis circa eos eſſet orabat.Et pie cũctos poſcebat agere: p̃ quã ſolã eis grata diuinitas p̃maneret.Hoc enĩ bene ſe habeẽ dicebat:ut trãſiturus a uita huiuſmõi eis monita derelinqueret:poſcebatq; ab illis:ut quæ ille diceret memoria retinerent. Et ille quidẽ talia præſentibus loquẽs:defunctus eſt cũ uixiſſet annis centũ & decẽ:quoꝝ cũ moyſe quidem p̃ doctrina utiliũ reꝝ cõmoratus ẽ q̃dragĩta:dux aũt poſt illius morté ſex & uiginti ãnis fuit uir neq; ſapiẽtia indignus:nec eaꝝ quæ cogitabat ut multa ſapiẽter ediceret inexptus: ſed ubiq; ſummus & ad opa periculaq; magnanimus audaxq; bella diſponere:& in pace dexter:& ĩ omni tẽpore p̃ci pua uirtute cõueniens.Sepultus eſt aũt in ciuitate thamna ĩ tribu effraim.Eodem uero tempore mortuus eſt & Eleazarus pontifex fineæ filio ſacerdotium derelíquens:cuius ſepultura eſt facta in gabatha ciuitate.

Cap.II.

Oſt hoꝝ itaq; tranſitũ finees p̃phetauit ſecũdũ dei uolũtatẽ ad delendũ chananeoꝝ genus tribui iudæ præbẽdũ eẽ principatũ.Erat enĩ ſtudiũ populo cognoſcere:qđ etiã placeret deo.Tũc aſſumpta ẽ etiã tribus Simeon ad pugnandum: q̃tenus extermiatis hoſtibus ſub ditione etiã eos qui in ipſa ſorte cõſiſtebãt efficerẽt. Chananeis aũt uiuẽtibus apud ſe illo tẽpore rebus cũ magno exercitu eos in bezedin expectabãt:regi bezidinorum adonibezech principatum credẽtes:qđ nomẽ ſignificat dominus bezedinoꝝ:adoni enĩ hæbrea lingua dominus ĩdicatur.Sperabãt enĩ uincere iſraelitas mortuo ieſu. Cõgreſſi uero iſraelite duabus tribubus:q̃s prædixi:magnifice pugnauerũt:& occiderũt eoꝝ quidẽ.x.milia:fugãtes aũt reliquos:& ĩſequentes:adonibezech quoq; ceperũt:eiuſq; manuũ ac pedũ ſummitates ĩciderũt: nõ enĩ poterat deũ latere.Ille aũt hæc patiens ferẽ dixiſſe.Quæ cõtra uos egi:& ſeptuaginta regibus faceẽ nõ eribui: digna recõpenſatione hodie redditũ eſt mihi.Et uiuũ quidẽ illũ tulerunt ad hieroſolymã moriẽtem uero ſepelierunt:& egrediebãtur uaſtantes ciuitates:& plurimas capientes. Inter hæc obſederunt hieroſolymã:ſed hanc quidẽ longo poſt tẽpore capiẽtes:oẽs in ea habitãtes interemerũt. Erat aũt eis ualde grauis deſup munitio murorum:& loci natura reſiſtendo. Vnde caſtrametati ſunt in hæbreon:& hãc capiẽtes oẽs interfecerũt. Relíquebaẽ adhuc genus gigantũ:qui pp corporum magnitudines atq; formas in nullo aliis hoĩbus p̃ximabãt:ultra modũ mirabiles: ut hactenus eoꝝ oſſa monſtrãt:in nullo his de quibus fides habeẽ equalia:quoꝝ genus leuites præcipue deleuerunt.Munus etiã cũ duobus milibus cubitis terrã denuo dederunt nato moyſeos:hic enĩ fuit unus exploratoꝝ:quos miſit moyſes ĩ chananeã. Dederũt aũt & filiis ietro madiãite qui fuit gener moyſi terrã ad poſſidendũ.Nã patriã relinquẽtes ſecuti ſunt eos:& fuerunt in deſerto cũ eis.Tribus itaq; iuda & ſimeon ciuitates quidẽ chananeas ĩ mõtanis ceperũt: in campeſtribus aũt & ad mare poſitaꝝ aſcalonẽ & azotũ.Euaſit uero eos gaza & accaron.Nam dũ eẽnt in cãpeſtribus:& copioſam haberent curruum abundantiã:irruentes ſibimet cõfligebant. Et iſte quidẽ tribus maxime bellando locupletate ad ciuitates proprias receſſerunt:& arma depoſuerunt.Beniamin uero:quorum erat hieroſolyma habitatores ſuos conceſſerunt tributa perſoluere:& ita quieſcentes omnes alios quidem interfecere:alios uero pericula ſuſtinere:ad terraꝝ ſe tradidere

culturam.Hoc aũt & reliquæ tribus imitantes beniamitas faciebant:& eoꝝ tributa parcipientes permittebant chananeos ſine prælijs eſſe.Tribus autem effrem cum obſediſſet bethelã:finem di gnum tempore:& magna laboꝝ obſeſſione inuenire non potuit: quando illi licet affecti in ob ſeſſione omni modo perdurabant.Deinde efframite capientes quendã in ciuitate cõmorantẽ: & neceſſaria eis deferentẽ fidem dederunt:ut ſi ciuitatẽ traderet:ſaluarent eũ & cognatos eriperẽt. Et ille in his iurabat ciuitatem ſe traditurum. Qui tradens urbem:cum ſuis hoc modo ſaluatus eſt.Illi autẽ interimẽtes cũctos inhabitãtes ibi tenuerũt decetero ciuitatẽ. Cap. III.

Gitur poſt hæc circa hoſtes quidem molliores erant iſraelite: circa terrã uero & eius operam diligentiam potius exhibebant. Qui ad diuitias ſe tradentes per epulas & li bidinẽ iam uirtute deficiebant:& in conuerſatione legum integri nõ erant: in his ĩdi gnata diuinitas ſuſcitauit primum quidem ut ita dicam ſua uolũtate chananeos qui poſt ea ſecundum eorum actus multa contra eos crudelitate uſi ſunt. Hæbrei nanq; & circa ea quæ dei ſunt negligentes erant:& circa bella difficiles:cum multa chananei eis abſtuliſſent:& ad labores iam erant propter epulas diſſoluti:agebaturq; ut eorum optima iam conuerſatio deperi ret & ſeniores non audiebant:nec aliud præceptum:nec priorũ ulla ſolemnia conſeruabãt. Erãt autem in agris libidine lucrorum ĩtenti:& propter multam requiem ſeditio eos crudelis iterum compræhendit:& ad hoc uſq; perducti ſunt:ut adinuicem huiuſmodi pugnarent cauſa: pro qua deleta eſt tribus beniamin: præter ſexcentos uiros. Vir de populo leuita: qui erat ſortis effrem & ibi habitabat:de bethleem duxit uxorem.Hic autem locus eſt tribus iude.Cunq; uehementer amaret coniugem: & eius pulchritudine uictus afficeretur:quãdo ab illa non ſimiliter amabat: & ille propter paſſionis eius amorem potius ureretur:lites frequenter inter eos eueniebant. Ad ultimum uero mulier his grauata relinquens uirum abiit ad parentes menſe quarto. Vehemen ter autem graue ferens uir propter amorẽ uenit ad ſoceros:ſolutiſq; litibus placatus eſt circa ea. Et quidem quattuor diebus ibidem commoratus præbẽtibus ei hoſpitalitatem puellæ pntibus quinta die abierunt:& circa meridiem ſunt egreſſi.Tardius enim dimittebant parẽtes filiam: & dei iam tarditas accedebat. Vnus autem famulus eos ſequebatur:& aſinus erat eis in quo mulier uehebatur.Cunq; ueniſſent circa hieroſolymam ambulantibus ſtadiis.xxx.perſuaſit famulis ut manerent:ne & propter noctem ambulantes difficultas aliqua compræhenderet:dum nec ꝓcul hoſtes exiſterent:& tempus frequenter incautum faciat ſuſpecta etiam quæ putantur eſſe tutiſſi ma.Illis autem non placuit apud alienigenas uiros ſuccedere. Erat uero ciuitas chananeorũ: ſed accedentes.xx. adhuc ſtadiis optabant ad propriam deſcendere ciuitatem. Cunq; hæc ſententia ualuiſſet uenit in gabaa tribus beniamĩ iã ueſpere.Et cũ nullus ciuium eum in manſione ſuſcipe ret:ſenior quidam ex agro deſcendes: qui de tribu quidem erat effrem in gabaa uero commora batur:uidens eum qui eſſet interrogabat:& propter quas cauſas non mittens cum iam eſſent te nebræ neceſſaria cœnæ requireret.Ille leuitam quidẽ ſe dixit eſſe:mulierem autem a pntibus re ducere:ad propria remeare:habitationẽ uero ſignificabat habere ĩ ſorte effrem. Quem ſenior & pro cognatione:& eo q; eandẽ poſſederat tribũ:& ꝓpter colloquiũ ad ſuũ duxit hoſpitiũ.Quidã uero iuuẽculi gabaonitaꝝ mulierẽ in platea uidentes:& pulchritudinẽ ſtupentes:dũ apud illum ſenẽ eam ſucceſſiſſe cognoſcerent:contẽnentes eoꝝ infirmitatẽ & paucitatẽ uenerũt ad ianuas eius.Et cũ eis ſenior ut abſcederent ſupplicaret:& ut ne uiolentiã inferrent hoſpiti: nec iniuriam illi petebant:ut data ſibi muliere a rerũ mãſiõe recederẽt.Seniore uero dicẽte q; & cognata eẽt le uite:& p libidinẽ inique in lege delinquerẽt: deficientes circa iuſticiã deridebãt: minabãturq; ſe eum interficere:eo q; eoꝝ cõcupiſcentiã ĩpediret.Cunq; in neceſſitate ueniſſet nolẽs hoſpites in cõtumelia magna relinquere:ſuã eis filiã ceſſit: dicens minus eẽ peccati ſi cõcupiſcentiã ſuã in ea cõplerent:quã ſi iniuriã pegrinis inferrẽt:& iuſticiã nõ ꝓferre quos ſuſceperat: hoc mõ putabat. Cũ uero illi neq; q; a ſuo feruore ꝓ pegrina recederẽt:ſed ĩminerent ut eã acciperẽt:ille quidẽ ſup plicabat:ut nihil inique ꝑſumerẽt. At illi rapiẽtes & adiiciẽtes ꝓ libidine uiolẽtiã:ad ſemetipſos mulierẽ deduxerũt: & p totã noctẽ uſq; ad principiũ diei ĩ eius corpore ludibria ſunt extẽti. Illa uero defecta ĩ his quæ ꝓ uenerãt ad hoſpitẽ rediit:& cõtriſtata pro his quæ ꝓtulerat:præ uerecũ dia ad faciẽ mariti minie ꝑſumebat accedere.Cũq; circa ſe ꝓ his quæ cõtigerãt icurabilẽ reputa ret:lectulo decũbẽs aĩam dereliqt. Vir aũt eius arbitratus ſopore graui mulierem detineri:nihil mali metuẽs excitare eã tẽtabat & cõſolari:qa raptoribus nõ ſpõtanea uolũtate ſe ꝓbuiſſet iniu riis.Cũ uero certe defunctã cognouiſſet a maloꝝ magnitudie:ĩponẽs iumẽto mortuã ad ſe por tare uxorẽ:& diuidẽs eã p mẽbra ĩ ꝓtes duodeci:ꝓ tribus ſingulas deſtinabat mãdatũ dans portã tibus:ut ꝓderent auctores mortis eius:& eiuſmõi crudelitatẽ cũctis tribubus ĩdicarẽt.Illis aũt & aſpectu & auditu graui hoꝝ maloꝝ affectus nullũ ſumẽtes primitus hmõi exẽplũ ira ĩtẽperata

& iuſtiſſima concitati in ſylo ſunt ante tabernaculum congregati:& in arma procedere repente tentabãt:& inſilire gabaonitis:ut hoſtibus.Retinuerunt autem eos ſeniores ſuadentes non oportere:ſic cito contribulis inferre bellum:antequã uerbis agerent de criminibus quãdo nec lex circa extraneos permitteret præter legationẽ iſraelitas bella tractare:ſi forte penitẽtiam agerent qui iniuſte aliquid præſumpſiſſent:bonũ eſſe ut legi obedientes ad gabaonitas mitterent:& mali auctores expeterent: quibus præbitis eos punirẽt:contẽnentes uero armis adirent. Miſerunt ergo ad gabaonitas accuſantes iuuenes de muliere: & eos dari ad ſupplicia depoſcentes:qui legitime nõ egiſſent:quaſi non eſſet iuſtum:ut pro oĩbus illi potius moreretur.Gabaonite uero neq; iuuenes tradiderunt: & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire præceptis:in nullo ſe putãtes eſſe minores armis:neq; multitudine:nec bellandi præſumptione.Erant aũt nimis inſtructi: & ſuper alias tribus induſtrii deſpexeruntq; illos:& indignati ſunt e diuerſo tanq̃ cõpreſſuri uiolentia facientes.Cunq; talia fuiſſent iſraelitis enunciata:iuſiurandum fecerunt: nullam ſuaꝝ uiro beniamiti dare nuptiis filiã:ſed armari ſuper eos:& amplius eis quã aduerſus chananeos reſiſtere:quos hæbrei ſepius expugnaſſent.Repente ergo eduxerunt ſuper eos exercitum quadringẽta milia uiroꝝ. Beniamite uero habuerunt.xxv.milia armatoꝝ:& alioꝝ ſexcentoꝝ:qui ſiniſtris manibus fundibularii uidebantur experti.Et commiſſo prælio circa gabaa fugauerunt iſraelitas beniamite uiri:ceciderunt q; ex eis.xxii.milia:fuiſſentq; plurimi forte necati:niſi nox eos retinuiſſet:& pugnam ſoluiſſet.Et beniamite gaudentes abibant in ciuitatẽ:iſraelite uero obſtupeſcẽtes ſe ita uictos:ad exercitum remeabant.Altera uero die rurſum congreſſi beniamite uicerũt:& mortui ſunt decem & octo milia iſraelitarum:metuenteſq; exercitum reliquerunt. Venientes autem in ciuitatem bethleem proxime conſtitutam:ea die ieiunantes: altera die deprecabantur deum per fineen ſacerdotem:ut eius ira quieſceret:& ei in duabus eoꝝ deuictionibus ſatiſfieret: daretq; eis potentiã contra hoſtes atq; uictoriã.Deus aũt hæc fieri fineæ prophetante promiſit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitũ:mediã quidẽ partẽ in inſidiis circa urbem nocte collocauerant:medii uero beniamitis congreſſi:paulatim eis imminentibus recedebant: & beniamite perſequebantur:hæbreis paulatim refugientibus:& omnio uolẽtibus oẽs eos ab urbe ꝑtrahere: quos quaſi fugientes inſequebantur:ita ut etiã ſeniores & iuniores in ciuitate propter ĩfirmitatem relicti diſcurrerent: adire uolẽtes hoſtes. Cum uero multum a ciuitate receſſiſſent:fugere quidem hæbrei ceſſauerunt:conuerſi aũt ſteterunt ad pugnam: & illis qui ĩ inſidiis erãt dederũt ſignum.Qui ſurgentes cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt.Illi uero ut ſenſere ſe eẽ deceptos:ĩ angustia conſtituti: in quodam coacti & cõcauo loco collecti ſunt: & tibi iaculis ſauciati: ita ut oẽs interirent ꝑter ſexcentos uiros. Quiq; conuerſi & cõſtipati:& ꝑ medios hoſtes tranſeuntes effugerunt ad uicinos montes:quos tenẽtes ibidẽ cõmorati ſunt.Illi uero circa uiginti & quiq; milia ſunt extincti.Igiť iſraelite & gabaa ciuitatẽ igne cõcremauerũt:& mulieres:& ĩfantulos maſculos peremerunt: aliis beniamitaꝝ ciuitatibus ſimilia facientes:ſicq; erant cõtra eos infeſti:ut etiã iabitas qui erant galaditidis regionis: eo ꝙ eis auxilium non præbuiſſent contra beniamitas: mittẽs. xii.milia de ſuis armatis:iuberent omnes interimi: occiderantq; hi qui fuerant miſſi omnes pugnaces ciuitatis cum filiis & uxoribus præter quadringentas uirgines tanta ira ſuccenſi ſunt propter paſſionem correptæ mulieris: & armorum ab eis electa cõditione.Poſt hæc aũt iſraelite pro calamitate beniamitaꝝ puniti ſunt:& ſuper hoc ieiunare propoſuerũt: licet iuſta paſſi eẽnt: eo ꝙ in lege peccauerint:tunc ſexcentos qui fugerant euocant legationibus.Erant enĩ ſuper quãdam petram quæ ſuas appellatur. Legati uero non illis tantummodo calamitatem proueniſſe: ſed etiã ſibi cognatis peuntibus ingemiſcẽtes:ſuadebãt eis ut patiẽter ferrẽt:& ad illoꝝ cetũ concurrerẽt:ne oĩno q̃tum ad ſe beniamitaꝝ tribũ exterminari decernerẽt:dicebantq; eis.Concedimus uobis terrã & ꝓdã quãtũcunq; tollere potueritis:illi uero his cõtra ſe dei decreto geſtis:quãdo ĩ ſua iniq̃tate ſciẽtes pugnauerãt ad alias cõtra tribũ primam obediẽtes uocãtibus aduenerũt. Iſraelite uero uxores eis quadringẽtas uirgines iabitidas dederunt:& deducentis reliquis cogitabant:quõ & illi haberent uxores ut filios ꝓcrearent:cũ utiq; iuraſſent ãte bellũ:ut ſuas filias nulli bẽiamite cõiungerẽt.Et alii quidẽ ſuadebãt illud iuſiurãdũ nõ debere ſeruari:qđ ꝑ iram nõ uoluntate nec iudicio ꝓueniſſet:nihilq; foret deo moleſtũ:ſi tribũ pitura ſaluare poſſent: adiicientes ꝓiuriũ nõ quãdo neceſſitate fit eẽ peſſimũ:ſed quãdo fuerit malignitate cõmiſſũ.Cũq; ſeniores ꝓiurii nomẽ ualde metuerẽt:qđ ait.Hoc cõſilio & iſti uxores habebũt: & religio iuriſiurãdi ſeruabiť.Ter ĩ ãno ĩ Sylo ad mercimoniũ fit cõuẽtus:ſequũturq; mulieres & uirgines.Sinanť ergo bẽiamite ut raptu ducãt uxores q̃ſcũq; potuerĩt:nobis neq; iuitãtibus:neq; ꝓhibẽtibus.Et dum ꝓres eoꝝ q̃ſti fuerĩt uindictamq; poposcerint:dicemus eos potius eſſe culpabiles qui cuſtodiam nõ habuerũt filiaꝝ.Oportet enĩ bẽiamitas irã euadere:qua iã circa eos uſi ſumus ĩmẽſa.His itaq;

conſentientes decreuerunt beniamitas raptu nuptias celebrare. Inſtante uero feſtiuitate: illi quidem .cc. uiri bini uel terni ante ciuitatem per uineas & loca: in quibus ſe latere credebant poſiti: inſidiabantur uirginibus uenientibus. Ille autem cum luſu: nihilq; metuentes ſine cuſtodia properabant. Tunc illi ſurgentes tenuere diſperſas eo modo ducentes uxores: & ad opera ſe terræ deruerunt ſtudentes ut ad ſecundam fœlicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus Beniamin cum pene tota periſſet: iſraelitarum ſapientia reparata eſt. Floruit itaq; repéte: & opulentiæ magnitudine: aliiſq; ditata rebus eſt. Hoc itaq; bellum ita ſedatum eſſe dinoſcitur.

Capitulum. IIII.

Orum uero ſimilia etiam tribum dan ex huiuſmodi cauſa contigit ſuſtinere. Cum iſraelite bellorum iam ſtudium reliquiſſent: & ad opera ſe terræ dediſſent: chananei contemnentes eos: nec aliquid ſe ab eis pati credentes: ſuum collegerunt exercitū: firmam habentes ſpem: quaſi hæbreos affligerent. & decetero ciuitates licenter inhabitarent: curruſq; faciebant: & exercebantur armis: & urbes adinuicem ſibi conſentiebant. Et de tribu quidem iuda aſcalonam ciuitatem: & accaron abſtulerunt: & alias multas in campeſtribus cōſtituras: & ipſos danitas in montana fugere compulerunt: nec paululum eis locum in campeſtribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum eſſent idonei: nec terram ſibi iam ſufficienté haberent: miſerunt de ſuis .v. uiros ad loca mediterranea: qui terrā inſpicerét: in qua habitare decetero potuiſſent. Illi autem non procul a monte libano: & iuxta iordanis fontes circa maximum campum ſi dominus ciuitatis uiam trium dierum perambulantes contemplanteſq; terram bonam & nimis uberrimam ſignificauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes: edificauerūt illic urbé dan cognominatam ab uno filiorum iacob: ex quo & ipſa tribus appellata uidebaſ. Iſraelitis autem & cum iam eſſent in labore difficiles: & in diuinitatis cultu deficerent: aduerſa proueniebant. Nam dum fuiſſent a ſua conuerſatione tranſgreſſi: ferebantur ad libidinem: ut ꝓ ſua uiuerent uoluntate: ita ut imminentibus chananeis: malis omnibus implerétur. Iratus eſt igitur eis deus: & fœlicitatem quā innumeris laboribus acquiſierant propter epulas amiſerunt. Caſtra ſiquidem contra eos agente cuſarto rege aſſirioꝝ: multi pugnantes perierunt: & obſeſſi fortiter capti ſunt: quidam uero propter timorem ſponte ſe illi contradiderunt: & maiora quam poſſent tributa ipoſita ſibimet exſoluebant: & diuerſas iniurias perferebant per annos .viii. poſt quos hoc modo liberati ſunt. Zenes quidā de tribu iuda uir induſtrius: prudentiaq; fortiſſimus reſponſo ſibi dato ne deſpiceret hæbreos in neceſſitate huiuſmōi conſtitutos: ſed ut potius reducere eos ad ius libertatis adiret paucos quoſdam in his laboribus præceptis diuinis adhibens ſibi quibus tunc in illis rebus poſitis aut pudor eſſet: aut quos ſpes confidentiæ nimis acueret primum quidem cuſarti caſtra dirupit. Cunq; plurimi hæbreoꝝ ad certamen accederent: eo ꝙ bene eis prior confidentia proceſſiſſet: cum aſſyriis congreſſi ſunt: eoſq; ualde perſecuti: eufratem tranſmeare coegerunt. Zenes autem cum ipſo fortitudinis opere præbuiſſet effectum pricipatus accepit honorem: ut populum iudicaret: in quo .ſ. xl. annis conuerſatus eſt.

Cap. V.

Oc autem moriente: denuo res iſraelitarum ſine principe uexabantur. Et dum honorem deo non referrét: nec legibus obedirent: magis ac magis afflictionibus ſubiiciebā tur: ita ut eglon rex moabitarum deſpiciens in honeſtam cōuerſationem eorum: bellum eis inferre præſumeret: & multis eos præliis obtineret ac ſubderet: & omnem poteſtatem eorum prorſus humiliaret: eoſq; iuberet tributa perſoluere. Conſtituēs autem ſibimet regnum ī hiericho nihil mali reliquit: quod populo non impoſuit: eoſq; ad inopiam perduxit annis octo & decem. Miſertus autem & deus in his quæ patiebantur: & eorum ſupplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum hoc modo eos eripuit. Quidam iuuenculus nomíe aoth: de tribu beniamin: ex patre Gera: audaciaq; fortiſſimus: & corpore ad opera exercenda robuſtus: in leua manu maximam fortitudinem habēs: cum ī hiericho habitaret: eglon regi factus eſt notus muneribus eum placans: ita ut per hæc etiā cæteris qui erant circa regem carus exiſteret. Aliquā do aūt cū duobus famulis munera regi ferens: latéter gladio in dextro femore ligato: introiebat ad eū. Erat aūt eſtatis tēpus. Cūq; iam dies medius eét: regiæ quieſcebāt cuſtodiæ: pp eſtū cunctis ad prādia recedētibus. Cum ergo iuuéculus eglon munera ꝓbuiſſet: cōmoranti in quodam locō caloris temporibus oportuno: eius ſecretū petiit. Aderant aūt ſoli famuli regis. Cunq; rex famulos abire iuſſiſſet: & cum aoth loqueretur: & ſederet ſuper ſolium ſuum: & aoth terror ingreſſus fuiſſet: nec eū fortiſſime percutere ualeret: relaturū ſe ei ex dei p̄cepto ſomniū dixit. Cū ergo ille letus pro ſomnii recitatione de ſolio ſurrexiſſet: aoth eū ī corde percuſſit: & gladiū derelinquēs egreſſus eſt clauſam ianuam derelinquens. Miniſtri uero quieſcebant: credentes regé in ſoporé conuerſū. Aoth uero ierichūtis latenter hoc indicans: exortabaſ eos ut ſuā defenderét libertaté

At illi gratiſſime hoc audientes tubis utebantur:mos enim eſt patrius his populum conuocari. Miniſtri itaq; eglon diu quæ ei contingerant ignorantes: cum iam adueſpaſceret: metuentes ne quid ei inopinabiliter accidiſſet:in eius cubiculum ſunt ingreſſi:eūq; mortuum cōperientes: in ſtuporem conuerſi ſunt:& anteq̄ ſua caſtra colligerent:iſraelitaꝝ ſuper eos irruit multitudo. Et alii quidem repente perempti ſunt:alii in fugā uerſi:tanq̄ in terra moabitida liberandi. Erant aūt peremptoꝝ ultra.x.milia. Viri iſraelite uero præoccupantes iordanis tranſitum:eoꝝ multos interfecerunt:& nullus eoꝝ manus euaſit. Et hæbrei quidem hoc modo ab iſtoꝝ ſeruitute priuati ſunt. Aoth uero ob hanc cautam principatu honoratus a plebe:defunctus eſt:dum hanc poteſtatem.lxxx.tenuiſſet annis: uirtutiq; etiā p̄ter hanc cām maxima laude dignus exiſtens. Et poſt hunc Sanagar filius anath electus ad principatū: primo anno uitā expleuit.

Cap. VI.

Gitur iſraelite calamitates quas paſſi fuerant:non colēdo deum:nec legibus eius obediendo:correptionem non aſſignantes deo: anteq̄ a moabitaꝝ ſeruitio reſpirarent: a rege chananeoꝝ labin nomīe ſubiugati ſunt. Hic aūt ortus quidem uidebatur de ciuitate Aſeroth:quæ poſita eſt ſuper paludem ſamachonitidē: habebatq; armatorum. ccc.milia equitum.x.milia:& curruum tria milia poſſidebat. In hac itaq; militia dux erat Syſara: apud regem honore primus. Qui ueniens ad iſraelitas:uehementer eos afflixit:ita ut tributa eis imponeret. Quæ.xx.quidem annis ſoluere paſſi ſunt:cum nec ipſi per infelicitatē ſuam reſipiſcerent:& deus maiore tempore eos domare uellet:ꝓpter eoꝝ iniurias & ingratitudines nimis iniuſtas. Decetero aūt tēperātes a malis ſuis:& agnoſcētes has calamitates ſibi pro legum contēptu ueniſſe:quandā prophetiſſam nomine Debboram:quod nomē hæbraica lingua ſignificat apim: rogauerunt ut deprecaretur deum:quatenus miſericordiā haberet eoꝝ:ne deſpiceret eos a chananeis oppreſſos. Deus aūt annuit eoꝝ ſaluti:& ducē elegit de tribu neptalim Barach:quod nomen choruſcationem hæbrea lingua ſignificat. Euocans igitur cum debbora:iuſſit eligere iuuenum.x.milia:& ad hoſtes procedere: præſumebat enim predicēte deo & uictoriam promittēte. Cunq; barach dixiſſet:nō ſe exercitum fore ductuꝝ:niſi & illa quoq; una procederet:irata dixit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā deus tibi contulit:ego uero non refutabo. Et congregantes.x.milia uiros caſtrametati ſunt apud thabor montem. Quibus ſyſara rege præcipiente obuiam uenit:& nō procul ab eis caſtra fixit. Iſraelite uero & barach obſtupeſcētes multitudinē hoſtium:cū de fuga iam cogitarent: debbora retinebat eos:& ipſa die dimicare ꝓcipiebat uictoreſq; eos deo auxiliante pollicebatur. Congreſſis ergo atq; permixtis:eis ymber magnus ifluxit. Et quia nimia ſimul & grando & pluuia in faciem chananeorum uerſa:& uentus eorum aſpectibus imminebat:ita obcecati ſunt:ut arcus eorum & fundibule inutiles fierent:& armati propter frigus uti gladiis non ualerent:iſraelitas uero tempeſtas immiſſa:cum eis poſt terga eſſet: minus nocebat. Qui auxilio dei ſumebant ualde fiduciam: & hoſtes in medium circundantes: multos eorum interfecerunt. Et alii quidem ab iſraelitis extincti ſunt:alii uero excuſſi propriis cecideruntita ut etiam multi eorum conculcati curribus morerentur. Syſara uero exiliens de curru cū uideret fugam exercitus ſui factam:fugiens uenit ad quandam mulierem cenidelarum: nomine lalis. Quem rogantem ut celaret eum ſuſcepit:& petenti potum dedit lactis. Erat enim fatigatus Et cum nimie bibiſſet:conuerſus in ſomnium eſt. Illa uero dormienti ferreum clauum per tempus immiſit:& cum malleo percuſſum ad terrā uſq; depoſuit: & hominibus barach poſt paululum uenientibus eum oſtendit terra confoſſum. Sic ergo uictoria conſtitit ſecundum ea quæ a debbora dicta ſunt:ut per mulierem hic triumphus accideret. Barach autem agens exercitum ſu per aſſur & obuiam uenientem interemit iabin: & cadente principe ciuitatem uſq; ad fundamēta deiiciens princeps fuit per.xl.annos hæbreorum.

Capitulum. VII.

Odem tempore moriente Barach & debbora madianite rogantes amalechitas & arabes caſtrametati ſunt ſuper iſraelitas:& congreſſos ſibimet uiros pugnātes interemerunt:eoſq; manibus alligantes cuncta depredabantur. Hoc autem facientibus illis per annos.vii. iſraelitarum populus per montana collectus eſt:& cāpeſtra dereliquit: foueas quaſdam & ſpeluncas facientes ut fugientes ab illis potuiſſent quodammodo liberari. Nam madianite eſtatis tempore agentes exercitum: per hyemem iſraelitas colere terrā pmittebant:ut laborātes cōprimere facillime poſſent. Erat igit fames:& ciboꝝ maxia difficultas. Tunc ergo cōuerſi ad deū ꝓcibus hæbrei:ut eos eriret exorabāt. Gedeō aūt iaſi filius de tribu manaſſe paucos manipulos ſpicarum ferens:latēter eos terebat in torculari:cum metueret hoc publice in area facere propter hoſtes. Tunc uiſio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eum fœlicē & eaꝝ

deo:hocq; esse maximum eius ꝓpiciationis indiciũ: eo ꝙ tunc uteretur ꝓprio torculari. Cũque præciperet eum fiduciam habere & festinare:quatenus defenderet libertatem:ille hoc ipossibile esse dicebat:quãdo tribus ex qua esset multitudine priuaretur:& puer esset ad tantaꝝ regꝝ opus infirmior.Deus aũt quod deerat se impletuꝝ esse dicebat:eoq; duce israelitis se uictoriam præbiturum.Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset:creditũq; fuisset ei:ac repente ad certamina decem milia uiroꝝ uideretur præparatus exercitus astitit gedeon per somnium deus imbecillem naturam hominũ sibi placere declarauit: & quæ esset fortitudine præcipua refutauit:ut uictoriam non sibi:sed deo proprie reputarent:tanq; si multo hoc dignoq; gereretur exercitu:& crederent:quia eius auxilio uictoriæ opus fuisset impletum: præcepitq; ut circa medium diem in solis ardore ad fluuium faceret uenire exercitum:eosq; qui inclinati biberent magnanimos estimaret: qui uero cum festinatione turbatã biberent aquã:eos crederet hostium formidine detineri.Et cum gedeon secundum dei iussionem hoc adimplesset:trecenti uiri reperti sunt: qui aquã manibus cum timore & tuba lãberent:dixitq; deus:ut istos duces hostes adiret. Posuerunt itaq; castra super iordanem die altera transituri.Et cum gedeon cũ timore consisteret quõ ei prædictum fuerat:ut nocte hostes iuaderet: uolens eum deus a formidine reuocare:præcepit: ut sumens unum militem iuxta tabernacula madianitaꝝ accederet:ab eis consilium belli confidentiamq; sumpturus.Obediens aũt & sumens proprium famulum nomine phara: accedens ad quoddam tabernaculum:inuenit uigilantes in eo:& iuuenculum aliquẽ suo cõmilitoni somniũ recitantem:ita ut gedeon audiret.Erat enim huiusmodi uisio:quã dicebat:quasi uidisset panem ordeacium:qui pro uilitate sua incomestimabilis esset hominibus:per exercitum reuolutum regis appræhendisse tabernaculum necnon & cetera deiecisse. Ille ergo uisioné interitũ exercitus significare pronunciauit:dicens unde etiã hoc uideretur ei:omne inquit semen quod uocatur ordeatium constat esse uilissimum:& iter oẽm populũ israelite uidentur abiecti uelut genus ordei & apud israelitas nunc Gedeon exultat & eius exercitus.Quod uero panem te uidere dixisti:qui tabernacula nostra uastauit:metuo ne deus contra nos gedeon uictoriam condonet. Gedeõ aũt somnium audiens spem magnam habuit pariter & fiduciam:iussitq; suos armari: narrãs eis etiã hostium uisioné. Illi uero in his quæ dicta fuerant præparati sunt: & circa primã uigiliã gedeon suum ducebat exercitum tripartite diuisum:portabantq; cũcti uacuas pharetras & lampades ardentes:quatenus grauis hostibus uideretur inuasio: & in dextra manu cornua ferebant: quibus pro tubis utebãtur.Multum itaq; locum hostium tenebat exercitus:habebantq; multitudiné camelorum: & secundum gentium moré pascentes in uno circuitu erant omnes.Hæbreis aũt prædictum fuerat: ut dum uenissent circa hostiũ castra:signo dato tubis canerent:pharetrasq; cõcutientes cum lampadibus impetũ facerent iubilantes:ꝙ uictoriã deus gedeon cõferret. Quod cũ fecisset:stupor cõpræhendit homines adhuc dormientes:erat enim nox:& hoc deus fieri ita ꝓcurauerat:suntq; perempti pauci quidem ab hostibus:plurimi uero a semetipsis:eo ꝙ linguis propriis discordarent.Nam dum fuissent in turbã redacti:unusquisq; perimebat proximũ: dum eum crederet inimicum:& facta est magna cedes. Fama uero uictoriæ gedeonis ad israelitas peruenieẽte: cuncti simul armati sunt persequẽtes hostes:& cõpræhenderũt eos in quadã ualle scopulis ualde circũdata: quã transire nõ possent:& circunstantes occiderunt omnes:duosq; simul reges oreb & zeb Reliqui uero duces relictos milites colligentes: qui erant quasi.viii.&.x. milia:castrametati sunt multo procul ab israelitis.Gedeon aũt labore non fessus: sed persequens cum omni exercitu:eisq; congrediens fortes uniuersos funditus interemit:& reliquos duces zebin & zarnõ apꝓhendens captiuos duxit.Mortui sunt aũt in ea pugna madianitaꝝ & arabum qui eis solatia præbuerunt quasi centum uiginti milia:multaq; præda auri & argẽti & uestium & camelorꝝ.& subiugalium hæbraice tunc est collata uictoriæ.Gedeon aũt uadens in effrẽ propriam regioné:occidit quosq; madianitaꝝ reges.Tribus aũt effrẽ ex qua erat gedeon eum grauiter ferret:ꝙ cum ea minime dimicasset:exercitũ super eũ festinabat inducere:quia eis non indicasset quando hostes inuaserat.Gedeon uero cũ esset humilis animo & omni uirtute summus: dicebat non se auctoritatis suæ consilio præter eos contra hostes:sed deo iubente pugnasse: uictoriã uero nõ minus eorum quã sui laboris esse fatebatur.His ergo sermonibus eoꝝ mitigans iram:plus hæbreis ꝓfuit quã hostium præda:eosq; a præcipicio intestinæ seditionis eripuit.Iniuriæ tamen huius pẽnam illa tribus excepit:quã.s.oportuno tempore declarabimus. Gedeon itaq; principatũ ponere uolens:coactus retinuit illum annis iugiter.xl.populi iura disponens: & diuersis ad eius iudicia concurrentibus:quæcunq; dixisset:firmissime omnia seruabãtur.Qui cum senex defunctus fuisset:in effrẽ regione sepultus est.

Capitulum.VIII.

S habuit quidem filios liberos.lxx.plures enim habebat uxores:unū aūt filiū habuit ex concubina droma noīe abimelech:qui poſt mortē patris ꝑgēs ī ſyché ad cognatos ſuæ mr̄is unde fuerat orta:& ſumēs ab eis pecunias:quoniā iniquitatū magnitudine uidebatur inſignis:cū eis ad paterna quoq; prædia regreſſus eſt: & oēs fratres occidit abſq; ſolo ioatha. Hic enī fugæ beneficio eſt liberatus.Abimelech aūt aſſūpta tyránide:dominū ſe ꝑ legitimis filiis ī his q̄ uellet facer̄ declarauit:qđ ueheméter iuſticiæ præſulibus erat accerbū. Igitur dū quodā tpe publica in ſyché feſtiuitas eſſet:cūctaq; illic multitudo cōſisteret:frater eius ioathā quē fugiſſe ꝑdiſſimus:aſcendēs ī monte garizim qui ſicimoꝝ ſuperminet ciuitati:clamauit:& multitudine prebēte ſilētiū præcatur ut qđ diceret libenter audirēt:factoq; ſilētio dixit:q; arbores facto ſui cōcilio:hūana uoce petiſſent ſicū:ut ſupra eas regnaret.Qua denegāte:eo q; honore fructus ꝓprii frueret:nec aliū q̄rere deberet extraneum:arbores rurſum cogitationē regni nō reliquerūt:uiſumq; eis eſt ut honorē uiti ꝓberēt.Sed & uitis electa hiſdē uerbis quibus ficus uſa reſpuit regnū.Hoc ipſū facientibus & oliuis:ramnus quā arbores petierāt ut regnū ſumeret ſup eas:hoc enī genus eſt inter ligna quod habet ignē ꝓferendi naturā:ꝓmiſit ſe regnū ſuſcipe & inſegniter ipare:ita tamē ut ſub eius umbra requieſcerēt.Si uero ei cōtraria foret:eius igne cōcremarent.Hoc aūt inquit nō riſus cā dico:ſed quō multoꝝ bonoꝝ expti gedeonis ea quæ nūc gerunt deſpiciūt:uidentes abimelech principē hi qui meos cū eo fratres interemerūt:cū utiq; nihil ab igne differat.Cūq; talia dixiſſet abſceſſit:& habitabat latēter in montibus annis tribus:timens abimelech. Hinc poſt nō multū tpus:ſycimite penitētiam agentes ꝓ nece filioꝝ gedeon: expulerunt ab urbe abimelech pariter & a tribu.Ille ergo cogitabat affligere ciuitatē. Tempore aūt ſupueniente uidemiæ: metuebant colligere fructū:ne quid eis abimelech faceret mali.Veniēte uero ad eos quodā prīcipe:gaal noīe:cū armatis cognatis ſuis:ſycimite querūt ſibi ab eo prebēi munitionē:donec uidemias cōgregarēt.Quo eoꝝ faciēte petitionē:ꝓcedebāt ad opuſ ſuū: & cū eis gaal ſuos ducebat armatos.Cūq; fructus fuiſſet cū ſecuritate collectus: & per ſingulos choros abimelech aperte iā ꝓſumerent blaſphemare: ſed & principes inſidiis loca circa ciuitatē apprehendentes:multos abimelech latenter interfeciſſent:zebul quidā princeps ſychemitaꝝ:cū eſſet extraneus abimelech eis quibus populū gaal exacuebat:abimelech miſſis nūciis indicauit: & monuit ut iſidias poneret ante urbē ſeq; ſuaſuꝝ gaal ut egrediret de ciuitate:quo facto:irruere ſup eū deberet abimelech & agere:ut ī eo ſe defenderet:& deīceps populi ſibi amicicias copularet. Cūq; abimelech in inſidiis reſediſſet:& gaal icaute moraretur ī ſuburbano:& cū eo zebul uidens paulatim ordinatos accedere gaal:ad zebul ait inſiſtere ſibi uiros armatos.Quo reſpondente umbraculū eſſe petraꝝ:cū magis appropiquaret:uerius hoc aſpectu cōſiderās:nō umbrarū eſſe:ſed uirorum dixit iſidias.Reſpōdit ad eū zebul, Nonne tu maliciā abimelech accuſabas. Cur itaq; tuæ uirtutis magnitudinē nō oſtendis:& cū eo pugnā cōgrederis? Gaal ergo turbatus cōgreſſus eſt cū abimelech:& ceciderunt equitū aliqui de eis armatis:ipſe uero fugit in ciuitatē: ut alios euocaret.Et denuo zebul egit:ut gaal expelleretur ex urbe:accuſans eū quaſi contra milites abimelech melior extitiſſet. Abimelech uero cognoſcens egreſſuros ad uidemiā denuo ſychemitas:loca circa urbē inſidiis occupauit.Quibus ꝓcedentibus:iā quidē ps exercitus apprehēdit portas:ut ciuibus auferret īgreſſum:alii uero diſpſos īteremerunt:& ubiq; cædes effecta ē:& ciuitatē ad fundamentū uſq; ſubuertens:ſal quoq; ſup eius ruinas ſeminās:uictor abſceſſit. Oēs itaq; ſychemite hoc modo perempti ſunt.Quicunq; uero ꝑ ꝓuinciā diſpſi pericula fugierūt:ſup quādā petrā munitiſſimā cōgregati morabant̄.Cūq; eā murare niterēt uolūtatē eoꝝ abimelech prenoſcens:ſuper eos cum exercitu uenit:collectiſq; de ſilua lignis:iuſſit ut hæc etiam exercitus faceret uniuerſus.Velociter autem ſaxo circundato lignis ſubiectus eſt ignis:& flamma ſurgente:nullus ex eo ſaxo defugit:ſed una cum uxoribus & filiis ſunt extincti:uiri quidē circa mille & quingentos.Reliquā uero omnem multitudinē ſychemitaꝝ:huiuſmodi calamitas interemit. Quibus hæc afflictio nata eſt:eo q; ſuper uiꝝ ſibimet utilē:eiuſq; genus mala talia protuliſſent. Abimelech autem iſraelitas malis ſycimorum perterrens:præſumebat etiam maiora tentare: & nequaquam uiolentiæ ſuæ modum imponere donec perderet uniuerſos.Veniebat ergo ad thebes & ciuitatem quidem facto diſcurſu cœpit.Cunq; eſſet in ea maxima turris: in qua uniuerſi confugerant:obſidere hāc uolens:dum proxime ueniſſet ad murum ſumens mulier quædā fragmentum mole caput eius repente percuſſit.Qui dum cecidiſſet ſaucius:armigerum rogauit: ut eum occideret:ne mors eius opus mulieris eſſe uideretur.Et ille quidem præceptū fecit.Abimelech aūtē huiuſmodi pœna pro fraterna morte:& his quæ in ſychemitas præſumpſiſſe ꝓbabat̄ exſoluit.Hæc ergo calamitas ſecundum diuinationem ioathan uidetur impleta. Exercitus uero qui cum abimelech fuit eo cadente diſperſus diſceſſit ad ꝓpria. Cap.IX.

Sraelitarum principatum post eum iamer alias iair galatinus ex tribu manasse ꝓcepit: uir & in aliis fœlix:& filios bonos habens.xxx.numero:& ī equitatu preclaros & prīcipatum ciuitatum galadinarum habentes.Hic duo &.xx.annis obtinens principatū: senex defunctus est:& sepulturam ī gamon galadinorum ciuitate promeruit.Res eq dem hæbreoꝝ ad inhonestam uitam:& iniuriam dei legumq; ferebantur.Quos ammonite despicientes & palestini:cum magno exercitu prouinciam deuastabant: omnemq; regionem trans iordanem detinentes:reliqua comprimere præsumebant.Hæbrei uero malis afflicti:ad supplicationes dei conuersi sunt: & sacrificia celebrabant:rogantes eum ut placatus eorum precibus ab ira quiesceret.Deus uero placatus:eis suum concessit auxilium.Interea ammonitis castrametantibus in terra galadinorum: prouinciales occurrerunt ad montem egentes duce. Erat autem quidam nomine iepte: uir nomine paterno potens ad exercitum dispensandum quē sub merce de poscebant.Ad hanc ergo mittentes rogabant ut cum eis pugnaret:promittentes ut ei cuncto tempore principatum exercitus sui concederent.Ille uero nequaquam precibus obediuit:culpás eos quod nō ei præbuissent auxiliū:dum ī iusticiam perpessus aperte fuisset a fratribus.Non enī consanguineus eis erat:sed pegrinus.Cuius utiq; matrem propter amoris ardorem filiis superinduxerat pater.Ergo fratres expulerunt eum:despicientes eius infirmitatem.Et ob hoc in prouincia galaditica morabatur:& omnes de longe ad se uenientes:sub mercede propria retinebat. Illis uero supplicantibus atq; iurantibus:omnem se principatum eidem fore prebituros:tandem aliquando consensit:& uelociter diligentia rerum habita: in urbe masphat exercitu constituto:legationem misit ad regem ammonitarum:causam eius inuasionis accusans. Ille remittens: potius israelitarum accusabat egressum ex egypto:petebatq; ut ab amorreo recederēt: quasi patrum eius a tēpore antiquo fuisset.Cui respondens iepte ait:q; irrationabiliter ꝑ genitores israelitarum de amorrea culparet:sed potius eis gratias agere deberet ꝑ ammonitide alias āmanitide terra sibi concessa:quia dū possibile fuisset secundū moysi iussionem ut eā tollerent:isti eos illic degere permisissent: quam post annos trecentos dei auxilio reparauerant:ob quam rem pugnaturum se fore dixit.Et hæc quidem effatus:legatos abire dimisit.Ipse uero deū pro uictoria deprecatus:& sacrificiū promittēs: ut si uiuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret īmolaret. Congressus copiose uicit:& occidens hostes ꝓsecutus est usq; ad āmanitā alias ammonitā ciuitatē. Et ide digressus ī āmaniten multas uastauit urbes:prædamq; collegit:& a seruitute domesticos liberauit:quā decē & octo sustinuerant annis.Reuersus aūt calamitatē incurrit:nullo modo prisce fœlicitati equalē.Nam eius filia unigenita & uirgo:tūc ei primitus cum uenerat occurrit. Qui grauiter īgemiscens magnitudine tanti doloris afflictus:filiam sibi obuiā uenisse culpabat: quā sacrificandā deo deuouerat.Quæ tamen in illo casu non doluit:pro patris uictoria & ciuiū libertate moritura.Petit aūt duos menses sibi concedi:ut iuuentutem suam cum ciuibus lamētaretur:& tunc uota perferat. Quo tempore transeunte:filiam pater īmolauit:nec legitimū faciens holocaustum:nec deo caꝝ:non utiq; deliberans apud animū suum: qualis apud cæteros huius facti causa uideretur.Igitur cum tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere: eo q; bellum ammonitaꝝ alias ammanitaꝝ eis nō īdicasset:sed absq; ipsis uoluisset prædam habere & gloriam:hoc satisfaciebat dicens:eo q; primo quidē non eos latuisset cognatoꝝ oppressio:sed etiam uocati ad auxiliū non uenissent:cum oportuisset eos ante preces occurrere.Deide dicebat q; hostibus quidem iniuste pugnantibus non præsumerent resistere:postea uero cognatis inferre bella tentarent:& interminatus est:si non temperarent a talibus:deo auxiliante ab eis pœnas exigeret.Quibus dū satisfieri non potuisset:sed contra eū cum exercitu a galatina terra ueniētes pugnarēt:amplū eoꝝ dilatuit interitū:& ꝓsequēs fugientes:& ꝓoccupans exercitu ꝑmissa uada iordanis: pene quadragīta duo milia uiroꝝ occidit.Ipse uero cū pricipatū tenuisset sex annis defunctus est:& sepultus in sebasti patria sua q est ī terra galadinæ.Moriente uero iepte tenuit principatū absanis de tribu iuda ciuitatis bethleē. Hic filios habuit.lx.xxx.masculus:& reliquas uirgines:quos omnes dimisit uiuos:filias uiris tradēs:& filiis dans uxores.Qui dum nihil gessit in septem annis sermone & memoria dignum:in senectute defunctus est:& sepulturam in patria sua ꝑmeruit.Igitur absani morientē:neq; his qui post eū decem annis habuit principatū: noie chilon:de tribu zabulon:aliquā egit uirtutē ꝓcipuā.Post hunc abdō hilonis filius de tribū effraim ciuitate pharathonitoꝝ exīstēs principatū habuit:qui pro sola eruditiōe poterat habere memoriā:nullúq; opus ꝓp pacē rerūq; licentiā nec ipse claꝝ exercuit.Hic aūt filios habuit q̄draginta:& alios ex eoꝝ semine descendētes.xxx.erātq; simul oēs septuaginta:equis exerciti.Quos oēs supstites derelinquens:senectute defunctus est:& opinabilē ī pharathuni ꝑmeruit sepulturā Hoc aūt mortuo:israelitis palestini ꝓualuerūt:ita ut ab his ꝑ quadragīta ānos tributa ꝓciperent.

Vidam manue de tribu dan: inter paucos egregius: & patriæ ſine dubio primus habuit uxorem pulcherrimam: & quæ inter cętum cõprouinciales fœminas eminebat. Et cum filios non haberet: grauiter ferens: deum pro cara ſucceſſione rogare cœpit: in ſuburbano ſuo in campo maximo frequenter aduenięs cum uxore. Erat autem & nimius ī uxoris amore: & ob hoc ſine temperatione zelus ipſius. Et quodā tempore cum mulier eſſet ſola: apparuit ei angelus dei pulchro iuueni ſimilis & procero: eique maſculum filium futurum dei prouidentia nunciauit: qui foret optimus: & fortitudine precipua clarus a quo creſcęte paleſtinos cõprimendos aſſeruit: monuitq; ut eius come minime tonderetur: nullum potum niſi aquæ deo præcipiente bibiturus. Et cum hæc dixiſſet: abſceſſit. Illa uero marito uenienti indicauit angeli uiſionem: & admirandi iuuenis pulchritudinem atq; proceritatem ita: ut ille zelatus in eius laudibus obſtupeſceret: & ſuſpitionem quaſi ex eius amore extraneo conceperit. At illa uolens irrationabilem eius triſticiam mitigare: rogauit deum: ut angelum denuo deſtinaret: q̄tenus maritus eius eū inſpiceret. Et itex p dei gratiā angelus uenit in ſuburbano illox: & apparuit mulieri: uiro remoto. Quem rogabat: ut ſuſtineret donec maritū adduceret: ꝓmittęteq; alias permittente angelo: manue uocatus uenit. Qui cum uidiſſet nec tūc a ſuſpitione ceſſauit: rogauitq; ut quæcunq; uxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cunq; dixiſſet angelus: ſufficere ut noſſet illa quæ dixerat: rogabat eum: ut ei manifeſtaret quis eſſet: quatenus filio nato: gratias ei & munus offerrent. Illo uero dicente: q̄ nihil horum egeret: nec ob hāc cauſam futurx eis filiū nunciaret: petiit: ut expectaret: quatenus ei aliquod munus offerret. Qui dum primitus non annuiſſet: poſtea eo precibus inſiſtente cõceſſit: ut aliquid ei donodaret. Tū manue occidęs hedū: eumq; coquendum uxori prebęs: dū geſtū hoc fuiſſet: præcepit ut poneret ſupra ſaxū & panes & carnes abſq; uaſis. Quo facto: uirga quam tenebat angelus tetigit. carnes: & igne protinus emicante: carnes cum panibus ſunt abſumpti. Tunc angelus ſuper fumum quaſi in curru eis cælum aſcendere uidebatur. Cunq; manue metueret: ne quid ei propter uiſionē dei ꝓueniret aduerſū: eum uxor ut confideret confortabat: & pro ſua utilitate deum ſe uidiſſe fatebatur. Cum uero cõcepiſſet: cuſtodiam habuit mandatox: natumq; appellauerunt ſamſon: quod nomen ſignificat robuſtum. Creſcebatq; puer uelociter: & tam per abſtinentiam ciborum: q̄ capillox remiſſionē propheta iam futurus agnoſcebatur. Hic itaq; ueniens cum parentibus thamna paleſtinorum ciuitatem: dum celebraretur ibi feſtiuitas: uirginem prouincialium concupiuit: rogauitq; parętes ut ei puellam peterent in uxorem. Quibus negantibus: eo q̄ eſſet de aliena gente ꝓgenita: deūq; dicętibus ei nuptias ex hæbreis congruas præbiturum: uicit eius petitio ut ei uirgo deſpōſaret. Dumq; frequenter ad eius parentes iret: occurrit leoni: & cum eſſet inermis: tenens eū manibus ſuffocauit: & in ſilua ī teriore extra uiā ꝓiecit. Rurſumq; dū iret ad puellā: inuenit agmē apū: fauū mellis ī leonis illius ore feciſſe: & tollens exīde tres fauos mellis cū donis reliquis quæ portabat: puellæ contradidit. Cūq; thamnite oēs eſſent in epulis nuptiax: metuentes fortitudinē iuuenis: triginta circa eū pubertate præceſſos conſtituerunt: ſermone quidem uelut ſocios futuros: ope uero cuſtodes: ne q̄d uellet forte cōmittere cōuiuiox facietate creſcente. Cūq; ī ludo cōſiſteret: qualis ſolet tali tępore ꝓuenire: ſamſon ait. Proponā uobis parabolā: & ſi ſolueritis ſeptē diebus ꝓpoſitam queſtionem: lineas ſingulas & ſtolas totidem ꝓpter honorē ueſtræ ſapientiæ: me dāte pcipietis: & cū hac largitate gloriā quoq; & lucrū ſapientiæ poſſidebitis. Illiſq; petentibus ut diceret ait. Qui cuncta uorat: cibū genuit de ſemetipſo ſuauē: licet ipſe nimis ſit inſuauis. Illis aūt p tres dies queſtionē non ualętibus inuenire: & dicentibus puellæ ut a uiro cognoſcęs eis annūciaret: cui etiā minati ſunt incendiū: niſi hoc ſtuderet implere. Samſon puella rogāte ut diceret: primū q̄dē reſtitit. Cūq; illa nimis inſiſteret & ad lachrymas ꝓueniſſet: & indiciū hoc oſſe queretur q̄ eā ſamſon minus amaret: indicauit ei quēadmodū leonē interimeret: & quō apes in ore eius inueniens: tres fauos mellis portaſſet ei. Et ille quidē nihil doloſum metuęs oīa declarauit: illa uero ſermonē hunc petętibus rurſus expoſuit. Septma uero die cū tpus eſſet ut ꝓpoſitā exoluerēt queſtionē: anteq̄ ſol occūberet conuenientes dixerunt: neq; a leone cōprehenſis quicquā inſuauis eſſe: neq; dulcius utentibus melle: Quibus ſamſon reſpondit. Nec quicq̄ aliud muliere doloſius: quæ uobis idē expoſuiſſet uerbū. Et illis quidē dedit quæcūq; ꝓmiſerat: facta præda aſchalonitax qui ei per iter occurrerunt: nam & iſti paleſtini ſunt. Ille ergo nuptias refutauit: & puella quæ eū ꝓuocauit ad iracūdiā: duxit eius amicū. Pro qua iniuria exaſpatus ſamſon: deliberat ut paleſtinos oēs cū ea affligeret. Cūq; eſſet tpus eſtatis & fructus meſſiū preparatus appropī quaret: cōpræhendens trecentas uulpes: & caudis eax ligās ardentes lampades: dimiſit in meſſes paleſtīox: & hoc mō eox depopulatus ē fructus. Paleſtini uero ſciętes eſſe opus ſamſon & cām

pro qua talia ꝑpetraſſet:miſerunt principes ī thamna:uxorēq; eius cū parētibus ſuis ĩteremerūt: tanquā qui mali huius auctores exiſteret.Samſon aūt cū multos ī paleſtinoꝝ campeſtribus occi diſſet:habitabat in etham:eſt enim ſaxum ualde munitū in tribu iuda.Paleſtini itaq; cōtra tribū iuda caſtrametati ſunt.Illis uero dicentibus:iniuſte eis inferri ſuppliciū ꝓpter delicta ſamſon: dū utiq; tributa ꝓſoluerēt:dixerunt ut ſi hoc nollent pati:ſamſon contraderent alligatū. Qui uolēs euadere:uenerūt ad ſaxum ubi ſamſon habitabat cū tribus milibus armatoꝝ:& culpantibus eū pro his quæ cōtra paleſtinos uiros egerat:qui poſſent oī genere hæbreoꝝ calamitates ĩferre: rogabant ut deſcenderet: quatenus eū ditioni illoꝝ cōtraderent:poſcebātq; ut hoc ſponte ꝓferret.Qui cū iuſiurandū accepiſſet: eo q; nihil ei plus fieret quā ut hoſtibus traderet:deſcendēs de ſaxo:ſemetipſum contribuloꝝ ſuoꝝ poteſtati contradidit:ibiq; eum duobus funibus alligātes: ducebant ut traderent paleſtinis.Et cum in quendā locū uenīſſent qui nunc maxilla nūcupatur: ꝓ fortitudine quæ in ſamſon uidebatur:cū nomen primitus non haberet:nō ꝓcul paleſtinis caſtrametantibus & occurrentibus cū gaudio & clamore:tanquā ea quæ cupiebant deſiderabiliter adimpleſſent:diſrūpens uincula ſamſon:& arripiens aſini maxillam quæ in præſenti iacebat: in hoſtes inuectus eſt:& percutiens eos cū maxilla quaſi mille quidem ꝓmit:alios uero turbatos in fugā uertit.Samſon igitur pluſquā oportebat exultās:non dei coopatione credebat hoc factū: ſed ſuis uirtutibus aſcribebat:eo q; ꝓ maxillam alii quidē hoſtium ceciderunt:alii uero in fugam ſunt uerſi.Quē dū ſitis fortiſſima tenuiſſet:conſiderans q; nihil eſt uirtus hūana:dei cuncta eſſe teſtatus:rogabat ne ꝓpter hoc iraſcens eū traderet inimicis:ſed ut potius illi auxiliū ī neceſſitate cōferret:& a malis eriperet.Cuius precibus miſertus deus:fonte circa quādā petrā de aſini maxilla ſuauē copioſumq; ꝓduxit.Inde ſamſon ipſum locū uocauit maxilla:& hactenus hoc noīe nūcupatur. Poſt hanc pugnā ſamſon decipiens paleſtinos uenit ī gazam:& in quodā diuerſorio morabat.Agnoſcentes ergo gazæ principes eius præſentiā fecerūt inſidias ante portā:ut egrediēs non lateret. Samſon uero dū hoc cognouiſſet circa mediā noctē ſurgēs:arripuit portas:ipſaſq; ſimul clauſuras & uectes:& alia eoꝝ ligna ſup humeꝝ tollēs: ea ſup montē hebrō deferrēs collocauit. His itaq; geſtis:trāſcēdebat iā leges patrias:& edicta ꝓpria relinq̄bat.mores imitando pegrinoꝝ: qđ ei ĩitiū mali fuit.Concupiſcēs enī mulierē meretricē noīe:dalilā:apud paleſtinos habitantē:cū ea degebat.Vnde tūc iudices paleſtinoꝝ uenientes ad eā:ꝓmiſſionibus aſtrinxerūt:ut a ſamſon diſceret:quæ cā fortitudinis eius eſſet:ꝓ quā uinci nō poſſet.Illa uero dū circa potū & huiuſmodi conſuetudine eſſet cōſtituta:& miraret eius actus:arcius agebat:ut agnoſcret:quēadmodū tāta uirtute precelleret.Samſon autem dum adhuc ſapientia fortis eſſet:fallebat eam dicēs. Si ſeptem uinearum palmitibus:qui adhuc flecti poſſunt: uinctus fuero:cunctis infirmior ero. Illa ergo tunc quidem tacuit: poſtea uero ĩdicans principibus paleſtinis:celebat aliquos militum intra domum:& dormientē hæbreum artiſſime palmitibus alligauit: deinde excitans:dixit inſiſtere aliquos ſuper eum.Ille ruptis palmitibus tanquam contra inimicos nitebatur inſurgere.Tunc mulier eo ſibi loquente grauiter ſe ferre dicebat:ſi propter incredulitatem fauoris ſui & tanquā non celature quod ei proderet:nollet edicere ueritatem.Cunq; rogantem rurſus falleret dicens:ſeptē ſi funibus eſſet alligatus:perderet fortitudinem:dum & hoc quoq; faciens :nihil geſſiſſet:tertio alligari comas ſuas dixit.Cum uero neq; hoc uerax inuenitur:nimium ſupplicanti:ad ultimum cum iam ei calamitas immineret:uolens præſtare dalilæ ait. Mei deus curam habet:& eius prouidentia natus:hanc nutrio comam:iubente deo ne tondear: mea ſiquidem fortitudo in huius augmento eſt. Hoc illa cognoſcens:abraſis crinibus eius:eum tradidit paleſtinis:cum iam non ualeret ab eorum ſe inuaſione defendere.Qui auferentes eis oculos:ligatum circunduci undiq; fecerunt. Procedente uero tempore:coma ſamſon creuit:& dū eſſet feſtiuitas publica:paleſtini principes atq; nobiles cum epularentur ſimul in fano:cuius edificium duæ columnæ portabāt: adductus eſt ibi ſamſon ad conuiuium:ut ei omnes illuderent.Ille crudelius hoc arbitratus: eo q; ad iniurtis defendere ſe nequiuerit: puero ducenti ſe perſuaſit: ut diceret eo q; poſt laborem requieſcere opus haberet: & eum ad columnas reclinaret. Vbi dum aduenīſſet: commouit eas: ſimulq; cuncta deſtruxit: ſubuerſiſq; cum fano columnis tria milia hominum ſunt extincta:inter quos & ſamſon una defunctus eſt:cum tenuiſſet principatum iſraelitarum annis xx.Dignum eſt igitur laudare uirtutem:& fortitudinem:& magnanimitatē huius uiri etiā circā mortem:& iram quam uſq; ad finem ſui cōtra hoſtes exercuit.Nam quod a muliere captus eſt: humāæ naturæ oportet aſcribi:quæ ē ad uicia facilis:uirtutis uero eius coronam memorabilia neceſſe eſt hīe ꝑconia.Cuius cognati ſumētes corpus ſepelierūt ī ſaraſa regione cū cognatis eius.

Capitulum.XI.

Oſt morte ſamſon:præfuit iſraelitis ſacerdos hæli. Sub hoc prouinciā eoꝝ apprehēdēte fame:elimelech quidā de bethleē ciuitate tribus iudæ famē ferre nō ualēs:uxorē

ſuam noemi:& filios ex ea natos:celliõ & malliõ ſumens:migrauit interram moabitaꝝ. Dumq; ei cũcta bene ꝓcederẽt:filii ſui moabitidas duxere uxores:celliõ quidé orfam : malion aũt ruth. Tranſactus aũt annis.x.&.viii.elimelech & filii eius in breui defuncti ſunt. Noemi amare ferens qđ ei prouenerat:& deſolationẽ caroꝝ non ſuſtinens filioꝝ ꝓpter quos & de patria ſua uidebaẽ egreſſa : rurſus reuertebaẽ ad iudeã. Audierat enĩ ꝙ iam ꝓſpa de ipſa regione nũciarenẽ . Cuius nurus deſeri ab ea nõ tolerabãt:ſed nec ipſa refutando eas ſecũ ꝓficiſci poterat euitare. Et cũ inſiſterent:optans fœliciores nuptias eis:quã quibus fuerant iã priuate:& filios:aliaq; bona cõferri: eas illic remanere poſcebat:nec cũ ea debere ꝓficiſci:in rebus ĩ cæteris & terrã ꝓpriã deſerentes. Et orfa quidé manſit.Ruth aũt cũ ei a ſe recedere ꝓſuadere non potuiſſet:ſociã ſibi duxit : in oẽ quicquid emergeret. Veniẽte itaq; ruth cũ ſocru in bethleem:boos elimelech cognatus ſuſcepit eas.Et cum noemi noie ſuo uocarent:ait illa.Iuſtius marame uocate.Significat enim lingua hæbraica noemi quidé fœlicitatẽ:mara doloré.Ruth interea tempore meſſis egreſſa eſt ꝓmittente ſocru:poſt metẽtes ſpicas colligere:ut alimentũ haberent:uenitq; in agrum boos. Veniẽs autem poſt paululũ boos:uidenſq; puellã:de ea agrimat ſuum prepoſitum requirebat.Ille uero dũ iã ab ea primitus agnouiſſet:domino declarauit. Qui de fauore ſocrus atq; memoria mariti ſibimet copulati gratias agẽs:& ei experimentum rerũ bonaꝝ exoptans:ſpicas quidé eã colligere noluit: ſed metere quicquid poſſet ſibi portare ꝓmiſit:præcipiens uillico ut nihil eam tollere ꝓhiberet: prandiũq; & potũ ei præbuit:dũ meſſores hora cõpetenti comederẽt.Ruth autem tollens ab eo alpheta ſocrui cõſeruauit:& ueſpe cũ ſpicis ad eam uenit. Seruauerat aũt ei noemi partes ciboꝝ: quos ei uicini præbuerant . Narrauitq; & ruth ea quæ illi dixerat boos.Cunq; illa indicaſſet ꝙ cognatus eſſet:& propter pietatẽ ei ſuam ꝓuidentiã exhiberet:rurſus ſequentibus diebus egreſſa eſt ad colligendas ſpicas cum ancillis boos. Veniẽs autem nõ poſt multos dies boos:cum iã eſſet meſſis ordearia maturata:ad aream ꝓpriam ibi dormiebat.Hoc cum audiſſet noemi: cogitabat quẽadmodum cũ eo ruth collocare poſſet.Iudicabat aũt utile:ſi boos ruth haberet uxorẽ : aitq; puellæ ut circa pedes eius clam dormiret.Illa ergo dũ nephas eſſe iudicaret:ut ſocrus ſuæ iuſſiõi reſiſteret:feſtinãs ad aream:tunc quidé latuit boos ꝓfundiſſime dormientẽ.Excitatus uero circa mediam noctẽ:requirebat quæ eſſet.Illa ſuum nomen dicente:& petente ut tanquã dominus eã cubare ꝓmitteret:tunc equidé quieuit.Diluculo uero antequam ad opus famuli mouerenẽ:exci tans eam iuſſit ut tollẽs ordei quantũ poſſet:ꝓperaret ad ſocrum antequã ibi dormiſſe uideretẽ ab aliquibus:dicens caſtitatẽ in talibus derogationibus eſſe ſeruandã:& maxĩe quãdo nihil ꝓpetratur aduerſum.De reliquis uero ſic ait.Eſt mihi ꝓximior genere qui te ducere poſſit uxorẽ:& ſi uoluerit neceſſarie ſequeris illũ quo te repudianie cõiugẽ : te ego ſecundũ leges habebo. Hæc illa ſocrui referẽte;ſecuritas eas tenuit:ſpem habẽtes ꝙ pro eis boos decetero cogitaret. Ille ergo iam media die ueniens in ciuitatẽ:& ſeniores colligẽs:mittens etiam uocauit ruth atq; cognatũ. Quo ueniente:elimelech inquit:& filioꝝ eius hereditatem tenes.Illo confitente hanc ſibi ꝓximitatis lege competere:boos ait.Ergo non ex media parte oportet legum habere memoriam: ſed ut ſecũdum eas uniuerſa facias.Mallionis enim uxor hic uenit:& ſi uis partem agri obtinere: oportet te & uxorem eius ſecũdum leges accipere.At ille boos & hereditatem & uxorem ceſſit. cum & ipſe cognatus eſſet defuncti:qui & uxorẽ habere dixit ſe nã & filios.Boos itaq; teſtificans ſeniores:iuſſit mulieri ut eius calciamentum ſolueret ſecundum legem:& in faciẽ eius expueret. Quo facto:boos ruth duxit uxorem:eiſq; poſt annũ maſculus eſt filius ꝓcreatus:quẽ noemi ſumens conſilio mulieꝝ uocauit obed:eo ꝙ in eius ſenectute nutriret. Obed enĩ hæbraica lingua ſignificat ſeruiens.Porro obed habuit filium ieſſe:ex quo natus eſt Dauid:qui regnauit & principatum ſuis filiis p.xx.& unam generationes uirorum longo tempore dereliquit. Hæc quidem neceſſariæ quæ de ruth geſta ſunt explanaui:oſtendere uolẽs dei potentiam: ꝙ ei poſſibile eſt ad dignitatis culmen euehere quoſcũq; uoluerit:& qualẽ ꝓduxit etiã dauid:huiuſmodi ortũ initiis.

Capitulum.XII.

Aebrei itaq; iebuſeorum afflictione prægrauati bellum rurſum ob huiuſmodi cãm habuerunt cum paleſtinis.Heli ſacerdoti eranr filii duo:ofni & finees:circa homines inſurioſi:& circa diuinitatem impii:nulliq; iniquitati parcebãt:& alia quidem nume ra ab oblaturis propter honorem ſibimet ſequeſtrabant:alia uero rapinæ modo tollebant:& mulieribus religionis cauſa uenientibus cõtumelias inferebant:aliis quidem uiolẽtias facientes aliis uero perſuadentes donis: nihilq; eoꝝ uita a tyrannide peſſima differebat. Quoꝝ pater grauiter hæc ferebat:ſed ut dicebat non corripiebat:populus autem quanto non ſperabat uenturum dei ſuper eos fore ſupplicium:tanto uehementius gemiſcebat. Cunq; futuram cladẽ filiorum eius deus expoſuiſſet & heli & ſamuel qui illo tempore puer erat : tunc palam ſup filiis

habuit luctum. Volo itaq; primitus de propheta loqui: & postea de heli filiis enarrare: necnon & infœlicitatis casum: qué habuit populus hæbreoꝝ. Helchana uir leuita inter medios ciues efrē sortis existens: & ramatha inhabitans ciuitatem: duas uxores duxit: annā & fenennā: ex qua etiā ei filii sunt ꝓgeniti. Qui tamen annā cum esset sine filiis diligebat. Veniente ergo cum suis cōiugibus helchana in ciuitatem silo: ubi erat dei tabernaculū constitutum sicut prædiximus: dum eaꝝ uir per epulas uxoribus & filiis distribueret partes: ána respiciēs alterius mulieris filios circa matrem suam: descendit ad lachrymas: eo q̄ non habuerit filios: & magna sollicitudine ingemiscebat: dumq; consolatione uiri contristari prohiberetur: uenit ad tabernaculum rogans deū: ut ei sobolé concederet: filiiq; faceret esse matrem: uotum uouens: ut primogenitum suū ministraturum deo dicaret: nec eū similem cū priuatis hominibus uictum habere ꝑmitteret. Et dum in orationibus multo tempore moraretur: heli sacerdos sedens ante tabernaculū: uelut ebriā abire præcepit. At illa dū nusquā se bibere fateret: nec ebriā esse: sed ꝓpter sterilitaté filioꝝ afflicta rogasset deum fiduciam eam exhortabatur habere: deū ei filium donaturꝝ esse ꝑmittens. Cū bona itaq; spe ueniens ad maritum: cibum lassa præcepit: & reuertentibus eam in patriam: concepit & peperit filium qué appellauerunt nomine samuel: quasi a deo postulatum. Quibus uenientibus: ut ꝓ natiuitate filii hostias imolarent: & decimas offerrēt: recordata mulier oronis suæ & ꝑmissionis quā de filio uouerat deo: tradidit eū heli dicatū deo futuꝝ ꝓphetā: crescebatq; eius coma: & potius eius erat aqua. Et samuel quidem nutritus in templo cōmorabat: helchanæ aūt ex ána alii filii: & tres filiæ ꝓgenitæ sunt. Porro samuel pleno iam anno duodecimo ꝓphetauit. Quem quodā tempore dormientem: nominatim deus uocauit. Ille uero putās se a sacerdote uocatum: uenit ad eū. Sacerdote uero dicente eū se nō uocasse: tertio deus hoc fecit. Quod dū heli cognouisset: dixit ad eū. Primo quidem samuel filui: nūc aūt dico tibi deum qui uocat: & nota q̄ dicat. Cunq; deus iterum locutus fuisset audiens petit: ut quæ uellet præciperet: in nullo eius ministeriū dilaturus. Cui deus: quō inquit ades cognosce cladē futurā israelitis omni narratione: & crudelitate maioré: & heli filios una die morituros: & sacerdotiū a domo heli esse migrandū. Heli nāq; plus suos filios etiā contra eoꝝ utilitaté elegit diligere: q̄ mihi placere. Cūq; iureiurādo cogeret heli ꝓphetam samuelé: ut hæc ei indicaret: nolebat enim eū contristare samuel de tali sermone tamen eo dicēte: certioré magis habuit expectationē de eoꝝ ꝑditione. Samuel aūt magis ac magis gloria augebat: cū utiq; qcūq; ꝓphetabat: ꝓbarent esse ueracia. Cap. XIII.

O itaq; tempore paleſtini castra mouerunt sup israelitas: circa ciuitaté afech: leuiterq; hoc israelitis ferentibus ad potiora uenerūt. Vicerūt paleſtini: & occiderūt hæbreoꝝ usq; ad tria milia: reliquam uero multitudiné usq; ad castra ꝓpria persecuti sunt. De summa ergo ꝑditione formidātes hæbrei: miserunt ad seniores & pōtifices: ut arcam dei deferrēt: quæ præsente congressi hostibus prævalerent: ignorantes quō maior esset ab arca: qui eis calamitatem inferre decreuerat. Aderatq; arca piter & pontificis filii: quibus præceperat pater: ut si capta arca uiuere uoluissent: ad eius faciem non uenirent. Finees enim iam sacerdotii fungebatur officio patre hoc propter senectutem sibi permittente. Quo facto: securitas data est multa nimis hæbreis tanquā per aduentum arcæ possent hostibus prævalere. Inimici uero stupescebant israelitas: metuentes arcæ præsentiam: sed utriq; parti non sicut putabant accessit. Facta nanq; congressione uictoria quam hæbrei sperabāt paleſtinis allegata est: & perditionem quam illi metuebant: suscipientes hæbrei cognouerūt frustra se habuisse in arca fiduciā. Repente nāq; in manibus hostiū deuenerunt: & amiserunt usq; ad triginta milia uiroꝝ: inter quos ceciderunt quoq; filii sacerdotis: & arca ab hoste ablata est. Nunciata uero perditione in silo & arcæ captiuitate per quendā iuuenculū beniamiten qui iterfuerat bello: cūcta ciuitas luctu repleta est. Porro heli sacerdos sedebat ad portas in altiori sede: & audiēs ciuitatis planctū atq; putans aliquid noui circa suos effectū: euocato iuuene dum agnouisset ea quæ in bello fuerāt gesta de filiis & aliis quæ de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̄ per deū prescius futuroꝝ: quando ualde ea mala confundunt quæ præter spem repente ꝓueniūt. Cū uero etiā arcā audisset ab hostibus captā: dolore turbatus eo q̄ ei ꝑter spē tātū omen accesserat: ruens de sede defunctus est: dū octo & nonaginta uixisset ānos: quoꝝ quadraginta tenuerat principatū. Ea itaq; die defuncta é & cōiunx finees eius filii: dū post occasum mariti nequaq̄ uiuere toleraſſet. Cui ꝑgnanti nūciatus est luctus uiri. Peperit aūt filiū septē mēsium: qué iccaboth appellauerat: qđ nomē designat īgloriū: eo q̄ illo tpe exercitui huiusmodi deformitas accessit. Habuit aūt pricipatū primus heli ex domo ithamar: q̄ fuit unus filioꝝ aaron. Nā primitus de domo eleazari sacerdotis erāt: ex quo honoré filius a pre pcipiebat: & heli finees filio suo tradidit. Post qué abiezer eius filius hūc honoré accepit: qué bozi suo filio dereliqt. Cui rursum ozi filius succeſſit suus: & post hūc helie tenuit sacer-

dotiū:de quo nūc nobis ſermo ē habitus:cuius genus uſq; ad tepora impii ſalomōis hoc habuit: tunc enī ſacerdotiū ex domo eleazari denuo receperunt.

Aec inſunt in ſexto libro Ioſephi hiſtoriæ antiquitatis iudaicæ. Cap.i.

Interitus paleſtinoꝝ & terræ eoꝝ:per irā dei propter arcam quæ ab eis fuerat capta: & quēadmodū eam remiſerunt ad hæbreos. Cap.ii.

Quemadmodum paleſtinoꝝ exercitus ſup eos uenerit:& de uictoria hæbreoꝝ: quā ducatu Samuelis prophetæ adepti ſunt. Cap.iii.

Quod ſamuel cū ꝓpter ſenectutē eſſet īfirmus:ſuis filiis res deſpēſandas īniūxit. Cap.iiii.

Quod dū illi principatū bene nō regerēt:populus ꝓ iram petiuit regē. Cap.v.

Indignatio ſamuel ꝓpter hæc:& Saul regis ordinatio deo iubēte facta. Cap.vi.

Præliū Saul ſup āmonitaꝝ gentē:& uictoria hoſtiūq; uaſtatio. Cap.vii.

Quēadmodum denuo paleſtini pugnātes deuicti ſunt ab hæbreis. Cap.viii.

Bellum & uictoria Saul cum amalechitis. Cap.ix.

Quia præuaricante Saul mandata prophetæ Samuel:alius rex Dauid iubente deo latenter eſt factus. Cap.x.

Quēadmodū denuo pugnauerūt paleſtini aduerſus hæbreos adhuc regnante ſaul & monomachia Dauid cū golia:q paleſtinoꝝ erat eximius:eiuſq; pēptio & defectio paleſtinoꝝ. Cap.xi.

Quēadmodū miratus ſaul fortitudinē dauid:ei ſuā filiam copulauit. Cap.xii.

Quēadmodū poſt hæc ſuſpectū dauid ſibi rex ſaul pimere feſtinauit. Cap.xiii.

Quia ſepius Dauid per Saul ꝑiculum mortis paſſus effugit:& ſecūdo eū ſuper ſe uenientē habēs poteſtatem noluit interficere. Cap.xiiii.

Quēadmodū caſtrametātibus paleſtinis:iteꝝ hæbrei bello deuicti ſūt:& rex eoꝝ ſaul pugnādo mortuus eſt una cum filiis.

Continet hic liber tempus annoꝝ trigītaduoꝝ.

Incipit liber.vi.antiquitatum.

Gitur tenentes paleſtini captiuā ſuoꝝ hoſtiū arcā:ſicut dudū ꝑdiximus ī ciuitatē azotū portauerūt eā:& apud deū ſuū dagon q̄ſi tropheū aliquod poſuerūt. Sequēti uero die diluculo īgreſſi tēplū ut deū ſoléniter adorarēt īueniret deū ſuū circa arcā iacentē: iacebat .n. euulſus de baſe ſua in q̄ ſtaturus eſſe uidebaī:quē denuo eleuātes ſtatueret:grauiter de eius caſu dolētes.cūq; frequēter uenientes dagon īuenirent iacētē:& arcā ſimiliter adorantē:ī āguſtia & cōfuſione grauiſſima cōſtituti ſunt. Nouiſſime azotoꝝ ciuitatē atq; ꝓuinciā diuinitus peſtis īuaſit. Moriebāī enī crudeli paſſiōe diſſēterie & ātēq̄ uelox eius īteritus ꝓueniret ātēq̄ aīæ bona re ſolueréī a corpe:inteſtina eoꝝ corrupta corpis putredine ferebāī. Prouīciā uero cōſurgēs multitudo muriū deuaſtabat:ita ut neq; arboribus neq; fructibus abſtineīt. Dūq; ī his malis azoti teneréī:& reſiſtere calamitati nō poſſent:ītellexerūt hāc ſibi cladē ꝓp arcam domini ꝓueniſſe:uictoriāq; eius nō ſibi ꝓ bono fuiſſe. Miſerunt ergo ad aſcalonītas:petentes:ut arcā domini ipſi ſuſcipent. Quibus azotoꝝ ſupplicatō nō erat īgrata:ſed eis quodāmō grās retulerūt:arcā uero ꝓcipiētes:ī malis ſimilibus cōſtituti ſūt. Secūdū paſſiōes;nāq; azotoꝝ:paſſiōis aſcalonitis arca deuexit. Quā denuo ad alios aſcalonite miſerūt:ſed neq; apud illos māſit. Nā cū & ipſi hiſdē paſſiōibus turbaréī:eā uicinis ciuitatibus tradiderūt. Et iſto mō arca ciuitates paleſtinoꝝ q̄nq; trāſiuit:q̄ſi ꝑdā quādā exigēs:paſſiōibus ſingulas ciuitates quaſſans. Deſpati uero malis hi q iam uidebāī expti:& dū audiētibus hæc nota fierēt:nec arcā ulterius aliq ſuſcipe uellent: huiuſmodi īmīnēte mercede:ad ultimū cogitabāt quēadmodū ea careī poſſēt:cōueniēteſq; q̄nq; urbiū pricipes:geth & accarō:& aſcalō necnō & gazæ:& azoti:tractabāt:qd fieri cōueniret. Et primū qdē placuit:ut arca remitteréī ad ſuos:cum deus eā ꝓprius uīdicaret:& ob hoc peſtes illis īferret urbeſq; uaſtaret. Erāt aūt q dicerét hoc eqdē fieri nō debere:nec falli:ut arcæ paſſionū cās aſcriberent cum ei ptās huiuſmodi aut fortitudo nō eſſet:quando ſi habuiſſet deus curā eius: nequaq̄ tradita fuiſſet hoſtibus:ſed quieſcendū:& cām haꝝ paſſionū dicebāt leuiter tolerādā: qđ utiq; nō deberēt niſi ſolūmō reputare naturæ:q corporibus:& terræ & arboribus:& oībus q̄ ex ea conſtūt:ꝓ tēpoꝝ caſus huiuſmōi mutatiōes īgenerat. Prædictas itaq; ſentētias cōſilia uiroꝝ q priſcis tēporibus ītellectu ꝓcedebāt atq; prudētiā ſupabāt:& maxie quādo ī rebus ſuadere cōgrua uidebant:neq; remittēdā arcā:neq; retinēdā eſſe dicebāt:ſed quiq; ſimulacra aurea ꝓ unaq̄q; ciuitate dedicāda deo ꝓ grāꝝ actione:quō eoꝝ ſaluti ꝓuiderit:eoſq; uiuere fecerit:& paſſiōibus quibus ꝑualere nō poterāt liberaret:totidēq; aureos anulos & mures q eoꝝ regionū depaſti fuerāt atq;

corrupat:& hæc ī loculū esse mittēda & sup arcā ponēda:faciēdū q uehiculū nouū:& boues qui nup genuerāt esse iugēdas:quarū partus claudēdos ac retinendos:ne sequentes mres impedirēt: sed ut eorū desiderio celerrimū potius iter facerēt:tūc illas depulsas portāteq arcā in triuio desē rendas:eisq cōmittēdū quā uellēt agere uiā:& siquidē ad hæbreos irēt:& eorū regionē ascende rent:arcā arbitrandū cām fuisse passionū:si uero alibi fortuitu ꝓparent:reuocandā esse dicebāt: & cognoscerēt:eo q arca nullā uidereť hre uirtutē.Hæc itaq recte se habere iudicantes repente fieri decreuerūt.Agentes aūt ea q sunt ꝑdicta uehiculū cū bobus deduxerūt ī triuiū:illudq relī quentes ibidē secessērūt.Bobus aūt recta uia uelut quodā ductore ꝓcedēte ꝓgētibus palestinorū principes sequebanť:quo starent:aut quo uenirent uolētes agnoscere.Est aūt quidā uicus ī tribu iuda:noīe bethsamis:ī quo uenerūt boues.Cūq in campū maximū deuenissent:ulterius accede re cessauerunt:statuentesq illic uehiculū:gratū miraculū habitatoribus uici illius præbuerunt. Estatis nanq tempus erat:dū oēs in agris essent ꝓ colligendis fructibus.Cū aūt uidissent arcam: delectatione rapti:& opus manuū relinquētes:repēte cucurrerunt ad eā:& deponētes arcā & uas in quo erant recondita simulacra simul & mures posuerunt sup quandā petrā q erat in campo:& mox īmolantes deo:& uehiculū simul & boues holocaustū offerentes ꝓiter epulati sunt.Hæc uidētes palestinorū iudices:ad ꝓpria sunt reuersi.Ira uero atq īdignatio dei.lxx.uiros bethsamitis: & quinqginta milia plebis occidit:eo q nō fuissent digni arcā cōtingere:q nec sacerdotes erant qui ad eā accesserāt interemit.Quos talia patientes fleuerunt sui ꝓpinquiales:& luctū in eis leua uerunt:qualē potuissent habere ꝓ malo diuinitus missō:suūq mortuū unusquisq lugebat:& in dignos se iudicantes ut apud eos consisteret:mittentes ad oēs hæbreos indicauerunt arcā a pale stinis fuisse reuocatā. Qui cognoscentes hoc:reportauerunt eam in cariathiarim;ꝓximā ciuitatē bethsamitarū ubi in domū cuiusdā leuite āminadab noīe:qui uidebať esse iustus & uita religio sus arcā introduxerunt:uelut in loco deo digno:in quo habitaret uir iustus. Ministrabant enim arcæ eius filii:& huic curæ annis.xx.præfuerunt.Tantis enim tēporibus fuit in cariathiarim dū apud palestinos mensibus.vii.habitasset. Cap.II.

Vnq oīs populus illo tēpore quo ciuitas cariathiarim habuerat arcā in orationibus & sacrificiis dei deditus esse uideretur:& maximū circa eam religionis exhiberet offi cium:samuel ꝓpheta uidens fiduciā eorū quasi oportunū esset ut talibus loquereť de libertate & bonis eius fecit alloqū:secūdū q credebat eorū mētibus esse gratū:& ait. O uiri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini:& deus iā īcipiēs esse ꝓpicius & amicus:nō solū cōcupiscenda liberias est:sed etiā facienda ꝑ q uobis eius bona ꝓueniāt.Non enī optare de betis ab hoībus liberari:& agere ꝓ quibus potius seruiatis:sed estote iusti:& maliciā depellentes ab aīabus uris:easq purgātes totis mentibus inuitate deū:eūq bonis actibus honorate.Hæc enī uobis facientibus bona ꝓuenient:seruituq fugabit:& de hostibus repēte triūphus aflereť: quē ꝓmereri nō poteritis armis:nō robore corporū:non multitudine populorū.Non enī malis deus ꝓmittit se talia præbiturū:sed bonis existētibus atq iustis.Ego aūt uobis digna gerētibus:huiusmodi ꝓmissorū astipulator adero.Cūq dixisset hæc:uniuersus populus ei fauit:& eius exhorta tione gauisus est:simul & ānuerūt oēs obedire deo.Quo facto cōgregauit eos samuel in quadam ciuitate quæ uocať masphat:qđ nomē deorsum inspicere hæbraica lingua significat.Hic hauri entes aquā īmolauerūt deo:& tota die ieiunātes in oronibus cōuersati sunt.Qui tamen ibidē cō gregati: palestinos minime latuerūt.Nā cognoscentes cōuētū eorū:magno exercitu atq uirtute: ut nō suspicātibus bellū & imprepatis iferrēt hæbreis aggressī sunt.Illos aūt hoc ualde terruit: & ad tumultū formidinēq ꝓduxit:& recurrētes ad samuel aias suas corruisse & morti ꝓximas iam ꝑditiōe dicebāt.Et ꝓpterea quiescendū:nec uirtutem hostiū cōmouendā:quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramēta uenientibus:sup nudos & iermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nobis alia nulla salutis est:nisi per te exoretur deus:ut euadere nobis cōcesserit palesti nos.At ille & fiduciam habendā dixit: & deū allatū eis adiutoriū ꝓmisit.Et sumens lactātem agnum sacrificauit ꝓ populo:rogauitq deum ut eos contra palestinorū bellū sua dextra tueret: nec eos pituros despiceret:qui secundo iam uidebantur afflicti. Exaudiuit itaq deus orationes hostiasq placitas:& auxiliatrici mente susciens: annuit eis uictoriam & potentiam cōferendā. Dumq adhuc esset sup altare dei sacrificium positū:& nondū sacra fuisset flamma cōsumptum: processit e castris hostium multitudo:& acie constitit ad pugnandum:tanquam spe multa uicto riæ.Dū utriq iudei in angustia uiderenť incluși:quādo nec arma haberēt:nec ad pugnādū ibidē cōcurrissent.Inciderāt enī iopinate in rebus talibus:quæ etiā si predictæ fuissent:nō facile cōgre garenť. Palestinis igiť primū deus terrā mouit eāq tremere fecit:& eis dubiā alias ābiguā demō strauit:ita ut ex eis basis subtrahi uideretť:& scissa ī diuersis aptiōibus sorberetť.Deinde tonitruis

concrepantibus:& igneis choruſcatiõibus lõge micãtibus: uelut incẽdens eoꝝ uultus nimis eos affecit:& ex eoꝝ manibus arma diripiens nudos in fugã uertit.Quo facto:ſamuel eos cũ multitudine ꝓſecutus eſt:& plurimos iterfecit:ꝓſecutuſq; uſq; ad locũ quendã q uocaꝰ correõ:ibi lapidem fixit:uelut terminũ uictoriæ & hoſtiũ fuge: eũq; lapidẽ fortitudiné appellauit: q̃ſi eis ſignũ eſſet diuini ſolacii cõtra hoſtes adhibiti.Inimici uero poſt illã plagã nequaq̃ ſup iſraelitis egreſſi ſunt:ſed timore & memoria reꝝ quæ ſuper eos acciderat qeſcebant. Fiducia ſiquidé quæ dudũ fuerat paleſtinis aduerſus hæbreos:poſt hãc uictoriã facta eſt hæbreoꝝ.Porro ſamuel ſup eos caſtra ducens:ꝑmit multos: eorũq; ſupbia ad nihil deduxit & abſtulit regioné illam:quã primitus uictis iudeis rapuerũt.Hæc aũt erat uſq; ad ciuitaté accaron:a finibus geth extenſa.Igitur illo tẽpore inter iſraelitas & reliquos chananeos frequẽter agebãtur bella: deoq; pro obſeruantia legũ ꝓpicio:iudei ſupauerũt chananeos.Propterea uero Samuel diſpoſito populo:eiſq; reddita ciuitate in ea eos cõuenire ꝓcepit:ut de diuerſis actibus adinuicẽ deceptarẽt:ipſe uero ſemel i anno circuiens ciuitates iudicabat:& multo tpe eqtate oĩa expleuit. Cap.III.

Einde ſenectute grauatus:& agere ſolẽnia ꝓpeditus:filiis ſuis populi tribuit prĩcipatum; quoꝝ ſenior quidẽ dicebaꝰ Iohel:iunior aũt abia. Præpoſuit aũt aliũ quidẽ in bethleem ciuitate:ut illic ſederet & iudicaret:aliũ uero in berſabeæ diuidẽs populũ qui eoꝝ iudiciis obedirent.Iſti ſiquidẽ facti ſunt exemplũ & indiciũ manifeſtũ cuiuſdã:ne ſimiles parentibus ſuis filii exiſterẽt:ſed ut boni quidẽ & moderati ex malis:& mali ꝓducerenꝰ ex bonis. Nam & patris ſui ſtudiũ non recordantes:ſed uiã contrariã ambulantes:& muneribus turpibus lucris iuſticiam cõprimebãt:& iudicia nõ uera:ſed ſecundũ præmia proferebant:& ad epulas præcioſaq; cõuiuia declinantes:primũ quidẽ:quæ erant inimica deo gerebant:ſecũdo aũt patri uidebantur aduerſi: qui multo ſtudio ac ꝓuidentia geſſerat:ut etiã plebs ſciret ſeruare iuſticiã.Populus itaq; dum cõ tumeliam priori cõuerſationi prophetæ filii faceret:grauiter hoc ferẽs ad patrẽ denuo remeauit: qui i ramatha ciuitate cõmorabatur: eiq; iuſticias filioꝝ oẽs expoſuit:& quõ cũ ſenex eſſet: & a tẽpore iam defectus rebus præeſſe non poterat:ſupplicabant ei:atq; rogabant:ut aliquẽ eorũ regem eligeret:qui & principatum gentis haberet & paleſtinos affligeret:qui eis erant prioris iniuſticiæ debitores. Capitulum.IIII.

Hæc ergo uerba cõcuſſerũt ſamuel propter iſertam ei iuſticiã:& odium circa reges. Optimam enim illius tunc cõuerſationis electioné deus ualde diligebat quæ dũ eſſet ſancta: beatos etiã ciues utentes ſe faciebat:nimiaq; cogitatione afflictus.his dictis neq; cibi memoriam habuit:neq; ſomnii:ſed facta nocte reꝝ cogitatiões euoluẽs ſine ſopore ꝑmanſit.Cunq; talia cogitaret:apparuit ei diuinitas:eũq; cõſolata eſt dicẽs:ne ꝑ petitione populi deberet affligi: quaſi nõ i illo ſupbi fuerit:ſed magis i ſe:ne ſolus ſup eos ipſe regnaret:& hæc opa ex quo egreſſi ſunt ab egypto molitos:nõ tamẽ poſt multũ tẽpus eos grauiſſimã eſſe penitentiã habituros; per quã nihil equidẽ qd̃ geſtũ fuerit:ineffectũ erit.Arguenꝰ aũt eſſe contẽtores:& cõſilia nõ pacifica circa me:& circa tuã prophetiã habuiſſe.Præcipio ergo tibi ut eis ordines quẽcũq; monſtrauero regem prædices tamen eis:quales erunt:& quæ ſub rege mala paſſuri ſint: poſtea qualem mutationem habere feſtinant.Hæc ſamuel cum audiſſet:mox die facto conuocatis iudeis: ait daturũ ſe eis regem:ſed primitus quidem narrare eis deberet:quæ illis eſſent futura per reges: & quibus forent afflictionibus atterendi.Scitote inquit:q; primũ quidem filios ueſtros auferent:& alios qdem curruum agitatores eſſe uidebũt:alios uero equites & armigeros: & precurſores: alios,milleñarios:& centenarios:facientq; alios armoꝝ artifices:& opifices curruum:& inſtrumentoꝝ fabros:& agroꝝ ſuoꝝ cultores:uinearũq; foſſores:& nihil erit:in quo nõ obediant his quæ iubentur:ſeruientes ad ſimilitudinem eoꝝ qui precio cõperantur in plebe. Sed & filias ueſtras inquit unguentarias habebunt & cõquæſtrias & molarias:efficientq; omne opus ſub neceſſitate; quaſi ſamuele plagas metuentes & uerbera.Sed & ueſtras poſſeſſiones auferent:& eas eunuchis ſuis & armigeris cõdonabunt:& iumẽtoꝝ greges eis diſtribuẽt.Et ut breuiter ſit dicẽdũ ſeruietis cum oĩbus ueſtris regi ſimiles ſeruoꝝ eius effecti:horũq; ſermonũ memoriã tũc hẽbitis:quando hæc paſſi fueritis & penitẽtiam ducti rogaueritis deũ ut uſi miſereaꝰ:& dõet a regali onere uelociſſimã libertatẽ:q uſas nõ ſuſcipiet ꝓces:ſed eas reſpuẽs uſas ſinet:ut maloꝝ cõſilioꝝ torméta ſuſtineatis.Erat aũt populus i hac ꝓphetia futuraꝝ reꝝ ualde fatuus & difficilis:ut cõſiliũ qd̃ ſemel in mẽte collocarat expleret.Nã neq; audiẽtes talia ſunt cõuerſi:neq; eiſdẽ ſermõibus eos ꝓpheta ꝑterruit:ſed magis uehementer inſtabãt & regẽ ſibi ordinari nimie poſtulabãt:nec cogitandũ de uenturo eſſe cenſcebãt:ſed fore neceſſariũ ſecũ ꝑ afflictione,inimicoꝝ habere pugnaturũ regẽ: quando nulla prouinciarum in tali conuerſatione ſine rege conſiſteret. Videns autem eos Samuel nec in his quæ fuerant prædicta conuerſos: ſed potius imminentes ait. Nunc equidem ad

ꝓpria ſinguli quiq; recedite: oportune uero uos euocabo:dū quē uobis daturus ſum regē a deo cognouero.Erat igitur quidam de tribu beniamin uir nobilis moribus & laudabilis nomīe.Cis Huius erat filius iam iuuēculus:formaq; pulcherrimus:& corpore ualde procerus:quiq; multos mente ac prudētia præcedebat:uocabaturq; Saul. Hic uero cis dum aſini præcipui de grege eius erraſſent in quibus nimis:& ſicut ī nullo alio iumēto delectabatur:filium ſuū ad requirēdos eos cum uno famulo deſtinauit.Qui dum tribū patriā requirendo aſinos circuiſſet:uenit ad alias:& dum neq; in eis inueniſſet:diſcedere cogitabat ne patri de ſe moleſtiā cogitationis inferret.Cūq; in ramatha ciuitate ueniſſet:& puer qui cum eo erat dixiſſet ei:in ea eſſe ꝓphetā uerū: dediſſetq; conſilia ut ad eum irent:ac per eum de aſinis quos quærebant agnoſcerent:reſpondit nihil habe re præ manibus quod euntes deberent offerre prophetæ:quoniā uiæ pecunia iam fuiſſet expen ſa.Tunc famulus dixit eſſe quartā partem ſibi ſicli:& hoc ei datum poſſe ſufficere.Errabāt enim ignorātes:eo q; nō acciperet propheta mercedē. Cūq; ueniſſent ante portas:& uirgines iueniētes ad aquā euntes:interrogauerunt eas de domo prophetæ.Quæ cum indicaſſent:adiiciebant ut ſe ſtinarent:anteq; ad comedendū accederet.Multos enī eum ea die dicebāt paſcere:& ex his qui uo cati fuerant eū primum diſcumbere.Samuel aūt ꝓpterea multos tunc ad conuiuium uocauerat. Nam dum præcedēti die deprecabatur deū ut ei prædiceret quē conſtitueret regem:indicauerat ea hora altera die miſſurū ſe aliquē iuuenem de tribu beniamin.Porro Samuel in domo ſedens: tempus quod ei ꝓmiſſum fuerat expectabat.Quo ad impleto deſcendens ibat ad menſas:occur ritq; ei Saul:cui deus protinus indicauit hunc eſſe regnatuꝝ hæbreis. Saul aūt acceſſit ad Samu el:eūq; ſalutans ſupplicauit: ut ei domū prophetæ monſtraret:quā ſcilicet ut peregrinus ſe igno rare dicebat.Cunq; ſamuel ſe eſſe dixiſſet:eumq; duceret ad conuiuiū:incolumes eſſe pro quibus quærendis miſſus fuerat aſinos indicauit:& omnia ei bona regni eſſe conferenda promiſit. Cui ſaul:minimus inquit ſum domine mi hac ſpe:& de ultima tribu quæ regibus apta non eſt: & ex inferiori patria urbiū cæteraꝝ:ſed tu me de hac ſpe magis illudis:& pro ridiculo me fatigare cō tendis:de rebus maioribus quā ut mihi cōuenit nunc loquendo. Quem propheta deducens ad conuiuium:recumbere fecit:ſimul & ſequentem puerū:ſuper eos qui fuerāt inuitati.Erant enim numero ſeptuaginta.Præcepitq; ut pars ei regalis apponeretur.Et cum hora dormiendi aduenis ſet:ſinguli quiq; ad propria diſceſſerūt Saul autem apud prophetam cum famulo ſuo ſoporatus eſt.Die ergo facto:ſamuel eum excitans duxit foras.Et cum extra ciuitatem ueniſſent:ſamulum quidem præcedere iuſſit:illum uero remeare:quaſi aliquid nullo alio præſente dicturus.Dumq; Saul puerum præmiſiſſet: ſumens propheta uas olei:ſuper iuuenis caput effudit:eumq; comple xus ait.Eſto tu rex cōſtitutus a deo:& contra paleſtinos uindicaturus hæbreos. Hoc autem erit tibi ſignum quod te uolo præſcire.Cum profectus fueris inuenies tres uiros in uia euntes in Be thel adorare deum.Quorum primum quidem tres panes efferre uidebis: ſecundum uero hædū & tertium utrem uini.Iſti te ſalutabunt:& libenter te ſuſcipient:& dabunt tibi duos panes. Tu accipiens:exinde uenies ad ſepulchrum rachel:ubi cognoſces:eo q; inuenti ſint aſini. Poſt hæc uenies in gabatha:& eccleſiam inuenies propheтarū:& diuinitus ſpiratus: propheтabis cum eis: ita ut omnes habentes ſenſum cum uiderint obſtupeſcant:atq; mirentur dicentes. Vnde ad hāc fœlicitatem peruenit filius cis:ut poſſit etiam prophetare.Cunq; hæc ſigna omnia fuerint facta: ſcito eſſe deum tecum:& ſalutabis patrē tuum atq; cognatos: ueniesq; poſt hæc uocatus a me in galgala:ut pro his deo pacificas hoſtias immolemus.Hæc autem prædicens:dimiſit eum. Porro ſaul omnia ſecundum prophetiam ſamuel euenerūt.Cunq; ueniſſet in domum:cognato ſuo ab ner quem præ omnibus parentibus diligebat interrogante de profectiōe eius:& quid accidiſſet; aliarum quidem rerum nihil abſcondit:neq; q; apud ſamuelem propheтā fuiſſet:neq; q; ei aſinos inuentos eē dixiſſet: de regno aūt & eius euentibus: quæ etiam ſi audirentur:& inuidiam & in credulitatem parerent:tacendum eſſe decreuit:quod nec amico & amplius ſanguinis uicinitate coniunctio cautum aut ſapiens credidit indicare: dubitans ut reor de humana natura quippe cum uerum ſit: q; perfecte nemo deuotus:nemo amicus:neq; cognatus: ne uſq; in dei donis pu rum aliquis ſeruet affectum:ſed circa prouectus ſublimium:maliuoli & inuidioſi eſſe noſcūtur. Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Maſphat: & apud eum diuino mandato uer ba diſpoſuit dicens.Quō cum eis deus præſtiterit libertatem:& ſubdiderit hoſtes beneficiorum ſint eius immemores:& deum quidem regno priuauerint:neſcientes quomodo nimis utilimum eſt:ab omnium regē excelſo iuuari:cum deus utiq; omnium ſit ſolus excelſus:elegerint aūt habe re ſe hominē regem qui eis uelut iumētis ſubditis conſilio & deſiderio ſuo aliiſq; uolūtatibus ſit uſurus & poteſtatem ſuā ſine aliqua pcitate omnibus ſit illaturus:quiq; non ita ſicut deus ꝓpriū opus atq; facturā tueri genus hoium feſtinauit:qđ deū ſolū ſemp conſtat efficere.Sed quō uobis

inquit placuit:& hæc iniuria prævaluit contra deum:ordinamini omnes per tribus & sceptra:& mittite sortes uestras. Quod dū hæbrei fecissent:sors cecidit tribui beniamin.Et dū fuisset denuo sors missa p genus:exiit ꝑgenies metri.Cunq; p uiros ipius generis sors missa fuisset:ad saul filium.Cis sors regni perducta est.Quod dū iuuenis agnouisset:semetipsum abscōdit : nolēs uideri aut arbitror sponte suscipere principatū:sed tantā sui abstinentiā & temperantiā demōstrauit:ut dum multi nec in parua fœlicitate gaudiū ualeant retinere:sed oīno cōspicui eē desiderēt: ille nō solū semetipsum ꝑ tali regno:& tantaꝝ gentiū futurus dominus nō ostendit:sed etiā conspectui eoꝝ quibus erat regnaturus eripuit:& quærendū se nō sine eoꝝ fatigatiōe fecit.Quibus difficultatē patiētibus & cogitātibus eo q nō adesset: rogauit ꝓpheta deū:ut ei ubi eēt ostēderet: & iuuenē manifestū efficeret. Dūq; cognouisset a deo locū in quo erat celatus saul: misit qui eū adduceret.Et cū inuenisset:eum in medio populi collocauit.His enī oībus eminebat: & ipsa pro ceritate regius erat.Dixitq; ꝓpheta Hunc uobis deus dedit regē:uidetis q & melior cūctis est:& imperio dignus.Cūq; optasset populus regi salutem:ea quæ illis erāt futura ꝓpheta conscribēs: rege audiente legit:& librū in tabernaculo dei reuoluit:ob testimoniū eoꝝ quæ prædixerat uēturus generationibus offerendū.Dum hæc itaq; samuel celebrasset dimisit populum ꝓpheta: & ipsi quidē in amathin ciuitatem patriæ suæ ꝑfectus est. Cum uero saul iret in gabath:ex his qui erant multi quidē bonoꝝ uiroꝝ secuti sunt:honorē regi debitū exhibentes: plurimi uero maligni:& illū conténabant:& alios irridebāt:neq; munera offerebāt:neq; studio aut sermone saul sibi placere demonstrabant.

Cap. VI

Ost mensem uero honoris eius initium belli causa contigit contra naas regem ām̄onitarum.Hic enim multa mala iudeis habitātibus trans iordanē intulit:& cum multo ac pugnaci exercitu eos afflixit:urbesq; eoꝝ seruituti subegit.Quoꝝ fortitudinē ui propria ad præsens suæ subdidit ditioni:sapientia uero atq; tractatu sic infirmos reddebat:ut neque rursus iugum potuissent euadere seruitutis.Eoꝝ nāq; etiam qui ad eū aut fide data uenissent:aut quos lege bellica cepisset:dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat:ut siniſtram partem uultus sui scutis celantes: ad bellandum nimis forent inutiles. Et hæc quidem ām̄onitaꝝ cum fecisset habitantibus trans iordanē:sup galadinos abiit:& castra ponens circa ciuitatem iabes:legatos ad eos misit præcipiens ut se ei traderent:quatenus eoꝝ oculos dextros auferret. Quod si nollent: p obsessionē eoꝝ ciuitatē se interminabat euertere:electionē uero ī ipsis esse:utrū uellent partē corporis amittere:aut certe uniuersi pire.Galadini uero merentes in talibus:neutrū hoꝝ ꝓmittere p̄sumpserunt:neq; semetipsos tradere:neq; repugnare. Septē uero dieꝝ īducias poposcerūt: ut ad cōtribules legationes mittētes:solatiū ab eis poscerēt.Et si quidē auxiliū ueniret pugnarēt: si uero huius rei foret inopia:tradere se dixerūt passuri quodcunq; placeret hosti. Naas aūt sperans multitudinē galadinoꝝ:eorūq; respōsum:dedit eis inducias:& solatia a quocūq; uellēt postulare ꝓmisit.Illi ergo repēte p ciuitates israelitaꝝ miserūt:indicātes quæ eis faceret naas:& in q̄ tenerentur angustia.Qui usq; ad lachrymas magnāq; tristitiā hoc audito uenerūt. Timor autē eis aliud quicq̄ facere nō permisit.Cūq; legati in regis saul ciuitatē uenissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent:populus quidē idem fecit qđ illi priores: flebant enī oēs cognatorū calamitates.Saul aūt ab ope agri reuersus inopidū uenit:inuenitq; flentes ꝓprios ciues:& dū cām eoꝝ tristitiæ & cōfusionis inquireret:agnouit qđ contigerat a legatis:diuunituſq; īspiratus iabitas quidē remisit; ꝓmittens eis ī auxiliū se uenturū die tertia:& ante solis aſcēsum hostes eē uictu rum:ita ut uictores eos & timore liberos ortus solis īspiceret:iussit eoꝝ aliquos ꝑ ducatu itineris sustinere.Igitur uolēs populū ad ām̄onitaꝝ bellū dāni timore cōuertere:eis quo citius subuenirent:īcidēs boum suoꝝ neruos:hæc se facere cūctis intermiatus est:si nō armati alia die cōcurrerent ad iordanē:eūq; sequerent & samuelē:ubicūq; eos educerent.Illis aūt ꝓp timorē īminētis damni definito tēpore currētibus in ciuitatē balā dinumerata multitudine:inuenit eoꝝ numeꝝ præter tribū iuda septingēta milia fuisse collectos:illius aūt tribus septuagīta milia uiri fuerunt. Transiēs ergo iordanem: & decem finium tota nocte faciens iter:oriente sole exercitui in tribus partibus constituto:repente & inopinabiliter ruit super hostes:factaq; pugna:& alios multos ām monitarum peremit simul & regem. Hoc igitur opus clarū fecit ualde saul:& apud oēs hæbreos eum laudabilem demonstrauit:magnāq; fecit gloriam fortitudinis adipisci.Nā si qui primitus fuerant qui eum spreuerant:tunc conuersi sunt ut eū honorarēt:& melioré cunctoꝝ principatum eius iudicarent.Non enim sufficit illi solummodo iabesſenos eripuisse:sed etiam cunctā studuit pugnando ammonitarum subuertere regionē:prædāq; exinde copiosam sumēs:clarus ad ꝓpria remeauit.Populus ergo pro rebus quæ gestæ fuerant a saul: magna delectatione gaudebāt & q regem talem ordinauerant exultabant. Contra illos uero qui eum nihil rebus prodesse dixe-

rant exclamabãt:ubi ſunt nunc illi exoluant pœnas:& reliqua ſimul adiiciebant:ut ſolet uulgus fœlicitate detenta euomere:& cõtra illos qui in principiis huiuſmodi regẽ eſſe uidẽtur auctores. Saul aũt hoꝝ quidẽ circa ſe fauorẽ amplectebatur & uoluntatẽ:iurauit aũt nullũ ſe nocere contribulium:nec illa die necari ꝓmittere:cũ eſſet nimis incongruum:ſi data a deo uictoria:ꝓprii generis ſanguine fœdaretur:ſed deceret ut gratiã habẽtes adinuicẽ feſtiuitatẽ potius celebrarent. Cunq; ſamuel dixiſſet ſecundã ordinationẽ in cõfirmatione regni ſaul oportere fieri:oẽs congregati ſunt in galgalã ciuitatem. Illic enĩ eos uenire præceperat:& rurſus uidente populo ꝓpheta unxit ſaul oleo ſancto: & ſecundo denũciauit regẽ.Itaq; iſto modo hæbreoꝝ reſpublica ad rerũ alias regum iura conuerſa eſt. Nam tẽpore moyſi & ieſu eius diſcipuli:qui poſt eũ dux fuit: optima ducis cõuerſatione regebãtur:poſt illoꝝ uero mortẽ annis.x.& octo populus eoꝝ ſine principe fuit.Poſtea ad cõuerſationẽ priſtinã ſunt reuerſi:ei qui bello & fortitudĩe cunctos excelleret tribuentes iudicii ptãtem:& ꝓpterea tẽpus cõuerſationis huiuſmõi nimis eximiũ uocauerũt:Samuel aũt ꝓpheta cõgregatis hæbreis ait.Coniuro uos ꝑ maximũ deũ: qui fratres illos optimos moyſen & aaron deduxit ad uitã:& pẽs nr̃os ex egypto:de domo ſeruitutis eripuit:ut neq; uerecũdiæ aliqd conferẽtes:neq; tĩore ꝓterriti:neq; alia q̃libet paſſione detenti:dicatis:ſiqd a me ꝓpũ aut iniuſtũ:aut lucri gratia:aut auaricia cauſa geſtũ ẽ:arguite me ſi cuius aliqd accepi: aut ſi uitulũ:aut ouẽ:aut cibũ recepi:aut ſi cuius iumẽta ad utilitatẽ meã tollẽs aliquẽ cõtriſtaui:ex his ergo oĩbus ſiqd abſtuli dicite corã rege.Illi uero clamabãt hoꝝ nihil ab eo factũ eẽ:ſed iuſte & ſancte fuiſſe eũ cũ populo hæbreoꝝ.Samuel aũt cũ audiſſet cũctoꝝ huiuſmõi teſtimoniũ fuiſſe de eo ꝓbatũ ait.Quõ iudicaſtis mihi:q; nihil ĩcongruũ de me dicere ualeatis coram rege nunc audite cũ fiducia me dicẽtẽ.Quõ ĩpie nimis egiſtis ĩ deo petẽtes regẽ:cũ uos oportuiſſet habere memoriam: q; cũ ſeptuaginta ſolũmodo noſtri generis auus iacob ꝓpter famẽ uenit in egyptum:& illic multis milibus procreatis:quæ ad peſſimũ ſeruitiũ egyptii ꝓduxerunt:oĩone patrũ abſq; rege tantã multitudinẽ ex neceſſitate deus eripuit:mittẽs eis moyſen & aaron fatres: qui uos eduxerunt in terrã hanc:quã nunc utiq; poſſidetis.Et his adeptis per deũ bonis: didiciſtis pietatem atq; religionẽ dei:quos ille hoſtibus ſubditis liberauit:& primũ quidẽ aſſyrioꝝ rege & eoꝝ fortitudine potiores effecit:deĩde ꝑbuit uictoriã ãmonitaꝝ:nouiſſime uero paleſtinoꝝ:& hæc oĩa conceſſa ſunt nõ habentibus regẽ: ſed cũ iepte & gedeon ducẽs exteterũt.Quæ uos ergo tenuit ſtulticia:ut fugiẽtes a deo:hoſtis eẽ uelitis ſub regno.Et ego quidem hunc uobis ĩſtitui: quẽ deus elegit:ut tamẽ uobis manifeſtũ ſit deũ iraſci: & ingrate ferre petitionẽ ueſtrã in regno:faciam ut deus ipſe hoc uobis oſtendat aptis iudiciis:quod nullus aliquãdo ueſtrũ hic uidit factum meſſis tempore imbrem deũ deprecor effundere. Cunq; hæc ſamuel dixiſſet ad populũ: tonitrua ſubito:& chorruſcationes:& grandinis ĩpetus diuinitatis iuſſione ꝓrupit:ueritatẽ ꝓphetæ apud cunctos oſtendens:ita ut obſtupeſcentes:& in formidine cõſtituti:ſeſe peccaſſe cũcti ꝓfiterent:& in hoc ꝑ ignorantiã incidiſſe:utq; deũ ꝓpheta uelut optimus pater & mitis rogaret:q̃tenus ꝓpicius eſſet eis:peccatũq; quod per incuriã & iniquitatẽ cõmiſerãt:dimitteret exorabãt.At ille promiſit deũ ſe rogaturuꝝ:ut eis uineã cõcederet meritoꝝ:monuit tamẽ eos:ut ſi iuſti forent & boni:& haberent ſemp memoriã eoꝝ in quibus ꝑuaricationẽ uirtutis inciderãt:& ſignoꝝ dei & legiſlationis moyſi:eis cũ fœlicitate regia ſalutis eſſet affectus:ſi uero hæc negligerent: uenturã eis eorũq; regi a deo plagam maximã prophetauit.Igitur ſamuel dum hæc dixiſſet hæbreis cõfirmato ſecũdo ſaulis regno:populum remeare dimiſit ad propria. Cap.VII.

Aul igitur eligẽs quaſi tria milia uiroꝝ ex omni plebe:duo milia quidẽ ipſe recipiẽs:morabat ĩ ciuitate bethleẽ : ionathe uero ſuo filio mille dedit armigeros:eũq; miſit ĩ gabaa.

Illẽ aũt obſidebat caſtra paleſtinoꝝ nõ ꝓcul a galgalis.Paleſtini nãq; qui in gabaa morabantur:arma iudeis abſtulerãt:& munitiſſima loca: ſuiſq; caſtris opportuna detinebãt:interdicẽtes hæbreis uti ferro.Propter quã cãm agricolæ ſi qd inſtrumẽtũ eis eẽt neceſſariũ ad culturam ueniẽtes ad paleſtinos:fabricabãt illud.Cũ ergo paleſtini cognouiſſent caſtra ſua ab hæbreis obſeſſa ĩdignati:& cõtentũ hæbreoꝝ magnã ĩiuriã iudicãtes:iudeis ꝓliũ ĩtulerũt.cc.pedeſtriũ qdẽ ccc.milia currũ uero.xxx.milia:& equitũ ſexaginta milia:caſtraq; poſuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouiſſet ſaul rex hæbreorum deſcendit in galgalã ciuitatẽ:& in omnem prouinciã miſit populum ꝓ libertatẽ ad bellũ cõtra paleſtinos iuitãs:eorũq; potẽtiã uiliſſimã eẽ declarans & nimis indignã: ut per timorẽ pericula ſuſtineret.Dũq; populi qui erant cũ ſaul multitudinẽ paleſtinoꝝ ĩſpiceret: ualde ſunt territi:& alii quidem in ſpeluncis & cauernis & cloacis ſemetipſos celauerũt:plurimi uero trans iordanem fuga dilapſi ſunt:qui erant præcipue ex tribu gad & ruben.Miſitq; ſaul ad prophetam uocans eum:ut cũ eo de bello & rebus præſentibus cogitaret.Ille autẽ ſuſtinere eum ibi præcepit:& hoſtias præparare:poſt ſeptem uero dies uenturum

ad eum:ut ſeptima die ſacrificantes ſta congrederent ad bellū. Qui ſuſtinuit quidem ſicut prophēta mandauit:mandatum uero nequaq̄ cū perfectione ſeruauit: ſed cū uideret prophetā quidem morari:ſe autē a militibus derelinqui:celebratis hoſtiis cum audiſſet ſamuel uenientē:eius in occurſum feſtināter egreſſus eſt.Ille ergo non recte eū feciſſe dixit:eo q̄ oratione & ſacrificia quæ dei uoluntate erant facienda pro populo:offerre petulanter ipſe præſumpſiſſet. Saul uero ſatisfaciente & dicente ſuſtinuiſſe ſe quidem præfinitos dies:ſed pro neceſſitate & diſceſſu militum:& propter hunc timorem & inimicorum aduentum:cum in magno eſſet metu:eo q̄ auditi fuiſſent hoſtes in galgala deſcendiſſe:ad offerenda ſacrificia ſe fuiſſe cōpulſum. Reſpondens ſamuel ait.Sed tu quidem ſi iuſtus eſſes & mihi non inobediens:nunquā in his quæ pro præſenti bus præcepit deus primitus defeciſſes quā in rebus neceſſariis expediret:ut tibi tuæq̄ ſoboli regnare plurimo tempore licuiſſet.Et ſamuel quidem ferens grauiter in his quæ fuerant facta: diſceſſit ad propria .Saul aūt ī galgala ciuitatē habens ſecum ſexcētos ſolūmodo uiros:cū ionatha filio ſuo uenit:quoꝝ plurimi arma neq̄quā habebant:dum ferrum utiq̄ in prouincia minus eēt: & qui arma facere potuiſſent. Non enim ſinebant eos paleſtini:ſicut dudum iam declarauimus hæc habere.Igitur diuidētes tribus agminibus exercitum paleſtini:& per totidem itinera diſcurrentes:hæbreoꝝ prouinciā deuaſtabant:uidentibus ſcilicet ſaul rege & eius filio ionatha: & terram defendere cum eſſent ſexcenti ſolūmodo non ualentibus.Cunq̄ reſideret ipſe & eius filius: & ſacerdos achias qui erat de prole hæli ſacerdotis:ſuper collem excelſum:terramq̄ populari reſpicerent:eis in maxima anguſtia conſtitutis:ſaul filius cum ſuo armigero conſtituit: ut latenter ad hoſtiū tabernacula ꝓperarent:turbatiſq̄ eis ſequendo modum cōmotionis inferrent.Dumq̄ armiger eius pronum ſe eum ſecuturum aſſereret:etiam ſi mors imineret:ſumēs ſolaciū iuuenis & de colle deſcendentes:ad hoſtes pariter ibant.Erant igitur caſtra hoſtium ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem:tribus uerticibus acutiſſimis prominentē:ſcopulis per circuitum euntibus:& quaſi propugnaculis inuaſiones pugnantiū ꝓhibentibus. Vnde contigebat ut cuſtodes minorem haberent ſollicitudinem caſtroꝝ:q̄ natura locus ille omnibus uidebatur eſſe munitus:& ad capiendum ualde difficilis:eo q̄ non ſolum aſcendere illic:ſed etiam accedere difficile uideretur.Dum ergo ueniſſet ad caſtra ionathas:armigerum confortabat exacuēs ut ad hoſtes accederent: ſignum eis hoc uictoriæ iudicarent:ſi eos ad ſe uocarent: ſi uero nihil loquerentur:tanquā eis non uocantibus reuerti deberent.Accedentibus igitur ad exercitum hoſtium apparente iam die:uidentes paleſtini eos alterutris dicebant.Ecce de cauernis & ſpeluncis egredi untur hæbrei.Et ad ionathan eiuſq̄ armigerum dicebant.Venite aſcēdite ad nos: ut uos digne pro ueſtris præſumptionibus puniamus. Quam uocem ſuſcipiens grate ſaul filius: tanquam ei uictoriam deſignantem:tunc quidem ab illo loco in quo hoſtibus fuerant uiſi receſſerunt: mutanteſq̄ locum uenerunt ad petram quæ erat propter munitiōis locū deſolata cuſtodibus: & ex inde quaſi reptando trahentes ſemetipſos cum multo labore naturam loci uicerunt:ut ad inimicorum caſtra conſcenderēt.Irruenteſq̄ eis dormientibus:occiderunt quidem uiginti:turbam uero ſtupore uehementius impleuerunt:ita ut alii quidē effugerent arma omnia relinquentes: alii uero ſemetipſos non agnoſcentes:eo q̄ congregati ex multis gentibus eſſent:credentes inimicos & irruiſſe ſuper ſe iſraelitas putantes:& non hoc duorum hominum præſumptione cōmiſſum: ad alterna bella conuerſi ſunt.Quoꝝ alii quidem perempti moriebantur:alii uero fugientes per ſaxa præcipites collabebant.Dūq̄ exploratores ſaul dicerent regi:paleſtinoꝝ caſtra ualde turbari:requirens ſaul ne quis ſuoꝝ deeſſet:audiuit ſuū abiiſſe filiū & eius armigerū:iuſſitq̄ ut pōtifex ſumpta ueſte ſacerdotali de futuris rebus ei ꝓphetaret.Cūq̄ ille cōuincere eū:& hoſtibus fortiter ꝓualere dixiſſet:paleſtinos iuaſit:& turbatos aggreſſus eſt:qui ſe inuicem peremerūt . Qui autē refugerant petriſq̄ ſe celauerant iudei audientes ſaul eſſe uictorem:cōgregati quaſi decem milia hæbreorum:perſecuti ſunt inimicos:cuncta regione diſperſos Igitur ſine propter inopinatæ uictoriæ gaudium dum ſepe fœlices contingat extolli:ſiue ignorantia faciente:palmæ illius decus peſſima lamentatione fœdatum eſt. Volēte enim ſaul funditus interimere paleſtinos & pœnam exoluere:maledixit hæbreis:ut ſi quis ſe a cæde retinens inimicoꝝ antequā nox futura ueniret comederet: & ab iterectore hoſtiū: aut a perſecutione ceſſaret:maledictus eſſet.Cunq̄ ſaul hoc dixiſſet:uentens ad quendā quercū excelſam ī ſorte effrē cōſtitutā: ionathas filius eius dum illic apum cōtingiſſet eū iuenire cubilia:& maledictum patris ignorans:& populi ſuper eo ꝓfuſionē non agnoſcens expreſſo mellis fauo comedit.Inter hæc agnoſcens : quomodo nimio cum maledicto eius pater interdixiſſet:aliquē guſtare cibū ante ſolis occaſum:comedere quidem ceſſauit non autē recte patrē ꝓhibuiſſe dixit:quando cū maiori potius fortitudine atq̄ fiducia perſequētes cibo ſumpto plurimos inimicoꝝ capere & iterficere potuiſſent. Multa ſiquidem milia pale

ſtinorum interficientes:circa ueſperam ad ſpolia hoſtium ſunt conuerſi: magnamq; prædam & pecora ſumentes occidebant.Hoc ergo a ſcriba nunciatū eſt regi:quō populus peccaret ī deū: & occiſis pecudibus:antq̄ ſanguis bene dilueretur:nondū purgatis carnibus ueſcerent:iuſſitq; ſaul uolui lapidē magnum in medio:& prædicari in populo ut ſuper eum interficerent:& carnē cum ſanguine nō comederent:quō hoc nequaq̄ deo placeret.Cunctis uero iuxta regis præceptū facientibus:ſtatuit illic altare ſaul:& holocauſtum ſuper illud deo celebrauit. Hoc aūt altare conſtituit primum.Mox itaq; uolens ad hoſtiū procedere caſtra:ut quæ in eis uidebantur diriperet āte diem: militibus ſigniter eum ſequentibus: & cū multa fiducia eius præceptis obediētibus:uocauit rex achitob ſacerdotē:iuſſitq; ut cōſuleret:ſi deus annueret:ut euntes ad inimicoꝝ caſtra:hoſtibus denuo prævalerent.Dicēte uero ſacerdote:deū reſponſa nō dare:ſaul dixit.Non ſine cauſa conſultus deus uocē nobis non reddidit:qui primitus anteq̄ interrogaretur oīa nunciauit. Sed hæc taciturnitas ait alicuius latentis cauſa peccati eſt. Vnde per eundē ipſum deū:licet filius meus ionathas peccaſſe reperiatur:interficio eum:& deū ita placabo:quātomagis extraneo & nihil mihi cōpetenti perſonæ ſupplicium inferre cognoſcar. Cunq; hoc fieri populus exclamaſſet: repente cunctos in uno loco conſtituit:ſtetitq; ipſe in alia parte cū filio:& eū qui dereliquerat in ſtanti ſorte requirebat:inuētuſq; ionathas peccaſſe:interrogatus a patre eſt quid feciſſet: & quid in ſua uita non recte nec ſancte peccaſſet.Cui dixit pater:nihil aliud ſcio:niſi ꝙ ignorans heſterno maledictum ac iuſiurandum a te prolatum perſequens inimicos:fanum guſtaui mellis.Quē ſaul occidere ſe repete iurauit:quatenus & generi & naturæ:ſimul amori hoc modo præponeret iuſiurandum.Qui nequaq̄ mortis interminatiōe perterritus:ſed animam īgenue nimis magnanimiterq; cōponens:nec ego ſupplico inquit pater parcendum mors mihi ſuauis eſt:quæ ꝑ tua geritur pietate:& populi magna uictoria.Maxima ſiquidem mihi conſolatio eſt: hæbreos de paleſtinis reliquiſſe uictores. In his itaq; omnis populus doluit:& nimis ingemuit:iurauitq;:non ſe mori permittere Ionathā:uictoriæ huius auctorem. Et ipſi quidem abripuerunt eum a maledicto patris:orationes pro eo facientes:ut ei peccatum quoq; dimitteret deus.Saul uero reuerſus ad propriam ciuitatē:uſq; ad ſexaginta milia hoſtium interfecit: regnauitq; fœliciter: & uicinas prouincias:genteſq; belli iure ſubiecit:id eſt āmonitaꝝ:& moabitaꝝ:& paleſtinoꝝ: idumeorum & reges eoꝝ tributarios fecit.Fuerūt aūt ei filii maſculi quidē tres: ionathas: & leſus:& melchis: filiæ uero duæ:merob & micol:habuitq; militiæ principem patrui filium:abner filium ner. Ner aūt & Cis pater Saul fuerunt fratres:filii Abihel.Habebatq; Saul curruum multitudinē: & equeſtrium & cum quibuſcunq; pugnaret:cum uictoria remeabat: hæbreoſq; ad excelſum magnitudinem fœlicitatis euexerat:& aliaꝝ gentium potentiſſimos demonſtrarat. Iuuenes aūt proceritate & pulchritudine præcellentes elegit:eoſq; armigeros ſuos effecit.

Capitulum. VIII.

Eniens igitur ſamuel ad ſaul:miſſum ſe dixit a deo ut eū commōeret: quia eū electū ex omnibus regem fecit:& propterea debere eum obedientem ſibi eſſe: quō ipſe quidem haberet gentium principatum: deus uero & ipſius eſſet & rerū omnium dominaor:adiiciebatq; dixiſſe eum:quō multa mala amalechite hæbreis ī deſerto fecerūt: quando egredientes ex egypto ueniebant in regionem quæ nunc eſt eorū: ideo bello perimēdos amalechitas:quibus ſubditis:nullum eorum debere uiuum pœnitus relinqui alias reliquere:ſed omnem necandā ætatem:incipientes a mulieribus pariter & infantibus:& hoc ſupplicium eos ꝙ maiores noſtros afflixerunt ſuſtinere.Sed neq; iumentis neq; aliis pecudibus ob utilitatem propriamq; poſſeſſionē ait eſſe parcendum:ſed cuncta dicanda deo:& nomē amalech ſecundū moyſi mandata delendum.Saul uero ꝑfectus eſt ſe præcepta cōplere:& obedientiā non ſolum in hoc credidit:ut cōtra amalechitas pugnaret: ſed ut etiā uelociter properaturū eſſe monſtraret:cōgregauit cunctum exercitum : eūq; dinumerans in galgalis inuenit iſraelitaꝝ abſq; tribu iuda circa xl.milia uiroꝝ:illa nāq; tribus ſola.xxx.milia armatos habebat. Tunc ergo ſaul amalechitaꝝ regionē īgreſſus:inſidias occultas circa torrentē fecit:ut nō ſolū aperte alias ab arce pugnās:eos affligeret: ſed etiam inopinate ſuper eos per incertas uias irrueret:& circundatos deuaſtaret. Igitur congreſſus in pugnam:fugauit hoſtes multoſq; ꝑemit:& reliquos ꝑſecutus eſt fugientes. Cunq; illud opus propicia diuinitate compleſſet: amalechitaꝝ urbes obſedit: & alias quidem molitionibus: alias uero ſuffoſſionibus cloacarum & muris extrinſecus e diuerſo edificatis: alias autem fame & ſiti:alias uero modis aliis obſidens:& fortiter capiens ad necem cunctorum infantum & mulierum ſimul inuectus:nihil crudele:nec ultra humanam naturam ſe facere credens:primum ꝙ in hoſtes hæc agebat: deinde ꝙ præcepto diuino cui non obedire foret grande piaculum miniſtrabat:cœpitq; regem hoſtium agag captiuum. Cuius corporis pulchritudinem magnitudi-

nemque miratus:decreuit esse saluandum:non hoc faciens diuina uoluntate: sed iudicium proprium sequés:& sine causa ei cedés uitam quasi misericorditer:unde illi potestas sine suo periculo miserendi non esset. Deus nanq; sic odiuit amalechitaꝝ genus:ut neq; infantibus parceretur: quibus potius misereri natura est.Saul itaq; regem agag & maloꝝ quæ contra hæbreos gesta uidebantur:auctorem a morte seruauit:& hostis pulchritudinem præceptis dei præposuit. Peccauit quoq; cum eo simul & populus.Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt:eaq; sibi diripuerunt:iubente deo non esse seruanda:sed & alias res diuiciasq; collegerunt. Siquid uero dignũ possideri non erat consumpserunt.Cunq; uicisset saul uniuersos a pelusio egypti usq; ad rubrum mare residentes hostes:sicimitarum gentem solũmodo dereliquit. Isti nanq; in regione madian in medio habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit ut abscederent:ne forte amalechitarũ calamitati cõmunicarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moysi: credidit esse saluandos. Saul igitur tanquá in nullo prophetæ mandata prætiaricans quæ acceperat: dum contra amalechitas pugnaturus exiret:& uelut omnibus integre conseruatis:deuictis hostibus:cum letitia reuertebaf ad propria. Deus autem pro amalechitaꝝ uita & rapina pecudum quá populus gesserat contristatus est:quõ hæc fuerant eo prohibente cõmissa.Dirum nanq; iudicabat:ut cuius fortitudine fuerant adepti uictoriam:eũ spernerent:& nec tanq̃ humani regis præceptionibus obedirent:dicebatq; prophetæ penitet se:eo q; saul ordinauerat regem: quõ eius iussa nõ faceret:sed uteretur propria uoluntate. Hæc audiens samuel:ualde cõfusus est:& deum cœpit tota nocte rogare:ut esset propicius saul:seq; ab eius indignatione suspenderet. Qui ueniam se dare saul etiá propheta poscente non annuit:iniustum esse decernens:se tantis peccatis indulgentiá condõare: non ob aliam cám asserens mala generari:nisi cum aliqui iniustitiam passi:ad uindictam negligé riores existerent: alias extiterint.Aucupantur enim inquit gloriam benignitatis meæ & patiẽtiæ: & latenter hæc pariunt.Dum ergo deus precibus prophetæ denegasset:nec parceret:die facta Samuel ad saul uenit in galgala:uidensq; eum rex: cucurrit & osculatus est dicens. Gratias ago deo qui dedit mihi uictoriam:& quia omnia pro eius uoluntate sunt gesta. Cui respondens ait samuel.Vnde ergo audio clamorem iumentorũ & ouium in exercitu.Cui respondit populum hæc ad sacrificia reseruasse:genus autem amalechitaꝝ mandato diuino omne se deleuisse nullũq; fuisse derelictum nisi tantũmodo regem:de quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem quid cogitãdum.Cui propheta dixit:deum non super sacrificia delectari:sed super bonos & iustos huiusmodi autẽ illos qui eius mandata consiliũq; secuntur:& nihil aliud bene se agere iudicant:nisi quod pro dei fecerint uoluntate.Is enim conténitur:non quãdo ei sacrificatur:sed quãdo in obediẽtiæ spiritus adhibetur. Ab his enĩ qui ei subditi nõ sunt:nec eũ uera religione colũt:neq; dũ multas hostias & magnas obtulerint:neq; dum ornamento ex auro argentoq; facta dicauerint susceptit hæc libenter: sed potius auersatur:& magis studiũ hoc nequiciæ iudicat non esse pietatem. Ad illos autem qui sulũmodo quod præcepit diuinitas recordantur:& mori potius eligũt quá præuaricari aliquid quod iubetur:semper conuertitur & neq; sacrificiũ ab eis exqret:sed & dũ sacrificauerint siue simplex aliquid:siue uilissimũ:grauiter eorum praua munera:quá ditissimoꝝ maximam susciplet opulentiá.Tu siquidẽ scito tibi deũ iratum:spreuisti nanq; & neglexisti ea quæ tibi mandauit. Quõ igitur arbitraris eum sacrificia respicere:ex his rebus quæ decreuit ille perire:nisi forte similia iudicas illa peccata:& quis deo offeréda sacrificia.Scito igitur regnũ tibimet auferendum:& potentiá quá a deo tibi neglexisti collatam fuisse:alii conferendá.Porro saul fatebatur quidem inique se fecisse: & peccatũ se negare non posse:transgressũq; se mandata pphetæ dicebat:sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prædam diripientem nec tantá multitudinem retinere potuisse:sed ignosce inquit:& esto mitis nunc: decetero enim obseruabo ne peccẽ.Rogabatq; prophetam:ut reuertens hostias deo pacificas immolaret.Ille uero cum deum illi non parcere præuideret:remeauit ad propria. Saul autem uolens retinere samuel apprehendit eius pallium:uiolenterq; tractum:eo q; samuel impetu facto discederet:uestem eius disrupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scindetur imperium:& accipiet illud uir bonus & iustus:quando deus permanet in suo decreto:nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passiõis humanæ:non fortitudinis est diuinæ.Saul autem impie quidem se gessisse fatebatur:ifecta uero facere quæ fuerant facta non posse:rogabatq; eum:ut se coram multitudine honoraret: & cũ eo ueniens adoraret. Quod cum fecisset samuel ueniens adorauit deum deductusq; ad eum est rex amalechitaꝝ agag.Et dum diceret agag:quá esset amara mors ait samuel.Sicut tu multas hæbreorum matres pro filiis ingemiscere lugereq; fecisti: sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. Iussitq; repente eum in galgalis mori.Ipse uero in ramatham ciuitatem abiit.

Capitulum.VIII.

Ex ſaul ſentiens quæ mala paſſurus eſſet:qui ſibi deum in regno fecerat inimicū aſcē
dit in gaba:quod nomen interpretatum ſignificat collem:& poſt illā diem non uidit
ſaul Samuelē.Cunq; propheta propterea triſtis eſſet:iuſſit deus:ut a cogitatiōibus qe
ſceret:& ſumens uas olei ī bethleē ciuitatē iret ad ieſſe filiū obed:& eius ungueret na
tum:quē ipſe monſtraret in regem.Cum uero metueret ire:ne cognoſcens ſaul:& aut latēter aut
palam eum occideret:dicente deo & dante ſecuritatē:prædictam peruenit ad ciuitatem. Quem
cuncti ſalutauerunt cauſam eius inquirentes aduentus.Quibus dicebat ueniſſe ſe ut deo ſacrifi
caret.Tunc ſacrificio celebrato:uocabat ieſſe cum filiis ad altare:& inſpiciens filium ſenioré pro
cerum & optimum:credidit propter pulchritudinem hunc eſſe futurum regē:ſed prouidētia di
uina fruſtratus eſt.Dum enim conſuluiſſet deum:ſi iuuenē ungueret:quē ipſe admiratus fuerat:
& dignum īperio iudicabat:reſpondit deus:non ea uidere homines quæ deus intendit:ſed tu in
quit pulchritudinem iuuenis reſpiciens:hunc arbitraris regno placere:ego aūt non corporis pul
chritudinem ac ſpeciē apicem facio eſſe regalē:ſed animi ſine dubitatiōe uirtutem.Ille ſiquidem
perfecte pulcher eſt:qui pietate & iuſticia eſt ſimul & fortitudine:necnon & obedientia ſplendi
dus:& oībus ex quibus animæ pulchritudo conſiſtit.Cunque dixiſſet hæc deus:præcepit ſamuel
ieſſe:ut omnes ei ſuos filios demonſtraret.At ille alios quinq; uenire fecit:quoꝝ quis ſenior qui
dem erat eliab uocabatur:ſecundus uero aminadab ſammaa tertius:quartus uero nathan:quin
tus auté rachel:ſextus aſam.Videns aūt & iſtos propheta in nullo minores pulchritudine ſenio
ris:conſuluit deum qué hoꝝ eligeret fore regem. Quo dicente nullum:denuo requiſiuit ieſſe:ſi
præter iſtos haberet alios filios.Qui dixit eſſe alium nomine dauid paſtoré ouium curam haben
tem:iuſſitq; eum ſamuel uelociter uocari:impoſſibile dicens eos eſſe cōmeſſuros anteq̄ ille ueni
ret.Cunq; ueniſſet dauid uocatus a patre:puer colore quidem rubeus:& pulcher aſpectu: tacite
ſamuel dixit ad eum.Hic eſt qui deo placuit ad regandum.Tunc & ipſe diſcubuit:fecitq; iuuenē
ſub ſe diſcūbere:& ieſſe cum reliquis filiis.Deinde uidente dauid:ſumens oleum unxit eum:eiq;
adhuc tacite dixit atq; ſignificauit:quō regnare eum deus elegerit:monuitq; iuſtum eſſe debere:
& eius præceptis obedire. Sic &enim regnū ei multo tempore fore manſurū:domūq; claram ac
famoſiſſimā habiturum:uaſtaturūq; pariter paleſtinos.Sed & cum quibuſcūq; gentibus congre
deretur uinceret:& ingentem gloriā poſſideret:quod & ipſum habere & poſteris relinquere pro
mittebat.Samuel quidē dum hæc monuiſſet abſceſſit:diuinitas aūt ad dauid ſaul relicto migra
uit.Et ille quidē prophetare cœpit: ſancto ſuper ſe ſpiritu ueniente:ſaul uero quædā paſſiones &
demonia repente cōpræhenderunt:ſuffocationes ei & anguſtias inferentes: ita ut medici ei ſalu
tis nullum remedium inuenirent.Siquis tamen cantare eſſet ꝑitus: & in cithara pſallere doctus:
hunc adduci iuſſerunt:ut cum eū demonia inuaderent & turbarent:ſuper caput eius aſtans pſal
leret:& hymnos ediceret. Ille uero hæc nō diſſimulauit efficere:ſed queri huiuſmodi hominem
protinus imperauit. Cunq; ei quidā ſuoꝝ dixiſſet:uidiſſe ſe ī ciuitate bethleē quendā ieſſe filiū:
adhuc ætate iuuenculū:pulchrū atq; decorū & aliis ſtudiis ualde dignū necnō pſallere & hym
nos cantare doctū:inſup & eximiū pugnatoré:mittēs ſaul ad ieſſe dauid ſublatū a gregibusad ſe
uēire ꝑcepit:mādās ei uelle ſe iuuenculū uidere:de cuius pulchritudīe ac fortitudīe cognouiſſet.
Ille uero miſit filiū:dās ei mūera ſaul portare.Quo ueniente gauiſus eſt:fecitq; eū armigerū ſuū:
& bonis omnibus honorauit.Delectabatur enim ī eo:maxime ī inuaſione demonioꝝ:qui cū ad
eum accederēt: ſolus erat medicus:hymnos dicendo & pſallendo rurſus in cithara:& ſaul a mē
tis oppreſſione reuocando. Miſit igitur ſaul ad patrem pueri ieſſe:petēs ut apud eum dauid ma
neret:eo q; eius præſentia delectaretur:yſai uero ſaul non contradicendo conceſſit.

Capitulum.X.

Oſt non multa ſiquidem tempora:paleſtini denuo congregati:& magnum ſuper iſra
elitas omnes exercitum colligentes:inter ſocho & azecha caſtrametati ſunt. Contra
quos denuo ſaul produxit exercitum:& ſuper quendam montē caſtra ponens: coegit
paleſtinos priora quidem caſtra relinquere:& ex aduerſo montis quē ſaul appræhēde
rat aduenire:diuiſitq; eoꝝ exercitus medius mons:qui erat poſitus inter eos. Igitur deſcendens
quidam de exercitu paleſtinoꝝ nomine goliad de ciuitate geth:uir ualde procerus: cuius altitu
do quattuor erat cubitoꝝ:& palmi unius:accinctus armis quæ pro magnitudine ſua natura eius
corporis exigebat: indutuſq; lorica cuius erat pondus quinq; milium ſicloꝝ eris:galeam uero &
tibi alia habebat erea:quæ talis uiri & magnitudine & inopinabilia potuiſſent membra protege
re:haſta uero eius erat non leuis dextræ portatio:ſed quā ipſe geſtabat in humeris: cuius ferrum
ſexcentorum ſicloꝝ fuit:ſequebanturq; eum multi arma portantium.Hic igitur goliad ſtans in
ter medias acies:uocem emiſit grandem cōtra ſaul & hæbreos dicens.A pugna núc & piculo uos

absoluo. Quæ enim neceſſitas eſt noſtroꝝ exercitus depire. Sed date aliquẽ ueſtrum contra me pugnatuꝝ: & totũ bellũ unius uictoria terminet: ſeruiatq; pars altera illis: quoꝝ fuerat ille qui uicerit. Eſt enĩ multo melius & tẽpantius: unius piculo ꝓmereri: quod poteſtate adeſt multoꝝ. Hæc cum dixiſſet: caſtra remeauit ad propria. Altera uero die rurſum uenit; ac eadẽ uerba fecit: & ſimiliter uſq; ad diem quadrageſimum hoſtes ad prædictas cõditiones prouocare nõ deſtitit: ita ut terreret & ipſe Saul: & eius exercitus. Conſtituebant equidem acies quaſi pugnaturi: ad cõgreſſionem uero minime ueniebant. Bello itaq; conſiſtente iter paleſtinos & hæbreos: ſaul remiſit dauid ad patrem ſuum ieſſe: cum ei eius tres alii filii ad ſolaciũ & piculum pugnæ ſufficerent. Ille ergo tunc quidem ad ouilia & paſturas pecudum remeauit nõ multo poſt ad caſtra reuerſus hæbreoꝝ miſſus a patre: ut neceſſaria fratribus deportaret: & qd ageret agnoſceret. Cũq; goliad denuo reuertens & ꝓuocans exprobraret: quaſi nullus inter eos uir eſſet q contra eum pugnare præſumeret: cum fratribus loquens dauid ea quæ mandauerat pater: & audiens illũ blaſphemãtem exercitum: & pariter affligentẽ indignatus eſt & fratribus ait: paratũ ſe eſſe ſolũ cum hoſte pugnare. Cui ſenior fratrum aminadab interminatus eſt: & præſumptionem habere eum præter ætatem dicens: & experiũ huius officii: iuſſit ad patrem & ad paſcua remeare. Qui reueritus qdẽ fratrem diſceſſit: & apud quoſdã militum eſt locutus: q uellet cum paleſtino ꝓuocãte pugnare. Illis autem repente Saul iuuenis indicantibus uoluntatem: rex eũ uocauit: & dũ quæreret: ut qd uellet ediceret dixit. Non deficiat mẽs tua rex: nec metuas: ego ſuperbiam huius hoſtis pugnãdo ꝓſternã: & ira ſublimen & ꝓcerũ ſubdã & ſic iſte quidẽ irridebitur tuus uero exercitus glorioſus inueniet: ſi neq; a uiro bellatore habet in acie perire: ſed ꝓuocatus a puerili ætate moriatur. Saul autem eius præſumptionem atq; magnanimitatem ualde mirante: non tamen in eo habente fiduciam propter ætatẽ: ſed infirmũ eſſe: ut contra peritum hoſtẽ bellũ ſuſcipet: ea dicente: dauid ait. Pollitior hoc: confidens in deo qui mecũ eſt: cuius etiam adiutorio fungor expimento. Nam dum aliquando leo ouiculas meas inuaſiſſet: & agnũ arripuiſſet: ſequens appræhendi eũ & agnũ quidẽ ex ore eius eripui: ipſum uero dum contra me impetum feciſſet: a cauda compræhenſum: & percuſſum in terra peremi. Idem & urſo faciente: in eo ultus ſum. Putet ergo ille hoſtis unũ ſe eſſe huiuſmodi beſtiaꝝ: diu exprobrans exercitui: & noſtrum blaſphemans deum: qui eũ faciet mihi ſubiectũ. Saul igitur uoluntatẽ pueri atq; præſumptioni ſimilem orans deo terminũ dixit. Vade ad pugnã Et accixit eũ lorica ſua ſimul & gladio: & apponẽs ei galeã deſtinauit. Dauid aũt oneratus his armis: cũ nõ eſſet exercitatus ĩ eis ait. Iſta quidẽ rex tua ſint ornaméta: cui fortitudo eſt hæc geſtare præcipua: mihi uero tanq; ſeruo tuo cõcede ſicut ego uolo pugnare. Ergo poſitis armis ſumpto baculo: & qnq; lapidibus de torrente in paſtorali pera: & fundã in dextera manu portãs: ibat ad Goliad. Videns aũt eũ Goliad ſic uenientẽ ſpreuit: & iniuriã ei fecit quaſi nõ arma gerens hoſtem pugnaturus ueniret: ſed quibus canes repelli ſolẽt: dicens, Nũ me canẽ exiſtimaſti. Ille aũt nõ canem: ſed deterius aliquid eum ſe putare reſpondit. Cõmouitq; Goliad ad iracundiã: ut ei maledictum apponeret ex uocabulo dei ſui: & interminatus eſt: daturum ſe carnes eius terrenis beſtiis: & cæli uolatilibus deuorandas. Cui reſpondit dauid. Tu quidem uenis cõtra me cũ gladio: & haſta: & lorica: ego aũt uenio ad te armatus deo: qui & te & omnem ueſtrũ exercitum noſtris manibus ꝓditurus eſt. Hodie náq; tuũ caput abſcidemus: & reliquũ corpus tuũ ſimilibus canibus apponemus: ſcientq; cuncti: quõ deus præſul eſt hæbreoꝝ: & arma noſtra ipſe eſt ſemꝑ & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis eſt abſente deo. Paleſtinus autẽ armoꝝ põdere grauatus: cũ currere non ualeret: paulatim uenit ad dauid: cõtennés eũ & ſe nudũ confidens ſimul & adhuc ætate puerulum ſine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore ſuo: qui ab hoſte non uidebatur: & ſumens de pera unum lapidum quos de torrente collegerat: & emittens eũm de fundibula: percuſſit repente goliad in fronte: & uſq; ad cerebrum pertranſiuit: ita ut mox confracto capite goliad caderet ꝓnus in terram. Tunc ſtetit dauid & caput eius incidit. Cadens ergo goliad: factus eſt paleſtinis occaſio maximæ fugæ. Nam dum peritiſſimum ſuorum cecidiſſe conſpexerunt: de rebus omnibus deſperantes: reſiſtere non ualuerunt: ſed uidentes ſe uictos turpiq; fugæ ſe tradentes: conabãtur liberari. Saul autem & cunctus exercitus hæbreorum clamore facto: ſuper eos exilierunt: & multos interemerunt: & perſecuti ſunt uſq; ad terminos geth: & portas aſchalonis. Mortui itaq; ſunt paleſtinorum, xxx. milia: & totidem uulnerata. Porro ſaul reuerſus ab exercitu hoſtium: eorum caſtra diripuit & ſimul incẽdit. Caput autem goliæ dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & haſtam dicauit deo. Porro circa dauid inuidiam atq; odium ſaul regis uirgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrẽtes enim uictrici militiæ cum cymbalis & tympanis: delectabantur omni letitia milites: mulieres quidem q; multa milia ſaul' paleſtinorum interemiſſet: uirgines autem q; multa dena milia ex-

terminans dauid cœpit.Hæc audiens rex q̄ millenario numero teſtimonium ipſe perciperet: & denum milium multitudo iuuenculo uoueretur:& cogitans q̄ nihil poſt hunc tam clarum fauorem niſi regnum minus eſſet dauid cœpit eum timere:& nimis habere ſuſpectū: & a priori quidem officio quem utiq̄ ſuum armigerum fecerat eum amouens:ne dum nimis proximus eſſet: eum poſſet occidere:conſtituit eum millenarium:dans ei locum quidem meliorem: & ut putabat ſibimet cautiorem:uolebatq̄ eum ad hoſtes & prælia mittere : ut in his pericula ſuſtinendo periſſet. Cap.XI.

Auid ergo deum habens ubiq̄ ducem:quocunq̄ ueniſſet prævalebat:& optime agere uidebatur:ita ut propter excellentiam fortitudinis & populus eū & regis filia uirgo concupiſceret:& amore detenta cunctis ita fieret manifeſta:ut hoc eius deſiderio perduceretur ad patrem.Ille uero quaſi percepta occaſione in morte dauid:hoc libēter audiuit daturumq̄ nuptiis eius ſe uirginem hæc ſibi nunciantibus ait:ſi ducēta ei capita hoſtiū adueheret necatorum.At ille honore ſic claro ei propoſito:uolens ex opere piculoſo & incredibili gloria magis procedere:tendebat ad cauſam.Saul autem cogitabat eum ab hoſtibus pimendum:& decenter ſua uota complere:ſi per alios & non eo faciente moreretur:iuſſitq̄ ſuis famulis ut uoluntatem dauid experirentur:qualis circa puellæ nuptias eſſet.Illi uero cœperunt cū eo loqui:q̄ diligeret eum rex ſaul una cum populo:& uellet ei etiam ſuam filiam copulare. Qui dixit.Non modicum uidere putatis me generū eſſe regis.Mihi uero nihil tale ſubſiſtit: præcipue cum ſim abiectus:& a gloria uel honore ſegregatus.Saul autem dum famuli dauid reſpōſa dixiſſent:ait.Dicite ei non me pecuniis egere:nec honoribus:quibus rebus uenditur filia potius quā nuptiis collocatur:ſed eligere generum habentem fortitudinem:aliaſq̄ uirtutes:quas te habere manifeſtum eſt:& uelle me recipere ab eo pro nuptiis filiæ:non aurum nec argentū:neq̄ ut hæc de domibus paternis eiiciat:ſed propter ſuppliciū hoſtium:capita ſexcenta paleſtinorū. Et mihi enim ipſi nullū potius quā hoc:nullū clarius munus erit.Sed & meæ filiæ multo ſolēnius honoribus eſt præcipuū:uiro tali & tanto teſtimonio de hoſtiū triūphis decorato poſſe coniūgi. His uerbis delatis ad ſe dauid gauiſus:quaſi ſaul ſtuderet eum ſibi cognatione coniungere:neq̄ conſilium expectauit:nec ſi poſſibile aut difficile eſſet:opus præſens animo cogitauit:ſed repente cū ſotiis ad hoſtes pro nuptiarum pollicitatione profectus eſt.Deus enī erat qui cūcta facilia dauid & poſſibilia faciebat.Cumq̄ multos interemiſſet:abſcidens ſexcenta capita uenit ad regem. Et harum rerum probatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet unde promiſſa refugeret:& mētiri peſſimū iudicaret:aut per inſidias eū occidere:cū forſitā etiā in hoc fruſtrari ſuo conſilio poſſet:dedit ei ſuam filiam nomine michol. Cap.XII.

Vm ergo ſaul non eſſet recta uoluntate manſurus:uidens etiam dauid & apud deum & apud homines approbari:expauit eum:& metū celare non ualens:timore magnarum rerum ideſt regni ſimul ac uitæ:ne priuaretur utroq̄:cogitauit eum crudeli calamitate perimere:eiuſq̄ mortem ionathæ filio:& reliquis familiaribus delegauit.Filius aūt admirans permutationem patris circa dauid:cum non poſt multam eius deuotionem non mediocriter in eum:ſed ad mortem uſq̄ ſeuiret:& cum iuuenem diligeret eiuſq̄ uirtutem : dixit ei ſecreto uoluntatem patris ſui:ſuaſitq̄ ut die futuro ſe cuſtodiret:ipſe uero ſalutaturum ſe patrē dixit : eiq̄ pro eo opportuno tempore locuturum:cauſamq̄ cogniturū:& ei exprobrare:q̄ occidi uoluiſſet iniuſte qui tanta bona fuerat operatus:qui etiam ſi ualde peccaſſet ueniam promereri debuiſſet:dixitq̄ ei ſe poſt hæc patris indicare ſententiam. Dauid autem conſilio benigno obediens:egreſſus eſt a rege. Altera uero die ionathas uenit ad ſaul:& dum eum letum & exultantem aſpiceret:cœpit de dauid proferre ſermonem dicens.In qua maiori uel minori iniquitate inueniens culpabilē dauid:præcepiſti eū pater interemi:uirum qui tibi quidē magnæ ſalutis cauſa fuiſſe probatus eſt: paleſtinis autem ualde ſupplicium:ab illuſione & iniuriis ſimul eripiens populum hæbreorum:quas diebus.xl.ſuſtinuit nullo utiq̄ præſumente prouocationis certamina ſuſtinere:& qui poſt hæc iuſſione tua deferens hoſtium capita:ſororem meā præmio accepit uxorem:cuius mors tibiipſi grauior erit:non propter ſolam uirtutem eius:ſed etiam propter ipſam cognationem:quando eius morte etiam filia tui uexabitur pene ante gaudium coniugii: ueniēs ad uiduitatis opprobrium.Hæc ergo cogitans pater:ad clementiam conuertere nihil committens in uirum:primum quidem q̄ nobis magnum beneficium præſtitit tuæ ſalutis: quādo malo ſpiritu & demonibus in te reſidentibus:illos expulit:pacemq̄ tuæ animæ condonauit: ſecūdo autem:quando & in tuis hoſtibus ultus eſt.Hæc etenim obliuiſci:turpiſſimum eſt. His ergo ſermōibus mitigatus ſaul:iurauit filio:nihil dauid iniuſte fore paſſurum.Sermo enī iuſtus:& iracūdiā regis ſubiecit:& metū.Ionathas aūt euocato dauid:idicauit ei de ſua ſalute:quā impetrarat a

patre:eumq; deduxit ad regem:& erat in conſpectu eius ſicut prius.Eodem uero tempore: paleſtinis bella gerentibus denuo ſup hæbreos:ſaul contra hoſtes dauid cum exercitu deſtinauit. Et congreſſus aduerſus eos multos eorum proſtrauit:victorq; reuerſus eſt ad regē.Quem ſaul non ſicut ſpabat poſt bella ſuſcepit:ſed potius eius fœlicitate cōtriſtatus eſt:tanq̄ illius bonis actibus uideret ipſe deceptus.Cūq; regem rurſus pueris aſtantibus demō ageret: ſpirituſq; turbaret:uocans dauid in domo in qua iacebat tenēs lanceam:eum pſallere & hymnos cantare p̄cepit.Quo iuſſa faciente:inſurgens in eum:lanceam iaculatus eſt:eamq; dauid præuidens declinauit:fugitq; in domū ſuā & ī ea tota die pmanſit.Nocte uero mittēs rex:iuſſit eū uſq; ad diluculū cuſtodire: ne latēter effugeret: quatenus mane deductus ad publicum traheretur ad mortem.Michol aūt dauid cōiunx:filia regis:cognita uoluntate patris:dauid indicauit:dubiā ſpem eius uitæ conſpiciens:& de anima ſua piter diffidēs.Neq; enī ſe credebat poſſe habere uitā:ſi fuiſſet illius amore priuata.Et ergo dixit.Non te hic coniūx ſolis ortus inueniat:nam te ulterius non uidebo:ſed fuge citius:dū tibi p̄bet nox fuge p̄ſidiū:faciatq; tibi hac dominus lōgioré.Scito enī te a p̄re meo ſi inuētus fueris occidēdū.Quo dicto:eū p̄ feneſtrā depoſuit & dimiſit.Deīde cōſtituit lectulū q̄ſi egrotātis:& ſub ſaga iecur ſpirās capræ ſuppoſuit.Die uero ſecūdo miſit p̄ eius ut dauid deduceret ad eū. Illa uero nūcians:eo q; nocte fuiſſet factus īfirmus:& oſtendens eis lectulū cooptū:dū iecur quod ſub ſaga iacebat palpitaret:egrotum uere eſſe & dormire dauid qui miſſi fuerant crediderunt.Renūciantibus aūt illis infirmum factum eſſe nocte:iuſſit eum ſic adduci:ſe uelle eū perimere dicens.Qui uenientes ad lectulum:diſcooperientes & deceptionem inuenientes factā ab eius uxore:renunciauerunt regi.Quam dum rex culparet pater:eo q; eius quidem liberauerit inimicum:illum uero deceperit:ſatiſſecit ei ueriſimile loquens:quaſi eam ad hæc non conſentientem:dauid occidere uoluiſſet:& hoc p̄ ſalutis ſuæ timore feciſſet:pro quo ei deberet ignoſcere:quia hoc neceſſitatis cauſa nō uoluntatis efficeret:adiiciens atq; dicens.Arbitror ego pater: q; ita uoluiſti illum perimere:ſicut me potius liberare.Et ſaul equidē ueniam puellæ dedit. Dauid ergo declinauit a periculo:& uenit ad ſamuel prophetam in ramatha:eiq; regis inſidias īdicauit: & q; iaculo eius pœnæ fuiſſet extinctus:dum neq; circa eū extiterit inimicus:neq; circa hoſtium certamen infirmus:ſed in omnibus pronus & fœlix:quæ magis cauſa dauid inuidiam generauit. Cognoſcens itaq; propheta regis iniuſtitiā:ramatham ciuitatem reliquit : & deducens dauid ad quendam locum nomine galboa:commorabātur illic cum eo.Cuiq; nunciatum fuiſſet ſaul eo q; dauid eſſet apud prophetam:miſit armatos:eumq; ad ſe conpræhendendū iuſſit adduci. Qui cum ueniſſent ad ſamuel:inuenientes eccleſiam prophetarum:participanti ſancto ſpiritu pphetare cœperunt.Saul autem audiens hoc:ſuper dauidialios deſtinauit:& illis idem facientibus:denuo miſit alios. Prophetantibus autem & ipſis qui tertio fuerant miſſi:ad ultimum iratus ipſe perrexit. Cum uero iam erat in proximo:antequam eum uideret ſamuel:prophetare cœpit:uenienſq; ad eos ſaul:ſpiritu uehementi cōpulſus:amens factus eſt:& exutus ueſte tota die canebat & nocte:dauid & ſamuele uidente. Ionathas uero ſaul filius occurrente ſibi dauid : & de patris eius infidiis ingemiſcentem & dicentem:quia dum nihil inique geſſiſſet neq; peccaſſet:eum pater eius occidere feſtinaret:rogabat ut nihil ſuſpicaretur tale:neq; derogantibus ſiqui forte huiuſmodi eſſent crederet:ſed ut ad ſe reſpiceret & ſecurus eſſet:nihil tale in eo cogitāte patre. Nā ſi cogitaſſet:ei ſine dubio pandidiſſet:dum pater eius utiq; conſiliū eius omne nō celaret. Porro dauid iurauit ita eſſe:& ſupplicabat ut credens prouidentiam eius haberet:potius quā eum ſpneret quaſi mēdacē:eiq; renunciaret quicquid a rege pro ſe aut cognoſceret aut uideret: dicebatq; ideo non ei de ſe dixiſſe patrem:q; ſciret illum circa ſe amiciciæ affectū habere. Cōtriſtatus ergo ionathas:eo q; dauid huiuſmodi patris eius eſſe circa ſe crederet uoluntatem: interrogauit eum quid uelit ut faceret. Ille autem:noui inquit omnia te mihi conferre & præſtare uelle. Craſtina die initium menſis eſt:& habeo conſuetudinem ſedens comedendi cum rege.Si tibi uidetur a ciuitate egredior & maneo in campo latenter:tu uero querenti ſaul reſponde me profectum eſſe ī regionem bethleem in tribum meam:ad feſtiuitatem ibidem celebrandam:adiiciens etiam q; tu me īre permiſeris.Et ſiquidem ut aſſolet dici de canticis proficiſcētibus:cum bono uadat aut aliquid ſimile dixerit:ſcito nihil ī eo circa me fore doloſum nec inimicū:ſi uero aliter reſponderit: hoc tibi erit indicium:quoniam aduerſum me fuerit cogitatum:& renunciabis mihi uoluntatē patris:miſericordiæ hoc & affectui communi diſtribuens:per quem fidem a me accipere:& idem tu domine famulo tuo dare uoluiſti.Si uero inuenis in me malignum aliquid:ipſe me perime:ut ſic proficiſcaris ad patrem. Quæ uerba nouiſſima a dauid ionathas nō egre ſuſcipiens:promiſit ſe ea quæ prius popoſcit eſſe facturum. Et ſiquidē triſte aliquid:aut q; eius odium pāderet pater reſpōderet:ei renūciaſ:& ut eū potius ſecuꝝ redderet:egreſſus:ſub diuo:nihil ſe p̄termiſſuꝝ

pro dauid ſalute iurauit dicens. Nunc deum quem magnũ eſſe uides & ubiq; præſentẽ: & anteq; mentem meam ſermonibus prodam: iam preſcientem eum: in communi pacto teſtẽ promiſſionis adduco. Quoniam non ceſſabo frequenter tentans patris animum cognoſcere: donec mihi eius animi ſecreta pandantur: quæ cum didicero: non celabo: ſed protinus tibi nũciabo: ſiue mitis circa te: ſiue ſit ualde crudelis'. Nouit autem hoc deus qualem eum circa te ſemp eſſe exoro: qui & nunc tecum eſt: nec te derelinquit: faciatq; te inimicoꝝ tuoꝝ: ſiue pater meus eſt: ſiue ego: eſſe meliorem: tu autem hoꝝ eſto memor: & licet me finire uitam contingat: filios meos ſerua: & pro rebus præſentibus illis tuam retribue benignitatem. Dumq; iuraſſet hæc: dimiſit dauid: & ad quendam campi locum ire præcepit: in quo erat ſolitus ſe exercere: quæcũq; cognouiſſet a patre nũciatuꝝ ſe ei promittens hoc modo ut deduceret puerũ & mitteret ſagittas tres: & ſi iuberet puero ſagittas afferre quæ ante eum iacerent: cognoſceret: nihil eſſe apud patrem maliciæ: ſi diuerſi aliquid audiret: illo dicente a rege contraria ſimiliter expectaret: ſecuritatem ſe ei præbiturũ dicens: ne quid ſuſtineret icõgruum utq; fœlicitatis tempore hoꝝ memor eſſet & utilitatẽ eius filiis exhiberet. Dauid itaq; a ionatha hanc fidem accipiens: ad locũ proximum eſt ꝓfectus. Altero uero die cum eſſet menſis initium purificatus ſolenniter rex ad cõuiuium uenit: & ſedẽtibus circa eũ filio ionatha a dextris: & principe militiæ abner a ſiniſtris: uidens eſſe locũ dauid uacuum tacuit: ſuſpicatus eum non eſſe a coitu mundum. Cũq; ſecunda die noui menſis nõ affuiſſet: requiſiuit a filio ionatha: ubi iret tráfacto die: & præſenti conuiuio ieſſe filius nõ adeſſet. Ille uero ait abiſſe eum ſe permittente ſecundũ ſolennitatem ad propriam regionẽ: eo q; tribus eius feſtiuitatem ageret: & rogatum ſe piter: ut etiam ipſe cum eo ad ſacrificia celebranda cõcurreret. Et ſi præcipis inquit pater: & ego poſt eũ uado: noſti enim quõ illi deuotus ſum. Tunc igit ionathas ſaul iniquitatem circa dauid agnouit: & apte uoluntatem eius aſpexit. Nam iratus ſaul: blaſphemauit eũ: natũq; de muliere uiro ultro appetentẽ: & proprium hoſtẽ dixit: & ſotiũ dauid & cooperatorem eius: & nec ipſum erubeſcere nec eius matrem talia facientẽ: nec uolentẽ intelligere: q; donec dauid uiueret: regnũ eoꝝ eſſet incautum: dixitq; ut eũ uocaret: quatenus pœnas exolueret. Reſpondente uero ionatha: quid iniquũ fecit ut puniatur: non ad uerba iá & blaſphemias iráq; ſaul acceſſit: ſed arepta lancea ſup eũ ut reſpondentẽ interficeret inſiluit: & hoc quidẽ nõ impleuit ꝓhibitus ab amicis. Manifeſtum aũt apparuit: ſaul initiũ eſſe dauid & q; eũ deſideraret occidere: ita ut propter illum pene propria manu filium interficere uoluiſſet. Tunc ergo regis filius declinato piculo: & nihil aliud præ triſticia ualens: ſed deflens eo q; & ipſe pene mortuus fuerit & dauid necẽ definitá eſſe cognouerit: matutino facto prexit: & quaſi exercitaturus exiuit in campum: ut amico ſicut cõſtituerat regis proderet uoluntatẽ. Fecit ergo ionathas ſicut pollicitus eſt: & ſequentẽ puerum in ciuitatẽ dimiſit: ut dauid in deſerto loco ad faciẽ loqueret. Quo uiſo dauid cecidit ad pedes ionathæ eũq; adorans: ſaluatorẽ animæ ſuæ uocabat. Quẽ ionathas eleuauit a terra: & alterutros amplexantes ualde: ſemetipſos oſculabantur & flebát ætatẽ ſuá inuidiæ malignitate cõſũptá: & futurá ſepationẽ q̃ nihil differret a morte. Deinde geſcentes a gemitu: & memoriã iuriſiurádi apud alterutros cõſtare poſcẽtes diuiſi ſunt. Cap. XIIII.

T dauid quidẽ fugiens ſaulẽ & iminentẽ ab eo mortẽ declinás: uenit in ciuitatẽ nobe ad abimelech ſacerdotẽ. Qui dum eũ ſolũ uenire uidiſſet: & nec amicũ: nec famulum cũ eo eſſe præſentẽ: miratus eſt: & cãm cur nemo eſſet cũ eo quæſiuit. Ille uero cãm ait ſibi ſecretá iuſſu regis iniunctá: ad quá nõ eum habere multos comitatus oportere dicens: q; cõſtituiſſet ad quẽdá ſibi locum famulos occurſuros: petebatq; ut ei itineris neceſſaria non negaret: per quæ opus amici faceret: & ꝑſentibus neceſſitatibus ſubueniret. Quibus adeptis: etiá arma ſibi dari ſi qua eſſent ꝑ máibus poſtulabat. Aderat aũt illic ſeruus ſaul: genere qdẽ ſyrus: nomine doech qui mulas paſcebat ſaul. Tunc ad dauid ſacerdos ait nihil equidẽ ſe tale hñe ſed eſſe lanceam Golie: quá ipſe illo perempto deuouerat deo: eamq; ſumens dauid: ex omni hæbreorum regione fugit in geth: quæ eſt in regno paleſtinoꝝ: ubi regnauit achis. Cumq; cognitus fuiſſet a famulis regis: eiq; manifeſtatus illis dicentibus: quõ dauid eſſet qui multa milia paleſtinorũ peremiſſet: metuens dauid ne ab eo necaretur: & piculum q; declinauerat a ſaul ab illo ſuſciperet: ſimulauit ſe eſſe furioſum: & rabidum ita ut ſpumá ex ore proiiciens: & alia quæ furioſi ſunt faciẽs: fidẽ regi uere paſſionis oſtenderet. Qui famulis ídignatus: eo q; ueſanũ hoiem apud eũ introduxiſſent: uelociter a ſe dauid iuſſit expelli: & ita liberatus de terra geth: uenit í tribũ iuda: & habitás in ſpelúca circa ciuitatẽ modollá miſit ad fratres ſuos: eiq; ubi eſſet ipſe mãdauit. Illi uero ad eũ cũ oí cognatiõe ſua uenerũt. Sed & alii q̃bus aut odiũ aut timor erat regis ſaul: ad eũ piter cõcurreret: facturoſq; ſe q̃cũq; placerẽt illi dicebát: fuerátq; oés ſimul q̃dringẽti. Tũc ille ſecurus qa auxiliũ ei fuiſſet adiectũ: ſurgens ide uenit ad regẽ moabitaꝝ: rogauitq; eũ ut parẽtes

eius donec ipſe de ſuo fine cognoſceret:in regione ſua ſuſceptos hſet.Quo annuēre:parētes eius omni tempore quo apud eum fuerunt:dignis muneribus honorati ſunt.Præcipiēte uero ꝓpheta ut deſertum quidem dauid relinqueret:& ad tribū iuda pgens ibidē habitaret:eidē obediit: & de moab reuerſus:uenit in ciuitatē ſarmut:& in ea moratus eſt.Saul autē audiens dauid uiſū cū multitudine:non in timorē fortuitū corruit & tumultū:ſed ſciens uiri prudentiā atq; p̄ſumptionem:q; non ex eo ſibi paruus timoris ſonus exurgeret:quia & dolū & labores inferret:cōuocans amicos & principes tribus ex qua ipſe erat:in collem ubi regnū habebat:& ſedens in ſegete:ſic ei locus ille uocabat:dū circa eū eſſet ordo ciuilis piter & armigeri:cūctis ait.Viri cōtribules:noui quidē q; meoꝝ beneficiorū nō eſtis īmemores:quoniā & agroꝝ quoſdā dominos feci: & honores populares:& officia p̄bui.Interrogo ergo uos ſi maiora his dona & ampliora ieſſe filiū uobis dare cōfiditis.Noui quoniā oēs illi potius cōſentiatis:quādo meus filius etiā ionathas ita ſapit:& uos ad talia pſuaſit.Nō enī ignoro q; iuſiurādū cū dauid & fœdera celebrauit:necnō q; cōtra me ionathas tractator eius & coopator exiſtit:nulliq; ueſtrū curæ eſt:ſed tacētes rei exitū ſuſtinetis. Cūq; rex tacuiſſet:alius quidē præſentiū nemo reſpondit.Doech uero ſyrus paſtor mulaꝝ eius ait:q; uidiſſet dauid in nobe ciuitatē ueniſſe ad abimelech ſacerdotē:ut futura ſibi ꝓphetāte cognoſceret:pceptiſq; ab eo ſumptibus:& haſta golie:ad quos ire uolebat ab eo fuiſſe directū.Tūc uocans ſacerdotē & cunctā eius generationē ſaul ait.Quid mali paſſus a me? ſeruū inutilē ieſſe filium ſuſcepiſti:eiq; ſumptus dediſti & arma:cū mei regni nimius inimicus exiſtat.Cur etiā futuroꝝ ei reſponſa p̄buiſti.Nō enī te latuit q; me fugeret:& odio meā domum haberet. Sacerdos aūt quæ facta fuerant nō negauit:ſed cū fiducia ſe hæc præbuiſſe confeſſus eſt:nec ſe dauid p̄ſtitiſſe ſed regi dicens:non eū tuum nouimus inimicū:ſed fidelē ſocium & præcipuū ſeruū & millenarium:& q; horū maius eſt generū piter & cognatum:& hæc nō inimicis hoſibus præſtiti: ſed ei qui circa te opus ſuæ deuotionis exhibuit.Prophetam autem ei non modo ſolum: ſed ſepius. Dicente nāq; cum magna feſtinatione fuiſſe ſe directū:ſi ei quibus egebat minime præbuiſſem: non illi putarer:ſed potius tibi reſtitiſſe.Quapropter nihil doloſum aduerſum me cogitare debes:neq; in his quæ nūc audiſti meam tunc fuiſſe debes credere uoluntatem. Amico nāq; & regis genero & millenario hæc impendi:nō hoſti.Hæc dicens ſacerdos:nequaq̄ ſatisfecit regi ſaul. Qui cum eſſet in magno terrore:neq; ueram confeſſionē crederet:iuſſit armatis circūſtantibus ut eum cum ſua cognatione perimerent. Cunq; illi non præſumerent contingere ſacerdotem: ſed diuinitatem formidarent:potius quam regi parere uellent:tum ſyro doech rex ſacerdotis im perauit interitum.Qui ſumens ſuæ maliciæ ſimiles:occidit abimelech eiuſq; progeniem.Erant autem omnes quadringenti quinq; alias trecenti.Quo facto iuſſit quoq; ſaul in ciuitatem ſacerdotum nobam:& omnes occidit:non mulieri:non infanti:nō aliæ pepercit ætati:eāq; ſuccēdit. Vnus filius īde abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus eſt.Hæc ſiquidē cōtigerūt ſicut deus ſacerdoti heli prophetauit:propter iniquitates duoꝝ filiorū eius: dicens prolem eius radicitus euellendā.Porro ſaul rex crudele ſic opus efficiēs:& totā generationē ſacerdotalē iterimens:& neq; infantibus miſericordiā:nec ſenibus reuerentiā habens:ſed & ciuitatē diſpdēs quā patriā ſacerdotū ꝓphetarūq; nutricē diuinitas elegerat & ſolam tales uiros habere decreuerat. Hoc actū omnes fecit agnoſcere:& humano modo cōſiderare:q; donec fuerint aliqui ſimplices & humiles:nec fuerint abuſi natura:nec uoluntatē ſuam implere præſumpſerint : manſueti ſunt atq; mites:ſectanturq; ſolam iuſticiam:& circa eam omnem ſtudent habere deuotionē:tunc etiā in diuinitate cōfidunt:quæ omnibus quæ fiūt i hac uita præſens eſt:& nō ſolū opera:ſed etiam mentem unde procedūt hæc anteq̄ fiant apertæ cōſiderat:cū uero ad poteſtatē ueniūt:& ſuꝑbiæ cumulo dilatant tunc omnibus illis uirtutibus exuti:& uelut inſcena;uultus:& mores:& moderationem actuum reponētes:ſuſcipiunt audaciā:ſuꝑbiam:& cōtentū reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & dum præcipue pietatem iuſticiāq; ſpernūt:& in omnibus quæ cogitāt aut agūt ſibimet arrogauerunt:tunc quaſi non uideat eos deus:aut certe poteſtatē eoꝝ non habeat:peſſimis graſſant in actibus:& quicquid aut audire metuūt:aut odio habēt reſpuūt:q; aūt irrationabiliter diligūt: hæc gſa:firma uera:& hoſibus placita ſimul & deo credunt. De futuris uero rebus nullus eis fit ſermo:ſed eos ꝓtulerunt multas laboꝝ miſerias exhonorāt:& eos habentes odio ſimul iuidiam his cōflant:deducenteſq; eos ad mediū non ſolū adeptos honores eis auferunt:ſed ꝑ calūniā etiā uita eos priuare nituntᵉ:puniūtq; nō ꝓpter opa digna ſupplicio:ſed derogationibus & accuſationibus nequaq̄ examinatis extiguūt:nō quos oportet hæc pati:ſed i quibus iniuſte nituntᵉ ulciſci. Hoc igitur nobis ſaul filius eis qui primus poſt illū ducē optimū rempublicā regebat i iſrael manifeſtū eſſe mōſtrauit:occidēs tricētos ſacerdotes ꝓphetas:ꝑ ſuſpitione quā habuit i abimelech: deiitiens etiā eorū ciuitatē:& ſtudēs quodāmodo deus ſacerdotibus ꝓphetiſq; priuare:dū tantos.

ſimul occideret:& neq; patriã eoꝝ manere ꝓmitteret:ut poſt illos aliq̃d poſſet oboriri. Abiathar itaq; abimelech filius:qui ſolus fuerat de ſacerdotibus a ſaul interfectis ereptus:fugiẽs ad dauid: erumnã ſuoꝝ omniũ:& patris interritũ declarauit. Qui ait:non ſe hæc eis ignoraſſe futura: ſed uidens doech:ſuſpicatum fuiſſe:q; ſacerdotem regi declararet:ſeq; dolebat quaſi huius calamitatis auctorem:& poſcebat:ut cũ eo decetero cõmaneret:tanq̃ qui in alto loco latere nõ poſſet. Eo itaq; tempore audiens dauid paleſtinos ceilanoꝝ ꝓuinciã deuaſtare:cõſuluit deũ ꝑ ꝓphetã: ſi eũ pugnare præciꝑet. Quo dicente:q; diuinitas uictoriã ꝓmiſiſſet:cũ ſociis paleſtinos hoſtes iuaſit: multáq; eoꝝ cædẽ effudit:& ꝓdã tulit. Cũq; apud ceilanos eẽt:donec areas ſuas fructuſq; ſine timore colligerent:regi ſaul nunciatũ eſt:q; apud eos habitaret. Opus enĩ illud & magnus effectus apud quos geſtum eſt celari non potuit:ſed fama etiam ad extraneoꝝ auditus aduenit:& ad regẽ uſq; delatum eſt. Gauiſus ergo eſt ſaul cũ audiſſet dauid in ceila cõmorari dicens:deũ illum eius manibus tradidiſſe:quãdo coactus ſit uenire in ciuitatẽ:murũ & portas:& ſeras habentẽ:iuſſitq; omni populo:ut ad ceilam unanimiter cõuenirent:& obſidentes eã:capiẽteſq; dauid iterimerẽt. Hæc itaq; ſentiens dauid & agnoſens a deo:quõ eũ forent ſaul tradituri ceilite:ſumẽs quadringẽtos qui cũ eo erant:de ciuitate profectus eſt in deſertũ zyf. Et rex cũ audiſſet eũ fugiſſe de ceila: ab eius ꝓſecutione ceſſabat. Dauid aũt ſurgens exinde:uenit ĩ quẽdã locũ zifim:qui uocaꝫ noua: ubi ionathas filius ſaul ueniens ad eũ:& oſculatus ſecuꝝ eſſe dixit:& ſpẽ bonã habere futurorũ: nec præſentibus rebus eũ debere deficere:quoniã regnaturus foret habitaturuſq; ſub ſe hæbreorum omniũ poteſtatẽ:quõ gratiora eſſent:quæcunq; magnis laboribus euenirent. Et rurſus iuſiurando celebrato inter alterutros ꝑ deuotione uita totius & fidei:& deũ uocans teſtẽ ionathas: maledixit ſibi:ſi tranſcenderet conſtitutũ & in contraria mutaret. Tunc ionathas dauid ibidem relinquens:paululũ a timore & ſollicitudine releuatũ:ad ſaul ipſe reuerſus eſt. At ziphei uolẽtes gr̃am præſtare ſaul:indicauerũt ei:apud ſe cõmorari dauid:promiſeruntq; ei:ut ſi ueniret:illũ cõtraderent:quẽ ſcilicet dũ anguſtia ziphenoꝝ appræhendiſſet: non poſſet ulterius alibi deuiare. Quos laudauit rex:& gratias egit:indicantibus inimicũ:eiſq; pollicitus eſt:non tardare eoꝝ recompenſare deuotionem:miſitq; qui quererẽt dauid:& deſertũ omne ꝓſcrutarentur:dicens etiã ſe cõtinuo ſecutuꝝ. Et illi quidẽ qui directi fuerant ꝑ inueſtigando & capiendo dauid:præcedebant regẽ ſtudentes fauore ſuo non ſolũ nũciare inimicũ:ſed etiã manifeſtatũ in regiã poteſtatẽ contradere. Hi tamen iniuſta & maligniſſima uolũtate fruſtrati ſunt:qui cũ nihil mali ſuſtinere potuiſſent:ſi non hũc indicaſſent ſauli: ꝓpter blandimenta regia uirũ religioſum:& ad mortem iniuſte queſitũ:& qui latere poterat ꝓdiderunt:& ſe eũ tradere ꝓmiſerũt. Cognoſcens aũt dauid maliciam ziphenoꝝ & regis inuaſionẽ:anguſtias quidẽ illius regionis dereliquit:fugit aũt ad petram maximã in deſerto maon conſtitutam. Cunq; ſaul eum ibi ꝓſequeret: cognouit in itinere dauid ab illis anguſtiis diſceſſiſſe.q̃ſi ad aliã petre partẽ. Et cũ ſaul ex alia parte conſiſteret:ut eũ pene iam cape potuiſſet:audiẽs ſaul paleſtinos hæbreoꝝ regionẽ ualde uaſtare:a dauid ꝓſecutiõe diſceſſit: & contra eos qui naturaliter hoſtes erant dimicandũ magis neceſſarium iudicauit:quã inimiçum proprium ꝓſequẽdo:uaſtationẽ ſuæ terræ deſpicere. Sic ergo dauid inopinabiliter declinato periculo:uenit in anguſtias engaddi. Cum uero ſaul expuliſſet alienigenas:uenerunt qui nũciarent ei dauid in engaddi montibus habitare. Qui ſumens tria milia armatoꝝ abiit ſup eũ: & cum non eſſet procul a locis illis:uidit circa iter ſpeluncam profundam atq; rotundam multa longitudine & latitudine nimis apertam:in qua dauid cum quadringentis erat abſconſus. Dũq; ſaul naturaliter uentris purgandi neceſſitate cogeretur:in greſſus in eã ſolus eſt. Quẽ dũ uidiſſet quidam hoium dauid:& dixiſſet in eius inimicũ tempus a deo datum:& ſuaderet ut ultionis cã ſaul caput abſcideret:quatenus graui perſecutione & miſeria priuaretur: ſurgens dauid abſcidit quidẽ ſummitatẽ ueſtis ſolummodo:qua ſaul erat indutus:& repente penitentia tactus ait: non eſſe iuſtũ ut ſuũ occideret dominũ:& qui.ſ.a deo fuerat regnare ꝓceptus. Nam licet iſte inquit circa nos malignus exiſtat:me tamen apud eum non decet eſſe talem. Cunq; ſaul de ſpelunca fuiſſet egreſſus:accedens dauid exclamauit a longe:petens ut ſaul audiret. Conuerſo autem rege adorauit eum ſecundum morem ꝓſtratus in terrã:& ait. O rex nõ te oportet malignas & falſas derogationes confingentibus aures accommodantem illis credere:& in ſuſpitione diligentes te uiros habere:ſed magis operibus affectum conſiderare cunctorum. Derogatio náq; multoꝝ eſt: deuotiõis uero clara ꝓbatio actuũ ueritate cõſiſtit: & ſermo qdẽ cuiuſlibet ĩ utroq; hitus: tenet ſimilitudinẽ ueritatis & falſitatis:opa uero nudiũ habẽt ueritatis ituitũ. Cõſidera igit ex iſtis qualis ego circa te tuáq; ſim domũ:& q; mihi oportet credi:& nõ accuſantibus & dicentibus ea quæ neq; aio cõcepi:neq; facere potui. Cur apponis ꝓſequi aiam meã:& nihil die noctuq; cogitaſ niſi animæ meæ ĩteritũ:quã iniuſte ꝓſequeris. Quõ enĩ nõ falſam opinionem de me ſumpſiſti: quaſi

occidere te uoluerim:aut quõ nõ impie agis in deo occidere cõcupiſcens & inimicũ tuũ credens hoſem qui poteſtaté hodie habuit punire te:& a te poenas exigere:ſed noluit:cum tépore ad hoc uſus eſſem oportũo. Quod ſi cõtra mettibi idé licuiſſet:nequaq̃ ſic captus ꝓteriſſem. Quãdo eĩ tuæ ueſtis incidi partẽ:potui etiã caput auferre. Et oſtendens pannũ ueſtis eius:rei fidé exhibuit. Et ego quidé iuſtã ingt ultioné retinui:te uero iniuſtũ contra me habere odiũ noueris. Sed deus hæc iudicet:& utriuſq; noſtrũ arguat uolũtaté. Saul aũt ſuã inopinabiliter admiratus uitã fuiſſe ſeruatã: & humilitaté iuuenis naturã eius obſtupeſcens ingemuit. Cũq; & dauid hoc feciſſet: reſpondit cũ gemitu ſaul illũ potius eſſe iuſtũ. Tu ingt cã bonoꝝ mihi fuiſti:ego uero tibi calamitatum:& oſtendiſti hodie priſcoꝝ te habere iuſtitiã. Quis enĩ inimicos ſuos in deſerto cõpræhẽſos ſaluandos eſſe duxerit alias dixerit? Confido itaq; quia deus regnũ tibi cõſtruet:& oĩum hæbreorum te poteſtas expectat:ſed da mihi iuriſiurãdi fidẽ: ne meũ genus extermines:neq; habẽs maloꝝ memoriã:ſtudẽs meũ nomẽ eradicare:ſed ut meã domũ & ſalues & ſernes. Iurante uero dauid ut popoſcerat:ſaul quidé adi ꝓpriũ reuerſus eſt imperiũ:dauid aũt cũ ſuis abſceſſit ĩ anguſtias maſpha. Hoc itaq; tpe & ſamuel ꝓpheta defũctus é:uir q̃ nõ fortuito honoré apud hæbreos habuerat:cuius uirtus etiã apparuit ĩ hoc ope qđ ꝓ eius deuotione populus multo tépore luctũ duxit circa ſepulturã eius:atq; ſolénis largitatis ſtudiũ magnũ cõpetéter exhibuit. Sepelierũt aũt in patria ſua ĩ ramatha:multiſq; fleuerũt eũ diebus:nõ incõmuniter hoc facientes: uelut ĩ extranei morte:ſed tãq̃ ꝓpriũ ſinguli quiq; lugẽtes. Fuit enĩ uir iuſtus:& natura benignus:& ꝓpterea magis amicus deo: q̃ præfuit populo ſolus:poſt mortem quidé ſacerdotis helii ánis duodecim cũ ſaul uero rege annis decé & octo. Et ſamuel quidé huiuſmodi habuit finẽ. Erat igiť quidam ziphenoꝝ:de ciuitate maon diues & multa pecora poſſidens:triũ náq; miliũ ouiũ gregẽ habebat in paſcuis:& mille caprarꝝ. Has ergo dauid illeſas:& ſine uexatione cuſtodire ſuos præcepit: ut neq; deſiderio:neq; egeſtate:neq; pro loco deſerto:& ubi potuiſſet latere aliquis eoꝝ uexare ꝓſumeret. Super hæc auté illud ſeruandũ dicens:ut nihil iniuſtũ fieret:& aliena tangere peſſimũ iudicarent:neq; deũ offenderẽt. Hoc aũt docebat eos:homini bono præſtare ſe credens & dignũ eum eſſe:beneficiũ huiuſmodi ꝓmereri. Erat enĩ illi nomẽ nabal:uir durus & ſtudiis maligniſſimus:habẽs uitã deteſtabilẽ:cui erat uxor bona:ſimul & caſta:& ſpem nimis eximia. Igiť ad hũc nabal tépore quo tõdebat oues miſit dauid uiros decé ut eos ſalutaret:& optabat ut hoc multis annis efficeret & qđ eſſet ſibi poſſibile ab eo ꝓberi popoſcit: cognoſcés a ſuis paſtoribus q̃ nihil eos aliquãdo nocuerit:ſed etiã cuſtodes eoꝝ gregũq; fuerũt dũ multo tépore in deſerto ꝓiter habitaſſent:& q̃ nõ eũ penituerit ſiqd dauid ſua largitate præberet. Nabal aũt his qui miſſi fuerãt inhumane nimis & dure reſpondit. Dum enĩ interrogaſſet eos quis eſſet dauid:& reſpondiſſent: filiũ ieſſe:ait. Nunc uideo:q̃a ualde in ſemetipſis ſupbiũt fugitiui:& glorianť ſuos dominos reliquentes. Quod dũ fuiſſet dauid renũciatũ:iratus & quadringẽtos quidé armatos ſeq; ſe ꝓcipiẽs: ducentis ad reꝝ cuſtodiam derelictis:ibat cõtra nabal:iurans illa nocte domũ ſe & omnẽ poſſeſſionem eius exterminare. Nõ ſolũ uero ob hoc iratus eſt dauid:quia uideretur ĩgratus:& nihil dediſſet eis qui multam benignitatem circa eum habuerãt:ſed etiam quod blaſphemaſſet:& maledixiſſet eis:a quibus in nullo fuerat contriſtatus. Interea quidam ſeruus & cuſtos ouium nabal dominæ quidem ſuæ:illius uero coniugi dixit:quod miſerit dauid ad uirum eius nõ ſolum nec aliquid uile perceperit:ſed etiam iniurias & peſſimas in eum dixerit blaſphemias dum omni ꝓuidentia & cuſtodia circa eos fuerit uſus in gregibus affirmans hoc in malum domini ſui & ipſius profutuꝝ. Quo dicto:abigail uxor nabal eiitiens decé aſinos:& onerans eos multis muneribus: nihilq; marito dicens:eũ ꝓ ebrietaté ipſe ſenſu careret:ꝓfecta eſt ad dauid. Cui aſcendẽti montis anguſtias dauid occurrit:cũ quadringẽtis uiris ueniens ſuper nabal. Quem cum uidiſſet mulier de aſina exiluit:& ꝓſtrata in faciẽ adorauit:ſupplicás:ut nequaq̃ nabal uerba reſpiceret:qui utiq; nabal recte uocaretť:quod nomẽ dementé lingua ſignificat hæbrea:Satiſfaciebat auté dicens: nõ ſe eos uidiſſe qui ab eo fuerãt miſſi:& debere ſe ueniã promereri:utq; magis ipſe ageret deo gratias:qui eum a ſanguinis humani pollutione prohibuit exorabat. Nam cum tu inquit benignus fis:ille uindicat a malignis. Quæ enim nabal inquit mala ſuſtineat:ſuper caput inimicorum tuorum ueniant. Eſto mihi propicius quidem & iudica me dignam:per quam hæc dona ſuſcipias: iram uero atq; furorem quem ſuper maritũ & eius habuiſti domum:mihi remitte. Hæc enim te decent:cum ſis placidus atq; clemẽs:& quod maius eſt regnaturus. Suſceptis autem illis muneribus ait. O mulier:propicius te hodie ad nos deus adduxit. Nõ futurum uideris diem: cũ iuraſſet domum nabal hac nocte diſperdere:ut nullus ueſtrum penitus remaneret: cum utiq; ſit uir ille ĩgratus & callidus circa me & ſocios meos:nunc præueniſti:& meum curante deo mutaſti furorem:& nabal quidé licet modo propter te relinquatur inultus:non tamé effugiet pœnas:

ſed alia cauſa quæ ei competit eueniet. Hæc dicens dimiſit mulierem. Illa domi reuerſa eſt:& inueniens uirum cum multis uino ſolutum:& in ebrietate iacentem:tunc quidem nihil horum quæ geſta fuerant indicauit.Cui altera die cūcta ſignificauit:ſicq; eum triſtem reddidit:& ad ſolutionem mēbrorum:& pene ad mortem uſq; deduceretur:& non amplius quam decē dies poſtea uiuēs nabal defunctus eſt. Dauid autem audiēs mortem eius:ultum ſequidem a deo dixit: nabal uero propria malignitate defunctum:dediſſeq; illi pœnas:& ſe ab eius cuſtodiſſe ſanguīs mundam habentem dextram. Tunc etiam agnouit:eo quod maligni diuinitus urgeantur: & nullus iter homines deſpiciatur a deo:qui dat quidem bonis ſimilia:malis uero refert digna ſupplicia.Et mittēs ad eius uxorem:petit: quo eā ſibimet copularet. Illa uero his qui miſſi fuerāt: dicens ſe nō dignam fore ut illius uel pedes tangeret:tamen cum omni proprio apparatu uenit: eiq; coniuncta eſt:quæ ad hunc honorem uenire promeruit:tam pro modo caſtitatis quam pro ſpem ſuæ formæ. Habuit autem dauid uxorem:quam primitus duxerat de ciuitate ehiſar.Michol autem Saul regis filiam quæ fuit dauid uxor:pater eius faltim filio lais coniūxit:qui erat de ciuitate gallim.Cunq; hæc fuiſſent geſta:quidam ziphenorum ueniētes indicauerunt ſaul quod rurſus dauid eſſet in eorum regione & poſſent uiolenter eum compræhendere ſi ſua præberet ſolatia. At ille cum tribus milibus armatorum ſuper eum egreſſus eſt.Cunq; ſuperueniſſet nox caſtra poſuit in loco quodam qui dicitur ceila. Audiens uero dauid contra ſe ueniſſe ſaul miſſis exploratoribus:iuſſit ſibimet nunciari ad quem locum iam ueniſſet. Quibus dicentibus in ceila eum eſſe:ſurgens nocte:ita ut lateret ſuos uenit ad caſtra ſaul: ducens ſecum abiſai natum ſororis ſuæ ſariuæ:& achimelech getheum. Saul itaq; dormiente:& circa eum per circuitū armatis:& abner principe militiæ conſtitutis:dauid ingreſſus caſtra eius:nec ipſe pemit eum inueniens eius ſtratum:& lanceam quæ erat fixa ad caput eius:nec abiſai permiſit uolentem eum occidere:& in hoc uehementer inſtantem: ſed dicens ordinatum a deo regem occidere eſſe nimis iniquum:licet ille ſit malus uenturamq; ei pœnam oportuno tempore ab eo qui ei præbuit regnum:retinuit impetum eū uolentis occidere:& pro ſigno q; eum potuiſſet eum interimere: & potius abſtinuerit:ſumens eius lanceam & urcelum aquæ appoſitum dormienti ſaul nullo ſentiente in exercitu:cunctiſq; iacentibus latenter egreſſus eſt:cum omnia facere potuiſſet: quæ & ipſum tempus offerret:& contra regem digna præſumptio ſuaderet. Tráſiens uero torrentē:& ī uerticē mōtis aſcendens:unde potuiſſet audiri clamans uoce magna militibus ſaul & abner principi militiæ:excitauit eos a ſomno.Hunc enī uocauit & populum.Audiente uero principe militiæ:& requirente quis eū uocaſſet:dauid ait.Ego ſum filius quidem ieſſe:ueſter uero fugitiuus. Cur inquit cū ſis magnus:& apud regem honore præcipuus corpus eius ita cuſtodis:ut ſomnus ſit tibi dulcior:q̄ illius ſalutis affectus.Hæc quippe digna morte ſunt atq; ſupplicio. Dudum enī ingreſſus eſt quidam in ueſtrū exercitum ſuper regem:& ſuper alios uniuerſos:& nō agnouiſtis. Quere lanceam regis:& urceum aquæ:& agnoſces quantum malum uos latuit intrinſecus conſtitutos.Saul autem cognoſcēs dauid uocem:& uidens quia dum eum captiuum habuiſſet ſopore confectum:cuſtodibus negligētibus non occidit:ſed pepercit ei:quem iuſte perimere potuiſſet:pro ſalute ſua gratias egit:& rogauit ut confidens:nihilq; ab eo mali iam metuēs iret:ad propria affirmans credere ſe q; nec ſemetipſum aliquis ita diligeret: ſicut Saul a dauid amaretur: & accuſans ſeipſum: q; eum quidem qui illum cuſtodire poſſet:& multa indicia circa eum ſui fauoris oſtenderet:perſequeretur iniuſte:& tanto tempore dubitantem de anima ſua degere in fugam compelleret: ab amicis & cognatis deſolatum:ipſe uero ab eo ſepius liberatus non quieſceret:ſed eius animam aperte deſideraret auferre. Quo facto alias dicto:dauid iuſſit ut aliquis puerorum eius ueniens:tolleret lanceam:& urceum aquæ dicens. Deus utriuſq; noſtræ uoluntatis & actuum iudex ſit qui nouit q; etiam præſenti die cum te occidere potuiſſet: tui miſertus abſtinui. Et Saul quidem ſecundo dauid manus effugiens ad regnum proprium remeauit. Metuens autem Dauid ſi permanens ibi aliquando in Saul manus incideret:decreuit ad paleſtinos deſcendere:& illic habitare. Tunc cum ſexcentis qui erant circa eum uenit ad achis regem geth.Erat autē hæc una quinq; paleſtinorū urbiū.Cūq; eū rex ſuſcepiſſet cū uiris:& habitaculū pbuiſſet:habente eo ſimul & duas uxores achinoē & abigail:morabat in geth.Saul aūt hæc audiens ulterius uoluntatē non habuit:ut mitteret ſup eum:aut ipſe forſitan ꝓperaret:cū ſecundo pene tale piculū ptulerit:ut ab illo potius potuiſſet cōpræhēdi.Porro dauid nō placuit ut ī ciuitate geth:habitaret:ſed regē rogauit q; eū clemēter excepat:ut ei locū aliquē in ꝓuincia donaret: ubi cū ſuis degere potuiſſet:pudori eſſe dicēs:ut ſi ī ciuitate maneret:ſe ei oneroſum exiſtet.Cui dedit rex quendā uicū ſiceleh nūcupatū:quē uicū ita dilexit:ut cū regnaſſet dauid:eū ipſe & eius pueri q̄ſi primā poſſeſſionē honorarēt.Sed de his ī alio loco dicemus.Tēpus itaq; qđ cōmoratus

eſt dauid ī ficelech paleſtiorꝫ fuit mẽſiũ q̃tuor:& uigſti dierꝫ. Vnde latẽter iſurgẽs cõtra paleſtinos in uicina regiõe cõſtitutos ſerritas & amalechitas: eorꝫ ꝓuinciã deuaſtabat:multáq; ꝑdã iumẽtorꝫ & camelorꝫ ſumẽs: reuertebaꝫ ad ꝓpria:& ab hominibus abſtinebat:metuẽtes ne eũ diuulgarent ad regem:partem tamen ei prædæ domum mittebat. Cum uero requireret rex quos uaſtaſſet:prædamq; tuliſſet:dicendo eos qui ad auſtrum iudeos conuerſabantur: & ī campeſtribus habitabant ſe eſſe depopulatum ſatiſſecit regi:ſperabat enim q; dauid odio haberet propriã gentem:& ſeruus eius foret donec apud eum conſiſteret.

Capitulum.XIIII.

Odem tempore paleſtinis circa iſraelitas pugnare uolentibus:& mittentibus ad omnes amicos ut eis adeſſent ī bello in ſela:ubi congregati erant exituri ſuper hæbreos: anchus ſeu achus rex geth:dauid rogauit:ut cum ſuis armatis ei ſolatium contra hæbreos præberet. Illo uero gratiſſime promittente & dicente inueniſſe ſe tempus: in quo ei beneficiis reſponderet:& ſuſceptionis munus exolueret:promiſit rex cuſtodem ſui corporis poſt uictoriam & belli certamen eum ſe eſſe facturũ honoris & fidei promiſſione uolens uoluntatem eius augere. Saul itaque rex hæbreorum omnes diuinos & uentriloquos: & omnem huiuſmodi artem de ſua expulerat regione abſque prophetis. Audiens autem paleſtinos iam eſſe præſentes:& iuxta ſuam ciuitatem in campo poſitam:caſtra fixiſſe ad eos cum omni exercitu ſuo profectus eſt. Cunque ueniſſet ante montem quendam gelboe:& uidiſſet e diuerſo hoſtium multitudinem:timore fortuito conturbatus eſt:dum eſſet eorum exercitus potior:& multo melior deumque conſuluit per prophetas:ut ei de prælio & eius fine prædiceret. Deo autem non reſpondente Saul magis expauit:& animo corruit:malum ſibi aperte imminere proſpiciens: cum utique deum arbitraretur præſentem ſibi non eſſe:iuſſitque ſibi quæri mulierem uentriloquam habentem ſpiritum:& uocantem animas defunctorum:ut ualeret agnoſcere:ſi in rebus iminentibus præualeret. Genus enim uentriloquorum euocando mortuorum animas:per eas ſolet poſcentibus futura prædicere. Cunque fuiſſet a quodam famulo ei nunciatum: eſſe huiuſmodi mulierem in ciuitate endor:latenter omnem exercitum relinquens:exutus ueſte regali:ſumens duos famulos:quos nouerat fideliſſimos uenit in endor ad mulierem:rogauitque eam ut diuinaret:& animam ſuſcitaret:citius ipſe dixiſſet. Muliere uero repugnante atque dicente nõ ſe poſſe regem ſpernere:qui genus hoc diuinantium expuliſſet:ſed nec illum bene facere:qui dũ nihil per eam fuiſſet leſus: ei pararet inſidias: ut prohibita facientem pene contraderet iurauit: ne cuiquam eius diuinationem proderet:nec periculum fore. Cunque iureiurando ſatiſſeciſſet non eam debere metuere:ſi ei animam Samuel euocaret:illa neſciens quis eſſet ſamuel:eam ex iferno euocabat. Cunq; apparuiſſet uidens mulier uirum ſanctum deo decibilem:cõturbata eſt: & tunc eius faciem obſtupeſcens:nonne tu es inquit rex ſaul. Hoc enim ei Samuel indicauerat. Quo confitente:& perturbationem eius quærente:ait uidiſſe ſe uirum ſimilem forma deo:eoq; iubente imaginem eius:formam & ſtatum eius quem uiderat explanare:ſignificauit ſe ſenẽ iam glorioſum:& ſacerdotali pallio uidiſſe circũamictum. Ex quibus cognouit rex hunc Samuel eẽ: & procidens in terram ſalutauit & adorauit. Anima uero Samuel inquirente cur eam cõmouiſſet:ſaul ingemiſcebat neceſſitatẽ incumbere:& hoſtes ſibi grauiter iminere:& eſſe in heſitatione rerum præſentium conſtitutum a deo utiq; derelictum:& neque reſponſum promereri:neq; per prophetas:neq; ꝑ ſomnia:& ꝓpterea inqt ad te qui mihi ſemp pius extitiſti cõfugi. Samuel autẽ uidens eum fini uitæ iam proximum:ait. Superflue a me aliquid uis cognoſcere:cum a deo ſis derelictus. Sed regnum quidem tuum ad dauid tranſferetur:quod in hoc bello ſcias eſſe uenturũ: te uero tuũq; principatum cum uita eſſe finiendum:quõ inobediens fueris deo in amalechitarꝫ bello:& eius nequaquã mandata ſeruaueris:ſicut uiuens tibimet prophetaui. Igitur ſcito te ſubdendum:& populum inimicis:& te cum filiis tuis die craſtina in bello cadentes:mecum eſſe mãſuros. Hæc audiens Saul triſtitia faciente loquendi amiſit officium:& proſtratus eſt in terra propter doloré qui ei fuerat ĩdicatus potius:quã ꝓp abſtinentiã. Quia enĩ præcedẽti die aut nocte cibum non ſuſceperat:facile non ualebat exurgere:uix tamẽ recipienté ſpiritũ coegit mulier ut guſtaret: hoc munus perẽs ſibimet repẽſari ꝓ diuinatione:quã ſui periculo ei ꝓparabat:cũ ei ꝓpter timorem ipſius non licuiſſet. Quæ licet ignoraſſet qui fuerit tamen ei præualuit ut concederet pro quibus rogauit appoſitum cibum ſumere:quatenus recepta uirtute:ad caſtra propria remearet. Cunque ille refutaret: & nimis aduerſaretur in anguſtia conſtitutus compulit & perſuaſit ei: & habens unum uitulum manſuetum a ſe domi nutritum: in quo ſolo requieſcebat occiſo & carnibus præparatis ei: ut comederet: eiuſque ſeruis appoſuit. Quo facto Saul

noctanter ad ſua caſtra reuerſus eſt. Iuſtum eſt autem laudare mulieris largitatem: quia licet eius ars a rege fuiſſet exerceri prohibita: tamen dum ueniſſent in domum eius quos nunquam uiderat prius non habuit mali memoriam uituperando eum qui eius prohibuerat diſciplinam: nec auerſata eſt peregrinum: & cuius conſuetudinem nequaquam habuerat: ſed condoluit: & conſolata eſt:dum eum cognouiſſet regē: & circa quē potuerat animo ingrata conſiſtere: eū potius ut comederet iuitabat:& q̄ ei ſolūmodo ī pauptate fuerat:hoc libēter largiterq̄ cōferebat: nō aliquā retributionē eius expectans:nō munus aliquod aucupans:quippe quē ꝓxime morituꝝ agnouerat:cū plerunq̄ natura ſit hominū:boni aliquid aut repēſaturis beneficiū exhibere: aut a quibus aliqd ſe credunt accipere:his mutuare.Bonū eſt ergo illā imitari mulierem:& bene facere cunctis egentibus:& nihil arbitrari melius eſſe:nec amplius aliquid generi hūano cōpetere potius quā hoc ut deū propictū:& boni largitorē ſemper habeamus.Igitur de illa muliere dixiſſe ſufficiat.Sermonē uero nunc faciamus ciuitatibus & populis & gentibus ꝓfutuꝝ: & bonis oībus congruū:ex quo prouocētur uniuerſi ſectari uirtutē: & eternæ decus appetere gloriæ:ſed & qui ſapientibus & regibus gentiū:& principibus populoꝝ multū deſideriū:& ſtudium rerum bonaꝝ adiiciat:& pro ſalute patriæ ad pericula mortis libenter adducat:& cuncta quæ uidētur grauia doceat eſſe conténenda.Habeo rei huius auctorē ſaul hæbreoꝝ regē.Hic enī licet futura iam noſſet:& morte ſibi īminere ꝓpheta prædicēte cognoſceret:nō fugit:nec amore uitæ ſuū exercitum ꝓdidit inimicis:nec regie cōtumeliā intulit dignitati:ſed potius cum omni ſua domo ſe metipſum tradēs ſimul & filiis:optimū iudicauit cū eis magis cadere ꝓ ſubiectis pugnādo: & filios una perire:licet boni & fuiſſent:quā eos in īcerto relinquere:quaſi regni ſucceſſionem & generis habituros.Is ergo & iuſtus:& caſtus:& fortiſſimus ſolus mihi eſſe uidetur: & ſiquis fuit talis:aut fuerit cunctoꝝ teſtimonio uirtutis adoptiōe digniſſimus. Nam eos qui ſub ſpe uictoriæ proficiſcunt ad bellū:& incolumes ſe redire cōfidunt:quāuis geſſerint clarū nō uidentur benefacere qui eos fortes uoluerint appellare:quod de talibus in hiſtoriis:& aliis cōſcriptionibus inuenitur:quāuis & illi ſint approbandi magnanimes autē & grandia præſumentes:& reꝝ terribiliū contéptores:ſoli dicendi ſunt omnes qui ſaul imitantur.Illi nanq̄ q̄ neſcientes qđ in bello futurum eſt nequaquā animo deficiunt:ſed in incertū ſemetipſos emittunt:licet aliquid grande faciant:non tamen ualde mirandi ſunt. Cum uero utile nihil uenturum animo cogitatur: ſed iam mors futura præſcitur:& ſolummodo hoc paſſuri dimicant aliqui: & neq̄ terrentur:neque pro mortis periculo obſtupeſcūt huiuſmodi uiros perfectæ fortitudinis eſſe decerno.Hoc igitur fecit Saul oſtendens q̄ cunctos deſiderantes gloriæ palmam habere: poſt mortem talia conuenit adimplere:& maxime reges quos propter cumulum principatus non ſolum malos non licet eſſe circa ſubiectos:ſed neque mediocriter eſſe bonos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere:maximam mihi hoc argumento præbente materiam: ſed ne diu eius laudibus uidear inherere: denuo ad ea reuertor:unde egreſſus eſſe agnoſcor. Paleſtinis igitur caſtra ſicut prædiximus metantibus & per ſingulas generationes & tribus & ſatrapas exercitum diſponentibus: ibat cum ſuo exercitu rex achis: & poſt eum dauid cum ſexcentis armatis ſequebatur. Et cum duces paleſtinorum uiderent inter eos hæbreos:qui cum dauid in auxilium regis uenerant: percontabantur a rege:qui nam eſſent.Qui dixit dauid eſſe qui fugerat Saul dominum ſuum: quē ad ſe uenientem ipſe ſuſceperat:& nunc uelle ſibi eū beneficia rependere:& ſaul interficere:propterea ī ſolatio ipſius aduenīſſe.Quo dicto culpatus eſt a ducibus paleſtinorum:eo q̄ uirum inimicū ad ſolatium adduxerit: eumque redire ſuadebant: ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret: habēdo tempus & cauſam:per quam ſuum dominum placare poſſet:ſed ſi uellet ei propſpicere:remitteret eum cum ſuis ad locum quem dederat illi prius. Adiiciebant autem.Nonne hæc eſt dauid:de quo cantabant uirgines hæbreorum:quia multa milia peremiſſet. Et cum audiſſet rex geth utiliter dicta cognoſcens uocauit dauid:& ait. Ego quidem cum ſim teſtis ſtudii tui circa me atque deuotionis:propterea te ad ſolatium meum adduxi: principibus autem non places.Sed facto die perge ad locum quem dedi tibi:& ibi meam cuſtodi prouiciam:ne quis hoſtium ad eam accedat:es enim animo meo pars magna ſolatii. Dauid itaque iubente rege geth: uenit ſicelech. Eo tempore quo fuerat egreſſus ad ſolatium paleſtinorum gens amalechitaꝝ ingrediens: ſicelech fortiſſime cœperat eam: qua incenſa: multaque præda ex ea & aliis paleſtinorum regionibus ſumpta diſceſſerat. Inueniens ergo dauid uaſtatam omnem prouinciam: & omnia fuiſſe direpta:& duas uxores ſuas:& eos qui cum eis erant una cum filiis in captiuitatem ductas:continuo ueſtem ſcindens:flens & gemens cum ſotiis & amicis:ad hoc uſque peruenit:ut etiam dolentibus captiuitatem uxorum ac filiorum lachrymæ nimiæ eorum fletu deficerent.Sed & ipſe periculum paſſus eſt:ita ut a ſociis dolētibus captiuitatē uxorū ac filioꝝ pœnæ

lapidaretur: ipsum enim solum rei principem:ipsum unusq; scq; malorum dicebat auctorē. Igitur sternebatur:& mentem suam ad deum conuertens:rogauit abiathar pontificē:ut indutus uestē sacerdotali consuleret deum & prophetaret:si persequens amalechitas: comprænderet eos:& liberaret uxores ac filios:& ulciscereť in hostibus.Sacerdote uero iubente ut eos persequeretur consurgens armatos psecutus est hostes. Cunq; uenisset ad torrentē bosor iuenit uirum errantē egyptium genere ethiopē:& fame defectum qui tribus diebus ī deserto sine cibo pmanēs primū cibo potuq; eū cōfortans: & refici faciens īquirebat:cuius esset aut unde. Tunc ille quidē se genere significat egyptiū:& pp infirmitatē a suo domino derelictū:eo q; nō ualeret sequi:piter etiā esse īdicauit se ex eis qui īcendissent:& diripuissent iudeā simul & sicelech. Hunc ergo dauid habens ducē super amalechitas:appræhēdit eos in terra iacētes:& alios quidē prandentes:alios iam ebrios & uino solutos:& de re acta:& de captiuitate uxoꝝ ac filioꝝ gaudētibus & fruentibus:de oscq; suos laudātibus repēte irruit sup eos:& leticia qua gaudebāt frustrauit.Nudi enī & nihil huiusmodi suspicātes sed ad potū & ad epulū cōuersi:oēs remissiores erāt.Et alii quidē eoꝝ mensis adhuc appositis:appræhēsi sup eas extincti sunt:& sanguis eoꝝ cibo pmixtus est:alios uero inuicem se ad pocula inuitantes occidit:multos etiā in soporē cōuersos extinxit:quicūq; uero occurrere & armis īuolui:& ex aduerso cōsistere potuerūt:hi etiā facilius quā illi qui iacebāt nudi empti sunt.Quos ab hora prima interficiētes usq; ad uesperam pmanserant ita ut amalechitaꝝ non remanerent amplius quā q̄dringēti:qui tamē in camelis curracibus ascendētes uix euadere potuerunt.Erupuit ergo dauid alia oia quæ tulerūt hostes:sed etiā uxores suas & sociorꝝ. Cunq; reuertentes uenissent ad locū ubi ducētos qui eos nō potuerūt sequi reliquerāt ad castra custodienda: & illi quidē q̄dringēti parte prædę eos accipe nō censebant:qui secū nō fuerant:cū utiq; deberet sufficere:si uxores cū filiis:aliaq; suppellectile mererentť suscipe:seq; meliores & digniores:quippe qui laborē sustinuissent hostesq; pemisserant p̄da direpta.Dauid aūt malignā hanc & iniustā dixit esse sniam cū eēnt digni deo præbēte:ut & ulciscerentť in hostibus:& oēm prædā cū his qui una ad persequendū egressi fuerāt:ex equo diuiderēt:quādo ad diuersorii custodiā remāsissent: & ex illo lex ista pmansit:ut tantū accipiant qui custodiūt castra:quantū illi qui pugnāt. Veniens aūt dauid in sicelech:oībus in iudea amicis:& necessariis partē prædæ dixerit.Et uastatio quidē sicelech:& amalechitaꝝ hmōi fuit īteritus.Palestinis igitur dimicātibus:& pugna grauī cōmissa palestini quidē ulciscunť:& multos suoꝝ hostiū pemerant.Saul aūt rex israelitaꝝ:& eius filii fortiter decertātes:& utentes omni fiducia tanq̄ gloria eoꝝ ī bona morte:& in hostiū dimicatiōe cōsisterent:nihilq; hoc p̄ciosius esse iudicātes:oīum inimicoꝝ cohortē cōtra se conuertentes undiq; circūdati:piter sunt extincti: multos tamē palestinoꝝ forti dimicatione pemerunt. Erant uero saul & ionathas:& amminadab:& melchis.His ergo cadētibus hæbreoꝝ populus cōuersus est in fugam:& turpitudo & confusio facta est ex interitu Saul:& de grauissimis hostibus undiq; super eos ingruētibus.Saul aūt hoc mō pemptus est.Dum eēt hostiū multitudie constipatus:palestinis crebro sup eum iacula dirigētibus:oībus pœne ꝑstratis:paucis exinde fugiētibus:ipse clarissime decertatus est:qui uulnera in se multa gerens: ita ut nequaquam, iam posset tolerare:nec ferre plagas:semetipsum quidem perimere erat inualidus:iussit autē armigero: ut eum gladio educto perimeret:ut nequaquā uiuum eum cōprænderent hostes.Armigero nō præsumēti dominū suum occidere:ipsum gladiū suū educens:& in terra configens irruit in mucronem: & cū nequiret sibi uim ultimæ mortis inferre:nec ferrum eius membra transiret:cōuersus & uidēs quendā iuuenem requisiuit quis esset. Quem cū cognouisset amalechitā:rogauit ut educto gladio cum morte qua uellet occideret. Quod cum feciſſet sublato auro ex eius brachiis:& corona regali fugit.Videns aūt armiger eius Saul extictum:occidit & semetipsum:nulluscq; de custodibus corporis est relictus:sed omnes ceciderūt in monte qui dicit gelboe.Audientes autē hæbrei qui habitabāt ī cōualle trans iordanē:& qui in cāpestribus ciuitates habebant:q; Saul cecidisset & eius filii:& omnis cum eo periſſet exercitus:relinquētes proprias ciuitates:ad loca occultissima fugierunt. Palestini inuenientes urbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cunq; uenissent hostes exuere:inuenerūt corpus Saul & filioꝝ eius.Quos expoliantes eoꝝ capita truncauerunt: & ī oēm prouīciā ꝓuulgauerūt hostes suos cecidisse.Quoꝝ arma q̄dē cōsecreta sunt in astaroth tēplo:corpora uero suspenderūt super muꝝ ciuitatis bethsan:quæ nūc scytopolis appellatť. Cū ergo audissent habitatores ciuitatis iabes galaad die tertio q; trucassent Saul mortuū & eius filios palesti: crudele iudicātes eū īsepultū despicere:egressi uiri fortissimi:& p̄sūptiōe p̄cipui:cum ipsa ciuitas & corpibus:& asalibus uiros habuerit ualde robustos:tota nocte iter agētes:uenerūt ad ciuitatem bethsan:& accedentes ad muros hostium:& deponētes corpus Saul & filiorū eius: detulerunt in iabes hostibus ꝓpter fortitudinē eoꝝ nequaq̄ ꝓhibere ualētibus aut p̄sumētibus

Viri aũt iabes cũ omni populo flentes ſepelierunt corpora eoꝝ in optimo loco ꝓuinciæ:quẽ ſegetem appellãt:& ieiuniũ ſeptẽ dieꝝ cũ mulieribus & infantibus ſup eos celebrauerũt tondẽtes pectora ac lugẽtes regẽ & filios eius:& exercitũ domini:nec cibũ deſiderãtes guſtare uel potum. Hunc itaq; finẽ Saul ꝓphetantẽ ſamuel habuit:quia obediẽs deo nõ fuit ꝓp mandata quæ cõtra amalechitas acceperat:& ꝙ abimelech ſacerdotis generationẽ:& ipſum abimelech: & ſacerdotũ una peremit urbẽ.Regnauit ergo ſaul ſamuel quidem uiuente annis decẽ & octo: moriente aũt ſamuel alios duos qui huiuſmodi habita conuerſatione defunctus eſt.

Aec ſunt capitula ĩ libro ſeptio Ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.
Quomodo dauid quidem ſuper unam tribum ĩ ebron ciuitate regnauit: & ſuper aliam multitudinem filius ſaul. Cap.ii.
Quia eo interfecto dolo amicorum omne regnum dauid accepit. Cap.iii.
Quomodo obſidens hieroſolymam dauid:& capiens ciuitatem:expulit quidem ex ea chananeos:& iudeos in ea conſtituit:& de amicitia facta inter ipſum:& irã tyri regẽ Cap.iiii.
Quod ſecundo pugnantes cõtra ſe paleſtinos ĩ hieroſolymis uicit:& de arca dei decariathiarim in hieroſolymam deducta. Cap.v.
Pugna quam habuit dauid contra paleſtinos & moabitas: & adrazarum regem: & damaſcenos: atq; uictoria:& de amicitia facta inter ipſum & thou regem. Cap.vi.
Quomõ contra amonitas:& meſopotamenos pugnauerit ac ꝓualuerit. Cap.vii.
Quoniam dauid cõcubuit cum bethſameæ uxore uriæ:& ipſum uriã fecit occidi gladio filioꝝ amon:& de uerbo nathã ad eum miſſi ꝓ peccato quod cõmiſerat. Cap.viii.
Quoniam ammon filius dauid mixtus eſt ſorori ſuæ thamar:pro qua re abſolon frater eius interfecit eum:& de fuga abſolon:& reuocatiõe ipſius ad patrem. Cap.viiii.
Quomodo dauid domeſticis contra eum ſeditionẽ facientibus a filio ſit expulſus:uero dũ pugnaret cõtra ſuũ patrem abſolon cum exercitu ſuo deperiit. Cap.x.
Quõ poſt mortẽ abſolon dauid reuerſus eſt ad regnũ:& ad ſedẽ regni hieroſolymam:& de ſeditione quam mouit contra eum ſeba filius bochri. Cap.xi.
De expiatione ſceleris:quod cõmiſit Saul in gabaonitas:cuius cauſa facta eſt fames in ꝓuincia:& de prælĩis aduerſus paleſtĩos fœliciter geſtis:ſeu de fortibus dauid. Cap.xii.
Quõ rex dauid iuſſit dinumerare populum contra mandatum domini:& de plaga:quæ ſecuta ẽ tranſgreſſionem. Cap.xiii.
Rex dauid fœliciter uiuẽs ĩ regno ſalomõi filio mandauit de edificatione tẽpli & quãtã materiã ei auri & argenti lapidũq; ꝑcioſoꝝ ꝓparauerit ad templi edificium. Cap.xiiii.
Quõ rex dauid ſenex factus & frigidus:ꝓ adoleſcẽtulã uirginẽ noĩe abiſag calefactus ẽ & de adonia filio dauid qui uſurpauit ſibi ĩperium:& quoniã ſalomon unctus eſt in regem iubente dauid patre eius:cui rurſus mandauit edificationem templi:dans ei deſcriptionem & conſtitutionẽ edificii. Cap.xv.
Rex dauid ſciẽs ſe morituꝝ:& uocãs filiũ ſuũ ſalomonẽ:plenius inſtruxit eũ de obſeruatiõe mãdatorũ dei:& de his quos nouerat pœna dignos:poſt hoc mortuus eſt & ſepultus a filio ſuo ſalomone:& multæ diuitiæ cum eo ſunt reconditæ.Continet hic liber tempora annorum.xl.

Incipit liber ſeptimus.

Rædictũ itaq; ꝑliũ geſtũ ẽ die qua dauid uictis amalechitis reuerſus ẽ in ſicelech. Et cum iam ibi duos habitaret dies:tertia die uenit quidã liberatus a pugna:quæ contra paleſtinos fuerat geſta:& qui Saul interemerat ſciſſa ueſte: & aſperſo capite cinere. Qui dum adoraſſet dauid interrogatus:unde tali modo uenerit:ait: ab iſraelitarũ pugna:quibus infelicem terminũ ꝓueniſſe dicebat:& multa quidem hæbreoꝝ milia fuiſſe necata & regẽ pariter eoꝝ ſaul cũ filiis interemptum: ſignificabatq; uidiſſe ſe & hæbreoꝝ fugã:& fugiẽti quoq; regi fuiſſe ꝑſentem: quẽ etiã ne cõpræhẽderet ab hoſtibus ipſe ſe rogatus ab eo iugulaſſe fatebat:qa dũ gladio ſuo ĩcubuiſſet propter uulneꝝ magnitudinẽ nõ ualebat ſeipſum occidere. Cum hæc dixiſſet ſigna mortis eius oſtẽdit auꝝ brachioꝝ regis & coronã:q cũ expoliaſſet:mortuũ ſaul ei detulerat. Dauid itaq; cũ iam non diſcederet:ſed apta ſigna mortis eius inſpiceret:ueſtem quidem repente diſrupit; deflens autem & lugens cũ ſuis totã diẽ in fletu & lamentatione

protraxit:cui maior triſtitia nata eſt ꝑ morte ionathæ:qui fideliſſimus amicus fuerat:& ei cauſa ſalutis extiterat. Tantã enim ſui uirtutẽ dauid circa deuotionẽ ſaul oſtendit: ut nõ ſolum finem eius luctuoſe ſatis habuerit: licet ſepius ꝑ eũ mortis pericula paſſus ſit:ſed etiã punierit eius interfectorem. Nam cũ dixiſſet ei:quia ipſe ſui accuſator erat qui regẽ occiderat:& eũ cognouiſſet:qa de genere amalechitaꝝ eſſet:repẽte eũ præcepit interimi. Conſcripſit aũt epitaphiũ ſicut fieri aſſolet in ſepulchris qđ lamẽtationes cõtineret:& laudes ſaul & ionathæ:quod etiã uſq; ad meũ permanſit tẽpus. Cũ uero hoc mõ regi exhibuiſſet:planctũ eius finito luctu ꝑ ꝓphetã cõſuluit deũ quã ei ciuitatẽ daret ad habitandũ de tribu iuda. Cunq; dixiſſet datuꝝ ſe ei ebron: derelicta ſicelech uenit ad eã deductis duabus uxoribus ſuis: & qui erãt cũ eo cunctis armatis. Ad quẽ conueniens omnis populus illius tribus eũ conſtituere regẽ. Qui cũ audiſſet ꝙ ſaul & eius filios ſepeliſſent uiri iabes habitatores galaditis:miſit ad eos:laudans & approbãs eoꝝ opus: & uirtutem & agens gratias pro ſtudio:qđ circa defunctos habuerant: pariterq; dicens ꝙ tribus iuda eũ cõſtituiſſent regẽ. Abner itaq; ꝓceps militiæ ſaul:filius ãt ner:uir efficax:& optimus ualde naturaꝝ cũ uidiſſet cecidiſſe regẽ:& ionathan:& duos alios filios eius:ueniens ad caſtra filiũ ſaul qui relictus fuerat nomĩe hiſboſeth abripiens regẽ ſuper eos qui trans iordanẽ erãt:& totius populi pariter ordinauit:ꝓter tribũ.ſ.iuda:ſtatuitq; regnũ eius in terra: quæ ſecundũ patriã quidẽ linguã uocatur manaim:ſecundũ græcos dicit caſtra. Abner ergo exinde ꝓmouit electũ exercitũ nimis ut cõgrederetur cũ tribu iuda:iraſcebatur enĩ aduerſus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic aũt occurrit miſſus a dauid ioab filius ſariuæ ſororis eius de patre ſar natus:hic enĩ erat cõtra abner cõſtitutus militiæ princeps. Cum quo etiã fuerãt & ſui fratres abyſai: & azahel: & oẽs armati dauid. Itaq; ueniens ad quendã fontem in ciuitate gabaa aciẽ conſtituit ad pugnãdũ. Dicente uero abner ad eum uelle ſe probare:quis eoꝝ robuſtioꝛẽ haberet exercitum:cõuenit inter utroſq; ut duodecim uiros pugnaturos mitterent:& procedentes inter medias acies:qui ex utraque parte ducum fuerant ad certamẽ electi:eductiſq; gladiis uiri dauid:& tenentes capita hoſtiũ eorum lumbos & latera ſuis gladiis perforarunt: donec omnes quaſi ex uno conſtituto perimerent. His autẽ cadentibus etiam reliquus direptus eſt exercitus:& dimicatione fortiſſima procedente:abner populus uictus eſt:fugiẽteſq; ioab ꝓſequi nõ ceſſabat:præcipiẽs armatis ut poſt eorum ueſtigia feſtinarent:& nequaq; occidẽdo deficerent. Cuius etiã fratres decertati ſunt ꝓniſſime:inter quos clarior præcipue fuit iunior aſahel:qui tantam gloriam habuit ĩ pedũ uelocitate ut nõ ſolũ hoĩes:ſed ẽt equos ad curr̃edi certamĩa ſuparet. Is igit̃ ꝓſequebat̃ ꝓcipẽ abner: recto greſſu in neutrã partẽ declinãs. Cunq; reſpexiſſet abner:& cõſideraſſet impetũ ſe ſequẽtis: & dixiſſet ut unius militis arma ſumẽs ab eius ꝓſecutione ꝙeſceret:& rurſus ille nequaquã a ſuo conamine poenitus abſtineret: monẽte illo denuo ut recederet:nec coactus eũ ꝓcuteret:& ãte eius fratres ulterius fiduciam non haberet:uerba eius illo deſpiciẽte:fugiẽs poſt tergũ lanceã coactus emiſit:eũq; repẽte mortali uulnere penetrauit. Hi uero qui cũ eo ꝓſequebanꝫ abner:cũ ueniſſent ad locũ ubi iacebat aſahel mortuus cicũſtantes neq̃quã ꝓſecuti ſunt hoſtes. Ioab aũt & frater eius abyſai ꝑtãſeũtes uiderũt cadauer illius:& maiorẽ ire fomitẽ cõtra abner hẽntes:ꝑ morte fratris magna uſi uelocitate uſq; ad locũ quẽdam noĩe gabaon ꝓſecuti ſunt abner. Et cũ ſol occũberet:aſcendẽs in quendã collẽ cũ tribu beniamin:expectabat hoſtes ſimul & abner. Qui dũ clamaret & diceret ad ioab:nõ eũ oporteꝛ uiros cõtribulos tãto certamĩe prælii exacuere:ſed etiã fratrem euis aſahel deliquiſſe:ꝙ dum eũ moneret ut a ꝓſecutione ceſſaret nec acquieſceret:ꝓpterea percuſſus occubuiſſet:ſapiẽter faciens ioab:& hæc uerba ſatiſfationẽ eẽ decernẽs:miſſa tuba reuocauit exercitũ: & ab uehemẽti ꝓſecutiõe retinuit. Et ioab quidẽ in illo loco moratus eſt:abner aũt tota nocte iter faciẽs: & tranſiẽs fluuiũ iordanẽ uenit ad caſtra ad ſaul filiũ hiſboſeth. Altera uero die dinumerans ioab corpora defunctoꝝ:ſepeliuit uniuerſos. Ceciderũt aũt de exercitu quidẽ abner milites quaſi trecẽti & ſexaginta:de dauid uero decẽ & nouẽ:& azahel. Cuius corpus reportantes ioab: & abyſai in bethleẽ:& in monumento paterno ſepeliẽtes: ad dauid regreſſi ſunt in ebron. Cœpit igitur ex illo tempore bellum inteſtinũ inter hæbreos fieri:& multo tẽpore permanſit: proficientibus ſemper eis qui cum dauid erant:& amplius ad bella creſcentibus: filii uero ſaul exercitus pene quotidie defluxit. Quo tempore nati ſunt dauid filii numero ſex: ex totidem mulieribus. Quorum ſenior quidem qui de achinoe matre progenitus: appellatus eſt ammon: ſecundus autem de uxore abigail nomine eliab:tertius abſolon qui natus eſt de maacha filia tholmai regis geſſur:quartum uero habuit de muliere agit:quem uocauit adoniam:quintum habuit de ſaphatia filium habital: ſextum ietram de egla natum denominauit. Cunque inteſtina bella conſiſterent:& ſepius ad opera belli contra ſe ueniſſent utriuſque regis exercitus:abner princeps militiæ filii ſaul:cũ eſſet ſapiens: & ualde populũ uideretur habere de-

uotum egit ut oēs cū hiſboſeth eēnt:qui etiā cū eo magna deuotiōe cōſtricti multo tēpore permanſerūt.Poſt hæc aūt abner ī quodā crimīe cōpræhēſus:cuius hæc cauſa fuit:q; cū ſaul cōcubīna concūberet:noīe reſpha filia haia culpatus ē a rege.Vnde dolēs & grauiter īdignatus:q; nō iuſtam retributionē mereret ab eo pro quo tanta īſtantia laborās īterminatus eſt regnū ſe traſlaturū ad dauid:& oſtenſuꝝ:q; non ſua fortitudīe ſapiētiaq; regnaret hiſboſeth ſup eos qui erāt ultra iordanē:ſed illiūs potius operibus atq; fide.Tunc mittēs ī ebron petiit ut a dauid fidei iuſiurandum acciperet: & eū ſotiū & amicū haberet:ꝓmittens ſe ſuaſuꝝ populo:ut a ſaul filio recederet:& ipſum regē totius ꝓuinciæ cōſtitueret.Dauid aūt quæ poſcebat impleuit. Letatus enī ī his quæ abner apud eū egiſſet primū initiū fœderis hoc petiit ut ei ſuā uxorē reduceret:quā magnis bellorꝝ piculis cōperaſſet:quippe ꝓ qua ſexcēta capita paleſtinorꝝ ſaul obtulerat regi.Et uxorē quidem eius michol ſublatā falthi:cui tūc erat copulata remiſit abner ad dauid.In qua re etiā hiſboſeth cooparor acceſſit:ſcripſerat enī & illi dauid:ut uxorē iuſte reciperet ſuā.Conuocatis itaq; ſenioribus plebis & tribunis & millenariis uerba hæc abner retulit ad eos dicens. Sepius quidē paratos ut ab hiſboſeth recederetis:& ꝓſingeretis ad dauid:ab hac uos ego uoluntate retinui:nunc aūt ſi uultis hæc īplere:permitto:ſciens q; deus per ſamuelē prophetā dauid promiſit hæbreorū oīum regnū:& ꝑdixit q; paleſtinos ille uaſtaret:& ſubiectos efficeret. Hæc audientes ſenīores & principes:q; & abner ꝓceps militiæ uolūtatē cū ſua quā & primitus habuerāt circa regē effectus haberet:unanimes cōſenſerūt:ut dauid ſe regno traderēt.Cunq; ad talia cōſpiraſſent:cōuocauit abner trbū beniamī:oēs enī ex ea cuſtodes corporis erāt hiſboſeth:q̄bus etiā iſta locutus ē. Cūq; nullū uideret ſibi reſiſtere:ſed magis ad oīa quæ uellet ipſos paratos haberet:ſumēs ex eis.xx.uenit ad dauid ut ꝓmiſſam iuriſiurandi religionē firmaret:fideliora enī erūt q̄ ꝑ noſipſos gerimus quā quæ ꝑ alios ꝓ nobis agunt ut hæc uerba quæ cū eo haberet:prīcipibus diceret ut ad omnē tribū quæ ipſe ꝑ ſe gereret indicaret:quē dum ſplēdide ſuſcepiſſet: & per multos dies opulētis & præcioſus cōuiuiis refeciſſet:petiit ut dimiſſus ab eo deduceret ad eū populū quo præſente atq; uidente:ei traderet principatū.Cunq; dauid dimiſiſſet abner:adhuc eo ad ebron nō ꝓcul abeūte uenit ioab q erat ꝓ eo militiæ princeps:& agnoſcēs qa ueniſſet ad regē abner & āte paululum dimiſſus eēt fœderibus celebratis ꝓ regno dauid:metuēs ne illū quidē ī honore primi ordinis cōſtitueret:aut hēret regni ꝓticipē:& cū ī rebus aliis eēt aſtutus:& ꝓuidus ille certis ꝓficeret tēporibus:ipſe uero decreſceret:& militiæ amitteret prīcipatū:uiā peſſimā & maligniſſimā cogitauit:& primū quidē tētauit: ut ei detraheret apud regē monēs ut ſe cuſtodiret & ꝓmiſſiōes nō reſpiceret abner:hæc facere dicēs illū:ut ſaul filio cōfirmaret īperiū:& qa ꝓ fallaciis atq; dolo uēiſſet ad eū & uellet ſpē & diſpenſationē regni eius agnoſcere & ſic ad ꝓpria remeare. Cū uero his uerbis nō potuiſſet ꝓſuadere regi:nec eū uideret exacui deterioré ruinā rurſus aggreſſus ē.Et cū delibe raſſet:ut abner īterimeret:miſit qui ſequerēt eū:& cōpræhēſum ex dauid noīs præceptiōe reuocarent:tanq̄ eēt aliqua ei detecturus:quæ ipſo ꝑſente uidebat oblitus.Abner aūt dum hæc audiſſet a nūciis: apphenderant enī eū in quodā loco noīe ſyra:quī aberat ab ebron ſtadiis q̄ſi uiginti: nihīl metuēs futurorꝝ regreſſus ē.Cui occurrēs ioab ante portā & ſuſcipiēs eū q̄ſi maxime deuotus piter & amicus:ſepe enī fingunt uere ſe eē bonos:& malignæ ſuſpitionis extraneos:qui aliqd iniquū tentare ꝑſumūt:ſegregauit qdē eū ab aliis hoībus:tāquā in ſecreto ei locuturus:& in locū portæ deſertioré ductū:cū eēt ipſe ſolus & abyſai frater eius:euaginato gladio eius latus effodit. Et abner quidē hoc mō ioab dolo pemptus ē ꝓ morte quidē ſicut ipſe dicebat fratris aſahel:quē ꝓſequentē ſe interemerat abner ī pugna facta in gabaon: ſed ut tūc ueritas habuit:pro metu ſui prīcipatus & honoris quē habere putauerat eū apud regē.Ex his itaq; debet cōſiderare quīlibet: q̄nta & q̄lia ꝑſumūt hoīes ꝓp auaritiæ zelū:& prīcipatus affectū:cū nulli hæc cedere uolunt. Nā cōcupiſcentes hæc adipiſci ꝑ multa mala ad ea pueniūt.Quæ rurſus metuentes amittere:multo deterioribus actionibus:ut ea retineāt īplicātur: tāquā nō ſit eq̄le malū adipiſci uelle tantūmodo magnitudinē ptātis & dū aſſueuerit quilibet eius bonis uti: ea rurſus amittere cū ī retinēdo potius excelſior fit erūna:ꝓpterea crudeliora moliūtur:& præuiore ne amittāt quæ adepti ſunt:cōmittere grauiora ꝑſumūt. Sed de his quidē breuiter īdicaſſe ſufficiat. Porro dauid audiēs īteritū abner:aīo qdē grauiſſīme doluit:& corā oībus teſtificatus ē: tendēs ad deū dexterā ſuā:& clamās q; nō fuiſſet ī abner īteritu cōſentiēs:ne eius mādato aut cōſilio fuiſſet extīctus:& maledicta poſuit ualde grauiſſīma cōtra eū q illū occiderat:& domū eius uniuerſā:& eos q hoc egerāt:pro defuncto pœnis eſſe fecit ſubiectos. Erat enim ſollicitus:ne contra fidem & iuſiurandum ageret quod exhibuerat abner. Præcepit autem deflere & lugere & lamentationes fieri ſuper uirum: & eius corpus ſolemnibus honorare obſequiis:cum & ipſe ueſtem diſruperit ingemiſcens:& ſacco uideretur indutus. Hæc quidem facere præcepit præcedentes loculum: ipſe autem lugens &

deflens ſequebatur cum ſenioribus atq; proceribus:oſtendens deuotionem circa uiuos:& triſticiam circa defunctos:& q̄ non eius conſilio fuiſſet extinctus.Sepelierunt aũt eum in hebron:ue dicentes:& conſcribens lamẽtationes ſup eius ſepulcrũ:ipſe ſtans primitus ſup monumentũ fleuit:& aliis hoc celebrare cõtradidit.Sic enĩ mors abner aflixit: ut neq; cibũ cogẽtibus amicis ſumeret:ſed iuuaret nihil ſe guſtatuꝝ uſq; ad ſolis occaſum.Hoc itaq; factũ deuotioné ei populi adiunxit. Nã amici abner honoré collatũ mortuo gratiſſime ſuſceperũt:& dauid cuſtodẽ fidei crediderũt:& q̄ omni dignitate:& rebus ſolẽnibus eũ tanq̃ parentẽ & amicum colere potuiſſet: cui non ut inimico contumeliã fecerat:nec turpi eum:aut neglectæ ſepulturæ tradiderit.Omnes ergo pro optima & mitiſſima regis natura letabantur unoquoq; credente talem futuram regis ĩ ſe prouidentiã:qualẽ eum in abner morte uidebant.In his ergo geſtis Dauid præcipuã gloriã habere uidebatur. Vnde factum eſt:ut nullus ſuſpicaretur:abner uolũtate eius occiſum.Locutus ergo eſt ad populum:q̄ ipſi quidem triſticia non fortuita proueniſſet: optimi uiri morte ſauciato nec parua detrimenta ſore hæbreis:illius uirtute priuatis:qui eos conſiliis optimis & uirtute manuũ contra hoſtiũ fortitudinẽ defendere potuiſſet.Sed deus inquit cui cura eſt reꝝ omnium:nõ huius ſanguinem deſerat indefenſum. Ego noui q̄ ioab & abyſai ſariue filiis nihil præualeo facere: cum ſint meipſo potentiores:ſed uicem eis reddat pro huiuſmodi præſumptione diuinitas. Igit̃ hoc modo abner defunctus eſt.

Cap.II.

Vdiens mortem eius ſaul filius hiſboſeth:nõ leuiter eſt afflictus:cum fuiſſet cognato priuatus:& qui ei cãm regnandi præbuerat:multũq; condoluit:& mortẽ abner uehementer igemuit.Sed nec ipſe multo tẽpore ſuper eũ uixit:ſed a filiis rẽmon:ideſt bana & recchab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enĩ cũ eſſent genere beniamite ĩ priori ordine conſtituti cogitauerũt: q̄ ſi pimerent hiſboſeth:maxima dona a rege dauid & principatũ militiæ:aut aliud quoddã munus accipere mererentur:ſolũq; eum reperientes meridie dormientem:& neq; præſentes eſſe cuſtodes:neq; puellam quæ ianuas erat obſeruare ſolita uigilantẽ: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporẽ fuiſſe conuerſam:ingreſſi domũ: ĩ qua ſaul filius dormiebat:occiderũt eũ:eiuſq; caput abſidentes tota die iter egerunt & uelut fugiẽtes eos quos leserãt:& feſtinantes ad eũ cui erãt ſua beneficia p̄bituri:ac per eũ adepturi ſecuritatem: uenerũt in hebron oſtendẽteſq; dauid caput hiſboſeth:cõmendabant ſemetipſos quaſi deuotos & interfectores inimici eius iperii. At ille nõ ſicut ſperabãt eorum ſcelere delectatus ait.O peſſimi uiri & ultionẽ repẽte ſuſcepturi:neſcitis q̄ ego interfectorẽ ſaul pemi:qui eius mihi coronã aureã deportauit:licet ille rogatus hoc feciſſet:ne ſaul cõpræhẽderẽt hoſtes. An certe mutatum me: & nequaq̃ eſſe huiuſmodi credidiſtis:ſed quaſi letarer cũ malignis hoibus:& munus crederẽ peſſimas actiones interfectoꝝ proprii domini & necantium in ſuo lectulo uirum iuſtũ qui nihil operatus eſt mali:& uoſipſos multa prouidentia & honore glorificauit.Qua propter illi quidẽ nunc debetis pœnas:a me excipientes digna ſupplicia:qui putaſtis me libenter mortẽ illius habiturũ. Non enĩ aliter gloriã meam fœdare potuiſtis:quã ut me talia uelle crederetis.Cunq; dixiſſet hæc omni eos tormento puniri iuſſit: caput uero hiſboſeth in tumulo abner honore maximo ſepeliuit.His igitur finitis:uenerunt omnes maiores natu hæbreoꝝ ad dauid in hebron:& millenarii & duces eoꝝ:tradiderũtq; ſemetipſos:deuotionẽ quã circa eum adhuc uiuente ſaul habuerant recordantes:pariter & honorem quẽ ei cum eſſet millenarius præbuiſſent:necnon & quõ per ſamuelem pphetam a deo rex fuerat ordinatus & quõ hæbreoꝝ prouintiã eius dimicatione contra paleſtinos habita:deus liberari cõceſſerit. Ille uero hunc fauorẽ gratiæ ſuſcipiens: rogauit ut in hac uoluntate perſiſterent:nec eos huius rei cauſa peniteret.His ergo cõuiuiis opulẽtiſſime ſaginatis:miſit ut oẽm pupulũ undiq; cõuocarent.Et cõgregati ſunt ex tribu quidẽ iuda: quaſi ſex milia octingenti ferentes arma:& ſcuta:& lanceas:iſti nãq; ſaul filio miniſtrabant:quibus præter miſſis:tribus iuda regem fecit dauid:ex tribu autem ſymeõ:ſeptẽ milia centũ:ex tribu leui: quatuor milia ſeptingẽti:habẽtes principẽ iudã:cũ quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch:cum uiginti & duobus cognatis & ducibus:de tribu aũt beniamin:armati q̃tuor milia: hæc enĩ tribus adhuc ſuſtinebat:credẽs quẽq̃ de ſaul genere regnaturũ:de tribu aũt effrẽ uigiti milia & octingẽti:potẽtiſſimi: & ſũmo robore p̄cellẽtes:de dimidia uero tribu manaſſen: ſedeci & octo milia:de tribu aũt iſachar ducẽti quidẽ p̄noſcẽtes futura:armati uero uigiti milia:de tribu aũt zabulõ armati electi:qnquagita milia:hæc enĩ tribus ſola ad dauid tota cõuenit:iſti ſiq̃dẽ eadẽ arma habuerãt q̃ & tribus gad:ex tribu aũt neptali:uiri ĩſignes & prĩceps mille armis utentes:ſcuto ſimul & lãcea:quos ſeq̃bat tribus ſua:q̃ nũero cõp̄hẽdi nõ poterat:ex tribu aũt dan:electi uigiti ſeptẽ milia ſexcẽti:ex tribu azer quadragita milia:ex duabus aũt tribubus:& media manaſſes:q̃ trans iordanem habitabant:armati ſcutis:& lanceis: & caſſibus:& loricis:& gladiis:centum uiginti milia:

ſed & reliquæ tribus gladiis utebantur. Hæc itaq; multitudo cõgregata eſt ad dauid in hæbron: cum multo apparatu panis & uini:& omnium quæ ad cibum pertinere noſcũtur:& uno decreto dauid confirmauere imperium. Cunq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet: & in hæbron epulas habuiſſet:exurgens exinde dauid cum omnibus uenit in hieroſolymam.

Capitulum.III.

Ebuzeis autem habitantibus ciuitatem:qui erant ex genere chananeoꝝ:& claudentibus ei portas:cecos aſpectu:& claudos:omneſq; leproſos:ad deriſionem regis cõſtituentibus ſuper murum & dicentibus:q; ꝓhiberent eum ceci ingredi ciuitatẽ:quæ agebant deſpicientes eum proxima munitione muroꝝ:iratus rex: hieroſolymã obſidere cœpit:& multo ſtudio & labore conari:ut eam caperet:quatenus in ipſo principatus initio ſuam fortitudinẽ demonſtraret.Interminatus itaq; & ipſis: & aliis ſiqui forte haberẽt aduerſus eũ reſiſtendi conamen:inferioré ciuitaté magna uirtute cœpit.Cunq; adhuc arcem obtinere nõ poſſet: cœpit honores & munera ꝓmittendo rex pronius ad opus bellicũ cõmilitones prouocare: ut q; cunq; per ſubiectos colles in arcem cõſcenderet:eáq; caperet:principatum militiæ totius populi poſſideret.Cunctis itaq; conſcendere feſtinátibus:& nullo labore pro muneris ꝓmiſſi retributione tardantibus:ſariue filius ioab prævenit uniuerſos:& aſcendens in cacumine: clamauit ad regem:exigens militiæ principatum.Expulſis itaq; rex de ſumma arcæ iebuzeis:& redificás ciuitatem:eam hieroſolymã nuncupauit:& omni tempore in ea ſui habitauit imperii. Tempus autem quo ſuper tribum iuda habuit principatum in hæbron fuerant anni ſeptem:& menſes ſex. Cũq; regnum ſuum cõſtituiſſet hieroſolymis:rebus potius clarioribus utebatur:deo ſemper ei meliora prouidente:& gloriá eius latius ampliante.Inter hæc aũt miſit ad eum yram rex tyri: & amicicias cum eo ſocietatẽq; firmauit:miſitq; ei etiã dona:ideſt ligna cedrina:& artifices uiros: fabros lignarios:& inſtructores:qui regiam domũ in hieroſolymis conſtruxerũt.Dauid aũt ſuperiorem muniens ciuitatẽ: eiq; copulans arcem:unum undiq; corpus effecit:& cuncta muro circundedit ſuper opus aũt muroꝝ conſtituit eſſe ioab.Primus itaq; dauid iebuzeis expulſis hanc ciuitatem hieroſolymã nuncupauit.Nam ſub abraã noſtro parente ſolima uocabatur.Quidã uero dicunt: & q; homerus poeta hieroſolymã nũcupauit.Hieron enĩ hæbrea lingua munitio eſt.Fuit autem hæc extranea ab hæbreis omne tempus:ab illo quo ieſus princeps iſraelitaꝝ contra chananeos pugnauit eiſq; deuictis:terras eoꝝ diuiſit hæbreis:præter hieroſolymã:unde nõ potuerũt iſraelite expellere chananeos:uſq; dum eos dauid obſedĩſſet:annoꝝ quingentoꝝ quindecim. Faciam memoriã cuiuſdã nomine ofni:uiri quidé inter iebuzeos ualde locupletis:qui tamẽ in poſſeſſione hieroſolymoꝝ nõ fuerit ĩterfectus a dauid:propter fauorem qué habuerat apud hæbreos: & quoddã beneficium uel ſtudium quod etiã circa ipſum regem oſtendiſſe uidebatur quæ tamen poſt paululum oportunis declarabo.Accepit autem dauid exerea eas quas habuit:alias uxores:& concubinas:& filios genuit numero nouem quos etiã nominauit:amnã:elluneban:Nathã:Salomonem:iebar:Helieb:Falna:ĩna fininhas:Hellifal:necnon & filiam Thamar: quoꝝ nouẽ quidé ex generoſis fenis erant nati:duo uero quos ultimos nominauimus:de concubinis. Porro thamar conſanguinea fuit abeſſalon.

Cap.IIII.

Ognoſcentes itaq; paleſtini regem dauid factum ab hæbreis:uenerunt ſuper eum in hieroſolymam: & apprehẽdentes conuallẽ quæ uocatur gigantũ:eſt ei locus nõ ꝓcul ab urbe:illic caſtra poſuerunt.Rex autẽ iudeoꝝ:quõ nihil abſq; prophetia deiq; iuſſione faciebat:uolens eius uoluntatẽ agnoſcere:& uelut aſtipulatoré eum habere:præcepit principi ſacerdotũ:ut quid deo placeret:& qualis terminus foret in hoc bello cõſulto prædiceret.Quo prophetante uictoriam:contra paleſtinos eduxit exercitum: & habita pugnæ congreſſione:ipſe poſt tergũ irruens ſuper hoſtes:alios robore magnæ uirtutis occidit: alios effugauit.Nemo tamen credat modicum uenĩſſe paleſtinoꝝ exercitum ſuper hæbreos:eo q; hoſtes fuerit ſic facillime ſuperati:& aut nihil aut non forte dignum aliquid memoria fecerint:ſed cuncti ſciant omnem ſyriam:& uniuerſam fœnicem:& ſuper hæc alias multas:& pugnaces gentes fuiſſe cum eis hac dimicatione cõmunes.Cuius rei hoc maximũ erit indicium:quia cum ſepius iam paleſtini deuicti fuiſſent:& de ſuo exercitu multa milia perdidiſſent: ſine dubio cum maiori uẽniebãt uirtute ſuper hæbreos.Deniq; & hoc prælio uicti:denuo cũ triplici manu ſup dauid uenerunt:& in eo loco caſtra poſuerunt. Quo facto:rurſus iſraelitaꝝ rex cõſuluit deũ deprelii huius euentu: ꝓphetauitq; ſacerdos:ut ĩ ſilua quæ uocaẽ planctus:retineret exercitũ:erãt aũt non ꝓcul ab hoſtibus:& nec primitus ſe moueret:nec ĩciperet dimicare:donec arbores uento flante mouerentur. Cum uero ſilua concuſſa fuiſſet: & tempus quod ei prædixerat deus aduenĩſſet in nullo moratus: egreſſus eſt:quaſi iam ad præparatam certaq; uictoriam. Cuius impetum non potuit

multitudo hostium sustinere:sed mox:ad primâ cõgressionẽ i fugâ conuersos:passim ꝑsequẽdo ꝑstrauit.quos etiã ꝑsecutus est usq; ad ciuitatẽ gazathenã:q̃ eoꝝ terminat regionẽ.Diripuit aũt eoꝝ castra:i quibus & multas diuitias cõperit & deos eoꝝ simul exterminauit. Hoc igitur bello huiusmodi q̃litate finito:placuit dauid habito cõcilio cũ senioribus:& pricipibus:& millenariis: ut ex oĩ ꝓuincia:& ex oĩbus tribubus cũctã iuuẽtutẽ ad se faceret euocari:deide sacerdotes atq; leuitas:& euntes in cariathiarim:arcã dei exinde in hierosolymã deducerẽt:& culturã ei debitam exhiberent sacrificiis & honoribus:quibus mors est placari diuinitatẽ:qđ si regnante adhuc saul egissent:nihil mali poterant sustinere.Igitur omni populo congregato sicuti tractauerant:uenit etiam rex ad arcã.Quã portantes de domo ãminadab sacerdotes:& ponentes super uehiculum nouũ:eam ducere fratres suos ac filios cũ bobus pmiserunt.Rex autẽ præcedebat arcã : & cũ eo populus uniuersus:ymnum dicentes deo:& totius ꝓuintiæ modulatione cãtantes:cũ uario sono pcussionũ:& diuersæ saltationis ingenio:necnon & psalmis:& tubis simul & cimbalis:arcã deducentes i hierosolymã.Et cũ uenissent ad quendã locũ:qui uocat area chedon:accedens ad arcam oza:ira dei repente percussus est.Nam cũ boues declinassent arcã:extendens ille manum suã & uolens eã retinere cum sacerdos nõ esset:quõ eã attingere præsumpsit:extinctus est.Et rex quidẽ: & populus uniuersus:in morte eius affligebantur.Locus autẽ in quo defunctus est:ozie cõcisio hactenus appellatur.Metuens autẽ dauid & cogitãs:ne forte hoc pateretur ipse: si apud se susciperet arcã in ciuitate quod oza pertulerat:qui eo ꝙ solummõ manũ ad eã ꝓtenderat:ita uidebat extinctus:arcã quidẽ nõ susceꝑit ad semetipsum in ciuitate:sed præcepit:ut in agro uiri cuiusdã: nomine obidã genere leuite reconderetur:quæ tribus mensibus ibi mansit:domúq; obidã nimis amplificauit:cui deus per eã bona multa cõcessit.Audiens aũt rex:quõ hæc ꝓuenissent obidã:& ex priori pauptate & humilitate:opulentiæ magna ubertate polleret:ita ut zelũ circa eũ omnes inspicientes haberent:securus quia nihil pateretur mali:arcam ad suã regalem urbẽ reportauit. Quam sacerdotes quidẽ deferebant:septem uero chori quos rex constituerat præcedebant.Ipse aũt ludebat in cithara atq; plaudebat:ita ut etiã uxor eius michol saul filia primi regis:uidens eũ facientẽ talia derideret.Deferentes aũt arcã:posuerunt in tabernaculo:qđ ei dauid constituerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas.& omnem populũ ad conuiuia cõuocauit:ita ut & mulieribus & uiris: & puulis distribueret collirídas panis:& assaturã:& liganum frixũ & partẽ imolationis.Cunq; populus huiusmodi epulas præbuisset:dimisit eos:ipse uero domum ꝓpriã uenit.Cui dum astitisset filia saul michol uxor eius:pro aliis quidẽ rebus orauit deũ : ut ei bona præberet:quæ ipse propitius conferre potuisset:culpauit uero illum:eo ꝙ tantus rex ludẽdo saltationibus ante seruos & famulas fuisset turpiter renudatus.Cui dauid respondit : non se uereri facere:quæ deo placerent qui utiq; eũ præposuisset & patri eius:& cæteris:& ludere sepius & saltare:& nihil quod famulis eius uel ei turpe uideretur attẽdere.Hæc itaq; michol ex dauid quidẽ filios minime procreauit:iũcta uero ei cui illam pater suus tradiderat dauid abrepta:quíq; filios genuerat de quibus loco proprio declarabimus.Videns aũt rex pene quotidie dei uoluntate sua negotia ꝓmoueri:delinquere se putauit:si ipse quidẽ habitaret in domibus cedrinis & excelsis:& optima cõstructione decoratis:arcã uero dei i tabernaculo despicere cõmorari.Ob quã rem uoluit tẽplũ edificare deo:sicuti prædixerat moyses.De q̃bus rebus cũ locutus fuisset nathã ꝓphetæ:ad faciendũ opus aggressus est:tanq̃ deus ei in oĩbus coopator existeret.Et cum haberet iam ꝓparatã ad fabricã templi materiã:illa nocte deus nathã prophetã uisitauit in somnis præcipiẽs: ut dauid diceret quia uolũtatẽ quidẽ eius & desideriũ approbaret:cũ nullus primitus cogitasset ei templum edificare:& ipsi quidẽ habenti huiusmodi uoluntatẽ non concedi cõstruere tẽplũ: eo ꝙ multis prælĩis decertando esset hostiũ sanguine maculatus:post mortẽ uero eius longa senectute susciꝑiendã faciendũ templũ salomoni eius filio qui ei foret successurus in regno:cuiq; se ita prospicere sicut pater filio cõpromisit:& regnum quidem filioꝝ se nepotibus seruaturꝰ & traditurꝰ:ipsum uero si delinqueret:languore terræ sterilitate puniendum. Hæc ergo audiens a propheta dauid:& letus effectus:in eo ꝙ suis nepotibus regnũ seruaturũ fore cognosceret: & qa firmissime eius domus clarior foret:repente uenit ad arcã & prostratus i facie sua:adorauit deũ: & ex omnibus gratias egit:tã pro his:quæ ipsi iam præstiterat:& ex humili ac paupe tanta regni magnitudine sublimarat & ad gloriæ culmẽ euexerat: quam pro regno eius nepotibus compromisso necnon & propter prouidentiam quam hæbreis:& eorum libertati contulerat. Hæc cum dixisset:& deum laudasset abscessit.

Cap.V.

Ntermisso siquidẽ pauco tẽpore:cogitauit ut bellũ palestinis inferret:ne ullã pigritiã aut desidiã generari suis rebus ĩspiceret:& sicut ei prædixerat deus subuersis hostibus: i pace decetero relinqueret posteris suis imperiũ:& cõuocato rursus exercitu denũcians ut esset

bello paratus:cũctis rite diſpoſitis:ſurgens de hieroſolymis:uenit ad paleſtinos. Quos dũ bello uiciſſet:& multã prouinciã tenuiſſet:adieciſſetq; terminis hæbreoꝝ:bellũ conuertit ad moabitas:& duas quidẽ ꝑtes eoꝝ exercitus uictas dimicãdo cõſumpſit:reliquos aũt captiuos accipiẽs: & annua tributa eis ſponens:rurſus cõtra adrazarũ filiũ quidẽ arai:regẽ uero ſophinæ conuertit exercitũ: de cuius acie habita cõgreſſione circa eufratẽ fluuiũ pedeſtriũ quidẽ ꝑmit quaſi uigiti milia:equeſtriũ qnq; milia:cœpitq; currus eius:quoꝝ plurimos ĩcendit;centũ tantũmõ reſeruauit. Audiens aũt damaſci ſyriæ rex adadus:q; dauid expugnaſſet adrazaꝝ tanq̃ amicus ad eius ſolatia cũ maximo uenit exercitu:eũ ſicut ſpabat ab oppſſiõe liberaturus:& cõgreſſus denuo apud eufratẽ cõtra dauid:bello deuictus eſt. Ceciderũt enĩ feriẽtibus eos hæbreis de exercitu adadi q̃ſi uiginti mĩlia:reliqui uero ĩ fugã uerſi ſunt. Meminit aũt regis & nicolaus ĩ quĩto hiſtoriarũ libro ſic dicens. Poſt hæc autẽ tranſacto iã multo tẽpore:quidã ꝓuincialiũ noĩe adadus:ualde fortiſſimus in damaſco & alia ſyria præter phenicẽ imperauit:& habuit cõtra dauid iudeæ regẽ. Cũq; multis præliis dimicaſſet:nouiſſime circa eufratẽ uictus eſt:q; tunc optimus regũ robore & fortitudine uidebaꝫ. Ad hæc aũt etiã liberos eius dicit quia poſt illius mortẽ ſuſcipiebant ab alterutris & regnũ & nomen:hĩs uerbis. Siquidẽ illo moriente:eius nepotes uſq; ad decimã generationem regnauerũt:ſingulis q̃buſq; a patre mox in ipſo prĩcipio nomẽ accipiẽtibus:ſicut in egypto ptolæmei quoꝝ tertius ualde potens:& reparare uolens aui ꝓditionẽ:bello illato iudeis:uaſtauit ꝓuintiã:quæ modo ſamaria nũcupaꝫ. Non eſt aũt hiſtoriographus ueritate priuatus. Is eſt utiq; adadus:qui pugnauit in ſamaria:regnante achab:apud hæbreos:de quo poſt hæc loco ſuo narrabimus. Igitur dauid caſtrametatus ad damaſcũ:oẽm reliquã ſyriæ regionẽ ſuæ ditioni ſubiecit:& munitiones in ꝓuintia uniuerſa conſtituens:tributaq; eos inferre decernens:euerſus eſt:aureaſq; pharetras & arma diuerſa q̃ cuſtodes corporis adadi gerebãt:deo dicauit ĩ hieroſolymis:q̃ poſtea egyptioꝝ rex ſeſach dũ pugnaſſet cõtra eius nepotẽ roboã cœpit:& multas alias ex hieroſolymis ſecũ diuitias ad ꝓpria deportabat. Hæc itaq; dũ in loco ꝓprio uenerimus:ſingula quæq; narrabimus. Rex igiť hæbreoꝝ deo ſibimet coopãte:& oĩa bella ſubdẽte: etiã cõtra alias adrazari regis ciuitates caſtrametatus ẽ: ideſt bachã & machoneas q̃s capiẽs magna uirtute uaſtauit. Inuẽtũ ergo ĩ eis eſt aurũ multũ:necnõ & argentũ:inſup & es:qđ auro melius eſſe dicebãt ex quo etiã ſalomon illud magnũ uas qđ mare uocabaꝫ effecit:optimos cãtharos:cũ deo tẽplũ edificaſſet. Cũq; rex emathenus audiſſet adrazar & eius exercitũ fuiſſe uaſtatũ:metuẽs ne dauid ſup eũ quoq; ueniret:amiciciis & fide eũ uoluit obligare:miſitq; ad eũ adarã filiũ ſuũ:egitq; gr̃as q; ĩimicus eius adrazar fuerit expugnatus:utq; ſocietatẽ cũ eo & amicicias faceret exorauit. Cui etiã magna munera direxit:ideſt uaſa antiqua opatione facta aurea & argentea ſimul & erea. Dauid aũt facto fœdere cũ thou rege ematheno:eiuſq; dona ſuſcipiens:filiũ ipſius cũ honore cõpetenti utriuſq; dimiſit:ea uero quæ ab illo fuerãt deſtinata:& auꝝ aliud & argentũ qđ de ciuitatibus diuerſis & gentibus habuerat ſubiugatis:ſecũ portãs dicauit deo. Non aũt ipſi ſolũmodo dimicanti:& exercitũ ꝓducẽti uictoriã cõtulit deus:ſed etiã miſiſſet abeſſa fratrẽ ioab cũ magna manu ĩ idumeã: ꝑ illũ quoq; uictoriã ei cõceſſit:idumeoꝝ quoq; decẽ & octo milia uiros abiſai dimicãdo perĩit. Tunc enĩ oẽm idumeã rex in ſua ditione ꝓcipiens tributa ꝑ terra & ꝑ uniuſcuiuſq; capite ab eis accipiebat. Erat aũt & naturaliter iuſtus:& iudicioꝝ cõtẽplatiõe ueriſſimus. Prĩcipẽ uero totius exercitus habuit ioab:ad cõſcriptiones autẽ geſtoꝝ ioſaphat filiũ agilud. Inſtituit autẽ de domo finees principẽ ſacerdotum abiathar:qui eius amicus erat; ſcribam uero fecit ſaraiã banaiæ aũt filio ioiadæ cuſtodiendoꝝ corporum præbuit principatũ. Seniores autem filii eius circa corpus & eius cuſtodiam erant. Recordatus autẽ eſt etiam fœderis:& iuriſiurandi quod habuerat cum ionatha filio ſaul:& amicicia;ꝝ atq; ſtudii illius oblitus nõ eſt. Nã ĩter alia bona memor etiã erat eorum:qui ei præterito tẽpore beneficia præbuiſſent. Præcepit ergo requiri:ſi aliquis de ſaul genere ſupereſſet:cui retributionis debitum ꝑ ionathæ amicicĩis repẽſaret. Et cum quidã fuiſſet adductus de domo ſaul qui potuiſſet ſcire ſiquis adhuc genere ſupeſſet:interrogauit eũ:ſi aliquẽ noſſet uiuere de cognatione ionathæ: ut ꝑ beneficiis illius ei ſua munera repenſaret. Qui reſpondit relictum eius eſſe filium:nomine mẽphibos:ueſtigiis claudicantem. Is enim dum pater eius & auus nũciati fuiſſent in bello ceciditſſe:a nutrice ſua raptus:& ea fugiẽte lapſus eius ex humeris:greſſus ualde uexauerat. Dumq; cognouiſſet:ubi uel apud quem nutriretur: miſit ad machir ĩ ciuitatem lodabar:apud quẽ ionathæ filius alebatur. Quo facto:uenit mẽphibos ad regẽ: & proſtratus ĩ faciem adorauit eũ. Dauid autẽ iuſſit eum habere fiduciam:& ſperare meliora: deditq; ei domum paternam:& omnem ſubſtantiam:quam ſaul auus eius habuerat:fecitq; eum conuiuium ſuum:præcipiens:ut in illo die ab eius menſa recederet. Cunq; puer adoraſſet:& retuliſſet gratias pro uerbis pariter & pro donis:uocauit dauid ſiba:dicẽs; paternam ſe domum &

omnem ſaul ſubſtantiá ionathæ filio cõdonaſſe.Illi uero præcepit:ut'oparetur terrá:& collectos redditus uniuerſos in hieroſolymam deportaret: atq; quotidie ad méſam regis deduceret puer: ipſumq; ſibá & filios eius numero quindeci:& famulos numero uiginti méphibos filio ionathæ donauit.Hæc itaq; cõſtituéte rege:ſiba famulus adorás:& cũcta ſe ꝓmittés factuꝝ eſſe diſceſſit. Ionathæ ergo filius ĩ hieroſolyma habitauit:habés cum rege conuiuiũ:cui oés diligentia ueluti filio regis exhibebatur.Habuit uero & filiũ quẽ appellauit michá.Ergo q relicti fuerát de geneſ ſaul & ionathæ hunc honorem apud dauid habuiſſe noſcuntur.

Capitulum.VI.

ILlo itaq; tẽpore naas amico dauid ámonitaꝝ rege defuncto:eiq; filio ĩ regno ſuccedẽte: miſit dauid ut eum cõſolaretur:morté patris leuiter ferre monens:atq; in amicicia quam cum patre eius habuerat ꝓmaneret.Quod principes ammonitaꝝ mala uoluntate:& nõ ſecundũ dauid cõſiliũ ſuſceperunt:exacuerũtq; regẽ ſuũ:dicẽtes: exploratores miſiſſe dauid qui eoꝝ prouinciam & exercitum clementiæ occaſione cognoſcerét & cauenda eoꝝ colloquia ſuaſerunt:ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. Hæc itaq; credens bene tractaſſe ſuos iudices ammonitarum rex: legatos qui a dauid miſſi fuerant: grauiſſimis affecit iniuris. Radens enim medietatem barbæ eoꝝ:& ueſtium eorum medietaté abſcidens:relaturos opibus & non uerbis dira reſponſa dimiſit.Rex auté iſraelítarum hæc cognoſcens ídignatus eſt:& iniuriam factam ſibi nequaquá deſpiciés:cõtra ammonítas pauit bellum:ut contumeliá quæ fuerat legatis ſuis impoſita:regis piculum uindicaret. Porro neceſſarii regis ammonitaꝝ & principes uidentes quia fœdera diſrupiſcẽt:& pœnas pro tali præſumptione luere deberent:ſemetipſos ad prælia præparabant.Tum uero mittentes ad ſyrum meſopotamiæ regẽ mille talenta:ſocium eũ ſub hac mercede fieri popoſcerunt.Habebat autem iſte rex pedeſtrium uiginti milia. Conduxerunt autem & regem prouítiæ maacha:& quartum nomine abiſtob.Sed & iſti habebát duodecim milia armatoꝝ.Dauid autem non expauit:neq; hoꝝ ſolatiũ:neq; ámonitaꝝ exercitũ: ſecurus de deo qui iuſte cõtra eos erat pro hmõi iniuria pugnaturus.Et cũ dediſſet ioab principi militiæ floré totius exercitus miſit eũ cõtra illos ad ꝓliũ.Qui circa metropolim ámonitaꝝ charan achan uentens caſtra fixit.Igitur hoſtibus egredientibus:& acié nõ ſimul:ſed in duas ptes diſponétibus:quoꝝ auxiliatorũ quidé manus ĩ campo curio cõſtituta eſſe uidebatur:ámonitaꝝ aũt exercitus circa portas aduerſus hæbreos:uidens hoc ioab contraria molitione tractauit:& fortiſſimos quidé uiros eligẽs:ſe oppoſuit ſyro:& regibus qui cú eo erát:reliquá uero parté fratri ſuo abiſai tradidit:ut cõtra ammonitaꝝ acié dimicaret:dicens:ut ſi uideret ſyros ſibi & prævalere & fortiores eſſe:acie cõuerſa ferret ei ſolacia:ſi auté illum ammonitæ cõprimerent:ipſe eũ ſimilter adiuuaret.Cunq; inuitaſſet fratrem:atq; rogaſſet:ut magnanimiter & fidutialiter ageret uniuerſa:& graué uerecundiá metués decertaret:illũ quidé cũ amonitis pugnaturꝝ dimiſit: ipſe autem ſyros aggreſſus eſt.Qui primo quidé fortiter reſtiterunt:multos tamen eoꝝ pemit ioab:omnes auté conuertit ĩ fugam. Quod uidentes ámonitæ:metuéſq; abiſai & eius exercitũ nõ reſtiterũt: ac ſuos imitati:in ciuitaté repente fugerunt.Hoſtibus ergo ita deuictis ioab ad regẽ cũ claro triumpho in hieroſolymam remeauit.Hæc ergo deuictio nõ perſuaſit ammonitas:ut a bello qeſcerent:neq; dum cognoſcerent dauid uictoré a prælíis abſtinuerunt:ſed mittentes ad regem ſyrorum adadezer trans eufraté: eum ad ſolatium conduxerunt: qui habebat quindecim principes militiæ ſabbatorum:pedeſtrium uero octogintamilia:& equitum mille.Cognoſcens autẽ rex hæbreoꝝ rurſus ámonitas tantũ ſupra ſe exercitũ congregaſſe:nõ ſam aduerſus eos ꝑ duces ſuos pugnare decreuit:ſed ipſe cũ omni uirtute tranſiés iordané fluuiũ eis occurrit:& cõgreſſus in pugna uicit egregie:& ĩterfecit milia pedeſtriũ quadraginta:equitum uero uſq; ſeptingentos. Proſtrauit auté in acie principé militiæ chadá noíe ſobach:cũ quo uulnere mortuus eſſe noſcit. Meſopotamiæ uero dũ pugna fuiſſet hoc modo terminata tradiderũt ſe dauid:& dona miſerũt ei.Et ille quidé ſolus eſt reuerſus ĩ hieroſolymam.Cum autẽ uer íchoaſſet:miſit dauid principé militiæ ioab:ut cum ámonitaꝝ géte pugnaret.Ille uero ꝓficiſcens:omnem eoꝝ depopulatus é regionem:& ipſos in metropoli rabath clauſos obſedit.

Cap.VII.

ONtigit igiť ea tẽpeſtate dauid peſſimũ uiciũ:cũ eſſet natura iuſtus:atq; religioſus & patrias leges magna uirtute ſeruaret.Is enĩ dum hora meridiana iam ad ueſperá declináte:ĩ ſupiora regalia ſolito more deãbularet:uidit mulierculá ſpẽ ualde pulcherrimá.& cũctis fœís ꝓponẽdá ĩ domo propria aqua frigida ſe lauá eſt:noíe bethſabeæ.Cuius mulieris pulchritudine ſtupẽs: concupiſcentiá retinere nõ potuit.Quá dũ uocari feciſſet:cũ ea cõcubuit. Quæ cõcipiés:miſit ad regẽ:& ut cogitaret iſinuauit:q̃tenus cõmiſſum ſcelus potuiſſet abſcõdi ne ſecũdũ leges pr̃ias moriret adultera.Dauid aũt uiꝝ eius noíe uriá q erat ioab armiger:de obſeſſione

bellica fecit euocari. Quo ueniẽte: de exercitu ac de obſeſſione requirebat. Illo autẽ referẽte oĩa ei ꝓſpere prouenire: tollens epulas de ſuo conuiuio dedit ei: iuſſitq; ut pergens ad ſuã cõiugem: ĩ eius recũberet amplexibus. Vrias aũt hoc quidẽ non fecit: dormitauit autẽ inter alios armigeros regis. Quod dũ cognouiſſet rex: requiſiuit: cur poſt tantũ tẽpus ꝓpriã non ueniſſet ad domum: nec ad uxorẽ: dũ oẽs de pegrinatione remeantes: hanc habebant uoluntatẽ. Cui reſpõdit: nõ eſſe iuſtum ut dũ comilitones eius: & dux in terra caſtroꝝ & in hoſtiũ regione dormitarent: ipſe cũ uxore ꝓpria requieſceret: & epulis indulgeret. Et cũ hæc ille dixiſſet: ꝓcepit: ut illa die ibi maneret: altera uero die pergere dimitteret ad ducẽ. Vocatus ergo rurſus ad cœnam urias a rege: & ad ebrietatẽ uſq; ꝓductus: inuitante eo ſtudio ſe rege frequẽter ad copulã: nihilominus iterũ dormiuit ad ianuas regis: nullo deſiderio concitatus uxoris. Quo facto: nimie rex contriſtatus: ſcripſit ioab uriam quaſi in eo deliquerit præcipiens puniendũ. Significauit etiã ultiõis modũ: ne fieret ipſe ĩ ſuo ſcelere manifeſtus dicens: ut ꝓte qua eſſet hoſtiũ grauis manus: & poſſet pugnãdo piculum ſuſtinere: ibi eũ poneret: & cõmiſſo ꝓlio iuberet cunctos ab eo recedere: ut ſolus in mortis piculo remaneret. Et cũ hæc ſcripſiſſet: & ſuo ſignaculo muniſſet: eplãm ioab deferendam dedit uriæ. Ioab autẽ litteras ſuſcipiẽs: & uoluntatẽ regis agnoſcens: ad locum ubi hoſtes nouerat fortiter ĩminere uriã cõſtituit. Dedit itaq; ei quoſdã militũ optimoꝝ: ſeq; dixit oĩum uirtuti ſolatia præbituꝝ: ſi forte poſſent ꝓtem muri deiicere: & ad interna ciuitatis intrare. Quẽ petit: ut cum eſſet miles ualde fortiſſimus: & haberet gloriã apud regẽ & omnẽ exercitum: ad hoc nõ dedigna retur ad hoſtium incurſionẽ accedere: ſed potius huiuſmodi res agere cõgauderet. Cunq; urias fiducialiter acceſſiſſet: ioab ſeorſum cũ eo pugnaturis dixit: ut eũ ſolum facta hoſtium incurſiõe deſererent. Hæbreis igitur ad ciuitatẽ accedentibus: ammonitæ metuentes: ne illo loco ubi urias cõſtitutus erat ueniẽtes inimici muros ciuitatis aſcenderent: eligentes fortiſſimos uiros: & repẽte portas aperiẽtes magno curſu & impetu inimicos aggreſſi ſunt. Quod dum uidiſſent: omnes qui erant cum uria ſicut eis prædixerat ioab receſſere poſt tergum. Vrias autẽ dum cõfunderet fugere: aciẽq; deſerere: ſuſtinuit hoſtẽ: & impetum eoꝝ ſua uiuacitate ſuſcipiens: pemit quidẽ nõ paucos. Circũdatus autẽ & captus in medio uulneratus interiit: cum quo etiã quidã alii de ſociis ſunt extincti. His ita geſtis: nuncios ioab miſit ad regẽ: præcipiens eis ut dicerent: cꝝ ſtuduiſſent quidẽ capere ciuitatẽ: & cum acceſſiſſent ad muꝝ: multis ibi cadentibus abſceſſiſſent: & ſiquidẽ iraſceretur: uriæ morte ꝑiter indicarent. Hæc igit audiente rege: & grauiter ferente: & dicente eos incaute feciſſe: ut ad muꝝ urbis accederent: cũ magis deberent ꝑ cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatẽ: dum utiq; exẽplum haberẽt filii gedeon abimelech: qui dum turrim thebes expugnare uellet: uiolenter a ſene muliere petra ꝓcuſſus probaret extinctus & cum eſſet uir fortiſſimus: ꝓpter difficultatẽ rei turpiter ſit ꝑemptus: qua memoria oportuiſſet eos muros hoſtium non adire: cum ſit optimũ apud oẽs: ut ea quæ gerunt in præliis ſeu bene ſeu male: memoria teneantur: quatenus alia quidẽ imitanda ſint alia fugiẽda. Cunq; heſitaſſet rex: & de caſu bellico cogitaret: uriæ morte a nũciis indicata: repente ab ĩdignatiõe ceſſauit. iuſſitq; ut reuertẽtes ioab dicerent: humanũ eſſe quod contigit & bella huiuſmodi ſemꝑ habere naturã mutabilem: ut aliquando quidẽ inimici ſuperiores ſint: aliquando uero ſubiecti: decetero uero in obſidione ꝓuidendum: ne denuo in aliqua ꝑte delinquerẽt: ſed uallis & molitionibus diuerſis obſiderẽt: & prævalentes ciuitatẽ quidẽ omnino ſubuerterẽt: & habitatores omnes ꝑiter trucidarẽt. Nũcius itaq; ioab ea quæ fuerant a rege dicta portabat. Vxor autẽ uriæ bethſabeæ mortẽ ſui uiri cognoſcens multis eum diebus fleuit. Quieſcẽte uero triſticia eius & lachrymis: mox eã accepit uxorẽ: & filius maſculus ex ea ꝓceſſit. Quas nuptias deus nõ libẽter inſpexit: ſed iratus cõtra dauid: apparuit in ſomnis ꝓphetæ nathã: regẽ culpans in his quæ male cõmiſerat. Nathan ergo cum eſſet uir urbanus & ſapiẽs: & cogitaret qa reges dũ in irã incitant: amplius eã: q̃ iuſticiæ iura reſpiciũt: interminationes quidẽ dei tunc tacere decreuit: & alia uiro uerba utilia loqui diſpoſuit: & dicẽs ei huiuſmodi cãm: quid de ea ſentiret: manifeſtũ ſibi fieri poſtulabat. Duo inquit uiri ĩ una ciuitate degebãt quoꝝ unus idoneus erat: & multos greges iumẽtoꝝ: boumq; & ouium poſſidebat alter pauperculus: qui unam tãtum agnam habebat quã cum ſuis filiis enutriebat: cum qua etiã cibis propriis ueſcebatur: & quã nõ aliter: quã filiã diligebat. Cũq; hoſpes ueniſſet ad diuitẽ: nihil de ſuis pecudibus uoluit occidere: ut epulas amico ꝑberet: ſed miſit ad agnã paupis: & eã ſublatã: pegrino conuiuiũ miniſtrauit. Hic itaq; ſermo uehementer cõmouit regẽ: malignũq; ꝓnũciauit illũ hoiem corã nathan: qui talia ꝓpetraſſet: & quadruplũ dixit ꝑ agna iuſte redditurꝝ: & ſup hoc morte multandũ. Nathan aũt reſpondẽs: ait: ipſum eſſe quẽ pati talia decreuiſſet: quia opus malũ ualde cõmiſerit: reuelauit ei: & apte manifeſtauit irã dei: qui eũ regẽ cũctoꝝ fecerat hæbreoꝝ: & oĩum ĩ circuitu gẽtiũ multaꝝ atq; magnaꝝ cõſtituerat dominũ: & a manibus ſaul ãtea liberaue-

rat:dederatq; ei cõiuges:quibus iuste fuerat & legaliter copulatus:sed qa nunc eum spreuisset:& impie contẽpsisset:eo q; & aliena uxorẽ tulisset:& uirꝝ eius necandũ hostibus tradidisset:deo eũ pœnas exoluere:& uxores eius ab uno dicebat filio uiolẽtias sustinere:seq; ipsum fore eius insidiis expellendũ:& dũ eius peccatũ occulte fuisset gestũ:illud cunctis uidentibus ageret: morituruq; piter & puerꝝ:qui ex ea esset ꝓcreatus.In his ergo rege turbato:& ualde confuso:& cũ lachrymis & tristicia impie se gessisse cõfesso:erat enĩ deicola:uir qui nil oĩno in sua uita ꝑter i casu uxoris uriæ deliquerat:misertus est deus:& reconciliatus ei:seruatuꝝ se eius uitã: regnumq; pollicitus est agenti penitẽtiã de his:quæ male gesta fuerãt.Cũq; nathan regi ꝓphetasset:domi reuersus ẽ. Puerꝝ uero qui de uxore uriæ fuerat generatus:grauis diuinitus languor iuasit'. Pro quo rex nimis afflictus:cũ a cibo septẽ diebus abstinuisset:adhortãtibus sepe famulis nõ comedit:sed uestibus atris idutus:atq; ꝓstratus in cilicio iacebat i pauimẽto:& deo ꝓ salute pueri supplicabat: qa ualde eius matrẽ amabat.Septima ergo die puero moriente:nõ præsumebãt hoc regi famuli nũciare:cogitãtes:quia si cognosceret:& a cibo & ab alia sui diligẽtia potius abstineret:tãq; in luctu filii constitutus:quippe cũ eo languente:talia p tristiciã ptulisset.Sentiens autẽ rex famulos ꝓtur bari:& ea pati quæ præcipue solent aliquid celare uolẽtibus ꝓuenire:intelligens mortuũ pueꝝ: & uocans unũ de famulis:ac ueritatẽ audiẽs:repente surrexit & lauit:& sumens candidã uestem: uenit ad tabernaculũ dei:iussitq; cibos apponi. Quo facto:multus stupor eius cognatos:& famulos appræhendit: quia cũ nihil hoꝝ puero languente fecisset:eo mortuo:simul hæc oĩa celebraret.Cũq; ab eo huius facti cãm requirerent:asserens eos nimis indoctos:ait:adhuc quidẽ uiuẽte puero dum spẽ salutis eius haberet hæc oĩa faciebat:credẽs p hæc se placare diuinitatẽ:quo deficiente uita:uana tristicia nihil prodesset.Quod cũ dixisset:regis sapientiã laudauerunt.Post hæc aũt ingressus est ad mulierẽ bethsabeæ.Quæ concipiẽs:masculũ filiũ ꝓcreauit:quẽ iubẽte nathan ꝓpheta salomon appellauit.Porro ioab ãmonitas obsessione fortiter affligebat:aquã eis auferens:& regꝝ cæteraq; ubertatẽ:multũq; eos cogebat cibi & potus ĩopia laborare.Ex modico nanq; puteo bibebant oẽs:& licet illis esset fontis auxiliũ:ne tamen deficeret:nõ eo largius utebãt.Quo facto scripsit hæc regi significãs:& rogãs eũ ut ueniret ad ciuitatẽ:q̃tenus eius nomini uictoriã designaret. Quod cũ scripsisset ioab:approbans rex eius uoluntatẽ:& deuotionis fidẽ: sumpto secũ exercitu:uenit:ut rabath depopulareť urbẽ.Quã dum bellica lege cepisset:milites eã uastare pmisit:ipse uero tulit coronã regis ãmonitaꝝ:habentẽ pondus auri talentũ & lapides præciosos:& in medio sui sardonicem:quã semp dauid gestabat in capite.Multa siquidem alia & præciosa spolia in ea cõperit ac rapuit ciuitate:uiros aũt eius tormẽtis affecit.Hoc itaq; mõ etiã ammonitaꝝ urbes quas cœpit euertit.

Cap.VIII.

Euertente igitur i hierosolymã rege:dominus eius turpiluicio maculata est.Erat enĩ illi filia uirgo:noĩe thamar:pulchritudine ualde ꝑcipua:ita ut oẽs fœminas speciosas euinceret.Huic frater erat absolon:ex una genitrice ꝓcreatus.Hanc ammõ filioꝝ da uid senior cõcupiuit:& cũ neq; ꝓpter uirginitatẽ eius:neq; ꝓpter custodiã suo potiri desiderio prævaleret:crudeli pcussus uulnere carpebatur.Dumq; eius corpus interiori languore tabesceret:& iam doloꝛe macies pmutaret:innotuit ionathæ cuidã cognato eius piter & amico. Erat uir iste sapiẽs:& intellectu nimis acutus.Videns ergo quotidie ammon nõ naturale corpus habentẽ:accedens iterrogauit ut ei cãm rei huius ediceret:dicebatq; arbitrari se hæc illũ amoris occasione pferre.Cunq; confessus fuisset ei ammõ passionẽ suã:& quia sororẽ suã consanguineã concupisset:consiliũ ei suũ desideriũ adipiscendi hoc mõ dedit:monens ut egritudinẽ simularet: & uenientẽ ad se patrẽ peteret:ut ei sororẽ exhiberet:ut cõpetẽs egrotanti ministeriũ destinaret: qđ si fieret:priuareť citius languore.Ammõ ergo ponẽs semetipsum in lectulo secundũ ionachæ consiliũ simulabat infirmitatẽ ut dũ ad eũ uisitãdũ pater uenisset:poposcisset sororẽ ei dirigere. Quã dũ pater incũctanter iussisset adduci:ea ueniẽte ꝓcepit:ut ei manu sua faceret panes frixos: dicẽs suauiter se ex eius manibus cõmessuꝝ.Illa uero uidẽte fratre cõsparsa farina faciẽs colliridas:eas q; frigens obtulit fratri.Et ille quidẽ nequaq̃ gustauit ex eis:sed iussit famulos ut omẽs a domo repellerẽt: ut q̃si facta quiete dormiret.Cunq; famuli qđ iusserat ipleuissent:iussit sorori: ut ei cibum ad interiorẽ locum domus afferret.Quod dũ puella fecisset appræhendens eã:ut cũ eo concuberet suadere tentauerat.Puella uero clamabat dicens.Noli uiolentiã facere nec impietatẽ mihi frater inferre:noli leges transcendere:& te iniquissima confusione misceri:sed quiesce a re tam iniusta:& ex celeratissimo desiderio:ex quo obprobriũ & turpitudo nostræ domui ꝑpetua conferatur: adiitiens:quia si de hac re loqueretur pater cõiugium eius non denegaret ei. Et hæc quidẽ dicebat:uolens ad præsens impetũ eius petulantem declinare.At ille non acquieuit: sed nimietate amoris illius inflammatus:& robore eius passionis ualde perplexus uim intulit ei.

Quem repente odiū poſt ſtuprū ſororis inuaſit:& iniuria ꝑpetrata:eam ſurgere & abire ꝓcepit. Cūq; illa i hoc deterioré ꝓclamaret iniuriā ſibi irrogatā nec uſq; ad noctē eā manere ꝑmitteret repente eam diſcedere iuſſit in dietut etiā teſtimoniū ſuæ confuſionis incurreret. Qua reſiſtēte iuſſit famulo ut eā prorſus expelleret. Illa uero dolens iniuriā ſimul & uiolētiā:diſrupto colobio quibus antiquæ uirgines utebanť: habente manicas:& ad talos uſq; ꝑfuſas:ne facile uiderentur & cinere aſperſo capite ibat ꝑ mediā ciuitatē:clamās & ingemiſcens uiolentiā ſibimet irrogatā. Quam dū inueniſſet frater abſolon:requiſiuit qua cauſa ꝓueniente hoc ageret. Et cū facta ſibi dixiſſet iniuriā:quieſcere & mediocriter ait ferre germanā:& iniuriā nō putare:q; corrupta eſſet a fratre. Cui dum ſatiſfactū fuiſſet clamare:& uiolentiā ſuam multis indicare ceſſauit: & multo tempore apud fratē abſolon uidua tollerauit alias ꝑmanſit. Quod dū cognouiſſet dauid doluit quidē ſed cū ammon ſenioré filiū ſuū ualde diligeret eū noluit contriſtare. Quem abſolon cru deliter abhorrebat:& latenter oportunū tēpus ultionis delicti illius expectabat. Igitur ſecundus iam annus corruptionis ſororis eius exceſſerat:& cū greges ſuos tonſurus aſcenderet in ciuitatē baaſor:eſt aūt hæc i ſorte tribus effraim:rogauit patrē ut cū fratribus ad eius cōuiuiū cōueniret. Quo recuſante:ne illi grauis uideret exiſtere uel fratres dirigi ſupplicauit. Quibus deſtinatis:iuſ ſit abſolon famulis ꝓpriis ut cū uiderent ammon ebrietate diſſolutū: illo annuente interficerēt eum:nullūq; metuerēt. Quo facto fratres cūctos terror grauis & tumultus ſuaſit:& de ſe quoq; ſinguli formidātes:aſcendēteſq; in equis reuertebanť ad patrē. Quidā uero præcedens nūciauit patri quaſi cunctos fratres iterfeciſſet abſolon. Tunc dauid q̄ſi oēs uere ſimul extīcti ſint & hoc a fratre triſticia quæ uſq; ad mortē fere uideret amara nimis inuaſit & eo dolore neq; cām req ſiuit:nec aliud quicq̄. Poſt hoc tanti mali facinus cognoſcere uouit:neq; ſuſtinuit:ſed repēte ue ſte dirupta:proſtratus in terra iacebat:lugens filios uniuerſos:& qui mortui nunciati fuerant: & ſimul qui eos occiderat. Ionathas uero filius ſemmaa fratris dauid cōſolabaſ eū:ut a triſticia tā ta recederet:nec crederet filios alios iterēptos:quia nec cā talis extaret:ſed eſſet credibile:qa hoc feciſſet abſolon in ſolū ammon:ꝓpter thamar ſuæ ſororis iniuriā. Inter hæc autē ſonus equoꝝ & tumultus quorūdā uenientiū:attentos eos fecit. Erant autē filii regis:qui a cōuiuio fugiebāt. His lugientibus triſtis pater occurrit:& præter ſpem uidens quos ante paululū piſſe crediderat: eos amplexatus eſt. Erat itaq; cūctis luctus & gemitus:illis quidē ſupra mortuū fratrē:regi uero ſup filiū interemptū. Abſolon aūt fugit in geſſur ad auum maternū:uiꝝ ꝓuinciæ illius potētē apud quē triū annoꝝ tpe cōmoratus eſt. Cuiq; dauid uolūtatē haberet:ut ad reuocandū abſolō filiū deſtinaret:nō ad uindictā:quando erat ira iam longo tēpore leuigata:ad hanc rem princeps militiæ ioab eū potius incitauit. Præpauſt enī quandā mulierē iā ætate ꝓuectā:ut eū ſub ſcema te luctus interpellaret:& huiuſmodi uerba ꝓferret. Quæ ait. Duo filii mihi rex erant qui in agro fuerant in cōtentionē cōuerſi:nulloq; præſente qui eos placare potuiſſet:ab altero alter ꝓcuſſus interiit. Cognatis autē interfectoré petentibus:& uolētibus eum occidere: ſupplico ut mihi ſa lutem præcipias filii cōdonari:nec reliquā ſpem meæ ſenectutis ſinas auferri:& ꝓhibeas cūctos: qui meum filiū interficere moliuntur. Non enī aliud illud poterunt ſequi niſi q̄ timor regis im petrauerit. Rege itaq; mulieris præcibus annuente:reſpondens denuo mulier regi: gratias ſquit ago tuæ benignitati:qui meæ miſertus es ſenectutis:& pene ſine filiis deſolatā:filiū habeť feciſti. Sed ut firma mihi ſint tuæ dona clementiæ:precor tuo filio eſto ꝓpitius:eiq; remitte delictum. Quō enī creditura ſum ſecuritatis mihi in hoc præbuiſſe beneficiū:cū te uideā in cā ſimili cum tuo filio manere ſemꝑ iratū. Factum náq; eſt:ut cū filius unus cōtra uolūtatē patris mortuus ſit: ſponte hac cā adponať & alius. Intellexit itaq; rex hoc cōſilium ſtudio ioab īmiſſum:& iterroga ta muliercula dum cognouiſſet hoc ueꝝ eſſe:rex uocās ioab:ait impetraſſe ſtudii ſui uotū: eūq; abſolon reuocare præcepit. Non enī circa eum iam ulterius ſe dixit eſſe crudelē:ſed irā indigna tionemq; remittere. Ille uero cū adoraſſet regē:& eius ſermonibus gratias retuliſſet: repēte ꝓfectus eſt in geſſur:& aſſumpto abſolon:in hieroſolymā remeauit. Premiſit autē rex dum uenire filium cognouiſſet:& præcepit:ut ad domum ꝓpriā remearet:non enī iuſtum credidit:ut mox ueniētē ſuſcipet:aut uideret. Ille uero pīe iubēte eius declinauit aſpectū:cui tamē a familiaribus debitum exhibebatur officium. Huius itaq; pulchritudo licet i triſticia poſiti:& diligentiā con petentem regis filio nō habenti nequaquā depoſita eſt:ſed erat ſpecioſus:& ſplēdebat omni de core:& corporis magna proceritate:ita ut eos qui erāt in epulis conſtituti tranſcenderet. Cuius capitis erat tāta ceſaries:ut uix octo diebus tōderi potuiſſet:& erat tōſuræ eius pondus ſiclorum ducentoꝝ qui faciunt quinq; minas. Habitabat autē i hieroſolymis ānis duobus: habuitq; tres filios maſculos:& filiam unam nimis ſpecioſam:quam rex poſtea roboā ſalomonis filius accpit uxorem:ex qua natus eſt puer nomine abias. Inter hæc mittens abſolon ad ioab popoſcit ab eo:

ut pfecte placaret patrem:& peteret:quatenus eum ad ſuum aſpectum & colloquium reuocaret. Negligente uero ioab mittens aliquos ſuos cõfinem ſegeté eius incendit. Quod cũ ille cognouiſſet:ad abſolon uenit:culpans eum:& cám rei huius inquirens. Cui reſpondit. Hoc conſilium cõperi:ut te ad nos ducere potuiſſem negligenté uerba quæ ibi pro paterna reconciliatione mãdabá. Quapropter præſenté te p̃cor ut mitiges genitorẽ meũ. Ego náq; peius a fuga eſſe iudico huc me ueniſſe:patre mihi hactenus iraſcente. Ioab aũt neceſſitaté eius cognoſcens & miſertus: mediator exiuit apud regem:eiq; locutus de filio egit:ut libenter eum ſuſciperet. Quo uenienté: & in terram proſtrato:ac ſupplicante:ut peti ueniá impetraret:porrexit dexterá & alleuauit eum & geſtoꝝ oblíuioné ſe habere pollicitus eſt.

Cap. IX.

Bſolon auté dum ei hoc fuiſſet a patre cõceſſum ĩ puo tpe multos equos:& multos ſibi currus inſtituit:& armigeros quinquaginta:& diebus ſingulis ſurgés diluculo ad regalia ueniebat:& qui cauſas habebant:& minores inueniebantur in eis: delectabiliter alloquebatur:quaſi non habente bonos conſiliarios patre:ſed iniuſtos ĩ ſuis ſententiis exiſtétes: quoꝝ iudicio grauarent. Pro qua re fauoré ſibi omniũ collocabat: adiiciebatq; piter dicens:quia ſi haberet hanc poteſtaté ipſe:cuncta ſub legum equitate diſponeret. Hæc itaq; eo agente:populo ſibi placato:cum iam deuotionem cunctoꝝ ſe obtinuiſſe confideret: poſt reconciliationem patris annis quatuor iá tranſactis ſupplicauit:ut ei pf ĩ hebron ire pmitteret:q̃tenus promiſſa deo ſacrificia celebraret:quæ fugiens deuouiſſet. Dauid ergo cõcedente ꝓfectus eſt:ad qué multus populus eo inuitante cõfluxit. Aderat auté ei & conſiliarius dauid achitofel: gilmoneus:& ducenti uiri ex hieroſolymis:neſcientes quidem conamen huiuſmodi:ſed uelut ad ſacrificium euocati. Hoc itaq; conſilio rex ab omnibus ordinatus eſt. Quod dum fuiſſet dauid nunciatum: & inopinabiliter hoc filium feciſſe cognouiſſet:metuens impietaté eius ac præſumptioné miratus:quia nec peccati ueniam recordatus eſt: ſed ſup illa ſcelera potiora & iniquiora cõmiſerit:primum quidé ut regnũ a deo datum uellet auferre. ſecundo ut patrẽ uita priuaret:deliberauit ut fugeret trans iordané: & uocatis amicis ac neceſſariis:& de filii ſupbia eis pticipato conſilio:cunctaq; cõmittens deo:decem cõcubinas cuſtodes regalium derelinquens:diſceſſit ex hieroſolymis:& alia multitudine cum eo fiducialiter egrediente:ſimul & ſexcentis armatis: qui ſaul uiuente fuerant ei ĩ fuga priori pticipes. Abiathar auté & ſadoch ſacerdotibus:& omnibus leuitis uolentibus ſimul egredi cum arca dei:ſuaſit ut magis ĩ ciuitate cõſiſterent cum eũ poſſet deus etiá arca non portata liberare:mandauitq; eis ut latenter geſta quæq; ei nunciarentur. Habuit aũt fideles ad omnia miniſtros:achimaá filium ſadoch:& ionathá filiũ abiathar. Ethai auté ietheus cum eo profectus eſt:licet dauid eum manere in ciuitate uoluiſſet. Cui dum acquieſcere noluiſſet:ei puritaté potius ſuæ deuotionis oſtendit. Aſcendéte auté dauid per montem oliueti pedibus nudis:& cunctis cũ eo flentibus:nunciatum eſt achitofel eſſe cum abſolon:& eius parti fauere. Quod dum audiſſet:triſticia eius magis accreuit:deũ rogabat:& eũ ſuppliciter exorabat: ut abalienaret mentem abſolon a cõſiliis achitofel. Formidabat enĩ ne contra ſe ei dando cõſilia ꝓualeret. Erat enĩ uir aſtutus:ad ꝓſpiciendá utilitaté nimis argutus. Cunq; in montis uerticé puenſſet ciuitate reſpecta cũ multis lachrimis quaſi amiſſo regno:domío ſupplicabat. Occurrit aũt uir quidá fidelis noíe chuſi:& ipſe amicus. Quem cũ uidiſſet dauid ſciſſa ueſte:& aſpſo capite cinere flentẽ atq; lugentẽ:conſolatus eſt eũ:& a triſticia ceſſare poſcebat. Et poſt hæc ſupplicabat ut iret ad abſolon:q̃ſi ei conſentiens & eius ſecreta conſideraret:cõſiliiſq; reſiſteret achitofel: qa ſi cũ dauid pgeret:tãtũ prodeſſe nõ poſſet. Obediens ille dauid eo derelicto uenit hieroſolymá: quo etiá nõ poſt multum uenit abſolon. Paululum itaq; exinde procedente dauid:ſyba famulus méphibos qué curatoré iſtituerat poſſeſſionũ q̃s donauerat filio ionathæ:occurrit cũ duobus aſinis oneratis rebus in itinere neceſſariis: ex quibus ipſe & qui cum eo erant refici debuiſſent. Requirente uero dauid:ubi relinqueret méphiboſeth:ait. in hieroſolymis:expectanté ordinari regem ſe in præſenti ſeditione:propter memoriá beneficioꝝ ſaul. In his auté indignatus dauid: omnia quæcũq; cõceſſerat méphibos: ſybæ donauit:multo iuſtus eé credés:ut hic q̃ ille potius hæc haberet. Et ſyba quidé hoc facto gauiſus eſt. Igitur ueniéte dauid in locum choran:progreſſus eſt quidá de cognatione ſaul:noíe ſemei:filius gere:& lapidabat eum:ac peſſimis ſermonibus accuſabat. Circũſtantibus auté amicis:adhuc áplius blaſphemabat:& ſanguinariũ eũ:multorũq; malorum dicebat auctorem:increpans eum quatenus ex illa terra ueluti pollutus excederet:deo gratias referendo qui eum priuaſſet regno:& p propriũ filium ꝓ eo q̃ peccaſſet in dominũ ſuũ rite poenas exigeret. Omnibus auté ſupra modũ per motá iracundiá prouocatis & præcipue abyſai uolentem iterficere ſemei:dauid ab ira retinuit dicens:ne malis præſentibus opus nouæ occaſionis admittamus. Non enim circa hunc rabidum canem mihi reſpectus aut pudor eſt:ſed ad

deum intẽtio: ꝑpter quem iſte ſuꝑ nos ita uidetur inuictus. Nec eſt admirandũ: ab iſto me talia ſuſtinere: quãdo etiam filii uideor exptus impietaté. Sed forſan aderit nobis miſericordia dei: & ꝓualebimus inimicis: quo adiuuante ſecuro itinere properemus. Semei autẽ ꝑ aliã montis ꝑtem currebat: & crebras ei faciebat iniurias. Cunq; dauid ueniſſet ad iordanẽ: reficiebat ibidem ſuos itinere fatigatos. Igitur cum ueniſſet abſolon & achitofel conſiliarius in hieroſolymã cũ omni populo: uenit ad eũ amicus dauid chuſai: & cum adoraſſet abſolon: optabat regnũ eius in ſeculo & omni tempore ꝑmanere. Illo uero ei dicente: cur cũ præcipuus patris eius eſſet amicus eiq; fidelis ad oĩa uideret: non cum eo tunc eſſet: ſed illo derelicto tranſiſſet ad eũ: tempate ſe facere dixit: ſeq; deũ: & totius populi iudiciũ. His ĩquit domine tecũ manentibus: recte & ego te ſequor. Regnum enĩ tibi a deo collatũ eſt: quapropter eandẽ fidẽ atq; deuotionẽ tibi ꝓbebo quã pater. Non enim pro rebus ꝓſentibus indignari fas eſt: quando non extraneã ad domũ mutatũ eſt regnum: ſed in ea ꝑmanſit filio ſuccedente pr̃i. Hæc dicens: ſatiſſecit cũ prius utiq; uideret eſſe ſuſpectus. Et uocato achitofel: qd oporteat agi tractabat. Qui ſuaſit ei ad cõcubĩas ſui patris accedere: ex hoc eĩ populũ ſcituros: crediturũq; dicebat: qa circa pr̃em nulla ei iã recõciliatio ſupeſſet: ex hoc cũ multa fiducia aduerſus eũ oĩs multitudo pugnaret: hactenus aptas inimicicias eos habere: metuere credentes: poſſe patrẽ cũ filio quocũq; tꝛe concordare. Hoc ergo conſilio flexus: iuſſit famulis ut tentoria in ſolario regio figerent: & uidente populo accedens: ad pr̃is ſui concubinas ingreſſus eſt. Hæc aũt geſta ſunt: ſecundũ nathan ꝓphetiã: quã dauid olim de filii inuaſiõe ſignauerat. Cũ uero feciſſet abſolon quæ monuerat achitofel: rurſus ſecundũ conſiliũ de patre contra patrẽ eũ ꝓferre poſcebat. Cũq; ille decẽ milia electos ſibi dari petiſſet: ut & patrẽ eius ĩteret: & eos qui cum eo pergerent incolomes reuocaret: ut tunc firmũ haberet impiũ cũ pater eius extingueret: dũ hæc ſententia placuiſſet: uocauit etiã chuſi amicũ ſui patris ãtiquũ: ſic enĩ ille eum uocabat. Cui dum ſententiã achitofel indicaſſet: qd etiã ei uideret de eadem cauſa requirebat. Ille uero cognoſcens: quia ſi fieret q̃ ſuadebat achitofel: dauid in mortis piculũ pueniſſet: cõtrariã ſententiã nitebat afferre. Non ignoras ingt o rex tui pr̃is & eoꝝ qui cũ eo ſunt fortitudinem: quia multis ꝓliis dimicauit: & ſemꝑ ſupatis hoſtibus eſt reuerſus. Nunc equidẽ credo illum in exercitu cõſtitutũ: eſt enĩ ſicut noſti bellicoſus: & idoneus oĩa ꝓuidere: & dolos ſupuientiũ hoſtiũ declinare certiſſimus: circa ueſpam aũt relinquere ſuos: aut ĩ aliqua aula ſe celare: aut circa petras inſidias facere dũq; cõtigerit: ut noſtri congrediant ad præliũ: illius quidẽ uiri ad modicũ ſe ſubducũt & dũ ſecuri fuerint de regis auxilio: reſiſtunt. Et inter hæc illis pugnãtibus repente cũ alio exercitu tuus pater apparens: ſuis quidẽ fortitudinẽ præbebit ad bellũ tuos uero inopinabili ſupuentu ꝓſternet. Fac igitur opationẽ mei cõſilii: & cognoſcẽs eius utilitatẽ: achitofel refutata ſententia: mittẽs ĩ oẽm ꝓuiciã hæbreoꝝ: ꝑcipe cõtra patrẽ tuũ ut cũctus cõgregeť exercitus: & ſumẽs ipſe ꝓlii militiã uniuerſam: eſto dux eoꝝ: ut nulli alio cõmittas hoc bellũ. Facillime enĩ te credo fore uictuꝝ: ſi eũ cũ paucis cõpræhẽderis: cũ tu multa milia pugnantiũ habeas: deuotionẽ ſuã tibi ꝓbere uolẽtiũ. At ſi pr̃ tuus fuerit obſeſſione circũdatus: machinatiõibus: aut trocleaꝝ effuſiõibus ciui tatẽ illã facillime capiemus. Hæc cũ dixiſſet ꝓbabilior apparuit q̃ achitofel. Nã ultra eius cõſiliũ abſolon potius huius elegit. Deus enĩ erat: qui in eius mente conſiliũ chuſi melius eſſe faciebat. Quo facto feſtinabat chuſi ad ſacerdotes ſadoch & abiathar: cõſiliũ achitofel: necnõ & ſuũ pãdẽs: & qa placuiſſent q̃ ipſe monuerat ĩdicauit: & exhortatus ẽ repẽte: ut mittentes hæc renũciarent dauid: & q̃ ab aduerſariis tractata uidebant aperirẽt: adiitiẽs: ut ſtuderet uelociter tranſire iordanẽ: ne eũ ſuus filius ꝓſequi feſtinaret: & anteq̃ illi ſe mouiſſent: poſſet a filio cõpræhendi. Sacerdotes aũt oportune ſuos filios ad hoc officiũ extra urbẽ celatos habebãt. Quibus mãdãtes ꝑ fidelẽ ancillã quæ tractabat abſolon: præceperũt ut dauid cũ feſtinatiõe hæc ſignificarent. Illi uero nulla dilatione tardantes: ſed mãdata ſeruãtes patrũ: pii fideliſq; miniſterii & officii uelocitatẽ & neceſſitatis inſtantiã cito iudicantes implendã: feſtinabãt ad dauid. Cunq; duobus ſtadiis a ciuitate ꝓceſſiſſent: uidẽtes eos quidã equites: indicauerũt abſolon. Ille cõtinuo ut cõpræhẽderent miſit. Quod cognoſcẽtes filii ſacerdotũ: ab itinere declinãtes in uicũ quendã nõ longe ab hieroſolymis: cui nomẽ erat bochom inuenienteſq; quandã mulierculã rogauerũt ut eos celaret: & munitionẽ metuẽtibus exhiberet. Illa uero iuuenes illos in puteũ repente depoſuit: & expanſis deſuper pellibus os eius aperuit. Cunq; ꝓſequentes eos ueniſſent: & de eis mulierem requiſiſſent: illa uidiſſe quidẽ ſe nõ negauit: dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potũ: & continuo diſceſſiſſe: tamen ſi cum uelocitate ſequerentur: facile eos cõpræhendi poſſe dicebat. Cum ergo diu ſecuti non cõpræhendiſſent eos reuerſi ſunt. Mulier autẽ uidens eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus cõpræhenſionis ĩminere cõſpiciens: abſtractos e lacu dimiſit ad proprium itineris opus. Qui multo ſtudio feſtinantes: uenerunt ad dauid & cuncta ei quæ tractabat

abſolon ſubtiliter indicauerũt. Tunc ille licet iam nox eſſet: præcepit tamẽ ſuos iordané tranſire cũ feſtinatiõe. Achitofel aũt uidens ſuá ſententiá fuiſſe reprobatá aſcendens iumentũ ſuũ uenit ad regionem gilon: conuocatiſq; omnibus ſuis: conſiliũ qđ dederat abſolon eis expoſuit: & quia eo q; auditus ipſe nõ fuerat: nõ eius tardaret iteritus ídicauit. Dicebat enĩ dauid poſt uictoriam in regnũ cõtinuo redituꝝ: & melius ſibi fore ut libere & magnimíe abrũperet uitá: quá ſe dauid reſeruare ad poenas: cõtra quẽ abſolon talia cõſilia præbuiſſet. Et hæc cum dixiſſet: accedens í lo cum domus ſuæ ſecretioré: laqueo ſe ſuſpendit. Igitur achitofel iudicio ſuo huiuſmõi morte dánatum deponẽtes ſui de laqueo ſepulturæ tradiderunt. Dauid aũt ſicut prædiximus trãſiens ior danem: uenit in caſtra optima: & munitiſſimá ciuitaté: ſuſceperuntq; eũ libentiſſime cũctæ prio res prouinciæ: & fugam illius tẽporis reuertentes: & honorem ei fœlicitatis priſtinæ cõferentes. Erant aũt bergileus: galaditis: & ſypha potẽtiſſimus: & amádias: & machir terræ galaditis primus Hi nanq; reꝝ omnium copiá dauid & qui cum eo erant opulentiſſime præbuerunt ita: ut neque lecti ſtrati deeſſent: nec panes aut uinũ: ſed etiam ubertatem pecudum miniſtrarent: quatenus & quietem laborantibus: & ciborum utilium copiam eis ad ſacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant conſtituti.

Cap. X.

Bſolon itaq; congregato magno hæbreorũ exercitu ſuper patre: & tranſiens fluuium iordané non longe a caſtris uenit in galaditidẽ regionem: conſtituitq; principé totius exercitus amaſam in loco ioab conſobrini ſui: erat enĩ de patre getheo: & matre abi gea progenitus: abigea uero & ſaruia mater ioab dauid ſorores fuere. Dauid uero eos qui cũ eo erant cũ recenſuiſſet: & inueniſſet uſq; ad quatuor milia armatorum: noluit expectare quádo ſuper eũ abſolon ueniret: ſed cõſtituit ſup ſuos millenarios & centenarios: diuiſo exercitu tripartite: & aliá quidẽ partẽ ioab principi militiæ dedit: aliá uero fratri eius abyſai: tertiá cõmiſit etheo qui erat amicus eius de ciuitate geth. Cunq; uellet ipſe ad bellum ſimul exire: amici nõ per miſerunt: conſilio eum ſapientiſſimo retinentes. Dicebát enĩm quia ſi cũ illo deuincerent oẽm ſpem utilitatis amitterent: ſi uero una parte uicta ad eũ reliq; remearét: poſſent denuo pliũ repa rare: quádo etiá hoſtes arbitrarent aliũ exercitũ manere cum rege. Hoc cõſilium libẽter accipiés dauid: ipſe quidẽ í caſtris manere decreuit: & duces & amicos ad præliũ deſtinás: rogabat ut for titudiné ſui & fidé & memoriá exhiberét: utq; puero abſolon uictores parcerét: ne illo moriẽte: aliqd í ſe mali cõmitterét: optáſq; cũctis uictoriá: dimiſit exercitũ. Ioab itaq; aciẽ cõſtituit contra hoſtes í cápo: habẽs poſt tergũ ſiluá. Eduxit aũt e diuerſo abſolõ & ſuũ exercitũ: & facta cõgreſ ſione belli opa p̃cipua manuũ: & maxie p̃ſumptiõis ex utraq; pte gerebant: alii quidẽ ut regnum dauid recipet: elaborabát: & omí magnanitate deſudabát: alii uero: ne & eo priuaret abſolon re gno: & daret patri p ſua p̃ſumptiõe ſuppliciũ in nullo ſegnes erant: aut facere aut pati quodcũq; belli caſus afferret: íſup metuebát etiá: ne ab ioab: & eius paucis militibus tãta multitudo ſubiũ garet. Inter hæc uicit dauid exercitus robore magnitudis & exercitatiõe belloꝝ: fugienteſq; p ſil uas & colles pſecuti ſunt: & alios qdẽ cœperũt: alios aũt íterfecerũt: ita ut plurimi caderét fugien tes: q̃ in acie repugnátes. Et illa quidẽ die q̃ſi uigíti milia uiroꝝ ceciderũt. Exercitus aũt dauid ac ceſſit ad abſolõ: erat enĩ cũctis ꝓceritate & pulchritudíe manifeſtus. Qui metuens ne eũ cõpræ henderét hoſtes aſcendés í mula regia fugiebat. Cũ uelociter ueheret: & ipſe í toto leuis exiſteret arbori maxie & ramis extẽſe eius reflexa ceſarie ſopinabiliter é appẽſus: & iumentũ quidẽ uelo citate ſua q̃ſi dominũ adhuc portaret abſceſſit: ille uero ramis comaꝝ alligatiõe retinebaſ aſtri ctus. Quẽ cũ uidiſſet quidẽ militũ dauid ioab ídicauit. Quo dicẽte: quinq̃ginta ſiclos ſe ei dediſ ſe ſi pemiſſet abſolõ: nec ſi mille ſiclos ei ꝓmitteret: occidere ille ſe filiũ domini ſui dixit: dũ oí bus audiẽtibus pf eius ei parci rogauerit. At ille oſtẽdi ſibi p̃cipiés: ubi eũ uidiſſet appẽſum: & lo cum íueniés: in corde eũ iaculás íteremit. Armigeri uero ioab circunſtantes arboré: cadauer eius depoſuerũt: eũq; in foueá ualde ꝓfundá ꝓiciẽtes: aceruũ ſuper eũ lapidũ poſuerunt: ita ut figura ſepulchri fieret: & ingentẽ tumulũ locus ille ſeruaret. Ioab aũt ſigno dato: a pſecutõne reuocauit exercitũ: pcés cõtribulibus ſuis. Igiť abſolon cõſtituerat ſibi ſtatuá marmoreá í ualle regia: q duo bus ſtadiis ab hieroſolymis aberat: q̃ appellauit ſuá manũ dicẽs: qa etiá filiis eius morietibus: no mẽ eius í ſtatua ꝓmaneret. Erát enĩ ei maſculi filii quidẽ tres: fœmía uero una thamar. Quæ con iũcta ſalomõis filio roboá: pepit filiũ abia: qui pri ſucceſſit í regnũ. Et de his quidẽ poſtea decla rabimus. Igiť poſt mortẽ abſolon: populus quidé ad ꝓpria loca diſpſus eſt. Achimaas autem fa doch ſacerdotis filius: rogabat ioab: ut ꝓueniens ipſe dauid uictoriam nunciaret: & quia dei ſola tium & ꝓuidentiam ipſius habuiſſet. Cui non conceſſit hoc ioab: dicẽs: quia cũ ſemper boni nũ cii homo fuiſſet: modo non deberet regi mortem filii nunciare. Vocans ergo chuſi: ei opus hoc iniunxit: ut quod ipſe uidiſſet: regí etiam nunciaret. Cunque iterum achimaas rogaret: ut eum

nunciare permitteret dicēs: quia rex circa ſolā uictoriā attentus:nequaquā de abſolon cauſaret: conceſſit ei:ut ꝓgeret ad dauid:tenenſq; cōpendioſam uiā quā ipſe ſolus nouerat:præuenit chuſi.Cunq; ſederet dauid inter portas:expectās:quādo ei aliquis geſta bellica nūciaret:quidā exploratoꝝ uidens achimaā currentē:& quis eēt nō agnoſcens:ait ad dauid:uidere ſe aliquē uenientē. Qui cū dixiſſet:bonū fore nunciū:poſt paululū aliū quendā ſequi ꝓnunciauit. Cunq; & ipſum bonū nunciū aſſereret:uidēs explorator præcurrere:iāq; uicinū eē achimaā ſadoch filiū ſacerdotis indicauit.Qui gauiſus eū bonoꝝ nunciū eē dixit:& aliquid optabile de ꝑlio portatuꝝ. Cūq; hæc dicerent a rege:ueniens achimaas adorauit:& interrogatus de pugna:regi uictoriā nūciauit. Quo requirente de filio eius qd cognouiſſet:ait qa mox ut uidiſſet hoſtes fugatos: rogatus ipſe ad eū ꝓgere feſtinaſſet:& audiſſe ſe magnas uoces ꝓſequentiū abſolon:& nihil āplius potuiſſe cognoſcere:eo q; cogereť nimis miſſus a ioab uictoriā nunciare. Veniēti aūt chuſi:& adorante regē & uictoriā nunciāte:de filio eū dauid cōtinuo requiſiuit. Tunc chuſi hæc īquit ꝓueniāt tuis inimicis:quæ recepit abſolon.Quod uerbū uictoriæ gaudiū nec apud ipſum manere:nec hr̄e exercitū ꝓmiſit.Aſcēdēs enī dauid ī locū ciuitatis excellentiſſimū:flebat filiū:tundēs crebro pectora & capillos capitis ſui dilacerans: & omī ſe afflictiōe caſtigās clamabat dicens. Vtinā mihi & non tibi o filii adueniſſet īteritus. Nam cū eū diligeret per naturā huiuſmōi mortis eius euentui potius cōdolebat.Exercitus aūt & ioab audiētes:quia rex filiū ita lugeret reuerſī ſunt nō triūphali ſcemate q̄rentes īgredi ciuitatē:ſed dolētes & flentes & quaſi deuicti potius intrauerūt. Cūq; rex capite uelato reſideret:& filii interitū īgemiſceret:ītroiuit ad eū ioab:& cōſolatus eſt eū dicens. O domine rex apte demōſtras ex his quæ agis:qa diligētes te & ꝓ te picula ſuſtinentes: nec nō & te tuāq; generatōnē prſus abhorres:& diligis inimicos:& illos cōcupiſcis potius qui iuſte pœnas ſoluentes obierūt.Nā ſi abſolon uiciſſet:& īperiū firmiſſimū tenuiſſet & nullius noſtr̄ cadauer remaneret:ſed oēs a teipſo & a tuis filiis īcipiētes:fuiſſemus ſine dubitatiōe ꝓſtrati: nullo nr̄orū hoſtiū flente:ſed cunctis potius cōgaudētibus:inſup etiā puniētibus eos:ſiqs forte noſtroꝝ miſerati fuiſſent.Tu uero hæc agere ſup maxīo nō cōfunderis inimico:qui cū tuus filius eēt:nequaquā in te īpia cōmittere formidauit.Igitur recedēs ab hac iniuſta triſticia ꝓcede:& militibus oſtē de temetipſum:eiſq; ꝓ uictoria & labore certaminis gratias age.Ego nāq; optime noui:quia ſi in hoc actu permanſeris:hodie a te populus uniuerſus abcedet:& alteri regnum tradet:& tūc amariſſimum ac ueꝝ habebis.Hæc dicēs ioab:regem a triſticia reuocauit:& ad cauſas reipublicæ utilitatis adduxit. Tranſformatus enī a fletu dauid:& opportune cōpoſitus ꝓ aſpectu populi ſedit ad portas:ita ut audiēs populus uniuerſus concurreret:oēſq; eum libentiſſime ſalutarent. Hæc itaq; talia hoc modo ſunt geſta. Cap.XI.

Orro qui cū abſolon fuerant:& de prælio fugerant:reuertentes ad ſemetipſos:ſinguli mittebāt ꝑ ciuitates cunctas:dauid beneficia cōmemorantes: & libertatem quam eis reſiſtendo cunctis hoſtibus præbuerat edicentes:culpanteſq; ſemetipſos quia eum expuliſſent a regno:& aliū ordinaſſent:quo tunc defuncto principe qui ab eis fuerat cōſtitutus.rogare deberēt dauid ut ab indignatione quieſceret eiſq; faueret: & recepto regno ſuam eis prouidentiā nō negaret.Hæc itaq; dauid crebro nunciabātur.Sed etiam ille nihilominus miſit ad ſadoch & abiathar ſacerdotes:ut principibus loquerentur tribus iudæ:quia turpe fueriť:ut alie tribus ante illam dauid conſtituerent regem:cum illi & cognati eſſent & ſanguinis cōparticipatōne gauderent.Hæc eadem & ad amaſam principem militiæ eius præcepit edicere:qa cum filius ſororis ſuæ eēt:nō ſuaderet populo ut dauid reſtitueret īperiū:ꝑ qua re nō ſolū regi recōciliari poſſet:ſed totius militiæ pricipatū ſicut abſolō ei ꝑbuerat obtineret. Et ſacerdotes quidē ad prīcipes tribus iuda locuti ſūt:& amaſam deflexerūt:ꝑmiſſiōes regias edicētes:ut ī eius præcibus cōſiſteret. Hoc itaq; facto:tribus iuda miſit ad regē legatos:rogātes ut ad propriū remearet imperiū.Hoc aūt & oēs iſraelite fecerunt adhortāte eos amaſa.Igitur accedentibus legatis ad eū ut ueniret in hieroſolymā:oēs ꝑuenit tribus iuda ut regi ad iordanis flumen occurreret: & gera filius ſemei cū mille uiris quos de tribu beniamin ducebat:& ſiba libertus ſaul:& filii eius quindecim & uigīti ſerui.Iſti nanq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerūt: ut facile rex eū tranſiret cū ſuo exercitu.Cūq; uēiſſet ad iordanē:iuda eū libētiſſime ſalutauit.Qui dū pontē adſcenderēt,pſtratus ē āte eū ſemei:& detinēs pedes eius:ueniā poſtulabat ī his q̄ peccauerat: rogans:ut nō circa eū eēt acerbus:nec ptāte recepta:eū iuberet dari ſupplicio:ſed potius cōſideraret: qa geſta pnīa ī his q̄ prius deliq̄ſſet:primus ei occurrere feſtinaſſet. Cunq; ī his ſupplicaret atq; deposceret:abyſai frater ioab ait.Nunquid propterea non morieris qui conſtituto a deo rege nequaquam blaſphemare metuiſti. Tunc dauid conuerſus ad eum ait. Non ceſſas ſaruie fili has conmouere denuo nobis ſuperiores turbas:& ſeditiones inſtantes.An ignoras quia initium mei re

ni eſt hodie. Qua propter omnibus impie in me agentibus: iuro dimitti eius ſupplicia: & nulli ſua delicta ſeruari. Tu iquito ſemei ſecurus eſto: & nullū mortis habeto metū. Qui mox adorāſt cum cæteris præcedebat. Inter hæc aūt occurrit & méphiboſeth de cognatione ſaul ſordida ueſte circūamictus: comāq; gerens ꝓfuſam & hiſpidam barbā. Nam poſt fugam dauid neq; tonſus fuerat præ triſticia: nec ueſtē depoſuerat ſuā: ſeq; in hac afflictione deuouerat permanere: donec regiam uideret conuerti calamitaté. Hunc aūté accuſauerat ſyba ſeruus apud dauid iniuſte. Qui dum ſalutaſſet: eiq; proſtratus eſſet: coepit interrogare dauid: cur nō fuiſſet egreſſus: & eius fugæ participatus: ille a ſyba fuiſſe dicebat ſe contéptum: cui dum iuſſiſſet: ut ei itineris neceſſaria præpararet: curare neglexerit: ſed uelut cuiuſdā ſeruulū contépſiſſet: ꝙui ſi greſſus habuiſſet incolomes: non ab eo aliquo mō receſſiſſet: cum poſſet etiā pedibus uti fuga: adiiciebat pariter nō ſolū in his inquit domine nocuit mihi: ſed etiā apud tuā circa me pietatem derogare: & mentiri maligna uoluntate præſumpſit. Sed noui: quia nihil hoꝝ tua mens recepit: cum ſit iuſta & ueritatem diligat: quā uult ubiq; ſemper prætualere diuinitas. Nam cū a meo auo paſſus fuiſſes magna periculā: & omnis mea generatio pro illius debuiſſet ſceleribus deperire: tu humilis & benignus exiſtens: & quod præcipuū eſt illoꝝ maloꝝ obliuioné agens: quādo poteſtate ſumpta priora uindicare poteras: amicū me tuū eſſe iudicaſti: & in menſa quotidie regia poſuiſti: nihilq; mihi defuit quod honorato parenti debuit exhiberi. Cunq; hæc dixiſſet ille: neq; méphibos rex uoluit caſtigare: nec ſybā tanquā fallacē abiicere: ſed cum omnia iam donaſſet ſybæ: cum méphibos occurriſſet: & ueniam méphibos dedit: & med ietaté ſubſtantiæ reddi præcepit. Cui méphibos cuncta inquit ſyba habeat o rex: mihi uero ſperium te recepiſſe ſufficiat. Beregel aūt galaditen: uiꝝ præcipuum atq; bonum: & qui multa in caſtris ei præbuerat: & regē uſq; ad iordanem deduxerat: rogabat dauid ut cum eo ueniret ad hieroſolymā: promittens eius ſenectutem oīno decorādam: & eius tanquā patris habere ꝓuidentiā. Qui deſiderio ſuoꝝ cū eo ſe poſſe degere refutabat: dicens ſenectutem ſibi ſic īminere: ut etiam in rebus ſuauibus delectari nō poſſit: cū utiq; octogīta eēt annorum: & de ſepulchri termino cogitaret. Qui magis e diuerſo rogabat: ut ſi ei præſtare uellet concederet eum ad propria remeare: quando temporis longeuitate: nec conuiuioꝝ epulas diſcerneret: & auditus iam obduratos haberet: nec ſonum calamoꝝ: aut modulationum aut talium inſtrumentorum quæ reges ſolent inter cōuiuia mulcere ſentiret. Quo nimium ſupplicāte: dauid ait. Te equidem dimitto: tuum uero filium achiman mihi concede: ut ei omnium reꝝ bonarum debeam munus impendere. Tunc beregel dimiſſo filio adorans regem: & optans ei utilia prouenire ſicut deſiderabat domi eſt reuerſus. Dauid itaq; uenit in galgala habens ſecum iam mediam partem populi: & pariter tribum iuda ueneruntq; ad eum in galgala primi prouinciæ cum grādi pariter multitudine: & tribum iuda culpabant eo ꝙ ei latenter occurreret: cum omnes ad eū debuiſſent una uolūtate concurrē. Principes autem tribus iuda hoc modo ſatiſſaciebāt: dicentes: ne ferrent grauiter: eo ꝙ illi preceſſiſſent: qui tanquam eius cognati: & propterea eum potius diligentes præuenirent: & quia non quaſi munera percepturi hoc fecerant: ne illi qui uenerāt poſtea mouerentur. Hæc autem dicentibus tribus iudæ principibus: nequaquam aliarum tribuū principes ceſſauerunt: ſed dixerunt: admiramur nos equidem fratres ꝙ uos ſoli regem cognatum ueſtrum eſſe dicitis. Nam qui omnium noſtrorum poteſtaté a deo præcepit: omnium noſtrorum iudicatur eſſe cognatus. Qua propter populus equidem noſter undecim partes habet: uos autem unam: & ſeniores nos ſumus. Non ergo benefeciſtis occulte & latenter uenientes ad regem. Cum hæc igitur inter ſe tribuum principes loquerentur: uir quidam iniquus & ſeditione præcipuus: cui nomen erat ſeba: filius bochri de tribu beniamin: ſtans in medio populi cum magno clamore dixit. Non habet aliquis noſtrum partem apud dauid: nec ſorté apud filiū ieſſe. Et poſt hæc uerba tuba canēs bellū ſignificauit fieri cōtra regē: oēſq; ſecuti ſunt eū: relinquentes dauid: ſola tantū tribus iuda cū eo remāſit: eūq; ī hieroſolymis regē eē cōſtituerūt. Qui cōcubīas quidē ſuas ad q̄s filius eius abſolō īgreſſus fuerat: in domū aliā trāſmigrauit: eiſq; oīa p̄cepit neceſſaria miniſtrari: ipſe uero nequaquā copulatus eſt illīs. Conſtituit quoq; & amaſam principem militiæ: & locū ei ī quo ioab fuerat dedit: iuſſitq; ut cōgregarē quātū colligi poſſit exercitus ex tribu iuda: & poſt tres ueniret: q̄tenus ei militiā daret uniuerſam eūq; pugnaturꝝ cōtra ſeba bochri filiū deſtiaret. Egrediēte uero amaſa & circa cōgregationē exercitus remorāte: dū die tertia nō rediret: dixit rex ad ioab. Nō eſt utile dilationē dare ſeba: ne lōgo tpe poſſit exercitū cōgregare: & deterioris cladis exiſtat auctor q̄ abſolō. Noli ingt tardaſ: ſed p̄ſentē ſumēs exercitū piter & ſexcētos uiros cū abyſai germano tuo hoſtes p̄ſequi feſtinato: & ubicunq; reperis ei congredere: & feſtina eum cōprædendere: ne capiens munitiſſimas ciuitates certamina nobis: & multos poſſit ſudores inferre. Ioab autem nullomodo moratus: ſed ſumens fratrem pariter ac ſexcentos

uiros:& omnem exercitum qui erat in hieroſolymis:perſecutus eſt eum omni feſtinatione ſeba. Cunq; lucabao uicum procul ab hieroſolymis ſtadiis quadraginta ueniſſet: occurrit ei amaſa cū non multo adhuc exercitu congregato.Ioab uero accinctus gladio & lorica ueſtitus: uenientem ad ſe amaſam ut ſalutaret eum arte quadam quaſi cadere gladium de uagina finxit: eumq; ſe de terra colligere:& altera manu uenientem proxime amaſa quaſi ei oſculum daturus a barba com prehēſum: in prouido gladium uixit in utero:eūq; peremit impiū nimis & ſceleſtiſſimum opus efficiens:in bono inuenculo pariter & cognato:& qui nihil ei nocuerat: habens pro principatu militiæ:& equalitate honoris inuidiam.Pro hac enim cauſa & abner interemit:ſed in illo ſcelere occaſione dictante quaſi pro uindicta fratris aſahel ueniā habere uidebatur: perempto aūt amaſa:nullum fomitē excuſationis potuit inuenire.Ioab tanto igitur perempto duce:triduo ꝓſequebatur ſeba:derelinquens unum ad eius corpus qui clamaret exercitui: quō amaſa iuſte peremptus eſſet:qui uero regi fauerent ſequerentur ducē ioab:& abyſai eius fratrē. Cunq; cadauer illius caderet in uia:& omnis populus ſuper eū confluereret:& eum quadā defuncti miſericordia morarē tur:& ioab ſequi tardarent: tollens inde cadauer illius cuſtos eius portauit in quendā locum ab itinere ſegregatum:& illic eum poſitum ueſte cooperuit. Quo facto ioab uniuerſus populus eſt ſecutus. Cunq; perſequeretur ſeba per oēm iſraelitā;q; prouinciā quidā indicauit eum in ciuitate munitiſſima abelmacha reſidere.Quo dum ueniſſet ioab obſidebat urbem:uallis undiq; circūductis:militibuſq; iuſſit:ut eius muros omni uirtute deponerēt.Nam dum eum ciues loci illius ſuſcipere noluiſſent:& ſuper eum crudeliter iſiſterent: tūc quædā mulier caſta ſimul & ſapiēs uidens patriam in nouiſſimo periculo conſtitutā:aſcendens in murū;uocauit inter armatos ioab Quo ueniente:cœpit ad eū huiuſmodi uerba proferre. Quia cum reges & principes deus cōſtituiſſet:ut hæbreoꝝ hoſtibus reſiſteretur:& iſraelitis pacis iura præberentur:tu iquit feſtinas metropolim iſraelitaꝝ quæ nihil deliquit euertere atq; uaſtare. Tunc ioab orauit alias iuravit ſibi propicium deum fore:& quia non haberet huiuſmodi uoluntatē:nec ullum de populo uelle occidere:quantomagis tantam perdere ciuitatem: ſed ſi acciperet ab eis rebellem regis ad pœnā id eſt ſeba filium Bochri:ab obſeſſione exercitum cōtinuo reuocaret. Quod dum audiſſet mulier: ab ioab paruulas indutias poſtulabat:ut hoſtis caput de muro repente ꝓiiceret.Quo facto deſcēdit ad ciues eiſq; locuta eſt dicens:cur uellent peſſime cum filiis & uxoribus deperire ꝓpter malignum hoiem nec cognitum unde eſſet:quē regem uellent habere pro dauid:qui eis tāta beneficia cōtuliſſet:& una ciuitas ſtuderet tāto exercitui reſultare?Hoc dicto ſuaſit eis:ut ſebæ caput abſciſum in ioab ꝓiiceretur exercitum. Quo facto ioab miſſa tuba:obſeſſionē repēte diſſoluit & reuerſus in hieroſolymā:tuis populi princeps militiæ conſtitutus eſt.Ordinauit aūt rex etiam banaiā ſuper corporis cuſtodes:& ſuper ſexcētos armatos.Adorā aūt fecit ſup tributa:& ſibacha & bachillā ſuper geſtoꝝ cōſcriptores:ſuſam uero ſcribā:ſadoch aūt & abiathar ſacerdotes iſtituit

Capitulum.XII.

Gitur poſt hæc cū fames ꝓuinciā inuaderet:rogauit dominū dauid:ut populi miſereret: & cām ei pariter:& medelā peſtis illius indicaret.Cui ꝓphetæ dicebāt;uelle deū ut gabaonite uindicarentur: quos rex ſaul īpie interfecerat: & cōculcauerat iuſiurandū qđ eis ieſus priceps militiæ ꝑbuerat ſenioreſq; firmauerāt:& ſi ultō quā gabaonite expeterēt ꝓ defunctis exhiberetur eis:poſſet ꝓpitiari deus:& populus a peſte liberari. Dauid aūt audiēs a ꝓphetis hæc uelle deū:euocatis gabaonitis:eos qd uellent fieri requiſiuit.Illis aūt ſeptē de genere ſaul filios ad ſuppliciū poſtulantibus:reqrens rex dedit eis:parcens tantūmō méphibos:filio ionathæ.Sumentes gabaonite uiros quos uoluerunt:punierūt eos.Quo facto:cœpit deus repente pluere: & terræ germina ad fructū reuocare:liberauitq; a priore peſte:& ad ubertatē hæbreoꝝ prouinciā hoc facto reſtituit.Igitur non multo poſt tēpore: rex dauid caſtrametatus eſt contra paleſtinos & cōmiſſo prælio:cum eos uertiſſet in fugam:ſolus perſequēdo repertus eſt. Cunq; eſſet fatigatus: quidā hoſtium noīe achimon:filius aſaphat;qui erat de ꝓle bigantū;habebatq; haſtā cuius pondus erat trecētoꝝ ſiclorū:& loricā cōcatenatā & gladiū:fecit impetū quaſi regē ſuoꝝ hoſtiū perempturus.Erat enī iam labore diſſolutus.Tunc ſubito exorſus abyſai frater ioab:& regē a repēti na morte ꝓtexit:& hoſtē piter trucidauit.Quo facto:periculū regis & pene mortē grauiter tulit exercitus:eūq; prīcipes cōiurauerūt:ut nequaq̄ cū eis exiret ad bellū ne ꝓpter fortitudinē atq; fiduciā ſuā aliquid mali paſſus:& bonis quæ pp eū fuerāt ſepius p̄bita priuarent:& q̄ eo uiuente adhuc poterant adipiſci. Conuenientibus itaque paleſtinis in gazam ciuitatem: audiens hoc rex ſuper eos miſit exercitum.Inter quos tunc bellator optimus extitit: & probatiſſime dimicauit.Saboch & heus:qui erat unus fortiſſimorum dauid. Hic enim multos hoſtium intercluſos interemit ex prole alias & prolem gigantum nimis in audacia ſuæ fortitudinis exultantium:

alias exultantem: fuitq; uictoriæ huius auctor apud hæbreos. Poſt hanc uero cõpreſſionẽ: paleſtini denuo pugnauerũt ſup quos exercitũ mittente dauid:fortis apparuit ephan cognatus eius. Nam contra ſingulos fortiſſimos paleſtinoꝝ ſolus pugnando pemit eos:& alios cõuertit ĩ fugã: quoꝝ etiã multi in prælio ceciderunt.Paruo itaq; tẽpore paleſtini qeſcentes:denuo caſtra poſuerunt circa ciuitatẽ quæ erat nõ longe a finibus hæbreoꝝ:eratq; uir iter eos quidã;pceritate ſex cubitoꝝ:habens etiã digitos in utroq; pede necnõ & manu:uno pluſq; ſolet natura cõcedere:hoc eſt ſenos.Contra quẽ de exercitu dauid ionathas filius ſammaa pugnãs deuicit: pulſiſq; hoſtibus de ciuitate:totius uictoriæ auctor effectus:maximæ gloriæ culmẽ accepit.Nam & ille paleſtinus gloriabat ſe de ꝑle gigantũ exiſtere. Poſtq; pugnã nequaquã cõtra iſraelitas habuere certamina. Expeditus itaq; dauid a prælijs & piculis:cũ pace iã altiſſima frueret:cantica ĩ deũ:hymnoſq; uario metro cõpoſuit.alios quidẽ trimetros:alios quidẽ quinq; metros:diuerſaq; faciẽs organa:docuit:ut leuite ſecundũ ea deo hymnos ediceret per ſabbatoꝝ diẽ aliaſq; feſtiuitates.Organorum aũt ſpecies huiuſmõi é.Canora cithara quidẽ decẽ chordis coaptata:& hæc cũ plectro ꝓcutiẽ:nabla uero duodecim ſonos habẽs digitis tangiẽ.Erãt & cimbala erea:& grandia & lata.Et de his q̃ dicta ſunt ſufficiant:ne oĩno hoꝝ organoꝝ natura neſciaẽ. Circa regẽ igiẽ erant oẽs ualde fortiſſimi quoꝝ inſigniores & actiõibus clari:octo & uiginti fuerunt. Hoꝝ enĩ quinq; tantũ opera narrabo:ꝑ quos etiã uirtutes alioꝝ poterunt indicari. Erant ſic enĩ ualidi:ut ꝓuinciã regeret:& gẽtibus prævaleret.Primus itaq; euſebius filius achame qui acie hoſtiũ frequẽter irrũpens: neq; quã pugnãdo ceſſauit:donec ex eis nõgentos occideret.Poſt hunc erat eleazar filius dodi:qui cũ rege fuerat in ſarpha.Hic aliquãdo iſraelitis formidãtibus paleſtinoꝝ exercitũ:& ab hoc fugientibus ſolus reſtitit:irruẽſq; ſup hoſtes:occidit eoꝝ multos:ita ut ſanguine occiſoꝝ: gladius eius hereret dextræ.Et cũ paleſtinos tũc iſraelite uiderent in fugã eẽ cõuerſos:deſcendẽtes de montibus ꝑſecuti ſunt eos:& mirabilis ac famoſiſſima uictoria tũc ꝓuenit: cũ eleazar tantos ĩterfeciſſet hoſtes:eoſq; iſraelite perſequerentut:& ſumerent ſpolia interemptoꝝ. Tertius aũt filius heli: noĩe ſemeias.Et enĩ in paleſtinoꝝ certamibus:dũ ĩ locũ qui diciẽ maxilla aciẽ poſuiſſent:& rurſus hæbrei metuẽtes eoꝝ exercitũ refugerẽt:ſolus eoꝝ aciẽ exercitũq; portauit: quoꝝ alios quidem ꝓſtrauit:alios aũt nõ ferẽtes eius uim & fortitudinẽ ꝑſecutus eſt cõuerſos in fugã. Hæc igiẽ opera manuũ ac prælioꝝ tres iſti demõſtrauerunt.Quo tẽpore rex cũ eẽt in hieroſolymis:paleſtinoꝝ ad bellandũ ſupuenit exercitus.Tũc dauid quidẽ in arcẽ ciuitatis aſcendit ſicut prædiximus:ut de bello cõſuleret deũ:caſtra uero inimicoꝝ erãt in ualle fixa uſq; ad ciuitatẽ bethleem: quæ ab hieroſolymis ꝓcul eſt ſtadiis uiginti.Dauid itaq; ſotiis ait.Bonã aquã habemus in regiõe mea.Et præcipue laudabat eã:quæ erat in puteo iuxta portã:mirabaturq; ſi eẽt qui ex eo poculũ ei præberet qd magis optaret: quã ſiquis ei magnã pecuniã ad tẽpus præſens offerret. Et hæc cũ audiſſent iſti tres uiri:mox occurrentes:& per medium hoſtiũ iter facientes:uenerũt ad bethleẽ: & haurientes aquã:denuo ad regẽ ꝑ eoꝝ caſtra reuerſi ſunt:ita ut paleſtini eoꝝ fiduciam & magnanimitatẽ obſtupeſcentes:quia ſic pauci eos conténerent:a dimicatione ceſſarent.Delatã itaq; aquã noluit bibere rex:quaſi de periculo & ſanguine hominũ ſibi fuiſſet aduecta:& ꝓpterea nõ eſſet bibenda:libauitq; eam deo & de ſalute gratias egit uiroꝝ.Poſt iſtos aũt fuit frater ioab abyſai.Is enĩ una die hoſtiũ nõgentos occidit.Quintus fuit banaias genere ſacerdos qui ꝓuocatus a uiris inſignibus ĩ moabitide regione ſua eos uirtute ĩterfecit.Rurſus aũt cũ uir egyptius genere: ꝓceritate mirabilis eũ ꝓuocaſſet: nudus armatũ ipſius iaculo ꝓſtrauit ac ꝑdidit: nã auferẽs eius iaculum:& uinũ adhuc pugnãtẽq; ſpolians:armis eũ ꝓpriis interemit. Annumeretur aũt & hoc prædictis eius actionibus aut tanquã primum magnanimoꝝ eius operum:aut quaſi non diſpar. Quadã tempeſtate cum ningeret in puteũ lapſus incidit leo.Et cũ os putei eſſet anguſtũ:latebat ableonſus ne appareret:erat enim ipſum orificũ niue dãnatũ.Nullũ ergo egreſſum leo uidẽs:nec ſalutis exitũ rugiebat. Banaias aũt audiẽs beſtiã ꝓclamantẽ:dum iter tunc ageret:accedens ad puteum in eo deſcendit:& baculo quẽ portabat in manu beſtiã repente ꝓſtrauit. Tales igiẽ uirtute fuerunt:& reliqui numero trigintatres.

Cap.XIII.

Ex autẽ dauid uolens agnoſcere:quot eẽnt milia populi totius:eſt oblitus moniti moſaici:quo prædictum fuerat:ut ſi dinumeraretur populus: ꝑ uniuſcuiuſq; capite deo ſiclus præberetur.Præcepit ergo ioab principi militiæ:ut ꝑgens uniuerſum dinumeraret exercitũ.Quo dicẽte:non eẽ neceſſe hoc:nõ ꝙuit:ſed iuſſit numerũ hæbreoꝝ inſigniter adipleri.Ioab uero ſumẽs tribunos & ſcribas:& ꝑagrans iſraelitaꝝ ꝓuinciã:conſideratq; multitudiẽ q̃nta eẽt hieroſolymã remeauit ad regem:poſt menſes nouem & uiginti dies:obtulitq; numerum regi:abſq; tribu beniamin:hanc enim dinumerare non poterat:neq; tribũ leui. Penituit aũt dauid q̃ dinumeraſſet populum: eo q̃ deliquiſſet ĩ deum.Fuit ergo alioꝝ iſraelita-

rum numerus nongenta milia uiroꝝ arma ferentiũ:& militiam exercere ualentiũ:iudæ uero tribus per ſe ſolá habuit.xl.milia.Prophetis itaq; declarátibus dauid:quia deus ei iraſceretur: ſuppli care cœpit eũq; rogare:ut propicius eẽt:& ueniá peccato cõcederet.Tunc gad prophetá miſit ad eum deus:tres ſupplicii conditiones portantẽ: ut eaꝝ quam probaret eligeret:utrũ uellet famẽ in prouincia generari annis ſeptẽ:an tribus menſibus pugnádo uinceretur ab hoſtibus: an certe morbus & lágor accederet tribus diebus hæbreis:ille uero i anxietaté huius electiõis oíum rerũ peſſimaꝝ incurrens tribulabatur:& uehementer aío uidebatur eſſe cõfuſus. Cunq; ꝓpheta diceret:hoc oímodis íminere:& reſponſum uelociter exigeret:ut electá ab eo conditionem deo renunciaret:cogitans rex:quia ſi famá eligeret:cõtra alios hoc facere uideret:quádo ipſe quidẽ habens multa fruméta non pateretur inopiá: reliquis uero eẽt anguſtia:itẽ ſi eligeret triũ mẽſium uictoriam hoſtium:ipſe quidẽ habens circa ſe uiros fortiſſimos:& cuſtodes:nihil oíno metueret: neci uero eius exercitus ſubiaceret:inter hæc aũt cõem potius paſſionẽ: & regum & ſubiectorũ elegit:in qua timor oíbus eſt equalis:dicens quia multo melius eſt in dei magiſq; in hoſtiũ manus incidere.Hæc audiens ꝓpheta:renunciauit domino. Qui morbũ & interitũ miſit in exercitum hæbreoꝝ.Moriebantur enĩ non uno modo:ut facile langor potuiſſet agnoſci: ſed mors qdem inerat multis languoꝝ occiſionibus:& quia nõ poſſent cognoſci:facile peribant.Alius ergo ſuper aliũ moriebaẽ:& latenter íminens malũ uelociter ferebat interitũ.Alii ſiquidẽ repẽte cum uehemẽtibus doloribus:& amaro gemitu aíam relinquebát:alii uero ipſis paſſionibus marc ſcebant:ita ut neq; curá exhibere corporibus ꝑualerẽt:ſed præ labore deficerẽt:alii aũt repẽtinis etenebris eoꝝ conatus abripiẽtibus ſuffocati: ꝓtinus expirabãt:alii ſup mortuos quos ſepeliebant ipſi quoq; moriebantur:imperfectas relinquentes pariter ſepulturas.Incipiente itaq; peſtifero lãguore eos ab hora matutina perimere: uſq; ad horam prandii conſumpta ſunt milia ſeptuaginta Extenditq; angelus manum ad hieroſolymam: ut etiá illic peſtem languoris iferret. Rex autem ſacco amictus ſedebat in terra:rogans deum & ſupplicans:ut morientium leuigaretur interitus. Tunc reſpiciens interea: & uidens angelum euaginato gladio in hieroſolymam ꝓperantem:clamauit ad dominum dicens:iuſtum eſſe ut ipſe puniretur:qui paſtor erat:& greges quæ nihil deliquerant ſeruarentur:& ipſe poſcebat iram dei conuerti in ſe:& í generationé ꝓpriá potius prouenire ſupplicium:ut innoxio populo parceretur.Exaudiens uero deus eius preces: ceſſare fecit interitum:& mittens gad prophetam:præcepit ut ad aream iebuſei orna repente conſcenderet: edificans illic altare:ut hoſtias ímolaret.Audiens hoc dauid nõ ſiluit:ſed mox í locum ubi præceptum fuerat properauit.Orna uero terebat frumentũ.Cunq; uidiſſet regẽ & omnes eius pueros ueniẽtes:occurrit ad eum:& adorauit:erat enim genere quidẽ iebuſeus:dauid aũt præcipuus amicus:& ꝓpterea ei nihil mali fecit:quádo ciuitaté ſicut prædiximus deuaſtauit.Cunq; orna interrogaret cur dominus ueniſſet ad famulũ ſuum:dixit:ut aream cõpararet ab eo:quatenus altare in ea conſtituẽs domino hoſtias ímolaret.Qui & aream dixit & aratri boues ad holocauſta ſe præbituꝝ & deũ oratuꝝ:ut ſacrificiũ grate ſuſciperet. Rex aũt eius quidem ſimplicitaté & magnanimitatem diligere ſe profeſſus eſt:munuſq; ſuſcipere: præciũ uero eum reꝝ oíum accipere poſtulabat:dicens non eſſe iuſtum:gratis ſacrificia celebrare.Dicente aũt orna:ut cum uellet effi ceret: quíquagíta aream ſyclis ab eo comparauit:& edificato altari ſacrificia fecit: & holocauſta celebrauit:& hoſtias pacificas ímolabat:qbus placatus dominus:& denuo propitius eſt effectus. In illo ſiquidem loco aliquádo contigerat offerre abraá ſuũ filium yſaac:quando cũ iam paratus eſſet occidere filiũ: & í holocauſtum exhibere: ex improuiſo aries apparuit & altare circunſtetit: quẽ abraã pro filio ſicut prædiximus ímolauit. Videns aũt rex dauid orationem ſuam exauditá a deo:& ſacrificium grate ſuſceptum: decreuit ut ille locus area potius populi uocaretur: quam uocem nimirum oportune iam tunc pro templo illic deo edificando præmiſit. Deus enim miſit ad eum prophetá dicens:templũ illic eius filiũ eſſe facturũ: qui eſſet ei ſucceſſurus in regnũ.

Capitulum.XIIII.

Oſt hanc itaq; ꝓphetiá iuſſit rex numerari colonos:& inuenti ſunt:centum & octoginta milia.Ex his inſtituit lapidum ceſores octoginta milia. Aliam uero multitudinem ut lapides ueherẽt deputauit:ex qbus tria milia quigẽtos laborátibus ꝑpoſuit.Præpauit aũt ferrũ:& es ad opa:& ligna cedría ualde ꝓcera:hæc mittẽtibus ſydõiis:qbus mãdauerat:ut ei hác materiá miniſtrarẽt.Amicis uero ſuis dicebat:hæc ſe tũc gerere ut regnaturo poſt ſe filio ꝑparatã materiá ad opus fabricæ derelíqueret:& nõ tũc cũ eẽt nouus & íexptus ꝓp ætatẽ circa talia laboraret:ſed hẽns hæc ꝑparata:citius opus ipleret.Vocás aũt filiũ ſalomoné ꝑcepit ei ut ſuccedẽs in regnũ:tẽplũ edificaret deo dicẽs:qa eũ uolentẽ hoc facere ꝓhibuiſſet deus bellis & hũano ſanguine ſordidatũ: & prædixiſſet:quia ſalomon iunior filius eius edificaret tẽplum: & quia ut hoc

nomine uocaretur:non ipſe tanquã pater proſpexiſſet ſed deus: & promiſiſſet prouinciã hæbreorum eius tẽpore fore fœlicẽ:& nõ ſolũ in aliis bonis & pace qđ eſt oĩum ualde præcipuũ:ſed & bellorũ atq; ſeditionũ inteſtinarũ:futurã maxĩam libertatẽ. Tu igitur inquit quõ & ante natiuitatem a deo rex fore monſtratus es:nitere etiã in aliis eius prouidentiæ dignus eſſe:& pius exiſtere: ſimul & iuſtus & fortis: mãdata quoq; eius & leges quas nobis per moyſen tradidit:& tu ſerua & alios nequaquã ꝓuaricare permittas. Templũ aũt qđ te regnãte ſibi præcepit fieri:deo reddere feſtinato:nõ pueſcas magnitudiné operis nec labore terrearis:cuncta náq; tibi ante meũ obitum præparabo. Scito ſiquidẽ auri talenta iam collecti decẽ milia:argenti uero centũ milia talentorũ: ferri uero & eris põdus quod & numerũ poſſet excedere præparaui: lignorũ & lapidum maxĩam copiã. Habes aũt ſup hæc & q̃ lapides poſint cedere: & fabricas inſtruere milia multa uirorũ: & ſiquid his defuerit:adiũcẽ nõ morieris. Eſto igitur optimus gubernator:deũ habendo patronũ. Præcepit aũt principibus populi quos fabricare præceperat filiũ adiuuare: & bonis oĩbus abundantes:circa dei uacare religioné dicens pro his fruituros pace ſimul & equitate quæ deus iuſtis: & piis omnibus conſuetus eſt repenſare. Edificato ſiquidẽ tẽplo arcam eũ ꝓcepit illic & ſancta uaſa recondere dicens:eo q̃ ante multũ tempus hoc templũ habere debuerãt:niſi patres noſtri deo inobedientes fuiſſent: cum deus utiq; ſibi templum poſtquã hanc terram obtinuerunt edificare præcepit. Hæc itaq; ad prĩcipes ſuos dauid & ad filiũ ſuũ eſt locutus

Cap. XV.

T cum iam eẽt ſenex:& corpore frigidus:ita ut ꝓpter ætatẽ ſic alegeret: ut neq; multis pellibus adoptus calefieri poſſet:cõgregati medici:& conſiliũ facientes:tractauerunt ut ex omni regione ſpecioſa uirgo eligeretur quæ cũ eo dormiret hoc ei contra frigus fore remediũ:ut eũ puella uirgo ſoueret. Ad quã rem una adoleſcentula in ciuitate repta eſt:quæ mulieres pulchritudine ſua cunctas excelleret: noĩe abyſag: quæ dormiẽs ſolummodo cum rege calefaciebat eũ. Rex aũt ad cãs uenereas quæ iã ſenectute defecerãt: & ad coitũ mulieris nõ ualebat. Quartus igiẽ filius dauid iuuenis ſpecioſus:atq; procerus ex muliere agit ei natus noĩe adonias:qui poſt abſolon fuerat ꝓcreatus:habẽs regnãdi ſuperbiã:dicebat amicis:qa ipſum oporteret ĩ regnũ ſuccedere:fecitq; ſibi currus & equites:& quinq̃ginta uiros ꝓcurſores iſtituit. Quæ cũ uideret pater:nõ corripuit eũ: neq; impetũ uolũtatis eius ꝓhibuit:donec agnoſceret ꝓ qua cauſa talia cogitaret. Habuit aũt adonias huius rei coopatores principẽ militiæ ioab & abiathar ſacerdotẽ:cui ſolũmõ reſiſtebat ſadoch ſacerdos:& ꝓpheta nathan:& banaias:qui ſupra corporis cuſtodes fuerãt:& ſemeias amicus dauid:& oẽs uiri fortiſſimi. Cũq; ꝓparaſſet adonias cœnam extra ciuitatẽ circa fontẽ qui erat in orto regali:& oẽs fratres ꝓter ſalomonẽ illic uocaſſet: necnõ & principẽ militiæ ioab:& abiathar:& prĩcipes tribus iuda:ſadoch tantũmõ ſacerdotẽ: & nathan ꝓphetam & banaiã & oẽs diuerſæ uolũtatis ad conuiuiũ nõ uocauit. Hæc aũt mater ſalomonis bethſabeæ nathan ꝓpheta nunciauit dicens. Adonias rex eſt:& dauid hoc ignorat:deditq; ei conſiliũ ut ſaluaret ſe:& filiũ ſuũ ſalomonẽ:& ingreſſa ad dauid ſola diceret ei:quia ipſe quidẽ iuraſſet poſt ſe regnaturũ fore ſalomonẽ:& quia adonias iam teneret imperiũ. Qua ad regem loquente: ꝓpheta ſe aſſeruit ingreſſurũ:& eius uerba ſuo teſtimonio firmamẽturũ. Credens aũt uerbis ꝓphetæ bethſabeæ introiuit ad regẽ:& cũ ſolẽniter adoraſſet:ſilentõ petito:oĩa ei quæ ꝓpheta monuerat explicauit conuiuiũ adoniæ:& uocatos ab eo abiathar ſacerdotẽ: & ioab prĩcipem militiæ:& eius filios abſq; ſalomone:& neceſſarios eius amicos inſinuans:dicebatq; quia oĩs populus ſuſtineret:quẽ rex ordinare uellet:rogãs ut haberet ĩ aĩo:quia poſt mortẽ eius ille regnãs: & eam & eius filiũ una ꝑimeret. Cunq; adhuc loqueret cũ rege mulier:nunciauerũt ei: qa nathã eum uidere uellet. Rege iubente ut ueniret:ingreſſus nathan interrogabat: ſi ea die regem feciſſet adoniam:& ei principatum populi tradidiſſet:dicẽs eum ſplendidum ualde feciſſe conuiuiũ: & oẽs regis filios ꝓter ſalomonẽ ibidẽ inuitaſſe:& prĩcipẽ militiæ ioab:q̃ cũ plauſu nimio epulati & ludo eternum eius optabant effici principatum:adiiciens:neq; me inquit: neq; ſacerdotem ſadoch uocauit:nec banaiam:qui ſupra corporis cuſtodes erat poſitus:& iuſtum eſſe ut oẽs agno ſcerent:ſi per eius factum fuerit uoluntatem. Hæc dicente nathan: ꝓcepit rex uocari bethſabeæ: paululum náq; e cubiculo diſceſſerat ingrediẽte propheta. Cunque ueniſſet mulier:rex ad eam: iuro ĩquit tibi per deum noſtrum excelſum: filiũ tuũ ſalomonẽ eſſe regnaturũ:ſicut & primitus iam iurauit:& hunc ſup meũ ſolium fore ſeſſurũ:& hoc hodie celebrandũ. Cũ ergo mulier adoraſſet eum & longeuã eius optaſſet uitã:ſadoch ſacerdotẽ & banaiã uocari ꝓcepit. Quibus uenientibus cum iuſſiſſet ut ſumpto nathan propheta:& armatis qui circa aulã regiã reſidebant:imponentes eius filium ſalomonem in iumento regio: foras ciuitatem ducerent ad fontem qui dicitur geon:& unguentes oleo ſancto eum conſtituerent regem:& ſadoch ſacerdotẽ:& nathan prophetam hoc celebrare ꝓcepit:ſequenteſq; per mediã ciuitatẽ tuba canerent clamantes: ineternũ

uiuere regem ſalomonem:& eum ſedere in regio ſolio conſtituerent:ut agnoſceret omnis popu
lus:q; ei traditum a patre fuiſſet imperium. Salomoni uero mãdauit de regno:ut pie & iuſte cir
ca hæbream gentem & tribum iuda uiueret.Cunq; banaias optaſſet:ut eſſet deus ſalomoni pro
pitius: repente iſigniter:& mullam habentes moram:impoſuerunt ſalomoné in regia mula:edu
centeſq; eũ extra urbem ad fontem:&oleo eum unguentes: introduxerunt rurſus in ciuitatem:
fauentes:& regnum eius longeuũ fieri deprecantes:deinde uenientes ad domum regiã ſedere fe
cerunt eum in ſolio regis.Tunc omnis populus mox conuerſus ad epulas & feſtiuitatẽ:letatus in
calamis:aliiſq; muſicis organis:delectabatur:exultans:ita ut diuerſitate organoꝝ:& melodia mu
ſica omnis terra & aer reſonaret.Cunq; ſenſiſſet clamoré adonias:& qui eius conuiuio præſentes
erant turbati ſunt:dicebatq; ioab non ſiib placere ſonum tubæ quã audiebat.Dum ergo cunctis
in conuiuio conſtitutis:nullus guſtaret cibum:ſed omnes diuerſis cogitationibus inhererẽt: cu
currit ad eos ſacerdotis abiathar puer nomine ionathas. Cunq; uidiſſet adonias iuuenem: & di
xiſſet boni eum nuncii ſore portiorem:ille eis pandit uniuerſa de ſalomone:& uoluntatem regis
dauid aperuit. Exilientes igitur mox e cõuiuio adonias & omnes qui uocati fuerant:a ſede rega
li fugierunt.Metuens aũt a donias regẽ pro his quæ fuerant geſta:ſupplex factus eſt ei. Et dum
cornu altaris teneret:hoc feciſſe nunciatum eſt ſalomoni:& quia rogaret:ut ab eo acciperet iuſ
iurandum:quia non haberet rex circa eũ huius facti memoriam:nec mali aliquid ſuſtineret: ille
manſuete miſit temperanterq; agens:ab illo quidẽ delicto eũ dimiſit illeſum dicẽs:q; ſi iciperet
aliquid denuo nouitatis proferre ipſe ſuæ punitionis auctor exiſteret. Et mittens iureiurando
præbito:euocauit eum.Qui dum ueniſſet:& adoraſſet:iuſſit eũ ad domũ propriam remeare:ni
hil decetero metuentem: ut tamen bonũ ſe pro ſua utilitate maxie exhiberet admonuit.Volens
aũt dauid oſtendere totius populi regem ſe filiũ effeciſſe:conuocauit principes uniuerſos in hie
roſolymam:& ſacerdotes & leuitas: & dinumerans populum:inuenit ab anno triceſimo uſq; in
quinquageſimum exiſtere trigintaocto milia:ex quibus inſtituit curatores fabricæ templi:uigin
titria milia iudices populi:& ſcribas eoꝝ ſex milia:& totidem qui hymnos dicerent deo:cantan
tes in organis quæ dauid ſicut prædiximus inſtituit.Diuiſit etiam eos per generationes:& ſegre
gans ex tribu ſacerdotes:inuenit eoꝝ generatiões uigintiq̃tuor:ex domo quidẽ eleazar ſedecim:
& de ithamar octo & præcipiens: ut unaquæque generatio miniſtraret deo per dies octo a ſab
bato uſq; ad ſabbatum:& ita omniũ generationes ſortem acciperẽt:præſente dauid & ſadoch &
abiathar ſacerdotibus & principibus uniuerſis.Et prima quidem generatio cõſcendens cõſcripta
eſt prima & ſecunda pariter & tertia:& conſequenter uſq; ad uigeſimáquartam:& diuiſio hæc p
manſit uſq; ad præſentem diem.Fecit aũt & de tribu leuitaꝝ partes uiginti & quatuor: & ſortiti
eodẽ modo conſcẽderunt:utq; ſecundũ modum ſacerdotũ octo diebus ipſi quoq; miniſtrarent:
inſtituit.Eos uero qui erant de germie moyſi:hos eminẽtius honorauit.Fecit enim eos cuſtodes
theſauroꝝ dei atq; uaſoꝝ:quæ reges deo dicare cõtingeret:iuſſitq; omnibus de tribu leui:ſimul
& ſacerdotibus:ut die noctuq; deo ſeruirent:ſicut eis præceperat moyſes.Poſt hæc diuiſit exerci
tum i cohortes duodecim cũ ducibus ſuis & cẽtenariis & tribunis.Habebat uero unaquæq; co
hors uigitiquatuor milia uirorum:quos obſeruare præcepit per tricenos dies a prima hora uſq;
ad nouiſſimam ſalomoné regem cũ millenariis & cẽtenariis.Conſtituit aũt iudicé uniuſcuiuſq;
cohortis qué bonum iudicauit & iuſtũ:& tutores theſauroꝝ:& uitium:& agroꝝ:alioſq; iumen
torum quoꝝ nomina nõ credidi neceſſariũ reminiſci.Cunq; hæc ſingula prædicto modo diſtri
buiſſet: conuocans in eccleſiã iudices hæbreoꝝ:& principes tribuum:& duces cohortiũ:& qui in
unoquoq; actu:aut qui ſuper poſſeſſioné regiam fuerat conſtitutus:ſtans excelſiore ſolio rex ait.
Fratres conſcios uos eſſe uolo:quõ templum deo edificare deliberans: aurum multum præpara
ui: pariter & argentum centum milia talentoꝝ. Deus aũt prohibuit me per nathan prophetam
propter bella quæ p uobis geſſi:ex inimicoꝝ cedibus pollutam habens dexteram:ut ei templũ
edificarem:ſed filium mihi ſucceſſurum in regnum:hoc implere præcepit.Nuncio itaq; quoniã
dum pater noſter iacob duodecim filios habuiſſet:noſtris iudã fuiſſe regem: & meipſum cũ ſex
fratres haberé præpoſitum:& a deo recepiſſe regnum:& nullum eoꝝ grauiter hoc tuliſſe:& ego
depoſco meos filios:ut nõ in alterutros ſeditiões exerceãt:ſalomõe regnũ ſuſcipiẽte:ſed agnoſcẽ
tes q; deus eum elegerit: ferant eum libenter ut dominum.Non eis grauis debet eſſe dei uolun
tas quãdo non extraneo ſeruiunt:ſed magis letentur in fratre:honorem imperii poſſidentẽ:eni
que una participantes.Oro itaq; ut promiſſiones dei perducantur ad finem:& fœlicitas in cũcta
prouincia ſeminetur:omniq; tempore maneat ſicut etiam ſub rege ſalomone eſt ipſe pollicitus
præbiturum.Erunt aũt hæc firma:& terminũ bonum habitura: ſi pium & iuſtum:& cuſtodem
paternarum legũ temetipſum o filii præbueris.Si uero has tranſcenderis:mala te ſcito eẽ paſſu

Rex itaq; dum hæc cõpleſſet uerba ceſſauit. Deſcriptionem uero & conſtitutionẽ ediſcii templi omnibus ſuadentibus ſalomoni tradidit: quẽadmodũ fundamẽta domus & ſuperiora eius: & quãta & qualis latitudo & altitudo fieret: necnõ & quãta uaſa aurea & argentea: quoꝝ pondus ipſe decreuit: monuitq; eum quoq; ſermonibus: ut omni inſtantia imineret in opere: utq; princeps & leuitarum tribus cũ eo piter laborarent propter eius ætatẽ: & quia cum deus illũ elegerit: qui & fabricæ tẽpli: & præſul eſſet imperii: facile illis & non'ualde laborioſum'edificiũ fore dicebat: cum ipſe multa auri talenta: plurima uero argenti & ligna: dum & fabroꝝ multitudinẽ: & lapides cedentium præparaſſet: necnon & ſmaragdos & alios lapides præcioſos: ꝛ & nunc oblationis primitias faciens: alia tria milia talẽtoꝝ auri puriſſimi ſe præbituꝝ eſſe dicebat ad aditum & currũ dei faciendum ex quo & cherubin eſſent ſub quas conſtituerent arcã. Cunq; tacuiſſet dauid: principibus & ſacerdotibus atq; leuitis multũ ſtudium oblatiõis habentibus: & pmiſſiones claras & magnificas exhibentibus: quæ etiã ſunt impletæ ab eis: obtulerunt auri quidẽ talenta quinq; milia: & ſtateres decẽ milia: ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; præcioſos lapides habuit obtulit: & in theſauros dedit conſeruandos: quoꝝ agebat curã ꝓnepos moyſeos: ialuis. In his itaq; omnis populus exultabat. Sed & dauid uidens ſtudiũ & munificẽtiã ꝓcerũ ac ſacerdotũ & ſimul uniuerſoꝝ: deũ benedicebat magna uoce: patrẽ eũ & genitorẽ oĩum eſſe proclamans: ſed & opificem reꝝ humanaꝝ & diuinaꝝ: & quibus eũ ipſe præpoſuiſſet ꝓſulẽ: ſimul & curatorẽ feciſſet generis hæbreoꝝ: & fœlicitatis eoꝝ: quoꝝ ei ꝓbuerat principatũ. Inter hæc aũt orãs & omni populo bona ſemper optans: & ſalomoni filio menté ſanam & iuſtam: & in cũctis partibus uirtutis incolomitatẽ: iuſſit ut etiã populus benediceret deũ. Illi uero proſtrati in terram adorauerũt: egerũtq; gr̃as dauid ꝓ oĩbus: quæ eo regnante potiti ſunt. Altera uero die deo hoſtias celebrauit: uitulos mille: & totidẽ arietes: & agnos mille quos ĩ holocauſtis obtulerũt: ſacrificauerũtq; piter & pacificas: multa milia ouiũ occidentes: & tota die rex feſtiuitatẽ habebat cũ omni populo. Sed & ſolomonẽ ſecundo unxerunt oleo regẽq; fecerunt: & ſadoch põtificẽ uniuerſæ plebis: deducẽtes ad regalia ſalomonẽ: & ſedere faciẽtes ĩ ſolio patris. Ab illo nãq; tpe: ei cũctus populus ſeruiebat.

Capitulum. XVI.

Oſt paulũ uero tẽpus: & dauid egritudine & ſenectute confectus: ſciens ſe moriturũ: uocauit ſalomonẽ filiũ: & hæc ei locutus eſt. Ego quidẽ o filii iam ad uniuerſoꝝ debitum ad patres procedo meos: cõmune gradiens iter omnium qui ſunt nunc: quiq; futuri ſunt: illic ꝑgens unde non licet ulterius remeare: & quæ in hac uita geruntur agnoſcere. Quapropter uiuens adhuc & iuxta mortem conſtitutus: ea te moneo quæ dudum & dixi: ſuadens tibi: ut ſis quidem iuſtus circa ſubiectos: pius aũt circa deum qui tibi dedit impiũ: atq; mandata ſerues & leges: quas ad nos ꝑ moyſen ipſe trãſmiſit: & neq; gratia neq; inimiciciis neq; concupiſcentia: neq; alia paſſione conſtrictus has forte cõtemnas. Dei enim fauorẽ amittis: ſi leges preuaricatus fueris: & e diuerſo ꝓuidentiã eius in te conuertis: ſi talis fueris: qualem eſſe rectorem decet imperii. Sed ego etiã deũ exoro: ut genus noſtrũ regnum tpe uniuerſo poſſideat: nec altera domus hæbreoꝝ habeat principatũ: ſed ut noſipſi ꝑ ſecula eterna regnemus. Eſto aũt memor iniquitatis ioab: qui per zelũ occidit duos militiæ principes iuſtos & bonos: abner filiũ ner & amaſam filium iethra. Quoꝝ mortẽ ut fuerit uiſum tibi defende: quõ potior me atq; potentior exiſtens ioab: pœnam hactenus declinauit. Cõmendo autẽ & tibi filios berzellai galaditidis: quos in omni honore & prouidentia cõſeruabis: hoc munus præſtando mihi. Non eis enĩ initium benefaciẽdi cõferimus: ſed ea potius recõpenſamus: quia pater eoꝝ mihi ĩ fugæ tẽpore miniſtrauit. Sed ſemei filius gera de tribu beniamin qui multũ mihi ĩ fuga poſito blaſphemauit ꝓficiſcẽti: & poſt ea remeãti occurrit ad fluuiũ iordanis: & fidẽ accepit: q; nihil mali tũc pateret nunc cãm rationabilẽ requirens: decenter ulciſcere. Dum ergo filiũ hæc monuiſſet: de oĩbus: & amicis: & de his quos nouerat pœna dignos: defunctus eſt: cũ uixiſſet ãnis. lxx. Ex quibus regnauit ſeptẽ annis ĩ hebron ſup tribũ iuda: & menſes ſex: in hieroſolymis aũt regnauit ſup prouiciã uniuerſam ãnis trigĩta tribus. Hic enĩ uir fuit optimus & omni uirtute plenus quos eſſe oportet in regibus: quibus tantaꝝ gentiũ cõmittitur ſalus: fortis: qualis nõ fuit alius. Nam in certaminibus quæ propter ſubiectos habuit: primus ad picula ꝓperabat: laborare & pugnare milites inuitabat: ipſe opando potius: nõ ſicut dominus impando: ad intelligendũ & cõſiderãdũ de futuris: & ad diſpenſationẽ ꝓſentiũ nimis idoneus: caſtus: mãſuetus: benignus: circa eos q; in calamitatibus erãt: iuſtus & nimis humanus: in his aũt q; regibus præcipue cõueniunt: in nullo penitus niſi circa uxorẽ uriæ magnitudĩe poteſtatis deliquit. Reliquit autẽ & diuitias quãtas nullus alius regũ: neq; hæbreoꝝ: neq; gẽtiũ aliaꝝ. Sepeliuit aũt eũ filius ſalomõ ĩ hieroſolymis decẽter nimis: & aliis rebus quæ ſolent circa exequas regias miniſtrari: & multas diuitias cũ eo recõdidit. Quaꝝ

Dauit uixit ... lxx

magnitudinē ex his quæ dicturus ſum poterit quilibet agnoſcere. Poſt tempus enim ānoꝝ mille trecentoꝝ: hircanus pontifex dū ciuitas obſideret ab antiocho rege qui pius cognominatus eſt filio demetrii: uolens ei dare pecunias ut ab obſeſſione recederet: & exercitū ſuū auferret: nō habens unde hoc adimpleret: aperuit unū locū ſepulchroꝝ dauid: & ſublatis exinde tribus milibus talētoꝝ: ptem dedit ātiocho: & ita nimietatē obſeſſionis amouit: ſicut etiā in aliis indicabimus. Poſt hæc autē multo annoꝝ tēpore iam trāſacta rurſus herodes rex aliū locū aperiens: plurimas exinde pecunias tulit. Nullus aūt eoꝝ loculos regū inuenit. erāt enī ſub terra mechanico modo reconditi: ut ingredientibus in monumentū: nullatenus poſſent eſſe manifeſti. Sed de his quidē hæc non indicaſſe ſufficiat.

Aec inſunt in octauo libro ioſephi hiſtoriæ antiquitatis iudaicæ. Cap. i.
Quō ſalomon ſuſcepit regnum: & peremit. Cap. ii.
De ſapientia eius & intellectu: atq; diuitiis. Cap. iii.
Quō primus in hieroſolymis edificauit tēplū: & de preuaricatione qua preuaricatus eſt circa ſenectutem: ſimul & de obitu ipſius. Cap. iiii.
Quō ſubiectoꝝ quendā hieroboam fecerunt ſibi regē decē tribus recedentes a domo dauid: & in duabus tribubus regnauit filius ſalomonis roboam. Cap. v.
Quia ſeſach egyptioꝝ rex caſtrametatus eſt contra hieroſolymā: & ciuitate deuicta: diuitias eius tranſmigrauit in egyptum. Cap. vi.
Bellū hieroboam regis iſrael cōtra filiū roboam abiam: & triūphus abiæ. Cap. vii.
Quia generationē oēm hieroboā quidā noīe baaſa pimēs: ipſe tenuit pricipatū. Cap. viii.
Bellū ethiopū cōtra hieroſolymitas: regnāte ſup eos aſa: & cædes ethiopū. Cap. ix.
Quia generatiōe baaſā pēpta: regnauit ſup iſraelitas amarī: & poſt eū filius eius achab. Cap. x.
Quō regnāte achab ꝓphetauit helias: & de ſignis q̄ fecit: & qa diſcipulū elegit elizeū. Cap. xi.
De morte naboth & agri eius poſſeſſiōe iuſta: & qa adath damaſci & ſyriæ rex ſecūdo zahab pugnauit & uictus ē: & de religione ſeu gloria ioſaphat regis hieroſolymoꝝ. Cap. xii.
Quō achab cōtra ſyros pugnādo deuictus eſt: & ipſe diſperiit.
Continet hic liber tempus annorum centum ſexagintatrium.

Incipit liber octauus antiquitatum.

Auid ītaq; quot uirtutū: quātorūq; bonoꝝ auctor extiterit contribulibus ſuis: quātaq; bella pugnaſq; geſſerit: & lōgeuus ſit mortuus: ſi ꝑcedenti declarauimus libro. Salomone uero eius filio adhuc ætate iuueculo ſuſcipiēte regnū: quē adhuc uiuēs pater dominū populi uniuerſi uolūtate dei cōſtituit: ſedēte ī ſolio pris: oīs equidē populus ſoleniter fauit: ut aſſolet initio q̄tenus eius res optīe regerēt: & uſq; ad ſenectutē foeliciter ꝓmaneret ī regno. Adonias aūt q̄ eius etiā patre adhuc uiuente tentauerat regni culmē inuadere: īgreſſus ad regis matrē bethſabeæ: eaq; humiliter ſalutata: reḡitus ab ea: ut ſi ꝑ aliq̄ petitiōe uēiſſet ediceret: ꝓmittēs ſe tota uoluntate conferre: adonias ītaq; locutus eſt. Noſti qdē & ipſa regnū & ꝓpter ætatē: & ꝓpter populi uoluntatē fuiſſe meū: ſed decreto dei ad ſalomonē tuū filiū pueniſſe: me tamē amplecti ꝓfiteor: & gratis ſeruire ei: & libenter agere quæ iuſta ſunt. His dictis piter poſtulauit: ut apud filiū eius ſuū fratrē intercederet: eiq; ſuaderet: dari ſibi abyſag: quæ cū eius patre dormierat uxorē dicens, quia ꝑ ſenectute eā pater non agnouiſſet: ſed adhuc uirgo conſiſteret. Bethſabeæ uero & miniſtraturā ſe in hoc negocio ſtudioſe ꝓmiſit: & nuptias ꝓmereri ꝓpter utrūq;: quia & rex ei uellet aliqd præſtare: & illa ꝑ eo prona uoluntate depoſceret. Adonias aūt ſpe nuptiaꝝ letus abſceſſit. Salomonis ergo mater repēte prexit ad filiū: locutura de q̄bus adoniæ ſupplicāti ꝓmiſerat. Et occurrēte ſibi filio eāq; cōplectente: cū deduxiſſet eā ad locū ubi ſoliū erat regni cōſtitutū: rex aliud ſoliū a dextris matri iuſſit appōi. Cūq; ſediſſet bethſabeæ: unū inquit o fili munus mihi petenti cōcede: & ne uelis quaſi difficile denegare: triſtēq; deſerere. Cui ſalomon ſe īplere qd uellet ait: qa ſanctū eſſet matri cūcta ꝓbere: culpabat tamē eius petitiōis initiū: qd tanq̄ nō habēs firmiſſimā ſpē adeptiōis hmōi uerba ꝓferret: & adhuc qcq̄ ſibi negari metueret. Tunc illa rogabat: ut uirginē abyſag adoniæ fratri donaret uxorē. Hoc uerbū rex iracūde ſuſcipiēs: dimiſit quidē matrē dicēs: quō adonias cās nimis eminentes appeteret: & mirari ſe quō nō ei poſceret etiā regnū: que q̄ſi ſeniori abyſag dādā rogaret uxorē: qui potētes haberet amicos: ioab pricipē militiæ: & abiathar ſacerdotē: mittēſq; banaiā: qui erat ſup

corporis cuſtodes:fratrem adoniá præcepit occidi. Vocans igitur & abiathar ſacerdoté dixit ei. A morte quidé hoc te liberat quia & cũ patre meo ſepius laboraſti:& arcá cũ eo in hanc regioné uexiſti:hoc aũt tibi propono ſuppliciũ:eo q̃ fueris cũ adonia cõiũctus eiq; cõſenſeris:ut neq; hic moreris neq; ad facié meá ígrediaris:ſed pgens in tuá patriã in agris dege:& hanc conuerſationé donec uiuas exerceto:quõ peccaſti:& nõ eſt iuſtũ te habere ſacerdotiũ. Sic ergo domus ithamar ſacerdotii honore priuata eſt:ꝓpter prædictá cám ſicut ſamuel heli predixerat:tranſiuitq; ad genus finees.i.ad ſadoch. De genere uero finees tẽpore quo ad domũ ithamar ſacerdotiũ tranſmigrauit:heli primo põtificatũ accipiente:iſti deſcendiſſe noſcuntur.qui a ſacerdotio ſunt priuati: uochar filius ioſeph ſummi ſacerdotis: huius filius ioathá.ioatham aũt meroth:meroth aſophi: aſophi aũr achitob.achitob aũt ſadoch:qui primũ a rege ſacerdos eſt factus. Ioab igitur princeps militiæ pemptũ audiés adonia:ualde pterritus eſt:erat enĩ eius amicus potius q̃ ſalomonis regis: & hoc piculum propter illius fauoré nõ irrationabiliter fuſpicatus eſt:fugit ad altare: credés ſibi cautelam religionis interuentu pietate regia profuturá. Quod dũ fuerat regi núciatũ:mittés banaiam eũ iuſſit adduci:ut í eius iudicio ſatiſfaceret. Ioab aũt ait nõ ſe relicturꝝ eé ſacrariũ:ſed ibi potius q̃ in loco alio moriturꝝ. Quod dũ banaias renũciaſſet regi:præcepit ſalomõ ibi ſicut uellet caput eius abſcidi:& hanc eũ recipere poenam pro duobus militiæ príncipibus:quos ídecéter occiderat:& eius cadauer ſepeliri:ut peccata quæ geſſit eius núq̃ deſererét genus:& a ioab morte ipſe:eiuſq; pater eſſet innoxius. Quod dũ feciſſet banaias:ipſe príceps militiæ totius exercitus cõſtitutus eſt. Sadoch auté ſolũ fecit ſacerdoté:in loco abiathar qué remouit. Semei uero præcepit: ut domũ ſibi edificaret in hieroſolymis:ibiq; maneret:& torrenté cedron tráſgredi nõ auderet: qd ſi tranſcenderet:ultioné mortis incurreret:& ſup hanc cõminationé iuriſiurandi eũ religiõe conſtrinxit. Semei aũt hoc præcepto ſalomonis gaudere ſe dicens atq; ſeruare:inſup adiiciés iuſiurandũ:relicta patria in hieroſolymis habitabat. Tranſactis aũt annis tribus:audiés duos ſeruos qui ei fugerãt in geth cõmorari:prexit ut quereret eos. Quod cũ ei reuertéti cognoſceret rex:qa & mandatũ eius & iuſiurandũ reſpuiſſet:grauiter hoc tulit:eoq; uocato:tu íquit iuraſti:nõ te me eſſe relicturꝝ:neq; ab hac ciuitate ad aliá aliq̃tenus egreſſurꝝ. Non ergo iuriſiurádi effugies ultionem ſed etiá ꝓ q̃bus patré meũ fugienté iniurius affeciſti:dabis núc pœnas. Agnoſcas quia nihil lucrantur:qui non repente pro ſua iniuſticia puniuntur:ſed omni tpe quo ſe putant nihil patiẽdos ſine timore cõſiſtere:creſcit eorꝝ pœna:& cá maior efficitur:q̃ peccaſſe noſcũtur. Túc ſemei banaias iuſſu regis occidit.

Cap.II.

Vumq; ſalomon iam regnũ haberet firmũ:punitis oĩbus inimícis: duxit uxoré filiá pharaonis regis egyptiorꝝ:edificatis muris hieroſolymorꝝ multũ potioribus atq; munitioribus q̃ primitus extiterunt. Decetero maxía pace gubernauit impiũ in nullo ꝓ iuuẽtuté circa iuſticiá legũq; cuſtodiá aut paternorꝝ memoriá mandatorꝝ minor exiſtens:ſed cũcta quæcũq; ætate ꝓuecti ſapientiaq; ꝓfecti faciũt:cũ integritate ꝑcipua celebrabat: placuitq; ei ut ueniés in hebron:in altari ereo qd fecerat moyſes ſacrificaret deo. Túc itaq; mille oues obtulit in holocauſtũ. Quod dũ feciſſet:ꝑcipue deũ uiſus eſt honoraſſe:appuitq; illi ea nocte ꝓ ſomniũ ꝑcipiens:ut quæ uellet ſibi ꝓ cultu pietatis peteret dona íferri. Salomon auté optía & eximia poſtulabat:q̃ & deus grate ꝓberet:& utiliter homo ꝓcipet. Non igitur aurꝝ nõ argentũ nõ alias diuitias ut homo & iuuenis ſibi dari depcatus eſt:hæc enĩ multos ſola putátur magna & dei dona precipua eſſe:ſed da mihi inquit domine mentẽ ſanã:& prudentiá bonã:ut circa populũ iuſtũ poſſim uerũq; ꝓferre iudiciũ. His petitiõibus placata diuinitas:& iá alia cũcta quorũ memoriá in prece nõ fecerat dare ſe dixit id eſt diuitias:ſeculi gloriá de inimicis uictoriá:& præoĩbus intellectũ ac ſapíam:qualẽ nullus alter hoíum habuit nec regũ:nec priuatorꝝ:ſeruaturúq; ſe etiá nepotibus eius íperiũ multo tpe cõpromiſit:ſi iuſte uiueret:& ei obediret:& pris ſui in optimis actionibus imitator exiſteret. Hæc ſalomon audiés dicta a deo:repente exiliuit e ſomno:& adorãs eũ:ad hieroſolymá remeauit:& ante tabernaculũ ſacrificia celebrauit:epulaſq; uniuerſas exhibuit. His itaq; diebus iudiciũ apud eũ deductũ eſt:cuius criminũ erat inuenire difficile. Cám uero unde íiudiciũ ſalomõ ꝓuenerat:neceſſariũ iudicaui referre:ut legẽtibus iurgii nota ſit difficultas:& ſi tale aliquod cõtigerit:q̃ſi ex imagine egregii decreti:cito poſſint huiuſmodi ꝓferre ſententiá. Duæ ad eũ mulieres ſocia de cõuerſatione cõuenerũt:quarꝝ quæ leſa uidebatur:prima cœpit hæc uerba ꝓferre. Habitabamus íquit o rex ego & hæc í una domo:cõtigit aũt ambabus: ut una die eadẽ hora pareremus. Tráſacta iá tertia die:dormiés hæc ſupra ſuũ filiũ ícubuit:& eũ uiolenter occidit:tolléſq; ſuũ ad ſe cõtulit:& mortuũ in ulnas meas dormiẽtis apoſuit. Mane facto dũ ubera porrigeré filio:meũ quidé nõ repperi:huius aũt mortuũ adiacere mihi cognoui: & miſera certius hoc turbataq; conſiderans:factũ ſcelus inſpexi. Vnde repetens meũ filiũ & nõ

Judicium Salomonis

BIBLIOTECA MARES

ab iſta recipiens:ad tuū domine remediū cōuolaui.Dum enim ſole ſimus & nullū qui nos arguat metuamus:cōtemnēs hæc denegare ꝓſiſtit.His dictis requiſiuit rex:quid allegare uellet & altera. Qua negante q̄ hoc feciſſet:& dicēte ſuū uiuere filiū:& aduerſariæ ſuæ defunctū:cū nullus poſſet huius rei iudiciū diſcernere:ſed in eius deſcriptione omniū mēs haberet:ſolus rex hmōi queſtione inopinabiliter exoluit:iuſſitq̄ deferri & mortuū & uiuum ĩfantē:uocauitq̄ quen dā armigerum præcipiens:ut euaginato gladio:ambo diuiderent infantes:& utraq̄ medietatē & eius q̄ mortuus erat:& qui uiuebat acciperet.In hoc ergo iudicio omnis quidē populus ignorans ſentē tiam deridebat:q̄ſi ab adoleſcēte rege ꝓlatam.Inter hæc aūt uera matre ꝓclamāte ne hoc fieret: ſed potius ut ĩfantulus eius ſociæ traderet:ſibi ſufficere dicēs:ut tantū uiueret:eūq̄ uideret:licet alterius eſſe putaret:& e diuerſo altera præparata eſſet ut diuiſum uideret infantē:inſup ueram matrē tormentis affici poſtularet:cognoſcens rex utriuſq̄ uoces de uero fonte cordis ꝓlatas:reclamanti quidē ne ꝑimeret infantulus:iuſſit filiū redonari:ueram matrē eam agnoſcens:alterius uero maliciam accuſauit:que necato ꝓprio filio:etiā ſuæ amicæ natū uidere cupiebat extinctū: Hoc itaq̄ magnū exemplū & ꝓcipuū ſapientiæ & prudentiæ eius indiciū pop ulus credidit uniuerſus:& ex illo die tanq̄ diuinū habentē ſenſum omnes inſpiciebāt.Iſti itaq̄ prīcipes militiæ & duces erāt ei in omni ꝓuintia:in tribu quidē effraim urias:in regione aūt bethleem erat dochis: dorenſem aūtē & maritimoꝝ regionē abiam:adab habuit ſub poteſtate ſua duces duxitq̄ filiam ſalomonis uxorē.Campus aūt maximus erat ſub banaia filio bachi cui adiecta terra eſt ad iordanem uſq̄ ꝓtenſa.Galaditē uero & gauladitē uſq̄ ad montē libanū:& centum ſexaginta ciuitates maximas atq̄ munitas habens ſub ſe gabiar:gubernabat eas.Achinadab autē totius galileæ uſq̄ ad ſydonē curā habebat:& ipſe duxit filiā ſalomonis noīe baſinia.Maritima uero quæ circa arcē & ciuitatē poſita ſunt hahuit banach:ſabath aūt mōtē tabiꝝ:& carmelū:& ĩferiorē galileā:regio nemq̄ uſq̄ ad iordanē fluuiū cōſtitutā baſan diſponebat.Semei aūt ſors beniamitidis erat iniūcta:gabar aūt habuit regionē poſitā trāſiordanē:& ſup oēs hos unus erat poſitus prīceps. Mirabile itaq̄ incrementū habuit & populus hæbreoꝝ & tribus iuda:cōuerſi ad terræ culturā. Nam pace potiti:& a bellīs atq̄ tumultibus ulterius abſtracti:inſup & deſideratā libertatē adepti:intēperantes erant circa ſubſtantias cōgregatas:& eas ſemp potius extēdendas.Erāt regi & alii duces: qui ſyroꝝ terras & alienigenaꝝ a fluuio euphraten diſtētas uſq̄ ad egyptū gubernabāt:tributa colligentes ex gentibus.Inferebāt aūtē & eius mēſæ quotidianæ ad regale cōuiuiū ſimile choros trigīta:farinæ expenſæ choros ſexaginta:boues ſaginatos decē:& de paſchuis uigīti:agnos ſaginatos centū.Hæc oīa præter illa quæ de uenationibus capiebāt.i.ceruos & uolatilia:ſed & piſces ab alienigenis portabant.Tantā uero multitudinē curruū habuit ſalomon:ut quadragīta milia ꝑſepia equoꝝ ſubiugaliū eſſent:& præterea erāt duodecī milia equeſtriū:quoꝝ medietas quidē regem in hieroſolymis obſeruabat:reliqui uero ꝑ uicos regios diſꝑſi manebant. Idem uero dux cui cōmiſſæ erāt mēſæ regalis expenſæ:etiā equis neceſſaria miniſtrabat:deuehens hæc ad locū: ubi rex ipſe morabatur.Tantam itaq̄ deus præbuit ſalomoni prudentiā ac ſapientiam:ut etiam hoīes antiquos excelleret:& nec egyptiis qui ſapiētia oībus differre dicūt compatus:uel modicū minor eſſet:quoꝝ utiq̄ multā nimis ſapientiā præcedebat.Tranſcendit ſua ſapientia etiā eos qui apud hæbreos tūc ſapientia clarere uidebant:quæ oīa nō præteribo. Erant aūt ethā:& themā:& chalgal:& dardanus filii madanis.Compoſuit aūt & libros de canticis & modulationibus quiq̄ & mille:& ꝑabolaꝝ atq̄ ſimilitudinū fecit libros tria milia:per unūquodq̄ enī arboris genus ꝑabolā dixit:ab hyſopo uſq̄ ad cedꝝ.Eodē mō & de iumētis:& de reliquis terrenis:necnō aquatilibus:& aeris aialibus diſputauit.Nullam nāq̄ naturā ignorabat: ĩexaminataq̄ preteriit:ſed de oībus philoſophatus eſt:& diſciplinā ꝓprietatū eaꝝ eminēter expoſuit.Præſtitit aūt deus etiā ei: ut cōtra demones artē ad utilitatē hoīum & eoꝝ curas ediſceret:& incātationes inſtituit:quibus egritudines ſoleant mitigari.Modū etiā cōiurationū:quibus obſtricti demones ne denuo redeāt effugant inuenit:& hæc cura hactenus apud nos multū preualere dinoſcitur.Vidi eteni quendā eleazaꝝ de gente noſtra præſente ueſpaſiano & eius filiis & tribunis:alioq̄ ſimul exercitu:curātem eos qui a demonibus uexabantur.Modus autem medicinæ fuit huiuſmodi.Intulit naribus eius qui a demonio uexabatur anulum habentē ſubter ſignaculum radicē a ſalomone monſtratam:deinde demonium per nares odorantis abſtraxit:& repente cecidit homo. Poſtea cōiurauit eum:iuramentum obiiciens ſalomonis.ne ad eum denuo remearet.i.cantica quæ ille cōpoſuit ſuper eum dicenda. Volens autem ſatiſſacere atq̄ ꝓbare præſentibus eleazarus hanc ſe habere uirtutem:ponebat ante eos aut calicem aut peluī aquæ plenum:& demonio imperabat: ut hæc egreſſus ab homine euerteret:& uidētibus præberet indicium q̄ hoīem reliquiſſet. Quo facto: ſapientia ſalomonis cunctis innotuit.propter quā ut oēs magnitudinis eius naturā cognoſcerēt

libri salomonis

sapientia salomonis ex variis auctoribus

atq; religioné:& ut nullius rei uirtus de omni genere ſub ſole eũ lateret:hæc dicere ſũ cõpulſus. Audiés ergo yrã rex tyri:q; ſalomon dauid patri ſucceſſiſſet in regno:& ualde letatus quõ dauid fuerat amicus:miſit ad eum ſalutans:& propter præſentia bona gaudens. Deſtinauit uero ad eũ denuo ſalomon litteras hæc habentes.Rex ſalomõ yram regi.Scito patrem meum uoluiſſe deo edificare templum:& bellis frequentibus fuiſſe prohibitum:non enim primo deſiit inimicos extinguere:donec eos tributarios ſibimet ſubiugaret:ego uero gratias ago deo pro pace præſenti: propter cuius deuotioné non dubito edificare domũ:ipſe nanq; meo patri dixit à me hanc eſſe faciendã.Quapropter rogo:ut aliquos mittere iubeas cum meis ad mõté libanũ:qui ligna ſecare poſſint:ad ſectionem náq; ſiluæ ſydonii ſunt doctiores noſtris:mercedes uero quas decreueris ego ícidentibus ligna præbebo. Legens auté iram hác epiſtolá:& in his q̃ ſcripta fuerant delectatus:ſalomoni ita reſcripſit.Rex yram regi ſalomoni.Dignum eſt quidem ut benedicatur deus:q; tibi patrium præbuit principatum ſapienti uiro:& omni uirtute pollenti:ego autem í his oíbus delectatus:quæcunq; mádaſti libentiſſime miniſtrabo.Incidens enĩ ligna ꝓcera & multa cedría piter & cipreſſina per meos ad mare deſtinabo præcipiens:ut ratibus factis:nauigãtes ad locum quécunq; uolueris ea deponant:ut tui hæc ad hieroſolymá deferant.Sed tu ꝓ his ꝓbe nobis frumẽta:eo q; hoꝛ nobis eé uideaſ inopia. Quapropter ſupplicamus í hoc te eé ſolicitũ.Haꝛ igit epiſtolaꝛ hactenus reſcripta ſeruantur:nõ í noſtris ſolummõ libris:ſed etiã apud tiros: & ſiquis hæc uoluerit integre cognoſcere:rogans cuſtodé monimẽtoꝛ publicoꝛ tiriæ ciuitatis: ſueniet ea cõſona hoꝛ quæ a nobis edicta ſũt.Hæc dixi uolés lecturos agnoſcere:q; nihil amplius extra ueritatem proferimus:neq; ex ueriſimilibus quibuſdam aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc hiſtoriã cõponẽtes:examinationé quidé fieri non declinamus:& ut nobis credaſ exigimus immo in nullo potius hæc recepi deprecamur:niſi adhibita ꝓbatione & manifeſtis íditiis uirtutem ipſius ueritatis habeamus.Rex itaq; ſalomõ dũ ei fuiſſent litteræ tiri regis allatæ eius uolũtatem & fauorem ualde laudabat:& ei quæ popoſcerat repéſauit:miſitq; ſingulis annis tritici uiginti milia choros:& totidé olei batos:batus aũt capit ſextarios ſeptuagintaduos: eandem uero menſuram etiã uini ꝓbebat.Amiciciæ ſiquidé yram & ſalomonis ac potius largitate creuerũt:& iurauerunt has eſſe iugiter permanſuras. Rex auté indixit omni populo tributa triginta miliũ operárioꝛ:quatenus opus præ multitudine ſine labore conſtaret:diuiſitq; eos ualde prudenter. Decem milia enim fecit incidere uno menſe in líbano monte:ut duobus menſibus remeãtes ad propria requieſcerent:donec iteꝛ uiginti milia diffinito tépore ſuũ opus implerent:itaq; contígebat quarto menſe ut priores denuo ad laborem remearent.Super hos enĩ laboratores curator inſtitutus eſt adoram.Erát autem ex his quos reliquerat dauid ad portandos lapides aliãq; materiam ſeptuaginta milia uiri:& eoꝛ qui lapides incidebant octoginta milia & eoꝛ ꝓpoſiti tria milia trecenti:uelociterq; ſecabant lapides eximios ad fundaméta tépli:quos primitus polliebát & copulabant in montibus & ad ciuitatem deferebant:fiebátq; hæc nõ ſolũ a ꝓuincialibus ſtructoribus:ſed etiam ab artificibus quos miſerat rex yram. Cap.III.

Epit autem ſalomon edificare templũ anno quarto regni ſui:menſe ſecundo: quem macedones artemiſia uocãt:hæbrei autem hyaro: áno quingéteſimo ſecũdo filioꝛ iſrael profectionis ex egypto.Poſt mille auté & uigíti ános aduentus abraã ad chananeam de meſopotamia:a tépore uero diluuii áno milleſimoquadringéteſimo: ab adã autem protoplaſto uſq; ad edificationem templi ſalomonis præterierunt ſimul anni tria milia centum & duo:qua tempeſtate cœpit edificare templum.Tunc ſiquidé undecimũ iam in regno tiri yram annũ habebat:a tiri uero conditione uſq; ad edificationem templi fuit tempus annoꝛ quadraginta & ducentoꝛ.Depoſuit itaq; rex fundaméta templi in nimiam terræ ꝓfunditatem: de lapidibus ualde fortiſſimis & qui poſſent lõgo tempore permanere:qui eque cõſtipari ſibiq; conferri terræ pauimentum & fortitudo ſuper edificati templi eſſent:& propter inferiorem ſui fortitudinem ſine defectu impoſitam magnitudiné & precioſam una pulchritudiné ſuſtinerét: quæ utiq; fundamenta non minus pondus habitura erant q̃ alia quæ erant tanta celſitudine & faſtigio quaſi ad inſtar mundi:& ad magnificentiá fabricanda.Eleuatum itaq; templum uſq; ad camerá ex lapide albo conſtructũ cuius altitudo fuit ſexaginta cubitoꝛ:& longitudo ſexaginta tantundem:latitudo auté uiginti. Sup hoc auté erat aliud edificiũ equa menſura:ita ut eſſet oís altitudo templi cubitoꝛ centũ uiginti:eratq; conuerſum ad orienté.Cuius ueſtibulum habebat longitudiné cubitoꝛ uigíti quantã & latitudiné templi:latitudiné uero cubitoꝛ decé in altitudinem ſurgens cubitis centũ & uiginti.Edificauit aũt in circuitu templi uiginti puulas domus: que ſui copulatione tépli totũ ſpaciũ extrinſecus ambiebant. Nam & ingreſſus eaꝛ ita fecit ad inuicem:ut ex alia intraretur ad aliã.Haꝛ nanq; ſingulæ domus latitudine quidé habebát quíq;

Bme epiſtole regũ ſalomon & yram

cubitoꝝ & tantundē longitudinis: altitudinis uero uiginti. Erāt autē ſupra edificatæ his aliæ: & rurſus aliæ ſuper eas equales: & meſuris: & numero: ita ut oēm altitudinē haberent ꝓxime ſicut domus inferior: ſupior nāq; circunedificata non erat: opiebatq; eas camera cedrina: & domibus quidē ſingulis erat hoc ꝓprium: & imputribile tegumētū. Aliaꝝ uero erat tectū cōe lōgiſſimis drabibus adopertū & cūcta tegentibus: ita: ut medii pietes ab eis trabibus cōſtipati firmiores exiſterent. Cameras quæ ſub trabibus erant de lignis eiſdē fecit: celatis opere laquario: auroq; ueſtitis. Parietes aūt cedrinis tabulis exornauit: easq; ꝑiter deaurauit: ut omne tēplū nimis effulgeret: & uultus ingredientiū faceret auri lumine reſplendere. Fabrica uero totius tēpli multa arte confecta eſt de lapidibus politis: arteq; cōpoſitis: & nimis limpide conſtitutis: ita: ut neq; mallei neq; alterius inſtrumenti fabrilis aliquod conſiderantibus apperet indicium: ſed præter hunc uſum omnis materia cōgruenter explicita uideret: ut naturali armonia potius quā ferramētoꝝ crederetur neceſſitate confecta. Excogitauit aūt rex aſcenſum ſuperioris domus per latitudinē pietis efficere: non enim habuit ianuam grandē adorientem ſicut domus inferior: ſed a lateribus erant ingreſſus ianuaꝝ ualde ꝑuaꝝ. Veſtiit autem tēplū intrinſecus de lignis cedrinis uncinis fortibus colligatis: quatenus hoc ꝑ munimine & fortitudine conſtaret magna: diuiſitq; tēplum in duas ꝑtes: ut interior quidem domus uiginti cubitoꝝ adituū eſſet: quadraginta uero cubitis ſecūdo tēplo ſecerneret. Inpiete quoq; diuidente aditū a reliquo tēplo ianuas de cedro ſtatuit auro multo: & diuerſis hiſtoriaꝝ celaturis ornatas: ſuſpenditq; ante eas uela ex magnis coloꝝ floribus id eſt iacinti: & purpuræ: & cocci: & byſſi moliſſimi ſplendidiſſimiq; cōtexta. Recōdidit aūt in aditu quod erat latitudine cubitoꝝ uiginti: & totidē longitudine duo cherubin tota ex auro puriſſimo: habebātq; utraq; altitudinē cubitoꝝ qnq;. Duæ aliæ erāt i cherubin quinis cubitis extēſæ. Quapropter nō procul a ſemetipſis aberant: ita: ut alis ſuis una tangeret pietē auſtralē: alia uero poſitū ad acquilonē: aliæ uero alæ ſemetipſas contingentes: arcam quæ i medio eoꝝ poſita erat operiebant. Hæc uero cherubin nullus quales fuerunt dicere: neq; coniicere poteſt. Strauit aūt pauimentū templi petalis aureis: poſuitq; in portā templi ianuas ſecūdū altitudinē pietis menſuratas habentes latitudinē cubitoꝝ uiginti: easq; pulcherrime deaurauit: & ut breuiter dicā: nullā ꝑtem templi reliquit extrinſecus & intrinſecus: quæ nō eſſet deaurata: operuitq; ſimiliter etiam has ianuas ſicut interiores uelis uarie decoratis. Porta uero ueſtibuli nihil habuit hoꝝ. Miſit ergo rex ſalomon ad yram: & ab eo accepit artificē noīe chirā: habētē matrē ex genere neptalim: & patrem uriā generis iſraelitici: qui totius quidē opis erat edoctus: præcipue tamen artifex ad operandum auꝝ & argentum & es: per quē. ſ. uniuerſa ꝑ uoluntate regis in templo ſunt diuerſis machinationibus adimpleta. Fecit itaq; is artifex chirā duas columnas ereas cū canalibus: cauatione quattuor digitoꝝ: quaꝝ erat proceritas decē & octo cubitoꝝ: & ambitus in circuitu duodecim cubitoꝝ: & ſuprapoſuit utrāq; columnæ capitella fuſilia liliata: altitudīe cubitoꝝ quinq; ſupra quas erant erea retia facta: quæ operebant lilia capitum columnaꝝ: de quibus pendebant bini ordines malogranatoꝝ ducentoꝝ. Haꝝ ſiquidem columnaꝝ aliam cōſtituit in ꝑte dextra ante portā in ueſtibulo templi: uocauitq; eā thalamū iachim: aliā uero i ꝑte ſiniſtra: quā noiauit booz. Fudit aūt & mare eneū in ſcemate emiſperii: qđ opus ereū ꝓpter ſui magnitudinē mare uocatū eſt. Erat enī uelut cātharus ingens: habebatq; eius diametꝝ. i. ab angulo uſq; ad aliū angulum cubitos decem: & groſſitudo eius erat fuſilis digitoꝝ quattuor: habebatq; fundū in medio alphei ſui loco: opere rotundū: decē coronis explicitū. Huius diametꝝ erat cubiti unius. Circūſtabāt aūt in eo mari uituli duodecim reſpicientes ſinguli ad quattuor uentoꝝ regiones: hoc eſt tres uituli ꝑ unamquāq; regionē: quoꝝ ierga intus reſpiciebant: & ſuꝑ eos emiſperium incūbebat. Cuius emiſperii rotūditas ad iteriora tēdebat: capiebatq; hoc mare batos tria milia. Fecit autem decem cantaris baſes ereas quadrangulas: & uniuſcuiuſq; latitudo fuit cubitoꝝ quinq;: latitudo quattuor: altitudo ſex: cōcluſumq; eſt opus perticulariter ita ornatum. Erant colūnellæ quattuor quadrangulæ ꝑ angulos ſtantes: latera baſis ex utraq; ꝑte i ſe habentes inſerta: erantq; trinæ diuiſæ: & ſingulæ eaꝝ habebāt celaturas ſuas: id ē alibi erat leo: alibi thaurus: alibi aquila: & in columnellis ſimiliter per latera erant huiuſmodi celaturæ: quaſi criſpātibus plectulis alias petalis factæ: quaꝝ altitudo fuit cubiti unius & dimidii. Erat mirum uidere orbes rotarū: quē admodū erant celatæ & baſium iūctæ lateribus. Angulos uero ſuperiores concludebāt humeri expāſis utiq; manibus animaliū: ſuꝑ quas ſedebat fundus cantari reclinatus: id eſt incumbēs ſuꝑ manus aquilæ & leonis: qđ opus ita erat ſibimet coaptatū: ut naturaliter inſertum quodammō uideretur. Inter hæc aūt erāt & arbores celatæ palmaꝝ. Huiuſmodi ergo erāt decē baſes effectæ. Fecit autē ad hæc & decē cantaros rotundos ereos quoꝝ ſinguli ferebant quadragenos choros: eratq; altitudo eoꝝ quattuor cubitorum: & tatundē ab alterutris eoꝝ labia recedebāt: poſuitq;

decem hos cantaros ſuper decem baſes quæ uocabantur melchonoth:quiq; cantaros ſtatuens à
pte ſiniſtra templi quæ erat ad aquilonem:& totidem a latere dextro ad auſtri ptem:reſpiétes ad
orientem:quod etiã mare conſtituit aqua plenũ:diſpoſuitq; mare:ut ingredientes ſacerdotes tẽ
plum in eo lauarent manus & pedes aſcenſuri ſcilicet ad altare:& cantaros ad animaliũ ĩ terranea
diluenda:ſimul & pedes eoꝝ quæ erant holocauſtis imponenda.Fecit aũtẽ altare ereũ: cubitoꝝ
uiginti longitudine:& totidem latitudine altitudine uero decẽ ad holocauſta celebrãda. Fecitq;
eius uaſa erea:ĩſup & ollas & caldarias::& trullas& arpagones:& omia uaſa opatus eſt ex ere: cu
ius ſplendor & pulchritudo ſimilis erat auro: obtulitq; rex multitudinẽ menſaꝝ:& unã quidem
ualde p̃cipuam auream:ſuper quã ponebantur panes dei:& huic proximas decẽ milia altero mõ
factas: ſup quas uaſa iacebant:id eſt phiale & patere aureæ quidẽ decẽ milia:argenteæ uero qua
draginta mila:fecitq; candelabra decem milia ſecundum præcepta moyſi:& quibus unũ in tẽplo
condidit:ut per diem luceret ſecundum legem:& menſam unam ſuper quã poſiti erant panes ad
ptem templi reſpicientẽ:& ad aquilonem e diuerſo poſitũ candelabꝝ qđ in auſtrali pte cõſtituit.
aureum uero altare inter hæc mediũ erat.Hæc enĩ omnia domus habuit quadraginta cubitoꝝ
ante uelum aditi:ubi erat arca recondita. Fecit itaq; rex uini fuſilia octoginta milia:& fialas au
reas decẽ milia:argenteas uero duplici numero:pateras aureas ad offerẽdã in eis ſimilã cõſpſam
ad altare octoginta milia:& argenteas duplici numero crateras in quibus ſimilã cũ oleo fermen
tabãt aureas quidem quinquaginta milia:argenteas uero dupliciter:menſuras quoq; ſimiles eis
quæ moſaicæ uocabantur affarones aureas quidem uiginti mſlia: & argenteas dupliciter:thuri
bula uero aurea quibus offertur incenſum uiginti milia:ſimiliter & alia thuribula in quibus por
tabant a maiore altare igne ad minus altare quod erat ĩ templo quinquaginta milia:ſtolas ſacer
dotales pontificibus cũ his quæ pendebant ad pedes & ſuper hũerales:& rõnales ex gẽmis mille:
corona uero in qua deum moyſes inſcripſerat:una fuit quæ ad hunc diem uſq; pmanſit:ſacerdo
tales ſtolas ex biſſo cõtextas:& zonas purpureas ſingulas decem milia:& tubas ſecundũ p̃ceptũ
moyſi ducenta milia:item ſtolas leuitaꝝ hymnos dicentiũ ex biſſo ducenta milia:& inſtrumẽta
muſica & ad hymnos dicendos adinuenta q̃ uocantur nabla:& cinara ex electro conſtituit qua
dragĩta mília.Hæc omnia ad honorem dei ſalomon copioſe & magnifice fabricatus eſt:ĩ nullo
pcus exiſtens:ſed circa ornamenta templi uſus eſt p̃cipua largitate:quæ etiam in theſauris dei re
condidit.Circũdedit autẽ templũ per ambitum uniuerſum:quod propria quidem lingua giſon:
latine maceria:ſeu cancellus nuncupatur:tribus cubitis eius erigens altitudinem : ut ab ingreſſu
tẽpli cæteros prohiberet:& ſolis ſacerdotibus hoc licere ſignificaret:extrĩſecus uero huius tẽpli
aliam edificauit aulam quadranguli ſcemate factam:erigens maximas porticus atq; latas:& por
tas excelſas & amplas per quattuor mundi ptes in eo conſtituens: quaꝝ ſingulæ ad unumquéq;
uentum quattuor angulis attendebant:ubi ianuas aureas collocabat.In hoc ergo ſacrario omis
populus quibus purgatio & obſeruatio legitimoꝝ ĩerant introibãt.Si quidẽ mirabilis & oĩno
p̃cipua fuit & populoſa ad ſuſcipiẽdos aduenientes:& ſi dici poteſt etiam cõtemplationẽ uiſiõis
ipſius excedebat aula quæ foris erat.Magnas enim effodiens profunditates quas propter ĩfinitã
celſitudinem non poterat aliquis ſine terrore conſpicere:& erigens fabricas in quadrigentis cu
bitis eaꝝ altitudinem equales eas uertici montis in qua alias in quo templũ edificabatur effecit:
& propterea aula quæ erat exterius ſub diuo:facta erat equalis templo.Circũdedit autem porti
cibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portentibus:quaꝝ cameræ erant
de cedro & ex laquaribus ſculptis:baſes autem in his omnibus fecit argenteas. Cum hæc igitur
opera & magnitudine & decore edificioꝝ atq; ſacroꝝ tẽpli miniſterioꝝ rex ſalomon ſeptẽ ánis
expleſſet:diuitiaꝝ magná faciẽs & uelocitatis oſtenſionẽ:ut quilibet inſpiciẽs omni tpe putaret
expleri uix potuiſſe qđ ſic breuiter uiſus ẽ quãtũ ad operis tẽpli magnitudinẽ terminaſſe:ſcripſit
principibus & hæbreoꝝ ſenioribus:iubens omnẽ populũ ad hieroſolymã conuenire : uiſurum
ſimul & templum:& dei arcam ibidem portandã alias portatuꝝ.Cũq; nũciatũ fuiſſet omnibus
ut ad hieroſolymam properarent:uix conueniret ſe primo menſe:qui lingua patria theſeri:a ma
cedõibus hyperueretheus appellatur. Eodem tempore etiã feſtiuitas cõcurrit ſcenophegiæ:id ẽ
poſitionis tabernaculoꝝ quæ ſatis apud hæbreos excelſa atq; precipua eſt.Portãtes itaq; taberna
culum qđ fixerat moyſes:& oĩa uaſa ad miniſterium ſacrificioꝝ dei cõſtructa introduxerunt ĩ
templum.Precedebat autẽ eam hoſtiis & ipſe rex:& populus uniuerſus:& leuite libaminibus &
multo ſacrificioꝝ ſanguíe iter totũ ĩplentes:& ĩcẽſum ĩfinitũ:& hoſtiaꝝ multitudiné portãtes:
ita:ut oĩs undiq; aer impleretur:& etiã longe cõſiſtẽtibus odor ſuauitatis occurreret agnoſcentes
aduentũ dei:& habitaculũ ſecundũ humanã opinionẽ crederẽt in nouã domo ei nup dicata eſſe
faciendũ.Nam neq; hymnos dicẽtes neq; choros agẽtes donec ꝑuenirent ad tẽplũ aliquo modo

quieuerunt.Hoc itaq; modo arca migrata eſt.Cunq; eā in aditu jam oporteret induci:alia quidē plebs receſſit:ſoli uero ſacerdotes qui portauerant inter duos cherubin eam collocauerunt:quæ eam ſuis alis amplexatæ ſunt.Sic enī erant ab artifice fabricatæ: ut arcā uelut quoddam taberna culum aut camerationē protegerēt.Habuit autem arca nihil aliud:quam duas tabulas lapideas: quæ decem uerba a deo moyſi dicta in monte ſina ſcripta retinebant.Candelabrum uero & mēſam:& altare aureum ſtatuerunt in templo ante aditum in hiſdem locis in quibus & olim in tabernaculo poſita erant:& quotidiana ſacrificia miniſtrabant.Altare uero ereum ſtatuit ante tēplum contra ianuas:ita:ut eis apertis ad faciem eſſet uidentium ſacrificia & hoſtiarum maximas opulentias:reliqua uero uaſa congregans:intus in templo recondidit. Cunq; omnia ſacerdotes circa arcam cōſtituiſſent egreſſi ſunt:& repente non quidem tumens:alias uehemens:neq; qualis hyemali tempore hymbre plena ſolet nubes aſiſtere:ſed diffuſa eſt:& temperate effluxit:& tēplum omne compleuit:& facies quidem ſacerdotum obumbrauit:ita:ut ſe inuicem uidere non poſſent:mentibus autem omnium fantaſiam quandam & opinionem præbuit quaſi deus deſcēdiſſet in templum:& libenter habitaret in eo. Talem equidē hanc habuerunt omnes opinionē. Rex autem ſalomon de loco ubi ſedebat exurgens:fecit ad deum uerba:quæ diuinæ naturæ credidit eſſe decentia.Tibi inquit domine perpetuam domum quā ipſe fabricatus es eſſe nouimus cælum & terram:ſimul & mare:& cum tibi nequaq̄ hæc uniuerſa ſufficiant:hoc tuo nomini cōſtitui templum:ut ex eo orationes ad te ſacrificantes & immolantes emittamus in aera:& confidamus:q; cū nobis ſis præſens:nō a tuis ſedibus ꝓcul abes.Vt enī oīa uideas & audias uniuerſa: non a loco ubi nunc habitas recedens:oībus uicinus:& unicuiq; noctu & die ſemper aſſiſtis. Cū ergo hæc dixiſſet ad deum:uerba conuertit ad populum:manifeſtans eis dei potentiā & ꝓuidentiam eius q; dauid eius pater omnia futura ſicut iam multa prouenerant:& forent uentura reliq̄ prædixiſſet:quod ipſi quoq; nōdum nato impoſuit nomē:& q; templum ipſe edificaturus: eſſet primus poſt obitum patris regnaturus:& cū omnia ſecundū illius prophetiā fierent:ſupplicabat ut deo benedicerent uniuerſi:& in nullo de eius promiſſionibus deſperarent:quas pro eoꝝ fœlicitate prædixerat:ſed crederēt hæc implenda ex his quæ fuerant iā trāſacta.Cunq; hæc dixiſſet ad populū expanſis manibus ait.Operibus quidem impoſſibile eſt:ut ualeant homines pro his q̄ meruerunt deo munera debita cōpenſare:diuinitas enī nullius eget:& oīum rerum cōpēſatione ſuperior eſt.In quo enim aliis animalibus per te domine meliores ſumus effecti:in eo tuam benedicimus maieſtatem:& pro his quæ ſtirpi noſtræ præbuiſti pius:neceſſarium eſt gratias agere populum hæbreorum. Nullum enim alium magis optamus habere propicium:& in eo tuam circa nos deuotionem cognoſcimus per munera:quia per te eſt nobis uox quā ex aere habemus: & per eum iterum nouimus aſcendentem.Per hanc ergo gratias tibi referimus primitus de hoc templo:quod ex inuiſibili ad tantā gloriā prouexiſti:deinde pro meipſo cui omnia uſq; ad præſentem diem ſicut a te prædicta ſunt condonaſti. Supplico ergo de cætero: ut mihi miniſtres: quæcunq; deum hominibus honoratis præbere poſſibile eſt:& noſtram domum omnibus bouis adauges:ſicut dauid meo patri & uiuenti:& circa obitum promiſiſti: & quomodo apud nos manebit regnum genus illius infinitis regnum ſucceſſionibus adhonorabis. Hæc ergo nobis largire ſufficienter:meiſq; filiis uirtutem quæ tibi ſit grata cōcede. Super hæc aūt & oro:ut pars aliqua tui ſpiritus hoc templum inhabitet:quatenus & in terra circa nos eſſe uideris.Tibi ſiquidem habitatio peruula eſt etiam omne cælum & alpheus qui ſub eo eſt omnium exiſtentiū: nō dicam hoc peruiſſimum templum:q; precor ut cuſtodias ab omni uaſtatione bellorū:& tanquā proprie poſſeſſiōi feras auxilium.Supplico piter:ut ſi peccauerit populus aliquādo:deinde plaga quædam peſſima peccatis digna a te terris illata:aut ſterilitas:aut corruptio:aut fames:aut huiuſ modi paſſio quam iuſte tranſgreſſoribus ſoles inferre prouenerit:& congregatus ad hoc cōfugerit templum rogando te:ut a peſte ſaluetur:exaudibilis eis effectus uelut intus habitans miſericordiam præbeas: & a malo ſuæ calamitatis euellas. Hoc auxilium non hæbreis ſolummodo a te rogo cōferri peccantibus: ſed etiam totius terræ finibus:qui dum aduenerīt:aut de quolibet loco & pro aliquo bono preces effuderint:exaudi clemens & poſtulata concede. Sic enim omnes agnoſcent:q; tu quidem ipſe a nobis tibi domum fieri uoluiſti. Nos autem nō inhumani naturaliter ſumus quando non eos qui contribuli non ſunt extraneos iudicamus:ſed cōmuniter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectum adeſſe ſuppliciter exoramus.Hæc dicēs proſtratus in terra:& deuotius adorans deum:poſt iſta ſurrexit: & in templo obtulit hoſtias: & replēs illud ſacrificiis:manifeſte deū uidit ſacrificiū grate ſuſcipientē:ignis enī ex aere deſcēdēs oībus uidētibus ad altare:hoſtias totas abripuit & abſumpſit. Hac igitur apparitione mōſtrata:

populus quidem manifeſtationem hanc eſſe diuinæ habitatõnis in templo conitiés :procidens adorauit in terra. Rex autem cœpit benedicere deum: cunctoſq; ut hoc facerent adhotari: habentes iam circa ſe diuini fauoris inditium: utq; orarent ſemper ſibi ab illo talia prouenire:& ut mentem ſuam puram ab omni malicia conſeruarent ad iuſticiam diuinamq; culturá:ad ſeruanda mandata quæ per moyſen eis clementia diuina contulerat: quia ſic foret fœlix gens hæbreorum:& totius generis humani beatior:rogabatq; pariter:ut memoriam haberent:quéadmodum bona præſentia conquiſiſſent:eaq; firmiter obtinerent:& maiora & ampliora decætero ſuſtinerent:non enim percepta hæc ſolũmodo propter pietatem atq; iuſticiam: ſed etiam obtinéda per hæc præmia curarent: q; eſſet apud homines præcipuum non tantũ aliquid conquirere:quantũ acqſita ſeruare:& nihil pro eoꝝ amiſſione deliquere.Hæc ergo locutus ad populũ dimiſit eccleſiam:cum ſacrificia celebraſſet pro ſe:& uniuerſis hæbreis ideſt uitulos quidem.xxii.milia; oues centum.xx.milia. Tunc enim primum in templo ſacrificia celebrata ſunt:& in eo epulati ſunt omnes hæbrei cum uxoribus ſuis & filiis inſuper etiam & feſtiuitatem quæ uocatur ſcenophegia faciens ante templum clare nimis & magnifice diebus quatuordecim rex cum omni populo pariter epulatus eſt. Cunq; hæc fuiſſent ſufficienter exhibita:nihilq; deeſſet circa pietatis diuinæ culturam:dimittente rege:ſinguli ad propria remearunt:agẽtes gratias regi propter prouidẽtiam quam habuiſſet: & opera quæ feciſſet:& orantes deum: ut eis regem præberet longeuo tẽpore ſalomonem. Agebant reuertentes cum gaudio ſuum iter & cũ delectatione hymnos decantantes: ita:ut cum ea iocunditate ſine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum arcam deduxiſſent ĩ templum: eiuſq; magnitudinem pulchritudinemq; uidiſſent ſacrificiis maximis & feſtiuitatibus impertitam:ad ſuas ciuitates ſinguli ſunt regreſſi.Apparuit igitur regi per ſomnium deus : ſignificans q; eius exaudiſſet orationes:& quia conſeruaret templum; & in eo ſemper habitaret:nepotibus ſcilicet eius:& omni multitudine faciente iuſticiam:ipſumq; primum ſi in patris ſui monitis permaneret:ad excellentiá & fœlicitatis infinitum cũ plurima ſecuritate aſſeruit uehendum:& regnaturos ſemper in ea prouícia ex eius genere principes:& de tribu iuda: ſi uero mandata contemneret:obliuionicq; mandaret:& peregrinos imitatus coleret deos eſſet radicitus abſcidendus:& neq; reliquias ex eius genere remanſuras:ſed neq; in iſrael ulterius nominandas: populumq; terram quam patribus eorum dederat multis iuſtificationibus eſſe priuãdum:multiſq; bellis & malis exterminandum:& a terra quã eorum patribus præbuit eiiciendos:incolaſq; alienæ terræ eſſe futuros:templum quoq; edificatum incendendum diripiẽdumq; ab inimicis: ſed & ciuitatem hoſtium manibus ſubuertendam:& eorum erumnas ſe facturum fabularum relatione digniſſimas:propter multitudinem nimiæ infœlicitatis: & ícredulitatis:ita ut uicini eorum audientes mirarentur calamitates:ſed & cauſas inquirentes pro quibus ita hæbrei odio haberentur a deo:qui primitus ab eo fuerant ad tantæ gloriæ atq; diuitiarum culmẽ euecti: ab his a quibus requirebant:audirent: quia pro peccatis & præuaricationibus legum paternarum talia pertuliſſent.Hæc enim ei per ſomnium deum dixiſſe conſcriptum eſt. Poſt templi uero fabricam:quam ſeptem annis prædiximus fuiſſe perfectam:edificium domuum regalium conſtruere cœpit: quod tredecim annis uix impleuit. Non enim huiuſmodi ei erat feruens ſtudium ſicut in templo. Sed illud quidem licet eſſet grande & operatione mirabile:& cunctis ſimul inopinabile:cooperante deo cui fiebat:terminum prædictis annis accepit: regiæ uero domus multum templi dignitate minores erant:cum neq; materia tanto tempore aut largitatis fuiſſet opulẽtia præparata: & eo q; regum habitatio:& non eſſet dei futura: tardius eſt effecta. Hæc quidem ſecundum fœlicitatem hæbraicæ religionis ac merito regis edificata ſunt:quorum totam expoſitionem & ordinem dicere neceſſarium eſt:ut ex hoc omés cõiitiant magnitudiné: ut cũ legẽtes uiderint huius rei deſcriptionem.Erat magna baſilica nimis & pulchra:hæcq; innumera columnarum multitudine portabatur. Quam ad iudicia rerumque cognitiones diſtribuit: ut poſſet capere populi magnitudinem ad iudicia uenientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum centum:latitudinis quinquaginta:altitudinis triginta: columnas quoque quadrangulatas omnes habebat:tegebaturque cedro opere corinthio:phyalis equalibus: & ſcutulis arte mira celatis:eratq; robuſta:& uariis decoribus exornata. Item alia erat baſilica in medio totius amplitudís conſtituta:habés latitudiné cubitoꝝ.xxx: & cõtra tẽplũ ualidis colũnis extẽſum: eratq; in ea ſoliũ ualde decoꝝ:in quo ſedens rex iudicia ꝓferebat.Huic erat uícta alia quoq; regiõe baſilica & reliqua habitacula & ſedilia:ubi poſt cauſas explicitas reſidebat: ſtrata omnia tabulis cedrinis.Et alia qdẽ edificauit ex marmoribus.x.cubitoꝝ:alia uero tabulis ueſtita ſectilibus & pꝛcioſiſſimis exornauit ſecundũ de cuius temploꝝ:& miraculum habitatõnũ regaliuni: cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta aſſyrio. Quarta pars celaturis ornata:miraculum artis

uidentibus offerebat:erãtq; illic ſculptæ arbores & unſuerſa poma quaſi ramis & ex eis pendẽtibus foliis obumbrata:ita ut ꝓpter miraculũ ſubtilitatis agitari quodãmodo putarentur:alia uero pars dealbata erat:& uariis picta coloribus.Edificauit aũt ſup hæc domus alias epulaꝝ & poticus ualde protenſas in domo regali poſitas:inter quas unã fecit oĩno præclaram ad regum cõuiuia neceſſariam:& undiq; deauratam:necnon & alia uaſa quæcunq; ſunt epulis oportuna: oĩa fecit ex auro.Difficile itaq; eſt numerare magnitudiem & uarietatẽ domuum aulariiq; regalium: quanta erant maxima:& quanta horum inferiora:& quanta ſub terra quæ uideri non poterant: necnon & pulchritudinem ſolariorꝝ & uiridariorꝝ quæ erant facta delectabiliter ad aſpectum: quo exuſta corpora poſſent ab eſtus ardore refugere.Et ut breuiter dicam:totam regiam domũ ex albo lapide & cedro:& auro:& argento ſplendide nimis & opulentiſſime inſtruxit:cameras & parietes ueſtiens auro:quõ dei templũ reſplendentes exhibuit.Fecit etiã ex ebore ſolium magnitudine nimis eximium:atq; celatum ſcemate tribunalis:habebatq; ſex gradus:& in ſingulis eorꝝ ex utraq; parte duo leones ſtabant: & in ſuperioribus gradibus alii totidem in reclinatione uero manus erant portantes regem:eratq; ipſa reclinatio in uitulo reſpiciente poſttergum:& ex omni parte tribunal auro circundatum.Hæc ſalomon uiginti annis edificauit.Cui multũ auꝝ & argẽtum rex yram ad edificium contulit:inſuper & ligna cedrina & cypreſſina:quẽ ſalomon magnis quoq; cõpenſatõnibus redonauit:mittens ei per annos ſingulos triticũ:uinum & oleum:quibus maxime rebus eo q; habitaret in inſula ſicut diximus indigebat. Ad hæc aũt & ciuitates galileæ regionis uiginti nũero ei non procul a tyro poſitas condonauit.Quas dum circuiſſet atq; conſideraſſet diſpicuiſſetq; ei donum:mittens ad ſalomonem dixit ſe ciuitatibus non egere: & ex tũc hæ appellatæ ſunt terra gabalon:& enim interpretatũ liguam phœnica:diſpliceꝛ ſignificat. Miſit itaq; ꝑdictus rex yram ad regem ſalomonem rogans eum: ut quædam ſophiſmata & uerba perabolarum quæ ei dixerat aperiret:& queſtionũ difficultates abſolueret. Qui cum eſſet aſtutior & intelligens:nihil horꝝ ignorans:ſed in omnibus ratione prævalens:& eorum cauſas agnoſcens:omnes obſcuritates eorꝝ perduxit ad lumen.Meminit aute horꝝ duorꝝ & menãder qui ex phœnica lingua antiquitates ſydoniorꝝ in uocem conuertit belladicam ita dicens. Morieme autem abybalo ſucceſſit in eius regnum filius eius yram:qui dum uixiſſet annis quinquaginta tribus regnauit triginta quatuor.Hic effodit amplum terræ ſpacium:& auream columnam quæ in iouis templo dicauit:inſuper & lignorum materiam a monte lybano incidit ad tecta templorum:& deſtruens antiqua ſacraria:templum edificauit herculi & aſtarte:& primum herculis hoc erexit menſe pyritio:& contra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eiſq; ſibi ſubditis denuo remeauit.Huius temporibus erat abdemonis filius iuuenculus qui ſemper propoſitiones quas imperaſſet rex hieroſolymorum regi yram ſoluebat.Meminit illius etiã dyon hiſtoriographus ita dicens. Abybalo moriente filius eius yram regnauit. Hic partem ciuitatis poſitam ad orientem diruit:& maiorem urbem effecit:& olimpii iouis templum deſtruẽs : medium locum ciuitati coniunxit:& aureis anethimatibus exornauit:aſcendenſq; in montem lybanum ſiluã maximam ad ſacrorꝝ ſecuit edificia.Et adiecit hæc:regẽ hieroſolymorꝝ ſalomonẽ miſiſſe ad yrã tyri regem:figuras quaſdam:& petiſſe ab eo ſolutionem ita:ut ſi non poſſet diſcernere:ſoluenti pecunias daret.Cunq; fateretur yram non poſſe ſe illa diſſoluere:foretq; multa pecuniaꝝ detrimẽta paſſurus:per abdimum quẽdam tyrium quæ propoſita fuerant ſoluta ſunt: & alia ab eo propoſita quæ ſi ſalomon non ſolueret:yram regi pecunias multas daret. Et hæc quidem dyon ſic dixit.Cunq; rex ſalomon uideret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tutione:nam ſecundum ciuitatis meritum oportebat etiam copioſam firmitatem eſſe murorum:hæc efficit:& turribus ciuitatem præcipuis ualde circundedit. Conſtruxit aũt ciuitates:inter præcipuas urbes annumerandas: aſor:& magedon:& tertiam zazarum. Que cum fuiſſet in regione paleſtinorũ: pharao rex egypti caſtrameratus:& obſidens eam cœpit: & omnes eius habitatores occidit eamque ſubuertit:deditque eam poſtea dono ſuæ filiæ ſalomõis uxori.Quapropter edificauit eam rex:cũ eẽt natura munita:& ad bella temporũq; motus utiliter oportuna.Non ꝑcul ab hac duas alias edificauit urbes:quaꝝ altera bitchora: altera uocabaſ balech.Vltra has aũt fecit & ad alias ad uoluptatẽ & epulas oportunas:& reꝝ tẽperamẽtis:pomorumq; fertilitate:& aquaꝝ frigidiſſimaꝝ poculis abundãtes.Pergens uero & in deſertũ ſupioris ſyriæ:eãq; capiés:cõſtituit ibi maximã ciuitatẽ duorꝝ dieꝝ itinere a ſyria ſupiore diſtãtẽ:ab euphrate uero unius:& a maxia babylõe ſex mãſiõibus ꝑcul extantẽ.Vt aũt hæc ciuitas a ꝑtibus hitabilibus ſyriæ ita diſtaret: hæc cã eſt: eo q; i ſeriori terra aq̃ nuſq̃ ĩuenif:i illo aũt loco ſolũmõ fontes & putei nimis abũdẽt.Hãc itaq; edificãs ciuitatẽ:& muris eminentibus eã circũtegens thadamur appellauit:& hactenus apud ſyros ita dicebatur:quam græci palmiram uocant. Hæc itaque ſalomon illo tempore rex agebat.

Propter eos aũt qui quærũt:quõ omẽs egyptioꝝ reges a mineo qui memphis edificauit: & ante multos ãnos fuit quã noſter ꝓgenitor abraam: dũ inter hæc uſq; ad ſalomonẽ mille & triginta anni tranſierunt pharaones uocati ſunt a quodam rege pharaone:qui poſt priores his tẽporibus imperauit:pharaonũ uocabulum aſſumentes explanare hoc neceſſarium iudicaui: ut & caliginẽ eoꝝ ignorationis auferam:& cauſam huius nominis declarare contendam.Pharaonis nomen ſẽ cundum egyptios ſignificat regem.Reor aũt eos ab infantia quidẽ aliis noĩbus appellatos: uenientes uero ad regnum hoc q; lingua patria ſignificaret imperium eos fuiſſe participatos.Nam & alexandriæ reges cum primitus aliis noĩbus uocarentur:uenientes ad regnum uocati ſunt ptolæmei: & romanoꝝ imperatores a natiuitate aliis uocati noĩbus cæſares appellantur:cum poteſtas & principatus eis nomen imponat: & non hiſdem ꝑmaneant appellationibus:quas a genitoribus ſuſcepertunt.Puto ſiquidem & herodotum alicarnaſeum propterea:poſt mineum qui memphim edificauit dixiſſe tricentos triginta fuiſſe reges egyptiorum: & nequaquã eorum nomina declaraſſe:quia pharao omnes cõmuniter uocabantur. Nam poſt horum obitum regnantis mulieris uocabulum poſuit nomine nicaulam eam uocitatam fuiſſe declarans: quia maſculi quidem reges pharao appellationem habere poterant:fœminæ uero nequaquam & propterea naturale huius nomen dixit. Ego autem & in libris noſtræ prouinciæ alias legis repperi: quia poſt pharao ſocerum ſalomonis nullus rex egyptiorum hoc uocabulo nũcupatus eſt:& quia poſtea uenit ad ſalomonem mulier quam prædixi egypti ethiopiæq; regina:de qua non poſt multa denuo referemus.Horum ideo nunc memini:ut oſtenderem:quia noſtri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noſcuntur. Rex itaq; ſalomon chananeos qui in monte libano morabantur uſque ad ciuitatem amathi non obedientes ſubdidit:& tributa eis impoſuit:ut ei miniſtrarent ac ſeruile opus efficerent:& agriculturam exhiberent.Ex his quoſdam annis ſingulis eligebat:quia nullus tunc ſeruiebat hæbreorum.Non enim erat racionabile: ut cũ deus eis multa milia gentium ſubdidiſſet:& ex his oporteret eos habere ſeruitia:ipſi in hoc ſcemate permanerẽt:quando omẽs armati equis & curribus militabant potius quam ſeruitia peragebant. Chananeis autem quos ad ſua miniſteria tulerat:conſtituit principes quingentos & quinquagíta: qui ſuper eos omnem a rege poteſtatem perceperant:ut eos docerent opera ſeu negocia:in quibus neceſſarii eſſe uiderentur. Fecit autem rex etiam:multas naues in ſinu egyptiaco maris rubri:in quodam loco qui aſyon gaber appellatur:non procul a ciuitate hellena:quæ nunc beronica uocatur.Hæc enim regio fuit primitus iudeoꝝ.Habuit uero ad edificandas naues beneficia regis yram. Ipſe náq; multos uiros gubernatores:& in marinis rebus edoctos miſit:quos iuſſit nauigare cum diſpenſatoribus ſuis ad locum qui olim ophyra: nũc terra aurea nuncupat:eſt aũt in india:ut auꝝ deferent: & colligentes quadringenta talenta: ad regẽ denuo ſunt reuerſi.Igitur reginá egypti & ethiopiæ ſapientia plenam: & aliis ualde mirandam audientem crebro ſalomonis uirtutem atque prudentiam: & habentem deſiderium eius multum: & eorum quæ illi de rege quotidie dicebantur: ad ſemetipſum adduxit:ut experiméto & nõ auditu potius ſatiſfacere potuiſſet:quando opinio mẽdax ſæpius inuenitur:& proferentis narratione ſuſcipitur.Cum ergo ad eum uenire uoluiſſet:ut in præſenti ſapientiæ eius experimenta perciperet:ſtuduit etiã quæſtiões proferre:& eaꝝ ſolutione exigere.Venit ergo hieroſolymã cum magna gloria:& apparatu multo diuitiarũ: cum auro & aromatibus & lapidibus precioſis: eãq; rex grate ſuſcepit: & circa eam in omnibus extitit ualde largiſſimus:& propoſitiones ſophiſmatum intellectu ſuo cito concipiés:uelocius quam ſeperari poterat exoluebat. Cuius illa ſapientiam ita ſe tranſcendẽtem & potiorem quam audiebat agnoſcens:uehementer obſtupeſcebat:& maxime culmina regalia mirabatur:eorumq; pulchritudine mira:& magnitudine delectabatur egregia:nihilominus & diſpoſitione uaria frabricaꝝ: in qua multã regis prudentiam aſtutiamque cernebat:plus tamen eam obſtupeſcere faciebat domus: quæ ſilua lybái uocabatur:& quotidianaꝝ opulẽtia coenaꝝ:& apparatus eius & miniſteriũ & ueſtes miſtrantiũ:eorumq; decens circa ſuũ officiũ diſciplina:ꝑcipue tamẽ ſacrificia quæ quotidie deo celebrabantur:& ſacerdotum circa hæc necnon maxima diligentia ſeuitarum.Hæc uidens diebus omnibus nimis admirabatur.Et cum non poſſet tacere miracula quæ uidebat uerbis uoluntatẽ ſui cordis aperuit dicens ad regẽ q̃bus ſuã mentẽ uictã eſſe monſtrabat.Cuncta inq;t o rex quæ ꝑ auditũ ueniũt ad notitiã: cũ q̃dã ícredulitate ſeu dubitatiõe ſuſcipiunt:tuoꝝ uero bonoꝝ q̃ & ipſe in te poſſides: hoc é ſapientiã & prudentiã:& q̃ tibi ꝑſtant ex regno:non eſt médax fama:ſed uera:licet multo minor q̃ í ꝑſenti cõſpicio.Ná opinio auribus qdé aliq̃d ſuadet nitit:dignitas uero reꝝ nõ ita fieri nota:ſicut aſpectu & ipſa ꝑſentia cõprobat. Ego ſiquidẽ neq; his quæ nunciabant ꝓpter multitudinem & magnitudinem credens: multo potiora conſpexi: & beatũ dico populũ hæbreoꝝ ſeruoſq; tuos pariter & amicos:qui quotidie tuo uultu fruũtur:

& ſapientiam audire promerentur. Quis etiã non benedicat deum:ſic hanc diligentem prouinciam & eius habitatores: ut te ad regni culmen eueheretur. Oſtendens autem poſt uerba hæc quẽadmodum eius regis habuiſſet affectũ:etiã muneribus aperuit ſuæ mẽtis iudicium alias indicium. Viginti nãq; auri talenta regi dedit:& aromatũ innumerã multitudinẽ:& lapides præcioſos. Dicunt aũt:quia & radicẽ balſami quã hactenus fert noſtra prouintia:ipſa dederit regi. Cui etiã e diuerſo ſalomon bona multa donauit: & maxime quæ ipſa deſideráter eligeret:nihilq; fuit qđ poſtulanti nõ præberet: ꝓnius dabat quæ illa petierat:quã q̃ ipſe magis offerret: eãq; ſuæ largitatis munere ꝓcurrebat. Regina itaq; egyptioꝝ & ethiopiæ dans:& rurſum dona recipiẽs quæ prædiximus:ad ꝓpria remeauit. Eodẽ tempore dilati ſunt regi a terra quæ uocatur aurea lapides precioſi:& ligna pinea quibus uſus eſt ad fortitudinẽ tẽpli:domũq; regalẽ: & ad inſtrumẽta muſi coꝝ:fecitq; ex eis cytharas & nablas:ut dicerent deo hymnũ leuite. Omniũ uero reꝝ quæ fuerãt quocũq; tempore regi delata:ea quæ illo die deuecta ſunt magnitudinẽ & pulchritudinẽ præcellebant. Nullus igit̃ arbitretur q; ligna pinea quæ nũc ꝓpter ꝓcia uendentiũ ſic appellant̃ illis uicina ſint:illa ſiquidẽ uiſione rotunda q̃ſi pinea ſunt:ſed multa candidiora:& ualde fulgẽtia. Hoc aũt dixi ut nullus naturã uere pinus ignoret. Quia uero ꝓp utilitatẽ regis eius memoriã fecimus oportunũ etiã iudicamus:ſignificare allati auri illo tpe quãtitatẽ:quæ fuit põdere talẽtoꝝ ſexcẽtoꝝ ſexaginta ſex:nõ reputatis eis:quæ negociatores emerãt:neq; q; dono arabie coparchie:regeſque mittebãt. Conflauit ergo auꝝ:ut ducẽtas lanceas faceret:quæ ſiclos ſexcẽtos haberẽt. Fecitq; & ſcuta trecenta uno quoq; habẽte auri minas tres:poſuitq; eas in domũ quæ ſilua libani uocat̃: necnõ & coopcula ex auro & lapidibus ꝓcioſis ad cõuiuia neceſſaria ꝓparauit. Dũq; uno ꝓcipuo artifice hæc feciſſet:etiã alia uaſoꝝ opa largitate auri ut faceret exq̃uit. Nõ enĩ auꝝ aut argẽtũ uendebatur aut emebat̃: ſed multæ fuer̃ naues q̃s rex in mari tharſico conſtituerat:ut interiora gentiũ penetrarẽt:& oĩa cõpararẽt:& cõparatũ auꝝ argẽtũq; regi deferrent: necnõ & elephãtes: & pauos:& ſimias. Nauigio uero eũtes & redeuntes tribus annis ꝑplebant. Tũc enĩ regis illuſtris opinio oẽs in circuitu ꝓuincias circuibat:uirtutẽ eius ſapientiãq; ubiq; diuulgans: ita ut oẽs undiq; reges deſiderarent eius aſpectũ: ꝓpter incredulitatẽ reꝝ quæ de eo referebant̃:magniſq; muneribus ſuũ circa eũ ſtudiũ demõſtrabãt. Mittebãt itaq; ei uaſa aurea & argentea:ueſteſq; purpureas:& aromatũ genera multa & currus & equos:& onagros: mulaſq; quæ uirtute & pulchritudine regi placerẽt:ita ut curribus & equis priſtinis ex his qui dirigebant̃ acreſceret curruũ numerus q̃dringẽtoꝝ:erãt enĩ primitus mille:& iter equoꝝ duo milia: cũ primitus fuiſſent. xx. milia. Nutriebant̃ aũt ut eẽnt pulchri ꝓiter & curaces:& cõparatione facta; nec decẽtiores alii nec uelociores ĩuenirent̃. Exornabant̃ aũt & aſcẽſores eoꝝ:primũ decora iuuẽtute florentes: habenteſq; magnã ꝓceritatẽ:& ſatis alios excedẽtes:longãq; diffundẽtes in equoꝝ ſeſſiõe ceſariẽ:ex purpura tyria ueſte circũamicti:auriq; tincturam quotidie in ſuis comis adiicientes:ut equoꝝ capita percuſſo ſole auro radiante fulgerent. His cirea eum armatis exiſtentibus:arcuſq; ferentibus:rex uectus in curru:& alia ueſte circũamictus:ſolitus erat exire ad quendã locum:qui ab hieroſolymis duobus funiculis abeſt uocaturq; hortus:aquaꝝ rigatõnibus gratus & locuples. Huc ergo cauſa delectationis egrediebatur circa res omnes maxima ꝓuidentia & ſtudio ſemper utens: & ubiq; cultus ac decorus exiſtens:neq; uiaꝝ deſidiam habuit:ſed regias uias quæ ad hieroſolymã ducerent:lapide nigro ſtrauit:ut etiã ãbulantibus non poſſent eẽ difficiles:& oſtenderent diuitiaꝝ & impii dignitatẽ. Diuidens autem currus:& diſponẽs ut ſingulis ciuitatibus certus eoꝝ numerus eſſet:paucos quidem circa ſe retinuit: urbes aũt ubi diſperſi ſunt ciuitates curruum nominauit. Argenti uero tantam multitudinem fecit rex ĩ hieroſolymis abundare:quanti erãt & lapides:ſed & lignis cedrinis quæ primo non fuerant:ſicut arboribus mori campos iudeæ ita compleuit. Luſ ſit autẽ & negociatoribus commerita ex egypto deferentibus:ut uenderent ei currum unum cũ duobus equis dragmis argenti ſexcẽtis:quos ipſe regibus ſyriæ & trans euphraten habitantibus deſtinabat. Qui dum fuiſſet omnium rerum glorioſiſſimus atque religioſiſſimus: & prudentia & diuiciis excelleret uniuerſos:qui ante eum hæbreorum tenuerunt principatum:non in his uſque ad terminum uitæ ſuæ permanſit:quando relinquens ſolẽnitatum cuſtodiam paternarum: non ſine ſimili rerum quas de dauid prædiximus conuerſatus eſt:ſed circa mulieres & ueneriam intẽperãtiã turpiter exardeſcẽs nõ ꝓuicialiũ ſolũmõ delectationẽ habuit fœiaꝝ:ſed etiã multas ex alienigenis gẽtibus duxit uxores:ſydonias:& tyrias:etiã ãmanitidas:& idumeas & leges ẽ ꝓuaricatus moſaicas:qbus ille contradixit alieniginis mulieribus hæbreas debere miſceri:& deos illarum cœpit colere:ut mulieribus earumq; amori placuiſſet: cum legiſlator prædixiſſet: ne hæbreus alienæ regionis uxores duceret:ne forte illaꝝ ſolẽnitatibus mixtus:& deos earum coleret: & a uenerationẽ proprii dei ꝓiter ſe abſtineret. Sed hæc quidẽ deſpexit ſalomon:irrõnabili amori

conſtrictus:& ducens uxores principũ ſignium utroꝝ filias numero.lxx.alias ſeptingẽtas:& trecentas cõcubinas:ſuper has aũt & filiã regis egyptioꝝ:repente captus ab eis eſt:ita ut eaꝝ ſectaretur quoꝙ culturas.Et iõ cogebatur fauoris ſui præbere & dilectionis inditia:ut more earũ patriæ uiueret:& quæ illis eẽnt grata cõpleret. Aetate ſiquidẽ procedente:& ratione propter tẽpus pariter infirmante:cũ iam non poſſet ſtudia patria retinere:deũ quidẽ propriũ nõ ſolum illicitis uxoribus iugiter ihonorabat:ſed etiã ante hæc peccauerat:& circa legum cuſtodiã iam deceptus fuerat:quãdo boum eneoꝝ ſimilitudines fecit:quos mari ſubiecit:& leonũ quos in ſuo ſolio regali decoris cauſa diſpoſuit.Nõ enĩ hæc facere fas erat:dum optimũ & familiare paternæ gloriæ & uirtutis habuiſſet exemplũ:quod ei propter dei pietatẽ fuerat relictum.Hoc ergo nõ imitatus cum ſecundo eũ deus per ſomniũ patrem monuiſſet ſequi:in gloria huius rei expers effectus eſt. Venit ergo propheta miſſus a deo dicens.Quia neꝙ iniquitas eius lateret eũ: neꝙ diu ĩ his eſſet letaturus:incriminatus ſimul:quia ei quidẽ nõ auferret imperiũ:quõ dauid patri eius fuerat promiſſum:moriente uero eo: citius filiũ hoc amittere: nõ tamẽ oẽm ab eo populũ receſſurum:ſed decẽ quidẽ tribus eius traderet ſeruo:duas aũt nepoti dauid huius filio reſeruaret: & ꝓp illũ qui dilexit deũ:& ꝓpter hieroſolymoꝝ urbẽ:in qua templũ habere decreuit. Hæc audiens ſalomon contremuit:& ualde turbatus:ex oĩbus pene bonis in quibus erat repente eſt mutatus:nõ multo tpe tranſeũte: ex quo hæc enĩ ipſa ꝓuenere:quæ p̃dicta fuerunt a ꝓpheta.Mox ſuſcitauit ſup eũ deus inimicum adat noĩe:quaꝝ inimiciciaꝝ cauſa fuit huiuſmõi.Hic adat puer erat genere idumeus de ſemine regio natus.Qui dũ ioab prĩceps militiæ dauid uaſtaſſet idumeã: & oẽs qui armis uti poterãt ſex mẽſibus pemiſſet:fugiẽs uenit ad pharaonẽ egyptioꝝ regẽ qui eũ magna largitate ſuſcipiens:dedit ei domũ & ꝓuinciã ad habitandũ.Et cũ creuiſſet dilexit eũ:ita ut ei uxoris ſuæ ſororẽ noĩe talphim daret uxorẽ:ex qua natus ẽ ei filiꝰ:& ĩter filios regis ẽ nutritus.Audiens ergo in egypto dauid mortẽ ꝑiter & ioab:accedens ad pharaonẽ rogauit ut eũ ad ꝓpria remeare ꝑmitteret.Cũꝙ requireret rex cur hoc peteret:aut qd paſſus eſt relinquere deſtinaret: cũ ſepius ei ĩoportune & nimis ĩſiſteret atꝙ rogaret:tũc quidẽ dimiſſus nõ eſt:ſed tpe quo iam ſalomon in malis erat ꝓp ꝓuaricationes prædictas & dei pariter irã: dimiſſus adat a pharaone uẽit in idumeã.Et cũ eã non potuiſſet a ſalomõe exercitu retollere:qa multis præſidiis ſeruabat:nec eẽt facilis eius inuaſio:ſurgens inde uenit ſyriã.lunctis aũt illic cuidã raam noĩe:qui regem ſophone adrazaꝝ dominũ ſuũ fugerat:& ꝓuinciã latrociniis deuaſtabat:eiꝙ amiciciis copulatus:cũ hret ille circa ſe latronũ maximã multitudinẽ aſcẽdẽs & tendẽs ſyriã:rex eius effectus ẽ.Tũc quoꝙ diſcurrẽs iſraelitaꝝ ꝓuinciã affligebat & adhuc uiuente ſalomõe uaſtabat. Et hæc quidẽ hæbreis ꝓuenerunt per adat.Inter hæc aũt hieroboã filius nabath ſurrexit cõtra ſalomonẽ & quoſdã cõtribules ſuos ſecundũ prouinciã olim ſibimet dictã.Is cũ eſſet puer a patre derelictus & eruditꝰ a matre:uidens ſalomon robuſtũ & nimis ſtrenuũ eũ ſuper edificiũ muroꝝ eſſe conſtituit:quãdo munitionẽ ꝓpugnaculoꝝ in hieroſolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit:ut rex eum approbaret:eiꝙ principatũ militiæ ſuper tribũ ioſeph cõferret. Illo itaꝙ tẽpore cũ hieroboã ueniret hieroſolymis:occurrit ei ꝓpheta de ciuitate ſylo noĩe achia.Quem dum ſalutaret:deflexit eũ paululũ ex itinere ad quendã locũ ubi nullus alius intereſſet:& diuidens ſuũ pallĩũ quo erat ĩdutus in duodecim partes:iuſſit ut hieroboã decem ex his ſumeret prædicẽs ꝙ deus hæc uellet: ut ſciſſo ꝓtipatu ſalomonis:filio quidẽ eius ꝓpter ꝓmiſſionem dauid duas relinqret tribus:& illi decem.quõ ſalomon in eo peccaſſet:& mulieribus earũꝙ diis ſe ĩmprouide ſubdidiſſet:ſciens inquit cãm pro qua deus ſuã dilectionẽ a ſalomõe ſubtraxit:eſto iuſtus & eius cuſtodi præcepta: ꝓpoſitam habẽs palmã de pietate & honore dei p̃cipuã. Talis utiꝙ futurus:qualem noſti fuiſſe dauid.Elatus itaꝙ hieroboã ex ꝓphetæ ſermonibus cũ eſſet natura feruentibus iuuenis:& rerũ grandiũ appetitu ĩmenſus nõ quieſcebat:ſed cũ ueniſſet ad exercitũ:habens memoriã eoꝝ quæ ei dixerat achias:repẽte niſus eſt populo ſuadere:ut a ſalomõe recederet:& regnũ ei contraderet. Cognoſcens uero ſalomon eius uoluntatem & dolum querebat ut eum cõpræhendens: uelociter ĩterimeret. Quod dum cognouiſſet hieroboã:fugit ad ſeſach egyptioꝝ regem:& uſque ad ſalomonis obitũ ibi moratus eſt:& ne quid pateretur lucratus & futuro ſeruandus ĩperio.Mortuus eſt itaꝙ ſalomon: ualde lõgeuus:qui regnauit quidẽ annis.xl.uixit autem quatuor & nonaginta:& ſepultus eſt in hieroſolymis:cunctos fœlicitate & prudentia & diuitiis reges excellens: præter illa in quibus circa ſenectutem deceptus mulierũ ardore preuaricatus eſt:de quibus & de malis quæ propterea prouenerunt hæbreis:oportunius explanabo.

Capitulum.IIII.

Oſt mortem ſalomonis:in eius regno filio ſuccedente roboam:ex mulliere ammanitide naama noĩe procreato:repente miſerũt ĩ egyptũ prĩcipes populi: & reuocauerũt

hieroboam. Qui dum ueniſſet ad eos in ciuitatem ſycimorum:etiam roboam uenit in eam. Placuerat enim ut illic conuenientes iſraelite:eum conſtituerent regem. Adeuntes ergo eū principes populi ſimul & hieroboam:rogabant dicētes ut aliquid de ſeruitio relaxaret: & melior eēt patre:cuius fuerant prægrauati iugo:ut & ipſi deuotiores eſſent: & propter manſuetudinem potius quā timorē ei ſeruirent ac diligerēt. Qui dum poſt tres dies reſponſuꝝ ſe eoꝝ petitionibus dixiſſet:mox quidē eos ſuſpectus fecit:cur nō repente quæ petebatur annueret. Nam rem bonā & humanā eſſe iudicabant:& magis in iuuene:attamē & in eo q̄ cogitare ſe dixerat: & nō repēte negauerat:ſpem aliquā faciebat. Qui cōuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet populo præbere reſponſum. Illi uero quæ deuoti facerent naturā uulgi utiq; ſcientes: monebant ut māſuete loquereť ad populū:& cōmunius quā regibus exigeret faſtus:ut ita fauoré ſibimet obligaret:dum naturaliter diligant ſubiecti potius manſuetudinē regū:quā cōminationē. Tunc ille optimū conſiliū forſitan deo uolente deſpiciēs:uocās adoleſcētulos ſecum nutritos:eiſq; pandēs ſenioꝝ conſiliū:quod oporteret fieri iuuenes exquiſiuit. Illi uero cum neq; iuuentus: neq; deus meliora eos tractare pmitteret:monuerunt ut aſperius reſponderet ad populū:& inferioré ſuum digitū:lumbis paternis diceret uaſtioré. Et ſeueritatē quā fuerant in illo cōperti: in ſe multo potiorem agnoſcerēt:& ſi ab illo flagellis caſtigati ſunt:cedi a ſe ſcorpiis expectarent. In his delectatus rex:& credēs dignitati regiæ cōuenire reſpōſum:cum die tertia plebs auditura ueniſſet:& oīs populus uideretur ſuſpenſus eſſe:ut uerba regis audiret: credens aliquid fore clementius: relinquens ille conſilium ſenioꝝ reſpondit adoleſcentium. Hæc aūt dei uoluntate gerebātur: ut quæ prædixerat achias perducerentur ad terminū. Tunc ergo cuncti ei ſermonibus uelut opere iam percuſſi:& dolentes q̄ſi iam experimento ipſaꝝ reꝝ quæ dicerentur afficerent:indignati ſunt & omnes pariter uoce magna clamauerunt:nihil ſibi poſt illum diem eſſe cōmunē ad genus dauid uel qui erant ex eo progeniti:ſed ſolum templū ei cedere quod pater eius edificaſſet: eumq; iterminati ſunt ſe relicturos:& ſic amare iracundiam ſeruauerunt:ut dum miſiſſet rex roboam quēdam nomine adoram ſuper tributa conſtitutum:qui eos aliquomodo mitigaret: & poſt ſermones qui petulāter ab ætate iuuenili prolati fuerant: ad concordiam reuocaret:paſſi non ſunt:ſed eum lapidantes interemerunt. Quod dum uidiſſet roboam:credens quoq; ſe lapidandum: metuens ne & ipſe tale aliquid ſuſtineret: aſcendens in currum fugiens mox uenit in hieroſolymam. Et tribus quidem iuda ſimul & beniamin eū conſtituere regem:reliqua uero ples ab illa die recedens a filiis dauid:dominum reꝝ hieroboam eſſe conſtituit. Roboam uero ſalomonis filius cōuentu facto duarum tribuūm ī quibus regnabat:ſumens ex eis electos milites centum octoīgta milia uiroꝝ:contra hieroboam & contra populum dimicare cogitabat:quatenus eum ſubderet ſibi bello ſeruiturum. Prohibitus uero eſt a deo per prophetam Rameum:ut bellū inferret:eiſq; dicebat non eſſe iuſtum ut aduerſus cōtribules dimicarent: cum ab eo dei uolūtate populus receſſiſſet. Quo facto:nequaquā egreſſus eſt ad præliū. Diuiſo itaq; regno prius narrabo quæcūq; hieroboam iſraelitarum rex egit. Deinde quæ aroboam duarum tribuum rege geſta ſunt explanabo. Sic enim totius ordo hiſtoriæ ſeruabitur. Igitur hieroboam inſtitutus in ſycimorū ciuitate regalibus:ibidem morabatur:quod etiam ī phanuel ciuitate fecit. Dumq; non multo poſt ſcenophegie feſtiuitas immineret:cogitans hieroboam quia ſi permitteret populo ut deum in hieroſolymis adoraret:pergens & feſtiuitatem illic ſolenniter agens penitentia duceretur:& propter tēplū: & propter dei religionem forſitan metuens ne eum quidē relinqueret:ad regē uero priſtinū remearet. Et ob hoc mortis picula ſibimet iminerent:opus hoc malignū ſua cogitatiōe moli tus eſt. Fecit duas uitulas aureas & totidē tēpla conſtruxit:unū quidē in ciuitate bethel:aliud circa dan:quæ ad fontes iordanis minoris uidetur exiſtere:poſuitq; has uitulas in templis quas præ diximus ciuitatum:& ex inuocans decem tribus quibus ipſe regnabat:his uerbis contionem fecit ad populum. Viri contribuli noſſe uos puto:q̄ omnis locus habeat deum:& non oſtenditur locus in quo proprie præſens eſt ſed ubiq; ſemper exaudit:& cultores ſuos intendit. Vnde mihi non uidetur neceſſitatem uos pati:ad hieroſolymam properandi ad hoſtium utiq; ciuitatem:ut adoretis deum longo itinere fatigati. Homo enim illic edificauit templum:& ego feci duas uitulas aureas deo equiuocans:quarum unam quidem in bethel ciuitate dedicaui: aliam uero in dan urbe conſtitui:quatenus quicunq; ueſtrum eis urbibus ſunt uicini:adorēt in eis deū. Conſtituam ergo ex uobiſipſis ſacerdotes earūq; leuitas: ut tribu leui nequaq̄:neq; aaron filiis egeatis: ſed qui uoluerit eſſe ſacerdos:offerat uitulum deo & arietem unum: quod & primum pontificē aaron feciſſe dicunt. Quod dum dixiſſet:ſe duxit populum ut a patria religiōe recedens præuaricaretur leges. Hoc itaq; hæbreis malorum fuit initium: & qui cōcta deuicerant præliis ī alienarū ſunt gentiū ditiōe ſubiecti. Sed hæc quidē opportune narrabimus. Igiť dū iſtaret. vii. mēſe

ſeſtiuitas uolens & ipſe eā ita in bethel agere ſecuti duæ tribus in hieroſolymis celebrabant:ante uitulam quidem edificauit altare & ipſe pōtifex factus cū ſacerdotibus ad altare cōſcendit. Cūq; eſſet hoſtias & holocauſta corā populis oībus oblaturus:uenit ad eū hieroſolymis ꝓpheta noīe iadan:miſſus a deo.Qui ſtans in media multitudīe:ſtāte etiā rege:faciés ad altare ſermones:deus inquit futuꝝ quendā eē prædixit ex genere dauid noīe ioſiam:qui non tantū tēporis illius ſupra te & altare falſos pīmat ſacerdotes:ſed etiam oſſa hoꝝ populoꝝ ſeducētiū & erroꝝ eoꝝ & īpiorum ſup te tunc ſimul exurat. Vt aūt credāt hoc futuꝝ:ſignū eis nunc prædico faciendū: ſubito enī rumpeť hoc altare: & oīs pinguedo ſacrificioꝝ ſup illud poſita fundeť in terrā.Hæc dicente ꝓpheta:indignatus hieroboā:manū extendit:præcipiens eū continuo cōprehendi. Cuius manus mox eſt areſacta:nec ualuit eam denuo reuocare:ſed habuit eam marcidā & ſolutā. Ruptū ergo eſt repēte ſacrariū:& ſicut ꝓpheta prædixerat cūcta diffuſa ſunt.Cunq; uideret feracē hominē:& præſentiā diuinā hīe cognoſceret:rogauit ut ſupplicaret deo:q̄tenus eius dextera curareť. Quo rogante deū:manū ſibi naturaliter reſtitutā gaudebat:ꝓphetāq; rogabat enīxe: ut eius conuiuiis intereſſet.Iadan uero dixit:nō ſe pati ut ingredireť ad eū:nec panē aut aquā in ciuitate guſtaret: hoc ſibi præceptū a deo dicēs:ut etiā & alio quā unde uenerat itinere remearet.Huius igiť abſtinentiā rex miratus:erat in timore poſitus:& per mutationē regꝝ ex his quæ dicta fuerāt:nō ꝓſpera ſibimet īminere credebat.Erat aūt quidā in ciuitate ſenior: malignus homo: falſuſq; ꝓpheta: quē hieroboā magnis ſtudiis honorabat:cū eo dicente quæ illi grata forent crebro deciperet. Iſte itaq; tunc erat in lectulo ꝓp ſenectutis infirmitatē.Filiis aūt indicantibus ei ꝓphetā qui de hieroſolymis uenerat:& de ſigni effectu:& quō areſacta manus dextera hieroboā:illo orante fuerat reſtituta:metuens ne pegrinis eſſet melior apud regē:& potiori honore frueretur:præcepit filiis:ut ei repente ad iter aſinum ſtratū præpararēt. Quibus præceptū feſtināter īplentibus:aſcendēs proſecutus eſt prophetā: & inueniēs eū ſub alta & umbroſa ilicis arbore quieſcentē:ſalutauit primum deinde culpauit:cur apud eū nō intraſſet:& eēt eius hoſpitalitate ꝑticipatus.Quo dicēte:ſe a deo ꝓhibitū: ut apud quēquā ī illa ciuitate guſtaret: nō īquit ꝓhibuit diuinitas ut meā menſulā deuitares.Nam & ego ꝓpheta ſum & in ea tecū religione cōis:& aſſum nunc miſſus a deo: q̄tenus te comeſſurū ad me deducā. Ille uero credens mentiētī:reuerſus eſt. Quibus adhuc prādentibus & pariter epulātibus:deus apparuit iadan: eiuſq; mandata preuaricantem dixit ſupplicia ſuſtinere: alias ſupplicio ſubiacere:& qualitatē pœnæ cōtinuo declarauit: leonē ei occurſum ī itīere quo laceraretur:& q; ſepultura patria priuaretur dixit.Hæc aūt facta reor uolūtate diuina: ut hieroboā nequaquam uerba iadan metueret:quaſi fallacis & ita defuncti.¶Remeāte ſiquidem iadan rurſus in hieroſolymam:occurrit leo:& deiiciens eum de aſino peremit:& aſinum quidem in nullo nocuit.ſed cum eo ſedens & illū & corpus prophetæ magna tuitione ſeruabat:donec alqui iter agētium uidentes hoc:& uenientes in ciuitatem falſo prophetæ denunciarent. Qui miſſus filiis: eius corpus deuexit in ciuitatem:ac ſplendida pompa eius celebrauit exequias:præcipiēs filiis ut ipſum mortuum cum illo ſepelirent:dicens q; omnia quidem uera eſſent quæcunq; ille prophetaſſet aduerſus illam urbem: & altare & ſacerdotes: necnon & contra falſos prophetas: & q; ipſe poſt mortem non pateretur iniuriam:ſi cum eo ſepultus:& eius oſſibus copulatus:propter ſocietatem oſſium prophetæ non poſſet agnoſci.Sepeliens ergo prophetam: & filiis iſta præcipiens: cum eſſet malignus & impius:acceſſit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es uerbis fatui uiri? Cunq; illi rex de ſacrario & manu ſua narraret: ſanctum uere & prophetam egregium eum uocans:cœpit deſtruere eius opinionem:& ueriſimilibus utens: rerum geſtarum creditam īminuere ueritatem.Nitebatur enim ſuadere:quia pro labore portandi multa ſacrificia: eius manus obſtupuiſſet:& deinde cum requieuiſſet:ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare autē cū prius fuiſſet uacuum: ſuſceptis multis hoſtiis & ingentibus: propter onus impoſitorum fuiſſe ruptum & cecidiſſe dicebat: ſignificauitq; ei ſimul ita mortem eius qui hæc ſigna prædixerat:eo q; fuiſſet a leone diſcerptus:& nihil eſſet quod propheta locutus eſt. Hæc ergo dicens regi ſatiſfecit:eiuſq; mentem pœnitus auertit a deo:& a ſanctis operibus:& ad actus īpios euocauit.Qui rex tantam deinceps contumeliam diuinitati fecit: & ita contra leges atrociter inſiluit:ut nihil aliud quotidie quereret: quam ut aliquid noui ſuper ea quæ iam perpetrauerat ſcelera cumularet. Igitur de hieroboam hæc ī præſenti dixiſſe ſufficiat. Filius aūt ſalomonis roboā: qui ſicut prædiximus ſuper duas regnauit tribus: edificauit munitiſſimas ciuitates & magnas: bethleem & icam & thecos & bethſura & ſocho & odollā:& hipam:& mereſam:& ziphа:& adorā:lachis:& zetherā:& hellum:& ebron.Has quidem in ſorte iuda primas edificauit: fecitq; & alias p̄cipuas ī ſorte beniamin:muriſq; circundans: cuſtodes iſtituit uniuerſis:& principes militumq; frumentum ſimul & uinum & oleum: & alia quæ ſingulis ciuitatibus pro cibariis eēnt neceſſaria:largiſ-

fima ubertate recondidit:insuper aũt & ſcuta & iacula nimis innumera. Conuenerunt aũt ex oĩbus iſraelitis ſacerdotes ad eũ in hieroſolymã pariter & leuite:& quicũq; alii de populo erant boni uel iuſti:relinquentes proprias ciuitates:ut culturã dei in hieroſolymis exhiberent: minimeq; libenter audiebant dum compellerentur uitulas adorare:quas fecit hieroboã:& auxerunt imperium roboam per tres annos. Qui dum cognatã quandã duxiſſet uxorem & tres ex ea filios ſuſcepiſſet:poſtea quoq; duxit nomĩe machã natam de thamar:filiã abſolonis: quæ & ipſa uidebaĩ eſſe eius cognata:de qua natus eſt ei filius maſculus:quẽ abiam appellauit:habuitq; filios ex aliis coniugibus:ſed ſuper omnes potius diligebat machã.Habuit aũt lege ſibi coniunctas uxores decem & octo:concubinas uero triginta.Et filii quidem ei nati ſunt octo & uiginti:filiæ uero ſexaginta.Succeſſorem ſui regni conſtituit abiam ex macha procreatum:cui & theſaurum & munitiſſimas credidit ciuitates. Reor enim quia ſepius cauſa maloꝝ & iniquitatis:exiſtat hoĩbus magnitudo rerum:earũq; ad potiora conuerſio. Videns nãq; roboam regnum ſuum his crementis augeri:ad impias & iniuſtas conuerſus eſt actiones:& ſpreuit dei religionẽ: ita ut & populus eius imitaretur iniquitatem cum maioribus. Nam cum præcipuũ moribus corrũpitur conuerſatio: leditur deuotio ſubiectorum:& cum uiderint illoꝝ luxurias:ſuæ caſtitatis merita reſpuentes q̃ſi uirtutem eoꝝ imitari nituntur illecebras.Non enim opera principum approbare uiderentur: niſi etiam ſimilia agerent.Hoc igĩtur accidit ſubiectis roboã. Nam cum ille ageret impie & inique: ſtudebant & illi non eſſe iuſti:ne rex uideretur offendi.

Capitulum.V.

Vapropter uindicem ſuper hæbreos miſit deus regem egyptioꝝ noĩe ſeſach:de quo narrans erodotus:actus poſtremo eius adiunxit. Hic enim ſeſach quinto anno regni roboam cũ multis milibus exercituũ caſtrametatus eſt. Sequebanĩ enim illum currus mille ducenti:equitum uero ſexaginta milia & q̃dragĩta milia peditũ:quoꝝ plurimos habebat libias:& ethiopes.Inuadens itaq; regionẽ hæbreoꝝ:munitiſſimas roboam ciuitates ſine dimicatione detinuit:& nouiſſime armatus ad hieroſolymam uenit:ubi roboam & eius exercitus propter militiã ſeſach tenebatur incluſus:deũq; rogabant ut eis uictoriã ſalutẽq; cõferret.Quos tamen non exaudiuit deus:nec eis pugnaturus ſpem uictoriæ promiſit.Propheta quoque ſameas ait deum eis interminari:eoſq; relicturꝝ:ſicut ipſi eius uidebantur deſeruiſſe culturã. Hæc audientes:animo ſunt ſoluti:& dum nullam uiderent in ſe ſalutem: cõfitebantur omnes q̃ eos deus iuſte deſpexerit cum ipſi circa eũ impie crudeliterq; geſſiſſent: & eius legitima ſpreuiſſent. Quos uidẽs deus ita deiectos & ad pniam fuiſſe pductos:nõ ſe perditurꝝ eos prophetæ dixit:ſed egyptiis tantum fore ſubdendos:ut agnoſcerent:utrum hoĩbus ſeruire eſſet ĩfatigabilius: an certe deo.Capiens ergo ſeſach non lege bellica ciuitatem: ſed pactis præcedentibus roboã eũ ſuſcipiente propter timorem:ingreſſus fœdera nõ ſeruauit:ſed & templum expoliauit & theſauros dominicos & regios exhauſit:auri & argenti multa milia & ĩnumerabilia ſecum deuehẽs ornamenta:& nihil omnino illic de relinquens.Abſtulit aũt & aureas lanceas:& ſcuta quæ rex fecerat ſalomon:ſed neq; pharetras aureas dimiſit:quas dauid ſumptas a rege ſephone deo dicauerat Quod cum idem ſeſach feciſſet:ad propria remeauit. Meminit aũt huius prælii & erodotus alicarnas:qui ſolummodo circa regis nomen errauit.Sed quia & gentes alias multas inuaſit & paleſtinam & ſyriã ſubiugauit:capiens ſine prælio cunctos in ea regione degentes.unde palam eſt:qa noſtrã gentem ſubditã egyptiis iudicaĩ uult.Ait ergo:quõ & ſtatuas eorum qui ſine prælio ſe tradiderunt reliquerit:& mulierum genitalia ĩ eis celauerit. Roboam & enim rex noſter ei tradidit ſine prælio ciuitatem.Dixit aũt ethiopas ab egyptiis didiciſſe genitalium circunciſionẽ:phœnices aũt & ſyri in paleſtina fatentur hoc ſe ab egyptiis didiciſſe & palam eſt:quõ alii nulli circunciduntur ſyrorum in paleſtina habitantium præter noſtros.Sed de his ſentiat quis quod uoluerit. Igitur diſcedente ſeſach:roboam rex pro aureis lanceis & clippeis:erea eiuſdem numeri fecit:cuſtodibus regalibus ſeruanda tradidit:& qui cum ſplendenti principatu & claritate rerũ debuerat imperare: & ſub multo ſilẽtio & timoꝝ regnauit: fuitq; hieroboam regi cunctis temporibus inimicus.Mortuus eſt aũt cum uixiſſet quinquaginta & ſeptem annis:in quibus regnauit decem & ſeptem uir ſuperbus:& fatuus:& nolẽs paternis amicis credere:perdiderat principatũ: ſepultuſq; eſt in hieroſolymis in tumulis regum.Roboam itaq; ſucceſſit in regnum filius abia:cum hieroboam octauũdecimum annum haberet in regno.Et quidẽ huiuſmodi fine cõſumpta ſunt.Conſequens eſt nunc:ut de hieroboam dicamus:quẽadmodum & ipſe fuerat conuerſatus.Is enĩ non quieuit iniquitates facere coram deo:ſed quotidie in excelſis montibus erigebat aras:& ſacerdotes de populo eligebat.Contra quas impietates ſupplicia non poſt longum tempus in eius caput & totius generationis ipſius erat relatura diuinitas.Illa ſiquidem tempeſtate cum eius filius nomĩe

abimen egrotaret: dixit uxori ſuæ ut mutata ueſte priuatū ſcema ſuſcipiés: iret ad achiā ꝓphetā: aſſerens eū uirū eſſe mirabilem: & futura predicere: q etiā de regno ei ſignificaſſet: & ab eo quaſi pegrina requireret: ſi puer lāguorē poſſet euadere. Quæ mutata ueſte ſicut maritus ei precepat: uenit in ſylo ciuitatē: ubi morabatur achias. Cūq; foret domū illius ingreſſura: cū eſſet iā ꝓphetæ uiſus ſenectute grauatus: apparuit deus ei: utrūq; denūciās: & qa hieroboā regis ad eū ueniret uxor: & quid deberet pro quibus aderat reſpondere. Qua in eius domū ueniente: uelut priuata ſimul & pegrina: ille clamauit. Ingredere uxor hieroboā. Quid te celas. Deum latere non potes q mihi & te uenturā eſſe denūciauit: & impauit quæ tibi dicam. Reuertere igitur ad maritū: & die ei hæc dixiſſe deū. Quō te magnū ex puulo & nihil exiſtēte cōſtitui regē: & ſcindens regnū a genere dauid tibi contradidi: tuq; hoꝝ nō recordatus: meāq; religionē deſerens: fuſileſq; deos efficiens illos potius honoraſti: deiiciā te denuo: & omne tuū genus exterminabo & canū uoracita ti uolatiliumq; præbebo: & quidā a me ſuſcitabit rex totius populi: qui de genere hieroboā nullum penitus remanere pmittat. Participabat aūt iſto ſupplicio etiā populus: & copioſa terra hac priuabit: & trans eufratē ulterius diſpergēt: quō cuncti regis impietates ſecuti: deos ab eo factos adorauerunt: & meā religionē uenerabilē reliquerunt. Tu uero mulier hæc marito feſtina renūciare: filium uero tuū inuenies eſſe defunctū. Te nāq; ingrediente ciuitatē: ſpiritū mox amittet: ſepelieturq; planctu populi cōiter honoratus. Hic nanq; ſolus ex genere hieroboā bonus fuiſſe uidebatur. Hæc itaq; ꝓpheta dicente: exiliens turbata mulier de morte filii lamentās: p uiā feſtinanter ibat lugens & ingemiſcens: filiū utiq; quē in ſpe reliquerat uiuū ulterius non uiſura: quē cōtinuo moritur⁹ eſſe crederet. Quæ dum uenisſet in ciuitatē: filiū quidē ſicut ꝓpheta dixerat inuenit extinctum: regi uero cuncta narrauit.

Cap. VI.

Ieroboam itaq; nihil hoꝝ cogitans: multo exercitu cōgregato cōtra abiā filiū roboā: qui in duabus tribubus patri ſucceſſerat: caſtrametatus eſt: deſpiciebat enī illū ꝓpter ætatem. Qui dū hieroboā inuaſionē audiſſet: obſtupefactus eſt: uerūtamen ultra prudentiam iuuētutis ad ſpē bellandi roboratus: electo ex tribus duabus exercitu: occurrit hieroboam ad quendā locū qui uocatur mons amorreoꝝ: & caſtra circūfigens: bello neceſſaria ꝓparabat. Erat enī eius exercitus quadragīta milia uiroꝝ: hieroboā uero manus duplex erat. Cunq; exercitus ex utroq; ad opus bellicū & certamina cōmittenda eſſet iam in acie cōſtitutus: ſtans in loco excelſiore rex abia manu ſilentium impauit: & hieroboā petit ut cū quiete prius ſe audiret: factoq; ſilentio cœpit hæc dicere. Nec uos equidē ignoratis: q⁹ deus principatū dauid & eius ſoboli in tēpore uniuerſo cōceſſerit: miror autē quō recedentes a meo patre: ſeruo ſuo hieroboam idecenter adheſeritis: & cū eo pugnaturi cōtra eos qui a deo regnare decreti ſunt nunc aduēiſtis: ut eoꝝ regnū his præliis auferatis. Hactenus itaq; regnū hieroboā iniuſte detinuit: qđ non reor maiori eū tempore poſſeſſuꝝ: qui ideo pœnas etiā de præterito nūc ſolués: ab iniquitatibus & iniuriis nō ceſſabit: quas ei hactenus inferre præſumpſit: ſed & uos talia ꝓpetrare coegit: qui nullā a meo patre paſſi cōtumeliam: & tamen quia nō quæ uobis placerent in cetu locutus eſt malignis hominibus credens: illū quidē ut putatis ira faciēte reliquiſtis: qđ aūt uerius ē: a deo uos & eius legibus abſtraxiſtis: cū potius ignoſcendū fuerat non uerbis ſolummō duriōribus uiro iuuenculo & cōtentionis ignaro: ſed etiā ſi ad aliquā difficultatē operis p iuuentutem fuiſſet experitiāq; pductus: eſſet pferendus ꝓpter ſalomonē patrem illius: & beneficia uobis ſepe collata: quæ danda ſunt utiq; peccatis filioꝝ: p beneficiis & affectu parentū. Vos aūt nihil eoꝝ cogitaſtis: neq; tunc: neq; mō: ſed ſup nos tantus uenit exercitus. Vel ī quo de uictoria cōfiditis? An in uitulis aureis & aris in montibus conſtitutis? quæ ueſtræ ſunt impietatis & nō religionis indicia? An certe ſpem uobis multitudo præbuit? quia noſtra caſtra tranſcēdit. Sed nulla uirtus illic eſt: ubi licet cū multis milibus aliquis pugnat iniuſte: ſolummō eī iuſticia & pietate diuina ſpes uictoriæ cōſtat īmota: quæ ſcilicet & apud nos eſt: ſeruantes a principio leges: & deū ꝓpriū uenerantes: quē nō manus de putreſcibili ſilua fecerūt: nec excogitatio mali regis p populi ſeductione cōſtruxit: ſed cuius eſt opus principiū finiſq; cūctoꝝ. Vnde ſuadeo etiā nūc uobis: penitētiam ꝓteritoꝝ ut habeatis & meliora cogitātes: dimicare ceſſetis: paternaſq; leges recolatis: & qc quid ad magnitudinē uos tātæ fœlicitatis euexit. Hæc equidē abias ē locutus ad populū. Adhuc aūt eo loquēte: quoſdā militū hieroboā latēter īmiſit: ut abiā ex aliq̄bus ptibus circūdarēt: quas exercitus nō uideret. Qui cū inter hoſtes apparuiſſent: exercitus quidē eius cōturbatus expauit. Abias aūt cōfortauit eos: & ī domino ſpē hr̄e poſcebat. Tūc illi piter īuocātes dei ſolatiū: ſacerdotibus tubis clangētibus: cū clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Et illoꝝ qdē audaciā ac iuuētutē diſſoluit deus: exercitū aūt abiæ fecit excelſioré. Nā quāta ī illo bello refert cædes fuiſſe cōmiſſa: neq; græcoꝝ: neq; barbaroꝝ referūt hiſtoriæ: Abia aūt & filii iuda & beniamī de exercitu hieroboā

BIBLIOTECA MARES

mirabilem & famoſiſſimã ꝓceperunt deo conferrente uictoriã. Quinquagíta milia enĩ hoſtiũ bello ꝓſtrata ſunt:eorũq; munitiſſimas ciuitates diripuerũt:inſup bethuliã eiuſq; regionẽ forti dimicatione tenuerũt. Hieroboã itaq; hac dimicatione fatigatus:nequaquã uires habuit:quãto cunq; tẽpore poſt hæc abia uixit. Qui tamẽ poſt hanc uictoriã ꝓuo tẽpore ſupueniens:obiit cũ regnaſſet annis tribus:& ſepultus eſt in hieroſolymis:ĩ monumentis paternis.Reliquit aũt filios quidẽ duos & uiginti filias aũt decẽ & ſex:quos oẽs de uxoribus uigintiſeptẽ ꝓcreauit.Huic ſuc ceſſit in regno filius aſa:cuius iuuenculi fuit mater noĩe maacha. Hoc ergo mõ abiæ filii roboã nobis geſta ſunt tradita.Mortuus eſt aũt & hieroboã rex decẽ tribuũ:cũ uiginti & duobus ánis tenuiſſet ĩperiũ:ſucceſſitq; ei filius nadab:ſecundo iam anno regis aſa tranſacto : regnauitq; hieroboam filius annis duobus:patris impietati malitiæq; concordans. Cap.VII.

N his aũt duobus ánis:caſtrametatus eſt cõtra gebethõ ciuitatẽ pa leſtinoꝝ. Cũq; eã foret obſeſſiõe capturus:dolũ paſſus a quodã amico noĩe baaſa meheli filio mortuus é.Qui poſt eius obitũ potius ĩpio:oẽ genus hieroboã iterẽit & euẽit:ut ſecũdũ ꝓphetiã dei:alii qdẽ cognatoꝝ hieroboã ĩ ciuitate mortui lacerarent a canibus atq; cõſumerent:alii uero in agris a uolatilibus deuorarentur.Et domus quidẽ hieroboã ꝓ eius impietate atq; iniquitate ptulit ultionẽ hac uice dignã. Cap.VIII.

Ex aũt hieroſolymoꝝ aſa dũ moribus eẽt egregius:ſempq; ad diuitatẽ reſpexerit nihilq; gereret neq; cogitaret:qđ nõ eſſet pietati cõueniẽs:aut ad legũ cuſtodiã ptinẽret ſuũ cõpoſuit regnũ:abſcidẽs cũctã ab eo nequiciã:& ab omni macula emũdãs.Habuit aũt exercitũ electoꝝ uiroꝝ arma gerentiũ ſcuta & lanceas:de tribu quidẽ iuda trecenta milia:de beniamin aũt ſcuta arcuſq; portantiũ:ducenta quinq̃ginta milia.Cunq; iam decẽ regnaſſet ánis:caſtra cõtra eũ mouit cũ maxio nimis exercitu zara rex ethiopiæ:ducẽs pedeſtriũ quidẽ ducẽta milia:eq̃ſtriũ uero decẽ milia:& currus trecẽtos . Qui dũ uſq; ad ciuitatẽ moriſan q̃ eſt in trbu iuda cũ exercitu ſuo ueniret:occurrit ei aſa:& caſtris cõtra eũ poſitis:ĩ quadã cõualle noĩe ſabatatha:non ꝓcul a ciuitate:cũ uidiſſet ethiopũ multitudiné:poſcebat a deo cũ clãore uictoriã:& ut multa milia hoſtiũ ipſe ꝓimeret.Neq; enĩ & ĩ alio cõfidẽdũ eſſe dicebat:quã in eo qui poſſet etiã paucos multoꝝ potiores oſtẽdere:& facere ĩfirmos fortiſſimis ꝓualere.Hæc orãte aſa ſignũ uictoriæ deus oſtẽdit:& cũ gaudio:diuinitatiſq; auxilio bello cõgreſſus:multos ethiopũ pculit:& cõuerſos in fugã ꝓſecutus eſt uſq; ad gerariticlẽ regionẽ.Relinquẽtes aũt occiſionẽ hoſtiũ:ad direptionẽ gentiũ ciuitatis geraretĩe conuerſi ſunt quã cepant:eorũq; ad caſtra ꝓtinus acceſſerũt:ita ut tollerẽt multũ auꝝ:multũq; nimis argentũ: prædãq; deueherẽt ualde mirabilẽ camelos & ſubiugalia:& pecudũ greges ĩnumeros.Aſa igiť & eius exercitus ſumpta hmõi a deo uictoria atq; præda:in hieroſolymis remeauit.Quibus ueniẽtibus occurrit in uia azarias nomĩe ꝓpheta:& precipiẽs ut paululũ a greſſu itineris abſtineret:cœpit ad eos dicer:q; illa uictoria fuiſſet eis a deo cõceſſa:eo q; iuſtos ſe ſanctoſq; ſeruaſſent:& oſa dei uolũtate feciſſent.Quos in eius mandatis ꝓmanentes dixit ſup hoſtibus preualere:& habituros diuina uirtute fœlicitatẽ: relinquentes aũt eius religionẽ in cõtraria deuẽire:futurũq; tpus:ĩ quo nullus inueniret uerax ꝓpheta in eo populo:neq; ſacerdos:qui iuſte aliquid reſponderet:ob quã rẽ ita ciuitates ſubuertẽdas: & gentẽ in oĩ terra diſſeminãdã:& uitã miſerabilẽ & inopẽ habituros:ſuaſitq; eis:ut dũ hoc alias hæc haberẽt bene agerẽt:& neq̃quã a diuina deuotione recederẽt.Hæc audiẽs rex:& populus gauiſi ſunt:multũ ſtudiũ & oẽs in cõe:& ſinguli circa iuſticiã exhibebãt:miſitq; rex in oẽm ꝓuinciã præcipiẽs ut legítima diligenter ubiq; ſeruarẽt.Sic igiť aſa duaꝝ tribuũ regis actio gerebať. Reuertar aũt ad regẽ baaſa qui iſraeliticũ populũ poſſidebat:occideratq; nadab filium hieroboã:& eius tenuerat pricipatũ. Hic enĩ inter ſaulĩ ciuitatẽ degens:& hitaculũ ibi cõſtituens. Regnauit quidẽ ánis uiginti & q̃tuor ſed fuit malignus & ĩpius ultra hieroboã & filiũ eius:& populũ multis malis afflixit:& deo fecit iniuriã.Qui mittẽs ad eũ gimõ ꝓphetã:dixit & ſe & omẽ genus eius exterminaturꝝ:& hiſdẽ malis quibus domũ hieroboã pdiderat pditurꝝ q; rex ab eo conſtitutus: beneficiũ nõ repẽſauit: ut iuſte & pie populo peæſideret:cũ hæc primitus ipſis pdeſſent: deinde gratiſſima deo ſemp foret:ſed magis imitatus eſt peſſimũ hieroboã:cuius dũ depiſſet aĩa uiueret tamẽ eius in iſto malignitas:dicebatq; ſuppliciũ maloꝝ illius hũc habituꝝ q; ei ſimilis extitiſſe uidebať . Baaſa aũt q̃uis ꝓ ꝓphetã audiſſet futurã ſibi ſuoq; generi ꝓ cõmiſſis ſceleribus ultionẽ: tamẽ de reliquo nõ qeuit:neq; reſpexit q; male agẽdo depiret iglorioſe:ſi nõ pẽitẽdo ꝓ malis præteritis a deo ueniã mereretť:ſed táquã illi quibus premiũ ꝓpoĩť laborare nõ ceſſant:donec ad ꝓpoſita dona ueniãt. Sic & baaſa ꝓpheta prædicẽte ſibi futura táquam ſi ad magna bona concurreret : in perniciem ſui generis:& totius domus interitum peior fieri quotidie non ceſſabat. Nanq; uelut adletha nequicie ĩ his agebatur malis.Nouiſſime uero exercitu ſumpto:rurſus nõ

ignorabilem quandam ramath ciuitatem obſederat: quæ quadraginta ſtadiis ab heroſolymis aberat: eáq; capiés: cogitauit ut í ea exercitũ derelinq̃ret: quatenus & inde procedens: terram aſa regis inuaderet. Metuens etiam aſa conamen hoſtis quia poſſit exercitus qui ramath cepat eius uiolare prouintiá: miſit ad regẽ damaſcenoꝝ legatos: ſimul & auꝝ & argẽtũ: petés ab eo ſolaciũ: & cõmemorans quia amicitiam antiquitus habuiſſent. Ille uero & pecuniaꝝ opulentiá grate ſuſcepit: & ſolatia p̃buit: ſoluẽs amicicia quá habuerat cũ baaſa: miſitq; ad ciuitates quæ baaſan uidebãtur impio ſubiacere: ut eas affligeret. Qui alias q̃dé ícenderũt: alias populati ſunt. ideſt eleõ: & abella: & alias multas. Hæc audiés rex iſraelitaꝝ: edificare quidé ramath atq; munire ceſſauit: reuerti uero cũ ſtudio feſtinauit: ut propriis ferret auxiliũ. Igitur aſa ex apparatu edificioꝝ quẽ baaſa congregauerat conſtruxit in eo loco duas fortiſſimas ciuitates: quarum altera gabaa: altera uero maſpha uocabatur.

Cap. IX.

POſt hoc tpus nõ habuit iã baaſa pugnãdi aduerſus aſa. Peréptus eſt enĩ a creone: & ſepultus í ciuitate therſa: cui ſucceſſit filius helan. Hic cũ regnaſſet duobus ánis defũctus é: quẽ occidit zamarias equoꝝ ordinis dimidii princeps. Nam dũ epularet apud diſpenſatorẽ ſuũ noíe oſa: ſuaſit quibuſdã equitibus ut ſubito deſerentibus eũ armigeris & principibus: deſolatũ repientes occiderent. Illi náq; cuncti circa obſeſſioné gabathenæ ciuitatis in paleſtina poſitæ occupati uidebantur. Perimens itaq; helã regẽ princeps equoꝝ zamarias: ipſe regnauit: & oẽ baſan genus ſecũdũ ꝓphetiá gimon íteremit. Eodẽ náq; mõ eius domus propter impietaté radicitus eſt euulſa: ſicut genus hieroboá piſſe deſcripſimus. Exercitus qui gabaton obſidebat audiens qd de rege contigerat: & q̃ zamarias occidens eũ inuaſiſſet impiũ & ipſi principẽ ſuũ amari cõſtituere regẽ. Qui a gabathena urbe mouẽs exercitũ: uenit: in therſa: & accedens ad ciuitatẽ: manu bellica eã cœpit. Zamarias aũt uidens ciuitaté fuiſſe detentã: fugit ad locũ aulæ regiæ ſecretioré: & ſuccedẽs eã ſemetipſum pariter cõcremauit: cũ regnaſſet diebus ſeptem. Moxq; iſraelitaꝝ diuiſus eſt populus: & alii quidé themã regnare uolebant: alii aũt amari. Cũq; uiciſſet pars amari: interẽptus eſt themá: & in toto exercitu regnauit amari. Triceſimo aũt ãno regis aſa: amari ſuſcepit íperiũ: & tenuit ánis duodecim. Quoꝝ quidé ſex ánis in therſa fecit: reliquos aũt in ciuitate ea q̃ mareõ appellatur a grecis uero ſamaria. Hic aũt noíauit eã ſomareõ a ſomaro quodá: qui ei monté uenũdauerat: in quo ciuitatẽ cõſtituerat. In nullo aũt differebat a ſtudiis prioꝝ regũ: niſi q̃ peior erat: oẽs enĩ querebant modũ: q̃tenus ſuis impietatibus quotidie populũ facerent a deo recedere: & ꝓpterea inſcripſit alias extinxit eos: & nullũ pmiſit ex eoꝝ genere ſupeſſe. Et is ergo defunctus eſt in ſamaria ſucceſſitq; ei filius ahab. Ex his náq; cognoſcit: quãtã prouidentiá humanaꝝ reꝝ probatur habere diuinitas: & quõ bonos quidẽ diligat: malos aut ẽ abhorret: & a radice diſpdet. Iſraelitaꝝ deniq; reges ꝓpter ſuã iniq̃tatẽ & iniuſtitiá alter ſup alteꝝ irruentes multi puo tpe pierunt: & eoꝝ genus exterminatũ eſt.

Cap. X.

ZA aut̃ rex hieroſolymoꝝ qui duabus tribubus p̃ſidebat: & ꝓpter pietatẽ atq; iuſtitiam ad longá fœlicẽq; a deo pductus eſt ſenectutẽ: & cũ regnaſſet q̃dragíta duobus ánis: bona morte defunctus ẽ. Quo moriẽte ſucceſſit ei filius ioſaphat: de abida mr̃e ꝓcreatus. Hũc aũt imitatorẽ ꝓ aui ſui dauid pietate atq; fortitudíe cũcti ipis opibus decreuerũt. Sed de hoc rege nõ ẽ mõ referẽdi neceſſitas. Igitur ahab iſraelitaꝝ rex hitabat í ſamaria: tẽuitq; pricipatũ ánis uigíti: & méſibus duobus: níhil amplius renouás: q̃ priſci fecerãt reges: niſi q̃ mali magnitudíe tẽderet ad peiora: ſupans oẽm eoꝝ neq̃á: & qđ ad diuiná ptineret iniuriá uiuaciter imitatus: & p̃cipue cõſtructas adorauit uitulas: & ſup hæc alia peiora molitus ẽ. Duxit uero uxorẽ filiá ionabal regis tiri & ſydõis noíe iezabel: p quã didicit eius adorare deos. Erat enĩ mulier nimis acerrima ſimul & audax. Quæ ad tãtã uenit luxuriá atq; ueſaniá: ut etiam deo tiri & ſydonis quẽ baal appellabãt tẽplũ edificaret: & plantaret oíum arboꝝ lucos. Cõſtituit aũt & ſacerdotes: falſoſq; ꝓphetas huic deo ſeruituros. Sed & ipſe rex multos hmõi circa ſe fouebat: ſtulticia atq; neq̃cia oẽs priores ſuos excellens. Quidã igitur ꝓpheta ſummi dei de ciuitate theſbites galaditidis regiões ueniẽs ad ahab: dixit ei. Quia dixerit deus: neq; ymbrẽ: neq; ros illis ánis in ea ꝓuincia ſe miſſuꝝ: niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cũ iuraſſet acceſſit ad partes auſtrales: & habitabat cirta torrẽté quẽdá: unde poculi habebat auxiliũ: ná corui cibum ei quotidie deferebãt. Cũq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet: in ciuitatẽ ſareptã non ꝓcul a ſydone tiroq; deuenit: q̃ ciuitas í haꝝ medio cõſtituta eſt. Deus enĩ p̃cepat cuidã illíc mulieri uiduæ: ut cibũ ei ꝓberet. Cũq; nõ ꝓcul eſſet a porta: uidit mulierẽ uiduã ſibimet colligẽté ligna. Cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe q̃ ei cibũ miniſtratura foret: accedẽs ſalutauit eã: & ad bibendũ aquã ſibi tribui poſtulabat. Quæ cũ procederet: demũ uocans eam: etiã panẽ ſibi poſſit afferri. Illa cum iuraſſet nihil ſe intus í domo habere: niſi modicũ farinæ & paululũ olei: & ꝓpterea prexiſſe ad colligẽda

ligna:ut cõſperſa farina:ſibi ſuoq; filio panes faceret:quibus expenſis cum aliud nihil ſupeſſet ut fame moreret:ait ꝓpheta.Cõfidés pge:& ſpe meliori cõſiſte:faciés primitus mihi paululũ defer. Predico nãq; ꝙ nõ tibi deficiet hidria farinæ:neq; uas olei:donec det gra y mbrẽ ſundat ĩ terras. Hæc ei dicente ꝓpheta: ueniés ea quæ dixerat fecit.Et ipſa habuit paululũ:& ex hoc filio mini ſtrauit ꝑiter & ꝓphetæ:nihilq; hoꝝ defuit eis:donec ſiccitas defecerat.Meminit etiã ſiccitatis & menãder in geſtis ualithioꝝ regis ita dicens.Et ſiccitas ſup eos facta eſt a méſe hipuerithcõ uſq; ad aliũ annũ hipuerithei.Qui dũ deo ſupplicaret multa fluia ſunt emiſſa.Iſq; ciuitaté botrã edificauit in phenice:& aazõ in bliphſa.Et hoc quidẽ ait:ſub ahab factã ſignificans ſiccitatem. Hoc enĩ tpe ithabalus cuius menãder fecit métionẽ:regnauit in tiro.Mulier itaq; quã paulo ãte diximus pabulũ ꝓphetæ prebuiſſe: cũ cecidiſſet eius filius in languorem:ita ut aĩam dimitteret & mortuus eſſe uideret:deflens & manibus ſemetipſam ualde deſerpens:uoceſq; quas dictabat luctus emittens:accuſabat apud ſe ꝓpheta præſente factã iniuriã:quaſi ipſe peccata eius argueret:& ideo puer fuiſſet extinctus.Ille uero eã equo aio eẽ ꝑcipiés ſibi filiũ cõtradi dicés:uinũ ſe eũ reſtituere ꝓmiſit.Qua tradente:portans eũ ad locũ in quo ipſe degebat & in lectulo collocãs:clamabat ad deũ dicẽs:ꝙ nõ fuiſſet bene mulieri repenſatũ q̃ illũ ſuſcepat & nutrierat:cũ eius filius eẽt ablatus:rogabatq; ut denuo aĩam puer recipet atq; uiuẽdi copia præberet.Cunq; deus & matris habuiſſet miſericordiã:& uellet precibus ꝓphetæ rogãtis annuere:ne uideret ad eã ꝑ leſione ue niſſe:cõtinuo ulrra oẽm opinionẽ reuixit puer.Illa uero gratias ꝓphetæ referẽs:tunc apte ſe cognouiſſe dicebat ꝙ loqueret ei uere diuinitas.Trãſacto itaq; ꝓuo tpe:ex uolũtate dei ꝑgebat ad regẽ ahab futuꝝ ei nũciaturus ymbrẽ.Erũna enĩ & neceſſarioꝝ inopia ꝓuinciã nimis ĩuaſerat:ita ut nõ ſolũ hoíes propter ſiccitatẽ:ſed etiã cætera aĩalia fames afficeret.Rex igitur reuocans quẽdam abdiã:qui erat ſup eius iumenta:dixit ei:ut ad fontes aquaꝝ & torrentes pergeret:quatenus paſcua aĩalibus inueniret.Qui dũ iam miſiſſet in cũctũ orbẽ terraꝝ:ad querẽdũ ꝓphetã helyã: nec ĩueniſſet: precepit ut eũ etiã ipſe reqreret.Qui od dũ fieri placuiſſet:& rex & abdias ꝑ ſingula itinera prexerũt.Cõtigerat itaq; tpe quo iezabel regia ꝓphetas domini occiderat:ut cẽtũ ꝓphetas iſte in ſpeluncis abſcõderet:eoſq; ſolummõ pane & aqua nutriret.Cũ igitur abdias receſſiſſet a rege:ꝓpheta ei helyas occurrit.A quo requiſitus quis eſſet:& agnoſcés eſſe ꝓphetã ꝓtinus adorauit.Cui propheta:ꝑge ĩquit ad regẽ:& dic quõ aſſum.Cui ille reſpõdit.Quid mali paſſus a me: illic me dirigis:quo poſſim indubitanter occidi.An ignoras:quõ nullũ reliquit locũ rex:quo nõ direxit:ut te reptũ ad caſum necis adducat.Precauebat enĩ:ne dũ regi nũciaret:helya alibi diſcedente:mentiri uideret:ac morte ſuccũberet:cõmemorabatq; ei qẽadmodũ cũ iezabel ꝓphetas occideret: centũ ipſe abſcõſos: & multos alios ĩ ſpeleo liberaſſet.Cui ꝓpheta:nihil metuẽs ĩquit ad regẽ feſtinus accede:præbuitq; ei iuriſiurãdi religionẽ:quõ illa die ad ahab ipſe quoq; uẽiret. Dũq; regi nũciaſſet:ꝙ uidiſſet helyã:& mox occurrit ahab:requirens cũ ira grãdi:ſi ipſe eſſet qui in populo hæbreoꝝ ĩpietatis auctor exiſteret.Tunc ꝓpheta ĩ nullo formidãs ait:eũ potius mala oĩa ꝓpetraſſe:eiuſq; genus qui ĩ illã ꝓuinciã deos alienos ĩtroduxiſſet:ac deũ q̃ ſolus eſt reliqſſet. Sed nũc ĩquit oẽm populũ ad mõté carmelũ precipe cõgregari:necnõ ꝓphetas tuos ꝑiter & uxoris tuæ quocũq; ſunt numero:ꝓphetaſq; lucoꝝ q̃ſi quadringẽtos. Qui dũ oẽs ad peccatũ mõté ahab euocãte uẽiſſent: ſtãs ĩ medio eoꝝ helyas ait. Quo uſq; diuiſam métẽ & uolũtates habẽtes in hac cõuerſatiõe cõſiſtitis.Siquidẽ putatis noſtræ ꝓuinciæ deũ ueꝝ & ſolũ:eũ ſequimini eiuſq; mandata ſeruate:ſi uero hoc nõ exiſtimatis:ſed ꝑegrinos creditis & illis exhibẽda etiã putatis eẽ culturã: eis nihilominus obedite.Cunq; nihil populus ad talia reſponderet:petit helyas pro expimento fortitudinis alienoꝝ deoꝝ:& ſui:cuius remãſerat ſolus ipſe propheta cum illorum eſſet numero quadrigenti:ut ſumeret bouem:& eum occiſum ſuper altare poneret:nequaquam igne ſuppoſito:ſimiliter etiam illos facientes proprios deos inuocare:quatenus eorum hoſtias cõcremarent:hoc inquit facto cognoſcetis ueram dei prævalere naturam. Quod dum placuiſſet:ait helyas:ut eligentes bouem illi prius occiderent:& deos proprios ĩuocarent. Quorum dum non audiretur oratio:deridens helyas magna eos uoce ad deos ſuos clamare monebat:quia aut profecti aliquo fuiſſent:aut forte dormirent.Illis autem a matutino uſq; ad diem mediam hoc facientibus:& ſemetipſos more primo cultris & gladiis incidentibus:& nihil agentibus cũ ipſe eſſet iam hoſtias oblaturus:illos quidem abire præcepit: populum uero in proximo iuſſit accedere: ut uiderent & cuſtodirent eum:ne lignis ignem latenter immitteret. Cunq; populus acceſſiſſet: ſumens.xii.lapides.ſecundum tribus hæbraici populi:cõſtituit ex eis altare:& circam illud fecit foueam ualde profundam:& impoſuit ligna ſuper altare:& eis ſuperpoſuit hoſtias: præceptiq; ut quatuor ydriæ de fonte completæ deferentur ſuper altare:donec fouea quæ aquam ſparſam exaltari ſuſcipiebat:impleta maneret. Quo facto:cœpit orare deũ:atq; clamare:ut erráti populo

multo iam tempore:ſuam manifeſtam faceret poteſtatem. Cunq; hoc dixiſſet:repente ignis de cælo uidente populo cecidit ſuper aram:& conſumpſit hoſtias uniuerſas:ita ut etiam aqua ipſa concremarentur & locus ad cinerem uſq; perduceretur:& hactenus ita perdurat. Hoc uidentes iſraelite ceciderunt in terram & adorauerunt unum deum:ſolum:maximum:uerumq; clamantes:alios uero fallaciter ſe & uana opinione coluiſſe. Tunc compræhendentes prophetas ſuos: cunctos helya præcipiente peremerunt.Dixitq; propheta regi. Perge ad cõſuſuium tuum: nihil decetero cogitans:poſt paululum náq; a deo ymbrem largiſſimum uidebis effundi. Igitur ahab poſt hæc uerba diſceſſit:helyas autem in culmen carmeli montis aſcendens:poſitis in terra genibus:eiuſq; coniungẽs caput orauit.Quo facto iuſſit ut eius miniſter pergẽs in quendam ſcopulum ad mare reſpiceret:& ſi aliunde nubem ſuſcitari uideret:& referret. Tunc etei erat aer ualde puriſſimus & ſerenitate perſpicuus.Quo aſcendente ſepius:nihilq; uidere ſe dicẽte:dum ſepties hoc feciſſet:ait ſe uidere aerem aliquo modo non tamen amplius quam unius hominis ueſtigio nigreſcẽtem. Quod dum audiſſet helyas:miſit ad ahab iubens ut ad ciuitatem citius abiret: antequam ymbrem prorumperet.Qui mox in urbem iezrael feſtinus aduenit.Tunc repente ſiquidem aere obducto caligine & nubibus adoperto ſpecie uehemẽs ortus eſt & uberrimus ymber effuſus.Propheta uero diuinitus inſpiratus:ante currum regis ad ciuitatem iezrael uſq; perrexit. Audiens itaq; uxor ahab iezabel:& ſigna quæ fuerát ab helya celebrata:& q; prophetas eius iterfecerat::indignata miſit ad eum nuncios:& per eos interminata eſt ſe eum ita interfecturum:ſicut perdiderat ille eius prophetas.Tunc formidans helyas:fugit í ciuitatem nomine berſabeæ: hæc eſt autem in ultimo ſortis iudæ:in terra idumeorum:quo relinquens ſuum miniſtrum:abſceſſit in heremum:& orauit ut moreretur:non enim ſe meliorem eſſe patrum dicens: ut illis perditis ipſe uiuere aliquatenus exoptaret. Quo facto:circa quandam arborem obdormiuit.Et cum eũ aliquis excitaſſet:ſurgens inuenit cibum & aquam.Comedens autem & percipiens ex illius cibi refectione uirtutem:uenit ad montem ſyna:ubi moyſes leges a deo dicitur accepiſſe: inueniẽſq; in eo ſpeluncã quandá:igreſſus in eá cõmorabatur. Cunq; eũ uox quédá ex ícerto facta requireret:ut qd illic adeét:& cur relinq̃ret ciuitaté:ait:eo q; occidiſſet ꝓphetas aliẽigenoꝝ deoꝝ:& populo cõprobaſſet:qa unus ſit deus qué ab initio coluiſſent:& ob hoc ad ſuppliciũ q̃reret a regis uxore. Rurſus autẽ audiens:ut ſub diuũ ꝓcederet:& qd oporteret fieri altera die cognoſceret: ex ſpelunca digreſſus eſt:& facto ſubito terremotu:ſplendorem fulgẽtis ignis íſpexit: factoq; ſilẽtio uox diuina nequaquam eum timere præcepit:quem nullus detinere poſſet inimicus:iuſſitq; ut domi reuertens:ungeret populo regem hieu:nam ſi filium in damaſco uero ſyriæ azabel:pro ſe autem prophetam conſtitueret helyſeum de ciuitate abela:ut totius impios populi perimeret: alios quidem azahel:alios autem hieu.Hæc audiens helyas ad regionem reuerſus eſt hæbreoꝝ: & inueniens helyſeum filium ſaphat arantem:& cũ eodem alios uſq; ad iuga duodecim accedẽs: proiecit ſuper eum pallium ſuum.Helyſeus autem cœpit prophetare:& relictis bobus ſecutus ẽ eum:rogans eum ut permitteret:quatenus parentes proprios ſalutaret.Quo iubente ut faceret: ualedices eis ſecutus eſt: & fuit helyæ cũcto tẽpore eius uitæ diſcipulus & miniſter.De hoc itaq; propheta hæc dixiſſe ſufficiat.

Cap.XI.

Vidam igitur naboth de azari ciuitate regio agro uicinus: rogante rege ut ei uicinũ agrum quolibet precio uenundaret:quatenus eo coniuncto poſſeſſionem faceret potiorem qui ſi nollet pecunias:acciperet ex eius agris quem uellet eligere:naboth dicẽte:hoc ſe facere nolle:ſed paternam ſortẽ eligere ac poſſidere cõtriſtatus rex:qui alias q; alienum prædium non poſſet accipere:neq; lauacris uſus eſt:neq; cibis.Iezabel autẽ uxor ſua requiſiuit:cur ita tribularet:cum neq; balnea:neq; prandium appeteret: neq; cœnam narrauit ei naboth ſuperbiam:& quia dum præ manſuetis ſermonibus & inferioribus a regia dignitate locutus ei fuiſſet:non impetrando quæ popoſcerat:pertuliſſet iniuriam.Illa uero rogabat:ut puſillanimitate triſticiaq; recederet:ſuo corpori ſolenniter prouideret:ſe dicens de naboth ſupplicio cogitare. Quæ miſit litteras ad iudicem iſraelitaꝝ ex nomine ahab:iubẽs ut ieiunarent omnes: & habito conuentu:naboth facerent præſidere:cum utiq; inſignis eſſet genere & inſtruerẽt tres quoſdam uiros audaces:qui contra eum teſtimonium quaſi deũ blaſphemaſſet & regem: & hoc modo perimeretur. Naboth itaq; ſecundum ſcripta reginæ & teſtimonio contra ſe perhibito quaſi deum blaſphemaſſet & regem:lapidatus & mortuus eſt.Audiens autẽ hæc iezabel:ad regẽ ingreſſa mox eſt:eiq; dixit:ut uineá naboth gratis acciperet. Ahab autem letatus í his quæ acta ſunt:exiliens e lecto:pergebat uineam naboth inſpecturus.In hoc indignatus deus:miſit prophetam helyam ad agrum naboth:quatenus ad ahab accederet:eiq; de his quæ fuerant geſta loqueretur:& q; occidens uerum dominũ agri:ipſe illius hereditaté poſſideret iniuſte. Cunq; ueniſſet

ad eum: dicente rege quid uellet: ait: quia pcō pollutum eum inuenisset: in illo loco in quo naboth mortuus a canibus uidebatur fuisse deuoratus: eius sanguinem & uxoris fundēdum: & omne genus eius esse pitug: eo q huiusmodi impietates efficerit: & contra leges patrias ciuē iniuste peremerit. Contristatus autem ahab: & penitentiam agens: ingressus est: & indutus sacco nudis pedibus ambulabat: non appetens penitus cibum: & peccata sua confitens: & deū hoc mō placare cōtendēs. Tunc deus prophetæ dixit: ahab quidem uiuente: eius generis differendū esse supplicium: sed eius filii temporibus inferendum. Et hæc quidem helyas regi dixit: & abscessit. His itaq; temporibus adadus filius adadi regis syriæ & damasci: collecto prouinciæ totius exercitu & triginta duog; regum solatiis habitantium trans eufraten: contra ahab castrametatus est. Ille uero cum par nō esset exercitu ad dimicandum non præsumpsit accedere: sed oia necessaria in ciuitatibus munitis includens: ipse mansit in samaria. Habebat enim hæc muros ualde fortissimos: & erat inexpugnabilis obsidentibus. Rex uero syrog; exercitu sumpto uenit ad samariā: & obediens eā: preconē misit ad ahab: petens: ut eius legatos susciperet: & quid uellent agnosceret. Quod dum rex israelitag; fieri permisisset: uenientes legati ante regem dixerunt: diuitias filios & uxores ahab adado regi dandas: & si promitteret hæc ita facienda: ut tolleret horum quæcūq; uellet: castra solueret: & ab obsessione cessaret. Ahab autem legatis dixit: ut euntes suo dicerent regi: quia & ipse & omnes eius possessio forent. Hæc illis renunciantibus: misit denuo dicens: altera die missurum se famulos: qui eius regalia perscrutarentur: & amicog; & cognatorū domos: & quicquid in eis optimū reperirent auferrent: & quæ displicerent: sola relinquerent. Ahab itaq; secunda legatione syrog; regis uehementer affectus: collecto populo in ecclesiam dixit: quia ipse quidem paratus fuerit pro salute & pace cunctog; & uxores suas: & filios & omnem dare possessionem: & quia hæc syrorum prima legatione quesisset nūc inquit denuo missa legatione petit p scrutandas domos: ut quicquid in eis optimum inuenire possit auferat: & occasionem hanc machinans ad pugnam: & sciens quia meis rebus non pepercisset: ad uestras accessit: ego uero quod uobis placuerit exhibeo. Populus autem respondit: ei non obediendum: sed potius contenendū esse: & ad pugnandum se præparatos existere. Legatis itaq; rex respondit: ut abeūtes diceret: quia primæ quidem petitiōi esset paratus obedire manere autem pro ciuium securitate se sollicitum dicens: nec secundam petitionem posse implere: dimisit eos. Adadus autem audiens hæc potius indignatus: tertiam legationem misit ad ahab īterminādo atq; dicēdo: q altiorem terræ cōgerie muris de qbus ille præsumebat erigeret: singulos terræ pugillos de exercitu eius unusquisq; portaret: & his eum interminationibus deterrebat. Ahab autem respondente quia non deberet gloriari qui esset accintus: sed qui bello superior demōstratus: legati uenientes: & regem cum trigīta duobus regibus qui in eius solatio uenerant inuenientes in epulis: ei renunciauerunt respōsum. At ille repente precepit circūdari ciuitatem: & aggeres circa eam extolli: & nullo modo obsessionem relinqui. Ahab autem his gestis: erat cum omni populo in angustia constitutus. Tunc tamē securior factus est: a formidineq; releuatus: cum ad eum quidam propheta ueniret atq; dixisset: promisisse deum: ut tanta hostium milia eius ditioni cōtraderet. Quo requirente per quos hæc uictoria proueniret: per filios inquit principum: te scilicet eorum impitiā precedente. Conuocās autem filios principum rex: inuenit quasi centum trigintaduos: agnoscensq; syrum ad conuiuiū fuisse conuersum: aperiens portas: filios principum mox emisit. Exploratoribus autem renunciantibus adado quid gereretur: destinauit qui eis occurrerent precipiens ut si quidem ad prælīū uenirent: eos ad se legatos adducerent: si uero pacifici essent: idem efficerent. Ahab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidiis. Porro filii principum congressi syrorum custodibus: multos eog; interemerūt: & alios usq; ad castra secuti sunt. Videns autem eos rex israelitag; uincentes: etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in syros irruentes: prævaluerūt eis. Non enim syri superabant eos super se sic inopinabiliter fuisse uenturos. Quos propterea inuenientes nudos & ebrios: ita persecuti sūt: ut illi etiā relīquerent fugiētes: & uix i equo rex potuisset euadere. Ahab autem multos in itinere persecutos interfecit syrog;: & eorum castra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non peruas & currum adadi: & equos quæ sumens in ciuitatem denuo remeauit. Dicente uero propheta: ut præpararet exercitum: quia futuro anno denuo super eum syri reuerterentur: ahab in ciuitate hæc agebat. Adad autem cum quanto potuit exercitu de prælio liberatus: cum amicis propriis cogitabat: quemadmodum cum israelitis denuo dimicaret. Qui in montibus equidem non pugnandum esse dixerunt: quasi deus eorum in locis talibus preualeret: & propterea tunc ab eis essent uicti: sed si in campo gereret bella deuincerent. Super hoc consilium dabant: ut reges qui uenerunt in solatium: ad propria remeare dimitteret: & eog; exercitum ad prælīū retinens: satrapas ordinaret: & in loco occisog; exercitū

de prouincia eorum eligeret:& equos:curruſq; ſuppleret.Credens hæc ſibi bene fuiſſe dicta rex ſyrorum:diſponebat exercitum: ueriſq; tempore caſtra mouens:accedebat ſuper hæbreos:ueniensq; in ciuitatem apheca:in magno campo caſtra conſtituit.Ahab uero occurrens ei cū ſua uirtute e diuerſo tabernacula ſua fixit. Erat autem quantum ad ſyrum puus ualde eius exercitus. Tūc rurſus acceſſit ad eum propheta: & uictoriam deum dare promiſit:ſuamq; uirtutem oſtendere:qui nō ſolū in montibus:ſed etiam ī cāpis uictor exiſteret:quod apud ſyros nō ita cōſtaret. Igitur diebus ſeptē caſtris poſitis quieſcebāt ſeptima uero diluculo p̄cedentibus hoſtibus aciēq; conſtituentibus: ad pugnandum e diuerſo & ahab ſuum egit exercitū.Tunc congreſſi robuſtiſſima dimicatione commiſſa:hoſtes conuertit in fugam & ad eorum interitum proſequēs imminebat.Illi uero ſuis curribus impediti ab inuicem ſunt extincti:pauciq; diffugere ualuerūt in ciuitatem aphecath.Sed & ipſi ſunt mortui:muris enim cadentibus ſuper eos uiginti ſeptem milia defecerunt.In p̄lio autem centum milia ſunt occiſa.Rex autem ſyroꝝ adadus fugiens cum quibuſdam fideliſſimis ſeruuloꝝ ſub terraneo loco eſt celatus.Cui dum dixiſſent ſerui:quia clemētes eſſent & miſericordes iſraelite:& poſſent modo conſueto roganti ſalutem ei conferre:ſi euntes rogarent ahab:dimiſit eos hoc agere.Tunc illi induti ſaccis & reſtibus capita ſua alligātes:ſic enim olim captiui rogabant ſyri:ad ahab uenerunt petētes eum:ut adadus rex mereretur ſalutē: quæ gratia eius proprius foret ſeruus.Ille uero dicens:ſe libenter eum ſuſcipere ſi uiueret:nec in p̄lio defeciſſet:honorem quoq; atq; deuotionem exhibituꝝ ſe ei ut fratri debitā promiſit.Tunc illi accipientes iuſiurandum:ut nihil pateretur aduerſum:eduxerūt eum de loco:in quo uidebaſ eſſe celatus:& ſedenti in curru ahab obtulerūt.Qui cum adoraſſet eum:dans ei ahab dexteram lauauit eum in currū:& oſculatus eſt eum:iuſſitq; eſſe ſecuꝝ:dicens:ut nihil mali deberet decetero formidare. Adad autem gratias egit:& nullo tēpore ſe obliuiſci hæc beneficia cōpromiſit: ſed etiam ciuitates iſraelitaꝝ quas abſtulerant reges ante eum redditurꝝ ſe dixit & damaſcum:ut ita rex hæbreoꝝ egrederetur ad ſua:ſicut maiores eoꝝ in ſamariam. Celebratis itaq; federibus inter eos ahab multis muneribus donatum adadum:ad propriū dimiſit imperium. Igitur bellū adadi regis ſyroꝝ quod habuit aduerſus ahab:& iſraelitas:hoc modo terminatū eſt.Interea quidam propheta nomine micheas:accedens ad unum iſraelitaꝝ:petit ut eum in capite pro uoluntate dei percuteret. Quo nolente:prædixit ei:quia eo q; īobediens eſſet deo:eiuſq; p̄cepto:leone occurrente perimeretur. Quod dum illi hōi contigiſſet:acceſſit propheta rurſus ad alium : & idem ut faceret īpauit. Qui dum percuſſiſſet eum & eius uerticem cruciaſſet:alligato capite ac ceſſit ad regem dicens:quia dum eſſet in exercitu cōſtitutus:accepiſſet a quodā tribuno ſeruādū captiuum:ſibiq; ab eo dictum:ut ſi captiuus fugeret:ipſe moreretur:quo fugiēte is qui eum tradiderat mortem ei minaretur inferre.Tunc reſpondēte ahab mortem ei imminere iuſtiſſimam: ſoluens caput agnitus eſt micheas eſſe propheta.Hac enī pabola utebatur;ꝑpter ſermones quos erat ei dicturus.Ait nanq; quia cum deus ei cōceſſiſſet ut ſuppliciū hoſtis euaderet:ipſe inimicū eius adadum qui deum blaſphemauerat dimiſiſſet : ꝑpterea deus decreuiſſet ipſum quidem ab illo p̄mi:populum uero ab eius exercitus inuaſione conſumi.Iratus ergo ahab propheteæ: illum quidem clauſum ſeruari iuſſit.Confuſus autem micheæ ſermonibus:ad ſuam domū remeauit. Igitur de ahab hæc dixiſſe ſufficiat. Reuertar autem ad regem hieroſolymorum ioſaphat:is enī agens ſuum imperium &exercitum in ciuitatibus: & ſubiectoꝝ prouinciam uniuerſam conſtituens:non minores quā auus eius abias tempore quo hieroboā ſuper decem tribus regnauerat munitiones ubiq; collocauit.Habuit enim propiciam & coopatricem ſibi diuinitatē : cum eſſet iuſtus & pius:& quod boni corā deo faceret:ſingulis diebus inquireret.Honorabant autē eum reges in circuitu conſtituti cōferentes pecunias:ita ut diuinitas habeŕt āpliſſimas:& gloriā ualde p̄claram.Anno ſiquidē tertio regni ſui:cōuocans prouinciæ p̄ncipes & ſacerdotes iuſſit ut pagrantes ubiq; omnem populū ſub eo conſtitutū:docerēt p ſingulas ciuitates moſaicas leges: ut eas ſine p̄uaricatione ſeruarent:& circa eius religionē deuoti ſuper exiſterent.In his eteni cuncta multitudo ita gauiſa eſt:ut nec amplecteret potius:neq; diligeŕt q̄ ſeruare leges.Sed etiā cōfines nimis amabant ioſaphat. Cunq; etiā pacis fœdera celebrarent:eiq; paleſtini ſolita tributa redderent:& arabes ānis ſingulis miniſtrarēt:agnas duo milia & totidē arietes:muniuit maxias ciuitates atq; fortiſſimas:& exercitus i eis cōtra hoſtes & arma p̄parauit. Tūc enī erat ei ex tribu q̄dē iuda armatoꝝ exercitus trecēta milia uiroꝝ:quoꝝ p̄cipatū hēbat edorus:ioānes aūt ducētoꝝ miliū p̄ceps erat:hos ipſe duxit.Tribū bēiamī habuit archarius:ducēta milia.Alter aūt p̄ceps militiæ noīe gozonat:armatoꝝ hēbat cētū milia:& poſt hos alia centū milia q̄ regi famulabāt: quos direxit ad muniſſimas ciuitates.Is filio ſuo ioram accepit uxorē filiā ahab:qui decē tribubus īmpabat:noīe gotholiā.Cūq; poſt tpus ad ſamariā prexiſſet:opulēter eū ahab ſuſcepit:& populo

qui eũ ſecutus fuerat:clarã ualde largitaté hoſpitalitatis exhibuit: id eſt tritici & uini & pecudũ ubertatem:rogauitq; ut contra regem ſyroꝝ ei ſolatia non negaret:quatenus ramoth ciuitatem in galaad conſtitutam auferret:quæ eius patris primo fuerat:& a patre tunc regis ſyriæ uideref ablata.Promittés uero ioſaphat ſolatia ſe daturum:quamuis non ab illius minor erat eius exercitus:& euocáte ex hieroſolymis ad ſamariam ſuum populũ:egreſſi foris ciuitaté ambo reges & in propriis ſolis utriq; reſidentes:ſuum exercitum diſponebant.Ioſaphat autem inter hæc iuſſit: ut ſi prophetarum quidam adeſſent:euocati conſulerẽtur:ſi eſſet eo tẽpore prælium contra ſyrum agendum.Fuerat nanq; tunc pax ahab una cum ſyro ꝓmanés annis tribus:exquo eũ poſt captiuitaté dimiſerat ad propria remeare uſq; ad illũ diem.Vocás ergo ahab ꝓphetas ſuos quaſi numero quadringentos:iuſſit conſulere deũ:ſi ei uictoriã contra adadũ pugnãdi concederet: & captionem ciuitatis propter quã bellũ præpararet inferre. Prophetis autem dicentibus pugnare ſimul & uincere:& ſyꝝ eſſe captiuandum ſicut & prius:intelligens in eoꝝ ſermonibus ioſaphat quia ſunt falſi prophetæ:requirebat ahab regẽ:ſi alter aliquis eſſet ꝓpheta dei ut certius de futuris agnoſcerent.Ahab autẽ eſſe quendã dixit:ſed inuiſum ſibimet hoiem:eo ꝙ mala ꝓphetaret: & prædixiſſet eũ morituꝝ a ſyroꝝ rege deuictũ: quapropter tũc in cuſtodia teneretur: cuius nomen erat micheas filius obedi. Cũq; petiſſet ioſaphat eũ uocari:miſit eunuchum & eduxit eum. Et dum eunuchus iſſet:ídicauit ei omnes alios prophetas regi uictoriã prædixiſſe.Ille uero dicés nihil ſe aliud de rege fore dictuꝝ:niſi quod deus í ore eius potuiſſet:cum ueniſſet ad ahab eũq; coniuraſſet:ut id quod uerum eſſet ediceret:ait oſtendiſſe ſibi deum fugientes iſraelitas:& eſſe í perſecutione ſyrorum:& ab eis cunctos diſpergi per mõtes ſicut greges paſtoribus deſolatos dicebatq; ſignificatum ſibi eo ꝙ alii quidem reuerterentur ad propria: ipſum uero ſolummodo in prælio pimi.Cunq; micheas hæc dixiſſet:ad ioſaphat.Ahab ait. Nonne paulo ante ſignificaui tibi:qualis ſit circa me hominis huius affectus:& ꝙ peſſima prophetaret.Et cum micheas diceret ꝙ eum oporteret omnia quæ a deo predicebantur audire: & ꝙ falſi quidem prophetæ eum exacuerent:ut ſpe uictoriæ egrediretur ad bellum:immineret autẽ caſus eius í prælio erat ahab triſticia remiſſus.Interea ſedechias quidã falſus propheta accedens ad regem ait:non eſſe reſpiciendum micheam qui nihil diceret ueritatis: & inditio ſimul utebatur: helyam prophetaſſe in iezrael ciuitate in agro nathei ſanguinem eius a canibus lambendũ:ſicut & nabuthei: qui per eum a populo fuiſſet occiſus.Quibus ab illo ſic ꝓphetatis:micheã dicebat eſſe mendacẽ:quãdo meliori ꝓphetæ dicere uidebatur cõtraria:& ꝙ rex tertia die moreretur.Cognoſcetis inquit repente:ſi uera ſunt quæ dicit iſte:aut ſi poteſt ſpiritus ſancti habere uirtuté.Ceſus a me palmis nõ nocebit meæ manui:ſicuti ladã dextrã regis Hieroboam aridam fecit:dum eũ compræhendere uoluiſſet.Hoc enĩ omnibus notũ eſt.Cunq; ꝓcuſſiſſet micheã & nihil fuiſſet paſſus cõfortatus ahab in ſemetipſo:contra ſyroꝝ mouit exercitũ.Vincebat arbitror illud quod íminebat:& falſi ꝓphetæ uerba plus quã erat ueritas credibiliora faciebat:ut ex occaſione ꝓueniref ad finẽ.Tunc ſtans ſedechias & faciés cornua ferrea:dixit ad ahab:unũ ei manifeſtaſſet deus: in illis oẽm ſyriã ſubuertẽdã.Michea uero dicente:quia ſedechias poſt nõ multos dies í cubiculo ſe celaret & q̃reret poenã declinare ſui mendacii:iuſſit rex micheã in cuſtodiã duci amõ & ioas:prícipum ciuitatis:& nihil aliud amplius ei præter panẽ & aquã miniſtrari. Cap.XII.

Gif ahab & ioſaphat hieroſolymoꝝ rex ſumẽtes exercitũ:uenerũt í ramoth galaditis ciuitatẽ.Rex uero ſyroꝝ audiés eoꝝ aduẽtũ:ſuũ eis obiecit exercitũ:& nõ ꝓcul a ramoth caſtra fixit.Cõſtituerũt aũt inter ſe ahab & ioſaphat:ut ahab regiũ ſcema deponeret: hieroſolymoꝝ rex ꝓpria ſtola ueſtitus aſtaret í acie. Et illi q micheæ dcá cõtẽpſerat: præter habitũ regiũ & qđ debebaf euenit.Adad nãq; ſyriæ exercitui p̃cepat uniuerſo poſt prícipes ſuos: ut nullũ aliũ ꝓimerẽt:niſi tãtummõ iſraelitaꝝ regẽ.Syri uero fcá cõgreſſione uidentes ante aciẽ regẽ ioſaphat aſtãtẽ:& eũ credentes eſſe regẽ ahab:ípetũ fecerũt:eũq; circũdederũt. Dũq; appropiquãtes ipſum nõ eẽ ꝓcognoſcerẽt:receſſere poſt tergũ. Ab ortu nãq; diei uſq; ad ueſperã pugnãtes:& ꝓualéte mãdato regis:neminẽ occiderũt:q̃rentes ahab íterficere ſolũ:& íuenire nequerũt. Quidã uero aſtadi regis puer noíe adã:cũ ſagitaſſet íter hoſtes:regẽ ahab p̃ loricã í pulmõe ꝓcuſſit.At ille caſumſuũ exercitui mãifeſtare noluit:ne timoſ cõuerteref í fugã:ſed aurige p̃cepit: ut cõuerſo curru a ꝓlio declinaret.Grauiter ei & mortaliter fuerat ſagittatus:& uſq; ad occaſũ ſolis factus ex ſanguis íteriit.Igíf ſyroꝝ exercitus nocte ſupuéiéte ſignũ dáte p̃cone diſceſſit a caſtris: & agnoſcétes cũcti mortuũ ahab:ad ꝓpria ſũt reuerſi.Corpus aũt ahab ſui ad ſamariã referentes ſepelierũt:currũq; eius abluerũt í iazara fõte ſamariæ regis ſanguíe cruẽtatũ:& tũc cognouerũt helyæ ꝓphetiã fuiſſe uerã. Canes nãq; eius líxerũt ſãguiné:& meretrices ad fõté qđ erat reliquũ diluerũt.Mortuus eſt nãq; í ramoth:michea hũc ꝓdicẽte caſũ.Dũ ergo hæc ahab regi a duobus

ꝑphetis ꝑdicta uideaꝫ: oportet magnâ iudicari diuinitatẽ:& honorari ſemp & coli:& q̃ uera ſũt recipi: quã ea q̃ ꝑ cuiuſq̃ libidie dicũt cõpleti & arbitrâdũ:q̃ nihil utilius ẽ quã uiroꝝ taliũ præ ſentia:prebẽte ſecundũ deo:qđ unuſqſq; debeat obſeruare:& cogitandũ ex his quæ regi ꝓuenerunt:qa qđ debetur necꝫ dũ præſcitũ fuerit euitaꝫ:ſed repit ĩ aias hoĩum iutili ſpe blandiẽdo: & hoc mõ ſeducendo:donec a deo debita paſſio cõpleaꝫ.Hoc ergo mõ uideꝫ etiã ahab deceptus:ut prædicentibus quidem perditionẽ ſuam non crederet:prophetantibus aũt ea quæ delectabatur de ſe credendo moreretur.Cui ochozias ſucceſſit filius in ꝓgnum.

Aec inſunt ĩ nono libro Ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

Quemadmodum caſtrametatus eſt ioſaphat contra moabitas:& domino pugnante mirabiliter ſine prælio uicerit eos. Cap.ii.

De ochozia rege iſraelitaꝝ:ſeu demirabilibus helyæ prophetæ:& q̃ ſublatus eſt ab hominibus: relinquẽs diſcipulum helizeum. Cap.iii.

Rex ioram:rex ioſaphat:& rex idumeæ caſtra mouẽtes contra moabitas:depopulati ſunt terram eorum:& de morte ioſaphat:ſeu de mirabilibus helyſei prophetæ. Cap.iiii.

Caſtra ſyroꝝ & damaſci contra iorã regem iſraelitaꝝ: & quõ ipſe obſeſſus in ſamaria periculum famis & obſidionis inopinabiliter & mirabiliter euitauerit:& de morte adezer regis damaſci:cui ſucceſſit azahel ſeruus eius:qui multis malis affecit iſrael. Cap.v.

Quõ equiuocus regis iſrael iorã rex hieroſolymoꝝ: regꝝ apice potitus poſt ioſaphat & fratres & pr̃nos amicos occiderit:qua faciẽte iniqtate:idumea receſſit ab eo:& irruẽtibus ſup eum arabis: domus eius uxores & filii piter corruerũt:poſt quã calamitatem & ipſe mortuus eſt:cui ſucceſſit filius qui ſolus euaſerat:nomine ochozias alias ahazias. Cap.vi.

Quia ioram rex iſrael mortuus eſt a principe equitatus noĩe hieu interfectus:ſimul & hieroſolymorum rex ochozias alias ahazias:qui hieu mortuo ioram regnauit in ſamaria:& exterminauit domum ahab:& culturam baal cum ſacerdotibus eius:quare accepit repromiſſũ:filios eius eſſe regnaturos uſq; in quartam generationem. Cap.vii.

Quia ahab regis filia noĩe athalia:alias otholia:poſt mortẽ filii ſui ochoziæ hieroſolymis ĩperauit:quã interficiẽs põtifex ioiadas:filiũ ochoziæ ioas cõſtituit regem. Cap.viii.

Caſtra azael regis damaſcenoꝝ ſup iſraelitas:& quẽadmodũ uaſtata eoꝝ puicia & ciuitate ſamaria:rurſus poſt breue tẽpus caſtrametatus cõtra hieroſolymitas:multaſq; pecũias ab eoꝝ rege ꝓcipiens:remeauit in damaſcum:& de morte helyſei prophetæ: ſeu de uirtute quam oſtendit poſt mortem:in mortuo ſuſcitato. Cap.ix.

Quia amaſias hieroſolymoꝝ rex caſtrametatus cõtra idumeos & amalechitas:deuicit eos: & de contemptu ipſius in dominum. Cap.x.

De uindicta quæ ſecuta eſt eum per ioas regem iſraelitaꝝ:qui pugnans deuicit eum:& captũ duxit hieroſolymam:ubi deſtructa parte muri:& ablatis theſauris:regem a captiuitate reſoluit:& regreſſus eſt ſamariam. Cap.xi.

Bellum hieroboã regis iſraelitaꝝ cõtra ſyriã: & hiſtoria ionæ ꝓphetæ:& de ozia filio amaſiæ rege hieroſolymoꝝ:quõ gentes in circuitu poſitas ſubiugaret:& quã clarus fuerit:qui tamen uẽdicans ſibi honorẽ pontificalẽ:lepra pcuſſus eſt:& deficiens obiit. Cap.xii.

De malis quæ ꝓuenerũt iſraelitis ſub diuerſis regibus:a diuerſis regibus aſſyrioꝝ: & de ioathan oziæ filio rege hieroſolymoꝝ:& de prophetia naum prophetæ. Cap.xiii.

De malis quæ paſſus eſt rex achaz araſin rege ſyriæ: & phaceia rege iſrael: quare miſit nuncios ad regẽ aſſyrioꝝ petens ab eo ſolatiũ:qui ueniẽs damaſcũ cœpit:raſin regem eius occidit damaſcenos tranſtulit:& aſſyrios in damaſco cõſtituit:iſraelitas quoque grauiter afflixit. Cap.xiiii.

Quia rex aſſyrioꝝ oziã regẽ iſrael fecit ſibi tributariũ:& de ezechia filio achaz rege hieroſolymoꝝ q̃ iuſtus fuerit & religioſus:&qa ſpreuit regẽ aſſyrioꝝ. Cap.xv.

Quõ ſalmanazar rex aſſyrioꝝ caſtrametatus contra ſamariã:annis tribus eã obſidẽs cœpit:regẽ eius oziam captum abduxit:decem tribus de terra iſrael tranſmigrauit: in mediam & perſidam gentes alienigenas poſuit in ſamaria.

Continet hic liber tempus annoꝝ centum quinq̃ginta: & mẽſium.vi.

Incipit liber.viiii.antiquitatis iudaicæ

Oſaphat itaq; rege ad hieroſolymã remeante:poſt bellũ quo ſolatiũ ꝓbuerat achab cõtra adadũ regẽ ſyroꝝ:ſicut ꝑdiximus:occurrẽs hieu ꝓpheta culpauit eũ:cur achab ſolatia ꝓbuiſſet:hõi ĩpio pariter & maligno: deũ dicens moleſte qdẽ hoc ptuliſſe:ſed licet peccaſſet ualde:tamẽ ꝓp naturã eius optimã:ab ieur ſu hoſtiũ ꝓpercuſſe. Et tũc qdẽ ad gratiarum actionem rex & ad ſacrificia dei

conuerſus eſt.Poſt hæc aũt cœpit oẽm ſuam prouiciam circuire:& populũ edocere ut leges pet moyſen a deo datas oĩno ſeruarent:& pietaté circa deũ nihilominus exhiberẽt.Conſtituẽſq; iudices in unaquaq; ſui ĩperii ciuitate:p̃cepit ut,p nulla re ita cogitarent:quã ut iuſticiã populis exhiberent:& neq; munera:nec cuiuſpiã dignitaté pp iudiciale factũ aut diuitias aut genus conſiderarent:ſed oĩbus equa iura tribuerẽt: ſcientes quia etiã quæ occulte geruntur:a deo nõ ignorãtur. Hæc cum docuiſſet in unaquaq; ciuitate duarũ tribuum:in hieroſolymã denuo remeauit:cõſtituitq; ẽt ĩbi iudices a ſacerdotibus: & leuitis:atq; primatibus:monẽs:ut diligẽter & iuſta iuſticia cũcta diſponerẽt:ſin aũt de rebus maioribus qdã cõtribuliũ ex aliis ciuitatibus eos cõſulerẽt:cũ maxio ſtudio eis & iuſtiſſime reſpõderẽt:quãdo rectũ deberet eſſe iudiciũ in ea ciuitate cõſtitutum:ubi & templũ dei & habitaculũ erat ĩperatoris.Hoꝝ aũt principes cõſtituit amariã ſacerdotem:& ſabadiã qui erat de tribu iuda.Rex igit hoc mõ cuncta diſpoſuit.Eo náq; tpe caſtrametati ſunt aduerſus eũ ammanite alias ámonite & moabite:ſumentes ſecũ arabum maximã legionẽ: & caſtra poſuerũt apud gaddi ciuitatẽ:quæ eſt circa paludẽ aſſaltidẽ trecentis ſtadiis pcul ab hieroſolymis:in qua naſcitur palma præcipua ſimul & opobalſamũ.Audiens aũt ioſaphat:quõ hoſtes tranſeuntes paludẽ:in eius prouinciã deueniſſent:& metuens:cõuocauit in cetu populũ hieroſolymoꝝ in diuino ſacrario:& ſtans contra facié templi orabat:& inuocabat deũ ut ſibi ſuum auxilium p̃beret & robur:quatenus hoſtibus præualeret: dum & is qui templũ ipſum edificauerat hoc rogaſſet:ut ipſe cõtra hoſtes dimicaret:& præſumentes contra eos manus inferre cõprimeret q utiq; ob,hoc uenerunt:ut terrã quã eis ipſe præbuerat:molirent auferre.Hæc aũt orauit deflens:ſimul & populus uniuerſis cum uxoribus atq; filiis ſupplicauerunt.Quo facto:quidã iezel propheta progreſſus in mediũ cetum:clamauit ad populum dicens & regem. quia deus eoꝝ preces audiſſet:& contra hoſtes ſine dubio debuiſſet dimicare:præcepitq; ut altero die electo exercitu occurrerent hoſtibus:eoſq; inuenirent ab hieroſolyma in aſcenſu gaddi: qui lucis dicitur culmẽ: & cõtra eos quidẽ nõ dimicarent: ſed tantũmodo ſtarent:uidentes quõ diuinitas eos expugnaret.Hæc uero dicente propheta:rex equidem & populus in terra proſtratus:deo gratias retulerunt:leuite aũt in organis ſolennibuſ inceſſanter dicebant hymnos.Die itaq; facto:procedẽs rex in deſertũ ſub ciuitate thecua:dixit ad populũ quia oporteret pphetæ audire uerbum: & ad bellum die illa non cõgredi:ſed proponi debere ſacerdotes cũ tubis & leuitas ut hymnũ dicẽtes: ſic deo gratias agerent:quaſi alias quõ hæbreoꝝ ,puinciã ab hoſtibus liberaſſet. Placuit ſentẽtia regis:& q̃ p̃ceperat agebant.Deus aũt terroré maximũ & tumultũ ſup ámanitas ĩmiſit:& credẽtes inter ſe hoſtes ſuos:mutuis ſe uulneribuſ occiderũt:ita ut ex tãta militia nullus pœnitus euaſiſſet.Ioſaphat aũt reſpiciens in cõuallẽ:ubi hoſtiũ erat exercitus: & uidẽs eam plenã corporibus mortuoꝝ:letatus eſt in dei ſolacio ſic inopinabiliter euidẽterq; allato:ut nõ laborãtibus illis ipe victoriã cõtuliſſet:iuſſitq; ut exercitus hoſtiũ caſtra diriperet:& mortuos expoliaret:diebuſq; tribus exuentes eos pœne defecerũt:tanta erat multitudo utiq; peremptoꝝ. Quarto uero die oĩs populus congregatus in quadã cõualle: de uirtute & ſolaciis benedixit deũ:p qua re etiam locus ipſe uocatus eſt cõuallis benedictiõis. Exinde ducẽs exercitũ ad hieroſolymã rex: multis diebus ad hoſtias eſt cõuerſus & epiſtolas.Igit poſtq̃ hãc eius uaſtationẽ alienigene gẽtes audiebant: oẽs ualde ſũt territe: deũ eius auxiliatorẽ eẽ apte uidẽtes.Ioſaphat itaq; ex illo tẽpor cũ magna gloria & iuſticia:diuinæq; pietatis amor degebat.Fuit aũt amicus & achab filio iſraelitarũ regi.Cũ quo cõmuniõe facta in cõſtructõne nauiũ quæ a portu nauigarẽt in ophir tractarũ:nequaquã ãniſum ſuum ĩplere præualuit:naues enim præ magnitudine parierunt:& propterea naues ulterius non inſtruxit.Circa ioſaphat igit hæc ſunt geſta. Cap.II.

Chab uero filius regnauit in iſrael in ſamaria degens malignus homo:& per oĩa ſimilis utroq; parenti:& hieroboam:qui prius iniquitatem fecerat:& populũ decipere inchoauerat.Cunq; iã ĩ regno ſecũdũ hãret annũ:rex moabitarũ rebellauit ei:& tributa quæ achab alias ahab eius pr̃ reddebat:miniſtrar ceſſabat. Contigit aũt ut ochozias cũ deſcẽderet de ſupioribus domus ſuæ caderet:& cũ lãgueret:miſit ad deũ acharo muſcã:hoc ei erat nomẽ illi deo:& cõſuluit de ſalute ſua.Apparauitq; deus heliiæ pphetæ præcipiens ut miſſis a rege nũtiis occurreret:eoſq; requireret ſi deũ ,ppriũ iſraelitarũ populus non haberet:& ideo miſiſſet rex eoꝝ ad alienũ deũ:ut de ſalute ſua cõſuleret:ſimul & ut faceret eos ad regẽ reuerti:eiq; dicerẽt:q̃ nõ euaderet hũc languorẽ.Heliia uero dei faciẽte p̃cepta:audientes nũtii ad regẽ ſunt continuo regreſſi:admiratiq; reuerſiõis uelocitatẽ:& requenti cãm: dixerũt occurriſſe ſibi q̃ndã hoiem:& ,phibuiſſe quidẽ eos ulterius ,pcedere:reuertẽtes aũt nos tibi dicere ex mãdato iſraelitarum dei mãdauit:q̃ non poſſis ab hac egritudine liberari.Rege præcipiente:ut ei hoiem q talia dixerat indicarent dixerunt eſſe uirũ hyrſutum:& pellicia zona circundatũ.Ille uero per hæc

agnoſcens helyam eſſe quẽ nuntii deſignabant:miſit ad eum tribunum & quinquaginta armatos:ut eũ adducerent. Tribunus aũt qui miſſus fuerat inueniẽs heliiã in montis uertice reſidẽtẽ: petebat ut deſcendẽs ueniret ad regẽ quõ ille iuſſiſſet:qui ſi nollet:duceretur ſuitus. Cui heliias: ut agnoſcas ſquit me prophetã uerum exiſtere: deſcendẽs ignis e cælo cõſumat & milites tuos & te. Continuo ueniens flãma:conſumpſit & tribunũ:& qui cũ illo pariter erant. Hac pditione regi denunciata:nimis iratus ad heliiã tribunũ alium cum totidẽ miſit armatis. Qui cum ueniſſet ad prophetã: credẽs ſe eũ uiolenter adducere:ſi noluiſſet ſponte uenire:orans iterũ ꝓpheta & eũ ſicut prioré fecit igne conſumi. Agnoſcens hoc rex:etiã tertiũ deſtinabat. Ille uero cum eẽt ſapiẽs & more ualde mitiſſimus:ueniens ad locum ubi erat heliias:ei nimis blande locutus eſt:dicẽs q̃ inuitus regiæ iuſſioni parens ueniret ad eũ:& priores nõ uoluntarie ſed coacti neceſſitate ueniſſent:rogabatq; ut illius & qui cũ eo uenerant armatoꝝ haberet miſericordiã:& deſcendẽs ueniret ad regẽ: Heliias aũt ſuſcipiens manſuetudinẽ:& uerboꝝ eius urbanitatem:deſcendẽs ſecutus eſt eum. Cunq; ueniſſet ad regẽ: ꝓphetauit ei dicens:hæc ſibi indicaſſe deũ eo q̃ rex eũ ſpreuiſſet quaſi non eſſet deus:& non uere de eius languore prædicere ualuiſſet: ac miſiſſet ad deũ acharõ ut conſuleret qualis ei terminus languoris accederet ob quã rem ſquit congnoſce te moriturũ. Et ille itaq; paruo tẽpore tranſacto:ſicut prædixerat heliias extinctus eſt. Cui ſucceſſit in regno frater eius ioram:ná ſine filio mortuus eſt:hic uero ioram par fuit achab malignitate:regnauitq; annis.xii. homo iniquitate circa deũ & impietate plenus. Nam relinquens culturam ſui dei deos uenerabatur extraneos:erat enim in aliis nimis acerbus & peſſimus. Illo ſiquidẽ tempore heliias ab hoĩbus eſt ablatus:& uſq; ad hodiernum diẽ nullus finẽ eius cognouit. Diſcipulũ uero ſicut prædiximus reliquit helizeũ. De heliia tamẽ & enoch qui fuit ante diluuium in libris ſcriptum eſt:quia ſublati ſunt quoꝝ mortẽ nemo cognouit.

Cap. III.

VScipiens itaq; regnum ioram:contra regẽ moabitaꝝ mouit exercitum:qui ſicut ſupradiximus ab eius fratre receſſerat:dum pater eorum achab tributa ſolueret:ouium cum lanis ſuis ducenta milia. Congregans ergo ioram exercitum:miſit etiam ad ioſaphat:rogãs eũ cum eẽt olim eius patris amicus: ut ei ſolatium cõtra ammanitas alias ammonitas pugnaturo præberet:qui ab eius receſſiſſet imperio. Tunc ille non ſolum ſe adiuturem eſſe compromiſit:ſed etiam regẽ idumeæ qui ſub eo erat compulſurum: ut ei quoq; ad pugnam occurreret. Ioram aũt talibus promiſſiõibus ſolatioꝝ ab ioſaphat rege perceptis: ſumpto exercitu uenit in hieroſolymam:& clare nimis ab hieroſolymoꝝ rege ſuſceptus eſt: placuitq; eis ut itinera ab hoſtes per deſerta facerẽt idumeæ:non credẽtibus inimicis:quia exinde eis fieri potuiſſet inuaſio. Tres ergo reges ab hieroſolymis properabant:hoc eſt rex hieroſolymoꝝ:& iſraelitarum & idumeæ:& dum ſeptẽ diebus peragraſſent iter:ad inopiam aquæ exercitus & iumẽta uenerunt:cum duces eoꝝ ignorantia itineris oberraſſent. Et omnes hi quidem erant in anguſtia cõſtituti:præcipue tamẽ ioram:qui nimia triſtitia faciẽte clamauit ad dominũ. Quid mali facientes deduxiſti tres reges:ut ſine bello tradantur regi moabitaꝝ. Quẽ ioſaphat cõfortabat cum eſſet iuſtus. Qui mittẽs in oẽm exercitum:requirere præcepit: ſiquis in eo eſſet dei propheta ut per eũ audiret uoluntatẽ dei:& cognoſceret quid faciendũ eẽt. Et dum quidã famulus ioram dixiſſet ſe illic heliiæ diſcipulũ helizeum filium ſapha:monẽte ioſaphat: ad eum pariter reges tres aduenerunt. Dumq; ad ꝓphetæ caſtra ueniſſent:habebat aũt habitaculũ ſuum extra tabernacula conſtitutũ:conſulebãt eũ de futura militia præcipue tamẽ ioram. Qui dum diceret:ut illi moleſtus nõ eſſet:ſed potius ad ꝓphetas patris ſui matriſq; ꝓperaret:quos illi uenerarent quaſi uere eſſent:rex rogabat:& ſupplicabat:ut ꝓphetaret:& a periculo eos liberaret:illo uero iurãte per deum quia non reſponderet:niſi propter ioſaphat ſanctũ & iuſtũ:deducto ad medium quodã hoie ſciente pſallere:diuinitus inſpiratus:præcepit regibus:ut in torrente multos lacus effoderent:dicens. Neq; nube neq; ſpiritu aliquo flante. neq; ymbre diffuſo:uidebitis fluuiũ aqua plenũ: ita ut hoies & iumẽta ubertatis poculo ſatient:& id uobis nõ ſolũ deus donabit:ſed etiã hoſtes ſupabitis: & urbes moabitaꝝ munitiſſimas capietis:& arbores qdẽ incidetis pomiferas:& uaſtabitis ꝓuintiã: fontes aũt fluuioſq; dánabitis. Hæc propheta dicente:altera die priuſq̃ ſol orietur:torrés uehemẽter ifluxit. Cõtigerat aũt ut tribus diebus idumea uehemẽs ymber effunderet:ita ut exercitus & iumenta abundantia nimia irrigarentur. Cunq; audiſſent ammonite tres reges per deſertum contra ſe uenientes collecto exercitu rex eorum iuſſit: ut montana exercitus eius aggrederetur: ne latenter hoſtes prouintiã inuaderẽt. Et cũ nõ eẽt hæbreoꝝ moabitis procul exercitus:reſpicientes moabite orto ſole aquam in torrente ſanguine ſimilem: ſuſpicati ſunt: ut tres reges ſe inuicem peremiſſent: & fluuius eorum ſanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuiſſent: petierunt a rege ſuo:ut eos ad ſpolia hoſtium deſtinaret. Et impetu facto q̃ſi ad diuitias

præparatas ad inimicoꝝ castra uenerũt:& ſpe ſua decepti ſunt.Nã circundantes eos iſraelite:alii quidé eoꝝ perempti:alii p uniuerſam ꝓuintiã ſunt diſpſi. Tres ergo reges ígrediétes moabituꝝ ciuitates:& eas ſubuerterũt:& agros eoꝝ depoꝓulati ſunt:& uehemẽter exterminauerũt:replentes eos ex lapidibus torrétis:& arbores optimas abſciderũt:& fonté aquaꝝ piter obſtruxerũt:ac muros uſq; ad fundaméta depoſuerũt.Rex aũt moabitaꝝ dũ pſecutioné & obſeſſioné nimiã pateretur & uideret ciuitaté capi poſſe:ípetũ fecit cũ ſeptingẽtis uiris: ut iter hoſtiũ caſtra quoquo poſſet mõ effugeret:qđ tamẽ íplere nõ potuit.Nam ad quendã locũ ueniẽs ualde munitũ dũ ſugere nõ ualuiſſet:reuerſus in ciuitaté:opus deſpationis:& crudelis neceſſitatis ípleuit.Filiũ enim ſenioré q erat ei ſucceſſurus í regnũ:eleuás ſup murũ:ita ut a cũctis hoſtibus uideret:deo ímolauit holocauſtũ.Reges aũt uidẽtes hoc factũ:eius neceſſitatis habuerũt miſericordiá:& hũana cõ paſſione detéti:obſeſſioné ſoluerũt:& ſinguli ad ꝓpria remearũt.Ioſaphat aũt reuerſus í hieroſolymá in pace degebat:& cũ paucũ tpis poſt illud prælium uixiſſet:defunctus eſt.Qui uixit annis quidé ſexagíta:íperauit quíq; & uiginti magnificáq; meruit in hieroſolymis habere ſepulturã:ſimiliſq; fuit magnoꝝ opeꝝ dauid. Reliquit aũt filios multos: ſucceſſoré uero habuit ſenioré filium iorá.Is enĩ nomẽ hébat fratris mris ſuæ regis iſraelitaꝝ filii achab:alias ahab. Veniens autẽ de regione moabitide rex iſraelitaꝝ in ſamariã. habebat helizeũ ſicut ꝓphetam cuius actus uolo narrare.Sũt enĩ ualde præcipui & hiſtoria digni:ſicut ex libris ſacris dat agnoſci. Ad hunc enĩ cũ acceſſiſſet uxor abdie diſpẽſatoris achab:alias ahab:ei quæ dixiſſet qa nõ ignoraret:quõ uir eius liberaſſet a morte ꝓphetas dũ requiſiuit achab:alias ahab uxor iezabel eos occidere:& cõtracto ex debito:centũ ex eis occulte pauiſſet:& poſt eius mortẽ a creditoribus urgeret:atq; eius filii ad ſeruitiũ deducerent:ob quã cãm rogabat ut eius meritis miſereret operibus. & aliqđ ſolatiũ ad neceſſitaté præberet.Qui dũ reqſiſſet ſi quid héret in domo:aliud nihil eẽ ſibi reſpõdit:niſi paruum uas olei.Tunc ꝓpheta præcepit:ut multa uaſa uacua ſibimet a uicinis accõmodaret:& clauſis ianuis domus ſuæ:ex illo oleo in oía uaſa diffunderet:qa deus ea cũcta ípleret.Quod dũ mulier feciſſet:& eius filii unũquodq; obtuliſſent:cũ ípleta fuiſſent oía:& nullũ uacuũ remanſiſſet: ueniens ad ꝓphetã:nunciauit hoc ei.Ille uero conſiliũ dedit:ut oleũ uẽderet:& preciũ creditoribus daret:& ex ipſo olei precio qđ remaneret:ad alimentũ filioꝝ eius efficeret.Hoc ergo mõ hezeus mulierẽ a debito & a creditoꝝ iniuria liberauit. Inter hæc autẽ miſit helizeus ad iorã:ámonens:ut cuſtodiret locũ quendã in quo eé ſyroꝝ uolentiũ eũ occidere dicebat inſidias.Tunc rex ad uenationé præparatã nequaq; egreſſus eſt:obediens ꝓphetæ.Adadus aũt rex ſyroꝝ:dum ſe uidiſſet fuiſſe deceptũ:quaſi aliquis hoíum eius:iorã regi ſua cõſilia ꝓdidiſſet indignatus ueluti ꝓditores ſecretoꝝ regis occidere minabat:cũ utiq; hoc nulli alio niſi illis tatũmõ credidiſſet. Et dum ei quidam præſentiú dixiſſet:ne falſa opinione tenerentur:nec credcret quõ aliqui inimico eius conſiliũ ꝓdidiſſent:ſed helizeũ ꝓphetam oẽs regi factas inſidias indicaſſe:miſit requirés: in qua ciuitate habitaret helizeus.Illi uero qui miſſi fuerãt reuertentes: indicauerunt eũ in dothaĩ ciuitate cõmorari. Tũc adezer qui & adadus miſit ad ciuitaté multũ nimis exercitũ equeſtrium ſimul & curruũ:ut caperét helizeũ.Qui tota nocte circũeuntes urbẽ:nihil egerunt.Die itaq; facta:cognoſcens hoc ꝓphetæ miniſter quia hoſtes helizeũ cõprehendere niterent:ꝓphetæ quod agebatur aſſeruit.Ille uero ſecurus de auxilio dei conténebat hoſtes:miniſtrũq; metuẽté crebro fiduciá hñe præcipiebat:ſperás quõ oſtenderit deus uirtutis & ptãtis ſuæ pſentiá.Tunc deus prophetæ orationes exaudiens:multitudiné curruũ & armatoꝝ helizeum circũſtantiũ ut miniſter uideret oſtendit.ita ut ille remoto timore illa uiſione confortatus aſſiſteret.Poſt hæc autẽ helizeus rogabat deum:ut etiã hoſtiũ aſpectus obcecaret:& nebulã eis immitteret: per quã eũ inſpicere non ualerẽt.Quo facto:ueniẽs inter medios hoſtes requiſiuit:quẽ quererẽt.Illis aũt ꝓphetã ſe querere reſpondẽtibus helizeũ:promiſit ſe eũ traditurum:ſi ad ciuitaté in qua eẽt illũ ſequerẽtur.Qui præcedẽte propheta deo ſcilicet eoꝝ mẽte obcecante:cum feſtinatione ſequebant.Tũc helizeus deducés eos in ſamariam ad ioram regẽ:præcipue ut clauderẽtur portæ:& regis exercitus circa ſyros aſtare.Quo facto:rurſus orauit deum:ut hoſtium oculos aperiret:& caliginem ab eis auferret.Tum repente ab illa.cecitate reuocati:inuenerunt ſe inter medios inimicos exiſtere. Er obſtupeſcentes ſyri:in nimia ſunt anguſtia conſtituti:& cogitabant qualis utiq; liberatio potuiſſet eis ſic inopinabili & diuino opere prouenire. Tunc rege ioram conſulente prophetam: ſi eos iaculari præciperet:hoc fieri prohibuit helizeus:dicens iniuſtũ eſſe:qui lege bellica non capiuntur occidi: illos aũt nihil mali feciſſe í eius ꝓuitia:ſed neſcientes ad eum ueniſſe uirtute diuina.Dedit uero conſiliũ:ut & hoſpitalitatem eis præberet & menſa eius abſq; leſione fruerentur. Ioram ergo obediens prophetæ:dum conuiuia præbuiſſet opulentiſſima ſyris:dimiſit eos ad ꝓprium remeare regem.

Capitulum IIII.

Is uero redeuntibus:& quæ prouenerãt indicãtibus:admiratus adezer inopinabilẽ iſraelitarũ dei præſentia atq; uirtutẽ:piter & ꝓphetã:cui ſic adeſſet apte diuinitas:latenter iam nequaq̃ uoluit cõtra regẽ iſraelitarũ aliqd attentare:metuens helizeũ:ioram uero palam impugnare diſpoſuit:multitudine militiæ & exercitus ſui magnitudine ſe credens hoſtibus præ ualere.Caſtra itaq; metatus eſt cũ magna uirtute contra ioram:qui credens non ſe ſufficere ad reſiſtendum ſyris:ſemetipſum in ſamaria clauſit de muroꝝ munitõne cõfidens.Adezer aũt cogitãs quia ſi nõ poſſet machinationibus capere ciuitatẽ:tamen inopia ciboꝝ ſamaritas obſtrígeret:ad obſidionẽ ciuitatis acceſſit: & tãta fuit apud ioram neceſſariorũ inopia:ut ꝓp magnitudinẽ famis i ſamaria octoginta argenteis nũmiſmatibus caput aſini uenderet: quinq; uero argenteis nũmiſmatibus ſextarium fimi columbarũ ꝓ ſalute cõperabant hæbrei.Inter hæc timebat ioram:ne ꝓp famem tradaretur ciuitas inimicis:& muros quotidie circuibat atq; cuſtodes:ne quis ab eis ĩtus occultaretur & actus ciuitatis hoſtibus indicaret.Quod dum faceret:quadã clamãte aliq̃ muliere: domine miſerere:putãs eã aliquid cibi petiturã:iratus maledixit ei:ꝓ deũ dicẽs nec aream ſibi eẽ nec torcular:unde aliqd poſſet ei præbere. Cunq; illa nihil hoꝝ ſe diceret poſtulare: nec ꝓ cibo depoſcere:ſed ut eius cãm dignaret audire:iuſſit ut loqueret atq; diceret quæcunq; uellet.Tunc illa feciſſe ſe dixit cũ altera muliere uicina & amica ſua hãc pactionẽ:ut quõ famis ĩopia talis eẽt: interficerẽt filios ſuos utreq; maſculos:& ſingulis diebus comederẽt eos.Et ego ĩquit meũ occidi:& ꝓterito die meũ ambe comedimus hæc aũt nõ uult hoc facere:ſed pacta trãſcendit:& filium ſuũ ne comedat abſcondit. Hæc cũ audiſſet ioram:uehemẽter afflictus ẽ:& ſciſſa ueſte:crudeli uoce clamauit.Deinde iratus:helizeũ ꝓphetã ĩterficere uoluit:qa nõ ſupplicaret deo:cũ potuiſſent oẽs hoc modo a malis præſentibus liberari:& repẽte miſit:qui eius caput auferret.Ille itaq; ad necem ꝓphetæ pgebat:helyzeũ uero regis ira nõ latebat.Sedens aũt in domo ſua cũ diſcipulis ſuis indicauit eis:quia ioram homicide filius miſiſſet qui caput eius auferret ſed uos inq; dũ uenerit q miſſus eſt & ĩtrauerit:obſeruãtes ianuas claudite: eũq; paululũ retiete: ſecuturus eſt nãq; ueniẽs ad me rex eo q; eũ penituerit ſui ꝓcepti. Tũc illi helizei dicta fecerũt.Ioram uero penitẽtia ductus ob iram ſuã circa ꝓphetã & metuens ne eũ qui miſſus fuerat occideret:feſtinauit ut necẽ ꝓhiberet:& ꝓphetã a morte reduceret:uenienſq; culpabat eũ:cur a deo abſolutionẽ maloꝝ præſentiũ minime poſtularet:ſed ſic eos ĩterire deſpiceret.Hælyzeus aũt altera die ea hora qua uenerat rex ad eũ ꝓmiſit multã ciboꝝ copiã affinturã:ita ut uenderet ĩ publico duobus ſyclis ſatum ordei:& uno ſyclo ſimile ſatũ.Hoc aũt dictũ & ioram & qui cũ eo erãt cõuertit in gaudia: ꝓphetæ nãq; nõ poterant diſcredere ueritatẽ:ꝓp reꝝ præcedentiũ confirmationẽ: inopiãq; illius diei atq; miſeriã: ſpes iã futuræ abundantiæ leuigauit.Princeps autẽ ptis tertiæ cũ regi amicus eẽt;ſupra quẽ tunc ipſe rex incũbebat: incredibile eſt inquit o ꝓpheta qđ dicis:& ſicut ĩpoſſibile eſt: ut de cataractis cæli ordeũ pluat deus aut ſimilã ita nõ poteſt credi qđ a te nunc dicit adimpleri. Ad quẽ ꝓpheta hæc inquit uidebis hoc mõ fieri:ſed nõ guſtabis ex eis.Quæ ſcilicet ſicut ab helyzeo fuerãt prædicta cõpleta ſunt. Lex igit erat ĩ ſamaria:ut habẽtes leprã:a tali paſſione mũdi nõ eẽnt corpore: ſed extra ciuitatẽ manerent.Quatuor ergo uiri ꝓp hanc cãm manẽtes ante portã:cũ nullus eis ꝓ famis nimietate aliqd deferret:& in ciuitatẽ ingredi ꝓp legis mãdata nõ poſſent: q̃bus uel ſi liceret ingredi ꝓ fame ibi necarent:cogitauerunt inter ſe dicentes:quia ſi illic manerẽt:ꝓp inopiã deperirent:& ꝓpterea tradere ſe hoſtibus magis eligerent: qui aut parcendo aut necãdo famis eos neceſſitatibus liberarent.Hoc apud ſe conſiliũ confirmãtes:nocte ad caſtra hoſtium deuenerũt. Incipiebat autẽ deus iam terrere & cõturbare ſyros:& ſonum curruũ & armoꝝ eis inferre: tanq̃ exercitus ſuper eos grandis accederet:& paulatim tubarum fragor eoꝝ auribus increpitaret:qui ita repente turbati ſunt:ut relinquentes caſtra propria: & concurrentes ad regem dicerent: quia ioram rex iſraelitarũ conducto ſolatio regis egyptioꝝ & inſularũ ſuper eos accederet:quibus uenientibus ſonũ tubæ uehemẽtis audirent.Hæc eis dicentibus: etiã adezer cum ad eius aures ſonus ſimilis adueniret populo credidit:& cum multa turba atq; confuſione relinquentes ĩ caſtris equos atq; iumenta:innumeraſq; diuitias:repente conuertuntur ad fugam.Leproſi autem qui di ſceſſerant a ſamaria:ad caſtra ſyroꝝ uenientes:& in eorum tabernaculis multum ſilentium taciturnitatemq; repperientes:ingreſſi ſunt in unum tabernaculum:dumq; nullum prorſus inſpicerent comedẽtes & bibẽtes:portãteſq; multas ueſtes & auꝝ:& extra caſtra celãtes:deinde in aliud tabernaculum accedentes:ſimiliter res exinde ſibi placitas tolentes:dum hoc quater feciſſent:& nullus eos omnino uideret:arbitrati hoſtes abſceſſiſſe:culpabant ſemetipſos:cur hæc ioram regi & ciuibus minime nunciarent. Tunc illi uenientes ante ciuitatis muros & cuſtodibus clamãtes: indicauerunt eis quæ de hoſtibus cõtigiſſent. Illi aũt hæc regis cuſtodibus indicarunt:a quibus audiens rex hæc ioram:uocauit amicos ſuos & principes:quibus ait pro inſidiis arte caliditſima

ſyroꝝ diſceſſiſſe regem:eo q̄ deſperaret fame capi poſſe ciuitatem: ut quaſi fugientibus illis:& egreſſis ad caſtroꝝ direptionē nobis:latenter irruerent & interficerent: & ciuitatē pariter deuaſtarent. Vnde uos moneo inquit:ut cuſtodiatis urbem:& nuſq̄ abire tentetis:hoſtes abiſſe credē tes. Tunc dicente quodam optime arbitratum regē:& conſiliū dante:ut duos equites uſq̄ iordanem fluuium mitteret:qui cuncta perquirerent: ut ſiquidē illi capti ab inſidiis hoſtiū deperirēt: ſecuritas exercitui fieret:ne cuncti aliquid ſuſtinerent pereuntes autem paucos annumeraret illis quos uaſtauerat fames. Hoc dictum cū placuiſſet:rex exploratores miſit. Qui iter quidem hoſtibus inuenerunt:uacuū:plenum uero cibis armiſq̄ quæ reliquerant:ut leues eſſent ad fugā. Hæc cum audiſſet rex:ad direptionē caſtroꝝ miſit exercitum. Qui nihil tulerunt uile: nec puulum: ſed auꝝ multum pariter & argentum gregeſq̄ diuerſos iumentoꝝ:& ordei multa milia:quantū nec in ſomnio ſe uidere credebāt. Quo facto:a malis priſtinis liberati:maximā copiā habuerunt: ita ut emerentur duo ſata ordei ſyclo uno:& ſatum ſimile duobus ſyclis:ſecundū ꝓphetiam hōis dei helizei. Statum itaq̄ fert modium unum & ſemis italicum. Horum atq̄ bonorum ſolus ille princeps tertiæ partis quem p̄diximus potitus nō eſt. Nam cōſtitutus a rege ut ſtaret ad portam: quatenus turbam moderate ab ingreſſu ciuitatis emitteret:ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirēt:quod alios pati prohibebat:ipſe ſuſtinuit:& oppreſſus hoc modo:ne guſtaret ex illis quæ fuerant propheta defunctus eſt: helyzeo prædicente eius mortem: dū ea quæ ubertate ciboꝝ ille prophetauerat:ſolus ille non crederet. Adezer aūt ſyrorum rex cum peruenīſſet ad damaſcum: & agnouiſſet quia diuinitas ei & eius exercitui timorē imiſiſſet & fugā: & iuaſione hoſtium non fuiſſet hoc factum:nimis afflictus:eo q̄ ita deum haberet iratum:corruit ī languorē. Illo itaq̄ tempore dum propheta helyzeus ueniſſet in damaſcum cognoſcens hoc adezer fideliſſimum ſeruuloꝝ azahel nomine miſit:ut ei occurreret:& dona portaret:præcipiens ab eo requirī:ſi egritudinis eius periculum poſſet euitare. Azahel itaq̄ cum quadraginta camelis quæq̄ ſorent optima ac precioſa in damaſcena prouincia & domo regia dona portabat: & ueniens ad helyzeum:& decenter ſalutans:ait miſſum ſe a rege adezer ad eum ut dona portaret:& de languore conſuleret ſi poſſet euadere. Propheta uero azael quidem iuſſit ut nihil ei mali denunciaret: dixit aūt regem eſſe moriturum. Et famulus quidem hæc audiens:triſtabatur. Helyzeus aūt flebat:& multas lachrymas effundebat:præuidens mala quæ populus paſſurus eſſet poſt mortem adezer. Dumq̄ azahel cauſam eius confuſionis inquireret:defleo inquit iſraelitarum populū dolens in his malis quæ paſſurus abs te eſt. Interficies enim optimates eoꝝ:& munitiſſimas ciuitates incendēs:& paruulos lapidibus alliſos crudeliter trucidabis:& mulieres habentes ī utro:ſeua morte diſrūpes. Azahel aūt dicente:quæ mihi uirtus eſt:ut per me poſſint talia prouenīr: ait deum ſibi indicaſſe hæc:quia eſſet regnaturus in ſyria. Azahel itaq̄ ueniēs ad regem:illi quidē bona renunciauit:altera uero die infuſo laqueo uinciens eum ſtrangulauit:ipſeq̄ apicem regie poteſtatis obtinuit. Erat enī uir efficax:multaq̄ ſyroꝝ & populi damaſcenoꝝ deuotione florebat: ita ut hactenus & ipſe adezer & azahel qui poſt eū regnauit quaſi dii colerētur: ꝓpter beneficia & templorū edificia:quibus damaſcenoꝝ exornauere ciuitatē. Iſti nanq̄ ſoli in pompa quotidie quaſi pro honore regio deferuntur & ſyri de eorum antiquitate gloriantur:ignorantes quia ſunt nouelli:& non habent iſti reges ultra mille & centum annos. Ioram uero rex iſraelitarum audiēs adezer eſſe defuntum:a timore & formidine quā propter eum habebat:aliquomodo reſpirauit: & pacem gratanter accepit.

Capitulum. V.

Gitur iorā hieroſolymoꝝ rex:qui & ipſe idē ſicut p̄diximus nomē hēbat:regꝝ apice potitus:mox ad necē fratrū ſuoꝝ:& paternoꝝ piter amicoꝝ & pricipū eſt cōuerſus:& malitiæ ſuæ hoc fecit initiū:in q̄bus malis differēs a regibus qui ante eū iniqtatē ferāt in ſolēnitatibus hæbreoꝝ:& ī religiōe diuina docuit quoq̄ uulgus & ī aliis eē malū & extraneos adorare deos p athaliā alias p otholiā. Ahab filiā uxorē ſuā. Et deus quidē ꝓp dauid regis ꝓmiſſionem genus eius noluit exterminar:iorā uero nihil ꝑtermittebat quo minus aliq̄d quotidie nouæ īpietatis efficeret: & q̄d nō aduaſtationem p̄ñæ traditōnis attēderet. Illo itaq̄ tpe ab eo recedētibus idumeis:& primo quidē interficientibus regē:qui erat eius patri ſubiectus:& cōſtituentibus ſuē ipſi uoluerāt: iorā cū equitibus & curribus noctāter in idumeā uenit:& eos quidē qui uicini eius regno eē uidebanť occidit. Longius aūté non abiit:nihil tamen dūm hoc feciſſet utilitatis exhibuit. Nam omnes ab eo receſſerunt:ſimul & qui prouinciā labennā habitabāt. Erat aūt ita ueſanus:ut etiam populū cogeret in excellētiſſimos montes aſcendere:& deos alienos adorare. Cunq̄ hæc ageret: & omnino leges patrias a mente ſua repelleret:delata eſt ab hæliia propheta ad eum epiſtola in q̄ pandebať magnā pœnā eū fore paſſurū quoniā patrum ſuoꝝ nō eſſet imitator: ſed iſraelitarum regum impietatē ſequeretur: inſuper & cogeret tribū iuda & ciues hieroſolymita.

relinquere ſancta patrii dei culturā:& ad ydola conuenire:quæ ahab rex iſraelitarū in ſuo regno feciſſet:& quia fratres interemiſſet:& bonos uiros & iuſtos pariter occidiſſet:ſuppliciſq; qđ pro his ſuſcepturus erat:ꝓpheta in litteris indicabat:ideſt cladē populi:& corruptionē uxorū regis & filiorū & quia ipē quoq; moreret egritudine longa nimis afflictus:uiſceribus ꝓp nimietatē interne corruptionis effuſis: ita ut uideret ſuā calamitatē:nec ſibi poſſet ullatenus ſubuenire.Et hæc quidē epiſtola ſignificabat heliiæ.Poſt breue itaq; tēpus:exercitus arabū iuxta ethiopiā habitantium & alienigenarū:ioram regnū aggreſſi ſunt:& ꝓuinciā uaſtauerūt: & regis domū: inſuper & eius filios occiderunt pariter & uxores: & unus quidē ſolūmodo filiorū eius noīe ochozias:hoſtes effugiens derelictus eſt. Qui poſt hanc calamitatē prædictā ſibi a propheta:languorē incurrens:multo tēpore fatigatus diuino nutu:eius uiſceribus iminente miſerabiliter ſupna indignatione defunctus eſt cū uiſcera ſua diffuſa uidiſſet.Quē etiā populus mortuū contumeliis multis affecit:ut reor credentes ita mortuū ira fuiſſe diuina pemptū:nec exequiis regalibus eum fecere dignum:nec in paternis ſepeliri monumētis:nec aliū ei exhibuerūt honorem: ſed ueluti priuatū tumulo tradiderūt.Qui iuxta annis quadraginta:regnauit octo:traditoq; principatū eius hierosolymorū populus filio eius ochoziæ.

Cap. VI.

Gitur ioram rex iſraelitarū poſt mortē adezer ſperans ramoth capere ciuitatē:& eam ſyris auferre:cū magno apparatu caſtrametatus eſt ſuper eos.In qua obſeſſione a quodam ſyro nō mortifere ſagittatus abiit in ciuitatē iezraelē:ut uulnus ſuū poſitus ī ea curaret:derelicto in ramoth omni exercitu ſimul & duce noīe Hieu:qui filius erat nā ſi:ut poſt curā reuerteret ad pugnā. Helyzeus uero prophetā unū diſcipulorū ſuorū dato ei oleo ſancto miſit in ramoth:ungeret hieu:eiq; diceret:quō eum regē diuinitas elegiſſet:cui & alia pariter indicaret præcipiēs ei:ut ſub modo fugæ faceret iter: quatenus cunctos illic proficiſcendo lateret. Qui dū ueniſſet in ciuitatē:hieu quidē inuenit cū principibus militū reſidentē in medio ſicut ei prædixerat helyzeus:& accedēs ad eū:ait:quædā ſe ei fore dicturū. Qui dum ſurrexiſſet: & in cubiculū ſecutus eum fuiſſet:ſeorſum ſumēs eū iuuenis oleo eius caput infudit dicens eum unctum a deo rege ad Ahab generis peremptionem:& ad uidicandū ſanguinem prophetarū:qui ab iezabel nequiter fuiſſet effuſus:ut domus eorū ſicut naboth nabuthei & baaſa ꝓpter impietatem ꝓpriā radicitus deperiret:& nullū ſemē de ahab genere remaneret.Et ille quidē cū dixiſſet hæc: de cubiculo ꝓtinus exiliuit:ne ab aliquo in exercitu uideretur. Ieſu aūt uēit ad locū unde ſurrexerat:& cū aliis pricipibus reſidebat.Quibus requirētibus ut eis diceret:cur ad eū iuuencus. Ius aduenīſſet iſup & ueſanū eū eſſe dicētibus:recte iquit iudicaſtis:nā uerba ueſanie locutus eſt. Quibus feſtinātibus ut ea audirēt:atq; rogātibus:ait eū dixiſſe:quia ipē fuerit electus a deo rex. Hæc itaq; cū dixiſſet unuſq;ſq; exuēs ſe qđ habuerat:ueſtes ei ꝓprias ſubſternebāt:& mittētes tubas.hieu regē eē clamabant.Illo uero exercitu cōgregato:pgebat ad ioram ī ciuitatē iezrael: in q̄ ſicut p̄diximus ꝓp uulnere curandus abierat:quā ceperat cū obſideret ramoth.Contigit aūt:ut eo tēpore hieroſolymitarū rex ochozias ueniſſet ad ioramū:erat enī filius ſororis eius ſicut dudū diximus:ut uiſitaret eū pp uulnus qđ in obſeſſione accepat.Hieu ergo ſubito uolēs ſup ioramū irruere: rogauit ut nullus militū diſcedēs:regi ioramū quæ geſta fuerāt nūciaret dicēs:hanc eē maximā eorū circa ſe deuotionē:ſi eū regē hoc ordine demonſtrarēt. Illi uero in his quæ fuerāt dicta gratāter itinera conſeruabāt:ne quis latenter pgens:qđ geſtū fuerat indicaret.Et hieu quidē ſumptis equi tibus electis:ſedens in curru ibat in iezrael.Cunq; ꝓximus fuiſſet ciuitati:explorator quē rex cō ſtituerat ioramū ut ad ciuitatē uenientes inſpiceret:uidens cū multitudine uenientē hieu nunciauit ioram regi uidere ſe equites uenientes.Ille uero repente aliquē mitti iuſſit equeſtriū qui ei occurreret:& quis eēt agnoſceret.Qui dū ueniſſet ad hieu:de exercitu requiſiuit:dicēs a rege ſe miſſū. At ille nihil de his reſpondēs requirenti :ſequi ſe iuſſit.Quod dum explorator uidiſſet:indicauit ioram:q; qui miſſus fuerat equeſtris:mixtus multitudini ueniret una cum eis.Iterum rege mittē te & alium:etiam is multitudini admixtus eſt:hoc enim eum facere hieu impauit. Quod dū explorator ioram indicaſſet:nouiſſime in curru ipſe conſcendens:cū ochozia hieroſolymorū rege in eius occurſum egreſſus eſt.Hieu aūt cū multa moderatione & diſciplina agebat iter. Cūq; ioram ueniſſet in agrum naboth requirebat: ſi ī exercitu recte oīa gererētur.Et cū ei hieu amariſſime malediceret:matrēq; eius ueneficā ac meretricē clamaret:metuēs rex:& nihil eū cogitaſſe qđ eſſet ſalubre credens:cōuerſo curru ſuo ut poterat fugiebat:dicēs ad ochoziā eo q; inſidiis & dolo fuiſſet captus.Hieu uero ſagittam poſt eū mittēs:eius cor ſuo iaculo penetrauit: & ioramū quidē repente cadens:flexo publice animam dereliquit. Hieu autem continuo iuſſit uadacro principi tertiæ ptis ut corpus ioramū ī agro proiiceret naboth:recordās prophetiā heliiæ:quā patri eius q; fuit interfector naboth p̄dixerat:quō & ipſe & eius genus ī illius agro pirent.Hæc enim cū ſederet

tunc poſt tergum currus achab:uidiſſe ſe propheta narrãte dicebat:qđ etiã ſecundũ illius ꝓuenit eloquium. Igitur cadente ioram:metuens ochozias de ſua ſalute:currum in aliam itineris partẽ conuertit credés ꝙ taliter effugeret hieu.Ille uero perſecutus eſt eum ad quendã aſcenſum: compræhendenſq; ſagitta emiſſa eum percuſſit.Qui derelicto curru:aſcendẽs ẽ equo: fugit hieu in magedon:ibiq; curandus:poſt pacum uulneris illius tempus & ipſe defunctus eſt:portatuſq; ĩ hieroſolymoꝝ ciuitatem:illic ſepultus eſt:cum regnaſſet anno uno.Fuit aũt malignus & plus ualde quã pater eius.Cum aũt hieu intraſſet in iezrahelem urbem:iezabel ornata ſtans ſupra turrĩ: bonus inquit ſeruus qui occidit dominũ ſuum.Ille uero reſpiciens ad eam: quæ eſſet interrogauit:& deſcendentem ad ſe uenire præcepit.Nouiſſime uero eunuchis imperauit:ut eam de turre deiicerent.Quæ dum præcipitata fuiſſet:murum ſanguine ſuo aſperſit:& conculcata equoꝝ pedibus expirauit.His ita geſtis:hieu ingreſſus palatium cum ſuis amicis:& ſemetipſum reficiebat: & illos conuiuiis aliiſq; rebus præcepitq; famulis quĩ iezabel peremerant:ut eam propter decus generis ſepelirẽt:erat enĩ ex regibus.Sed nihil de eius corpore quibus hoc ĩperatum fuerat iuenerunt:niſi tantũmodo ſummitates manuũ:aliud uero corpus a canibus eſt abſumptũ. Hæc audiens hieu: heliæ prophetiã obſtipuit:is enim in iezrael prædixerat:hoc eam iteritu fore perituraꝫ. Interea dum ahab filii ſeptuaginta in ſamaria nutrirentur:miſit hieu duas epiſtolas:aliam pedagogis eoꝝ:aliam principibus ſamaritanoꝝ:dicens:ut fortiſſimũ filium ahab conſtituerent regẽ eum & currus haberent multos & equos:& arma ad militiã: & ciuitates munitas: quod dum facerent: domino ſuo repenſarent. Hæc aũt ſcripſit:uolens ſamaritanoꝝ mentes agnoſcere. Relegentes ergo litteras principes ac pedagogi:timuerunt excogitantes: ꝙ nihil poſſent cõtra eum facere qui magnis duobus præualuiſſet imperatoribus:ſcripſeruntq; profitentes:ſe eum habere dominũ:& facere quæcunq; præciperet.Ille uero ad hæc reſcripſit:præcipiens:ut ſi obedirent filiorum achab abſcidentes capita deſtinarent.Tunc principes euocantes nutritores infantũ iuſſerunt ut occidentes eos:capita eoꝝ abſciderent:& mitterent ad hieu. Hæc illi nihil reſiſtẽtes egerunt:& componentes in quibus uaſculis de uimine factis eoꝝ capita deſtinauerunt.His aũt allatis ad hieu cum amicis cœnãti: nunciatũ eſt: ꝙ capita filioꝝ ahab uiderẽtur eſſe allata qui iuſſit ante portam ex utraq; parte ex eis capitibus ageres fieri.Factoq; die:ad ea uidenda proceſſit & ĩſpiciens:dicere cœpit ad populum:quia ipſe quidem contra ſuũ dominũ militaſſet:& illum peremiſſet eoſq; cognoſcere depoſcebat de generatione ahab:quia omnia ſecundũ dei prouidẽtiam fuerãt geſta & domus eius ſicut helias prædixerat deperiſſet.Cunq; necaſſet eos qui apud iezraelitas ex ahab genere ſunt inuẽti:cum equis ad ſamariã properabat:per iter aũt inueniẽs aliquos fratres ochoziæ hieroſolymitaꝝ regis:interrogabat eos quo properarent. Illis uero dicentibus: quia uenerĩt ut ioram ſalutarent:& regem ſuum ochoziam:neſcientes ꝙ ambo ab eo occiſi fuiſſent::hieu eos eõprãhenſos præcepit occidi.Erãt enim numero quadraginta & duo. Poſt hæc occurrit ei uir quidã bonus & iuſtus:ionadab olim amicus eius. Qui cum ſalutaſſet eum:cœpit laudare eum ꝙ omnia cũ dei uoluntate feciſſet:& ahab genus extermĩaſſet.Hieu aũt rogabat ut aſcendens in currum ad ſamariã cum eo ueniret:ei ſe demonſtratuꝝ dicens ꝙ nulli parceret malignantium:ſed & falſos prophetas:& falſos ſacerdotes & ſuadentes plebi: ut magni quidem dei religionem deſereret:& extraneos adorarent ipſe puniret:cum eſſet utiq; optima nimis hæc in ſpectio:atq; gratiſſima:ut bonus & iuſtus uir uideret malos tormentis affligi.His conſentiẽs ionadab:aſcendens in currum:uenit pariter in ſamariam.Hieu autem requirens omnes cognatos ahab: interfecit:uolenſq; nullũ de falſis prophetis:neq; ſacerdotibus ydoloꝝ ahab ſuppliciũ declinare: deceptione quadam & dolo comprãhendit uniuerſos.Congregato ſiquidem populo dixit:uelle ſe duplices deos introductos quã ahab colebat adorare:rogans ut eoꝝ ſacerdotes:& pphetæ:& ſerui pariter aduenirent:quatenus copioſa ſacrificia:& præcipuas diis ahab hoſtias immolarent:& eſſet morte multandus ſacerdos:qui tunc non fuerit inuentus. Deus ahab baal appellatur. Conſtituit itaq; diem:quo uellet ſacrificia celebrare miſſis in omnẽ iſraelitaꝝ regionẽ nuntiis:qui ad illum baal ſacerdotes adducerent.Quibus pariter congregatis iuſſit hieu pontificibus ut darent omnibus ueſtes:eiſq; ſumentibus ĩgreſſus in domum cum amico ſuo ionadab: præcepit:ut cum diligentia quereretut ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniret: cũ nollet:ut ſacerdotibus ydolorum:alius ĩtereſſet fidelium illis uero dicentibus: nullum intereſſe peregrinum:& inchoantibus ſacrificia celebrare conſtituit a foris octoginta numero milites armatos:quos nouerat fideliſſimos:iuſſitq; eis ut falſos prophetas occiderẽt:& ipſi in paterna ſolẽnitate permanerent:a qua multo iam tẽpore deſtitiſſent:& ſimul interminatus eſt:ut ſi qui effugerent pro illis animas eoꝝ auferret. Illi ergo & omẽs uiros interemerunt:& domũ baal igne cõ cremauerunt:& hoc modo a peregrinis ſolennitatibus ſamariam liberauerunt. Hic itaque baal

tyriorum fuerat deus:achab aũt uolẽs pere ſocero iobal:qui rex tyrioꝝ tũc erat: & ſydonis templum ei fecerat in ſamaria:ſacerdoteſq; inſtituit:& omnes eos cultura religionis honorauit cum hic igitur deus fuiſſet exterminatus:aureos tamen uitulos iſraelitas hieu adorare permiſit.Hæc uero dum feciſſet & pro impiorum caſtigationibus cogitaſſet deus ei per prophetam prædixit: ꝙ in quatuor generationibus ſup iſrael eſſent eius filii regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebãt.

Cap. VII.

Thalia alias otholia uero achab alias ahab filia:audiens ioram fratris ſui mortem & ochoziæ filii:& totius generis regũ unam ꝓditiõem.ſtuduit alias ſtatuit: ut nullũ de dauid domo relinqueret:ſed omne genus exterminaret:ut nullus ex eis ad regnũ ulterius ꝓueniret:& hoc quidẽ ſicut potuit fecit.Euaſit auté unus filius ozochiæ morte hoc modo diffugiens.Ozochias ex uno patre habuit ſororẽ nomine ioſaphat:cui copulatus erat pontifex ioiada.Hæc ingreſſa regiã domum:ubi erant interfecti filii regum noſe ioas infantulũ ániculum celatũ inueniens cum nutrice:& portãs in cubiculũ clauſit:& latenter aluit ipſa & uir eius ioiada in tẽplo ſex annis:quibus in hieroſolymis ſup duas tribus athalia:alias othalia regnauit.Septimo uero anno ioiada hunc ſermonẽ pandidit quinq; uiris centurionibus:eiſq; ſuaſit ut ei conſentirent contra ea:quæ ab athalia:alias otholia fuerant perpetrata:& regnum infanti traderent:ꝓcepturus ab eis iuſiurandum:ꝙ ſecuritas talia gerentibus præpararet:ꝓdidit eis quæ gerenda forent atq; cõplenda.Tunc uiri quibus ſacerdos ioiada ſuum cõſiliũ cõmiſerat: circũeuntes omnem prouinciam ſacerdotes & leuitas cõgregantes ex ea ſimul & principes tribuũ:omnes hieroſolymis ad pontificem deduxerunt.Qui mox fidem ab eis cũ iureiurãdo petit:ut quod ab eo cognoſcerent cum taciturnitate ſeruarent:donec niſus eius intẽtionis potuiſſet ipleri. Quibus iurantibus ſecurus effectus deducens eũ quẽ de genere dauid nutrierat:iſte inquit uobis rex ex illa domo erit quam noſtis deum ꝓphetaſſe ſup nos omni tempore regnaturã. Moneo itaq; ut tertiam partem ueſtri eũ cuſtodire faciatis in templo:quartãq; in oĩbus tẽpli ianuis ſtatuatis reliqua uero ps teneat portã quæ ducit ad tecta regalia:alia maximis multitudo cõſiſtat ĩ tẽplo: nullumq; armatũ ꝓmittatis intrare:niſi tãtummodo ſacerdotes.Eis quoq; præcepit:ut ps aliqua ſacerdotum & leuitaꝝ circa ipſum regẽ aſſiſteret cũ euaginatis gladiis circũdantes:ut ſi quis armatus in templũ intrare præſumeret:repente ꝓimeretur:& nihil metuẽtes regẽ tam fortiter obſeruarent.Illi uero conſilio põtificis obedientes:ſuam uoluntatẽ ope declararunt.Interea ioiada aperiens armanitariũ quod erat in tẽplo a dauid cõſtitutũ diuiſit centurionibus & ſacerdotibus: piter & leuitis arma quæcunq; illic inuenit:lanceas & pharetras & quodcũq; aliud appræhendit genus armoꝝ:armatoſq; circa tẽplum ſtatuit:ut manu ſua totũ cõſtipare uiderentur ingreſſum: & quaſi murũ habita teſtudie molirẽtur:ꝓcipiẽteſq; ĩ medio puerũ:ei regiũ diadema ipoſuerũt: & unguens eũ ioiada:regẽ ſoleñiter ordinauit.Populus itaq; gaudens clamauit.Viuat rex.Porro athalia alias otholia tumultũ & laudes inopinabiles repẽte cognoſcens ueheméter ꝓturbata cũ ſuo exercitu de regalibus exiliuit.Et cũ ueniſſet ad tẽplũ:ſacerdotes quidẽ eã ꝓtinus exceperũt armatos uero qui ſequebantur introire ꝓhibuerũt.Erat enĩ a pontifice præpoſiti ſicut dictũ eſt ut templi aditus obſeruarent.Tunc athalia alias otholia uidens puerum ſtantem ſupra tribunal regium eiq; diadema regale ſupimpoſitũ:ſciſſa ueſte ſua ueheméter exclamans iuſſit occidi qui ei fecerat inſidias & principatũ auferre tentauerat.Ioiada uero uocãs centuriones:iuſſit ut educẽtes athaliam ĩ conualle cedron:eam ibi perimerent:ne templum occidentes illic ueneficam uiolarent:unum præcipiens:ut ſi quis ei ferre uellet auxilium:pari ſorte perimeretur.Tunc quidam cui fuerat eius iniuncta peremptio:ſumens athaliam deduxit eam ad portam mularum regis: & illic interfecit. Cunq; hæc circa athaliam fuiſſent geſta:conuocans populum & armatos ioiadas in templum:coniurauit omnes:ut regi fauerent:& eius ſaluti proſpicerent quando in deuotione regia deum potius honorarent:& ne tranſcenderent moſeas leges: iuſiurãdum quoq; compulit exhibere.Poſt hæc concurrentes ad domum baal:quam athalia & ioram uir eius ſtruxerant ad iniuriam ꝑni dei & honorem achab alias ahab:eã funditus euerterunt: & ſacerdotẽ eius mathã nomine peremerunt:diligentiam uero atq; templi cuſtodiam ſacerdotes & leuitas ioiada habẽ permiſit:& ſecundum regis dauid preceptum iuſſit eos ſecũdo.i.bis ĩ die holocauſta & ſacrificia ſolenniter immolare: ut ſecundum legem incẽſum offerrent. Fecit autem & quoſdam leuitaꝝ portarios aad templi munimen:ne illic ſordidum aliquod latenter intraret. Hæc itaq; uniuerſa diſponẽs cum centurionibus & omni populo:ſumẽs puerum de templo ioiadas eũ cũ uniuerſis ad regalia uſq; perduxit. Quo in regio ſolio reſidente:cunctus populus cum fauore ſoleñiter acclamauit:& ad epulas conuerſi ſimul feſtiuitatem multis diebus egerunt.Ciuitas ergo equidẽ habebat pacem:athalia de rebus humanis ablata. Ioas itaq; adeptus regnum:erat ánoꝝ ſeptem:

cuius mater fuit noie ioſabeth ex regione barſabe multāq; habuit cuſtodiā legum: & culturam diuinæ religionis exhibuit omni tempore quo uixit ioiada. Aetate congrua duxit uxores duas dante ſibi pontifice: ex quibus & maſculi ei & fœminæ natæ ſunt. Igitur de rege ioas: & quemadmodum inſidias athaliæ diffugerit. regnumq; ꝓcepit: his indicaſſe ſufficiat.

Cap. VIII.

Zahel autem ſyrorꝝ rex: dum pugnaret contra iſraelitas: & contra regem eorū hieu: uaſtauit ꝓuinciam trans iordanē: quæ erat ad orientē tribus ruben: & gad: & manaſſe: & galaath: & batchaneā percurrens ubiq; & cūcta diripiēs: & uim reſiſtentibus iferēs uniuerſis. In quo non potuit quidē ulciſci hieu: dū cunctam ꝓuinciam deuaſtaret: ſi circa diuinitatem ſuperbus & cōtemptor exiſtens: & legitima ſancta deſpiciens: mortuus eſt: cū regnaſſet ſuper iſraelitas annis ſeptem & .xx. ſepultus eſt autem in ſamaria: ſucceſſoré ꝓcipatus ioacham filiū derelinquens. Regem uero hieroſolymorꝝ ioas quoddā deſideriū appræhenderat: ut templum inouaret. Quadam ergo die euocans pontificē ioiadam: iuſſit ut in omnē mitteret regionem: & leuitas & ſacerdotes exigeret ꝑ uniuſcuiuſq; capite dimidiū ſicli argenti ad fabricā & renouationem templi: quod ad ioram & athalia: & eorum filiis uidebatur eſſe deſtructū. Pontifex autem hoc equidem non fecit: ſciens q; nullus conferret argentū. Tertio uero & uiceſimo anno regni ſui ioas euocans: & ioiadam ipſum & leuitas: & quaſi iobediētes ſui precepti culpās: iuſſit ut pro hac re in futuro anno pro renouatione templi proſpicerent. Quo facto conſilio pōtifex uſus eſt pro congregatione pecuniarꝝ: quod populus libenter habuit: & gratanter impleuit. Fecit nanq; ligneam arcam: & undiq; muniens eam: unum foramen aperuit quam ponens in tēplo iuxta ſacrarium: iuſſit ſingulos quātum uellent in eam mittere per foramen pro templi repatione. Ad hoc igitur opus omnis populus libenter acceſſit: & multum argenti: multūq; auri largitus eſt. Quo facto euacuantes arcam rege præſente: ſcribe ſimul & ſacerdotes gazophilatiorꝝ dinumerantes: quod fuerat congregatum: deinde eandem arcam in ipſo loco repoſuerūt: & hoc diebus ſingulis faciebant. Cunq; populus quod ei uiſum fuerat obtuliſſet: miſerunt pontifex ioiada: & rex ioas: ut ceſores lapidum inſtructoreſq; conducerēt & ligna maxima de optima ſilua deponerent. Templo itaq; reparato: aurum quod remanſerat: & argentū nō paruum ad pateras: & uini fuſoria & coopercula: & uaſa reliqua deputarunt: ſacrificiiſq; quotidie adolendis altare tegebant. Et hæc quidem tempore quoad uixit ioiadas cōpetenti ſtudio gerebantur. Cum uero is mortuus fuiſſet qui uixerat annis centum triginta iuſtus & per omnia uenerandus: & ſepultus fuiſſet in hieroſolymis in regiis monumentis: quō generis dauid reparat imperium: rex ioias curam perdidit diuinæ religionis: cum quo etiā primates plebis pariter uicitati ſunt: ut circa ſoléni tates & legittima iura delinquerent. Deus autem dure ferens tranſgreſſionem regis & aliorum miſit prophetas qui conteſtarentur eos ut ab huiuſmodi geſtorꝝ malignitate recederēt. Illi uero in tali malorum more & deſiderio permanſerunt ut nec alios qui ante ſe propter legitimorum iniurias fuerant caſtigati: neq; prophetas qui prædicabāt alias prædicabant ut penitentiā agerēt: & conuerterentur ab iniquitate reſpicerent. Nam & zachariam filium pōtificis ioiadæ lapidibus in templo rex iuſſit occidi beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetam conſtituiſſet: ſtans in media multitudine ſuadebat eis ſimul & regi: ut iuſticiam facerent: & quia magna ſupplicia ſuſciperent: ſi nollent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cū moreretur: ſuarꝝ paſſionum teſtem deum & iudicē proclamauit: quia pro bono cōſilio: & pro his quæ pater eius præſtiterat regi ioas: ille amare & uiolenter occumbeꝛt. Rex autem non poſt multum temporis ſpatium iuſtiſſimas pœnas horum in quibus preuaricatus eſt exoluit. Veniente nanq; azahel ſyrorum rege in eius prouinciam: & Geth deuaſtante atq; depopulante: cum eſſet iam ad hieroſolymam deducturus exercitū: metuens ioas obſeſſionem: euacuatis omnibus dei theſauris atq; regalibus & miniſteriis tēpli: miſit ſyrorum regi: his redimens eum: ne ciuitas pateretur oppreſſionem: aut periculum rerum omnium ſuſtineret. Cui dum ſatiſfactum fuiſſet ingenti multitudine pecuniarum nequaquam ad hieroſolymam caſtrametatus eſt. Ioas tamen cum peſſimum languorem incurriſſet: inſtantes amici qui mortem zachariæ ioiadæ filii defendebant: ei iſidias facientes interemerunt eū: & ſepultus eſt quidē in hieroſolymis: non aūt in monumentis patrū: quia fuerat inimicus diuinæ religionis. Vixit autem annos quidē .vii. & xl. i eius uero iperio ſuccеſſit filius eius amaſias. Viceſimo autem & primo anno regni ioas iſraelitarū ꝓcipatu potitus eſt ioacham filius hieu in ſamaria: quem & habuit annis ſeptem & decem: patris quidem ſui: nec ipſe imitator exiſtens: ipie uero gerens: ſicut & primi reges qui deū ſpreuiſſe uidebanꝛ. Hunc aūt humiliauit azahel: & eū extenta poteſtate contriuit: dum aduerſus eū decem milibus armatis: & quiquagita milibus equitum caſtra mouiſſet. Nam & ciuitates ei plurimas & maximas abſtulit:

& eius milites trucidauit.Hæc itaq; passus est israelitarũ populus secũdũ helyzei ꝓphetiã:quãdo azahel qui occidit dominũ suum regnaturũ esse prædixerat super syros & damascenos. Cunq; iochã in his anxietatibus teneretur: ad preces dei: supplicationesq; confugit:rogans: ut eum de azahel manibus liberaret:nec pateretur:ut sub illius eum ditione uideret.Deus aũt penitentiam pro uirtute suscipiẽs:& corripere magis q̃ perdere hoiem huiusmodi uolens:cõcessit ei q̃tenus belli pericula declinaret. Pace itaq; prouincia rursus ad statum pristinum copiamq; regressa est. Post mortem uero ioachã filius eius ioas susceꝑit regnum.Cum septẽ iam &.xxx.annos haberet in regno ioas super tribũ iuda:tenuit principatum iste ioas in samaria super populum israel. Nã & ipse idem habebat nomen:quod hierosolymorum rex:tenuitq; regnum annis sedecim: fuitq; bonus:& ĩ nullo paternæ naturæ consimilis.Illo quidem tempore dum helyzeus propheta iã in senectute consisteret:& egritudinem incurrisset:uenit israelitarum rex uisitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset: flere cœpit eo uidente: & ingemiscere patrem eum uocans: & scutum sui regni:propter eum dicens nũq̃ contra eum hostes armis egisse:sed se prospere sine dimicatione uicisse:qui dũ a uita discederet:hæbreos syris relinquerẽt:& aliis inimicis captiuãdos. Quapropter nec ipsam uitam securam ulterius fore dicebat: sed gratũ sibi esse: ut cũ eo a præsenti luce recederet. Hæc dicente atq; gemente rege:helyzeus consolabatur eum: iussitq; allatũ sibimet arcum extendere. Qui cum præpasset arcum contingens manus eius propheta iussit ut sagittaret.Cunq; tres sagittas dimisisset:atq; cessasset ait.Si plures dimisisses:eradicasses syrorum regnum.Quia uero in tribus solummõ quieuisti:totiens congressus syris pugnãdo prævalebis: & regionẽ:quã abstulerunt a tuo patre rursus obtinebis. Et rex quidẽ dũ hæc audisset abscessit. Post non multũ uero tẽporis & propheta defunctus est uir iusticia famosissimus:& in dei studiis ualde præclarus.Miracula nãq; & inopinabilia opera per suas ꝓphetias ostẽdit:& apud hæbreos memoriam clarã & magnificã sepulturam habere promeruit:& qualẽ uiro ita religioso decebat impendi.Illo siquidẽ tempore contigit:ut quidam latrones in helyzei sepulchrum mortuũ:quẽ ipsi uidebantur interfeciſſe proiicerent.Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatũ:cõtinuo suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta:& quæcũq; prædixit:& quomodo post mortem uirtutem diuinam habuit:hæc declarata sufficiant. Defuncto itaq; rege syrorũ:azahel ad filium eius addã impium peruenit:contra quẽ ioas israelitarum rex cum dimicaret:& tribus cõgressionibus eum uincens:omnem prouinciam ab eo retraxit:& quascunq; ciuitates & uicos eius pater azahel de israelitarũ regno subtraxerat liberauit.Hoc itaq; secũdũ ꝓphetiã helyzei ꝓuenit.Cũq; cõtigisset ut etiã ioas moreretur:ille qdẽ sepultus est in samaria:regnum uero suo filio hieroboam *nomine dereliquit.*

Cap.IX.

Nno secundo ioas regis israelitarũ:regnauit sup tribũ iuda in hierosolymis Amasias. Cuius mater erat nomine iodam.Genere uero ciuis & iusticiæ prouisione mirabilis:q cum iuuenis esset:ueniẽs ad regnum:cogitauit ut inimicos qui patrẽ eius occiderat: puniret:& cõprehensos omnes occidit:filiis autẽ eorũ pepercit sequens moseas leges qui non sanciuit propter peccata parentũ filios occidẽdos. Deinde eligẽs exercitũ de tribu iuda & beniamin: qui ĩ flore iuuẽtutis & circa triginta annos existerent:& ex his cõgregãs quasi trecenta milia:constituit super eos centuriones:mittensq; ad regem israelitarum: conduxit argenti talentis centum milia armatorum.Deliberauerat enim ut amalechitarũ gentibus:& idumeis: & gabaonitis inferret bellum.Cunq; præpararetur ad prælium:& iam uideretur positus ĩ ꝓspectu: suasit ei propheta:ut dimitteret israelitarum exercitum:quia esset impius:& deus eum uinci ꝑdiceret:utq; suorum solummodo solatio uteretur:& hostibus prævaleret cũ paucis contra eos uolente deo pugnandũ.Cũ ergo grauiter hoc ferret rex:q; mercedes israelitis iã præbuisset ingẽtes: monebat propheta ut ageret quod deo placeret:cum possent pecuniæ ex ipsius muneribus abũdare. Et illos quidem dimisit:cedens etiam quas dederat rex mercedes:ipse uero cũ suo exercitu ad ꝑdictas gentes accessit.Et ꝑlio gesto uincẽs.x.quidem milia occidit:& totidem uiuos cœpit: eosq; deducens ad magnam petram quæ est in arabia constituta:prædam autẽ & diuitias ex his gentibus abstulit infinitas.Dum itaq; in his amasias cõsisteret:israelite quos cum mercede data remiserat indignati sunt:& credentes iniuriam q; quasi pro uituperatiõe fuissent ab eo remissi: eius regni terras aggressi sunt: & usq; bethorõ procedentes dirupuere prouinciã:& multa quidẽ abstulere iumenta:& tria milia hominum occiderunt.Amasias in uictoria ex his q̃ gesta fuerant eleuatus:deum quidem qui ei horum omnium auctor extiterat cœpit spnere:ac deos illos quos de amalechitarum prouincia uexerat adorare.Tunc accedens propheta mirari se dixit: cum eos deos rex arbitraretur adorandos:qui suos:& a quibus honorabantur iuuare non potuissent:nec ab huius manibus liberassent:sed peuntes defendere contẽpsissent:& ipsi quoq; in hierosolymã

ad inſtar hoſtium captiuoꝝ uicti deducti fuiſſent. Hæc itaq; regi mouerunt iram: & precepit ut deberẽt dicere ad ꝓphetam interminantes eum ſe puniturum ſi amplius loqueretur. Et ꝓpheta quidem tacere ſe dixit: prædicens non eſſe præbitur⁹ deũ eã q̃ rex facere moliretur.

Cap. X.

Maſias uero dum ſe abſtinere non poſſet in rebus fœlicibus conſtitutus: quas a deo ꝓceperat: eiq; faceret iniurias: ſcripſit ad regẽ iſraelitaꝝ ioas: ut obediret ei & ipſe: & populus uniuerſus: ſicut & prius obaudiebant pentibus eius: dauid & ſalomoni. Qui parere nollent: ſcirent: q; bellum terminũ cauſæ perciperet. Cui ioas rex ita reſcripſit: Rex ioas regi amaſiæ. Erat in libano monte cipreſſus oĩo potens: & carduus exinde miſit ad cipſ ſum: petens ut filiam eius filio ſuo daret uxorem. Et dum hæc agerentur beſtia quædã tranſiẽs carduum conculcauit. Hoc ergo erit tibi exemplũ: ut maiora non appetas: nec quomodo amalechitas uiciſti: in hoc exultãs tibi & tuo regno uidearis inferre picula. Hæc legens amaſias: ad bellum potius incitatus eſt: deo ut arbitror ad hoc eũ ipelléte: ut pro his quæ fuerant ab eo cõmiſſa pœnas exolueret. Cunq; ꝓduxiſſet exercitum contra ioas eſſetq; iam prælium cõmiſſurus: milites amaſiæ repẽtinus terror & ſtupor inuaſit: qualem nõ ꝓpicius deus ĩmittit: & antequã uenirẽt ad manus in fugam animi pauore conuerſi ſunt. Illis igitur terroribus diſpſis: cõtigit ut amaſias deſolatus ab hoſtibus capeꝛ: eiq; ioas morte interminatus eſt: ſi hieroſolymitis non ſuaderet: ut apientes portas: eum cũ exercitu in ciuitatem ſuſciperent. Et amaſias quidem mortis terrore cõ pulſus ſuſcipi fecit hoſtem. Qui deſtruens ptem muri quaſi quadringẽtoꝝ cubitoꝝ: cũ curru ĩgreſſus eſt hieroſolymã: amaſiamq; captiuum ducens: & dominus hoc modo hieroſolymitatem ciuitatis effectus: & dei theſaurum abſtulit: & aurum argentũq; quod ĩ amaſiæ erat regalibus ex hauſit: & ita eum a captiuitate reſoluens: regreſſus eſt ad Samariã. Hæc itaq; geſta ſunt circa hieroſolymitas anno quartodecimo regis amaſiæ. Qui poſt hæc paſſus inſidias amicorum: fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus eſt autem ab eis mittentibus: qui eum illic interimerent. Cuius corpus referẽtes in hieroſolymam regaliter tumulauerunt. Igitur amaſias hoc mõ finiuit uitam propter ſuperbiam & contemptum quem habuit circa deum: qui uixit annos quidẽ quatuor & quinquaginta: regnauit autem uigintinouẽ. Huic ſucceſſit filius ſuus noĩe ozias.

Cap. XI.

Nno quintodecimo regni amaſiæ: regnauit ĩ iſrael filius ioas hieroboã ĩn ſamaria annis. xi. Hic autẽ rex circa deũ quidẽ ĩniuſtoſus: & iniquus extitit uehemẽter: ydola colendo: & multa incongrua: & opera extranea faciendo: populo uero iſraelitarũ multorum bonoꝝ operũ occaſio fuit. Huic quidẽ ionas ꝓphetauit: q; oporteret eũ ſyros uincere dimicantẽ: & regnũ ꝓpriũ dilatare in ptibus aquilonis: uſq; ad emath ciuitatẽ a meridie uero uſq; ad aſpaltiden paludẽ. Antiquitus. n. termini chananei iſti fuerunt: ſicut príceps ieſus ea loca determinauit. Igitur hieroboã caſtrametatus contra ſyros: omnẽ eoꝝ puinciam ſicut ionas ꝓphetauerat deuaſtauit. Neceſſariũ uero iudicaui integritatẽ rerũ contradere: ſtudens quæcũq; & de iſto ꝓpheta in ſacris libris inueni conſcripta omnia declarare. Hic. n. iuſſus a deo ut iret ad niniue regnũ: & ibidem prædicaret: q; eſſet amiſſura ciuitas principatum: metuens nõ prexit: ſed fugit deum in ioppe: & inuenta naue ingreſſus in tharſu ciuitatem ciliciæ nauigabat. Cunq; tẽpeſtas ĩmineret aſprime: & nauis ſubmerſionis picula ſuſtineret: nautæ quidẽ & gubernator: & ipſe nauclerus fundebant orationes: quatenus piculũ maris euaderent. Ionas aũt operiẽs ſemetipſum iacebat: & nihil metuebat horũ quæ uidebat eos afficere. Cum ergo tempeſtas potius augeretur: & uiolentibus uentoꝝ nimietate mare attolleretur in cumulũ: cogitantes ſimul: quia aliquis nauigantiũ huius tempeſtatis auctor exiſteret: conſtituerunt ut quicũq; is eſſet ſorte proderetur. Quibus hoc facientibus ſors cecidit ĩ ꝓphetam. Interrogantibus autem illis unde eſſet: & quid ageret. genere ſe quidẽ dixit hæbreũ: ꝓphetam uero ſummi dei: eiſq; ſuaſit: ut ſi uellent præſens periculũ declinare: eũ in pelagus proiicerent: quia tempeſtatis eoꝝ auctor exiſteret. Et illi quidẽ prius non hoc facere præſumpſerũt ĩpium ĩdicantes: ſi pegrinũ hoĩem: & qui eis ſuã cõmiſerat ſalutẽ: ad hæc mala cõpellerẽt: cũ utiq; nõdũ nauis ſubmerſio ꝓueniſſet: a ꝓpheta uero poſt hæc cõpulſi: & tiore ſuæ ſalutis aſtricti eũ in pelagus ꝓiecerũt: & tẽpeſtas quidẽ réota eſt. Ille uero ut ſermo eſt: q; a ceto deuoratus poſt tres dies totidẽq; noctes ĩ euxino põto uiuus euomitus eſt in nulla ꝑte corpis maculatus: qui ſupplicãs deo: ut ei ueniã cõcederet ꝓ delicto: ad niniue ꝓfectus eſt ciuitatẽ: & aſtãs ĩ medio prædicauit: q; poſt breuiſſimũ rpus aſyæ ꝓderẽt pricipatũ. Hæc ergo eis idicãs eſt reuerſus. Hanc itaq; narrationẽ explicui: ſicut ſcriptã inueni. Igit hieroboã rex cũ oĩ fœlicitate uitã degens: & regnãs ãnos. xi. defunctus eſt: & ſepultus ĩ ſamaria: cui ſucceſſit ĩ regnũ eius filius zacharias. Eodẽ mõ & ozias amaſiæ filius q̃rto & decio iã ãno regni hieroboã duabus

tribubus ī hieroſolymis impauit:cuius mater fuit athelamas nomīe:genere uero ciuis.Erat aūt hic bonus & naturaliter iuſtus atq; magnanimus:& ad regē prouidentiā nimis iduſtrius.Caſtra metatus contra paleſtinos:eoſq; bello deuīcēs:ciuitates eoꝝ cœpit poſt geth:& tāniā:ſed & muros eaꝝ deſtruxit.Poſt hanc militiā aggreſſus eſt arabas uicinos egyptiis: & edificans ciuitatem circa mare rubrum:conſtituit in ea cuſtodiā.Deinde āmanitas:alias āmonitas ſubdēs: & tributa eis īponens:& omnia uſq; ad terminos egyptiorū:ſuæ ditioni ſubiiciens cœpit decetero hierosolymitarum habere curam:nam quicūq; muri fuerāt longo tempore:aut regū priorū deſidia iā deſtructi:eos rurſus edificauit:& repatiit:necnon & quoſcūq; deſtruxerat iſraelitarum rex quādo patrem eius amaſiam captiuū tenens ingreſſus fuerat ciuitatem.Edificauit autem & turres multas:ſingulis quibuſq; centum & quinquaginta cubitos habentibus altitudinis. Fecitq; & in deſertis magnas ualde munitiones:& multos aquæductus inſtituens. Habebat auté iumentorū & aliorum animalium innumeram multitudinem:quādo & prouincia fertilis erat ad paſcua: erat quæ præcipuæ terræ cultor:& curam habebat circa plantationes: & ſemina fructuū diuerſorum. Exercitum circa ſe habuit electorum trecēta octogīta milia uirorum:quorum duces & tribuni: & millenarii erant ualde fortiſſimi:& qui ſuo robore poſſent ferri numero duo milia.Cōſtituit autem per cohortes totum exercitum:& omnes armauit: dans unicuiq; iaculaturam & ſcutum: & loricas ereas:& arcus & ſplendonas.Super hæc aūt & machinaméta multa ad oppreſſiōes iſti tuit:quibus petræ dimitterétur & iacula:& arpagones:& his ſimilia præpauit. Dūq; hæc ita cōſtituiſſet mentis elatione corruptus:& ſubſtātia mortali ditatus:cōtra īmortalē oī tpe agere nitebatur.Eſt aūt īmortalis ſubſtantia:pietas circa deū:& cuſtodia mandatorū. Lapſus eſt itaq; fœlicitatis euentu:& ad paterna peccata deſcendit:quæ etiā illū poſtq̄ claritatem bonorū & regū magnitudinem dereliquit apprænderunt.Hic.n.inſtante inſigni die & generali feſtiuitate īdutus ſtola ſacerdotali intrauit in tēplum:oblaturus incenſum in aureo altari deo.Pōtifice uero azaria cū aliis.lxxx.ſacerdotibus eū prohibente ne faceret:quō hæc ſolummō his adiacerent qui ex genere aarō erant:& clamantibus ei ut exiret:& non ageret contra dei leges: iratus interminatus ē eis mortē:niſi tacerēt.Inter hæc aūt terremotus factus eſt magnus: & ſtupeſcēte populo claritas ſolis nimis effulſit:& icidit ī facié regis & illi qdē lepra cōtinuo ꝓuēit.Ante ciuitatē uero ī loco qui dicitur eroge ſciſſa eſt media ps mōtis ad occidētem:& ſua uolubilitate p̄ q̄tuor ſtadia ꝓcedens:ad orientalē reſtitit mōtē:ita ut ei uias clauderet & regios ortos opprimeret.Cūq; ſacerdotes regis facié leprā appræhendiſſe cōſpiciūt:pandebant ei calamitatē ſuā:hortantes ut tanq̄ pol lutus exiret a ciuitate.Ille uero cōfuſione huius euentus affectus:& dū illi iam nulla eſſet fiducia tremefactus quod iubebatur īpleuit.Qui licet fuiſſet ultra humanas mētes elatus:& ꝓpter hæc impie geſſiſſet in deo miſerabilē:tamē hāc & uilē ptulit paſſionē:& tpus quidē aliquod extra ciuitatē cōmoratus in uita priuata degens:filio eius licet ſuſcipiente regnū:deinde meſticia faciēte defunctus eſt.Qui uixit quidē ānos octo & ſexaginta:quibus regnauit quinq̄ginta & duobus:ſepultus eſt aūt in hortis ſolus.Zacharias aūt filius hieroboā dū menſibus ſeptē regnaſſet in iſrael dolū paſſus occiſus ē a quodā amico noſe ſellū:filio iotauis:qui poſt eū regno ꝓcepto nō āplius q̄ diebus.xxx.tenuit regnū.Princeps.n.militiæ manaen illo tpe:cū eſſet ī ciuitate tharſo:& audiret qđ de zacharia fuerat geſtū:ſurgens inde cū oī militia uenit in ſamariā : & cōmiſſo p̄lio ſellū peremit:& ſemetipſum cōſtituit regē:ſurgenſq; exinde ī thabrain ciuitatē uenit:cuius ciues obſeruantes portas eius:regē ſuſcipe noluerūt. Ille uero ulciſcens in eis:& q̄ foris erāt depopulatus ē: & ciuitatē obſeſſione fortiſſima accepit:& grauiter ferēs:qđ fecerūt eius ciues:oēs ſimul occidit: neq; ꝓuulis ꝓcens:& quicquid ad culmē ptinebat ferocitatis & ſeuicie non reliqt. Nam qđ neq; alienigene capientes eos facere potuiſſent:hoc iſte de ſuis cōtribulibus opatus eſt. Itaq; manaen hoc modo regnauit annis.x.fuitq; puerſus & rerum omnium ualde ſeuiſſimus.

Cap.XII.

Vnq; aduerſus eū caſtra mouiſſet phalus alias phoiaphul aſſyriorū rex : ad certaia quidē pugnæ cōtra aſſyrios nō acceſſit:ſed mittēs ei mille argēti taléta: egit ut bello diſcederēt.Ad hāc itaq; cām ꝓfuit populus regi manaē.Nā unuſq;ſq; ꝓ capite ſuo quīq̄gīta p̄buit dragmas:poſt hæc defūctus ē:& ſepultus ī ſamaria:phaceiā uero ſuū filiū ſucceſſorē regni ꝓprii dereliqt.Qui ſequēs p̄nā crudelitatē duobus tātūmō regnauit ānis:deinde in cōuiuio dolo cū amicis ꝓpriis pēptus ē. Phaceias.n.millenarius filius romeliæ ei fecit inſidias qui & ipſe phaceia tenuit ānis pricipatū.xx.Fuit aūt impius:& iniquus.Rex uero aſſyriorū teglat phalaſſer noſe caſtrametatus aduerſus iſraelitas & cunctā galaditē regionē uaſtans: & trās iordanē:& q̄ gabbani nūcupātur:& traſa:& aſaran habitatores una captiuos ducens:eos ī regnū ſuū migrauit. Igitur & de aſſyriorū rege hæc nos declaraſſe ſufficiat. Ioathā itaq; filius regnauit

í hieroſolymis ſup tribũ iuda cuius mater fuit ciuis illius ciuitatis quæ uocaſ itraſis:is rex nulla uirtute mior fuit:ſed & rebus quidẽ dinis pius:apud hoies aũt extabat iuſtus:hũitq; curá rerum ciuitatis:& qcũq; repatione & ornatu piter indigebát:hæc largiſſime ꝓcurabat:fecitq; porticus in templo:& eius ingreſſus ornauit:muros quoq; qui ceciderũt rurſus erexit:turreſq; ꝓceres & inuincibiles in eis edificauit:& in reliquis oĩbus quæ in regno neglecta uidebáſ:opus fabricationis exhibuit. Qui dum ammanitis alias ámonitis intuliſſet bellũ atq; uiciſſet: eos annis ſingulis tributa præcepit exoluere talenta auri centũ:& tritici decem milia choros:tantũdẽ & ordei. Sic aũt ꝓpriũ auxit regnũ:ut hoſtibus quidẽ eẽt ualde terribilis:familiaribus uero præcipue fœlix. Eo itaq; tẽpore fuit ꝓpheta quidá noíe naum:qui de aſſyrioꝝ ſubuerſione & niniue urbe ꝓphetans hoc dicebat. Niniue quaſi piſcina aquæ cõmota:ſic & populus oís turbatus:& fluctuans cõmouebitur fugiens cũctis dicentibus:ad alterutros ſtate & manete: aurũq; uobis & argentũ diripite:& nullus hanc uoluntaté agẽdi habebit:cũ aías ſuas oés magiſ quá facultates ſalutare feſtinent. Crudelis.n. alterutros decertatio habebit:& luctus & ſolutio magna mẽbroꝝ:& uultus eorum terrore palleſcunt. Vbi tunc erit habitaculũ leonum:& mater catuloꝝ leonũ. Dicit autem tibi deus niniue:quõ exterminabo te:ut nequaquá leones ꝓgredientes ex te imperẽt mũdo. Sup hæc aũt & multa alia prædixit iſte ꝓpheta de niniue quæ dicere neceſſariũ non putaui: ne legẽtibus uiderer importunus oſtendi. Hæc aũt oía ꝓuenerunt in niniue poſt annos centũ &.xv. De his ergo nunc a nobis ſufficienter expoſitum eſt. Porro ioathan mutauit uitam:cũ uiriſſet ános unum & quadraginta:ex quibus regnauit ſedecim:ſepultuſq; eſt in regiis monumẽtis:uenitq; regnum ad eius filiũ acham:qui ípius circa deũ exiſtens:& paternæ preuaricator legis:reges iſraelitarum imitatus:in hieroſolymis ydoloꝝ aras inſtituit:& ſup eas ſacrificauit:in quibus etiá ſuũ í holocauſtũ obtulit filium more chananeoꝝ:& ſup hæc multa alia ſcelera perpetrauit.

Cap. XIIII.

Vnq; circa hæc ita ueſanus exiſteret:caſtrametatus eſt aduerſus eũ ſyroꝝ & damaſcenorum rex raſin:& phaceias iſraelitaꝝ:erant.n. amici & recludétes eũ í hieroſolymis: multis eá tẽporibus obſidebát:ꝓpter muroꝝ munitioné eá capę non ualétes. Syrorũ uero rex capiens ciuitaté ahilach ad mare rubrũ poſitá & hítatores eius occidens in ea uiros ſtatuit:& aliis í circuitu cítatibus ita fecit:pimés ubiq; iudeos. q multã deuehés ꝑdá:í damaſcũ cũ ſuo réauit exercitu. Rex aũt hieroſolymoꝝ cognoſcés ſyros ad ꝓpria réaſſe:& credés prævalere ſe contra iſraelitaꝝ regẽ:exercitũ ſuũ aduerſus eũ armauit:& cõgreſſus bello faciente ira dei deuíctus eſt:ꝓpter ípietates ſuas multas & maxias. Ea náq; die cẽtũ &.xxx. milia eius militum ab iſraelitis occiſi ſunt:& amaſias princeps militiæ zachariá filiũ regis acha in bello ꝑmit: & tutoré totius regni ericá conſtituit:& príciꝑé militiæ tribus iudæ noíe elicam captiuũ tulit:& ex tribu beniamin mulieres & infantes:multáq; ſimul diripiens prædá:in ſamariam ſunt reuerſi. Quidá uero odidas illius tpis ꝓpheta cũ eſſet in ſamaria exercitui ante muros occurrés magna uoce clamauit dicens uictoriá eis nõ ꝓpria uirtute collatá:ſed ꝓpter irá dei q̃ hũit ſup achá regẽ: culpauitq; eos cur eis nõ ſufficeret ſua fœlicitas:ſed etiã præſũpſerint ex tribu iuda & beniamin cognatos ſuos captiuos abducere:ſuaſitq; illis ut eos cõtinuo ſinerẽt ad propria remeare:q; ſi nõ obedirẽt deo ſubderenᵗ repetiti prælio. Populus igiᵗ iſraelitaꝝ in cetu cõueniẽs:quid de his fieret cogitabat. Tũc quidá barachias noíe cũ eſſet in republica ꝓbatiſſimus:ſurgens í medio:& cũ eo tres alii dixerũt. Non eſt ꝑmittẽdũ ut captiui in urbẽ introducáᵗ:ne oés a deo piter ꝑeamus. Sufficiant prima peccá ſicut ꝓphetæ domini.& nõ nouas ípietates adiiciamus. Hæc ergo milites audiétes:ꝑmiſerũt eis ut facerẽt quodcũq; crederẽt expedire. Sũentes ergo prædicti uiri captíos lauáteſq;:& diligentiá exhibentes:& itineris dantes expenſas ínoxios ad ꝓpria remiſerũt. Nihilominus quatuor uiri uenere cũ eis:& uſq; ad hiericho deducentes eos nõ ꝓcul ab hieroſolymis í ſamariá ſunt reuerſi. Rex aũt achá hæc paſſus ab iſraelitis mittés ad regẽ aſſyrioꝝ thadaphaſaꝝ: popoſcit ab eo belli ſolatiũ aduerſus iſraelitas:& ſyros:& damaſcéos:multas pecũias ſe ei datuꝝ eẽ ꝓmittétes miſitq; ei & mũera ualde p̃clara. Ille uero legatis ad ſe uẽiẽtibus:uẽit í auxiliũ regis achá:& caſtrametatus aduerſus ſyros:& regioné eoꝝ depopulatus eſt: & damaſcum bellico iure cœpit:inſup & regẽ raſin occidit. Damaſcẽos aũt í ſupioré mediá deſtinauit:& quoſdá aſſyrioꝝ inciuitate damaſcẽa cõſtituit:iſraelitaꝝ uero terrá nimis affligẽs multos ex ea captiuos abduxit. dũ hæc cõtra ſyros egiſſet rex hieroſolymoꝝ auferẽs auꝝ qdcũq; erat í regalibus theſauris piter & argentũ:& qđ erat in tẽplo dei:& quicquid fuit optimũ ornamẽtũ in tẽplo:deuehés:hæc uẽit in damaſcũ:& ſecũdũ ꝓmiſſiones dedit hæc aſſyrioꝝ regi.& gſas ei ꝓ oĩbus referens:í hieroſolymã remeauit. Hic aũt rex fuit ſtultus:& circa modũ ſuæ utilitatis a ratione alienus:quia neq; dũ bello cõprimereᵗ ab aſſyriis deos eoꝝ adorare ceſſauit:ſed í eoꝝ ueneratione permanſit:qua ſi

poſſet ei conferre victoriā:& deuictus aſſyriorꝫ denuo cœpit colere deos: & oēs potius uidebat honorare:q̄ paternū uerūꝫ deū:cuius ira fuerat eius ꝓditiōis cā. Qui ad tārā īſaniā: cōtemptūꝫ dei puenit:ut oīo clauderet tēplū:& ſolēnes offerri hoſtias prohiberet:& ornamēta eius auferret. His igitur rebus iniuriā faciēs deo:mortuus eſt cū uixiſſet ānis ſex & triginta ex quibus regnauit ſedecim.Cui filius ezechias mox ſucceſſit in regno.Eodē tpe mortuus eſt etiā rex iſraelitarꝫ phaceia:dolo cuiuſdā amici noīe ozias:q̄ tenuit regnum ānis nouē:fuitꝫ malignus dei cōtemptor.

Cap.XIIII.

Ontra hūc aūt caſtrametatus eſt aſſyriorꝫ rex ſalmahaſar:eūꝫ cū utiꝫ ozias deū nō hſet ꝓpiciū nec adiutorē fecit ſibimet ſubditum:& tributa definita cœpit euoluere. Anno itaꝫ quarto oziæ regis:regnauit in hieroſolymis ezechias filius achā: & abiæ qui fuit ex genere ciuis.Erat aūt huic uiro natura benigna iuſta & ualde religioſa.Nihil enī ob aliud ſe credidit uēiſſe ad regnū:neꝫ aliq̄d neceſſariū:nec utilius ſibimet eiꝫ ſubiectis arbitratus eſt eſſe q̄ ut coleret dei religionē.Et cōuocās oēm populū piter ſacerdotes & leuitas: cōtionē habuit apud eos dicens.Nō ignoraris:quō prīs mei peccato q̄ tranſgreſſus eſt dei ſanctā honorabiléꝫ culturā:multa & maxīa mala eſtis expti:& ab eo ueſtra mēs corrupta ē:& quō ſua ſit:quos ipſe colebat uos deos ſuos piter adorare.Hortor itaꝫ uos poſtquā ope cognouiſtis:quō peſſimū eſt agere impie:ut illorꝫ obliuionē hēntes:purgetis uos a priore pollutiōe:& cū ſacerdotibus atꝫ leuitis cōueniētes apiatis tēplū:& purgātes illud cū ſolēnibus ſacrificiis:ad honorē ātiquū & patriū reuocetis.Sic.n.deus uobis ꝓpicius erit:& iraſci ſup ueſtra peccata ceſſabit. Hæc dicente rege ſacerdotes apuerūt tēplū:& eiiciētes pollutiones:uaſa dei & ſolēnia ſacrificia ſup altar ipoſuerūt.Mittēs aūt rex in ꝓuinciā ſibi ſubiectā populū ad hieroſolymā cōuocauit: ut feſtiuitatē celebrarēt azimorꝫ:multū nanꝫ prætercrat tēpus ꝓpter iniq̄tatem ꝓdictorꝫ regū:qđ nō fuerat actum.Miſit uero piter ad iſraelitas:inuitans eos:ut relinquētes malā cōuerſationē & conſuetudinem reuerterentur ad priſtinā dei culturā:dicens concedere ſe uenientibus in hieroſolymā:ut azimorꝫ feſtiuitatē agerent:& cū eis piter epulas exercerēt.Hæc dicebat:monēs tātū nō ſibi eos ſubiectos facere ſtudens:ſi tamen nollēt:qđ ſi quidē uoluiſſent:utiꝫ beati fuiſſent.Iſraelīte uero uenientibus legatis:& eis regis ꝓprii mandata nūciantibus:nō ſolū nō acquieuerūt ſed etiā legatos tanq̄ fatuos irriſerunt.Pariter etiā ꝓphetas hæc monētes & ꝓdicātes quæ paterētur:ſi ad pietatem dei cōuerti nollēt:ſpreuerūt:& ad nouiſſimū eos cōphendētes:interemerūt.Et neꝫ in his ſolis iniquitatibus ꝑſtiterunt:ſed horꝫ quoꝫ peiora faciebant nec prius quieuerunt donec deus uindicans in eis:hoſtiū eos ſubderet ditioni.Et de iſtis quidē poſtea declarabimus.Multi tamen de tribu manaſſe:& zabulon:& iſachar obedientes monitionibus ꝓphetarū:ad pietatis iura conuerſi ſunt.Et iſti oēs ad ezechiā in hieroſolymā concurrerunt:ut adorarēt deū. His aūt ueniētibus rex ezechias aſcendēs in tēplum cum principibus & omni populo : ſacrificauit pro ſe thauros ſeptem & totidē arietes:& agnas ſeptē:& totidem hircos:imponēteſq̄ manū ſup capita pecudum ipſe rex & principes ſacerdotibus ſolennia ſacrificia facere ꝓmiſerunt.Et illi quidē ſacrificabant & holocauſta faciebant:leuitæ uero circūſtantes cū muſicis organis cantabant hymnos in deum atꝫ ꝓſalebant:ſicut docti fuerant a dauid:reliqui ſacerdotes tenētes tubas cū hymnis dicētibus concrepabant.His itaꝫ factis ꝓſtratus in faciem & ipſe rex & populus uniuerſus adorauerunt deum:deinde ſacrificauerunt boues.lxx.thauros centum agnas ducentas . Populis uero ad epulas cōdonauit boues quidē ſexcentos:reliquaꝫ pecora tria milia:& omnia quidē ſacerdotes ſecundū legis conſuetudinē complebant.In his itaꝫ rex delectatus epulabatur cū populo gratias agēs deo.Inſtantē uero azimorū ꝓfeſtiuitatē celebrantes id eſt paſchalia decem die ſacrificia diebus ſeptem exhibuerūt.Populo uero præter illa quæ imolata ſunt:donauit rex thauros quidem tria milia:pecudū diuerſorꝫ ſeptē milia.Idem aūt fecerūt & principes:mille nāꝫ thauros dederūt ei: & pecora mille & quadragīta.Et dū hoc mō a ſalomōis regis tēpoꝝ celebratio nō fuiſſet effecta: tunc primū ſplendide & largiſſime probatur exhibita.Cunꝫ feſtiuitas fuiſſet impleta:egreſſi in ꝓuinciā purgauerunt eam:ſed & ciuitatē ab ydolorum omnium pollutione mūdauerūt. Conſtituitꝫ rex ut quotidiana ſacrificia ex eius propriis celebrarentur impenſis ſecundum legem:& ſacerdotibus atꝫ leuitis dicatas dari a plebe decreuit primitias frugū:ut ſemper circa religiōem obſeruarent: & a dei cultura ſeparari nequirent & populus quidem offerebat omnis fructus : ut moris erat.Domus enim & cubicula rex edificās:ſinguli ſacerdotibus diſtribuit & leuitis:eorūꝫ filiis & uxoribus:& ita ad antiquam dei culturam denuo ſunt reuerſi.Hæc itaꝫ prædicto modo rex ſtatuens:bellum egit aduerſus paleſtinos:eiſꝫ deuictis tenuit omnes ciuitates hoſtiū a gaza uſꝫ in geth.Rex autem aſſyriorum mittens interminatus eſt omnem ſe eius ſubuertere principatum:niſi tributa quæ pater eius dabat prius exolueret.Ezechias autem de interminationibus

nō curabat: ſecurus de pietate dei & pphetia Eſayæ a quo futura omnia certiſſime cognoſcebat. Et de hoc quidem rege hæc in præſenti dicta ſufficiant.

Capitulum.XV.

Almanaſar autem aſſyriorum rex:dū ei nunciatū fuiſſet:quia iſraelitarum rex Oſias latenter miſiſſet ad Suſam egyptiorum regem:petens cōtra eum ab eo ſolatia iratus caſtrametatus eſt in Samariam anno ſeptimo regis Oſiæ. Et dum eum rex ſuſcipere noluiſſet:annis tribus obſidens Samariam:coepit eam nono quidē anno regni Oſiæ: ſeptīo Ezechiæ regis hieroſolymoꝝ:& iſraelitaꝝ regnū uehemēter extermiauit:& oēm populū tranſmigrauit in mediam & pſidam. Inter quos & regem Oſiam uinū coepit atq; migrauit:aliaſq; gentes ex quodam loco nomine authi:qui ex flumine perſico ita uocatur:ī Samaria & iſraelitica regiōe conſtituit. Migrauerunt ergo decem tribus iſraelitarū de iudea poſt ános numero nōgē-tos quadraginta & ſeptem:a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam ſub principe ieſu:ex quo autem recedētes a roboam qui fuit ex genere dauid:regnū hieroboam tradiderunt:ſicut & prius a me ſignificatum eſt:anni tunc erant ducenti & quadra-ginta:& menſes ſeptem & dies ſeptē. Hic ergo finis appræhendit iſraelitas tranſgredientes leges: & prophetis non obedientes:qui eis hāc prædixere calamitatem:nec ab impietatibus recedētes. Cœpit autem malorum eorum cauſa fabricari:ex quo ſeditione facta circa roboā nepotē dauid hieroboam eius ſeruum fecerunt regem qui in deum peccando fecit eum uniuerſis populis ini-micum imitātibus ſuum malum. Et ille quidem quam dignus erat exoluit pœnam. Rex autem aſſyrioꝝ inuaſit pugnando cunctam Syriam:& phenicem uniuerſam. Nomen uero huius regis in archinis tyri conſcriptum eſt. Pugnauit is aduerſus tyrum:cum in ea regnauit hylyſeus. De quibus teſtatur & menander qui temporum facta conſcripſit:& tyriorum antiquitatem in græ-cam linguam conuertens ſic ait:Hylyſeus nomine regnauit annis triginta & ſeptem:hic recedē-tibus cetheis nauigās reduxit eos contra quos denuo Salmanaſar aſſyriorum rex inſurgens cun-ctam phœnicem bellis iuaſit. Qui facta pace cum omnibus poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autem a tyro ciuitas ſydon:& arce & antiqua tyrus:& multæ aliæ ſimul urbes: quæ ſemetipſas aſſyriorum regi tradiderunt. Quapropter tyris non ſubiectis:denuo rex aduerſus eos egreſſus ē phœnicibus exhibentibus ei naues ſeptuagīta:& remiges octoginta. Contra quos tyri nauigan-tes cum duodecim nauibus diſperſis hoſtium nauibus coepere captiuos uiros quingētos. Vnde honor tyriorum ꝑpter hæc creuit eximie. Reuertēs autem aſſyriorum rex diſpoſuit cuſtodiam ſuper fluuium:& aquæ ductus ciuium:ut tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hæc quiq; annis fuiſſet factum:tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam. Hæc itaq; in archiuis tyriis de ſalmanaſar aſſyriorum rege conſcripta ſunt. Igitur dum fuiſſent in ſamaria tranſmigrati chuthei hoc enim uocabulo hactenus utebantur:eo q; a prouincia perſida:& a quodam flumie qđ chuta uocatur migrati uiderentur:ſinguli eōrum ſecundum gentem propriam deos in ſamariam por-tauerunt:erant autem quinq;. Et cum eos more proprio colerent:ad iracūdiam & furorem deū maximum prouocarunt:uenitq; peſtilentia ſuper eos: per quam corrupti: cum nullam maloꝝ medicinam inuenire poſſent:deum maximum colere pro ſalute coeperunt. Mittentes itaq; ad regem aſſyriorum legatos:ſupplicauerunt:ut ſacerdotes eis ex captiuis iſraelitarum quos pugnā do tenuerat deſtinaret. Quo mittente ſacerdotes:leges & dei culturam eos edocuerūt. Et cum cepiſſent eum in ſumma deuotione uenerari:peſtilentia repente ceſſauit:& hactenus ipſas ſolē-nitates celebrare noſcuntur. Hi ſiquidem ſecundum eloquium hæbreorum chuthei ſecundum genus:græce autem ſamaritæ uocantur:& propter rerum motum ſeperati ſunt:& quando uidēt iudeos eſſe fœlices cognatos appellant:& quaſi de ioſeph nati uideantur:& ex illo cum eis habe-ant ſocietatis initium:quando uero derectos uident:nequaquam eis deuotione aut genere com municare uolunt: ſed & tranſmigratos & alienigenas ſemetipſos dicunt. Sed & de his quidem oportunius edicemus.

Aec inſunt in decimo libro ioſephi hiſtoriæ iudaicæ antiquitatis. Cap.i

Bellum regis aſſyriorum ſennacherib cōtra hieroſolymā:& Ezechiæ regis oppreſſio. Cap.ii.

Quemadmodum deperiit aſſyrioꝝ exercitus una nocte: & rex eoꝝ domi reuerſus. filioꝝ inſidiis interemptus eſt. Cap.iii.

Quomō Ezechias infirmatus uſq; ad mortem quindecim ānis adiectis ſibi a domino ſupuixit cum pace degens poſtea defunctus reliquit ſucceſſorē regni manaſſē. Cap.iiii.

Quia caſtrametati contra eum chaldei & babilonii reges:& captum agentes duxerunt ī babiloniam:& multo tempore ibidem retinentes:remiſerunt rurſum eum in regnum & de ioſia rege: qué religioſus & iuſtus fuerit. Cap.v.

Quō egyptiorꝫ regé nechaō agenté exercitum cōtra babilōios:& per iudeam iter facienté prohibuit rex ioſias:pugnacꝫ cōmiſſa uulneratus reductus in hieroſolymam defunctus eſt:cuius filium ioacham regem hieroſolymite fecerunt. Cap.vi.

Quemadmodum congreſſus eſt nechaon contra babiloniæ regem circa eufraten fluuium & reuertens in egyptum: uocatum ad ſe ioacham regem hieroſolymorum filium. Ioſiæ uinctum duxit in egyptum:fratrem uero eius Eliachim in hieroſolymis conſtituit regem: mutans ei nomen ioachim. Cap.vii.

Bellum nabuchodonoſor regis babiloniorum contra nechao regem egypti:quo deuicto:& omni ſyria ſibi ſubiugata:quæ ante ſub rege egypti erat:uenit hieroſolymam & regem eius ioachim fecit ſibi tributarium Cap.viii.

Quō tertio anno poſt diſceſſum regis babilonis:ioachim denuo egyptios eſt ſecutus:cui ꝓphetauit hieremias de perditione ſua & ciuitatis futura per regem babilonis:quæ & euenit: nam nō poſt multum tempus nabuchodonoſor caſtrametatus contra eum:& ſuſceptus intra ciuitatem: ioachī quidé ꝑemit:filiū uero eius ioachī cōſtituit regē:& multos captiuos duxit ī babilonē:iter quos erat Ezechiel propheta. Cap.ix.

Quō penitentia ductus rex babilonis:eo ꝙ ioachim feciſſet regem:miſſo exercitu:eum in hierosolymis obſedit:qui accepto iureiurando:ut nihil pateretur mali:nec ipſe: nec ciuitas matrem & amicos tradidit obſides:ſed rex babilonis rupit iuſiurandum:nam regem cum matre & amicis:ſi mul etiam cum omni iuuentute ciuitatis uinctum præcepit ad ſe adduci: patruum uero eius ſedechiam regem conſtituit in hieruſalem. Cap.x.

Quō etiam hunc audiens egyptiis præbere ſolatia:& amicitias cum eis habere caſtrametatus cōtra hieroſolymam:forti eam obſeſſione cœpit:& incenſo templo ſedechiam & populum migrauit in babiloniam:in qua tranſmigratione fuerunt:daniel:ananias azarias:miſael:uaſa quoꝫ ſancta:quæ erant in miniſterio templi aſportata ſunt. Cap.xi.

Quō godoliam præfecit prouinciæ rex babilonis:quo percuſſo a quodam iſmaele: timentes reliquie iſrael regem babilonis:intrauerunt egyptum: quod non ceſſit eis in proſperum:nam rex babilonis poſt tempus intrauit egyptum cum manu ualida:& ſubuertit eam:iudeos uero qui illo fugerant captiuos duxit in babiloniam. Cap.xii.

Viſio ſomniorum nabuchodonoſor:& interpretatio eorum per danielem:trium quoꝫ puerorꝫ in fornacem immiſſio: ſed nulla leſio. Cap.xiii.

Regum babilonicorum inuicem ſucceſſio:& per mortem ablatō regni babilonici ſub balthazare per cyrum & darium ſubuerſio. Cau.xiiii.

Daniel ſub dario in lacum leonū īmiſſio:ſed nulla leſio:honor & claritas daniel & ꝓphetiæ eius

Continet hic liber tempus annorum centum:& octoginta duorum menſium ſex dierum.

Incipit liber.x. antiquitatum.

Vm Ezechias duarum tribuum rex quartumdecimum annū haberet in regno aſſyriorum rex nomie ſennacherib cū maxima manu aduerſus eū caſtrametatus:forti brachio oēs tenuit ciuitates tribuum iuda & beniamin.Cunctꝫ hieroſolymā tēderet:præuenit eū miſſis legatis ezechias promitens & obedire ſe ei:& tributa quæ imperet exoluere. Sennacherib uero cognoſcēs quæ legati ferebāt dignū indicauit bello deſinere:& precantiū ſuſcipere dignitatem tūc ꝓmiſit. Qui accipiens trecenta argenti talēta:& auri triginta amicus diſcedit:dans legatis iuriſiurādi fidē:qa ei nihil diſcedēdo noceret.Ezechias aūt credēs & euacuās theſauros:miſit ei pecūias ſpans ſe a ꝑiculo belli & regni amiſſiōe liberari.Aſſyrius aūt hæc ſumēs: ex his q̄ ꝓmiſerat nihil cogitauit:ſed ipſe ꝑfectus ad egyptios & ethiopas:prīcipē militiæ rapſaché cū multo exercitus robor & duobus aliis ad uaſtādā hieroſolymā dereliquit: quoꝫ noīa erāt tharatha & arachiris.Tūc itaqꝫ ueniētes āte muros caſtra fixerūt: miſerūtqꝫ ad ezechiā petētes:ut cū ipo poſſent hīe colloquium.Ille uero per ſe quidem propter metū non abiit:tres aūt neceſſarios ſibi miſit amicos:hoc eſt eliachim tutorem regni:& ſobaneā

& ioan: qui ſupra ſcribas erat. Iſti procedétes e diuerſo principum militiæ aſſyríorum ſteterunt. Quos dum uidiſſet rapſaches priceps militiæ petit: ut euntes dicerét ezechiæ. Rex magnus Sennacherib requirit ab eo de quo præſumés atq; cõfidens refugit dominũ ſuũ: & obedire nõ uult: neq; ſuſcipere exercitũ eius. An certe propter egyptios ſperans exercitũ ſuum illoꝝ ſolatio ſubleuari. Si hoc expectat fatuus eſt: & ſimilis homini incũbenti calamo fracto: qui cũ ceciderit ſuper eũ: manu uexata ſentiet plagã. Sciat aũt quia etiã uolũtate dei cõtra eũ caſtrametatus eſt: qui conceſſit ei iſraelitaꝝ uaſtare regnũ: ut eodẽ modo ſubiectũ ei diſperderet regnũ. Dũ hæc rapſaches hæbraica lingua diceret: hébat enĩ linguæ huiuſ experimẽtũ: heliachĩ metuẽs ne populus audiẽs metu corrueret: popoſcit ut ſyro magis loqueret eloquio. Ille uero intelligẽs ſuſpitionem eius & metũ maiore uoce áplius clamans reſpondit hæbraice dicẽs. Audiãt oẽs præcepta regis: & quod utile eſt eligant: & ſe nobis tradãt. Palã enĩ eſt qa rex & uos populũ ſpe uana decipitis: & repugnare ſuadetis. Si uero præſumitis & exercitũ noſtrũ uos repellere dicitis dante me duo milia equos de exercitu mihi cõmiſſo: totidẽq; aſcẽſores præbẽtes: ueſtrum exercitũ nobis oſtẽdite: ſed non hẽtis tot hoíes. Quid igitur tardatis tradere uoſmetipſos maioribus: qui uos capturi ſunt & inuitos: dum ſpontanea traditio ſecurior uobis ſit: inuita uero ualde piculoſa: ut cauſa calamitatis exiſtat. Hæc audientes: & populus & legati: dicẽte aſſyrioꝝ principe: ezechiæ renunciauerũt. Ille ergo hæc audiẽs indutus ueſte regali & indutus ſacco & habitu miſerando lege patria proſtratus ĩ facie rogabat deũ: ut ſe adiuuaret: nullã aliã habentẽ ſpem ſalutis; mittẽſq; & amicos quoſdã & ſacerdotes ad Eſaiã prophetã: popoſcit ut oraret: & factis ſacrificiis ꝓ ſalute cõmuni rogaret deum q̃tenus ſpem hoſtiũ frangeret: & populo ſuo miſericordiã cõdonaret. Propheta hæc faciens monitus a deo cõfortauit regẽ: & eius aícos prædicẽs: quia ſine bello deuicti hoſtes turpiter ab urbe recederent: & nõ cũ fortitudine illa: quã ſe hr̃e credebãt: deũq; prouiſuꝝ ut fortiter uaſtarentur. Sed & ipſum regẽ aſſyrioꝝ Sennacherib nõ ꝑualentẽ aduerſus egyptios cũ ad propria remearet ferrũ periturũ eẽ prædixit. Ipſo ſiquidẽ tempore ſcripſerat Ezechiæ aſſyrius epiſtolas: in quibus fatuum eum eſſe dicebat: credẽtem q; eius ſeruitium poſſet euadere: qui multas gẽtes & maxias ſubdidiſſet: & interminabatur funditus ſe eũ diſperdere dũ caperet urbẽ: niſi portas aperiens ſpõte in hieroſolymis exercitũ eius exciperet. Quæ dum relegiſſet ezechias: ſpreuit propter ſpẽ quã habebat in deo: epiſtolam uero replicãs in templo repoſuit. Rurſus autem cum deo uota & orationes effunderet pro ciuitate & pro ſalute cunctorũ. Eſaias ꝓpheta eũ aſſeruit exauditũ: & nec in præſenti tempore eſſe ab aſſyriis obſidendum: & in futuro omnes qui ab illo iam capti fuerãt eſſe reuerſuros: & tertio anno cum pace opus ſuum facturos: & propriaꝝ poſſeſſionum ſine timore diligentiam habituros. Interea paruo tempore tranſeunte: aſſyriorum ex bello quod egyptiis intulerat fruſtratus ab huiuſmodi cauſa ſine effectu remeauit ad propria. Is enim cum multo iam tempore fuiſſet cõmoratus in obſeſſione peluſii: & dum aggeres contra muros eleuati fuiſſent: quibus ciuitati nitebantur inſiſtere: audiuit ethiopum regem tharachem cum multo exercitu ad egyptiorum uenire ſolatium: & per deſertum iter facere: ut ſubito in aſſyriorum caſtra irrueret. Turbatus ergo eſt rex ſennacherib ad ſacerdotem qui uulcani caſtrametati quaſi rex iſte ad eum regem egyptiorum ueniſſet: qui eſſet uulcani ſacerdos: & obſeſſionem peluſii huiuſmodi cauſa diſſoluit.

Capitulum. II.

Rante itaq; rege hieroſolymorum ad deum: & deus exaudiens maximam plagã miſit in eum: & multi perempti ſunt. Herodotus autem errorem ideo facit: quia non aſſyriorum dicit regem: ſed arabum: addíciens quia ſuricum multitudo una nocte arcus & arma reliqua comedit aſſyriorum: & propterea cum non habuerit rex arcus: exercitũ epulſio reuocauit. Et hæc quidem herodotus. Veroſus autem qui chaldaicam conſcripſit hiſtoriam meminit regis ſennacherib: & quia regnauit ſuper aſſyrios: & caſtrametatus eſt in omnem ſyríam & egyptũ: ita dicens. Reuerſus autem ſennacherib a prælíis egyptiacis ad hieroſolymam: cum inueniſſet exercitum quem rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enĩ morbum populo eius immiſerat: ita ut prima nocte eorum qui obſidebant deperirent centum octogintaquinq; milia uiri cum iudicibus & tribunis propter calamitatem hanc in nimio timore & anguſtia conſtitutis: de cuncta iam militia metuens effugit cum ſua manu ad proprium regnum in ciuitatem quæ appellatur niniue. Et dum modicum tempus ibidem commoratus fuiſſet: dolo a ſenioribus filiis adramelech & ſeleuſtro eſt peremptus ĩ proprio templo quod dicitur araſci. Et illi quidem pro cede patrís effugati ad armeniam diſceſſerunt: ſucceſſit autem ĩ regno eius aſaracoddas. Terminus obſeſſionis aſſyrioꝝ cõtra hieroſolymitas tali occaſione prouenit.

Capitulum. III.

Zechias aũt inopinabiliter a terroribus liberatus gratificas hoſtias cũ omni populo cele
brauit deo:& cognoſcés:quia nulla alia cauſa hoſtes alios quidé peremiſſet:alios uero ti-
more mortis ſimul effugaſſet ab hieroſolymis:niſi diuino ſolatio omni ſtudio & largita-
te uſus eſt circa dei cultũ. Non poſt multũ uero graui languore detentus a medicis quidem de
ſperatus eſt:nihilq; nec ipſe de ſe:nec eius amici ſpei ulterius ſuſtinebãt.Adiiciebat aũt & alia an-
guſtia magna regi:eo q; filios nõ haberet:& q; moriturus eſſet deſolatã relinquẽs domũ:nec ſuc-
ceſſorem ſui generis habiturus. Dũq; nimis in hac parte fatigaret:rogauit deũ ut ei puo tẽpore
uitã cõcederet:donec filios hñe poſſet:& nõ prius aia priuaret antequã fieret pater. Cui miſertus
deus petitionẽq; ſuſcipiẽs:quia nõ dolebat:eo q; priuãdus eſſet bonis ſperii:ſed ut filios hñet:qui
in eius principatũ ſuccederẽt:mittẽs Yſaiã iuſſit ei dicere quia poſt tertiã diẽ euaderet caſum lã-
guoris:poſt hæc annis qndecim ſupuiueret:& filios generaret.Et dũ hæc mãdata dei ꝓpheta di-
xiſſet pp nimietatẽ languoris:& ea quæ inopinabiliter ꝓmittebant nõ credẽs ſignũ aliqđ & ĩdi-
cium petit ut faceret Yſaias:q̃tenus hæc dicẽti ſibi crederet:& a deo eũ miſſũ uere cognoſceret.
Nam ea quæ ultra rationẽ ſunt:& ſpe fortiora uident hmõi rebus credunt eẽ ueracia.Et dũ pro
pheta ĩterrogaſſet eũ:qđ uellet fieri ſignũ:umbrã ſolis petiit decẽ gradibus ad ea loca unde uene
rat remeare.Et dũ ꝓpheta rogaſſet deũ ut fieret audiẽs rex impletũ eẽ qđ uoluit: repẽte diſſolu-
tus a languore cõſcendit in templũ:& adorãs deũ uota debita celebrauit.Eo ſiquidẽ tẽpore con-
tigit aſſyrioꝝ regnũ a medis ſolui:quod tamẽ in aliis ĩdicabo.Rex itaq; babilonioꝝ baladas mi-
ſit legatos ad ezechiã portãtes munera:& ab eo popoſcit ut ei eẽt ſocius & amicus.Ille uero lega-
tos libenter excipiens:& theſauros eis oſtendẽs:& armoꝝ inſtructionẽ & aliã copiã quã in auro
& gemmis habebat:ſimul etiam munera præbẽs regi balado deferenda dimiſit eos. Tunc Yſaias
propheta uenit ad regem:& requiſiuit unde fuiſſent qui uenerant. Qui dixit de babilonia eos a
ſuo rege ueniſſe:& oſtẽdiſſe ſe eis uniuerſa:ut uidentes diuitias & uirtutẽ regni cognoſcerent:&
regi ſuo renunciarent.Cui ꝓpheta reſpondens.Scito inquit nõ poſt multũ tẽpus ad babiloniam
filios tuos:& diuitias trãſmigrandas:inſuper & nepotes tuos eunuchos eẽ faciẽdos: & amiſſuros
uirile nomẽ; & regi babiloniæ ſeruituros.Hæc enim prædixit deus.Ezechias contriſtatus in his
quæ dicta fuerant ait:nõ ſe quidẽ uelle ſuã gentẽ in talibus erumnis ĩcurrere; ſed quia ĩpoſſibile
eſt quæ apud deum deliberata ſunt poſſe mutari:rogabat ut uſq; ad uitã ipſius pax permaneret.
Meminit aũt baladi regis babilonioꝝ beroſus.Cũ itaq; propheta Yſaias indubitãter & mirabili-
ter de ueritate cõfideret:& nihil falſi penitus loqueretur:oĩa quæcũq; prophetauit:ſcribens dere
liquit in libris ut ex effectu poſtea omnibus appareret. Et non ſolus iſte propheta:ſed & alii nu-
mero duodecim idem fecerũt:& omne ſiue bonum ſiue aduerſarium alias contrarium qđ apud
nos fit:ſecundũ illoꝝ dictum ꝓuenire dinoſcitur.Sed horum ſingula denuo declarabimus. Eze
chias autem rex dum ſuper uixiſſet tempus quod prædiximus:& omne illud ſpacium in pace de
guiſſet:mortuus eſt anno uitæ ſuæ quinquageſimo & quarto:in quibus regnauit uiginti & no-
uem. Cui ſucceſſit ĩ regno filios proprius nomine manaſſes:de matre quidem nomine abhiſida:
qui a paternis uoluntatibus abſciſſus:& ad diuerſa conuerſus:omne genus malignitatis oſtendit:
& nihil impium dereliquit: ſed iniquitates iſraelitarum imitatus eſt:quibus in deum delinquen-
tes affligebantur.Præſumpſit etiam templum dei polluere ſimul & ciuitatem oẽmq; pariter regi
onem.Nam ſpernendo deum ad hoc uſq; peruenit:ut omnes hæbreorum iuſtos occideret: neq;
prophetis parceret:quorum quotidie ſingulos perimebat:& eoꝝ ſanguine hieroſolymorum pla
teas irrigabat.In his iratus deus miſit ꝓphetas ad regem & populum ꝑ quos ĩterminatus eſt eaſ-
dem ei futuræ calamitates:in quibus ĩcurrerãt fratres eoꝝ iſraelite:cum ei iniurias ĩtuliſſent.Illi
uero nõ credidere eoꝝ uerbis:quibus lucrari potuerunt ut nihil mali paterẽtur:opibus autẽ co-
gnouerunt fuiſſe uera quæ a ꝓphetis prædicta ſunt. Cap.IIII.

Gitur dum in eis ꝑſeuerarent:bellũ ſuper eos intulit rex babilonioꝝ & chaldeoꝝ. Is enĩ
miſſo exercitu ĩ iudeam:& regionẽ eoꝝ depopulatus eſt:& regem manaſſen dolo captũ:
& ad ſe deductũ:habuit ad ea quæ uoluit tormenta ſubiectum.Manaſſes autem tunc in-
telligens in quibus malis eſſet:& horum omnium ſe arbitratus auctorem: ſupplicabat deo ut ei
hoſtem ſuum clemẽtem faceret atque miſericordem:cuius oratõnem deus exaudiens:hoc ei cõ-
ceſſit:& remiſſus a rege babiloniorum ad ſua regna reuerſus eſt. Cunque ueniſſet ad hieroſo-
lymam:priorum quidem delictorum quæ circa deum geſſerat penitens:ſtudebat etiam memo-
riam ſi eſſet poſſibile ab animo ſuo repellere:& ad ſeruitium eius & omnem cultum diuinæ reli
gionis accedere:templũq; purgare & ciuitatem:& ad hoc ſolum erat decætero cõſtitutus:ut gra-
tias deo ꝑ dono ſalutis exolueret:q̃tenus in omĩ uitaeius ei propicius permaneret. Hæc autem
ipſe & populũ agere docui:agnoſcens in quibus calamitatibus incidiſſet propter ritũ qui ſanctæ

conuerſationi erat aduerſus:& edificans rurſus altare ſolennes hoſtias immolabat:ſicut moyſes diuinam exponendo culturam. Eodē itaq; modo & pro hieroſolymoꝝ cautela cogitauit: ita ut etiā muros ātiquos cū multo ſtudio repararet:& alios ultra eos erigeret: & turres eminētiſſimas exaltaret:cuſtodias uero quæ ante ciuitatē fiunt multa munitione firmauit:& ſic in oībus a priori cōuerſatione mutatus eſt:& poſt hæc habuit beatiſſimā uitā:ut multi imitatores eius eſſent: ex quo cœpit dei colere pietatē.Qui cū uixiſſet annis.lx.& ſeptem: & regnaſſet quinquaginta & quinq;defunctus eſt & ſepultus in ortis ſuis. Cuius regnū ꝓuenit ad eius filiū ammon: & nomē eius matris fuit maſſelmis de ciuitate iechabath.Qui dū imitaret opa patris eius quæ ille in iuuentute ſua ꝓſumpſerat:dolū paſſus a ſuis in domo ſua pemptus eſt:cū uixiſſet ānos q̄tuor & uigīti:& ī regno feciſſet tres.Populus aūt eius pemit iterfectores:eūq; cū patre ſepelierūt: regnūq; ioſiæ eius filio tradiderūt cū eſſet annoꝝ octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit uoſcheti noie ezi. Erat uero ille natura bēignus:& ad uirtutē utiliter ꝓparatus:& ī ſtudiis dauid regis:& ītētōe & regula totius diſpoſitionis eius intētus.Cūq; ad duodecimū ætatis ueniſſet annū:pietatē & iuſticiam in ſe mirabilē eſſe mōſtrauit.Cunctū náq; populū correxit & monuit: ut de relicta ydoloꝝ ſecta quaſi nō eēnt dii colerent patriū deū: & opera ſimul maioꝝ patrum ī quibus delinquerant uelut ſenior emēdabat:q̄ uero bene & oportune facta cognouerat:obſeruabat: & hoꝝ imitator erat:& per ſuā ſapientiā & intellectū naturalē ſimilia celebrabat:conſiliis utiq; bonis & traditionibus tradēs ſenſum.Sequēs enī leges uelut ordinē ciuitatis:& pietatē circa deum gerēs: oīa proſpere gubernabat:& maxīe q; a prioꝝ regū iniquitate recedebat.Qui & oēm ciuitatē & prouinciam purgauit:& lucos extraneos qui facti fuerāt abſtulit:& ornamēta quæ in eis a prioribus fuerant ad iniuriā dei oblata depulit:& tali mō populū ab hmōi ſecta retractū ad religionis diuinæ iura cōuertit.Qui & legitimas obtulit:& holocauſtoꝝ ſacrificia altari ſolēniter rurſus exhibuit:& in unaquaq; cauſa iuſticiā nō minus quā aīæ ſuæ coluit medicinā:miſitq; in totā ꝓuinciā iubens ut qui uellent aurū & argentū deferrēt ad repationē tēpli ꝓ ſua uolūtate atq; uirtute.Dū itaq; pecūiæ allatæ fuiſſent ad ſollicitudinē tēpli & eius expēſas:ꝓpoſuit amaſiā qui erat & ſupra ciuitatē ſcriptorē & ſaphan:& ſcribā monumētoꝝ ioan:& pontificē heliachim.Qui dilationem nulla ſegnicie faciētes:ſed inſtructores:& oīa quæ erant neceſſaria præpabant:& hoc mō reparatione tēpli celebrata pietas regis oſtenſa eſt. Qui dū octauūdecimū imperii haberet annū miſit ad heliachim ſacerdotē: iubēs ut pecūiæ quæ remanſerant conflarētur:& fierent exīde crateres: & libatoria & phialæ ad miniſteriū dei:& ſuper:& quantūcunq; aurū & argentū eſſet ī theſauris: etiā hoc ꝓferret ad crateras:& ad uaſa hmōi facienda. Proferens aūt helyachim pontifex aurum: inuenit librū ſacrum moyſeos ī tēplo poſitū qué ſimul eiiciēs dedit ſcribæ ſaphæ.Qui dum relegiſſet uēit ad regē: & dū oīa quæ iuſſerat fieri:terminū hñe ſignificaſſet: relegit ei & librū illum Tunc ille cū uerba libri eius audiſſet:ſciſſa ueſte ſua uocauit pontificē eltachi: & ipſum ſcribā: & neceſſarios ſimul & aīcos:miſitq; eos ad quandā mulierē ꝓphetiſſam noie holdā uxorē. Salomī cuiuſdā inſignis uiri & nobilitate ꝑclari:iuſſitq; ut euntes cōſulerēt eā:ſi ꝓpicius fieret deus:cum metueret ne ꝓuaricādo moyſeos leges & mādata maioꝝ piculum tranſmigrationis incurrerent: & ad extraneas terras uenientes uitā agerent miſerabilē. Audiens aūt ꝓphetiſſa quæ fuerāt a rege mandata:iuſſit ut remeātes dicerent regi:quia diuinitas quidē decretū qđ iam cōtra eos ꝓtulerat precibus īfirmari nō poſſet:id eſt ut populus nō piret:aut nō de ꝓuincia pelleret:aut bonis tūc ꝑſentibus mīme priuarent:dū traſgreſſi fuiſſent leges:& tāto tēpore penitētiā nō egiſſent:ꝓphetis utiq; monētibus ut ſobrie uiuerēt:& īpietatis ſupplicia deuitarēt:quæ facienda dicebat ut crederēt:qa deus eſt:& nequaquā mētitus ī uerbis quæ ꝓ ꝓphetas ſuos ꝓnunciauit:ꝓp iuſticiā tamen regis retinēdas iſtas erūnas:& poſt eius obitū definita ſupplicia populus īferenda. Igitur illi qui miſſi fuerāt muliere ꝓphetante:remeātes nunciauerūt regi.Tunc ille mittēs ubiq; iuſſit populū ad hieroſolymā cōuenire:& ſacerdotes atq; leuitas:& oēm ætatē ſimul adeſſe ꝓcepit. Quibus cōgregatis:primū quidē eis ſacros legit libros:& ſtans in tribunali in multitudīe media:coegit cunctos fidē & iuramēta præbere:ut apud deū flerēt:& moyſeos leges ꝓ oīa cuſtodirēt.Illi uero ꝓmptiſſime & iurauerūt:& ꝓcepta regis īplere ꝓmiſerūt.Mox itaq; ſacrificia celebrātes: deū ſibi poſcebant eſſe propicium.Rex autem ſacerdoti præcepit ut ſi quod aliud uas a pntibus eius oblatum ydoliis aut diis extraneis inueniretur ut tēplo proferret. Et dū fuiſſēnt multa collecta: comburens ea cineres eoꝝ diſperſit ī fluuium: & ſacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aaron interfecit.Dum hæc ergo feciſſet ī hieroſolymis: proceſſit ī uniuerſam prouinciam:& lucos qui ab hieroboam rege ad honorē deoꝝ extraneoꝝ facti uidebantur exterminauit: & oſſa falſoꝝ ꝓphetarum ſuper altare quod prius hieroboam cōſtruxerat concremauit.Ea igitur quæ ueniens propheta ad hieroboā:cū ille ſacrificaret:& populus audiret quæ futura eē prædixerat:

modo terminum perceperũt: quando ex genere dauid ioſias nomine fecit ea quæ prædicta ſunt ante annos trecentos ſexaginta & unum. Poſt rex ioſias profectus eſt ad cunctos iſraelitas qui captiuitatem & ſeruitium aſſyriorꝫ effugierũt:eiſqꝫ ſuaſit:ut impios actus: & honores decorum extraneorꝫ relinquerẽt:& patrium maximũqꝫ colerent deũ:eiqꝫ dicarent & domos & uicos. Perſcrutatus eſt aũt & ciuitatẽ:ne quod forte ydolũ habẽtes ĩtra ſua tecta celarent:necnon & currus qui edificati fuerãt a prioribus regibus:& quæcꝫ alia hmõi erãt quæ uelut deos adorabãt:pariter cuncta amputauit: & hoc mõ purgata omni ꝓuincia ad hieroſolymã oẽm populũ conuocauit:& ad azimorꝫ feſtiuitatẽ quæ paſca dicit:eos adduxit: donauitqꝫ populo in paſca nouellos edos & agnos triginta milia: boues aũt ad holocauſta tria milia.Præbuerunt aũt & primi iudeorꝫ ꝓpter paſca ſacerdotibus agnos quinqꝫ milia & leuitis agnos duo milia:ſexcentoſqꝫ eorꝫ p̃ſules obtulerunt:boues uero quingẽtos.Et dum eẽt hæc abũdantia q̃drupedũ ſacrificia faciebãt moyſeos legibus hoſtias ſingulas enarrãtibus ac miniſtrãtibus: nec fuit alia ſimilis feſtiuitas apud hæbreos a ſamuelis prophetæ tẽporibus.Cauſa uero eius feſtiuitatis hæc erat:ut oſa ſecundum legis antiquã traditionẽ paternæ ſolẽnitatis efficerentur.

Cap.V.

Oſt hæc aũt dum ioſias in pace atqꝫ diuitiis &:gloria ſup oẽs excelleret:nechao rex egyptiorum caſtra poſuit ad eufratẽ fluuium ut cõtra medos & babilonios dimicaret:qui aſſyriorꝫ ſoluerunt principatũ.Habebat enim deſideriũ ut regnaret in aſia. Et dum ueniſſet ad ciuitatẽ medin:quæ erat de regno ioſiæ:prohibebat eũ rex ioſias per ſuã prouinciã contra medos iter efficere. Tunc mittens legatos ad eũ nechao:ſignificauit nõ ſe contra exercitum ducere: ſed ad eufraten fluuiũ ꝓperare:adiiciẽs q̃ eum nõ deberet prouocare ad ſua bella: prohibẽdo ne aliena iret ad prælia quo tendebat.Ioſias uero nõ aquieſcebat uerbis nechao:ſed inſtabat ne iter ſuum per eius faceret regionẽ reor urgebat eum:ut quod imminebat accideret.Nam dum aciem exercitus ſui componeret & in curru uectus a cornu tranſiret a cornu:quidam iaculatus eũ egyptiorum a belli feſtinatione ſuſpendit.Mox enim uulnere nimis affectus:iuſſit exercitũ reuocari ad hieroſolymãqꝫ remeauit.Qua plaga defunctus eſt:ſepultuſqꝫ magnifice in patriis monumentis.Qui uixit annis triginta & octo:regnauit aũt ex eis unum & triginta:oſſqꝫ populus eũ multis diebus magno luctu gemituqꝫ defleuit:ſed & hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione cõpoſuit:quod hactenus noſcitur permanere. Hic uero ꝓpheta etiã futurã ciuitatis cladem prædixit: ſcripto reliquit ſimul & captiuitatẽ nunc apud nos habitã:& babilonioꝫ una migrationẽ.Et non ſolũ iſte prædixit hæc populo eſſe uẽtura:ſed & propheta Ezechiel primus de his duos libros conſcribẽs:plebi reliquit.Erant aũt ãbo genere ſacerdotes: ſed hieremias quidẽ ĩ hieroſolymis eſt cõmoratus a tertõdecimo anno regis ioſiæ uſqꝫ dum ciuitas uaſtaretur & templũ. Quæ uero de hoc ꝓpheta ꝓuenerunt loco ꝓprio declarabimus.Mortuo ſiquidẽ ioſia ſicut prædiximus ei ſucceſſit in regnũ filius iochã cũ trium & uiginti eẽt annorꝫ.Et hic quidem regnauit in hieroſolymis:matrem uero habuit amital de ciuitate abana:fuitqꝫ ĩpius & ſceleſtus.

Capitulum.VI.

Ex igitur egyptiorꝫ dum fuiſſet a pugna reuerſus euocauit ioachã ad ſemetipſum de ciuitate ſyriæ quæ dicitur emath. Qui dum ueniſſet eũ repẽte uinxit:& ſeniori fratri eius ex eodem patre ꝓgenito nomine eliachim:tradidit regnum mutans ei nomen ioachim.Pro uinciæ uero tributum poſuit centum argenti talenta:& unũ auri.Ioachim ergo has pecunias exoluebat.Ioachĩ aũt deduxit ĩ egyptum:qui etiam mortuus eſt in ea dum regnaſſet tres menſes:& dies.x.Ioachĩ uero mater uocabatur zabud de ciuitate abunia.Hic uir erat natura iiuſtus & ualde nequiſſimus:& neqꝫ circa deũ ſanctus:neqꝫ circa hoíes mãſuetus.

Cap.VII.

Vmqꝫ quartum regni haberet annũ: babiloniæ principatum quidã noíe nabuchodonoſor accepit eodẽqꝫ tẽpore cũ magno apparatu ad circamin ciuitatem uenit:quæ eſt iuxta eufraten: pugnaturus contra regem egyptiorꝫ nechao ſub hoc enim ſyria erat uniuerſa. Dũqꝫ cognouiſſet regis babiloniæ uoluntatẽ:nechao pœnitus nõ expauit:ſed cum magno brachio ſuper nabuchodonoſor ad eufraten uenit.Qui facta congreſſione deuictus eſt:& multa milia uariis rebus belli amiſit. Tranſiens autem eufraten babiloniæ rex omnem Syriam uſque ad peluſium cœpit præter iudeam. Quarto igitur anno nabuchodonoſor:qui erat octauus ioachĩ regis hæbreorum cõtra iudeos cum magno exercitu caſtrametatus eſt rex babiloniæ tributa exacturus ab ioachim:aut certe dimicaturus.Ille uero metuens eius minas:& pacem habere deſiderans:præbuit ei tributa quæ præceperat annis tribus.

Capitulum.VIII.

Ertio anno audiens egyptios denuo contra babiloniam pugnaturos tributa non reddidit: ſed ſpe egyptiaci belli deceptus eſt.Nam pugnare contra eum egyptii mini-

me præſumpſerunt. Propheta itaque hieremias quotidie prædicabat:quia fruſtra egyptiorum ſpe tenerentur:& quia imineret ciuitati ut a rege babilonio uaſtaretur: & rex ioachim ſubderet ab eo.Sed hæc nulla utilitate dicebat:quando qui crederet nullus erat.Nam & populus & princi pes audientes hæc negligebant:& indignátes ſuper his quæ dicebant quaſi auguriũ aduerſus regem ꝓpheta ferret:accuſabant eũ & ſubiectũ iudicio ut ad ſuppliciũ quoq; traderetur:contra eũ dari ſententiá poſtulabát:quod multi quidé aduerſus eũ fieri decreuerũt:ſeniores aũt receſſerũt. Qui ea uoluntate qua iuſte prophetá abſoluerant: & ipſa etiá aliis ſuadebant ne quid mali fieret hieremiæ:dicẽtes:quia non ſolũ iſte ciuitati prædiceret futura : ſed & micheas ante eũ olim talia prædixiſſet:& multos ſcirent hmõi uerba dixiſſe: quoꝝ nullus a regibus aliquid pertuliſſet: ſed quaſi ꝓphetæ dei honorati fuerant.His itaq; uerbis mitigátes turbas:eripuerũt hieremiá a diffinito ſupplicio.Qui oés ꝓphetias ſuas ſcribẽs:ieiunáte populo:& in eccleſiá congregato in tẽplo menſe nono:quinto anno regis ioachim:relegit librũ quẽ de futuris rebus ciuitati & populis & templo cõſcripſiſſe uidebat.Audientes itaq; principes tulerũt ab eo librũ:iuſſeruutq; eũ & ſcribam baruch de medio tolli:ne quibuſdá ferent manifeſtati.Ipſi uero librũ portátes regi dederũt. Qui præſentibus amicis iuſſit ſcribá ſuũ relegere: & audiens quæ ſcripta noſcebantur in libro: iratus rex diſrupit eũ & igne cremauit:& requiſitos hieremiá & baruch iuſſit ad ſe puniẽdos adduci.Illi ſiquidé eius tunc irá declinauerũt:nõ poſt multũ uero tẽpus uenienté contra ſe cũ magno exercitu regẽ babilonioꝝ fœderis iure ſuſcepit ꝓ metũ eoꝝ: quæ dicta fuerant a propheta credens nihil ſe fore paſſuꝝ: neq; per obſeſſioné neq; per pugná.Dũq; rex babiloniæ intraſſet in ciuitatem:fidé nequaq̃ ſeruauit:ſed & iuuenes fortiſſimos & pulchritudíe decoros hieroſolymitanoꝝ occidit una cũ rege Ioachim. Quẽ etiá ante muros í ſepultũ proiici iuſſit: filiũ uero eius ioachim conſtituit regẽ uniuerſæ ꝓuinciæ.Eos aũt qui erant in dignitatibus cõſtituti nũero tria milia captiuos duxit in babiloniá inter quos erat propheta ezechiel cum eſſet adhuc puer.Hic ergo finis habuit ioachim regem:qui uixit quidem annis ſex & trígita:regnauit autem duodecí. Succeſſor uero eius regni ioachim de matre nomine onas:regnauit mẽſibus tribus & diebus.x.

Capitulum.VIIII.

Egem ergo babilonioꝝ qui ioachim cõceſſerat pricipatũ repente timor inuaſit. Formidatus ẽ enĩ ne forte habẽs mali memoriá ꝓ nece paterna ꝓuinciá eius iuaderet.Et mittẽs exercitũ regem ioachim in hieroſolymis obſidebat.Ille uero cũ eſſet natura benignus & iuſtus noluit ciuitatẽ ꝓpter ſe uidere picula ſuſtinere:ſed ſumens matrẽ & cognatos tradidit obſides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi accipiens ab eis iuſiurandũ ut nihíl mali pateretur:nec ipſe nec ciuitas:quoꝝ fides nequaquá manſit inuiolata.Non enĩ ſeruauit eá babiloniæ rex:ſed præcepit príncipibus ſuis:ut oés qui erant in ciuitate iuuenes captiuos ſumerẽt pariter & artifices:eoſq; ad ſe ligatos adducerent: qui oés fuerũt decẽ milia & octingenti triginta & duo:ſimul & ioachim cũ matre pariter & amicis:quos deductos ad ſe habuit í cuſtodia. Patruũ uero ioachim noíe ſedechiá cõſtituit regẽ: accipiens ab eo iuſiurandũ ut ei prouinciá cuſtodiret & nihil hoſtiliter ageret:nec faueret egyptíis. Sedecbias aũt erat quidẽ ánoꝝ uiginti & duorum quádo accepit regnũ:& nomẽ matris eius amias.Fuit enĩ cõtra iuſticiá ſuperbus: circa quẽ impii ſpem maximũ habere uidebátur.Quapropter & ꝓpheta hieremias ad eum ueniẽs crebro teſtabatur dicens: ut reliquas quidem ípietates & iniquitates deſereret:& iuſticiæ prouideret: & neq; duces qui eſſent maligni reſpiceret : neq; falſis prophetis eũ ſe ducẽtibus crederet:quaſi neq̃quã contra ciuitatẽ babiloniæ rex dimicaret:quia egyptii cõtra eũ bella rurſus iferrẽt & uincerẽt:q̃ſi hæc uerba nõ eẽnt: nec hoc mõ uentura forẽt.Sedechias aũt dũ audiret ꝓphetá hæc dicentẽ:cõſentiebat ei per oía tãquã uera loquẽti:& q̃ſi prodeſſet ei:ut eius crederet uerbis:ſed rurſus eius amici ſubuertebant eius mentem & a prophetæ dictis ad ea quæ uoluerant adducebant. Prophetauit autem Ezechiel in babiloniæ futuras populi calamitates: & hæc miſit in hieroſolymam: ſed ſedechias eorum prophetiis non credidit ꝓpter hmõi cãm.Alia ſiquidẽ uniuerſa cõſone a prophetis edicta ſunt:quomõ & ciuitas uaſtaretur:& ipſe ſedechias duceret captiuus í babiloniá:diſcordabat aũt ezechiel dicẽs quia ſedechias babiloniá non uideret cũ hieremias dixiſſet: quia uinctũ eũ rex babiloniæ duceret:& eo q; nõ idem uterq; dixiſſent:etiam illa quæ concordabant: nõ eẽ uera dicebat:licet ei oía ſecundũ eoꝝ euenirẽt ꝓphetias:quæ tamẽ opportunius declarabimus.Igitur ſocietatẽ babilonioꝝ quá habuit annis octo:diſſoluit: & ſemetipſum ad egyptios tranſtulit:ſperans cũ illis cõtra babilonios ꝓualere.

Cap.X.

Nterea dum hoc cognouiſſet babiloniæ rex caſtra mouit aduerſus eũ:& afflicta prouincia:& munitiones eius una diripiens:ad ipſam hieroſolymoꝝ ciuitatem obſidendam cũ magno uẽiebat exercitu. Rex ergo egyptius audiés qa ſedechias eius amicus

eſſet obſeſſus:ſumpta uirtute maxima bellatorum uenit ad iudeam quaſi eius ſoluturus obſeſſionem. Babilonius aũt receſſit ab hieroſolymis:& occurrit egyptiis:eiſq; congreſſus prælio ſuperauit:& eos ĩ fugã uerſos de ſyria coegit exire. Dũq; diſceſſiſſet babilonioꝝ rex ab hieroſolymis: deceperunt falſi prophetæ ſedechiã dicentes:quia neq; babilonius rex denuo pugnaret: & contribuli eoꝝ quos de prouincia ad babiloniã demigrauerat cum dei uaſis omnibus quæ rex tulerat ad hoc templũ reuerterẽtur. Sed hieremias his contraria atq; uera tranſiens in medium ꝓpheta uit:dicens:quia male quidem facerent illi qui regi talia ſuaderent quando per egyptios nihil iuuari poſſent:quos utiq; deuincẽs babiloniæ rex ĩ hieroſolymã remearet:eãq; fortiter obſideret: & populũ fame corrumperet ac reliquos captiuos abduceret:ſubſtantiaſq; diriperet: ſimul & tẽpli diuitias exhauriret:& illud inſuper concremaret:ciuitatẽq; ſubuerteret:& eẽnt ſeruituri babiloniæ regi:eiuſq; nepotibus annis.lxx. A quoꝝ ſeruitio nos iquit tunc remouebũt per ſe & medi babilonioꝝ deſtruentes imperiũ:& ad hãc remeãtes urbẽ:edificabimus templũ rurſus: & hieroſolymam denuo reparabimus. Hæc dicente hieremia plurimi quidẽ crediderũt:prĩcipes aũt & impii exceſſiſſe eũ a ſua mente dicebant:eũq; ſub hoc fomite deridebãt. Igitur cũ ei placuiſſet ad patriam ꝓperare:quæ dicitur anathoth:uiginti ſtadiis ꝓcul ab hieroſolymis conſtituta inueniẽs eũ in itinere quidã principũ cõprehenſum detinuit:calumniã facieris ei quaſi ad babilonios iret. Ille mentiri quidẽ illũ & calumniari ſibi:crimenq; inferre:ſe uero ad patriã ꝓperare dicebat. Qui ad hæc uerba non flexus uinctũ deduxit ad iudices magiſtratuũ:a quibus oĩa uerbera & tormenta perpeſſus:ad necis ſupplicia reſeruabatur:qui quoddã per tẽpus hæc quæ prædiximus iniuſte ſuſtinuit. Anno nono ſedechiæ regis:decima die mẽſis decimi:babyloniæ rex ad hieroſolymã ca ſtrametatus eſt:& ſedẽs circa eã decẽ & octo mẽſes:cũ ſtudio magnæ uirtutis obſedit:obſeſſoſq; hieroſolymitas duo mala alia & maxĩa deprimebãt morbi lãguor & fames eis uehemẽter ĩſiſtẽs. Hieremias uero ꝓpheta cũ eſſet in cuſtodia non ceſſabat:ſed clamabat:prædicebatq; aperte monendo populũ ut regẽ babilonioꝝ portas aperientes exciperẽt:hoc enĩ facto eos cũ omni domo poſſe ſaluari: alioqn radicitus aſſerebat euelli:prædicabatq; pariter:quõ ſi qui mãſerint in ciuitate oĩno pirent: aut fame conſumpti aut gladiis hoſtiũ. Si uero ad hoſtes cõfugerent:& inimicos & mortẽ quodãmodo declinarent. Principes hæc audientes inter ipſa mala cõſiſtentes non patiebantur eius uerba animo ſuo percipere:ſed cum ira uenientes indicauere regi:& accuſantes eum quaſi ueſanũ occidendũ eſſe ꝓphetam poſcebant qui eoꝝ aĩos frangeret:& malis ꝓmiſſionibus audatiã populi ualde molliret:quãdo dum parati eẽnt omẽs pro eo & patriæ ſalute pugnare ille moneret ut ad hoſtes fugerent uniuerſi:quia ciuitas capienda foret: & oẽs in ea pariter perituri. Rex uero ipſe quidẽ pro bonitate & iuſticia iratus nõ eſt. Sed ne principibus tali tẽpore uideret eſſe cõtrarius:pmiſit eis ut facerent ꝓphetæ quod uellent. Qui hoc ſibi agere cõceſſo:mox ĩgredientes ĩ carcerẽ: & ſumẽtes eum ĩ quendã lacum plenũ cœno depoſuerũt:ut morte propria ſuffocatus extingueretur. Ille ergo uſq; ad gutur in luto depoſitus in his uegebat anguſtiis. Quidã uero ſeruoꝝ regis honoribus decoratus genere ethiops erũnas ꝓphetæ regi nũciauit:dicens non recte amicos & principes eius feciſſe ut prophetã ĩ cœno ſubmergerẽt: quod opus omni morte & uinculis eſſet amarius. Hæc cũ audiſſet rex penitẽtia ductus:quia ꝓphetam principibus tradi diſſet iuſſit ethiopi: ut ſumptis triginta regis miniſtris & funibus:& quicquid expediret ad ſalutis eius utilitatẽ:cũ feſtinatione hieremiã abſtraheret. Ethiops aũt ſumẽs qđ præceperat rex:prophetam de lacu reduxit:& ſine cuſtodia eſſe permiſit. Euocãte uero eũ rege latenter:& requirẽte ſiquid ei diuinum in rebus præſentibus poſſet edicere:ille habẽ quidẽ ſe quod diceret aſſerebat ſed non ſibi fore credendũ:nec dũ moneret audiendũ: quãdo iam q̃ſi malũ aliquid agentẽ amici perdere decreuiſſent. Vbi ſunt inquit nunc qui babilonium nequaquã dimicatuꝝ eẽ dicebant: audienteſq; fallebãt. Sed & ſi nunc ueritatẽ dixero:morte me condẽnabis. Cunq; ei rex iuſiurandum ꝓbuiſſet:quia nec ipſe eũ perimeret: nec principibus ſupplicii iure cõtraderet: data fide ſecurus:ſuadebat ei:ut babiloniis traderet ciuitatẽ. Hæc enĩ dicebat ei deũ ꝓ ſe ꝓphetare ſi liberari uellet: & ꝓſentia picula declinare: & neq; ciuitatẽ uſq; ad fundamẽta deici: nec tẽplũ ab hoſtibus cõcremari: qđ ſi nõ fieret:ipſe malorũ auctor & ſibi & ciuitati huius calãitatis exiſteret. Hæc audiẽs rex:uelle ſe qdẽ q̃ monebat facere dixit:& expedire ſibi:ſed metuere cõtribules: q ad regẽ babilõiæ prexiſſẽt: ne accuſãtibus eũ piculo ſubiaceret. Quẽ ꝓpheta cõfortabat:& fruſtra ſuppliciũ ſuſpicari dicebat:nihil mali paſſuꝝ:ſi babilõiis traderet ciuitatẽ:nec ipſũ:nec filios: nec uxores eius:inſuper & quia templum maneret illeſum. Et hieremiam quidem cum hæc dixiſſet dimiſit rex præcipiens:ut nulli ciuium quæ locuti fuerant proderet:ſed neq; principibus aperiret: qui ſi cognoſcentes eum a rege uocatum requirerent:ut quid cum eo locutus fuiſſet:eis quoq; narraret diceret quia popoſciſſet:ne ĩ uincula aut in carcerẽ denuo traderet. Qui ſcilicet eis hoc

dicebat:dum uenientes ad prophetam requirerent quid locutus fuiſſet ad regem.Hæc quidé ita ſunt geſta.Babilonius aũt obſeſſionem grauius inferebat:faciens turres cum magnis edificiis: & aggeres ingentes exaltans:ex quibus reſiſtebat de muris pugnare intentibus: multaſq; machinatione erexit equans muris per circuitum ciuitatis.Illi ſiquidem qui intra urbem erant fortiter & promptiſſime reſiſtebant: neq; fame neq; languore fatigati:& licet intus his paſſionibus augerẽ tur animo:tamen fortes uidebantur ad prælium:in nullo adinuẽtõnes inimicoꝝ & machinamẽ ta expaueſcentes:ſed contrarias machinationes in oĩbus quæ faciebant illis opponere cogitãtes: ita ut magnũ certamen eſſet babilonĩis ſimul & hieroſolymitis uelocitatis atq; prudẽtiæ:his quidem nihil arbitrantibus amplius cõmodi quã captionem illius ciuitatis:his aũt ſaluté ſuam non in alia cauſa ponentibus:niſi ut magno ſtudio laborarent:& non deſperarent excogitare quibus modis hoſtium machinamẽta deſtruerẽt. Et hæc paſſi ſunt mẽſibus octo & decem donec fame uaſtarentur & iaculis quæ turribus iacũlabantur aduerſus eos hoſtes. Capta eſt ergo ciuitas undecimo anno ſedechiæ regis quarto menſe:die nono:cœperũtq; eam principes babilonioꝝ quibus obſeſſio a rege nabuchodonoſor uidebatur eſſe cõmiſſa.Ipſe aũt i reblatha ciuitate cõmorabatur.Nomina principum qui hieroſolymam ſubdiderunt hæc ſunt:hergella:ſarrare:matuſe:megarus:nabuzardan:ſaris.Capta itaq; ciuitate circa mediam noctem:& principibus hoſtiũ ingreſſis in templũ:agnoſcens hæc ſedechias rex:ſumptis uxoribus:& filiis:& principibus: & amicis:de ciuitate fugit per deſertum ualde turiſſimum. Quod dum a quibuſdam traditiis principibus babilonioꝝ indicatum fuiſſet diluculo eum perſequi ſunt egreſſi. Quem dum circa hiericuntẽ appræhendiſſent: eum circundederunt. Amici uero & principes ſedechiæ fugiebant dum hoſtes proximos eſſe conſpicerent:diſperſique ſunt relinquentes eum: alter ad alium locum fugiens & unuſquiſq; ſe liberare cotendens.Quẽ cõpræhenſum cum paucis hoſtes:cum uxoribus atque filiis duxerunt ad regem. Venientẽ quoq; ad ſe regẽ:nabuchodonoſor impiũ & infœlicẽ uocare cœpit: & iuriſiurãdi ĩmemorẽ quod præbuerat ut ei prouintiã cuſtodiret.Super hæc aũt cũ obiurgauit eum ingratum:quia dum ab eo percepiſſet imperium quod ab eius fratre tulerat & illi tribuerat:cõtra munificum largitorẽ egiſſe uidebatur hoſtiliter.Dixitq; poſt hæc.Magnus deus: qui habens tuam nequitiam odio:noſtro te ſubiugauit imperio.His igitur uerbis uſus aduerſus ſedechiam:filios eius iuſſit pariter & amicos cõtinuo perimi:ipſo ſcilicet ſedechia & aliis captiuis inſpicientibus deinde oculos eruens ſedechiæ eumq; uinciens: perduxit in babiloniã.Hæc uero prouenerunt ei quæ hieremias & ezechiel prophetauerãt:quia cõpræhenſus duceretur ad babilonicum regẽ:& loqueretur ei ex ore ſuo & uideret ſuis oculis eius oculos ſicuti hieremias dixit: cecatus aũt & ductus ad babiloniã:eam non uidit:ſicut ezechiel prædixit.Hæc igitur quæ ſufficienter poſſunt dei manifeſtare naturã neſcientibus explanauimus:quõ diuerſa eſt atq; multimoda & uniuerſa ordine ſuo conſpiciens & quæ congruant agi prædicens ignorantiãq; hoĩum & infidelitatem redarguens per quæ curari nequiuerunt ab his quæ erant paſſuri. Nam cum ea quæ prædicebantur cuſtodire nollent:calamitatibus noſcuntur eſſe contraditi:ita ut eſſet impoſſibile uti ab ea declinarent.Igitur qui de genere dauid regnauerunt:hmõi conuerſationẽ habere noſcuntur.Fuerunt aũt uiginti & unus uſq; ad ultimum regẽ:regnauerunteq; oẽs annis nõgentis: & quatuordecim & menſibus ſex diebuſq; decem.Ex quibus principatũ tenuit primus eorum ſaul annis uiginti: nõ tamẽ ex ea tribu conſiſtens.Porro babilonius miſit principẽ militiæ ſuæ nabuzardã in hieroſolymam:ut expoliaret templũ præcipiens:ut & illud ĩcenderet:& regalia pariter: & ciuitatem ad pauimentũ uſq; deponeret:& populũ in babiloniã migraret. Qui dum ueniſſet ad hieroſolymã undecimo ãno ſedechiæ regis: & templum ſubuertit:& uaſa dei aurea argẽteaq; tulit:necnõ & maximũ cantarum:quẽ impoſuit ſalomon:inſuper & colũnas ereas:& capita eaꝝ: aureaſq; menſas:& candelabra:& hæc auferens:tẽplum quoq; ſuccẽdit: menſe quinto:initio mẽſis:anno undecimo ſedechiæ:octauo decimo aũt nabuchodonoſor.Succendit aũt & regalia:ciuitatemq; deſtruxit:& templũ ita concrematũ eſt:poſt trecentos & ſeptuaginta ãnos: & mẽſes ſex: dieſq; decem: ex quo illud cõſtat edificatũ:ab egreſſu aute populi:tunc erant anni mille .lx.duo. menſes ſex:dieſq; decem a diluuio uero uſquã uaſtationẽ templi: omẽ tempus fuit annoꝝ mille: nongentorum: quĩquaginta ſeptẽ: menſiũ ſex:dierũ decẽ:ex quo uero factus eſt adam uſq; ad ea quæ prouenerunt templo:anni ſunt tria milia: quingenti tredecim:menſes ſex: dies decẽ. Tantus ergo numerus annoꝝ erat. Quæcunq; geſta ſunt:ſingula ut puenere manifeſtauimus.Princeps itaq; regis babilonis poſtq; hieroſolymã & templũ ſubuertit,ſumens captiuos:migrauit eos & pontificem: & zardã & ſacerdotem ioſedech ſecundariũ eius & cuſtodes templi: & tres eunuchos qui erant ſuper armatos:& amicos ſedechiæ ſeptẽ:& ſcribã eius:& alios principes ſexagĩta: quos omnes cum uaſis quæ deprædatus eſt deduxit ad regẽ in reblata prouinciæ ſyriæ ciuitatẽ.

Rex autem pontificis quidem & principum ibi capita tulit abſcidi:ipſe uero omnes captiuos & ſedechiam deduxit in babiloniá:uinctum quoq; circũegit & ioſedech pontificé filiũ ſacræ pontificis:quem occidit babilonius in reblata ſyriæ ciuitate:ſicut dudum iam deſignatũ eſt. Igitur quia genus regum explanauimus:& qui fuerãt:& eorũ tempora cuncta narrauimus: neceſſariũ iudicaui: etiam noía referare pontificum:qui pontificatum regum temporibus habuerunt. Primus ſiquidem ſadoch pontifex templi fuit:quod ſalomon edificauit:poſt eum filius achimaas i eius honoꝝ ſucceſſit:poſt achimaá zarias:poſt hũc aũt ioráb & poſt eũ anxi ioráb:deide ſideas:poſt ſideã ſudeas:poſt hũc bilus:bilo uero ſucceſſit ioathá:cui rurſus urias uriæ uero nerias:poſt neriá odeas fuit:poſt hunc ſallom:deinde belchias poſt hũc zaroch:& poſt hunc fuit ioſedech:qui captiuus in babiloniam ductus eſt. Iſti itaq; omnes in pontificatũ filius patri p ordiné ſucceſſerũt. Veniens autem in babiloniam rex:ſedechiam habuit donec aduixit in carcere. Quem dũ regaliter ſepeliſſet:uaſa quæ in hieroſolymorum templo fuerat deprædatus:diis dicauit ſuis:& populum in babiloniorum regione conſtituit:pontificem uero ſoluit a uinculis. Cap. XI.

Rincepsitaq; militiæ nabuzardá dum captiuaſſet populũ hæbreoꝝ: paupes & eos qui ſe tradiderunt dereliquit:conſtituens eis principem noíe godoliá filiũ aichá: de nobilibus natum:manſuetũ & iuſtũ:iuſſitq; ut opus í terra prouintiæ facientes:regi definita tributa ꝓſoluerẽt. Hieremiá uero prophetá ſoluit de carcere:eiq; ſuaſit:ut ad babilontá cũ eo ueniret:fuerat enĩ ei hoc a rege iuſſũ:ut illi ꝓ oía placida miniſtraret:qui ſi nollet hoc facere:ut indicaret ubi manere uellet:q̃tenus hoc regi ſignificaret. Propheta ergo nec ſeq uoluit:nec alibi cõmorari:ſed libenter ſe abire dixit in deſerta patriæ:& cũ miſerrimus habiraret reliquiis. Cognoſcens aũt eius uoluntatẽ militiæ princeps:godoliæ quẽ cõſtituerat in hieroſolymorum urbe præcepit:ut eius prouidentiá in oĩbus haberet:eiq; miniſtraret q̃bus egeret: & donás prophetá multis ꝓciosiſq; muneribus dimiſit ad ꝓpria. Et hieremias quidẽ manſit apud godoliam in ciuitate prouintiæ quæ dicitur maſphat:rogabatq; nabuzardá:ut cũ eo dimitteret diſcipulũ baruch filiũ neriæ:ex magna ualde familia:& qui lingua patria præcipue fuerat eruditus Hæc dũ feciſſet nabuzardan in babiloniá ꝓfectus eſt. At illi qui obſeſſa hieroſolymoꝝ urbe diffugerant:diſperſi ꝓ certa loca:dũ receſſiſſe babilonios cognouiſſent:& quaſdá reliquias in hieroſolymoꝝ terra reliquiſſe:& qui eam incolerent ſupeſſe:undiq; collecti uenerunt ad godoliá in maſphat. Erát aũt príncipes eoꝝ ioab filius careæ:& zareas:& iezomas:ſimul & alii. Porro de genere regio erat qdá iſmael uir malignus & callidus:qui dũ obſideret hieroſolyma:ad regẽ euaſit ámanitaꝝ alias ámonitarũ noíe bachalim:& ibi illo tpe moratus eſt. Igitur qui ad hieroſolymá cucurrerant:fecit eos godolias ibi manere:nequaq̃ babilonios metuentes colenteſq; terrá: nihil mali paſſuros eſſe dicebat & hæc iuramento firmauit:adiiciens quia ſolatium cunctis ꝓberet: & ſiquis ab aliquo grauaretur illius mereretur auxiliũ:ſuaſit ut ſinguli í q̃ uellẽt ciuitate morarẽt: & ut mitteret cum eis qui eoꝝ habitacula repararent:& ipſe quoq; faceret dũ tpus eſſet:ut triticum:& uinũ:& oleũ recõderent:q̃tenus hyemis tẽpore pabulo non egerent. Hæc cũ dixiſſet:dimiſit eos ad prouinciæ loca quæ unuſquiſq; uoluerat. Fama uero diſcurrente ad gentẽ iudeæ:qa uenientes ad ſe de fuga godolias clementiſſime ſuſciperet:& ad terrá colendá oés habitare ꝑmitteret:ut regi babilonis tributa ꝓſoluerenr:concurrerũt oés ad godoliá:& in ꝓuintia habitarunt: conſideranteſq; prouintiá í pace regi:& godoliæ benignitatẽ atq; clementiá:ioannes & príncipes qui cũ eo erant ualde dilexerunt eũ:dicebantq; mittendũ ad regem ammanitarum alias ámonitarum bachalí:ut iſmael latenter occideret:quatenus ipſe ſecurus eſſet in iſrael: quia ille erat de regio genere:qui ſolus poterat debellare. Cuius dolum dicebant poſſe declinare alias declinari:ſi potius iſmaelẽ ipſe ꝑimeret:ut metũ decetero non haberet:adiicientes inſup ſe timere:ne godolia magis ab illo ꝑempto:funditus iſraelitaꝝ reliquiæ depirent. Ille uero acquieſcẽ noluit:dicés: non eſſe rectũ cõtra uiꝝ qui adhuc nihil malignitatis geſſerat:inſidias exercere alias exerceri:nõ enĩ ueriſimile eſſet. quia in tali deſolatione hmõi malitiá exerceret:& qué in tanta neceſſitate fouerat & ab inimicis aliis eripuerat:ipſe ꝑimeret:ſed & ſi e diuerſo faceret ille dolũ: melius eſſe ut ipſe ꝑimeretur ab illo:quá homo qui ad illũ cõfugerat:ſuáq; ſaluté extradiderat:& cõmẽdauerat uitam:dolo ꝑimeretur iſtoꝝ. Et ioánes quidẽ:& principes qui cũ eo erant:cũ nõ potuiſſent ꝓſuadere godoliæ:protinus receſſerunt. Tempore itaq; dieꝝ. xxx. tranſacto: uenit ad godoliá in ciuitaté maſphat iſmael cũ uiris decem:quos godolias ſplendidis epulis muneribuſq; ſuſcepit. Tuno godolias inter conuiuia iſmael ſepius ut aſſolet inuitato:deebriatus eſt. Quem iſmael uidens ita uino repletũ:& uelut iſenſatũ:& in ſoporé ebrietatis cõuerſum:ſurgés cũ decé ſuis amicis eũ occidit: & qui cũ eo í cõuiuio recúbebát. Et poſt hoꝝ ꝑemptioné egreſſus ꝓ noctẽ:cúctos piter ſ ciuitate iudeus & milites trucidauit:q; a babiloniis fuerãt derelicti. Altera uero die cũ múeribus

ueniebant ad godoliam de prouintia octogita uiri:nihil scientes:quod de eo fuerat gestū. Quos cum uenisset ismael:eos quasi ad godoliam accessuros:interius euocauit. Quibus ingressis aula clausa cūctos occidit:eorūq; corpora i lacū ꝓfundissimū ne uideretur abiecit. Ex his itaq; octoginta uiris aliqui repti erepti sunt:qui se rogauerunt non prius occidi:antequā occultas in agris diuitias & pallia simul & uestes reconditas:& frumenta monstrarent. Hæc audiens ismael:pepcit eis. Populū uero qui erat in masphat cū uxoribus & filiis captiuū duxit:inter quos & filias sedechiæ regis quas nabuzardā babilonioꝝ princeps godoliæ reliquerat conseruandas tulit. Et dū hæc egisset:uenit ad regē ámanitaꝝ. Audiens autē ioānes & principes qui cum eo erant quæ in masphat fuerant gesta ab ismael:mortēq; godoliæ:nimis exaspati sunt:assūmētesq; singuli arma sua:egressi sunt:ut ismael uiriliter expugnarent. Quē dum apprehendissent:circa fontē chebrō: illi qui ab ismael captiui ducebantur:uidentes ioannē & principes:& ad solatiū sibi uenisse iudicantes:releuati sunt:& relinquentes eū qui illos cœperat:ad ioannē se contulerūt. Ismael itaq; cū uiris octo ad regē fugit ámanitaꝝ. Ioannes ergo sumēs:quos de manibus eripuerat ismael: & eunuchos:& mulieres:& infantes:uenit ad quendā locū quē caulas appellant:& illo die ibi mansit. Deliberauerant aūt ut inde surgentes:abirent in egyptum:metuentes ne eos babilonii pimerēt: propter godoliæ mortē:qui ab eis dux fuerat institutus. Et dū in tali consilio ꝑmanerent: petierunt hieremiam ꝓphetā ioannes & principes qui cū eo erant ut deū consuleret:q̄tenus eis in angustiis constitutis quid deberent facere demonstraret:facturos se iurātes:quicquid eis hieremias diceret. Cunq; ꝓpheta oraturū se ꝑ eis apud deū cōpromisisset:post dies decē apparuit ei deus dicens:ut indicaret ioanni & principibus suis:& uniuersis: quō consistētibus eis i illa ꝓuincia ferret ꝓuidentia diuina solatiū & a babiloniis quos metuebant seruaret illesos:ꝓficiscentes aūt in egyptum perituros:& ab egyptiis illa passuros quæ olim fratres eoꝝ cōstat esse passos. Hæc cū dixisset ioanni & populo deū ꝓpheta prædicere:non ei credebāt:quia deus eos ꝓuintiā habitare præceperat:sed ut præstaret baruch suo discipulo:mentiretur quidē de diuino mandato:suaserit aūt eis ibi manere:ut a babiloniis interirent. Populus ergo & ioannes nō obedientes cōsilio dei quo eos monuerat ꝑ ꝓphetā:discesserunt ad egyptū:ducentes.& hieremiā piter & baruch. Dūq; illic essent idicauit ꝓphetæ diuinitas uentuꝝ regē babiloniorū ad egyptū:iussitq; prædicē populo: egypti uenturā captiuitatē:& quia alios quidē eoꝝ occideret:alios captiuos sumēs in babiloniā ꝓduceret. Et hæc ita cōpleta sunt. Quinto siquidē anno captiuitatis hierosolymoꝝ qui ē tertius & uicesimus regni nabuchodonosor castrametatus est idem nabuchodonosor in iferioré syriā t eamq; detinens:expugnauit & ammanitas alias ámonitas & moabitas. Cūq; subdidisset has gentes:prexit ad egytū eamq; subuertit:& regē qui tūc erat ibi occidit:aliūq; ei i ea cōstituēs: denuo iudeos captiuos duxit in babiloniā:& hæbreoꝝ quidē genus huiusmodi terminū eufraten transisse ꝓcepimus. Igitur per assyrios corruit populus decē tribuū de samaria cū regnaret apud eos osias:deinde duarū tribuū multitudo nabuchodonosor rege babilonioꝝ:& caldeoꝝ captis hierosolimitis est uastata. Salmanasar transmigrans israelitas:in eoꝝ regione instituit cutheorum gentē:qui prius in iteriori ꝓte ꝓside & medie morabāt:tūc tamē samarite uocati sunt:uocabulū ꝓuintiæ sumentes:in qua habitare uidebāt. Babilonioꝝ uero rex cū duas tribus captiuas duxisset:neq; gentē aliā in eoꝝ habitare fecit ꝓuintia:& ꝓpterea desolata ois iudea & hierosolima: & templū ānis septuaginta ꝑmansit. Omne itaq; tēpus a captiuitate israelitaꝝ:usq; ad duaꝝ tribuū transmigrationē:fuit ánoꝝ centū triginta mensiū sex:dieruq; decem. Cap. XII.

Orro rex babilonioꝝ nabuchodonosor sumens omnes iudeoꝝ nobiliores:& cognatos regis eorum sedechiæ:qui & pubertate corpoꝝ & aspectus pulcritudine resplendebant:pedagogis eos ꝑ diligentia exhibenda contradidit:eosq; castrauit: quod etiā eis quoq; quos cœpat ex aliis gētibus quas uastauerat cum essent i ætatis huius pulchritudie constituti fecisse dinoscitur:iussitq; eis ministrari de mēsa sua cibos:& erudiri ꝓuincialibus litteris piter & chaldeis. Erant aūt isti sapia quidem idonei:habentes exercitiū iocundum. Inter quos erant aliqui de genere sedechiæ quatuor optimi & natura benigni:quoꝝ alius quidē daniel:alius aūt ananias:alius misahel:quartus uero uocabat azarias. Hoꝝ babilonioꝝ rex noia cōmutauit:& aliis iussit appellari uocabulis:& danielē quidē uocabat balthazar:ananiā sydrach. misahel misach:azariā uero abdenago. Hos aūt rex cū essent nimis igenioſi:& circa litteraꝝ doctrinas assidui:habebat in honore & dilectione præcipua. Placuit uero daniel cū cognatis suis:ut se a cibis regiæ mensæ suspenderent:& ab oibus aiatis generaliter abstinerent. Et accedentes ad aschan eunuchū:cui eoꝝ diligētia fuerat a rege cōmissa:rogauerūt eū:ut ea quæ rex iusserat eis expēdi ipse ꝓciperet:& eis legumina comedēda præberet:uel qd aliud iaiatū uellet:ad istos cibos se esse dicētes deditos:& alios sibi ualde cōtrarios. Ille uero patū quidē se esse dicebat eoꝝ uolū-

tatibus obedire ſed metuere regem:ne p corporis maciem uultuſq; mutationē proderētur regi: eo q; ab epulis abſtineret:dicens eſſe conſequēs:ut p qualitate ciborū eoꝝ quoq; color & corpa mutarentur:ut dum alii pueri bene refecti a rege uiderētur:iſti enim piculi & ſupplicii auctores exiſterent.Dum igitur aſchanis formidinē hanc haberet: pſuaſerunt ei:ut p experimēto decem diebus hæc miniſtraret illis:& dū habitus eoꝝ corpis minime uerteretur ad peius:i his ſine dubio permanerent:tanquā ex hoc ledi non poſſent:ſi uero eos ſubtiliores inſpicerēt:& deteriores ab aliis:ad priora conuiuia reuocaret.Quos dū non ſolum cibis ille nō noceret:ſed etiā magis q̄ aliorū pinguiora atq; decētiora eoꝝ corpora reperiret:ita ut illi quibus regalia cōuiuia p̄parabātur inferiores eſſent:daniel aūt & qui cū eo erant crederentur in magna copia epularū cōuiuari: ex illo tempore audacter aſchanis ea quæ quidē de menſa regis quotidie illis pueris mittebātur ipſe ſumebat:& illis quæ dicta ſūt miniſtrabat.At illi dū & aīæ eoꝝ propter hoc eſſent limpidæ & ad doctrinas euectæ corporaq; eoꝝ ad laborē acta cōſiſterēt:nō enī aut aīas hebetes habebāt: & pro ciboꝝ uarietate cōfuſas:aut corpora per eas epulas molliora:oēs uelociter didicere doctrinas quæcūq; & apud barbaros erāt.& apud chaldeos p̄cipue tamen daniel ſapiētia erat idoneus: & ad ſomniorum interpretationes exptus:eiq; reuelabat apte diuinitas.Igitur poſt annū ſecūdū egyptiacæ uaſtationis:rex nabuchodonoſor uidit ſomniū ualde mirabile: cuius explanationem ipſe ei per ſomniū deus aperuit. Quā dum euigilauit oblitus mox chaldeos uocauit & magos: atq; diuinos:ſeq; uidiſſe dixit ſomniū & expoſitionē eius:& hæc ſimul oblitum:iuſſitq; ut dicerent & ſomniū:& quid ſignificare uideretur.Illis uero dicētibus hoc inuenire eſſe hoibus impoſſibile:ſed ſi uiſionē exponeret:ſomni explanationem ab eis audiret:interminatus eſt eis mortē: niſi ſomnium edicerent. Et dum faterentur nō poſſe quod uidebat fieri oīs una p̄cepit occidi. Daniel aūt audiens:quia oēs ſapientes rex iuſſiſſet interimi: inter quos & ipſe cum ſuis cognatis piculo ſubiaceret:acceſſit ad quendam ariochi cui fuerat p̄cipatus cōmiſſus ſuper regis armigeros:eūq; rogauit:ut ei cām ediceret:pro qua re rex omnes ſapientes & chaldeos : & magos iuſſiſſet occidi:& dum de ſomnio cognouiſſet:& quia iuſſiſſet rex idicari ſibi quā uiderat uiſionē: quod dum non potuiſſent facere:ad ſuū interitū ꝓuocaſſent regē rogauit ariochim:ut īgreſſus ad regem:unam noctē peteret:ut a magorum nece ſe retineret:ſperare dicens:q; ea nocte ſupplicans deo:ſomnium regis agnoſceret.Ariochis uero nūciauit regi īdutias quas popoſcerat daniel. Tunc ille puer cum ſuis cognatis ad habitaculū proprium uenientes: tota nocte rogauit deum: ut ei ſomniū indicaret ne magi:& chaldei:& inter eos & ille perirēt:ſed ut eos potius ab ira regis eriperet:atq; oſtenderet uiſionē:quā rex reuelatā ſibi nocte præterita noſcebatur oblitus. Deus autem miſericordiā habens illorum qui periculo ſubiacebant:ſimul & danielis : & ſomnium ei & modū eius explanationis innotuit:ut ab eo rex etiā q; ſignificaretur cognoſcere. Daniel ergo a deo ſibi reuelata cognoſcēs gauiſus ſurrexit & hoc fratribus iudicans:illos quidē quia de uita iam deſperauerant:& pati uidebantur ad mortē ad ſecuritatē & ſpē uitæ reduxit.deo autē gratias p̄cipuas egit:qui mīam eoꝝ ætatis hūiſſet.Facto quoq; die uenit ad ariochim: petens:ut eū introducere deberet ad regē:ac dicens:debere ſe ſomniū quod uiderat tranſacta nocte narrare. Ingreſſus igitur ad regē daniel:hoc primo popoſcit:ne ſapiētior putaretur ab aliis chaldeis & magis:quia dū illi ſomniū nequaquā inuenire potuiſſent:ipſe indicaturus accederet:quando nō experimento hūano nec quia maiori ſtudio mente propria laboraſſet ut hoc ſciret : ſed miſeratus inquit deus omnium qui in mortis uidebātur piculo conſtituti:& mei : ſimul & qui eiuſdē ſunt gentis:ſomniū & eius explanationē mihi apuit.Non enī minus pro illis quā pro nobiſipſis uitæ terminū te iubente multatis ſolicitus erā:dū utiq; iniuſte uiros bonos & optimos mori p̄cepas: quos nihil quod ſit humanæ ſapiētiæ præcepiſti facere:ſed quod dei ſolius eſt ab eis exigere uoluiſti.Tibi itaq; cogitanti qui poſſent mundi totius p̄cipatū tenere:uolēs deus regnaturos oſtēdere:hmōi ſomniū reuelauit.Vidiſti enī ſtatuā ualde procerā:cuius caput quidem erat aureum: humeri & brachia argētea:uenter aūt & fœmora erea:crura pedeſq; ferrei. Deinde uidiſti lapidē de mōte abruptū cecidiſſe ſuper ſtatuā: eamq; proſtratā:cōtriuiſſe totā:& nullā eius ptē integrā reliquiſſe:auꝝ:& argentū:& es:plus farina cōtritū:& ſpū uehemēte flante direptū:atq; diſpſum: lapidem uero creuiſſe tātū:ita:ut oīs terra ab eo uideretur impleta. Somniū itaq; qđ uidiſti hoc eſt:cuius interp̄tatio hunc habet modum.Caput quidē aureum te ſignificat:& qui āte te in gēte babilonia regnauerūt.Duæ inquit manus & humeri indicāt:quō a duobus regibus ueſter poſſit deſtrui principatus.Illoꝝ denuo alter quidē ab occidente erit deſtructurus impium:ſimilis eramento cuius rurſus regnū ceſſare facit qui ferro uidetur equalis:tenebitq; oīa:quia ferri natura eſt robuſtior auro & argento ſimul & ere . Significauit quidem & de lapide regi: quod mihi nō placuit indicare:ſed præterita quæ ſunt iam facta deſcribere:non futura tractare . Siquis autem

integritatem desiderans uult hæc perscrutari:& de incertis utrum fiat studet agnoscere: festinet librum legere danielis:quem inueniet inter litteras esse diuinas.Rex itaq; nabuchodonosor hæc audiens & somniũ suum agnoscens:obstupuit ingeniũ danielis:& ꝓcedens in faciẽ eo mõ quo deus adoratur salutauit danielẽ:eiq; sacrificari q̃si deo præcepit:Cui etiã ꝓprii dei iposuit nomẽ: & curatorem totius regni esse constituit:cũ cognatis suis:qui per inuidiã & dolũ picula sustinuerunt & regem ex hmõi cã offendisse uidebanꝯ.Interea rex dũ fecisse statuã aureã:altitudine sexaginta cubitoꝝ:latitudine sex:& eã statuisset in maximo campo babiloniæ:dedicaturus eã:cõuocauit ex oĩ terra cui præerat principes uniuersos eis prio præcipiens:ut dũ audirent tubæ sonũ: ꝓstrati statuã piter adorarent qui uero hoc non facerent:eos in ignis caminũ interminatus ẽ esse mittendos.Omnibus ergo post tubæ sonũ adorãtibus simulacrũ:daniel & cognati eius minime hoc fecisse dicunꝯ:nolentes utiq; leges præuaricare paternas. Qui dũ uicti fuissent repente:& in ignem missi inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati:mortis picula fugierunt. Non enĩ contigit eos ignis.Reor itaq; eo q̃ nihil iniuste fecissent:in caminũ missi:non sunt ab igne contacti:& facta est flãme natura debilior:habens ĩ se dei ministros:qui eoꝝ corpa esse talia præparauit:ut nõ potuissent ab igne consumi.Hoc ergo factũ ostendit eos apud regẽ iustos atq; religiosos: ꝓ quo habebanꝯ ab eo in honore præcipuo.Post paululũ uero tẽpus denuo uidit in somnis rex aliã uisionem:quia casurus de regno cũ bestiis esset habitaturus:& cũ degisset hoc mõ annis septem in deserto:reciperet denuo principatum.Hoc cũ uidisset somniũ magos denuo cõuocauit:eisq; referens quod uiderat:interpretationẽ congruã exigebat. Et alioꝝ quidẽ nemo potuit uirtutem somnii comprehendere neq; rem manifestare:Daniel uero solus & hoc exposuit:& sicut ei prædixerat:ita ꝓuenit.Nam cũ habitasset prædictũ tẽpus in heremo:& nullus septẽ regẽ dominum detinere:supplicans deo ut regnũ reciperet:denuo reuersus ad illud est.Nullus igitur culpet me: eo q̃ ita narrauerim singula sicut in antiquis libris inueniuntur scripta.Nam ipso historiæ meæ principio ꝓpter eos qui questiones faciũt:ut in aliquo culpare nituntꝯ:astruxi dicens:translatuꝝ me libros hæbraicos in eloquiũ græcũ:& hos uolentibus apire neq; adiicere ipse aliquid seorsũ: neq; subtrahere me ꝓmittens.Porro nabuchodonosor dũ uixisset annis q̃draginta defũctus est: uir industrius:& prioꝝ regũ ualde fœlicior. Meminit huius actuũ & berosus ĩ libro tertio historiæ chaldeorum:ita dicens.Audiens aũt eius pater nabuchodonosor:quia satrapa qui cõstitutus fuerat in egypto & locis ſyriæ iferioris & phœnicis:recessisset ab eo:cũ ipse iã fatigari nõ posset: cõmittens filio nabuchodonosor iuueni quãdã ptem exercitus:misit aduersus eũ. Nabuchodonosor aũt filius cõgressus aduersus eũ qui ab eius patre recesserat: facta dimicatione & eũ uicit: & prouintiã ex isto principio suo subiugauit imperio. Cap.XIII.

O itaq; tẽpore cõtigit:ut pater eius nabuchodonosor egrotaret in babilone ciuitate & a uita recederet:qui regnauit annis uiginti & unũ.Nabuchodonosor filius nõ post multũ tempus mortẽ patris agnoscens:& disponens cãs egypti reliquáq; ꝓuintiã: & captiuos eius & phenicũ: & ſyrorũ:& gentiũ egyptioꝝ: & præcipiẽs pricipibus qui busdã amicis:ut cũ magna uirtute & oĩ utilitate ad babiloniã cuncta deferrent: ipse cũ paucis p desertum uenit ad babiloniã & potitus regẽ quæ gubernabãt tũc a chaldeis:a quodã uiro optio sibimet reseruanti totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis aũt uenientibus hitationẽ constituit in locis oportunissimis babiloniæ ciuitatis:ipse uero de diuitiis q̃s acceperat de manibus hostiũ & tẽplũ bellis & reliq̃ largissime himis ornauit:& antiq ciuitati alia quoq; cõtulit:& prisca repauit:ita:ut neq̃q̃ obsidẽtes ualerent fluuiũ cõuertere:& citati aliquo mõ ꝓualeꝛ:erexitq; tres porticus intrinsecus:& tres extrinsecus de latere cocto:decẽterq; muniẽs eas & exornãs ualde magnifice: paternis quoq; regalibus alia ꝓxie regalia fabricatus est:quoꝝ spacia: & reliquã pulchritudinẽ dicere credo supuacuũ.Verumtamẽ hoc sciendũ:quia dũ essent hæc magna & nimis eximia:diebus tamẽ.xv.cõsumata sũt.In istis uero regalibus lapides posuit:quoꝝ similitudo erat instar mõtis:& plantauit diuersas arbores:fecitq; hortũ qđ suspensile dicebatꝯ:eo q̃ uxor eius positionem regionis ꝓpriæ uidere desideraret quæ nutrita fuerat in locis medie.Hoꝝ itaq; meminit etiam megastenis in quarto indicoꝝ libro:ubi nitiꝯ approbare hũc regẽ fortitudĩe & actuũ magnitudine herculẽ trãscendisse.Dicit aũt eũ uastasse hbiæ ciuitatẽ:& hiberiã. Sed etiã dycles ĩ secũdo colonoꝝ libro meminit huius regis:& philostratus ĩ idiciis & phœnicis historiis dicit: quia iste rex obsedit tyrum annis tribus & decẽ mensibus:cũ illo tpe tyro regnaret ioathabules. Hoc mõ ergo diuersi scriptores huius regis fecere memoriã.Post mortẽ uero nabuchodonosor amilmadapacus qui & abimatadocus filius eius suscepit regnũ:& hierosolymitaꝝ regẽ iechoniã qui & ioachim soluit a uinculis:eũq; inter amicos necessarios habuit:& multa ei dona cõcessit: fecitq; eum in babilonia inter reges haberi.Nam pater eius fidẽ non seruauerat iechoniæ:qui se

utiq; eum uxoribus & filiis & omni cognatiõe ſponte tradiderat pro ciuitate: ne ſicut ꝓdixim⁹ obſeſſione capta uaſtaret. Moriente uero amilmadapaco poſt ános octo & decé ſui regni: egreſſarius filius eius tenuit pricipatũ. xl. annis. Eo quoq; mortuo: ad eius filiũ laboſordachũ puenit impium. Quod dũ nouẽ menſibus hũiſſet: regnũ eo defuncto tranſit ad balthazar qui naboar nuncupatur. Contra hunc itaq; regẽ caſtrametati ſunt cirus pſarum rex & darius medorũ. Qui dum obſiderent eũ in babilonia: mirabile quoddam ꝓdigium cõtigiſſe dinoſcitur. Iacebat náq; cœnans in domo maxima & cõuiuiis regalibus oportuna cũ ſuis concubinis piter & amicis placuitq; ei: ut de proprio téplo uaſa dei deportarétur: q̃ hieroſolymis dep̃datus nabuchodonoſor: uſus quidẽ eis nõ fuerat: ſed in templo ſuo dicauerat. At ille ſupbia ductus eſt: ut eis uteretur ad pocula: & hoc mõ blaſphemaret in deo. Tunc itaq; uidit de muro ueniẽtem manũ: & in piete q̃ſdam ſillabas ſcribentẽ. Qua uiſione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos: & oẽ genus ſimilium qđ inter barbaros ſomnia & hmõi ſigna diſcernere prævalebant: ut ei q̃ fuerant ſcripta manifeſtarent. Cunq; magi nihil penitus inuenire neq; intelligere ſe poſſe dicerent in anguſtia rex conſtitutus: & multa triſtitia propter hanc ſic inopinabilem cãm: in oĩm ꝓuintia prædicari fecit ut qui litteras illas & q̃ per eas ſignificarentur poſſet exponere: ei torquẽ aureũ: ueſtẽq; dari purpuream ſicut regibus chaldeis mos erat uti: & tertiã ꝑtem ei ſui piter principatus offerret. Quo facto: dum multi magi concurrerent: ut propoſitã munificentiã regis haberent: inuentionẽ aut ſignificationẽ litterarũ nequaq̃ inuenire poterant. Dumq; rege uideret in anxietate ſua auia conſtitutũ: coepit eũ confortare ac dicere: eo ꝙ eſſet quidam de iudea captiuus: ex eoq; genere quos deduxerat nabuchodonoſor cũ hieroſolymã deuaſtaſſet: cui nomẽ erat daniel: uir ſapiens & argutus: ut poſſit res inuenire difficiles: & q̃ ſoli deo nota uidereꝫ: qui etiã nabuchodonoſor regi cum nullus alter potuiſſet dicere quibus egebat: ad agnitionis lumẽ adduxerat quod querebat: adiiciẽs: ut eum euocaret & peteret: q̃tenus de litteris eo narrãte cognoſceret: qđ nullus poterat inuenire: ſi triſte aliquod ſignũ ſignificaretur a deo. Hæc audiens balthazar: daniel ad ſe uenire præcepit. Cui cũ dictũ fuiſſet de eo: eiuſq; ſapia: quia ſanctus ei ſpũs ineſſet: & ſolus inuenire poſſet: quæ alii nec mente conceperant: poſcebat: ut ei q̃ ſcripta fuerant & quæ ſignificare poterant indicaret. Quod ſi faceret: purpura ueſtiendũ: & torquẽ aureũ circa collũ eius dãdũ eſſe ꝓmiſit: inſuper ei & tertiã ꝑtẽ regni pro honore ſapiæ coferendã ut ex eis ĩ ſignis uidentibus appareret. Quo facto: daniel dona quidẽ eũ retinere apud ſe dixit: ſapientiã nãq; & diuinitatẽ ſine ſuffragiis ſemper exiſtere: & gratis prodeſſe querentibus: ea uero q̃ ſcripta uidebaꝫ ei ſignificaturꝰ ſe eſſe promiſit: dicens: hæc eius uitæ indicare ſubuerſionẽ: eo ꝙ neq; ex his ex quibus parẽs eius ꝓpter iniurias dei fuerat caſtigatus: ille didicit eẽ pius & nihil ultra humanã cogitare naturã: quãdo & nabuchodonoſor mutatus in beſtiã propter ea quæ impie geſſerat: poſt multas præces ac ſupplicationes miam potuit promereri: & ad humanã redire conuerſationẽ: ac regna ꝑſtina repare: qui propter hæc ſolũ deũ oẽm habere uirtutem & humano generi prouidẽ donec aduxit aſſeruit. Tu inquit obliuionẽ hoꝝ habens multũq; diuinitati blaſphemans: in eius uaſis una cũ tuis cõcubinis tibi miniſtrari feciſti. Quæ uidens deus & iratus: ꝑ ea quæ ſcripta ſunt pronunciauit: qui tibi terminus ſit futurus. Illæ uero lĩæ deſignabant hæc. Mane quod latina lĩgua ſignificare põt numerũ: quia uitæ inquit tuæ deus tẽpus & regni dinumerauit: & puum tibi ſupeſſe decreuerit. Techel & idẽ hoc ſignificat pondus. Appõderans inquit deus tuæ uitæ tẽpus: iam illud declinare pronunciat. Phares ſed & hoc fragmentũ ſignificat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuũ: & medis illud pſiſq; diſtribuit. Cũq; daniel hæc indicãs: dixiſſet q̃ fuerãt in pariete cõſcripta balthaſar equidẽ regiã triſtitiã q̃li poterat pro tantæ calamitatis ſignificatione ꝓuenir detinuit: non tamen prophetæ q̃ſi malaꝝ reꝝ indici dona quæ promiſerat denegauit: ſed cũcta cõceſſit: cogitans: quia illa quidẽ pro quibus darẽtur propria eius: & nõ prophetantis eſſent: illũ uero qui hæc uere diſcreuerat uirũ bonũ dicebat ſimul & iuſtũ. Igitur nõ põt multũ tẽporis & ipſe eſt captus: & ciuitas cyro pſaꝝ rege aduerſus eũ fortiſſime dimicante tradita. Balthaſar eni is eſt ſub quo capi cõtigit babiloniã: cũ regnaſſet iã decẽ & ſeptẽ ánis: nepos nabuchodonoſor regis: cui talem fuiſſe terminũ ꝓcepimus. Darius aũt aſtiagis filius: qui babilonioꝝ principatũ deſtruxit cũ cyro cognato ſuo: ánũ hẽbat ſexageſimũ & ſecundũ: cũ babilõ fuiſſet inuaſa: qui tamẽ alio noĩe uocabat a græcis: quicq; danielẽ ꝓphetã ſumẽs: ad ſe in mediã duxit: & oĩ honore eũ celebrauit: eratq; unus inter tres ſatrapas quos darius ſuper trecentos ſexaginta ſatrapas inſtituerat.

Cap. XIIII.

Aniel itaq; dũ eſſet apud dariũ in honore ꝓcipuo: ita: ut q̃ſi ſoli cũcta uiderent eẽ cõmiſſa: inuidie apud cæteros crẽ laborabat. Mordent eni: qui quoſdã apud principes pluſq; ſe ualere conſpiciũt. Et dũ quererẽt occaſionẽ: & derogationis fomitẽ: uidẽtes

eum apud dariũ eſſe ꝓbabilẽ nullã inueniebant cãm. Nam dum eſſet & ſup theſauros: & omne ſuffragium oblatũ a quocũq; deſpiceret: cui turpe uidebatur aliquid etiã pro bonis rebus accipe nullã criminis cãm accuſatores inuenire faciebat. Illi uero cũ nihil haberent qđ cõtra danielẽ dicentes: regio eũ poſſent honore priuare: aliũ queſiuere modũ: quo eũ minorẽ apud gratiã regis oſtenderent. Videntes nanq; eũ tertio in die orantẽ ad deũ: occaſionẽ ſe inueniſſe putauerũt: per quam ꝑderent danielẽ. Et uenientes ad dariũ nũciauerunt ei: quia ſatrapis & eius pricipibus placuiſſet: ut triginta diebus populus requieſceret: q̃tenus neq; ipſũ aliquis neq; deos eoꝝ adiret: ſimiliter nec exoraret; & hoꝝ ſiquis ſniam tranſcẽderet in lacũ leonũ piturus includereꝰ. Rex aũt eorum nequitiã nõ intendens: nec hæc quoq; cõtra danielẽ arbitratus facta molimina: dixit placere ſibi quæ ab eis decreta uidebãꝰ: & eoꝝ ſniam cõfirmare ꝓmiſit: ꝓpoſuitq; decretũ in populo: qđ ſatrapũ placita deſignabant. Et cæteri quidẽ iuſſa cuſtodiẽtes ne tráſcenderẽt q̃ præcepta uidebantur a rege quieſcebant: danieli uero nulla fuit in iſtis cura: ſed ut erat ſolitus: ſtans deum cunctis inſpicientibus adorabat. Satrapæ occaſiõe ſumpta: quã cõtra danielẽ inuenire querebãt: mox uenerũt ad regẽ: accuſantes tanquã ſolus daniel eius precepta tranſcenderet: quia dũ nullus alter apud eos oraꝛ præſumeret: qđ nõ quidẽ ꝓpter ipietatẽ: ſed ꝓpter cuſtodiã fieret ꝓceptoꝝ: ille contẽnens ꝓcepta: ad ſuũ oraret deũ. Credentes etenĩ: quia ꝓpter magnũ fauorẽ quo eũ darius diligebat: etiã illoꝝ decreta cõtẽnens danieli ueniã daret: in hoc potius hẽntes inuidiã: magis inſtabant: & ad nullã manſuetudinẽ recedebãt: ſed eũ ſecundũ legẽ datã in lacũ leonũ ꝓiciendũ eſſe poſcebant. Sperans aũt darius quia eũ eriperet deus: & nihil a beſtiis ſuſtineret aduerſũ: cõſolabatur eũ ut fortiter ferret euentũ. Rex itaq; dũ fuiſſet in lacũ miſſus daniel: ſignato lapide: q̃ pro ianuis in eius poſitus erat ore diſceſſit: & icoenatus totã nocte duxit in ſomnẽ: meſtus & pro daniele nimis afflictus. Die uero facto: ſurgens uenit ad lacũ & inueniens eũ ſanũ: ſignaculũ quo lapidẽ obſignauerat aperiẽs: clamauit uoce magna daniel: requirẽs ſi ſanus eſſet. Quo reſpõdẽte regi: quia nihil paſſus fuiſſet mali: iuſſit eũ repente de lacu ꝓtrahi beſtiaꝝ. Inimici ergo uidẽtes nihil mali ꝓtuliſſe daniel: dicebãt regi: non eũ diuina ꝓuidẽtia cuſtoditũ: ſed ſaciatos leones corpus eius cõtingere noluiſſe. Ille uero eoꝝ nequitiã uidens: iuſſit leonibus multas carnes apponi: eiſq; ſaciatis inimicos danielis in lacũ præcepit imitti: ut ſi reuera ꝑ ſacietatẽ ad eos minime leones accederent: hoc apte cognoſceret. Quo facto: & ſatrapis ĩ lacũ depoſitis: dario manifeſtatũ ẽ: quia diuinitas ſaluauerit danielẽ. Leones enĩ nulli eoꝝ penitus pepcerũt: ſed oẽs ꝓiter diſcerpſerunt: q̃ſi rapida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror enĩ quia nõ fuerũt ad hoc fame ꝓuocati leones: qui utiq; paulo ante uidebanꝰ carniũ abundãtia ſaciati: ſed hoium nequitia etiã irrationabilibus erat aialibus manifeſta: ſimul & quia dei uolũtate uocabanꝰ ad pœnã. Peréptis itaq; hoc mõ daniel inimicis: rex clarius qđ actũ fuerat diuulgauit in oĩ ꝓuintia: laudãs deũ quẽ daniel colebat: eũq; ueꝝ & oĩpotentẽ aſſerens eſſe ſolũ. Habuit aũt etiã daniel in honore ꝓcelſo: principem eũ ſuoꝝ faciens amicoꝝ. Cũ ergo daniel ſic eſſet iſignis & clarus: eo q̃ religioſus exiſteret: edificauit in echbathanis medie manſoleũ ualde præclaꝝ: & mirabiliter nimis inſtructũ: quod equidẽ manet hactenus & uidẽtibus credit nup edificatũ: ita: ut ea die qua cõſpicit putet eſſe cõſtructũ. Sic eius pulchritudo noua uideꝰ: & ſolida: nullaq; ſenectute tã magni tẽporis longeuitate cõfecta: cũ eadẽ edificia quæ ubi hoies ſpaciantꝰ: & ad uetuſtatẽ ueniãt: & ſua fortitudie longeuitate careant: ac ꝓrii decoris amiſſione marceſcant. Hactenus enĩ ſepeliuntꝰ ibi medorũ reges abſq; pſarũ piter & parthorũ & cui hæc cura cõmittitꝰ: ſacerdos ẽ iudeoꝝ: & hoc fit uſq; ad præſens tpus. Dignũ eſt enĩ de daniele dici qđ maxĩe quilibet audiẽs debeat admirari. Qui dum mirabiliter & q̃ſi uno quodã loco maxĩo poſitis oĩa ꝓpheraſſet: & uitæ ſuæ tpe apud reges & plebẽ in honore fuit: & gloriã & memoriã poſſidẽs ſempiternã. Omnes itaq; libri quoſcũq; cõſcribens dereliquit: leguntꝰ hactenus apud nos & ex his credimus: quia danieli loquebatur deus. Nõ ſolũ enĩ futura ſicut alii quoq; ꝓphetæ ꝑdixit: etiã ſed tpus definiuit: quo hæc neceſſe ſit adimpleri. Prophetis náq; prioribus mala predicentibus: & ꝓpterea a regibus & populo non bene ſuſceptis: danieꝛ bonaꝝ rerum propheta fuit apud eos: & ꝓpter famã regꝝ quas prædicebat: fauorẽ uidebaꝰ habere cũctoꝝ: per euentũ uero cauſaꝝ ueracius acquirebat dictoꝝ fidem & opinionẽ diuinitatis habebat in populo. Reliquit enim nobis ex his quæ conſcripſit: unde integritas eius prophetiæ: & nulla mutatio poſſit agnoſci. Ait enim: quia cũ eſſet in ſuſis in metropoli pſide: cũ ſuis ſodalibus exiuit in campum: & repente terremotu facto: relictus ſit ſolus: amicis eius per diuerſa diffugientibus: conturbatuſq; in faciẽ ſuper ambas ceciderit manus. Tum quodam tangẽte eum: & inter hæc ut ſurgeret iniperante: quatenus ea quæ erant poſt multas generationes ciuibus euentura conſpiceret: dum ſurrexit oſtenſum ſibi dixit arietẽ magnũ multa quidẽ cornua habentem: nouiſſimũ uero eoꝝ præcelſum: deinde reſpexiſſe quidem ad occidentem: & uidiſſe

hircū exíde ferri p aerē: cōgreſſuq; arieti: & eū ſecūdo cornibus ipetu ꝓſtrauiſſe ī terrā:& ūdiq; conculcaſſe deíde ſe uidiſſe hircū de frōte cornu maximū ꝓduxiſſe:quo facto:orta ex eo loco cornua q̄tuor:& ad uētos ſingulos eē cōuerſa:iter q̄ aliud puulū ortū fuiſſe cōſcripſit.Quod dū creſceret dicebat deus qui hæc monſtrabat:hoc expugnatuꝝ fore eius gentē:& ciuitatē fortiter eſſe capturum:templumq; concrematuꝝ.& ſacrificia fieri prohibiturum diebus mille: ducētis: & ſexagintāſex.Hæc quidē in campo qui eſt in ſuſis daniel ſe uidiſſe cōſcripſit:& tali modo deū ſibi hanc aperuiſſe uiſionē expoſuit:arietem quidē regnum ꝓſarum & medoꝝ ſignificare dicēs: cornua:eos qui regnaturi forent:nouiſſimum uero cornu ſignificare dicens ultimum regem: & hūc diuitiis & gloria priorum eſſe p̄cipuū.Hircum aūt ſignificare narrabat:quia aliq; de græcis regnaturus eſſet:qui ſecundo congreſſus aducr ſus perſam:eum bello deuinceret:& omnē gloriā eius principatus auferret:& maximo cornu quod erat in hirci fronte primum ſignificari regem: & ortum quatuor cornuoꝝ illo cadēte qui ad quatuor ptes terræ uidebaē aſpicere: ſucceſſionē uniuſcuiuſq; poſt obitum primi regis dixit annūciare:& diuiſionē regni inter eos eſſe faciendā: dum ille prior nec filios:nec cognatos habiturus eſſet multiſq; annis in terraꝝ orbe eſſet regnaturus & ex eis quendā oriri regem:& expugnaturū gentem eius:& leges atq; conuerſationē ꝑiter ablaturum:& templū depdaturum:& ſacrificia celebrare:tribus annis eſſe prohibituꝝ. Et hæc utiq; gens noſtra ſuſtinuit per antiochū qui appellatus eſt epiphanes:hoc eſt p̄clarus : ſicut uidit daniel & ante multos conſcripſit:quæ omnia illi deo ſibi monſtrāte conſcribens reliquit:uti legentes & quæ iā prouenere conſiderantes:credāt in honore diuino fuiſſe danielē: & p hæc quæ ſunt ita ueriſſima epichureos errare cognoſcant:qui & prouidentiā uitæ negāt:& deū res humanas curare non exiſtimant:neq; a btā incorruptibiliq; ſubſtantia pro ſtabilitate cūctoꝝ gubernari iudicant uniuerſa:ſed hūc mundū ſine rectore:& ſine cura aliq̄ ferri ſpōte confirmāt.Quæ ſi ita ſunt ſine p̄ſule:ſicut naues gubernātoribus deſolatas uentorum uiolentia ſubmergi cōſpicimus:aut currus ſine agitatoꝝ confringi:ita & mundus ſine prouidentiæ regimine olim potuit deiici & perire q̄ſſatus.Ego itaq; daniel dicta hæc reſpiciens:ualde puto a uera opiniōe recedere eos qui nullā prouidentiam humanarum rerum dicunt habere deum. Non enim ſi hæc ſponte gererentur ſecundum illius prophetiā omnia prouenire conſpiceremus.Ego ſiquidem ut de his inueni & legi:ita cōſcripſi. Siquis autem uult opinionē aliā ſeq;:crimē ꝓ diuerſa ſnia nō habebit.

Hæc continetur in undecīo libro ioſephi hiſtoriaꝝ antiqtatis iudaicæ . Cap.i.
Qualiter cyrus ꝓſarum rex iudeos a babilonia ad propriā redire terrā:& tēplū reedificare præcepit:dans eis pecunias. Cap.ii.
Quō ꝓhibuerūt eos p̄ſides regis:templū reedificare impediētes. Cap.iii.
Qualiter defuncto cyro filius eius cābiſes accipiēs regnum interdixit omnino iudeis templum reconſtruere. Cap.iiii.
Quia darius rex ꝓſaꝝ iſtaſpis filius honorauit gētē iudeoꝝ:& tēplū eius edificauit. Cap.v.
Quia poſt ipſum filius eius xerxes familiariter iudeos tractauit. Cap.vi.
Quō regnāte artarxerxe:gens iudaica pene cūcta deleta eſt. Cap.vii.
Qualiter uagoſus dux artarxerxis:iumoris multa in iudeos iniurioſa miſit. Cap.viii.
Quāta iudeis rex macedonū alexander bona fecit:poſtq̄ iudeam obtinuit.
Continet hic liber tēpus annoꝝ ducentoꝝ quinquagintatrium:menſiū quinq;.

Incipit liber undecimus.

Rimo imperii āno regis ꝓſaꝝ cyri.Qui ſeptuageſimus cōcurrebat:ex die quo noſtrū populū cōtigit ex ꝓpriis finibus ad babiloniā migrare:miſeratus ē captiuitatis deus:& illius calamitatis iſœliciū iudeoꝝ:& ſicut p hieremiā ꝓphetā ante p̄dixerat q̄ ciuitas euerteret:poſtq̄ ſeruierūt nabuchodonoſor:& nepotibus eius:& hanc ſuſtiuerūt ſeruitutē p ānos fere ſeptuaginta:rurſus eos ad propriā reſtituit terrā:& templū reedificare:& ꝓterita frui fœlicitate decreuit.Cōcitās igiē animū cyri:fecit eū p oēm aſiam ſcribere.Cyrus rex hæc dicit.Quō me maximus orbis terraꝝ deus regē cōſtituit:credo hunc eſſe quē genus iſrael adorat.Is enī & meū p̄dixit nomen p prophetas: quō tēplū eius edificaturus eſſem in hieroſolymis ī terra iudea.Hæc aūt cognouerat cyrus:legēs librū quē inter ſuas p̄dicationes iſaias reliquerat ante ducēteſimū & decimū annū.Sic enī in archano p̄dicauerat dixiſſe deū.Quo uolo cyrum quē mu'tuꝝ & magnaꝝ gentium regem conſtitui mittere

populum meū ad ꝓpriā terram:& templū mihi conſtruere.Hæc iſaias prædicauerat:ante annos centum.xl.deſtructionis templi.Quæ dum legeret cyrus:& miraretur nomen domini impetus eum quidā accepit:ut magnificā ſcripturā impleret.Conuocās aūt clariſſimos iudeoꝝ: qui babilone habitabant:dixit ſe concedere ad propriā iudeos remeare ꝓuinciā:& ciuitatē hieroſolymā: & templum dei reconſtruere ſe eos.ſ.adiuuante. Tunc ſcripſit ſuis ducibus illius terræ uicinis: ut aurum cōferrent & argentū ad templi renouationē:inſup ad immolandū pecora.Hæc cyrus cum iſraelitis dixiſſet:egreſſi duaꝝ tribuū principes:iudæ ac beniamin:una cū leuitis & ſacerdotibus: ad hieroſolymā puenerunt. Multi uero reſiderunt babyloniæ:minime paſſi poſſeſſiones ſuas relinquere. Quo dū ueniſſent:omnes amici regis adiuuabant eos:& conferebant ad tēpli renouationem:alii augꝝ:alii argentū:quidā aūt & equos:ac iumentoꝝ multitudiné : & uota deo reddebant:& conſtitutas ſecundū ueteré conſuetudiné immolationes celebrabāt:tanquā recreatam & antiquā religionis conſuetudiné redituā. Tranſmiſit etiā cyrus uaſa dei:quæ auferens a templo nabuchodonoſor ad babyloniā uſq; portauerat.Quæ reuehenda tradidit mitridati cuſtoſti ſuoꝝ theſauroꝝ precipiens ea dari ſeruāda abaſſaro:donec templū redificaret: pfecto aūt eo:traderet ſacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo.Direxit etiam epiſtolā rex cyrus aſſyriæ ſatrapis:hæc continenté.Rex cyrus ſiſinnio:& ſatrabanæ ſaluté.Iudeos terram meā inhabitantes qui uoluerunt ad ſuā patriam redire:pmiſi:& ciuitatē renouare templūq; dei ī hieroſolyma rurſus edificare in eodē loco ī quo prius fuerat conſtitutū.Miſi aūt & mitridatē pecuniarum meaꝝ cuſtodem:& zorobabel principé iudeoꝝ:ut fundamenta reſtituant:templūq; recondant.Cuius altitudo ſit cubitoꝝ ſexaginta:eorundē & latitudo:& faciāt tres pietes lapideos ex lapide polito:& unum pieté ligneum ex materiis ipſius ꝓuintiæ:ſimiliter & altare: ſup quod immolēt deo.Sumptus uero de meis in his oībus uolo fieri.Tranſmiſi etiā uaſa quæ de templo rex nabuchodonoſor abſtulerat:tradens ea mitradati pecuniaꝝ cuſtodi:& zorobabel pricipi iudeoꝝ:qtūs ea ad hieroſolymam reportent:& templo dei reſtituant.Quoꝝ numerus eſt tantus. Refrigeratoria aurea.l.argentea.lx.ſitulæ aureæ.l.argenteæ quingentæ:libatoria aurea triginta: argentea duo milia:patere aureæ q̄draginta:argenteæ q̄dringētæ:& uaſa alia maxīa mille.Cōcedo etiā eis honoré quo potiebāt pentes eoꝝ:ꝓterea ꝓ iumentis:& uino:& oleo:dragmas ducentas: qnq; milia qngentas:& ad ſimilā tritici:uigintiqnq; milia:quīgētas artabas:q̄ iubeo ꝓberi de tributis ſamariæ:faciāt;q; ei īmolationes ī hieroſolymis ſacerdotes ſecūdū leges moſaicas:& offerētes ſupplicēt deo ꝓ ſalute regis & generis eius:ut regnū pſaꝝ ꝓmaneat.Eos uero q hæc cōtēpſerint uel īfirmauerit:iubeo crucifigi:ſubſtātiaſq; eoꝝ eé fgales.Et epiſtola qdé hæc hūit.Hi aūt q ex captiuitate ad hieroſolymā cōuenerūt:fuerūt milia q̄dragītaduo:q̄drīgēti:ſexagīta.Cap.II.

Ed dū mitterēt tēpli fūdaméta:& nimis circa edificia feſtinarēt:oēs ī circuitu gētes:ꝑſerti cutheī quos a medea & plica terra ſalmanaſar rex aſſyrioꝝ migrās:habitare fecit ſamariā:cū exīde populū iſrael tuliſſet:petebāt ſatrapas & eos q edificia curabāt:ut īpedirēt iudeos:ne inſtaurarēt citaté tēplūq; cōſtruerēt:q pecuniis corrupti uēdiderūt cutheis negligētiā & ſocordiā edificationū.Hæc cyrus ad bella occupatus ignorabat:qui exercitū ducēs cōtra maſſagetas uita priuatus eſt. Cap.III.

Ambiſe aūt filio cyri pricipatū ſuſcipiēti:q in aſſyria:& phenice:& amanitide & moabiti de ac ſamaria morabāt:epiſtolā mittūt hæc cōtinēté.Domīe ſeruī mirabimus oīa accidētia ſcribēs:& ſemelius ſcriba:& curia ſyriæ:iudiceſq; phenice. Cognoſcere te rex oportet: iudeos q ad babyloniā deducti fuerāt ad nos rediſſe & citaté rebellé ac maliuolā ac fora eius : ac muros edificare tēplūq; recōſtruere.Scito aūt his pfectis:neq; tributa eos pati reddeī:neq; obaudire:ſed ēt regibus reſiſteī:& magis īpare q̄ obſeq feſtinaī.Dū ergo edificaī tēplū & fieri feſtinaī optimū nobis uiſū é:reſcribere tibi q̄tenus monuméta parētū tuoꝝ īquiras:ī qbus īuenies rebeles iudeos & regibus inimicos:ideoq; citaté eoꝝ fuiſſe deſtructā.Propterea uiſū é nobis & uobis certū facere qđ fortaſſis neſciī:quō ſi citas renouata:& undiq; muris munita fuerit:uia tibi clauderī ad īferiorē ſyriā & phenicē. Poſtq; uero cābiſes hāc legit epiſtolā:natura maliuolus exiſtens mouet:& ſcripſit hæc dicēs.Rex cābiſes rathimo accidētia ſcribēti:& belle ſemio:& ſemelio ſcribe:& reliqs cōſtitutis & hītantibus phenicē & ſamariā:hæc dicit.Legēs miſſos a uobis apices:iuſſi ꝓpentū meoꝝ inqri uoluīa:& īuēta eſt ciuitas inimica regibus ſemp exiſteī:& ſeditiōes ac bella hītatores eius cōmouiſſe:regeſq; eoꝝ cognouimus potēter & uioléter tributa īferioris ſyriæ & phenicis exigiſſe.Igit ꝓcipio minime cōcedi iudeos citaté edificaī:ne plus creſcat eoꝝ malicia.q̄ ſemp cōtra reges uſi ſūt.Cū has līas legiſſent rathimus:& ſemelius ſcriba & q cū eis erāt:ſtati eqs deuecti;ꝓpere ad hieroſolymā ducētes ſecū multitudiné aduenerūt:& ciuitatē & tēplū edificare iudeos uetabāt.Quæ qdē opa ꝓ ānos nouē ſunt īpedita:uſq; ad ſecūdū ānū darii regis pſaꝝ.Nā

cábíſes ſex ánis regnauerat. Qui cũ ſubectis egyptiis reuerteret: defũctus ẽ i damaſco. Cap. IIII.

Oſt magoꝝ uero interitum: qui defuncto cambiſe principatum perſaꝝ tribus annis tenuerunt: hi qui ſeptẽ domini nuncupantur apud perſas: filiũ iſtaſpis darium regem ordinauerunt. Qui dũ priuatus eſſet deum orauit: & ſi fieret rex: oía dei uaſa quanta babiloniæ iuenirent: ad templũ hieroſolymitaꝝ mittere ſe ꝓmiſit. Contigit aũt eodem tempore: proficiſci zorobabel ducẽ captiuoꝝ iudeoꝝ ab hieroſolymis ad darium: qui regi quõdã amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum aliis duobus dignus iudicatus: quẽ ſperauerat honore potitus eſt. Primo uero ĩperii anno: darius ſummo apparatu cœnã exhibuit amicis: & uernaculis ſuis: & ſatrapis perſaꝝ: & præfectis indiæ: & ethiopiæ: magiſtratibuſq; centũ. xxvii ꝓuinciaꝝ. Cum aũt cõpletis dapibus unuſquiſq; ad dormiẽdũ rediſſet: rex darius ad cubiculũ ueniens: paucũ noctis requieſcens: expergefactus quod noctis reſtabat: reliquum ĩſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit: ꝓmiſitq; ſũmo honore fulciendum: qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & ueſtimẽto alias ueſtimẽtum purpureo alias purpureũ indui: & in poculis aureis bibere: & ſuper auꝝ dormire: currumq; frenis aureis ornato: & cidari biſſina: ac torque aurea uti: & poſt ſeipſum ſedere ꝓp ſapientiam: affirmemq; ſuum eſſe uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promiſiſſet: primũ conſuluit: utrũ fortius ſit uinũ: ſecundo: utrũ rex: tertio utrũ mulieres aut ſi his oĩbus magis fortior ſit ueritas. Has cũ illis propoſuiſſet qõnes: requieuit. Lucéſcente aũt die: conuocauit omẽs magiſtratus: & ſatrapas: & præfectos perſarum: & medorum: ſedenſq; in ſolio quo ſolebat: unũquẽq; corporis cuſtodem coram oĩbus iuſſit pronũciare: quid eis de propoſitis qõnibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens ait. Cum uini fortitudinem cõiitio: omnia id alias ĩpam hoc modo uincens alias uincentem inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes & aníos. Reges etiam pupillo alias pupillis & infanti alias ĩfantĩbus ſimiles facit: ſeruo quoq; ac libero audaciam concitat pauperes diuitibus ſimiles parat. Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus compreſſas reficit: meſticiam extinguit: alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit: ita diſponens eos: ut ſe omnibus ditiores putent: nihilq; uile loquantur: ſed memores diuitiarũ: foelicibus utantur uocabulis: & reges magiſtratuſq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitã expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armaſ: ſocietates diſſoluere: & ad ſobrietatem cum per noctem uino relinquente peruenerint: excitantur nihil penitus de his q̃ in ebrietate commiſerunt cogitantes. Hæc ergo conſiderans oĩbus fortitudinem uini comperio potiorem: & uiolenter omnia uincentẽ. Poſtquã hæc primus quæ dicta ſunt de fortitudine uini diſſeruit: ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine: oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida dicuntur. Modum aũt probationis hic aſſumpſit: & dixit. Dum omnia ſub hominum coerceantur poteſtate: qui maria ac terras cogunt competenter ſibi ſeruire: etiam ĩpi homines ſub manu regum ac poteſtate degũt. Qui ergo ſup tam potens & ualidũ animal dominant: cur non inſuperabiles illi uirtute ac fortitudine iudicent. Illi & bella: & pericula ſubiectis imponẽtes audiũtur: & eos cõtra inimicos dirigẽtes ꝓp ſuã fortitudinẽ habent obediẽtes: mõtes quoq; dirui: muros ac turres depõi iubentes: præterea occidi ac ſterfici facĩt: ne regũ præcepta tranſcẽdere uideant. Vincẽtes aũt prædã quã ĩpis abſtulerit bellis: regi reportãt. Hi quoq; q̃ non militãt: ſed terrã colũt arãtes: cũ plaborauerit: & oẽm operũ miſeriã tolerauerit: meſſẽ facientes: ac fructus colligẽtes: tributa regibus offerũt: & qđ uel dixerit uel iuſſerit: ſine dilatione cõpletur. Qui cũ omĩ luxuria uel libidie ſaturati dormierit: aliis uigilãtibus cuſtodiunt: tãquã ipſo timor uicti: minie audiẽt dormiẽtẽ relinqre uel diſcedere: ac ſibi ꝓuidere: ſed unũ opus hoc exiſtimãt neceſſariũ: ut ꝑmanẽtes cuſtodiãt regẽ. Cur itaq; nõ uidet rex cũctos fortitudine ſupare: cui tot populi obſecũdaꝝ ꝓcipiunt. Iſto quoq; tacẽte de mulieribus & ueritate tertius zorobabel cœpit docere dicẽs. Sic egdẽ forte uinũ & rex fortis ẽ: cui oẽs obaudiunt: ſed his potẽtior pulchritudo mulieris exiſtit. Nã regẽ enixa mulier ad uitã edidit: & eos q̃ uites plãtauerũt unde ꝓfluit uinum: mulieres creauerũt & aluerũt. Nihil aũt ẽ: qđ nõ ab his habemus. Nã & ueſtes nobis ab his texũtur: & domus noſtræ per has curantur atq; ſeruantur: & non poſſumus a mulieribus ſegregari. Sed etiam aurum multum & argentum ſi poſſideamus: & quicquid aliud fuerit præciolum & induſtria dignum: cum uidemus decoram mulierem: omnia relinquentes: ſpeciem eius obſtupeſcimus: & patimur omnia concedere quæ poſſidemus ut deſiderata pulchritudine potiamur. patres & altricem terram: ſepius & amicos obliuiſcimur propter uxores: & animas una cum ipſis perdere non timemus. Sic ergo præcipue conſiderate mulierum fortitudinem. Nonne laborantes & omnem tollerantes miſeriam per mare ac terram: cum aliquid per labores acqrimus: totum offerẽtes uxoribus: tanquã dominis tradimus. Regẽ quoq; uidi aliquãdo tãtoꝝ dominũ

a filia rabezaci themaſi nomine apama cõcubina eius alapis percuſſi:& dyadema tollenté capitis eius ſibimet imponentem: & hæc omnia tollerátem ridebatq; cum illa riſiſſet:& cũ irata fuiſſet meſticia confuſus:blandimentis placuit mulieré:rogans eam & ſe nimis humilians:ſi quãdo triſtem uidiſſet.Poſt hæc inuicé reſpicientibus ſatrapis & ducibus.item zorobabel diſputare de ueritate cœpit:euidenter quidé oſtendés:quantũ mulieres fortes exiſtũt:debiles tamé & iſte;ſimul & rex ad cõparationé ueritatis apparent.Nam ſi terra maxia eſt & cælũ altũ & uelox:hæc oía uoluntate dei mouenť.Verus aũt deus & iuſtus eſt:& ex eadé cauſa oportet ueritatẽ fortiſſimã iudicari q; nihil contra eã iniquitas ualet:inſuper & cætera quidé quæ fortia uidenť mortalia & citius deficientia ꝓbanť.Veritas aũt & imortalis eſt & ſempiterna:nobiſq; nõ & pulchritudiné tẽpore tabeſcenté accõmodat:neq; ſubſtantiá caſibus auferendá: ſed iuſta & religioſa diſcernés ab his quæ iniuſta uel iniqua monſtranť.Cum terminaſſet zorobabel de ueritate ſermonẽ:laudante multitudine optime eũ dixiſſe: quõ ueritas fortitudiné imutabilé & nõ ſeneſcenté ſola poſſidet íperauit ei & rex petere præter ꝓmiſſa quæ uellet:ná præſtaturum ſe dixit:eo q; ſapientior & prudentior aliis apparuiſſet.luſſitq; etiá ſecũ eũ ſedere:& a finé uocari. Tunc zorobabel ámouit eũ ut uotũ quod deuouerat ſi regnũ perciperet adipleret.Votũ aũt quod ꝓmiſerat hoc erat: redificare hieroſolymá:templũq; cõſtruere;& uaſa reſtituere quæ auferés nabuchodonoſor ad babiloniá portauerat:& dixit hanc eé eam petitioné quá nũc me iubes poſcere: pp quod iudicatus ſum prudés ac ſapiés. Rex aũt i hoc lætatus ſurrexit:& eũ oſculatus:toparchis & ſatrapis ſcripſit præcipiés ut deduceret zorobabel:necnõ & eos qui ad tẽpli renouationé cũ eo ꝓfecturi eſſent. Præterea mádauit ſyriæ ac phenicis magiſtratibus ligna cedrina a lybáo deciſa hieroſolymá trãſmittere:& cũ eis recõdere ciuitatẽ.Scripſit etiá liberos eſſe oés iudeos: qui a captiuitate redierũt ad terrá iudeá;phibuitq; ſatrapas & curatores ſuos iudeis opa íperare regalia. Sup hæc præcepit & oém terrá quá colere ualuiſſent:ſine tributis eos poſſidere: iuſſitq; etiá idumeos & ſamaritas: & eos qui humilé ſyriá habitabant:reddere uicos iudeoꝝ quos tenebãt inſuper ad tẽpli edificationé qnquaginta milia dari talenta mádauit:ſacrificare quoq; eos legitimas ímolatõnes pmiſit: oém aũt ípenſam & ſacrá ueſté qua ſeruiũt in tẽplo príncipes ſacerdotũ & reliqui ſacerdotes a leuitis inſtruméta in qbus domino cantét:de ſuo fieri præcepit: cuſtodibus quoq; ciuitatis & tẽpli:iugera terræ per ſingulos ános:& pecunias ſtatutas ad neceſſaria uitæ dari decreuit.Trãſmiſit etiá uaſa:& oía quæ cyrus ante ipſum de iudeoꝝ reſtitutione facere uoluit:eadé darius definiuit implere.His oíbus a rege donatis:zorobabel exiés de regia domo:reſpexit ſurſum ad cælũ: & cœpit agere deo gratias ſapientiæ:per quã uictoriá dario præſente ꝓceperat dicés. Nequaquá his dignus fuiſſet:niſi te domino ꝓpicio.lta deo gratias agens de præſentibus: petebat ut ei in futuris adiutor exiſteret:Peruenit aũt ad babiloniá:& cõtribulibus ſuis regis mandata patefecit.Audientes illi deo gratias offerebant:qui eos patriæ ſuæ reſtituebat:& ad potũ cõuiuiaq; cõuerſi: p ſeptẽ dies ſumma letitia fruebanť:reſtauratione regreſſionéq; patriæ feſtiua gratulatione celebrabát. Poſtea oés principes tribuũ ad hieroſolymá ꝓfecturi cũ uxoribus & filiis ac ſubiugalibus elegerunt hoíes darii quos cũ eis rex uſq; ad hieroſolymá deſtinauit:& cũ letitia & iocũditate:cũ cantibus tibiſq; ac ſonátibus cimbalis ibát.Præcedebat aũt eos & reliq̃ multitudo iudeoꝝ cũ ludis. At illi ad hieroſolymá cõſcendebát:ab unaq̃q; patrũ tribu certus nũero exiſtens.Sed mihi minie uiſũ eſt noía patrũ recenſere:ne legẽtiũ aíos a reꝝ cõſequẽtia ſuſpẽdés:obſcurá illis facerẽ narrationé.Septuagíta cátores & cátatrices ducẽte.xlv.cõſcendũt:cameli q̃dringẽti.xxx. Summa uero multitudís euntiũ: q circa duodecimũ annũ ætatis habebanť:ex tribu iuda & beniamí:fuerũt q̃ter mille milia:& ſex centa.xx.& octo milia leuite.iiii.milia.lxx.Mulierũ autem ífantũq; cõmixtũ corpa fuerunt.xl.milia:ſeptígẽti.xlii.Præter hos leuite cátores fuerũt cẽtũ.xxviii.ianitores cẽ tum.x.ſerui tẽpli trecenti nonaginta duo:inſuper & alii ſexcenti.lii.dicẽtes quidé ſe iſraelitas:nullo mõ tamé ualentes ſuũ oſtendere genus.Repulſi uero ſũt quidé a ſacerdotali honore:qui uxores ſibi copulauerant alienigenas.Hi nec ſuũ genus dicere prœualebát:nec in generatione leuitarũm uel ſacerdotũ: qui inuenti fuerunt q̃ſi quingenti.xxv.Mancipioꝝ uero multitudo ſequebatur eos qui ad hieroſolymá pgebát:numero ſeptẽ milia trecẽti.xxxv.ſubiugalia qnq; milia:qngẽti.xxv. Dux uero dimũeratæ multitudís:zorobabel fuit:filius ſalathiel:ex filiis dauid genitus de tribu iuda: & ieſus filius ioſedech:princeps ſacerdotũ: necnon & mardocheus:& iſrebreus:qui a populo principes fuerunt conſtituti & cõtulerũt auri quidé minas centũ: argẽti aũt qnq; milia. Sacerdotes ergo & leuite pſq; totius populi iudeoꝝ q̃ta i babilõe fuit ita ad hieroſolymoꝝ reſidens ciuitatẽ ibidé habitauit:reliq̃ uero multitudo ad ſuas pprias diſceſſit. Cúq; ſeptimus ueniſſet menſis:ex quo de babilone egreſſi ſunt: mittens ieſus princeps ſacerdotum: & zorobabel iudex cunctos ex prouincia hieroſolymis congregauit. Qui ſine dilatione conſtruxerunt altare

in loco quo prius edificatū fuerat:& legitimas ſup ipſum hoſtias obtulerūt ſecundū legē moyſi. Dumq; hæc facerent:gentes offendebantur uicinæ quæ eis odioſæ erāt. Celebrauerunt aūt illo tempore dies tabernaculoꝝ:quēadmodū legiſlator moyſes præceperat. Præterea & oblationes domini:& quas dicūt endehelciſmus:& hoſtias ſabbatoꝝ:& omniū ſanctoꝝ dieꝝ ſacrificabant uota reddētes. A primo die ſeptimi mēſis:cœperunt etiā renouare tēplum: multas præſtātes pecunias lapidū ceſoribus & edificatoribus:inſuper & aliméta operantibus miniſtrabant. Sydoniis uero leue & ſuaue uidebatur a libano ligna cedrina deponere:quæ ligantes in modū ratium: ad portum ioppe tranſferebant. Nam ſic ante præcepat cyrus:ſed tunc iubēte dario fiebāt. Quæ ſecundo āno ꝓfectionis iudeoꝝ ad hieroſolymā uecta ſunt menſe ſecundo: cū & tēpli renouatio urgeretur:& fundamētis reſtitutis ſupedificaretur a prima die ſequētis menſis:anni ſecūdi. Operibus uero præpoſuerūt leuitas:uiceſimū iam annū ætatis agētes:& ieſum & filios:& fratres eius & obdoilū fratrē iudæ: ex aminadab:& fratres eius. Itaq; tēplū omi ſtudio fabricātibus eis q edificationē curabāt ꝓpere cōſumatio quā ſperabaſ euēit. Perfecto aūt tēplo: ſacerdotes cū tubis: ornati habitu ſolēni:& leuite & filii aſaph ſurgētes laudaueſt dominū laudibus q̄s dauid prius eis oſtenderat. Cunq; ſacerdotes:& leuite:& ſeniores ꝓuinciaꝝ uetus recordarentur templū: ingenti magnificentia conditū:& nouū uiderent per inopiā nō ita conſtructū:arbitrati quātū præterita fœlicitate minores exiſterent: triſtes ac doloré tenere minie ualētes:ad lachrymas lamētationeſq; ꝓruperunt. Populus uero præſentia diligebat: & de tēpli edificatiōe letabaſ: quia nullā prioris memoriā faciēs:nec antiqua compatione cruciabaſ. Vincebant ergo tubaꝝ ſonoſ:& populi leticiā ſacerdotum & ſenioꝝ lamētationeſ eo q̄ uidebaſ minor templi cōſtructio inſtituiſſe. Cūq; clāgores tubaꝝ audiſſent ſamarite:odiū erga tribū iudæ & beniamī habētes: cōcurrerūt: cām tubæ uolentes agnoſcere:uidenteſq; q̄ captiui iudei a babilone redeūtes:tēplū edificaſſent: petierunt zorobabel:& ieſum:& principes tribuū:ut ipſis quoq; ꝓmitteret una cū eis templū renouare:& in cōe adorare. Nam nō colimus dicebāt minus ab illis deum:quō & religionis cupidi ex illo tēpore ſumus:ex quo nos hic ſalmanaſar rex aſſyrius a chutia & medea migrauit. Poſtquā hæc ſūt locuti:zorobabel & ieſus prīcipes ſacerdotū:& duces tribuū iſrael reſpōderūt quidē impoſſibile eſſe ſe eis cōicare: quō ipſis ꝓmiſſa eſſet tēpli innouatio:prius quidē a cyro:nunc autē a dario:adorare uero ſi uellent licere:& hoc ſolū illis eſſe cōe: & oībus hoibus ueniētibus in tēplū adorare deū. Cum uero hoc audiſſent cuthei:nam hac appellatione ſamarite uocabaſ:indignati ꝓſuaſerunt gentibus ſyriæ petere ſuos ſatrapas eodē modo quo prius ſub cyro & cābiſe: ut cū ipſis tēpli renouationē ꝓhiberent:feſtinātibus iudeis ne morā afferent ac tarditatē. Per idem tēpus aſcenderunt ad hieroſolymā ſiſinnius ſyriæ ac phenice præfectus: & ſarobazanes cum aliis: & interrogauerūt iudeoꝝ magiſtratus:quis eis cōceſſiſſet tēplū ſic edificare:ut magis caſtrū uideretur eſſe quā templū:uel cur porticus & ciuitatē tam munito circūdediſſent muro. Zorobabel & princeps ſacerdotum ieſus:ſeruos quidem ſe eſſe maximi dei dixerunt:hoc uero templum ipſi deo quondā a rege ſuo fœliciſſimo:& qui omnes uirtute uicerat fuiſſe cōſtructum: multiſq; temporibus permāſiſſe: ſed cū ſui patres iniquitatem coram deo geſſiſſēt:nabuchodonoſor rex chaldeoꝝ & babiloniæ ſua potentia ſuperanſ ciuitatē euertit:templūq; populatus incendit:& populum captiuū ad babiloniā migrauit. Cyrus aūt qui poſt ipſum perſaꝝ & babiloniæ rex imperiū ſūpſit: ſcripſit ut tēplū redificaret:& omīa quæ exīde nabuchodonoſor extulit ornaméta & uaſa: zorobabel & mitridati cuſtodi pecuniaꝝ tradidit præcipiens: ut hæc iteꝝ ad hieroſolymā reportarent:& in proprio renouatio reſtituerent templo. Hoc enī mandauerat feſtinanter fieri: ideoq; ſabaſſirum aſcendere iuſſit ad hieroſolymam:& operi faciēdo omnimodis īminere. Qui poſtquā a cyro litteras accepit:ueniens ſtudioſe fundamenta depoſuit: & ex illo tempore hactenus hoc conſtruxit:ſed propter maloꝝ inuidiam imperfectum adhuc remanſit. Igitur ſi uultis ac probatis:ſcribite dario:ut inquirat imperatoꝝ monimenta: & inueniet nihil nos penitus fuiſſe mentitos. Hæc dicente zorobabel & principe ſacerdotū:ſiſinnius & qui cum eo erāt edificationem uetandam iudicauerunt:donec regi dario ſurgerent. Statim uero ꝓpter hæc ei cōſcripſerunt. Tūc iudei timentes & exterriti:ne aliud quā prius iuſſerat regi uideret de tēpli conſtructione:fiduciā a duobus ꝓphetis qui per idem tempus apud eos erant aggeo & zacharia acceperunt: dicentibus nihil penitus aſperſis durū eſſe metuendū:cum deus templum prædixerit innouari. Qui cum credidiſſent prophetarum ſententiis edificationē curabant nullū præmittentes diem. Dario uero ſcribentibus ſamaritis:& accuſantibus per epiſtolā iudeos:quia ciuitatem munirent: & templum caſtello magis ſimile quā templo conſtruerent:& dicentibus non ea quæ fiūt ei prodeſſe: inſuper epiſtolas oſtendentibus per quas cambiſes templi edificationem fieri uetuiſſet: cognoſcens rempublicam ſuam non eſſe tutam hieroſolymis reſtitutis: cum litteras legiſſet

a ſiſinnio & qui cum eo erant directas: iuſſit in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus eſt in echathanis conſtructa turre in regione medeæ codex:in quo hæc conſcripta leguntur. Primo imperii ſui anno rex cyrus iuſſit templum in hieroſolymis renouari: cuius altitudo eſſet cubitoꝝ ſexaginta:latitudo eorundē ex tribus parietibus lapideis lapide polito: & ligneū parietē unū ex materiis ipſius regionis & altare. Sumptus autē a rege fieri diſpoſuit:& uaſa quæ abſtulit nabuchodonoſor:& ad babiloniā portauit reddi hieroſolymitis. Quoꝝ cura ſub aſſaro ſyriæ & phenice præfecto & magiſtratibus collegis eius iniunxit: ut ipſi quidē a locis illis recederēt: ſeruis uero dei iudeis & magiſtratibus eoꝝ templū edificare ꝓmitterent. Iuſſit quoq; ut adiuuarent eos ad opera:& ex tributis ꝓuinciæ quā curabāt darent iudeis īmolationis cauſa thauros & arietes:& agnos ac edos & ſimilā:oleūq; & uinū:& alia quæcunq; peterent ſacerdotes:ut orarent pro ſalute regis atq; ꝓlarum:eos uero qui mandata cōtemnerent:crucifigi ꝑcepit: & eoꝝ ſubſtantias regiæ domui deputari deꝑcatuſq; ē oratiōibus deū:ut ſiqs auderet edificationē tēpli fetare: hūc talē percuti: eūq; a ſua iniqtate ſuſpēdi. Hæc iueniens ī cōmentis cyri darius:reſcripſit ſiſinnio & collegis eius dicēs. Rex darius ſiſinnio equitū præfecto & ſarabateno:& collegis eius ſaluté. Exemplar epiſtolæ quā ī monimētis inuenimus tranſmiſi: & iubeo oīa fieri quæ in ea cōtinentur. Valete. Igitur per epiſtolā cognoſcētes ſiſinnius & qui cū eo erāt:regis uolūtatē de reliquo cōpetentia faciebāt: & iſtabāt ſacris opibus adiuuātes ſeniores & magiſtratus iudeorum:& ꝓcedebat ſummo ſtudio tēpli cōſtructio:prædicētibus aggeo & zacharia ſecundū mādata dei:& cū uolūtate cyri & darii regū templū edificatū eſt ſecundo ſeptē annis. Nono aūt īperii anno darii:uicesī matertia die mēſis undecimi quē hæbrei uocant adar:macedones diſtrios:ſacerdotes & leuite:& reliqua iſraelitaꝝ multitudo poſt captiuitatē pro renouatione ueterū bonoꝝ & dedicatione ob tulerūt hoſtias thauros centum:arietes ducentos:agnos quadringētos: & hircos duodecim pro duodecī tribubus. Nam tātæ ſūt tribus iſrael:ꝑ ſuis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uero & leuite ſecundū legē ordinauerunt ianitores per ſingulas ianuas. Nam edificauerant iam iudei templi porticus:in circuitu interioris ſacrarii. Veniente aūt die feſto azimoꝝ primo mēſe quē macedones xanticū:nos aūt niſan noſamus:oīs populus ab agris in ciuitatē cōfluxit: dieſq; feſtos ſanctificati:cū ſuis uxoribus & filiis ſecundū patriā legē celebrauerūt. Sacrificiū etiā quod paſcha dicitur:quartadecima die eiuſdē mēſis īmolauerūt:& ꝑ ſeptē dies nullis abſtinuere delitiis. Holocauſtum quoq; offerētes:deo ſacrificabāt:agentes ei gratias:q; iterū eos terræ patriæ ſuæ legibuſque reſtituiſſet:mentēq; regis ꝓſaꝝ ꝓpiciā eis præbere dignatus eſt. Quibus rebus admōiti:deo munifice nimis & locuplebiliter īmolabāt. Habitabāt aūt in hieroſolymis:& optimatū gubernatiōe regebant. Nam ſacerdotes tractabāt eoꝝ negotiū:uſq; quo regnare contigit nepotes aſamonei. Et enī ante captiuitatē & tranſmigrationē:a ſaul & dauid qui primi imperiū gētis iudaice ſuſceperunt: alia illis erat forma reipublicæ ꝑ quingētos trigīta duos annos:mēſes ſexdies decē. Ante hos aūt reges:præſules eos regebāt:qui appellabant iudices & monarchi. Et hac republica uſi ſūt annis plus quingentis:poſt morte moyſi & ducis ieſu. Hæc quidē reductis a captiuitate iudeis: tēporibus ciri & darii oīa cōtigerūt. Samaritæ uero inuidi uel moleſti aduerſum eos erecti:mala multa in iudeos opati ſunt:diuitiis cōfidētes & cognatione ꝓſaꝝ:quō ex his fuerāt ꝓgreſſi. Nam quanta iubebant a rege immolationis cauſa deuectigalibus præberi:nullatenus dare uolebāt:& præfectos equitū fauentes ſibi in hoc & coopantes habebāt:aliaq; multa quibus nocere iudeis ꝑ ſe:aut per alios potuiſſent:nō eos pigebat efficere. Placuit igit hieroſolymitis: mittere legationē ad regē dariū:quo accuſarent ſamaritas. Legatus itaq; miſſus eſt Zorobabel:& alii q̄tuor de magiſtratibus. Cū uero crimīa & cās quas cōtra ſamaritas ferebāt a legatis rex cognouiſſet:dedit eis epiſtolā reportandā ad eq̄tū ꝓfectos:& curiā ſamarie:quæ hmōi erat ſcripta. Rex darius tangane & ſambale præfectis equitū: & ſadrace:& uelueni ſamaritis:& reliquis conſeruis eoꝝ in ſamaria cōſtitutis. Zorobabel:& ananias;& mardocheus legati iudeoꝝ uos accuſant:tanquā moleſtos & impediētes tēpli cōſtructionem: & nullatenus uelle præſtare ad hoſtias quos nobis præcepimus ſumptus. Volo igitur:ut legentes præſentē epiſtolā prębeatis his ex regalibus theſauris:& tributis ſamariæ omīa quæ illis ad īmolationē ſunt utilia:quēadmodum ſacerdotes uobis indixerīt: ut non prætermittant diurnis ſacrificiis:& pro me:& pro perſis ſupplicare deo. Epiſtola quidem hæc continebat.

Capitulum. V.

Ario aūt defuncto:filius eius xerxes regnū ſuſcipiens:uolūtatis paternæ colēdi & honorandi deū heres apparuit. Omnia nāq; faciebat quæ religionis erāt patrēq; ſecutus: & iudeis liberaliter utebat. Per illud tēpus prīceps fuit ſacerdotū filius ieſu noīe ioachī. Erat & ī babilōe uir iuſtus:& gloria magna potitus apud multitudinē:prīus populi ſacerdos nomine eſdras. Qui cum legum moyſeos integram haberet experientiam xerxi regi amicus eſt

factus. Ad hieroſolymam aũt aſcendere deliberans:& ducere ſecũ quoſdã a babilone iudeos:a re
ge popoſcit epiſtolam ſibi ad ſatrapas ſyriæ dari: per quã noticiæ eorꝝ quis eſſet itimaretur. Rex
autem ad ſatrapas huiuſmodi direxit epiſtolam. Rex regum xerxes:eſdræ ſacerdoti:& lectori le-
gis dei ſalutem. Opus eſſe meæ clementiæ putans:apud eos qui uolunt ex iudea gente uel ſacer-
dotes uel leuitas ſub noſtro regno conſtitutos pergere ad hieroſolymã præcipio:ſi qui deſiderãt
ut eant:quẽadmodum mihi & ſeptem meis conſiliariis uiſum eſt:quatenus uiſirent iudeam:ſecũ
dum ritus legum dei:& portent dona deo iſrael:quæ deuoui ego & mei amici. Aurum etiam &
argentum quantũ inuentum fuerit in terra babiloniæ deo dicatum: hoc omne ad hieroſolymã
deportetur pro ſacrificiis dei:necnon & quodcunꝝ uolueris uel ex auro & argento conſtruere:li
ceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa quoꝝ ſacra quæ tibi tradita ſunt depone:& quicqd men
te cogitaueris ut fiat:impendi in his iuſſimus:ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cu-
ſtodibus pecuniarꝝ ſyriæ & phenice: ut diligentiam habeant circa ea quæ per eſdram ſacerdotẽ
uel lectorem legũ dei mandata noſcuntur. Igitur ne quã de me aut de nepotibus meis iram deus
aſſumat:omnino præcipio ad uſq; tritici modios cẽtum:deo ſecundum legem dari. Et uobis di-
co ſacerdotibus leuitis:ac ſacris cantoribus & ianitoribus:ſacriſq; ſeruis:& templi ſcribis:ut nul-
lomodo aut tributa ponatis:aut aliquid captioſum:aut oneroſum. Sed etiam tu eſdra ſecundum
dei ſapientiam ceſores ordina: qui omni ſyriæ & phenice tuãq; legem ſcientibus indicent; eãq;
diſcendam ignorantibus trade. Et ſiquis ex gente tua dei ſui legem uel imperatoris tranſgreſſus
fuerit puniatur:ut non tanꝫ ignorans uideatur tranſgredi:ſed cognoſcens:audacter negligere cõ
probetur. Ergo huiuſmodi contentores:aut morte:aut pecuniis condẽnentur. Valete. Tunc eſ-
dras hanc epiſtolã accipiẽs:letatus deũ adorare cœpit:& regiæ beniuolẽtiæ ipſum cõfitebatur au
ctorem. Ideoq; omnes ipſi gratias dicebat eſſe referendas. Legens aũt epiſtolam:iudeis babilõiæ
conſtitutis:eam deſignauit. Exemplum quoq; eius ad omnes iſraelitas & mediam habitãtes trã-
miſit. Hi uero cognoſcentes regis circa deum pietatem:& fauorem quem in eſdram habere pro-
batur omnes eum dilexerunt. Multi itaq; facultates ſuas deportantes: ad babiloniam uenerunt:
cupientes ad hieroſolymã deſcendere. Totus aũt populus iſrael in illa prouincia ꝑmanſit: ideoq;
duæ tantum tribus conſiſtunt per aſiam & europam obſequẽtes romanis. Decem aũt tribus ha-
ctenus trans eufraten cõmorari probantur: quarum multitudines ineſtimabiles: minie poſſunt
numero cõpræhendi. Venerũt etiam ad eſdrã multi ſacerdotes & leuite:& ianitores: cantoreſq;
ac ſerui agri:quos congregans de captiuitate:trans eufraten tribus diebus moratus:ieiunia eis i-
poſuit:ut deo uota pro ſalute ſoluerent:ne qd in uia paterent aduerſũ aut ꝑ hoſtes:aut per aliam
quandã difficultatẽ forſitã accidentẽ. Nam eidras regi ꝑdicẽs:q; deus eos ꝑduceret:iã nõ petiit q
eos præcederent equites:ſed poſtq; uota ꝑfecerũt ab eufrate ſurgentes:die duodecio primi men-
ſis: ſeptimo iperii anno xerxis ad hieroſolymã puenerunt:quito méſe eiuſdẽ anni. Et ilico eſdras
cuſtodibus pecuniarꝝ de ſacerdotali genere exiſtẽtibus reſtituit ſacras pecunias:argẽti taléta ſex-
centa quinq̃ginta uaſa argentea talẽtorꝝ centũ:uaſa aurea talentorꝝ uiginti:& uaſa erea auro me
liora:habentia põdo talenta duodecĩ. Hæc náq; rex & cõſiliarii eius & oẽs iſraelite babiloniã ha-
bitantes donauerũt. Cũq; eſdras tradidiſſet ea ſacerdotibus:obtulit deo legitimas hoſtias i holo-
cauſtum:thauros tredecĩ;ꝑ cõi uero populi ſalute arietes nonaginta:agnos ſeptuagintaduos: he-
dos ꝑ purgatione delictorꝝ duodecĩ. Regis quoq; diſpẽſatoribus & ꝑfectis oĩbus ſyriæ ac pheni-
cis regias litteras obtulit:qui denũciationẽ eius agere cõpellebant:gentẽq; honorabant:& omne
opus bonũ cũ eis elaborabãt. Hæc igiť quẽadmodũ & ipſe eſdras deliberauerat ꝓceſſerũt:deo eo
ut arbitror dignũ in his quæ uoluit iudicante ꝓp iuſticiã ac benignitatẽ eius. Quẽ pauco tẽpore
tráſeunte aliq adierũt:accuſantes q; quidã ſacerdotũ & leuitarꝝ tranſgreſſi ſunt patrias leges uxo
res alienigenas ducentes:& genus ſacerdotale cõfundẽtes:petebãtq; ut legibus ſubueniret:ne cõ-
munis ſup oẽs ueniens ira calamitatibus iterũ eos ſuoluereť. Quæ cũ audiſſet:mox præ merore
ueſtẽ diſrupit:& caput barbãq; cõtumelioſe dilacerãs:ſeſe ꝓſtrauit in terrã:q; tale facinus populi
primates cõmiſiſſent:exiſtimãs:quia ſi ꝑciperet eis uxores cũ earꝝ filiis deſerere:nemo obediret:
& ideo permanebat in terra iacens. Concurrebãt autem omnes mediocres eorum ad eum:& do
lorum eius in his quæ facta ſunt participes erant. Cum autem eſdras a terra ſurrexiſſet:& manus
ad cælum tetendiſſet: dicebat. Confundor quidem a deo propter populi delicta ueniam ſuſci-
pere qui etiam de ſua memoria:parentum noſtrorum iniquitatem remiſit. Rogabat uero deum
qui ſemen aliquod & reliquias abilla eorum calamitate: uel captiuitate ſeruauerat:& rurſus ad
hieroſolymam & propriam terram reſtituerat:qui & reges perſarum impendere eis miſericor-
diam ꝓparabat:ueniã ſolita pietate cõcedere:ſe uero morte quidẽ digna cõmiſiſſe: bonitatis aũt
dei eſſe:hos tales a tormentis eripi. Qui poſtquam orando conticuit:cunctis lugẽtibus qui cum

uxoribus & filiis ad eum conuenerunt:quidam achanonius nomine:primus hieroſolymitanus: accedens ad eum dicebat ipſos quidem peccaſſe: cohabitantes cum alienigenis uxoribus: ꝑſuadebatq; ei:omés iurare:quatenus ſuas uxores cum eaꝝ filiis amouerent:& eos punirent:qui legi obedire conténerent.Flexus igitur eſdras:fecit principes tribuũ ſacerdotũ:& leuitaꝝ: & iſraelitarum iurare ꝙ uxores ſuas & filios ſecundũ achanonii conſiliũ incunctanter abdicarét. Suſcipiés ergo ſacramenta:ſtatim egreſſus eſt templũ:habitaculũ uero ioannis ingreſſus filii eliab:& nihil pœnitus illo die propter meroré comedens ibidé cõmoratus eſt.Facta auté ꝑdicatiõe: iubés oés qui ex captiuitate redierant ad hieroſolymá colligi: & hos qui ante biduũ:aut tres dies occurriſſent alienari a multitudíe: & ſubſtátias eoꝝ auferri decernés:ſecundũ iudicia ſenioꝝ: conuenerũt intra tertiá diế ex tribu iuda & beniamin:i uiceſimo die noni méſis:qui ſecundũ hæbreos caſleu: ſecundũ macedones appelleos uocatur.Cũq; in ſuperiori loco tẽpli cõſediſſent:ꝑſentibus ſenioribus:& ꝓpter zelum uehemẽter aflictis:ſurgens eſdras:criminabať illos qui præter legis cõſuetudines alienigenas duxiſſent uxores:nunc uero facturos eos rem deo gratã:& ſibi utilẽ dicebat: ſi uxores eiicerent.Cũ ergo oés ſe id perfecturos clamarét:ſed abundanté eé multitudiné:tẽpuſq; hyemale:& hoc opus nõ huius aut duoꝝ eſſe dieꝝ:ſed oportere ut duces & alii qui cũ alienigenis habitabát uxoribus tẽpus acciperẽt dilatiõis:& ſeniores cohabitãtes cum alienigenis uiſitare multitudiné:cũ hæc decreuiſſent:cœperũt qrere a prío die méſis decimi eos q cũ aliẽigẽis: habitabát uſq; ad primũ diế ſecùdi mẽſis:& inuenerũt multos ex nepotibus prícipis ſacerdotũ ieſu: & fratrũ eius ſacerdotũ:& leuitaꝝ: & iſraelytaꝝ: qui uxoribus filiiſq; eaꝝ dilectioné magis legũ ſuaꝝ præponẽtes:eas ílico refutarent.Quo facto:hoſtiis placantes deũ: ímolátes arietes obtulerunt. Quoꝝ noía minime uiſum eſt:nobis dicere neceſſariũ.Igitur prædictũ nuptiaꝝ peccatum ſic eſdras purgauit:ut decætero hæc cõſuetudo nõ permaneret. Septimo uero méſe ſcenophegiã celebrantes:& toto tunc populo cõgregato:aſcendentes ad ſuperiora tẽpli ad orientalẽ portá: eſdram rogabant:ut leges eis moſaicas legeret.Qui ſtans in medio populi:a ſolis ortu legit uſq; ad medium diem.Et cum audiſſent recenſitas leges:iuſtitiá quidé ad præſens:& impoſterũ docebátur: de præteritis aũt gemebát:lachrymaſq; fundebant & recordati ſunt:ꝙ ſi legem cuſtodiſſent: nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent.Cunq; uideret eſdras ſic eos afflictos: præcepit ad ſua diſcedere:& lachrymis abſtinere ꝓpter feſtos dies:in quibus minie liceret affligi:hortabaťq; magis ad epulationes eos conuerti:& facere quæ ſunt grata & conueniẽtia celebrationi præſenti:pníam & meſticiam de prioribus peccatis habendá & obſeruandũ:ne quid impoſterũ eis ſimile prouéiret. Poſtquá uero eos eſdras hortatus eſt:cœperũt habere leticiá.Cunq; hoc ꝑ dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent:ad propria diſceſſerũt:laudátes deũ:pro emũdatiõe cõmuniũ peccatorum eſdræq; gratias referebát.Cui contigit poſt gloriá quá habuit deũ:in ſenectute ueneranda finire uitá:& in hieroſolymis cũ multa ſepeliri liberalitate.Sub idem tẽpus & ioachim defuncto principe ſacerdotũ:filius eius eliaſib in principatũ ſacerdotalẽ ſucceſſit.Quidam autem ex captiuis iudeis:xerxe regis pincerna:nomine neemias:occurrens quibuſdam peregrinis ante metropolim perſarum ſuſi: ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus: & audiés eos adinuicem hæbraice loquentes:conſulebat unde eſſent profecti.Illis autem reſpondentibus:ſe a iudea ueniſſe :ruſus interrogabat:qualiter haberet ſe eoꝝ multitudo:& metropolis hieroſolyma.Cunq; dixiſſent: male habere ciuitatem:& depoſitis in ſolum muris multa mala gentes in circuitu poſitas inferre iudeis: & die tota percurrere: deuaſtantes prouinciam:& nocte tanta mala cõferre: & multos a prouincia uel ab ipſis hieroſolymis captiuos abducere: & oés uias ſingulis diebus cadaueribus plenas inueniri occiſoꝝ:tunc neemias propter ſuoꝝ calamitatem fleuit:& extendens palmas ad cælum dixit.Domine:uſq; quo deſpicis quæ noſtra patitur generatio. Sic rapina uel ſpolia ab omíbus ſumus effecti. Remoranti autem eo in porta:& hæc deflenti quidam nunciauit iam regẽ accumbeñ præparatum.Qui ſtatim ſicut erat illotus:adminiſterium poculi regis feſtinauit.Vt aũt rex cœnauit:ſuauitate plenus:ad iuuenem reſpexit meſtum:& querebat cur triſtis eẽt. Tunc ille deum deprecatus ut gratiá ei quandá poſtulanti præſtaret: quõ inqt poſſum tibi rex nõ talis apparere:qualem merorem in corde teneo: dum audierim patriæ meæ hieroſolymorum in qua & monumenta & ſepulchra meorum ſunt parentum muros in terra iacentes:& portas eius icenſas Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere:partemq; templi cadentem denuo reconſtruere.. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quamcunq; ſupplicaſſet:& ad ſatrapas litteras deportandas: quatenus eum honorarent:& omnia quæ opus haberet præberẽt ei dicens.Repelle triſticiá: & dereliquo gaudens nobis miniſtra. Igitur neemias deum adorans:& regi gras agens:meſticiã uultus confuſionemque ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtea autem die conuocans eum: præbuit ad ſyriæ & phœnicis & ſamariæ præfectum addo epiſtolam deferendam:in

qua de honore iuuenis:& de impendiis edificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad babiloniam & multos gentis ſuæ ſponte eum ſecutos adducens:ad hieroſolymá peruenit: uice ſimoquinto anno regnãte xerxe:& demõſtrandas epiſtolas porrexit addo & aliis præfectis equitum:& cõgregans oẽm populũ ad hieroſolymá:ſtetit in medio tẽpli:talé ad eos fundens orationem. Vos ſcitis uiri iudei:deũ quidẽ in memoria patrũ abraã & yſaac & iacob permanere: & per illoꝝ iuſticiã nõ derelinqre ꝓuidẽtiá noſtri. Vnde & adiuuit me:ut acciperẽ a rege ptãtem:muros ueſtros refabricaꝛ:ac reliquá partẽ tẽpli ꝓficere. Volo aũt uos uicinaꝝ gẽtium certe ſcire inimicicias:& quia ſi cognouerint magnificenter nos edificia reparare reſiſtent: & multa moliẽtur: ut nos ipedire ualeant. Primũ ergo in deũ confidere debemus:qui illoꝝ inimiciciis poteſt reſiſtere:nec die uero nec nocte ſtudiũ edificãdi relinquere:dum tẽpus oportunũ exiſtit. Cunq; hæc diriſſet:iuſſit & magiſtratibus muros metiri:& opera eius diuidere populo ꝓ uicos & ciuitates: ſecundũ unuſq;ſq; poſſibilitatẽ:pollicitus & ſemetipſũ cũ ſuis ſeruis edificationẽ adiuuare. Solutaque contione:iudei ſtatim opus aggreſſi ſunt. Iudei uero dicti ſunt ex die qua a babilone ꝓfecti ſunt ex tribu iuda:quæ prior ad illa loca ꝓuenerat. Vnde & ipſi:& ꝓuincia a tali appellatõne uocitantur. Audientes uero muroꝝ edificationẽ accelerari ãmanite:& moabite:uel ſamarite:& oẽs qui inferiorẽ ſyriá habitabant:moleſte ferebãt:& meditabãtur inſidias cõtexere: quatenus uolũtatem eoꝝ ipedirent:multoſq; interficiebant iudeos: ipſum etiam neemiã dilacerare querebant quoſdã alienigenas cõducentes:qui eũ perimerẽt. Propterea in timorẽ & turbã diſperſis rumoribus eos mittebant:tanquã multis gẽtibus patis cõtra eos arma proferre:quibus turbati rumoribus conſtructionẽ pene reliquerũt. Neemias aũt nullomõ his ꝓmotus:ſtudiũ operis dereliqrat: ſed cuſtodie cauſa corporis ſui armis ſatellitũ circũſeptus:ſine uulnere ꝓmanebat: operis deſiderio tribulationẽ nõ ſentiens. Ita ſiquidẽ intentus agebat ac ꝓuidebat ſuæ ſaluti: nõ timore mortis:ſed cognoſcẽs poſt ſuũ iteritũ miniẽ cõcedi ſuis ciuibus muros cõſtruere. Vnde ꝓcepit ſingulorum:ut armis edificatores cincti fabricarẽt. Igiẽ edificatores:uel ipenſaꝝ portitores gladios habebant:clipeos aũt iuxta eos põi decreuit. Bucinatores etiã quingẽtis pedibus ſtatuit: ꝓcipiẽs:ut ſi hoſtes apparerẽt:ſignificarent populo:q̃tenus armati reſiſterent:ne eos nudos inermeſq; oppugnarẽt. Ipſe uero nocte circuiẽs ciuitatẽ:miniẽ aut operibus:aut ſomno:aut cibo fatigabaẽ: nihil aũt hoꝝ ſuauiter:ſed ſub neceſſitate utebatur. Quos labores ſuſtinuit per annos duodeci:& mẽſes quatuor. Nam tanto tempore hieroſolymoꝝ ſunt muri perfecti:octauo & uiceſimo anno:& menſe nono ſperii xerxe. Sed poſtquã muri perfectionẽ acceperũt:neemias & reliq̃ multitudo ſacrificauerunt deo pro eoꝝ edificatione ac ꝓ octo dies ſunt epulati. Gentes igiẽ quæ ſyriá habitabãt:audiẽtes factã cõſtructionẽ muroꝝ:grauiter angebanẽ. Neemias aũt in ciuitate uidens paucos hoies hĩtare:rogauit ſacerdotes & leuitas:ut uicos relinquẽtes:ad ciuitatẽ migrarent: & in ea manerent:fabricãs eoꝝ domicilia ꝓpriis expenſis. Populũ etiã agros colentẽ decimas fructuũ ad hieroſolymá iuſſit offerre:ut habẽtes ſacerdotes & leuite aliméta:ꝓpetua religionis iura non derelinquerent. Et hi quidẽ libẽter ſequebanẽ decreta neemiæ. Ciuitatẽ uero exinde cõtigit hominum multitudine cõpleri. Multa etiã alia bona laudibus digna cũ ſumma feciſſet magnificentia neemias:ad ſenectutẽ ꝓueniens:defunctus eſt:uir benignus & natura iuſtus atq; magnificentiſſimus erga propriã gentem:qui in memoria eterna ſui muros hieroſolymitanos reliquit. Hæc ergo imperii xerxe ſunt anno. xxviii. mẽſe nono.

Cap. VI.

Efuncto uero xerxe:regnũ ad eius filiũ cirum:quẽ græci artarxerxen uocant contigit tranſferri. Quo regente perſaꝝ imperium:periclitata eſt tota gens iudeorum ut cum mulieribus & filiis deperiret. Cauſam uero paulo poſt demonſtrabo. Nam decet primum de rege diſſerere: quẽadmodum iudeam duxit uxorem:de regio genere:quam noſtram dicunt ſeruaſſe gẽtem. Nam cum regnum artarxerxes accepiſſet: & ordinaſſet ab india uſq; ad ethiopiam centum & uigintiſeptẽ ſatrapas:tertio imperii ſui anno:amicos ſuos & gentes perſis ſubiectas: cum ducibus eaꝝ magnifice pauit:ſicut regem oportuit:qui diuitiarum oſtentationem per centum & octoginta dies parauerat. Poſtea gentes ac legatos earũ in ſuſis ꝓ ſeptẽ dies delitiis ſaginauit:quorum conuiuium huiuſmodi erat inſtructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteiſq; columnis:uel a purpurea ſuper eas extendens:ut multa milia diſcumbentiũ operirent. Miniſtrabaẽ ergo poculis aureis:& lapidibus precioſis ad delectationẽ ſimul & ſpectaculũ ꝓparatis. Præcepit itaq; & miſtris:ne cogerẽt bibere eos:potionẽ eis offerẽtes qd apud ꝑſas fieri ſolet: imo cõcederẽt cuiq; diſcũbentiũ:ut quẽadmodũ uellet epulareẽ. Miſit aũt ꝓ oẽm ꝓuinciã:denũciãs: ut opa reliqueret:multiſq; diebus ꝓ eius ſperio letarenẽ. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prudentibus uolens oſtendere: ad conuiuium iuſſit accedere: pulchritudine cunctas mulieres præcedentẽ. Quæ ꝓ legum cuſtodia ꝑſaꝝ: ꝓhibentiũ

ab extraneis alienas coniuges uideri:non acceſſit ad regem. Cunq; ſepias eunuchos ad eam mit-
teret inuitandam:nihilominus ſuum denegans permanſit aduentum. Vnde rex ira cõmotus ſol-
uit conuiuium:& ad ſe conuocans ſeptem perſas:apud quos legũ mandata ſeruantur: accuſabat
uxorem:dicens qualiter fuiſſet ab ea contentus:cum ſepius ad cõuiuium uocaretur:& nec ſemel
paruiſſet. Præcepit ergo:ut pronũciarent contra eam quandã legis definitionẽ. Tunc unus ex his
nomine nocheus:locutus eſt dicens:non ipſi ſoli hanc iniuriã factã fuiſſe:ſed omnibus perſis:pe
riculum uitæ patientibus:ut turpiter a ſuis conténantur uxoribus:nullo enim iam pudore tene-
buntur:exemplum reginæ ſuperbiæ aduerſum te oĩum rectorem habentes:& hortatur: ut eam
quæ ſic iniuriata fuerat regem:maximis damnis afficeret:& hoc facto:cunctis gentibus denunci
aret:quæ ſunt ĩ regina decreta. Placuit ergo:ut regina uaſthi proiiceretur:& honor eius aliæ mu-
lieri præberetur. At ille amore coniugis detentus:grauiter diſiunctionẽ eius ferebat: & concilia-
ri quidem propter legem non poterat:triſtis tamen in ſollicitudinibus permanebat. Quẽ uiden-
tes amici nimio merore confectum:perſuadebant:ut memoriam quidẽ uxoris:& amorem nihil
pro futuꝝ deponeret:& quereret per uniuerſam terram uirgines decoras: ex quibus pulchriorẽ
haberet uxorem:extingui enim prioris ſic poſſe cupidinẽ:alia introducta:& paulatim deſideriũ a
muliere proiecta ſubtractũ: ad cohabitantem poſſe conuerti. Hoc flexus conſilio ſtatim q̃buſdã
iuſſit de palatio:eligere præcellentes uirgines pulchritudine:& ad ſe deducere. Cum uero congre
gatæ multæ fuiſſent:inuenta eſt quædam puella in babilonia ambobus orbata parentibus: quæ
apud auunculũ nomĩe mardocheum nutriebatur. Is enĩ fuerat ex tribu beniamin. Omneſq; pri-
mas iudeoꝝ heſter:hoc enim nomen ei erat:pulchritudine ſuperabat:& gratia uultus ſui reſpici-
entium magis delectabat aſpectum. Quæ traditæ cuidã eunucho pro diligentia:cuncta reꝝ pro
uidentia fruebantur:affluentia aromatum:odore & largitate unguentoꝝ quibus corpora utun-
tur irrigabantur:& his fruebantur per menſes ſex:numero quadringente. Cunq; putaſſet uirgi-
nes per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe:& dignas iam regio factas cubiculo:p ſingu
los dies ad cõcubitum unam regi mittebat. Qui poſt cõcubitũ ſtatim eam ad eunuchũ remitte-
bat. Veniente uero ad eum heſter delectatus eſt:in amoreq; incidens puellæ:legitime alias legiti-
mam etiã duxit uxorem:& nuptias celebrauit ĩperii ſui anno duodecimo:mẽſe qui dicitur adar.
Deſtinauit aũt per omnes gentes eos qui aggarii dicuntur:præcipiẽs eis pro ſuis nuptiis feſta ce-
lebrare. Ipſe aũt perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptiis ſuis. Quã cũ
introduxiſſet ad aulam corona eam induit. Habitauitque cum eo heſter: minime ei prodens:ex
qua eſſet natione. Tranſiens aũt & auunculus eius a babilone:ad perſicam ſuſin:& habitans illic:
ſingulis diebus in palacio cõmorabatur:requirens qualiter puella conuerſaretur: quã tanq̃ filiã
diligebat: cum legem rex poſuiſſet:ut nemo familiariũ ad eum non uocatus accederet: cum ſup
ſolium ſederet. Sedebat itaq; etiam rex uirgã aureã ferens. Quam cum aliquẽ liberare uoluiſſet:
hoꝝ qui non uocati uenirent:porrigebat ei:& cum tetigiſſet uitabat periculum mortis. De his
quidẽ ſufficienter a nobis dictũ eſt. Interiecto uero tẽpore inſidiantibus regi bagatha:& theode
ſto:bargani eunuchus ſeruus alterius eunuchi:genere iudeus:cũ intellexiſſet inſidias: reginæ au-
unculo indicauit: mardocheus aũt per heſter manifeſtans inſidiatores prodidit regi. Rex autem
turbatus:ueritatem inueniens:eunuchos quidem crucifixit:mardocheo aũt tunc nihil præſtitit:
quãuis ſalutis eius nuncius extitiſſet:nomen tamẽ eius annalibus monumẽtis inſeri præcepit:&
in palacio eum permanere:ut amicus regi neceſſarius exiſteret. Quo tẽpore aman amadathi fili-
um genere amalechitam:ad regẽ introeuntẽ peregrini & per ſe ſalutabant. Nam hunc ei honorẽ
xerxes ab oĩbus iuſſerat exhiberi. Mardocheum uero propter ſapientiã & patrias leges non ado-
rantem aman:cuſtodiri fecit:& ĩterrogauit eũ ex quo genere eſſet. Audiẽs aũt iudeũ eſſe:ĩdigna-
tus dixit. Omnes liberi per ſe adorant me:hic ſeruus exiſtens:hoc facere dedignat. Et punire uo-
lens mardocheũ:ipſũ quidẽ a rege petere:ad tormenta paruũ putauit:gentẽ aũt eius decreuit to-
tam una perimere. Nam iudeos in odio ſatis habebat: quoniã amalechitaꝝ genus e quibus ipſe
fuerat ab ipſis omne perierat. Audiens ergo regẽ accuſabat dicens: gentẽ eſſe maligną diſperſam
per uniuerſum orbẽ:qui eius ſeruiret imperiis:nec mixtã:nec aliis gentibus codunatã: nec eandẽ
cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus inquit ſimilibus utitur:& inimica moribus
& profeſſionibus tui populi & hoĩbus cunctis exiſtit. Sed ſi uis aliquot ſubiectis beneficiũ com-
modare:iube radicitus eam perire:nec eius reliquias aliquas remanere : nec aliquos eorũ ad ſer-
uitutem aut ad captiuitatẽ ſeruari. Verũtamẽ:ut nullum patiaris damnũ: tributa eoꝝ de ꝓpria
ſubſtantia ipſe me præbere polliceor:quadraginta milia pecuniaꝝ talenta ubicunq; præceperis.
Has aũt pecunias libenter offero:ſi pacatũ ab his malis tuum fuerit imperium. Poſtq̃ Aman hæc
intimauit: rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de his uellet efficeꝛ. Deſiderio autem

adepto:amanſtatī mandat tanq̄ a rege per omnes gentes præcepta hunc modū continētia. Rex maximus artarxerxes ab india uſq; ad ethiopiā:centū uigintiſeptē prouīciaꝝ pricipibus & iudicibus:qui eius imperio ſubiecti ſunt:ſaluté dicit.Cum pluribus gentibus impaſſem:& uniuerſū orbem meæ ditioni ſubiugaſſem uolui:nequaq̄ abuti potentiæ magnitudine:ſed clemētia & lenitate gubernare ſubiectos:ut abſq; ullo timore uitā ſilentio tranſigentes:optata cūctis mortalibus pace fruerent. Querente aūt me a conſiliariis meis:quō hoc poſſet impleri:unus qui ſapientia ac fide cæteros precellebat:& erat poſt regē ſecūdus amō noīe:indicauit mihi ī toto orbe terraꝝ populū eſſe diſpſum:qui nō nris uteretur legibus:& contra oīm gentiū faciens conſuetudinē regū iuſſa contēneret:& uniuerſaꝝ cōcordiā nationū ſua diſſenſione uiolaret.Quod cum didiciſſemus:uidentes unā genté rebellē aduerſum oē genus hoīm peruerſis uti legibus : nīſq; iuſſionibus contraire:& turbare ſubiectoꝝ nobis prouinciaꝝ pacē atq; concordiā:iuſſimus ut quoſcūq; aman qui oībus prouīciis præpoſitus eſt:& ſecundus nois mei eſt pr̄ monſtrauerit:cū cōiugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis:nullūſq; eoꝝ miſereatur quartadecima die mēſis adar anni præſentis:ut nefarii hoīes uno die ad inferos deſcendentes:reddant pacē impio noſtro quod turbauerūt.Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto:oēs ad interitū iudeoꝝ cōſtituta die pabantur:quod etiā in ſuſis pabatur.Rex uero & aman epulationibus uacabant: ciuitates uero turbabantur.Quod mardocheus cognoſcens:ueſtē rupit & facto īdutus: cinereq; p fuſus: ciuitatem circuibat:clamans interimi gentem quæ nihil peccauit.Et hoc dicens:ad aulam peruenit:& ante ipſam ſtetit.Nam minime ei licebat ingredi:tali circūamictū habitu. Idem etiā omnes fecerunt iudei per ciuitates quibus de hoc litter̄ ꝓponebantur:lugentes & plangentes nū ciatas ſibi calamitates.Cum uero quidā reginæ nūciaſſet mardocheū in tam miſero ante aulam habitu ſtantē:audito ſermone turbata:miſit qui eius ueſtimentū mutarent. Quo nolente ſacco exui:quia nondū erat malū finitū:pro quo ſaccum induerat:uocās aſſiſtentē eunuchū acratheō: ad mardocheum deſtinauit:interrogans quid ei triſticiæ contigiſſet:q; hūc habitū nec ea petēte deponeret.Tunc mardocheus indicauit eunucho cām:& litteras cōtra iudeos per oēs prouīcias ſub rege conſtitutas tranſmiſſas:& promiſſionē pecuniaꝝ:p quā a rege perditionē gentis conpauerat amā. Haꝝ etiā exemplū ad heſter tradidit reportandū:quæ propoſita ī ſuſis fuerant: mandās ei : q̄tenus de his regi ſupplicaret:nec recuſaret pro ſalute gentis habitū humilē accipe:p quē regi oſtenderet:iudeis periculū imminere. Aman inquit qui ſecundū honorē poſt regē obtinet: accuſando iudeos:regē aduerſum eos incēdit.Hæc cū regina cognouiſſet:rurſum mittit ad mardocheū:dicens:q; nō eſſet a rege uocata:& ſiquis ad eū nō uocatus intraret moreretur:niſi uolēs quendā ſeruare:porrigeret ei uirgā auream. Nam iuocato & ad eū intranti:ſi hoc rex fecerit:hic ſolus nō īterimeret:ſed ueniā accipiens liberatur.Mardocheus uero ea uerba deportanti ſibi ad heſter eunucho renūciare præcepit:non ſuæ ſaluti prouidere:ſed totius gentis piculū amouere. Nam ſī nunc ipſa cōtēpſerit:adiutorē quidē gēti deū oībus modis futurū:ipſam uero & paternā eius domū ab illis quos cōtēpſerat pitura.Heſter aūt denūciauit mardocheo p eundē miniſtrū: ut pergens ad ſuſis:conſtitutos illic iudeos ad cōtionē cōgregaret:& ieiunare cūctos triduo pro ipſa præciper:quod & ipſa cū ſuis agens ancillis:pmiſit ſe præter legē adire regē:& ſi mori oporteret non recuſaret . Mardocheus aūt ſecundū heſter mandata populū fecit ieiunare:deūq; ſuū petere:ut nec eam:nec genté eius pituram contēneret:ſed ut ſeculi ſalutem prouidit: & peccāti ueniam conceſſit:& nunc a denunciato dudū interitu liberaret.Non enī propter aliquod peccatum ita cogebatur ſine gloria depire:cū & ipſe dominus noſſet cām furoris aman q; eū nō ſaluabat. Neq; enī inquit honorē quem tibi domine offerebā hunc illi quoq; patiebar offerre:ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non tranſgrediūtur talia machinatus eſt.Eaſdem etiā uulgus uoces emittebat:petens deū prouidere ſuæ ſaluti cuntoſq; iſraelitas p oēm liberare terram a futura calamitate:nam iam præ oculis eam ſpabant:& ſimul habebant.Rogabat etiā heſter deū pro patria ſe lege ꝓſternēs in terra lugubriq; ueſte circūamicta.Cibū aūt & potū:oīaq; ſuauia rennuebat per tres dies deū petens ut adiuuaret eam quatenus regi uideretur ſupplicans ſuauis eloquio: ſpecie uero pulcherrima:ut ex utroq; ſuſtenta:& ipſa piculū euitaret:& gentis ſuæ ſaluté acquireret:in aman quoq; regis odiū cōcitaret.Sic deū per tres dies deprecans:lugubré ueſté depoſuit & habitu mutato ornata:ſicut oportebat reginam:ibat cū duabus ācillis:quoꝝ una leuiter eā incūbentē ſuſtētabat: altera uero ſequens longitudiné ueſtis:q; uſq; ad terrā profuſa erat:ſumens eam dīgitis deportabat.Quæ ita facie rubore plena:uerecundū ac modeſtum habens decorem: adibat regem etiam cum timore. Cum uero ad faciem eius ſedētis in ſolio deueniſſet:& uidiſſet eum circundatum ornatu : qui ex uaria ueſte:uel auro ac lapidibus præcioſis ualde fulgebat: terribilioremq; magis eū propter hæc intuens:cūq; & ille aſperius eā:uultuq; iracundo aſpiceret:

membroꝝ eam debilitas cõprehendit:& ſup ancillas quæ ꝑpe latera eius erãt:repẽte collapſa ẽ. Rex aũt uoluntate arbitror dei mentẽ mutauit:& timẽs ne quid mali uxor eius timore pateret: ſurrexit a ſella:ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabaꝰ blandeq; loquebatur: cõfidere petens eam:ne aliquid metueret q; ad eũ non uocata ueniſſet:nã legem iſtam ꝑpter ſubiectos eẽ poſitam:ipſam aũt ſimiliter cũ eo regnantẽ:omnem habere licentiã. Hæc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens:uirgam ſup ceruicẽ tetendit eius:ꝑpter legẽ:liberans eã a mortis diſcrimine. Illa uero reſpirans:domine inquit:non habeo facultatẽ explanandi:quæ mihi ſubito cõtigerũt. Nam ut te uidi maximũ & pulchrũ atq; terribilẽ:ſtatim ſpiritus meus receſſit:& a mea aia ſum relicta. Vix illa cũ debilitate hæc loquente:etiã regẽ anxietas habuit:deinde confidere:meliorarq; ſperare heſter inuitabat. Nam mediũ ei regnũ ſe concedeꝛ ſi hoc peteret ꝑmittebat. Heſter uero ad conuiuium eũ cũ aman amico ad ſe uenire ſupplicabat:paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cunq; annuiſſet:& adueniſſet:inter poculoꝝ leticiã iuſſit rex heſter aperire quod uellet:nihil enĩ ſe negaturum eſſe promiſit:etiam ſi mediã ptem regni poſcere uoluiſſet. Tum illa in poſterũ diẽ explanaturum ſe ſuum conſiliũ promiſit:ſi rurſus ad conuiutũ cũ aman conueniret. Cũq; rex ꝑmiſiſſet: aman egreſſus eſt gaudens:q; ſolus apud heſter cum rege meruit epulari:dũ nullus alius talẽ honorem potuiſſet adipiſci. Videns uero in aula mardocheum:nimis indignatus ẽ:q; nõ aliquã ab eo ueneratiõnẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ĩgreſſus ad ſemetipſum:uxorem zaraſam cũ amicis uocaui. Quibus præſentibus honorẽ expoſuit quo frueretur:nõ apud regẽ tantum:ſed & apud reginam:& qualiter illo die ad eã cũ rege ſolus accitus eſſet:& in poſteꝝ diem rurſus ĩmutaretur. Dicebat aũt:non ei placuiſſe:q; mardacheũ uiderat in aula iudeum. Cui reſpondit uxor ſua zaraſam. Iube lignum ſecari quĩquaginta cubitoꝝ:& mane pete mardocheũ a rege crucifigẽdum. Cuius conſilium laudans:præcepit famulis lignum paratũ in atrio conſtituere: quod ad pœnam mardochei ſeruarent. Deus aũt ſpem maligną aman deridebat:& accidentia prouidens: de futuris delectabatur. Nam regi ſomnum per illã noctẽ abſtulit. Qui nolens in otio uigilias pdere:ſed ad gubernationẽ ſui principatus eas habere:ſcribam iuſſit libros afferre predeceſſorum ſuoꝝ:& factorũ eoꝝ monimenta relegere. Cunq; detuliſſet:& recenſeret:inuenti ſũt quidã: qui pro uirtute ſua præciũ agros acciperant:quoꝝ & nomen ſignatum erat:alter uero pro fide donationem impetrauerat. Poſt hæc legẽdo uenit ad bagathan & theodeſtum eunuchos:inſidiatores regis:quos mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet:& ad alterius tranſiſſet actus:rex eum detinuit:conſulens ſiquid ei ꝑ remuneratione datũ ſcriptũ haberetur. Scriba reſpondit. Nihil. Tunc rex iuſſit eum tacere:& interrogabat eos quibus hoc commiſſum fuerat:quæ ſit hora noctis. Audiens aũt iam diluceſcere:præcepit:ut quã inuenirent amicorum ante aulam præſentem nunciarent. Euenit aũt aman inueniri. Nam præter ſolitã horã maturius proceſſerat:morte mardochei petiturus. Cunq; ſerui renunciaſſent aman ante edem ſtare:ꝓcepit eum uocari. Cũ ergo intraſſet: amicũ ĩquit te ſciẽs ſolũ fidelẽ:peto ut cõſiliũ mihi præbeas:quẽ admodum debeã ſecundũ meã magnificentiã honorare quendã ualde chariſſimum. Aman uero putans:conſiliũ qđ dediſſet hoc ſibi ꝑfutuꝝ:nam amari ſe ſolũ credebat a rege:quã exiſtimabat optimã eſſe ſententiã:regi declarabat & dixit. Si uis quẽ dicis hoiem dilectum & gloriæ meritis honorari:fac eũ ſup equũ ꝑcedere:tua ueſte indutũ:& torquẽ aureã habere:& præcedere unum ex tuis neceſſariis amicis:clamantẽ ꝑ totã ciuitatẽ:q; tale beneficiũ merebiꝰ:quẽ rex honorificarí uoluerit. Igitur aman huiuſmodi largitatẽ arbitratus ad ſe uenturã:talia ꝓſuaſit. Rex uero delectatus hac ammonitione: uade ait habẽs equũ:& ſtolã:& torquẽ:require mardocheũ iudeũ: & his illum induens:antecede equũ eius. Nã tu inquit amicus es mihi præ cunctis. Ergo ꝓfice conſiliũ cuius utilis ꝓſuaſor extitiſti:& hæc ei a nobis donentur:qui meã aiam liberauit. Poſt q̃ hæc præter ſpẽ oẽm audiuit:mente confuſus & meſticia ꝓcuſſus exiit:equus ducens:cum purpura & auro & mardocheũ reperiens:ante aulam ſacco indutũ:iuſſit exutũ:purpura circũdari. Tum neſciens ille ueritatẽ:ſed deludi ſe putans:peſſime inquit oĩum hoĩum:ita calamitatẽ meã derides. At uero certe cognouit:q; ei rex hũc honorẽ donauerit ꝑ ſalute quã illi præbuerat: inſidiatores eunuchos redarguẽs purpura: induiꝰ:quã rex ſepe ueſtitus gerebat:& torquẽ ceruice circũdatus: & ſup equũ ſedens:totã circuibat undiq; ciuitatẽ:præcedente aman & prædicante:q; huiuſmodi fruitur donis:quẽ rex amauerit:& dignum honore ꝑbauerit. Cunq; totã circuiſſet ciuitatẽ:mardocheus ad regẽ ingrediꝰ. Aman autẽ ex cõfuſione ad ſe recedẽs:cum lachrymis uxori & amicis quæ cõtigerant:indicauit. Illi nequaquã puniri poſſe mardocheũ dicebãt:deum enĩ eſſe cũ ipſo credebant. Dumq; hæc adinuicem loquerentᵉ:uenerũt heſter eunuchi:aman urgentes ad cœnã. Sabuchadas uero unus ex eunuchis:uidẽs crucem fixã in domo aman quã mardocheo pauerat: conſuluit aliquẽ ſeruoꝝ:cuius cauſa eã paſſet:& audiens reginæ auunculoꝰ qa aman a rege cum

petiturus erat ad pœnam:tunc quidé tacuit.Cunq; rex una cũ aman epulás íterrogaret reginam: quam uellet ab eo donationem impetrare: cõpletuꝰ enĩ ſe eius deſiderium ꝓmittebat tunc regina pro populi deprecabatur piculo:eo ꝙ tradita fuiſſet ad perditionẽ cũ ſua gente:ſõq; ſermones ad eum facere decreuiſſet.Neq; enĩ moleſtum ſibi dicebat:ſi amarã eius ſeruitutẽ imponeꝛt: peruum enim ei hoc eſſe malum:ſed ſupplicabat hæc amoueri.Itaq; interrogãte rege:a quo hæc ſanccita fuiſſent:accuſabat iam manifeſte aman:& maliuolum contra eos exiſtẽtẽ:has molitum inſidias arguebat.Tunc rex ad hoc turbatus:a conuiuio ad hortos egreditur.Heſter uero reginã aman petere cœpit:ut ueniam pro peccatis expoſceret:nã intellexerat:in quibus iam malis eſſet. Cunq; ſuper lectum procidens reginã peteret:ſupuenit rex:& huiuſmodi uiſu magis incitatus dixit.Peſſime oĩm uxori meæ iam uiolentiam irrogare conaris.Ad quod aman obſtupuit: & nihil potuit reſpondere.Tunc ſabuchadas eunuchus cœpit aman accuſare:q uẽadmodum inueniſſet in atrio eius paratam crucẽ ad mortẽ mardochei:nam hoc illi interroganti ſeruus indicauerat: cum ad ipſum inuitaturus eũ ad cœnam ueniſſet:crucem aũt dicebat eſſe altitudine cubitorum quinquaginta.Quod rex audiens:in illa eũ pœna tradere decreuit:quã contra mardocheũ ipſe tractauerat:ſtatimq; iuſſit cruci ſpenſum interimi.Vnde mihi contigit mirari nomen dei: & ſapientiã:& iuſtitiã eius agnoſcere:q; non ſolum maliuolentiã aman puniuit:ſed ꝙ excogitata contra alium tormenta in eũ cõuertit:& cætero hoc ſentire ꝓmiſit:quõ qui contra aliũ quedã molitus fuerit:hæc in ſe primũ pata cognoſcat.Itaq; aman honoré quẽ a rege perceperat ſupra modũ abuſus:huiuſmodi cruci confixus eſt.Rex aũt ſubſtantiã eius reginæ donauit:& mardocheũ aduocans:dedit ei anulum quẽ aman ipſe pſtiterat.Nam iam heſter ad notitiã eius pduxerat cognationem quam ad illũ habebat.Donauit uero & regina mardocheo aman poſſeſſionẽ:& ſupplicauit regi:liberari a mortis metu gentẽ iudeoꝝ:cito nota ei faciẽs:quæ ꝓ uniuerſas prouicias ſcripſiſſet aman filius amatdathi.Nam pria gente ſua pẽpta:nullatenus ſe uitã poſſe tolerare dicebat. Cui rex promiſit:nihil eam fruſtra petere:nec ſtudio eius aliquid cõtrariũ prouenire.Vnde ꝑcepit:ut ſcriberet q̃ uellet de iudeis noĩe regio:ſignaretq; eius ſigillo:& tranſmitteret ꝑ oẽ eius imperiũ:ut ſiquis legeret ſignatas epiſtolas ſigillo regio:minime ſanctõibus obuiaret.Scribas ergo regales uocans:iuſſit ſcribere gẽtibus & primatibus:& magiſtratibus pro iudeis:ab india uſq; ad ethiopiam:centum uiginti & ſeptẽ prouinciaꝝ.Epiſtolæ aũt hunc ordinẽ continebant.Rex magnus artarxerxes ab india uſq; ethiopiã:centũ uiginti & ſeptẽ prouinciaꝝ ducibus ac pricipibus:qui noſtræ obediunt ditioni ſalutẽ dicit.Multi bonitate principũ & honore qui in eos collatus eſt abuſi ſunt in ſupbiam & non ſolũ ſubiectos regibus nituntur opprimere: ſed datã ſibi gloriam non ferentes:in ipſos qui dederunt moliuntur inſidias.agitare:nec contenti ſũt gratias non agere beneficiis:& humanitatis in ſe iura uiolare ſed dei quoq; cũcta cernẽtis arbitrantur ſe fugere poſſe ſniam:& in tantũ ueſanie prorupere ut eos qui credita ſibi officia diligenter obſeruant:& ita cuncta agunt:ut oĩm laude ſint digni mẽdacioꝝ funiculis conẽtur ſubuertere: dum aures principum ſimplices & ex ſua natura alios exiſtimantes callida fraude ſubuertunt. Quæ rex & ex ueteribus ꝓbat hiſtoriis:& ex his q̃ gerũtur quotidie:quõ malis quibuſdã ſuggeſtionibus regũ ſtudia deprauantur. Vnde prouidendũ eſt paci oĩm prouinciaꝝ:nec putare debetis: ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri uẽire leuitate:ſed pro qualitate & neceſſitate temporꝝ: & ut reipublicæ poſcit utilitas ferre ſniam.Et ut manifeſtius qđ dicimus ítelligatis:aman filius amatdathi: & animo & mente macedo:alienuſq; a pſaꝝ gente,pietatẽ noſtrã ſua crudelitate cõmaculans:pegrinus ſuſceptus eſt a nobis:& tantã in ſe exptus eſt humanitatẽ:ut pater noſter uocaret: & adoraretur ab oĩbus poſt regem ſecundus.Qui in tantũ arrogantiæ tumorẽ ſubleuatus eſt:ut regno nos priuare niteretur & ſpũ.Nam mardocheũ cuius fide & beneficiis uiuimus: & cõſortã noſtri regni heſter:cũ omni gente ſua nouis quibuſdã atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans:ut illis interfectis:íſidiaretur noſtræ ſolitudini:& regnum pſaꝝ tranſferret in macedonas.Nos aũt a peſſimo mortaliũ iudeos neci deſtinatos:in nulla penitus culpa repimus: ſed ecõtrario iuſtis utẽtes legibus:& filios altiſſimi & maximi ſempq; uiuẽtis dei eẽ:cuius beneficio& patribus noſtris:& nobis regnũ eſt traditũ:& uſq; hodie cuſtoditur. Vnde & eas litteras quas ſub noĩe noſtro ille direxerat:ſciatis eſſe irritas. Pro quo ſcelere áte portas huius urbis.i. ſuſis:& ipſe qui eſt machinatus:& oĩs cognatio eius pendet in patibulis:nõ nobis ſed deo ei reddente qđ meruit.Hoc aũt edictũ qđ nunc mittimus:in cũctis urbibus proponaꝫ:ut liceat iudeis uti legibus ſuis.Quibus debetis eſſe adminiculũ alias adminiculo:ut eos q ſe ad necẽ eoꝝ paurant poſſint interficere.xiii.die menſis duodecim:qui uocaꝫ adar. Hanc enĩ diẽ oĩpotens deus meroris & luctus eis uertit in gaudiũ.Vnde & uos inter cæteros feſtos dies hac habetote diẽ: & celebrate eam cũ omni letitia:ut & ípoſteꝝ cognoſcatur:oẽs qui fideliter pſis obediũt: dignam

pro fide recipere mercedē:qui aūt insidiant regno eorū:perire p scelere. Omnis aūr puincia & ciuitas: quæ noluerit solennitates huius eē pticeps:gladio & igne depeat:& sic deleat:ut nō solū hoibus:sed etiam inuia sit bestiis insempiternum pro exemplo contemptus & inobediētiæ. Igit equites eplās deportantes exierunt: & uiam propositā pagebant. Mardocheus uero regia indutus stola:& corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes:cōem existimauerūt eorū fœlicitatem. Præterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias iudeos circūdedit ita:ut etiam multæ gentes propter timorem iudeorū pterrerentur:libertatem ex periculo eorū cōparā inspicientes. Nam duodecimi mensis quartodecimo die:qui apud hæbreos adar:apud macedones distrios uocatur:portitores regalium litterarū nunciabant:quemadmodum deberent die quo ipsis periculum imminebat inimicos consumere. Tunc perfidis satrapæ & tiráni:& regis scribæ summum iudeis reddebant honorē:quoniā timor mardochei eos ad tēperantiā coaceruabat. Postq̄ edictum regis per omnes prouincias lectum est:in susis iudei inimicorū quingētos interemeret. Cunq; rex pemptorū in ciuitate numerū hester nūciasset:& in puincia qđ factū fuisset ambigeret:si quid amplius uellet interrogauit eam. Illa uero petiuit eū:ut præciperet iudeis:& inposterū diem ita facere in reliquos inimicos suos:& ut.x.aman filii crucifigerentur. Quod quidē iudeis rex concessit:nequaquā resistere uolens hester. Iudei uero pati.xiiii.die mensis occiderūt rursus aduersariorū trecentos:nihil penitus possessionis eorū tangentes. Interfecti sunt etiam per puinciam aliasq; ciuitates a iudeis septuagintasexmilia inimicorū:quos strauerūt tertiadecima die mēsis:quem festū celebrauerūt. Similiter aūt & iudei in susis collecti:die.xiiii.&.xv.eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus oīs in orbe terrarū iudei hos celebrāt dies:pticulas de cōuiuiis inuicem mittentes. Scripsit etiā mardocheus oībus sub imperio artarxerxe degētibus iudeis:q̄tenus hos obseruarent dies semp eos celebrantes:& nepotibus traderent p oīa tēpora celebrandos:ne alicui obliuioni traderent:q; in his fuerāt ab aman pituri:iustūq; esset:cū uitassent piculū:& inimicos punissent:honorare eos:gratias agentes deo. Vnde prædictos dies iudei celebrant: appellantes eos cōseruatores. Mardocheus aūt magnus erat & clarissīmus apud regē pricipatūq; eius regebat:& potiebatur cōi cōuersatione cū regina. Tunc iudei sup oēs libertatis licentia fruebāt. Hæc quidē sub imperio artarxerxe gesta sunt. Cap. VII.

Efuncto aūt heliasib principe sacerdotū:iudas filius eius principatū sacerdotalē susc epit. Defūcto uero & hoc:ioānes filius eius honorē susc epit. Propter quē uagosus dux alterius artarxerxis tēplū uiolauit: & tributa iudeis ipposuit:nec prius dimisit quotidianas offerri hostias:quā p uno quoq; āno uectigal exigeret:dragmas quīq̄ginta. Hoc aūt ex hmōi cā cōtigit. Frater erat ioannis iesus:cui uagosus amicus existens:promisit ei sacerdotii principatū dare. Qua confidentia iesus altercatus in templo aduersus ioannē incitauit fratrē:ut eū interficeret:& tātū in templo facinus ioannes in fratrē cōmitteret:quod nunquā prius:nec apud græcos: nec apud hæbreos:alias barbaros ita crudeliter uel scelerate factū est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed populū propter hāc cām ad seruitutē redegit:& tēplū uiolari a persis dimisit:dicente uagoso. Ausi estis homicidiū in uestro templo cōmittere. Ego peremptore illo in tēpore mundior sum. Et hæc uerba faciens:in templū ingressus est. Hac igitur usus occasione uagosus: anno septimo ioannē pro nece iesu puniuit. Finiente uero uitā ioanne succesit pricipatui sacerdotū filius eius iaddus. Erat aūt etiā & huic frater:manasses noīe. Cui sanaballath missus a dario ad samariā: satrapa:genere cutheus:ex quibus samarite descenderūt:audiens clarā esse ciuitatē hierosolymā:& reges eius multa assyriis:& habitatoribus humilis syriæ picula feciss e:libēter manasse copulauit suā filiam noīe ysacha: arbitratus p affinitatē obsidē ei futurā ad fidē gētis iudeorū. Cap. VIII.

Er idē tēpus & philippus rex macedonū ab egeisa pausania:filio cerastē: genus ab orestē trahente:insidias passus pimit. Succedens uero filius eius alexander impio:transiit hellespontū:& duces dari deuicit:sup grannicū flumē cōfligens cū eis. Cūq; pcucurrisset lidiā & ioniā captiuasset frigiāq; pdasset:ad loca pāphiliæ puenit:qđ alibi explanatū ē. Hierosolymorū uero seniores idignabāt:qđ pricipis sacerdotū iaddi frater manasses:alienigene cohabitās uxori sacerdotii pticeps existebat. Arbitrabātur enī hoc cōnubiū initiū fieri occasionis pstandæ uolētibus leges transgredi pro uxorū copulationibus:q̄s ab alienigenis sibi coniungere festinabāt. Nā extitisse etiā priorē captiuitatē p hæc coniugia mala putabant:q; multi in his peccassent: dū nō uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo manasse disiungi ab uxore: aut nō itroire sacrariū. Principes quoq; sacerdotū cū populo hoc indigne ferebant. Manasses aūt prohibitus a fratre ad altare accedere:ad socerū sanaballan puenit:amare se dicens filiā eius ysacha:sacerdotalē uero honorem maximū esse apud gentē & ciuitatē:& genus iudeorū:nec uelle ppter hmōi coniunctum

ſacerdotii iure priuari. Itaq; ſanaballath nõ ei ſolum ſacerdotiũ:ſed etiã principatũ ſacerdotii & potentiã:ac honoré oim locoꝝ ſibi ſubiectoꝝ dare promiſit:uolens ſuã apud eũ fiſiã pmanere. Dicebat etiã templũ ei edificare ad inſtar hieroſolymoꝝ ſuper montẽ garizin:qui altior oĩbus ſamariæ mõtibus appebat:ſed hoc facere cũ regis darii ſnia. His ꝓmiſſionibus eleuatus manaſſes:permanſit apud ſanaballath principatũ ſacerdotii arbitratus ſe acceptuꝝ dario conferente. Nam iam ſanaballath uergebat in ſenium. Multis uero ſacerdotibus & iſraelitis huiuſmodi ſibi ſubiectis uxoribus:nõ pua ſeditio hieroſolymitas habebat:dũ plures ad manaſſen trãſirent. Quibus ſanaballath pecunias miniſtrabat:& terrã collendã:habitationemq; deputabat:oĩbus modis genero ſuo cõcordans. Eodem tempore darius audiens alexandrũ heleſpontũ trãſiſſe:ſatrapaſq; ſuos ſup granicũ fluuiũ pugna uiciſſe:& ulterius acceſſiſſe:exercitũ equitum peditũq; colligés: occurrere ſtatuit macedonibus:priuſq; omnes ꝑcurrentes aſyam deuaſtarent. Tranſiens ergo fluuium eufratẽ & mõtem cilitiæ thaurũ:hoſtes i ipſo cilitiæ ſuſtinebat:illic ſperãs eos expugnare. Tunc ſanaballath propter deſcenſum darii gauiſus:illico manaſſen dicebat:ꝓmiſſa cõpleri:dario poſt captiuitatẽ hoſtiũ reuertente. Nam credebat non ipſe tantũ:ſed etiã omnes aſyam habitantes:nec ad manũ belli macedonas cũ perſis propter multitudinẽ eſſe uenturos. Aliter uero quã ſperabatur euenit. Nam congreſſus cũ macedonibus rex eſt uictus:multãq; ptem exercitus perdẽs:& captis matre:piter & uxore:ſimul & filiis ad ꝑſas fugiens remeauit. Alexander aũt ad ſyriã ueniens damaſcũ cœpit:& ſubiugata ſydenæ:tyrũ obſidebat. Litteras uero ad pricipẽ ſacerdotũ iudeorum direxit inuitans eum auxilia ſibi mittere & uenalia exercitui preparare:& quãta prius dario conferebat:ei præberet:eumq; inuitauit amiciciam macedonũ eligere:ne impoſterum peniteret. Cunq; princeps ſacerdotum litterarum portitoribus reſpondiſſet ſacra dario ſe dediſſe: ne contra eum arma portaret:nec poſſe uiuente dario conſtituta tranſcendere:alexander incitatus tyrum quidẽ relinquere non decreuit:paulopoſt capi futurã qua uicta:minabatur cõtra pricipẽ ſacerdotũ gentis iudeoꝝ exercitũ mittere: ut oés ꝑ eũ diſcernent:quibus deberent conſtituta ſeruare. Quapropter intẽtius in obſidione ꝑſeruans:uaſtauit tyrum. Cũq; eam cœpiſſet ad ciuitatem gazam peruenit eamq; cũ duce ſuo habimaſin obſidebat. Arbitratus aũt ſanaballath oportunum inueniſſe tempus:dario iam deſperato:eligens de ſuis octo milia:ad alexandrũ proficiſcitur:quẽ repit inchoantem tyri obſidionem. Cui etiam promiſit dare loca ſub ſua poteſtate conſtituta:magiſq; ipſum dominũ libenter habere quã darium. Cunq; ſe intellexiſſet: grate ſuſceptũ:cõfiſus iam & de præſentibus fretus:uerba proferebat:dicẽs ſe geneꝝ habere manaſſen: fratrem iaddi pricipis ſacerdotũ iudeæ gentis:multoſq; alios cum eo præſentes ex eadem gente: quos uelle aiebat ſub eo templũ locis conſtitutis edificare:hoc aũt & ipſi profuturum dicebat:ſi diuideretur in duas ptes iudeorum potentia:ne eadem concordia gens coniuncta debellaret:aut in aliquo regibus obuiaret:quẽadmodũ prius & aſſyrioꝝ regibus contingebat. Concedẽte uero alexandro:omni ſtudio anniſſus ſanaballath edificauit templũ & ſacerdotẽ manaſſen cõſtituit: maximum arbitratus premium ex filia nepotibus futurũ. Septẽ aũt menſibus in obſidione tyri tranſactis:& duobus in gaza:ſanaballath defunctus eſt. Alexander autẽ capta gaza: ad ciuitatem hieroſolymitarum aſcendere feſtinabat. Quod princeps ſacerdotum iaddus audiens: in pauore & timore conſtitutus:moliebatur quemadmodum macedonibus feſtinus occurreret rege indignante: & putante timorẽ eſſe cõtumaciã:alias ꝓpter priorẽ contumaciã. Precipiens igit populo ſupplicationẽ & imolationẽ offerre deo:ipſe depcabat ſubuẽire gẽti:a uẽturiſq; eã liberare pcu lis. Obdormiente uero eo poſt ſacrificiũ deus ꝓcepit ut confideret:ſertiſq; ciuitatẽ ornaret:portaſq; protinus aperiret:& alios quidẽ cũ ueſte alba:ipſum aũt & reliquos ſacerdotes cũ legitimis ſtolis iuſſit occurrere:nihil ſeuũ ſperantes pati:deo prouidente. Cunq; a ſapore ſurrexiſſet: ualde congaudens:nocturnũ oraculũ oĩbus indicauit:& quæ uidit in ſomno cunctis facere demãdãs: regis præſentiã expectabat. Quẽ audiens non longe eſſe a ciuitate:proceſſit cum ſacerdotibus: & ciuili multitudine:ſacrã & maiorem aliis gentibus ei preparans occaſionem:ad aliquem locũ qui ſaphin apellatur:quod nomen latine tranſlatum ſcopulum ſignificat:ex quo loco hieroſolymam tẽplũq; potuiſſet uidere. Phenices uero & chaldei regẽ ſecuti:putabãt: qa qcqd potuiſſet furor impialis permittere in ciuitatem:ipſe cõmitteret:& principẽ ſacerdotum ſummis afficeret contumeliis. Quod e diuerſo cõtigit euenire. Nam alexander ꝓuidẽs multitudinẽ ueſtibus albis indutam:antiſtites uero cũ biſſinis ſtolis:& principẽ ſacerdotũ iacinctinam & aureã ſtolã: ſuper caput habentem cidarim:& ſup laminam aureã:in qua ſcriptum erat dei nomẽ:adiit eum ſolus: & nomen afs numen adorauit:& principẽ ſacerdotũ primus ueneratus eſt. Omnibus uero iudeis una uoce alexandrũ ſalutãtibus:circũaſtãtes ſyriæ reges:& reliqui:hoc faciẽtem ſtupuerũt: corruptamq; regis mentẽ putauerũt. Parmenion uero ſolus eum interrogauit dicens:cur omnibus

eum non adorantibus ipſe adoraſſet principē ſacerdotum gentis iudeæ. Cui ille nō hunc inquit adoraui: ſed deum cuius pricipatu ſacerdotii functus eſt. Nam p ſomniū i huiuſmodi eū habitu conſpexi: adhuc in odio ciuitate macedoniæ conſtitutus. Dumq; mecū cogitaſſem: quēadmodū poſſem aſyam uincere: incitabat me nequaquā negligere: ſed confidenter tranſire. Nam ſemper ductuq; meū dicebat exercitū & pſarū tradituq; potentiā: ideoq; neminē aliū in tali ſtola uidēs: cū hūc animaduertiſſem: habēs uiſiōis & pbatiōis nocturnæ memoriā: ſalutaui. Exīde arbitror diuino iuuamine me directū: dariūq; uiciſſe: uirturēq; ſoluiſſe perſaq;. Propterea ſimul etiam omnia quæ meo alias quæ in eo corde ſperantur: prouentura confido. Poſtquā hæc parmeoni locutus eſt: principē ſacerdotū honorans: occurrentibus reliquis ſacerdotibus ad ciuitatem uſq; peruenit: & ad templū aſcendens: ſacrificauit deo: ſecundū ſacerdotis oſtēſionē. Ipſe aūt ſacerdotum principi: & reliquis ſacerdotibus munificenter multa donauit. Allato uero ei uolumine danielis: in quo ſcriptū erat: quendā græcoq; regem perdituq; perſaq; potentiā: arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat: gauiſus eſt: & tunc quidem multitudinē dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iuſſit petere: & quas uellent donationes accipere. Principe ergo petente: ut liceret patris uti legibus: & ſeptimum annum ſine tributis eſſe: mandauit: & oīa conceſſit. Cūq; ab eo poſtulaſſet: ut iudeos in babilone alias in babilonia & media gente præciperet ſuis potiri legibus: promiſit libenter facere quæ poſcebat. Dicente uero ipſo ad multitudinē: ſiquis elegerit ei militare: permanens in patris legibus: & ſecundū eas uiuens: paratū ſe eos ducere: ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur alexander ita diſponēs hieroſolymā: duxit ad reliquas exercitū ciuitates: omnibus eū ad quos peruenit amabiliter ſuſcipiētibus. Samaritæ uero metropoli tunc ſicimam nomine habentes: poſitā iuxta garizin montē: in quo tranſgreſſores habitabant iudei: uidētes ab alexandro ita magnifice iudeos honoratos: coacti ſunt ſe fateri iudeos. Nam hmōi ſamaritæ naturæ ſunt: ſicut prius alibi demonſtrauimus: in calamitatibus merſos iudeos negāt eē cognatos: ueritatē confitentes: & cū uiderint claq; eis aliquod ablatū: tunc ſocios ſe iudaici generis profitentur: originem ſuā a nepotibus ioſeph: effraī & manaſſe recenſentes. Tunc ergo claritatem & multū animi ſui affectum oſtendentes: occurrerunt regi: paulominus quā hieroſolymitæ. Cunq; laudaſſet eos alexander: ſicimite adierunt eū cum militibus: quos ad eū ſanaballath trāſmiſerat: petentes: ut ad ciuitatē peruenīret: & templū apud eos poſitū honoraret. qui reuertens: ad ipſos ſe uenire pmiſit. Perētes aūt tributoq; ſeptimi āni conceſſionē: nā neq; ipſi ſemināt in eo cōſuluit: qui eſſent qui talia poſtularēt. Cunq; reſpōdiſſent hæbreos ſe quidē eſſe ſicimitas aūt a ſydonio alias ſydoniis nuncupari: iteq; iterrogauit eos: utrū iudei eſſent illis aūt dicētibus nō eſſe: at alias & ego inquit hæc iudeis cōceſſi: ſed reuerſus quidē & a uobis certius edoctus: quæ uiſa fuerint agam. Et ſicimitis quidē ita poſtulationem negauit. Similiter uero amicos ſanaballath ſe ſequi præcepit ad egyptum: ibi datuq; ſe eis iugera terræ pmittens: qđ & poſtea fecit: thebaidā cuſtodire prouinciam eis iniungens. Igitur defuncto alexandro: & pricipatu a ſucceſſoribus eius diuiſo: templū ſuper garizin montē permāſit. Et ſi quis culpā habuiſſet apud hieroſolymitas: aut de cibo illicito: ſeu de tranſgreſſione ſabbatoq;: aut de hmōi peccato ad ſicimitas recedebat dicēs ſe iniuſte culpari. Defunctus eſt aūt illo tēpore pricēps ſacerdotū iaddus: & onias filius principatū ſacerdotalē ſuſcepit. Et in his conſtituti hieroſolymitæ degebant.

Aec continēt in duodecio libro ioſephi hiſtoriaq; antiqtatis iudaicæ. Cap.i.

Vt ptolomeus filius lagi fraude uel dolis capiens hieroſolymam uel iudeam: multos migrauit ad egyptum. Cap.ii.

Qualiter filius eiuſdem ptolomei qui philadelphus appellatus eſt: leges iudeorum in græcam tranſtulit linguam: multoſq; captinos eleazaro pricipi ſacerdotum donauit: & ornamēta deo deuouit. Cap.iii.

Quemadmodum honorauerunt reges aſyæ gentem iudeoq;: ciueſq; multos ex ipſis in ſubiectis ſuis ciuitatibus ſtatuerunt. Cap.iiii.

De infœlicitate iudeoq; quā poſtea emendauit ioſephus filius tobiæ; cōponens amicicias cum ptolomeo cognomine epiphanen. Cap.v.

De amiciciis lacedemonioq; factis cum onia principes ſacerdotū iudeæ gentis. Cap.vi.

Seditio potentiū in inuicem iudeoq;: quorum quidā tranſierunt ad antiochum epiphanen leges patrias reliquentes: ipſe autem antiochus exercitum ducens: & hieroſolymam ciuitatē: remplūq; uaſtauit. Cap.vii.

Qualiter uetante antiocho iudeos patriis uti legibus: mathathias filius ioannis regē cōtempſit: & ducem antiochi interemit. Cap.viii.

De morte mathathiæ: qui ualde ſenex defunctus: filiis ſuis gubernationem reliquit;ex quibus iudas machabeus principatū adeptus:adiuuantibus fratribus inimicos a prouincia expulit: trāſgreſſores iudeos puniuit: terrā ſuam ab omni malo purgauit. Cap.ix.
Quēadmodū duces antiochi appollonius & ſeron congreſſi cū iuda:uicti interierūt: & qa ántiochus liſiæ cuidā gubernationé regni relíquēs: ipſe abiit in pſidā cōgregare pecunias. Cap.x.
Quēadmodū gorgiæ uel liſiæ exercitus cōtra iudā uenīens uictus periit: poſt quē triumphum iudas ingreſſus hieroſolymā:templū purgauit:altare ſtatuit:hoſtias deo imolauit: cum iam tres anni præteriſſent uiolationis templi ſub antiocho. Cap.xi.
Vt iudas bellū gerens cōtra idumeos & contra ámonitas triūphās ſubiecit eos. Cap.xii.
Qualiter ſymon frater eius militans cōtra tyros ac ptolomaidē edomuit eos:& qa ipſe iudas bis congreſſus cū timotheo duce antiochi fortiter triūphauit. Cap.xiii.
Qualiter antiochus noīe epiphanes apud pſas defunctus eſt. Cap.xiiii.
Quēadmodū antiochus eupator ſucceſſit patri in regnū:q militiā cōtra iudeos cū liſia pducēs iudā in tēplo cōcluſit. multoq obſidionis tpe trāſacto:audita fama inuaſionis regni ſui p philippum quendā amicicias cū iuda fecit:& ita decenter ab iudea diſceſſit. Cap.xv.
Demetrius ſeleuci filius fugiens a roma:& perueniens tyrum:impoſuit ſibi diadema:interfecto antiocho eupatore: cum duce ſuo liſia:& de bachide quem miſit demetrius cum exercitu compræhendere iudam. Cap.xvi.
Qualiter dux nicanor poſt bachidē deſtinatus aduerſus iudā:cū exercitu piit. Cap.xvii.
Iudas mittēs romā:rogabat p nūcios:rōanos ſibi auxiliatores eē & amicos. Cap.xviii.
Quod rurſus poſt morté nicanoreis ad iudeā bachides tranſmiſſus triūphauit: & quēadmodū pugnans proſtratus eſt.
Continet hic liber geſta centum:ſeptuaginta annorum.

Incipit liber duodecimus antiqtatis iudaicæ. Cap.I.

Lexander rex Macedonū ubi regnū pſaꝛ diſoluit:iudeamq diſpoſuit ut p̄dictū eſt a uita diſceſſit. Cūq multos pricipatus ſui ſucceſſores reliqſſet. Antigonus quidē Aſyam appræhendit. Seleucus aūt Babilonem:genteſq uicinas obtinuit. Liſimacho ceſſit Helleſpōtus. Macedoniā rexit Caſſander. Ptolomeus filius Lagi Egyptū poſſedit. Qui dū aduerſū ſe ſeditiones haberent:ſuūq dilatare contēderent principatū:diuturnis bellis ciuitates concuſſæ:multis ciuibus inter certamina pereūtibus ingemiſcebāt. Tunc & omnis ſyria ſub Ptolomeo filio Lagi qui ſaluator nuncupatur:cōtrariā ſui nominis eſt ppeſſa. Nanq hic etiā Hieroſolymam depugnauit:fraudibus & dolis ciuitatē die ſabbatoꝛ ingreſſus ſub ſpecie ſacrificii nequaq iudeis reſiſtentibus quō hoſtile nihil exiſtimarent:& ideo ocioſi ueluti nihil ſuſpecti ſegnes erant. Qui cū ſine labore ciuitatem appræhendiſſet:crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Ouidius Sabatarcides:qui ſucceſſoꝛ Alexandri acta conſcribens ſuperſtitionē noſtrā pro qua libertatē amiſimus exprobrauit:cū hæc diceret. Eſt gens quæ iudea dicitur ciuitatē munitā & magnā hieroſolymā detinens:quæ cōtēpſit ſub Ptolomeo conſtituta dū arma capere deuitaſſet:& propter ſupfluam ſupſtitionē ſeuiſſimū dominū pertulit habere. Sabatarcides quidē hæc de gēte noſtra cōſcripſit. Ptolomeus uero multos captiuos a mōtanis iudeæ:uel a uicinis locis Hieroſolymoꝛ.i. a ſamaria uel a Gariſi trahēs ad Egyptū cōmigrauit. Sed cū cognouiſſet eos quos ab Hieroſolymis abſtraxerat firmos iuriſiurandi uel fidei cultores exiſtere cū Alexandro legationem ad eos mittēti ſic reſpondiſſent Dario uiuente cōtra eū arma nequaq ſumere:poſt Dari expugnationē multos ad caſtella deputauit:& pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues ſtatuit:fidēq ab ipſis recepit: ut nepotibus ſuis ſocietatem cuſtodirent:cum & alii non pauci iudei ſponte ad Egyptū peruenīſſent opulentia locoꝛ. Ptolomeiq munificētia inuitati:quoꝛ nepotes ſeditiones cōtra ſamaritas dum ſuæ gentis patriam oblationem ſeruare feſtinarent excitabant. Nam Hieroſolymitæ defendebāt:dicentes ſuum templum ſanctum exiſtere:& immolationes illic trāſmitti oportere. Sichimite uero ad Garizim alias garizin montem deſtinari iubebant.

Cap.II.

Oſt decimū & ſecundū annū imperii Alexandri:& poſt quadrageſimū Ptolomei ſaluatoris:regnū Egypti Philadelphus obtinuit per annos trigintanouē: qui & legem iudeoꝛ interpretatus eſt:& famulātes in Egypto Hieroſolymitas a ſeruitutis uiculo

reſoluit uſq; ad centum uiginti milia ex huiuſmodi cauſa. Demetrius Falateus ſuper bibliothecam regis conſtitutus dum ſtuderet omnia per uniuerſam terram inuenta uolumina congregare:& acquirere ſi quid audiſſet dignũ induſtria uel uolũtate regis:quẽ erga collectionẽ codicum munificẽter accendi cognouerat:ĩterrogatus a Ptolomeo:quot milia codicũ haberet: cum uiginti milia iam reſpondiſſet.Sed tẽpore poſt pauco uſq; ad quinquaginta milia poſſe pue nire: & nũciatũ ſibi diceret.multa apud iudeos legũ eoꝝ eſſe conſcripta:ſtudio uel bibliothecæ regali digna:quæ figuris litteraꝝ uel ſermone illoꝝ:cõpoſita:laboré non paruũ præberent: ſi in Græcũ mutarẽtur eloquiũ:cũ uideãtur Syroꝝ litteris ſimiles eoꝝ eſſe figuræ:equa ꝓnũciatiõe uocis.nihil ergo inquit prohibet tuaꝝ pecuniarũ ſumptu eas interpretari: dum in bibliotheca tua illoꝝ quoq; leges cotineantur.Igitur ex optima Demetrii ſentẽtia delectatus:poſtquã ſtudiũ ſuum multos colligendi codices demonſtraſſet:ſcripſit ad principes ſacerdotũ gẽtis iudeæ hæc fieri demandans.Ariſtenus aũt amicus regi neceſſarius:propter humilitatẽ morũ ab eo dilectus: cum ſepius ãte niſus eſſet ptolomeũ petere:quatenus dimitteret captiuos iudeos qui ſub impio eius eſſent tẽpus hoc petitionis proſperum arbitratus:ante loquitur primatibus cuſtodum regis corporis:ſoſibio:tarẽtino & andreæ ut ſimul laborarẽt: de quibus petiturus regẽ accederet. Quorum ſententia confirmata:cum huiuſmodi ſermonibus regem adiit dicens. Minime rex oportet una nos ſpe negligenter decipi:ſed ueritatem intimare. Nam ſi legem iudeorum non tantum tranſcribere:ſed etiam interpretari pro tua gratia ſtudemus:qua ratiõe poſſit hoc fieri: tot iudeis in regno tuo ſeruientibus.Quos benignitate tuæ munificentiæ decet a præſenti iugo ſeruitutis abſoluere:ac deo qui leges expoſuit pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa ſepius ĩdignaſſem:cognoui factorem eos oĩm deum colere:quem nos zena.i.ioué nominamus: ꝙ omnibus indulget zem.i.uiuere. Quapropter ad honorem dei quem maxima religione placant:liberos eos patriæ & moribus ſuis reſtitutæ.Cognoſce tamen princeps me nec affinem eſſe eis:nec ab eadem gentium natione.ut pro illis hæc ſuggeram:ſed dum omnium hominũ factorem deum ſcirem ſuauiter ſuos benefactores amplecti:ad hanc petitionem perueni. Poſtquam hæc ariſtenus locutus eſt & rex in eum hilari uultu ridentiq; conſpexit:quanta inquit arbitraris milia poſſe dimitti.Tunc Andreas reſpondit dum interfuiſſet:dixitq; pauloplus quam centum milia poſſunt exiſtere.Non paruam inquit a nobis ariſtene donationem poſcis. Soſibio uero cũ præſentibus dicente dignum eſſe munificentiæ ſuæ:ſi deo qui regnum ei donauit has gratiarũ uices offerret:rex ſapienti uſus conſilio: ne contra eos milites qui eos captiuauerãt facere uideretur:& quorum ſtipendia captiuorum abſolutione minui uidereẽtur:de ſuo eos erario redimere ſtatuit:dũ militibus merces ãnone ꝑſtaretur:& pro ſingulo captiuo apud eos cõſtituto dragmæ centum uiginti darentur.De quibus etiam præcepta proponere promiſit:per quæ munificentiã ſuam:& ariſteni petitionem confirmaret.Præterea uluntas dei affuit:per quã nõ tantũ illos qui a patre eius uel exercitu illius tranſlati fuiſſent:ueꝝ etiã illos:q ſub regno eius præextitiſſent abſolutioni donaret:uel ſi qui poſtea ſupueniſſent:ꝑ quoꝝ redẽptione pluſquã qdringenta talẽta ſunt a rege largita. Vnde & exẽplũ ſanctionis ad manifeſtandã poſteris regis munificentiã cuſtodiri decreuerunt:quod erat huiuſmodi.Quicunq; ſub noſtri patris imperio militantes ſyriam & fœnicem cum eo iudeamq; uaſtauerunt:& captiuos adductos ad noſtras ciuitates & prouintias uendiderunt:hos & qui olim ſub meo regno exiſtunt:& ſi quos nunc ſuperduxerunt dimittant: pro ſingulo corpore accipientes dragmas centum uiginti: & milites quidem cum annonis ſuis: reliqui uero a regali menſa redemptionis præcium accipiant. Arbitror enim eos ſine uoluntate mei patris contra iuſtitiam deprædatos: prouinciamq; eorum fuiſſe uaſtatam. Vnde & multos milites profectos eſſe alias profeciſſe cognouimus: dum ad egyptum eos traducerent. Iuſtum ergo conſpiciens miſereri eis: iubeo conſtitutos in ſeruitute iudeos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam abſolui: nec quenquam in hac re fraudem aliquam agere ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autem meas præcipio:ex quo miſſæ ſunt p tres dies proponi.quatenus ad iudices domini conueniant:corpora ſtatim oſtendentes. hoc enĩ meo credo pro futurum imperio. Contumaces uero liceat cuiq; uolenti nunciare: quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cum hæc ſanctio regis lecta fuiſſet: & uiſa eſſent omnia iuſte decreta:tantum uero deeſſe de abſolutione priorum:& horum qui poſtea ducti iudei fuiſſent: ipſe de his ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens:ſubitaneam diſtributionem difficilem exiſtere iuſſit rerum miniſtris & regiis ſaccellariis pecunias ſeponere alias reponere. Quo facto intra ſeptimum diem omnia regis præcepta impleta ſunt: & talenta ſuper quadringenta: ſexaginta pro redemptione partita noſcuntur; dum & pro infantibus domini centum uiginti dragmas exigerent: ſicut rex pro his demandaſſet: ſcribendo pro ſingulo cor-

pore prædictam ſummam exhiberi. Cum hæc ſecundum regiam uoluntatem munificenter diſpoſita fuiſſent:iuſtū uiſum eſt de merito de iudaicis codicibus trāſcribendis: eius allegare decretum.Nam nihil fruſtra a regibus diſpenſatur:ſed omnia cum multa diligentia gerūtur.Quapropter allegationes alias allegationis: uel epiſtolaꝝ exemplum deſignauimus:& ornamentoꝝ tranſmiſſoꝝ multitudinem:& quicquid in uno quoq; conſtructū eſt. Vnde poteſt optime opificum ars proſpici:& uaſoꝝ oium excellentia agnoſci.Allegationis aūt exemplum huiuſmōi probatur. Maximo regi demetrius. Præcipiente te o princeps de his quæ hactenus ad cōſumationē bibliothecæ deſunt quatenus: colligantur:& de his quæ corruerunt ut debitam diligentiā impe trarēt:omni ſtudio uius i his:ad noticiā ueſtrā pduco legiſlatiōis iudaicæ uolumia nobis cū aliis deeſſe. Nam figuris hæbraicis:& uoce gentili conſcripta:inexplicabilia nobis exiſtunt. Contigit etiā minus diligenter ea quæ habēt tranſferri:dum regalē prouidentiā minime pcepiſſent:neceſſarium tamen eſt hæc apud te cautius expoſita reponi. Nā ſapiētiſſima & integra legiſlatio:ſic a deo data uidetur exiſtere.Quapropter inquit acatius abdiripetas:ſeu conſcriptores hiſtoriarum nullatenus meminiſſe eius:nec uiroꝝ qui ſecundū eiuſdem legiſlationis præcepta uixerūt: eo q; caſta nimis exiſteret:ac nō oporteret eam profanis linguis exponi.Si uidetur ergo tibi rex: ſcribe principi ſacerdotū gentis iudeæ:quatenus tranſmittat ſeniores ab unaquaq; tribu legū peritos: ut cū eis codicū explanationē & conſonantiā cognouerimus:& iterpretationis reꝝ cautā expoſitionē acceperimus: dignos codices tua uoluntate reponamus.Igit̄ tali ſuggeſtione facta: præcepit rex:ut ſcriberent de his eleazaro principi ſacerdotū gentis iudeæ:ſimul etiā de abſolutiōe ſeruientium apud eos iudeoꝝ:præterea mandarent ei:quia tranſmiſiſſent ad faciēdas crateras & libatoria:pondus auri taléta quinquaginta: lapidum uero precioſoꝝ ineſtimabilem multitudinē: denuncians etiam cuſtodibus arcarum in quibus lapides ſeruabantur.ut electionem illorum darent opificibus:quatenus quos uellent ad ſpeciem operis tollerent necnō imperauit: ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis cauſis centum talenta ſacerdoti darētur. Narrabo igitur factas & modum conſtructionis eorum:cum declarauero exemplum epiſtolæ principi ſacerdotum eleazaro a rege conſcriptæ:qui principatus honorem pro tali cauſa ſuſcepit.Defuncto principe ſacerdotum onia:filius eius ſymon ſucceſſor extitit:qui iuſtus eſt appellatus:propter pietatē quam in deum:& fauorē qué erga regem habuiſſe uidebatur. Quo mortuo:& filiū infantulū relinquente noſe oniam:frater eius eleazarus de quo ſermonē fecimus principatum ſacerdotii ſuſcepit:ad qué ptolomeus hmōi litteras deſtinauit.Rex ptolomeus eleazaro principi ſacerdorum ſalutem. Multis habitantibus īperio meo iudeis:quos p ſe cū potētes fuiſſet ad captiuitatē traxere:quoſq; aliquos pater noſter ad militiā maioribus ſtipēdiis deputans:honorauit alias honoratus eſt:aliis autem in egyptum cum eo ambulantibus:caſtella & eorum cuſtodiam demandauit:ut ſint egyptiis in terrorem.Cum uero ego principatum ſuſcepiſſem: omnes clementer tractaui præſentes ciues tuos:quorum plus centum milia captiuos & ſeruientes remiſi:poſſidentibus eos pro redēptione pecunias perſoluens: ætatibus aūt uigentes numeris militaribus deſignaui:multoſq; qui mihi uel aulæ potuiſſent fidem ſeruare in palatio conſtitui:arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia uotum ei hoc maximum deuouere. Porro uolens & iſtis & oībus p uniuerſam terram iudeis p̄ſtare: leges uras litteris græcis ab hæbraicis trāſlatis:i noſtra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies:eligendo uiros optimos ſeniores ſex:ab unaquaq; tribu dirigēt:qui per ætatē legum ſunt periti:ualebuntq; interpretationē eaꝝ caute nobis exponēt. Nam opinor his perfectis: maximam nobis gloriam præparare. Tranſmiſi uero qui deberent de his uobiſcum diſputare: andream primatem cuſtodum mei corporis: & ariſtenum mihi dilectiſſimos:p quos etiam primitias uotorum ad templum:& pro īmolationibus:& aliis rebus:tranſmiſi talenta centum. Tu autem manda nobis quæ uolueris fieri:quod gratius amplectimur.Cum regis epiſtola eleazaro fuiſſet porrecta:ninium liberaliter ad eum ita reſcripſit. Princeps ſacerdotum eleazarus:ptolomeo regi ſalutem. Valentibus uobis cum arſione regina:uel filiis:bene nobis omnia conſtant. Cum uero epiſtolam ſuſcepiſſemus:ſatis de tua uoluntate ſumus gauiſi. Congregantes autem multitudinem legimus eam quatenus oſtenderemus: quam pietatem erga deum habeas. Demonſtrauimus ſecundum eas pateras q̄s miſiſti aureas uigīti:argēteas triginta:crateras quīq; ad mēſam dedicandā: & quæ directa ſūt p̄ īmolatiōe uel renouatione eoꝝ quæ tēplo deſunt:taléta cētū:deportata p andreā:& ariſtenū chariſſimos tibi amicos:uiros optīos:& doctrina præcellentes:tuaq; uirtute dignos.Cognoſce uero nos p̄ tuis utilitatibus:& præter naturā aliquid uelle pati dū reddamus tuis beneficiis q̄ multipliciter in noſtros ciues largiris. Statī ergo p̄ te: tuaque ſorore:alias uxore;uel filiis hoſtias obtulimus; & multitudo uota perſoluſt: ut uobis eueniant quæ deſideratis:& tuus principatus in pace cuſtodiatur. Ad interpretandam uero legē

quam pro tuis commodis accipere poſtulas:elegi uiros ſex ab unaquaq; tribu:quos direximus le gem ferentes.Erit autem ueſtræ pietatis uel iuſticiæ:ut poſt legis tranſcriptionem ad nos eá cau te cum portitoribus remittatis. Vale.Hæc quidem princeps ſacerdotum reſcripſit. Mihi uero non eſt neceſſarium uiſum:ſeptuaginta ſeniorum ab eleazaro miſſorum nomina declarare:licet intimata fuiſſent ſub epiſtola.Vaſorum tamen magnificentiam ad cõſtructionem quæ deo rex direxit:non incongruum exponere putaui:quatenus omnibus munificentia regis erga deum di lucidetur.Siquidem ipſe largos ſumptus præſtitit:& ſemper opificibus opera trãſmittebat: nihil conſtrui deſidioſe concedens:quorum de ſingulis qualis fuerit magnificentia narrabo:quamuis hiſtoria narrationem eorum minime depoſcat: regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de menſa diſſeremus. Igitur habebat rex in propoſito ſuo ualde maximam menſam conficere.Præcepit autem dedicate in hieroſolymis menſæ quan titatem cognoſci:ſi poſſit maior fieri.Cunq; percepiſſet qualis eſſet illic conſtituta:& quia nihil prohiberet maiorem conſtrui dixit quintuplam magnitudinem uelle ſe facere: ſed timere ne ad miniſterium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret.Nam non eam tantum ad ſpectaculum deuouere:ſed etiam miniſteriis:alias miniſtris abilé uoluit dedicare.Quapropter arbitratus me dioerem priorem menſam auri inopia cõfectam:magnitudine quidem ſuperare priorem noluit uarietate uero uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit.Sagax ergo ad diſcerné dum uariarum rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirandaſq; facturas: quæ ſine deſcri ptione fuiſſent. Harum ipſe prudenter inueniebat effectum: & oſtendens artificibus:ita perfi ci enunciabat: ut quæ deſcripta fuiſſent:eorum cautam ſimilitudinem euidenter opifices imita rentur. Promiſſa ergo complentes:menſam deſcribere feſtinamus. Huius duorum ſemis cubito rum longitudinem: latitudinem unius:altitudinem unius ſemis conſtruxerunt:totã de auro for mantes eam.Coronam quidem in palmam conferunt:frõtiſpicia uero uerſatilia:ſculpturam ha bentia:ornatam in ſpeciem reſtis ex tribus partibus mare ſimilantis. Triangulis enim exiſten tibus frontiſpiciis unuſquiſq; angulus eandem forme diſpoſitionem habebat.Quæ dum uerte reſ: unã & nõ diuerſã ſpeciẽ demonſtrabat coronæ.Porro pars quæ ſub méſa erat icluſa:pulchre conſtructa fulgebat; pars autem quæ de foris apparebat:artificii decore plus cuncta ſplendebat: quia uiſui uel ſpectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: ne ullus angulus trium ut prædiximus exiſtentium in tranſductione minor uideretur.Diſpoſiti uero erant in modum funium torno factoꝝ precioſiſſimi lapides: aureis ſperulis per foramina concluſi.Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur:in ſpeciem ouorum optimo lapide fa ctorum figurate nitebant : ſculpturæ uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſe circa menſam uoluebantur: Ouorum autem diſpoſitionem circunduxerunt opifices:ornatamq; omniũ fructuum naturam: uuas pendentes:ariſtas ſurgentes:malagranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus predi ctorum fructuum ad proprium uniuſcuiuſque colorem formatos: circa totam menſam ex au ro ligauerunt. Sub corona quoque ouorum ſimilis ordo: ſeu uirgarum conſtiterat:ut ex am babus partibus eandem operis uarietatem cauamq; ſpeciem menſa conſtructa proferret:ne frõ tiſpicii uel coronæ poſitõ in alteram partem menſæ cõuerſa: fieret diuerſa:ſed eadem uſq; ad pe des facies operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum:ſecundum totã men ſæ latitudinem ſuper quod pedes eius impõerent:fecerunt:deinde ſperulis & clauſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt:ut eundem artificii:uel magnificentiæ uiſum præberent:in quam cunq; partem menſa conuerteretur.Super méſam aũt meãdrũ fluuium ſculpſerunt: lapides pre cioſiſſimos in medio eius tanquã ſtellas uario colore ponentes.Nam carbũculũ uel ſmaragdum iocundo aſpectu fulgentes miſerunt:aliorũq; genera lapidum qui uel induſtria uel emulatione digni:per excellẽtiã naturæ cunctis exiſtunt. Poſt meandrũ aũt completũ:in ſpeciẽ funis quiddã circunferebaſ: in medio figurã ſublongã & rotundã habens:ſuper qđ chriſtallinus lapis erat ele ctrum: alias electrus:impoſiti pari pœnæ formaꝝ aſpectu:q delectationé mirã intuentibus p̃ſta bãt. Capita uero pedũ eius ſimilia liliis fabricauerãt: curuationé brachioꝝ habẽtia ſub méſa re flexã:intus uero rectũ inſtar lilii germen uidebaſ: quos alias quæ lapis carbũculus in palmũ fa ctus:figurã crepidis oſtendẽs:& latitudiné octo digitoꝝ habẽs:ſuſtentabat. Nam ſup eũ pedum omẽ pondus initebaſ.Sculpſerunt etiam tenuiſſimo uel laborioſiſſimo torno unũquéq; pedũ: in q̃bus hederſ uel uitis palmites cũ uuis exiſtẽtibus eminebãt: ut nihil a ueris diſcrepare putarẽ tur.Siquidé ad aure flatũ p̃ tenuitaté & extẽſioné ſũmitatis ſuæ cõmotæ: imagĩationé naturaliũ arte p̃bebãt.Verumetiã figuram totius menſæ tribus tabulis cõſtruxere:cõpagine ptiũ in inuicé ita colligata:ut inuiſibilis exiſteret:nec ĩtelligeretur eorum inſertio. Groſſitudo uero menſæ nõ minus dimidio cubito fuiſſe dinoſcitur.Talis ergo uotiua menſa multa regis munificentia: uel

preciositate materie:ac uarietate pulchritudinis:& industria artificū studiose perfecta est:& licet magnitudine prioris deo deuote mense non distaret:artificio tamen & nouitate:uel claritate factura: ualde melior & splendidior elimata fugebat. Crateras etiam aureas duas fecerūt:sculpturam uiperam ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes:lapidibus uariis in squama cōclusis. De hinc super eos fecerunt meandrum altum cubito:compositione lapidum diuersorum:specie magna fulgentem:in quo uirgaꝝ ordo instabat: de quibus cōplexionibus simul usq; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitoꝝ sculptura pulchris lapidibus inserta: decorem craterum ostendebat:quoꝝ labra liliorum foliis:& uuaꝝ floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureas quidem crateras duas:capientes utraq; amphoram huiusmodi construxerunt. Argentei uero clariorem speculis splendorem emittebant:ut certius in his facies aspitientium uiderentur.Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioso:& circūdatæ foliis hederæ:uel aurosis bratteis:quasi ūitis celatura artificiose obūbrabātur. Hæc ideo ita fiebant q; per scientiam opificis arte mira reliquos anteirent: & multomelius studio uel munificentia regis formabantur.Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia præstabat:quanto etiam publicoꝝ negotioꝝ relictis regiminibus:ipse operantibus semper instabat: & frequenter artifices uisitabat. Quapropter opera opificum diligentia regis & industria feruente propensius iminebat.Cunq; hæc ad hierosolymā transmissa ptolomei uoto fuissent: & princeps sacerdotum eleazarus ea deo dicasset:portitores eoꝝ honorans:donaq; regi deportāda præstās: ad eum remisit. Ergo postquā alexandriā peruētum est:& ptolomeus præsentiā eoꝝ cum septuaginta senioribus audiuit:statī andreā & aristenum legatos euocari præcepit. Qui uenientes:epistolas quas a principe sacerdotum deportauerunt obtulerunt:& ea quæ uerbis eos differere iusserat edixerunt. Studens autem colloqui senioribus ab hierosolymis pro interpretatione legū directis: diuersos quidem qui pro suis causis aderant denunciauit dimitti:mirabilē hanc & præter consuetudinem faciens dimissionem:ut qui propter huiusmodi causas ducebantur:post quintū diem eum adirent.Legati uero post mensam a rege tunc dimissi: illos ab eleazaro destinatos expectabat.Dumq; seniores illi cum donisq; regi deportanda princeps sacerdotum eis dederat aduenissent:cum uoluminibus transierunt:in quibus litteris aureis conscriptæ leges continebant. Et rex eos de codicibus percunctabatur.Cum uero reuelarent:& ostenderent tenuitatem membrane: uel in comprehensibilem eorum compaginem rex miratus est:q; ita fuissent compacta. Dumq; hoc diu fecisset:gratias inquit ago:uobis quidem q; uenistis:maiores uero illi qui uos destinauit:sed ante omnia deo:cuius hæ leges uenerandæ probātur.Cunq; clamassent seniores:uel hii qui præsentes erant:orantes prospera regi diuinitus euenire:nimium delectatus: prorupit ad lachrymas.Nam sepius natura hoc summo gaudio patitur:quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officii designari:uiros autem osculatus equum dixit esse: primū ad eos facere sermonem pro quibus essent uocati: immo & diem quo ad eum deducti fuissent: clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentiæ illorum:& uictoriæ diem:quo antigonum nauali prælio uicerat. Epulari ēt secum eos præcepit:hospiciaq; in arce denunciauit eis omnia deputari.Nicanor autem super susceptionem peregrinorum constitutus:dorotheum uocans:qui de his curam habebat: iussit singulis necessaria præparare.Nam ita dispositum a rege fuerat:ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur:exhiberentur diligenter consuetudini peregrinorum ad eos uenientium:& eis omia ad nutum eorum pararentur:quatenus cibis solitis magis delectarentur:ne forsan corrupti extraneis grauarentur:quod & circa istos effectum est. Dorotheo uero quem pro sinceritate uitæ super hæc rex constituerat: per quem & præparauerat omnia:quæ ad huiusmodi conuenirent cōuiuia hæc implente: partem quidem mediam eorum ad dexteram suam: reliquos autē post eius accubitum: nihil prætermittens:quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquam autem ita discubuerunt: iussit dorotheo solita ministrare:quibus omnes iudei ad eum uenientes utebā tur.Tunc itaq; sacros præcones & immolatores & alios qui uota faciunt recusauit:& unum e senioribus nomine heliseum sacerdotem existentem:rex petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit:& post plausus cū gaudio & clamore oium surrexerūt: & residentes ad epulationē & delitias paratas se cōtulerunt.Præterea rex quantum satis ei uisum est cœpit philosophari:& unūquēq; eorum naturales percunctari sermones:& ad contēplationē questionis accēdere: cauteq; illis ad omnia respondentibus quæ eis obiecta essent & explantibus:gauisus:p duodecī dies hoc cōuiuiū istruxit.Et qui uult singula cognoscere:q; ī cōuiuio præparata sūt: legat uolumina aristeni:quæ propter hæc cōscripserat:& agnoscet.Mirante uero eos non tantū rege sed etiam menedimo philosopho: dicente oia per puidentiam dispensari:ideoq;

uirtutem & pulchritudinem uideri:deſtitit rex quidem de his facere ſermonem: dicebat autem maxima ſibi bona per præſentiam eorum fieri:nam profuiſſe ei:q; didiciſſet ab illis:quemadmodum deberet regnare:iuſſitq; dari ſingulis talenta tria:& deputauit illis:qui eos perducere ad diuerſoria deberent.Poſtquá uero tres exceſſerunt dies:congregans eos demetrius: tãſit ad ſtadiũ maris:& unum tranſiens pontem:adiit partes aquiloni coniunctas conciliũq; fecit in domo prope litus ſtante:& apta ſecretis ad cognitionem negociorum. Vbi eos perducens: petebat omnia quæ opus habebant ad legis interprætationem:ut ipſis præſentibus diceret: ut alias & inceſanter opus implerent.Cunq; illi munificenter & laborioſe cautam interprætationem facerent:uſq; ad horam nonam in hoc ſedentes:ad curam corporis uertebantur:ita iuitante eos dorotheo:uel opulenter conuerſationis ſalubria præbente:multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autem ad aulam uenientes:ptolomeum ſalutabant & rurſus ad eundem locum rediebãt:& manus in mari lauantes:& ſe ipſos purificantes ita legis interpretationi uacabant. Itaq; tranſcripta lege & opere interpretationis ad effectum per.lxxii. dies tranſacto. cõgregans demetrius iudeos omnes ad locum in quo traſlatæ leges fuerant:præſentibus etiam interpretibus legit eas. Cunq; multitudo amplexa legem:uel ſeniores eius interpretes: demetrium eo q; magnã rerum inuẽtor eſſe uideretur laudaſſet rogauit etiam:ut & præſidibus ſuis daretur legenda:& petierũt omnes ſacerdotes interpretes:ſeniores:& prepoſitos gentis:ut bene interpretata:permaneret immobilis.Cum uero omnes ſententiam laudaſſẽt:iuſſerunt:ut ſi quod aut ſuperfluum:aut minus aliquid ſcriptum uiderent in lege: hoc deſpicerent:& manifeſtum facientes emendarẽt:hoc caſtigãtes:ut quod ſemel iudicatum fuerat bene ſe habere:ſempiterna memoria remaneret.Gauiſus ergo rex & uidens uoluntatem ſuam ad utilem rem eſſe profectam:& delectatus relictis legibus:& ſenſum:& ſapientiam:& legiſlatores obſtupeſcens:ad demetrium ſermões facere cœpit:q; ita mira exiſteret legiſlatio q; nemo neq; hiſtoriographus:neq; poeta meminiſſet eius. Cui demetrius reſpondit:neminem fuiſſe auſum:harum legum tangere conſcriptionem q; diuina & uenerabilis eſſet:& quia leſi ſunt quidam a deo hoc præſumentes. Significabat uero:qualiter theopõpus uolens in hiſtoria aliquid de his conſcribere: ſit mente turbatus:plus triginta diebus: & cum ad ſe reuerſus cum humilitate a deo ueniam ſupplicaret:dei ſibi clementiam factam ſuſpicatus eẽt: necnon & in ſomnis uiderit:q; ei ideo accidiſſet:quia diuina ſcrutatus eſſet:& proferre ea ad homines impuros uellet:cum conſcribere quieuiſſet recepit ſenſum. Referebat autem & de theotecto tragediarum poeta dicens:quia cum niſus fuiſſet in aliquo dragmatheorũ meminiſſe:quæ in diuino uolumine continentur:oculis obſcuratis recognouit cauſam ſuæ cecitatis:& ita liberatus eſt a paſſione deo ueniam indulgente.Hæc ergo rex pure ſuſcipiens petiuit interpretes: frequenter ad ſe de iudea proficiſci:hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dicens:nunc uero iuſtum eſſe eos dimitti dicebat:ſponte autem ad eum uenientes : omnia quæ equum eſſet ſapientiam eorum impetrare: & pro ſua maieſtate dignum largiri promiſit. Et quidem tunc remiſit eos donans unicuiq; optimas tres ſtolas: & auri talẽta duo & calicem unius talenti:totumq; conuiuatorium.Principi autem ſacerdotum eleazaro deſtinauit per eos lectos cũ aureis pedibus decem:& conuenientem eis ſuppelectilem: & calicem talentoꝝ triginta : inſuper ſtolas decem: & purpuram: & coronam decoram:& lineas de byſſo centum:præterea & pateras: & trullã:& libatoria:& crateras aureas duas deuouendas.Petiuit auté & per epiſtolas:ut ſi quis de his uiris uoluiſſet reuerti ad ſe:eum permitteret:dum nimium delectaretur cum eruditis habere ſermonem:& diuicias ſuas libenter talibus impertiri. Huiuſmodi quidem cauſam ad honorẽ & gloriam iudeorum ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.

Capitulum.III.

Mpetrauerunt autem & a regibus aſyæ honorem:quomodo cũ eis caſtrametati ſunt Nam ſeleucus nomine nicanor in ciuitatibus quas per aſyam edificauerat: & in inferiore ſyria:& in ipſa metropoli antiochia republica ſua dignos eos effecit & equum eis honorẽ cũ habitatoribus macedõibus & græcis deputauit.Hactenus i eadẽ cõuerſatione eos aliquãdo máſiſſe ſignũ eſt:q; iudei nolentes aliẽigenaꝝ uti oleo:accipiũt alias accipiant diffinitã quandá a pricipibus olipiaci certamis p pcio olei pecuniá:populoq; ãtiochẽo i præſenti bello uolenti ſoluere conſuetudinem:mutianus præfectus tunc ſyriæ conſtituta ſeruauit: & poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano & tito orbis terrarum: ſupplicauerunt alexandrini & antiochenſi:ut eis ius reipublicæ de reliquo cum iudeis nõdeberet eſſe commune:nec ipetrauerũt

Vnde poteſt conſiderari romanorum modeſtia: & potius magnificentia Veſpaſiani & titi. Qui cum multa pericula bellando contra iudeos ſuſtinuiſſent:acerbe ferẽtes q; ſe tradere noluiſſent: ſed uſque ad finem pugnantes permanſiſſent:nihil penitus eis de hoc quod dudum præſtium fu erat abſtulerunt: ſed ſimul & priorem iram & petitionem magni populi alexandrini & antioche ni uiuaciter expulerunt:dum nihil neq; pro amiciciis ad gratiam iſtorum: neq; p inimiciciis deuictorum concederent:quatenus perſolueretur aliquid priſtine iudeorum utilitatis: dicẽtes eos in pugna dediſſe pœnas:qui arma cœperunt:inſontes auté nõ eẽ iuſtũ ſua poſſeſſione priuari.Simile uero & marcum agrippam erga iudeos ſenſiſſe cognouimus. Nam motis contra eum cretenſibus:& petentibus agrippam:ut conuerſationem quam eis antiochus ſeleuci nepos:qui apud græcos deus nuncupatur dederat ſoli poſſiderent & dicentibus:ut ſi cognati eſſent eorum iudei: colerent proprios eorum deos:habito iudicio iudei uicerunt:ut ſuis utantur moribus:defendẽte eos nicolao damaſceno.Nam agrippa interlocutus eſt:nihil innouare eis licere. Siquis autem certius hæc uult noſſe: legat nicolai centeſimam & uiceſimamtertiam & quartam hiſtoriam & agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum.Non enim pugnabat tunc gens noſtra aduerſus romanos. Veſpaſiani etiam & titi magnificentiam quilibet decentius obſtupeſcit:qui poſt tot bella tantaque certamina quæ contra nos habuerunt tam pie diſpoſiti ſunt. Reperam autem orationem: unde ad hæc uideor eſſe digreſſus.Iudeos igitur ſub imperio magni antiochi regentis aſyam conſtitutos contigit multa tolleraſſe:dum terra eorũ diuerſis calamitatibus ſubiaceret:cum illis qui humilem ſyriam habitare uidebantur.Nam cum antiochus pugnaſſet contra eupatorem ptolomeum:& eius filium ptolomeum: cognomine epiphanen: laborare cõtigit eos cum uincente & uicto:& eadem pati ut pares exiſterent: naues turbate & tempeſtatibus fluctuãtes:dum inter fœlicitatem & calamitatem antiochi fuiſſent communiter conſtituti. Cunq; uiciſſet ptolomeum:antiochus iudeam recepit. Defuncto uero ptolomeo filio eupatore: filius eius magnam uirtutem militum miſit:& ducem ſcopam nomine:contra humilem ſyriam:multaſque eorum ciuitates cœpit. Ex quo noſtra gens expugnata adiecta ei eſt:& nõ poſt multum antiochus ſcopam uicit:confligens contra eum iuxta fontẽ iordanis: & multos ab exercitu eius proſtrauit. Poſtea uero antiocho capiente ſyriæ ciuitates:quas ſcopa tenuerat:ex ſamaria ſponte gens iudeorum ad eum tranſiens:in ciuitatem omnem eius exercitum ſuſcepit: & elephantis abundanter alimenta p̃buerunt:& obſidente eos qui ab ſcopa in arce hieroſolymorum relicti ſunt cuſtodes:prono animo auxilium præſtiterunt. Igitur Antiochus iuſtum arbitratus iudeorum erga ſe ſtudium liberaliter remunerandum:ſcripſit magiſtratibus & amicis teſtimonium exhibens q; ab eis bene tractatus eſt:ſed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit:manifeſte illis innotuit.Referam uero epiſtolas quas magiſtratibus de ipſis ſcripſerat:præponens teſtimonium: quod nobis præbet polibius megelopolitanus in undecima hiſtoria ſua ita dicens. Ptolomei dux Scopa ad ſuperiora uadens loca:ſuperauit hyemis tempore gentem iudeoꝝ.Dicit nãq; & in eodem uolumine:qualiter Scopam Antiochus deuincens.Bythyniam & Samariam: & Abella: & gadera cepiſſet.Paulo poſt uero tradiderũt ſe ei iudei:qui circa templũ habitabant.Factæ aũt apparationis in tẽplo:ad aliud tempus narratõnem differamus.Polibius quidem hæc in hiſtoria conſcripſit.Nos aũt reducamus orationem ad narrationem priorẽ:intimantes epiſtolas regis Antiochi.Rex Antiochus Ptolomeo ſalutem.Iudei mox ut prouinciam eorum ingreſſi ſumus:liberalitaté circa nos ſuam oſtenderunt:& uenientes ad ciuitaté clare nos ſuſceperunt:cum ſenioribus & principibus occurrentes:& abunde miniſtrauerunt militibus:& elephantis uictualia & nobiſcum ad arcem pugnauerunt cõtra cuſtodes egyptioꝝ. Ergo dignũ & nos iudicamus eos remunerari: & reficere ciuitatem deſtructam:& rurſus in eam habitatores cõgregare diſperſos.Et primum conſtituimus propter pietaté eis præſtari ad imolatõnes uictimaꝝ:& uini & olei & libaminis precium argenteoꝝ uiginti milia:& ad ſimilam ſecundum prouinciale legem tritici modios mille quadringentos ſeptuagintaquinq;.Præberi aũt hæc inquit eis uolo ſecũdum mea mandata: & opus templi conſtrui:& porticus:& ſi qd oportet aliud reſtitui.Materies auté lignorum deponatur ex ipſa iudea:& ab aliis gentibus:& a libano:nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in aliis in quibus oportet clariſſimam templi fieri uolumus edificationem. Conuerſetur omne genus eorum ſecundum proprias leges: relaxentur & ſacerdotes & ſcribæ templi: & cantores ſacri a tributis:quæ pro ſuo capite dabant:& regio uectigali: uel ab aliis cunctis oneribus: ut pro opere eorum ciuitas habitationibus hominum apta reddatur. His quoque qui uel nunc habitant:uel habituri conueniunt: donamus tributa uſque ad méſem biperheretheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiſcalium: quatenus eorum leſio releuetur. Et quicunque ab ipſa ciuitate ad iuga ſeruitutis abſtracti ſunt: ex ipſis genitos libertati donamus:&

ſubſtantias eis reddi præcipimus.Epiſtola quidē hæc continebat. Ornato autem templo:edictū per omne ſuum tranſmiſit imperium: in quo continebatur neminem alienigenaꝝ intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec iudeos niſi quibus mos eſt: purificatos ſecundū patriā legem:neqꝫ inferri alias inferre ciuitati equinas carnes:neqꝫ mulaꝝ:neqꝫ ferarum manſuetarum uulpium:aut luporum: aut leporum: aut pardorum: & generaliter omīum animalium quæ iudeis interdicta ſunt:ut nec pelles eorum liceret afferre:alias afferri:neqꝫ horum aliquid intra ciuitatem paſcere:ſed ſolitis parentum uictimis: ex quibus & deo oportet ſacrificare alias autē ſacrificari:uti permiſſum eſt.Qui autē aliquid horum tranſgreſſus fuiſſet:iuſſit ut multatus pecuniæ præſtaret ſacerdotibus dragmas tria milia.Scripſit etiam teſtimonia noſtræ pietatis: & fidei præbens:cū rebelles frigas & Liddos adiſſet:eo tempore:quo ad ſuperiores Perſaꝝ ierat prouincias iubens zeuſidi cariſſimo:ut mitteret quoſdā noſtroꝝ a babilone ad frigiā: ita per epiſtolam ſuam mandās rex Antiochus Zeuſidi patri ſalutem.Si ſani eſtis:bene eſt:ſanus & ego ſum.Audiens autem frigas & liddos rebellare magna cogitatione permotus: conſilium animo percepi qd oporteret fieri.Placuit aūt ad caſtella uel neceſſaria loca meſopotamiæ & babiloniæ iudeorum domus duo milia cum apparatu ſuo deducere:credo enī fideles nobis eos cuſtodes futuros propter pietatem:quā circa deum habent. Nam teſtificantur parentes noſtri fideles eos: & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint.Volo igitur licet difficile eſſe credam migrari: ut pmittas eos legibus propriis uti:& cum eos ad prædicta loca migraueris:ad edificādas ſibi domos locum unicuiqꝫ diſtribuit:terramqꝫ colendam dari:& uitium plantatiōes & tributa fructuum terræ concedere per annos decem.Accipiant uero uſquequo fructus colligant triticum ad cibum ſeruorum quod eis ſufficiat:ut noſtram impetrantes clemētiam:proniores ſeipſos erga nos præbeant.Præterea prouidentiam faciens eoꝝ gentis ſecundum poſſibilitatē:quatenus a nullo moleſtiam patiantur.De amicitia quidē magni Antiochi & iudeoꝝ:hæc a nobis pro teſtimonio dicta ſint. Poſtea uero ut amicitiam & fœdus Ptolomeus cum ātiocho cōpoſuit:dedit ei filiam ſuā cleopatram ad nuptum:concedens ei humilem Syriam:& ſamariam:& iudeam: & Phenicem dotis nomine. Diuiſis aūt in utrunqꝫ regem tributis:unuſquiſqꝫ ſublimiſſimus patriæ ſuæ colligés uectigalium ſummam ſtatutam regi offerebat.Eodem uero tempore ſamarite iſœliciter agētes: multa contra iudeos mala fecerunt:terramqꝫ eorum depopulantes:multos inde captiuos trahebant:quæ facta ſunt ſub principe ſacerdotum Onia.Nam defuncto Eleazaro principatum ſacerdotii patruus eius manaſſes ſuſcepit: cuius poſt finem uitæ Onias eo in honore ſucceſſit filius exiſtens Simonis:cognomine iuſti:qui Simon frater Eleazari:ſicut prædiximus:erat.

Capitulum.IIII.

S autem Onias paruulus mente:& pecuniis auarus exiſtens:pro populo regibus uectigal:quod patres eius ex propriis dabant id eſt uiginti talenta pecuniarum non reddens ad iram regem Ptolomeum commouit: qui & legatum tranſmittens ad hieroſolymam: culpabat Oniam non reddentem tributa:& interminabatur:ut ſi non acciperent tributa:terram eorum ad iugera metiretur & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uero mandata regis iudei turbabantur:hunc autē Oniam nihil horum flectebat propter auaritiam ſuam. Ioſeppus autem quidam iuuenis ætate: ſed propter caſtitatem & ſuam prudentiam iuſticiæ gloriam habens apud hieroſolymitas:patre Tobia:& ex ſorore Oniæ pirincipis ſacerdotum progenitus:mandante matre legati præſentiam:dum ille eſſet ad ficulam uicum: ubi natus erat:ueniens in ciuitatem increpabat ſacerdotem:non prouidentem innocentiæ ciuium: ſed ad pericula mittere uolentem gentem propter pecuniarum priuationem:dum per ipſum populum dignitatem accepiſſet: & principatum ſacerdotalis honoris impetraſſet. Si autem cupiditate haberet pecunias:ita ut propter ipſas & periculum fieri patriæ:& ciues ſuos afflictos uidere pateretur:ſuadebat ei ad regem ire & petere:ut ei aut omnes pecuniæ aut pars concederet. Tuuc Onias neque principatum uelle ſe gentis habere reſpondit immo & ſacerdotalem honorē ſi eſſet poſſibile paratum ſe eſſe deponere:ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad ſe de his ptinere dixiſſet: ioſeppus iterrogauit eū: ſi ſibi cōcederet legationē ad Ptolomeū gerere prō gente.Cūqꝫ conceſſiſſet Onias:aſcendit ad templum ioſeppus: & cōuocata multitudine ad contionem nihil turbari eos uel timere ſuadebat propter auunculi Oniæ circa eos negligentiam:ſed rogabat:ut deponerent cordis meſticiā:qua p regis mādatis affligebant. Nam legationē factuꝫ ſe ad regem promiſit:ut flecteret eum:quo nihil iniquitatis ī eos efficeret.Multitudo quidē hæc

audiens. Ioſeppo gratias egit: ipſe autem a templo deſcendens: in hoſpitium ſuſcepit Ptolomei legatum: donauitq; ei magnificentiſſima munera: & per multos dies munificentiſſime eũ pauit: & ad regẽ remiſit: promittentes ei ut & ipſe ſequeretur. Nam pronior factus erat proficiſci ad regem legato inuitante: & conciante eum ad Egyptum peruenire: & ꝓmittente omnia quæ a Ptolomeo peteret per ſe eum impetraturum: quia modeſtiam morum eius nimis amabat. Cunq; legatus ad Egyptum peruenisſet: & regi nunciaſſet indeuotõnem Oniæ: & utilitatem Ioſeppi: quẽ uentur⁹ ad eum dicebat: & ſatiſfactur⁹ pro exceſſu Oniæ: qui etiam regem patronum eſſe confideret: tanta laudum magnitudine pro adoleſcente utebatur: ut regem & uxorem eius cleopatrã prius familiarem faceret habere ioſeppum quã eum haberent præſentem. Ioſeppus aũt mandans amicis ad Samariam: & mutuam ab eis accipiens pecuniam: & parans conuenientia profectioni: ueſtes & pocula & ſubiugalia: quæ omnia ad uiginti milia dragmas eſſent ad Alexandriam uſq; peruenit. Contigit aũt per illud tempus omẽs primatus & magiſtratus aſcendere ciuitates Syriæ & Phenice: ut uectigalium ſuſciperent exactionem. Nam ſingulis annis potentibus per ciuitates eam rex cõmittere conſueuerat. Videntes autem hi per uiam ioſeppum deridebant eius paupertatem & inopiam. Cunq; ad alexãdriam peruenisſet: in Memphis Ptolomeum eſſe cognouit: cui occurrere feſtinauit. Sedente aũt ſuper currũ rege cum uxore & amico Athenione: qui cum legatione ad Hieroſolymam deſtinatus: & a ioſeppo hoſpitio clementer exceptus eſt. Vidẽs Athenio mox regi innotuit: dicens hunc eſſe: de quo ab hieroſolymis ueniens nũciauit: quã bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus uero primus eum ſalutauit: & aſcendere ſuper currum fecit. Poſtquã uero ſedit cœpit rex Oniam accuſare. Tunc ioſeppus ait. Veniam ei queſo præſta ꝓpter ſenectutem. Non enim uos latet q; ſenes & infantes eandem mentem contingit habere. A nobis autem redditur tibi ratio: ut ei penitus iraſci non debeas. Gauiſus aũt rex de prudẽtia atq; beniuolentia iuuenis: plus eũ quippe iam expertũ diligere cœpit: iuſſitq; in aulã regiã ſuſcipi: & quotidie ſuæ menſæ eſſe conuiuã. Cunq; ueniſſet ad Alexandriã rex: uidentes Syriæ priores conſedentẽ ioſeppũ: egre ferebant. Inſtante uero die quo ſuſcipi habebãt uectigaliũ ſoleniter exactiones diuerſar⁹ ciuitatũ nobiles data pecunia ſuæ patriæ exigenda fiſcalia conducebant: quæ uſq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phenicis & iudeæ & Samariæ colligebãtur. Audiens ergo ioſeppus culpabat eos qui conducebant: tanquã paruo munere exigenda regi uectigalia ꝓmiſiſſent. Ipſe aũt duplũ dare pollicitus eſt: & fiſci iuribus peccãtium ſubſtãtias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit q; ad eius errarium expectaret augmentum: & petente ioſeppo confirmari ſibi uectigalium conductionem interrogauit ſi ſecundũ promiſſionem ſuam uades idoneos habere potuiſſet. Ille uero facile reſpondit. Dabo inquit homies bonos & optimos de quibus confidas. Cunq; diceret rex: qui ſunt iſti uades: quos te dare promittis: ioſeppus: te inquit o rex & tuam uxorem pro utraq; parte ſponſores præbebo tibi. Cuius uerba libenter ſuſcipiens Ptolomeus ſine fideiuſſoris uectigalia eum habere permiſit. Quod factũ nimis contriſtauit eos qui de ciuitatibus Syriæ ad Egyptum uenerant: q; ſimili non fuerant benignitate tractati: unde cũ magna confuſione ad ſuas unuſquiſq; prouincias receſſere. Ioſeppus uero accipiens a rege duo milia peditum: pertuerat enim aliquod auxilium ut uires haberet contra contumaces ac rebelles exigere: tunc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingẽta talenta de alexandria in Syriam eſt profectus: qui poſtquã uenit ĩ aſcalonam uectigalia exigẽs aſcalonitas quõ nihil dare uolebant: ſed etiam contumeliis eum grauibus afficiebant: capiẽs priores ipſorum uiginti trucidauit: & ſubſtantias eorum uſq; ad mille collectas talenta regis utilitatibus applicauit: intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolomeus prudentiam eius: & laudans quæ facta fuerant: permiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii obſtupuerunt aſcalonitarum contumacie exempla: metuentes ciuitatibus ſuis: & ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduentum ioſeppi ſuſtinebant. Nitentibus uero ſcitopolitanis contumeliis eum afficere: & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant: horum quoq; priores interfecit: ſubſtantiaſq; eorum fiſci iuribus applicauit. Colligens uero pecunias multas: & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium abutebatur collecta pecunia: ut ei potentia permaneret: occaſionẽ ſibi: & cãm fœlicitatis ſeruare putans ex his q cõgregauerat: & multa large regi & cleopatre uel amicis eor⁹ bona dirigebat patrocinia ſibi eor⁹ fauorẽq; cõcilians. Potitus uero ac fœlicitate ꝑ ános uigitiduos: & pater factus ab una quidẽ uxore ſeptẽ filior⁹; habuit ẽt ex filia fratris ſui ſolimi unũ noĩe hircanũ: quã accepit ex tali cauſa: cũ fratre quondã Alexandriã ꝓgens: ducente etiam ſecum filiã nuptiis iam maturam: ut eam cõiungeret alicui ſublimi iudeorum: dum apud regem cœnaret: & intraſſet Pantomima ad conuiuium concupiuit eam: fratrique nunciauit deſiderium ſuum: petens eum celare ſuum peccatum. Nam apud iudeos lege prohibetur alieni-

gene conuenire mulieri:quapropter petebat ut fideliter cauſam eius cupiditatis expleret. Frater aũt eius libenter miniſterium ſuſcepit:ornãſq; ſuam filiam:nocte adduxit ad eum & cohocauit. Ille ex ebrietate neſciens ueritatem cum fratris filia concubuit:quo ſepius facto ualde dilexit eã: dixitq; ad fratrem q̃ uita eius periclitaretur ſi rex ei minime concederet Pantomimã. Fratre uero petente nihil eum debere metuere:quia dicebat ei frui muliere uxoremq; habere:& uerũ aperiens ei:ac dicens magis ſe uelle filiam iniuriam ſuſtinere quã illum uidere ad confuſionem dete ſtabilem peruenire:laudans eum Ioſeppus de cõcordia fraternitatis filiam eius duxit uxorẽ & filium ex ea genuit hircanum ut prædiximus. Qui cum adhuc tertiũdecimũ annũ agens demonſtrabat naturalem fortitudinẽ & prudentiã:ut etiã acerbam emulationẽ fratribus ſuis excitaret. Ioſeppo uero uolente cognoſcer̃ quis de filiis ſuis uirtute melior exiſteret:unũquenq; ad doctorum ſublimium ſtudia deſtinauit.Et cæteri quidem deſidia diſciplinaꝝ indocti fatuiq; redierũt. Poſt illos aũt adoleſcentulũ hircanum direxit:danſq; ei trecenta iuga boum:tranſmiſit uiã duorum dierum ad ſolitudinem ſeminare:celans lora quibus ligarentur:quæ non habens hircanus: aratorum quidem ſententiam reprobauit ſuadentium:ut ad patrem mitteret quoſdã deferre lora.Tempus autẽ non arbitratus non oportere ſe perdere dum expectaret illos qui tranſmittendi erant:excogitauit uirile quoddam & maius ætate ſua. Occidens enĩ decem iuga:carnes quidem operariis diſtribuit:pelles uero eoꝝ incidens retinacula fecit:per quæ iuga ligauit:& hoc modo ſeminans terram quã ei præceperat reuerſus eſt ad eum:quẽ pater ſuſcipiens nimis dilexit ꝓpter prudentiam & argutiam mentis:& fiduciã eius laudãs tanquã ſolum proprium filium diligebat: propter quod fratres eius cõtriſtabantur ut uero nunciauit quidã ioſeppo per illud tempus filiũ regi ptolomeo genitum:& q̃ omnes priores ſyriæ:& ſubiectaꝝ ꝓuinciaꝝ celebrarent natalis pueri diem:cũ apparatu maximo ad alexandriã ire ipſo quidẽ ſenio ꝓhibebatur: filios aũt interrogauit quis illoꝝ ad regẽ uellet ire:maioribus uero recuſantibus:& ad tales conuentus ídoctos ſe eſſe dicentibus:fratrẽq; hircanum poſſe ad regẽ ire firmantibus conſuluit eum.Qui cum ſe promiſiſſet iturũ:dicens ſe in uia non multas opus habere pecunias:dum ſoleret bibere modeſte:& ei decem milia dragme habũde ſufficerent:gauiſus ẽ de ſobrietate filii.Deferens aũt parum puer patri ſuadebat dona quidem exinde ipſi regi non mittere:dare uero epiſtolam ad diſpenſatorem in alexandriam:quatenus ei præberet pecunias ad comparationem eorum quæ optima uel pretioſa poterat iuenire. Qui opinatus decem talenta ſufficere ad ſumptũ regii muneris: filiũ collaudans:ut bene admonentẽ ſcripſit diſpenſatori Arioni qui omnes per Alexandriã eius diſpenſabat pecunias:non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſeppus a Syria pecuniã ad Alexãdriam mittebat.Et conſtituto die ueniente:in quo aſſignari regi oportuiſſet, Arioni ſcribebat: ut eas redderet.Igitur Hircanus ſuggerens patri:accepit epiſtolã ad Alexandriãq; perrexit.Egreſſo aũt eo fratres eius ſcribunt oĩbus regis amicis:ut eum occiderent.Qui ut peruenit ad Alexandriam:porrexit Arioni epiſtolã.Quo interrogante eum quanta uellet accipere talenta: nam ſperabat eum querere decem tantum:aut his pauco plus:cũq; dixiſſet mille opus habere iratus ícrepabat eum:quaſi uolentẽ luxirioſe uiuere: & dicebãt quẽadmodũ pater eius ſubſtantiã collegiſſet labore uel abſtinentia:& imitatorem fieri genitoris inuitabat. Dare aũt non plus niſi decem talenta ſe dicebat:& hæc ad regiã donationẽ.Tunc furore cõmotus adoleſcens in uincula arionẽ miſit:cuius uxor ad cleopatrã demandans petiit quatenus puerũ increparet:nã ualde arion apud eã honoribus precellebat: quod etiã ad regis notitiã cleopatra ꝓduxit. Itaq; Ptolomeus ad hircanum mittens admirari ſe dicebat q̃ a patre ad ſe trãſmiſſus nõ eũ uidiſſet:inſup & diſpẽſatorẽ ligaſſet. Venire ergo eũ:& cãm ſibi ꝑ qua ueniret ídicare ꝑcepit:quẽ ferũt nũcio regis ita reſpondiſſe legem eſſe penes iudeos : quæ ꝓhibet communes epulas prius attingere:quã in templo dei ímmolare.Et ideo diſtuliſſet ne ſine donis a patre traſmiſſis ad regem pueniret.Propter hãc cauſam nõ ad eũ ueniſſe:ſeruũ aũt puniſſe nõ obſecutũ iuſſionibus ſuis dum nihil diſtaret ĩter magnũ & minorẽ dominũ:ſed ſi taliũ cõtumacia nõ emẽdaꝛ:& tu inquit ſpera ſimiliter a ſubiectis contemni. Quæ Ptolomeus audiens ad riſum cõuerſus magnanimitatẽ adoleſcẽtis miratus eſt. Cunq; audiſſet Arion q̃ ita rex reſponſum accipiẽs nullum ei auxiliũ præberet:dedit adoleſcenti mille talenta:& a uinculis eſt ſolutus.Tres uero differens hircanus dies regẽ reginãq; ſalutauit: quem illi libenter ſuſcipientes uiderunt: & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negociatores accedens comparauit ab eis pueros centum litteras ſcientes unũquenq; talento uno:& centum uirgines ſingulas eodẽ precio. Cunq; inuitatus ad regis conuiuiũ diſcubuiſſet cum prioribus prouinciaꝝ:ultimus omnium & tanquã puer ab his qui loca ſecundũ dignitatem habebant contemneretur. Cunq; omnes conuiue regis oſſa ciboꝝ ante hircanum in menſa proiicerent:ipſo tacente Trifon qui ad conuiuia & ad riſus conuiaꝝ erat aptus:rogãtibus

ſe cõuiuis iuxta menſam aſſiſtens regi ait. Vides domine ãtepoſitã oſſa Hircano. Ex hoc conice ꝙ & pater eius ſic omnẽ Syriam denudauit: quemadmodũ hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Ridente uero ad uerba Triſonis rege: & interrogante Hircanum: cur tanta ante eum oſſa iacerent: apte inquit domine: nã canes ſemp oſſa cũ carnibus deuorant: ſicut iſti fecerunt. Idẽ de accũbẽtibus dicẽs: quoniã iſta ãte eos minie oſſa iacebãt: hoĩes uero carnes cõedũt: oſſa aũt iactãt: qđ & ego tãq̃ hõ nũc feci. Rex aũt miratus eius reſpõſũ tã ſapiẽter dictũ oẽs plaudere iuſſit: uerbũ eius laudantes. Poſtera uero die ad unumquenque regis amicũ pergens: & ad potentes aulæ hos quidem ſalutabat: famulos autem interrogabat: quæ dona daturi ſunt regi die natalis filii eius. Illis uero dicentibus: quoſdam decem daturos talenta: alios autem nobiles plus ſecundũ magnitudinem ſubſtantiæ ſuæ: contriſtari ſe ſimulauit quaſi non ualens talẽ donationẽ offerre: nã pluſq̃ quinq̃ talenta ſe non habere affirmabat: quod ſerui audientes dominis nũciauerunt: qui gauiſi ſunt ſperantes ioſeppũ regem offendere: propter numerũ paucitatẽ: inſtante uero die cæteri quidem regi offerentes talenta non plus uiginti: qui magnam uidebantur offerre munꝰ quantitatem hircanus: quos cõparauerat pueros centum & uirgines totidẽ: unicuiq̃ dãs talentũ portare: obtulit pueros quidem regi: puellas autem cleopatre reginæ: omnibus munꝰ magnificentiam admirantibus & ipſis regibus & amicis eoꝝ: inſuper & regis ſeruientibus: quia digna dona multis talẽtis obtuliſſet: unde etiã & mortis pericula declinauit hircanus: quæ fratres eius zelo ducti parauerunt. Tunc ptolomeus magnanimitatẽ adoleſcentis miratus imperabat ei donationẽ quã uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri quã ut patri eius ſcripta dirigeret. Honorans ergo liberaliter: & donationes copioſas præſtans patri & fratribus & oĩbus magiſtratibus ſcripta tranſmiſit. Audientes aũt fratres eius hircanũ a rege talia meruiſſe: magnoq̃ cũ honore redeuntem in occurſum eius ſe egredi ſimulãtes interficere illum etiam patre ſciẽte omnimõ decreuerunt: iraſcebatur. n. ei pater propter pecunias quas regi obtulerat: & non curabat ſaluté eius. Et iram quidem quam circa filium ioſeppus habebat regem timens celabat. Cõmittẽtibus uero aduerſus eum fratribus pugnã: multos eoꝝ qui eos ſequebantur occidit cum duobus fratribus ſuis. Cæteri aũt ad patrẽ hieroſolymã cõfugerunt: qui poſtq̃ ad ciuitatẽ uenit nullo ſe ſuſcipiẽte diſceſſit trans iordanẽ fluuiũ: ubi remoratus uectigal a barbaris exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat in aſia Seleucus qui Sother noĩabatur, filius magni Antiochi: tũc moritur & pater Hircani ioſeppus uir bonus & magnanimis qui populũ iudeoꝝ a paupertate & debilitate ad clariſſimas rerum cauſas uſq̃ perduxit: his etiam uiginti & duobus ãnis Syriæ & phenicis & Samariæ tributa diſpenſauit. Defunctus eſt uero & auunculus eius Onias principatum ſacerdotii ſimoni filio derelinquens.

Cap. V.

Ortuo quoq̃ & iſto: filius eius Onias in honorem ſucceſſit: ad quẽ rex lacedemoniorum aruis legationem direxit & epiſtolas: quaꝝ huiuſmodi continebatur exemplar. Rex lacedemonioꝝ aruis Oniæ ſaluté. Legentes ſcripturã aliquã inuenimus ex uno genere iudeos & lacedemones extitiſſe: & familiaritatẽ cũ abraam ſotialiter habuiſſe. Iuſtum ẽ ergo cum fratres exiſtatis trãſmittere ad nos & petere quæ uobis neceſſaria iudicatis: facinus uero & nos idem & ueſtra ꝓpria ſimul: & noſtra cõmunia reputamus. Portitor litteraꝝ dimotilis epiſtolas uobis difert quadrãgulo ſcriptas ſignaculũ habẽtes aquilam: draconẽ unguibus deportantem. Epiſtola igitur a lacedemonioꝝ rege deſtinata textũ huiuſmodi continebat. Defuncto autem ioſeppo populum cõtigit ſeditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus, contra hircanum ultimũ filioꝝ ioſeppi: diſſenſit ab inuicem multitudo: plureſq̃ maioribus auxilium ferebant cum principe ſacerdotũ Simone qui cognatus eoꝝ & affinis extabat. Hircanus autẽ redire quidẽ ad Hieroſolymam minime iudicauit. Sedens uero trans iordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit ergo turrim fortiſſimam ex lapide albo cõſtruens eam & totam uſq̃ ad terram ſculpſit animalibus diuerſis: & in circuitu fecit magnum & altũ euripum: id eſt piſcinas. Ex petra autem contrapoſiti mõtis cuius incidens ſiniſtram extenſionẽ ſpeluncas multorum ſpatiorum in longitudinem ibi conſtituit. Deinde domos quaſdam in ea ad conuiuia & ſomnum & conuerſationem fecit aptiſſimam multitudini: cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratiſſimas ad ornamentum totius aulæ. Oſtia uero ſpeluncaꝝ aperuit minora: ut unus & non multi per ea poſſint intrare: & hoc cuſtodie gratia cõdidit: ut obſeſſus a fratribus minime periculo ſubiaceret. Inſuper edificauit & atria magnitudie excellentia: & paradiſis ornauit egregiis: & talem perficiens locum tyrum eũ nominauit: qui locus eſt inter arabiã & iudeã poſitus trans iordanẽ nõ longe a Sebonitide regiõe: præfuit ergo patribus illis ꝑ annos ſeptem omni tẽpore: quo ſeleucus ſyriæ regnauerat. Hoc enĩ iam defũcto: poſt frater eius Antiochus: qui epiphanes uocabatur regnũ obtinuit. Moritur etiam Ptolomeus rex egyptioꝝ:

qui ſimiliter epiphanes nuncupabatur:relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui & maior erat Philometor dicebatur:minor uero Fiſcon.Hircanus aũt uidens magnã Antiochũ uirtutem habentẽ:& timens ne tentus ab eo tormẽtis afficeret pro his quæ cõtra arabas egerat: uitam propriæ manus internitione cõclũſit:cuius ſubſtantiã antiochus ſuis cõmodis applicuit.

Cap.VI.

Er idẽ tẽpus defuncto Onia pricipe ſacerdotũ:fratri eius ãtiochus ſacerdotii cõtulit principatũ.Nam filius quẽ onias reliquerat adhuc infans erat.Demonſtrabimus aũt ſingula in loco ꝓprio quæ ad hunc puerũ ptinere uidebuntur.Ieſu uero nã hic frater erat oniæ principatũ ſacerdotii rex abſtulit iratus:& dedit eũ iuniori fratri eoꝝ noſe oniæ. Symõi aũt tres filii hi fuerũt:qui ad tres pricipatus ſacerdotii ſicut prædiximus peruenerũt.Et ieſus quidem iaſonem ſe nominauit. Onias autem menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaq; prius princeps ſacerdotũ ieſus aduerſum menelaum concitauit:& diuiſa i utrũq; populi multitudine: ꝓ pte menelai filii tobiæ conſtabant alias cõſiſtebãt:populi uero pars pluria iaſonem adiuuabat.Vnde & laborantes menelaus & filii tobiæ ad antiochũ diſceſſerunt: ad noticiam eius pducentes q; uellent patrias relinquere leges:& conuerſationem & mores obſeruare græcorum.Rogauerunt ergo eũ ut ꝑmitteret eis edificare gimnaſium hieroſolymitis.Cũq; conceſſiſſet circũciſionem ſuã uelauerunt:ut non apparerent in denudatione græcis eſſe diſſimiles: cæteraq; oĩa relinquentes:quæ illis mos patrius imponebat:aliaq; facta gentiũ rituſq; ſequebãt. Antiochus aũt pro ſuo fœliciter impio exercitũ ducere deliberauit ad egyptum tractus deſiderio eius conténens filios Ptolomei ut debiles:ac nequaquam tanta negocia regere prævalentes. Perueniens igitur cũ magna uirtute ad peluſium:& dolo philometorẽ ptolomeũ circũueniens egyptum occupauit.Et cũ adiſſet loca méphiticæ ciuitatis:eam capiens contra alexandriã ut ob ſidendo ptolomeũ capet ambulauit.Expulſus uero eſt:non ab alexandria tantum ſed etiã a toto egypto:romanis ſibi denũciantibus ut diſcederet a ꝓuincia:ſicut prius & alibi demõſtrauimus. Exponam ergo per ptes de hoc rege:quẽadmodũ iudeam & tẽplũ ꝓiter occupauit. Nam in pria mea cõſcriptiõe capitulati eoꝝ memoriã feci:nũc neceſſariũ putaui ad certioré eoꝝ narrationẽ denuo remeare.Reuerſus ergo ꝓpter rõanoꝝ timorẽ ab egypto rex ãtiochus ad hieroſolymoꝝ ciuitatẽ ducit exercitũ:quo ꝓueniens ãno centeſimo q̃drageſimotertio:poſt regnũ primi ſeleuci centeſima quinquageſimatertia olipiade:uiceſimo & quinto die menſis caſleu quẽ macedones appelleon noĩant:capit eã ſine cõflictione cuiuſpiam:apientibus ei portas his qui uoluntati eius conſentiebant.Ingreſſuſq; ciuitatẽ hieroſolymoꝝ multos interemit ſibi contraria ſapiẽtes:necnon etiã eos qui portas apientes ciuitatẽ ei tradiderũt:ꝓpter templi diuitias interfecit: multaſq; ab eo auferens pecunias ad ãtiochiã reuerſus eſt. Poſtquã ergo expoliauit templũ ita ut uaſa dei aſportaret & lucernas aureas:& arã aureã:& mẽſam:& ſacrariũ neq; de uelis abſtinuit:q̃ ex biſſo & cocco erant.Exhauriendo aũt & theſauros nihil penitus relinquens:ad maximũ iudeos luctũ ꝓpter hæc uſq; ꝓduxit.Nam & quotidianas ímolationes quas deo ſecundũ leges offerebãt celebrare ꝓhibuit. Depredãs uero totã ciuitatẽ:quoſdã iterfecit:alios captiuos cũ uxoribus & filiis deduxit:ita ut numerus multitudinis captiuoꝝ uſq; ad decẽ milia exiſtere uideret. Incendit etiã optima eius loca:& deponẽs muros arcẽ edificauit in iteriori ꝑte ciuitatis:nã alta & eminentior erat prius a tẽplo:& ꝓpter hoc muniẽs muris altis & turribus cuſtodiã macedonũ ibi diſpoſuit. Manebant etiã in arce nihilominus homines impii & moribus maligni a quibus ciues multa & acerba ſubinde patiebant.Edificãs uero & i ſacrario arã:ſup eã porcos ímolauit:hoſtias nõ legit timas:nec patriæ religioni iudeoꝝ cõgruas.Coegit itaq; eos relinquentes religionẽ patriã idolũ uenerari:edificare etiã in unaquaq; ciuitate & uico tẽpla deoꝝ:& aras collocantes ímolare ſuper eas porcos oĩ die præcepit:& ne quis circũcideret:aut ne filii eoꝝ.Interminatus eſt & tormenta grauiſſima:ſiquis præter hæc facere inueniretur.

Cap.VII.

Onſtituit itaq; p̃poſitos:qui cogerẽt impalia mandata pficere.Et multi quidẽ iudeorum ſponte:alii uero ꝓpter timores ĩminentes:regis præcepta ſequebant. ꝓbatiſſimi aũt & generoſi:deteſtabile facinus execrãtes:patrijs legibus adheſerũt. ꝓpterea diebus ſingulis pœnis afflicti:& amara paſſi torméta trucidabant.ná & uerberati:& diuerſis cruciatibus fatigati:adhuc uiuentes crucis patibulo figebant.Vxores uero & filios quos circũciderunt præter uolũtatẽ regis laqueis ſuffocabãt:parentũ eos ceruicibus illigãtes. Nã & ſi apud aliquẽ uolumẽ inuẽtũ fuiſſet ſacrũ:aut lex:& his quoq; crudeli ſorte moriebat. Vidẽtes ſamarite iudeos hæc pati:dereliquo negãt ſe neq; cognatos ipſoꝝ:neq; tẽplũ ſup garizim maximi dei ut prius eſſe fatebantur:cõſuetudiné ſuæ facientes naturæ:de q̃ ſupius conſtat expreſſũ:ſed dicebãt ſe medoꝝ ꝓſarũq; colonos.Mittentes ergo ad antiochũ legatos & epiſtolã:q̃ ſubter ſunt ſcripta

ſignificauerũt Regi ãtiocho epiphani relatio a ſichimitis ſidonioꝝ. Nñ maiores ꝑpter crebras ꝓuintiæ peſtilentias ſecuti priſcã quandã ſuperſtitionẽ: cõſuetudinẽ fecerũt: colẽdi quæ dicit apud iudeos ſabbatorũ dies: edificanteſq; ſine numine in garizim monte templũ offerebant in eo deuotas ĩmolationes. Vobis aũt malignitatẽ iudeoꝝ digne rependentibus: ueniẽtes iudices ueſtri: & arbitrati p cognationẽ illoꝝ nos eadẽ facere: ſimilibus nos pœnis afficiũt: dũ ab initio ſidonii eſſe noſcamur qđ manifeſtũ eſſe publicis cõſtat ãnalibus: petimus ergo te beneficiũ & ſaluatorẽ denũciare appollonio noſtraꝝ partiũ iudici & nicanori regalia tractãti negotia: ut nihil nos debeant moleſtare: q̃ſi iudeis aliq̃ ſuperſtitione coiũctos: cũ genere & moribus ab eis ꝓbemur alieni. Templũ uero edificatũ: qđ adhuc ſine cuiuſq̃ dei noĩe cõſtat: græci iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto: uitamus importũas moleſtias ſuſtinere: operibuſq; ſedulo uacãtes: tibi ſoluimus redituũ quãtitatẽ. Hæc petẽtibus ſamaritis: rex iſta reſcripſit. Antiochus rex nicanori. Sichimitæ ſidonii porrexerunt mihi publicã relationẽ. Sed qa cogitantibus nobis de ſtatu regni cum amicis: docuerũt ab eis miſſi. q̃ criminibus iudeoꝝ in nullo ꝓbantur eſſe ꝓticipes: quando moribus græcoꝝ uiuere potius elegerũt: abſoluimus eos a judeoꝝ pœna nocentiũ: & templum eorum quẽadmodũ petierunt græci iouis appellatiõe dedicetur. Eadem & appollonio partiũ iudici ſcripſit: ſexto & q̃drageſimo anno. menſe echato octauodecimo die. Eodem tẽpore erat habitans aliquis in modin uico iudeæ noĩe mathathias. filius Ioannis. filii Simonis. filii Samoni: ſacerdos de uice Ioab hieroſolymitis. Erant aũt ei filii quinq;. Ioannes qui uocatur gaddis. & Simõ qui dictus eſt Thaſi. & Iudas: qui uocabat machabeus. & eleazarus. qui dictus ẽ apphus & abarõ qui dictus eſt Ionathas. Iſte ergo Mathathias plãgebat apud filios ſtatũ regꝝ: & ciuitatis rapinã & templi nuditatẽ: & calamitates plebis: dicebatq; melius illi eẽ: ꝑ pfis mori legibus: q̃ ita ſine gloria uiuere. Veniẽtibus aũt ad Modin uillã a rege directis: ut cogerent iudeos facere: q̃ præcepta uidebantur a rege: & iubentibus illic conſtitutis idolis ĩmolare: ſecundũ regis iuſſionẽ: & primũ mathathiã: qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat ſacrificare cõpellentibus Mathathias recuſabat hoc facinus dicens. Licet alii oẽs iuſſionibus antiochi ꝑ timore obtẽperẽt: mihi tamẽ & meis filiis tale ſcelus nullatenus imponitur. Cũq; tacuiſſet accedens quidẽ ex iudeis ĩmolauit in medio ſicut ꝓcepit Antiochus: iratuſq; mathathias irruit ſup eũ cũ filiis ſuis habẽtibus gladios: eiuſq; ſanguinẽ ſup arã effudit: & iudicẽ regis Appolloniũ q eos ad talia cogebat: cũ ſuis paucis militibus ĩteremit: & arã deponens clamauit. Si quis emulat pfias leges & dei religionẽ: ſeq̃t me. Et hæc dicẽs: cũ filiis ad ſolitudinẽ exiit: relinquẽs oẽm ſuã poſſeſſionẽ. Idem multi faciẽtes cũ filiis & uxoribus ad ſolitudinẽ cõfugerũt. Audientes uero iſta iudices regis: auxilia cõuocãtes quæ in arce hieroſolymoꝝ ꝑ cuſtodia ꝑmanebant: prius quidẽ conabant uerbis eos flectere: ut ad penitentiã ꝓuenirent: & eligerent potius illa q̃ proſunt: ne aliq̃ neceſſitate cogente eis tanq̃ hoſtibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba: ſed contraria ſapientibus: cõflixerunt die ſabbatoꝝ: & ſicut erant in ſpelũcis ibi eos atroci incendio cremauerũt: dũ repugnare ꝓpter diẽ feſtum noluiſſent: ne in malis ſuis honorẽ ſabbati tranſgredi uiderent. Nam uacare in eo nobis legitimũ eſt. Mortui ergo ſũt cũ uxoribus & filiis ĩ ſpelũcis: globis fumiferis ſuffocati numero mille. Multi aũt liberati ſunt adiuncti mathathiæ: & illũ ſibi iudicẽ ordinauerũt: qui & ſabbatis eos docebat pugnare dicẽs. Quod ſi hoc nõ fecerint obſeruantes legẽ: ſibimetipſis erunt hoſtes: in illo die cõtra eos uenientibus inimicis. Hoc dicẽs pſuaſit eis: & hactenus ꝑmanet nobis cõſuetudo pugnãdi: etiã ſi tali die bella cõſurgãt. Colligens ergo ſibi Mathathias armatã multitudinẽ: aras depoſuit ydoloꝝ: & peccantes ĩ eos quãtos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore diſperſi ſunt ad gentes propinquas. Et pueros non circũciſos iuſſit circũcidi: expellẽs eos qui ut talia prohiberent fuerunt conſtituti.

Cap. VIII.

Gitur eo magiſtrante uno anno: dũ morbo grauiſſimo ꝑmeretur conuocauit filios ſuos: & circũſtantibus. Ego quidẽ inqt o filii decretã ꝓficiſcor uiã. Cõmendo aũt uobis pfias leges obteſtãs: ne eaꝝ tranſgreſſores: ſed potius cuſtodes eſſe debeatis. Paternæ uero uoluntatis memores: ritus pfios cuſtodite: & piclitantẽ antiquã cõſuetudinẽ reſtaurate: nõ ſeducti ab his q ſpõte aut neceſſitate cadũt: ſed digni meo iſtituto: oẽm uiolẽtiã & neceſſitatẽ tollerãdo ſupate. Ita uos ꝑparantes: ut ſi oporteat ꝓ legibus grata mente moriamini. Scientes hoc qa deus tales nõ deſpiciet: ſed ueſtrã uirtutẽ inſpiciens reddet uobis & libertatẽ: & tribuet quãdoq; ut cũ ſecuritate ueſtris moribus perfruamini. Nam corpora noſtra mortalia & tẽporalia ſunt: factorũ uero monimenta immortalitatis ordinẽ conſequuntur. Quod deſiderantes uos decet appetere gloriam: quæ nullo ſit fine claudenda. Concordiam uero uos habere comoneo: & ĩ quo aliquis melior exiſtit: altero cedente uobis inuicem propriis miniſtrare uirtutibus: & Symonem fratrẽ ſapientia antecedẽtem uobis patrem putate. Et quicquid ille perſuaſerit cuſtodite. Machabeum

uero militiæ ꝓpter uirtutē & fortitudinem habebitis ducem. Nam gentem defendens:hoſtes uiriliter expugnabit.Suſcipientes uiros iuſtos & religioſos:ueritatē eoꝝ fouere.Iſta filiis locutus eſt:deū orans adiutorem eis fieri.Et ut populo leges ꝓpriæ cōſeruentur:fideli corde ſupplicans; uiuendi finem communi ſorte ſuſcepit.Et ſepelitur in Modin:magnūq; luctum omnis populus ſuper eum peragens ſuſcepit gubernationē reꝝ filius eius Iudas:qui & Machabeus centeſimo & ſexageſimoſexto anno:& adiuuantibus ſe prono āno fratribus:cæteriſq; religioſis:inimicos a ꝓ uintia expulit.Et trāſgreſſores legū paternaꝝ iudeos occidit:& purificauit ab oī malo ſuā terrā.

Cap.IX.

Aec cum audiſſet Apollonius dux Samariæ:colligens exercitū egreſſus ē cōtra iudā. Ille autem occurrit ei:& cōmittens cum eo pugnam uicit:& multos eoꝝ interfecit. Inter quos & ducem Apollonium armis exuens interemit multamq; prædā ab exercitu hoſtiū auferens:diſceſſit.Seron ergo dux inferioris ſyriæ:audiens q; multi tranſirent ad iudam:& magna iam uirtute circunſeptus ad bellū accederet:ſtatuit contra eum dimicare:& colligens milites ſub ſe conſtitutos:uel tranſgreſſores iudeos:contra machabeū ꝓduxit exercitum.Perueniens uero uſq; ad bethoron:uicū iudeæ:ibi exercitum locauit.Iudas aūt occurrens ei:& confligere diſponēs:quia milites ad pugnam uidebat ꝓpter paucitatē & ieiunium deſides:hortabatur dicens.Non per multitudinē uincēdos hoſtes aut expugnādos eſſe credatis:ſed pietate:& hoc euidētiſſimum habemus exemplū:maiores noſtros:qui propter iuſticiā & ꝓprias leges certantes:multa ſepius milia deuicerunt.Nam nullum leſiſſe maxima uirtus extitit. Hæc dicens:ſuaſit eis cōtemnere multitudinē.confligens ergo cum ſyris:duce eoꝝ interfecto cūctos ad fugam uertit.Secutus autem eos uſq; ad campum:cecidit octo milia:reliqui fugati:ad maritima loca diſceſſerunt.Quæ audiens rex Antiochus:maximo furore commotus:oēm ꝓpriam uirtutem congregans:& multos ab inſulis mercede conducens:parabat circa ueris initium dimicare contra iudeam.At uero militibus ſtipendia diſtribuens:uidit theſauros deficere:non enī omnia uectigalia ei reddebantur propter ſeditiones gentium.Nam cum magnanimus eſſet:ei minime ſufficiebant quæ dudum colligerat.Deliberauit itaq; primū ad perſidam ire tributaq; prouinciæ congregare.Relinquens autē pro regni gubernatione quendā liſiam:gloriam apud ſe maximā poſſidentē:ut regeret ꝓuincias a fluuio eufrate uſq; ad fines egypti & inferioris aſyæ: & partem exercitus:& elephātes ei tradens præcepit ei filium ſuū Antiochum diligenter nutrire:& uaſtare iudeam:& habitantes in ea ducere captiuos:& euertere Hieroſolymā: & genus eoꝝ omnino diſperdere.Hæc quidem præcipiens Liſiæ rex Antiochus:abiit ad perſidam:centeſimo & quadrageſimoſeptimo anno:& tranſiens eufraten ad ſuperiores aſcendit prouincias.

Cap.X.

Yſias uero eligens Ptolomeum dorimenis & nicanorem : & gorgiam uiros potentes amicos regis:& tradens eis peditū quadraginta milia:equitū uero ſeptem milia trāſiit contra iudeos.Qui uſq; Emaus ciuitatē ueniētes:in campo exercitū locauerunt. Superuenerunt uero eis ad auxilia de ſyria uel a finitimis locis:& multi tranſfuge iudei: necnon & negociatorum quidam ſperātes iudeorum ſe emere captiuos: argentū & aurum pro eorum præciis deportantes.Exercitum autem & multitudinem aduerſariorum iudas intendēs: ſuadebat ſuis militibus confidere:hortabaturq; ſpem uictoriæ in deum habere:& ut patria lege eum ſaccis induti rogarent:& ſolitum habitum petitionis oſtendentes ſupplicarent : quatenus præberet eis contra inimicos auxilium.Quo facto diſponens eos ſecūdum antiquum & patriū modum per millenarios & illos dimittens:qui pauloante uxores duxerant: & eos qui poſſeſſiones pauloante acquiſierant: ne pro eorum deſiderio minus audacter pugnarēt: reſiduos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem uobis non aliud inquit neceſſarium eſt o ſocii : niſi ut fortiter contemnatis pericula.Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatē:quā & ꝓpter ſeipſam uobis caram:& pro diligentia colendi deum plus deſiderabilem eſſe confido.Tanquam ergo in hoc ſolo uobis poſitis:ut accipientes eam fœlicem & beatam renouetis uitam : & ut ſecundum leges & conſuetudines conuerſemur:agite ne forte per negligentiam ueſtram iudaicæ gentis ſemen intereat.Ita ergo pugnate:mortem pro maximo lucro putantes:ut ſi uiceritis cum libertate & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis.Parate ergo uos craſtina die:audacibus animis bellum pro lege patria comittentes.Iudas quidem incitās ſocios:ita locutus eſt.Hoſtibus uero tranſmittentibus Gorgiam cum quingentis peditibus & mille equitibus : quatenus per noctem irruerent ſuper Iudam : & ad hoc preuios eis dantibus aliquos defugientibus iudeoꝝ. Sentiens filius Mathathiæ:ſtatuit & ipſe caſtra hoſtium latenter inuadere. Cunq; cœn aſſet :ſo cos plurimos derelinquens:tota die proficiſcēs:in aduerſariorū caſtra ad locum Emaus puenit.

Gorgias autem exploratus castra iudeoꝝ:nec eos inueniens arbitratus ī mōtibus eos discessisset ubi essent querere decreuit.Lucescente uero die apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus militibus plus:minus armatis utcunq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos:& studio militari dispositos:inuitauit iudeos dicens:etiam nudis corporibus pugnare debemus: & deum inuocare: qui sepius nos inermes contra plures & armatos uictoriam fecit acquirere. Sermone finito iussit tubicines clangore significare militibus suis: quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit: reliquos persecutus est usq; ad Gazara. Et campos idumeæ:& Azoti:& iamniæ.Prostrati sunt autem tria milia eorum. Iudas ergo iubebat militibus suis hostium prædam contemnere: dum adhuc certamen eis & pugna Gorgiæ supereſſet:quibus expugnatis esset prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites: respexerunt illi qui cum Gorgia erant:exercitum quem in castris reliquerunt esse deuictum: castraq; incensa. Nam fumus a longe eis quæ accederant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt:& eos qui cum Iuda erant ad aciem paratos attenderunt:mẽte ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus:reuersus tulit hostium spolia:multumq; aurum & argentum:& purpuram & iacinctum auferens: ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias confusus de perditione exercitus quem direxerat: statim alia sexaginta electorum milia peditum:& quinq; milia equitum congregans: uenit protinus ad iudeam. Et ascendens super montana Bethsure:uillam iudeæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas Et multitudinem hostium uidens: adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et cofligẽs cum percursoribus aduersariorum: sine aliqua dilatione superauit. Prosternensq; quinque milia eorum: factus est reliquis in timorem. Attendens ergo Lysias audaciam iudeorum:quia parati sunt mori:nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timẽs eorum desperationem tanquam fortem:colligens residuum exercitum rediit ad Antiochiam: & remorabatur ibi præsidia congregans peregrinorum:ut cum maiori expeditionis apparatu contra iudeos uenire potuisset. Totiens igitur uictis Antiochi regis ducibus, Iudas contionem faciẽs suadebat:,ut post tantas donatas sibi a diuina dispensatione uictorias:ascenderent ad Hierosolymam & templum ab ydolis expiarent:legittimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad hierosolymam peruenisset:templum desertum inueniens:& incẽsas portas: & siluas in templo per longam solitudinem pullulasse. Lugere cœpit cum propriis sociis pro templi uisione.Eligens autem quosdam milites:iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebãt. Dum ipse templum a ruinæ feditate purgaret. Quod diligenter emũdans:introduxit noua uasa:candelabrum:& mensam aramq; ex auro factam. Recomposuit autem & uela in īgressu: & ianuas ipsas restruxit. Deponens quoq; altare:ex lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uero & uicesima mensis Casleu:quem macedones Appelleon uocant:accenderunt lumina super candelabrum:& adoleuerunt holocausta in nouo altari. Hæc autem facta sunt post tres annos: eodem die quo mutata est eorum religio ad prophanam ydolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho:sic tribus annis permansit. Quinto ergo anno & quadragesimo & centesimo:in templo facta sunt hæc: quinto & uicesimo die appellei: mensis olimpiade centesima & quinquagesimatertia. Renouatum uero est in eodem die quinto & uicesima appellei mensis:octo & quadragesimo & centesimo anno: olimpiade centesimaquinquagesimaquarta. Desolationem ergo templi contigit fieri secundum Danielis prædicationem: quam ante quadringentos & octo ános prædixerat:per quam significauit:q; macedones illud destruerent. Celebrauit itaq; iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo: nullum genus deliciarum relinquens: sed præciosissimis dapibus eos pascens deum autem laudibus & psalmis glorificabant: seseq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium:post multum tempus insperata religione recepta legem posuerunt: ut posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc festiuitatem celebramus:uocantes eam lumina: eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autem in circuitu ciuitatis construxit: & aduersus incursiones hostium turres edificauit altissimas:custodes in eis deputans: sed & Bethsuram nomine ciuitatem muniuit:quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium uteretur.

Capitulum.XI.

Is ita factis: gentes finitime pro reparatione uel fortitudine iudeorum hæc indigne ferebãt.Quapropter insurgẽtes:multos iudeoꝝ p incursiões & insidias opprimebãt.

Aduerſus quos frequenter bella Machabeus educens: ab incurſionibus & a malis quæ iudeis inferebant eos arcere tentabat. Et ſuper filios Eſau idumeos adueniens per ſummitates: in ea multos eorum incendit: uiroſq; proſtrauit. Deinde contra ammanitas alias ammonitas perrexit: exercitum magnum habentes: quorum dux erat Timotheus. Subiicientes autem & iſtos: azo rorum cœpit ciuitatem & uxores: & filios eorum ducens captiuos & ciuitatem incendẽs reuerſus eſt ad iudeam.

Capitulum. XII.

Audientes ergo eum uicinæ gentes reuerti: congregantur in galaditiden cõtra iudeos ſibi finitimos. Qui fugientes ad Theman caſtellum: tranſmiſerunt ad iudam: mandantes ei q; feſtinaret Timotheus capere locum in quo confugerant. Cunq; legerentur epiſtolæ: a galilea nuncii quoq; ſuperuenerunt: iudicantes congregari eos qui in ptolomaide: & tyro: & ſydone: & aliis erãt galileæ gentibus. Ergo ex utraq; parte hoſtibus nunciatis: cogitans iudas quid deberet fieri. Symonem quidem fratrem præcepit tria milia electos accipere: & in ſolacium galileorum exire: ipſe uero cum Ionathan fratre ſuo & octo milibus militum exiens in galaditiden: reliquit ſuper cæterum exercitum Ioſephum filium Zachariæ & Azariam: præcipiens eis ſeruare diligenter iudeam: & cum nullo hoſtium bellum committere: donec ipſe reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad galileam & confligens inimicis: ad fugam eos conuertit: & uſq; ad portas Ptolomaidas perſequens: occidit tria milia eorum: & ſpolia tollens peremptorum: & captos ab eis iudeos: & ſarcinulas eorum auferens ad propria remeauit. Iudas uero machabeus & frater eius Ionathas: tranſeuntes iordanem fluuium: & uiam trium dierum ambulantes: Nabutheos cum pace occurrentes inueniunt. Qui narrantes: quæ in galaditide contigiſſent: & q; multi eorum tribularẽtur per caſtella & ciuitates galaditidis: ſuadenteſq; ei properare contra alienigenas: ut poſſit a periculis iudeos eruere: flexus reuertitur ad ſolitudinem: & irruens primum ſuper habitantes bethſuram: & omnem maſculum ætate ualidum trucidauit: & ciuitatem incendit. Facta autem nocte: nec ſic abſtinuit. Sed profectus in caſtellum quo Timotheus iudeos obſidebat: mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios: & quoſdam ſcalas ut aſcenderent apponentes: alios alia ferentes machinamenta: iuſſit tubicinem ſignum dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum: in tres partes diuidens exercitum: hoſtes a tergo inuadit. Sentientes ergo hi qui cum Timotheo erant: quia Machabeus eſt: experti iam prius per bella uirtutes & fœlicitates eius: ad fugam conuerſi ſunt. Secutus autem eos Iudas: interfecit octo milia eorum. Deueniens quoq; ad Modollam ciuitatem alienigenam: cœpit eam & omnes maſculos interfecit. Ciuitatem uero ipſam incendit: exienſq; inde Caſtomachi & Boſor: ac multas ciuitates Galaditidis euertit. Interiecto uero tempore: Timotheus maximum præparans exercitum: aliaq; præſidia colligens: & Arabas mercede cõducens: uenit trans torrentem prope Rephon ciuitatem: exhortatuſq; eſt milites dicens. Si pugnam cum iudeis commiſeritis: prono certate animo: neq; torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis: perditionem uobiſipſis imminere cognoſcite. Iudas autem audiens præparatum ad pugnam Timotheum: cum uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum. Et tranſiens torrentem irruit ſuper inimicos: & quoſdam eorum occurrentes occidit. Aliis autem timores incutiens: arma ſua proiicere coegit. Quorum quidam ad locum qui dicitur Graua fugientes: ſeperauerunt ſalutem. Iudas uero ciuitatem capiens: eos interfecit: & locum incendit: uaria uſus ſpecie ad hoſtium necem. Cunq; hæc pergiſſet: colligens eos qui in Galaditide erant cum uxoribus & filiis: & omni eorum ſuppellectile decreuit ad Iudeam reuerti. Cum ergo ueniſſet ad aliquam ciuitatem quæ dicitur Efron in uia poſitam: dum nec aliud iter pergere potuiſſet: nec reuerti uellet: miſit ad ciues in Efron rogans eos: quatenus licentiam daret ei per ſuam ciuitatem tranſire. Nam illi portas lapidibus obſtruxerunt: & exitus itineris occupauerunt. Quibus minime acquieſcentibus: Iudas adhortatus ſuos circundedit obſidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cœpit: & omnem maſculum in ea occidit: incendens totam. Quo facto per eam ſibi uiam apperuit uniuerſam. Tanta autem peremptorum erat multitudo: ut etiam ſuper mortuos ambularent. Tranſeuntes uero iordanem: uenerunt ad magnũ cãpũ: cuius inproſpectu iacet ciuitas Bethſan alias Bethſamis: quæ græce dicitur Scitopolis. Inde ad iudeam perrexerunt: cantantes & laudantes: & ſolitos pro uictoriis ludos agentes. Ibiq; ubi immolauerunt ſacrificia: gratias agentes pro his quæ peregerunt: & pro ſalute exercitus. Nam nullus iudeorum in his prælijs eſt defunctus. Ioſeppus uero Zachariæ filius & Azarias: quos præſides reliquerat Iudas: tempore quo Simon

in Galilea Ptolomaidem expugnabat.Cum & ipſe Iudas cum fratre ſuo Ionatha in Galaditide debellarent:uolentes & ipſi gloriam acquirere ducum fortiſſimorum. Omne ſub ſe conſtitutum auxilium colligentes:ad Iamniam uenerunt.Et Gorgiæ duci Iamniæ occurrentes: prælioq; facto: duo milia ſuorum militum amittentes: ad Iudeam fugierunt. Euenit uero eis hæc calamitas:quod non obedierunt præceptis Iudæ dicentis: ut cõtra neminem pugnam ante ſuum aduentum committerent. Nam ſuper omnes alios eius bellicos: tractatus in hoc mirandus extitit:quod Ioſeppi & Azariæ peccatum futurum prædixerat:ſi tranſgrederentur eius præcepta.Iudas autem & fratres eius pugnare contra Idumeos non ceſſabant: ſed undiq; eis imminebant.Et Chebron ciuitatem capientes:munimina eius depoſuerunt. Et turres incendentes:deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mareſan uero ciuitatem & Azotum uenientes: tenuerunt eas:& multa ſpolia exinde ducentes:ad Iudeam reuerſi ſunt.

Capitulum.XIII.

Eodem tempore rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens: audiuit ciuitatem perſarum diuitiis excellentem Helimaidam nomine:præcioſiſſimumq; templũ in ea dianæ: & omni ſpecie ornamentorum plenum:inſuper & arma: & loricas:quas reliquiſſe ibi audierat filium Philippi regem macedonum alexandrum Commotus ergo egreditur contra Helemaidam:& obſidebat eam. His uero qui in ea erant minime territis impetu eius:neq; obſeſſione:ſed pertinaciter repugnantibus:ſpe diſceptus diſceſſit.Nam exeuntes ciuitatem:fugauerunt & perſequebantur eum uſq; ad Babiloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amiſſionem ueniſſet: quidam ei nunciauit & ducum perditionem: quos pugnare contra iudeos reliquerat:& creuiſſe fortitudinem iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc creſcente malo: incurrit in egritudinem. Qua diu ſe alias eum tenente: & creſcentibus paſſionibus intellexit q̃ moreretur:conuocanſq; amicos morbum ſuum eis atrocem indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati:q̃ iudeorum gentem affligens templum expoliaſſet:deumq; contempſiſſet.Quo dicto ilico expirauit.Vnde miror polibium magelopolitam: q̃ uir bonus exiſtens: dicit ideo periſſe Antiochum:quia uoluit templum dianæ in perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum:ſed tãtum cogitauit:nullo reatu facti tenetur.Si autem polibio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe:multoplus ueriſimile creditur propter templi Hieroſolymitani uaſtationem ſacrilegum regem periſſe.Sed ob hoc non reſiſto magelopolite:cum noſtra opinio uera uideatur.Antiochus ergo priuſquam moreretur:conuocans Philippum unum ex ſociis ſuis: tutorem eum regni conſtituit:& dans ei diadema:& ſtolam & anulum: filio ſuo Antiocho iuſſit deportare:& cenſuit ut prouideret eius educationem: & cuſtodiret ipſius imperium. Defunctus uero eſt Antiochus nono & quadrageſimo: & centeſimo anno.

Capitulum.XIIII.

Iſias autem mortem:eius nuncians multitudini: filium eius Antiochum quem ipſe nutriebat:regem conſtituit uocans eum eupatorem. Eodem tempore hi qui erãt in arce hieroſolymorum cuſtodes macedonum:& tranſfuge iudeorum: multa in iudeos aduerſa fecerunt.Eos enim qui aſcendebant in templum immolare: repente inuadentes:hoſtiliter imprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus: Iudas deuaſtare cuſtodiam arcis deliberauit:& colligens omnem populum:arcem inſtãtius obſidebat:ãno pricipatus ſeleuci cẽteſimo & q̃drageſimo.Cõſtruẽs igit̃ machinameta: & aggeres accumulans: capere arcem laborabat.Multi ergo ex trãſfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam:& aliquos ſimiles & impios congregantes ad Antiochum regem uſq; uenerunt: petentes non debere ſe deſpici:dum a contribulibus ſuis atrocia paterẽtur:quæ ideo ſuſtinerent:quomodo religione ſua relicta: patris eius imperio obediſſent: & nunc pericula ſuſtinerent per iudam & uiros eius:necnon & cuſtodes a rege deputati:niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiens adoleſcens Antiochus:ualde iratus:& duces:& amicos conuocans: præcepit colligendum exercitum:ſine peregrina ſolacia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidem cẽtum milia:equitum uero uiginti milia:& elephantorum duo alias ducenta & triginta quinq;. Quiq; producens exercitum egreſſus eſt ab Antiochia cum lyſia habente totius exercitus gubernationem:& perueniens ad idumeam:exinde bethſuram aſcendit: ciuitatem nimis fortem & munitam:& circundans ciuitatem obſidebat inſtanter. Reſiſtentibus ergo bethſureis ac præparationem machinamentorum eius incendentibus:multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uero audiens regis aduentum: deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrit autem regi caſtrametatus in anguſtio quodam loco qui dicitur Beduſcarit:decem militum ſtadia ab hoſti-

bus diſtante.Rex quoq; egreſſus a Bethſura: per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabei factoq; diluculo: milites ordinauit in acie: & elephantos quidem ſequi ſeipſos inuicem fecit propter locorum anguſtiam:non ualentes in latitudine collocari. In circuitu uero uniuſcuiuſq; elephantis properabant pedeſtres quidem mille:equites quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas: & arcarios in eis: reliquamq; uirtutem ex utroq; latere montis fecit aſcendere: amicos exercitui præponens:& iubés clangorem fieri:& ad hoſtes acceſſit aureos enudans clypeos ſimul & ereos:ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: mõteſq; eis frementibus reſultarent.Hæc Iudas inſpiciens territus non eſt: ſed fortiter excipiens inimicos ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autem frater eius quem Mauronem uocabãt: uidens ſublimorem elephantum ornatum loricis eſſe regalibus: & putans in eo ſedere regem acceſſit ad eum uirtute:& multos circa elephantum perimens:alios diſperſit & fugere compulit: & ſub uentrem elephanti ingreſſus eum percuſſit. Qui mortali plaga percuſſus moriens cecidit:& Eleazarum ſuis compreſſum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum diſperdens uita priuatus eſt. Iudas igitur hoſtium fortitudinem contemplatus diſceſſit ad hieroſolymam: & obſidionis neceſſaria præparabat. Antiochus inter hæc partem expeditionis in Bethſuram miſit:ut eam deuaſtaret. Cum reliqua autem multitudinis uirtute:ipſe ad hieroſolymam profectus eſt. Bethſurite ergo territi fortitudine aduerſariorum: & ſua uidentes neceſſaria defeciſſe:ſeipſos accepta fide tradiderunt. Antiochus itaq; capiens ciuitatem: omnes ciues nudatos abiecit: & ſuos ibi cuſtodes reliquit. Multo uero tempore templum obſidens in hieroſolymis ſedebat:pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad ſingula quæ contra eos ſtatuerat rex machinamenta:& illi econtrario ad ſuam defenſionem inſtrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt: fructibus prioribus omnibus conſumptis. Et terra illo anno non erat culta:quia ſeptimus annus inſtabat:in quo ſecundum legalia inſtituta reliquebant uacuam terram. Multi uero obſeſſorum refugiebant:propter inopiæ neceſſitatem.Vnde relicti ſunt in templo pauciſſimi.Et his quidem qui in templo obſidebantur:tales res accidebant. Lyſias uero dux & rex Antiochus:quomodo Philippus a perſida ueniens nunciatus eſt eis commendatum ſibi præſumpſiſſe imperium: & rempublicam Antiochi ſibi uelle defendere: prætermittentes obſidionem: ire aduerſum Philippum decreuerunt. Quod conſilium nequaquam manifeſtum cæteris ducibus facere uoluerunt:ſed iuſſit rex Lyſiam ducibus dicere:diuturnam obſeſſionem nihil eis proficere poſſe: quando & locum aduerſariorum conſtaret eſſe munitum:& ſibi uictualium neceſſitas irrogetur:& expediret pacem facere cum iudeis:eoſq; relinquere propriis uti cerimoniis.Vnde a nobis hactenus prohibiti exiſtere uidentur aduerſi. Hæc dicens de Philippi tyrannide tacendum eſſe decreuit: ne exercitus ſui dubia corda perciperet. Hæc lyſia dicente: exercitui & ducibus ſententia placuit. Tunc mittens rex ad iudam:pacem promiſit obſeſſis:& patriis legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero ſuſcipientes uerba: & confirmatis ſacramentis & fide exierunt a templo. Intrans uero Antiochus:& aſpiciens munitum locum:impudenter ſacraméta tranſgreſſus eſt iuſſitq; omnem exercitum in circuitu ſtantem:deponere muros uſq; in ſolum. Poſt hæc reuerſus eſt ad Antiochiam:ducens Oniam principem ſacerdotum:qui & Menelaus dicebatur. Nam Lyſias perſuaſit regi Menelaum occidere:ſi uellet iudeos eſſe pacatos:dicens hunc fuiſſe initium malorum: qui flexit patrem ſuum cogere iudeos religionem patriam relinquere.Mittens ergo rex Menelaum ad Veriam ſyriæ ciuitatem:interfecit eum:poſt decimum annum principatus ſacerdotii eius: & ut ipſe principatum obtineret: impulit iudeos tranſgredi leges. Princeps uero ordinatus eſt poſt Menelai interitum alchimus:qui & Ioachim uocatus eſt.Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem:debellabat eum Quem ſub ſua faciens poteſtate:occidit. Filius autẽ principis ſacerdotum Oniæ:de quo prædiximus adhuc puerulus defuncto patre relictus:uidens q; auunculum ſuum Menelaum rex interfeciſſet:& principatum ſacerdotii Alchimo dediſſet:non exiſtenti de genere ſacerdotum:ſed a Lyſia flexus:ut tranſponeret honorem ab ea familia ad aliam domum:fugit ad Ptolomeum regem egypti:& honorem meruit ab ipſo: & uxore eius Cleopatra: locumq; petiit in regione heliopolitana: ubi ſimile Hieroſolymorum edificaret templum.De his quidem tempore opportuno exponemus.

Capitulum.XV.

Odem tẽpore fugiens Demetrius ſeleuci filius a Roma:& perueniens ad tirũ: ipoſuit ſibi diadema:& colligés quoſdã mercede cõductos ſatellites:ingreſſus eſt aulã: oĩbus libenter eũ ſuſcipientibus.Cõpræhendẽtes uero & Antiochũ regẽ cũ Lyſa:uiuentes perducunt ad eum.Qui ſtatim iubẽte Demetrio ĩterempti ſunt:cũ regnaſſet Antio-

chus annis duobus:ſicut iam & alibi demonſtratum eſt. Conuerſi ſunt autem ad eum multi iu deorum maligni & tranſfuge:cum quibus & Alchimus príceps ſacerdotum accuſabant uniuerſam gentem: & iudam: & fratres eius: dicẽtes ꝙ omnes amicos regis interfeciſſent:omneſq; eius fautores perdidiſſent:ſeipſos quoq; a propria terra iactatos: extorres patrio ſolo factos & rogabant etiam mitti aliquem ex iudeis amicis eius:qui certius de facinoribus iudæ renunciaret. Demetrius ergo commotus:miſit Bachidem:amicum regis Antiochi epifanis: cui omiſs meſopotamia credita erat:dans ei exercitum:& principem ſacerdotum Alchimum commendans: præcepitque perimi iudam:& eos qui cum illo erant.Egreſſus itaque de Antiochia Bachides:peruenit hieroſolymam:direxitque nuncios ad iudam & fratres eius de amicicia uel pace loquens: dolo uolens illum capere. Ille uero minime credidit:uidens cum tanta multitudie exercitus eum adeſſe:quanta ad bellum:& non ad pacem ueniſſet.Sed quidam ex populo attendentes quæ bachides concionabatur:& exiſtimantes nihil ſe ab Alchimo ſeuum pati : conſanguineo exiſtente: ad eos tranſierunt:& ſacramentum ab utriſque acceperunt:nihil eos pati: neque illos qui eiuſdem fuerunt uoluntatis. Bachides uero tranſgreſſus ſacramentum:ſexaginta ex eis interfecit:& alios qui ad eum tranſire cogitabant remorari fecit:prioribus fidem non cuſtodiẽs. Deſcendens autem ab hieroſolymis:cum ad uillam quæ dicitur birzitho ueniſſet:multos cœpit tranſfugas: & aliquos populi. Quos omnes occidens:denunciauit prouincialibus cunctis:ut ioachim obedirent. Cui aliquam militum partem relinquens ad prouinciam cuſtodiendam:ad regem Demetrium antiochiam reuerſus eſt.Ioachim uero principatum ſuum uolens confirmare: & credens: ꝙ ſi fidem præpararet multitudini:tutiorem ſibi magiſtratum acquireret:omnes ſe ducebat uerbis & ad libitum unicuique loquens nimis uelociter manu ualida tranſfugarum circũſeptus eſt. Cum quibus miniſtris circuibat prouinciam: & quantos in ea iudeos non ſibi conſentientes inueniſſet:occidebat. Videns autem iudas ioachim magnum fieri:multoſque iterfeciſſe uiros bonos & uenerabiles:ipſe quoque circuiẽs prouinciam occidebat partium eius fautores. Quod cũ uidiſſet ioachim: & intellexiſſet minime ſe contra iudam ualere ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad antiochiam incitauit eum iudam accuſans:quaſi multa ab eo mala perpeſſus eſſet:& ampliora toleraturũ niſi citius uindicaretur.

Cap.XVI.

VNc Demetrius hoc & ſuis rebus noxium putans eſſe:ſi negligeret tanta iudæ facinora.Nicanorem fideliſſimum amicum cum exercitu deſtinauit:qui cum eo a Roma ciuitate fugerat:præcipiens ei nullatenus genti parcere iudeoꝝ. Nicanor uero pueniẽs ad hieroſolymam:pugnare mox aduerſus iudam minime decreuit.Dolo autẽ opprimere eum cupiens:mittit ei uerba pacifica dicens: nulla neceſſitate pugnandi ueniſſe: ſed ſacramentum præſtare:ꝙ nihil ſeuiſſimũ a rege pateretur.Hæc dicente Nicanore:iudas & fratres eius flexit:nullâq; fraudem ſuſpicati:data fide ſuſcipiunt Nicanorem cum exercitu.Qui ſalutãs iudã: dum ſermocinatur dedit ſignũ propriis militibus:quatẽus iudã cõpræhenderẽt.Qui cum inſidias intellexiſſet:exiliuit & ad ſuos confugit.Patefacta uero uoluntate ſua:& apertis inſidiis:bellare Nicanor contra iudam decreuit:& pugnam præparans conflixit cum eo in uico Cafarſamala.Quem uictum compulit ad arcem hieroſolymoꝝ confugere. Cui deſcendenti ab arce ad tẽplum:occurrentes aliqui ſacerdotũ & ſenioꝝ ſalutabant eum: & ímolationes oſtendebãt: quas pro rege deo offerri dicebant.At ille interminatus eſt eis templum ſe deponere:niſi redeunti ſibi traderent iudam.Et hæc quidem interminatus:exiit ab hieroſolymis.Sacerdotes aũt propter dictorum eius merorem: in lachrymas proruperunt: & deo ſupplicabant eos ab interminatis periculis liberare.Cunq; Nicanor ab hieroſolymis egreſſus:in aliquo uico qui bethoron dicit̃ peruenisſet:ibi caſtra cõſtituit:ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas aũt in adaſſis altero uico:ſtadiis diſtante triginta a Bethorõ caſtrametatus eſt:mille tantũ ſocios pugnæ habens quos hortatus ne pertimeſcerent multitudinem aduerſarioꝝ: ſed qui ſint & de quibus præmiis pericula paterentur cogitantes unanimiter hoſtes inuaderent:procedit in pugnam: & cõmittens fortiſſimum prælium cũ nicanore:aduerſarios ualde contriuit.Deinde ipſe nicanor cum atrociter decertaret occiſus é. Quo cadẽte:ducé perdẽs exercitus terga uertit ad fugã. Quos perſequẽs iudas interficiebat:& ſono tubarũ í circuitu poſitis ſignificabat ꝙ hoſtes ꝓlio ſupati diſcederent. Quod audiẽtes armati exiebãt:& fugiẽtibus occurrẽtes occidebãt eos.Ex quo ꝓlio nullus euaſit dũ nouẽ miliũ numerus extitiſſet.Quæ uictoria cõtigit tertiadecía méſis qui dicit̃ apud iudeos adar: apud macedões diſtris.Hãc celebrãt ꝓ oẽm annũ:feſtũ colẽtes dié.Et ex illo qdẽ tẽpore breui ſpacio gens iudeoꝝ ab illis calamitatibus requieuit:ſed poſtea ad certamia rurſus & ꝓicula redierunt. Principem autẽ ſacerdotum ioachim uolentem deponere murum ſanctuarii ueterẽ: &

conſtructum ab antiquis prophetis: plaga quædam dei repentina percuſſit:ex qua mutus ī terrā cecidit:& tortus per multos dies deteſtabiliter expirauit:principatū ſacerdotii tenens annis quatuor.Quo defuncto ſacerdotium populus ludæ contradidit.

Capitulum. XVII.

Vi audiens uirtutem romanorum q̄ expugnaſſent gallias:& hiberniam: & chartaginem libie necnon & grætiam ſubegiſſent:& reges perſeum & philippum & magnū antiochum deliberauit cum eis amicicias copulare:mittens romam amicos ſuos:eupolemum filium ioannis & iaſonem eleazari:rogabatq̄ per eos romanos auxiliatores ſibi & amicos eſſe:& demetrio ſcribere quatenus non conſligeret cū iudeis. Cunq̄ ueniſſent romam legati iudæ:ſenatus eos libenter excepit:& ea quæ petierunt celeriter annuit. Faciens ergo ob hoc ſenatuſconſultum:exemplum quidem ad iudeam tranſmiſit:ipſum uero tabulis ereis ſcriptum in capitolio collocauit.Erat autem huiuſmodi ſenatuſconſultum:de auxiliis & de fide circa gentem iudeorum.Neminem ſubiectorum romanis debellare contra gētem permittimus iudeorum:nec alicui bellanti præbendum auxilium cenſemus:triticum aut naues:aut pecunias: & ſiquis contra iudeos putauerit eſſe bellandum:ſciat eis nos auxilia præſtaturos:& rurſus ſi romanorum quilibet inuaſerit terram:iudeos eis omnibus modis obſtaturos.Et ſi quid de hoc pacto gens iudeorum uoluerit uel addere:uel auferre communi ſententia populi romani faciendū eſſe conuenit.Scriptum eſt autem hoc ſenatuſconſultum per eupolemum ioannis filium:& iaſonem Eleazari:ſub principe ſacerdotum iuda:duce Symone fratre ipſius. Hæc quidem prima inter romanos & iudeos amicicia cognoſcitur contigiſſe.

Capitulum .XVIII.

Emetrius autem nunciata ſibi morte nicanoris:& perditione militiæ:rurſus ad iudeā Bachidem cum exercitu deſtinauit.Qui ab Antiochia egreſſus:peruenit ad iudeam: & in arbellis ciuitate galileæ caſtra conſtituit:& eos qui ibi in ſpeluncis habitabāt cū multi ad eas confugiſſent captos ſuis partibus aggregauit: exídeq̄ mouens:ad hieroſolymā properabat.Qui audiens iudam in aliqua uilla nomine barziton caſtra locantem:contra eum alacriter feſtinabat cum peditum uiginti milibus:& equitū duobus milibus.Iudæ uero fuerunt omnes duo milia.Qui multitudinem Bachidis timentes tentoriaq̄ relinquētes: fugierunt omnes præter octingentos. Iudas autem propriis militibus deſtitutus:& hoſtibus imminentibus:nec tempus habens congregandi exercitum non dubitabat cum octingentis pugnā contra Bachidem cōmittere hortatuſq̄ ſuos:ut hoſtes inuaderent:& pugnam uiriliter ſuſtinerent: cum illi dixiſſent:ſe non eſſe ad tantam magnitudinem exercitus idoneos:& ſuaderent nūc quidē diſcedere:& a periculis liberari poſtea uero inimicis collectis uiribus obuiare: non hoc īquit uideat ſolis aſpectus ut terga mea hoſtibus nudem:ſed licet omnimodo immineat perire pugnātem: fortiter ſtabo:omnia uiriliter perferens futura pericula.Bachides uero producens de caſtris exercitū ad prælīū:præparabat equites in utroq̄ cornu diſponenſq̄ fundíbularios leuiores & arcarios ante omnem aciem:ipſe in dextro cornu conſtitit.Qui cum ſic aciem ordinaſſet:iuſſit tubicinem ſignum dare.Hoc idem faciens & iudas:committit cum hoſtibus pugnā:& conſtanter ambobus certantibus:prælium uſq̄ ad occaſum ſolis extenſum eſt. Videns uero iudas Bachidem cum electis ſuis in dextro cornu ordinatum:congregans animoſiores uiros inuadit illam partē exercitus:& confligens ibi ordinem eorum dirrupit: & medios ad fugam conuertit: ſecutus eos uſq̄ ad gazara. Videntes ergo fugam dexteræ patris in ſiniſtro cornu erant:circunuenerunt:& iudam ſequentem in medio eum obſederunt.Qui fugere minime ualens:circunſeptus ab hoſtibus:ſtans pugnabat cum ſuis:multoſq̄ interficiens aduerſariorum:percuſſus interiit. Iuda uero interfecto:ſocii eius tali duce priuati:terga uerterunt.Cuius corpus ab hoſtibus ſub pacto ſymō & ionathas fratres redimentes:perduxerunt ad Modin uillam: ubi & pater eorum ſepultus erat: lugente eum per multos dies populo hæbreorum: & honorāte ſecundum communem & legitimam conſuetudinem. Finis quidem talis iudam īuenit: uirum fortem & magnū & bellicoſum: & mandatorum patris ſui memorem:& omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratū.Talis ergo uirtute plenus: magnam ſibi gloriam & monimenta ſeruauit:liberans gētem a Macedonū ſeruitute.Qui cum principatum ſacerdotii tribus annis habuiſſet: defunctus eſt.

Aec inſunt ī tertiodecimo líbro Ioſephi:hiſtoriarum antiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter ionathas frater ludæ:defūcto eo ducatū ſuſcepit. Et quēadmodū Bachidē de-

bellans: facere cum amicicias ſecum:& a prouincia coegit abſcendere Cap.ii.
De Alexandro epifanis Antiochi filio ueniente a Syria:& ducente bellum contra Demetrium. Et qualiter Demetrius legationem ad ionathan trāſmittens:componit cum eo amicicias:dona que ei multa præbuit. Cap.iii.
Quomodo Alexander hæc audiens:& uincens Demetrium: principem ſacerdotum Ionathan ordinauit Cap.iiii.
De amicitiis Oniæ cum Philometore Ptholomeo:per idem factis tempus: & ut edificauit templum quod Oniæ dicitur:ſecundum illud quod hieroſolymis erat. Cap.v.
Quemadmodum Alexander defuncto Demetrio:accepit regnum Syriæ:iuncta ſibi in matrimonium filia Ptolomei:& quia amicicias cū Ionatha faciens magnifice eū honorauit. Cap.vi.
Vt Demetrius Demetrii filius: nauigans in Syriam a Creta cum exercitu: conturbauit Alexandrum fama aduentus ſui. Et de appollonio duce Alexandri: qui bellum mouit aduerſum Ionathan:ipſo tamen Ionatha triumphum obtinente. Cap.vii
De inſidiis quas Alexander parauit Ptholomeo:quas deprehendēs Ptholomeus:iratus ablatam eius matrimonio filiam ſuam iunxit Demetrio filio demetrii cum quo etiam duxit exercitum contra Alexandrum: quo deuicto ipſe quoque periit: Demetrio Aſyæ prīcipatum obtinēte:qui & amicicias fecit cum ionatha:confirmans ei principatum ſacerdotii. Cap.viii.
De Triphone apameno:qui bellans contra Demetrium:antiocho filio Alexandri tradidit principatum:componēs amicicias cum ionatha Cap.ix.
Quemadmodum Trifon Demetrio a Parthis capto:contra fœdus fraudibus ionathan comprehendens interfecit.Fratremque eius Symonem cui gens iudeorum principatum tradidit: fraudibus circunuenire uolens minime prævaluit. Cap.x.
Quomodo Trifon occiſo ionatha:perfidus exiſtens antiocho Alexandri filio:qui Teos nomiabatur:ipſum interemit:& obtinuit principatum eius:cuius inſolentiam declinans exercitus:contulit ſe ad Cleopatram uxorem Demetrii:quæ uiduata morte eius:fratrem ipſius ātiochum qui pius dicebatur:ad nuptias ſuas & ad imperium inuitabat. Cap.xi.
Quomodo Antiochus cognomēto pius: potitus nuptiis Cleopatræ uxoris fratris ſui Demetrii: & creſcens indies:exercitum produxit aduerſus Trifonem:quem obſidens in dora caſtello:accepit auxilium & ſolatium a Symone prīcipe ſacerdotum:& de morte Trifonis Cap.xii.
Quemadmodum Trifone interempto:Antiochus oblitus beneficiorum Symonis Cendebeum cum exercitu miſit ad expugnandum eum: quem tamen Symon pugnans fortiter deuicit Cap.xiii.
Quod a genero Ptholomei in cōuiuio dolo peremptus eſt Symon. Ptholomeus autem uinciēs uxorem:& duos filios eius:principatum ipſe tenere conatus eſt. Cap.xiiii.
Vt nouiſſimus filiorum Symonis hircanus ducatum accipiens:obſedit multo tempore Ptholomeum in caſtello quod dragon uocatur. Cap.xv.
Quemadmodum Antiochus exercitum ducens contra hircanum:caſtra ſoluit:accipiens ab hircano talenta tricenta:& amicicias cum eo compoſuit. Cap.xvi.
De hircani militia poſt mortem Antiochi apud parthos defuncti contra ſyriam:& q̄ multas potentes ciuitates obtinuit. Cap.xvii.
De amiciciis alexādri zabinne cognomīe cū Hircano:& quomodo deuictus ab Hircano Antiochus cizicenus amiſit iudeam: & de fœlicitate uel pace iudeorum: hircano principatum agente. Cap.xviii.
Quod defuncto hircano: filius eius ariſtobolus ſuſcipiens principatū: primus ſibi diadema impoſuit: fratribus ſuis præter Antigonum in uincula coniectis: qui etiā matrem ſuā uinculis & penuria conſumens:ipſum quoq; Antigonum fratrem ſuum quem cōſortem regni habebat accuſationibus inuidorum alienatus ab eo iuſſit interfici. Cap.xix.
Quemadmodum defuncto ariſtobolo:frater eius Alexander ſuccedens ī principatu: contra Syriam & phenicem: & arabiam exercitum ducens:multas gētes ſubegit:& de ptholomei latiri cōtra alexandrum pugna & uictoria. Cap.xx.
Quō pugnans Demetrius eucrus cōtra Alexandrū:uicit eū. Cap.xxi.
Antiochi qui liber pater dicebatur militia contra iudeam:itēq; prælium Arete regis contra Alexandrū: quē & deuincens:cū pactis a iudea diſceſſit:& de morte Alexādri. Cap. xxii.
Quemadmodum poſt alexandri mortem uxor eius alexandra imperium per nouem annos rexit: & uiuens cum pace gloriaque defuncta eſt.

Incipit liber tredecimus antiquitatis iudaicæ

Vbus modis gens iudeorum macedonibus in ſeruitute eam tenentibus libertatem recepit:& q̃ per tanta certamina dux eorum iudas tranſiens defunctus eſt:pro ipſis bellans in uolumine interiore monſtrauimus. Poſt interitum uero iudæ: iterum quicunq; erãt impii & tranſgreſſores patriæ legis:uenerunt contra iudeos: & undique eos peſſime moleſtabant. Adiuuabat autem eorum malitiam fames quæ tunc prouinciam omnem occupauit:ut multi propter inopiam neceſſariorum non tolerantes ambas calamitates famis:& inimicorum:tranſfugerent ad macedones. Bachides interea iudeos qui patria reliquerunt ſolennia: & communem uitam elegerent congregans:cuſtodiam eis prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos iudæ bachidi prodebant:quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo iudei calamitatibus opreſſi: reliqui ex amicis iudæ uidentes miſerabiliter gentem pereũtem ad euntes fratrem eius Ionathan: rogabant eum:ut imitaretur fratrem ſuum:& illius erga ſuam gentem prouidentiam hortabantur:alias adhiberet:& ne deſpiceret populum ſine defenſore pereuntem. Ionatha uero promittente paratum ſe eſſe mori:pro cunctis:& credentes eum ſuo fratri parem exiſtere:ducem iudeorum ordinauerunt. Quod bachides audiens & timens: ne regi uel macedonibus cõcitaret bella Ionathas:ſicut olim Iudas dolo eum interficere ſtatuit. Cuius uoluntas non latuit ionathan neque fratrem eius Symonem. Qui colligentes ſocios omnes ad deſerta confugierunt:& ueniẽtes ſuper aquam quæ dicitur lacus aſſar:ibidem commorabantur. Bachides autem ſentiens eos: diſceſſiſſe:& in illo loco conuerſari:contra eos omni cum ſua uirtute progreſſus eſt: & trãs iordanem caſtra ponens refouebat exercitum. Ionathas cognoſcens Bachidem contra ſe ueniſſe: mittit fratrem ioannem qui Gaddi dicebaſ ad nabutheos Arabas:ut apud ipſos deponerẽt ſuppellectilem:uſque quo pugnarent contra Bachidem:erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad nabutheos:inſidiis collocatis in nabath ciuitate filii Amri: capiunt eum una cum ſuis:& rapientes omnia quæ portabant:occidunt ioannem & omnes ſocios eos. Vindictam uero quam pro hoc receperunt a fratribus eius:poſtea demõſtrabo. Bachides autem cognoſcens ionathan in ne moribus iordanis caſtra poſuiſſe: obſeruans ſabbatorum diem contra eum uenit: tanquam nõ in ea pugnaturum propter legem. Ille ſocios hortatus:& animæ eos pericula pati dicens:in medio comprehenſos fluuii & hoſtium:& quia aufugere nõ haberent: dum hoſtis ante faciem:fluuius a retro prohiberent:orans ad deum ut uictoriam ſibi præſtaret:committit pugnam cũ hoſtibus. Quorum multos occidens:cum uideret temerarium ſe Bachidem appetentem:dextram que ad feriendum extendentem:præuidens plagamque deuitans:cum ſociis in fluuium exiliuit: & pernatans trans iordanem:periculum mortis euaſit. Nam bachides fluuio relicto:ad hieroſolymorum arcem diſceſſit:uſque ad duo milia ſuorum amittens. Qui etiam multas iudeæ ciuitates capiens:muniuit hiericho & Amatutem & Bethoron:& bethulam:& Phamnathan:& Faratonem:& Thochoam:& gazara:& turres in unaquaque ciuitate conſtituens:& muros circundans eis ualidos:& magnitudine præcellentes:cuſtodiã i eis ſtatuit:ut exinde iudeos affligeret. Arcem uero hieroſolymorum cautius muniuit:& tollens filios nobilium iudeorum:obſides in arce cõcluſit. Eodem tempore ueniens quidam ad ionathan & fratrẽ eius ſymonem: nunciauit filios Amri celebrare nuptias:& nouã nuptam nobilem duci a Madaba ciuitate & Arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Symon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris ioannis apparu[illegible] uindictam:cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Madaba:& inimicos inter montes inſidiis collocatis præſtolabantur. Vt autem uirginem & ſponſum uiderunt:& multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptiis:exilientes ab inſidiis omnes occiderunt: & ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt:poenam pro fratre ioanne a filiis amri talem exigẽtes. Nam ipſi cum ſequentibus amicis & uxoribus uel filiis: numero quadringenti perempti ſũt: Symon itaque & ionathas ad oram iordanis reuerſi ibidem permanebant. Bachides autem omnẽ iudeã muniẽs:ad regẽ reuerſus eſt. Iudei uero duobus ãnis a bello & tumultu requeuerũt. Tũc tráſſuge uel ipſi uidẽtes ionathã cũ ſuis multã licẽtiã hére libertatis: dixerũt ad regẽ Demetriũ: petẽtes mitti Bachidẽ ut ionathã debellaret: qđ facilius euenire pollicebãt:ſi una nocte ſopinabiliter eũ inuaderent. A rege ergo Bachides deſtinatus: ueniens ad iudeã oĩbus ſcripſit amicis:

& iudeis auxiliari ſibi: quatenus ionathan compræhenderent. Feſtinantibus autem eis & non ualentibus ionathan tenere:quia nimis ſe caute tractabat.Bachides ira cõmotus tranſfugas pri mos quinquaginta:qui ſibi & regi mẽtiti ſunt occidit.Ionathas uero cum fratre uel ſotiis ad Vithalagam uillam timens Bachidem abſceſſit:edificanſq; turres:& muro circũdans:eam habebat ualde munitam.Quod audiens Bachides:milites ſuos cum iudeorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit:& ad eius munimina accedens:per dies multos obſidebat eũ.Qui obſidioni fortiter reſiſtens.Symonem quidem fratrem ſuum expugnaturum bachidem in ciuitate dimiſit:ipſe uero furtim egreditur in prouinciam:& congregans manum multam:nocte Bachidis inuadit exercitum & mũltos occidens:Symonem fratrem fecit aduentum ſuum cognoſcere. Qui ſentiens hoſtes interimi egreditur:& macedonum machinamenta obſidioni præparata ſuppoſitis flammis icendit:& multos eorum uiriliter interfecit.Videns autem Bachides abinimicis ſe circunſeptum:quorum alios quidem ante ſe:alios autem retro conſpiciens turbatus hæc inſperate ſibi eueniſſe:in trãſfugas tanquã in deceptores ſuum furorem conuertit:uolebatq; ſi poſſet obſidione ſoluta ſine dedecore ad propria remeare. Cuius uoluntatem cognoſcẽs Ionathas legatum ad eum pro amiciciis deſtinauit:quatenus redderent inuicem ſibi quos ceperant utriq; captiuos.Putans autem hanc honeſtiorem Bachides diſceſſionem:paciſcitur cum Ionatha & iurauerunt utriq; nunquam contra ſe arma præſumere: & captiuos dantes & recipientes: in antiochiam Bachides receſſit.Qui poſt hanc diſceſſionem:nequaquam ad iudeam deinceps peruenit. Ionathas uero hanc libertatem acquirens in Machina ciuitate populorum negocia diſponebat: & maliuolis uel imptiis cruciatis:iudeorum gentem purgabat.

Capitulum.II.

Nno ſexageſimo & centeſimo epifanen Antiochi filium cõtigit ſyriam aſcendere: & Ptholomaidam capere ciuitatem:per proditionem militum intus commorantium: Erant enim ingrati circa Demetrium propter ſuperbiam ſuam:quia dum ſe clauſiſſet in quadam turre regali quam non longe ab Antiochia conſtruxerat: a nemine uidebatur:ſed & rem publicam ut ſeditioſus negligebat.Vnde & odium ei a ſubiectis exortum eſt ſicut iam alibi demonſtrauimus.Igitur in ptholomaidẽ Demetrius audiens Alexandrum peruenisſe:omnem cõtra eum produxit exercitum.Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxiliis: nam præcedere Alexandrum ſtatuit:ueritus ne ille prius auxilium eius poſtularet: aut Ionathas memor malorum ſeſe cum inimicis coniungeret. Denunciauit ergo eum multitudinem cõgregare:obſideſq; iudeorum recipere:quos Bachides in arce hieroſolymorum concluſerat. Talibus inter hæc a Demetrio Ionathas ad ſe nunciis uenientibus ad hieroſolymam peruenit: & epiſtolas regis audiente populo uel arcis cuſtodibus hilaris intimauit. Quibus relictis tranſfuge uel impii trepidauerunt:præcipiente rege quatenus Ionathas exercitum congregaret: & obſides reciperet.Quos cum accepiſſet:ſuis unumquẽq; parentibus reddidit.Equidem Ionathas in hieroſolymis manſionem faciebat:renouans ciuitatem:ſuaq; uoluntate ſingula conſtruẽs: & edificãs muros ciuitatis lapidibus quadratis:ut forent aduerſus hoſtes munitiſſimi.Quæ uidentes cuſtodes muniminum:iudeam relinquentes omẽs in Antiochiam fugierũt:præter illos qui ĩ Bethſura ciuitate & in arce hieroſolymorum erant:quorum plurima pars impiorum & tranſfugarum fuit iudeorum.Quapropter caſtra non relinquerunt.

Capitulum.III.

Ognoſcens autem Alexander promiſſiones quas demetrius fecerat Ionathæ:& fortitudinem eius:& quanta diſpoſuerat bellans cõtra macedones:& itẽq; qualia ipſe pertulerat a Demetrio:& Bachide duce Demetrii:& melius nihil inuenire: quã Ionathæ præſidium:ad amicos dicebat in præſenti tempore.Ionathas qui & contra hoſtes fortis exiſtit:& odium habet proprium in Demetriũ a quo multa mala perpeſſus eſt:ſi uidetur amicum eum faceꝝ contra demetrium nunc debemus:non alias utilius eſt rogare eum ad auxilium conferendum. Cunque ei & amicis placuiſſet:tranſmiſit ad Ionathan ſcribens talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſalutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudũ audiuimus.Et ideo trãſmiſimus ad te ꝓ auxiliis:& ordinauimus te hodie pricipẽ ſacerdotũ iudeoꝝ: & amicũ noſtrũ uocari ꝓcipimus.Iccirco etiã deſtinaui tibi ꝓ munere purpureã ſtolã: & auream coronã:& peto honoratũ te a nobis:ſimilẽ erga nos fieri.Suſcipies epiſtolã Ionathas:ĩduſq; quidẽ ſacerdotali ſtola celebratiõe tabernaculoꝝ iſtante:poſt quartũ annũ mortis Iudæ fratris ſui. Nã neq; ꝓ ipſũ tẽpus priceps ſacerdotum aliquis cõſtitutus eſt. Collegit uero & multum exercitum: & armorum copiam quam ipſe conſtruxerat. Quod factum ut peruenit ad Demetrium: nimis

eum multumq; contriſtauit:ſuamq; coepit accuſare tarditatem:q̃ non ante Alexandrum eẽt ipſe demens erga Ionathan. Verũtamen nec ſic diſtulit ſcribere ad ionathan:& ad populum eius. Cuius exemplar taliter exiſtebat. Rex Demetrius ionathæ gentiq; iudeoꝝ ſalutẽ. Quomõ noſtram ſeruaſtis amiciciam tẽptantibuſq; uos inimicis non conſenſiſtis. Hanc ueſtram quidẽ laudo fidẽ: & in his permanere queſumus:recipientes a nobis uicem uel gratiã: per quã mereamini uectigalium ueſtrorum releuationẽ. Et quicquid prædeceſſoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis:omnia noueritis noſtra uobis largitate conceſſa. Super hæc etiam pretium ſalis uobis:& coronaꝝ quas nobis offerebatis uel quod pro tertia parte frugum: & medietate fructus lignorũ quod parti meæ competebat:uobis ad hodierno die remitto. Sed & cenſum ſingulorꝝ habitantium in iudea:qui noſtro erario proficiebat. Necnon & trium finitimarꝝ uobis prouinciarꝝ: Samariæ:uel Galileæ:& trans iordanem:uniuerſa uobis concedo: a nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; hieroſolymorꝝ ſacram & inuiolabilem priuilegia ſua poſſidere:liberamq; cũ ſuis confinibus a decima parte uectigalium eſſe præcipio. Arcem uero committo ſacerdoti ueſtro ionathæ:ut quos ipſe probauerit fideles amicos:cuſtodes in eam deputet nobis ſeruandam. Captiuoſq; iudeorum & ſeruientes apud nos:liberos eos eſſe concedo. Nec poſt hanc ſanctionem iudeorum iumenta uiolentiis angariorum ſubiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies feſtos & tres ante eos dies:ſine uectigalibus eſſe denuncio. Eodem modo iudeos noſtram terram habitãtes:liberos ac ſine leſione dimitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus uſq; ad triginta milia præſtamus:eadem quibus & meus utitur exercitus:ubicunq; ierint accepturi. Ordinabo ergo quoſdam eorum in caſtris:quoſdam cuſtodes mei corporis:& duces in aula mea conſtituã. Præcipio uero magis ueſtris uti legibus:eaſq; cuſtodire:& tribus propoſitis in iudea legibus obedire Principemq; ſacerdotum diligentiam habere uolo:ne quis iudeorꝝ aliud templum niſi hieroſolymitarꝝ ueneretur. Præbeo etiam ad ſumptus imolationum per ſingulos annos:centũ quinquaginta milia dragmas:quæq; ſuperſuerint pecunias ueſtras eſſe uobis. Decem milia autẽ dragmas quas reges a templo accipiunt:uobis cedo:quia ſacerdotibus miniſtrantibus templo competũt. Quicunq; itaq; ad hieroſolymorꝝ templũ uel intra eius fines cõfugerint:debitores regalium pecuniarꝝ:ſiue qualibet cauſa faciente:licentiã eis indemnitatis concedo:ſaluaſq; eorꝝ poſſeſſiones eſſe. Renouari uero templum impendiis ex meo factis muroſq; ciuitatis ſpondeo fabricari: turreſq; altas conſtruere. Et quicquid ad munimẽ ueſtrum neceſſe fuerit: meis ſtipendiis reſtaurare polliceor. Tantum eſt:ut quas cepiſtis amicicias nobiſcum & fœdus: ſine ſimulatione ſeruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius iudeis ſcripſit. Rex uero Alexander magnũ colligens conductum exercitum:& milites qui de ſyria tranſierunt ad eum contra demetriũ duxit: pugnaq; cõmiſſa:cornu ſiniſtro demetrii aduerſarii ſunt fugati:& perſecutiõe diuina multi eorꝝ occiſi ſunt caſtraq; direpta:dextrum quoq; cornu in quo demetrius præliabatur deuictum eſt:& alii quidem omnes receſſerunt:demetrius aũt fortiter pugnans non paucos hoſtium proſtrauſit. Cunq; fugans alios equus eius ceni baratro inheſiſſet minime fugere ualens occiditur. Nam uidentes hoſtes quod ei contigiſſet:reuerſi circũdederunt eum:& omnibus in eum iacula deſtinãtibus:cum ille pedeſtris fortiter reſiſteret:poſtea multis perfoſſus uulneribus:nec ualens ſuſtentare collapſus eſt. Demetrii quidem talis extitit finis:qui regnum per undecim annos rexit: ſicut & alibi demonſtrauimus.

Cap. IIII.

Niæ uero principis ſacerdotum filius:eodem nomine quo pater nuncupatus: quam alexandriam fugiſſe ad Ptholomeum regem cognomine Philometorem diximus:uidens iudeam a regibus macedonum mala pati :uolenſq; memoriam & gloriam eternam ſui relinquere:ad Ptholomeum regem & reginam Cleopatram tranſmiſit: petẽs licentiam quatenus templum edificaret in egypto:ſimile hieroſolymorum:leuitaſq; uel ſacerdotes de genere ſuo conſtitueret:quod deſiderabat confidens in propheta Yſaiæ: qui ante ſexcẽtos annos prædixerat q̃ oporteret in egypto templum edificari maximo deo per uirum iudeũ. Iccirco elatus onias Ptholomeo uel Cleopatre huiuſmodi deſtinauit epiſtolam. Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera:& cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam:& phenicẽ & in lenonum ciuitatem Heliopolim:perque alia loca multa ueniens præter conſtitutiones templa iudeos conſtruxiſſe reperi:quapropter & perfidos extitiſſe quod etiam egyptiis accidit: propter templorum multitudinem uariarum regionum. Opportunum aũt locum inueni qui dicit agreſtis bibaſte caſtrum plenum uaria materia:uel ſacris aialibus:& peto concedendũ mihi eum domino tuo ſegregatum:quatenus purgare templum ibi dirutum:& edificare maximo deo poſſim menſura eadem & ſimile hieroſolymorum pro te:tuaq; coniuge:uel filiis:quatenus habeant egyptum habitantes iudei:quo cõuenientes ſecundũ cõcordiã quã adinuicẽ habent: poſſint tuis

utilitatibus miniſtrare. Nam & Yſaias propheta prædixerat eſſe í egypto domíno deo ſacrificiũ multaq; talia de ipſo prædicauit.Hæc quidem Onias regi Ptholomeo ſcripta tranſmiſit.Conſide rent tamen aliqui pietaté eius & Cleopatræ ſuæ ſororis uel coniugis ex epiſtola quá ſcripſerunt. Nam peccatũ & legis tranſgreſſioné ſuper caput Oniæ poſuerũt ſcribẽtes hæc.Rex Ptholomeus & regina Cleopatra Oniæ ſalutẽ. Legimus tuá petitioné in qua ſuggerebas permitti tibi í Leno num ciuitate tẽplũ heliopolitanũ dirutũ purgaſ qđ appellaſ agreſtis bibaſte.Quapropter mira mur ſi deo gratũ ſit templũ quod edificaturus ſis in tam luxurioſo loco: plenoq; ſacris anialibus Sed quomodo dixiſti Yſaiam prophetá iam dudũ hoc p̃dicaſſe cõcedimus tibi:ſi cõtra legem ue ſtram nõ eſt:ut nihil nos in deũ peccaſſe uideamur. Accipiens igitur locũ Onias edificauit tem plum arãq; deo ſimilẽ hieroſolymoꝝ:minus tamẽ & pauperrimũ.Menſura uero eius & uaſa mi nime uiſum eſt mihi nunc deſcribere.Nam in ſeptimo libro iudaicæ antiquitatis inſerta ſunt.In uenit & Onias quoſdã ſui ſimiles iudeos ſacerdotes & leuitas ibi religioné colentes. Sed de hoc tẽplo late narrauimus. In alexandria uero iudeos & ſamaritas qui tẽplum tẽporibus Alexandri macedonis ſup garizí monté conſtruxerũt:cõtigit cõtra ſe ſeditioné excitare:& propter tẽpla co ram ipſo Ptholomeo certare:iudeis quidẽ dicentibus: ſecundũ legẽ moyſi templũ ſe in hieroſo lymis conſtruxiſſe:ſamaritanis aũt in garizim:& ſupplicauerũt ut cũ amicis rex conſederet: au diens de his altercationé uictoſq; morte multaret:cumpro ſamaritis ſabbeus & theodoſius inti maſſent:pro iudeis uero & hieroſolymitis andronicus meſalamis: iurauerunt per deũ corá rege ſecundum legem dicta ſua ꝓbare:petiuerũtq; Ptolomeũ quatenus iuſiurandi trangreſſores peri meret.Rex ergo multos ſecũ amicos in conciliũ congregás:ſedit partes audire.Tũc iudei alexan dria conſtituti timebant nimis de uiris qui ꝓ tẽpli hieroſolymitani parte diſſerebát nã atrociter ferebant:ſi hoc tam antiquũ & nobile per uniuerſum mundũ templũ ſolueret. Cũq; ſabbeus & theodoſius cõceſſiſſent ut primus andronicus uerba faceret:idẽ andronicus approbationé face re ſuá cœpit ex lege uel p̃deceſſoribus principũ ſacerdotũ quis:ex quo genere honoré ſacerdotii a patre ſuſcepiſſet:& quõ oés aſyæ reges templũ uariis oblatiõibus & clariſſimis donis honora uerunt:de garizi uero tẽplo neminé ſermoné feciſſe.Quæ dicens andronicus:& his multa ſimi lia: regem flexit ſniam ꝓnunciare decernendá: templũ hieroſolymitaꝝ ſecundũ leges moyſi fa bricatum fuiſſe: ſabbeũ aũt & theodoſiũ interficiendos. Hæc ſunt quæ contigerunt iudeis í ale xandria temporibus ptholomei philometoris.

Capitulum.V.

Taq; demetrio in pugna pempto:ſicut ſuperius ídicauimus:alexander accipiens regnum ſyriæ:ſcripſit ptholomeo:ut accipet in matrimonio ſuo filiá eius:iuſtũq; hoc dicebat eẽ: cum paternũ obtinuiſſet principatũ:& per dei ꝓuidentiá in eo perductus fuiſſet: poſt p ditõnem demetrii:ſed etiá per alia multa dignũ ſe eius familiaritate:uel cognatiõe dicebat.Ptho lomeus uero líbenter ſponſalia accipiens reſcripſit dicens: gauiſum ſe eſſe q; paternũ ſuſcepiſſet principatum:daturumq; ei ſuam filiam promiſit:& occurrere iuſſit eũ ad ptholomaidam:quate nus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipſe puellam ad ptholomaidam ab egypto ꝓduc endam: íbiq; coniugendam eſſe conſtituit.Ptholomeus quidem hæc ſcribens:prope ad ptholo maidam peruenit:filiam cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum: alexandrum repperit:filiamq; ſuam ei coniunxit:dotem argento uel auro ſecundum regiam quantitatẽ com plens.Cunq; nuptiæ celebrarentur ſcribens alexander ionathæ principi ſacerdotum: iuſſit eum ad ptholomaidam feſtinare. Qui perueniens ad reges:munificẽter eis offerens dona: claro apud eos honore potiebatur. Tunc alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura índui: ſi mulq; ſuper tribunal ſecum ſedere:iuſſitq; duces cum eo procedere: perq; mediam ciuitatẽ cla mare:nemini contra eum quicquá dicere:uel cauſas licere cõnectere.Quod cum duces feciſſent regis:erga ionathæ inuidentes hi qui parati fuerant eum accuſare: ſimul cum inimicis eius pro fugerunt ueriti:ne quid peſſimum paterentur.Tanto uero ſtudio rex alexander dilexit ionathã: ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum.

Capitulum.VI.

Enteſimo & ſexageſimoquinto anno: demetrius demetrii filius cum multis conductis quos ei laſthenus cretenſis præſtiterat a creta ad ciliciam nauigauit.Quod alexander au diens in pauore turbaque alias timore conſtitutus continuo de phenicia ad antiochiam feſtinauit ut prius quá huc peruenirет demetrius:eam ture diſponeret.Reliquit uero humilis ſy riæ ducẽ appolloniũ:cognomine titũ:qui cũ multo exercitu ꝓfectus ad ſamniá:ionathæ príncipi ſacerdotũ mandauit dicens. Iniuſtũ eſſe eũ ſolũ cũ licentia uel ptáte uiuere: nõ obediẽté regi ſi biq; dicebat hoc magnum obprobrium ab omnibus inferri:q; eum nõ ſubigeret regi.Non ergo

te inquit in montibus abſcondas:arbitratus fortitudinem te habere: ſed ſi confidas tuæ uirtuti deſcende:quatenus per cápũ noſtri milites confligant:& fortiſſimi belli euentus demonſtret uictoriam meis uel tuis.Scito tamẽ optimos ab unaquaq; ciuitate mihi cõmilitones iũctos:q ſemper tuos proauos euicerunt.Contra nos alias nobis aũt in tali terra certandũ eſt:ubi non lapidibus ſed armis decet fortiſſime præliari: ne ſit locus tibi quo ualeas deuictus effugere. His incitatus ionathas:decem milia militum eligens:ab hieroſolymis egreditur cum fratre ſymone: per ueniẽſque ad ioppem:caſtra iuxta ciuitatem diſpoſuit. Nam ioppenſes portas concluſerant: intus habentes cuſtodias ab appollonio conſtitutas.Cunq; ionathas obſidere paraſſet eos: timẽtes ne ſuam ciuitatem deuaſtaret portas aperiũt. Appollonius uero captam audiens ioppem a ionatham:tria milia equitum ſumens:& octo milia peditũ ad azotum peruenit:& exinde tacite paulatimq; uiam ſibi perfecit. Cum ergo ueniſſet í ioppem tanquã recedẽs:ionatham trahit ad campum:confidens equitibus & ſpẽ in eis habens ſuæ uictoriæ.Cunq; proceſſiſſet ionathas:ſequebatur uſq; ad azotum appolloniũ: qui cum ad campum uidiſſet hoſtem ueniſſe:conuerſus pugnã cum eo cõmiſit.Mille itaq; equites appollonius ad inſidias in aliquo torrente diſpoſuerat:qui retro inimicis inſiſterent.Quod ſentiens ionathas:non eſt turbatus: ſed ordinans in quadro exercitum:ut per ambas partes inimicos exciperent:hortatus eſt:ut fortiter ante uel retro pugnantibus ubiq; reſiſteret.Prælio aũt uſq; ad ueſperam procedente:dans fratri ſymoni partem exercitus:iuſſit aduerſarioꝝ eum aciem inuadere:ſuiſq; præcepit:teſtudine facta ſagittas equitũ excipere.Qui cum præcepta feciſſent nihil letebãtur:quãuis hoſtes ſuper eos frequẽtia tela librarẽt: uſquequo ſuas euacuaſſent pharetras.Nam ſagitte corpora clippeis ſepta:minime cõtingebant: cum conſtipatione teſtudinis tela uenientia refugarentur. Cum uero a primo mane uſq; ueſpere iaculantes aduerſarii defeciſſent:intelligens ſymon laſſos eos:inuadit aciem:fortiterq; cũ ſuis militibus dimicans: fugauit inimicos.Vidẽtes aũt equites pedites ad fugã conuerſos:& ſpe eorũ decepti ſine decore & turpiter abſceſſerunt:& per oẽm campum diſperſi fugierunt. Quos ſecutus ionathas uſq; ad azotum multos occidit eorum.Qui de ſua ſalute deſperantes:ad templum dagonis cõfugerunt:qđ erat in azoto.Capiens aũt incurſione ſua ciuitatẽ ionathas:incẽdit eã:& omnes circa eam uicos: neq; pepercit templo dagonis:ſed etiam flamminis conſumpſit: & eos q ibi confugerant interfici.Multitudo uero quæ in illo concidit prælio una cum illis qui in tẽplo confugerant:octo milia fugerunt.Vincens ergo tantũ ionathas exercitum:ab azoto diſceſſit: & ad aſcalon uenit:& foras ciuitatem caſtra conſtituenti:territi aſcaloníte:in occurſum ei exierunt dona portantes.Qui laudans eoꝝ uoluntatem reuerſus eſt ad hieroſolymam:multam prædã ferens:quã uidebatur a uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexander autẽ deuictum audiens ducem ſuum appollonium:ſimulauit gaudium:q; præter eius ſententiã cum ionathã conflixiſſet:qui eius amicus erat:mittitq; teſtimonium ionathæ:præbẽs præmium & honorem: & torquẽ aureum:ſicut ſolet affinibus regis dari:eiq; commiſit accaronis prouinciæ magiſtratum.

Capitulum.VII.

Odem tempore:rex ptolomeus philometor dictus:naualem ducens exercitum & pedites:ad ſyriam ueniebat:alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quẽ omnis ciuitates ſtudioſe alexandro præcipiente ſuſcipiebant: & deducebant uſq; ad gazotum: ubi oẽs ꝓclamabant:accuſantes ionathan q templũ incendiſſet & deſtruxiſſet:puinciamq; uaſtaſſet:multoſq; eoꝝ interemiſſet.Quæ ptholomeus audiẽs tacuit.Ionathas aũt í ioppen occurrit ptholomeo dona clariſſima uel honorem ab eo percipiens: & producens eum uſq; ad fluuium qui eleutherus appellatur: ad hieroſolymam remeauit. Perueniens ergo ptholomaidem: præter omnẽ ſpem paulominus habuit interfici ptholomeus inſidiis alexandri quas ei per ámoniũ amicũ parauerat.Manifeſtis aũt factis inſidiis ptholomeus alexandro ſcribit:ad pœnam ammoniũ petens:& dicens inſidias ſe ab eo paſſum:& uindictã ſumere iuſtũ eſſe.Alexãdro uero non concedente ptholomeus intellexit illum cauſam inſidiaꝝ extitiſſe. Quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenis aũt & prius erat odibilis alexander propter ammoniũ:multa nãq; per eum paſſi fuerãt:& pœnã quidẽ ab ammonio pro eius delictis exegerunt:occidentes eũ qui tanquã mulier ſe ꝓperabat abſcondere habitu circundatus fœmineo:ſicut alibi dictũ eſt. Ptholomeus itaq; accuſans eum ut ꝓditorem nuptiaꝝ filiæ ſuæ: tranſgreſſoréq; auxilii quod ei contra demetrium deduxiſſet:ſoluit affinitatẽ.Nam & auferens ſuam filiam:ad demetrium legationem direxit:amiciciam cum eo cõponens:filiãq; datuꝝ ſe illi uxorem & reſtituere paterno eum principatui cõpromittens.Demetrius uero gaudẽs:ſuſcepit legationem & nuptias.Tum nimius iam ptholomeo labor reſtabat:flectere antiochenos: ut demetriũ ſuſciperent:nam inimici eius fuerunt:eo q; a patre eius demetrio multa peſſima paſſi fuiſſent: & alexandro tamen antiocheni

propter ammonitū frasce bātur:ut prædiximus.Qui pulsus abantiochia;in cilicia usq; puenit. Ptolomeus ergo ad ātiochenos ueniēs:rex ab illis & militibus ordinatur:coactusq; duo sibi diademata superposuit:unū asyæ: alterum egypti.Benignus aūt & iustus existens:nec concupiscens aliena:sed & futura prouidens:recusare regnū decreuit:ne romanos offenderet:ideoq; antiochenos in contionē congregans:flectit eos ut demetriū susciperent: dicens eum nequaq; pro patre dolorem seruaturū:si bene mereretur ab eis:doctorē aūt i bonis & ducē se illi esse:nec se fallacibus negociis immiscere:sibi aūt dicebat egypti regnū sufficere. Quæ differens flectit antiochenos demetrium suscipere.Alexandro uero cū magna militia uel apparatu ad syriam a cilicia pfecto:terramq; ātiochenoꝝ p̄dāte ptolomeus cū genero cōtra eū duxit exercitum.nā iam filiā suā matrimoniali iure demetrio contradiderat:& uincens alexandrum:ad arabiā fugauit eū.Cōtigit autem in p̄lio:ut equus ptolomei uocē elephātis audiens:ptolomeū iactaret.Quod cū uidissent hostes:impetum sup eū fecerūt: multisq; uulneribus caput eius pforātes:ad piculū mortis eum adduxerunt.Sed custodes corporis eius rapientes eū liberauerunt:& ita p quatuor dies defectus iacuit ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uero caput arabū potentissimus zabilus abscidens ptolomeo transmisit.Qui die quinto releuatus a uulnere dolore:suauē sibi rem summūq; spectaculū alexandri morte simul & capite uidit:qui tamen paulopost uitā finiuit:pro alexandri morte gaudio summo cōpletus.Regnauit ergo asyæ alexander qui dictus est balans ānis quinq;:sicut i aliis demōstratū est.Suscipiens uero pricipatū demetrius qui nicanor appellabat: fraudibus corrūpe coepit ptolomei militiā oblitus:& q; socer eius & auxiliator fuisset: & affinis per connubiū cleopatræ. Quapropter milites ptolomei ad alexādriā cōfugierunt:elephātos aūt demetrius comp̄hendit.Ionatas interea princeps sacerdotū ex omni iudea sibi milites cōgregās arcem hierosolymoꝝ obsidebat:ubi custodia macedonū:& transgressoꝝ multitudo locata uidebatur.Et hi quidē contēnebant ionathan facientē machinamenta:confidentes loci munitionibus.Noctu uero quidē maliuoli iudei exeuntes:uenerunt ad demetriū:arcis obsidionē nūciātes.Qui nūcio incitatus:exercitū contra ionathan ab antiochia eduxit.Cunq; ad ptolomaidem peruenisset:scripsit ionathæ:p̄cipiens ad ptolomaidē eū citius occurrere.Ionathas aūt obsidionē quidem minime soluere decreuit:seniores uero populi & sacerdotes congregans:& aurū & argētum & uestē:cū multitudine donoꝝ deportans:ad demetriū usq; puenit.Quæ cū obtulisset ira eius moliuit:& honoratus firmū ab eo principatū sacerdotii suscepit: quē a regibus ante ipsum donatum possidebat:accusantibusq; eū transfugis:demetrius eis non credidit: sed & petēti quatenus pro omni iudea:uel tribus prouinciis:samaria:uel ioppe:uel galilea:trecenta tantum daret talenta pro omnibus his epistolā ei p̄scripsit:quæ uerba huiusce modi cōtinebat.Rex demetrius ionathæ fratri:gentiq; iudeoꝝ salutē.Exemplum epistolæ quā lasteni cognato nostro scripsimus: transmisimus uobis:ut eam noueritis.Rex demetrius lasteni patri salutē. Iudeoꝝ genti nobis amice:nostraq; iussa seruanti:pro fide decreui dona p̄bere:& tres possessiones afferema:belscelida:uel ramathe: quæ additæ sunt iudeis de samaria:& his attinentia:& quantacūq; ab immolātibus hierosolymoꝝ reges accipiebāt ante me:uel quæcūq; de fructu terræ:uel plātatis: omiaq; alia quæ nostro competunt iuri:uel paludes salis:uel pro coronis quæ nobis offerebantur eis cō cedo:& nihil extorqueatur ab his ammodo & iposteꝝ.Cura igitur ut huius epistolæ fiat exēplar & detur ionathæ:quatenus in nobili loco tēpli reponatur.Hæc scripta fuerant. Videns ergo demetrius pacē:nullūq; supesse periculū:nec belli timorē:soluit exercitū stipendiaq; eoꝝ iminuit: & solis illis sumptus p̄bebat:qui cū eo a creta uel aliis insulis uenerāt. Vnde odiū uel inimiciciæ militum cōtra eū cōflatæ sunt:quibus ipse quidē nihil p̄bebat:reges uero ante ipsum eis ānonas etiā in pace subministrābant:ut eos in certaminibus si oporteret pro se fideles & pronos hīent: atq; paratissimos in re bellica & pacis cū omni haberent confidentia expetere.

Capitulum.VIII.

Ntelligēs itaq; odiū militū circa demetriū alexādri qdā dux:apamenus genere: diodotus nomine:qui & trifon dicebatur:uenit ad malchū arabū:qui filiū alexandri antiochū nutrierat: manifestansq; ei inimicicias exercitus quas contra demetriū habebāt dari sibi petebat antiochū: nā regē eū facere:uel paternū principatū ei se restituere dicebat.Qui primū reluctabat:minīe credens:post uero multo tpe trifone petēte:uincit malchus:flexusq; uolūtate sua est ad ea q̄ trifon petebat.Princeps aūt sacerdotū ionathas capere uolens arcē hierosolymoꝝ: & iudeos transfugas:uel īpios oēsq; qui p totā p̄uinciā custodes erant:transmittēs ad demetriū legatos cū donis:rogabat ut de castellis iudeæ custodes eiiceret.Cui rex nō hæc tātū se p̄bere: sed etiā his maiora p̄mittebat:post finē belli qđ præmiis habebat:petebat uero eū & auxilia trāsmittere:mādāsq; exercitus suus ab eo receꝑisset.Tūc ionathas tria milia militū eligēs destinauit.

Antiocheni uero demetriũ ꝓpter hæc quæ paſſi fuerãt abhorrẽtes: & ꝓpter patrẽ eius:q̃ multa cõtra eos mala cõmiſerat:tps ſeruabãt quo potuiſſent eũ inuadere:uidẽteſq; auxilia uẽiſſe demetrio ab ionatha:arbitratiq; q̃ multa cõgregaret auxilia niſi p̃cederẽt eũ arma ceperũt:& circũſtãtes aulã obſidionis mõ:coacto exercitu parati regẽ conabant̃ opprimere.Ille ergo uidens populũ hoſtiliter ſe cũ armis inuadere:colligẽs cõductos & ab ionatha tranſmiſſos iudeos:cũ ãtiochenis confligit:quoꝝ uim nõ ferẽs uincit̃.Videntes aũt iudei ſic Antiochenos atrociter expugnantes: ſup palacii culmen aſcenderũt:unde illos uulnerãtes: ipſi quidẽ ꝓpter altitudinẽ tectoꝝ minie ledebãt̃ : illos uero celis ꝓſternebant quæ de ſupioribus ad inferiora iactabant:& ſic eos de ꝓximis domibus repulerũt.Deinde igne ſuppoſito:flãma totã ciuitatẽ ex lignis conſtructã tectorũ ſpiſſitudinẽ deuorauit.Antiocheni uero nequaquã ualẽtes extinguere ignẽ:ad fugã cõuerſi ſũt: & cum iudei de tecto ad tectũ deſilirẽt:& ita eos ꝓſequerent̃:ãmirabilẽ contigit fieri antiochẽſium depulſionem.Rex aũt ut uidit antiochenos filios ſuos:& uxores ſuas uelle ſaluare:quapropter & pugnã reliquiſſe:p anguſtas uias inuadit eos:& cõfligens cũ eis multos iterfecit:ita ut cogerentur armis ꝓiectis ſe demetrio. Qui ueniã eis ꝓ facinoribus cõceſſit:ſeditionẽq; cõpeſcuit. Donauit etiã iudeis partẽ prædæ.Cãm itẽ uictoriæ ſuæ factos eos ꝓſeſſus:gr̃as agẽs ionathæ ad hieroſolymã tranſmiſit:laudãs eũ ꝓ auxiliis deſtinatis.Poſt aũt maliuolus cõtra eũ extitit:ꝓmiſſioneſq; fraudauit:bellũq; minatus eſt:niſi cũcta redderet tributa:q̃ gẽs iudeoꝝ prioribus regibus ſyriæ ꝓſoluebat.Et hæc feciſſet:niſi trifon impetum eius ꝓhibuiſſet: & apparatũ eius cõtra ionathan:erga ſuas uertiſſet curas.Reuerſus enĩ trifon ex arabia cũ puero antiocho: imponit ei q̃uis adoleſcenti diadema.Cunq; oẽs milites tranſiſſent ad eũ:demetriũ deſerentes:bellũ contra demetriũ ꝓducit:& cõfligens cũ eo uictoriã obtinuit:& elephantos cũ ãtiochenſiũ ciuitate ſubiecit.Demetrius uero uictus ad ciliciã receſſit.Antiochus aũt legatos ad ionathan deſtinãs & litteras:amicũ eũ ſibi parauit:& principatũ ſacerdotii cõfirmauit & q̃tuor ꝓuincias quæ terræ iudeoꝝ additæ fuerant:inſup & aurea uaſa uel pocula:& purpureã ueſtẽ ei tranſmiſit : hiſq; oĩbus ei uti ꝓmiſit:&fibulã aureã ei donauit:primũq; amicũ ſuũ uocauit.Symonẽ aũt fratrẽ eius ducẽ ſup oẽm militiam a regione tiri uſq; ad egyptũ conſtituit.Ionathas ergo de donationibus antiochi gauiſus mittens ad eũ: & ad trifonẽ legatos:amicũ ſe eis ꝓfeſſus eſt : & pugnare cũ eo contra demetriũ inſinuans ꝓ p̃miis laboꝝ non parua mala a demetrio ſe eſſe ppeſſum. Concedẽte igit̃ antiocho a ſyria uel phenice ut cõgregaret exercitũ:quatenus cũ ducibus demetrii confligeret: ſtatim ad ciuitates exiit. Quæ cũ eũ ſplendidiſſime ſuſcepiſſent:exercitũ dare nõ diſtulerũt. Veniens aũt ad aſcalonã ciuitatẽ:& munificenter cũ donis ſibi occurrentibus:hoſtipſos petebat : & unamquãq; humilis ſyriæ ciuitatẽ a demetrio deſiſtentẽ ad partes antiochi trãſire: ac ſecũ bellũ ꝓducere ꝓ ultione demetrii:ex his quæ quondẽ in eis peccaſſet:eſſe dicens dignas occaſiones ꝓ quas hæc cogitare deberent.Cunq; flexiſſet ciuitates auxiliũ antiocho mittere : ꝓuenit ad gazã: ſperans ſe & hoꝝ fidẽ ad antiochũ cõuertere. Multum uero præter qđ ſperauerat aliter gazeos inuenit:qui duriſſima obiectione nõ eũ ſuſcipe:nec demetriũ relinq̃re decreuerũt.Quo dũ ionathas cõcitatus eſſet ad obſeſſionẽ eoꝝ & afflictionẽ ꝓuinciæ paratꝫ.Nam partẽ militiæ circa gazam diſponẽs: cũ reliq̃ ipſe ꝑcurrẽs:cũcta prædabat uel incẽdebat.Quæ cũ uidiſſent gazei:nullũq; auxiliũ a demetrio ſibi ueniſſe cõſpicerẽt:& piculũ præſens : adiutoriũ uero lõge & incertũ eſſe utrũ uẽiret:optimũ eſſe decreuerũt:hũc dimittẽtes illi obedir̃.Faciẽtes igit̃ ad ionathã amicicias auxilia ꝓmiſerũt.Hoſtes enĩ ante maloꝝ ꝓpitiã utilitates non intelligũt ſuas ſed cũ in malis fuerint cõſtituti:tũc mẽte ꝓcipiũt & agũt:q̃ nihil leſi facere debuerũt.Ionathas cõſentiens eis de amicitiis:tolleſq; obſides ad hieroſolymã trãſmiſit ipſe uero totã ꝓuinciã ꝑcurrit uſq; ad damaſcũ:dũ demetrii duces audiſſet ad cedeſſam cũ multa manu ueniſſe . Cedeſſa inter tirũ & galileã cõſiſtit.Nã hoc deſiderabãt duces demetrii:ut de ſyria eũ ad galileã traherẽt:putãtes minie eũ pati galileos ſibi ſubiectos affligi. Cũq; ionathas eis occurriſſet:ſymonẽ fratrẽ ĩ iudea ducẽ reliqt. Qui multũ exercitũ de ꝓuincia cõgregãs:bethurã obſedebat:locũ iudeæ munitiſſimũ: nã tenebat eã demetrii cuſtodia:ſicut & prius a nobis demõſtratũ ẽ.Vt ergo aggerẽ cõpoſuiſſe ſymonẽ uiderunt:& machinamẽta cõſtituiſſe:multaq; uiſũ ĩduſtria cõtra bethſuræ obſidionẽ:timuerũt cuſtodes ne capto loco interirent:& mittentes ad ſymonẽ:petebãt fidẽ accipe:ne quid ab eo peſſimũ paterent̃ Qui cũ fidẽ dediſſet:illos quidẽ de ciuitate tulit:ſuãq; cuſtodiã ibi cõſtituit.Ionathas itaq; exiens a galilea ab aquis quæ gemniſaron dicunt̃.nã ibi ſua caſtra poſuerat:ad campũ qui dicit̃ aſor ꝓuenit:neſciens illic hoſtes exiſtere.Demetrii uero duces cũ ante unũ diẽ cognouiſſent cõtra ſe ionathan uenire:inſidias ei ꝓ mõtẽ collocauerũt:ipſiq; cũ electis militibus ĩ cãpo ei occurrerũt.Quos cũ uidiſſet ionathas ad pugnã paratos:hortabat̃ ſuos.Illi uero q̃ a demetrii ducibus ꝓ inſidias erant locati:a retro iudeos inuadũt.Qui cũ timerẽt ne in medio capti pirent:

ad fugam ſe dederunt. Et ibi quidē omnes reliquerūt ionathan: pauci uero cū eo numero quinquaginta remanſerunt: & mathathias ſalomoni: & iudas calfi: qui duces erāt totius exercitus. Hi audacter & inſpate ſup inimicos irruētes: atrociter eos fugauerūt. Tūc uero milites ionathæ qui diſceſſerant: ut uiderunt hoſtes ad fugā uerſos congregati pſequebant eos: & hoc fecerūt uſq; ad cedeſſam: quo caſtra hoſtiū erant. Victor igitur ionathas ī illa pugna refulſit: duo milia ꝓſternēs inimicorum: & ad hieroſolymā reuerſus eſt. Qui cū uidiſſet oīa ſibi dei prouidentia ſecūdū ſuā accedere uoluntatē: legatos romā deſtinauit: reuocare cupiens olim cū gente iudeoꝝ amicicias celebratas: ſuiſq; legatis p̄cepit: ut redeuntes ab Ytalia: p ſparciatas tranſirent: quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cū romā ueniſſent: & īgreſſi ad ſenatū: mādata pricipis ſacerdotū ionathæ dixiſſent: q; eos mitteret amicicias renouare: quæ prius p ſenatum de iudeoꝝ amicitiis fuiſſent ſtatutæ: Senatus dedit eis reportandas epiſtolas ad oēs alīæ reges: & magiſtratus ciuitatū: q̄tenus p eos illeſi ad propria remearent. Reuertens aūt ad ſparciatas uenerunt: & epiſtolas ionathæ eis porrexerunt: cuius exemplū hmōi fuerat. Ionathas princeps ſacerdotū gentis iudeoꝝ: uel curia & collegiū ſacerdotū: p̄ſidibus & ſenatui: & populo lacedemoniorū ſaluté. Si ſalus uobis publica uel priuata bene procedit: ſic eſt ut uolumus: ſalui aūt ſumus & nos. In prioribus tamen t̄poribus epiſtola noſtro principi ſacerdotū oniæ a uīo rege areo: & ab omni populo miſſa eſt de ueſtra ſimul & noſtra cognatiōe: cuius exemplū ſubiacet epiſtolæ: quam quidē libenter ſuſcipimus & populo & areo fautores facti ſumus: nō egētes huius rei approbatiōe: quia p ſacras nr̄as litteras hoc eſſe credimus. Initio ergo recognitiōis non credidimus nos primi facere: ne præripe uideremur ueſtrā gloriā. Multo uero trāſacto t̄pore: ex quo familiaritas cōmunis extitit: in ſacris & conſtitutis diebus deū pro uīa ſalute uel uictoria ſacrificiis dep̄camur: & cū multa nos circūſteteriſſent bella p auariciā uicinoꝝ nec uobis nec aliis ꝓpinqs moleſtos nos eſſe decreuimus. Poſtq̄ aūt hoſtes expugnauimus: legatos ad romanos tranſmiſimus: numeniū antiochi: & antipatrū iaſonis: ſenatorio apud nos ſeptos honore: quibus dedimus etiā ad uos epiſtolā: q̄tenus renouent uobiſcū cognationē. Bene igitur facitis ſi & uos reſcripſeritis & māducaueritis ſiquid forſitan īdigetis minīe dubitātes: nos erga ueſtrū affectū impigros exiſtere. Lacedemonii uero libenter legatos ſuſcipiūt: & cōponētes pacta cū eis de amicitiis dimiſerunt. Eodem t̄pe tres hereſes iudeoꝝ fuerant: quæ de rebus humanis diuerſa credebant: quarum una phariſea dicebat: altera ſadducea: tertia eſſenoꝝ. Igitur phariſei dicebāt: fata non oīa: ſed aliqua gubernare: altera uero q̄ accidunt p ſe cōſiſtere: genus aūt eſſenoꝝ oīa ſub fato eſſe cōfirmat: & nihil eſſe: qđ hoībus nō illius decreto ꝓueniat. Sadducei fatū quidē nihil eſſe eſtimant: neq; p eū humana cōcludi: ſed oīa noſtræ ſupponūt poteſtati: bonorūq; noſipſos autores fatētur: & peiora p noſtrā elegi demētiā. Sed de his quidē certius ī ſecūdo hiſtoriæ iudaicæ libro demōſtrauimus. Demetrii aūt duces cū uellent pugnā ī qua uicti ſunt reſtaurare: ampliores priori exercitu uires congregantes: cōtra ionathan uenerūt. Qui cū audiſſet hoc: citius eis ad anathetidinē occurrit: neq; tardare decreuit: uſq; quo ingrederent iudeā: caſtraq; diſponēs nō longius ab hoſtibus q̄nquaginta ſtadiis: mittit ſpeculatores qui caſtra deberent oſtiū pſcrutari. Cunq; oīa enūciaſſent: & aliquos nocte cœpiſſent: qui aduerſarios ſupuenturos indicabāt: cuſtodias extra diſpoſuit: & exercitum p totā noctē armatū habebat: præcepitq; ut forti animo eſſent: & ſi oporteret etiā nocte pugnarēt: ne repētino īpetu turbarent. Demetrii uero duces cū audiſſent ionathan cognouiſſe ſuū conſiliū: pturbati q; inimici manifeſtati fuiſſent: nullomō ualebant p inſidias eos inuadere. ex eo q; ſe credebant nō eſſe pares ionathæ. Nam militibus fugā meditati ſunt: multaq; faciētes incendia diſceſſerunt: ita ut hæc uidentes iudei: putarent eos eſſe manſuros. Ionathas aūt cū ad caſtra eorum mane ueniſſet: inuenit ea deſerta. Cunq; intellexiſſet eos fugiſſe pſequebatur: quos nullatenus ualuit cōprehendere. Nam iam libeꝝ alias ligerum noīe fluuium tranſierant. Vnde reuerſus ad arabiam: nabutheos expugnabat: multāq; eoꝝ prædam ābigens: captiuoſq; duces: puenit ad damaſcum: ubi omnia ille repoſuit. Per idē t̄pus frater eius ſymō oēm peragrās iudeā & paleſtinā: uſq; ad aſcalonam muniuit caſtella. Quæ edificiis & cuſtodiis tuta feciſſet: ad ioppē puenit: & occupans eam: magnam introduxit ibi cuſtodiam. Nam audierat ioppenſes uelle ducibus demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo poſtquam ionathas & ſymon tractauerunt: ad hieroſolymam ſunt reuerſi. Cunq; omnem populum ad templum congregaſſent: ſuadebant muros hieroſolymorum refabricandos: & dirutam partem muri templi reconſtruendam altiſq; turribus muniendam: necnon & in media ciuitate alium edificare murum: ut cuſtodibus arcis alimē torum copia negaretur: inſuper etiam caſtella quæ ſunt in prouincia facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propoſitis conſenſiſſet: ipſe quidē menia ciuitatis edificabat: ſymonem uero miſit prouiciam communire. Demetrius aūt tranſiens ad meſopotamiā ꝓuenit.

Quã cum uellet cum babilone & ſuperioribus ꝓuinciis obtinere: ut exinde occaſiones de toto acciperet imperio:tunc græci uel macedoniam habitantes ut eis prope modum cõueniret legationem ad eũ miſerũt:promittentes ei ſubuenire ſi ad illos tranſiret:& tradere ſe:uel expugnare cum eo regem parthorum arſacen.Qua ſpe ſubito egreditur ad eos:ut ſi parthos deuinceret:uireſq; reſumeret:regem triſoné poſtea debellaret:longeq; eum a ſyria pelleret.Quem cum prono ſuſcepiſſent animo prouinciales:multos congregaſſet uiros:bellũq; & militiam omné aduerſus arſacen produxiſſet ipſe uiuus capitur.ſicut alibi iam retulimus.

Capitulũ.lX.

Riſon auté cum morte demetrii cognouiſſet:pfidus antiocho cœpit exiſtere.Inſidiabatur enim:qualiter eum interficiens:ipſe regnũ teneret. Impediebant uero impetũ eius & uoluntaté amiciciæ ionathæ:quas cũ antiocho habebat.Vnde primũ ionathã ſtatuit occidere:& tunc aduerſus antiochũ accedere.Fraudibus ergo uel dolo cogitãs ionathan conſumere:ad bethſuram ab antiochia uenit:quam græci ſcitopolim appellãt: ubi cũ electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit:putans ad bellum eum ueniſſe. Trifon uero cum ionathan uidiſſet ad pugnam paratũ:donis eũ pacauit:ſuiſq; ducibus ut ionathæ obediret præcepit:ꝓ hæc fidem ſuam uolens confirmare:cunctamq; ſuſpitioné depellere: quatenus confidentem:& incautum:nihilq; preuidentem caperet:& perſuaſit ei ut exercitum dimitteret: qué fruſtra dicebat eſſe fatigatum ab eo:nequaquam bello exiſtente:& undiq; pacẽ rebus habẽtibus: ſed tenere paucos:& ptolomaidam ſimul uenire ſupplicabat:nam tradere ei ciuitatem: & omnẽ prouintiæ moderationem:ſe ueniſſe profitebatur.Ionathas ergo nihil mali ſuſpicatus: ſed uera fide uel uoluntate triſoné hæc ſuadere credens:exercitum dimiſit:tria milia ſecum ſola tenens. Ex quibus in galilea duo milia relinquens:cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triſonem comitatus ſuperuenit.Vt uero intrauit ptolomaidam: portas ſtatim ciues ſeruauerũt:ſecũdum q̃ eis a triſone erat præceptum:& ionathan uiuum capientes: omnes qui cum eo erant interemerunt.Miſit quoq; triſon ilico ad galileam:qui relicto duo milia interficerent. Sed hi cum fama preueniente captionem ionathæ comperiſſent:antequã uenirent a triſone miſſi armis circundati prouincia proceſſerunt.Tunc ſatellites triſonis cum uidiſſent eos pro anima decertare: nullam eis moleſtiam inferentes:ad triſonem reuertuntur. Hieroſolymitæ autem cũ audiſſent ionathan captum:& cum eo milites periſſe:flebãt illius interitũ:& ſumma de ipſo queſtio apud omnes fiebat:magnuſq; timor eos inuadens:cõtriſtabat ne eis uirtute uel prouidentia ionathæ priuatis:uicinæ gentes inimicæ:& propter ionathæ mortem iniquitate:contra ſe bellum conſtituerent:& ad mortis pericula peruenirent:quæ ſicut ſuſpicabant euenerunt.Nam gentes morté ionathæ cũ audiſſent:cõtra iudeos bellare cœperunt tanquã indigentes duce.Triſon ergo exercitum multum congregans:ad iudeã aſcendere ſtatuit:ut hieroſolymã debellaret.Symon autem uidés hieroſolymitas metuentes:cœpit eos alloquio cõfirmare quatenus forti animo eſſent:nec ptimeſcerent triſone ſupueniente.Et conuocans in templo populũ alacrioré eum ſuis uerbis effecit:híc allocutionis initiũ ſumens.Pro ueſtra inquit libertate o uiri iudei me dudũ cum patre uel fratribus mori ꝓpatum:quis ignoretur?Siquidé exempla mihi plurima nõ deſunt.Mori eí pro legibus uel patria religione noſtram familiã nullus timor inuadit:qui hanc uoluntatem ab anía noſtra poſſit eiicere:ſed introducat magis deſideriũ uitæ:uel gloriæ.Quapropter nõ uti indigẽtes duce magno qui laborare:uel pati ꝓ uobis recuſet:ſequimini me ꝓno aío ubicũq; ꝓduxero: nec enĩ melior meis fratribus exiſto ut meæ pcã aíæ:neq; peior:ut qđ illis uiſũ é optimũ ꝓ príis interfici legibus:uel ꝓ dei religione deuité:ſed í quibus me oportet ꝓpriũ illis fratré oſtẽdere:in his me demõſtrabo cõſimilé.Cõfido eí í deo ultioné ab inimicis expeteř:uoſq; oés cũ uxoribus uel filiis ab eoꝝ uiolentia liberare:téplũq; incolome cũ dei auxilio reſeruare.Nam uideo gentes contẽſiſſe uos:tanq̃ ducé nõ habétes:bellaq; ꝓpaſſe.Cú hæc ſymõ uerba ad plebé feciſſet:cõfeſtim depulſo populus aís metu:audaciã ſumpſit:deſperáſq; ad ſpé boná repére mutatus é:& unanimiter exclamauit nutu dei eſſe ſymoné ducé & iudæ uel ionatæ fratré principatũ tenere dignũ: ſe quoq; oíbus eius p̃ceptis obſecutuꝝ ꝓmittés:ducis ei cõtulit dignitaté.Tunc ſymon cõgregans oés ſui exercitus bellatores feſtinauit ciuitatis muros recõſtrueř:turribuſq; altis & fortibus eam munire.Deſtinauit etiã ionathá quẽdã aícũ ſuũ: filium abſalomi cũ militibus ad ioppé: imperãs habitatores eius eiicere:ná timebat ne ciuitaté traderét triſoni:ipſe uero hieroſolymam tuebať. Triſon aũt exiens ab ptolomaide cũ multo exercitu ad iudeã uenit:ionathan ligatũ ducens.Cui ſymon occurrit ad iadã ciuitaté:q̃ ſup monté iacet:unde etiã iudeæ campi pateſcũt. Cũ uero triſon a iudeis audiſſet:ducẽ ſymoné cõſtitutũ:direxit ad eũ:fraudibus uel dolo cupiés hũc quoq; circũuenire:iubetq; ei ſi uellet fratrem ionathan redimere: ut mitteret argenti talenta centum:

duoſq; filios ionathæ quatenus fides illi haberetur poſt dimiſſionem: ne iudeam in ſua ditione redigeret:quia & tunc non pro alia re:niſi pro debito uectigaliũ eum ſe ligaſſe confixerat. Tum ſymon intelligens artem trifonis:quia ſi & argentum mitteret:ille tamen fratré eius minie laxaret:ſed & filios eius hoſti tradi fruſtra cognoſcens:tamé territus ne a populo accuſaretur: ſe cám fraternæ necis extitiſſe:q; non pecunias:nec filios pro ipſo contraderet:colligens exercitũ mandata trifonis indicauit dicens:q; hæc dolo uel inſidiis plena ſint:tamen optabilius eſſe pecunias: ſed & filios eius tranſmittere:q̃ propoſitis a trifone nõ obediés:putaretur nõ uelle fratrẽ abſolui: initoq; cum ſuis ſymon tractatu:filios ionathæ pecuniaſq; trãſmiſit. Quas trifon cũ accepiſſet: nec fidem ſeruare:nec ionathan abſoluere uoluit:ſed mox exercitũ colligés: ad ꝓpria remeauit: ordinatoq; itinere ꝑ idumeã ad hieroſolymã aſcendere cupiens:uenit ad dorã ciuitatẽ idumeæ. Precedebat uero cũ exercitu ſymon:caſtra cõtra eũ ſp diſponés. Quod cognoſcentes hii q̃ í arce erant hieroſolymitana ad trifonẽ dirigunt:rogantes eũ ad ſe ocius properare:quatenus aliméta eis ꝓberet. Ille ergo ꝑ noctẽ illã eqtatũ parauit:quaſi hieroſolymã aſcenſurus ſed niue uehemẽti ea nocte cadente:iter inuiũ repit equis uel peditibus ſuis. Qua cã obſtante:nequiuit ad hieroſolymam trifon aſcendere:ſed reuertens ad cirié:& prope galaditiden ingreſſus:ionathan ibi ꝓpimi uel ſepeliri iuſſit:& ita ad antiochiã puenit. Symon aũt ab iaſca ciuitate tráſferés oſſa fratris ſepeliit in patria ſua: luctũ maxium oi ſup eũ populo faciẽte. Tunc ſymon ingẽs mauſoleũ fabricás: patri ſuo:fratribuſq; ſepulturam ex albo & polito lapide conſtruxit:opus mirabile: cõſpicuumq; faciens:cuius & portã undiq; colũnis ſuſtentátibus ex uno lapide uiſu mirabilem ſtatuit: íſup & piramidas ſeptẽ parentibus:uel unicuiq; germanoꝝ ſingulas ſuppoſuit:magnitudine uel decore lucentes:q̃ hactenus ſeruanť. De ſepultura quidé ionathæ:& de edificatione monumẽtoꝝ:hoc ſtudiũ ſymonis agnouimus. Defunctus ergo eſt ionathas:principatũ agens ſacerdotii:perq; ános quatuor gentẽ continuit iudeoꝝ. Et de labore quidé mortis eius in mutuis documentis:publiciſq; monimentis primi anni ſymonis benefactoris:& iudeoꝝ principis ſcriptũ eſt. Itaq; iudei feliciter aduerſarios uicinos ſupauerunt:cũ ſymon gazaram ciuitatẽ:uel ioppen:uel iamniã deuaſtaret:arcéq; hieroſolymoꝝ deponeret:ne forte inimicis refugiũ eſſet:unde ꝓcurrétes ledere eos poſſent. Quod cũ feciſſet:optimũ & utile putauit etiã mõtẽ ſup quẽ arxs cõſtituta erat deſtrueř. Quo multitudo cũctiq; ingreſſi:monté deſtruebant:& nec die nec nocte ceſſantes ꝑ tres annos: depoſuerunt eum ad ſolũ:campumq; planiſſimũ fecerunt: ita ut eminentius templũ excelleret: arce uel monte depoſitis. Ea quæ temporibus ſymonis geſta ſunt:hunc continet modum.

Capitulum.X.

Oſt captiuitatẽ demetrii: nõ multo poſt alexandri filiũ antiochũ qui theos noíabať: trifon interemit tutor eius quarto impii eius anno:amicos aũt & familiares ſuos ad milites tranſmiſit:& multas dare pecunias pollicetur:ſi eũ regẽ ordinarẽt. Nam deme triũ a ꝓribus captũ nũciabat reneri:frẽm uero eius antiochũ ſi principatũ optineret: multa peſſima eis factuꝝ eẽ dicebat:dũ ꝓditioné eoꝝ ulciſcereť. Qui cũ ſpaſſent affluétia pecuniarum ſub regno trifonis frui:principé eũ conſtituũt. Trifon ergo ut regni inſignia ſuſcepit: cõtinuo nequitiã ſuã patefecit:& innotuit oíbus:qa q; priuatus humiliter multitudini obſeqbatur:non hoc uoluntate bona:ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtq̃ uero regnũ adeptus eſt:exués ſe ſimulationé uerus trifon apparuit:cœpitq; potius extraneos q̃ clientes diligere. Pro q̃ re exercitus eius recedens ab eo ad cleopatrã demetrii uxoré contulit ſe:quæ tũc in ſeleutia cũ filiis erat concluſa. Errantẽ uero fratré demetrii átiochũ:qui ſother alias pius dicebatur:nullaq; ciuitate eũ admittẽte trifonis timore:mittit cleopatra:ad ſuas enĩ nuptias:& ad impiũ inuitás. Quem ad hoc inuitauit ſuadentibus amicis:& timore uolentibus trifoni ciuitatem ſeleuciã aperire.

Capitulum.XI.

Vmq; intraſſet ſeleuciã antiochus:& fortitudo eius ꝑ ſingulos dies creſceret:exiit pugnaturus cõtra trifonẽ. Quẽ uincés:a ſupiore ſyria repulit ad phenicẽ:& í dorã caſtello munito cõcluſũ obſidebat:mittitq; ad ſymonẽ pricipẽ ſacerdotũ iudeoꝝ legatos ꝑ amicitiis uel auxiliis. Qui cũ libenter petitionẽ ſuſcepiſſet:pecunias multas cũ alimẽtis:militibus dorã obſidẽtibus large ꝓbuit:ut átiochus eũ íter neceſſarios aícos pauco tpe pateret. Ná trifon dũ a caſtello dora ad apamiã fugeret:captus í ea cõcluſiõe pemptus eſt:tertio ſui regni anno.

Capitulum.XII.

Ed átiochus auaritia uel prauitate ſua ſymonis obliuionẽ una cũ miſtratis pecuniis & alimentis cõcepit:uireſq; militares cuidã cédebeo amico tradés:ad depcationé iudeæ captiuitatéq; ſymõis miſit. Sed cũ ſymon audiſſet antiochi ꝓuaricationé licet ſenex eſſet:tamé eo q; nihil ab antiocho iuſtũ fieriuidebat:cõcitatus ad audaciã ſup ætatẽ

ſuam iuuenilē fortitudinē accepit:& diſpoſuit quidē filios cū bellicoſima pte militū ipſe uero p aliā ptem militū cū reliquis uiribus prexit ad bellū:multoſq; in ualibus mōtiū ad inſidias. locabat:nulluſq; conatus eius euaſit:ſed oēm hoſtiū uincēs exercitū:ī pace reliquā uitā agebat. Nam & ipſe cum romanis de auxiliis cōpoſuerat. Cap.XIII.

Gitur annis octo pricipatū ſacerdotii iudeoꝝ regēs:moriť in cōuiuio p inſidias ptolomei generi:& uxoré eius cū duobus filiis capiens:& uinctos habens:miſit:ut tertiū ioānē qui & hircanus uocabať apphēderet. Quod cū ſenſiſſet iuuenis:euaſit piculū: & ad ciuitatē feſtinauit:cōfidēs de populo ꝓpter pris ſui beneficia: ptolomeiq; odiū. Properanté uero p aliā portā ptolomeū intrare:populus expulit:ná hircanū receperat. Hinc ptolomeus ad aliquod caſtellum noīe dagō in hiericho diſceſſit. Cap.XIIII.

Ccipiēs aūt paternū pricipatū hircanus deū hoſtiis placauit: & ita cōtra ptolomei militiā ꝓduxit exercitū. Et cū ad locū pueniſſet:in aliis oībus hoſtē circūueniēs ꝓualebat:uicebať tamē matris & fratrū amore:quos ſup muꝝ ptolomeus trahens in conſpectu eius torqbat:& ꝑcipitare minabať ſi nō ab obſidione diſcederet. Hircanus aūt quātū remitteret de obſidionis induſtria:tantū cariſſimis putabat offerre ſubſidia:nedū male paterenť:eius crudelitati reputareť. Mater aūt ꝓtēdēs manus petebat:ne ꝓp eos differret: ſed multomagis īpetu caſtellū inuaderet:inimicoq; ſuæ ptāti ſubacto:ꝓ cariſſimoꝝ tormētis redderet retributionē:ſibi quoq; eſtimās hoc eſſe utiliꝰ ſi p ſuā morté hoſtes atrocius depirét. Hircanū ergo petitionibus matris incēſū:caſtellū capiēdi furor tenebat. Rurſus uero cū uidiſſet matrem cedi uel diſſipari ſoluebať: & ꝓ ingeſtis matri tormētis:imperū deponebat obſidionis:taliq; neceſſitate obſidionis alias obſedendi ꝓtractus ſeptimū ānū expleuit:in quo ſp iudei uacant. Nam p ſeptē hunc obſeruāt:ſicut in ſeptis diebus. Quapropter ptolomeus a bello ſolutus:occidit matré & fratres hircani:& fugit ad zenoné q cotilas appellabať:ī philadelphia tyrānidē exercētem. Cap.XV.

Ntiochus aūt infeſtus ſymoni de iteritu ſui exercitus:cōtra iudeā acceſſit quarto āno ſui imperii:primo uero hircani:olīpiade centeſima ſexageſimaſecūda. Cūq; deuaſtaſſet ꝓuinciā:hircanū in ciuitate incluſit:quā ſeptē aciebus circūdedit:nihil tamē ꝓficiebat:ꝓpter muroꝝ munimia:& ꝓpter obſeſſoꝝ uirtutē:necnō & aquaꝝ ꝛopiā:quapropter ſictitatē domabať. In ꝑte uero planiſſima turres ſtatuit celſiores:numero cētū tres:tecta unaquaq; habēte ſup q̄s militares ordines diſpoſuit:multoſq; quotidie labores cōgreſſus inferebat:foſſamq; latā & altiſſimā cōſtruēs:muros ciuitatis depoſuit. Iudei ergo multas incurſiones contra moliebanť:& ſiq̄dē incautos aduerſarios inueniſſent:peſſime eos cōterebāt ſi uero p̄ſentes eſſe alias præſenſiſſe eos cognoſcerent:innocui rediebāt. Vt uero noxiā multitudinē intra ciuitatem hircanus attendit cōſumēdis citius neceſſariis:nihilq; populo ꝓdeſſe cōſpexit inutilem eius ptē ſecernēs foras ciuitatē emiſit:q̄ uero bellicoſa & fortis erat:hanc tantū tenuit alias retinuit. Antiochus aūt ꝓiectos egredi uetabat. Qui dū inter muros errarent:ſeuiſſimis tormentis miſerabiliter aīas exalabant. Cū uero feſti dies tabernaculoꝝ ueniſſent:miſerati eos ītra ciuitatē denuo receperūt. Hircanus itaq; ad ātiochū legatos direxit:petens indutias ſeptē dieꝝ:ꝓpter feſtiuitatē deiq; ſupplicationē. Qui cū audiſſet:reſpondit legatis. Immolate. Necnō etiā ad ſacrificium magnificētiſſimū deſtinauit thaurū:cornibus inauratis & pocula plena oībus aromatibus aurea uel argentea:qđ ſacrificiū adductū ſuſceperūt:qui āte portas ſtabāt & ad templū duxerūt. Antiochus aūt iſte exercitui melius antiocho epiſane claruit: ná ille capiēs ciuitatē: porcos ſup ará īmolauerat:& ius carniū p totū tēplū ſparſerat:etiā leges iudeoꝝ:paternāq; religionē cōfuderat:ꝓpter q̄ gens rebellauit:& minīe recōciliari paſſa eſt:hūc uero antiochū ꝓpter pietatē religionis:oēs piū uocauerūt:laudātq; modeſtiā eius. Hircanus etiam aīaduertens ſtudiū ipſius erga deū:petiuit enī ut patriā eis cōuerſationē reſtitueret. Qui cū refutaſſet peſſimū cōſiliū:ſuadētiū gentē cape legibus diſſonātē:ad oēm pietatē flexus:legatis reſpōdit:ſi traderēt arma:ꝑēq; tributorū ioppe aliarūq; ciuitatū circa iudeā exiſtētiū ſolueret:& cuſtodias ī ciuitate ſuſciperūt:cōfirmans pactū:finiret bellū. Iudei uero oīa pferre præter cuſtodiā cōſentiebāt:quā non ꝓpter aliud niſi ꝓ diſſimili conuerſatione recuſabāt:ꝓ cuſtodia tamē obſides dare ꝓfitebāť:& talēta argēti quingenta:ex q̄bus ſtatī trecenta cū obſidibus obtulerūt:inter quos erat & frater hircani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex ātiochus & coronā ciuitatis depoſuiſſet:obſidioné ſoluēs diſceſſit. Hircanus uero ſepulchrū dauid apiens:qui multo ditior quondā regibus fuit:tria milia talenta pecuniaꝝ exinde ꝓtulit:ex q̄bus primus iudeoꝝ cœpit pegrinos alere. Cōpoſuit etiā cū ātiocho amicicias ſuſcipienſq; eū intra ciuitatē:munificenter habūdeq; militibus oīa neceſſaria miniſtrabat. Cūq; exercitū antiochus contra parthos duceret:cū eo hircanus egreſſus eſt. De his eſt teſtis Nicolaus

damaſcenus:ſic ī hiſtoria docens. Tropheū ſiſtēs ātiochus iuxta fluuiū licū:ubi uicerat ī dathim parthoꝝ ducē:ibi duobus diebus remoratus eſt:petente hircano iudeo:propter aliquā patriam iudeoꝝ celebrationē:in qua non erat legitimū eos proficiſci. Et quidem hæc non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatū inſtabat:in q̄ minime licet nobis uel ī ſabbatis uel ī feſto die uiā cōficere. Tunc enī antiochus cū arſace pthoꝝ rege cōfligens: & multū pdens exercitum interiit. In regno aūt ſyriæ frater eius demetrius ſuccedit:arſace eū a captiuitate ſoluente eo tempore quo antiochus pthoꝝ terram ingreſſus eſt:ſicut prius demonſtratum eſt.

Capitulum.XVI.

Ircanus uero Antiochi morte cognita:ſtatim ad ſyriæ ciuitates expeditionē pauit:arbitratus ſpatos eas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire: qđ etiā euenit. Ná medabá cū multū exercitus eius laboraſſet:ſexto menſe capit:poſt etiā ſamogam: uel illas quæ uicinæ fuerunt:necnō etiam ſicimā:garizim: gentēq; cutheoꝝ q̄ tēplū edificatū ad ſimilitudinem hieroſolymitani poſſidebat:quod alexandri mádato ſanaballath dux condidit: propter manaſſen ſuum geneꝝ:fratrē iaddo alias iaddus principis ſacerdotū: ſicut ſuperius ītimauimus. Contigit uero templū hoc dirui poſt annos ducentos. Hircanus ergo ciuitates idumeæ aboracū:mariſſam:cunctoſq; cū domuiſſet idumeos pmiſit eis prouinciā habitare:ſi circūciderētur:legibuſq; iudaicis uterentur. Qui deſiderio patriæ terræ circūciſionē & aliā conuerſationē iudeoꝝ ptulerunt:ideoq; ex illo tpe coeperūt eſſe iudei. Quo facto:hircanus priceps ſacerdotū ſocietatē romanoꝝ renouare cupiens legationē ad ipſos direxit. Cūq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet:eōpoſuit amicicias hoc mō. Fannius marci filius:conſul:ſenatū oēm octauo idus februarias:in campū iuſſit cōuenire:p̄ſente luceo manlio:lucii mentinii filio:& gaio ſempronio falernæ filio:pp hoc qđ legati iudeoꝝ petiuerūt: ſymō filius doſithei:& appollonius alexādri:& diodoriis iaſonis:uiri optimi a populo iudeoꝝ deſtinati:de ſocietate uel auxiliis exhibēdis: quā cū romanis de publicis rebus habuerūt ut ioppe:& portus:& zora uel fontes:& ciuitates:inſup & uillas q̄s ātiochus pugnās cōtra ſenatuſconſultū tenuit reſtituātur:& q̄tenus nec regii milites p terrā eoꝝ cū ſubiecti ſint tranſeant ut etiā illa quæ p antiochū geſta ſunt:cōtra ſenatuſcōſultū cenſeantur:& legatos mittant:q̄tenus recipiant quæ ab antiocho ablata ſunt:& prouiciā eſtimēt uaſtatā:utq; eis ad reges & populos liberos litteræ daréť:q̄tenus ad ꝑpriā domū illeſi reuerterēť. Placuit igitur amicicias & auxilia cū hoibus bonis:& a bono populo uel amico tranſmiſſis eſſe renouandas. De rebus autē ablatis reſponderūt conſulares:cū a ſuis negociis ſenatus uacauerit: feſtinabit impoſteꝝ nullā in eos iniquitatē ab aliquo fieri:decernentes dare conſulē fanniū publicas pecunias expendendas:dū ad patriā remearent. Et fannius quidē legatos iudeoꝝ remittit: pecunias publicas eis p̄ſtans ex ſenatuſconſultu:p quod debuiſſent cū tutela ad ſuā redire patriā. In his quidē priceps ſacerdotū hircanus erat. Interea rex demetrius cū exercitū aduerſus hircanū colligeret:nec tēpus ei:nec occaſio data eſt:cū milites:& ſyri maliciā eius abhorrerēt:& p legationem peterēt ptolomeum fiſconē cognominatū:q̄tenus de genere ſeleucii tranſmitteret eis:qui deberet accipere pricipatū. Ptolomeus aūt cū alexandro zebenna exercitū mittens:pugnaq; cōmiſſa:demetrius ſuperatur. Qui dū fugeret ad cleopatrā ſuam uxorē in ptolomaide: ab ea non ſuſceptus:tirum recedens:tentus:multaq; paſſus ab inimicis:interiit.

Capitulum.XVII.

Lexander aūt regnū accipiēs:& amiciciā cū hircano pricipe ſacerdotū cōponēs:iterato tandē tpe:expugnatus ab antiocho filio demetrii criſpi noīe occidit. Cūq; antiochus ſpiū ſyriæ tenuiſſet:cōtra iudeā exercitū deſtinare timuit. Audiēs uero germanū ſuū & ipſum noīe antiochū ex eadē mſe progenitū:multas uires cōtra ſe a cizico cōgregaſſe:eū intra ꝑuinciā ſtatuit expectare:q̄tenus obuius ſcurſionibus fratris ātiochi reſiſteret: qui cizicenus dicebať:q; ī illa ciuitate nutritus eſſet:filius aūt fuerat ātiochi q ſother nūcupabatur:& uitā bello parthico terminarat. Hic ét frater erat demetrii criſpi pris. Cōtigit uero ambos fratres unā uxorē cleopatrā duxiſſe quēadmodū & alibi retulimus. Cizicenus aūt antiochus ad ſyriā pueniēs:diu cū fratre bella cōmiſit. Interī hircanus omni tpe illo pace fruebať. Nam & ipſe poſt mortē ātiochi a macedonibus deſtitit:dū neq; ut aīcus:uel ſubiectus aliq̄d eis p̄buiſſet. Cuius res abunde creuerūt tēporibus alexandri zebēnei:& magis tūc quādo hi fratres cōtra ſe pugnabant. Ná dū bello occupati fuiſſent:hircanus iudeā cū licētia poſſidebat: multāq; pecuniaꝝ ſummā collegit:amboſq; iter ſe dimicātes cōtēnēs:expeditionē cōtra ſamariā ciuitatē ualde munitā produxit:de q̄ ſuo loco referā: qualiter ab herode ſit cōdita:& ſebaſte noīata. Accedens igiť ad eā ſtudioſe obſidebat: memor maloꝝ quæ ſamaritæ cōtra mariſſenos colonos & auxiliato-

res iudeoꝝ cõmiſerũt:obediẽtes ſyroꝝ regibus. Cum ergo mœnia undiq; circũdediſſet:duplici muro cincta ſtadiis octoginta:filios ſuos obſidioni præpoſuit:antigonũ & ariſtobolũ. Quibus imminentibus in tantã neceſſitatẽ famis ſamaritæ inciderunt:ut etiã illicita tangerẽt:& uocarẽt adiutorẽ antiochũ cizicenum. Qui ſtatim ueniẽs ad defenſionẽ:uiciſ ab ariſtobolo: fugatuſq; a fratribus:uſq; ad ſcitopolim currens:euaſit piculũ. Hi rurſus ad ſamaritas reuerſi: cõcludũt eos intra muꝝ:ut ſecundo neceſſitate coacti ſamaritæ:adiutorẽ uocarent antiochũ:qui dum a ptolomeo lathiro ſex milia uiros petiſſet quos ptolomeus iuita mr̃e direxit:nã necdum a pricipatu eum expulerat:primum p̃datorio modo inuadit hircani ꝓuinciã cum egyptiis: nõ audiens apte pugnã cõmittere. Nam uires ſuas ſciebat impares: ſed ſperãs populatione terræ cogere hircanũ a ſamariæ obſidione recedere. Cunq; multos milites pderet inſidiis circunuẽtos diſceſſit ad tripolim:callimandro & epicrati bellum iudaicum cõmittẽs. Callimander ergo aduerſariis fugam ſimulãtibus:& poſt reuerſis ſtatĩ cõſumiť:epicratis autẽ manifeſte pecuniis ſeductus: ſcitopolĩ cum uicinis locis ꝓdidit iudeis:ſamariæ uero obſidionẽ ſoluere non potuit. Igitur hircanus ſub anni concluſione capiens ciuitatẽ:non hoc ſolo cõtentus eſt:ſed totã deleuit ſamariã. Nam ſic eã uertit:ut uallũ magis quã ciuitatẽ fuiſſe illic quiſq; iudicaret. Mirabile tamen aliquid de pricipe ſacerdotum hircano dicit:quẽadmodum ei deus locutus eſt. Nam referũt illo die quo filii eius cum cizicẽo conflixerant:dum ipſe ĩ templo ſolus ſacerdos adoleret thura:audiſſe uocẽ q; filii eius uincerent antiochum. Qui cũ a templo ꝓceſſiſſet:hoc omni populo manifeſtũ fecit: qđ ita cõſtãter euenit. Hircanus quidẽ ĩ his degebat. Per idẽ uero tẽpus non ſolũ hieroſolymoꝝ iudei: ſed & ꝓuinciales & alexãdriũ habitantes:& egyptũ:& ciprum fœliciter agebant. Nam cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ lathiꝝ ſeditionẽ mouens:ordinauit duces chelchiã & ananiã filios oniæ:quẽ ſupius retulimus templũ edificaſſe in terra heliopolitana ad ſimilitudinẽ ſacrarii hieroſolymoꝝ. Cleopatra tamẽ cũ audiſſet his exercitũ:ſine ſententia eoꝝ nihil tractabat: ſicut teſtatus eſt ſtrabon capadocus:ita dicens. Nam plures & qui cũ eis deſcẽderũt:& quos poſtea cleopatra mittebat:in cipro ſtatim ad ptolomeũ tranſiebant:ſoli uero iudei qui oniæ dicebãť apud cleopatram ꝑmanſere reginã:propter chelchiã & ananiã. Hæc ſtrabon diſſeruit. Hircano autem inuidiam mouit apud iudeos fœlicitas: magis aũt phariſei. Nam mala eum uolebant pati:qui tantũ apud populũ ualebant:ut ſiquid contra regẽ & principẽ ſacerdotũ dixiſſent: facile crederetur. Diſcipulus tamen eoꝝ & hircanus fuerat:& nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuium uocaret:& amicabiliter paſceret:nimiſq; delectari uidiſſet:dicere cœpit. Scitis me uelle iuſte omnia agere:per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem: ſiquid me peccantẽ uideritis & recta uia deuiãtem:reuocate atq; corrigite. Qui dum ei teſtimonium præberent: omni uirtute ornatum eſſe lætatus eſt. Tum unus ex accumbentibus: eleazarus nomine maliuolus: & ſeditionibus gaudens quoniam inquit dixiſti:te uelle ueritatem cognoſcere: uis iuſtus eſſe:depone principatum ſacerdotii: & tantum ſufficiat tibi populi regere magiſtratum. Hircano uero cauſam conſulente: quapropter deponeret principatum: quoniam inquit audiuimus a ſenioribus captiuam fuiſſe matrem tuam ſub antiocho epiphane: quod falſum fuerat. Contra quem iritatus hircanus:omneſq; phariſei ualde indignabãtur. Tunc ionathas quidam de ſaduceorũ hereſi:quæ contraria phariſeis exiſtit:ualde hircano amicus:dicebat: ſcientibus omnibus phariſeis eleazarum blaſphemiam feciſſe: & hoc manifeſtum illi fieri poſſe ſi requireret illos: qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cunq; hircanus phariſeos interrogaſſet: qua iudicarent eum pœna meritum: non enim credo inquit cum ueſtra ſententia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorari uellent: dicebant ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna contumelia morte multari: & quia moleſti ſunt naturaliter ad tormenta phariſei ualde contriſtabatur: unde illorum ſententiam maledictiones eleazarum putabat ſibi feciſſe. Incitator uero ire eius ionathas flexit eũ: relictis phariſeis: ad ſaduceorum partẽ tranſire:ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret:cuſtodeſq; eorum puniret. Vnde ſummum ei uel filiis odium a multitudine concitatum eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare:quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent phariſei: quæ non ſunt inter moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; ſaduceorum gens has expulit: dicens illas debere tenere leges quæ cõſcriptæ ſunt:illas uero quæ a patribus traditæ fuiſſent minie cuſtodiri. Et de his multa queſtio:uel altercationes maxime fiebant:& ſaduceos copioſi uel diuites ſequebãtur: populares uero non eis obſequebanť:ſed phariſeos unanimiter adiuuabãt. De his tamẽ duabus hereſibus atq; aſſenoꝝ ĩ ſecũdo uolumĩe iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hircanus aũt poſt ſeditionẽ ſedatã ſœliciter uixit:& pricipatũ optĩe rexit ãnis trigĩtauno:defũctuſq; reliqt filios qnq: qui maxĩe alias maxĩs his tribus rebus dignus a deo iudicatus eſt: magiſtratu populi principatu

ſacerdotii: & predicatione prophetiæ. Nam deus cum eo erat: & futurorum præſentiam ei dona uit ita enim cognoſcebat & predicabat: ut etiã de duobus filiis prædiceret: q̃ rerum domini nõ diutius permanerent. Quorum interitum opere precium eſt narrare: quatenus ſentiamus: quã tum indigni fœlicitate patris fuiſſent. Capitulum. XVIII.

Efuncto enim patre: maior ariſtobolus magiſtratum ad regiam dignitatem trãſferre decreuit: primuſq; ſibi diadema impoſuit: poſt quadringentos octoginta & unum annos: & tres menſes: ex quo de captiuitate babilonica populus liberatus ad propria remeauit. Amans autem fratrem ſuum ſecundum antigonum: ſimili dignitate eum ordinauit: alios uero uinculis tenebat aſtrictos: incluſit etiam & matrem pro magiſtratu altricãtem: nam illam hircanus dominam eſſe reliquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus eſt: ut uinculis eam penuriaq; conſumeret: inſuper addidit matri etiam antigonum quem amare uidebatur: & communis regni habere conſortem: accuſationibus alienatus ab eo: quibus primũ quidem non credebat: aliqua amore non admittente aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed cum antigonus clarus ab expeditiõe rediſſet: tempore quo feſtiuitatem tabernaculorum deo celebrant: contigit ariſtobolum quidem morbo teneri. Tum antigonus agens dies feſtos ad templum aſcendit: ualde ſplendidiſſime ornatus cum ſuis armatis: & multum pro ſalute fratris orauit. Malſuoli uero cupientes eorum ſeparare concordiam: occaſionem ſe cepiſſe pompam antigoni putauerunt: & uictoriam eius coram rege: pompamq; maliuole dilatabãt: quo modo in celebratione tabernaculoꝝ ſublimis apparuit: ut non hæc a priuato fieri uiderentur: ſed regiæ munificentiæ oſtentatio crederetur: eũq; cũ multitudine militũ uenturũ ad fratris interitũ nunciabant. Ariſtobolus aũt cum his accuſationibus inuitus credidiſſet: timens ne in fratris ſuſpitioné incideret: ſimulq; ſuã cuſtodiã curans: diſponit cuſtodes ſui corporis: in ſubterraneo uel tenebroſo loco. lacebat aũt ipſe in turre quæ antoniana dicebaꝫ: & præcepit ut inermem occideret nullũ fratrem aũt antigonum ſi armatus intraret interficerent: mandauitq; antigono: ut ſine armis ueniret. Regina uero inſidiatoribus antigoni perſuaſit mandata portanti contradicere: quia frater tuus inquit audiens conſtruxiſſe te arma: ornatumque bellicum: petit ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eoꝝ facturam. Quo nuncio antigonus nihil arbitratus doloſum: ſed confidés de fratris affectu: ſicut erat armatus ad ariſtobolũ igrediꝫ: ut armoꝝ demõſtraret ornatũ. Cunq; ad turrẽ quæ ſtratonis diciꝫ pueniſſet: ab eis qui in tenebroſo loco fuerãt collocati pſternitur. Cuius mors oſtendit: nihil inuidia: nihil accuſatione ualidius: neq; magis aliud ſecernit fidẽ: ſeu naturalẽ familiaritatẽ: quã iſte paſſiones. Ammirari poteſt quilibet & iudam eſſeum genere: qui nunquam in his quæ prædixit mentitus eſt. Nam hic cũ uidiſſet antigonũ per templũ tranſire clamauit ſociis ſuis & notis: qui gratiã p̃dicẽdi futura doctrinæ eius obſeruabãt. Melius eſt mihi inqt mori: quã ſi morte fuero mentitus antigoni: quẽ hodie uideo piturum in turre ſtratonis. Locus uero ſtadiis ſexcẽtis diſtabat: ubi cũ prædixit interfici. Diei quãplurima pars tranſierat: ut etiã dubitare uaticinatione uideret. Cũq; hæc dixiſſet: triſtiſq; eſſet: nunciaꝫ ei antigonũ eſſe defunctum in ſubterraneo. Nã & ipſa turris ſtratõis dicebaꝫ: eodẽ noie quo maritima ceſarea nuncupatur. Igitur uatẽ hoc pturbauit. Ariſtobolũ aũt fraternæ cedis pnia fletuſq; poſſedit: necnon etiã egritudo mẽtẽ eius celeri dolore pſuaſit: & itollerabilẽ paſſionẽ corruptis uiſceribus ſuſtinebat: copiã quoq; ſanguinis euomebat. Quod dũ puer aliqs portaret: lapſus eſt in loco quo macule ſanguinis adhuc antigoni pmanebant: ut arbitror de puidẽtia diſponẽte. Quo facto: clamor uidentium fuſum ſanguinem eleuatus eſt: dum exiſtimarent hoc puerum ſponte feciſſe. Clamorem uero cum ariſtobolus audiſſet: cauſamq; requiſiſſet tacẽtibus ãplius minabaꝫ diſcere uolẽs clamoris cãm: homines enĩ ſuſpicantur in his quæ tacenꝫ: & ſemper eſſe peiora putant. Vt uero cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt: confunditur eius mens: percuſſa conſcientia ſua: gemenſq; cum lachrymis ex alto pectore dixit. Nunquit latere deum potui in tam impiis & crudelibus factis: ut non ſcelere fraternæ cedis ueloci pœnæ cõſumeret. Vſquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere. Cur non eã celeriter reddis: ſed paulatim libo ſanguinem interemptis. Quæ cum dixiſſet: moriꝫ regni ſuo primo anno: qui etiã dictus eſt filellin: id eſt amator græcoꝝ. Multum uero patriæ profuit. Nam ſubegit itureos: plurimamq; eoꝝ prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitantes in ea: ut ſi uellent in prouincia permanere: circunciderentur ſecũdum leges moſaicas. Erat autem naturæ ualdæ moderatæ: uel pudoris ingenui: ſicut teſtimonium præſtat ſtrabõ nomine timagenis: ira dicens. Modeſtus fuerat hic uir: & nimium iudeis utilis. Nam prouinciã eis adquiſiuit: & partem gentis itureorum ſi bi circunciſionis uinculo coniunxit.

Capitulum. XIX.

Efuncto tamẽ aristobolo:salomoni uxor eius quæ apud græcos alexandra noiaf:soluẽs fratres eos quos ligatos aristobolus tenebat:ut predictũ est:ianneũ q & alexãder dicebaf. regẽ ordinauit ætate maiorẽ:qui nũquã ad faciẽ patris uenit.Causa uero huius odii:talis fuisse dicif. Cum diligeret priores filios suos hircanus antigonũ & aristobolũ:& apparuisset ei deus in somnis:& interrogasset eum:quis filioꝝ successor eius existeret: deo demonstrãte uultũ istius: contristatus ꝙ oĩum bonoꝝ suoꝝ hic heres existeret: genitum in galilea nutriri dimisit. Deus uero nequaquã mentitus est hircano.Namq; regnũ post aristoboli finẽ iste suscepit. Qui unum e fratribus suis intentẽ regnũ præsumere interfecit:alterũ uero uolentẽ innocẽter uiuere honorabiliter tractabat.Is enĩ dum principatũ suũ sicut & ei uidebaf utile dispositionem contra ptholomaidã egit:pugnaq; cõmissa:uictor in ciuitatem hostes cõcludẽs:obsidebat eos. Nã ex ciuitatibus maritimis:ptholomais & gaza sole ut subiicerenf restabãt:necnõ etiã zoi li tyrãni stratonis:& dora.Sed philometore antiocho:fratreq; eius antiocho ciziceno iuscem decertantibus:suasq; uires ꝑdentibus:nequaquã ptholomaite sperabant ab illis auxiliũ.Quibus ob sidione exhaustis:zoilus qui turrẽ stratonis doráq; tenebat: agmen militare nutriens: tyrannidẽ meditatus est:dũ reges contra se bellarẽt:& paululũ ptholomaitis subueniebat:quia nec reges ta lem familiaritatẽ circa eos habebãt:ut cõsiderent ab eis mereri solacia. Vterq; enĩ tolerabat:qđ sepius athletis cõtigit:qui cũ uiribus diffidũt:erubescentes credere:otio uel quiete certamia differunt.Reliq; ptholomaitis spes erat in rege egyptioꝝ:ptholomeo latiro: qui cũ a mre depulsus a regno fuisset:ciprũ habitabat.Igif mittẽtes ad eũ ptholomaide petebãt auxilio uenire: q̃tenus eos a manibus alexandri piclitantes eriperet.Spem uero nõ nimiã etiã ei legati excitauerũt dicẽtes:si transiret ad syriã:haberet gazeos & zoilũ:insup & sydonios ac multos alios: ꝑ ptholomaitis secũ pugnãtibus.Quibus icitatus nauigare festinauit.Per idẽ tẽpus demetrius orator eloquẽtissimus: psuasit eis sententiã pmutare:melius esse dicẽs: incertũ iudeoꝝ sustinere periculũ:quã manifestã suscipere seruitutẽ:dum se traderent domino:quo facto nõ solũ præsens haberẽt bellum:sed multo maius ab egypto sparent.Nam & cleopatrã nequaquã pati filiũ uicinum exercitũ aggregare uicebat:sed uenturã cũ maxio contra eũ exercitu:quæ properabat & a cipro filiũ eiicere:& cum ptholomeus nihil ꝑficeret:rursus ciprum fugeret:ipsi uero nouissimũ haberẽt periculum.Ptholomeus uero:quãuis ꝑ uiã cognouisset ptholomaitaꝝ uoluntatẽ mutatã:nõ minus tamen nauigauit:& applicuit in sycamina:ibiq; uires suas deposuit.Oĩs uero exercitus eius erat cũ equitibus & peditibus triginta milia.Quos cũ iuxta ptholomaidã ꝑduxisset & applicuisset: ualde cogitabat:quõ neq; legatos eius susciperent:neq; uerba audirent. Sed cũ uenisset ad eũ zoilus & gazai:appeterẽtq; auxiliũ sibi præberi:ꝙ terra eoꝝ a iudeis & alexandro depopularef:soluit obsidionẽ alexander ptholomei timore:reuersusq; ad propriã terrã:deinceps bella disponebat latenter quidem cleopatram contra ptholomeum inuitans:aperte uero amicitias & auxilia cum eo se componere simulans:& quatuor milia talentoꝝ argenti se dare promisit:si zoilum tyrannũ depelleret:terramq; eius iudeis traderet.Tunc ergo ptholomeus alexãdri amicitias suscepit:& zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad cleopatrã matrẽ eius mãdasse: soluit pacta quæ cum eo fecerat atq; fidem:& ad ptholomaidã quidem accedens obsidebat: ꝙ eum non suscepissent: ibiq; relinquens duces: & partẽ sui exercitus ut obsessos custodirent:cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit.Alexander uero cũ ptholomei præuaricationẽ audisset: congregauit prouincialiũ quinquaginta milia:ut aũt alii historiaꝝ scriptores dixerũt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum:occurrit ptholomeo.Ptholomeus itaq; subito inuadens asachron ciuitatem galileæ die sabbatorum uiriliter cœpit eam:unde decem milia corporum:& aliam multam prædam abstulit.Cunq; tentasset sephorim ciuitatem:pauco distantẽ spacio a ciuitate capta multos amisit. Post autem cum alexandro bellaturus perrexit.Cui cum alexander iuxta iordanẽ fluuium occurrisset:in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit: habens octo milia pugnatorum:quos ecatontamachos uocabat:id est contra centum pugnantes quomodo ereis scutis utebantur. Verum etiam fuerunt & ptholomeo propugnatores:cum clipeis ereis: sed minus iudeis ornati: ideoque milites ptholomei timidi ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis immittebat:filostephanus:qui stratigimatorum peritus:eos fluuium trãsire ꝓhibebat: supra quẽ castra sua posuerat.Alexãdro inter hæc minie uisũ ẽ trãsitũ eoꝝ uetare:dũ putaret:quia si post dorsũ fluuium haberent:nequaquã possent a pugna discedere. Ãt in prĩcipio ꝑlii ex utraq; ꝑte fortiter pugnatũ ẽ:pari animositate uel studio:ut ab utroq; exercitu multi ꝓsterneréf. Sed cũ alexãdri exercitũ supioré filostephanus uidisset:milites diuidit:& defectos suos fortiter adiuuãs:nulloq; subueniẽte iudeis:ꝑtem illã cum eis qui ꝓpe stabant ad fugam conuertit.Quod cum uidissent milites ptholomei secuti iudeos iterficiebant. Post autẽ reuersi

reliquos ad fugam uerterunt:& tádiu proſtrauerunt eos: uſquequo & ferrum & manus eorꝝ deficiſſent. Triginta ergo milia occiſa fuiſſe dicũtur. Timagenis uero quinquagíta milia retulit:reliquos aũt captos:paucos uero ad ſuá fugiſſe prouinciá. Tunc ptholomeus poſt uictoriá ꝓuinciá pagrans ueſpere facto in qbuſdá iudeæ uillis ígreſſus é:qs plenas mulieribus & infantibus iuenies iuſſit militibus ſuis ut occideret & laniaret:mébraq; eorꝝ í cacabis mitteret ad coquendũ. Hoc auté ſimulauit:ut hi qui fugerant a pugna putarent hoſtes ſuos carnibus humanis ueſci: & exinde eos ualde metuerent. Cœpit uero & ptholomaidá:ſicut alibi retulimus. Sed cleopatra cũ reſpiceret filiũ ſuum creſcere:& iudeá licenter deuaſtare:ciuitatéq; gazeorꝝ ſubiectã habere: negligere recuſauit:dum iã in portis ſuis eũ præſenté ſperaret eſſe futurꝝ:& amari ab egyptiis propter uirtuté eius putaret eúſtatim cũ nauali & pedeſtri exercitu contra eũ egredit: duces totius militiæ chelchiá & ananiá iudeos ꝓponens:pecunias uero multas: nepoteſq; ſuos & teſtamenta apud ſocios alias choos inſulá cõmendás. Cunq; iuſſiſſet filiũ ſuum alexandrũ cũ maxima claſſe nauium ad phenicẽ nauigaſſe: ꝓpter refugia oém ſuá expeditioné cleopatra in ptholomaide depoſuit. Cum uero eá nõ ſuſcepiſſent ptholomaide:ciuitaté obſedit. Ptholomeus tamé a ſyria contra egyptũ feſtinauit:putans ſubito eã ſine militibus exiſtentẽ occupare:ſed ſpe ſua deceptus eſt. Per idẽ tẽpus & chelchias unus ex ducibus cleopatræ: circa inferioré ſyriã ptholomeũ perſequés morit. Cleopatra ergo cũ audiſſet filii conatũ:& q; nullatenus egyptii eũ ſicut ſperabat ſuſcepiſſent:tranſmiſit militiæ partẽ:quæ de ꝓuincia ptholomeũ depelleret. Qui reuerſus ab egypto:iterum in gaza hyemabat. Interiecto uero tẽpore:cleopatra cuſtodiá ptholomaidis cũ ciuitate obſidione cœpit. Ad quã alexander ſũma dona deportans ueniſſet: dixiſſetq; mala de ptholomeo ſe paſſum refugiũq; nõ alibi niſi apud eá habiturũ:quidá amicorꝝ perſuadebát ei: ut ꝓuinciá iudeorum pcurreret & obtineret:neq; conténeret tam optimá multitudinem iudeorꝝ ſibi ſubiicere. Cunq; ananias cõtradicens ſuaderet iniuſtũ eſſe:ſi hominé auxiliatoré priuaret ꝓpria ptáte. uerũ etiá & cognatos ſuos eſſe:nec te minie uolo inquit ignorare regina quõ ꝓpter hác iniquitaté inimicos oẽs iudeos habebis. Hæc ergo anania pſuadente cleopatra flectit nihil poenitus alexandrũ ledere:ſed ſocietaté cũ eo cõpoſuit in ſcitopoli ſyriæ. Qui cũ a ptholomei timore liberatus eſſet: exercitũ ſtatí contra humilé ſyriá ꝓduxit & expugnauit gadara decé menſibus oppſſam: & amathunta magnũ ꝓpugnaculũ habitantiũ ſup iordané:ubi optima uel induſtria digna theodorus zenonis præſidebat:qui inſpate iudeos iuaſit:& decé milia interfecit ſarcinaſq; alexádri diripuit Quo facto neq; quá pturbat alexander:ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitũ: & raphiam & anchidoná expugnauit quá poſtea herodes agrippiadá nominauit. Cũq; uideret ptholomeũ a gaza ad ciprum rediſſe:matréq; eius cleopatrã ad egyptũ:gazeis iratus: quõ ptholomeũ auxiliatorem conuocaſſent:ciuitatem obſedit:prouinciáq; ipſorꝝ depredauit. Sed aplodotus dux gazenorum cum duobus milibus peregrinis: & decé milibus ciuium in exercitũ irruit iudeorum: & quádiu noxerat:gazei uincebant:arbitrantibus iudeis rurſum ptholomeũ ſuperueniſſe. Poſtero autẽ die facto:cognoſcentes iudei ueritatem:reuerſi gazeos inuadunt & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus:neq; multitudine moriente perterritis:geſſere prælium:& quicquid aduerſi accidiſſet tollerare paſſi ſunt:ne hoſti ſubiicerentur. Exhortabatur aũt eos rex arabum arethas magnanimus uir:qui ſuperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antequá ueniret aplodoto perempto:ciuitatem capi. Nam liſimachus frater eius inuidens: q; ei magna gloria a ciuibus præbebatur:interfecit eum:militaréq; congregans phalangam:ciuitaté alexandro prodidit: qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quieuit. Poſt aũt milites gazeis imiſit:ut eos cruciarent:& per diuerſa loca ꝓſterneret: nec tamẽ gazei animas debiles:ſed paratas habentes:uenientibus iudeis reſiſtebant:& nõ paucos dilaniabant:alii uero deſolatio domos ſuas incendebant: ne aliqua ſpolia aduerſarii poſſent inuenire:alii & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant:quatenus ſeruitutem inimicorꝝ uel taliter euitarent. Cunq; quingenti ex primatibus eorꝝ in templũ appollinis confugiſſent quorꝝ conſenſu ꝓdicto facta erat:hos abſtrahens alexander occidit:ciuitatemq; poſt anni obſidioné deponens:ad hieroſolymá remeauit. Eodem tempore & antiochus qui criſpus dicebat morit:inſidiis heradiani:anno uitæ ſuæ q̃drageſimoquíto:iperii uero uiceſi monono. Cuius pricipatũ cũ filius eius ſeleucus ſuſcepiſſet:bellauit etiá cõtra fratré pris átiochũ qui cizicenus noiabat:qué cũ uiciſſet & cepiſſet interfecit. Nõ multo uero poſt:cizicéi filius antiochus: & átonius pius cum pueniſſent í arodo:coronáq; ſibi ipoſuiſſent:cõfligunt cum ſeleuco: qué poſt uictoriam ex omni ſyria depulerunt. Qui cum fugeret in ciliciam: & peruenisſet inopſueſtiam:iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus inopſueſtenus indignatus palaciũ eius incendit: eumque cum amicis extinxit. Antiocho uero cizicено adhuc ſyriæ regnante: ſeleuci frater antiochus bellum contra eum produxit:uictũq; cũ ſuo proſtrauit exercitu. Poſt ipm

uero & frater eius philippus cũ impoſuiſſet ſibi diadema: í parte ali ſyriæ regnabat.Ptholomeus uero latirus quartum fratrem eoꝝ demetrium:qui ceraunus dicebatur a gnido deducens:in damaſco regẽ conſtituit.His aũt duobus fratribus ptinaciter antiochus reſiſtens:citius occidiť.Ná laodiciæ gamioꝝ reginæ cõtra parthos bellanti cũ ſocius aduenisſet:uiriliter pugnás occubuit. Syriam uero duo fratres eius tenuerũt:demetrius & philippus ſicut alibi demonſtratũ eſt. Alexá der aũt dũ cõtra eum ſui ſeditionẽ mouiſſent in die qua feſtiuitas tabernaculoꝝ agebať:& ſuper aram ſtaret ímolaturus: uirgis cedrinis iaculabanť eũ. Ná legitimũ eſt apud iudeos í ſcenopegiis unũquéq; portare uirgas ex palmis cedrinis.Demonſtrauimus aũt hæc etiã in aliis.Nec ſolũ hac iaculatione contéti,uerũ cõtumelioſe eũ aggreſſi ſunt:cũ ingreſſi fuiſſent tẽplũ dicétes:de captiua genitũ & honore ſacrificii indignũ.Iratus ergo ſex milia eoꝝ occidit: parieté uero ligneũ circa arã & ſacrariũ conſtituẽs uſq; ad altare:in quo ſolis ſacerdotibus licet ingredi:multitudini introitũ ꝓhibebat:ſimul & peregrinos piſidas:& cilicas:ná ſyris inimicus exiſtens:nõ eis utebatur. Cunq; arabas moabitas:& galaditidas uiciſſet:tributoꝝ ícrementũ eis ípoſuit:& amathunta expugnauit:nõ audente theodoro cũ eo cõfligere.Cum uero cõſeruiſſet pugná cõtra abidam rege arabum:incidit ex íſidiis í altiſſimá uallé iuxta galaditidé.Inde cõfugeret ad hieroſolymá: ſuper infelicitaté ſuá habuit etiá gentẽ iudeoꝝ inimicá:contra quá annis ſex pugnans:interfecit quinquaginta milia.Rogãte ergo eos:ut odiũ quod in eũ haberent ſoluerent:magis horrebãt eũ propter quæ acciderunt.Cunq; interrogaret eos:quid uellent fieri: omnes clamauerunt:mori eum.

Capitulum.XX.

Vnc ad demetriũ eucrũ deſtinauerunt:ut eũ auxiliatorẽ rogarent:qui maxío cũ exercitu dum pueniſſet ad eos q eũ ſuitauerunt circa ſycimá ciuitaté caſtrametatus ẽ. Alexander aũt cõductis militibus ſex milibus ducétis:& iudeis uigíti milibus q ei fauebãt cõtra demetriũ prexit:cui eqtes fuerunt tria milia:pedites q̃draginta milia.Multa ergo ex utraq; ꝑte gerebantur: demetrio quidé uoléte ſeducere cõductos milites alexandri tanq̃ græcos: alexándro aũté tentãte iudeos demetrio ſociatos auellere.Cunq; neuter ualuiſſet ꝑſuadere:ſed pugnã cõmiſiſſẽt uincit demetrius:& oés alexándri cõducti milites occidunť:fidei ſimul & uirtutis ꝓbationé oſtẽdentes.Multi etiã a ꝑte demetrii milites occiderũt.Cũ uero ꝑ montana fugiſſet alexander:miſeri cordia ruinæ eius flexi colliguntť ad eũ ſex milia iudeoꝝ.& tũc quidé recedit timore demetrius Poſt aũt iteꝝ iudei contra alexandrũ bella mouentes ſuperanť ab eo: multiq; eoꝝ in pugna extincti ſunt. Quoꝝ etiã potẽtiſſimos in bethomis ciuitate concluſos obſedit. Cũq; cepiſſet ciuitatem & tenuiſſet eos:duxit ad hieroſolymá:& crudeliſſimã in eos pœnã exercuit. Nam dũ cœnaret cũ concubinis ſuis in excelléti loco:crucifigi ex ipſis octingẽtos ꝑcepit:liberos uero & uxores eoꝝ corã ipſis adhuc uiuẽtibus occidi.Et hæc quidẽ ad ultioné fecerat pro his quæ male paſſus erat: ſed tantũ humaná uindictã exceſſit: quáuis multũ ſudaſſet:& laboraſſet in bello contra eos:& in nouiſſimũ periculũ aniæ regniq; ueniſſet. Non enĩ ſuffecerat contra ſe intricé certare: niſi etiã aduerſus eũ alienigenas ꝓuocaſſent:& ad talem neceſſitaté ꝓduxiſſent: ut terrã moabitidis:& galaditidis:& uicos regi arabum traderet:quatenus nõ auxiliaretur cõtra ſe iudeis:ſed & alia multa conferret:quapropter uidetur hæc iuſte feciſſe: ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exagge rationé:uocatus eſt trucida.Aduerſarii tamẽ eius octo milia noctu fugierunt: & quádiu uixit alexander exulabant. Et iſte quidẽ liberatus a ſeditione eoꝝ: cũ omni quiete ípoſterũ regnauit. Demetrius aũt cum a iudea in beroeam deſcendiſſet:obſidebat fratré ſuum philippũ:cui decem milia peditũ erant: & mille equites.Straton etiã beroeæ tirãnus philippo auxiliũ præbebat:& triticum principẽ arabũ conuocabat:necnon etiã mitridaté ſynachem præfectũ parthoꝝ. Qui cũ ueniſſent cum multa expeditione:& obſediſſent demetrium intra caſtra:ſagittiſq; & ſiti eum anguſtaſſent:cõpulerunt milites eius ut eũ traderẽt.Cunq; depopulaſſent ꝓuintiã:& demetriũ cepiſſent hunc quidẽ mitridati parthoꝝ regi tranſmiſerunt:captiuos uero antiocenos gratis antiocenis reddiderũt.Mitridatis itaq; parthorum rex:demetrium maxime honorabat:uſq; ad uitæ terminum.Philippus uero a pugna ſtatim ad antiochiam perrexit: eamq; tenẽs:ſyriæ regno potitus eſt.

Capitulum.XXI.

Oſt uero antiochus frater eius q nuncupabatur liber pater:ſibi uendicans principatũ:ad damaſcũ peruenit:ibiq; regnauit.Cunq; contra arabas exercitũ duceret: philippus frater eius ad damaſcũ prexit.Tum mileſimus q cuſtos arcis relictus erat: ſimul cũ damaſcenis ciuitaté philippo tradidit.Ingratus uero mileſio philippus extitit:cum nihil oíno ꝑ traditiõe ciuitatis ei dõaret: ná timore putabat mileſium ꝓdidiſſe.Quapropter í ſuſpitiõe eũ habebat: q rurſus damaſco depelliť. Ná cũ philippus ad circũ exiſſet:mileſius clauſit damaſcũ:& átiocho ſeruauit. Quod factum cũ audiſſet de philippo antiochus: reuerſus ad arabiá: expeditioné ſtatí cõtra

iudeā parauit:pedites.quidē octo milia:equites aūt octingētos.Cuius alexāder cōgressionē timēs fossam altissimā fodit:circa cafarsalā:quæ nunc antipatris uocat initiū eius faciēs:& usq; ad ioppen. Cunq; murū edificasset:& turres ligneas erexisset:p stadia centū qnquaginta:antiochū expectabat. Ille aūt hæc incēdio cremans:exercitū suū ad arabiā exinde transduxit.Cui rex arabū cedens primū deinde ex iprouiso cum decē milibus eqtum aduenientis:occursionē antiochi fortiter debellauit. Dūq; uinceret:antiochus occidit auxiliū parti laboranti ferēdo.Postquā uero cecidit antiochus:milites eius ad canā uillā cōfugiunt:ubi plurima pars eorū fame cōsumitur.Post hunc imperat iferiori syriæ aretas:exceptus in principatu a damascenis:pp ptholomei iuuenis odium. Qui cum militiā cōgregasset cōtra iudeā & circa idida uicū prælio uicisset alexandrū:cū pactis a iudea discessit.Alexander autē itez cū inuasisset diē ciuitatē:contra essemon ꝓduxit exercitum: ubi plurimæ uel mirandæ res zenonis fuerant:quā tribus aggeribus circundās: pugnando inuasit. Exinde contra gaulā & seleuciā pergit:& has cū cepisset:subegit etiā uallē quæ antiochi dicit castellū quoq; gamala. Sed cū multi demetrium ducē locorū illorū accusarēt: nimis eum īdignatus dānis affecit: & tertium annū cōplēs:soluta expeditione ad sua reuersus est:quem iudei grate oino pp fœlicitatē eius accipiunt.Per idē tēpus iam syrorū:& idumeorū:& fœnicū ciuitates iudei possidebant: iuxta mare quidē stratonis turrē:appolloniā:ioppen iamniā:azotum:gazā:antidonē rafiā:rinocora:in mediterraneis uero per idumeā:aborā:marissam:oēmq; idumeā:samariā:carmelum:& ithabrium mōtes:scitopolim:gadarā:gaulanitidē:seleuciā:gabala:moabitidē:sebon:mida balem:baoroneæ:magna:& onzora:cilicum:aulonē:pellantē:hanc etiā destruxerunt cū nō ꝓmitterent habitantes in ea patrios iudeorū seniores suscipere:alias quoq; syriæ ciuitates euerterunt. Post hæc rex alexander crapule multū indulgēs:in ualitudinē incidit:& tribus annis quartano tipo laborās: nec si ab expeditiōe quieuit: donec in laboribus expiraret.Mortuus est autē ī monte geraseno:rabagā castellū trans iordanē obsidens.Quē cū uidisset regina ꝓpinquantē leto:nullamq; spem salutis habentē.deplorans futurā desolationē suā & filioꝝ ait. Cui me ita relinquis cū filiis:alterius auxiliis egentē:dum sic scias aduersariā tibi gentē existere.Tunc ille ꝓsuasit ei mandata sua custodire: q̄tenus certū cū filiis regnū tutaret:& ut mortē militibus eius celaret:usquequo castellū caperet: dehinc ut ad hierosolymā uictrix & splēdidissima rediret:& pharisēis potestatem daret quid uellēt agere:eosq; honore præferret:q̄tenus illi laudantes eā ꝓpter honorē sibi illatum:fidā ei gentē cōstituant.Nā posse hos multū apud iudeos dicebat:& lædere si quē abhominarentur: & ꝓdesse cui fideles existerent:cū nimiū eis a populo crederet quicquid uellent de aliquo seuissimū referre:seq; ideo offendisse multitudinē aiebat:q; pharisēos aliquādo contristasset. Tu igitur inquit cū ad hierosolymā ꝓueneris:conuocatis militibus eis meū corpus ostende: & ꝓmitte eis q̄liter uelint uti meo cadauere:siue cōtumeliose uelint & insepultū relinquere: q; a me inique ꝓpessi sunt:seu aliquid in corpus meū deseruire:cōcede: neq; sine illorū cōsilio uelis aliqd in tuo regno decernere. Quod si hæc ad eos dixeris:ego quidē clarior dignior ab eis fune re:quā a te habebor: cū ira post mortē in aliquo nō seruet:tu uero firmū tibi conficies principatum.Hæc cū suæ ꝓsuasisset uxori:decessit īperii sui uicesimoseptīo ānō:ætatis uero q̄dragesimonono.Alexandra itaq; cū castellū cœpisset:secundū mariti mādata phariseos alloquit:& illorum potestati mariti corpus:& regni gubernationē cōmendat: & ita irā quidē eorū quā in alexandrū habebāt:extinxit:fideles uero eos amicos sibi parauit.Qui secundo populū ad recōciliationē cōuocantes: res gestas alexādri explanauerūt:regē se iustum dicentes & magnum perdidisse:& tantum populo luctum & mestitiam laudibus regis intulerunt. ut exequias ei meliores quā cæteris regibus exhiberent.

Cap.XXII.

Lexander autē liberos relinquēs hircanū & aristobolum: uxori alexādræ regnū tradidit: & ex filiis eius alter hircanus rex gubernationē ignorans:uitā ociosam elegerat: nouissimus uero aristobolus efficax & audax erat.Igit a populo mulier diligebat: eo q; uidebat cōtristari:de quibus maritus eius peccasset.Quæ principē quidē sacerdotū hircanum pp ætatē: magis autē pp īnoscentiā ordinauit:phariseis tamē oia facere ꝓmittens:qbus obedire multitudini præcepit:& si qd legū hircanus socer eius soluisset:qd phariſei secundū patriā traditionē introduxerant: hoc itez restituit. Nomen regium tantum ipsa ferebat:oēm uero potestatem phariſei possidebant. Nam & transfugas educebant:& ligatos soluebant: & nihil a dominis pœnitus differebant. Verumetiam regina ꝓuidentiā sui faciebat:dum multos cōductos milites contineret: suasque uires duplas ostenderet:ut iam in circuitu reges tereret:& caperet obsides ab eis missos. Pacem uero ois habebat ꝓuintia præter phariseos.Nā hi rēpublicā conturbabāt:reginā flectere molientes:quatenus occideret consiliarios alexandri:qui eū hortati essent octingētos interficere:ex quibus ipi unū occiderunt dyogenē:& post ipsum alios multos:usquequo potētissimi eorū

in aulā intrarent cū aristobolo:cui uidebantur molesta facta phariseoꝝ. Apparebat aūt:q uellet occasione accepta matrē a regno deponere. Qui cū ingressi fuissent:ámonebant eā:quanta fecissent:p quæ firmā fidē suo domino cōseruassent:p quibus etiā multa ab eo merita accepissent:& petebant:ne oīno spē eoꝝ euerteret. Nā cur fugerent aduersariosꝝ picula. si domi ab inimicis ultionem tanquā pecora tolerarēt. Dicebāt etiā:si cōtenti eēnt aduersarii mortuoꝝ interitu:ppter mortuoꝝ fidē se patiēter ea quæ cōtigerūt pferre si uero in hisdem phariſei pmanserint:petebāt dari sibi licentiā recedendi. Nā præter iussionē eius nullatenus aiunt pati saluti suæ ꝓuidere:sed libenter in aula eius morari:ne pfidos eos post discessum putaret:obprobriū uero reginæ esse: si neglecti socii:mariti eius aduersariis traderent. Nā gaudiū arethe arabo erit:tot & tales uiros a te alienari:quoꝝ prius terribile fuerat nomē auditū. Si uero phariseos præpone iudicas: unūquēq; in castellis dispone:& si ita aduersarios uis erigere:sine nos in humilitate cōsistere. Multa talia cū ei dicerent:& ad misericordiā mortuoꝝ & piclitantiū umbras alexandri inuocarēt: oēs qui assistebant lachrymis cōpleti sunt:sed amplius aristobolus: qui dū suā ostenderet uoluntatē: multa contra matrē locutus est. Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt:dū ambitiose furēti mulieri:præter cōstituta regni cōmitterēt moderamia. Quæ dū nihil sciret qđ ageret: ad postulationē eoꝝ custodiā castelloꝝ illis credidit præter hircaniā:& alexandriā:& macherūta:ubi plurimæ & preciosissimæ res eius repositæ uidebant. Non multo post tamē suū filiū aristobolū cū exercitu destinauit ad damascū cōtra ptholomeū qui mineus dicebat:qui nihil studio dignū agentes: ad hierosolymā reuersi sūt. Eodē tēpore nunciat triganis cū trecētis milibus armatoꝝ cōtra iudeā uenturus:qđ nimis reginā & gentē pterruit:ut dona multa nobilissima p legatos destinaret: quē obsidentē ptholomaidā iueniūt. Nā regina suasit habitatoribus ptholomaidis: ut tigranē excluderent. Qui cū peterēt eū ꝓ sua regina:ꝓq; sua gente:laudat eā tigranis:q; ex lōginquo legationē ei cū donis transmisissēt:spem etiā eis bonā ꝓmisit. Capta uero ptholomaide nunciat tigrani:q; mitridatin dū sequeret lucullus:illū quidē fugientē ad hyberos minie potuisset cōprehendere:armeniā uero depopulatus obsediſſet. Quæ cū cognouisset tigranis:domi reuertit. Interiecto uero tēpore alexādra regina cū ualitudinē seuissimā icidisset:placuit aristobolo rēpublicā iuadere: & p noctē cū uno famulo egressus ad castella prexit:ubi paterni sui amici degebant. Nā olim de actibus mris suæ cōquerebat. Tūc uero magis ueritus ē:ne mre defuncta:& phariseis tenentibus omē genus suū deperiret. Prouidebat enī futura:q; nō posset principatui succedere:dū frater eius maior extaret. Cōscia uero facti uxor eius fuerat:quā illic cū sua generatiōe dimisit. Cūq; primū ꝓuenisset in gabatha:ubi potētissimus galestis eius amicus erat:a quo etiā susciꝑ:& post dié regina cū aristoboli fugā sensisset:diuq; putasset discessionē eius nō ꝓ rebellione fieri:uenerūt qui nunciarēt iā tenuisse illū primū castellū & secundū:& reliq; oīa. Nā uno cōpræhēso:simul ad illius uoluntatē oīa festinabāt. Tūc cuncta gēs iudeoꝝ cū regina i maxis cœpit eē terroribus. Nam sciebāt nō longe eē aristobolū:q̄tenus sibi principatū defenderet:timebāt etiā: ne ultionē exigeret de illatis sibimet cōtumeliis. Placuit igit uxorē eius cū genere in supiori custodia tēpli cōstitui. Aristobolū aūt cū multi frequēter nūciassent regio circundatū ornatu: & intra quindeci pene dies loca uigitiduo occupasse:unde etiā militiā cōgregaret a libāo uel traconitide:uel monarchis:tūc seniores iudeorum & hircanus ad reginā intrātes:petebāt ut sententiā de rebus ferret istantibus. Nā aristobolus iā pene cuncta possederat: tātis locis occupatis. Inhonestū enī putabāt quāuis in egritudine laboraret:sine ea aliqđ cōsiliū capere:iminere uero sibi nō longe piculū cla mitabant. Cūq; illa p̄cepisset eis agere:q̄ existimarēt ꝓdesse:multas quoq; cās eis utiles adesse demōstrabat. i. gentē ualidā:exercitū potētissimū pecuniaꝝ copiā:sibiq; deficiēte iā corpore uanū esse:p talibus laborē ipendere. Hæc cū dixisset:nō multoplus decessit:āno sui regni nono:ætatis uero. lxxiii. mulier q̄ debilitate sui sexus nunquā succubuit:callida circa regni detentionē:quod ex ipsis operibus euidēter ostensū est:& q̄ ꝓponeret futuris p̄sentia:& quæ potētiæ nihil præponeret pricipali:cū nec bonū aut iustū attenderet:ad summā calamitatem negocia domus suæ ita pduxit:ut post multa picula & labores ptātē quā possedit nō multo tēpore:tracta cupiditate pderet. Inimicis enī generis sui quā habuit tradidit ptātem:& principatū potētiū amicoꝝ gubernationē priuauit:& miseriis regnū post suā mortē cōpleuit pp malā dispositionem. Sed quāuis ita regnasset:gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finē inuenit huiusmodi.

Hæc insunt in libro q̄rtodecimo capitula iosephi iudaicæ antiquitatis. Cap.i.

Quemadmodum post mortem alexandre nouissimus eius filius aristobolus:contra hircanum fratrem pro regno bellauit. Cap.ii.

De antipatro p̄re herodis q iuuabat p̄rem hircani:aduersus aristobolum. Cap.iii.

Cum suscepisset hircanus exercitum:& contra aristobolum ꝓduxisset:& in pugna uicisset:ad hi-

eroſolyma eũ pſecutus eſt:ubi cũ exercitu obſidebat ciuitatem. Cap.iiii.
Qualiter ſcaurum ab armenia magnus pompeius ad partes ſyriæ tranſmiſit & q; legati ueniẽtes hircani & ariſtoboli:auxilia petierunt. Cap.v.
Quẽadmodũ ariſtobolus cũ ítellexiſſet põpei cõſiliũ:ad ſua diſceſſit:aduerſus quẽ ídignatus põpeius exercitũ ꝓduxit: & ariſtobolũ í alexandrium caſtellũ fugauit. Cap.vi.
Quẽadmodũ ariſtobolus grauiter ferẽs q; ꝓter ſpem ſibi a põpeio eueniſſet:bellũ parauit:ſed poſtea penitẽs pacẽ poſtulauit:pecunias offerens:quas tamẽ minime ſoluit. Cap.vii.
Qualiter irritatus põpeius ariſtobolũ ligauit:& ad ciuitatẽ obſidendá acceſſit. Cap.viii.
De modeſtia põpei & religioſitate:qa nullatenus paſſus eſt tãgere tẽpli pecunias:licet multæ fuiſſent:& quia ariſtobolũ romani uictum cum filiis perduxit. Cap.ix.
De ſcauro q militiá cõtra petrã urbẽ tũc regnũ arabũ abſentẽ ꝓduxit. Cap.x.
Quemadmodũ ariſtoboli filius alexander fugiens pompeiũ ad iudeá puenit:ubi multo exercitu congregato: bellum cõtra hircanum & antipatrũ ꝓduxit. Cap.xi.
Quemadmodum cum flexiſſet alexandrum mater ſua tradere ſe cum caſtellis: gabinius alexandrum dimiſit. Cap.xii.
De ariſtobolo qui cum a romana ciuitate ad iudeá fugiſſet:tẽtus a gabinio: rurſus captiuus trãſmiſſus eſt. Cap.xiii.
De craſſi ſucceſſoris gabini contra parthos expeditione: & aſcenſus eius in iudeam: pecuniarũq; templi de populatione. Cap.xiiii.
Vt cæſar ariſtobolũ ſoluere cupiens:& cum duobus agminibus in iudeam tranſmittere a pompeianis ueneno necatus eſt. Cap.xv.
Qualiter ſcipio alexandrũ ariſtoboli filium ſecuri percuſſit. Cap.xvi.
De expeditione cæſaris ad egyptum:& quemadmodũ auxiliũ ei hircanus & antipater dediſſent: iudeoſq; auxiliatores ei feciſſent Cap.xvii.
Quemadmodum antipater cum bene pugnaſſet:amiciciam cæſaris acqſiuit. Cap.xviii.
Vt cæſar antipatro tutelam iudeæ credidit:& epiſtolæ cũ ſenatuſconſultu de amiciciis iudeoꝝ directæ ſunt. Cap.xviiii.
Qualiter antipater filiis ſuis hircano & herodi gubernationẽ habẽdá pmiſit. Cap.xx.
Quẽadmodũ ſextus cæſar cognatus magni ceſaris dona cepiſſet ab herode duce galileæ:& maximum eum inferioris ſyriæ principem ordinauit. Cap.xxi.
Vt caſſius defuncto cæſare cum contra iudeá aſcendiſſet:& prouinciá deuaſtaſſet ſeptingenta talenta ab eis exegit:& qualiter herodes pactionem pecuniaꝝ caſſio ſtudioſus aparuiſſet: & mors malchi: qui contra herodem ſeditionem excitauit. Cap.xxii.
De morte legatorũ iudeæ:qui cũ ad antonium poſt uictoriam macedonicã:in ſyriam ueniſſent: indignantem inuenerunt: q; herodem accuſarent. Cap.xxiii.
De expeditiõe parthoꝝ cõtra ſyriá:per quá ariſtoboli filius antigonus regno reſtituit. Cap.xxiiii.
Quemadmodum herodes cum romam ueniſſet:multaſq; pecunias ꝓmiſiſſet:& a ſenatu uel cæſare rex iudeæ pronunciatus eſt. Cap.xxv.
De [illegible] ab Ytalia í iudeá:pugnaq; cõtra ãtigonũ:militiaq; romana:& ſylano duce.
[illegible]olymá ſoſſio uel herode obſidentibus:antigonus interiit. Ca.xxvi.

Incipit liber.xiiii.antiquitatis iudaicæ.

Lexander reginæ morte in ſuperiori uolumine demonſtrata: ſequẽtia referamus:nihil feſtinantes aliud:niſi minie quicq̃ de geſtis rebus memoriæ ꝓuidẽdo ꝓterire. Nã qui cõſcribũt hiſtorias: & res ueteres ídicant:oportet eos pp antiqtatẽ narratiõi decus íponere:uel explanatõni reꝝ ſtudere pp legẽtes:q̃tenus cũ aliq̃ gr̃a uel delecta tiõe experientiá poſſint reꝝ cõcipere.Sup oía uero certius cõſcriptores debẽt & ueritatem dicere:ut rerũ ignari poſſint credere lectioni.Centeſima octogeſimatertia olímpiade:qnto ortenſio:& quinto metello cretico cõſulibus: bellũ cõtra hircanũ ariſtobolus ꝓparauit:pugnaq; facta ꝓpe hierich ũtã multi milites hircani ad fratrẽ eius tranſfugerũt. Quo facto:hircanus ad arcẽ ubi ariſtoboli uxor & filii a mr̃e eius erãt cõcluſi cõfugit.Cui ariſtobolus de recõciliatiõe uerba faciens inimicicias depoſuit:ut ipſe qdẽ regnũ teneret:frater aũt priuatus uiuereti í ſua poſſeſſione contẽtus.Cũque hæc diſpoſuiſſent in tẽplo:& iuſiurandũ & dextras dediſſent:omni populo uidente:diſceſſerunt: ille quidem in aulam regiam:hircanus uero ut priuatus in ariſtoboli domum.

Capitulum.II.

Micus igitur quidem hircani genere idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & uir efficax:aristobolo suspectus habebat propter hircanum.Nicolaus tamē damascenus ait hunc genere nobilissimum iudeoꝝ fuisse:ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt.Hæc aūt refert ad gratiam herodis filii eius quē regem iudeoꝝ contigit postea fieri:de quo apto tempore dicemus.Hic ergo antipater qui prius antipas appellabatur:& eodem patris nomine uocabatur:cum eum alexander rex:& uxor eius ducem totius idumeæ orci nassent:amicicias iniisse cum finitimis arabis:& gazeis & ascolonitis perhibetur: multis & maxis donis illos sibi coniungens:& cum aristoboli potentiā iunior antipater formidaret:timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias:latenter excitat contra eum iudeoꝝ ualidissimos uiros iniustum esse dicens negligere:dum uiderēt aristobolū inique principatum habere:fratrēq; eius priorem eiectum:cui magis propter ætatē imperiū debebatur. Et cum hæc ad hircanum uerba frequenter faceret:& diceret periclitari uitam suam:nisi prouideret sibi:fecit eū discedere. Nam indicabat aristoboli amicos nullum tempus prætermittere in quo non persuaderent eum interfici:quatenus firmum sibi gereret principatum.His hircanus uerbis minime credebat : dum natura bonus esset:& accusationem facere non admitteret: faciebat aūt eum innocentia & mentis remissio:ut debilis & inualidus putaretur cum cōtrariæ naturæ aristobolus esset.Nam facinorosus & arrogans erat.Sed cum antipater uidisset hircanum non attēdere uerba sua:nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de aristobolo illi inserere: tanquā eum interficere festinaret.Quem uix impulit ad aretham arabū regem confugere:nam ꝓmittebat ei auxiliatorē illū quoq; futuꝝ.Igitur cum hæc audisset hircanus:arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeæ arabiam discedere:præmittit antipatrum ad arabum regē fidem ab eo acceptuꝝ q̄ refugientē ad se non traderet inimicis. Cum uero accepisset fidem:antipater ad hircanū hierosolymā remeauit cum quo pauco post:noctu de ciuitate egreditur.Cunq; multam fecissent uiam ad petram ciuitatem perueniunt:ubi palatium arethe erat.

Cap.III.

Ntipater aūt dum multum amicus regis esset & rogaret eum ut hircanum ad iudeā deduceret: & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret:sed etiā dona ꝓmitteret flectit arethā. Necnon etiā hircanus pollicitus est si restitueretur patriæ regnūque susciperet: omnē terrā & decem ciuitates quas suus pater alexander ab arabis acceperat reddere. Fuerunt aūt medaba:labias:nabalota:arabata:galathone:iazora: monslimgon: edissa:ribdalusa oriblo.Cum has promissiones audisset:contra aristobolū exercitum quinqginta milia equitum & peditū produxit.Sed cum in prælio uicisset: & multi post uictoriā ad hircanum refugissent:desolatus aristobolus ad hierosolymā secessit.Arabū aūt rex oēm agens exercitum: & applicans ad templum:aristobolum obsidebat:& adiecto populo iudeoꝝ hircano pariter obsidente: soli sacerdotes cū aristobolo permansere. Igitur arethas cum exercitu arabum & iudeorum circundās ciuitatem fortiter obsidioni imminebat.Quæ cū fierent: tēpore celebrationis azimorum quæ pascha dicitur probatissimi iudeorū prouintiam relinquētes:i egyptū receserūt.Onias uero quidam uir iustus deoq; amabilis:qui dū non plueret:orauit deū quatenus solueret siccitatē:& audiens deus pluit:dū tunc celatū eum haberent ꝓpter seditionē abstraxerunt: & in exercitum iudeorū produxerunt:petentes:ut similiter oraret cōtra aristoboli milites ut solueren̄:sicut soluta est pluuia.Cunq; diu resisteret recusans a multitudine cōpulsus in medio stetit ita orando dicēs.Deus omniū rex:quō hii qui mecū cōsistunt tuus existit populus:& qui obsidunt tui sacerdotes sunt:peto :ut neq; istos exaudias cōtra illos petētes neq; illos cōtra hos orantes. Cunq; hæc orasset: maliuoli iudei adorti iterfecerunt eū. Deus autem statim ab eis ultionē crudelitatis exegit. Nam pœnā exegit pro morte oniæ hoc modo:obsessis sacerdotibus:& aristobolo:celebratio paschæ prouenit:in qua solemus multas deo immolationes offerre.Cunq; idigerent uictimis aristoboli socii & petissent iudeos:ut pro uictimis acciperent quantas uellent pecunias:tunc illi mille dragmas pro singulo capite dari dixerūt.Cunq; libenter aristobolus & sacerdotes promisissēt:p muros pecunias deposuerūt:quas illi cū accepissent nequaq̄ uictimas reddiderūt:sed maliuolētia tracti fidei trasgressores & impii corā deo pro fraudatione hostiarū extiterunt.Sacerdotes aūt orauerūt ad deum:quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam procellā uehementē acerrimāq; i fructus totius ꝓuintiæ mittēs:cōsumpsit eos ita ut modius tritici:dragmis.xi.emeretur.

Cap.IIII.

Nterea scaurum pompeus dū i armenia adhuc tigranem ipse debellaret:ad syriam destinauit.Qui cū damascū uenisset & a lolio & metello nuper captā ciuitatē iueniſſet in iudeā prexit.Vbi dū uenisset ad eū legati aristoboli uel hyrcani ꝑgrediunt:petētes

auxilia.Sed dum aristobolus promitteret quadringenta se dare talenta: & nihilominus hæc etiã eadẽ hircanus offerẽt: scaurus magis aristoboli promissa suscepit.nam & diues & magnanimus aristobolus erat & omnino paruum ei erat:qđ dari postulabatur: alter uero & paup & tenax:& de maioribus ꝑfidã ꝓmissionẽ protendebat.Nam & simile non erat q̃ petebant idẽ uirtute ciui tatem nimis munitissimã & potentissimã capere & transfugas cũ multitudine nabutheoꝝ bello depellẽr ꝑdictis ergo cautis flexus scaurus:cũ pecunias accepisset soluit obsidionẽ:ꝓcipiẽs arethã recedere:ne romanis hostibus appareret.Igitur scaurus ad damascũ itemꝝ discessit.Aristobolus ãt cum multis uiribus cõtra arethã & hircanũ parauit exercitũ.Quibus cõfligens circa locum qui capirõ dicitur uicit eos:multa milia hostiũ ꝓsternẽs:inter quos etiam & celaphõ frater antipatri cecidit.Sed non multopost cũ pompeius in damascũ pueniſſet:& inferiorẽ syriam ꝓcurrisset ue nerũt legati ab egypto:& ab omni syria uel iudea:ꝑ quos miserat ei donũ maximũ. Aristobolus autem aureã misit coronã quingentoꝝ talentoꝝ cuius mentionẽ fecit etiã strabon capadox ita referens. Venerunt uero ex egypto legati cũ corona aurea q̃tuor milia solidoꝝ:& a iudea uittis alias uiris. uel torques aurea:quẽ noiabant tepnõ alias trepnõ idest delectabile. Hoc uero donũ nos quoq; uidimus ĩ tẽplo romæ capitolini iouis sacratũ fuisse titulũ habẽs aristoboli filii alexã dri regis iudeoꝝ quod estimatũ est quingentis talẽtis.Igitur aristobolus iudeoꝝ potentissimus: hoc donũ dicitur misisse.Interiecto uero tẽpore:rursus legati ad eũ uenerunt id est antipater ꝓ hircano nicomedis ꝓ aristobolo qui etiã accusabant gabinium & scauꝝ q̃ pecuniãs accepissent: ille trecenta talenta:alter quadringenta. Cap.V.

Vnq; iussisset põpeius certãtes ad damascũ uenire ĩstãte tẽpore ueris:cõgregãs põpeius apamenũ exercitũ de locis hyemalibus ad damascũ ꝓperauit q̃ ĩ trãsitu suo mox apamenã arcẽ euertit:quã antiochus muniuerat:cizicenus dum ptolomei minei ꝓui ciam cõsiderauit:uiri maliuoli:& pene dionisio tripolitano deterioris:qui securi fue rat percussus.Et dum morte dignum inuenisset:acceptis ab eo mille talentis:ex quibus stipẽdiũ militibus suis donauit:absoluit eũ:necnõ & lisiadem oppidũ cœpit ubi tirãnus silas iudeus erat. Cunq; ciuitates heliopolim & calsidem transisset in medio positũ montẽ ascendit & ad inferio rem syriam damascũq; puenit.Vbi & cõperit:q̃ iudei cũ suis principibus hircano & aristobolo haberent discordiam:motãq; audiuit gentẽ:contra utrosq; dicentẽ nõ debere sub regali ditione esse:sed patrio ritu sacerdotibus obedire:quos deus uenerari ꝑcepit. Hii nãq; dũ nepotes existe rent sacerdotũ:non cõtenti eo honore ad aliũ magistratũ cupiebant gentẽ transducere: & seruitutis uinculis obligare.Hircanus aũt accusabat:q̃ maior frater esset:& aristobolo ꝑtem paruam ꝓuintiæ datã teneret:aliã uero aristobolũ uiolentia cœpisse cõfirmans; necnon etiã incursione contra finitimos & latrocinia illũ ꝓpetrare criminabatur:neq; gentẽ iudeoꝝ a se nisi ꝑ illius uiõ lẽtiã ad seditionẽ descendisse.Cui etiã hæc alleganti testimoniũ plus mille optimates iudei ꝑbebant:antipatro suadente.Aristobolus aũt principatu dicebat eum cecidisse propter suã naturalẽ & inefficacem senicie:ꝑ qua cõtẽtibilis uidebatur:se quoq; aiebat:nõ tantũ pro regni ambitione sumpsisse principatũ:quantũ metu:ne forte ad alios migraret.Appellari autẽ se regem patris sui nũcupatõe & testes cõuocabat iuuenes promptissimos quoꝝ cultus purpuræ:uel comæ:necnõ & falere:aliusq; ornatus:sic ei astipabatur:ut non ad iudiciũ intrare:sed ad pompã procedere pu taretur.Pompeius tamen cũ hæc audisset:aristobolum de uiolentia culpans: dimisit eos:leuiter allocutus.Nã dixerat ad ꝓuinciã eoꝝ sese uẽturꝝ:quo certius singula posset agnoscere:cũ nabu theorũ primũ ꝓuinciã ꝓuideret:& iterim eos pacẽ hr̃e ꝑcepit.aristobolo aũt blandiebat:ne ꝓui ciam faceret rebellare:aditusq; uiæ concluderet:qđ euenit. Cap.VI.

Ristobolus enĩ a põpeio regressus:nec aliquid eoꝝ quæ ille monuerat curãs:in delõ ciuitatẽ puenit:exinde iudeam prexit.Quapropter iratus pompeius expeditionẽ quã contra nabutheos parauerat in damasco a syria:legionesq; romanoꝝ cõtra aristobo lum perduxit.Cunq; peltam & scitopolim transisset: in coreas puenit:quæ initiũ est iudeæ mediterraneæ:unde munitissimũ oppidum sup montem positum uidetur alexandrium nomine quo aristobolus cõfugerat.Tunc põpeius destinans ad eũ:iussit descẽdere:multisq; sua dentibus romanis non rebellare:descendit.Cũq; disputasset contra fratrẽ de pricipatu:rursus in oppidũ põpeio concedente discessit:& hoc bis & tertio fecit:sperans regnũ obtinere:ad oia quæ pompeius ꝑceperat obedir̃ se simulãs:donec recedert ad munimia sua:timẽs ne regno spoliaret & hircano principatus traderetur.Pompeius aũt cũ iussisset ei ut castella traderet:& custodibus ꝓpria manu scriberet:q̃tenus eũ susciperẽt:noluit obedire hæc scribere. Cap.VII.

Escendens aũt ad hierosolymã bellũ parauit:ĩterfectoq; tpe pompeio exercitũ cõtra eũ ducente:quidã ex põto ueniẽs nũciauit mitridatẽ hausto ueneno defunctũ: quod

illi filius ſuus farnaces cõfecerat. Cũq; i hierico caſtra poſuiſſet: ubi maxie naſcit opobalſamum: cuius cum flos acuto lapide inciſus fuerat diſtillat: mane hieroſolymis aſcendit. Tunc ariſtobolus pœnitẽs ad põpeiũ deſcendit: pecuniaſq; offerẽs: in hieroſolymis eũ ſuſcepit: rogabatq; bello deſinere: & quæ uellet cũ pace diſponeret. Pompeius aũt ueniã ei petẽti pſtitit: & mittit gabiniũ cum militibus ad ciuitatẽ ut pecunias obtineret. Sed cũ nihil hoꝝ pẽitus egiſſet: gabinius rediit: negatiſq; pecuniis de ciuitate excluſus eſt. Nam ariſtoboli milites pactis minime conſenſerunt.

Cap. VIII.

Vapropter põpeius iratus: ariſtobolũ recluſit in carcerẽ: & ad ciuitatẽ puenit: undiq; munitiſſimã: præter ſeptẽtrionalẽ ptem. Circuit enĩ eã uallis latiſſima: uel altiſſima: intus templũ cõcludens: lapideo muro fortiſſime cõſtructũ. Sedicõ itaq; itus hoium de præſentibus rebus erat: q buſdã dicentibus: põpeio tradi ciuitatẽ: ariſtoboli uero ſocii excludere eũ & expugnare pſuadebant: & illũ haberi uinctũ. Qui cũ in templo refugerent: põte abſciſo qui ciuitati iũgebatur: ſeſe ad obſidionẽ parabant. alii aũt exercitũ pompeii ſuſceperunt: & aulam ei tradiderunt. Pompeius ergo piſonẽ legatũ cũ exercitu deſtinauit palatiũ cuſtodire: & domos uel templũ obſeruare. Qui prius quidẽ uerba pacifica i templo cõcluſis offerebat: ſed hii dum nõ obediſſent: loca iuxta templũ poſita muris circũdedit: ad oĩa hircão miniſtrãte. Pompeius aũt mane circa templũ a patre aquilõis: unde expugnare eos potuiſſent milites collocauit. Fuerant náq; p illã ptem turres altiſſimæ: & foſſæ altiſſimæ q ualle circũdabãt. Ponte náq; deciſo munitior extiterat: in q̃ ualle põpeius cũ aggerẽ in circuitu ſiluam incidentibus romanis imponeret: & uideret ſatis foſſam coequatã: machinaméta uel inſtruméta bellica tiro deportata ſupimpoſuit: p quæ etiã templũ depoſuit. Sed ſi nobis patrius mos non fuiſſet ſeptĩo die uacare nullatenus aggerẽ conſtruere iudeis repugnantibus potuiſſent. Nam bellantibus & occidẽtibus reſiſtere lex concedit: ſi quid uero aliud aduerſarii uellint facere: nulla nobis datur licẽtia ſabbatis eos ꝓhibere. Quapropter nõ certãtibus iudeis: nec manus armãtibus turres erigere: uel machinamenta romanis licuit fabricare: quibus poſtero die utebant. Vnde põt noſtra erga deũ pietas legiſq; cuſtodia cognoſci: q nihil tĩore obſidionis ad ĩmolandũ impediti fuiſſent ſed ſecũdo in die mane & circa nonã ſup aram ĩmolabãt: & neq; inflictione belli ſacrificiũ remittebãt. Nam cũ capta ciuitas fuiſſet tertio méſe ieiunioꝝ: centeſima ſeptuageſima olimpiade: gaio átonio: & marco tullio cicerõe conſulibus: hoſtes templũ ingreſſi cũctos pemerũt: qui ſacrificiis occupati nullatenus ſacra ruperunt: haud tĩore aĩæ conturbati: haud dolore moriẽtiũ expulſi: ſed oĩa uoluerunt circa ipſas aras pati: putãtes melius eſſe mori q̃ ſacrificia impfecta relinquere. Et hãc nõ eſſe laudẽ mendacẽ p quã pietas noſtra appareret: ſed uerã extitiſſe cuncti teſtãt qui põpeii geſta conſcripſerunt: inter quos ſunt & ſtrabon: & nicolaus: necnõ & titus libius romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cũ machinamentũ primũ illatũ fuiſſet: turris maxĩa cõmota cecidit: & aperuit ptem templi: p quã hoſtes irruperũt. Quoꝝ primus cornelius fauſtus ſylle filius cũ ſuis militibus ſup murũ aſcendit: poſt eũ etiã p alterã ptẽ furius centurio cũ ſuis: in medio aũt fauius & ipſe centurio cũ turba fortiſſima. Tũc oĩa cede iudeoꝝ cõplebãt. Quidã. n. a romanis: alii uero ſemetipſos occidebant. Erant q & p̃cipites ſeſe flãmis inter domos iniicerẽt: minie ualẽtes uiolẽtiã ſuſtineñ. Cunq; pſtrati uigintiduo milia iudeoꝝ: romanoꝝ uero pauci defuncti fuiſſent: capit etiã abſca loni patruus: ſimul & ſocer ariſtoboli. Non ergo parua in tẽplo cõmiſſa ſunt: dũ ea q̃ priori tpe inuiſibilia uel inacceſſibilia erãt adiſſet põpeius: & cũ eo nõ pauci uidiſſent quæ nõ liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autẽ menſam aureã: & circa eã cãdelabra uel libatoria nõ pauca: necnon & aromatum multitudiné: in theſauris uero ſacras pecunias duo milia talenta.

Cap. IX.

Vas põpeius penitus contingere noluit ꝓpter pietatẽ: & hoc dignũ ſua uirtute fecit. Cunq; in poſteꝝ miſtris templi p̃cepiſſet illud purgare & legitĩa offerre deo: hircão principatũ ſacerdotii donauit: eo q ei utilis appuiſſet: & ꝓuinciales ꝓhibuiſſet ariſtobolo auxiliũ p̃ſtare: auctores quoq; belli ſecuri pcuſſit. Fauſtũ uero cũ aliis q ꝓpẽſius murũ aſcenderãt: premiis dignis hõrauit: & hieroſolymã ſub cõditiõe fiſcaliũ romanis expoſuit. Ciuitates etiã q̃s prius iudei de inferiori ſyria ablatas ſubegerãt ſub ſuo principatu eſſe cõſtituit: & oẽm gentẽ prius nimĩs extẽſam: ſuos intra fines aſtrinxit: necnõ & gadarã pauloante dirutam edificauit: demetrio donãs gadarenos ſuo liberto: reliquas aũt ioppẽ & ſcitopoli: & pella uel diõ: & ſamariã: & inſup mariſſã & azotũ: & iamniã: & arethuſam habitatoribus reddidit: q̃ mediterraneæ fuerant p̃ter alias dirutas. Gazam uero maritimã: & ioppen: & doram: & ſtratonis turrim quam poſtea herodes magnifice cõdidit: & cũ porticibus uel tẽplis eam ornaſſet: ceſaream eam cognominauit: pompeius liberas reliquit: & a prouĩcia diſceſſit. Horum malorum hieroſolymis

auctores hircanus & aristobolus extiterunt:cū inuicē inter se bella gessissent. Nam tūc libertatē
deposuimus:& subiecti romāis sumus & prouinciā:quam armis possidemus a syris ablatā.Hanc
Syris compulsi sumus denuo restituere.Et insup decem milia talenta pauco tempore: romani a
nobis exegerunt:& regnū quod ātiquitus secundū generationē principibus sacerdotū dabatur:
populare factū est.De his quidē cōpetenti loco dicemus.Pompeius aūt cū inferiorē syriam usq;
ad eufraten fluuiū & egyptū scauro tradidisset:& duas legiones romanas: p cilicia romā prexit.
Ducebat cū sua generatione aristobolū uinctū:cui duæ filiæ uel totidē filii fuerūt: quoꝝ alexā-
der euasit:nouissimus aūt antigonus cū patre uel sororibus romā deportatus est.

Cap.X.

Scaurus itaq; contra petrā arabiæ cū exercitū produxisset:ꝓpter difficultatē ciuitatis
in circuitu terrā deuastabat.Sed exercitui romano fame fatigato: antipater obediens
ꝓceptis hircani: a iudea triticū uel quæcūq; erāt necessaria destinabat. Cunq; missus
ab scauro legatus ad arethā prexisset ꝓ amiciciis q̄s cū eo hīe debuerat:flexit eū pecu
niis ne prouincia prædaretur.Qui etiā fideiussor eius pro trecentis talentis extitit & in his bellū
scaurus sedauit.Siquidem non minus & ipse qua aretha concupiuit idem fieri.

Cap.XI.

Nteriecto uero tpe cū alexāder aristoboli filius iudeā iuasisset:dux exercitus gabinius
de rōa ad syriā usq; puenit:q; iter alia q̄ miranda fecit:contra alexādrū ꝓduxit exercitū:
nullatenus ualente hircano uiribus illius resistere:cū etiā ergeī hierosolymoꝝ mugꝝ
festinaret quē pompeius depōsuerat qđ ne faceret:prohibuerunt eū romani ibi cōsti-
tuti.Circues aūt prouiciā:multos iudeoꝝ armauit:& maturius q̄ sperabatur collegit decē milia
pedites:& mille quingentos equites:alexandriū etiā castellū ualde munitū & macherunta iuxta
montes arabiæ cœpit.Igitur gabinius cōtra eū ueniebat:cū iam marcū ātoniū cū romāis:alioſq;
duces p̄misisset.Qui cū rōanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malchus ducebāt:
adunātes sibi & antipatri societatē alexādro obuiā ueniret:quos seq̄batur etiā gabinius cū legio-
ne.Alexander aūt prope hierosolymā accessit:ubi cū hostibus ꝑlio facto:pemerunt romani tria
milia iudeoꝝ:capiunt etiā non minus tria milia uiroꝝ.Interim gabinius cū alexādriū pueniſſet
castrū:inuitabat cōclusos ad pacē:ueniāq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cū plu-
res hostiū foras ualloꝝ starent:marcus antonius fortiter decertās:in cōgressione multos ꝓstra-
uit.Gabinius uero exercitus ptē cū ibi reliquisset:& castellū uastaſt:ipse reliquā iudeā circuibat:
quantasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari præcepit:& constructæ sunt samaria uel azotus:
scitopolis & ātidona:rafia uel dora:mariſſa & gapa:& aliæ non paucæ.Cunq; omnes gabini præ
ceptis obedissent:ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisieret.

Cap.XII.

Ve cū ageret ꝓ prouinciā rediit ī alexandriū castellū. Vbi dum obsidionē statueret:
legationē ad eū alexander destinauit:ueniam sibi de prioribus cōmissis postulans:&
tradere castella:hircātā uel macherunta:post etiā alexandriū pollicet.Quæ gabinius
accepta euertit.Mater uero alexandri cū ad eū pueniſſet:nā fauebat romanis:marito
eius & aliis filiis romā abductis: cōcessit ei gabinius q̄ postulasset.Cunq; dispōsuisset pacē cū ea:
hircanū ad hierosolymā reduxit habituꝝ tēpli diligentiā.Quinq; tamen curias constituit:equa-
libus turmis gētē diuisit: quaꝝ una hierosolymis degebat:alia in gadaris:tertia ī amathūte:q̄rta
uero ī hierichūte:q̄nta ī sephoris galileæ: qui regia prāte liberati:sub optimatuum gubernatione
uiuebāt.

Cap.XIII.

Ed cū aristobolus roma ad iudeā cōfugisset:& alexandriū qđ nup dirutū fuerat reno
uare desideraret:gabinius milites cū ducibus sisinnio & antonio:& seruilio mittit:ut
eum oppidū reconstrui ꝓhiberent:simul & caperent.Multi itaq; iudei ad aristobolū
transiebant: ꝓpter ueterē eius gloriā nouis rebus studentes:necnon & phitolaus dux
hierosolymoꝝ cum mille ad eū uenerat:qui tamen inermes erant:quos decreuit in macherunte
ponere.Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos aūt octo milia exeūtes cū
collegisset:prexit ad bellū.Quos romani fortiter inuadentes: ꝑlio facto uicerunt. Et licet iudei
ꝓpensius decertarent:tamē atrocitate hostiū ad fugā cōuertūt:quoꝝ q̄nq; milia ꝓsternūt:reliq
uero dispsi ut unusq;sq; ualuit:ꝓ fugā sibi salutē q̄siuit:tamen plus mille aristobolus habēs ī ma-
cherūte munitissimū oppidū recessit.Cūq; malepugnasset:nihilomius spē sibi bonā ꝓmittebat.
Per duos tamen dies obsidiōi resistēs:multis pfossus uulneribus:captiuus cū antigono filio qui
de roma cū eo fugerat ad gabiniū trahit.Aristobolus quidē his casibus usus: rursus ad romanā
ciuitatē transmittit:quo ligatus tenebat:cū regnū & sacerdotii principatum tribus annis & sex

mẽſibus geſſiſſet: uir clarus & magnanimus:filios aũt eius ſenatus mĩrĩ remiſit:gabinio ſcribẽte hoc ei promiſſum fuiſſe ꝑ caſtellorꝫ ꝓditione:ſed hi quidẽ in iudeã remearũt.Gabinius aũt cũ cõtra pthos exercitũ duxiſſet: & eufraten fluuiũ tranſiſſet:placuit ei ad egyptũ reuerti:q̃tenus ptolomeũ ibi r̃ſtitueret. Hæc uero & ꝑ alios hiſtoriarꝫ cõſcriptores demõſtrata ſunt.Gabinii de inde militibus antipater miſtrauit triticũ & arma & pecũias:& iudeos ꝓpe peluſiũ auxiliatores effecit:qui cuſtodes egyptiorꝫ adituũ fuerant.Cũq; ex egypto remeaſſet:& ad ſyriã ꝓueniſſet:ſeditionibus & turbis eã inualeſcẽtẽ inuenit.Siquidẽ alexandet ariſtoboli filius recipiens rurſus ꝑ uiolẽtiã pricipatũ:multos iudeorꝫ ſubtraxerat:magnoq; cũ exercitu ꝓuiciã iuadẽs:oẽs rõanos quãtos inueniret occidebat: refugientes ad mõtẽ garizim. Gabinius aũt hæc audiẽs:antipatrũ ut prudentẽ ꝑmittit ad illos qui rebellabant: ut eorꝫ ſedaret amẽtiã:q̃tenus ad meliorẽ ſenſum redirent.Qui cũ prexiſſet:multos quidẽ caſtigauit:& ad cõpetentia reſtituit. Verũtamen alexãdrum cõpræhẽdere non potuit:dũ exercitũ haberet triginta milia iudeorꝫ:quicq; cũ gabinio cõfligens:uincitur:decẽ milibus ſuis ꝓpe itabriũ mõtẽ ꝓſtratis.Gabinius itaq; cũ diſpoſuiſſet hieroſolymorꝫ ciuitatẽ:antipatri uolũtati obediens:cõtra nabutheos expeditionẽ ꝓduxit:quos eũ in pugna uiciſſet:parthorꝫ tranſfugas mitridatẽ & orſanẽ dimiſit:qui fide non ſeruata:ad ꝓprios remearunt. Sed gabinius cũ opa maxia uel clariſſima i expeditiõe feciſſet:romã rediit:craſſo tradens ducatũ.De pompeii & gabinii cõtra iudeos expeditione cõſcribit nicolaus damaſcenus & ſtrabo capadox:nihil unus altero amplius exponẽs. Cap.XIIII.

Raſſus aũt cũ cõtra pthos militiã ꝓduceret:ad iudeã ꝓuenit:& pecunias tẽpli q̃s põpeius nõ tetigerat:duo milia talẽtorꝫ abſtulit:necnõ & totũ reliquũ augꝫ uſq; ad octo milia talentorꝫ. Tulit etiã & trabem aureã uerſatilẽ:trecentas minas penſantẽ. Mina uero apud nos duæ & ſemis libræ exiſtimant. Tradidit ei ergo hanc trabẽ cuſtos pecuniarꝫ eleazarus noĩe ſacerdos:nõ maliuolo aĩo:ná iuſtus & bonus erat ſed dũ cõmiſſa fuiſſet ei cuſtodia uelorꝫ tẽpli:quæ mira pulchritudine uel conſtructione p̃cioſiſſima reſplendebãt in hac trabe pẽdentia:& craſſum uidiſſet cũctũ tẽpli ornatũ auferre:aureã ei trabẽ ꝑ redemptione oĩum p̃ſtitit:dũ & iuſiurãdũ ab eo accepiſſet:nihil aliud a tẽplo tollẽdũ:ſed ſolo cõtẽtũ eẽ auro ab eo tradito quo multa miha põdo poſſet iuenire. Hãc aũt trabẽ alia lignea circũdabat:ideoq; latebat.Craſſus uero licet iuraſſet: nihil aliud de tẽplo tangere:poſt acceptã tamẽ trabẽ trãſgreſſus:omne tẽpli augꝫ depoſuit.Nemo itaq; miret:ſi tantæ diuitiæ in noſtro tẽplo fuiſſent dũ has oẽs ꝑ diuerſam terrã iudei deũ colẽtes ibi ex ãtiquis tẽporibus obtuliſſent.Nec magnitudo p̃dictarũ pecuniarꝫ teſtimonio caret:nec arrogãtia noſtra ꝑ tantã magnitudinẽ diuitias extulit: ſed multi & alii cõſcriptores nobis teſtimoniũ ferunt:necnõ & ſtrabon capadox ita dicẽs. Trãſmittens mitridates i choo:tulit pecunias: q̃s ibi cleopatra regina depoſuerat:uerum etiã & iudeorꝫ octigenta talenta.Nobis itaq; pecuĩæ publicæ nõ ſunt:niſi dei tantũ.Vnde manifeſtũ eſt iudeos ꝑ aſyã cõſtitutos ueritos mitridatẽ: has pecunias i choo trãſmiſiſſe.Nõ eĩ ex iudea fuerũt i choo pecuniæ dũ ciuitatẽ & tẽplũ mũitiſſimũ hr̃ent ſed neq; alexandriã hĩtantes iudeos ueriſimile eſt hoc feciſſe:dũ nihilo mitridatẽ timerẽt.Teſtis ẽ nobis idẽ ſtrabõ & alio loco q; tpe quo trãſiit ſilla in hellada cõpugnaturus mitridati:lucullũ trãſmiſiſſe fer̃ in cireneã ciuitatẽ: ꝓpter nr̃æ gẽtis ſeditionẽ:q̃ totũ orbẽ cõpleuit ita dicens.Quatuor i ciuitate cireneorꝫ ꝑtes exiſtũt:ciuiũ& agricolarũ:tertia uero colonorꝫ:& q̃rta iudeorꝫ.Hæc ꝑ oẽs ciuitates iã diſpſa ẽ:& nullus locus mũdi facilis inuenir̃ quo nõ hanc gentẽ uidemus.Nam egyptus & cirenea dũ ſub uno regno fuiſſent: oẽm cõuerſationẽ horꝫ emulate ſunt:ita ut ſcripturis eorꝫ uteret̃:& p̃ſerti pecũias ſecũdũ p̃rias leges iudeorꝫ cõgregarẽt. In egypto ergo ſũmã ptẽ habitaſſe iudeorꝫ demõſtrat̃: & alexãdriæ ciuitatis maxia ps huic genti deputata eſt.Ordinat̃ uero etiã princeps qui cãs eorꝫ & inſtrumenta publica debeat curare:& p̃cepta dare tãq̃ p̃ríceps p̃fectæ reipublicæ. In egypto tamẽ hæc generatõ cõualuit:eo q; initio iudei egyptii fuiſſent:& quia iuxta ꝓuinciã iudeã:egyptus iacet:necnõ & ꝓpter illos qui exinde ad egyptũ puenerunt.Ad cirenã aũt ideo tranſiit:eo q; ipſa finitĩa egypto extitiſſet: quẽadmodum & iudea:& q; ſub uno regno prius fuiſſent.Strabon quidẽ hæc retulit: Craſſus aũt cũ oĩa diſpoſuiſſet quẽadmodũ uellet:cõtra parthos egredi̇t:ubi cũ toto ſuo defecit exercitu: ſicut & alibi demõſtratũ eſt.Sed caſſius dũ ad ſyriã pueniſſet:& uindicaſſet eã ex incurſionibus parthicis:qui nimis ꝑ craſſi ꝓditionẽ audacõres fuerãt:rurſum ad tirũ puenit:& exĩde ad iudeam aſcendit. Iarachenã uero ciuitatẽ inuadens ſtatim prædauit: & triginta milia uirorꝫ captiuauit: pytolaũ etiã ſeditionis ariſtoboli ſucceſſorẽ cœpit: antipatro inuitante. Qui etiã cum apud eũ multũ ualuiſſet: idumeis amicus erat de quibus & uxorẽ nobiliſſimã nomĩe ciprin ſibi coniũxit: ex qua q̃tuor liberos ꝓcreauit:faſelum & herodẽ:qui poſtea rex fuit:& ioſippũ:& ferorã:filiã quoq; ſalomoni. Hic aũt antipater dum cum aliis potentiſſimis amicitias & hoſpitium

copulaſſet:arabo potius ſe ſociauit:cui etiã filios ſuos dũ bellaret cõmendauit. Igitur caſſius cũ expeditioné ſup eufraten duxiſſet prohibuit illã deuaſtari prouinciã:ſicut & ab aliis relatum eſt.

Cap.XV.

Nteriecto uero tpe cũ cæſar romã teneret:poſt põpeii uel ſenatus fugã: ſolués a uínculis ariſtobolũ ad ſyriã tranſmiſit:duas ei tradens legiones q̃tenus parata illi ut poſſet facere iudeã. Ariſtobolus aũt potẽtia a cæſare donata minie potitus ẽ. Ná põpeiani p̃occupátes ueneno eũ corruperũt:& ſepelierũt eũ cæſaris ſocii:qui multo tpe ita iacuit uſq; quo ántonius eũ ad iudeã remitteret & í regiis monumentis poni p̃cipet.

Cap.XVI.

Cipio aũt mandat põpeio alexãdrũ ariſtoboli filiũ occidẽdũ:dũq; culparet eũ de his quæ prius contra romanos egiſſet ſecuri eum p̃cuſſit. Quo in antiochia defũcto : fratres eius ptolomeus minei alias minei filius:qui habitabat apud calcidẽ:prope líbanũ monté conſtitutam detinuit. Qui cũ filiũ ſuũ philippioné in aſcalon ad ariſtoboli uxorẽ direxiſſet:iuſſit eã deſtinare filiũ antigonũ cũ eius ſororibus.e quibus alterã philippion cũ dilexiſſet:uxorẽ eam habuit. Quẽ poſtea ptholomeus pater eius occidẽs:matrimoniali iure eã duxit uxorẽ: & prouidẽtiã fratribus eius impẽdebat.

Cap.XVII.

Oſt morté uero pompeii:dum cæſar contra egyptum pugnaret:antipater iudeorũ potẽtiſſimus mãdatis hircani obediens:multũ illi utilis apparuit. Nam mitridatis pgamenus dum per coricum trãſiret:& minime potuiſſet per peluſium uiam cõficere:ſed í aſchalone cõmoraret:antipater ei tria milia armatos iudeos adduxit:necnon & arabũ nobiliſſimos auxiliatores illi parauit:& propter eũ omnes ſyri propẽſius cæſaris partes adiuuabát. Verũ etiam & amplícus potẽtiſſimus:& ptholomeus filius eius libanum mõtem habitãtes cum omnibus ciuitatibus:eandẽ pro cæſare mentẽ habebát. Mitridatis aũt ſurgens a ſyria:cũ ad peluſiũ pueniſſet: & eum non ſuſcepiſſent : ciuitaté obſidebat:cuius maxía uirtute ãtipater primus p̃té muri deiecit:& reliquis uiã ingredi ciuitaté pauit:& peluſiũ quidẽ ita deuaſtatur. Antipatrũ deíde & mitridatem euntes ad cæſaré cũ egyptii iudei tranſire prouintiã uetarent quæ alias qui oniæ dicitur alias dicũtur:antipater eos flexit ad cæſaris amicitiã:& principis ſacerdotũ litteras eis oſtendit. Quas cũ audiſſet menfitidẽ habitantes:ſimili modo mitridatẽ ad ſe inuitarunt. Ad quos cũ p̃fectus eẽt: & ad locũ q̃ dicitur delta pueniſſet:cõfligit cũ hoſtibus circa locũ qui dicit iudeoꝝ expeditio. Habebat aũt dextrũ cornu mitridates:leuum uero antipater. Sed p̃lio cõmiſſo inclinat cornu:quo mitridates pugnabat qui piclitatus eſſet niſi p̃ ripá fluuii cũ ſuis militibus antipater currens deuictis iá aduerſariis:mortis eũ p̃iculo liberaſſet. Nam uictores egyptios ad fugã cõuertens:& p̃ſecutus caſtra eoꝝ deuaſtauit:mitridatẽq; fugientem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti:antipatri uero octoginta.

Cap.XVIII.

Ed cũ mitridates cæſari demandaſſet uictoriã ſimul & ſalutẽ quã p̃ antipatrũ meruiſſet: ãtipatrũ quidẽ tãtũ dilexit:ut etiã uteretur eo p̃ oía bellorꝝ p̃icula. Quapropter & uulnerari antipatrũ ſeuiſſime cõtigit. Ergo bello finito cæſar cũ í Syriã nauigaſſet:hircano q̃dẽ pricipatũ ſacerdotii firmũ indulſit:antipatrũ uero ciuẽ romanũ & ſine cẽſu conſtituit. Dicit aũt hircanus huic quoq; militiæ í egypto ſocius extitiſſe:ſicut teſtatur ſtrabon capadox:ex noíe aſinii ita referẽs. Poſt mitridatis & hircani pricipis ſacerdotũ í egyptũ p̃fectioné. Idẽ ſtrabõ alibi ex noíe hipſicratis rurſus ita retulit:mitridatẽ ſolũ exiſſe:uocatũ aũt ſecundo:cui ãtipater iudeæ tutor in aſcalone tria milia militũ p̃parauit:& alios potentiſſimos inuitauit ſociatũ etiã hircanũ principé huic militiæ dicens. Hæc quidẽ ſtrabon expoſuit. Sed cũ ueniſſet antigonus ariſtoboli filius tunc ad cæſaré:& patris ſui calamitatẽ defleuiſſet:q̃liter propter ipſũ ueneno fuerit interẽptus:fraterq; ſuus ſecure a ſcipiõe ſit p̃cuſſus:petebat ſe miſereri a regno depulſũ p̃terea hircanũ & antipatrũ accuſabat:q; male gẽtẽ regerẽt:& í ſe crudeliter egiſſent. Antipater aũt cũ affluiſſet: ſatiſfaciebat de illatis ſibi criminibus:rebellé antigonũ cũ ſuis ſociis diſſerens:& narrabat quãta ipſe laboraſſet í expeditiõe corã ipſo cæſare: & dicebat ariſtobolũ romæ tractũ:q; ſemp romãus hoſtis extitiſſet:fratré uero eius latrocinii cã pœnã a ſcipione meritã ſumpſiſſe.

Cap.XVIIII.

Vm hæc antipater uerba feciſſet:cæſar hircanũ quidẽ pricipẽ ſacerdotũ ordinauit antipatro uero poteſtaté donauit quã ipſe eligeret:tutoré eũ totius iudeæ cõſtituẽs. Hircano quoq; cõceſſit patriæ muros reſtituere:cum hãc ille gratiã ab eo petiſſet:ná adhuc diruti iacebãt : ex quo põpeius eos depoſuerat:unde a conſulibus in capitolio ſenatuſconſultũ hoc mõ prolatum eſt. Lucius ualerius lucii filius conſul:conueniente ſenatu idibus decembris:in templo concordiæ:præſente lucio copinio:lucii collinæ filio:& cepario quirini. De his q̃ alexãder iaſois: & miminius ãtiochi:& alexãder dorothei:iudeoꝝ legati:uiri optimi uel auxiliatores locuti ſunt:

renouantes cū romanis gr̃as:& amicicias exhibentes:clippeum aureum pro inditio auxiliorum deuouerunt quinq̃ginta miliū ſolidoꝝ:& petiuerūt lr̃as ſibi dari ad oēs liberas ciuitates:q̃tenus prouinciæ uel portus eoꝝ nullā uiolentiā pateret̃.Placuit igit̃ amicicias & ſocietatē cū eis cōponere:& oia q̃ ſupplicauerunt concedere:clippeūq; ſuſcipere.Hæc acta ſunt ſub hircano principe ſacerdotum & rectore gentis.ix.anno:menſe panefo.Hircanus aūt etiā ab atheniēſiū populo laudatus eſt:cū multū ei apparuiſſet benignus:nā miſerunt ei ſcriptū hmōi decretū: ſub iudice uel ſacerdote dioniſio:filio aſclepiadis:menſe panefo:uiceſimoquinto die latū eſt magiſtratibus decretū athenienſiū ſub præſide athode quod eudes menādri abimuſius ſcriba expoſuit munichionis. Vndecimo die cōſilio iudicū facto in theatro:ſuffragiū tulit dorotheus princeps ſacerdotū cū quo aſſidens dioniſius dixit.Quō hircanus alexandri ſacerdos & rector iudeoꝝ pmanet cum populo nro uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtit:& oī circa eos utitur induſtria: ibiq; ueniētes atheniēſes uel legationis cā:ſeu priuatim munificenter ad ſe ſuſcipit:& ꝓuidet q̃tenus illeſi redeant: decretū quidē de his & prius factū ē:nūc uero dioniſio dorothei ſuniēſi ſuggerēte:& de uiri uirtute populo admonēte:quō uoluntatē habet bene nobis ſemp qđ potuerit facere:placet hōrare uirum aurea corona optia ſecundū legem:& dedicare ei imaginē aureā ī tēplo populi uel gr̃a: decernere uero coronā in theatro cū libero pr̃i tragedie ſolēnia celebrāt̃:& ī panathineis: & eluſiis: & ī cimnicis certamibus:diligētiā uero magiſtratus hēat:ut ſi pmāſerit & ſeruauerit fauorē noſtrū:oē quod excogitemus ꝓ gr̃a uel honore uiri munificenter cōpleat̃:q̃tenus:cū hæc ita facta fuerint appareat populus noſter optimus eū ꝑplecti:uiceſq; reddere gratiaꝝ:ut ille noſtrū ſtudium iā honoribus affectus imitet̃:imo etiā debemus eligere ab oībus atheniēſibus qui decretū ei deportent:ut cū honorē ſuſcepit feſtinet benefacere noſtræ ſemp ciuitati.Romanoꝝ ergo uel populi atheniēſiū erga hircanū merita demōſtrauimus.Cæſar aūt cū iudeā diſpoſuiſſet:ſyriā nauigauit.Antipater uero ut cæſarē ad ſyriā deduxit:in iudeā reuertit̃: & ſtatī muros a pōpeio dirutos recōſtruxit:ſeditionēq; ꝓuincialiū ſedant interminationibus ſimul & ꝑſuaſionibus reqeſcēt: eos inuitans cū diceret.Si quis hircano cōſenſerit:fœliciter uitā ſuā pōt pagere. Qui uero ad ſpē rebellandi puenerit:& lucro priuat̃:& meipſū ꝓ patrono dominū:hircanū aūt ꝓ rege tyrannum ſentiet:romanos uero & cæſarē ꝓ rectoribus amaros hoſtes:nam minime patiunt̃ amoueri:quē ipſi principem conſtituerunt.Quæ cū diceret ꝓuinciā pagrauit. Cap.XX.

Ed cū tardum & ſegnē hircanū uidiſſet:priorē filiū ſuū ducē in hieroſolymis ordinauit: ſecundū uero herodē galileæ tutorē demonſtrauit:adhuc oīo iuuenē:nā:quindecī ānoꝝ erat:cui nihil obfuit iuuentus:dū prudētiā ſup ætatē haberet.Qui cū occaſionē inueniſſet:ſtatim ad uirtutis oſtentationē ꝓrupit.Siquidē ezechiā pricipē latronū cōpræhēſum q ſyriā cum magna turba uexabat:fecit iterimi cū multis p̄dōibus.Quo facto nimiū a ſyris amplectit̃: unde & ī amorē eius exarſerūt:q; a latrociniis ꝓuīcia eoꝝ eēt erepta.Laudabāt ergo eū p citates & p uicos:q; pacē eis p̄ſtitiſſet:& tuitionē p̄dioꝝ ſuoꝝ ſuēiſſent.Quapropter & ſexto cæſari cognato magni cæſaris tunc totā regenti ſyriā:amicus factus eſt.Cum uero emulatio ꝓ factis herodis faſelū fratrē eius intraſſet ſtuduit nō mīor tali gloria repiri:& hieroſolymitas fauore ſibi parabat:dū & ciuitatē haberet:& populi negocia nō ignare tractaret.Quæ ita antipatrū extollebāt ab omni gente tanq̃ eſſet oīum dominus.Honorari igit̃ ex tali claritate cū cœpiſſet: q̄lis ſepius contingunt hircani fidē tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi uero iudeoꝝ antipatrū uidentes cū ſiliis extolli ꝓ fauorē gentis:& redditus iudeæ uel pecunias hircani nimis inuidebāt ei.Nam antipater amicitiā cū impatoribus romanoꝝ cōpoſuerat:& cū flexiſſet hircanū pecunias trāſmittere:tāq̄ ſuas:& non hircano p̄ſtante eas romanis principibus deſtinabant.Vnde manifeſte antipatrū accuſabant:dicentes hircano.Vſq;quo iſtas pateris:aūt non uides ātipatrū cū filiis principatu p̄cīctos:teq; nomē tātū regiū poſſidere.Sed nec te lateat:nec putes ſine piculo tuo negligere negocia:dum antipater & filii eius totā nūc auctoritatē contineāt:& hanc ſine tuis iuſſionibus diſponāt.Nā herodes filius eius ezechiā & eos qui cū eo erant pemit:noſtrāq; legē trāſgreſſus eſt: quæ hoiem ꝓhibet occidi licet malignus ſit:niſi prius in cōcilio condēnatus ſit. Ille uero dū nullā a te ſuſcepiſſet poreſtatē:hæc auſus eſt cōmittere.Quæ cū hyrcanus audiſſet flectitur:plus autem iram eius incenderunt fratres:alias matres eorum:quos herodes interfecerat:dū p ſingulos dies in templo eum peterent:ut herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationē.Cōmotus igit̃ hircanus herodem uocauit ſatiſfactuꝝ de criminibus ſibi illatis.Qui ſuaſiōibus patris impulſus uenit. Nam ſic ei præceperat ut non priuatus: ſed cum tutela & cuſtodia corporis aduenīret. Qui cum & galileam ut putauit prodeſſe ſibi diſpoſuiſſet:militum parua manu circundatus uiam ſecabat:ut nec terribilis uideretur hircano cum maxima ueniēs multitudine.Nec nudus uel incautus corā iudicibus eſſet:immo & Sextus Syriæ rector ſcripſit hircano:ſupplicās ut liberaret

a iudicio herodem:ſimul & interminabatur ei:ſi non obediret:ſed ſexti litteræ occaſio fuerant: ne quod pateretur a ſententia cõcilii herodes:ſed magis abſolueretur.Nã diligebat eũ hircanus tanq̃ filium.Herodes aũt cum ĩ medio una cũ ſuis militibus aſtitiſſet:omnes pterruit nec auſus eſt aliquis ex his eum accuſare:qui primũ contra eũ exclamabant:ſed oẽs ſub quiete & ſilentio rei exitũ ſuſtinebant.Qui cũ ita ſediſſent:unus q̃dã noie ſameus uir iuſtus & propter hoc nomẽ deuitans periculũ:ſurgens ita locutus eſt.Viri iudices & rex neminẽ ſcio ad iudiciũ a uobis uocatum ita conſtitiſſe:neq; uos noſſe quicquã ſimile opinor:ſed omnis quicũq; in hoc iudicio puenit exquirendus:humiliter aſtitit:miſericordiã a uobis expetens:capillis prolixis:& ueſte nigra ĩdutus:hic aũt herodes optimus iuuenis:reus pro homicidio ſatiſfacturus:de tali crimĩe uocatus: intereſt purpura circundatus:& caput ornatũ habẽs conpoſitione crinium:ſtipatuſq; armis:ut ſi condẽnatus ſecundũ legem fuerit:nos quidem interficiat:ipſe uero uim faciens ueritati liberetur.Sed herodem de his non culpabo ſiquidem ſuum commodum pluſquam legem fecit:ſed uos uel regem accuſo:qui tantã ei licentiam dediſtis.Scitote tamen maximum eſſe deũ:q̃ hunc: quem nunc propter hircanum uultis abſoluere:qui quandoq; uos & ipſum regẽ torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus eſt.Nam herodes cum regnũ accepiſſet:omnes occidit in concilio tunc iuuentos cum ipſo hircano:præter ſameum : quem nimis dilexerat propter iuſticiam eius:& q̃ ciuitate poſthac obſeſſa ab herode uel ſoſſio pſuaſiſſet populo ut herodem acciperẽt: dicẽs: propter peccata eũ non poſſe deuitari.De his quidem ſub loco dicemus.Hircanus autem cum uidiſſet propenſiores iudices ad necem herodis:iudicium in poſtero die diſtulit:& mittens ad herodem furtim perſuaſit ei ciuitatem relinquere:ut poſſet periculum declinare. At ille cum diſceſſiſſet in damaſcum fugiens regem:& ad ſextum cæſarem perueniſſet: apud ſe ita decreuit: ut ſi uocandus ad iudicium eſſet non obediret.Indignabantur autem iudices hircano dicentes: quomodo hæc omnia contra eum eſſent.Illum uero cum nihil lateret:nihil agebat amentia uel imbecillitate ſua.

Capitulum.XXI.

Ed cum ſextus herodem ducem inferioris ſyriæ ordinaſſet:nam hoc ei pecuniis uẽdidit:hircanus timebat eum nequando contra ſe exercitum duceret.Non multis aũt tranſactis diebus hoc euenit. Herodes enim aduerſus eum expeditionem deducens iraſcebatur:eo q̃ ad iudicium uel uocatus ſatiſfacturus eſſet. Prohibuerunt tamẽ eũ obuiam uenientes pater antipater:& frater:impetumq; eius retinuerunt: rogantes ne accederet prope hieroſolymam:& aliquod opus niteretur facere contra eos:qui conceſſerunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabãtur etiam ut indignationem deponeret: q̃ uocatus ad iudiciũ iſſet:ſed abſolutionis gratiam potitus recordaretur:nec ita dolorem conſideraret:ut ſaluti ingratus exiſteret:animaduertendo q̃ & bellorum caſus deus diſpenſat: qua propter uictoriam non omnino ſperaret:expugnando regem & amicum qui multum ei profuiſſet:nihilq; ſponte in eũ cõmiſiſſet aduerſi:ſed per maliuolos ſuaſores actum:quod difficultatis umbram preſtiterit.Flexus his herodes:& arbitratus ſatis ſibi factum q̃ ſuam fortitudinem genti demonſtraſſet: reuerſus eſt.Per iudeam ergo taliter ſeſe res habebant.Cæſar autem cum romam ueniſſet:parabat ad africam nauigare:quatenus Scipionem uel catonem expugnaret.Ad quem hircanus dirigẽs legatos:petiit confirmare cum eo amicicias.Videtur mihi neceſſarium ex hoc exponere:qualiter romanorum prĩcipes cum noſtra gẽte ſunt pacti:ne lateret aliquos:quia & aſiæ & europæ reges ſtudium habuerunt ſociare noſtram ſibi fortitudinem:dum eorum fidem dilexiſſent.Sed quomodo multi propter odiũ noſtrum minime credũt perſicis uel macedonicis cõſcriptionibus de nobis:eo q̃ non eadem ubiq; in publicis locis demõſtrantur:ſed apud nos tantum & alios quoſdam ex barbaris:de romanis tamen decretis non eſt ambigendum : nam & publicis locis repoſita hactenus & in capitolio tabulis ereis conſcripta continentur.Nam & iulius cæſar alexãdriæ iudeos per eream tabulam demonſtrauit alexandrinos ciues exiſtere . Vnde initium approbationis faciam dum pãdo ſenatuſconſulta:& iulii cæſaris de hircano uel gẽte noſtra decreta.Gaius iulius cæſar : imperator & pontifex & dictator ſecundo magiſtratibus ſydoniorum: uel curiæ:uel populo ſalutem.Si ſani eſtis bene eſt:& ego ſanus ſum cum meo exercitu.Exemplum facti de græcia ad hircanum filium alexandri principem ſacerdotum : & rectorem gentis iudeoꝝ uobis deſtinaui:quatenus in publicis ueſtris annalibus reponatur.Volo uero uos græce uel latine in erea tabula conſcriptum hoc ponere:quod huiuſmodi eſt.Iulius cæſar imperator & pontifex:ſecundo dictator.Cum deliberata ſententia decreui: quõ hircanus alexãdri iudeus:& nũc: & ĩ prioribus ãnis ĩ pace uel bello fidẽ uel ſtudiũ ſuũ demõſtrauit:cui multi etiã cõſules teſtimoniũ p̃bent:inſuper & in propinquo alexandriæ loco:cũ mille q̃ngentis militibus auxiliatoribus

nobis occurrit & ad mitridatē a me deſtinatus cū omni deuotione fidelis apparuit:propter has ergo cás hircanū alexádri filioſq; eius rectores iudeoꝝ eſſe: uel pricipatū ſacerdotii gētis iudaicæ ſemp hīe ſecundū mores patrios p̄cipio:ipſum quoq; filioſq; eius auxiliato res nobis inter uiros aiciſſimos eſſe cēſendos:& q̄tacūq; ſacerdotalia iura ſūt:eū uel filios eius poſſidere decerno.Si qua uero interfuerit qſtio de iudaicis rebus:placet nobis iudiciū de his adhibere:exhyemationes uero militū:aut pecunias exigendas ab eis minīe p̄bui.Gaii cæſaris dictatoris conſulis: data conceſſaq; decretaq; ſic ſe habent:ut filii eius principatū gentis iudeoꝝ:& donata ſibi loca poſſiderent:ut princeps ſacerdotū idē & rector gentis iudeoꝝ uim paſſis adeſſet:& quia trāſmiſiſſet ad hircanū alexandri filiū principē ſacerdotū:iudeoꝝ legatos q de amicitiis uel auxilio cū eo loquerent:& dedicaſſent tabulā ereā in capitolio in ſydone uel tiro:uel aſcalōe:& in tēplis apicibus ſcriptā græcis uel latinis quæ infra expoſita continēt. Vt uero hoc decretū oībus p ciuitates curatoribus & iudicibus & amicis innoteſceret:& hoſpitia legatis p̄ſtarent:& ſanctiōes ubiq; deſtinarentur p̄cepit.Gaius cæſar impator conſul hōris uel uirtutis:uel clemētiæ cā conceſſit p commodis ſenatus & populi romani: hircanū alexandri filiū:liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum:uel antiſtites hieroſolymoꝝ gentis:iure quo & p̄aui eoꝝ ſacerdotiū ſuū geſſerūt.Gaius cæſar quinquies conſul decreuit hos habere uel munire hieroſolymoꝝ ciuitatē & gubernare eā hircanum alexandri filiū principē ſacerdotū iudeoꝝ rectorē gentis ſecundū ſuā uoluntatē ut iudeis in ſecundo anno locatinois ex reditibus chori.i.triginta modii ſubducantur:neq; ut aliq eis calūnientur:neq; tributa ab eis exigantur.Gaius cæſar ſecūdo dictator ſanxit ut p ſingulos ános ioppenſes tributa hieroſolymoꝝ ciuitati præſtent excepto ſeptīo anno:quē ſabbaticū annū appellant:quō in eo neq; fructū agroꝝ colligūt neq; ſeminānt:necnō etiā hircano & filiis eius decimas p̄beant:quas & proaui eis p̄bebant:ut nullus uel præſes:uel dux:uel legatus i finibus iudeorum auxilia colligat:uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemādum:aut p noīe alicuius: ſed eſſe undiq; liberos.Quæcunq; poſtea habuerunt:uel emerūt:uel tenuerūt:uel poſſiderūt oībus his eos potiri:& ioppē ciuitatē;quā ab initio habuerunt iudei:& cū amicicias cū romanis feciſſent eoꝝ eſſe ſicut & nobis prius placuit impamus.Ex qua ciuitate hircanū alexandri filium liberoſq; eius a poſſeſſoribus terræ:uel a portu tributa cōſequi iubemus:de ſydone modios:xx. milia ſexcentos ſeptuagintaquinq; p ſingulos annos excepto ſeptīo anno quē ſabbaticū uocant: in quo neq; arant neq; fructū arboꝝ colligunt.Prædia aūt in maximo campo:quæ hircanus & proaui ei prius poſſidebant placeat ſenatui hæc hircanū & iudeos habere eodem iure quo & prius poſſiderunt:manere quoq; iura quæ ab initio inter iudeos uel principes ſacerdotū fuerunt:& inſtitutiones quas populo uel ſenatu decernente habuerunt:præterea eodem iure liceat illis uti. Et in lidia loca etiā uel terras quas pro hoſpitalitate reges ſyriæ uel phenicis p donationē romanorum poſſiderunt:eas ſenatus probauit hircanum rectorem gentis iudeoꝝ habere:dari etiam licentiam hircano: omnibuſq; ab eo miſſis ut cum ſenatoribus i ludo monomarchorum & beſtiarum ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictatorem uel magiſtrum equitum ut in ſenatum eos introducant:& reſponſa eis tradant intra decimum diem:hoc fiat poſt ſenatuſcōſultum. Gaius cæſar quater imperator quinquies conſul:imperpetuum dictator huiuſmodi uerba fecit de iure hircani alexandri principis ſacerdotum:& rectoris gentis iudeorum . Prædeceſſores mei imperatores in prouinciis cum teſtimonium hircano pricipi ſacerdotum iudeorum: & iudeis coram ſenatu uel populo romano præbuiſſent : cunq; gratias ei populus & ſenatus egiſſet:bene nobis uiſum eſt memoriam habere & prouidentiam:quatenus hircano & iudeorum genti: filiiſq; hircani a ſenatu & populo romano:pro ſuo erga nos fauore:gratiæ retributionis redderentur.Iulius: gaius : dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curiæ ac populo ſalutem. Interpellauerunt me iudei in delo : & quidam de colonis iudeorum præſentibus ueſtris legatis: & demonſtrauerunt decretum per quod uos eos prohibetis patriis moribus & ſacrificiis uti. Ergo mihi non placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta : uel prohiberi eos ſecundum ſuam uiuere conſuetudinem:ſeu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre : quando hæc facere nec romæ quidem prohiberentur.Nam gaius cæſar noſter conſul dum in ſanctionibus ſuis uetaret collegia p ciuitates cōgregari:hos ſolos nō p̄hibuit:ſed pecunias ad cōuiuia pare iuſſit:& ego quoq; alios p̄hibens:iſtis ſolis p̄cipio ſecundū pſios mores & leges cōuenire. Bene ergo facitis:ſi p̄latā ſniam cōtra nros amicos uel auxiliatores p̄pter noſtrū erga eos ſtudiū & fauorē aufertis . Poſt gaii mortē:marcus antonius:& publius dolabella cōſules cū ſenatū cōgregaſſent:& hircāi legatos itroduxiſſent:locuti ſūt de q̄bus petierūt:& aīcicias cū eis fecerūt:& oīa hæc cōcēdi eis ſenatus decreuit:q̄cūq; poſtularēt:ſubiūcto etiā ſenatuſcōſultu:q̄tenus p̄bationē dictoꝝ habeant q hāc hiſtoriā relegūt:q̄ tale fuit ſenatuſcōſultū ab erario conſcriptū de tabulis

publicis ſub q̄nto rutilio:erarii cuſtode:datū.iii.idus aprilis:ī tēplo concordiæ:dum ſcriberetur, præſente lucio calpurnio:uel reliquo ſenatu.Publius dolabella:& marcus antonius cōſules dixerunt.De his quæ p̄ ſenatuſcōſultū gaius cæſar p̄ iudeis decernēs in erario deponere occurrit: ſic placet nobis:ſicut & ſenatui uiſū eſt: ut hæc ī tabulis ereis deponant̄:& p̄ ſingulas ciuitates tranſmittāt̄:q̄tenus curēt & illi ī talibus reponer̄ qđ decretū ē:q̄nto idus ſebruarias:ī tēplo cōcordiæ Legati aūt p̄ncipis ſacerdotū fuer̄t liſimachus pauſanie:alexāder theodori:patroclus cereæ:iona tha oniæ.Miſit quoq; ex his legatis unū hircanus ad dolabellā:tūc aſyæ p̄conſulē:petēs eū ſolue re iudeos a militia:ut patriā cuſtodirēt cōſuetudiné:qđ facilius īpetrauit.Siquidē dolabella cum ſuſcepiſſet lr̄as hircani:nihil remoratus:ſcripſit per totā aſyā p̄ iudeis:& ad epheſinā ciuitatē primam totius aſyæ:q̄ hmōi legebātur:ſub iudice artimione:mēſe limonis die prima. Dolabella ī perator epheſioꝝ curiæ:& magiſtratibus uel populo ſaluté.Alexāder theodori :legatus hircani: filii alexandri p̄ncipis ſacerdotū & rectoris iudeoꝝ:ītimauit mihi:q; nō poſſent ciues ſui militare:dū nec arma portare poſſint:nec iter facere diebus ſabbatoꝝ:nec alimētoꝝ ſecundū patrias leges copiā habere: iccirco ego ſicut p̄deceſſores mei īperatores p̄beo eis militiæ remiſſionem: & cōcedo patriis uti legibus ſecundū ſolēnes & ſacras īmolatiōes:& cōgregare ſicuti ſolēt p̄ ſacrificiis pecūias:& uolo uos hæc p̄ ſingulas ſcribere ciuitates.Hác quidē dolabella hircano legationē mittēte nr̄is donauit licentiā.Lucius aūt lētulus cōſul dixit.Ciues rōanos iudeos tēpla habentes epheſi ante tribunal religiōis cā a militia dimiſi.xii.kal.octobris.Lutio aūt lētulo cōſule: & gaio marcello cōſulibus p̄ſente ſenatu:balbus legatus & uicarius:epheſioꝝ magiſtratibus: curiæ populoq; ſalutē.Iudeos p̄ aſyā cōſtituros lucius lētulus cōſul me p̄ ipſis petēte a militia dimiſit.Poſtulās uero poſt hæc & faniū tribunū plebis:& luciū ātoniū erariū īpetraui.Vos aūt cupio curare:ne qs eis moleſtiā īferat.Decretū delioꝝ ſub præſide biuito: mēſe targilōe: uiceſima attitulatione iudicū. Marcus phiſon legatus aduenies in ciuitatē nr̄am p̄ delicto militū conuocās nos & multos ciuiū:præcepit:ut ſi q ſunt iudei ciues romani:nequaq̄ militare coganť:eo q; cornelio lentulo cōſuli religionis cauſa iudeos dimittere placuit.Quapropter obedir̄ uos cōſuli oportet: His ſimilia ſardiniā quoq; de nobis decreuerūt.Gaius fannius gaii filius dux& cōſul:magiſtratibus cooꝝ ſaluté. Volo uos ſcire: quō legati iudeoꝝ audierunt me petendo accipere ſenatuſcōſulta pro ipſis cōſtituta:quæ etiā ſubiūcta ſunt.Igitur uolo uos curare uel p̄uidere his hoībus ſecundum ſenatuſconſultū:q̄tenus per ueſtrā prouinciā ad patriā incolomes reuertant̄. Lucius lētulus cōcul dixit.Ciues romanos iudeos qui tēpla iudaica habere epheſi uidētur:religionis cauſa dimiſi.Hoc factum eſt.xii.kal. iulii.Lucius antonius:marci filius: uicarius erarii uel procōſul: ſardinioꝝ magiſtratibus curiæ: populoq; ſalutē. Iudei ciues noſtri adeuntes p̄bauerunt nobis conſiliū habuiſſe propriū ſecundū patrias leges ab initio:& locū propriū:in quo negocia uel iudicia iuicē mouerūt:& hoc petierūt:q̄tenus liceat illis hoc facere:qđ cuſtodiri uel p̄mitti decreui.Marcus publius:publii filius:& marcus lucius marci publii filius dicunt.Lentulū p̄conſulem adeūtes ītimauimus ei:de quibus doſitheus cleopatræ filius alexādrinus uerba fecit:ut ciues romanos iudeos tēpla iudaica facere ſolitos ſi illi uiſum fuerit religiōis cā eos feciſſe dimittat:& dimiſit.xii.iulii.Lucio lentulo & gaio marcello conſulibus:lentulus decretum p̄tulit.Ciues romanos iudeos ſacraria iudaica ſolitos facere:epheſi ante tribunal religionis cauſa dimiſi.Laodicenſium principes gaiorabili gaii filio conſuli ſalutem.Soſi pater hircaim p̄cipis ſacerdotum legatus porrexit nobis epiſtolam tuam:per quā deſignauit nobis:ab hircano p̄cipe & ſacerdote iudeorum deſtinatos quoſdā cū litteris quæ pro ſua gente conſcriptæ ſunt:q̄tenus ſabbata iudeis liceat ſecundum p̄rias leges celebrare: ut ne quis eos quicq̄ impediat: quō amici & auxiliatores noſtri p̄bantur: aut ne quis eis uiolentiā inferat ī ueſtra p̄uincia: & licet tralliani palā cōtradicāt nō ſibi placuiſſe q̄ p̄ his decreta ſunt:tamē p̄cepiſti hæc ita fieri.Poſtulamus aūt:ut & nobis eadem de his ſcribas obſequētibus tuis p̄ceptis.Epiſtolā aūt porrectā ſuſcepimus:quā repoſuimus inter publica noſtra monimenta:& de reliquis quæ præcepiſti p̄uidemus:q̄tenus in nullo culpemur Publius ſeruilius:publii galbæ filius p̄cōſul:mileſioꝝ magiſtratibus curiæ:& populo ſaluté. Pritanis mercurii filius ciuis uidet̄ dū in trallibus negocia tractarē: inſinuauit mihi p̄ter nr̄am ſniam iudeis uos inquietudiné inferre:& prohibere eos ſabbata celebrare:uel templa patria perficere:fructuſq; ſua cōſuetudie colligere.Volo igitur uosſcire:quomō audiēs uerba eius uel eorum qui contra ipſum diſſerebāt:decreui ne p̄hiberentur.Decretū pergamenoꝝ:ſub iudice gratippo menſe dio:ſententiaq; principū.Quō romani ſequentes ſuos maiores pro cōmuni oīum hoīum tutela pericula ſuſcipiunt:& ſtudent auxiliatores & amicos ſuos ī fœlicitate uel firma pace conſiſtere:cum tranſmiſiſſet ad eos hircanus princeps ſacerdotum gentis iudeæ legatos:ſtratonē theodoti: appollonium alexandrinæ antipatri:ariſtobolum acoynte: ſoſipatrum philippi

uiros optimos:& hii ſingula demõſtraſſent:decreuit ſenatus de his quæ poſtulauerũt:q̃tenus ne quaquã rex antiochus ãtiochi filius legatos iudeoꝝ auxiliatores romanoꝝ noceret: ímo & caſtella:& portus : uel ꝓuíciã:& ſiquid aliud ab eis abſtulit redderet:& liceat eis a portubus deportare quæ uolũt:& ut nullus rex uel populus a portubus iudeoꝝ uel uectigalibus aliquid auferat excepto ptholomeo rege alexandrino:qa & ipſe auxiliator his & amicus noſter exiſtit:ímo ét cu ſtodiã ab ioppe depelli ſicut petiuerũt.Noſtræ uero curiæ lucius pecius uir optíus iuſſit: ut hæc curremus ita fieri:quéadmodũ ſenatus decreuit:& ꝓuideamus:q̃tenus ícolomes legati ad ꝓpria poſſint redire:necnõ etiã theodoꝝ in curia:uel cõuentũ ſuſcepimus.Qui cũ nobis epiſtolã ex ſenatuſcõſultu porrexiſſet:uerba faciens:demõſtrauit hircani uirtuté & liberalitaté: quæ publice uel priuatim cũctis ꝓdeſt qui ad eũ cõuenerít:lr̃as uero iter publica cõſcripta repoſuimus:& nos quoq; oía ꝓ iudeis agere tanquã auxiliatores romanoꝝ ſecundũ ſenatuſcõſultum decreuimus. Quippe etiã poſtulauit theodorus dũ epiſtolã nobis porrigeret:q̃tenus a magiſtratibus nr̃is mit tatur ad hircanũ exẽplar decreti:ítimãtis noſtri populi ſníam:& petétis cuſtodiri uel ãpliari nr̃as cũ ei amicicias:ut & meminerit:tpibus abraã:q oíum iudeoꝝ pr̃ extitit nr̃os maiorẽs aícos ei fu iſſe:ſicut & í publicis cõſcriptis ſuenimus.Decretũ alicarnaſeoꝝ ſub ſacerdote méneo ariſtidis filio.Placuit populo marco alexãdro inſinuante.Quõ iudei pietatis omni tpe ſtudiũ habẽt:populi romani oíum hoíum benefactores ꝓ iudeoꝝ amicicíis uel auxiliis ad noſtrã ciuitaté præcepta miſerunt:q̃tenus ꝑmittantur ímolationes deo ſolẽnes efficere.Placuit igit᷑ & nobis cõcedere iudeis uiris uel mulieribus ſabbata celebrare:uel ſacrificia ꝓducere ſecundum leges iudaicas. Siquis uero hos prohibuerit:militiæ reus & debitor ciuitatis exitat.Decretũ ſardinianoꝝ.Placuit curiæ:uel populo:ducibus intimãtibus:quõ noſtram ciuitaté habitantes iudei: multa uel maxía beneficia a populo ſepe meruerunt:nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſet in curiam a populo petere: quatenus reſtitutis ſuis legibus uel libertaté a ſenatu populoq; rõano ſecundũ conſuetudiné cõgregentur:& iudicia ſua diſponant:datus eſt illis locus in quo cũ uxoribus uel filiis poſſint celebrare deo patrias oratiões.Igitur uiſum eſt curiæ uel populo:cõcedere eis conuenientibus certis diebus agere ſecundum ſuas leges:deputari etiã eis locum quẽ aptum edificationibus uel habitaculis putauerunt.Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiã:ut ſi qua opus habuerint alimenta:faciant eis introduci. Decretum epheſioꝝ ſub iudice minofilio méſe artimino: prima die nicanor euphini dixit.Placuit populo intímãtibus ducibus:quõ interpellauerunt in ciuitate iudei marco iulio bruto ꝓconſule:q̃tenus agerent ſabbata & omnia facerent ſecundum patrias leges;nemine penitus impediente:ꝓconſul conceſſit.Placuit igitur populo propter romanos nõ ſolum illum diem:ímo concedere eis omnia facere:ſecundũ iudaicas ſuas leges.Multa quoq; talia decreta ſenatũ uel imperatores romãos ad hircanum pro gẽte noſtra deſtinaſſe cognouimus: necnon & aliaꝝ ciuitatũ iudicata:uel litteras a magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis:ex quibus hæc quæ demõſtrauimus flectere ſine inuidia legẽtes putauimus.Nam euidentiſſima ſigna de amicíciis romanoꝝ & noſtris demõſtrantur ereis tabulis:hactenus in capitolio permanentibus & in poſteris permanſuris.Oíum uero expõné tanquã ſuperfluã & faſtidioſam recuſaui:nullum credens tam difficillimũ inueniri:qui uel opíetur romanoꝝ humanitaté minime circa nos extitiſſe:quã ſepius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus nequaquã mentitos eẽ eos cognouimus. De amicíciis quidem romanoꝝ & noſtris illis tpibus factis retulimus.Eodem uero tẽpore ſeditionẽ per ſyriã ac occaſionẽ contigit fieri.Baſſus cecilius põpeianoꝝ partiũ fautor: ífidias ſexto cæſari faciens interfecit eũ:ipſe uero cũ ſuis militibus reꝝ gubernacula tenuit.Tunc etiã maximum bellũ circa apamiã cõmiſſum eſt cũ ducibus cæſarianis:quibus & antipater auxilia cũ filiis deſtinauit:memoriã habens beneficioꝝ cæſaris. Quapropter & punire pẽtores eius iuſtũ putauit. Bellũ uero cõtraheretur:marcus quidẽ uẽit a roma ad ſexti ſucceſſionẽ. Cæſar aũt interficiẽ a caſſio uel bruto in ſenatu:cũ principatum tenuiſſet tribus annis:& menſibus ſex:qđ & per alios conſcriptores dictum eſt.

Cap.XXII.

Oſt cæſaris aũt internitionem: cum bellũ cõflatũ fuiſſet principibus rõanoꝝ:oíbus pro exercitu cõgregádo diſpſis:caſſius ad ſyriã puenit.Qui cũ apamenũ exercitum accepiſſet obſidionẽ ſoluens:ambos ſibi cõiungit:baſſum & marcum:& ciuitates circũeundo: milites cum armis cõglomerabat:& fiſcalia grauia eis íponebat:a iudea uero populus q̃ ſeptingẽta talenta pecuniaꝝ exegit.Antipr̃ aũt cũ uidiſſet in maxío timore uel turba negocia cõſtituta: diuidit pecuniarum exactiones: utroque filio eas tradens:herodi quas difficilius exigi putabat:reliquas uero aliis præcepit colligere. Cunque primus herodes a galilea collegiſſet quanta fuiſſent ei ſtatuta: necanrius inter amicos a caſſio recipitur. Nam ſtatuerat romanis obſequi: & fauorem eorum ſibi laboribus alienis parare. Alii autem procuratores ipſas ciuitates cum habita-

toribus uendebant:quaꝫ caſſius q̄tuor maxias captiuauit.i.goſnā:& amathūtem:necnō & liddā & thamnā:qui etiā malchū pene pdiderat:niſi hircanus p antipatrū centū talenta de ſuo ei miſiſſet:& ita ipetum eius fregiſſet.Sed cū caſſius cū multis pecuniis a iudea diſceſſiſſet malchus inſidias antipatro parabat:dū iteritū eius pricipatui hircani tutelā fore putaret.Quod antipater intelligens:diſceſſit trans iordanē:ubi exercitū arabicum:ſimul & puincialē cōgregauit. Malchus aūt callidus exiſtēs:iureiurādo iurabat ſe inſidias ipi:uel filiis eius nō feciſſe:fatiſſaciēs ei.Nā faſelo hieroſolymā regēte:herode uero tenente armoꝫ cuſtodia nequaquā ſe talia facere uel in aīo habuiſſe dicebat.Vnde reconciliabaſ cū antipatro.Sed cū marcus ſyriā pcuraret:audiuit nouis rebus per iudeā malchū ſtudere:& uenit:quatenus eum iterficeret.Quod paulominus contigiſſet: niſi antipater eū petēdo liberaſſet:neſcius q ſuū iterfectorē malchū liberaret.Igiſ caſſius & marcus exercitu cōgregato:ducē herodē totius ſyriæ fecerunt naues ei cum toto exercitu cōmendātes: pmiſerunt etiā regē eum iudeæ poſt bellū ordinare qđ iā tunc cōtra antoniū & iuuenē cæſarem īmineret.Tunc magis ueritus malchus:antipr̄m repellere cogitabat. Cunq hircani pincernam pecuniis redemiſſet:nā uterq apud eum epulabaſ ueneno hunc uiꝫ iterfecit:& milites armatos habēs ciuitatē obtinuit.Et cū inſidias malchi cōtra patrē ſuū herodes uel faſelus itellexiſſent:& uindictā inferre cogitaſſent:malchus iureiurādo ātipatris negabat iteritū.Cuius uita ſummis laboribus patriā ptegēs:ita finē iuenit.Filius uero eius herodes:ultionē quidē patris exigere cogitauit:& cū exercitu cōtra malchū uenit:faſelo uero priori placuit dolo magis hoiem ſupare: ne belli ciuilis initiū facere putaret:& ſatiſſactionē malchi ſuſcepit:& credere ſimulauit:nihil eū ad patris interitū cōmiſiſſe.Sepulchrū etiā pr̄is ornatiſſimū cōſtruxere.Sed cū herodes ad ſamariā pueniſſet :& iueniſſet eā afflictā refouebat:& ita iter eos certamē eſt diſſolutū.Interiecto deinde breui tpe celebratiōe tabernaculoꝫ inſtāte:cum militibus ſuis herodes in ciuitatē aduenit. Quod cū malchus cognouiſſet ueritus hircanū flexit:ut nequaquā pmitteret eum īgredi ciuitatem.Hircanus quidē paruit:cāmq talē interdictionis ppoſuit:q nō deberet multitudinē alienigenaꝫ ieiunanti populo ſuperinducere.Sed herodes præcepta negligēs:noctu ciuitatē ingrediē. Tunc malchus licet metueret:diſſīmulationē tamē nō refutauit:ſed antipatrū ut amicū antiquum manifeſte plāgebat:cuſtodiā uero corporis ſui latēter habebat.Placuit uero etiā herodi:non redarguere diſſīmulationē eius:ſed ecōtrario muneribus ei blandiebaſ.Caſſius tamē de patris iteritu herodi mādauit:q̄tenus malchi crudelitatē cognoſceret. Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitum uīdicare:millenariis quoq intro mādauit:herodis ſequi uoluntatē. Tempore uero quo caſſius laoditiā cœpit:acceſſerunt ad eum optimates pariter coronas ei:uel pecunias deportātes. Herodes itaq ſuperat malcho ibi ueniente ſe ulciſci.Sed cum ad tirum phenice peruenīſſet malchus:cāmq opinatus eſſet:maius quidē conatus eſt agere:ita ut filium in tiro obſidē cōſiſtentē: in ciuitatem īgreſſus furtim uoluiſſet auferre: & ad iudeā reuerti credens gentē iudeoꝫ contra romanos excitatuꝫ:& deiecto hircano regnatuꝫ:dum bello caſſius ab antonio occupaſ.Conſiliis tamen eius deus reſtitit. Herodes quoq eius intelligens uoluntatē:tranſmiſit famulum:q̄ſi hoſpitalia paratuꝫ quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat.Et licet hoc ſimularet:ad millenarios tamen uere dixerat:quatenus ammoneret eos contra malchum cum gladiis exire. Qui cum exiſſent:& iuxta ciuitatē eum cōueniſſent:per latus hominē uulneribus cōfoderunt.Hircanus uero cū factū intellexiſſet:obſtupuit:rediēſq ad ſe cōſuluit herodē:quod eēt factum:uel q malchū interfeciſſent.Cunq herodes reſpōderet:caſſium hoc iuſſiſſe:laudauit factū:nam maliuolum & nimis patriæ eū puaſorē eē criminabaſ.Hanc ergo p iniquitate ī antipatro cōmiſſa malchus pœnā ſoluit.Caſſio uero diſcedēte de ſyria:maxia per iudeā cōcitaſ turba in hieroſolymis:cum fœlix cōtra faſelum una cum militibus armaret.Herodes aūt ad fauium rectorē damaſci pficiſcēs: cum hoc audiſſet: & in fratris ſolacium feſtinare cuperet:egritudine phibetur.Faſelus tamē fœlicem ſuperans:in aliqua eum turre concludit:quē poſtea ſub pactionis fœdus dimiſit: hircanū pene accuſans:q multa ſub beneficia prætermittens:inimicis ſuis fauorē impenderet. Itaq frater malchi multa tunc occupans loca obtinuerat:& maſadam oīum munitiſſimam: cōtra quem herodes inualitudine liberatus exercitum duxit:& auferēs omnia loca quæ cōpræhenderat ſub pactionis lege eū dimiſit.Antigonus aūt ariſtoboli filius ut militiā cōgregauit: & fauiū pecuniis redemit:ptholomeus minei eum propter cognationē ad iudeā ducebat: auxiliumq etiā ei præbebat marion quē reliquerat caſſius tirioꝫ tyrannum.Nam hic ſyriā oēm potentiā capiēs cuſtodiuit.Marion aūt galileæ finitima inuadens:tria eius caſtella occupauit. Contra quem herodes cum ueniſſet:omnia quæ ille tenuerat abſtulit. Tirioꝫ uero cuſtodes cum humanitate dimiſit: quibuſdam etiam & dona præſtitit:propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egiſſet obuiauit antigono:& p̄lio cōmiſſo uicit:& pene altiora iudeæ tenentē fortiter expulit;uictoriaq potitus

ad hieroſolymã uenit:ibiq; coronas ei tã hircáus quã populus ob uirtutis ꝑmiũ offerebát. Nam cognatus hircani per affinitatem credebatur:ideoq; magis defendebat eũ ueluti ductuq; neptẽ ſuam fratris ariſtoboli filiá:ex qua triũ maritũ extitit:& duaq; fœminaq; pater. Habuit ſiquidẽ prioré uxorẽ noíe doir popularé ex gẽte nr̃a:ex q̃ prior filius ei cõcipiť antipr̃.Caſſiũ itaq; cũ antonius & cæſar ĩ philippẽſi cãpo uiciſſent:ſicut & ab aliis demõſtratũ ẽ:poſt uictoriá cæſar ad yta liá rediit:ãtonius aũt' ad aſyã regreſſus é.Cũq; uẽiſſet in bithiniã:legationes undiq; obuiauerunt ei.Tũc & iudeoq; nobiliſſimi accuſabãt faſelũ & herodẽ:dicẽtes:noíe tantũ hircanũ regẽ extare: hos uero oẽm ptãtẽ ui poſſediſſe.Herodẽ tamẽ antonius maxíe honorauit:cũ ad eũ ueniſſet ſatiſfacere ꝓ accuſatiõibus:ꝓꝑ qđ accidit aduerſarios eius nec ſermone aliqđ ĩpetraſſe:ná hoc acq; ſierat pecuniis herodes ab ãtonio.Sed cũ epheſi ꝓueniſſet ãtonius:deſtinauit hircanus prĩceps ſacerdotũ:nr̃aq; gens legationẽ ad eũ:aureã deportantẽ coronã:& ſupplicantẽ:q̃tenus iudeos a caſſio abductos nõ extante bello ſcriberet ad ꝓuinciã liberos relaxari:terráq; tpibus caſſii ſubreptã reſtitui.Antonius uero iuſtas iudeoq; poſtulatiões cõſiderás:reſcribit iudeis & hircão:mandás ét ſimul & tiriis decreta hmõi cõtinétia.Marcus ãtonius ĩperator:hircão prĩcipi ſacerdotũ & rectori gentis iudeoq; ſaluté.Si ualetis letamur:ualeo & ego cum exercitu meo.Liſimachus pauſanie: uel ioſippus minei:uel alexander theodori legati:epheſi ad me uenientes:prioré romæ confectã legatõnem renouarũt:& hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulo diſpoſuerũt:dum demonſtrarent tuum erga nos fauoré.Quod dum intellexiſſet ex decretis & ſermonibus familiaritaté erga nos ſeruare:moreſq; optimos ueſtros & religioné cõſideraſſem:propriũ te nobiſcũ eſſe iudicauimus Sed cum totá aſyã noſtri populiq; romani aduerſarii percurriſſent:qui nec ciuitatibus nec tẽplis pepercerunt:nec iuſiurandũ qđ ſtatuerant quicq̃ ſeruauerũt:nos nõ tã ꝓ eoq; tantũ crimine:ſed uelut pro cõi oíum ſalute in auctores ſceleq; quæ in iudeos uel alios cõmiſſa ſunt uídicauimus. Quoq; facinore ſolé auerſum exiſtimauimus:q; talia in cæſare cõmiſerunt.Impias uero eorum inſidias macedonia tanquã in ſuo nefandiſſimo receptaculo ſuſcepit cũ ſceleratiſſimas eoq; malignitates partes philippẽſes cãpi obtineant:quæ loca maxía uſq; ad mare:monteſq; munitos occupauerant:ut pene cunctos tranſitus ſicut unũ introitum cuſtodirent:quos ad eoq; damnationem ꝓ cõatibus iniuſtis grauatos deuicimus.Sed & brutus cũ philippis cõfugiſſet: circũſeptus a nobis:eiuſdẽ perditionis merito cui caſſius particeps inuẽtus eſt. Quibus oppreſſis: impoſteq; pace frui licebit:& aſyã reſpirare a belloq; afflictione liberatã.Igitur cõem pacẽ facimus cũ auxiliatoribus a deo nobis donatã:& táquã de maxía peſte:aſyam reuelatã:ꝓ nr̃am refouemus uictoriam.Memores ergo ueſtri gentẽ iudaicã curauimus reddere letioré. Litteras quoq; ꝓ ciuitates propoſui: quatenus ſiqui liberi ſeu ſerui uenundati ſint:ſub gaio caſſio:ſeu per duces eius abſoluantur.Super hæc & donationibus a me uel dolabella clementer oblatis:uos uti cupio:necnon & tirios uiolentos uobis eé ꝓhibeo:uel quantacũq; poſſident iudei cõpetentia:reſtitui præcipio: coronam uero quã deſtinaſtis accepi. Marcus antonius imperator:tiriorũ magiſtratibus curiæ populoq; ſaluté.Cũ mihi occurriſſent epheſi hircani prĩcipis ſacerdotũ:& rectoris iudeoq; legati:dixerunt ꝓuinciã uos eoq; tenere:quã iuaſiſtis ſub aduerſarioq; noſtroq; tyránide.Quod nos pro ĩperio bellũ ſuſcipiẽtes:iuſta & pia ꝓuidentia uídicauimus:obliuioſos gratiæ: uel tráſgreſſores iuſiurándi puniẽtes. Volo ergo & ueſtrã pacẽ cum auxiliatoribus noſtris cõſtare:q̃ ab hoſtibus accepiſtis:hæc nõ concedimus niſi reſtituant'.Ná neq; ꝓuincias:nec exercitũ quiſq̃ illoq; ſenatu ꝑſtante ſuſcepit:ſed uioléter ſurripuit:dũ auxiliũ eis præberẽt qui iniqua cõcupiſcũt. Quapropter cũ illi pœná dediſſent:nr̃os auxiliatores ꝓcipimus ſine mora recipe q̃ prius poſſediſſe noſcũtur. Vos quoq; ſiq̃ prædia hircani rectoris iudeoq; pauloãte gaio caſſio bellũ illicitũ ꝓducente cõtra noſtrã ꝓuinciã ablata poſſidetis reddite:nec aliquã uiolentiã eis ĩgeratis:unde lædi poſſint Siqd uero iuſtũ cõtra eos habetis:dum ad locũ uenerimus:liceat allegationibus uti:nos aũt auxiliatoribus ſingula iuſta cõſideratiõe ſeruauimus.Marcus ãtonius ĩperator:tirioq; magiſtratibus curiæ populoq; ſaluté.Edictũ meũ uobis deſtinaui:de quo curá uos hr̃e præcipio:q̃tenus :n tabulis publicis deſcribať litteris ltís uel græcis:& loco eminẽtiſſimo deſcriptũ ponatur:unde ab oíbus relegi poſſit.Marcus antonius ĩperator ac triũphator dixit.Quõ gaius caſſius alienã ꝓuinciam ſub exercitu cõſtitutã & auxiliatores dep̃dauit:& deuaſtauit iudeoq; gentẽ:amiciſſimã populo romano:arrogantiã illius armis cõculcantes:edictis & decretis ab illo dep̃data renouamus: ut reſtituant' hæc noſtris auxiliatoribus:& quãta corpora iudeoq; uenundata ſunt ſicut prius libera remittantur:& poſſeſſiones prioribus dominis reſignent'.Siquis aũté his noſtris edictis nõ obedierit:ulciſci in eo ſatiſfacientes cauſæ promittimus. Hæc eadem & ſydoniis:& antiochenis: & arabis conſcripſit:quæ tempore oportuno referemus:ut ſigna ꝓuidentiæ romanorum circa noſtram gentem extitiſſe clareant.

Capitulum.XXIII.

Oſt hæc aũt dum antonius ad ſyriam pergeret:cleopatra ei per ciliciam obuiauit:& amore ſuo detinuit:ubi iterũ centum potentiſſimi iudeoꝝ ad eũ peruenĩũt:accuſantes herodem cũ faſelo. Contradicebat aũt eis meſſalla defendẽdo iuuenes:hircano præſente: qui ſocer iã herodis erat.Cũq; ambas ptes antonius audiſſet:cõſuluit hircanũ:qui magis genté obtineret.Illo uero reſpondẽte herode:& fratre eius:antonius familiaritatẽ cũ eis habens pp paternã hoſpitalitatẽ:quã cũ gabinio pater eoꝝ p̃ſens fecerat:hos quidẽ ambos tetrarchas ordinauit: & cõmiſit eis iudeoꝝ negocia.xv.aũt ex reliſtẽtibus ligauit ut eos occideret:niſi recuſaret herodes Sed neq; ita de relegatione reuerſi requieſcebãt. At cũ antonio rurſus in tiro occurriſſent: multis iam corruptus pecuniis ab herode uel fratre eius antonius:præſidibus locorum præcepit legatos iudeoꝝ nouis rebus ſtudentes torquere:& herodi præbere principatũ.Mox autẽ herodes ſedentes ante ciuitatẽ cum hircano nunciauit:& petiuit eos recedere:ne ad certamen uenirẽt:ne magnum malũ eis eueniret.Cui dum quidam non conſentirent recedere:& q̃ſi contrarii reſtitiſſent:mox romani milites decurrentes cũ armis eos inuadunt:& quibuſdã ex ipſis parentis: multos uulneribus laniabant:reſiduiq; fugientes:cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uero populo contra herodẽ:incitatus antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno ſyriam obtinuit pacorus regis filius & barzafranes ſatrapa parthus.Quo tempore & ptholomeo minei defuncto:filius eius liſanias in regno ſuccedens:cõponit amicitias cum antigono ariſtoboli filio: ſatrapáq; prædictũ ſibi cõiunxit:cuius & amicitiis nimis cõfidebat. Cap.XXIIII.

Ntigonus aũt ꝓmittit mille talẽta:& quingentas mulieres parthis offerre:ſi hircanũ principatu priuarent & ipſi traderent:herodemq; cum ſuis interficerẽt.Quod non cõpleuit: licet pthi cõtra iudeã expeditionẽ paraſſent:ducente eos ãtigono. Nã pacorus p̃ maritia: ſatrapa uero barzafranes p̃ mediterraneam ingreditur.Tunc tirii excludunt pacoꝝ:ſydonii aũt uel ptholomenſes ſuſcipiunt turmã equitũ:quã idem pacorus in iudeam deſtinauerat: uexaturã prouiciam:& antigonum adiuturã ducem pincernaꝝ regis eis proponẽs.At cum a carmelo mõte quidã iudeoꝝ ad antigonum ueniſſent parati ad auxilia:per quos ſperabat parté aliquã ꝓuinciæ antigonus capere.i.ad locum qui drimi nuncupatur:dũq; ei quidã occurriſſent:ad hieroſolymam cũ ſuis aſcendit:ubi etiã congregatis multis:contra regiam aulã ꝓuenire ſtatuit:& hanc expugnaret:niſi faſelus & herodes prælio p̃ foꝝ cõmiſſo eos uiciſſent: & cũ eũ in templo cõcluſiſſent:dirigunt armatos ut ꝓpinquas domos tenerent:quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit:quã iniquitatẽ paulopoſt herodes a reſiſtentibus ultione exegit. Cunq; ſingulis diebus inter ſe iacularenť:expectabat populus multitudinẽ de ꝓuincia ĩ quinq̃geſima celebratione uẽturam.Inſtante ergo feſtiuo die:cum in ciuitatem multa milia hominũ armata uel inermia congregarentur:cõpleuerunt templũ cũ ciuitate qui uenerunt: præter aulã quã herodes cum paucis militibus cuſtodiebat.Cũq; faſelus muꝝ ſeruaret:herodes cũ ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Qui cum fortiter pugnaret:& multa milia fugaret:multi ad templum:quidã etiam ad exterioré uallũ confugierunt.Nam & faſelus fratrem adiuuabat.Pacorus autem dux parthoꝝ cum paucis eqtibus antigono petente ad ciuitatem peruenit:in proſpectu quidẽ tanquã ſeditioné ſoluturus:uerum antigono principatũ præſtaturus.Cui dum faſelus occurriſſet:& hoſpitio ſuſcepiſſet:pacorus dolũ aliquẽ meditatus flectit eũ legationé ad barzafranẽ deducere.Faſelus itaq; nihil ſuſpicatus acquieuit:licet herodes minime approbaret propter barbarorum perfidiã. Sed tamẽ pacoro aliiſq; ꝓperare hortãtibus perrexerunt legationẽ ferentes hircanus & faſelus.Pacorus uero cum ducentos equites & decẽ hoꝝ qui liberi dicuntur eis reliquiſſet præceſſit. Cunq; galileã intraſſent:cum armis eis occurrũt prouinciæ cuſtodes barzafranis:& primũ quidẽ eos ſtudioſe ſuſcepit:ac munera præſtitit:poſt uero eis contexebat inſidias.Faſelus tamẽ cum ſuis ꝓpe mare reuerebatur.Vbi cum audiſſet antigonum promiſiſſe parthis mille talenta:& mulieres quingẽtas:in ſuſpitione iam barbaros habebat. Necnon & noctu inſidias ſenſerat:dum quidam nunciaret ei ſubito cuſtodiam circundatã.Tunc quidem capi habuiſſent: niſi expectaſſent parthi uſquequo hieroſolymis herodes compræhenderetur:ne his prius interfectis:ille ſentiens diffugeret.Faſelo ergo cum perſuaderent quidam fugiendo periculum euitare:propenſius aũt ofellius quia hoc a ſaramalla ditiſſimo tunc ſyrioꝝ audierat:nauesq; ad fugam tunc ꝓmitteret.nam iuxta mare fuerant:ille minime hircano relicto fratrem adiuuare paſſus eſt. Cũq; ad barzafranẽ acceſſiſſet:nõ equa inquit te facere uideo:dum talia de nobĩs cogitas.Nam ſi pecuniis eges: plures tibi ab hircano proferẽtur quã antigonus promiſit: ĩmo etiam nimis acerbum eſt: ſi legatos qui ad te cum fide uenerũt iterfeceris.Tunc barbarus eo dicente hæc: iurabat nihil uerum eſſe: ſed falſa eum ſuſpitione turbari.Et hæc dicens:ad pacorum perrexit.Quo eunte:parthi quidã hircanũ & faſelum ligauerũt: multa de piurio pthos ĩcrepanté.At ille pincerna q̃ cõtra herodẽ deſtiatus fuerat

habens mandata ut eum foras murum procedentē cōpræhenderet: antequā hoc faceret nuncii missi a faſelo indicauerūt pthoꝛ perfidiā. Cúqꝫ audiſſet herodes ab hoſtibus eos ligatos: cū qrelis accedit ad pacoꝛ: pthorúqꝫ nobiliſſimos: qui oém cām ſcientes diſſimulabāt: & dicebāt eum oportere exire foras murū ad occurſū lr̄as deportantiū: ne ab aduerſariis tenerentur. nam uēiſſe dicebāt: ut demōſtrarēt quātū faſelus profeciſſet. Quibus herodes minīe credidit: audiēs ab aliis fratris cōpræhenſioné: necnon & ſuaſionem filiæ hircani quā ſibi deſponderat: de parthis ſuſpicabatur. Quā cū alii non attenderent: ipſe obediebat mulieri ſapientiſſime. Dūqꝫ pthi cogitarēt: quid fieri oporteret. nā nō eis uiſū eſt palā tam maximū principē cōpræhendere: & impoſteꝛ diſtuliſſent: herodes credēs magis quæ de fratre uel de pthoꝛ inſidiis audierat: quā aduerſariis cōſentire: ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſarioꝛ pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cunqꝫ mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet: matrem ſuam & ſororem: & quam matrimonio ducturus erat alexādri filiam: qui fuit ariſtoboli filius & huius matrē hircani filiā: & nouiſſimū fratrē: oíaqꝫ ī uia neceſſaria: & reſiduū populū ad idumeā feſtinauit hoſtibus ignorātibus. Quoꝛ nullus tā duriſſimus natura repiri potuit: q nō cū p̄ſentia cerneret miſeraret eoꝛ: uidēdo mulieres cum infantibus duci lachrymantes & cōgementes q̄ a pria diſcederent: & nihil iam de ſe bonum expectarēt. Sed herodes fortiter atrocitatem rei ſuſtinens: & magnanimus contra omne piculum: per uiā unúquéqꝫ confidere hortabatur ne traderet ſe meſticie q̄ poſſet eius fugæ nocere in q̄ ſola ſpes ſalutis eoꝛ depoſita eēt. Et illi quidē herodis perſuaſionibus calamitatē ſufferre tētabant: ipſe uero pene ſeſe interemit: dum iugo conuerſo mater eius mortis piculum ſuſtineret Cuius pp paſſionē & timorē ne hoſtes eos pſecuti: remorātes: circa paſſiōis curā cōpræhenderēt ſuum gladiū euaginauit: ſeqꝫ pimere conanté tenuerunt præſentes uiri dū dicerent: non oportet inimicis ſatiſfacere. Nā nō hoc eē fortis: ſi quidē ſe de periculis liberās: amatos traderet inimicis. Quibus uerbis cōpulſus: facinus quod in ſe cogitauerat prætermiſit: matrēqꝫ curās: pergebat uiā propoſitā: & celerius ad maſada caſtellum peruenit. Cunqꝫ multas pugnas contra parthos excurrentes egiſſet: totas obtinuit. In fuga uero nec iudeis pepercit: qui eum a ciuitate. lxx. ſtadiis ſunt hoſtiliter perſecuti. In illo ergo loco ubi iudeos cōfudit: poſtea regnum accipiens: aulam optimā conſtruxit: ciuitatemqꝫ edificauit: quam herodion appellauit. Cunqꝫ ad idumeam ī riſa uico peruenīſſet: frater eius ioſippus obuiauit ei: cum quo conſilium de omnibus quid fieri debuiſſet aſſumpſit: nam magna multitudo eum ſequebatur præter peregrinos conductos milites. Oppidū uero maſada in quo propoſitum eis erat effugere: paruum erat ut tantum ſuſciperet populum: e quibus pluſquā. ix. milia dimiſit: præcipiens per idumea ſeſe liberare: præſtans eis uiæ ſtipendia: neceſſarios uero in oppidū adducēs puenit. Cunqꝫ ibi depoſuiſſet mulieres q̄ octingēte fuerunt: tritico uel aq̄: uel aliis oportunis aſſūptis in oppido ſufficiēter cōſtitutis: ipſe ad petras arabiæ receſſit. Parthi uero mox die facto: cū uniuerſam hieroſolymā: & palaciū dep̄daſſent: hircani tātū pecunias nō tangebāt: quæ uſqꝫ ad trecenta taléta fuerunt. Sed & mulieres herodis euaſerunt: ille magis q̄s deportauerat p ꝓuidentiā ſuā ad idumeā. Dūqꝫ pthis ciuitatis pecūiæ non ſufficiſſent: ꝓuinciā exeūtes uaſtabāt: & mariſſam potētiſſimā ciuitatē expugnauerūt. Antigonus itaqꝫ cū ſic ad iudeā a pthoꝛ rege ītroduceret: faſelū & hircanū uictos ſuſcepit: nimis aūt cruciabat q̄ muli eres fugiſſent: quas hoſtibus dare ꝓmiſerat. Nam has pro mercede cum pecuniis pactus eſt. Veritus aūt ne multitudo hircano quondam regnum reſtitueret: dum adhuc a parthis cuſtodiretur. aures eius amputauit: molitus ne poſſit rurſus ad eum principatus ſacerdotii peruenire propter hanc diminutionem: dum lex hunc honorem iuſſiſſet integros tantū obtinere. Sed faſeli miret quiſq̄ fortitudinē. Qui cū ſciret ſe occidendū: nō morte putauit atrocem eſſe. Sed ſub inimico perire amariſſimū iudicauit. Cunqꝫ nō haberet manus a uinculis ſolutas: & aptas ad interficiendum ſe ipſum: ſaxo caput ſuum percutiens: uitam finiuit. Dicunt aūt: q̄ uulnere maximo cōfectū præcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interemit: mortiferis medicaminibus ſuperpoſitis in uulnere. Cum itaqꝫ necdum ad integrum animam amitteret faſelus: a quadam muliere audiens fratrem herodem aduerſarios uitaſſe: ſatis internitionem uiriliter & prone ſuſtinuit: dum relíqueret mortem ſuam uindicatuꝛ: & ſuper inimicum ulciſci ualentem. Herodem interea magnitudo circunuenientiū maloꝛ nō ꝓterruit: ſed faciebat eum ſagatioré. Nam ad malchū arabū regem multa prius ſibi beneficia debētem: remunerationem accepturus prexit: & q̄ magis opus habuiſſet tum pecunias ſumere: ſeu ſibi debitas: ſeu per donationē dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audiſſet: eſtimabat eū ab hoſtibus redimere tiriis argenti trecenta taléta ꝓmittendo. Adducebat aūt & faſeli filiū: ſeptimū annū ætatis ducentē: q̄tenus pignus eum arabis deponeret. Sed cum nuncii obuiaſſent: & dixiſſent ei malchum iuſſiſſe ut a prouincia ſua diſcedere: quodqꝫ parthi præcepiſſent nequaquam herodē ſuſcipi: quæ

occaſione uſus eſt ne debitum ſolueret:nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabant: quatenus pecunias lucrarēt depoſitas:uel acceptas prius ab antipatro:reſpondit herodes:nihil eos grauare ueniſſe ſe:ſed locuturum rem tantū neceſſariam ſuis negociis. Poſtquā autem ei uiſum eſt diſcedere: caute pergebat cum paucis ad egyptum: uenienſq; in quoddam templum remoratus eſt. Poſtero uero die cū ādrinoco rura peruenīſſet:interitū fratris ſui audiuit.Malchus autē pœnitens perſequebatur herodem:cui minime propinquauit ad peluſium feſtinantem. Cunque inueniſſet claſſem applicatam:prohibebant eum alexandriam nauigare. Ille uero præſides appellauit:a quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem:a cleopatra ſuſcipit: quæ nullatenus eum potuit ibidem detinere romā feſtinantem licet tempeſtas eſſet & ytalia plena ſeditionibus nunciaret. Vnde cū nauigaſſet ad pamphiliam hyeme atrociſſima: uix ad rhodum deducitur. Quos duos ſibi amiciſſimos occurrere cum uidiſſet:ſabinum & Ptholomeum & inueniſſet ciuitatem bello caſſii deuaſtatam:quāuis inops eſſet:tamen benefacere eum nō piguit: ſed & ſuper uires ſuas largitus ad eam renouandam donauit pecunias.Cunq; triremes conſtruxiſſet & nauigaſſet cum amicis ad ytaliam in brundiſium deducitur:& exinde romam perrexit. Vbi prius antonio retulit quæ contigiſſent ei per iudeam & qualiter frater eius faſelus a parthis interemtus:& hircanus captiuus teneretur:& q; antigonum regem ordinaſſent mille talenta promittentem: & mulieres quingentas quæ ex prioribus & de genere ſuo fuiſſent:& q; ſuas noctu pduxiſſet & uitaſſet inimicorum manus:multas paſſus calamitates. Poſt uero deflebat piclitari ſuos familiares dum obſiderentur:& quemadmodū hyeme nauigaſſet:contemnens pericula:dum feſtinaret ad eum:in quo ſolo ſpes ſuas & auxilium firmum poſſideret.

Capitulum.XXV.

Ntonius autem miſericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflens:q; & in tali dignitate conſtitutis hominibus fortuna dominet: necnon & memor amicitiæ pris eius antipatri:& promiſſionis pecuniarum: quas herodes præbere promiſerat: ſi rex eſſet:quēadmodū & prius terrarcha ordinatus:multomagis tamē propter odiū antigoni:dum ſedicioſum & romanis eum inimiciſſimū arbitraretur propenſior erat herodes apud eum.Cæſar quoq; propter antipatri expeditiones quas ad egyptum patri ſuo perduxit & hoſpitium uel omnibus fauorem quem exhibuit:præſtans antonio nimis pro herode ſtudens ad petitiones & ad auxilium de quibus herodes petierat:paratior erat.Cunq; ſenatum cōgregaſſet meſſal & atratenus herodem præſentantes:de patris eius intimebant: & quē circa romanos ipſe habuiſſet fauorem:ſimul etiam antigonum accuſabant: hoſtem eum manifeſtum pronunciantes: non ſolum ex his quæ prius commiſerat:ſed quomō & nunc a parthis principatum romanis neglectis acceperat.Cum uero ſenatus pro his commotus:fuiſſet:antonius inſinuabat quēadmodū & contra parthorum pugnā herodem regnare prodeſſet. Cunq; hoc omnibus placuiſſet: decreuerunt eum creari regem.Summum tamen fuerat antonio erga herodem ſtudium:quomodo ei & tantum principatum inſuperate acquiſiuit:quem minime petiturus aſcenderat. Nunquā enī putabat romanos ſibi daturos regnum:quod ſoliti erant generi ſacerdotali donare:& ideo fratri ſuæ uxoris id præbere uolebat:qui nepos per patrem quidem ariſtoboli:per matrem uero hircani fuerat:quem poſtea interfecit:quod apto tempore referemus. Sed cum intra ſeptimum diem contuliſſet ei ſenatus quod nullatenus ſperauit:& ab ytaliam diſcedere feciſſet: ſenatu dimiſſo: herodem medium habentes antonius & cæſar exierunt præcedentibus aliis conſularibus: īmolaturi & depoſituri ſenatuſconſultū in capitolio.Herodē aūt primo die regni pauit antonius:cuius initiū fuit centeſima uel octogeſimaq̄rta olīpiade:cōſulibus gaio demetrio albano ſecūdo:& gaio aſione.Quo tēpore antigonus maſada obſidebat:plenā oībus pſperis:tantū uero deficientē aquis. Quapropter & frater herodis ioſippus dum cū ducētis familiaribus fugere cogitat ad arabas:dū audiret malchū ſe pœnitere p his quæ in herode cōmiſerat: ꝓhibuit eū deus: qui nocte tantam pluuiā miſit:ut receptacula ciſternaꝝ cuncta cōplerent.Qua copia recreati exeūtes contra antigonū cōfligebāt:q buſdā palā:aliis uero furtim:quoꝝ etiā multos ī cōgreſſionibus ꝑſtrauerunt.Ventidius aūt eodē tpe rōanis dux tranſmiſſus q̄tenus pthos a ſyria ꝓhiberet: iudeā peruenit:manifeſte quidē tanq̄ ioſippū adiuturus:oīs uero eius machinatio erat:ut ab antigono pecunias accipet.Igit̄ cū ꝓpe hieroſolymā caſtra poſuiſſet:& ſatis pecuniaꝝ ab ātigono ſumpſiſſet: ipſe quidē cū ampliori malicia diſceſſit:& ut nō māifeſtaret pecuniaꝝ acceptio:ſiloné cū quadā parte militū ibi reliquit:qué ſimiliter antigonus remunerabat:ut nihil ſe moleſtaret: ſperās rurſus ſibi parthos adiutores.

Cap.XXVI.

Erodes autem ab ytalia cum ad ptholomaidam nauigio ueniſſet:& cōgregaſſet non paruam expeditōné ex peregrinis ſimul & iudeis:per galileam cucurrit ſuper antigonū.Con-

ueniebat etiam cum eo ſilo:& uentidius per dolum compulſi:qui trāſmiſſus ab antonio fuerat: ut herodem deduceret. Ventidius ergo dum cōponeret turbas quas p ciuitates pthi cōmouerāt: in iudea pecuniis ab ātigono corruptus degebat:herodi uero quotidie uires creſcebāt:cui ſe pœnæ omīs galilea tradiderat. Cunq; impetū feciſſet herodes in maſadam:necārium putans circun ſeptos in oppido cognatos liberare:fit illi ípedimento ioppe. Nam aduerſariam eam exiſtentem oportebat prius appræhendere:ne haberet poſt ſe relictū oppidū inimicoꝝ ad hieroſolymā pergens. Cūq; ſilonis uoluntate rebellarent iudei:herodes cū paucis militibus eos inuadit:& ad fugam conuertit:ſilonē uero incaute cōſligentē a periculo liberauit:ioppē quoq; expugnās:de maſada familiares ſuos eripere feſtinabat. Tunc quidā ꝓuincialiū ꝓpter paternā amicitiā ſubueniebant ei:multi uero ꝓpter eius gloriam:īmo etiā & alii propter remunerationē beneficioꝝ quæ ex ambobus acceperant:plures uero propter ſpem quā in eum tanquā in regē habebant. Antigonus aūt oportunos tranſitus eius inſidiis & fraudibus p̄occupans:nihil:aut p paruū hoſtes ledebat. Herodes ergo de maſada familiares ſuos eripiens:& riſan caſtellū capiens:ad hieroſolymam propauit una cū exercitu ſilonis. Et cū multi fortitudinē eius caſtraq; ad occidentalē partē poſita ciuitatis cernētes metuerent: partis illius cuſtodes ſagittarii eius impetū amouebant:quidam uero excuſione facta cū hoſtibus decertabāt. Herodes primū quidē iuſſit p̄conari circa murum: q; bono populi præſto eſſet pro ſalute ciuitatis:nec manifeſtorum aduerſariorum maliciā recordaretur: ſed etiā inimiciſſimis abolitionē delictoꝝ quæ ī ſe cōmiſerāt repſtaturū eſſe promiſit. Antigono uero contra dicta herodis clamantē ſiloni uel exercitui romanoꝝ: quia præter ſuam iuſticiam egiſſent:dum herodi priuato & idumeo.i.non integro iudeo regnum darent:cum ſoliti fuiſſent hoc generi præbere digno:nam & ſi nunc de ſe uel de regno ſuo grauiter ferrent:tamē ſacerdotes qui nihil in romanis peccauerunt iniuſta paterentur:ſi de honore deiicerēt. Cum hæc ad inuicem dixiſſent & ad blaſphemias peruenīſſent:antigonus repellere prope muꝝ uenientes ſuis præcepit:quia iaculando uel propenſius pugnando facile procul a turribus eius depulerunt. Tunc & ſilo pecuniaꝝ acceptionē reuelauit. Nam multos ex propriis militibus remiſit:dum īdigentiam ſumptuū reclamarent & pecunias ad alimenta poſtularent:quoſdam uero ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatē loca deſerta erant:eo q; a militibus antigoni omnia diruta fuiſſent:mouitq; exercitum & diſcedere tentabat. Herodes aūt petebat duces ſilonis uel milites ut non ſe relinquerēt a cæſare uel antonio uel a ſenatu honoratū:nam prouidere eoꝝ inopie & facile præbere quæcunq; quererent ſe ꝓmiſit. Poſt petitionē aūt ſtatim ad prouinciā egreditur: nullam occaſionē diſceſſionis ſiloni relinquens. Siquidem multitudinē quāta nemo ſperabat ne ceſſarioꝝ deportauit a ſamaria:familiaribus ſuis miniſtrantibus triticū uel uinum & oleum:& pecora ſimul & alia diuerſa in hierichunte deducentibus:præuidens ne per ſex dies aliquid militibus deeſſet. Quæ cū non latuiſſent antigonū:ſtatim miſit per prouinciā: qui deberent inſidiis prohibere deportatores alimentoꝝ. Cunq; præceptis antigōi peruenīſſent: grandē multitudinē armatoꝝ circa hierichuntē congregantes:ſuper montes locati:cuſtodiebant alimenta deducentes. Sed dum hæc aguntur herodes nō ocioſe degebat:ſed .x. turmas ſuſcipiēs quaꝝ quinq; iudeorum erāt:aliæ uero mercede cōductæ:necnon & equites paucos:ad hierichunta peruenit. Cūq; ciuitatem deſertā inueniſſet:quingentos uero excelſa præoccupaſſe cū uxoribus & cognationibus:hos quidem ipſe dimiſit:romani tamē irruentes ciuitatē deprædauere: dum plenas domos pecuniis reperiſſent. Igitur cuſtodiā rex in hierichūte relinquens reuertitur:& romanoꝝ militiā ad hyemalia dimiſit in idumea uel galilea:uel ſamaria. Impetrauit autē & antigonus a ſilone pro pecuniaꝝ munere:ut partē exercitus romani in liddis ſuſciperet pro antonii ſatiſfactione. Romani itaq; in deliciis erant:& ab armis quieti:herodi uero minime uiſum eſt otiū habere: ſed ad iudeam fratrē ioſippū cum duobus militibus peditū:& quadringentis equitibus deſtinauit. Ipſe uero cum ad ſamariā pueniſſet: & ibi depoſuiſſet matrē & alios cognatos ab maſada deductos: ad galileam uſq; peruenit:capturus quædā loca:quæ cuſtodes antigoni præoccupaſſent. Perueniens aūt in ſephori:cuſtodibus antigoni fugatis:in abundanti ꝓſperitate erat. Poſtinde contra quoſdam latrones in ſpeluncis habitantes equitū alam & peditum tria agmina tranſmiſit:quatenus ꝓhiberent eos:ne latrocinium exercerēt. Hæc aūt iuxta uillam uocabulo arbilon fiebāt ubi ipſe .xl. die cum omni expeditione profectus eſt. Hoſtes uero cum cōflixiſſet uerterunt leuū cornu agminis eius:quos ipſe inuadens fugauit:ſuos aūt fugientes eo loco conſtituit:permanſit uero contrarios perſequens uſq; ad iordanē fluuium: cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam galileā cepiſſet:præter eos qui in ſpeluncis habitabāt: & diuiſiſſet pecunias unicuiq; uiro centum & quinquaginta dragmas præbens:ducibus autē multoplus:ad hyemalia eos loca remiſit. Sub idem tēpus & ſilo cum ſuis ducibus ad eū uenit:eo q; noluiſſet antigonus alimēta

per hyemalia conſtitutus p̃bere. Nam plus menſe non eos paſſ: ſed & miſit ī circuitu p̃ puincīa
præcipiens: ut oīa diſſipaſſent: & p̃ montes confugerent: q̃tenus de neceſſariis nihil habentes ro
mani fame conſumerentur. Herodes uero prouinciā eoꝝ fratrē ſuum habere præcepit: ſimul &
alexandriū oppidū muro circundare. Qui celerius abūdantiā neceſſarioꝝ militibus præparauit
& alexandriū olim dirutū reconſtruxit. Eodem tpe antonius qdē athenis morabat. Per ſyriā aūt
uentidius ſiloné accerſiēs cōtra pthos: primū quidē mādauit herodē adiuuare: deinde uero ad ſe
auxiliatores conuocare. Cunctꝝ herodes contra latrones in ſpelūcis feſtinaret: ſiloné quidē ad uē
tidium tranſmiſit: ille uero contra illos expeditionē ꝓduxit. Erant enī latronū cubilia in monti
bus abruptis conſtituta: & p̃ mediū altiſſimos habentia tranſitus ſaxis acutiſſimis circundatos:
ubi cū oībus ſuis familiaribus latebant. Rex aūt archas conſtruens: ferreis cathenis ligans: p̃ ma
chinam de uertice montis ſup̃ eos deponebat: dum nec ab inferioribus aſcendere ꝓpter acutum
monté potuiſſent: neq; de ſupioribus contra eos aſcendere. Arce uero militibus armatis plene
erant: falces longiſſimas habentibus: cū quibus reſiſtentes latrones abſtractos occidere p̃ualerēt.
Sed depoſitionē arcaꝝ contigit incaute diſponi: dū nimis ad alta deſcendiſſent. Habebant uero
intus etiam neccāria. Cum itaq; arcæ depoſitæ fuiſſent: nec audirēt quidē ab ſpelūcis exire unus
ex militibus gladio accinctus: & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua arca pendebat: deſcen
dit in ſpelūcā: abhorrens morā non audientiū exire latronū. Cum uero ꝓpe unā ſpelūcā ueniſ
ſet: primū quidē iaculis multos fugauit poſt aūt falce reſiſtentes ipellebat ad p̃cipicia ruere. Cūq;
intus ingreſſus eſſet: multos occidit: & reuerſus in arcā quieuit: timor uero reliquos gemitum
audientes: & ſalutis deſpatio cōp̃hendit. Rei aūt terminū nox ꝓhibuit: & multi rege concedēte
ſeſe ſubiectos tradiderūt. Sed & eo mō altera die in cōflictionibus uſi ſūt: ut ab ſpelūcis latrones
exirent: & ante ianuas pugnarent. Milites aūt in circuitu ſiluæ ignē miſerunt: & ita multos incē
deret. Tunc ſenex quidā intus cū. vii. filiis & uxore relictus eſt: quibus petentibus q̃tenus eos di
mitteret ad hoſtes exire ſtās ſup̃ oſtiū ſpeluncæ: unūquēq; filioꝝ ſuoꝝ exeūtē ꝓſternit: uſq; quo
cunctos interemit poſt aūt & ſuā uxorē. Cunctꝝ in precipicio cadauera iactaſſet: ſup̃ illa ſe quoq;
dedit: morté ꝓ ſeruitute ſuſtinēs: multaq; prius in herodē uociferatus & infirmitatē exprobrās:
licet rex dexterā ei tetendiſſet: & oēm licentiā ꝓmiſiſſet. Igitur his actis: iā oēs ſpeluncas obtinu
erat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinās: ad ſamariā cū ſexcentis eq̃tibus & tribus milibus peditum
diſceſſit: tāquā antigonū expugnaturus. Ptolomeo uero nō bene ceſſit hæc militia: ſiq̃dē hi qui
prius galileā turbabant: inuadentes eū interemeret. Cūq; hoc feciſſent ī nemoribus & ī difficilli
mis locis confugiūt: prædantes & rapiētes oīa: quos reuerſus herodes puniuit. Nam multos trāſ
greſſores interfecit: & eos qui in munitiſſimis locis cōfugerant: obſidione capiens occidit: & ca
ſtella depoſuit. Multauit etiā ciuitates rebellibus extinctis: centū talētis. Interea pacoro bellis ru
ente: cū pthi fugiſſent: mittit uētidius machērā adiutorē herodi cū duabus cohortibus & mille
equitibus: ātonii præceptis obſecutus. Machera itaq; antigono uocāte p̃ter ſniam herodis pecu
niis corruptus propabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia ſuſpecta habēs ātigonus aduē
tum eius nō ſuſcepit: ſed fundis eū ꝓhibuit: & demonſtrauit eius uolūtatē. Quod ubi machera
ſenſit: & herodē optīe ſibi pſuaſiſſe cognouit: ſeq; peccaſſe nō audiētē āmōitionē illius: ad ſamau
ciuitatē diſceſſit: iudeos uero p̃ uiā occurrētes amicos uel inimicos pſtrauit: iratus ī his q̃ paſſus
eſſet. Rex aūt his incitatus: ad ſamariā prexit. Vnde ad ātoniū cū ꝓpter hæc deliberaret ꝓficiſci:
& ſuggere: q̃ talibus auxiliatoribus nō egeret: q magis ei quā hoſtibus nocerēt: ſeq; ipſū ſufficere
ad expugnationē ātigoni: macheras ſecutus ſupplicat ei ut p̃maneret: ſi tamē oībus modis iturus
eſſet: fratrē ſuū ioſippū ſibi præponeret: ut debellaret ātigonū. Itaq; petitus a machera recōciliat
ei. Cūq; reliq̃ſſet ioſippū cū militia: pſuaſit ei ne piclitaretur: neq; machere aduerſaret. Ipſe porro
ad antoniū feſtīauit: qui ſamoſata oppidū iuxta eufraten obſidebat: cū eq̃tibus & peditibus au
xiliatoribus. Cūq; ad antiochiā pueniſſet: īueniſſetq; cōgregatos: qui ad ātoniū p̃gere feſtinabāt:
timore tamen q̃ in uia barbari multos inuaderēt & interimerēt non audientes tranſire ipſe eos
adhortatus dux itineris factus eſt. Sed eum tamen duas manſiones ſamoſatoꝝ ueniſſet: inſidiæ
barbarorum ibidē locatæ: euntes ad antoniū inuadebant. Nam ſpinis obſtruebāt cāpoꝝ aditus
ubi etiā equitū nō paucos ocioſe ſedere barbari diſpoſuerūt: ut cū ad campū pueniret: impetum
ſup̃ eos facerent. Sed ut primi tranſierunt: & retro obſeruaret herodes: barbari ſubito ab inſidiis
quīgenti ſecuti primos ad fugam uerterant. Tunc rex impetū cū ſuis militibus in eos faciēs: ſtati
hoſtes inuadit. Quos cū in fugā uertiſſet: audaciā ſuoꝝ excitauit: & cōfidenter eos fecit reuerti:
qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnāte: undiq; barbari circundati proſternebantur. Sed
cum multa iā direpta fuiſſent uaſa uel ſarcinulæ uel mancipia: uniuerſa rex hæc eripiens pgebat.
Porro tamen cū multi de ſilua ꝓpinquāte eo cāpis cōtra eū exiſſent: his cōfligēs ipſe cū cohorte

fortiſſima:uertit eos in fugam: multos interimens:oportunamq; ſequentibus uiam præſtabat qui ſaluatoré & propugnatoré eũ uocauerũt.Cũ aũt ꝑpe famoſata prexiſſet:trãſmittit antonius exercitum cũ ornatu ad occurſum herodis:hunc ei honoré retribuens auxilii cã:nam barbaroꝝ inſidias & impetũ contra eos factũ audierat.Cunq; præſenté alacriter uidiſſet & cognouiſſet ab eo quæ ꝑ uiã acciderãt:amplectebaf:& uirtuté eius laudibus efferebat:& oſculabatur eũ: & ꝓpo nebat ſibi qué pauloante regé ipſe monſtrauerat.Sed cũ antiochus non multo poſt oppidũ traderet:& a bello deſineret:foſſio quidé ãtonius precepit auxiliũ herodi præbere:ipſe uero ad egyptum diſceſſit.Tunc foſſius duas legiones cũ herode premiſit ad iudeam:ipſeq; cũ ampliore exercitu ſequebatur.Contigit ioſippũ etiam in iudea tali mõ pire.Hic ímemor præceptoꝝ fratris ad antoniũ euntis:exercitum ꝑ montes ꝓduxit.Nam quíq; cohortes ei machera dederat ad hierichuntem ꝓperanti:dũ uellet triticum metere:& romanis militibus nouis adhuc & belloꝝ ínexpertis exiſtentibus quorum multi a ſyria delati fuiſſent:aduerſariis eum inuadentibus relictis in difficillimis locis:fortiter pugnans íterimíf: cunctũ pene exercitum ꝓdens:ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt.Antigonus aũt cũ inimicos uiciſſet:caput ioſippi incidit:quod quíquagíta talẽtis frater eius ferora redemit.Sed etiã poſt hæc deſerentes galilei potentes gẽtis ſuæ:ſocios herodis in palude mergebant:multi quoq; & in iudea rebellauerunt.Machera aũt oppidũ gutã munitiſſimum capit.Nuncii uero cum regi in daſne antiochiæ nũciaſſent fratris caſum:& ipſo quidem hoc ſperante ꝓpter uiſiones quas euidenter in ſomnis de morte fratris ſui uidiſſet: feſtinãs ꝓficiſcebatur.Et cum ad monté libanũ pueniſſet:octingentos exinde ſumens:habens etiã romanũ exercitũ ad ptolomaidé ꝓuenit:unde noctu ſurgens:cum expeditione galileam adiit.Cui cũ hoſtes occurriſſent:& prælio uicti fuiſſent:in aliquo oppido concludũf:unde & prius egreſſi ſunt. Dumq; congreſſiones facerent:multa tempeſtate cõmota:nihil ualés cõficere exercitũ ad uillas ꝓpinquas ꝓduxit. At cũ ab ãtonio ſecunda legio ueniſſet:& q oppidũ tenebãt:territi nocte ipſũ reliquunt:& rex ad hierichuntẽ urgebaf:ultioné exacturus ꝓ fratre.Vbi cum ꝓfectus eſſet:potentiſſime ſuos pauit.Poſt conuiuiũ aũt cum ad ſupiorẽ domũ aſcendiſſet:dimiſit oés qui præſentes erãt:ubi miranda affuit dei circa regé ꝓuidétia.Nam tectũ domus ſubito cecidit:& neminem cõpreſſit.Vnde oés crediderunt herodẽ dei amatoré eſſe:dũ tã maxíum & mirandũ piculũ uelociter euitaſſet.Poſtremo die aduerſarii cũ a ſũmitate mõtiũ ſex milia ad pugnã deſcenderét: timore romanis ímiſerunt. Qui cũ acceſſíſſent:iaculis lapidibuſq; regis ſocios exeuntes uulnerabant:& ipſum quidã telo circa præcordia pcuſſit.Antigonus aũt ad ſamariã ducé mittit pãpũ nomine: cũ aliquãto exercitu:cupiés hoſtibus opinioné de ſe:tanq; de bellatore ꝓſtare. Machera uero duci pãpo aſſedebat.Herodes inter hæc quinq; ciuitates cũ coepiſſet:relictos ibi duo milia exiſtẽtes interfecit: ipſaſq; ciuitates incendens:rediit contra pampũ:qui caſtra ſua cõtra uillã adſunã uocabulo diſpoſuit. Dũq; multi cõfluerét ad eũ ab hierichũte:& ab iudea:iuxta hoſtes acceſſit:eoſq; audacter precurrentes cũ eis confligens deuicit.Quos ꝓſequés:ꝓ fratris ſui uindicta occidebat.Quoꝝ multi dum in domibus armati cõfugiſſent:tectis auulſis:lapidibus eos deſup oppreſſit.Quod factũ aduerſarioꝝ magis aíos confregit:ſperantiũ futura deteriora exiſtere. Nã non latuit multitudo ad uillã fugientiũ:& niſi tunc tẽpeſtas grandis deſcẽdiſſet:& rex ad hieroſolymam exercitũ de uictoria cõfidente deſtinaſſet:omne opus tũc pfeciſſet:antigono iam fugã meditante:& a ciuitate diſcedere.Rex aũt ueſpere facto:cœnare milites præcepit. Ipſe uero cum aliquam domum laſſus intraſſet quo balneũ erat:pene maximũ periculũ incidit:quod ꝓuidétia dei uitauit.Nam dudum & cũ uno ſequente puero lauanté:hoſtium quidã qui armati in eadem domo ꝓ timore celati fuerant ſuadũt.Quoꝝ unus exiit gladium tenés:& ꝓ ianuã currit:& poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati:nihilq; tamen regem leſerunt.Poſtero die interempti pampi caput ferora decidens:pro ultione fratris:herodi tranſmiſit.Nam is manu ſua illius íterfector extiterat.Deſinente uero hyeme regreſſus:inde prope hieroſolymã putenit:& iuxta ciuitatem caſtra ſua locauit:tertio regni ſui ãno: ex quo romæ ordinatus erat.Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit:unde potuiſſet ante templum ciuitas expugnari: ſicut & prius a pompeio:& tribus aggeribus locum circundás:turres erexit. Cũq; multa manu ad opus uſus fuiſſet:& ſiluã decidiſſet:& oportunos operãtibus præpoſuiſſet:ipſe ad ſamariã pro nuptiis diſceſſit:ducturus alexandri filii ariſtoboli filiã:nã hãc ſibi deſpõderat: ſicut & prius retulimus.

Capitulum.XXVII.

Oſt nuptias autem uenit foſſius per phenicem cum exercitum per mediterraneam premiſiſſet:uenit etiam multitudo equitum & peditum.Tunc rex quoq; regreſſus é a ſamaria: non paruam ſuper priorem expeditioné producens:ſiquidé triginta milia fuerant.Omnes aũt prope hieroſolymorum muros congregabãtur:ubi circũſedebãt

per aglōis ptem muros ciuitatis. Quorum exercitus erat undecim cohortes peditū: & ſex milia equitum: necnon & auxiliatores ſyri: & duo duces ſylo & ſoſſius: qui & ab antonio miſſus eſt auxiliator. Herodes aūt decertabat pro ſe quatenus ab antigono principatum reciperet: qui romæ dudum hoſtis fuerat iudicatus: & pro illo rex herodes per ſenatuſcōſultū ordinatus. Cum multa autē alacritate uel certaminibus iudei qui intra muros concluſi fuerāt: herodi repugnabāt: multaq; pro templo diuulgabant: multa etiam pro ſolaciis populi: tanq̄ liberante eos a periculis deo: & omnia foras ciuitatem diſtrahebant: nequid ad alimētum uel hoīum uel iumētoꝝ relinq̄ret: & latrociniis furtim uſi: inopiam eis parabant. Quæ cum herodes perſpexiſſet aduerſum latrocinia quidem in oportuniſſimis locis inſidias pauit: de expenſis autem longius agmina militum tranſmittens: uenalia congregabat: ut intra paucū tēpus multam affluentiā eis nccārioꝝ faceret abundare: manuq; multa frequenter operantes: tres aggeres citius eriguntˇ. Eſtas enī erat: & nullum uel ab aere: uel ab operantibus impedimentū fiebat: ſed machinamenta inferentes: murum pmouebant: & omnibus experimentis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatē exiſtentes. Nam illi reſiſtentes: contra iſtos non pauca excogitabant: quædā adhuc impfecta iſtrumēta: alia uero pfecta cōburentes. Cunq; ad manus ueniſſent: non minores romanis audendo fuerūt: niſi quia diſciplina deerat militaris aduerſus machinas. Nāq; muros cōſtruebant: iam prioribus edificiis euerſis: & ſub terram fodientibus occurrentes confligebant: & deſperatione tamen potius quam prouidentia belli uſq; ad ultimū permanebant: licet magna expeditione obſeſſi: uel fame magna fatigati: uel inopia nccārioꝝ fuiſſent exhauſti. Nam ſeptimus tunc ānus acciderat. Interea aſcendunt quidē ſup murū uiginti priores: poſtea uero centuriōes ſoſſii. Nam primus murus captus iam fuerat diebus q̄draginta: ſecundus aūt quindecim: & aliquæ circa templum porticus incenſæ ſunt: quas herodes antigonū incendiſſe dicebat: odium ei mercatus iudeoꝝ. Sed poſt dū ibi capta exterior ps templi fuiſſet: & iferior ciuitas: ad interius ſacrariū: & ad ſuperiorē ciuitatē iudei confugierunt. Cunq; timuiſſent ne prohiberent eos romani deo quotidianas īmolatiōes offerre: p legatos ſupplicāt: permitti uictimas ſolitas introduci. Herodes aūt dum putaret eos iā quieuiſſe conſenſit. Sed cum nihil uideret fieri quæ putaſſet: immo fortiter repugnare p ātigoni principatu inſtanter accedens: ciuitatem expugnabat: & oīa ſtatim internitionibus ſunt cōpleta. Siquidem romani pro mora obſidionis iraſcebantur: herodes autē nullos ab iudeis aduerſarios relinqui uolebat. Occidebant igitur p uicos & p domos quoſcunq; iueniſſent: fugantes eos & in templo concludentes: neq; infantibus: neq; ſenibus: neq; infirmitati mulieꝝ miſericordiā p̄ſtantes: ſed & rege deſtinātē & petente ut parcerent: nemo fuit qui dextrā retineret īmotā: ſed furioſi cunctā ætatem extinguebant. Vnde & antigonus nec prioré nec præſentem fortunā cōſiderās: a turre deſcendit: procidens ante pedes ſoſſii. Ille nequaq̄ eum miſertus pro calamitate: ſed plauſibus incōtinenter uſus: antigonam eum tanquā fœminam nominauit: quē non ut mulierē ſine cuſtodia remiſit. Et ille quidē ligatus cuſtodiebatur: herodes uero prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam feſtinabat multitudo pegrina templum uidere: & ſancta in ſacrario conſtituta. Rex aūt quoſdam petēs: aliis interminatus: multos autem & armis uetebat: pditionē priorem uictoriam eſtimans: ſiquid iuiſibiltum uiſum fuiſſet. Reſecabat etiam rapinas ciuitatis multum contra ſoſſium altricatus dicendo. Si pecuniis & hoībus romani ciuitatē euacuauerīt: deſertæ regionis meæ regem relinquent: ſed & ante ciuibus proſtratis: breuem uniuerſi iudei principatum iudicari: pro repenſione necis huiuſmodi. Ille uero cū pro obſeſſiōe. militibus iuſte prædam permitti dixiſſet: reſpondit ipſe ſe pecunias de ſuo mercedem ſingulis preſtaturum: & ita reliquam ciuitatem promiſſionibus completis liberauit. Nam ita munificenter ſingulis militibus & ducibus merito regali: & ipſi ſoſſio donauit ut omnes pleni pecuniis abirēt. Hæc paſſio hieroſolymoꝝ ciuitati contigit: conſulibus marco agrippa: & canidio gallo: centeſima & octogeſimaquinta olimpiade: tertio menſe: in celebratione ieiuniorum: tanquam reuerſa calamitate quæ ſub pompeio iudeis illata eſt. Nam tunc eodem die captiuitatis uigintiſeptem anni eſſe noſcuntur. Soſſius uero cum auream deo coronam deuouiſſet reuerſus ab hieroſolymis: antigonū ligatum ad antoniū pduxit. Herodes quoq; ueritus ne cuſtoditus antigonus ab ātonio: & romæ pductus: allegationibus ſuis ſenatui demonſtraret ſe quidem ex regalibus deſcendentem: herodem autem priuatum: & q̄ oporteret filios eius regnare propter genus ſi ipſe romanis peccaſſet: multis pecuniis compulit antonium: ut antigonus interficeretur. Quod cum factum fuiſſet: herodes qdē depoſuit. Deſtitit aūt hoc mō aſamonei principatus poſt cētū uigīti ānos. Nā de familia clariſſima genere uel honoꝝ ſacerdotali fuerat. Cuius cū multa p gētē iudaica pntes egiſſent: ppter mutuā ſeditionē prīcipatū āiſerūt. Trāſiit aūt ad herodē ātipātris filiū de familia populari: uel generē priuato: & ſubiecto regibus. Nos igitˇ hūc terminū cognatiōis aſamoneoꝝ accepimus.

Aec inſunt inquintodecio libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiq̃tatis. Cap.i
Qualiter capta ciuitate p ſoſſiũ & herodem:antonius quidẽ antigonum in antiochia interimiſſet:herodes aũt quadragintaquinq; ex amicis illius primates hieroſolymorum reuerſus extinxerit. Cap.ii.
Quomodo hircanus primus rex iudeorum:& princeps ſacerdotum a perthorum rege arſace dimiſſus:ad herodem reuerſus eſt. Cap.iii.
Quemadmodum herodes ariſtobolum uxoris ſuæ mariannæ fratrem: principem ſacerdotum ordinauit:& paulopoſt occidit. Cap.iiii.
De cleopatra: ut iudeorum & arabum regnis inſidiata: partem eorum ab antonio poſtulauit:& ad iudeam peruenit. Cap.v
Quemadmodum herodes debellaſſet aretham tempore quo antonius a cæſare in antiochia pugna deuictus eſt. Cap.vi.
De terremotu p iudeã facto:& internitione hoĩum uel iumẽtoꝝ:& de ſermone herodis quẽ ad iudeos de inſtauratione belli contra arabas fecit. Cap.vii.
Quemadmodũ herodes nccário pfecturus ad cæſarẽ uictorẽ:hircanũ extinxit. Cap.viii.
Qualiter a cæſare regnum accepiſſet:cui p ſyriam in egyptum eunti aduerſus antoniũ & cleopatram ſuſceptionem parabat. Cap.ix.
Quemadmodũ herodes cũ in egyptum pueniſſet a cæſare multipliciter honoratur:& de interfectione uxoris ſuæ:uel alioꝝ de genere hircani:& de miris conſtitutionibus:conſtructionibus: adinuẽtionibus more gẽtilicio:q̃bus corrupit legẽ iudaicã. Cap.x.
De fame p iudeã & ſyriã facta:& ut ſeruauit populos & ciuitates herodes: & rurſus mira & clara opera eius ſeu fœlicitas:& de eſſeno quodã q̃ diuinatõis habuit noticiã. Cap.xi.
Qualiter uetus templum poſt ſexcentos annos depoſuit:& aliud duplum condidit.

Incipit liber.xv.antiquitatis iudaicæ.

Oſſius quidem & herodes qualiter hieroſolymam coeperunt: necnon & antigonum captiuum in ſuperiore uolumine demonſtrauimus; ſequẽtia uero nunc explanabo.Cum totius iudeæ pricipatum herodes ſumpſiſſet: quantoſcunq; priuatos ſui fautores inuenit: in dignitatibus eos cõſtituit: illos autem qui contraria elegerant: non deſtitit tormẽtis ſingulis diebus affligere.Honorabantur apud eum polion phariſeus:& ſameas diſcipulus illius.Siquidem obſeſſis hieroſolymitis:iſti perſuadebant herodem ſuſcipi:pro quo & recõpenſatione gratiarũ fruebantur. Nam hic erat ſemeas: qui quondam in iudicio dum herodi peperciſſet hircanus: prædixerat indicans ei uel iudicibus: q̃ herodes liberatus eos omnes perſequeretur:quod & factum eſt:deo ſermões illius adimplẽte. Eodem tempore cum hieroſolymam tenuiſſet herodes: omnem ornatum ciuium auferens: in aula colligebat.Ex quo multum pondus argenti uel auri ãtonio:uel amicis eius donabat. Interfecit etiam quadragitaquinq; priores ptes antigoni.Nam cuſtodes per portas muri diſpoſuerat: ne quid deportari poſſit cum defunctis.Mortui uero cum excrutarẽtur:ſiquid argenti:aut auri: aut aliud neceſſarium fuiſſet inuentum:regi deferebatur:nullus uero malorum terminus erat. Nam auaricia rectoris:male conquiſita deterius expendebat.Prouincia autem inculta permãſit: ſeptimo ãno cogente:in quo agriculturam exercere:illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaq; cum captiuum antigonum ſuſcepiſſet:deliberauit ligatum in triumpho ſeruare.Sed audiẽs gentem rebellare antigono fauentem:doniſq; herodis redemptus: iudicauit in antiochia illum perimere:quia nullatenus iudei quieſcerent.Quod teſtimonio ſtrabonis capadocis cõfirmatur: ita dicentis. Antonius antigonum iudeum in antiochia perductũ interfecit.Et uiſus eſt hic primum iudeorum regem occidiſſe: dum non eſtimaret: alio modo ſententias iudeorum flectere: quatenus ſuſciperent pro illo conſtitutum herodem. Nam nec tormentis ſubditi: regem eum appellari patiebantur:tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes.Infamiam igitur uel odium herodis ira minuere putauit.Hæc quidem ſtrabo locutus eſt. Cap.II.

Vm uero herodem principatum tenuiſſe hircanum princeps ſacerdotum audiſſet:q̃ captiuus apud parthos tenebatur:rediit ad herodẽ:de captiuitate tali modo ſolutus. Barzafranes & pachorus parthorum duces cum captiuos hircanum principem ſacerdotum prius cõſtitutũ:poſt autem & regem:& fratrem herodis faſelum ad pthos pducerẽt:faſelus nõ tolerans uiculoꝝ obprobrium:& omni uitæ ꝓponens mortem glorioſam:

ipſe ſuus peremptor ſicut ꝓdictum eſt apparuit. Hircanū uero ad ꝑthos perductū: fratres ꝑthoꝝ princeps modeſtius attendebat: dum nobilitatem de proſapia eius audiſſet. Quapropter remiſſum a uinculis: babilonie ſeruari conceſſit ubi & multitudo iudeoꝝ hircanum tanquā principē ſacerdotum & regem: & omnes uſq; ad eufraten iudei habitantes honorabant. Qui dū his frueretur: & audiret herodem principatum ſuſcepiſſe mutauit ſpem ſuam: ab initio ei amiciſſimus exiſtens: quem & gratiæ memorem putauit: q; eum a queſtione & mortis dānatione: uel piculo tormentiſq; liberaſſet. Sermones ergo iudeis proferebat: feſtinando ad eum proficiſci. Qui uetabant & rogabant eum permanere dicentes: q; officioꝝ ſimul & honoris in ſacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuiſſet: ꝑſertim dum nihil ab hieroſolymitanis poſſet promereri pro diminutione corporis: quam ab antigono pertuliſſet. Retributiones autem non ſimiles a regibus dantur quas priuati a benefactoribus accipiunt: nam mutat eos fortunæ prouentus. Talia cum ei ſuggerent: hircanus deſiderio eundi tenebatur. Cui ſcribēs herodes petebat fratrē & illic iudeis ſupplicare: q̄tenus non inuiderent ei una ſecū comune regnū poſſidere. Nam extitiſſe dicebat: quo ipſe gr̄as ei redderet pro beneficiis: cū ab eo nutritus & ſaluatus eſſet. Hæc ſcribens hircano: mittit ad fratrē legatū ſaramallā: & dona multa: ſupplicans: me impediret gr̄as reddere: quas beneficio deberet. Erat aūt ſtudiū eius nō pro hoc: ſed quō præter meritū pricipatum obtinuerat: timebat ne illi rationabiliter auferetur: & Hircanū properabat ſub poteſtate ſua redigere: uel penitus eū diſperdere: qđ & poſtea fecit. Tunc tamen flexo ꝑtho: pecuniaſq; iudeis ei dantibus ut ueniret: cū omni eū honore ſuſcepit & in conuentu primū ei locū: & in conuiuiis primū ei lectū cōcedebat: quā etiā decipiebat patrē uocando: & oībus modis iſidias ĩopinatas ei parabat. Diſponebat etiā reliq̄s cū eo ſui pricipatus utilitates: unde & ĩ familia eius ſeditio exarſit. Nā dū obſeruaret ne nobiliſſimus quidā priceps ſacerdotū dei haberet: inuitauit aliquē ex ignobiliſſimis ſacerdotē de babilone: noīe ananelū: & huic pricipatū ſacerdotii deſignauit. Quod nō ptulit alexandra filia hircani: uxor alexandri: filii ariſtoboli regis: ex quo filios habuit: unū quidē pulcherrimū ariſtobolū noīe & herodis coniugalē mariānē: forma nobiliſſimā. Turbata ergo & moleſte ferens infamiā filii: q; illo ſupſtite: alter aduena principatū ſacerdotii meruiſſet: ſcripſit cleopr̄æ: ſodali ſuo lr̄as deportāte: ut peterēt ātoniū pricipatū ſacerdotii filio ſuo ꝑſtar̄. Sed ātōio negligēte petitionē: amicus eius gellius ad iudeā cū ꝓpter aliq̄s cās puēiſſet: & uidiſſet ariſtoboli pulchritudinē & magnitudinē & iuuētutē: mirabat: nō mius etiā mariānē regi cohabitāte ſtupebat. Vnde alexādrā bonoꝝ liberoꝝ matrē exiſtimās: & ad ſermōes eius uēiēs: flectit eā pīger ābo rū imagines: & antonio deſtinare dicēs: cū eas uiderit: petitiōes eius mōis oībus adimplebit. His elata uerbis: alexādra imagines antonio direxit. Cui gellius referebat dicēs: nō ab hoīe putari: ſed a quodā deo eſſe liberos alexādræ: dū uellet ad libidines antoniū emolire. Qui puellā quidā eru beſcens herodi nuptā accerſire: uerūetiā cleopatrā metuēs cōtriſtari: ſcripſit ergo pueꝝ trāſmitti cū honore: addēs ſibi gratū iuuenē uiſū fore. His deportatis ad herodē lr̄is: nō cautū exiſtimauit: iuuenē excellentē ariſtobolū: & tunc iam ſedecī ānos ducentē: genere nobiliſſimo: ad antonium deſtinare potentiſſimū romanoꝝ: & patū ſuæ luxuriæ ſupponere pueꝝ: q etiā libidinoſus ꝑ potentiā exiſtebat. Reſcripſit ergo dicēs: ſi puer exierit a ꝓuincia: ſtatī oīa bello uel ſeditionibus cō plebūtur: iudeis ſpantibus reꝝ nouaꝝ mutationē. Quibus reſcriptis cū ātoniū excuſaſſet: iudicauit nō ultra pueꝝ uel alexādrā humiliare: ſed etiā uxore ſua mariānc ualde petēte: q̄tenus fratri ſuo principatū ſacerdotii redderet: qđ ꝓdeſſe arbitratus eſt: dū nec ad ātoniū ꝓficiſci poſſet tali ꝑditus adoleſcens honore. Conuētū itaq; faciēs aīcoꝝ: multū alexādrā accuſabat: dicēdo: latēter inſidias egiſſe ꝓ pricipatu dū ꝑ cleopatrā ageret: q̄tenus ipſe quidē regno priuaret: puer aūt pro ipſo reꝝ gubernationē ab ātonio ſuſcipet: & hæc qđē illa nō iuſte poſtulaſſe: q; & filiū ſuū a poſſeſſo iam honore priuaret: & ſeditiones in regno moueret: cū multū ipſe laboraſſet ut poſſideret multis & nō fortuitis piculis: uerūetiā nullatenus memor ipſe maloꝝ illius: ſed beniuolus circa eos eēt: & nūc puero pricipatū ſacerdotii ꝑberet: ideoq; olim ordinaſſe dicebat ananelū q; ualde puer eſſet ariſtobolus. Cū tamē hæc nō incaute dixiſſet: ſed ꝓ deceptiōe mulieꝝ & ꝑſentiā amicorū: læta & nō ſpans alexādra cū lachrīs ſatiſſecit: dicēs: & ꝓ ſacerdotio qđē oīa: & ꝓ īfamia feſti naſſe: regnū uero nec deſideraſſe iq̄t: nec ſī oblatū eēt cupide ſuſcepiſſe: cū & nūc nimiū honorē habeā ꝓpter pricipatū eius & tutelā: cuius uirtute totū gēus meū effulget honoribus: nūc quoq; beneficiis uicta: ſuſcipio filii honorē: & ipoſteꝝ ad oīa ero ſubiecta. Petebat ergo: ut ſiqd ꝓpter genus & ꝑſentē ſibi fiduciā temerariū pro indignatione feciſſet: ignoſceret. Poſtq̄ aūt locuti ſunt dextris datis: reconciliantur omni ut uidebat ſublata ſuſpitione. Cap. III.

Taq; rex herodes ſtatī pricipatu ſacerdotii ananelū ꝑter legē exiuit: ſeditiōes domeſticas pacando: nā nō licebat aliquē honore ſemel accepto fraudari: qđ prius ātiochus epifanes

BIBLIOTECA MARES

deſtruxit:dum auferret ab ieſu ſacerdotiũ:& ordinaret fratrẽ eius oniã: ſecũdus aũt ariſtobolus hircanũ fratrẽ ſuũ priuauit:tertius herodes principatũ ſacerdotii adoleſcẽti tradidit ariſtobolo. Tũc quidẽ putabat ſedaſſe cõtẽtioné:& licet recõciliati fuiſſent:nõ tamen ſecurus degebat:dum alexandrã ex ꝓteritis conatibus ne tẽpus nouarũ reꝝ capet ualde timeret. Quapropter ꝓcepit eã ita in aula cõuerſari ut nihil ſub ptãte ſua haberet:diligenter etiã cuſtodiebatur occulte ne quid ꝓter quotidianã cõuerſationẽ niteretꝰ q̃ paulatĩ magis illã exacerbabãt:& in odio ſuſcitabãt:nam ſupbia mulieris diligentiã cuſtodie indignabaꝰ hr̃e:dũ oĩa potius uellet pati quã fiducia priuari: & fucoſum honorẽ cũ ſeruitute uel metu poſſidere. Ad cleopatrã igitur in quibus exiſteret frequenter ſe lamentando deſtinabat:poſtulans ſibi auxiliũ præberi. Quæ iuſſit ei furtim cum filio in egyptum ad ſe confugere. Cunq; hæc ei placuiſſet:tale aliquid excogitauit. Duo locula tanquã pro mortuoꝝ exequiis parauit:in quibus ſeipſam & filiũ mitti dixit, præcipiens cõſciis famulis ea noctu deferre: & exinde uiã ad mare facere ubi nauẽ in qua nauigarẽt ad egyptũ præparatam habuiſſet. Hæc ſabbioni amico alexandri eſopus ſeruus eius edixit. Quod cum ſabio audiſſet & inimicus herodis eſſet q; inter inſidiatores antipatri de ueneno conſcius putaretꝰ:odium lenire ꝓ indicatiõis fauorẽ ſperauit:& regi nunciauit iſidias alexandræ. Qui cũ eam uſq; ad conatũ ꝓcedere dimiſiſſet:i ipſo facinoris opere detinuit:ſed iuitus cõceſſit culpã:dũ putaret nullatẽus cleopatrã ceſſare: ſi cõtra ſe cãm iueniſſet. Palã ergo magnanimitate uel modeſtia ueniã ei largitus é. Propoſuit tamen oĩbus modis adoleſcẽtem ꝓmere:ſed tacito ꝓpter ueriſimilẽ diſſimulationẽ. Cum ergo tabernaculoꝝ feſtiuitas ueniſſet quæ apud nos cũ ſumma ueneratione celebraꝰ:tunc quidem diſtulit:& in deliciis ipſe & reliqua multitudo mouit tamen eũ feſtinare uoluntatẽ ſuã cõficere inuidia. Nam cũ adoleſcens ariſtobolus octauum & decimũ annum ducens ſecundum legem ſup aram aſcenderet uictimas immolaturus & ornatu ſacerdotali circundatus celebraret religionis conſequentia:magnitudinẽ ſup ætatem oſtendens necnon & generis dignitatẽ:populi ſui excitauit fauorem:& ariſtoboli aui ſui præſens memoriã eis reduxit. Qui paulatim ꝓuocati: uoluntates ſuas iam demonſtrabant:gaudentes ſimul & leticia perfuſi:uoceſq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius: ſub regno itaq; conſtituti:cum aliorum præterita beneficia memoraret. Inter hæc omnia ſtatuit herodes uoluntatem quam in adoleſcentem habuiſſet implere. Celebratione autẽ tranſacta dum in hierichũte maneret: & in conuiuium eos alexandra peteret:herodes adulabatur adoleſcenti:& illiciebat ad affluentiam potionis:paratus conludere:uel iuueniliter ad gratiam illius iocari:& loco eſtiuo illic exiſtente:collecti ſimul exierunt refrigerium captãtes. Cunq; fontibus aſſiſterent:caloré meridianum aura temperare:prius quidem natãtes ſeruos & amicos proſpiciebant: poſt autem adoleſcens cum irritaretur:herodis amici quibus hoc præceptum fuerat tenebris iam tenentibus: ſepe eum mergentes: tanquam ludentes non emiſerunt uſquequo eum preſſum fontibus ſuffocarent. Ariſtobolus itaq; extinctus eſt:decimum & octauum annum agens ætatis: cum principatum ſacerdotii anno amplius tenuiſſet:quem rurſus ananelus ſuſcepit. Quo malo mulieribus nunciato:inceſſabilis eas ſtatim defuncti dolor inuaſit. Ciuitas etiã rumore delato lamẽtis cũcta completa ſunt:omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexãdra uero plus conſumebatur conſcia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipſo funeris actu ferebat. Sed ſuſtinere neceſſarium putauit:licet ſepius ſua manu uitam finire niteretur: deſiit tamen ſi poſſit uiuens ſufficere ad ultionem inſidiarum perempti. Vnde potius ſuam uitam tenebat:ne daret ſuſpitionem filium ſuum inſidiis periſſe per hanc enim diſſimulationem ſperauit ſatius ſe oportuno tempore uindicare. Illa quidem ſic continenter dolorem tolerabat:herodes autem omnibus uériſimilis uidebatur:non inſidiarum adoleſcentis auctor extitiſſe. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat:ſed etiam lachrymis uſus aĩæ confuſionẽ uerã eſſe monſtrabat. Interdum etiam & dolore uincente:eum ex aſpectu pulchritudinis plangebat: & licet adoleſcẽtis mors pro eius tutela putaretur:manifeſtus tamen erat q; pro ſatiſfactione iſta faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorãs:multum apparatum circa locellos:& multum aromatum fecit:nimiumq; ornatum ſimul ſepulturæ ut dolorem mulierum plene deleret: & coſolaretur eas per iſtam ptem. Alexandrã tamen nihil tale deuicit:ſed ſemper mali memorẽ meſticia ĩcitabat:& ſcripſit cleopatræ herodis inſidias:& filii perditionem. Quæ dum feſtinaret petenti ſubuenire:calamitates alexandræ miſerata propriam omnem cauſam confecit: & petere antonium uindicare adoleſcentis interitum non ceſſabat:cum diceret non eſſe dignum herodẽ per eum regem ſtatutum in regno: quod non ad eum pertineret: in ueros reges tales iniquitates oſtendere. Quibus cum flexus antonius eſſet:ad laoditiam peruenies mittit præcipiens herodẽ ad ſe proficiſci:ſibiq; pro more ariſtoboli ſatiſfacere:nam non recte inſidias confectas eſſe ſi per

eum extitiſſent. Qui cū cauſam timuiſſet: & cleopatræ cōtrarietatem quæ non ceſſabat ātoniū ſuadere: quatenus eum damnaret: ſtatuit quidem obedire: iam enim nihil aliud erat qđ ageret. Cunq; patruum ſuum ioſippum procuratorem regni & rerum reliquiſſet: demādauit ei ſecrete: ut ſi quid ab antonio paſſus eſſet: continuo mariamné occideret. Nam dilexiſſe uxorem profitebatur: & timuiſſe: ne cōtumeliam poſt eius mortem pateretur: dum pulchritudo illius ab aliis deſiderari poſſet: per q̄ demonſtrabat impetū ātonii quē in eā habuiſſet: cū oli de pulchritudíe illius audiſſet. Herodes quidem hæc præcipiens ſpe incerta ad antonium perrexit. Ioſippus autē cum in deſpenſatione rerum regni ſtatutus eſſet: & propter hoc frequēter mariamné cōueniret: & de negociis honoris cauſa regiam percōtaretur fauorem uel amorem circa eā herodis íſeruit. Mulieres autem cum illum adulationibus emoliſſent: plus autē ab alexandra ſeductus ioſippus: ſniam regis demonſtrauit: & mandatum explanauit: dum fidem illis uellet facere: q̄ poſt mortē ſine ipſa non poſſet uiuere dum diceret ut ſi quid acerbum ab antonio pateretur: non ſufferret ab ea nec poſt iteritum ſeperari. Hæc quidem ioſippus: mulieres autem non hoc amorē affectus herodis putauerunt: ſed timuerunt: ne reuerſus tyrannica crudelitate ſibi mortem inferret: iōq; de uerbo ſuſpitionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rūor in ciuitate hieroſolymorum ab inimicis herodis diſperſus eſt q̄ antonius tormentis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cunctos quidem in aula turbauit plus uero mulieres. Cum alexandra ioſippum flectit: ut cū ipſis ad romana ſigna confugeret: nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatem ſub duce iulio p̄ regni cuſtodia caſtra poſuerat: dicens primum ſiqua turba in aula concurreret: ipſe in tuto exiſterent: dum romanos propicios haberent: præterea ſi mariamnem antonius perſpexerit: & pricipatum recipere ſperamus: nec ī aliquod poſtea ſeruitium de propagine regii generis deſcendemus. Cum has rationes fuge cogitaſſet: litteræ ab herode de omnibus ſuis cauſis deportantur priori rumori contrarie. Nam cum ad antonium peruenisſet confeſtim eum donis de hieroſolymis deportatis reconciliauit: & ſermonibus dicere compulit: ut nequaquam cōtrarie quidem de ſe haberet: & cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatiſfactionem ualere. Nam non inquit iuſtum eſt ātonius: ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorem ei dederūt: ipſi ei uti poteſtate permiſerunt'. Quo dicto flexa eſt cleopatra: ſciens nequaquam alienum principatum ſcrutari prodeſſe. Cum de his ſcriberet herodes: alioſq; narraret honores: quos ab antonio in conuentu uel in conuiuiis quotidianis haberet: & hæc obtineret: licet in accuſationibus cleopatra nimis moleſta exiſteret: quæ prouintiæ deſiderio omnibus modis perire illum feſtinaſſet: ſed quia antonium iuſtum circa ſe cognoſceret: nihil iam difficillimum ſperaret: q̄ autē tardaret fauore firmiore circa ſe antonii: ſperaret cleopatræ conciliari animo poſſe: & ſe hoc facere dicebat: nam antonium petitiones ſuas adimpleſſe: & ſibi inferiorem ſyriam conceſſiſſe denunciauit: & per hoc ſolatium refutaret: uel reiiceret appellationes quas cleopatra pro iudea feciſſet: cū hęæ litteræ peruenisſent: deſierūt ab impetu: quem tanquam de mortuo habuiſſent: ut ad romana ſigna confugerent: non tamen latuit earum uoluntas. Nam præceſſit antonium rex ad parthos euntem: & ad iudeam reuertitur: ſtatimq; ſoror eius ſalome materq; eorum conciliū quod habuiſſet alexandra cum ſuis apperiūt. Salome uero & contra maritum ioſippum accuſationem protulit dicēs: q̄ cum mariamne frequenter conueniſſet. Hæc uero dicebat inimicicia rum cauſa: eo q̄ frequenter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autem callidus ſemper: & nimis mariamnem amans licet: ſtatim conturbatus fuiſſet: non tamen patitur amore mariamne aliquid temerarium in ea conficere: ſed in utroq; anxius: ſecrete eam inquirit utrum uera eſſent de ioſippo quæ audierat: an falſa. Illa uero cum iuramento affirmante & ſatiſſaciente: q̄ ī nullo peccato fuiſſet ei commixta: paulatim rex deflectitur: & ira deleta coniugis amore ſuperatur. Et ut iam ſatiſſactum ſibi de his crederet quæ audiſſet: honeſtati eius multas agere gratias: fauorem quoq; quem erga ipſam uel amorē haberet pandebat: uel qualia ſepe amātibus contingunt: cum lachrymabāt inuicem magno ſuo ſtudio ſeſe pariter diligentes. Cū uero rex ſuū affectum iam prætermiſſa emulatione firmaſſet: nū amantis eſt inquit mariannes: q̄ mādaueras ioſippo: ut ſi quid patereris ab ātonio moleſtum: ne perimeret: quæ alias cum nihil tibi peccaſſem. Quod uerbum ut audiuit herodes: exardeſcens in furorē: ſtatim eam ab amplexu dimiſit: clamans: & ſuos capillos dilacerans: dicendo manifeſtum ſignū cœpiſſe ioſippum cum ea habuiſſe cōioné: nam nullatenus prodidiſſet: quod ſecrete audierat: niſi maxima fides illis interfuiſſet: credenſq; de crimine: pene ſuam interfecit uxorem: niſi uictus amore: furoris impetum refrenaſſet: ſeipſum cōſumens: ioſippum tamē ulterius: nec ad ſuam faciem uenire permiſit: alexandram uero tanquam totius mali cauſam reſeruari præcepit.

Capitulum. IIII.

Nterea p ſyriam turba cõmouebatur:cleopatrã non deſiſtente antoniũ flectere:q̃tenus oppreſſis regibus potentiã ſingulos ablatam ſibi donaret:multũq; ualebat:deſiderio ſui illo inflãmato:quæ cũ i natura auara exiſteret:nihil iniuſtũ reliquit.Siquidé fratré ſuum: quem iã habitu regnũ ſciret:uenenis aggreſſa conſũpſerat:quitũ & decimũ ætatis annũ agentẽ:ſororé aũt arſionẽ epheſi ad tẽplum dianæ cõfugientẽ p antoniũ extinxit.Iam pecuniæ gratia & tẽplum:uel corpora uiolabat:neq; ſacratiũ tã caſtũ fuit : aut aſili priuilegiũ tutũ: cuius ornatũ ipſa nõ abſtulit:nec tã ꝓfanũ uel inceſtũ erat:qđ ſolũ potuiſſet auariciæ illius ſatiſfacere. Et cũ oĩa expoliaret:fœmineis cupiditatibus nullatenus ſatiſfaciebat:ſiqdé cũcta deeſſe ſuis deſideriis ſemp putabat.Quapropter & ãtoniũ cõpellebat aliqd ab aliis auferẽté ſibi donaꝛ.Nã cũ trãſiſſet ad ſyriã cũ eo:& eã cogitaꝛt poſſideꝛ:liſaniã qdé ptolomei filiũ accuſans:qa pthos cõtra rempublicã duxiſſet:occidit.Petiuit aũt ab ãtonio etiã iudeæ uel arabiæ reges occidi. Antonius aũt cũ ex oĩbus amore fœminæ uictus eſſet:ut nõ tãtũ uerbis:ſed etiã uenenis uideꝛet obedire: manifeſtã quidé iniq̃tatẽ uidens:petebat eã:ne ſe tãtũ ut peccaret cõpelleret:ne cũcta negaret ei: & ne quãta illa p̃cepiſſet pficiẽs:palã iniquus uideꝛet.Ideoq; ptes ꝓuinciæ uniuſcuiuſq; retollẽs donauit ei preſtans etiã ciuitates q̃ intra fluuiũ eleutherũ uſq; ad egyptũ erant : excepto tiro:uel ſydone q̃s a maioribus liberas eſſe cognouerat:licet multũ eũ illa ſibi & eas p̃bere ſupplicaſſet. Cum hæc cleopatra obtinuiſſet:& deduxiſſet ãtoniũ uſq; ad eufraten contra armenios euntẽ reuertitur:& intrat apamiã & damaſcũ:ide etiã ad iudeã ꝓuenit.Quã cũ herodes ſuſcepiſſet:cõduxit ab ea reditus hierichũtis:nã balſamũ terra illa generat:qđ p̃cioſiſſimũ eſt:& nuſq; alibi naſciꝛ: & palmas multas:uel optimas.Et dum multũ tẽpus faceret cũ herode: tẽtabat cũ eo concũbere: nam naturaliter & euidenter libidinibus exardeſcebat:forſitan & aliquod amatoriũ paſſa eſt:ſed quod ueriſimilis eſt:regno eius inſidiabaꝛ:ſi quõ iniuriã a ſe factã poſſet ꝓ accuſationẽ adipiſci: deſiderio uero uictã ſe eſſe mõſtrabat.Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleopatræ:dum ſciret eã oĩbus eſſe moleſtã:tunc tamen & ampliori odio eius detentus:q; p luxuriã uellet illa inſidias ei parare:uerba quidé eius in p̃ſenti refutauit:cõſiliũ uero cũ amicis ſuis ſumpſit:ut eã ſub poteſtate ſua poſitã occideret:ut & ſe & multos malis eius liberaret : quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabaꝛ.Nam hoc ipſum & antonio p̃deſſe:quia neq; illi fidelé eam eſſe dicebat. Cũ hæc cogitaſſet:p̃hibebant eũ amici:primũ quidé ſuggerentes:q; non deberet maximũ piculũ & manifeſtum ꝓ re tanta ſuſcipere.Cunq; p̃manſiſſent ſupplicantes:ne quid temerarie conaꝛeꝛ:nã nullatenus antoniũ poſſe pati dicebant: quãuis eũ muneribus redimere putaret : cũ amore eius potius incẽdereꝛ:& uideret uiolentia:uel inſidiis illius ſe eius amore priuatũ:nec mediocre qdã pro ſatiſfactiõe poſſet edicere:ſi cõtra fœminã hoc ageret:q ꝓ illud tẽpus oẽs dignitate ſupabat: utilitatẽ aũt quã antonio dicit futurã:uerendũ eſſe ne potius ille temeritaté exiſtimet q; affectu tali eũ priuaret:unde nõ eſt incertũ dicebãt:q; maxis uel continuis malis principatus eius uel generatio cõpleꝛeꝛ:refutare uero cõcubitũ:quẽ illa poſtulaꝛt ꝓ tpe honeſte ſuadebãt:q cũ hæc deſignarent:& picula merito:alias merita demõſtraꝛẽt:conatus eius cõpreſſerunt.Tũ herodes cleopatræ donis & muneribus ſatiſfaciens:deduxit eã ad egyptũ.Antonius aũt cũ armeniã cœpiſſet: artabazin tigrani filiũ cũ ſatrapũ filiis ligatũ in egyptũ deſtinauit:donãs eos cleopr̃æ:cũ oĩ regio eoq; ornatu.Armeniæ uero principatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tũc euaſerat. Quæ cum archelaus & nero cæſar expuliſſent:tigranũ nouiſſimũ eius fratré ordinauerũt.Hæc quidẽ poſtea contigerunt.Vectigalia uero quæ debuiſſet de terra donata ab antonio cleopatræ:p̃bere herodes iuſtum iudicauit:ne occaſionẽ ei odii p̃ſtaret. Cap.V.

Retas aũt cũ herodes reditus eius conduxiſſet:tempore quidem aliquanto reddebat duo milia talenta: poſt autem indeuotus extitit:uix partem aliquam præbens. Herodes quidẽ hoc modo defraudãté:nihilq; ſecũdũ iuſticiã facere uolẽté: pſeq; deliberauit:ſed interim propter bellũ romanũ hãc diſtulit exactionẽ.Nam dum in acciaco littore ſperaretur pugnã:quæ centeſima octogeſimaſeptima olimpiade contigit:& cæſar cum antonio de republica decertaret:herodes ex opulenti prouincia ſua multo tempore redditibus & uiribus collectis antonio deputauit auxilia diligenter preparare. Sed antonius nihil auxilio eius egere ſe dixit:arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat a cleopatra perfidiam eius.Petebat enim hoc cleopatra dum ſibi putaret prodeſſe:ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab antonio iuſſum fuiſſet:herodes milites congregauit:tanquam cõfeſtim arabiam ingreſſurus:paratoq; equitum & peditum multitudine:in dio:alias chio ciuitatem peruẽit. Cunq; illic & arabes occurriſſent:pugna maxima commiſſa eſt:in qua uicerunt iudei.Poſtea multum exercitũ arabũ in chana uico congregatũ q eſt in inferiori ſyria:audiẽs herodes uenit ſup eos: ducẽs maioré ptem ſuæ militiæ:& prope calon ſua caſtrametatus eſt:unde oportune pugnaret.Cunq;

hæc diſponeret populus iudeoꝝ clamabat mora dimiſſa cõtra arabas impetum facere: dum ere derent ſe in hoc paratos eſſe:quia in priore pugna uictores extitiſſent.Igitur ſuum ſtudium mili te oſtẽdẽte:rex ſtatuit magnanimitatẽ eoꝝ nõ remorari:dicẽs nõ ſe deeſſe uirtuti eoꝝ & primus ſe armans oẽs ꝑduxit ad aciẽ.Statim aũt terror arabis incidit.Contra quos modicũ reſiſtẽtes:ut uiderunt ĩexpugnabiles:oĩq; plenos uirtute:plurimi fugierũt:fuiſſentq; ꝑempti:niſi athemõ,he rodem & iudeos ĩuaſiſſet:ná hic erat dux cleopatræ ibi cõſtitutus:& inimicus herodis: futuraq; nõ ĩprudẽter ꝓſpexit:ut ſiqd clarũ agerẽt arabes:ipſe quieſceret:uictis át eis qđ & contigit ex pro priis paratis militibus ĩuaderet iudeos:quos tunc laſſos:& iã uiciſſe putátes ſubito ſuperueniens proſternebat.Nam alacritaté animi contra manifeſtos inimicos aſſumentes iudei:& poſt uicto riam remiſſiores:citius a recentibus hoſtibus obterunt:in locis aſperis & ſaxoſis: quoꝝ noticiã inimici amplius habuerũt. Arabes ergo prius uicti ſe recuperantes reuerſi occidebãt:fiebatq; di uerſa ꝑditie. Rex ãt herodes ꝑ actione pugnæ uectus equo ducere tẽtauit auxiliũ:ſed nõ ualuit: licet feſtinaſſet ſubuenire.Sed caſtra iudeoꝝ cũ arabes cepiſſent non mediocrẽ fœlicitaté & ſine ſpe tenuerunt:nam uictoriã quã prius perdiderant:poſt obtinuerunt: plurimũ aduerſarioꝝ pro ſternentes exercitũ.Exinde latrociniis utebat herodes:multáq; arabũ terrã diſcurrens: uexabat: dum ſup mõtes caſtra diſponeret:& oĩno recuſaret manus cũ eis ex equo cõſerere:frequenter ta men laboꝝ diligẽtia lucrum ſibi acquirebat:nam & proprios milites omnibus modis fouebat: ruinam cupiens emendare.

Capitulum.VI.

Nterea acciaco bello inter cæſarem & antoniũ geſto ſeptimo imperii anno herodis terra iudeoꝝ cõmota eſt:q̃liter nunq̃ aĩalium peſtilentia per prouinciã geſta:perempta ſunt a ruinis:etiã hoĩum decẽmilia .Milites uero cum ſub diuo degerent: nihil ab oppreſſione ſunt leſi.Quæ cũ arabes ĩquirerẽt:& pluſq̃ ĩ ueritate erat:audirẽt:quæ facta fuiſſent tanq̃ ꝓuin cia hoſtiũ euerſa:& hoĩbus emptis nihil ulterius ſibi aduerſũ credebãt ſurgere. Quo cũ legati iudeoꝝ peruenĩſſent: pacẽ ꝓp hæc quæ euenerãt facturi:arabes pemerunt eos: & cum alacritate contra milites eoꝝ præparabãtur.Qui nec inuaſionẽ arabũ ſuſtinuerunt:licet calamitatibus op preſſi: & bellare decernunt:dum non pares ſeſe præliis eoꝝ putarent:neq; auxiliũ haberẽt rebus ſuis domi ſubuerſis.Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tẽtauit:ut recuperaret eis antiquũ alacritatis aĩum:& exhortatus aliquos optimatũ:auſus é iam & ad populũ ſermocinari:ná prius pigebat eũ: ne male ꝓp calamitates ſuſciperẽt ab eis.Petebat ergo talẽ orationẽ ꝓferẽs.Nõ igno ro ſocii quomõ multa per hoc tẽpus facta ſunt contra noſtrã rempublicã: & fortaſſe nec hi mõ de ſe confidunt:qui multũ uirtute præcellunt:ſed quomõ compellimur pugnare:nec eſt aliquid quod ſemel factũ:non poſſit rurſus bene tractatũ emendari:petere uos elegi ſimul & docere:per quæ poſitis in proprio alacritatis aĩo ꝑmanere.Volo tamẽ prius uobis oſtendere:q; iuſte bellum id conamur cõmittere:propter iniurias aduerſariorum:nam maxima magnanimitatis hæc cauſa nobis exiſtit:poſt uero declarare q; nihil ſint quæ nunc nobis mala ſuperuenerunt:ſed multas nos ſpes uictoriæ poſſidere.Exordiar autem principia:teſtes uos faciens mei ſermonis.Nam ara bum iniquitatem noſtis:& circa alios omnes ita perfidam táquam barbarorum:& quia nec deũ cogitent:ſepius enim nos offenderunt auaricia uel inuidia ſua.Et q; multa dicimus:dum immi neret eisut a proprio principatu deciderent:& cleopatræ ſeruirent:quis alter eos de hoc timore liberauit: niſi mea amicicia quam cum ãtonio poſſidebam. Et illius circa nos affectus nihil hos importunum ſuſtinere dimiſit:nam antonius cauebat agere q; poſſet nobis in ſuſpitione peruenire. Tamen & cũ uellet cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere:hoc quoq; ego di ſpenſaui: multaq; munera ſecretius offerens:tutelam utriſq; acquiſiui.Expenſas autem ipſe iuſce pi ducenta præſtando talenta:duo milia uero fide dicendo:quæ etiam pro reditibus adimple ui: unde nos nihil ab eis ſuſcepimus:& oportebat quidem nulla tributa prouinciæ iudeos debe re:quod & ſi præbendũ eſſet pro nobis:non etiã pro arabis daret: q; nobis nec gras agũt: ná pro beneficiis iniq̃ cira nos egerũt:prius q; nos aĩcos nõ hoſtes reditibus priuauerũt.Ná ſi fides hoſti bus neceſſario ſeruat:multo melius aĩcis:ſed nõ apud nos é ita:q; mõis,oĩbus optimũ putãt iniq taté eligere:ſi ſolũ lucrũ eis poſſit acqri.Eſt ergo qſtio nobis utrũ oporteat ĩiuſtos pũire: dũ hoc etiã deus deſideret:& præcepit ſemper iniquitates & contumelias execrari:quæ nõ tantũ uerbo: ſed etiam iuſſit per bellum ulciſci:nam q; uidetur iniuſtum apud græcos & barbaros: hoc ſi di ci fas eſt:in noſtros legatos cognoſcitur perpetratum.Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicũt eos eſſe:nos autem optimum & beatum decretum ĩ lege a deo dicimus. Hi nanq; & hominibus deum placant:& aduerſarios hoſtibus creconciliant. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi: q̃ ſi legati qui pro'iuſticia loquuntur intereant.Quẽadmodum autem poſſint uitã ſuã innoxiam

cuſtodire:ſeu circa bellum fœliciter agere:dum talia perpetraſſent:mihi quidē non uidetur. An forſitan rectum & iuſtum nobiſcum eſt:illi uero fortiores ob hoc putantur.Sed primū quidem indignū eſt uos hæc credere.Nā ubi iuſtū eſt:ibi deus:deo uero p̄ſente: multitudo cū fortitudīe præſto eſt.Vt ergo de nobiſipſis req̄ramus: uicimus primo prælio:ī poſteriore uero nō ſubſtite runt:ſed ſtatī ceſſerūt:nō ſuſtinētes noſtræ alacritatis īpetū:uincētes nos athenio īuaſit: bellum inferens nō prædictū.In primo uero prælio nomē & fortitudo nr̄a apparuit:in poſteriori aūt ini quitate uel īſidiis cōcidimus.Cur igit̄ mīora ſapimus in his ubi maiores ſpes poſſidemus. Quomō aūt ſtupeſcimus eos qui cū palā decertāt:ſemp uincunt̄:cū uero ſic uincunt̄ ab iniqrate:illis hoc euēit.Virtus ergo nō ī expugnatiōe debiliū:ſed ī opp̄ſſiōe fortiū apperet. Si tamē quēq̄ illa terrēt: quæ domi cōtigerūt:& ī terremotu acciderūt: primū q̄dē ſciat:quō hoc ipſū & arabas decepit:dū maiora quā cōtigerunt:putarēt.Præterea nō debēt hæc aut illis audaciā:aut nobis timorē īmittere. Illi nāq; nr̄is laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumūt:q̄s nos egreſſi contra eos uiriliter auferemus.Vos aūr accipite alacritatē pugnādi:neq; enim ītantū ſumus cōtriti: neq; ira dei uulnerati:ut quidā putāt:q̄ potius accidētia ſūt dicēda.Quæ ſi dei ſnia ꝓuenerūt liquet: q̄ iā ſecundū illius iudiciū ira deſiit:dū ſatius uindictā de factis noſtris accepit:alias acceperūt. Nam ſi uellet āplius nobis nocere:nequaq̄ flexus fuiſſet.Bellū aūt qa & uult fieri:& iuſtū eē cognouit: & nobis oſtēdit:q̄ multis per ꝓuinciā terremotu ꝓemptis: nullus armatus īteriit:deo euidenter oſtendēte:q̄ ſi oēs cū filiis uel uxoribus militarent:nihil pœnitus eis īoportunū accidiſſet. Hæc ergo reputātes:q̄ in omī tēpore dei patrocinium poſſidetis:p̄ſequimini fortitudīe iuſta iniquos: amicis p̄fidos maliuolos circa legatos:ſemp̄q; uīra uirtute deuictos.Cū hæc audiſſent iudei:multum audaciæ ſumentes:ad pugnā parabant̄.Herodes aūt hoſtiis celebratis cū magno ſtudio:eos contra arabas tranſiēs iordanē fluuiū ꝓduxit:& ꝓpe aduerſarios caſtra diſpoſuit.Tū uiſum ei eſt caſtellū in medio poſitū occupare:quod ſibi multū ꝓdeſſe putauit: uolenti maturius prælīū uel cōmittere:uel differre.nā oportuno uel munito loco cōſtiterat.Cunq; idē ꝓuiderent arabes:bellum ꝓ caſtello cōmittitur:& primū quidē ꝓtelatio: deinde uero multis ex utraq; parte ad manū uenientibus:arabes afflicti recedūt.Quod ſtatim ſpes iudeis nō minores erexit:uirtutēq; accendit .Dūq; magis omnia uellent arabes pati:quā decertarent:& iudei caſtra eor̄ īuaderent:arabes coacti recedunt:nullas uincendi ſpes habentes:ſed tantū a multitudine audaciā ſumentes. Itaq; pugna maxima facta:multiſq; ab utraq; parte cadentibus:arabes recedunt:quor̄ plurimis mors fugiendo euenit.Nam non tantum ab aduerſariis terrebantur:ſed ipſi fugientes:ſua multitudīe contriti moriebantur.Vnde quinq; milia defuncta ſunt:reliqui uero ad caſtra confugierunt:minime ſpes ſalutis firmas habentes:neceſſariorum inopia:& quod peius erat:aquarum indigentia Iudei autem licet perſequerentur:tamen inuadere caſtra minime permittebantur:ſed obſidentes erga uias eorum fugere uolentes arcebant.Igitur in his arabes conſtituti:legatos ad herodē diriguntprimum quidem diſſolutionem belli petentes:nam ſitis eos urgebat omnia pati:dum tantum in præſenti licentia aquas acciperent hauriendi. Qui nec legatos:nec dona ſuſcepit:neque mediocre quidem pactus eſt: dum obſtinate permaneret ulciſci tranſgreſſiones in ſuos ab illis factas.Qui ſiti compulſi nimia ſemetipſos tradiderunt:ut per quinq; dies quatuor milia caperētur:ſexto uero die reliqui de caſtris egreſſi: decertare cum aduerſariis nitebant̄: eligentes omnia pati:ne paulatim ſine gloria deperirent.Quæ cum deliberaſſent:nullatenus decertare uoluerūt: nam animo uel corpore in calamitatibus afflicti pro lucro mortem eſſe putauerunt: ne intribulationibus uitam extenderent:quorum ſeptem milia priori prælio conſternuntur.Cum his ergo caſibus uterentur:arrogantiam priorem deponunt:miratique herodis prudentiā ceſſerūt:patronum eum ſuæ gentes pronunciantes. Qui eum multa fœlicitatis gloria reuertitur: maximā acquirens ſua fortitudine dignitatem.

Capitulum.VII.

Gitur licet optime per bellum herodes res ſuas diſpoſuiſſet: tamen in periculum incidit. Siquidē pro republica decertans antonius:in acciaco litore a cæſare uincitur.Tum indeſperationē ſui herodes uenit:dū amici & inimici putarēt nō īpune amicicias ei ꝓuenire: q̄s cum antonio habuiſſet.Quapropter aīci quidē deſpabant:inimici uero licet ī p̄ſpectu cōtriſtarent̄:tamē clānimiū letabant̄:ſperātes meliora ſibi reg̃ mutatiōe uentura.Herodes aūt hircanum ſolum uidens indignitate regia cōſtitutū:ꝓdeſſe ſuis rebus opinatus ē morte illius:ne īminēte ſibi a cæſare p̄iculo:ille daret occaſionē:q̄ ſolus regio uidebatur ex genere. Cum hæc cogitaret:nec daret occaſionem hircanus:nam modeſtia mor̄ illam rerum gubernationem curabat & rebus ſtudebat bonis:oīa cōcedens fortunæ:alexandra nimis pertinax:& ſpē rerum mutatōnē incōtinenter credēs:uerba ad p̄rem fecit:ne ſuſtineret herodis iniquitatē: ī familiā ſuā ꝓcedere:

ſed cuſtodiret ſpes eorum:petebat ut & malcho arabiam tenenti ſcriberet:quatenus ſuſciperet eos ad ſe refugientes: nã ſi mors uenerit inimico cæſari herodi ad ſe pricipatú uentuꝝ & ꝑpter populoꝝ fauoré:& ꝑp generis dignitaté.Dum his cũ flectere uerbis niteret hircanus uerba depellebat. Sed ꝓnatus muliebri dum illa ꝑmanens:nec noctu:uel interdiu deſinens herodis erga ſe inſidias accuſaret:cõpellit eũ epiſtolá dare doſitheo cuidã amico:in qua ſcriptũ erat:ut arabs equites qui deberét eũ ad ſe ꝑducere mitteret ꝑpe paludé bituminis quæ diſtat ab hieroſolymis ſtadiis.cc.Credebat enĩ doſitheo:dũ nimis eũ ſibi ipſe & alexandra exiſtimarét:ꝑp inimicicias:q̃s cũ herode haberet:ut ioſippi cognatus quã ille ꝑemerat quia & illoꝝ quæ tyro ꝑſtrati fuerãt ab antonio:prior frater exiſteret.Sed hæc doſitheũ nullatenus hircano fidũ ĩ miniſterio parauerũt. Ná præponés illis regis amicicias:porrigit herodi epiſtolá:qui eũ ꝑ fide nõ tantũ laudauit: uerũ etiã iuſſit ei:ut miniſtraret reliquæ cauſæ:q̃tenus epiſtolã traderet malcho:litteraſq; ab illo reciperet:cũ nõ paruũ putaret & illius ſniam cognoſcere.Quæ cũ doſitheus alacrius miniſtraret:arabs reſcripſit & ipſũ hircanũ ſe ſuſcipe uel oés q cũ eo uenirét. Deſtiauit etiã qui deberét eos cauꝛte perducere. Vt uero & hác epiſtolá herodes ſuſcepit:cõfeſtim uocato hircano:de factis eius cũ malcho pactis requirebat. Cunq; ille negaſſet:epiſtolas corã cõcilio demõſtrans:uirũ interfecit. Hæc nos cõſcripſimus q̃ in aſalibus regis herodis cõtinebantur.Alii uero nõ ita exiſtimant; ſed magis herodé inſidias contra hircanũ cõtexiſſe:q̃tenus eũ interficeret:dicunt ita ſcribẽtes:in aliquo conuiuio ſine ſuſpitione quédá ſermoné hircano intulit:ſi q̃s epiſtolas a malcho ſuſcepiſſet Qui dũ ſe cõfeſſus eſſet:ſalutatorios apices accepiſſe:ille rurſus ĩterrogás:ſi qua ſuꝑ hæc etiã dona recepiſſet::nihil amplius reſpõdit quã.iiii.iumenta trãſmiſſa ſuſcepiſſe.Occaſione hac inuẽta: dona eſſe corruptionis:uel ꝑditionis uociferans:uiꝝ iuſſit occidi. Signa uero ſunt minie hircanum peccaſſe: q̃tenus termino tali occũberet:modeſtia moꝝ eius: q nihil in iuuẽtute ſua atrocius aut acrius egiſſet: quia & cũ ipſe regnũ habuiſſet: plurimã gubernationé antipatro cõmiſerat:cũ iam octogeſimũ duceret annũ:& cum multa tutela ſciret herodé regnũ poſſidere: & euſtraten trãſiſſe:honorátes eũ:quæ oía deſpexiſſe eũ:& aliquid nouitatis molitũ:nimis incredibile eſt:quia nec naturæ illius aptũ erat:ſed molitione herodis occiſus eſt.Ita quidé finé uitæ inuenit hircanus: diuerſas & uarias calamitates expertus.Nam in pricipio ut mater eius alexandra regnauit: pricipatus ſacerdotii gentis iudeoꝝ nouẽ annis honoré obtinuit:matreq; defuncta cũ imperium ſuſcepiſſet : & hoc tribus mẽſibus gubernaſſet:depellit ab ariſtobolo fratre:reſtituit autẽ iterum a põpeio:&.xl.annis honore uſus:ſecundo regnũ per antigonũ ꝑdidit: & corporis diminutionem paſſus: apud parthos captiuus perductus eſt:& exinde ad propria poſt tempus remeas propter ſpes ab herode promiſſas:nihil ſicut ſperauit executus eſt.Itaq; multis uitæ paſſionibus inuolutus:& quod peſſimum eſt ut diximus in ſenectute:non dignum uitæ terminum impetrauit.Siquidem modeſtus & mediocris in omnibus exiſtebat:& plurima ſui imperii ſub diſpenſatoribus innocens tractabat:neq; callidus regnum diſponere: antipatro herodiq; uſq; ad hoc conamen aperuit iter.Herodes autem hircano interfecto:a cæſare nihil optimum ſperans de rebus ſuis propter amicicias quas cũ antonio habuiſſet laborabat.Cunq; in ſuſpitione alexandram haberet:ne tempus nãciſceretur:& multitudinem & turbam in regno uel rebus ſuis concitaret:cõmendauit omnia fratri ſuo ferore:matrem autem cipriam cum ſorore: & cognationem cũctam in maſada conſtituit iubens:ut ſi quod de ſe periculum audirent:principatũ ſibi aſſumerét mariamne uero ſuam uxorem: q non potuiſſet ut inimica cum ſorore uel matre conuerſari:in alexãdrio cum alexandra matre ſua depoſuit: ioſippum & ituracum ſoenium ſuper eas dimittẽs fidos ſibi amicos:quos ſub ſpem honoris cuſtodire mulieres reliquit.Quibus etiam mandauerat:ut ſi quid de ſeipſo periculoſum audirent:ambas interficerent: regnum uero filiis ſuis cum fratre ferora cuſtodirent.Cum hæc mandaſſet:ipſe rhodeo ad cæſarem properabat. Cunq; in ciuitatem delatus eſſet:depoſuit quidem diadema:aliud uero nihil de dignitate ſua diminuit. Vt uero cõmunem ſermonem cum cæſare inſeruit:tum multo potius ſuam magnitudinem: ſuæque maieſtatis honorem ſeruauit:dum nec ad preces:neq; ad petitiones conuerteretur tanquam de peccatis ſatiſfaciens: & ratione actuum ſuorum confidens ſine dubitatione cæſare dicebat amicicias ſibi maximas cum antonio fuiſſe:omniaque pro uirtute ſua egiſſe:quatenus ille rerum potentiam ſortiretur:militiæ tamen eius nullatenus cõmunicaſſe:eo q occuapatas arabas expugnaret traſmiſiſſe uero & pecunias & frumenta:non tamen minus ad dignitatem ſuam. Nam qui fatetur amicum uel benefactorem aliqué habere debet uiribus aíæ uel corporis aut ſubſtãtiæ participé etiã ad periculũ exhibere:quod ego non minus inqnit quam oportebat effeci.Illud uero integre geſſi:qa q̃is uictũ ĩ acciaca pugna nõ reliq:neq; manifeſtẽ:tranſiui:cũ & ipſa trãſiret fortũa: ſed ſeruaui ei fidé quáquã non oportunus auxiliator:tamé cõſiliarius fideliſſimus exiſtés. Ná cauſa

ſalutis & rerum poteſtas q̃liter ꝑdeſſet oſtẽdi: dum cleopatrã hortaret occidi: q; ſi perempta illa fuiſſet: nullatenus a regꝫ pricipatu cõcidiſſet: imo magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. Equibus nihil ille agẽdo: ſibi quidẽ incõmode: tibi uero utiliter ꝑfuturã præponẽdo demẽtiam periit. Nunc ergo ſiquidẽ pro antonii ira noſtrã fidem fuiſſe iudicas: nõ ſum denegaturus: qa pui neq; meũ erga illũ fauorẽ euidẽter prædicãs recuſabo: ſi uero ꝑſona ablata: qs ſim circa benefacto rem: uel q̃lis aicus regras: poteris a factis me cognoſcere. Nã licet nomẽ ablatum fuerit: nihilominus amiciciaꝫ firmamentũ ĩ nobis poterit approbari. Cap. VIII.

Vm hæc dixiſſet: & oĩbus ſuæ animæ libertatẽ oſtendiſſet: nõ mediocriter cæſaris liberalitatẽ: uel indulgentiã meruit: intantũ ut criminũ cãs ꝑ fauore eius uindicari depoſceret & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit: cæſare inuitãte: dũ nihil ſecus circa eũ: quã prius erga antoniũ apperet. Tunc cæſar oẽm ei honorẽ addidit: cæteris regibus ſcribẽs: cũ omni alacritate herodẽ ſibi occurriſſe. Poſtquã uero hác ſatiſfactionẽ præter ſpem ſuſceptã cognouit: uidẽſq; ſicut prius firmiorẽ ſibi principatũ a cæſare datũ: decretũq; rõanoꝫ ſibi ꝑ ſtabilitate ſua mercatum: ſecutus e cæſarẽ ad egyptũ ábulantẽ. Cũq; ſup uires ſuas amicis dona obtuliſſet: liberalitatẽ magnanimitatẽq; ſuã oſtendẽs: petebat: ne alexánder aicus antonii aduerſi aliqd patereť. Sed hoc nõ ĩpetrauit: qa iã iureiurãdo cæſar præoccupatus fuerat. Rediit aũt itaꝫ ad iudeã cũ ampliore honore: & ſpantibus cõtraria: ſtuporẽ cũ metu incuſſit: q; clarior a periculis dei ꝑuidẽtia remeaſſet. Confeſtĩ ergo ſuſceptionẽ cæſari ꝑ ſyriã in egyptũ eunti parabat. Itaq; cũ eũ ſuſcepiſſet cũ oĩ regio apparatu ptholomaide: & præbuiſſet exercitui ſumptus affluenter: oĩno inter fideliſſimos reputatus ẽ. Dũq; expeditionẽ cæſar deputaret: in centũ quinq̃ginta dõibus ornatis: eũ cũ amicis ſuſcepit. Præbuit aũt ꝑ loca arida tráſeũtibus neceſſariã humanitatẽ: ita ut nec uinũ nec aq̃: quæ potius militibus acceptabilis erat: alicui deficeret: ipſi etiã cæſari octingẽta taléta dõauit: oĩbuſq; demõſtrauit: q; plus clarior in regno ſuo remunerádo cũ apparuiſſet: ut magis fidẽ eius & alacritatẽ cæſar ꝑbaret. Cui & redeunti rurſus herodes ab egypto nõ minus priorẽ largitatẽ exhíbuit. Tunc quoq; cũ ad regnũ ſuũ rediſſet: turbatã oẽm domũ inuenit: ac grauiter ferentẽ uxorẽ ſuã: & matrẽ eius alexandrã: dũ putarent nõ ꝑ corpoꝫ tutela in illo oppido ſe poſitas: ſed tanq̃ ĩ carcerem: cũ nihil ille neq; de ſuo: neq; de alieno in ptãte hr̃ent. Mariánes quidẽ amorẽ regis: diſſimulationẽ & deiectionẽ putabat. Angebať aũt: q; ſi quid ille ꝑiculoſũ patereť: nec ſpẽ uitæ poſſet habere: mãdataq; ioſippo data recordabať. Quapp cuſtodes cum nimia diligentia mitigabat: magis uero ſoemũ dũ illi putaret oẽm ptãtẽ creditã. Soemus aũt ĩ initio fidelis: nihil pœnitus de mãdatis herodis palã fecit: ſed cũ ſermonibus uel donationíbus mulierũ flexus paulatí deuictus eſſet in ultío cuncta regis mandata dilucidauit: dũ tamẽ nõ oĩno ſperaret eũ cũ eadẽ ptãte reuerſurum: ſed & potius periculum fugeret: ne rediret inſignior: ideoq; nõ parua mulieribus putauit præſtare: utiq; amplioré beneficioꝫ retributionẽ ſe acceptuꝫ: ſi regnarent: q; ſi ꝑſpere cũcta gerens herodes reuerteretur: nequaq̃ cõtra uoluntatẽ uxoris eũ poſſe facere ſciret: dum cognoſceret omni ratione regis amorẽ erga mariánem amplioré exiſtere. Itaq; cũ huiuſmodi illum fefelliſſet ſpés: ſecreta oĩa iudicauit. Mariánes hæc grauiter audiés: nec finẽ ſibi de ꝑiculis herodis inuenire putans: cui & infeſta fuerat: nullatenus eũ equitatẽ ĩpetrare orabat: & licet difficilẽ uitã ſuã poſt mortẽ illius putaret: nihil tamẽ de ſui animi paſſionibus celauit: ná cum ille maximas res præter ſpẽ impetraſſet: nauigauit. & primũ uxori ſuæ de his bonis nũciauit: ſoláq; præponens oĩbus ꝑ amorẽ & coſuetudinẽ quã cũ ea habuiſſet ſalutauit. Cui dũ fœlicitatẽ ſuã referret: nullatẽus gaudentẽ: ſed & potius grauiter ferentẽ ítellexit. Nõ hæc celare doloré poterat: ſed ꝑ decore nobilitatis ſuæ ad oſcula gemebat: narrationibus uero eius nequaq̃ letabať: ſed potius contriſtari ſe demonſtrabat. Vt uero nõ ſuſpecta tantũ: ſed etiã manifeſta herodẽ facta turbarent: contriſtabať: aĩaduertẽs irrationabile circa ſe uxoris odiũ nõ celatum: iccirco duriter tolerabat: dũq; amorem ferre nõ potuiſſet: nec ĩ ira: nec amore pmanebat: ſemp ab altero in alterũ tranſiẽs: in utroq; inconſtans erat. Sic ergo inter odiũ uel amorẽ deſtitutus: ſepius parauit uindicare in illa ſuperbiã: ſed timuit: ne præoccupatã ſuã aĩam cupidie debilitaret: & nullatenus occidere eam ꝓtulit: dum uereretur ne perẽpta illa: maiorẽ pœnã ꝑ amore illius ĩteritus ſuſtineret. Intelligẽtes ergo eum ita de mariáne ſoror eius & mater optimũ putauerũt tẽpus ꝑ illius odio recepiſſe: & loquebanť nõ pauca herodẽ incitátes in odiũ: qui nec inſuauiter hæc uerba attẽdebat: neq; facere quicquã ĩ uxorẽ tãquã credulus præſumebat. Peius ergo doloꝫ paſſione ſuccẽdebať: dũ neq; illa odiũ celaret: neq; iſte amorẽ. Confeſtiq; aliquid nefandiſſimũ actũ fuiſſet: niſi cæſar núciatus eẽt cõtrarios uiciſſe: & interẽptis antonio & cleopatra cunctã egyptũ poſſediſſe. Quapropter feſtinás ad cæſarẽ: reliqt domũ ita diſpoſitã. Cui ꝑficiſcẽti mariánẽ ſoemo cõmendás: multas hr̃e gr̃as ei ꝑ diligẽtia ꝑfitebať: & partẽ magiſtratus a rege ꝑmeruit: & ille quidẽ honorẽ hunc obtinuit.

Capitulum.IX.

Erodes uero cū in egyptum pueniſſet:cæſari cū ampliori fiducia ſermonē inſeruit: tanq̄ tā amicus. Siquidē de ſatellitibus gallis cleopatræ q̄dringētos ei donauit:& terrā ei rurſus reddidit:quā per illā pdiderat. Addidit etiā regno eius gadara:uel ioppē & ſamariā nec nō & maritimā gazā uel antidonē uel ioppē:& ſtratonis turrī. Cūq̄ hæc adquiſiſſet: & cæſarem comitatus uſq̄ ad antiochiā eēt:reuertit:& quantū res ſuas extrinſecus fœliciter tractabat: tātū domeſticis laboribus affligebat:præſertī circa coniugē:de qua potius fœlicitatē quōdā uidebat habuiſſe:nā amorē nō minorem illis ptulit:quos in hiſtoriis cognouimus cupidine retētos. Sed hæc merito mariānem dilexit:quæ cū in aliis caſta uel fidelis eēt:muliebre uel modeſtū quiddā naturaliter habebat. Nā dominabat marito ſeruiēti libidini:& ſepius cōtumelioſe eū aggreſſa ē. Quod ille diſſimulās portabat:blandiebat tamē licet matris eius uel ſororis ignobilitatē illa deriderēt & detraheret. Illo uero tpe maioribus accuſatiōibus a ſuſpitiōe nutritis:āni ſpatiū cōpleē ex quo herodes a cæſare reuerſus erat:& cū iādudū culpa uolueret:tūc erupit alia occaſiōe data. Meridie nāq̄ dum uoluiſſet requieſcere accerſiit mariānem amore quē in ea ſemp habebat aſtri ctus. Que cū intraſſet:non cū eo ſcubuit:alias cōcubuit:ſed feſtinātēr eū depulit:& ſiproperauit ei ſui patris uel fratris interitū. Qui cū grauiter tuliſſet contumeliā:& paratus ad facinus eēt:ſentiens ſoror regis ſalome paratū olim pincernā regium intromittit:præcipiēs dicere:qualiter ſuaderet ei mariānes amatorium confeciſſe regi:& ſiquidē ille turbaretur:& interrogaret quale hoc fuiſſet reſponderet:uenenū illā tenuiſſe:petentemq̄ ſeipſum ſumminiſtrare. Si uero nullatenus de amatorio rex cōmoueretur:dimitteret uacuum:dum nequaquā hoc ei periculum ferret. Hæc dicens:eum hoc tempore locutuq̄ intromittit. Qui tanquā ueriſimilia ducturus cum ſtudio introditur:aſſerēs mariānem præmia ſibi præſtitiſſe dum flecteret amatoriū regi porrigere. Cunque ad hoc rex cōmotus fuiſſet:uenenum inquit erat:quod illa monebat dari. Cuius uirtutem ipſe ſe non ſciſſe fatebatur ideoq̄ nunciaſſet:quatenus ipſe requireret. Itaq̄ cum talia uerba herodes audiſſet:& dudum iam furibundus:tunc potius excitatur:& eunuchum qui mariāne fideliſſimus erat:de ueneno torquebat cognoſcens:q̄ ſine illo tale aliquid non feciſſet. Qui cum neceſſitatibus intereſſet:nihil quidem tortus de ueneno dixit:uxoris autem odium quod in eū haberet pp ſermones quos ſoemus explanaſſet:manifeſtauit ei. Cum hæc dixiſſet iratus rex exclamauit dicens:nullatenus ſoemum ſibi fideliſſimum prioribus temporibus hæc prodidiſſe mandata:niſi quid amplius inter eum & mariamnē proueniſſet. Et ſoemum quidem protinus interimi præcepit: uxori uero iudicium colligens:familiarium accuſationem parauit:ſtudioſeq̄ executus eſt de relationibus amatorii uel ueneni. Eratq̄ ſermone incontinens:& iracūda: quam ita ſentientes qui præſentes erant:mortiferam in eam ſententiam protulerunt. Dum hæc ſnīa pronunciaretur:ſubuenit quidam ei uel aliquibus præſentibus:ne ita temerarie illam interficerent: ſed deponerent eam in aliqua regali cuſtodia. Tunc ſalome cum ſuis feſtinauit e medio mulierē abducere:quæ potius regem impulit:caue inquiens ſeditionem multitudinis:ſi illa uixerit. Mariamnes interea ita trahebatur ad necem. Conſiderans autem alexādra tempus:& q̄ paruam ſpem haberet:eadē ab herode paſſura:contra priorē ſuā fiduciam nimis ualde commutabatur. Nā uolens oſtendere ſe ignoraſſe cām. exiens multa mala contra filiam uociferata eſt:& omnibus audientibus clamabat:malam circa maritum:& ingratam extitiſſe. quapropter iuſte pati: q̄ audacter ei reſtitiſſet, nec retribuiſſet beneficioq̄ tātoq̄ remuneratōnē. Inter hæc talia & inhoneſta ſimulantem:& audentem etiam capillos ſuos euellere:multa quidem in ea ab aliis uituperatio deformis diſſimulationis apparuit. Quod potius a pereunte comprobatum eſt:cum nec uerbum in initio dediſſet:nec ad illius improperatiōes turbata reſpexiſſet ſed qualiter animi grauitate peccatum matris ferret:euidenter demonſtrabat. Ipſa ſiquidem nō timido greſſu neq̄ mutato corporis colore ad mortē ducebatur:generoſitatē ſuam nequaquā in extremitate demutans. Et illa quidem ſic interiit:fœmina quæ ad continentiam & magnitudinem animi optima erat: modeſtia uero ei nō defuit:pulchritudine autem corporis & affabilitatis dignitate magiſquam ſiquis exiſtimare poſſet omnes mulieres ante ibat:occaſio tamen exinde maior prouenit:ne cum gratia regis uel delectatione uiueret. Nam dum ſemper potiretur illius amore: & nihil difficile ab illo ſperaret:fiduciam immoderatam habuit contriſtabant aūt eā quæ erga ſuos euenerant. Hæc omnia ei quēadmodum paſſa fuiſſet dicendo:ad ultimū inimicas ſibi apuit alias parauit matrē uel ſororē regis:& illum ſimul in quo tantum confidens nihil qđ moleſtū ſibi oriretur ſperabat. Poſtquā interiit:regis potius deſiderium exarſit:ut ſepius nomē illius iuocaret. Moliebat aūt oſa facere quæ potuiſſent ſolaciū afferre:conuiuia:colloquia:quæ nihil ei pfuerunt:gubernationes etiā regales recuſabat: & tātū doloribus tenebat:ut aliquādo mariāne uocare miſtris tāq̄ uiuētē

ualentemq; præciperet. Cum ſic haberetur:ſupervenit egritudo peſtifera:quæ plures populi uel amicoꝝ eius extinxit:& oĩbus præbuit ſuſpicari:per iram dei hæc cõtigiſſe:p iniquitate erga marianné confecta. Ideoq; ad peiora rex puenit:ut ultio ſolitudines eligeret:ſub occaſiõe uenatiõis. His cõfectus cogitatiõibus:nõ potuit multos dies ꝓtrahere:ſed ĩcidit ĩ difficillimã inualitudinẽ Nam inflãmatione uel aſtrictione gutturis:mẽtiſq; mutatione tenebaꝫ: & quæ potuiſſent curã exhibere: nihil penitus ꝓfuerũt:ſed cõtraria ĩueniebanꝫ. „Vnde poſtea deſpatione facta medici dũ neq̃quã medicaminibus allatis egritudo decreſceret:& rex nihil potuiſſet accipe:oĩa q̃ ille uel let iuſſerũt ei præbere deſpationẽ ſalutis caſui deuouẽtes. Et ille quidẽ ĩ ſamaria ſebaſta noĩata ĩualidus iacebat:alexãdra uero ĩ hieroſolymis habitãs:cũ audiſſet in quibus eẽt herodes: feſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere:quæ duæ fuerãt:una quidẽ ipſius ciuitatis altera uero tẽpli:q̃s ſi quis ſub ptãte ſua cõprehẽdiſſet:oẽm gentẽ ſibi ſubdebat. Nã ĩmolatiões nullatenus ſine his fiebant:q̃s nõ exercere ĩpoſſibile iudeis uidebaꝫ:parati utiq; magis uitã amittere:quã religionis dei ſolitum ſacrificiũ nõ ĩplere. Igiꝫ cuſtodibus eaꝝ alexandra obtulit:q; oportuiſſet ipſi uel filiis herodis eas tradere ne qs eas alter ꝓoccuparet:illoq; defuncto:reꝝ ptãte teneret: dicẽs ga ſi a morbo quo detineꝫ euaſerit:tutius eas poterit cuſtodire. Cum hæc uerba feciſſet:nõ patiẽter tulerũt ſed fideles prioribus tẽporibus extiterunt:tũc magis & ꝓpter odiũ alexandræ:putãtes nõ ſe optĩe herode uiuente deſpare. Quoꝝ unus cõſobrinus regis noĩe mane: cõfeſtim nunciauit regi alexandræ ſententiã. Qui nihil remoratus:interfici eã præcepit. Ipſe uero uix & multo labore cum egritudinẽ euitaſſet:anĩo uel corpore debilitatus ſimul:& faſtidioſus in oĩbus cãis factus: ad pœnam peccantiũ paratõr erat:iccirco & aĩcos ſibi neceſſarios interemit:cuſtodibaꝝ:uel liſimachũ: uel antipatrũ:gadiã uocatũ:necnon & doſitheũ:ex hac occaſione. Cuſtodibarus genere quidem idumeus:erat inter primos dignitate:qui a proauis ſacerdotes uidebanꝫ: goze: qué deũ idumei arbitrabãtur. Hircano uero rempublicam eoꝝ ſub iudaicas leges redigente:cum herodes regno ſucceſſiſſet:iudicẽ cuſtodibaꝝ idumeæ uel gazæ declarauit:& dat ei ſororẽ ſalomõi: ioſippũ occidẽs priorẽ eius maritũ ſicuti demõſtrauimus. Cũ hæc cuſtodibarus ꝑter ſpẽ libẽter ĩpetraſſet: eleuatus fœlicitatẽ paulatim excedebat:putãs nõ eſſe bonum:ſe iudicẽ herodis præcepta ꝑficere neq; idumeos ſub lege iudaica exiſtere. Quapropter deſtinauit ad cleopatrã:dicẽs:idumeos ſemper illius maioꝝ fuiſſe:ac ꝓp hoc iuſtũ eſſe:ut peteret ꝓuintiã ab antonio. Nam ſeparatũ confirmabat tranſferre fauorẽ ſuũ ad illã. Agebat tamẽ hæc:nõ q; potius cleopatrã dominari deſideraret: ſed eſtimabat:ſi pluribus uiribus herodes priuaretꝫ:facilius iã poſſet ſibi gentis iudeoꝝ principatum uendicare:occaſiõe generis & pecuniaꝝ q̃s ꝓpetuo per illicita lucra acq;ſierat. Et cleopatra quidẽ antoniũ petẽs:ꝓuintiã minĩe obtinuit. Nunciantꝫ aũt hæc uerba herodi. Qui paratus cuſtodibaꝝ iterficere:matris petitionibus uel ſororis:ueniã ei donauit:ſed nõ ĩ ſuſpectũ eũ ĩpoſterum ꝓ prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero ĩteriecto:cũ contigiſſet ſalome a cuſtodibaro diſcordare:mittit ſtatim ei repudiũ:cõnubium rẽnuens:nõ ſecundũ leges iudeoꝝ. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere:uxori uero nullatenus ſeperare & ducere aliũ niſi prius a priore marito dimittaꝫ. Salomi tamẽ non generali lege:ſed ptãtis ſanctione connubiũ ſeparauit:& ad fratrẽ herodẽ dicebat: ꝓ illius fide maritũ ſe reliquiſſe:dũ cognoſceret eũ cũ antipatro uel liſimacho uel doſitheo nouis rebus ſtudentẽ:fidẽ uero ſermoni de babe liberis ĩponebat q; ſeruarentur apud eũ duodecĩ annis:quæ multũ ſtuporẽ regi ꝑter ſpem uerba fecerũt. Nã babe liberos deſtinauit oli ꝓſequi q; inimica ſui fuiſſent:tũc uero per tẽporis lõgitudinẽ de memoria eius exciderãt. Quoꝝ inimiciciæ & odiũ hinc ortũ eſt. Cũ antigonus regnũ haberet:& herodes ciuitatẽ hieroſolymoꝝ obſideret:neceſſitate uel malis quãta obſeſſis aſſiſtunt plures iuocabant herodẽ: & ad illũ clamabãt:babe aũt filii dignitatibus ꝓcellẽtes & apud populũ ualidi:permanebant:cũ antigono:& herodẽ accuſabãt:& ſeruandũ regio generi pricipatũ ſuadebãt. Ciuitate uero capta:cũ herodes rempublicã tenuiſſet:cuſtodibarus exitus ciuitatis obſtructurus ordinatur: q̃tenus nõ recederẽt ab ea:qui ciuiũ rei aut regi cõtrarii extitiſſent:ſciẽs in opiniõe uel in honoꝫ populi babe liberos eſſe:& putãs magnã partẽ ſibi eos fore in reꝝ mutatiõe. Qui illoꝝ ſaluti ſtudẽs:abſcõdit ĩ ꝓpriis ꝓfidiis: tũc qdẽ iureiurãdo herodẽ flexit nihil de illis ſciſſe ſe. Quare liberatus ẽ a ſuſpitiõe. Rurſuſq; edicto a rege poſito:& oẽm modũ excogitãte ut eos ĩueniret:nõ ẽ confeſſus. Sed cũ primũ negaſſet:nõ ſine pœna ſui putauit poſtea uiros oſtẽdere: & nõ fide iã tantũ. ſed & neceſſitate eos celare feſtiabat. De his cũ nũciatũ a ſorore fuiſſet:rex deſtinans ad loca ubi cõmorabãtꝫ ſimul cũ aliis accuſatis illos occidit:ut iã nihil eẽt reſidui de genere hircãi:ſed regnũ ſuo poſſideret arbitrio:nemĩe ĩ dignitatibus exiſtẽte:q; iniq̃tatibus eius reſiſteret. Iccirco potius a pr̃iis moribus excedebat:pegrinis ĩuentiõibus ueterẽ ſtatũ corrũpebat:q; nullatenus maculari debuiſſet:unde nõ miora nobis ĩpoſterũ mala ꝓuenerũt:diuerſis recedẽtibus maioꝝ pietate cor

ruptis:& primū quidē certamē quinquēnale cæſari cōſtituit:& theatrū i hieroſolymis cōdidit:& rurſum in campo maxio amphiteatrū:utraq; conſpicua:moribus uero iudaicis aliena.Siquidem uſus aut apparatio taliū neq̄quā tradita fuerat.Celebrationē quidem illā clariſſimā per quinquē nium conſtruebat:nuncians finitimis:& conuocans ab omni gente athletas:& omnia certamina & de tota terra ſuitabat:ut ſpe ꝓpoſitoꝝ præmioꝝ & uictoriæ gloria cōueniret.Igit collecti ſūt capitales artifices:non tantū hii qui exercitationibus corporis prætualerent: ſed & muſica p̄cellē tes:quos timelicos uocant:proponens maxima uictoriæ præmia:oēſq; nobiliſſimos ad cōflictio nem conuenire uocitabat.Conſtituit quoq; quadriugis & biugis:& unius equi curſui non parua dona: & oīa q̄ munificentia uel decore apud ſingulos præfulgebāt:uolēs habere clariora:ſpecta culum liberalitate cōpoſuit: theatrum uero circa cæſaris imagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat:auro ſcilicet uel argento puro cunctis inſtructis:& neq; de ueſte ne que de uaſis:aut lapidibus precioſiſſimū aliquid defuerat:qđ nō certantibus offerebat. Appara tus etiam ferraꝝ fuit.Nam leonibus multis cōgregatis:& aliiſq; eminerent ferocitate:& raro in ueniuntur: quoꝝ inter ſe altricationes & pugnæ contra hoſes excogitabant: peregrinis quidem ammiratio ſumptuū:& delectatio ſpectaculi uidebat:ꝓuintialibus aūt euidētiſſima ſolutio mo rum: qui apud nos coluntur.Impiū enī eſt:feris hoſes pro hoſium ſpectaculo ſubdere:iniquū etiā peregrinis moribus ſolita permutare:ſuper oīa uero cōtriſtabant eos trophea:dum putarēt ima gines eſſe armis obſitas:quia nō patriū illis fuerat talia colere.Quod nec herodē latebat:qui uio lentiam quidē eis iferre oportunum non putauit:loquebat autem & cōſolabatur ut ſuptitionē eoꝝ auferret: ſed nullatenus perſuadebat:dū grauiter illi tuliſſent ea quæ uidebāt ſoluta lege cō mittit. Illi uero unanimiter clamabāt dicentes. Licet oīa exiſtimemus tolerabilia:tamē hominū imagies uel trophea nō eſſe patriū i ciuitate admitti ꝓfitemur.Herodes aūt turbatus & itelligēs nō facile eos reſiſtentes deuinci ſine ſolatio:accerſit quoſdā primos eoꝝ ad theatrū:& oſtendens trophea cōſuluit quid illis hæc uiderent.Qui cū clamaſſent hoīum imagines :præcipiēs auferri ornatum impoſitū:oſtendit ligna nuda:quæ ſtatim ſpoliata riſum plurimū ſpectātibus incuſſe runt.Tali mō multitudinis impetū mitigauit herodes:ut iam plurimi mutati nō offenderentur. Quidam uero permanebant in difficultatibus ſuis:q; ſolita minime contuebantur: & putabant initium patriis legibus deſtruendis. Vnde optimum exiſtimauerunt magis pericula pati quam mutatam rempublicā negligi:dum herodē ꝓſpicerent uiolenter introducere quæ nō ſolita fuiſ ſent; & uerbo quidē regē: operibus aūt hoſtem oīum demonſtraret. Vnde coniurauerūt omne periculum ſe ſubire decem ciues:& gladios ſub ueſtimento portabant.Inter quos fuit quidā ocu lis captus:qui per indignationē eoꝝ quæ audiebat fieri:ſe ipum pati quæ & illi firmabat:qui nō mediocrem eis impetum in conatibus periculoſis imiſit.Quod conſilium cum deliberaſſent:ex compoſito ad theatrum pergebant; ſperantes non poſſe herodē fugere: ſi ſubito eū inuaderent. Cunq; parati cum audacia ꝓperarent:unus eoꝝ qui perſcrutantes ſingula renūciabant regi:eoꝝ conſpirationem intelligens:parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui cōfeſtim ſciens odium q; plures in eū habuiſſent:& ſeditiones quotidianas:diſcedēs ad aulā:noīatim accuſatos uocauit Qui cum a miniſtris euidenter capti fuiſſent:ſcientes q; nō euitarent periculū ornauerūt neceſ ſarium uitæ finem:nullā deponētes animi ſui fiduciam.Nec enim negauerūt actum ſed & demō ſtrauerunt gladios:cōfeſſiq; ſunt bene: & pie cōiuratione ſe feciſſe:lucri quidē nullius cauſa ne que pro ſuis doloribus: ſed pro cōibus cauſis:quas ſeruare:aut pro his mori cunctis dignum ui deretur.Talia quidē illi de uoluntate inſidiaꝝ fiducialiter prolocuti:a regalibus miniſtris circun ſepti ducebantur:oēmq; pœnam paſſi perimuntur.Non multoplus eum qui talia nūciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt:ſed & mēbratim dilacerantes:canibus appoſuerūt. Videbant aūt multi ciuium quæ fiebant:& nemo nunciauit: uſquequo herodi acerbioꝛē & cer tioꝛē faciēti inq̄ſitionē q̄dā mulieres torte cōfeſſi ſunt:quæ hæc uidiſſent.Herodes uero eos qui facimus cōmiſerunt ſimul cū tota domo pemit. Cōcurſus uero & audacia populi quā ꝓ legibus habebāt:nō remiſſioꝛē faciebāt herodē:ſed multo potius cautioꝛē qui ſtatuit undiq; ſeſe mūire: ut ſiq; nouis rebus ſtuderē:manifeſta fieret eoꝝ cōſpiratio:dū ciuitas ab aula q̄ conuerſabat:& a tēpli cuſtodia tutaret q̄ antonia dicebat.Samariā quoq; deliberauit muris circūdare:quā mutato noīe ſebaſtiā appellauit putās etiā ꝓdeſſe ꝓuitiæ locū mūire q de hieroſolymis aberat unius diei uia: & oli uocabat ſtratōis turris etiā eū cōſtructū cæſariā noīauit; & i maxio cāpo electos eqtes deputās:locū edificauit:q; i galilea gaba uocat:& trās fluuiū ſebōitidē.Hæc ergo paulati ſemp ꝓ tutela ſua molitus pfecerat:circūdās cuſtodiis totā gentē ut neq̄quā ptāte hīret ſeditiōes ꝓmptas agere:q̄bus puo motu facto frequēter utebant:nec laterent ſi moueret:aſſiſtētibus ſemp i ꝓxio qui cognoſcerent:& multos quidē auxiliatores ſuos:plures aūt ex finitis ihabitare illic fecit: dū

munificentia ductus templū cōſtrueret:quo ſimile prius nec ī nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat: quod magis pro tutela ſua conſtruens:in honore auguſti cæſaris ſebaſten appellauit: & puinciæ partem meliorem quæ prope fuerat diſtribuit habitatoribus: ut prono animo conuenientes in ea conuerſarentur: muroq; firmiſſimo circundās altiora loca:cuſtodiis cōmuniuit: ne magnitudine minor eſſet maximis ciuitatibus. Nam uiginti ſtadia habuit intus:in medio uero menſura unius & ſemis ſtadii locum ſtatuit undiq; decoratum.In quo templum altitudīe uel publica pulchritudine excellens edificauit:paulatimq; totam ciuitatem exornans:munitioni quoq; proſpexit: eius:cuius pulchritudinem ob memoriam poſteris uoluit ſuæ relinquere largitatis.

Capitulum.X.

Odem tempore tertiodecimo anno regis herodis inſtante:magnæ calamitates puinciam occupauerunt:ſiue de ultione:ſeu caſu ſic occurrente. Siquidem prius gelu per cuſſa terra:fructus nullatenus inferebat: præterea & ciues per inopiā frumenti morbus & paſſio peſtifera poſſidebat.Qui continue maloq; diuerſitate cōpræhenſi:dum indigerēt cura uel alimentis:plus peſte moriebantur:morbus ita pereuntiū & uiuentium ſolacia auferebat.Nam corruptis frugibus terræ:horreiſq; exhauſtis:nulla ſpes alimētoq; ꝓpterpeſtilētiæ malum ullatenus ſpectabatur. Neceſſitas ergo plurima inopiæ nō minus ipſi regi quā populo iminebat.Siquidē uectigalia quæ de terra ſolitus erat accipere:minime colligere prævalebat: & pecunias cōſumpſerat:largiſſime ciuitates edificando:nec erat quod dignū auxilio uideretur Interea deliberabat tēpori conferr̄ præſidiū quod difficillimū fuerat:dum nec uicini habuiſſent unde alimenta præberent:quia nec ipſi leuiora toleraſſent:& pecuniis deficientibus licet potuiſſent pauca plurimis cōparare:bene tamen arbitratus:nequaquā auxilium negligere:ornatum regium incidit:neq; præcioſiſſimis uaſis:neq; artificio præcellentiſſimis parcens.Mittebat aūt pecuniā ad egyptum petronio præſidia a cæſare conſtituto: & cum non pauci ad eū confugiſſent propter eandem neceſſitatē: & amicus herodis priuatim exiſteret:uolēs ſubiectis eius ſubuenire primis ipſis deportare triticum conceſſit:per omnia eos & in emtione & in nauigatione releuās: ut maxima pars ipſe huius auxilii fieret. Nam herodes his deportatis:non tantū ſententias inhorrere ſe prius habentium mutauit:ymo maximā oſtentationē ſui fauoris & patrocinii lucidauit.Siquidē primū his quantū potuiſſent per ſe panificare triticū diuiſit.Præterea multis exiſtentibus qui ſenio uel altera infirmitate tenti non ſufficerent alimenta ſibi præparare:puidebat eis conſtituendo piſtores:qui paratos panes uenderent. Diligentiā aūt ne cum periculo hyemarent habuit:cum cōpræhendiſſet eos etiā ueſtium inopia.Nam corruptis & oīno conſumptis pecoribus:neq; lanæ neq; alioq; ueſtimētoq; copiā habuerunt.Quæ cū iam procuraſſet:& ciuitatibus finitimis conabatur ꝓdeſſe:ſemina ſyris præbendo.Quod multū etiā ei profuit: dum gratiā exinde ſibi acquiſiſſet.Terra enim poſt hæc fructus ſuos uberius oſtendente:non minus quinquaginta milia hoium quos ipſe pauerat ad propria deſtinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppreſſum regnū omī munificētia uel induſtria recuperaſſet:nō parū & ī circuitu finitimos ſimilibus paſſionibus afflictos releuauit. Nam non fuit qui per neceſſitatem ad eum ueniens:nō eius auxilium inueniret ſecundum ſuam dignitatē.Sed & populi:uel ciuitates & priuati ad eū confugientes ſolacium impetrarunt: in tantū ut eſtimaretur indigentibus extraneis plus decem milia tritici choros expendiſſe.Chorus aūt habebat modia attica decem. In ipſo uero regno ſuo.lxx. milia expendit.Hanc eius diligentiā & ſolicitudinem apud iudeos tantū contigit ꝓualere: & diuulgari apud alios:ut antiqua in eum odia cōmota pro præuaricationibus legum: per quas etiā regno totius gētis pœnæ priuari putaretur:liberalitate ſua prorſus extingueret:animi ſui magnificentiam præter opinionē demonſtrans:populum autē intantū mutauit:ut talem eum arbitrarentur: non qualē experti ſunt dudum:ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt.Eodem tempore & auxilia cæſari quingētos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit:quos elegiſeus gallus ad mare rubrum perduxit.Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus palacia in ſuperiore ciuitate conſtruxit:magnas exigens domos & ornatu precioſiſſimas ut plures uiros ammiratiōe ſui capere potuiſſent:ſecundum menſuram aūt & appellationes eis impoſuit:nam una cæſaris: alia agrippe uocabatur.Deſiderio deīde cōmotus:cū nihil præponeret ſuæ libidini filiam ſymonis ſibi coniunxit:qui hieroſolymita filius buti cuiuſdam alexandrini ſacerdos inter nobiliſſimos cū filiam haberet optimā:& tunc in hieroſolyma nomiatā:huius pulchritudo animū herodis iflāmauit & ne ſuſpicaretur uiolentia uel tiranni de hoc ageī: melius arbitratus eſt nuptiis puellam ducere. Ideoq; ſymonē dignū regia cognatione iudicās: dum ſuum deſiderium complere uellet per honores euexit:ſtatimq; ieſum ſoabetis filium a principatu ſacerdotii depoſuit:& ſymonem ordinauit:atq; affinitati ſuæ coniunxit.Cum uero nuptiæ perfectæ fuiſſent:edificauit caſtellum

in loco quo prius iudeos cū a principatu p antigonū pene decidisset euicerat:qđ est ab hieroso-
lymis sexagīta stadiis natura munitum:ad edificationē oportunissimū:instar collis manu factū:
ut esset in rotundo circuitio eius.Concluditur autem in circuitu turris:rectū habens scenasum
ducentis gradibus edificatum:intus autem domus regiæ preciosissimæ & ad munimē & ad or-
natum simul effecte. Circa initiū ergo collis habitacula cōstructiōis pspicuæ: & aqductus fecit:
nam nō ille locus proprias habuit aquas:sed longe pplurimis sumptibus deductas.Circa cāpum
uero ciuitas erat edificata:quæ collē pro arce habebat.Cunq; oia ei secundū spē euenissent:sedi-
tiones contra regnū nequaq̄ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens:timore quidem:q;
esset ad poenam nō meritis diligentia uero q; in necessitatibus magnanimus appareret.Circūde
dit autem tutelā extrinsecus tanquā murꝫ subiectis parans:nā & ciuitates extrancas diuersarūq;
regionum reges patriis muneribus ad amicicias suas flectebat. Vnde magnificentia sua cæsarē:
& romanorꝫ potentissimos placabat: transgrediēdo leges:dū tēpla erigeret ritui nro contraria.
Nam nobis interdicta sunt delubra uel figuras more paganorꝫ honorare:quæ foras prouintiam
iudæ pro cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus:pro quarꝫ cōstructiōe multas pecunias expēde-
bat.Attendens uero prope mare locū oportunū ciuitati:qui quondā stratonis turris dicebat:nō
qualēcunq; urbē illic sed lapide albo palatiisq; p̄ciosissimis ciuitatē construxit. Portū quoq; trā-
quillum mꝰgnitudine:simile pireo totūq; cōfugiū nauibus præbēte cōstituit.Quæ ciuitas iacet
in fœnice secundū pelagus ad egyptū inter ioppen : & dora oppida maritima:q̄ stationē nauium
difficilimā habēt propter affrici procellas.Cui difficultati remedū prestās: descripsit in circuitu
portum:qui sufficeret maxis classibus locū prebere refugii:lapides ingentes in altū ulnis uigīti
quinq; deponens:quorꝫ longitudo.xxv. pedū erat:altitudo aūt nō minus decē & octo latitudo
nouē:sup quos turres dispositi:q̄rꝫ maxia drusus noiat a druso cæsaris priuigno:ostia uero por
tus contra aquilionē extabant:in medio aūt in turris erat:sup quā tēplū cæsaris positū:nauigan-
tibus apparebat:habēs statuas:unā quidē romæ:alterā aūt cæsaris:ciuitas uero cæsarea uocabat:
quæ subtus cloacas nō minores superioribus edificiis habet:quarꝫ aliæ quidem modicæ spatio
non longo ad portū & ad mare funduntꝫ:una uero media est: oium receptaculū purgamētorꝫ:q̄
ymbribus & mare influente diluūt.Edificauit etiā theatrū ab australi latere portus: amphithea-
trum quoq; multa milia hoium capiens:in conspectu pelagi cōstruxit. Iraq; pfecta ciuitate:duo-
decimo anno:cū nec ab re lassaretur:neq; rex sumptibus deficeret : deliberauit filios suos romæ
transmittere ad cæsarē:alexandrū uel aristobolū.Qui cū ascendissent:& in domo pollionis:uiri
nimis strēnui:& herodis amici cōuersarent: cæsar eos cū omni humanitate suscepit:pollicitus li
centiam herodi prestare:quē uellet sibi succesorē relinquere:insup & p̄uinciā draconē & bata-
niā uel auranitē ei cōcessit:hmōi occasiōe.Zenodorus quidā conductor domus lisaniæ fuit.cui
dū reditus nō sufficerent:de latrociniis p traconē amplius acquirebat.Quæ loca habitāt latrōes
damascenorꝫ prædā agentes.Hos zenodorus minīe prohibebat propter cōmunionē lucri.Cum
ergo mala paterentur finitimi:uarronē tūc presidē interpellabant:rogantes:ut cæsari patefaceret
iniquitatē zenodori.Cæsar aūt delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouītiā aūt
deputari herodi:tanquā illius diligentia indigentē:quia difficilima domicilia & aquarꝫ recepta-
cula:& deposita frumenta habentes:possent diu sustinere picula:muniti spelūcis. Cū hæc gratia
cæsaris herodes accepisset:ad prouintiā traconē pgens:maliuolos latrones oppressit:& ī circuitu
desideratā pacē oībus prebuit.Zenodorus aūt cōtristatus:primū q; a magistratu depositus fuis-
set:magis aūt inuidia:q; præfectura herodi tradita esset:ascendit romæ accusaturus eū:unde ni-
hil agēs reuersus est.Interea aggrippæ successori cæsaris trans ioniū missō:circa mitilenē locutu
rus herodes occurrit:pristinaq; amicicia renouata rediit ad iudeā.Gadarēsiū aūt quidā ad agrip-
pā puenerūt accusantes herodē:quos ille nullo respōso dato:ligatos regi trāsmisit.Arabes quoq;
iam dudū infesti principatui herodis:seditionē conabantē rebus eius inferre: occasione hmōdi
nata.Zenodorus enī cū iā de se diffideret:prefecturæ suæ ptē aliquā auranitidis: quinq̄gīta talē-
tis uendidit:quæ cū in donatione cæsaris haberet:tāquā iniuste ea sublata cōtēdebāt sepius qdē
incursionibus uiolentiā inferre:necnō & inopes milites flectebant expectantes rebellionē:quam
desiderant:qui studēt male uitæ suæ cōsulere.Quæ cū cognouisset herodes:de prouītia sua se-
ditionū auferebat occasiōes.Igitur septimodecīo anno regni herodis:cæsar ad syriam puenit:ubi
gadarensiū plurimi herodē:accusabant:graue eū sibi:& tyrannū in p̄ceptiōibus intimātes. Hæc
aūt dicere cōpellabat zenodorus:cū iurasset:nullatenus eos relīquere:usq;quo ab herodis īperio
eos auferret.Quibus cōmoti gadarēses:& cōfitētes q; nihil passi fuissent ab herode:cui eos agrip
pa tradidisset:qui crudelis quidem in proprios:humanus aūt erat in aliorꝫ peccatis: accusabant
rapinas & contumelias:p̄bantes & euersiones tēplorꝫ.Et herodes quidē indignatus:paratus erat

ſatiſſacere:cæſar aũt amplectebatur eum:nihil de fauore ſuo dicẽs p ſeditionẽ multitudinis cõmutandũ. Et in primo qdẽ die de his ſermões prolati ſunt:ípoſteꝝ uero nulla ꝓceſſit cognitio. Siquidẽ gadarenſes uidentes cæſaris & cõciliiintentionẽ:timore territi:ne regi traditi afficerẽt: quidam ſeſe noctu gladio ꝓcuſſerũt:alii precipites ſeſe dederunt:quidã in fluuio ſpõte ſubmerſi defecerũt:q̃ uidebant temeritatis:nõ peccati fuiſſe ſupplicia.Quapropter nequaquã cæſar remo ratus:herodẽ a reatu ſoluit necnõ occurrit etiã nõ mediocris ei fœlicitas.Nam zenodorus præcordiis ruptis malo ſanguine profluente: in antiochia ſyriæ uitã finiuit.Cæſar aũt & huius poſſeſſionis ꝓtem nõ paruã herodi conceſſit:quæ inter draconẽ & galileã erat:ulatha:uel paniada:& in circuitu terrã.Dimiſit aũt eũ:& curatoribus ſyriæ præcepit:ut ſecũdũ illius ſniam oía tractarentur:& í tantũ fœlicitatis ꝓceſſit:ut cũ duo iſti romanoꝝ impiũ regerent: cæſar uel agrippa: tertiũ ſibi amicũ cõiunxerunt herodẽ.Qui cũ in tanta fiducia cõſiſteret:fratri ſuæ ferore petiuit tetrarchiã a cæſare:centũ talentoꝝ fideiuſſor exiſtens: ita ut ſiquid ille patereť filii eius imunes euaderent.Sed cũ cæſarẽ comitatus eſſet uſq; ad mare:rediens:in terra zenodori pulcherrimũ ei templum conſtruxit:iuxta paniada:ubi ſpelunca pulchra in monte conſiſtit:ſub qua terræ altitudo ínacceſſibilis eſt:aquis ímobilibus plena:indeq; fontes iordáis fluuii naſcunť. Quẽ locũ tẽplo conſtructo:cæſari deuouit.Tunc etiã tertiã ptem tributoꝝ cõceſſit ſubiectis ſuis. occaſione ſterilitatis:plus aũt recõcillians eos:ne aduerſarenť ulterius.Nam í talibus opíbus pietate ſoluta moleſte de preuaricatis legibus referebant:& ſermones faciebãt adinuicẽ.Qui dũ his incitaréť: diligentiã habuit hæc ſedare:auferens quidẽ otiũ:& præcipiens ſemp í laboribus eos occupari. Nam neq; cõmunis deambulatio fiebat:neq; cõuentus in ciuitate:ſed oía cuſtodiebanť:& ſeuiſſima tormenta captis inferebanť:cũ multi palã uel furtĩ in carcerẽ hircani tracti illic extigueréť: & intus in ciuitate piter & in uiis.nã erant qui cõuenientes in unũ ſpeculabanť eos.Dicunt etiã: nec ipſum hoc neglexiſſe:ſed ſepius priuatũ accipiens habitũ:nocte cũ populis cõuerſabať:expimentũ faciens:quid de principatu ſuo ſentirent:& ſi quos omnino atroces:nec approbantes ſua opera inueniſſet:oíbus modis ꝓſequebať:& reliquã multitudinẽ ſacramentis impellebat ſibi fidelem exiſtere:& cogebat fauorẽ cũ iureiurãdo ſibi:uel principatui cuſtodire.Quoꝝ multi placantes eũ:uel timentes:ueniebant ad quod poſtulaſſet:alios uero ſeruantes ſuã opinionẽ: & graiter ferentes q̃ cogerenť:modis oíbus occidebat.Flectebat aũt & pollioné grauiter phariſeũ:& ſameã:ſocioſq; illoꝝ ſibi iurare.Qui licet nõ obtẽperaſſent:tamen nõ ſunt torti. dũ ueneratiões eius p pollionẽ impetraſſent.Liberati ſunt etiã de hac neceſſitate hii qui dicũť apud nos eſſeni. Genus aũt hoc eſt:qđ conuerſatione utitur:quã apud græcos pytagoras tradidit. De his itaq; in aliis certius explanabo.Eſſenos aũt ex hac cã ſic honorabat:quia maius qđdã de his ſentiebat:q̃ de mortali natura dicere puto. Nam nõ inhoneſtus ſermo uidebitur:in hiſtoriaꝝ genere de his talibus intimare.Quidam eſſenoꝝ noíe manaemus fuit:p oẽm uitã benigna uoluntate ꝓbatus preſciam a deo futuroꝝ habẽs.Is dum adhuc herodẽ pueꝝ ad doctorẽ euntem uidiſſet: ut regẽ iudeoꝝ ſalutauit.Qui illuſum ſe reputãs cõmonebat eum ſermonẽ adhuc priuatus.Manaemus hic ridens: & feriẽs manu poſteriora eius:regnabis inquit fœliciter:nã iam a deo dignus iudicatus es:recole manaemi plagas:ut hoc tibi ſit ſignũ de peccatis in regno cõmittendis.Iam optia eſt ratio:ſi iuſtitiã & dei pietatẽ dilexeris:& modeſtiã circa ciues habueris:ſed nõ talẽ & futuꝝ ítelligo dũ oía cognoſcã. Fœlicitate náq; oẽs precellis:& habebis gloriã eternã:obliuionẽ uero pietatis uel equitatis poſſidebis.Hæc nõ latebunt deũ in ultío uitæ ꝓ tuo facinore.Quibus nullatenus aim intẽdit:dũ ſpes herodi deeſſet:paulatim uero:cũ eleuatus uſq; ad regnũ fuiſſet: & fœliciter principatũ egiſſet:accerſiit manaemũ:& de tẽpore quantũ regnaret cõſuluit eũ. Manaemus aũt cũ omnío níhil dixiſſet:ſed tacuiſſet:interrogauit ſi decẽ tantum anni regni ſui eſſent: reſpondit:&.xx.&.xxx.ſed finẽ nõ addidit.Herodes aũt iſtis cotẽtus:manaemũ cũ honore dimiſit:& oẽs eſſenos ꝓpter illũ honorabat.Hæc ſibi licet miranda legentibus demonſtrare feſtinauimus:& oſtẽdere:multos apud nos talẽ diuinationis habuiſſe noticiã. Cap.XI.

Nterea decimo & octauo anno regni herodes poſt prædicta edificia:opus nõ minimum inchoauit.Siquidẽ dei tẽplũ maximũ cõſtruere:& muꝝ altũ & decoꝝ erigere iudicauit: dũ putaret id nobilius oíbus ſuis factis pficere:& ad eternã memoriã puenire. Sed dũ nõ facile populo pſuaderi cognoſceret:ꝓpter opis magnitudinẽ:cõuocãs eos hac oratiõe mulcebat dicens.Alia q̃ a me in regno ſunt facta o uiri cõtribuli alias cõtribules:ut de his laudẽ ꝓferã:credo ſupfluũ:tanq̃ mihi quidẽ minorẽ:licet uobis utilitatẽ maioré ferre uideãť.In difficultatibus enĩ nec neglexi q̃ ad ueſtra cõmoda ptinerent:neq; in exſtructionibus mihi magis:quã uobis oíbus feſtinaui tutelã impẽdere:& puto q̃ dei cõſilio ad hãc fœlicitatẽ euectus ſum:ad quantã nõ prius gens iudeoꝝ aliquando puẽit.Conſtructæ náq; ſunt p ꝓuinciã ciuitates:q̃s habitatoribus

plenas:munitionibus ornantes:genus noſtrū exaltauimus:quas opoſum uidetur mihi ſciētibus enumerare.Quod autē nitor efficere:omni pietate precellentius:explanabo.Bene enim noſtis:q̄ iſtud maximo deo templū nr̄i patres edificauerunt:cū a babilonia remeaſſent: & quia deſunt ei ad magnitudinē in altum cubiti.lx.ſecundū inſtar illius:quod ſalomon conſtruxerat. Nemo negligentiam pietatis parentū noſtrorū accuſet:nō culpa illorū factū eſt breuius templū:ſed cirus & darius idaſpe filius hmōi menſurā edificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruiētes:uel ſucceſſoribus eorū:& poſt illos macedonibus:non habuerunt aptū tempus qđ ad eiuſdē antiqui formam iſtius menſurā pducerent.Nunc aūt quō nutu dei principatui meo pax larga conceſſa eſt: & diuitiarū poſſeſſio:& multitudo reddituū:& quod maximū ē: amicicia fauorq̄ romanorū:qui omniū regū domini exiſtunt:cur non ſtudemus relictū neceſſitate ſeruitutis tempore opus corrigere:& integrū deo prebere pro beneficiis eius in meo regno collatis.Talia cōcionāte herode: multis ammiratione ſermo pronūciatus præter opinionē impoſuit:nec aliqua deſperatione cōmoti ſunt niſi q̄ anxiabantur:ne eo ſoluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem uſq̄ pduci iccirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cū herodes cerneret dubitantes:adhortabatur eos dicens:ſe non prius deponere tēplū:niſi oīa præpararentur:quæ ad perfectionē eius ptinerent.Nam neq̄ mentitus eſt:ex hoc quod promiſerat. Ille enī plauſtra parauit:quæ lapides ueherent:decem milia elegit peritos artifices & mille numero ſacerdotes : qui & ſtolas ſecūdū eorū honorē habitūq̄ parauit:ſed & quoſdā cementarios:alios aūt fabros:alios lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur.Cunq̄ oēm apparatū alacriter aggregaſſet:antiquis fundamentis ſolutis noua impoſuit:ſup quæ tēplū erexit:longitudine cētū cubitorū:latitudine centum cubitorū:altitudine centū uiginti.Qui uiginti cubiti:p tempus fundamentis deficatis reſederunt:quod poſt hæc temporibus nerōis renouare deliberauimus.Edificatū eſt uero templū ex lapidibus albis & tenaciſſimis:quorū magnitudo in longitudine uigintiquinq̄ cubitorum:altitudine octo:latitudine duodeci erat.Totius nāq̄ templi circuitus & porticus undiq̄ humillima:altiſſimū uero mediū fuit:ut a multis ſtadiis cōſpiceretur:& in prouicia conſtitutis: & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur:ianuas aūt introitus:& ſupliminaria: necnō & uela:iuxta templi magnitudinē uario ornatu decorauit.Aureos flores ambiētes colūnas fecit: ſup quarū capita uitis tēdebatur:botros aureos habens pendentes:qui mirandā magnitudinē & artificii claritatē uidētibus exhibebāt propter materiei pulchritudinē.Circūdedit etiā & porticibus maximis omne tēplū:& ſecundū quantitatē uniuſcuiuſq̄ rei ſumptibus oīa priora ſupauit. Porticus uero duæ maximis parietibus fulciebant:ipſi aūt parietes opere laudito cōſtructi erāt. Nam collis erat ſaxoſus:paululū erectus a pte oriētali ciuitatis pronus ſup arcē:quē dudū rex ſalomon p dei prouidentiā magnis operibus muro circūdederat : ab iferioribus partibus icipiēs: quem uallis altiſſima circūdabat.Saxa uero ab affrico expoſita plumbo ligauit:ut interiora loca cōplecterentur multum ſpaciū ſtructura comprehendēte:& in alto quadrāgulo facto:ut uaſtitas lapidum a fronte uideretur:ab interiore uero parte ferro ligati:compaginē munirent īmobilem p oīa tempora. Cunq̄ ita factū opus continuaret uſq̄ ad ſummitatē collis pduxit : & foſſas circa murū poſitas cōplens:planū ſuper equaleq̄ cōfecit:quadriporticus in circuitu:unaq̄q̄ porticu longitudinē ſtadii cōcludente:& intra hanc porticū:circa ipſam ſummitatē alius murus ſuperius ſaxoſus ambiebat oīa.Ad orientali uero pte pari longitudine porticū duplicē habebat cōtra templi ianuas cōſtitutā:quā multi reges priores cōſtruxerāt circa oēm uero ſacrarii orbē ſpolia barbarorū fixa:quæ rex herodes deuouit:addens etiā quæ & ipſe a barbaris cœperat.Per latus autem aquilonis turris alta:anguloſa:munita ualde fuerat:quā āte herodē reges & ſacerdotes generis aſamoneorū cōſtruxerūt:& barin denominauerāt:ut illic ſacerdotalē ſtolā deponerēt:qua cum opus habuiſſet ut īmolaret princeps ſacerdotū induebatur.Hanc rex herodes ſuo loco reſeruauit: poſt cuius obitū:ſub romanis fuit uſq̄ ad tēpora tiberii cæſaris:ſub quo uitellius ſyriæ procurator cū profectus hieroſolymis:& ſuſceptus a populo clariſſime fuiſſet:uolēs eis uices retribuere:ut ſacerdotalē ſtolā ſub ſua poteſtate haberent:ſcripſit tiberio cæſari:& ille cōceſſit. Et permanſit ſtola ſub poteſtate iudeorū:uſq̄quo obiſſet rex agrippa Poſt quē caſſius longinus cui tunc ſyria parebat:cū cuſpio fado iudeæ procuratore īperauerunt iudeis in antoniana turrim eā deponere:dicentes:romanis oportere dominos eſſe:ſicut & prius.Deſtinauit igit legatos ad claudium cæſarē:ut de his peterent. Qui cum peruenīſſent:iuuenis agrippa romæ rex conſtitutus: petens ab imperatore poteſtatem eius accepit:ſcribente uitellio ſyriæ procuratore.Prius aūt ſub ſigillo principis ſacerdotum:& cuſtodū pecuniarū fuerat:qui ante unum diem celebrationis ad principē cuſtodiæ romanorū aſcendentes:& requirentes ſuum ſigillum ſtolā tollebant:tranſeūte uero feſtiuitate in eodem loco deportantes:& principi cuſtodiæ oſtendentes:ſimiliter cū ſigillis

deponebat.Hác aũt barin:ideſt turrẽ:iudeoꝝ rex herodes munitioꝛẽ cõſtruẽs ꝑ tẽpli cuſtodia: ad gratiã antonii:amici quidẽ ſui:principis uero romanoꝝ:antoniã noſauit.A parte aũt occidẽtalis muri quatuor portæ ſtabant:quaꝝ una ad aulã tendebat interpoſita ualle quæ erat ĩ medio eius uiæ:die aũt ad ſuburbana:quarta uero ad ciuitatẽ:multis gradibus ad inferiorem uallẽ tendentibus:& exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus.Nam ex aduerſo templi ciuitatis ĩ modũ theatri iacebat:circũdata ualle altiſſima:ꝑ oẽm auſtralẽ tractũ.Quarta autẽ frons quæ ad meridianum ſola alias ſolẽ poſita erat:habuit & ipſa quidẽ in medio portas ſup q̃s regia porticus triplici longitudine terminata: ab oriente ualle incipiens:ad occidentalẽ finita amplius tendi non potuit.Opus aũt fuerat dignũ narrari oĩbus qui ſub ſole ſunt.Siquidẽ altiſſima uallis ſic erat: ut nullateus uideri potuiſſet:ſiqs eius altitudinẽ attẽdiſſet:ſup quã porticus ille ſteterat.Ex qua ſiqs a ſummo:id eſt a tertio tecto notaſſet:& ꝑfunditatẽ edificioꝝ uidere uellet:tenebris ꝑfũdebaſ: ita ut non poſſet uiſus ad immẽſam altitudinẽ ꝑuenire.Columniaꝝ aũt ordines conſiſtebãt in quadra longitudine nã q̃rtus paries colligebaſ pariete lapideo:groſſitudo uero uniuſcuiuſq; columnæ tres cõiuctas ulnas habebat:lõgitudo aũt pedes uigintiſeptẽ:duplici ſpina ſuppoſita:multitudo aũt oĩum centũ ſexaginta duæ fuerunt.Capita uero colũniaꝝ ſecundũ modũ corinthiũ ſculpta:ãmiranda ꝑpter magnitudinẽ operis.Cunq; quatuor ordines fuiſſent:tres quidẽ media loca tenebant:quoꝝ duo eodẽ mõ facti:latitudinẽ habebãt pedũ triginta:longitudie ſtadia tres altitudine quinquaginta pedibus tẽdebãtur:medius uero ordo latitudinẽ uigiti pedũ habebat: altitudinẽ centum:nam dupla ſuper utrũq; fuerat.Tecta uero lignis ſculptis in figuras diuerſas apparebant:medie uero porticus altitudo in immenſum tendebant:habẽs colũnas cõpoſitas politas undiq; quaꝝ cõpago incõpræhenſibilis oĩbus uidebaſ.Talis quidẽ primus murus fuerat:a medio uero nõ multũ ſecundus diſtabat:gradibus paucis aſcendẽdus:quẽ paries circuibat lapideus:titulũ habens:qui ꝑhibebat alienigenas ingredi morte interminata.Interior autem murus per auſtralẽ ꝑtem & aquilonis tractum:tres in pariete ianuas habebat a ſeſe diſtantes: per orientalem uero unã maximam per quã tranſiebamus:purificati cum mulieribus.Inacceſſibile autem ſacrariũ fuit:intra quod tertiũ erat:ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat:ſuper quã immolationes & holocauſta deo imponebanſ. Hoꝝ atriũ nullomõ rex herodes intrauit:cũ utiq; prohibereſ quia ſacerdos nõ exiſteret:ſed oꝑibus muros & porticus exteriores curabat.Quæ cũ octo annis edificaſſet:templo ꝑ ſacerdotes in uno anno:& quinq; menſibus pacto:omnis populus leticia completus eſt:& primũ quidẽ pro celeritate gratias deo agebãt:deĩde de alacritate regis quã in dedicatione habuit laudibus eũ extollebãt.Rex aũt trecẽtos boues optulit deo:& alii ſecundũ uires ſuas:quoꝝ numerus nullatenus eſtimabaſ. Nam cũ occurriſſet templi dedicatio:regiſq; natalitius dies quo principatum aſſumpſerat:in ſignis eſt celebrata feſtiuitas.Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulã ab antonia intra tẽplũ ducentẽ per ianuã orientalem:ſup quã & turrem edificauit:quatenus & ſub terraneũ haberet aſcenſum :ꝑpter populi ſeditiones.Dicitur aũt per illud tempus dũ tẽplũ conſtrueretur:quia ĩ die quidẽ nõ plueret: nocte uero ymbres deſcenderent quatenus templi conſtructio non ꝑhibereſ.Quod uerbũ nr̃i patres tradiderunt:nec eſt incredibile:ſi & aliã dei prouidentiã aliquis cõſideret. Templũ quidẽ huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

Aec inſunt in ſextodecĩo libro ioſephi hiſtoriæ antiqtatis iudaicæ. Cap.i.

Quẽadmodum herodes filios ſuos alexandrũ & ariſtobolũ de roma in domũ ſuam reduxit:qui reuerſi:uindicare cogitabãt mortẽ matris ſuæ in ſalome & cæteris quoꝝ accuſatione mater eaꝝ damnata fuit:& quia pater eoꝝ hoc diſſĩmulans : uxores nobiliſſimas eis iunxerit. Cap.ii.

Qualiter herodes ad agrippam ueniens:inuitauit eum ad iudeam uenire : & profectio agrippæ ad oniam. Cap.iii.

At herodes multis nauigationũ circuitõibus ſecundo uenit ad agrippã. Cap.iiii.

Interpellatio iudeoꝝ ad agrippã in onia ꝓſente herode:de q̃bus græcos accuſabãt. Cap.v.

Quẽadmodũ agrippa cõfirmauit eis leges:herodeſq; ad ꝑpria rediit. Cap.vi.

Qualiter allocuturus eſt herodes hieroſolymitas:& quartam partem eis fiſcalium præteriti ãni conceſſit. Cap.vii.

Vt ꝑturbatio domus herodis facta eſt:alexander & ariſtobolus filii herodis indignationẽ habẽtes aduerſus ſalome ſororẽ regis:& ferora fratrem eius:propter mortẽ matris ſuæ:& illi econtra maliuolis in eos accuſationibus utentes. Cap.viii.

Quẽadmodũ herodes indignatus filiis alexandro & ariſtobolo:præpoſuit eis ãtipatrũ depriuata uxore gentium: ipſos aũt ad cæſarẽ deducẽs:accuſauit. Cap.ix.

De alexandri ſatiſfactione coram cæſare:& reconciliatione cũ pfe. Cap.x.
Quemadmodum herodes celebrauit quinquennale certamẽ in honorẽ cæſaris:& mira uel clara opera eius. Cap.xi.
Oppſſio iudeoꝝ p aſyã & libiã:& legatio ipſoꝝ ꝓ hoc ad cæſarẽ: exẽplar quoq; cæſaris & agrippæ:quod pro ipſis ciuitatibus ſcripſerunt. Cap.xii.
Quemadmodũ egés herodes pecuniis:deſcẽdit ad ſepulchrũ dauid:& terrore imaginũ territus: tumulum deſuper ſtatuit:& rurſus de ꝓturbatione magna domus herodis:qua etiam alexandrũ filium ſuum iecit in uincula. Cap.xiii.
Vt archelaus rex cappadociæ reconciliauit alexandrum patri:& ipſe ad cappadociã:herodes aũt romam profectus eſt. Cap.xiiii.
Diſceſſio habitantiũ tracone a regno herodis & uaſtatio perduces eius:& de tranſfugis q de tracone ꝓuicia ad arabiã receſſerunt:quos recepit ſylleus ꝓcurator regis arabiæ. Cap.xv.
Qualiter herodes a roma reuerſus in arabã tranſfugas poſtulabat:quos cũ nõ obtinuiſſet exercitum contra eos produxit:arabas quoq; debellauit. Cap.xvi.
Quemadmodum ſylleus accuſauit coram cæſare herodem de incurſione quã in arabia fecerat & q ꝓ indignatus cæſar dura uel grauia reſcripſit ei: quare herodes placare uolens cæſarem:miſit romam nicolaũ damaſcenum. Cap.xvii.
Criminationes euricleri lacedemonis contra filios ad patrẽ herodem: & quia ligaſſet eos pater: & ad cæſarem ſcripſiſſet. Cap.xviii.
Vt per nicolaum accuſatione liberatus herodes eſt apud cæſarem:ſylleus aũt accuſator herodis morti adiudicatus eſt. Cap.xix.
Qualiter cæſare ptãtẽ ꝓbente:cõcilio ĩ beritho habito accuſauit filios herodes. Cap.xx.
Mors iuuenum & ſepultura corporum eorum in alexandrio.

Incipit liber.xvi.antiquitatis iudaicæ.

NAminiſtratiõe reꝝ ſtudiũ herodes habẽs rex oẽs iniquitates ꝓhibere quæ per ciuitates & prouincias fiebant:legẽ ſtatuit nollatenus priori ſimilẽ in qua ipſe firmauit fures uendi.Quæ res nõ pœna tantũ grauis:ſed ad cõfuſionem patriæ:ſolutionẽq; cõſuetudinis exiſtebat.Nam alienigenis & nõ eundẽ uitæ modũ habentibus ſeruire in his q̃ imperaſſet:peccatũ in religionẽ:non pœna excedẽtiũ erat:dũ in prioribus cautũ fuiſſet de hac pœna.Nam iubebãt leges quadruplum fures reddere:non habentẽ uero tantũ uenũdari nõ tamen alienigenis:neq; imꝑpetuũ ſeruire iudeũ:ſed ſexto anno abſolui. Ergo præter cõſtitutionẽ & præter legẽ reddi hãc pœnã ſupbũ uidebatur:nec regis ſed tirãni in uniuerſos ſubiectos tormentũ atrociſſimũ excogitatũ:quod populi parabat diſcordiã.Eodem tempore herodes ad ytaliã nauigauit cæſarẽ deſiderans ſalutare:& uidere filios ſuos romæ degentes.Cæſar quidẽ amicabiliter eũ ſuſcipiens:perfectos ei doctrina filios reddidit:quos & ad propriã domũ reduxit.Cum uero ab ytalia rediſſent:ſtudiũ populi circa iuuenes erat:& p ſpicuos eos oĩbus fecit magnitudo corporis:& regius ornatus:forma nõ deficiente. Et inuidioſi ſtati uſi ſunt ſalome ſorori regis:& illis qui accuſationibus mariãnem damnauerant: dũ putarent: ſi ꝓualerent ultionẽ exigerent de his quæ in matrẽ ſuam cõmiſſa uidebant.Cauſam uero timoris ad illoꝝ criminationẽ tranſferebant:dum dicerent:non libenter cũ patre eos cõmorari propter matris interitũ:& quia iniuſtũ eis uideretur ſimul cũ ĩterfectore genitricis manere:& ex ueritate ſumentes initiũ ad ueriſimilitudinẽ deſcendentes affligere eos tentabant: & fauorẽ patris quem erga filios habebat auellere.Quod nõ manifeſte ei dicebant:ſed in multitudinẽ rumorẽ ſpargẽtes:herodi nũciari credebant:unde odiũ in eos patris exarſit. Interea omni ſuſpitione uel accuſitione prætermiſſa:rex amore filioꝝ honores largitus eſt & uxores eis nobiliſſimas iunxit: ariſtobolo quidã filiã ſalome beronicẽ:alexandro uero archelai regis capadocium filiam glafiram.

Capitulum.II.

VM hæc diſpoſuiſſet:& audiſſet marcum agrippã nauigaſſe rurſus ab ytalia ad aſyã: feſtinauit ad eũ:a quo petiit:ut ad regnũ eius accederet:ut obtineret quæ oportebat ab hoſpite uel amico. Qui cum flexus eſſet:lætus ad iudeam peruenit.Herodes autẽ nihil quod ei placuerit reliquit:in nouis ciuitatibus eum ſuſcipiendo:edificia demõſtrando ampliſſima:& omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in ſebaſtia: uel ceſareæ portu a ſe conſtructo:& in oppidis alexandrio:& herodio:uel hircanio. Ducebat etiã eum

ad ciuitatem hieroſolymorum:occurrẽte cuncto populo cũ laudibus.Agrippa aũt deo quidem cẽtum boues īmolauit:pauit etiã magnifice populũ.Qui licet multos dies illic uellet remorari: tamen ꝓpter tẽpus nauigatiõis feſtinauit rurſus ad oniã:muneribus ab herode multis donatus: una cum ſuis amicis nobilibus puenit. Cap.III.

Ex aũt poſt hyemẽ ueris tpe ꝓpauit rurſus ad eum:ſciens exercitũ ad boſſorũ ꝓducturum.Cunq; p rhodũ & choo nauigaſſet:putauit eũ in leſbo inuenire. Flatu uero aquilonis ī chio remoratus ẽ:ubi multos ſibi occurrẽtes donis regalibus honorabat.

Cunq; ciuitatis porticũ uidiſſet dirutã:quã ī bello mitridatico depoſitã:non facile ꝓp magnitudinẽ & pulchritudinẽ reſtaurari cõtigerat:pecunias ꝑbẽs q̃nte ſupabundare potuiſſent ad opis pfectionẽ:præcepit ciuibus:ut nõ negligerent:ſed citius ornatũ ſuæ ciuitatis erigerent. Ipſe uero ceſſante ꝓcella:ad mitilenã acceſſit:& exinde ad bizantiũ ꝓfectus:cũ audiſſet ultra cerulas cautes iam agrippã nauigaſſe:feſtinauit & ad ſinopẽ ponticam deſcendens:ſubito illi inſperatus apparuit:a quo libenter exceptus:honoribus fruebaꝫ. Cum quo & totius expeditionis tpe labores partitus eſt.Cunq; ꝓuincias ponticas ordinaſſent:p paflagoniã & capadociã: & exinde p maximã frigiã ꝓfecti:epheſi puenerũt:unde ad ſamũ nauigauerũt.Multa uero p ciuitates ſingulas beneficia regis ſecundũ petitiones interpellantiũ fiebãt:dũ largitiõibus minie parcerent: ſed & ſi qui aliq̃d ab agrippa petiſſent:arbitrio ſuo poſtulata cõplebat. Cũq; bonus & largus ꝑſtãdo petentibus eſſet:nullũq; cõtriſtaret:agrippã ſimiliter ad beneficia ꝓuocabat.Nam iliẽſibus alias militenſibus eũ reconciliauit iratũ:ploluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cæſaris chii debebãt: alioq; quoq; petitiones munificenter cõplebat. Cap.IIII.

Vmq; ad oniã pueniſſent:iudeoq; populi p ciuitates habitãtes:tẽpus & fiduciã nacti uiolentias referebant q̃s patiebanꝫ dũ & legibus ꝓpriis uti nõ ſinerenꝫ:damnata etiã p calũniã exactoq; in feſtis diebus darent:& pecunias q̃s ad hieroſolymã alias ab hieroſolyma tranſmittebant:& multis calamitatibus opprimerenꝫ:romanis ſemp præcipientibus eis ſecundũ ꝓprias leges uiueꝫ.Quæ cũ ſuggeſſiſſent herodi:preſentauit eos ut audiret agrippa eoq; allegationes:nicolaũ aũt quendã ex ſuis amicis dedit:qui ꝓ eis poraret.Agrippa uero romanoq; nobiliſſimos:& reges & potentes qui tunc præſto erãt cũ ad cõciliũ ſecũ pduxiſſet:nicolaus ita ꝓ iudeis locutus eſt.Omnes quidẽ o maxie agrippa indigẽtes oportet ꝓ neceſſitate cõfugere ad eos:qui uiolentiam poſſint auferre.Hi uero qui nũc interpellant:fiduciã prius a uobis datã quã ſepius optauerũt:nullatenus ſe ꝑdere ꝓ uos poſtulant qui dediſtis. Petũt enĩ ut hæc quæ acceperunt a uobis qui ſoli poteſtis preſtare ſeruentur.Nam damnis afficiunꝫ: non ab aliquo meliore:ſed ab his quos ꝓiter ſecũ ſubiectos uobis eſſe cognoſcũt.Et ſiquidẽ maxĩa ſunt quæ a uobis meruerũt laudabiles uidẽꝫ:q; ita ſe ꝓbauerũt beneficiis dignos:ſi uero minora ſũt: inhoneſtũ eſt:ſi nec hæc firmauerunt qui preſtiterunt.Hi qui uiolentiã iudeis ingerũt niſi putarẽt bonos eos eſſe:q; a uobis talia meruiſſent:nõ eis inuiderent:& uĩa beneficia ceſſare niterenꝫ. Quod ſiquis interroget:utrum uelint patriis legibus ipſi priuari,i.īmolationibus & põpis quas factis alias fictis diis offerunt:ſcio libenter eos oĩa pati:quã patrias leges amittere. Nam & bella ꝓpter hoc multi amplectunꝫ uerentes:ne tranſgrediãꝫ patrias leges:& libertatẽ quibus nũc uniuerſum hoĩm p uos potitur:qđ nos etiã petimus ut liceat nobis p ꝓuinciam ſeruare ſolẽnia.Cur ergo hi quæ pati nolũt:in alios cõmittunt.Illud uero conſideremus.Nũquit eſt populus: aut ciuitas:aut gens aliqua hoĩm:quibus maximũ bonũ apparuit cõtinentia ueſtri imperii:uel potẽtia romanoq;:uel audet aliquis eoq; beneficia infirmare:hcet ſit amens.Nam nemo eſt:qui nõ hoq; pticeps:uel publice uel priuatim exiſtat.Quod &:ſiqs auferat quæ uos donaſtis:nihil firmũ:neq; ſibi qđ per uos habuerit obtinebit.Veſtra enĩ beneficia quis enumerare preualeat.Si recordatus fuerit regnũ antiquũ & modernũ impiũ:multa exiſtunt:q; a fœlicitate ueſtra cõceſſa ſũt.Noſtra uero licet clara ſunt:nõ tamen inuidioſa:ꝓpter uos qui donaſtis.Hoc tãtũ ꝓfrui poſtulamus: ut ſine impedimẽto patriã religioné ſeruemus.Quod & p ſe inuidioſum eẽ nõ debet:ſiquidẽ deus letatur honoratus.Ex nr̃is uero ſolẽnis nihil inhumanum eſt:oĩa enĩ religioſa & iuſtitia ſalutari deuota.Neq; celamus mandata:quibus utimur monimentis pietatis & humanaq; ꝓfeſſionum: Septimũ uero remittimus doctrina noſtroq; ſolleniũ imbuti.Quapropter nullatẽus peccamus: boue nãq; ꝓbanꝫ leges quas colimus ſiquis p ſe eas requirat:& antiquæ exiſtentes:licẽt & aliquibus nõ ſic eſſe uideanꝫ:ut eaq; honor p longitudinẽ temporis nõ facile repellaꝫ ab his qui & eas caſte cuſtodiunt:quibus nos priuant p uiolentiã.Pecunias nãq; quas deo cõferimus:rapiẽtes manifeſtũ ſacrilegiũ committunt.Vectigalibus uero grauantes nos in feſtis diebus:ad iuditia & ad mercemonia nõ neceſſaria nos pertrahunt:p cõtumelia religionis quã nos colere cognoſcũt:de qua nõ iuſtũ odium habent.Siquidẽ ueſtrũ imperiũ q; oĩbus dominatur ꝓbitatẽ quidẽ laudat:

contumelias aũt fortiter abhorret. Poſtulamus igitur maxime agrippa uiolentias auferri: ut non ꝓhibeamur legitimis noſtris in ſolẽnitatibus ꝓfrui: & ne ſubſtantiæ nr̃æ rapiantur ab his quibus nullã uiolentiã inferimus. Nam petimus non tãtũ iuſta: ſed etiã a uobis primo donata: poſſu muſq; pro his ſenatuſconſulta: & tabulas in capitolio poſitas legere quas certũ ẽ expiméto nr̃æ circa uos fidei datas. Et ſi nullatenus fideles uobis apparuiſſemus: deberẽt tamen firma eſſe quæ donaſtis: & nõ tãtũ nobis: ſed etiã oĩbus hoĩbus ꝓſtatis: eos beneficioꝝ largitionibus ampliãtes: quoꝝ ſingula ſiquis enumerat: poſt ĩmenſam oratiõẽ longo ſermone conficere. Nos uero hæc iuſte impetraſſe ſi uelimus oſtẽdere: ſufficiat nobis ut priora taceamus hic noſter rex: q uobiſcũ ꝓſens reſidet. Qualiter eius fides erga ueſtrã familiã claruit. Quis enĩ fauor eius: aut quis in uos non cogitatus eſt honor: aut cã quæ defuit. Quis cohibet ueſtra circa nos numeranda beneficia explanare. Sed bonũ puto: prius patris eius ãtipatri res geſtas explicare. Qui cũ egyptũ cæſar intraſſet: cũ duobus militibus armatis ei auxiliaturus occurrit: nec interreſtribus certamĩbus: neq; naualibus minor apparens. Et quid oportet dicere: quantũ ꝓfecit illo tpe: tot donationibus cæſaris accumulatus. Singulas uero memorare cæſaris epiſtolas: qs tũc ſenatui pro ipſo deſtinauit: publicos etiã honores: q; ciuẽ romanũ antipatrũ ordinaſſet: ſupfluũ puto referre. Sufficit enĩ me demõſtrare: iuſte nos beneficia ueſtra poſſediſſe: q̃ ꝓ uos poſtulamus cõſimari: quæ etſi prius nõ extitiſſent ſperabamus affectũ circa uos noſtri generis: & ueſtri erga nos acquirere. Nũciatur enĩ nobis ab hieroſolymoꝝ iudeis: qualiter prouinciã ingreſſus eſſes: & deo pfectas ĩmolationes: honorando eũ integris ſupplicationibus ꝓſoluiſſes: & quõ populũ pauiſſes & ab illo munera ſuſcepiſſes: quæ ꝓ gentes & ciuitates ſigna uel iudicia hoſpitalitatis & amiciciæ uſ̃æ putanť: quæ meruit iudeoꝝ gens ꝓ herodis ꝓuidentiã. Hæc admonentes una cũ iſto tibi confidente rege: petimus te nihil ſupfluũ: ſed ut quæ uos dediſtis: ne concedatis ab aliis auferri. Cũ hæc nicolaus diſſeruiſſet: nulla eſt facta a græcis cõtrouerſia. Non enĩ in iudicio hæc: ſed ĩ conuentu uentilabáť: hac tamen occaſione ꝓ ſatiſfactione uſi ſunt dicentes: q; inquilini ꝓ ꝓuiciã iudei uiolentiã habitatoribus eius ingererent: dũ illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſoléniis uſi: tamen nil lederent eos.

Cap. V.

Rgo intelligens agrippa uiolentiã eos pati: hæc reſpondit: ꝓpter herodis amiciciã uel fauorẽ: paratũ ſe eſſe cuncta iudeis concedere. Tamen inquit qua poſtulant ꝓ ſe iuſta perſpicunť: & ſi amplius petiſſent: non me piguiſſet: quæ nõ lederent romanũ imperiũ eis concedere. Sed quõ hæc & prius acceperũt: infirmari nullatenus cõcedo: quos uolo ſine moleſtia propriis ſoléniis potiri. Cũ hæc interlocutus fuiſſet: cõciliũ dimiſit. Herodes autem affectui eius ȝratias exoluebat. Ille pariter eum amplectabatur: & ita tunc diſceſſerunt.

Cap. VI.

Ex autem domi reuerti uolens: nauigauit: & ad cæſaream ductus: non multis diebus proſpero flatu uentoꝝ ad hieroſolymã peruenit. Vbi cõciliũ totius populi cõgregãs: cum multi ex prouincia cõueniſſent: contõne habita: oratiõne totius ſuæ ꝓfectionis explanauit: & quæ iudeis in aſya ꝓ eũ ꝓueniſſent: ut ſine uiolentia impoſteꝝ poſſent degere. Narrauit etiã quæ fœlicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſent: necnõ & q̃rtã partem fiſcaliũ præteriti anni conceſſit. Quia illi oratiõe uel gratia lætati: cũ ſumma exultatiõe: bona orantes regi receſſerunt.

Cap. VII.

Rocedebat autẽ ſeditio domeſtica: & acerbiorẽ accipiebat prouectũ: cũ tanq̃ hereditarium odium ſuſcepiſſet circa adoleſcẽtes ſalome: & ſumpſiſſet de matris eorum morte audaciam: dumq; uellet neminem illis relinquere: qui poſſet mortem eorum uindicare. Cunq; adoleſcentes a genitore diſcordarent: memoria matris quæ falſis accuſatiõĩbus fuerat interempta: & imperii cupiditate: rurſus ſimile malum priori ortum eſt: dũ derogatiões ab illis circa ſalome & ferora fierent: inſidiæ uero ab his circa adoleſcentes. Nã odiũ par pro alterutris fuerant: modus autem odii non ſimilis dum illi quidem manifeſte detraherẽt: inhoneſtum putãtes iram celare: illi uero non tali modo: ſed callide & maliuolis accuſationibus uterentur: ſeducentes ſemper adoleſcentes: quorum audaciam putabant ad necem poſſe fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio cõfundebantur: nec eam credebant iuſte periſſe: immo magis feſtinabant in auctorem homicidii uindicare. Deinde cuncta ciuitas iſtis ſermonibus completa: miſerabatur innocentiam adoleſcentium: diligentia uero ſalome creſcebat: & ab illis occaſiones accipiebat: dum ſic contriſtarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim: miſere quidem contigiſſe matris obitum: ſe uero miſeriores: qui compellerentur cũ interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora abſentia regis procedebant.

Cap. VIII.

Cum ergo herodes rediſſet:& populo interlocutus eſſet ſicut prædiximus:ſtatim ſermones ad eum per ferorā & ſalomen proferebātur:magnū ei ab adoleſcētibus piculū imminere: ꝙ minīe ſuſtinerent inultū matris interitū. Addebāt etiā: ꝙ archelai capadocis ſpe niterentur:tanquā p illum ad cæſarē profecturi:& patrē herodē accuſaturi. Per quæ cōfeſtim conterritus herodes obſtupuit: quod & alii eadem nunciaſſet. Recordabatur autem priſcas calamitates:ꝙ nec uxore priuatus:ſeditionibus liberata domus eius fuiſſet: quæ priorum grauiora & peiora patereturQuapropter contriſtabatur:ꝙ omnia præter ſpem fœliciter ei forinſecus deus preſtitiſſet:& domeſticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiuſmodi calamitatibus afflictus:in deiectione adoleſcentium antipatrum filium ſuum āte prīcipatum ſibi gentium depriuata uxore illis prepones:omnia in eum tranſtulit: dum putauit ſic conterere filioꝝ fiduciam mariamne:& temeritatem eorum damnare:dum illi crederēt alium præter ſe patri ſuccedere:depoſitoꝙ de antipatris prouectione ſupercilio poſſet eos ad meliora conuertere. Quod non ſicut putauit euenit: nam pueris omnino ſua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit feſtinauit fratres affligere:eorumꝙ accuſatoribus cōſentire:quibus pater facile credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo miniſtris uſus ne ipſe in ſuſpitionem ueniret:patris animum in fratres accedebat: nam multos iam acquieſcerat ſuæ uoluntatis miniſtros propter ſpem quam de regno iam habuit: fide uero pris putabatur hæc facere:unde plus triſticiæ adoleſcentibus occaſiones creſcebant. Nā ſepius ab eis lachrimæ pro cōtēptu ſuo & matris recordatione fundabantur:patremꝙ manifeſte apud aīcos tanquā iniuſtum accuſabant. Quæ maliuoli p antipatrum herodi renunciantes:non paruam in aula ſeditionem cōmouebant. Quare exacerbatus rex accuſationibus:& humiliare nimis mariāne filios uolens:maiora in honorem antipatri excogitabat:adeo: ut & matrem eius dudum cōtemptam reduceret:& cæſari ſepius pro eis ſcriberet. Agrippa uero poſt diſpenſationē decēnalē aſyæ romam aſcendente:rex a iudea nauigās ad eum:ſolum antipatrū ſecum duxit. Cui eum cū multis donis commendauit:quatenus romæ cæſari amicum faceret:ut tam omnes crederent cō temptis adoleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoꝙ ſcribens romæ:multis amicis antipatrum commendabat. Qui contriſtabatur:ꝙ abſens fratres ſuos ſolite accuſare minime præualeret:timebat enim:ne mutatus pater:modeſtius filios mariamne diligeret. Cunꝙ hæc cogitaſſet: ſua maligna uoluntate uſus:exinde incitare patrem ſperabat:unde cōtra fratres frequēter ſcribens:uereri patris interitum ſimulabat:uſquequo herodem ad tantam iram uel furorem perduxiſſet:ut iam aparte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret: melius putauit romam nauigare:& filios apud cæſarem accuſare:nihilꝙ ſibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cum uero romam peruenīſſet:& ad aquileiam ciuitatem perrexiſſet: cæſarem compellare feſtiuans:tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit:filioſꝙ ſuos præſentans:inſolentiam & audaciam eorum accuſauit:ꝙ feſtinaſſent patrem ſuum perimere:regnumꝙ tirannico more inuadēr:dum ipſe licentiam haberet non neceſſitate:ſed recto iudicio tradere regnum permanēti filio circa paternā pietatē quā a cæſare percepiſſet: ut quem uellet ſibi ſucceſſorem relinqueret:cum illi non ſolum regno ſed & uita mererentur priuari: qui tale facinus i patrem moliti ſunt:quorum temeritatem diu portās: nunc cogeretur cæſaris aures talibus uerbis polluere:cum nihil paſſi ſint moleſtum aut grauare a patre:cur uero iniuſtum eis uideretur: ſi principatum quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit concederet & præberet ei quam meritum eſtimaret. Nam hoc inquit premium cum aliis iuſticiæ donis exiſtit: ſi meritis quiſquam gratiam præcedentem recompenſauerit ei qui talem diligentiam habuerit:ut retributione tanta dignus exiſtat. Impium enim eſt uel de hoc ipſo cogitare:dum non poſſint ad regnum niſi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores uel diuitias adminiſtrauit:coniugeſꝙ nobiliſſimas genere copulauit: ariſtobolo quidem filiam ſuæ ſororis: alexandro uero filiam archelai regis capadocum. Pro quibus commiſſis dum talia feciſſent:poteſtatem habens non in eos ſe uindicaſſe dicebat:ſed ad communē benefactorem cæſarem adduxiſſe:& auferens a ſe totum quantum aut pater lelus: aut rex inſidiatus potuiſſet agere:pariter eos i iudicio ſecum fecit aſtare:& reliquum eſſe:aut eos occidi: ne cum timore maximo ipſe uiueret:aut ſe opprimi: quatenus utriꝙ fabula hominum uel obprobrium forent.

Capitulum.IX.

Vm hæc herodes apud cæſarem filios ſuos accuſando dixiſſet: iuueneſꝙ eo dicente lachrymarentur: & confuſi de tali accuſatione licet liberum ſermonem ac fidelem a

conſcientia poſſediſſent:tamen patris criminationibus difficilem ſatiſfactionem putabant fore: dum arbitrarentur honeſte & cum fiduciam patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lachrymæ cum gemitu:dum timerēt: ne putarentur mala conſcientia ſatiſfactionē nō inuenire. Turbationem aūt eorū cæſar attendens:ſicut erant innoxii:credidit:q; conſcientia non facinoro ſa:ſed īperita modeſtia minime ſeſe prævalerent purgare. Vnde etiā facti miſeratione digni cunctis præſentibus patrē cōmouerunt ad ueram miſericordiā: uiuēteſq; propitiū eum & cæſarem: & alios præſentes:unus eorū alexander accuſationes diſſoluere niſus eſt. Pater inquit: tuus quidem erga nos affectus euidenter manifeſtus:ex ipſo iudicio apparuit. Nam ſiquid in nos crudele recogitaſſes:non nos ad oium ſenatorem cæſarem deduxiſſes:dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quēquā uolens interficere:ad templa eum ſacrariaq; producit: unde uita conquiritur: quæ morte nobis peior exiſteret:ſi tale aliquid in patre cogitaſſemus. Siquidem ſermonem fiducia ueritatis inuenit: cum beatos nos fore ſciamus:te mitigantes:& pericula fugientes: ſi uero accuſatio prævaluit:ſolem iam uidere ſuperfluum iudicamus. Quod ergo dicis; regnum deſiderare nos ueriſimilis contra iuuenes cauſa uidetur:& q; de miſere matris interitu ſubiūgis: a priori calamitate argumenta percipiens: nobis ingeris crimen. Conſidera tamē:quia hæc cōia cunctis exiſtunt: & ſimiliter in aliis dici poſſunt:dum nihil prohibeat:ſi regis filii ſint iuuenes:& matre eorum defuncta:omnes in ſuſpitione patris eſſe tanquam inſidiatores. Sed opinio eorum ad talem crudelitatem nō ſufficit. Dicat uero quiſquam ſi tale aliquid præſumptum eſt a nobis: unde credibilia hæc appareant. Nunquit hoc manifeſtis indiciis poterit approbari: aut ueneni confectio:aut equalium coniuratio:aut ſeruorū corruptio:aut litteræ cōtra te deſtinatæ:dum & hæc poſſent licet non facta criminationibus confingi:domo regia non concordante. Principatū etiam quem tu dicis præmium eſſe pietatis:ſepius euenit cauſam fieri maligne rei. Culpam nāq; noſtram nullus probabit. Accuſationes uero quemadmodum ſoluat:qui excuſationes nō uult audire. Locuti ſumus quiddam:ſed non contra te:nam hoc iniuſtum eſſet:ſed in eos: qui ſiquid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem uero quidem noſtram planximus: nō q; defuncta eē: ſed quia derogabatur ei ab indignis:uolentibus principatum inuadere. Scimuſne patrem poſſidere quicquam & nos non poſſidemus. Et dum regis honoribus fruamur: fruſtra feſtinamus: ſi te occidendo regnum tenere uoluerimus:quibus pro hoc facinore nec terra peruia: nec mare nauigabile uidetur. Nunquit ſubiecto;rū pietas:& gens religioſa concedere habuit parricidas rēpublicam obtinere:aut ſanctiſſimum a te confectū ingredi templū. Vt uero hæc oīa omittā:homicidium multum uiuente cæſare poſſet dimitti. Sed neq; filios impios creaſti:neq; ſtultos:ſed infœlices:teq; indignos. Si uero neq; cauſas habes neq; inſidias iuuenis:quid tibi ad fidem ſufficit:in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturam ſumere: quæ nos non incitare: ſed magis mitigare poſſet. Ampliorem quidem ſatiſfactionem uolebamus ſermone inſerere: ſed non recipiunt prolixiorem orationem:quæ minime commiſſa cernūtur. Quapropter ante omnium dominum cæſarem præſenti tempore paciſcimur:ſi ſine ſuſpitione tua cum ueritate circa nos tuum affectum oſtendis:pariter poſſumus uiuere:licet non fœliciter :quia maxima mala ſepius ex falſo crimine generantur permanente utique i te aliquo merore culpæ noſtræ. Nam nobis uita iocunda non uidetur:ſi tu eam ut immeritis largiaris. Cum hæc dixiſſet:& cæſar:nec prius magnitudinem criminationis crederet:tunc magis placabatur:& frequenter herodem attendens:uidebatur mitigare. Cunq; præſentium miſeratione rumor in aula diuulgatus eſſet:regem faciebat inuidioſum incredibilis accuſatio. Nam adoleſcentum ætas:corporis pulchritudo mirandum eis auxilium conferebat: plus uero:quia oratio conuenienter & ſapienter in alexandri uerbis occurrerat. Cæſar autem modicum remoratus:ad adoleſcentes quidem licet ab accuſatione extranei uiderētur:hocipſum tamen peccaſſe eos pronunciauit:q; non tales ſe patri præbuiſſent:ut non darent criminatiōi occaſionem:herodem uero petebat:ut omnem opinionem abiiciens reconciliaretur cum filiis:dum non eſſet credibile ab eis ſcelus hoc potuiſſe cōmitti. Cum hæc perſuaſiſſet:iuuenibus innuit ad ueſtigia patris ſeſe proiicere. Qua ſupplicatione pater eos lachrymabiliter & flebiliter eſt amplexus:quod cernentes qui aderat flexi miſeratione:in lachrymas facile proruperunt. Illi autem gratias cæſari agentes pariter diſceſſerunt: & una cum his antipater ſimulans leticiam pro eorum reconciliatione celebrata. Poſtero die herodes quidem cæſari donauit trecenta talenta: ad ſpectacula & munera populo romano tribuenda. Cæſar autem metalli ei eris ciprii dimidios redditus : & dimidiam procurationem præbuit:& hoſpitalitatibus eū & mūeribus honorauit:& de regno poteſtatē cōceſſit:quē uellet filiorū ſucceſſorē relinquere:uel partiri unicuiq; regnum:ut ad oēs pueniret:illo tamē uiuēte hoc agere non pmiſit dicens; oportere eū dū uiueret & regni:& filiorū donationem poſſidere. Hæc dum ordinaſſet

rurſus rediit ad iudeam.In cuius abſentia non parua pars regni defecerat traconitidis:quos reli-
cti iudices iterum ſub imperium eius redegerunt.Herodes aũt cum filiis dum nauigaret:& per-
ueniſſet in eleuſiam cilitiæ:quæ poſtea ſebaſte dicta eſt:iuenit cappadociæ regem archelaum ex-
pectantem: & de filioꝝ reconciliatione gaudentẽ: & ꝙ alexander qui filiã eius habuit ab accuſa-
tione ſolutus eſſet: donationeſq; ſibiinuicem ut reges dederunt. Vnde cũ herodes ad iudeã per-
ueniſſet:& ingreſſus in templũ fuiſſet:de ſuis proſperis actibus allocutus eſt populũ cæſaris in ſe
munificentiã explanans.In fine uero ad perſuaſionẽ filioꝝ ſermonẽ conuertit:ut in aula:& ĩ aliis
cunctis concordarẽt:quos & poſt reges futuros demõſtrauit:primũ antipatrũ: poſtea uero filios
mariãne:alexandrũ & ariſtobolũ:hortabaturq; eos dum ipſe uiueret ſibi ĩ oĩbus obedire: qa nec
per ætatẽ ĩpediretur:nec ꝓ ſenectutẽ ſuã rempublicã gubernare.Cũ hæc dixiſſet:cõtione dimiſſa
multi ſub expectatione filioꝝ eius nouis rebus ſtudebãt.

Capitulum.X.

Odem tẽpore perfecta ẽ cæſarea:quã edificauit decennalia tẽpore:uiceſimooctauo anno
regni ſui:olimpiade centeſima: & nonageſimaſecunda; cuius in dedicatiõe celebratio uel
apparatus munificẽtiſſimus fuit.Nam præceperat carmina muſica uel paleſtras cõuenire
Præparauerat etiã feras:uel gladiatores:curſuſq; equoꝝ: & reliqua miráda ſpectacula in honorẽ
quinquẽnalis cæſaris.Cui cæſar cũ ſua uxore iulia pro dedicatione ciuitatis maxima liberalitate
ſummũ direxerant apparatũ:quoꝝ ſumma quingentis talẽtis eſtimata eſt. Cunq; multitudo ad
ciuitatẽ conueniſſet pro ſpectaculis & legationes quas populi deſtinauerant beneficiis eius gras
agentes pariter occurriſſent:cunctos ſuſcepit ĩ diuerſoriis & cõuiuiis per dies qiudecĩ: ac ſpecta-
cula uel delicias miniſtrauit:unde inſignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter ꝓ-
hibent cæſarem uel agrippam ſepius dixiſſe:ꝙ magnitudini herodis ĩperium eius deeſſet:& e di-
gnum eum eſſe ſyriæ uel egypti regnum poſſidere. Poſt huius urbis dedicationem in campo
qui cafarſalam uocabatur:loco aquoſo & optima terra arboribus: & fluuio circũdata ciuitatem
edificauit: q̃ nomine antipatri antipatridã nuncupauit:pulchritudine uel amenitate decoratam:
necnon & nomine matris locum iuxta hierichuntem edificans munitiõe uel domiciliis optimũ
ciprum nominauit:ymo & nomine fratris faſeli: propter amorem quam in eum habuerat con-
ſtruxit turrim in ea ciuitate:non minorem faro alexandrino promunitione ciuitatis:quam ĩ fra
tris memoriam faſelum uocauit. Appellationis uero eiuſdem & ciuitatem circa hierichuntem
condidit. Beneficia ipſius quæ aliis ciuitatibus per ſyriam & ellada uel apud quos eum contigit
proficiſci donauit minime poſſumus explanare:nobiliſſima uero uel maxima facta eius in rho-
dios extiterunt. Siquidem pithium ipſe ſuis ſumptibus conſtruxit:& præbuit multa talenta ad
nauium confectionis. In nicopolitana etiam ciuitate:quam in acciaco cæſar edificauerat:multa
publica loca condidit. Antiochenis magnam ciuitatem ſyriæ habitantibus plateam longam ĩ
media ciuitate poſita ex utraque parte porticibus ordinauit:& uiam lapide polito ſtrauit: ad or-
natum & uoluptatem habitantium:necnon & olimpiacum certamẽ appellatione dignum pro-
pter pecuniarum inopiam melius reditibus deputatis effecit:& immolationibus uel reliquo or-
natu celebrationem eius inſignem redidit.Pro qua munificentia perpetuus agonitheta nomina
tus eſt. Aliis quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius.Nam ſi largitiones conſi-
derentur: qua omnibus donauit hominibus: quis poteſt negare:munificẽtiſſime naturæ eũ fu-
iſſe.Si uero tormenta & iniquitates in ſubiectos uel domeſticos eius attendantur: duriſſimus &
ferus omniq; pietate alienus putatur.Vnde inconſtantem & ſibi contrariam eius uoluntatẽ eſti
mabãt.Quod ego minime puto:dum unam cauſam in utroq; dominantem conſidero: nã dum
ad immenſam largitionem munificẽtiamq; perduceretur:ſi alicubi præſentis gloriæ ſpes occur-
riſſet uel futuræ:ſumptibus ꝓfuſis: alacriter eam emere feſtinabat.Quapropter compellabatur
ſeuus in ſubiectos exiſtere:dum præſentibus conſumptis pecuniis:alias uellet acquirere.Cunque
cognoſceret propter uiolentias ſuas ſe ſubiectorum odio teneri:corrigere quidem uicia non faci
le poterat:conabatur autem odium ſuum occaſione pecuniarum ulciſci. Familiarium uero qui
eum uerbo non placuiſſet:ſe ſeruũ dicendo:aut ſi ſuſpicatus fuiſſet aliquẽ de principatu cogita-
re: nullatenus ſe poterat moderari:ſed perſequebatur & cognatos & amicos:tãquã hoſtes.Et dũ
uellet ſolum ſe honorari:talibus delictis ſucubuit. Teſtimonium &enim perhibent huiuſmodi
paſſionis eum fuiſſe:in cæſarem uel agrippã:uel in alios amicos honores exhibiti.Nam qualiter
ipſe adulabatur maioribus:ſimiliter ſibi a ſubiectis fieri expetebat.Sed gens iudeorum lege hoc
agere prohibetur:& contenta inani gloria:ſolam expectat iuſticiam. Vnde rex eos exoſos habe-
bat:ꝙ nõ potuiſſent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror in ſuos q-
dem ſeuiſſimum:in extraneos uero munificũ paruiſſe.

Nterea iudei per aſiam & libiam atrociter affligebantur:dum non eiſdem legibus ſicut ſub ãtiquis regibus uterentur:ſed uiolentia paganoꝝ opprimerentur: ut pecunias ſacras uiolenter amitterent.ideoq; ad cæſarem pro his legationem deſtinauerunt. Qui ſcribẽs per ꝓuinciam:ſuis eos legibus uti præcepit: quaꝝ exempla ſubiungimus quæ demonſtrant uoluntatem quã ab initio pro nobis romani ĩperatores habuerunt,Cæſar auguſtus pontifex:tribunitiæ:ptãtis dicit.Quõ gens iudeoꝝ fidelis non ſolũ præſenti tẽpore:ſed etiã priori:& magis patri meo dictatori & cæſari populoq; romano:& princeps hircanus apparuit: placuit mihi & ſena tui:cum ſentẽtia populi romani iudeos ſuis legibus:& patrio iure frui permittere:ſicut ab hircão principe ſacerdotum altiſſimi dei: & ſacraria eorum inuiolata permanere: & pecunias ab eis ad hieruſalem tranſmiſſas:reddi cuſtodibus pecuniaꝝ:neq; uadimonia ſabbato uel ſexto die ab hora nona exigi.Siquis autẽ inuentus fuerit auferens ſacros eoꝝ codices:aut pecunias a ſynagogis: huiuſmodi ſacrilegiis teneatur:& ſubſtantia eius publico romæ deputetur.Suggeſtionẽ uero eorum ꝓ pietate mea quã habeo ſuper omnes hoĩes:per gaium marciũ cenſorinũ mihi porrectã:& hoc decretum præcipio ꝓponi in nobiliſſimo loco:quẽ omnis aſia meo nomini dedicauit. Siqs aũt tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionẽ:non mediocrem pœnã exſoluat.Scriptum eſt in tẽplo cæſaris.Cæſar norbano flacco ſalutem.Iudei qui antiqua conſuetudine ſolent pecunias ſacras ad hieroſolymam tranſmittere ſine impedimento hoc faciãt. Hæc quidẽ cæſar iuſſit: agrippa uero ſcripſit pro iudeis hoc modo.Agrippa magiſtratibus:ſenatui:populoq; epheſioꝝ ſalutem.Pecuniarum ſacrarum quæ in hieroſolymorum templum tranſmittuntur:diligentiã & cuſtodiam in aſya iudeos habeꝝ præcipio: ſecundũ patriũ morẽ.Hos aũt qui ſacras pecunias iudeoꝝ auferũt: & ad aſylum cõfugiũt iubeo retrahi:iudeiſq; tradi:quos iure etiã ſacrilegii retrahunt.Scripſit uero ſilano magiſtratũ gerenti ne ſabbato iudei cõpellantur uadimonia præbere. Marcus agrippa: cirenenſium magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem.Iudei qui per cirenen habitãt: pro quibus iam auguſtus ſcripſit in libia fabio magiſtratũ gerenti:aliiſq; ibi prouinciæ procuratoribus:quatenus ſine impedimento pecuniæ hieroſolymis ſecundũ morẽ ſuum tranſmittantur:nunc me ĩterpellauerunt:qui ab aliquibus calũniatoribus affligunt occaſione tributoꝝ quæ nequaq̃ debent:& prohibẽtur ſolẽnia ſua peragere:quod nullomodo impedire admoneo. Sed & ſiquas ſacras pecunias ciues ab eis abſtulerunt:has ipſis reddi præcipio:& ĩ reliquo corrigi:ne talia cõmittantur.Gaius norbanus flaccus proconſul: ſardinẽſium magiſtratibus & ſenatui ſalutem. Cæſar ſcripſit mihi præcipiẽs neq̃quam iudeos prohiberi patria conſuetudine pecunias colligentes ad hieroſolymam tranſmittere. Scripſi ergo uobis:ut ſciatis:quoniã cæſar & ego ſic uolumus. Nihilominus & iulius proconſul ſcripſit ita.Epheſiorum magiſtratibus:ſenatui & populo ſalutem Per aſyam iudei habitantes idibus februa. epheſum mihi iudicãti:demõſtrauerunt cæſarẽ auguſtum:& agrippã conceſſiſſe eis ꝓpriis uti legibus:ĩmo & primitias qua ſinguli eoꝝ ſua uolũtate: pietatis cauſa quã in deũ habẽt ſolẽt tranſmittere:habeant licentiã ſine impedimento hoc agere. Petierunt aũt ut ego ſimiliter cũ decretis a cæſare uel agrippa meã ſniam cõfirmarẽ.Volo igitur uos cognoſcere:quõ decretis auguſti & agrippæ parẽs:ꝑcepi eos uti & ſeruare ſine ĩpedimẽto ſua ſolemnia.Hæc ideo explanauimus:quõ cõſcripta nſa amplius apud græcos uentura ſunt:ut demonſtrem eis:qa cunctũ honorem ab initio ĩpetrantes: nihil ex patriis legibus ꝓhibiti ſumus a magiſtratibus agere:ſed & defendabamur religionẽ & honores in deũ ſeruantes quoꝝ factio ſepius mẽtionẽ: ut mutatis ſeculi odiis cauſæ quæ nobis obhoc uel illis irrationabiliter ĩſertæ ſũt euellãtur.Nã legibus hiſdẽ nulla gens ſemp utiẽ:dum & ꝑ ciuitates multa religiõis differẽtia ſeruetur iuſticiæ uero a cũctis hoĩbus ſimiliter ſtudeaẽ:quæ cõmoda græcis uel barbaris exiſtit:de qua noſtræ leges multã rationẽ habẽtes oẽs hoĩes debẽt nos ut amicos:& hoſpites amplecti.Nã oportet non differẽtia religionum nos alienos facere:ſed nõ ſeruatus benignitatis affectus: quæ omnium hoĩum cõmunẽ uitã poterit cuſtodire.Redeo uero ad reliq̃ moniméta cõſcriptiõis.

Capitulum.XII

Gitur herodes ſicut ꝑdixi conſũptis ſuis pecuniis audiens hircanũ ante ſe regẽ aperuiſſe tumulũ dauid:& tria milia talẽtoꝝ inueniſſe:multoplus credẽs depoſita:q̃ ad oẽs ſũptos ſuos ſufficerẽt tumulũ ĩgrediẽ noctu:dũ nequaq̃ uellet hac ciuitatẽ ſentire.Vnde fideliſſimos aĩcos tantũ ducẽs:pecunias qdẽ depoſitas ſicut hircanus nõ ĩuenit:ornatũ uero:& uaſa aurea plura tulit.Dũq; omẽ ſtudiũ põeret:& inq̃ſitionẽ diligẽtioré faceret:ac uellet ĩterius ingredi ad urnas:ĩ q̃bus dauid uel ſalomõis corpora poſita erãt:duo eius ſatellites flãmis exuſti ſũt ab interiori pte occurrẽtibus.Tũc ille timore ꝑterritus egrediẽ:& ꝓ piaculo monumẽtũ ex lapide cãdido ante ianuam magnificẽtiſſimis cõſtruxit expẽſis.Cuius & nicolaus hiſtoriographus meminit: ſed deſcenſũ regis obticuit:dum inhoneſtũ hoc factũ cognoſceret: quod ſemp ĩ ſuis egit cõ-

ſcriptis.Nam uiuente rege:&cum eo degés ad gratias eius & fauorem illa tantummodo dicebat quæ ad gloriam eius pertinebant:multas uero iniquitates eius mutabat:& cum multo ſtudio ce labat.Nam mariáne filiorũq; eius mortes crudeliter factas ad ſatiſfactioné cupiés perducer ut lu xurioſam illá:& adoleſcétes patris inſidiatores accuſauit.Res geſtas aũt regis:amplioribus laudi bus extollens:delictis eius ſtudioſe ſatiſſecit.Cui uenia danda eſt:quia nõ hiſtoriá:ſed laudé con ſcripſit.Nos uero genere aſamoneoꝝ regum ꝓpiqui:& cũ honore ſacerdotiũ habentes: aliquid mentiri fœdũ putauimus ideoq; cũ ueritate geſtoꝝ memoriá recéſemus.In domeſticis uero ma lis herodes cõſtitutus affligebat: nam multi ex regis ira capiétes audaciá:accuſabát ꝓpinquos & amicos eius.Quibus ita inter ſe diſpoſitis nulla requies erat.Siquidé ſalomé inimica filiis mariá ne:ariſtobolo ſuá filiá cõiunctã nullatenus fidé eius ſeruare dimittebat:dũ flecteret eã:ut qcquid locutus ſecrete fuiſſet nũciaret ſibi:& in altricationibus quæ inter cõiugales ſepius cõtingũt:co gebat puellá dicere:quæ de marito ſciebat.Illa uero dicebat:q; ſepius memoriá ſuæ matris mariã ne faceret:& q; patré odio haberet:frequenter aũt interminaret: quia ſi principatũ obtineret: fi lios quos herodes ab aliis uxoribus habebat traditos magiſtris litteraꝝ:in agris cõſtitueret:dum magis apti eſſent ad hoc opus:quam haberent circa ſtudia diligentiá:uxores uero ſi quãdo uide ret maternum indui ornatũ:pro præſentibus ornamẽtis cilitiis intercludi:ne ſolẽ uideret. Quæ confeſtim per ſalomen regi nunciata: dolorem eius inflámabant. Vrgebatur uero multo peius omnibus credens:& inuicem ſe accuſantibus.Tunc aũt filiis interminatus:ſatiſfactionibus eoꝝ ad præſens molitus:impoſterũ atrocius exarſit.Nam ferora cũ ad alexandrum ueniſſet filiam ar chelai glafirá ſicut prædiximus habentẽ ſalomen inquit dicentẽ audiui:q; herodes in amorẽ gla firæ ſuæ nurus incidiſſet: & minime deſiderii ſolacium poſſit inuenire. Quod ille audiens ado leſcentia uel emulatione cõmotus:quæ honoris cauſa circa puellam ab herode fiebant: propter amorem hæc eum facere ſuſpicabatur.Dolorem ergo minus tolerans:patri nũciauit cum lachry mis:quæ ferora dixiſſet.Herodes aũt multomagis feruens:& mendaciũ impudice criminationis non ferens:turbabatur:& ſepius exclamãs maliuolentiá familiarium: qualis ipſe erga eos fuiſſet: & quales eos inueniſſet conuocauit feroram.Quem huiuſmodi aggreſſus peſſime ſquit omniũ: in quo ad tam imenſam uel infandam indeuotionem peruenisti: ut talia de nobis exiſtimes aut loquaris.Nonne uideo tuam uoluntatem: quam non in meam iniuriam te talia uerba produ cere: ſed inſidias & uenena immittere filio pro mea perditione feſtinaſti. Quis enim alter niſi bonitate dei retentus quam hic puer in ſe habet:portare potuiſſet in patrem non uindicare tam crudelem opinionem. Primus enim gladium in dextra:quam hoc uerbum in animo eius debe bas immittere contra patrem. Quid aute canaris male loquendo de me:niſi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies.Nam talia dixiſti:qui tuæ tantum impietati fuiſſent cogitanda. Abſcede iam peſſime circa fratrem ac benefactorem:& tecum quidem hæc malicia conſcientiæ cõuiuat. Ego uero uindico ſicut ſoleo in meos:nec uindicans merito in eis:ſed magis beneficiis exornãs: quibus indigni eſſe noſcuntur. Talia quidem rex. Ferora ſtatim meſticia plenus: ſalomen in quit hæc perſuaſit:& ab illa ſermones audiui. Quæ mox ut audiuit nam præſens erat:exclama uit:q; nihil tale ab ipſa dictum fuiſſet:& q; feſtinarent omnes ad odium regis eam perducere:cũ ctiſq; modis eam occidere:propter fidem quam erga eum ſemper habere cognoſcerẽt in præſen ti ſibi inſidiari:quia ſola reflecteret fratrem:ne uxorem quam nunc haberet repudiaret:regiſque filiam in matrimonio ſibi coniungeret. Quapropter me falſis inquit accuſationibus eſt aggreſ ſus. Cũ hæc dixiſſet:crines ſuos dilacerans:& pectora manibus tundés: ueriſimilis ad negationé eſſe conſtabat:maliuolentia uero morum:diſſimulationem redarguebat. Feroras autem in me dio reſtitit:nullam habés ſatiſfactionem. Nam alexandro ſe dixiſſe cõfeſſus eſt:audiſſe uero a ſa lome minime comprobauit.Vnde diu confeſſione ſermonũ inter eos facta:rex fratrẽ uel ſororé auerſatus: filiũ ꝓ conſtãtia laudauit:q; ſibi ſermões feroræ nũciaſſet.Hac lite facta:ſalome ut ac cuſationis cõmotæ caput oĩum odio tenebat:quá uxores regis ut maliuolã abhorrebãt:q; natu ra maligná eã cognoſcerent.Occaſiõe ergo data:ſemp eã accuſabant herodi:quaꝝ fiducia ex hu iuſmõi cá magis accreuit.Rex arabũ oriadas nomine naturaliter regnis & regni negociis pœnæ inefficax: habebat diſpenſatorem regni ſui aſtutũ:iuuenẽ:& in omnibus nimis ornatũ:cuius edi ctioni omnis arabia ſubiacebat.Is pro cauſa quadá cum ad herodẽ peruenisſet: & cœnaret cum rege: uidit ſalomẽ: & deſiderio eius captus é:audiés pſertí q; uidua eét:amplius iflámatus loquit de nuptiis eis. Salome uero male tũc a fratre tractata:iuueniſq; accẽſa decore: libẽter cõſentit ad nuptias.Et cũ rurſus ad cœná cõueniſſent:monſtrabant nõ mediocria ſigna cupidis eoꝝ.Quæ mulieres regi nunciauerunt:deridentes ĩpudentiá illius.Herodes uero cum feroram interroga ſſet & obſeruare præcepiſſet in cœna quid illi facerent inter ſe:nunciauit ei q; nutibus uel oculis

non lateręnt de ſuo pudore. Poſt hæc arabs quidem in ſuſpitionem ueniens receſſit. Cunq; tribus menſibus remoratus eſſet:rurſus rediit:ad hoc ipſum ſermonem herodi facturus:poſtulans dari ſibi matrimoniali iure ſalomen:dum non incommoda ei foret affinitas eius: cum arabum ptincipatu: quę iam ſibi nūc adeſſe:magis uero futuꝝ explano alias exęplo credebat. Cūq; hūc herodes ſermonę ſorori retuliſſet interrogans:ſi ad nuptias cōſentiret: illa ſine mora conſenſit. Tum illū quoq; ſquirit:ſi uellet inſcribi legibus iudeoꝝ & circunſcidi:eo ꝙ aliter non poſſet ſalome pœnitus ſibi iungi.Ille reſpondit:nullatenus iſta conſentire: quia ſi actum fuerit: ſe ab arabis non ſolum regno:ſed & uita priuari. Quo dicto receſſit.Salomen autem ex illo die ſeroras iā de luxuria criminari cœpit:nec tamen tantum quantum regis uxores:quæ dicerent eam cum ad ulteria commiſiſſe.Puellam nāq; quam fratri ſuo ferore rex deſponſauerat:ipſe quidē nō accepit uictus amore:ſicut prædiximus:uxoris abſentis. Salome autē rogabat filio ſuo de cuſtobaro nato eam coniungere: & diſuadetur rex a ferora:dum adoleſcentem ſuſpectum haberet propter patris interitū: iuſtius aūt eſſe:ut duceret eā filius ſuus:q; magiſtratus tetrarchiæ ſucceſſor extabat. Cunq; priore pacto ſoluta puella duceretur:a filio ferore:præſtitit rex dotē centumtalenta. Itaq; diſſenſiones familiares non ceſſabāt:ſed maiores ei turbæ creſcebant:& ſcidit tale aliquid ex cauſa non honeſta:& citius ad difficultatem uſq; proceſſit. Fuerunt enim eunuchi regi propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles:quorum unus pincerna:alter infertor: alter uero lectuli regis creditarius qui & conſilio eius intereat.De quibus nunciauit quidam regi:ꝙ hii ab alexandro multis pecuniis corrupti eſſent. Qui requirenti regi de facta quidem communione: uel permixtione confeſſi ſunt:aliud uero nihil acerbum ſcire de patre dixerunt. Cunque magis torquerentur:& in neceſſitatibus eſſent:ſemperq; miniſtri atroces i eos inſiſterent ad gratiam anti patri:hoc confeſſi ſunt:quod odium circa patrem & inimicicias alexander haberet:& perſuaderet eis herodem ſpernēr:uelut ſuperfluum:& cooperientem ſenectutis ſuæ tempora:dum annos ætatis celaret:& ad ſe iam reſpire:tamq̄ regnum habentem inuito patre: & quod alii nullatenus ſed ſibi citius primus locus uenturus eſſet:non propter genus tātum:ſed preparationibus patratam ei dominationem eſſe quia plures ex ducibus & amicis ſecum haberet:qui cuncta pro ſe pati uel facere eſſent parati. Hæc cum herodes audiſſet:totus in furore metuq; tractus:ea quæ ad contumeliam dicta cognouit moleſte tulit.Aliam uero ſuſpitionem periculoſam ſuſcepit.Vnde ex utriſq; incitatus timebat:ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore:& cuſtodias undiq̄ communiens:ſecrete quæſtionem fecit.Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur oppoſuit:& dum in opinione uel odio cunctos haberet:arbitrium pro tutela concipiēs: multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebātur ei & terribiles: quos non frequenter nominabat:propter inſolitam conuerſationem: & ſi forte uocaſſet: ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant.Poſtea uero omnes propiqui dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis:contra ſe conuerſi exiſtimabant utile:ſiquis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe conferre:ſi ſuis facinoribus alios onerarent & eo cadebant in quo cæteros inſidiabantur immittere. Nam regis penitentia ne filios occideret ꝙ non manifeſte peccaſſent intercedebat:ipſi uero quod peius eſt non deſiſtebant ſimilia committere: ſed ad pœna currebant parem:dum ulciſcerentur in eos qui prius eos accuſaſſent. Talis ergo dum fuiſſet in aula turbatio:multis amicis rex palacium interdixit. Quam interdictionem maxime conſtituit his: qui fidutiam potiorem habebāt. Siquidem andromachum & gemellum uiros ab initio amiciſſimos: qui multum in republica eius legationibus & conſiliis domeſticis profuerunt:eiuſq; filios docuerant:& qui præ filiis primum fiduciæ locum haberent recuſauit ſuſcipere:andromachū quidē: ꝙ filius eius demetrius amicus alexandri eſſet: gemellum uero fidelem illi ſciens:quia & in conuiuiis & in ſtudiis romæ cū ipo degebat.Quos honeſte qdē expulit ne īdecens aliqd cōtra uiros nobiliſſimos cōſtituere uideret:ſed caute agēs:fiduciā eoꝝ cū honore āputauit:ne p potentiam aliqd in eū committerent. Hoꝝ aūt omniū maloꝝ auctor erat antipater:qui patris iconſtantiā ītellexerat:cū iā dudū ei cōſediſſet.Vnde magis ſuadere uidebaſ: ut auferet unuſq;q; potentiū. Tunc ergo rex andromacho cum cæteris expulſo de colloquio uel fiducia:reliquos fideliſſimos alexandri cum tormentis interrogabat:ut ſiquid contra ſe conflatum ſcirent edicerent. Equidē moriebantur dum non haberent quod dicerent. Ille uero conſumebatur:quia tales quales exiſtimabat nō īueniebat.Callidus aūt antipater:ꝙ ex ueritate ad cōſtantiā & fidē deducere nō ualebat: plus ſcitabat reqrēdo a pluribus latētē cōiuratione.Proīde cū aliq ex pluribus retuliſſent: ꝙ cognoſcerēt adoleſcētē cū laudaret corporis ſui magnitudo:uel ſagittādi pitia:cūq; alia q̄ ad uirtutē ſup oēs hīret:hæc ſibi dixiſſe potius bōa naturæ officere: dū pater iuideret:& iccirco ambulando cū eo ſeſe humiliare:ne longior appareret:in uenationibus uero cum ſagittarēt illo p̄ſente

non recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria ſua haberet. Cunq; uerbum ſcrutaretur:& remiſſio pœnarum corporis interueniſſet:addebat:q; fratrem ariſtobolum conſcium haberet:ut ī uenatiõe patrem perimentes:ad romam confugerent:regnũq; peterent:repertas uero & litteras adoleſcentis ad fratrem ariſtobolum:in quibus patrem accuſabat nõ iuſte feciſſe: dum terram tribuiſſet antipatro ducentoꝝ talẽtoꝝ reditus. Quibus dictis putauit herodes uerum exiſtere:quod de filiis ſuſpicabatur:& ſtatim appræhendens alexandrum ligauit. Deinde uero remiſit ſuam atrocitatem:dum nec quæ audiſſet crederet:& eſtimaret nihil dignum pro inſidiis ex his conflatum apparuiſſe:ſed querela eſſet uel iuuenilis temeritas:& q; eum manifeſte interficientes romæ confugerent:non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filii ſignum dicebat non ſibi placere temerarie filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos alexandri non paucos:nihil pœnitus de quibus ſuſpicabatur confeſſos inuenit. Cunq; in hoc multus apparatus exiſteret:& terrore uel turba palaciũ plenũ eẽt:unus quidã iuuenis ut in neceſſitates peruenit:romam dixit trãſmiſiſſe alexandrum & petiſſe: ut citius euocaret a cæſare: habere ſe manifeſte cauſam ſuggere contra patrem q; regem parthoꝝ mitridatum contra romanos ſibi reconciliaſſet:addens quia uenenum etiam alexander in aſchalone ei paraſſet. Tum herodes hæc audiens:& credens q; ſolacium temeritatis iueniſſet:ſtatim de ueneno præcepit inquiri quod tamẽ nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo maloꝝ alexander uolẽs confirmare:negare quidem diſtulit incitãdo temeritatem patris ad multo maiora delicta:forſan aũt & per hoc ãputare uolens fœlicitatẽ eius q̃ in accuſationibus credendis habebat:tamen nullatenus obtinuit:dum omne regnum concutere uoluiſſet. Siquidẽ litteras in quatuor libris deſtinauit dicens:q; non oporteret torqueri quẽquã:nec ulterius hoc procedere:quia reuera iſidiæ factæ eſſent:in quas cõiuraſſe ferorã uel fideliſſimos amicos eius aſſerebat:ſalomẽ aũt noctu ſuper ſe ingreſſam:& cũ inuito cõcubuiſſe:cunctoſq; ſimul illic contra eũ iure uenturos:q̃tenus eũ occidentes:perficerent:qd̃ ſemp iexpectatione meditaſſent. Inter hos etiã ptholomeus & ſapinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur:quã ſi rabies quædã incidiſſet beluarum more:aut amiciſſimi contra ſe armarentur. Iccirco nec ſatiſfactio ueritatis habebat̃ ſed indiſcrete perditiones ꝓnunciabantur. Cunq; aliquibus uincula:& aliis mortes: aliis uero iſperatos dolores infligeret:turpiter regnum a priore fœlicitate dehoneſtatũ eſt. Et ſeuiſſima erat herodi uita:dum turbatus nemini crederet:magnumq; expectationis tormentũ haberet: quod ſepius ſup uenturũ ſibi filium crederet. Itaq; noctu uel die turbatus:in furorem & inſaniã pene lapſus eſt.

Capitulum XIII.

Rchelaus autem rex cappadociæ:cum hæc de herode audiſſet:territus pro *filia:uel de* adoleſcente contriſtatus:pro tantis amici turbationibus *in iudeam uenit:nec in con*tentu quæ contigerat ponens diligenter prius cuncta percunctatus eſt:nec tamen *in* aliquo quaſi culpans herodem:q; temerarie feciſſet aggreſſus:uerens ne pro reconciliatione ad furorem eum perduceret:ſed alium ordinem tenens: emendare quæ acciderant cœpit. Nam iuueni interminabatur:herodem autem mitem dicebat:dum nihil temerarie feciſſet: matrimonium quoque filiæ ſoluere promittens:& nec ipſi parcere:ſi in aliquo reperta illi cõſcia non iudicaſſet. Cum talem præter expectationem herodes archelaum uidiſſet:& quia plus ipo furorem ſuum demonſtraſſet:rex mutatus ad iracundia ſua:dum putaret iuſte acta quæ feciſſet: paulatim ad patris affectum rediit. Miſericordia ergo inter utroſq; apparuit: cum aliqui pro iuuene ſatiſfeciſſent:& herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum ſimiliter increpantem attendens: petit ne nuptias ſolueret quod minatus eſſet: quia quamuis parum ire adhuc habebat in his quæ iuuenis commiſerat:archelaus tamẽ ut modeſtiorem eum faceret:criminationes ī amicos referebat:dicens illorum eſſe:quod iuuenem malignitate ſua corrumperent:fratremq; regis in ſuſpitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra feroram habuiſſet: & ferora indigeret regis reconciliatione: ſimulq; credẽs:quam eũ archelaus flectere potuiſſet: acceſſit ad eũ cũ ueſte nigra petens:ut fratrem pro eo peteret. Qué archelaus nec ſpreuit:nec confeſtim ſe herodi ſuadere poſſe promiſit:immo hortatus eſt ad regem eum accedere: & ſupplicando confiteri ſe omnium malorum auctorem extitiſſe: quia prodeſſent hæc ad eius indignationẽ mitigandã pluſquã ſua ſuggeſtio. His flexus ferora quæ inter ſe ambo conſtituerant: p̃ter ſpem adoleſcentis accuſationes abſoluit. Cũq; & ferorã archelaus recõciliaſſet:ad cappadociã reuertit̃:gratus tã quã nemo alter illo tpe factus herodi. Quapropter & mũeribus eũ mũificẽtiſſimis ornauit p̃ oĩbus magnifice:& iter neceſſarios aiciſſimũ arbitratus ẽ. Cõſtituit & romã ꝓficiſci:quõ de his cæſaris ſcripta ſuſcepat. Et uſq; antiochiã eis ſimul eũtibus ſyriæ ꝓcuratorẽ ticiũ:inimicũ archelai: ei herodes amicum fecit. Cunq; romæ fuiſſet:& inde reuertitur:factum eſt bellum iter ipſum &

arabas:ex huiuſmodi cauſa.Qui traconem alias traconitidē habitant regionē:quā cæſar a zenodoro tollens:herodis prouintiæ addidit:latrocinandi licentiā nō habebāt: ſed agrum colere: uel ſub quiete uiuere cogebantur:quod illis minime commodum erat:multaq; herodi gloria p hac diligentia ſua ſurrexerat. Cap.XIIII.

Gitur quādo nauigauit romæ:ut filiū alexandrū accuſans:cæſari antipatrū cōmendaret: fama uulgauit mortuū eū eſſe.Qua cōperta traconitide habitātes ſubtrahētes ſe ab eius principatu:rurſuſq; ad ſolitū reuerſi morem finitimos agros depopulabātur: cōtra quos egreſſi ꝓcuratores regis:oēs domuerunt. E quibus q̄draginta principes latronū cū cognatione ſua a tracone prouincia ad arabiā receſſerunt:ſilleo ſuſcipiente eos:pro cauſa ire quā habebat:ne gatis nuptiis ſalome.Quibus cū locū munitum dediſſet:illi non tantū iudeā ſed & inferioré ſyriam deprædabātur:refugia ſibi præſtāte ſilleo. Cap.XV.

Erodes aūt roma reuertens:cōperit plurima regni ſui a latronibus male tractata:nec poſſe duces ſuos latrones cōpræhendere nec habere qualiter tutelā ſuā munirent: illis arabū patrociniis fultis.Cunq; grauiter ferret:ipſe traconé perueniens familiares eoſq; peremit. Vnde illi potius ad iracūdiā incitati:legēq; habentes ut in eos uindicarent:qui familiares eorum occidiſſent:cunctā herodis terrā uexabant:& deprædabātur.Ille uero referebat hæc cæſaris duci bus ſaturnino & uolūnio:uolēs latrones ad pœnā petere.Nam illi fortiores & plures facti: oīa ꝓturbabant:affligendo regis herodis ꝓuinciā:& uillas deprædādo:& captos hoīes interemēdo:ut bello ſimilis eſſet uiolentia quā faciebant:nā iam plus mille extabant.Herodes aūt latrones quidem petebat:& debitū quod per ſilleum mutuaſſent obado alias ouado talenta quingenta: iam conſtituto die tranſacto:in quo ſtatutū fuerat pecunias reddi.Silleus aūt obadum alias ouadum deſpiciens:dum ipſe gubernaret:latrones quidē denegauit per arabiā eſſe:de pecuniis uero differebat. Quapropter cognitiones corā ſaturnīo uel uolūnio ꝓcuratoribus ſyriæ cōmittebantur. Qui ſtatuerunt intra triceſimū diē herodē pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugiſſent inuicem reddere.Et apud herodem quidē arabum nullus pœnitus eſt:nec per affectionem:nec alio modo tentus.Arabes aūt paſſi ſunt latrones apud ſe teneri. Cunq; conſtitutus dies tranſiſſet:nec ſilleus de quo ſtatuerat aliquid compoſuiſſet:romā aſcendit.Redditōné uero pecuniaꝝ uel latronum herodes exequebatur.Cum ſaturninus & uolumnius præcepiſſet ideuotos perſequi: exercitum aſſumens herodes:arabiā ingreſſus: tribus diebus ſeptem manſiones fecit.Cunq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenīſſet:cœpit quidē oēs eos inſidiis:euertit uero caſtellum quod repta uocabatur:cum neminem pœnitus leſiſſet. Itaq; arabis ad auxilium uenientibus cum nacebo duce pugna cōmittitur: in qua pauci quidem herodis nacebus autē dux arabum cum uigintiquinq; ſuis ceciderunt:reliqui uero ad fugam conuerſi recedunt.Puniēs aūt horum rex tria milia circa traconē idumeoꝝ locauit exercitum:& latrones ibi conſtitutos arcebat: & de his ducibus circa fœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando:quia nihil amplius ſi indeuotos executus arabas quē oportebat egiſſet.Quæ illi quidem requirentes:inueniebant nequaquam mendacium eſſe. Cap.XVI.

Vncii uero ſilleo cum romæ geſta indicaſſent:& magis ſingula exaggeraſſent & ille ſi aula permaneret tunc inter cæſaris amicos ſtatim hæc audiens:mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus:ſuggeſſit q̄ bello cuncta arabia conflicta:totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuiſſet:& lachrymis fuſis:q̄ngentos quidem cum duobus milibus arabū primates piſſe dicebat:interfectū āt & ducē eoꝝ nacebū propiquū & affinē ſibi:diuitias aūt repris caſtello cōſtitutas dēpdaſſe:dū ꝓ egritudine contētus obadus alias ouadus ei nō ſufficiſſet occurrere:qa nec ipſe nec exercitus arabū iterfuiſſet.Talia ſylleo dicēte:& iuidioſe inſup addēte: q̄ nec ipſe rediret ad ꝓuinciā:niſi crederet: qa cæſar de pace oīum cogitaret:neq; ſi p̄ſens fuiſſet cōmodū eēt cū herode bellū cōmittere:his dictis cæſar irritatus: p̄ſentes herodis hoīes ꝓcontatus ē: q tunc a ſyria uenīſſent ſi exercitū herodes ad arabiā deduxiſſet. Qui cū ei hoc dicere compellerent nec eām facti ſuggererēt: ira cæſar cōmotus ſcripſit:herodi cūcta quidē grauia:ſumma uero epiſtolæ huius erat.Olim amico nunc uero ſubiecto. Scripſit aūt de his ſylleus arabis. Qui releuati neq; latrones ad ſe fugiētes reddiderūt:nec pecunias reſtituerūt: ſed etiā & paſcua quæ mercede tenebant minīe ſolito reditu poſſidebant:iudeoꝝ rege cæſaris furore humiliato.Tunc quoq; traconitide habitantes cum arabis aggreſſi cuſtodiā iudeoꝝ:afflixerūt eos:nō tantū ꝓ ſua utilitate: ſed & memoria prioris belli: p herodē ſibimet irrogati.Quæ rex ferebat pdita fiducia quā in cæſaris amiciciis habuerat: dum ſecūdo legationes ſuas ſatiſfacturas ꝓculpis non ſuſceptas cognoſceret. Eſtuabat etiam de ſylleo:cui credebatur a cæſare:qui præſens romæ conabatur defuncto obado alias ouado rege arabum in regnum ſuccedere:multis cæſari promiſſis pecuniis:aliiſque in aula

potentibus.Interea obado alias ouado moriente:dinea:qui poſt arethe dictus eſt:regnū arripuit. Cæſar autem arethe minabatur ꝙ regnare præſumpſiſſet:priuſquā ſibi de hoc ſcriberet.Ille uero cum donis multis cæſari coronam auream multoꝝ talentoꝝ deſtinauit: & epiſtolā per quā ſyl-leum criminabatur ut maliuolum ſeruū:& obadum alias ouadum ueniens eius peremptū: uxo-reſqꝫ arabum ab eo adulteratas:dum cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret:imo & ere alie-no ſibi uellet per pecunias principatū acquirere.Quibus nullatenus aīo cæſar intendens:remiſit dona.Arabia uero uel iudea pluribus malis affligebantur:dum regum unus quidem quia necdū firmum īperium habebat prædatores nullatenus ꝓhiberet:herodes aūt iratū cæſarē ꝓ ſua uindi-cta uidens: omnes illoꝝ iniquitates portare cogebatur.Deinde tantis circū inſtantibus malis:iu-dicauit iterū romā tranſmittere: ſi poſſet mediocriter per amicos cæſarē placare.Direxit aūt ni-colaum damaſcenum.Domus aūt eius uel filii ſui multo peius illo tēpore erāt diſpoſiti:& licet ſi ne ſuſpitione nunquā fuiſſent:malum tamen ex huiuſmodi cauſa prævaluit.

Capitulum. XVII

Acedonius euricles:nobilis domi:malus aūt aīo luxurioſuſqꝫ:ad herodē ueniēs: mul-tis donis eius fauorē cōparauit:ut inter necārios amicos eius deputaret. Qui manens apud antipatrū:aditū uel conſuetudinē cū alexandro habebat.Nam a[illegible]appado ci ſeſe dicebat hoſpitem:& ideo per glaphirā ualde honorabat eum:c[illegible]blandie batur.Semper aūt dicta uel facta notabat:ut exinde poſſet accuſationibus conſer[illegible]tias hero dis conquirere:unde ſinguli exiſtimabant multum ſibi fidelē exiſtere.Quapropter alexander ut adoleſcens & dolens de his quæ paſſus fuiſſet:narrauit:quā pater alienatus fuiſſet:& mater ſua i-terfecta ab eo periſſet:antipatrum aūt ſibi præpoſuiſſet:& quēadmodū ille intolerabilia de eo pa tri dixiſſet:& ad odium illum incitaſſet:ut nec in conuiuiis eum:nec conuentu dignarēt adeſſe. Cum uero talia dolens defleuiſſet:ſtatim euricles antipatro omnia nūciauit dicens. Non ꝓ mea utilitate tibi hæc nuncio:ſed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine:præcipio cauere ale-xandrum.Nam hæc non ſine dolore dicens:ineſſe ſuis uerbis audaciam demonſtrabat.Igitur an tipater cū eū ſibi fidelē eſſe exiſtimaſſet:magnas ei donatiōes optulit:& deinde flectit herodi ea-dem explanāt. Qui non ſicut ab alexandro audiuerat intimauit:ſed uerbis ſuis aliquā ueritatem accuſationi addens:aīum regis īmutabili odio filioꝝ cōpleuit.Quia a rege donationē quinqua-ginta talentoꝝ accipiens ad archelaum regem cappadotiæ profectus:alexandrum modeſtū: uel bonum referebat:multūqꝫ laboraſſe : quatenus eū reconciliaret pater.Quapropter ab illo quoqꝫ multa dona ſuſcipiens receſſit. Qui nec in lacedemonia talia facere deſiſtens:multis iniquitati-bus īmerſus:patria priuatus exceſſit.Rex aūt iudeoꝝ nō ſicut prius contra alexandrū uel ariſto-bolum tantūmodo accuſationes audiebat:ſed &ſi nullus aliquid ei nunciaſſet: ipſe perſcrutabat licētiamqꝫ dedit uolentibus quiddā contra eos referre.Tum uero euaredum quendā licet uellet tamen non libenter accuſantē audiuit:quia & ipſum ut conſcium abhorrebat. Superuenit autē contra adoleſcentes aliquid peius:dum omnes præmioꝝ ꝓmiſſione ducerentur:aliquid acerbū contra hos nunciare:& tanquā pro ſalute regis dicentes:etiā falſa ſuggerebant.Duo enim fuerūt herodi fortitudine uel magnitudīe corporis præcellentes:iocundus & tyrannus noīe.Qui cum offendiſſent regem expulſi: alexādrum ſecuti ī exercitationibus ab eo honorabantur:pecuniaſqꝫ & donationes accipiebant.Quoꝝ ſtatim rex in ſuſpitione ductus:torquebat eos.Qui cum mul-to tempore ſuſtentaſſent:poſt uicti:dicebant:ꝙ eis ſuaſiſſet alexander herodē in uenatione feras ſequentem ab equo deiicere:ut ita facile eum ſuis perfoderent.Quod olim ei cōtigebat. Demō-ſtrauerūt etiā aurum ī oppido celatum: & præpoſitum uenationis cōuincebant ꝙ ſibi tela rega-lia alexandri ſuſſionibus dediſſet.Poſt hæc princeps cuſtodiæ alexandri oppidi apprænenſus tor quebatur:quaſi uellet ſuſcipere cuſtodiā adoleſcentium:& præbere eis in caſtello poſitas regales pecunias.Et ille quidē nihil tale confeſſus eſt:filius uero eius iſta facta fuiſſe dicebat: litteraſque porrexit:quaſi manu alexandri factas:quæ ita cōtinebāt. Cum dei auxilio quæ propoſuimus oīa confecta ſunt. Ergo ueniemus ad dos:ſed ſicut ꝓmiſiſtis ī caſtello nos ſuſcipite.Poſt hāc epiſto-lam:herodes quidē de filioꝝ inſidiis credidit. Alexander aūt dyofantū inquā ſcriptorē imitatū ſuam manum:& has propter antipatrū litteras aſtute ſcripſiſſe.Diofantus enī talis erat.Quapro-pter in huiuſmodi & aliis rebus coniunctis interiit. Rex aūt cum corā multitudine produxiſſet in hierichunte filios & accuſatores eoꝝ:hos quidē multi manu iaculantes interemerunt.Cunqꝫ impetum & ſuper alexandrum occidendū feciſſent rex eos per Ptholomeū & feroram ꝓhibuit. Cuſtodiebantur autē:ne quis ad eos ingrederetur & ſpeculabātur:ne quid facerent uel dicerent. Et quid amplius.Cum damnatoꝝ infamia tenerentur hoꝝ unus ariſtobolus:exiſtimas ſuam ſo crum cōdolere ſuis calamitatibus:& regē in odio habere:& tu inquit piculo perditionis cōicas:

dum accuſata de nuptiis ſyllei:cuncta putaris prodere. Hæc autem illa ſtatim fratri nunciauit. Qui nullatenus ſeſe cõtinens ligari eos & diſtractos ab inuicẽ quæ male de patre ſenſiſſent:ſcripto porrigere p̃cepit. Qui p̃ceptis coacti:ſcribunt:inſidias quidẽ contra eũ nec cogitaſſe nec inſtruxiſſe:fugã uero meditatos:& hanc propter neceſſitatẽ:dum in ſuſpitiõe uel difficultate uitã ſuam haberent. Eodem tempore cũ ab archelao de cappadocia legatus mela noſe nobiliſſimus pueniſſet:herodes uolens erga ſe pfidiã archelai manifeſtam facere:uocauit alexandrum ſicut in uinculis erat:& rurſus conſuluit de fuga qualiter:& ubi ſtatuiſſet diſcedere:cũ alexander ad archelaum dixiſſet:& ab eo promiſſum ſibi fuiſſe:ut romæ deſtinaretur: nihil uero aliud neq; importunũ:aut acerbũ in patrẽ cogitaſſe:nec ea quæ p maliuolentiã aduerſariorũ cõficta eẽnt uera exiſtere:ac uelle ſi adhuc tyrannus uiueret:ut queſtione cautiore fcã:ueritas appareret:ſed hunc citius periſſe:ãtipatro per amicos populũ incitante. Cum talia retuliſſet:iuſſit melã cũ alexãdro ſimul ad glafirã duci:ut interrogaretur:ſiquid ea cognouiſſet de inſidiis ĩ herodem conſtructis. Qui cũ ueniſſent:ſtatim glafira ligatũ alexãdrũ uidens:caput ſuũ pcuſſit:& ſtupefacta nimis ĩge muit. Fuerunt aũt adoleſcẽtis & præſentiũ lachrimæ:& ſpectaculũ dolore plenũ:nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Dein multo poſt ptolomeo qui iuſſus erat eos pducere interrogante glafirã:ſiquid de his quæ fiebant cognoſceret:alexãder reſpõdit. Quid meũ hæc ignorarẽt quæ aĩa mea plus mihi diligẽt:diũ & cõmunes filios haberemus. At illa clamauit:q; nihil cognoſceret importunũ:ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet non recuſaret etiã mentiẽdo confiteri. Alexander aũt nihil impiũ inquit:nec quod pater ſuſpicabatur. quia nullatẽus hoc ĩpſe cogitaui. Tu uero mulier:quid aliud ſcis:niſi q; ad archelaũ fugere deliberauimus:& exĩde romã aſcẽdere. Eadem & illa confeſſa eſt. Herodes aũt in archelaũ de pfidia ſuſpitioné habuit:deditq; olimpho & uolũnio litteras:p̃cipiens eas tranſmittẽdo p eleuſiam ciuitatẽ cilitiæ archelao tradere: culpãs eũ q; inſidiarũ pticeps cũ filiis ſuis eſſet:& exinde romã nauigarẽt:ubi ſi nicolaũ iuenirẽt aliquid profeciſſe:ne cæſar ĩ eadẽ difficultate pmaneret:darẽt lĩras uel argumenta:quæ cõtra iuuenes cõſtructa deſtinauerat. Archelaus aũt lĩras accipiẽs:ſuſcipe ſe quidẽ adoleſcẽtes cõfeſſus eſt:qa ꝑdeſſet eis uel pri:ne quid p eius diſcordiã eueniret:ad cæſarẽ aũt tranſmittere: uel aliud pfidũ cõtra illũ agere:nihil adoleſcẽtibus poenitus promiſiſſe. Legati uero cũ hæc audiſſent:& romã pueniſſent:litteras porrexerũt:quia cæſarẽ placatũ inuenerunt. Nam de legatione nicolai taliter euenit: ut hic ad aulã aſcendit:primũ quidẽ non pro quo uenerat:ſed ſylleũ accuſare deliberauit. Quod multi ĩtelligẽtes:nicolaũ adeuntes:iniquitates oẽs ſyllei nũciabãt:& q; multos obadi alias ouadi pemiſſet. Quorũ ĩdicia manifeſta ex lĩris eius demõſtrabant.

Cap. XVIII.

Icolaus fœlicitatẽ quendã ſibi exiſtimans oblatã:moliebatur p accuſationẽ ſyllei cæſarẽ herodi recõciliare. Sciebat enĩ:qa ſi uellet ſatisfacere de factis eius nõ pmitteret:ſi uero ſylleũ accuſaret:tẽpus pro herodi dicendi poſſet inuenire. Cõſtituto ergo die nicolaus p̃ſentibus legatis arethe accuſabat ſylleũ & cũ cæteris addebat regis multorumq; arabũ ſimul interitũ: & pecunias quas mutuas acceperat pro nullo reipublicæ cõmodo: necnon & adulteria:nõ tantũ per arabiã:ſed etiã romanarũ mulierũ. Addebat aũt:qd acerbius cõtaret regis aĩum:nihil uerũ docuiſſe de factis herodis. Cunq; ad hũc locũ pueniſſet:cæſar qdẽ interrogauit:ſi herodes exercitũ contra arabiã nõ duxiſſet:nec duo milia quingẽtos occidiſſet: nec captiuos traxiſſet:prouinciãq; deuaſtaſſet. Ad quẽ nicolaus reſpondit:pro his magis ſe uelle ſuggerere:q; nihil:aut multo minus ut audierat factũ fuiſſet. Sed tu ĩquit ut iuſtus hæc atrociter eſtimaſti. Quod cũ præter opinionẽ cæſar audiſſet:& iuſſiſſet ut diceret: nicolaus ſatisfaciendo: quingentorũ talentorũ cõſcriptionẽ produxit. In qua cautum fuerat:licere herodi cõſtituto die tranſacto pecuniiſq; nõ redditis totã arabiã inuadere. Introductã uero p prouinciã militiã: non expeditionẽ dicebat:ſed multitudinẽ ſuas pecunias uolentẽ exigere nec cõſtituto die:ſed multo poſt ĩtroductã. De qua re cũ ſepius quidẽ ſaturninũ & uolũniũ procuratores ſyriæ iterpellaſſet: deinde corã illis in beritho cũ ſylleus p tuã fortunã iuraſſet:ĩtra triceſimũ diẽ pecunias ſe ꝓbere: necnon & eos qui a regno herodis tranſfugiſſent: nihil horũ eo faciente:rurſus ad procuratores herodes puenit. Cui cũ præcepiſſent pignora ſumere:ſtatĩ prouinciã cũ ſuis ingreſſus q; iſti bellũ dicit ad inuidiã procuratorũ tuorũ qui hoc fieri denũciauerunt ſecundum cõſcriptionũ ſtatuta. Iſte uero inqt nõ tãtũ deos:ſed & tuũ numen piurãs decepit. Reſtat mihi tã de captiuis diſſerere. Latrones traconẽ habitantes:q̃draginta primũ:deinde multi tormenta factorũ timentes:refugiũ ſibi fecerunt arabiã:quos ſylleus cũ ſuſcepiſſet:contra omnes hoſes uaſtabat terrã: quã eis habitandam:& lucra latrocinii cũ eis ptiebatur. Spoſpondit aũt per eadẽ ſacramẽta & eos reddẽ: die quo promiſerat ſe debitũ ſolutũrũ. Quidergo? Poteſtne mõſtrare ĩ præſenti quẽq; aliũ ex arabũ prouincia: quã hos abſtractos quos refero:nec cunctos ut ait:ſed qui nequaq; latere potuerunt,

Ita ergo.calũnia de captiuitate declarata:maximum cæſar intellige mẽdaciũ:& falſitatẽ ad tuam excitandam irã ab iſto cõfictã.Nam cũ ingreſſus arabiã noſter exercitus fuiſſet:& unus uel alter de ſociis herodis concidiſſent:coactus reſiſtere:nacebũ ducé eoꝝ cũ uigitiqnq; ꝓſtrauit.Quoꝝ pro uno quoq; centũ iſte referens:duo milia quingẽtos periſſe dixit.Hac oratõne cæſar ꝓmotus: & an ſylleũ cõuerſus;furore plenus : iterrogauit quáti arabum periſſent.Qui cõturbatus:erraſſe ſe dixit.Deinde pacta debiti leguntꝰ:litteræq; impatoꝝ & ciuitatũ q̃ latrocinia criabãtꝰ. Mutatus ergo cæſar:ſylleũ quidẽ mortis ſententia dãnauit:herodi uero reconciliatꝰ:ſatiſfaciens:q; ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet.Nam ita ſylleo reſpondiſſe phibetꝰ.Quis eſt iſte:q; me ꝑpulit mendoſa ſuggeſtionẽ uiꝝ mihi amicũ offendere. Sylleus quidẽ pecunias creditoribus reddituꝝ rus & poſt puniendus deſtinatꝰ.Cæſar aũt adhuc iraſcebatꝰ arethe:quia principatũ nõ ſuis præceptis:ſed ꝓpria preſumptione cœpiſſet.Cogitabat ergo & arabiã herodi tradere ſed impedierunt litteræ q̃s rex miſerat ꝓlíphiũ & uolũniũ . Qui cũ cæſarẽ audiſſent placatũ : ſtatim præcepto herodis litteras uel ꝓbationes q̃s de filiis miſerat porrexerũt.Quas cũ cæſar legiſſet:principatũ alium addere ſeni & male ſentienti de filiis non eſtimauit.Videns ergo legatos arethe:& improperans q; temerare niſus eſſet nõ ab ſe regnũ accipere:dona ſuſcepit : & principatũ ei firmauit.

Capitulum.XIX.

Erodi uero ſcripſit:q; placatus ei fuiſſet & de filiis eius contriſtareꝰ:præcipiẽs ut ſiqd acerbũ cõtra eũ preſumpſiſſent:ꝓſequereꝰ tanquã in patris preuaricatores:ná hmõdi poteſtatẽ ei dedit:ſi uero fugã tantũmõ cogitaſſent:ut improperans mitigaret eos:ne aliquid crudele pagerent.Admonuit uero:ut cõcilio ĩ beritho cõgregato: quo multi romani habitant; & ſimul imperatoribus ſyriæ & archelao rege cappadociæ: quãtoſq; alios exiſtimaret amiciciis eius uel honoribus clariſſimos:eoꝝ ſentẽtiis quod oporteret impleretꝰ.Herodes aũt cũ litteræ uẽiſſent:lætus ꝑ recõciliatione:& q; ſibi poteſtas ſup filios fuiſſet cõceſſa:ſtati accerſiit cunctos a cæſare conſtitutos ad conciliũ:præter archelaũ : quẽ ꝓpter offenſam noluit intereſſe:nequid uoluntati ſuæ impediret.Cunq; in beritho imperatores & alii conueniſſent:filios nõ pmiſit ad conciliũ accedere:ſed ĩ uilla quadã ſydonioꝝ paleſtũ noíe iuxta ciuitatẽ reliqt: ut uocati ad conciliũ præſentarentꝰ.Solus aũt ingreſſus.c l.uiris conſidentibus: accuſabat filios: & cauſa quidẽ nõ erat acerba: quantũ ad ueritatis:indicia:multũ uerõ diſſimilis patris filios criminãtis. Nam uiolenter porabat:& approbatione cã turbabatꝰ;& maximi furoris uel ferocitatis ſigna monſtrabat.Defendebat etiã tanquã uera:quæ in odio filioꝝ dicta fuerãt:& quæ ipſe cõtra filios ſcripſerat legebat in quibus inſidiaꝝ nulla cõſcriptio fuit:tantũ uero q; fugeꝰ cogitaſſent: & derogationes quædã:& obprobria ꝓpter odiũ qđ in eos habebat.Quæ cum legiſſet:clamauit iurando:q; melius uita priuareꝰ:quã talia uellet audire.Deinde cũ dixiſſet: q; & natura & cæſare concedente poteſtatẽ haberet:addidit & patriã legẽ ſibi precepere:ſi quando parentes filios accuſarent:& ſuper capita eoꝝ manus ſuas imponerent:neceſſe populos circũſtantes eos lapidare: & huiuſmodi morte perimere:quã legẽ ipſam paratã in patria quidẽ uel in regno facere uoluiſſet: ſed expectare illoꝝ iudicia:cognitores aũt iueniſſe eos ĩ máifeſtis filioꝝ & nõ paruis crimíbus: ut tempus habentes dignũ:nullatenus deberẽt negligere:ne aliis talia ꝓuenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet:nec adoleſcentes ad fatiſſactionẽ tranſiſſent:uidentes iudices q; modeſtiã uel recõciliationẽ minie aſſumeꝛt rex:poteſtatẽ ei cõfirmauerũt.Et primus qdẽ ſaturnius:uir cõſularis: & in dignitatíbus clariſſimus:mite ſententiã ꝓtulit dicens.Damno filios herodis interfici uero non iuſtũ arbitror:quia & ipſe filios habeo:& regẽ puto ſic uelle:quãuis infœlices filios ſe habeꝛ cõſentiat. Poſt quẽ ſaturnini filii tres qui eius erant ligati:ſententiã eandẽ cũ patre ꝓtulerũt.Volumnius aũt ecõtra morte puniendos filios herodis reſpõdit:ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixiſſent:ut nihil ambiguũ eſſet quo minus intelligeretur morte damnatos adoleſcentes:ſtati herodes ad tirũ peruenit:ducens miſeros adoleſcentes. Cũq; nicolaus ad eum roma delatus eſſet:& prius ipſe ſentẽtias in beritho de filiis ꝓnũciatas audiſſet:herodes cõſuluit quid amici eius de hoc romæ deliberaſſent.Ille ait.Quod & mihi uideꝛ: ſcilicet impia eſſe q illi de te ſenſerant:oportere uero legatos & cuſtoditos cohercere : & ſiquid tibi aliud uiſum fuerit. Prouide tamẽ:ne plus iracũdia quã modeſtia uſus eẽ uidearis.Nam minie dimitti ſolutos puto: ne talia cõmittant:quæ nullatenus poſſent corrigi.Multi etiã tuoꝝ amicoꝝ eadẽ romæ deliberauerũt.Herodes aũt cũ tacuiſſet meſticia tentus:poſt iuſſit nicolaũ ſecũ nauigare. Moxq; ut ad cæſareã delatus eſt:rũor a populo de filiis eius euolabat:cũctis ſuſtinẽtibus ubi cã eueniret. Dũ ſic piclitarenꝰ & doloribus eoꝝ cõdolerẽt dicere aliquid palã:aut dicentẽ audire ſine piculo nõ erat. Vnde miſericordiã cũ dolore cõcluſam ſine uoce cõprimebãt. Vnus aũt miles noíe tiro:cũ filio ſuo equeno uel amico alexandri:cũcta q̃ alii timore tacita dolebant cũ libertate loquebaꝰ:

& ſepius clamabat inter multitudinem dicens:q; periſſet ueritas:q; iuſticia ab hoibus receſſiſſet. Vigent iqt mẽdacia uel malignitas:tãtãq; nebulã hũanis negociis ĩtulerũt:ut maxĩe calamitates uel miſeria pro nihilo iudicẽtur.Cũ talia ſepius exclamaſſet:licet nõ ſine diſcrimĩe: ueritas tamẽ oẽs mouebat. Quapp ſinguli timẽtes ſe occultabãt:ſed hæc illũ dicẽtẽ libẽter audiebãt. Qui cũ regẽ petiſſet:ut ſolus ſoli q̃ uellet edicerĕt:cõceſſũq; ei nõ fuiſſet:nõ poſſũ inqt rex cõtiere p̃ tali dolore fiduciã:uel audaciã meã neceſſariã quidẽ tibi & cõmodã:ſiquid utile uellis ab ea ſuſcipere: meæ uero tutelæ cõtrariã.Deinde ſubſecutus ait.Quo tua mẽs ſagaciſſima receſſit:aut cur ſup abũdans ſapientia ſenſu multatur:quo plures uel maxĩos acq̃ſiſti triũphos. Quid eſt:q; cognati uel amici remorãt̃ petitõibus tuã flectere pietatẽ:quos tibi minĩe iudico eẽ cognatos uel aĩcos ſi deſpexerint tale ſcelus:in tuo beatiſſĩmo fieri principatu.Tu uero nõ preuides quid eueniat ſi duos adoleſcentes ab uxore tibi regia creatos:& in omni ſummitate uirtutis p̃cellentes occidis: teq; ſolũ in ſenectute relinquis:cũ uno filio male uitã tuã diſponẽte:& cũ cognatis quos totiẽs iam morte damnaſti.Nonne cogitas:q; multitudo tacens crudelitatẽ tuã conſpicit & odit: exercitus quoq; cũctus & primatus eius miſericordiã q̃dẽ de ĩfœlicibus:odiũ uero in te hæc faciẽte concupiuit.Cum hæc rex in initio non lĩbenter audiſſet:& cõmouiſſent eũ uerba tironis:p quæ manifeſte familiariũ p̃fidiam exprobrauerat:paulatim ĩmẽſa & militari fiducia uſus tiro cõcidit: & turbatione compleuit herodẽ.Qui cũ magis increpari q̃ admoneri ſe putaſſet:& quia milites eũ abhorrerent:& primatus eo; indignarentur: præcepit noĩatos cunctos cũ tirõe ligatos ĩ cuſtodia detineri.Cum hoc factũ fuiſſet:& trifon quidã tonſor regis inuẽta occaſiõe regẽ adiſſet: ait.Suaſit mihi tiro ſepius dicens:ut regẽ tondens:guttur eius incidere : nam inter primos apud alexãdrum poteris eſſe:magnaſq; donationes ab eo accipere.Quæ cũ dixiſſet:eũ rex cõpræhẽdi præcepit:& tormentis tironẽ & eius filiũ:atq; tonſorẽ ſubdi.Cunq; tiro ita cõſiſteret:uidẽs filius patrem ſuũ crudeliter laceratũ:nec habentẽ ſpẽ ſalutis:futurũq; ſibi iudiciũ ex tormentis paratũ intelligens:ſe inquit ueritatẽ nũciare:ſi uerbo cõfirmaret tormenta patris & ſua remittere.Cũq; rex fidem dediſſet:dixit ſibi cõſtituiſſe tironẽ manu ſua regem adire & occidere ſi copia daret: ut ſolum eũ ĩueniret:multaq; pati quatenus alexandro præſtaret.Quæ cum ille dixiſſet:patrẽ a neceſſitate ſoluit.Incertũ autem eſt;utrum hæc ueritate an neceſſitate retulerit:ut aliquod p̃fugium in præſentibus malis inueniret. Cap.XX.

Erodes aũt licet deliberaſſet iam dudũ filios interimere:tũc tamẽ feſtinauit crudelitati ſuæ finẽ imponere:& ĩ cõtione producẽs:trecentos priores militũ reos factos cũ tirõe filioq; eius:& accuſatore tõſore:criabatur corã oĩbus.Et illos quidẽ multitudo p̃emit:alexander aũt & ariſtobolus in cæſareã tracti p̃ præcipiente laqueo p̃imũt̃. Corpora uero noctu alexandrium ponũtur quo matris eo; pater:pluresq; cognati : uel proaui poſiti eſſe uidebantur.

Aec continent̃ in.xvii.libro ioſephi hiſtoria; iudaicæ antiqtatis. Cap.i.

Qualiter antipater odio habitus eſt ab omni gente propter interfectionem fratrum ſuorum. Cap.ii.

Qualiter herodes rex filios alexandri & ariſtoboli filio; ſuo; adoptans: filiã ſerore illis deſponſauit & antipatri: & q̃liter antipater p̃ſuaſit patri deſponſationẽ in ſuos tranſferre filios:& qualiter herodes aduerſus traconitas uolens munitus exiſtere:zamarim iudeũ qui de babilone diſceſſerat : & in antiochia degebat euocans ibi conſtituit: & utebatur illo oppoſito aduerſus draconitas. Ca.iii.

Qualiter antipater oblectabatur eos qui circa feroram erant : uolens per illos ĩſidiari p̃ſi & qualiter agnoſcẽs ſoror regis ſalome:canculo denũciauit fratri:& de ĩterfectione phariſeorum regi aduerſantium. Cap.iiii.

Qualiter rex herodes p̃cepit fratri ſuo feroræ:'ut excludeſt uxorẽ ſuã:aut eius regno diſcederet: & qualiter antipater ſuſpectus patri factus timens eũ ſcribebat amicis in roma:ut ſcriberẽt patri eius ac p̃ſuaderent:ut mitteret eũ ad cæſarẽ cũ pecuniis quod p̃ſuaſum eſt herodi filiũq; trãſmiſit:& de morte feroræ fratris herodis. Cap.v.

Accuſatio uxoris feroræ a filiis feroræ:q; uenẽo piſſet:& q̃liter herodes exq̃rẽs repit cõtra ſe uenenũ patũ a filio antip̃o:& p̃ſcrutatus antipatri cognouit ĩſidias. Cap.vi.

Nauigatio antipatri de roma ad patrẽ:& q̃liter a nicolao damaſceno herodis aĩco fuerit accuſatus:p̃ſidẽtibus in iudicio uarone q̃ntilio & ipſo herode cũ amicis utrorũq;:ĩ quo iudicio antip̃ multifariæ cõuincit̃ de facta cõſpiratione ĩ patrẽ intantũ ut uenenũ p̃ri a filio p̃paratũ ĩ mediũ p̃ferret̃ qd ad expimẽtũ iuſſu uaronis bibẽs unus dãnato;:ſtati morit̃. Cap.vii.

Herodes antipatrũ filiũ miſit ĩ uincula:& legatio miſſa ab herode ad cæſarẽ de filio.Cap.viii.

De egritudine herodis:& ſeditiõe iudeoꝝ:& qa deſperans oẽs optimates iudeoꝝ ꝑcepit occidi ſ hora mortis ſuæ:& quia tpe illo deportate ſunt ei lr̃æ ab legatis ad cæſarẽ miſſis:habentes damnationẽ antpatri ī arbitrio eius & uolũtate eſſe poſitã:& qa inualeſcente egritudie malũ purgãs: cultro ſe interemiſſet ſi ꝑuentus non fuiſſet. Cap.ix.
Qualiter antipater putans herodem defunctũ locutus fuerit cuſtodi corporis de dimiſſione ſua: & propter hæc antipatri peremptio. Cap.x.
Teſtamentum herodis ad cæſarem:& diſtributio inter eius filios: & qualiter archelaum ꝑfecit deinde mors ipſius. Cap.xi.
Epiſtola herodis ad exercitum:& admonitio fidei ſeruẽdæ circa filium eius archelaum qui ſtatī eleuatur in regnum. Cap.xii.
Sepultura herodis in herodio caſtello:& fauor archelai regis ad populum:& populi ad ipſum. Cap:xiii.
Qualiter podplus ſeditionem mouit aduerſus archelaum in feſtiuitate azimorum : & qualiter archelaus tria milia ex eis interemit:ipſe uero nauigauit ad cæſarem:credens regnum philippo fratri ſuo. Cap.xiiii.
Qualiter archelao romã aſcendẽte:ſabinus q erat in ſyria cæſaris curator aſcendit ī hieroſolymã uiolenter expetẽs herodis pecunias & caſtela a curatoribus archelai. Cap.xv.
Qualiter pſuaſerunt curatores populo arripere arma:& obcidere ſabinum uel romanum exercitum in antonia conſtitutum. Cap.xvi.
Qualiter cæſar teſtamentum herodi confirmauit:ſeruans filiis eius teſtamentũ: & diuiſio regni iudaici in tetrarchias. Cap.xvii.
De eo qui ſe mentiebaꝫ eſſe alexandrum herodis filium:& qualiter fictio iſta deprehenſa ſit:inueſtigante cæſare:& pœna qua multatus eſt. Cap.xviii.
Qualiter archelaus accuſator a iudeis apud cæſarem:quem cæſar indignatus: regno priuauit:& truſit in exilium apud uienniam gallie:& ſomnium uiſum archelao & glafire.

Incipit.xvii.liber antiquitatis iudaicæ.

Ntipatro aũt poſtq̃ fratrũ extitit accuſator:& in prīs facinus extreme impietatis & crudelitatis ipulſor:haut ſane ꝑ uoto ſpes uitæ ſequẽtis apitur. Nã quãuis amittẽdi regni metu fuerat liberatus:q iã uidelicet illud cũ fratribus ſe cõmũicatuꝝ fore nõ cernere:opoſius tamẽ & ambiguũ regnũ ſibi fieri magis magiſq; ſentiebat.Siquidẽ odiũ uniuerſæ gentis:aduerſus illũ erat exortũ.Fuit uero illi etiã hoc ualde cõtrariũ: q; totã cõtriſtabat militiã:dũ aduerſam ab ea gereret ꝓtinus uolũtatẽ: ī qua ꝓculdubio oĩa regni muniméta cõſiſtunt:& maxīe quotiẽs gẽtẽ aut populũ uniuerſum nouaꝝ reꝝ cupidīe ꝑturbari cõtingeret.Tãtũ eteni piculũ ei fratrũ ꝓcurauit interitus.Verũtamen cũ patre pariter ꝑticipatur regnandi negociũ:nõ aliter quam ſi rex etiã ipſe cõſiſteret:amplioraq; ei negocia credebanꝫ:& unde pire debuiſſet:firmitatẽ magis fauoris ſuenerat:q; q̃ſi ꝑ herodis tutela fratrum ſuoꝝ ꝓditor extitiſſet & nõ inimicicia q̃ circa illos & circa patrẽ ipſũ detinebaꝫ. Talibus eni eũ maliloquiis induxerat.Quæ oĩa machinationes erãt uiã cõſtituẽtes q̃ aduerſus herodẽ tẽderet ut antipater accuſatores nõ hꝫet de hisq̃ patrare cogitabat:herodes aũt oī refugio nudaretꝫ: non habens qui ſibi auxiliareꝫ:cũ ãtipater hoſtis manifeſtus exiſteret.Proinde odio paterno illas fratrum inſidias ꝑpetrabat.Pulſabat aũt ãplius ut ab incepto nõ deſiſteret;q; cernebat moriẽte qdẽ herode certe ſibi principatũ eſſe uentuꝝ:;plixius aũt uiuẽte:multa ſibi ſurreptura picula: ſi eius factio ꝓdereꝫ cuius extabat ipſe cõpoſitor:& q̃ ſi palã fieret hoſtẽ illi patrẽ cõpellebat exiſtere. Prppter quæ ad donãdũ erat largus & affluẽs:& etiã eos qui circa patrẽ erãt lucris pulſabat ī gentibus ut aduerſus eũ hoĩum odia cõcitarẽt:& maxīe illos quos romæ poſſidebat amicos miſſionibus magnoꝝ numeꝝ ſibi beniuolos cõpabat.Ante oẽs aũt ſaturninũ q tũc curã ſyriæ gerebat inducere magna ſpe incitabaꝫ:ſed etiã ſaturnini frẽm ꝓmereri feſtinabat.Ad hæc ſororem regis uiro inter primos apud herodẽ cũiunctã:ſuo mõ utẽs:ad ſe uolebat atrahere.Erat quippe ad fingẽdas amicitias colloquentibus ſecũ callidus & ad odiũ diſſimuladũ ualde credibilis:& ad celãdũ ſemetipſum ſatis aſtutiſſimus.Non tamẽ decipe ualebat ſuã nutricẽ q̃ illũ iã ante abunde cognouerat:& ab eo falli nõ poterat.Siqdẽ oĩbus eius factiõibus iã antea fuerat reluctata:ob moꝝ eius improbitatẽ:q̃uis eius filiã hẽret uxorẽ ꝓuidentia mris ãtipatri:& eius ipſius inſtãtia illã ſu-

ſcipiens:q̃ primo fuerat ariſtoboli ſociata cõnubio.Nã alterã calleas filius uiri eius hẽbat uxorẽ ſed nullũ hoc ei tutamẽ erat:quo minus eius ītelligeret iniquitas:ſicut nec prius cognatio quicq̃ obſtiterat: quominus odibilis haberetur.Iuterea ſalome feſtinãtẽ ſylleo arabo cõiungi corporali libidine concitatã:herodes cõpellit cũ alexa inire cõnubiũ:coopante quoq; illi iulia: & ꝑſuadẽte ſalome:ne illius rẽnueret nuptias:ne inimiciciæ inter eos maturius orirent.Iurabat quippe herodes:nunq̃ ſi circa ſalome beniuolũ fore:niſi cõiugiũ alexe ſuſciperet:& obediret iuliæ utpote cæſaris coniugi:ad hæc etiã utilia ſuadenti.Interim filiã archelai regis herodes ad ſuũ deſtinat patrẽ: quæ fuerat alexandro iugata:doteꝫ etiã reſtituens:ut nullũ inter eos certamẽ oriret. Cap.II.

Pſe aũt enutriebat filioꝝ filios diligenter admodũ.Erant enī alexandro quidẽ ex glafira uirilis ſexus duo:ariſtobolo ãt ex berenice ſalome filia maſculi tres: puellæ duæ & ſepius amicis ꝑſentibus corã ſe herodes eos cõſtituẽs:filioꝝ quoq; fortunã cãmq; deplorãs: orabat:ne tale quicq̃ filioꝝ filiis accidiſſet:ſed & cũ uirtute creſcẽtibus uiciſſitudinẽ illi nutricationis & educationes exoluerent. Deſponſabat autẽ eis maturo iã tpe decurrente:maiori natu qdẽ alexandri filioꝝ filiã feroræ:ariſtoboli uero filio filiã antipri:filiã uero ariſtoboli denominat ãti patri filio alterã uero ex filiabus ariſtoboli herodi filio ſuo:fuerat aũt is regi natus ex filia põtificis.Paternus quippe mos erat:ut ſimul plures hr̃emus uxores.Agebat aũt filioꝝ deſpõſationem rex mirã infantuloꝝ parentibus orbatoꝝ:ad beniuolentiã eoꝝ ꝑ ſocietatẽ cõiugalẽ antipatrũ prouocare deſiderãs.Antipater aũt nõ ceſſabat circa infantulos ea uolũtate uerſari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus.Incitabat aũt eũ ſtudiũ patris qd circa infantulos gerebat:ſperans eos maiores ac meliores ſuis fratribus fore:ꝑſertim cũ in uirilẽ ætatẽ prorũperent: archelao etiã auxilium nepotibus ꝑbituro:uiro ī regni culmĩe cõſtituto:& ferora ī muꝝ unã ex eis ſuſceptro filiam:tetrarches enī erat iſte. Excitabat autẽ eũ uniuerſa quoq; multitudo:q̃ circa ĩfantulos qdẽ miſericordi mente mouebatur:aduerſus eũ odiũ aũt in oĩbus gerebat:ꝓpter quod claruerat tãte in fratres iniquitatis aſtructor.Machinabatur quoq; diſſoluere q̃ patri placuerãt aduerſum ſibi reputans:ſi tanta contra ſe taliũ adunaret potentia.Et differebat qdẽ herodes ſequi poſtulatiões antipatri ut ipſe qdẽ ariſtoboli filiã in cõnubio ſuſciperet:ferore uero filius fratris eius alexãdri filiam.Et ſponſiones quidẽ nuptiaꝝ hmõi gerebantur:regẽ tamẽ inuito.Herodi uero ea tẽpeſta te uxores erant nouẽ:antipatri mater:& filia põtificis:ex qua etiã omonimus illi filius fuerat ꝓcreatus.Erat aũt ei etiã fratris filia coniũcta:& cũ ea neptis altera:ex his quidẽ proles nulla germinauerat. Erat etiã ī uxoribus ex gẽte ſamareoꝝ una:ex q̃ filii extiterãt ãtipas:&archelaus & filia oliphias noĩe: & hãc qdẽ poſtea ioſippus ſuſcepit uxorẽ:qui regi fuerat fratruelis.Archelaus aũt & antipas romæ apud quendã familiarẽ educabãt.Coniũcta illi erat etiã cleopatra ſed hieroſolymites:& filii ex ea fuerãt nati:herodes & philippus qui etiã romæ educabãtur.Erat in uxoribus etiã pallas:quæ faſelũ ei peperat filiũ.Sup has quoq; fedra:& helpis erant uxores ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ:examana noĩe:ac ſalome.Filiæ aũt maiores natu:ex una matre ꝓcreatæ cũ alexandro quaꝝ intuebatur ferora nuptias:coniũctæ erãt una quidẽ antipatri ſororis filio:altera uero faſelo:& iſte quoq; fratris herodis fuerat filius:& hoc quidẽ ex diſpoſitione factũ erat herodis.Tunc aũt uolẽs aduerſus traconitas munitus exiſtere:cogitauit uicũ iudeis edificare nõ diſtantẽ magnitudine ciuitatis:ut pro hoc inacceſſibiles hoſtibus faceret limites ſuæ prouĩciæ. Et cognoſcẽs uirũ quẽdã iudeũ ex babilonia:cũ equitibus quingentis & ſagittariis plurimis:cognatorũ etiã multitudinẽ:uſq; ad centũ ferme numeꝝ uiroꝝ eufraten fluuiũ tranſmeaſſe: & in antiochia in loco qui dicitur dafne ſyriæ cõuerſari cũ ſaturnino qui tunc ibidẽ impator militiæ cõſiſtebat:illũ ei locũ ad habitandũ benigna largitate cui balatha nomen erat cedere promiſit. Euocabat ergo eũ cũ tota multitudine oĩum qui eũ fuerant cõſecuti:ſpondens datuꝝ ſe terrã in regione quæ dicitur bathanea.Deſtinauerat enī eũ intra traconitidẽ cõſtituendũ uolẽs eius habitationẽ obſtaculũ cõtra hoſtes habere.Promittebat itaq; illã regionẽ ſine tributis eẽ datuꝝ:& liberos fore quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere:ĩmunẽq; eis terrã & nullis illatiõibus obnoxiã ꝑbituꝝ.His ꝑſuaſus babilonius uẽit:& ſuſcipiẽs regionẽ:oppida:& municipia plura cõſtruxit.Et uicũ bathyra nomĩe cõſtituẽs:obſtaculũ erat & oppoſitũ quoddã alias oppoſitio quædã ille uir aduerſus traconitas iudeis de babilonia ad hieroſolymã p ſacrificioꝝ tpa uenientibus: ne quis eoꝝ latrociniis traconitaꝝ inſidiiſq; lederetur & aduentabãt ad eũ plurimi: maximeq; illi, undiq; cõcurrebãt: aq; bus paternus mos iudeoꝝ & inſtituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populoſa facta eſt:ꝓpter qd ĩmunis ab oĩbus functiõibus ꝑmãebat:uiuẽte dũtaxat herode.Cæterũ poſtq̃ philippus filius eius prĩcipatũ regni ſuſcepit:modicas puo tpe illis functiones ĩpoſuit agrippas uero maior & filius eius q omonimus quoq; illi cõſtabat eos admodum grauauere: nõ tamẽ eis delibertate ipſoꝝ cũ poſſent ullã ĩtulere moleſtiã.Sed rõani deĩde

dominatum illius regionis adepti:libertatis quidē eoꝝ etiā ipſi ſeruauere dignitatē ipoſitiōibus autē eos functionū uſqueq; grauauerūt.Et hæc quidē oportuno tpe diligenter exequar oſone ꝓcedente. Zamaris aūt babylonius iter hæc uita defungit:qui ad poſſidendā illā regionē ab herode fuerat acquiſitus:quiq; cū uirtute uiuēs:filios quoq; optios reliquerat:iacimū qdē:qui fortitudine clarus extabat:is equites babylonios q ſub illo fuerat cōtinebat:& heli:quos rex afficiebat abūde muneribus.Sed iacimus i ſenectute defunctus:philippū filiū dereliqt:& manu bonū: & aliis uirtutis artibus uſui ſupra quēlibet accōmodū.Ob hoc fida illi amicitia:& firmiſſimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat:militiāq; totā quā rex habebat:iſte curabat:& ubicūq; deducendam res poſtulabat:eius regimine ducebat. Cap.III.

Erode aūt i qbus retuli cōſtituto:i ātipatrū ſpectabāt cūcta negocia : ꝓpterea quia utilis ac ꝓmptus a rege putabat:& rex hanc firmitatē nō amiſerat poteſtatis:quā ei pater ꝓmptius indulgebat:ſpe q̄ſi fauoris eius ac fidei.Ad hæc erat etiā ad deriuandā i ſe audaciſſimus:quō incognita erat patri eius nequicia:& quō ad fidē faciendā in dicendo callebat.Erat etiā cūctis terribilis:nō tātū magnitudine poteſtatis:quātū puerſitate moꝝ:& q; erat ad male loquēdum ꝓcaciſſimus.Maxīe aūt eū feroras accurabat:uiciſſimq; curabat.Nam eū callide ualde circūuenerat antipater:& maxīe p mulieres ad occupādos eius aios ambigerat.Deditus quippe fuerat feroras uxori matriq; eius atq; ſorori:licet mulieꝝ genus horreret:ob iniuriā filiaꝝ ſuaꝝ uirginum:uerūtamē has patiebat:ab hiſq; ducebat:& nihil ab eo ſine illis mulieribus agebat.Nam hoſem illū etiā medicaminibus accurabāt:ſed & ſibimet inuicē coopari nequaquā mutuo fauor ceſſabāt.Ita enī eas oīmodis antipater induxerat:partim p ſemetipſum:partī etiā p ꝓpriā matrē. Nam idē he q̄tuor mulieres ſentiebant:idēq; loquebant.Ferore tamen circa antipatrū i nōnullis minimis ſane rebus ſententia habebat.Erat aūt illis in cōtrariū nitens regis ſoror:iā diu cūcta circū inſpiciens:& amicitiā eoꝝ in pniciē herodis cōſtrui cernens:& ānūciando nō abſtinēs. Illi aūt ſentientes moleſtā eſſe regi ſuā adinuicē beniuolentiā:cōſiliū inuenit:ut manifeſta eoꝝ amicitia nō eſſet neq; palā cōuentū faceret:odiū aūt & maliloquia ubi tps exigeret cōtra ſemetipſos confingeret:maxīe aūt ſub herodis p̄ſentia:ut ad eū de ſemetipſis talia deferrent:ſecrete uero beniuolentia inter eos firmior certiorq; cōſtaret.Et ſic quidē illi gerebant:ſalome aūt nihil prorſus latebat:neq; primū eoꝝ ꝓpoſitū ad hmōi negocia feſtinare neq; tūc:quando ſecretas machinationes cōſtruebant. Cuncta quippe illoꝝ mulier indagabat:q̄ amplificās & atrociora faciens:ad fratrem ꝓpriū pferebat ſecretos eoꝝ cōuentus inſinuās & cōiuria:& cōſultatiōes occulte ſmotimq; cōſertas:quæ ad eius interitū tenderēt:niſi maturius ꝓderētur.Indicabat quoq; illos i manifeſto quidem aduerſarios ſuimet q̄ſi cōſtare:& ad leſiones mutuas ficte loqui:ſinēq; feſtinare: ſecrete & ab alterutris remoti beniuolētiā in ſe cōfirmare maximā & quotiēs in quibuſq; negociis ſingulis fierēt illud agere qđ amicitia poſtulat:& polliceri ſibi etiā pugnat cōtra quos opus eſſet:mō ut illud aſtu uel fauore mutuo nō ſentiret efficere.Illa quidē hæc & hmōi inueſtigabat oīa : & integra ad fratrē cōueniēs cūcta deferebat: ſentiētē qdē iā etiā ipſum pluria p ſemetipſū: ſed ad audiendū aliquid licet excitatus eſſet ſororis accuſatiōibus retardantē.Erat enī porcio q̄dam iudeoꝝ hoſum de ſcropoloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantiū:& cultura dinitatis ſimulantiū: a quibus inducebant mulieres ille ſupra memorare:hi dicebāt phariſei:qui poſſent maxīe regi non modicū afferre p̄ſidiū.Erant enī ꝓcaces ad bellū gerendū:legioneſq; inferendas ꝛmaturius eleuati. Cū igit cuncta gens iudaica iureiurādo iuraſſet cæſaris ſe ꝓpriā fore:& oībus regis regionibus fauere: iſti uiri nō iurauerūt.Erant aūt numero ſupra ſex fere milia:quos rex pecuniario dāno multauerat. Quod damnū uxor p eis ferore cōtulerat.Illi uero beniuolentiā q̄ſi p uiciſſitudine referentes:futuroꝝ ſibi agnitionē nutu dinitatis ifuſam eē p̄dicabāt: qa herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſupna maieſtate decretus:tā ipſi:quā uniuerſæ cognationi eius:illā aūt regnū poſſeſſurā:atq; ferorā:uel filios:qui ex eoꝝ ſemine deſcēderēt. Et hæc quidē regi nūciabant:nō enī ſalomē iſta fugiebāt:& quō pluriōs regalis aulæ corrūpere niterent. Rex aūt interfecit phariſeos:qui cā ſeditionis extiterant:& uagoan eunuchū:& ſibi caꝝ quendā:qui tunc primatū iter eos habebat honeſtatis dignitate decoratū filioſq; eius ꝑmit: oēſq; ei cognatione uel familiaritate cōiunctos:quibus ille phariſeus p̄ſagabat.Magnificabat apud etiā uagoa ſituri pater:& pluriſ rebus bene meritus ac pfuturus apud regē futuꝝ.In manibus enī eis cūcta fore p̄dicabat:p̄bente illi & cōiugi firmitatē:& filioꝝ:ueluti ꝓpriis filiis. Cap.IIII.

Erodes itaq; ultus ex phariſeis qui fuere cōuicti:cōuētū cōgregat amicoꝝ & accuſationē feroræ cōiugis:iniuriāq; uirginū & audaciā illius mulieris exponens & crimen uxoris ad diminutionē dignitatis illius referēs & honoris:q; ei certaminū ſeditiōes aduerſus fratrē: & bellū ex illius ingenio ac uerbis operibuſq; cōſurgerent:quantū poterat hortabat ut illa inter

eos ſimulatio ſolueretur:quod fore firmabat:ſi ſocietatē illius effugeret ꝑpter illa quæ geſſerat. Nihil enī cū fratre ferora gratiæ ꝑmanere poſſe definiebat:ſi ſecū illam hꝫet:quæ bonū ingeniū circa ſe fratris euerteret.Iubebat igitur uxorē abiicere:quæ inter fratres cā belli cōſtaret:& ſi magni præcii cōſanguinitatē ſuā duceꝫt:illā cōiugaret:ſic enim poſſet nullomō caritas fraternitatis imminui.At ferora licet illo ſermone moueretur:tamē affirmabat neq; aliquid iuris ex germanitatis neceſſitudine detractuꝝ:neq; dilectionē cōiugis abnuere: eligeꝫ ſe potius mori dicebat: q̄ illa muliere priuari:q̄ ſibi gr̄a cōſtaret.Herodes uero differebat circa ferorā ſuꝑ hoc iracundiā q̄uis cuperet ſumere pro rebus geſtis ultionē.Antipatro tamē interdixit & matri eius: cū ferora miſcere colloquiū:uel cū illis mulieribus:quæ cū illo erāt: obſeruarentq;:ſi alias ne ī unū aliqua tenus cōuenirent.Illi uero profitebantur quidē:cōueniebāt tamē quando temporis oportunitas prouocabat:& ſimul etiā cōuiuabantur feroras & ātipater.Ferebatur etiā ſermo:q; ātipater feroræ cōiugi miſceretur:eo operāte illis ad cōuentus faciendos ātipatri matre.Suſpectū aūt patrem habens & timens antipater:ne circa ſe amplius eius odiū proceſſiſſet:ſcribit amicis romæ:poſtulans:ut ſcriberēt herodi:q̄tenus celeriter antipatrū mitteret:ſimulq; cū eo munera digna:mādaret teſtamentū etiā in quo poſt ſe regē declararet antipatrū:quō iam defunctus erat herodes: qui ei ex filia pōtificis fuerat procreatus.Quo facto:pergit una quoq; cū antipatro: & ſylleus arabs: nihil ex his quæ ꝑceperat cæſar ꝑagens:unde quoq; antipater ante cæſarē eius accuſator extiterat:pro quibus nicolaus patiebatur iniuriā.Accuſabatur etiā & ab aretha ſylleus:eo q; plures occideret in petra caſtello benemeritoꝝ hoſium præter ſuā conſcientiam:maxīe aūt ſondū uirum omni uirtute decoratū:iuſtitiaq; pollentē:ſed etiā ſabatonem cæſaris ſeruū. Sylleus autē cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas.Erat quidem corīthus herodis regis unus cuſtodū corporis:cui maxime cura plurima cōmittebaꝫ. Huic perſuadet ſylleus pecunias maximas pollicēs ut herodē occideret:hoc etiā promiſerat.Quod agnoſcens ſabbatus ſylleo indicante:ſtatim regi denunciauit.Ille uero corinthū tormentis examinās:fecit oīa depalari. Detinuit autē ſecū duos arabas:confeſſioni corinthi credens:& filarchū:q; ſyllei fuiſſet amicus. Qui etiā ipſi:nā eos rex tormentis affecerat:cōfeſſi fuerant:quod eos exhortaretur:nunciās corinthū nō agere molliter: & ſicubi opus eſſet rei:ferro cooperarentur ad ꝑpetrandū facinus īter eos cōplicitū.Ad hæc etiā ſaturninus omnibus ei ab herode denūciatis:romæ eos deſtinat.Feroram uero fortiter ī amore coniugis ꝑmanentē:diſcedere ad propria herodes præcepit. Ille uero gratāter accipiens:ad ſuam tetrarchiam nō moratus abſceſſit:plurimū ſe iureiurando cōſtringens:non prius reuerti:anteq̄ mortem herodis aduerteret.Proinde ab herode morte cōſtricto petitus: ut ueniret ꝑ aliquibus ſibi mandatis ſi mors contingeret iniungendis:nullo mō ꝑſuaſus eſt aduenire:ne iuriſiurādi uiolator exiſteret.Non tamen herodes in his rebus imitatur illius exemplū:melioꝝ circa ferorā uoluntatem ſuæ mentis oſtendens.Nam paulopoſt:ipſe cœpit egritudine laborare. Ad quē herodes non ſolū nō euocatus aduēit:ſed etiā mortuū eū recepit:atq; ad hieroſolymā detulit:& iuxta morem exequias ei honorabiliter:magnificeq; celebrauit:ingentēq; luctum ſuꝑ eū ſupraq̄ quiſ quam ratus erat expoſuit.Hoc antipatro licet romā nauigaſſet:maloꝝ tamen extitit aduerſitatumq; principiū:ex hinc enī iā cœpit fratricidii factio denudari.Narrabo itaq; oēm ſuꝑ hoc hominis rōem:exemplum generi humano in futura tempora permanſurum: ad utilitatem his qui uoluerint uirtutis eſſe cultores.

Cap.V.

Erora igiꝫ mortuo: humatoq; celebritate magnifica:duo ex liberis eius:qui ab eo ī honore habebantur:ad herodē ueniunt poſtulātes:ne inultā mortē fratris relinqueret: qn potius iquiſitionē faceret acerbæ mortis & calamitoſæ repentinæq; trāſlationis:illo aūt attonito facto liberoꝝ ſermonibus fidelia nanq; narrabāt apud cōiugem die proxima antequā egritudinem incurreret eū cœnaſſe retulerunt:uenenū aūt in cibo ſumpſiſſe:ex eoq; periſſe: qd uenenum allatum eſſet ab arabica muliere:amoris faciendi gratia. Amare ſe nanq; fingebat:re autem uera ad interitum erat feroræ petitū.Sunt quippe ad uenena conficienda artificioſiſſime arabice mulieres.Perſuaſum enī illi dicebant:ut uenenum uenūdaret:ad loca quippe illa ueniſſe referebant matrem feroræ coniugis & ſororem: unde illud uenenum adportantes: cœnam illi præparauere:in quo ille ueneno ſumpto periit.His uerbis protinus excitatus: ācillas earum mulierum tormentis examinat:inter quas etiam aliquas liberarum.Et adhuc in occulto remanēte negocio:quia nulla earum aliquid depalauerat:nouiſſime quædam inflictis ei magnis ex tormēto doloribus:nihil quidem aliud dixit:niſi deum inuocans:ut talibus ſuppliciis antipatri matrē traderet imprecata eſt:quæ omnium illorum malorum cauſa conſiſteret.Hæc ad inſtigandum

alias inſtandum herodem magis magiſq; coegerũt:ut cuncta mulierum illarum ſecreta tormẽtis erueret.Tunc omnia palã facta ſunt:& conuiuia:& conuentus ſecreto facti ſepiſſime: ſed etiã ſermocinationes:quæ ad ipſos & ad filiũ ſolũ fuerãt factæ uel illa quæ ab eo ad mulieres feroræ deferebantur.Erant autem munera centum talentoꝝ:ut ſecreto feroræ perſuaderent:quicquid antipater impetraret.Prodebatur etiã odiũ quo in patrem concitarentur:& lamentationes:quas ad matrẽ propriã frequẽtabat:qd tam prolixe pater aduiueret:ſibi iam iminere ſeniũ:ut etiam ei ſi regnum ueniret:nõ liceret iocunde iam uiuere p ætatis grauitudinẽ atq; moleſtiã:ad hæc etiã multos ſibi fratres in regno illo coaleſcere:& fratrũ plures filios:ex quibus oĩbus minus ſpẽ ſuã tutam haberet.His etiã addebatur dixiſſe q; per idem iam tempus fratri potius ĩ regno ſuo licẽtiam habere cõcederet:crudelitatẽ quoq; plurimã regis accuſare:& filioꝝ cedes:ſe quoq; timere: ne uſq; ad ipſum hoc malũ pertingeret.Arcẽ quoq; romã pergendi conſiliũq; narrabat:feroram quoq; ad ſuam tetrarchã ex eius diſceſſiſſe ſententia.Quibus herodes auditis:cognoſcebat feroris ſuæ ſermones quos ad ſe ſepe detulerat.Incitabaꝫ aũt rex ſuper antipatri nequicia:iuſſitq; matrem eius ornamenta ſua cũcta contradere:quæ multoꝝ p̃cio conſtarent talentoꝝ.Quæ poſtq̃ abſtulit:reiecit eam:& in amicitiã mulierũ feroræ pro damnatiõe dicauit.Amplius aũt aduerſus filium iracundiã regis incendebat uir ſamarites antipater noĩe qui filio regis antipatro curator extabat.Nam cũ alia quidẽ ei in tormẽtis apperuiſſet:illud quoq; prodiderat:quõ uenenũ mortiferum confecerat:dederatq; feroræ:iubens:ut poſt eius abſceſſum cum iã ſpatiũ aliquanti temporis cucurriſſet:ubi ratio prouocaret:patri protius propinaret:& dicebat attuliſſe illud uenenũ ex egypto antifalum unũ ex amicis antipatri:tranſmiſſum aũt feroræ p theudionẽ fratrẽ matris antipatri:& hoc mõ ad uxorẽ feroræ deueniſſe:dante marito ad cuſtodiendũ . Quod illa quoq; fatebatur rege ſcrutante negociũ:& ꝑcurrẽs tanq̃ uenenũ allatura:miſit ſe de tecto deorſum:nõ tamen interiit:quõ cadẽs in pedes:terra ſuſcepta ſit:ac deinde poſtquã recreauit aĩam: promittit ei herodes ſalutem:eiuſq; domeſticis dũmodo ab ea nequaquã occultareꝫ ueritas neq; ſe illi malum ꝓ ingratitudine redditurũ iurabat:ſi cũcta cũ ueritate ꝓdeꝛt:uel modũ quo geſta cõſtarẽt. Ad hæc illa dicebat iſta ab aliis enunciata : firmabatq; allatũ eſſe uenenũ ex egypto ab antifalo: modicum quippe eſſe fratrẽ eius aiebat:a quo prouiſum fuerat:p theudionẽ aũt uiro ſuo tranſmiſſum:ſe uero cuſtodire illud a ferora ſuſceptum:aduerſum ipſum ſane ab antipatro ꝑparatũ. Cum igitur feroras egritudine inquit teneretꝫ:& eũ aduẽtu tuo cõſolationeq; curares:uidẽs circa ſe beniuolentiã tuã condidit mente deiecta;& me conuocãs:o mulier inquit induxit me antipater aduerſus patrẽ ſuũ fratrem meũ:conſilia iniqua conſtituens.Nam uenenũ in eius perniciem nundinatus ẽ. Nũc itaq; quõ frater erga me nec ante iniquũ aliquid geſſit:& nũc ꝓpoſitũ bonæ uoluntatis oſtendit:me autẽ non poſt multũ de hac luce ſentio receſſurũ:age: ne cũ conſcientia fratricidii ad noſtros progenitores abierim:illud uenenũ adportãs:epiſtolãq; antipatri:me uidẽte combure.Ego aũt plurimũ eius igni contradens:aliquantulũ reſeruaui:ut ferora defuncto:ſi me o rex male fortaſſis attẽderes:illo uſa ſeculi huius neceſſitates effugerẽ.Hæc dicens:& uenenum & pixidam in medium protulit.Sed & frater antifali & mater eius eadem fatebantur : tormentorum uehementia compulſi:& pixidam illam quoq; nihilominus agnoſcebãt. Accuſabaꝫ quoq; filia pontificis:uxor regis:tanquam omnium conſcia fuiſſet:ſed ea celare maluerit. Ob q̃ illam herodes emiſit:filium autem eius ex teſtamento deleuit in cæteris permanente:ſed etiam ſocerum pontificatu priuauit ſymonem boeti:ſubſtituit uero mathiam theopholi hieroſolymitem genere. Dum ea geruntur bathillus quoq; libertus antipatri uenit ex roma & tormẽtis examinatus inuenitur uenenum aliud attuliſſe quod matri antipatri daret:ab illa feroræ tradẽdũ: ut ſi primũ uenenum minus fortaſſe regem peremiſſet:& hoc maturius uterẽtur.Apportabat ẽt litteras ab amicis herodis romæ conſtitutus conſilio antipatri & dictatione compoſitas accuſationem habentes archelai atq; philippi:q; quaſi de patre quereretur pro nece ariſtoboli & alexandri:ſemetipſos quoq; herodi miſereri nunciabant : & euocabantur quidem a patre : ueluti non ob alias res:niſi ut etiam ipſos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes antipatro.Scripſit etiam antipater pater de fratribus:culparum genera magna confingens omni modo eos adiudicans : ætatem eorum auſam aſcribens : qua impelli poſſent nequitiam ſui patrare propoſiti. Ipſe uero certamini quod cum ſylleo gerebat:magno ſtudio fuit intentus : & accuſationi primorum uirorum romæ conſtitutorum ſe totum dederat . Monilia quoque præcioſa ducentis talentis empta parauerat . Miretur fortaſſe aliquis : quoniam tantis aduerſus eum in iudea motis turbinibus ferme . vii . menſium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum.Cauſa uero huius rei erat obſeruatio uiarum atq; cuſtodia & odium hominũ quo circa eũ execratione tenebantur . Nullus &enim erat:qui ꝓnus eẽt ꝓprio periculo

illius tutamen ſalutemq; conquirere. Cap. VI.

Erodes ſane antipatro ſcribente q; cuncta quæ oporteret peragens: maturius adueniret: celans ſuam indignationē:reſcribit iubens:ne ulla deſidia ꝓpediretur ne quid in eius abſentia ipſe forte pateret. Et ſimul quoq; de matre ipſius minimū qddā expoſtuláda cauſatur: ꝓmittens tamē ei ſe reconciliatū iri:cū ipſe ꝓtinus adueniret:& ī oībus erga eū dilectionem ſuæ mētis aperiebat:formidás:ne forte quicquā ſuſpicás differret ineundæ uiæ negociū:atq; romæ demorás: aliq̄s ſibi difficultates pararet:& ī regno rōano rumoris alicuius fieret adminiſter. Has itaq; ī cilicia litteras accepit: alias aūt tarēto:ī quaꝝ textu feroræ declarabaſ caſus. Quibus lectis: egre ſatis tulit & aſpere:nō ꝓp feroræ gratiā: ſed q̄a patris ĩteritu:ut ꝓmiſerat:nō pacto defecerat. Circa celenderū aūt celiciæ ueniens:cœpit de cauſa nauigationis ambigere: utrū deberet domū ſicut inſtituerat tēdere:abiectione matris adductus in dubiū. Tunc ex amicis ꝑs ſuadebat expectare:donec agnoſceret:quæ domi mota geſtaq; fuiſſent. Alii uero hortabanſ ne nauigationem domi differret:ſolutuꝝ enī ſuo aduentu oēs cās aduerſitatis aiebāt: nā neq; tunc aliunde illos fluctus eueniſſe: niſi q; eius abſentia facultaſ accuſatoribus uirtutēq; ꝓbuiſſet. His perſuaſis protinus nauigauit:& exceptus eſt portu noīe ſebaſta:quē herodes magnis opibus conſtructum: ſebaſtam ad honorē cæſaris appellauit. In apertis aūt iā malis erat antipater:nullo ad eū cominus accedēte:nullo colloquēte:ſicuti cū fuiſſet egreſſus uotis eū ac ſecūdis precibus proſequebātur: nunc ecōtra aduerſis eū maledictis non prohibebantur excipere. Verebanſ enī cuncti:q; poenā eſſet fratribus pro ſua impietate ſoluturus. Ea tempeſtate contigerat forte uaꝝ quintiliū in hieroſolymis agere:qui ſucceſſor ſaturnini ad ſyriæ regionē fuerat deſtinatus. Venerat quippe conſultatum herodi ab eodem poſtulatus:pro cauſis in quarum diſpoſitionibus heſitabat. Quibus una conſeſſum habitantibus:uenit antipater:cunctis illi rebus incognitis. Quiq; cum ingreſſus eſſet aulam regiam:indutus purpura ipſum quidem ianitores excipiunt:amicos autem qui circa illum erant:aulam accedere prohibebant. Cœpit itaq; perturbari:in quæ mala deuenerit manifeſto cognoſcens. Deniq; pater ſalutatum accedentem repulit: fratricidii ſimul accuſans: & cōſilia obiectans ſup ſuimetipſius interitū:quorū omnium auditorem ac iudicem ī craſtinum uarum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminente: ipſa magnitudine fatigatus abſceſſit. Cui mater & uxor accurrunt:quæ reſidue fuerant de filiabus antigoni:qui ante herodem in iudea regnauerat: ex quibus uniuerſa cognoſcens: cœpit ſe certamini iudicioq; præparare: Sed die poſtera conſceſſum faciunt uarus ſimul atq; rex:amici etiam utrorūq; conuocantur. Aderant quoq; regis conſanguinei:& ſalome ſoror:& ſiqui nunciaturi forent: quæ prodiderant examinatione tormentoꝝ:ſerui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes:qui ante fuerant comprehenſi:epiſtolam deferentes antipatro:quæ fuerat in hāc perſcripta ſnīam:ne ad patriam repedaret: q; cuncta uidelicet ad pris noticiam reuelata peruenīſſent: ſolumq; illi ſuffugium remāſiſſe: uel apud cæſarē:& ſub patris poteſtate nō cadere. Antipatro uero patris genibus prouoluto:atq; deprecanti:ne iudiciū de illo rebus incognitis ꝓmeretur quin potius facultate ſibi auditoris cōtributa purgatū iri ſe apud patrē poſſe firmabat:quē iubens herodes in medium produci:ipſe lamentari primitus cœpit:q; tales illi filios habere cōtigiſſet:per quos ei fortunæ tales exurgerent aut inde tantam diuinitatis indignationem comparauerat:ut ſua ſenectus in anti patri nequicias incidiſſet. Memorabat etiam enutritiones:& educationes:quas filiis ſtudioſe præbuerat:opum quoq; & facultatum affluentiā: in quibuſcunq; temporibus ipſi cuperent: ſemper illis protinus adiacere:& q; nullū eſſet impedimentū quo eoꝝ conſilio periculum mortis incideret: dum illi regnum impie rapere feſtinarēt:antequā ipſe legi naturæ concideret. Vnde ſe ualde mirari dicebat antipatrū: quoꝝ ſpe ſubleuatus auderet ſine ulla refrenatione ad talia tātaq; prorumpere quādoquidē eum regni ſucceſſorem etiā ſcribendo declaraſſet: ſed etiā uitæ ſuæ tēpore in nullo minor exiſteret:nō claritudine dignitatis non uirtute potentiæ:quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus ſumere:ad hæc trecenta talenta romā eunti dona dediſſe. Increpabat etiam illum de fratribus:q; ſi uelut malignos accuſauerit:cur eorum imitator extitiſſet:ſi uero innocentes fuiſſent: inique aduerſus eōſanguineos crimina cōfeciſſet:nā illa oīa quæ de illis nunciata fuiſſent: a nullo alio niſi ab illo ſemetipſum ꝓtinus aduertiſſe:cōſilioq; eius geſſiſſe cūcta: quæ aduerſus illos fuerit geſta:quos nūc ꝓrſus abſolueret:iſto illis in parricidii facinore ſuccedēte. Hæc ſimul dicēs ꝓfundebat & lachrymas:quæ illū intercluſa uoce loqui amplius nō ſinebāt. Verū nicolaus damaſcenus:regis amicus:& in oībus cū eo una ſemper uerſatus: & modum quo res geſtæ fuerint āſſecutus:rogabatur a rege:ut ipſe reſidua loqueretur:quæcunq; ad demonſtrationē cauſæ redargutōnemq; proficerent. Sed antipater econtra conuerſus ad patrē:ſemetipſum

excuſare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta ſuæ circa illum benignitatis exempla: honoreſque ſibi a patre conceſſos: quos minime percepiſſet: niſi uirtute dignus & officiis erga illum meritis haberetur: eniuero ꝓuidiſſe ſe ſemper quæ uſui neceſſaria forent: conſiliũq; ſemp circũſpectis rationibus antecepiſſe: ac ſi quando ad rem explanandã manu ꝓopus eſſet: ſuo labore negocia cũcta peregiſſe: neq; credibile cõſtaret: ut qui ſepius ex alioꝝ inſidiis patrẽ ſtrenue liberaret: nũc ipſum inſidiatorẽ patris effici: ut deleret oĩa ſuæ uirtutis uetera moniméta molimine repentini facinoris: præſertim: cũ ſucceſſor iã regni fuiſſet oſtẽſus & ſimul etiã bono reꝝ: honorũq; potireť: quæ uſq; ad præſens tẽpus eũ habere cõſtaret: neq; illud eſſe ueriſimile ꝓrſus aiebat: ut qui conctarũ rerum dimidiũ ſine ſui periculo: & cũ uirtutis honeſtate teneret: uelle totũ cum crimíe atq; periculis appetere: incertus utrũne ualeret affectũ ſuæ cupidinis obtinere: præſertim cũ ꝓ tali cauſa ſuos fratres uidiſſet extinctos quoꝝ facinoris & nunciatorẽ & accuſatorẽ ipſum eſſe cõſtaret: ꝙ niſi ab ipſo ꝓderetur occultũ ꝓculdubio permaneret: quoꝝ etiã poſtmodũ ꝙ eſſet maligniꝫ tas eorum circa patrem ad fidem perducta punitor extaret. Et ibi quidem hæc ſua dicebat eſſe monimenta: quibus conuerſationẽ ſuam cum magna beniuolentia circa patrem agitaſſe probaretur. Romæ uero quæ geſſerit: teſtem cæſarem conuocabat: quẽ iuxta ac deũ fallere nemo poſſet: quoꝝ fidem facere litteras ab eodem cæſare deſtinatas: quibus litteris haud rẽcte eſſe fortiores aut fideliores reputare accuſationes hoĩum uolentiũ inter eos turbas & iurgia concitare: q̃s accuſationes a ſuis inimicis confictas aiebat: quas ſe reuerſo ultra iam habere non poſſent. Cauſabatur etiã detormentis: ꝙ eoꝝ uiolentia factum eſſet ut falſa dicerentur: doloris quippe ac neceſſitatis eam eſſe naturã: ut doceat eos qui ſubiecti ſunt illa loqui quæ uiderint grata dominãti bus quoꝝ ſe poteſtate tormentis adigi ſentiunt. His dictis: mutatio eſt totius facta confeſſus. Satis etenim miſerabantur antipatrum profuſione lachrymaꝝ: & uultus humilitate miſerabilẽ: ita ut etiã inimicis lamentabilis appareret. Nam flectebatur quoq; herodis aĩus inclinatus: licet conaretur ſuã mentem aliis nõ eſſe manifeſtam. Nicolaus aũt exorſus ab illis uerbis quibus rex principium fecerat: cãm amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta: uel teſtibus erant relata proferens congregabat undiq; criminis probamenta: maxime uero uirtutẽ regis & clemẽtiam longa narratõne proferebat: qualiter nutritiones & edificationes in ſtudiis doctrinaꝝ filiis ſuis impenderat: quaꝝ reꝝ labor in nullo ei profuiſſet ac cõmodo in alias ab aliis calamitatibus irruenti: quãquã ſe non imitari diceret propriam filioꝝ inconſiderationem: ꝙ & adhuc fuiſſent adoleſcentuli: & decepti facile a prauis ſuaſoribus corrupti: in tranſuerſum declinaſſent: naturæque iura reliquiſſent: ut ĩmaturius quã oporteret regnandi cupidine reperirentur: antipater uero furiam admodũ ſe prorſus expaueſcere: non modo ꝓpter paterna beneficia: in quibus eũ affatim fuerat muneratus quæ cum eſſent tam magna: multaq; eius tamen animum lenem reddere non quiuerunt more uenenatoꝝ repentium: licet illa repentia quamlibet ſint aſperſa: beneficiis aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem antipatri: uerumetiam ꝙ fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent: quo minus imitator eoꝝ exiſtens: impetum ſuum a crudelitate retineret: quãquã inquiens o antipater qui temeritatis fratrum nũciator extitiſti: & documentoꝝ ſcrutator: & punitor redargutoꝝ: cur non repuliſti animo quæ in illis te prodente culpamus: ſed potius ad imitãdum flagitium illoꝝ inſania & libidine raptus es. Vnde claret: ꝙ nec illa a te pro tutamine geſta ſunt patris: ſed pro fratrum ĩfœlicium interitu feſtinata: ut illoꝝ odium oſtentando: amator quaſi patris crederis: q̃tenus poſſis ad eius inſidias iter facilius adipiſci: poteſtatem a patre percipiẽs: quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim: ut fratres interimerentur: de nequicia redarguti: ut aũt conſcii eis proderentur: minie curaſti. Vnde certum eſt: te quoq; cum illis aduerſus patrem inſidias conſtruxiſſe: accuſationem illis præparando: ut ſi forte ad effectum ueniſſent: tibi lucrum patricidii proueniſſet: ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudioꝝ: tuis moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris manifeſtus es: nam ſuper eorum morte uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem eſſet dignum ita te ſapere: ſi tu non deterior extitiſſes. Sed te occulto aduerſario patris extãte: claret: qa illos nõ ueluti pĩis ĩſidiatores habebas exoſos: nã haud ita exorbitares ſimilẽ nequiciã cupiẽs ꝓpetrare: ſed timẽs: ne regni fierẽt ſucceſſores: quos tibi uidebas iuſtius poſſe præpõi: patrẽ ſup fratres extinguere feſtinabas: ne celeriter tua aduerſus fratres factio proderet: & pro quibus tu merebaris pœnas luere ab infœlici patre ſuppliciũ ſumere conabaris: ac parricidium nõ cõmune cogitaſti: ſed quale uix a quoquã nũc in uita hoĩum uel uideri potuit uel audiri. Non ſolum enim filius patri inſidias præparabas: uerum diligẽti quoq; & beneficia multa præſtãti. Socius quippe regni conſtabas: ſucceſſor in nomine: in diſpoſitiõibus particeps: in fruendo communis. Nam & ſucceſſor ante iam denunciatus: & iocunditatẽ ac fructum regni

iam ante capere in nullo prohibitus:ad ſpem etiã futuri gerendã ex ſententia es pfis ac litteris cõmunitus.Sed tu nõ ex herodis clementia regẽ iudex eras:ſed tua uoluntate ac nequicia opera paterna penſabas:uolẽs patri ĩ oĩbus tibi obedienti etiã parte quã poſſediſſet abripere: & cõfingebas uerbis uelle ſeruare eũ:quẽ rebus ipſis & operibus interimere nitebaris.Et non ſolũ tu malignus extabas:uerũetiã matre prauis tuis replebas inuentionibus:fatrũq; uoluntate aduerſam:ſeditioſamq; reddebas:qui etiã patre beſtiã appellare auſus es: cũ habeas ipſe mente omni ſerpẽte peiorẽ.Siquidẽ illoꝝ aduerſus patre uenena colligebas.Et quẽ patre:qui te tantis beneficiis muneratus eſt.Econtra eũ auxilia diuerſa poſtulabas:& artibus uariis per uiros atq; mulieres utebaris:q̃tenus interimeres hoiem ſenio & ætate confectũ: quaſi ad nocendũ non ſufficeret ſola tuæ mẽtis iniquitas.Et nũc ueniſti poſt tormẽta liberoꝝ atq; ſeruoꝝ: quæ pp te uiris ac mulieribus conſtãt inflicta:& contra denũciationes cõiuratoꝝ tuoꝝ inficiatũ ire feſtinas.Et non ſolũ patre hoĩbus auferre conatus es:ſed etiã leges:uirtutẽq; uari:& ipſius iuris naturã:ipſamq; conaris inte rimere ueritatẽ. Itane confidis in tua ĩpudentia:ut etiã tormentis temetipſum ſubiici uelis:cum cauſeris de tormentis eoꝝ qui examinati ſunt:ut illi quidẽ quia ea dixerunt quæ ad liberationẽ tui patris attineãt ueritate minie tenuiſſe uideantur:torméta uero quæ tibi fuerit adhibita uelis indagaſſe ueritate.Nonne ſaluas o uare:nõne liberas regẽ:factioné a ſuo ſanguine ſuſtinentẽ.Per maieſtatem ĩperii romani:per uirtutẽ tuã obteſtamur:ut hanc atrociſſimã beſtiã:quæ pro perditione alias ꝓditione fratrũ pater ſe beniuolũ eſſe ſimulabat:quatenus poſſet ſolitariũ & oĩ conſanguinitate deſertũ de regno ꝓpellere:adiudices:atq; cõdẽnes.Nõ ꝓuincias hũc ſceleratũ ducẽ dũ ad necẽ.Scias quõ patricidiũ cõis iuria eſt:& naturæ ipſius:& totius uitæ hoĩum:neq; minus facinoroſus reputandus eſt qui cogitauerit:tametſi eũ effectũ nõ cõtigerit adipiſci.Naturã ipſam iniuriat: qui talibus ſupplicia nõ iportat.Addebat etiã illa quæ mater antipatri ad aliquos mulie bri locuta eſt:ariolatiões quoq; ac diuinatiões ſuper rege factas: & ſacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cũ ferore mulieribus laſciuire dicebat: cõmeſſatiões quoq; ſordidas amoreſq; narrabat. Deniq; examinationes tormẽtoꝝ:& teſtificationes plurimas inferebat:quæ ſane plurime cõſtabant.Nam alias quidẽ ante parauerat: alias ex repentinis nunciis ſummitates acceperat:ex quibus priora magis firmabãtur.Plurimi quippe hoĩes:quæ antea timore antipatri ſilentio prætereunda mandabant:cernentes eũ accuſationibus primis adhibilẽ:& aduerſa fortuna inimicis eius aperte ꝓmpteq; contraditũ: quia odio ineffabili aduerſus eũ nitebant: oĩa tunc prodebant.Incitabant quoq; ad accuſandũ non ſolũ honore factoꝝ eius:& magnitudine ſceleꝝ eius quæ uel patrauerat:uel patratũ ire præſumpſerat:ſed etiã improbitate quã circa patre & fratres exercuerat parricidiis:& q; ſuper eũ ſenſerant neq; odiũ merito:neq; amorẽ benignitate:circa quẽpiam habuiſſe: ſed ſuæ tantũ cõmoditatis intuitu.Quoꝝ oĩum illud eum amplius adgrauabat:q; nulli extiterant:qui res ex equo bonoq; iudicabant:q; eoꝝ animus odio amiciciaq; iure careret.Dicebant ergo ſe olim iſta ſenſiſſe: prohibitoſq; ſemper anunciando:libertate uero data in medium cuncta deferre. A quibus ꝓferebantur multiformia ꝓbamenta nequaquã accuſari de falſitate ualentia:quod neq; benignitate circa herodem: neq; timore periculoſo tacerent: ſed ſolo rerum iudicio iniquitatẽ antipatri proferebant:dicentes:q; non in ſuis actibus antipater utilitatem herodis & munimẽ attenderet: ſed ſola nequicia ad illa facinora fuerit concitatus:propter quod omni pœna dignum eſſe loquebantur.Multa etiam a plurimis ſine ulla interrogatione dicebantur:ita ut antipater quãquã in omnibus rebus ĩpudens:& ad metuendũ ꝓmptiſſimus atq; callidiſſimus eſſet:tamen tunc tanta confuſione fuit oppreſſus:ut neq; negare:neq; contradicere ualuiſſet.Nicolao igitur finẽ dicendi redarguendiq; faciente:uarus iubebat antipatrũ: ut ſe de tantis criminibus expurgaret: ſi aliquas aſtructiones haberet: quibus obnoxius illoꝝ quæ importata erant non eſſe monſtraretur:nam ipſe quoq; optare ſe patre certo noſſe dicebat:ut in nullo contra ſe cogitaſſe fieret manifeſtus.Ille uero in faciem prouolutus:ĩ deo rem oĩbuſq; cõmendabat:qui ſibi teſtificarentur:nihil ſe improbum cogitaſſe:atque ſignum a deo fieri poſtulabat:inſidiatorem ſe patris pœnitus non fuiſſe.Solent quippe uniuerſi quibus iuſticia deeſt: quãdo facinoꝝ aliquoꝝ ꝓpetratores exiſtũt diceꝛ:ſibi libeꝝ arbitriũ ex diuinitate cõceſſum:quãdo uero in pícula ceciderint:iuſtũ recipiẽtes iudiciũ:per inuocationẽ eius oĩa teſtimonia conantur auertere:qđ etiã antipatro cõtingebat. Cum tanta náq; uelut abſcẽte diuinitate ante geſſerit:tũc autem iuſto eum dei iudicio undique concludente: defectu purgationum ad dei iudicium abſolutionem accuſationum criminumque ferebat:potentiæ diuinæ cauſam tribuens: ut eius teſtimonio in medio ueniret: quanta pro patre geſſerit:quantaq; periculoſa pro eius ſalute præſumpſerit. Varus autem cũ ſepius interrogaret antipatrum:& nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem:uidens in infinitum rem pergere:iuſſit uenenũ in mediũ proferri:ut expireꝛ:quæ

nam eſſet uis eius.Et adductus quidam eoꝝ qui fuerāt morte damnati:bibit iubente ua ro:confeſtimq; moriť. Tunc exurgens:abibat cōſeſſu:& die poſtera ī antiochiā perrexit:ubi frequēs illi fuerat cōuerſatio:eo q; ſiroꝝ regnū ibi fuerat cōſtitutū. Cap.VII.

Erodes auté continuo in uinculis filiū obſtrugi iuſſit. Incerte aūt erant plurimis confabulationes uari quæ ad regē habebantur.Dicebant nōnulli:q; ex eius ſnīa'fecerit:quæcū que de antipatro geſta ſunt. Ligans ergo eū:deſtinauit romā ad cæſarē litteras:omne declarantes negotiū:ſed etiā qui præſenti relatione cæſarē docerent nequicias antipatri. Deprahē ditur aūt in his diebus etiā epiſtola ab antifalo ad antipatrū ſcripta.In egypto aūt erat iſte. Quæ ſoluta a rege:talia declarabat.Miſi tibi epiſtolā ab acmes:non parcens animæ meæ. Scis enī:quomodo periclitabor a duobus domeſticis:ſi hoc fuerit agnitū.Tibi autem proſperitas ad gerendā cām proueniat.Et epiſtola quidē talia loquebatur.Rex auté querebat alterā epiſtolā:quæ tamen inueniri nō poterat.Nam & ſeruus antifali:qui lectā adportauerat epiſtolā aliā ſe ſuſcepiſſe denegabat.Cum aūt heſitaret rex:unus amicoꝝ herodis inſpiciēs interioré tunicā ſerui:nam duabus erat indutus:arbitratus eſt in interiori tunica litteras obcelari:& erat ita.Inuenitur ergo epiſtola in qua erant ſcripta hæc.Acmes antipatro.Scripſi patri tuo qualé uoluiſti prorſus epiſtolā: & reſcriptū faciens epiſtolæ quæ ad meā dominā ueluti a ſalome directa eſt deſtinauit.Quā cū legerit:certo ſcio punituꝝ ſalomē:tanquā inſidiatricē.Erat aūt epiſtola tanquā ſalome ad dominam ſuam ab antipatro dictata:ſub ſalome noīe:quantū ad ſnīas pertinebat:ſtilo aūt acmes cōpoſita: in qua cōtinebantur iſta.Acmes regi herodi.Ego ſtudiū habens.ne te quicquā lateat quæ aduerſum te gerunt:inueniens epiſtolam ſalome ad meā dominā contra te conſcriptam:cum periculo quidē meo:ſed cum tua tamē utilitate cōſcripſi:tibiq; direxi. Hanc aūt illa cōſcripſit:uolēs ſylleo coniungi.Scidi igitur hanc epiſtolā:ne fortaſſis ego de mea uita periclitarer.Ad ipſum aūt antipatrum epiſtola ſcripta erat:q; eius iuſſionibus miniſteriū geſſerit:ut ad herodē ſcriberet:eo q; q̄ſi ſalome inſidias illi præparare feſtinaret.Sed etiā reſcriptū eius epiſtolæ quæ quaſi ad ſuā dominā fuerat a ſalome deſtinata direxerat.Erat aūt acmes iudea quidem genere: in ſeruitio autem erat iuliæ cæſaris coniugis:& hæc gerebat amicitia quam cum antipatro iunxerat:comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus:ut eius aduerſus patrem & nutricem ſuffragaretur inſidiis.Herodes aūt ſtupefactus magnitudine neqtiarum antipatri: impellebatur quidē: ut confeſtim eum perimeret uelut procerlam magnarum turbinēq; cauſaꝝ & non ſolū ipſum: ſed etiam ſororem inſidiantem domūq; cæſaris ſua iniquitate corrumpēté.Accedebat aūt etiā ſalome:crebro pectus percutiēs:& ſe interfici poſtulans .ſiquid forſitan tale in ea probaretur.Herodes conuocans filium interrogabat:iubens:ut ſiquid haberet aperiret:increpaturq; a patre dicente.Quō inimicus omnino repertus es:age nunc::& qui tecum ad hæc negotia operam dedere:nullomō moreris aperire.Ille aūt in antifalum cuncta referebat:nullūq; aliū cām horū extitiſſe firmabat. Herodes uero admodum dolens uolebat romā ad cæſarē filiū deſtinare:ut ſupliciū pro ſuis factionibus ſumeret:ſed timens ne fortaſſis amicoꝝ ſuffragio ualeret effugere:ipſum q; dem uinctum ſicut & antea cuſtodiebat.Veꝝ legatos miſit ad accuſandum filiū cū litteris:intimandaq; omnia:quæ acmes illi ad perficiendā factionē fuerat ſuffragata: exemplaria quoq; tráſmiſit epiſtolarum.Interea legati romam proficiſcuntur docti: in præſentia quæ loqui uel reſpōdere debuiſſent. Cap.VIII.

Ed rex morbo prægrauatus:teſtamentum ſcribit:iuniori filio regnū retribuens:odio qđ circa archelaum philippumq; ex antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uero mille talenta dereliquit:iuliæ quoq; cæſaris uxori:& filiis & amicis:& libertis cæſaris quingenta filiis etiam ſuis: filiorumq; filiis pecunias & reditus diſtribuit.Salomen ſororem magnifice locupletauit:q; eam ſcilicet erga ſe beniuolam ſemper agnouerit:& nunquam aliquid ex aduerſo mo lientem. Deſperans autem contra morbū ſe poſſe ſubſiſtere: nā annū agebat circiter.lxx.exaſperatus eſt: irrationabili furia:& amaritudine mētis incenſus:uolebat ſi potis eſſet: iudeoꝝ cuncta diſperdere.Cauſa uero huius rei erat:q; ſe contēni putabat:eo q; caſum ſuū iocunde gentē totam exiſtimabat accipeŕ. Superˉ hæc quoq; quidā popularium hoīum ſeditionē excitauerant:propter huiuſmodi cām.Erat quidā iudas arifei:& mathias margalothi:iudeoꝝ eruditiſſimi:& ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi populo etiā amabiles:,pprter iuuētutis eruditionē.Semp eī eos totos cōſumebāt dies cuncti:q̄bus ĩerat ſtudiū:& cura uirtutis.Iſti igiť audiētes regē morbo p̄gratum:& remedii miníe receptabilē:oēm excitaueŕ iuuētutē:ut opa quæcūq; a rege p̄ter patriā legē facta fuiſſent: euertētes ,p lege dei glorioſa niteréť exercere certamia.Eteni pp eius p̄ſumptionē: & pp qđ p̄tor humanū morē fuerat cōuerſatus ī plures:oīa illi mala cōtigiſſe firmabāt: egritudinē quoq; p̄ſentē nō ei ob aliud accidiſſe.Fecerat enī herodes q̄dā cōtra legem.q; iudas & mathias

uociferabant'.Ná cõſtruxerat ſuper portá tẽpli munus quaſi deo propoſitũ: aquilá aureá ſmanẽ uel qualitate uel quantitate opulentam. Prohibet aũt lex imaginum eleuationes uel animaliũ propoſitõnes cõſtituere:his qui uolunt ſecundũ eius præcepta conuerſari.Proinde hortabáť illi ſophiſte aquilá illam loco diuellere.Enĩ uero mortalibus inquiunt multo iocundius debet eſſe periculũ:quod pro cõuerſatione paternæ legis:& pro uirtute ſuſcipitur:quá uitæ quátacũq; dulcedo.Nam morte quidẽ fama & laus ſempiterna cõquiriť:& naſcituris hoĩbus memoria iocũda relinquitur exemplũ uirtutis & gloriæ. Ná etiá ſi quiſquá ſine periculo ualeat aliquod præclarũ opus efficere:poſt paululũ tamẽ uenturá morté naturæ lege nõ ualebit effugere.Proinde pulcrũ eſt his qui ſtudiũ habent amorẽq; uirtutis:cum laudibus & cũ honoribus de hac uita diſcedere. Leuigatio quippe maxía eſt:pro bonis operibus interire:quæ non uiſi mediatione periculi conquiruntur filiis atq; cognatis uel aliis quibuſcũq; qui ab eodẽ ſtemate deducunť:ſiue fuerũt uiri: ſiue mulieres:ſiue quilibet alteri:quibus prouideri debet ípoſterũ: ut ad eos utilitas gloriæ puenĩat. Et illi quidẽ huiuſmõi uerbis iuuenes excitarunt.Defertur ad eos repente rumor:regem uita deceſſiſſe qui ſophiſtis illis ad modũ ſuffragatus eſt:mediaq; die aſcendentes:euulſere aquilá & ſecuribus cõcidere. Cunq; plurimus eſſet tumultus in tẽplo ecce dux regis cũ militibus uenit nunciatus quippe illi fuerat niſus eorũ:& exiſtimás ex maiore illos conſpiratione etiá manu congreſſuros ad prælių: amplioré ſecũ numerum militũ duxerat:qui poſſent ípetum ſuſtinere illorum:qui moliebantur anathema tẽpli deiicere.Quo irruente ſuper eos:nequaquá uim eius ſuſtinere ualuerunt:ſed ſicut ſolet turba uulgaris præſumptiõe magis ſtulta:quá cauta ꝓuidentia cõgregata:omnes cõtinuo fugierunt.Ex quibus.xl.ſoli iuuenes animi cõfidẽtia remáſere:quos dux cõpræhendit:cũ principibus facti:iuda & mathia. Ingloriũ enĩ iudicauerunt loco cedere:aduentumq; ducis effugere.Hos oẽs perducit ad regẽ.Quos cũ interrogaſſet:cur intantá audaciá prorupiſſent:ut ornamenta templi euellerent:illi geſſimus inquiunt quæ geſta ſunt:& conſulto nos illa geſſiſſe ꝓfitemur:quæ ad uirtutẽ attinent:quá uiros docere certum eſt. Siquidẽ prudentum eſt defenſare dignitatem legis & numinis:nec mirari debes:ſi tuis inſtitutis inſtituta præferimus quæ nobis moyſes inſpiratione dei conſcripta dereliquit.Mortẽ quoq; ac ſuplicia quelibet íportes:cum iocunditate ſubimus.Non enĩ pro iniuſto facinore:ſed pro amore pietatis nobis ſuſtinẽda ſunt.Et illi quidem talia loquebantur in nullo minora uerba quá fuerat cõmiſſi præſumptio præferentes.Rex aũt uinculis eos conſtringi præcipiens: euocauit ex hierichũte iudeorum principes.Quibus aduenientibus:conuentus oĩum congregatur: ipſe uero in lecto recũbebat ꝓ præinualitudine ſtare non poterat.Enumerabat igitur præſumptiones ſeditioſorũ iuuenum:in quibus ſepius fuerat depræhenſi:templi quoq; ornamentaq; ſuis fuiſſent magnis ſumptibus cõſtructa memorabat:qualia per annos.c.xxv.neq; aſomeum regem cõſtruere:neq; proſapiam eius ualuiſſe narrabat: ſe aũt ad honoré diuinitatis illud templũ anathematibus alias frabricis admiratione dignis ornſſae:quo poſt eius morté gratá ſui memoriá iocundáq; relíqueret. Exprobrabat etiá ꝓ iniurias illi non dubitarét ingerere. Cæterum præſumptũ facinus uerbo quidẽ ad ſuas ꝓtinere iniurias:re aũt ipſa & ueritate ſiquis uellet meritũ examinare facinoris:ſacrilegiũ cõmiſſũ eſſe firmabat.Ad hæc illi propter eius crudelitatẽ ne contra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus ultiones in eos aliquas moliretur:humiliter reſponderũt dicentes:neq; ex ſua ſententia contigiſſe neque illa cõmiſſa multa eſſe debere. Ille uero circa cæteros quidẽ quaſi manſuetus extiterat mathiam aũt pontificẽ ſacerdotio remouit uelut conſcium: & cám ſeditionis extantem promouit aũt azarum pontificem:fratrem uxoris ſuæ.Mathiæ aũt pontificatus tẽpore: prouenerat alterũ extitiſſe pontificem:ad unius uidelicet diei functionem:quá iudei cum ieiunio celebrant.Cauſa uero talis erat. Mathia ſacerdotali fungente officio nox in ſolennẽ luceſcebat diẽ: in qua futurũ erat ieiunium.Tum uiſum eſt ſibi oíno mulieri eſſe cõmixtum:propterea; ſacerdotio perfungi nõ potuit:ſed ioſephus elimi filius:cognatus eius ſecundũ carnẽ: ꝓ eo munere ſacerdotali pfungitur.Nunc ergo mathiá herodes pontificatu remouerat:alterum uero mathiá qui ſeditionẽ excitauerat:& aliquos uiros ex ſociis ſeditionis illius:uiuos igni contradidit.Sed etiá luna eadẽ nocte defecerat. Herodẽ porro amarior in dies morbus urgebat: ſuplicia deo cõmiſſi ſceleris expetente.Ignis quippe lentus inerat: nõ tamẽ cõflagrationẽ inſuperficiem corporis agentem prodẽs quantũ extríſecus creſcẽs operebať icendiũ. Auditas quoq; í explebilis ſemp ierat cibi:nec tamẽ ſacietas unq̃ rabidis incitata faucibus ualebat implere ingluuiem.Inteſtina interius ulceribus tabida putreſcebant doloribus quoq; coli ſeuiſſimus cruciabatur: humor liquidus ac luridus erga pedes tumidos oberrabat.Similís illi quoq; & circa pubẽ erat afflictõ:ſed & ueréda ipa putredine corrupta ſcatebát uermibus ſpiritus quoq; icredíbilis erecta tẽtigo q̃ fuerat ſatis obſcena diritate ſetoris: & anhelitus reſpiratione creberrima:contractus quoq; per cuncta mẽbra ſubſiſtens: uim

noxiam operabatur:quæ omnem tolerantiæ cõtulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his:quibus inerat diuinandi peritia:diuinitus has pœnas ob impietatẽ eius & multa crudeliter gesta deposci. Ipsi tamen multum spes salutis instabat:si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans ut uterentur si quid possent ad salutẽ proficere postulabat: & transiens iordanem fluuium: aquis calidis quæ sunt circa calliorã:die noctuq; fouebatur. Hæc igitur aquæ calidæ super aliaq; habebant cõmoda etiã portabiles erãt. Pergebat aũt aqua illa in paludem:quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis:ut eum i dolio oleo pleno cõfouerent. Vbi cum missus esset:ita defecit:ut ab oĩbus mortuus putaretur. Tunc grandis seruorum ululatus exortus est. Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret:iussit militibus quinquagenas dragmas auras distribui:plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in hierichuntem prævalentibus nigris coleribus: exasperatus iniquius est:ut ipso moriente:indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis oĩbus per eius præceptũ iudeorum optimates: & erãt plurimi:siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Ad hæc etiã fuerat mors contentoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata est: ꝑpterea culpabiles & inculpabiles in yppodromio concludens: sororem suã salomẽ:utrũq; eius alexã conuocat & mortem suam nõ i longum differri denunciat tantis se doloribus circunuentũ:fore cunctis satis optabile:se aũt sine luctu & deploratione periturũ:q; regibus: maxie aũt sibi magni meroris esse firmabat:neq; suũ arbitratum iudeos falli proposito:q; & eis sua mors amabilis foret & grata:nam etiam se uiuente sepius illos & seditiones & secessiones fuisse molitos:& in eius semper iiurias fuisse festinos:cæterum leuigationem quandã illis natã esse dicebat q; talibus ipse doloribus urgeretur:proinde petere se ab illis:q; eos sciret contra eius gloriã in nullo uenturos: ut agerent: qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges:& luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat:si peregissent ut iudei ex animo i eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur me inquit aĩam uideritis expirantẽ:circũuallantes yppodromiũ omni militia nec dum mea morte uulgata:cõfesti omnes illos inclusos iaculari perficite:& ita cunctis intereuntibus duo cõmoda prouentura:q; & regnum illis post suam mortem firmũ perseueraret: hostibus amputatis:& super suã mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lacrimandus talia lamentat:& cognatos oẽs beniuolentiam circa se fidẽq; seruare postulat inuocationem diuinam interponens: ne cum inhonorificentia sua mors:& cum indignitate tractaretur. Illi uero ꝑfitebãtur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego cõperi illius hois mentem considerans:etiã per præsentia mandata nihil humanũ pœnitus habuisse. Siquidem de hac uita discedens procurabat:quatenus oẽm gentem orbatam & desertam parentibus dilectissimis relinqueret:iubens unum ex unaquaq; domo interimi:qui nihil iniustum neq; in ipsum:neq; in alios admisisse fuerant depræhensi. Hæc igitur illo suis parentibus demandante:deportantur & litteræ ab legatis:qui ad cæsarẽ romã fuerant missi. Quaꝝ hæc erat snía:q; acmes indignatione cæsaris extincta fit:pro facinoribus quæ cũ antipatro ppetrare tentauerat:ipsum aũt antipatrũ i patris uolũtate dimissum:ut quod placeret ex eius snía fieret:ipsũ enim & patrẽ esse & regem: siue illum in exiliũ detrudi siue illũ morte multari uellet:in eius proposito constitutũ. His auditis herodes:paulisper animum refouit:uoluntate scriptoꝝ & morte acmes in superbiam subleuatus:& potestate puniendi quã acceperat in filium. Sed prævalentibus crescentibusq; doloribus: interitui propinquabat:& quãquã in multo defectu contineretur:appetebat tamen cibum:& postulans malum:quesiuit cultrum. Erat enĩ illi talis mos:ut ipse per semetipsum malum accuras: & per partes modicas recideret:& comederet. Sumens ergo cultrum:circunspicienscq; ne quis adesset:uoluit semetipsum interimere quod forsitan perfecisset: nisi præueniens manum eius atiabus contineret:nepos enim eius erat:& magnum clamãs:statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus.

Cap.IX.

Væ cum ad antipatrum peruenissent:credidit suum patrem uitæ terminũ suscepisse præcipienscq; fiduciam tam uerbis quã motibus ita totus animo gestiebat:tanquã si fuisset liberatus e uinculis:& regnum in suis manibus sine ullo labore perceperit. Tunc cœpit cũ custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona ei tributurum. Ille uero non solum non acquieuit ut faceret quæ uolebat antipater:uerũ etiã cuncta regi denũciat:intimans ei eius mentem:& quæ ab eo munera spondebantur. Tunc herodes quãuis & ante non minore odio ferretur in filium:cum audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput:quãquã in extremo uitæ teneretur & cubito ese attolens statĩ destinans quendã armigeroꝝ suoꝝ sine ulla dilatiõe celeriter necari iubet antipatrũ sepulturãq; eius in hircania sine ullo honore fieri.

Cap.X.

Eſtamentum interea ſcribebat mente mutabili:& antipatrum quidem qué ſibi ſucceſſorem in regno deſignauerat:tetrarcham facit galileæ regionis atq; peroe:archelao uero regnum contribuit.Gaulanitidem aũt & thraconiten:& bathaniam:& baniadam philippo filio quidem ſuo:fratri auté archelai germano tetrarchiæ iure conceſſit:iamniá uero & azotũ & faſelidam:ſalome ſorori diſtribuit:ſed & argenti ſignati mariadas quinquaginta. Diſpoſuit etiá de cæteris ſuis cognatis:atq; cõſanguineis:opibus eos reditibuſq; locupletans.Cæſari ſane argenti ſignati mille miriadas: præter uaſa quædá aurea:quædá argenta:& metallis præcioſa:& artificis opere uenuſtiſſima dereliquit:indumenta quoq; precioſa: iuliæ uero cæſaris coniugi: & aliis nõnullis quingentas miriadas.His diſpoſitis:quinto die poſtquá antipatrũ filiũ necauerat defungitur regnás poſtquá antigonũ iteremit: annos.iiii.&.xx. poſtq; ãt a rõanis regnũ ꝓceperat.vii.& xxx.uir crudelis in oés eq̃liter: ire qdé ſubditus:a iuſticia uero effrenatus:fortũa uero ꝓpicia:ſup quélibet affluéter abuſus:ex plebio í regnũ aſſurgés: & picula pluria eludés:q̃bus ſepius fuerat circũſeptus : diurnitate uitæ pfunctus é.domi circa filios quátũ qdé ad eius ſniam ét ibi ꝓſperitate potitus eſt:eo q; ſe ſuos inimicos ſuperaſſe cenſebat:meo uero iudicio:ſuper omnes infœliciſſimus.At ſalome & alexas:antequã mors regis diuulgata foret:ex ippodromio iudeos abire pmittunt ad proprias domos:dicentes:regem iuſſiſſe:ut unuſquiſq; in ſuas regiones abſcederent. Hoc aũt fecerunt:beneficium illi genti præſtare cupientes.Interea mors magis diuulgatur.

Capitulum.XI.

Vnc ſalome & alexas cũctam militiá cõgregantes in amphiteatro quod hierichunte erat: primum quidem epiſtolam regis legi fecerunt:quá ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beniuolentia quá circa eum exhibuerunt inſinuant:petitiones quoque eius:ut ſimiles ſe circa archelaum filium eius exhiberent:qué regem conſtituit intimabát. Ptholomeus etiam cui fuerat teſtamentũ a rege creditum:anuluſq; de quo ſignauerat cõmiſſus:cõtinentia teſtamẽti denunciat:quod teſtamentũ nõ poſſe robur firmitatéq; ſuſcipere dicebatur:niſi cũcta quæ in eo eént deferrent ad cæſaré.Fit cõtinuo fragor ingens:honorantiũ archelaũ:regemq; proclamantium:milites quoq; cuncti: & uniuerſi duces:fauorem: & beniuolentiam promittebant:paratoſq; ſe ac promptos ad omnia profitentur adiutoremq; deum ſupplicationibus aduocabant.

Capitulum.XII.

Ehinc ſepulturam regi præparabant.Curæ náq; fuit archelao:ut exequiæ patris quá magnifica poſſent celebritate gererentur:utq; memoratum proferrent cũ rege mortuo producendum.Portabatur itaq; in lecto aureo:lapidibus depicto uariis atq; precioſis:ſtramina ueruoſtro erant auroq; contextá:eratq; ipſe mortuus circũamictus purpureis ueſtimentis:caput eius diademate coronatum: ſceptrum quoq; in manu eius uelut ſi a uiuo teneretur erat appoſitum:circa lectum autem erat frequentia filiorum:multitudo cognatorum. Circa quos omnis militia ſtipata pergebat:per proprias diſtincta nationes:& diſcreta noibus. Erant autem tali ordine diſtributi.Nam primi quidem pergebãt eius armigeri:per quos oés therecũ manus: poſt iſtos etiam natio germanorum:atq; galatharum.Hos item ſequebatur cum ornatu maximo cũcta belligeratoria multitudo.Cætera uero militia poſtrema ſequebatur: in eum ſcilicet modum digeſti:qualiter ſolebant in bellum procedere:& ſuis ducibus ordinari.Poſt hos ſequebantur ſeruorum eius quingenti:odores uarios:& aromata deportantes.Pergebant aũt í herodium ſtadiis diſtante octo:illic enim eſt eius ſepultura ex eius iuſſione confecta. Et herodes quidem hoc mõ defungitur.Archelaus aũt per.vii.dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit: tantos &enim dies lex paterna præcepit obſeruari.Conuiuia itaq; celebrans:& luctum exoluens: aſcendit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur:magniſq; predicabatur laudibus:ſecũdum q; unuſquiſq; arbitrabatur maiora quam alius conferre preconia.Tum uero tribunal ille cõſcendens quod ſibi fuerat præparatum & confidens:omnibus benigna loquebatur:& ſibi propitios comparabat: gaudio fauoris omnium & uoluntati quam ex beniuolentia circa ſe cunctorũ acceperat gratias ſe illis habere narrabat: q; leſi a patre nihil circa ſe mali ab illis reciprocaretur: ſe aũt aduiſuꝝ:ut eis bonoꝝ uiciſſitudiné redderet:eorũq; remuneraretur alacritatis affectũ rogaret uero:ut nunc iterim parcerent nomine illũ regis honorare:ſufficere ſibi dignitaté poteſtatis aiebat:quá tunc firmá eſſe dicebat:cũ teſtamentũ a patre ſcriptũ:a cæſare firmaret. Obquá cám neq; in hierichũte cũcta militia diadema illi ponere cupiéte uoluerat ſuſcipere:ábiguũ honorẽ eſtimans ex tali re ſibi ꝓuentuꝝ:q; eét adhuc icerta uoluntas eius:qui poſſet illi regnũ ꝓprie firmuſq; concedere:non ſibi defuturá circa illos benignitaté:q̃ beniuolentiæ eoꝝ uiciſſitudiné reportaret.Feſtinare quippe ſe in oíbus enarrabat melioré ſe ſuo patre circa illos oſtẽdere.Illi uero ut plebeia multitudo cõſueuit:í ipis primis diebus uidentes regis lene principiũ:uoluntates ſuas

laudibus & fauoribus aperiebát:& quáto manſuetius cũ eis loquebatur archelaus tanto amplius nomen archelai prædicabant:deinde ad numerum petitiones:interceſſioneſque uertuntur. Alii quidem functionum publicaꝝ leuigationem cum clamore poſtulabant: pars uero uinctoꝝ ſolutiones expetebat:qui fuerant ab herode deuincti alii uero grauedines quas herodes inemptionibus & in publicis nundinis cõſtituerat:auferri uociferabátur. Archelaus porro in nullo illis cõtraria reſpondebat:ſed in omnibus accurate:eſtimans regni fore ſuffragium: ſi multitudinis beniuolentiam comparaſſet. Dehinc ad ſacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celebranda. Cap. XIII.

Vm hæc interim aguntur:congregantur iudeoꝝ iuuenes plurimi:nouaꝝ regꝝ cupidine concitati:& cœperũt de morte mathiæ aliorũq; cum eo ab herode interemptoꝝ tumultuoſa uoce cauſari:dicentes q; iniuſte perempti: etiam exequiaꝝ honore herodis timore caruerant. Erant auté iſti:pro quibus turba loquebatur:qui fuerant euulſione aureæ aquilæ perempti. Magnum ergo turba proclamáte:& clamitationibus utente:quaſdá etiá iniurias quaſi ex hoc poſſet ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire:proterue procaciterq; iactante:cõgregabatur magis magiſq; numeroſa multitudo:& ultionem mortuoꝝ ab archelao fieri debere poſcebant: ſuppliciis eoꝝ qui ſub herode fungebátur honoribus. Et primum quidem omniũ ſacerdotio remoueri põtificem qué herodes fecerat proclamabát:uirum mundũ: & ſecundũ leges ſuas dignum ad pontificatum promouẽdũ eſſe dicebant. Archelaus aũt licet iſta grauiter ferret:annuebat tamen:impetũ eoꝝ mitigare feſtinans:donec iter ad romá quod propoſitum habebat ſine tumultu perageret:& cum de ſeſe uoluntaté cæſaris agnouiſſet:reſpicere dixit:quid agẽdum foret:& de cunctis repetitionibus eoꝝ legitime diſpoſiturum;neq; tunc tempus eſſe diſſenſiõis: aut contumelias ingerendi:magis aũt unitatis atq; concordiæ donec ex præcepto cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret:tunc quippe in cõe conſulere: de quibuſcũq; tractandũ eſſe uideretur:tunc aũt ſuſtinendum eſſet:ne forte ſeditionis quoq; crimé incurrerent. Et ille quidé hæc dicens ducéq; ſuum edocens:mittit ad eos:hæc ipſa locutuꝝ. Illi porro proclamantes:ducem loqui poenitus non ſinebat:periculum quoq; minabantur:ſiquis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet:& inſtabant ſuá libidiné magis explere:quá imperantiũ ſubiacere conſiliis. Graue náq; illis uidebatur:ſi cum herode uiuente amicis priuati fuiſſent: eodẽ mortuo nullá ultionem fieri mortuoꝝ. Illud enim iuſtũ legitimũq; dicebant:non q; ratio dictaret:ſed q; eoꝝ libidini uoluptatem poſſet afferre:fatui ad prouidẽdum:quantũ illis eſſet ex ea re periculum naſciturũ. Plurimis itaq; ab archelao miſſis:ut tumultũ ſeditionéq; mitigarent aliis ex regis perſona loquẽtibus aliis aũt ex illius quidẽ ſnia:ſed ueluti ex ſua méte monentibus:illi nullum poenitus aduertebant:ſed amplior firmitus:& turba mouebatur:concurrente etiá plurima multitudine: q; illa tempeſtate iudeis dies feſtus iminebat:quãdo azima ſecundum obſeruationé paterni moris exercẽt. Paſcha enim illa feſtiuitas uocitatur:ad recordationem & memoriá exitus ex egypto: & ſacrificaꝝ ab eis illo die cum alacritate magna pecudum etiam numeroſa multitudo:quanta in nulla alia ſolẽnitate. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populoꝝ:plures etiá ex mõtanis locis aduenium:religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditõnem excitauere:iudam mathiáq; lamẽtantur: ueluti doctores expoſitoreſq; legis antiquæ:& perſiſtebant in templo: ſuffragione quoq; uictualium abunde ſubſiſtente. Nam ſeditioſis hoibus turpe non ducebatur ab aliis cibos expetere. Anxius aũt archelaus ne in deterius eoꝝ proceſſiſſet audacia:cohortes deſtinat armatorum cum quibus etiá tribunum militarẽ mittit: ut eoꝝ coherceat impetũ: & primum quidẽ ut illos ſedicioſos repellerent & ab alia multitudine ſepararent. Sed uenientibus militibus:illi ſedicioſi cum ingenti alacritate:excitata ſecum etiá turba:ſuper tribunum ac tota præſidia cum uoce magna inuicem hortantes impetunt faciunt:ex quibus plurimi fuſi:pauci aũt cum tribuno ſauciati diffugiunt. Archelaus aũt cuncta peſſumdare cenſebat niſi multitudinis illius impetum frangeret:tumultumq; illum reſecatum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam:ut eos qui ſibi in tẽplo habitacula conſtruxerant:exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum:reliqua uero in montes proximos refugit multitudo. Cæterum ex edicto cunctos ad ſuas regiones diſcedere iubet archelaus. Quiq; cõtinuo diſceſſerũt:feſtiuitaté deſerentes minime celebratam: maioris timore periculi propulſati:licet eſſent in mortis temeritate præcipites. Interea archelaus ad mare ꝓximum cum matre deſcendit: nicolaum ſecum & ptholomeũ habens: & amicoꝝ plurimum comitatum:philippoq; fratri omnia gubernáda dereliquit:domũ ei regnũq; cõmendans. Salome quoq; ſoror herodis cum eo ſimul egreditur:oẽm ſecum ducens ꝓſapientia: ad hæc etiam plurimi cognatoꝝ:uerbo quidẽ:ueluti cum archelao cõlaboraturi: ut ei regnum a cæſare firmaretur:re aũt uera:ut aduerſus eum niterentur:maxime illa quæ ab eo ſ

templo geſta ſunt accuſando proponere. Obuiam fit archelao ſabinus cæſaris curator: eaꝝ rerũ quæ in ſyria poſſidebat: in iudeã pgens: pro cõſeruatione theſauroꝝ herodis. Quẽ uarus ab hac intentione reuocauit: p ptolomeũ qui tranſibat ab archelao cõuocatus. Sabinus ergo uari gratia neq; arces obtinuit quæcũq; fuerant in iudeoꝝ ciuitatibus cõſtitutæ: neq; theſauros conſignauit: ſed oía ſub iure dimiſit archelai: donec quid de his cæſari uideretur agnoſceret. Proinde in cæſarea ſe ſuſtinuit ſic enim repromiſerat ſe eſſe factuꝝ.

Capitulum. XIIII.

Ed cum romã nauigaſſet archelaus: uarus prexit antiochiã: ſabinus aſcendit ĩ hieroſolymam: & aulas regias obtinet: euocanſq; omnes oppidoꝝ pfectos: & quotquot rerũ diſpenſatores fuerant ratiocinari cœpit: & arces ut ſibi traderentur multos expetere. Ex hoc iã illi quos pfecerat cuſtodes archelaus: mãdata eius ſplere nõ poterãt: ſed cuſtodiebant oía ſecundũ interdicta ſabini: uſq; ad cæſaris pceptũ. Nauigat etiã romã ĩ illis diebus antipater herodis filius: regnũ etiã ipſe petiturus hortatu ſalome & promiſſionibus incitatus dicentis: iuſtiores cãs illum habere archelao ad regnũ pcipiendũ: q; primũ teſtamentũ ĩ quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus: firmius: quia illud ſanamente feciſſet herodes: hoc aũt iam ſenſu præualitudine diminuto cõſcripſerat. Ducebat ſecũ etiã matrẽ: & fratrẽ nicolai ptolomeũ: aĩcũ herodis ſatis honorabilẽ: ſed etiã ſibi ualde gratiſſimũ atq; fauentẽ. Maxime aũt eũ incitabat ad regnum yreneus rethor uir opiniõe clarus: & ad dicẽdũ acerrimus. Idcirco etiã freti: eos q; pſuadebant cedẽdu archelao: ſiue q; regio teſtamẽto ſucceſſor fuerit ĩſtitutus: ſiue q; maior natu eẽt aduertere cõtẽnebant. Sed cũ romã ueniſſent: oẽs cognati ab archelao diſcedẽtes ad iſtũ cõueniunt: non beniuolentia circa eũ aliqua cõſtricti: ſed odio quo aduerſus archelaũ irritabant. Maxime autẽ libertatẽ deſiderabãt: & romanoꝝ iudices magis: q̃ reges proprios hr̃e cupiebãt. Quod ſi hoc minus procederet: antipatrũ magiſq̃ archelaũ ſibi regem cõducibilius eſtimantes: impetrare laborabant. Sabinus quoq; accuſationẽ archelai apud cæſarem depoſuit. Inter hæc cæſar ſuſcipiẽs ab archelao litteras: in quibus iura a patre ſibi relicta propoſuit teſtamentum quoq; cognoſcens: & ratiocinia theſaurorũ herodis cum anulo conſignatorio quẽ ptolomeus apportauerat: cœpit conſpicari quem ordinãdũ ratio poſtularet. Legens quoq; litteras uari & epiſtolas ſabini: ſummã quoq; theſauroꝝ uel quid pecũniæ per ſingulos annos impenderetur aduertens litteras quoq; quas antipater pro regno promerendo tranſmiſerat recenſens: congregabat ad conſultandum: omnes ſenatorii ordinis: & amicos: ĩ quibus etiam gaium filium agrippæ: & iuliæ ſuæ filiæ adoptiuũ. Deinde illis omnibus in cõceſſum inductis: copiã facit: ut quiſq; de quibus moueret ediceret. Ibi primũ ſalome filius antipater dicendi potentiſſimus: & archelao ſatis infeſtus: huiuſmodi uerba locutus eſt: dicens archelaum uerbo quidẽ pro regni petitione ſe fingere laborare: opere uero oẽm regni potentiam poſſidere: antequã ei a cæſare in quo cuncta poteſtas ſita eſſet indulgeret. Huius teſtimoniũ eſſe dicebat eius audaciã: quã pſumpſerat in die feſto multos ĩteri mere. Qui ſi iniuſtũ aliqd geſſiſſent: alius ĩter eos deberet ulciſci: q; eos poſſit legitĩa & ordĩata ptãtẽ cõpeſcere: & nõ ab illo tãtã cædẽ fieri oporteret. Qui ſi ut rex illud feciſſet: cõtumeliã grãdẽ cæſari ĩtuliſſe firmabat q; ignorãs qd de eo adhuc diſpoſiturus eẽt regia iã uti ptãte pſũeret. Si ãt uti priuatus illa geſſiſſet: amplius eũ deliquiſſe narrabat: q; regnũ nõ poſſidens: ſupplicia quibuſlibet intulerit: de qbus decretũ cæſaris debuit expectari. Opponebat illi etiã iudicũ militariũ mutationes & ordinationes: ad hæc etiã illum in ſolio regali & cãs plurĩas iudicaſſe: ac determinaſſe proclamabat: tãq; a rege legitĩe ius ptãtis ĩtegrũ poſſidente petitionũ quoq; pluriũ pmiſſa publice facta memorabat: nec quid eũ amplius iuris ac poteſtatis habituꝝ: dũ ĩ regno a cæſare firmaretur. Opponebat illi etiã: q; ex yppodromio uinctos ſponte dimiſerit: & pluria alia: ſiue quæ facta fuerãt: ſeu quæ facta quidẽ nõ erant: ſed credibilia uidebant propter naturã ſui: quod fieri poſſe iudicabatur a iuuene: tũ etiã ab accenſo regnãdi cupidine. Dicebat etiã luctũ eũ patris pœnitus neglexiſſe: prohibitos quoq; oẽs a rege cũ moreret uidendo: unde initiũ quoq; ſeditionis affirmabat exortũ: q; eũ uidebant circa patrẽ ſuũ mortuũ qui ei multa & magna bona pſtiterat tam nequiter conſeruari: ut uelut in ſe lachrymas p diẽ publice configentẽ occulto aulẽ uoluptate regni pcepti pfrui & noctes in deliciis agitare: erga cæſarẽ quoq; hmõi ſe pbituꝝ archelaũ: cum ei regnandi iura tribueret: qualẽ ſe circa patrẽ exhibuiſſe cognoſcit: tripudiare nãq; & cautus exercere in morte patris: tanquã ſi hoſtis aliquis interiret: & q; nũc aduenĩſſet ad cæſarẽ calliditate uſum dicebat: ut ſi regni pcipere firmitatẽ deſiderare ſimularet: cũ oĩ iam uſus eſſet ptãte: quanta illi neq; amplior a cæſare reꝝ domino poſſet attribui. Maxime uero eadẽ quæ in tẽplo facta fuerant uerbis exaggerabat: & impietatẽ obiectabat q; in die feſto ſacrificiis diuinis inſtantibus: multa milia hoĩum cæſa fuiſſent: in quibus multi peregrini plurimi inſontes indigne mi-

ſerabiliter occubuerit: templū quoq; plenū cadaueribus mortuoꝝ:nō alienigena forte ꝓimēte: ſed eo qui ſe regni iura legitime ꝓcepiſſe iactabat. Vnde apparet iquit illud opus crudelitatis libidine péregiſſe:ut integre ſe plenū tyrānidis negociū proſecutū ēe teſtetur ꝓ iniqtaté admiſſam qua cunctis hoibus cōſtaret odibilis.Feſtinabat enī quoquo mō regnū accipere:ſciens q; pro ſui merito nunquā poſſet uel in ſomnis regiā poteſtatē legitimo iure ꝓmereri.Nā & pri ſuo certos eſſe ſuos mores agnouerat:unde ſe regni ab eo ſucceſſorē diſponi proculdubio deſperabat:niſi ꝓ egritudinem ac morbos quibus non ſolū corpore confecto defecerat:uerūetiā animo parū ualido erat.Cæterū quando mens eius ſoſpes fuiſſet & ſana:& corpore forti ut digne ac merite negocia cuncta diſponeret:in antipatrū poteſtatē regnādi cōtulerat:teſtamēto iure legittimeq; cōfecto:nam qualis porro rex iſte poſſit exiſtere:qui aut contento cæſare ius ſibi totius poteſtatis arripuit:aut ſi a cæſare ſe dominū fieri:& ab eo regnū ſperabat accipere:cur ciues ſuos ſine illius p̄cepto priuatus adhuc:& in templo die feſto inſtante tam crudeliter interemit. Et ātipater qdē huiuſmodi uerba locutus:teſtes etiā introduxit:& pluriōs ex cognatis:ꝓ quos ſua dicta firmaſt. Tūq; is loquendi finē faceret ſurgit nicolaus ꝓ archelao uerba facturus:dicebat nanq; illa qdē quæ in templo contigerant:potius eoꝝ qui paſſi ſunt quā archelai poteſtate contigiſſe : ſiquidē tantum eos facinus aggreſſos fuiſſe:ut nō ſolū iiurias cōtumeliaſq; iactarēt: ſed etiā eos qui deuoti humiliterq; uiuere diſponebant:ulciſci pertenderent.Cunq; hoſtilia multa operarētur:uerbo quidē aduerſus archelaū:rei aūt acerbitate aduerſus cæſarē:neceſſariū archelaus iudicauit:ut eos ab inſolentia & improbitate reuocaret.Sed illi eos quos archelaus ad ſedandas turbas miſerat:interimere feſtinabāt:ſine ulla dei uel loci uel feſtiuitatis reuerētia.Mirari ſe ſane dicebat:nō confundi antipatrū:q; taliū defenſor exiſteret:dummō inimicitiæ ſuæ quā contra archelaū gerebat libitum faceret:& odio magiſquā natura iuſtitiæ iudicaret:illos purgare geſtiendo qui cūcto ſcelere aduerſus ſuos principes arma corripuerint.Cætera uero de quibus archelaū accuſauerāt: in eos ipſos accuſatores referebat:dicēs nihil ſine ipſoꝝ cōſultatiōe uel cōſenſu factū:geſtúue fuiſſe : ſed animo ledendi nunc in tranſuerſum ab equitate diſcedere.Nā neq; ſcirēt taliter res eſſe diſpoſitas:qualiter accuſabant:ſed ad inuidiā archelai cuncta deprauare : & tātam illos cupidinē inuaſiſſe obſiſtendi archelao:uiro quidē conſanguinitate propinquo:conuerſatione aūt eis familiari per omne tēpus adiuncto.Teſtamentū etiā patrē ſana mēte cōſcripſiſſe narrabat: firmiuſq; illud eſſet quod poſterius fuiſſet ſcriptū:q; in hoc poſteriore dominū cūctæ ordinationis cæſarē conſtitueret:quē minime illoꝝ improbitatē imitaturū dicebat:qui herodi iniuriā faceſt: ī cuius uita oībus eſſent bonis omniq; poteſtate perfuncti.Nunc aūt ad cōtumelias quidem uoluntatis eius & intellectus in oībus feſtinarent:ſed nequaquā cæſarē iniurias illius uiri admittere: qui & amicus fuerit & auxiliator:& oīa ī ſua poteſtate dimiſerit:neq; pati ut teſtamentū eius ſolueret: quod de ſua fide fretus ſcripſerit:neq; uirtutē cæſaris imitaturā eſſe illoꝝ accuſatorum: criminatorumq; nequitiā:fidē eius in omni mundo ad exemplar propoſitam & indubitatā cunctis gentibus eſſe referebat:unde nequaquā poſſit herodi alienationē & furiā mētis aſcribī:quē ꝓ multum tps optīe regnū geſſiſſe cognouerit:ſucceſſionēq; optīo filio dicaſſe: ſed neq; iudiciū regis circa electionē ſucceſſoris peccaſſe firmabat:imo magis prudēter & optīe iudicaſſe:q; oīa ad uolūtatem:poteſtatēq; cæſaris redegiſſet.Poſtq̄ hæc nicolaus enarrauit:& finē loquēdi fecit : cæſar archelaum ſibi ad genua procidētē cū honorificentia ſubleuauit:ꝓnuncians eū dignū regni ꝓceptiōe:magnūq; ſuæ mentis momētū gratiāq; declarauit:& nō aliter eſſe ſe factuꝝ:niſi quæcūq; teſtamēto cō:ineret.Interea cūcti archelao fauere:nō tamē certū aliqd fuerat definitū.Igitur fcā ſolutione cōfeſſus apud ſeipſum cæſar cōſiderabat:utrūne archelao regnū cōfirmare deberet:an omni herodis generi diſptiri.Interea mater archelai morbo ꝑgrauata defungit:ſed etiā a uaro q in ſyria militiæ magiſter erat:litteræ ueniūt:ſignificātes ſeditiones deceſſioneſq; iudeoꝝ. Poſtq̄ enim archelaus nauigauerat:cuncta gens uariis motibus fuerat:tumultuatiōibuſq; turbata . Sed uarus aduenies eos qui cauſa ſeditionis extiterant:ſuppliciis & tormentis adegit:rebuſq; cōpoſtis in antiochiam repedabat:unū ordinē militū in hieroſolymis derelinquēs qui iudeis ſi forte aliquid ſeditionis molirent:obuiā irent:ſed nec ſic tamen ſeditio terminat.Nam poſtquā uarus abſceſſit: ſabinus curator cæſaris illīc remanens iudeos cœpit opprimere:ex militia ſibi multos armigeros faciens:quoꝝ ſatellitio aduerſus iudeos affligendos utebat. Vnde illi ꝑturbati ad ſeditiones excitandas neceſſitate cogebant. Cap.XV.

Ed etiam arces uiolenter obtinuerat:& theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat lucrorū & rapinaꝝ cupidine concitatus.Imminēte igitur penthecoſte:feſtiuitas nāq; hæc apud nos ſic paternaliter appellatur:nō tantū religionis gratia:quātū indignatione ſuccenſi ꝓpter improbitatem & oppreſſionē ſabini multa milia cōgregata ſunt hoīum galileorum & hierichū

rinorum immęnſa multitudo:& quotquot trans Iordánem fluuiũ habitabant: ſed etiã incolarũ magna manus aduriata:qui plus aliis ſenſi:in ultionẽ ſabini conſpirauerant.In tres itaq; partes diuiſi:diuerſa loca occupant.Et una quidẽ ꝑs yppodromiũ tenuerat. Cæterarum uero duarum altera pars ab aquilone uſq; ad auſtrũ uerſa circa templũ erat:altera uero ad orientẽ loca poſita detinebat. Tertia uero pars yppodromium:ſicut diximus ad occidẽté occupauerat:quo loco ẽt aula regalis extabat.Erat aũt illis tota feſtinatio ut romanos incluſos obſeſſoſq; conſtringerẽt. Sed ſabinus timens tam etiam multitudiné eorũ:q̃ mobilitatẽ ingenii:quippe quibus mors cõtẽ tui erat:dummõ cœpta perficeret cõfeſtim ſcribit ad uarũ:poſtulans:ut q̃ citiſſime ſubueniret:i magno ꝑiculo eſſe cunctã a ſe ibi militiã derelictam:ipſe aũt altiſſimã turrim arcis aſcendens cognomento faſelum:in honore fratris herodis faſeli edificatã atq; ita nominatã:qui i ꝑlio ꝓthorũ defecerat:annuebat romanis:ut iudeos exeuntes aggrederentur:cunq; ipſe neq; ad amicos auderet ullo pacto deſcendere:alios ante ſe pro ſuarũ facinore rapinarũ morté hortabat appetere.Sed romanis egreſſis cũ fiducia:pugna uirimq; aſperſa ſatis exorta é:& licet romani opere bellico: & experiẽtia ſuperiores exiſterẽt:& plures ex iudeis occũberẽt:obſtinatio tamẽ iudeorũ neq̃quá tã dira belli facie frangebantur:ſed circũeuntes pene templũ aſcendunt in porticus quæ fani areã continebant;& ibi multũ ꝑlium profligatur:ſaxa quædã manibus uoluebant:quædã fundis uel tormentis cæteris emittebant:ad hæc etiã cũ arcubus intermixti romanorũ plurimos ſauciabãt. Nam oportunitate loci iudei ſupiores extiterant.Romani uero in incerto poſiti:nec ictus anci-pites euitare:nec hoſtẽ ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cũ in hunc modũ nõ breui tpe pugnaretur:poſtremo romani impune ſe talia perpeti:ignem porticibus ſubmittunt:iudeis quia ſemp porticus erant non ſentientibus:ignis porro a plurimis appoſitus: continuo i flammas exeſtuat:tectaq; corripuit:quorũ materies:q; erat cũ pice ceraq; ꝑuncta:& in ſupficiẽ deaurata:ignẽ confeſtim ſuſcepit:quo incendio opa illa magna & admiratione digna diſpereunt.Sed etiã eos q ſuper porticus propugnantes aſtiterant:repentinus corripit:& inſperatus interitus : alii ſimul cũ tectis concidentibus peſſum ibant:pars hoſtiũ cõfixi perire uulnerati:plericq; defectu concilii:& ſub talis cladis ſtupore:aut igni ſeſe contradunt:aut gladiis abuſi ſuis intereunt:ut malum quaſi quo ſe uidebant circunſeptos effugerent.Quotquot aũt retrorſum uia qua aſcenderẽt recurrẽtes a ruina uel incendio liberãtur:a romanis continuo ſine ullo negocio necãtur. Quippe nudi armis & animi timore ſoluti:ueniebant in manibus romanorũ.Proinde ex cunctis qui tecta cõſcenderant:nullus ualuit pœnitus euadere.Romani aũt ꝑ illud incendiũ in fiduciam ſubleuati: interius progrediuntur:& erariũ ubi templi opes ſeruabantur arripiunt:& pluria quidẽ a militibus furata ſunt.Sabinus autem uix inde quadringenta talenta publice ualuit ratione conquirere Interea iudeos plurimũ contriſtabat tam interitus ſociorũ q̃ erarii:anathemthumq; direptio: & tamen quotquot eorũ uel peruerſitate mentis obſtinati uel pugnaces promptiq; cõſtabant: aulã regiam undiq; uallantes:minabantur incendiũ:& cunctos ibidẽ una interitui dare: niſi celer abſceſſiſſent.Nam ſe quoq; copiã illis exeundi ſi id eligerent daturos:ſabino quoq; ſi etiã ipſo uellet exeundi tribuere facultatẽ:pollicebantur.Dũ iſte geruntur:nõnulli ex regiis militibus ad iudeos tranſeunt. Rufus aũt & gratus tria milia pugnatorũ ex militia herodis ſub ſe habebãt: uiros corpore exercitatos & ſtrenuos.Cum his igitur oĩbus ſeſe romanis adiiciunt.Rufus etiã equites aliquantos habebat:ipſos quoq; ſecũ romanis auxilio duxerat.At iudei obſidionẽ miníe negligebant:ſed etiam menia cuncta circuibãt:hortabãturq; omnes ut illã oportunitatẽ ſe ſaluãdi: & in libertatem paternã reſpirandi non perderent.Sabino uero optabile fuit:ut egrediens abſcederet:ſed cõmittere ſemetipſum nõ audebat: ſuorũ conſideratione factorũ:& q; hoſtes admodũ infideli mente eſſe cognouerat:ſimul etiã uari ꝑſtolabatur aduẽtũ:eũq; ſi adeſſet obſidionẽ illã eſſe ſolutuꝝ.Ea tẽpeſtate etiã alia pluria:turbis tumultibuſq; pleniſſima prouenerũt:quæ totã iudeæ regionẽ grauiter deſolabant.In q̃buſcunq; nãq; locis:alii lucri cupiditate concitati:ps inimicitia iudeorũ ad excitanda bella ferebantur.Militauerunt quondã herodi duo milia hominũ hincinde congregatorũ.Hi ergo in unũ collecti:& ſeorſum a cæteris decedentes:aduerſus regios milites pugna congrediuntur.Vtebantur aũt alcibiade duce:herodis nepote:quẽ ſibi ꝑfecerant: qui tam in campis ad pugnã ſtrẽnue ferebatur:q̃ in locis aſperis arte ꝑualebat:propter experientiam quã ex uſu belli ꝓceperat.Iudas quidã erat filius ezechiæ ꝑpoſiti latronũ:qui multũ quõdã ꝑualuerat:ſed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore depheſus.Iſte igitur iudas circa ſefori galileæ cõgregans multitudinẽ uirorũ ꝓditorum:atq; deſperatorũ:cũ eis aulã regiã pugnaturus inuadit.Ex qua copiam armorũ:quantũcunq; ille locus habebat abripuit:exinde ſuos oẽs armat ſumit etiã cũctas opes quæ ibidẽ pro cuſtodia fuerãt derelictæ. Hic terribilis uniuerſus effectus eſt.Nam huc atq; illuc agebat:& ducebat exercitũ:libidine rei maioris accenſus :& emulatione

regnandi ſine ulla uirtute ullaq; prudentia:ſed ad uim inferendá tantũ:& ledendum pronior & procliuis extabat:ſperans ex hoc ſibi dignitatẽ gloriáq; uenturá. Extiterat quoq; Symon ſeruus quidẽ herodis regis:uerũ decoris uir magnitudie corporis ac fortitudine p̃ſtans:cui magna fuerant credita cõmiſſaq; negocia:is igitur rex intẽperátia ſubleuatus:diadema ſuo capiti p̃ſumpſit imponere:& aliquanta multitudine congregata:rex ꝓnũciat inſania ſimul:furiaq; populoꝝ:ſed etiam ipſe dignũ ſemetipſum exiſtimans ſup oẽs qui regnũ ante geſſiſſent:aulá regiá i hierichũte ſuccendit:& oía quæ ibi habebantur abripuit.Multa itaq; in diuerſis locis p uniuerſam ꝓuíciá:ubi regia cõſiſtebát tabernacula cõburebat:cunctaq; exterminio dabat:ignibus cõcremádo. Ampliora quoq; iſte gereret: & amplius ab eo illa regio deleretur:ni celeriter mutatio cõtigiſſet: nam exercitus militũ regiorũ qui ſe romanis addiderat:tota manu:totaq; uirtute congrediens: occurrit ſymoni:ubi multa ui die longo certatur.Sed plures qui ex locis trans iordanẽ cũ ſymone fuerant cõgregati:neq; ordinis:neq; diſpõnis bellice gnari:ſiquidẽ temeritate magiſquá diſciplina pugnabant:a regiis occubueř militibus:ſed etiá ipſum ſymonẽ p fugas ſe & p mõtis fauces ſaluari cupientẽ gratus occurrẽs:caput ei abſcidit.Incenſus eſt etiá illis diebus ſup iordanẽ locus nomine emachoes a quibuſdá hoibus Symoni cõſimilibus.Sic igitur in illa gẽte multa demẽtia uagabatur:ꝓpter quod regẽ propriũ nõ habebant:qui populũ uirtute ac moderatione diſponeret:& ꝓpter quos alienigene irruperant:p quod ſeditioſe mentes occaſionẽ accipientes:ad bella concitanda ſuccenſæ ſunt:intentione ſola deuaſtandi & aliena rapiendi.Cæterũ & athonges uir neq; generis dignitate conſpicuus:neq; uirtute decoratus:ſed opũ tãtũ confilus abundantia. Paſtor enĩ erat iſte:& cunctis in oíbus rebus obſcurus:uerũ magnitudine corporis & robore p̃ualens:auſus eſt etiá ipſe in regni cõſpirare potentiá.Erant quippe illi fratres q̃tuor etiá ipſi corpoř magni:& de fortitudine gloriantes:& ex hoc credebát ſeſe regnũ oíbus modis obtinere:ná unuſ quiſq; eoꝝ turmá ꝓpriá ductabat.Congregatur itaq; ad eos pluría multitudo. Et illi quidẽ ductorum fungebantur officio:& ſicubi opus erat diſcurrebant:bellicos exercendo conflictus.Ille uero diadema ſuo capiti circũponẽs:ad cõſultandũ conciliũ conuocabat:ut quid facto opus eẽt decerneret.Videns aũt cũcta in ſua poteſtate:cœpit inſania ferri:maxie q̃ rex a populo uocabat: q̃ ſibi ad regendũ q̃ uellet nihil eſſe ipedimento cernebat.Deniq; tã ipſe quá fratres eius magna conſpiratione frementes:odio romanoꝝ & regioꝝ militũ bellũ gereř feſtinabant. Nã equaliter aduerſus utroſq; infeſta mente ferebanť:aduerſus regios quidẽ milites ꝓpter iniurias: quas eos ſub herode ꝓpetraſſe reputabant:aduerſus romanos aũt q̃ eoꝝ in p̃ſenti poteſtas exiſteřt.Igitur aſperitas huius mali tempore pcurréte creſcebat:nulluſq; interitum poterat euitare.Nam alios quidem ſpe lucri exterminabant:alios aũt occidendi conſuetudine ꝓmebant.Incurrunt etiá aliquãdo romanoꝝ turmæ circa emmaũ:& circũdantes arium centurionẽ qui ductabat exercitũ: quadraginta ex eis uulneraueř:qui fuerãt manu excitatorie meliores:cæteri uero tiore fugiẽtes: a grato qui multitudiné regiæ militiæ ductabat defenſati ſaluantur: ſuos mortuos *relinquẽtes.* Et multa parte diei romanæ legionis milites inſequentes pluríos ſauciabant:ſuperanť tamẽ poſtea:& cõpræhenduntť:alius quidẽ cũ graco cõfligens:alter aũt cũ ptolomeo.Maiorem uero fratrem archelai milites cõpræhendũt.Nouiſſimus aũt eoꝝ ſup his quæ contigebant merore confectus heſitare cœpit:qualiter ſaluaretur.Nam ſe ſolũ remanſiſſe cernẽs:& omni manu militum ſpoliatũ:fidei patruelis archelai ſe cõmittit ac tradidit:ſed hæc quidẽ poſtea cõtigerũt. Igitur ſic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio.Si quis enĩ manũ aliquá cõgregaret:quæ ſecũ ad ſeditiones faciendas cõſpirare p̃ſumeret:ſtatim rex efficiebatur:exurgens ad cõmunẽ regionis íteritum.In breui quidẽ & in minimis rebus iudei romanis noxii cõſiſtentes:inuidia tamen cõtribulium ciuiũq; ſuoꝝ ad oía nequitiæ opera ferebanť.Interea uarus mox ubi q̃ geſta ſunt ſabino ſcribente cognouit:timens illi legioni quá in hieroſolymis dereliquerat:duas reliquas legiones aſſumens:tres quippe í Syria fuerant conſtitutæ:aſſumens etiá equitũ alias quatuor:& auxilia q̃ reges tetrarchæ diuerſi mandauerant:maturabat præſidiũ illis qui in iudea obſidione tenebanť afferre.Dicebant aũt oíbus q̃ Ptolomaidá pergeret. Dant illi etiá bericii tranſeunti ſubſidium mille quingentoꝝ uiroꝝ.Mãdat illi & arethas quoq; petreus:qui odium'circa herodẽ & amicitiam aũt cũ romanis adduxerat nõ paruá peditũ & eq̃tũ manũ.Congregato itaq; in Ptolomaida omni exercitu:exinde patré filio tradens:unum amicoꝝ ſuoꝝ deſtinat galileos expugnatũ: qui ſuper Ptolomaidá habitát.Ille aũt galileá ingrediens:magna ui pugnare cœpit.Et primũ ſeforin capiẽs:habitatores quidẽ oẽs captiuos abduxit:ciuitatẽ aũt ignibus tradidit. Varus aũt ſamariá cum oĩ manu ingrediť:ſed a ciuitate abſtinuit:erat enĩ crimie ſeditionis ímunis:ſed quodá uico Ptolemeiarus noíe collocat:quẽ uicũ arabes odio Herodis hoſtili more cõburũt.Iter quoq; agẽtes:aliũ uicũ faſſo noíe:magnũ atq; opulẽtũ:idem arabes cõpræhẽdẽtes:incẽdio cõcremaerunt:

& quaqua uerſum exercitus ibat:igne cũcta & cæde replebant: ſuccendit etiã emmaus caſtellũ: uaro iubente gratia mortuoꝝ.Hinc itaq; ī hieroſolymã tendit.Illi porro q ad obſidiones fuerãt congregati:faciẽ ipſam non ferentes exercitus:paſſim cuncti diffugiunt: impfecta ſeditiõis opa relinquentes:qui uero in hieroſolymis fuere iudei:uaro grauiter incuſante:excuſatiõibus diuerſis ſemetipſos purgare nitebantur:q; multitudo illa propter feſtiuitatẽ fuerit cõgregata:bellum at nequaq̃ ex eoꝝ ſniam contigiſſe:ſed temeritate aduenaꝝ fuiſſe cõmotũ:ſeipſos aũt cũ rõanis obſeſſos potius q̃ obſidendi geſſiſſe propoſitũ.Venerunt aũt in occurſũ uaro ioſeppus herodis regis nepos:& gratus atq; rufus omnẽ exercitũ quẽ ſub ſe habebant:ſecũ pariter adducẽtes: occurrunt etiam romã:qui obſidione tenebant.Sabinus aũt non uolens in faciẽ uari uenire:ex alia parte hieroſolymis egrediens:mare uerſus abſceſſit.Interea uarus p oẽm regionẽ partẽ militiæ mittit:queſitum eos qui cauſa ſeditionis extiterãt.Depræhenſis aũt qui manifeſtabantur:alios q cauſa mali extitere ſuppliciis cruciabat:quoſdã uero dimittit:in qbus culpa leuior ĩuenitur.Fu ere aũt qui propter hanc cãm ĩ crucem acti ſunt:ferme duo milia hoĩum. Hoc igitur mõ rebus collectis:atq; cõpoſitis:maximã partẽ militiæ ad ſedes proprias dimittit:grauem eã illis locis exiſtimans:nam in plurimis exceſſerant:& eius iura contempſerãt lucroꝝ ac rapinæ cupidine. Ipſe uero decẽ milia iudeorum in unum locum fuiſſe congregatos audiens:feſtinus occurrit: ut eos compræhenderet.Illi autẽ anteq̃ cõpræhenſi fuiſſent:ſemetipſos tradidere hortatu aciabi.Tunc uarus multitudini quidem ueniã contribuit:ipſos aũt ductores:qui cãm ſeceſſionis excitauerant ad cæſarem mittit.Cæſar uero pleroſq; ex eis p̃mittit:illos aũt qui herodis cognati fuere:ſuppliciis adegit:q; nullum iuſtitiæ gerentes reſpectũ:contra familiares & ſanguineos arma tẽtauerãt. Et uarus quidem iſta diſponens:& propter preſidia unam legionem qua etiam primo dimiſerat hieroſolymis derelinquens in antiochiam repedare feſtinat.

Capitulum.XVI.

Rchelao uero apud romam cõmorante:aliorũ negocioꝝ principia: pullulabãt: quorum hæc erat cauſa.Venerat Romam legatio iudeorum: ſup octo milia hominum: petentium ut ſuis legibus uiuerent:& legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant:miſſi quinquaginta fuere.Cætera uero multitudo romæ ad eos uenerat.Cæſare autem concilium faciente cum amicis:cæteriſq; romanorum primatibus:& in Appollinis templum congregante:quod ab ipſo fuerat magnis opibus impenſiſq; fundatum.Legati quidem cũ uniuerſa multitudine indigentium iudeorum cãm acturi conueniunt.Archelaus aũt ecõtra cũ amicis aderat.Quotquot uero regis fuere conſanguinei:ab archelao per odium ſeparãtur:iudeis autem aduerſus eum conſociabantur:non tamen ſemetipſos publice demonſtrabant: graue putantes:& ad confuſionem propriã pertinere:ſi ante cæſarem contra conſanguineum & familiarẽ loqui preſumerent.Aderat etiam philippus de Syria ueniẽs:uari concitatus hortatu:prima quidem cauſa ut fratri adeſſet. Nam ei plurimum uarus fauebat.Enimuero arbitrabatur:quia illo regno ſoluto per partes:poſſet diſtribui:ſiquidẽ plures eſſent:qui ſuis legibus uiuere poſtulabãt. Vnde uero philippum hortabatur ut pro ſe laboraret:quo poſſet etiam ipſe partem aliquam regni percipere.Data igitur iudeoꝝ legatis copia dicendi:cœperunt pro diſſoluendo regno multa loqui:& primum ex iniquitatibus herodis argumenta multa ſumere:dicentes eum nomine tantum fuiſſe regem:re autem uera tyrãnidis facinora perpetraſſe:& multam per eum deſolationẽ rerum factam eſſe iudeorum naturaliter eũ etiam ad nouitates inueniendas pronum fuiſſe proclamabãt: & tantos quidẽ iudeorum eius crudelitatibus interiſſe:quantos nunquam ex hiſtoria periſſe cognoſcerent:ſed multo amplius ſemet qui uiuerent infœliciores exiſtere: non ſolum eis quibus oſtenſione uultus aſper:& indignatione mentis terribilis apparebat:ſed etiam eiſbus ſub ſtantias ſuas arripuit:ciuitates quidẽ extraneas & ab alienigenis habitatas eũ ornare & locupletare: cũ perditione & exterminio eoꝝ qui ſub eius regno habitabãt:oẽm gentẽ penuire & neceſſitati contraditã:cũ paucis aũt regno deliciiſq; frueret:plurimos quoq; ex nobilibus ciuitatibus: & nobili natos genere pepimeret:nullis rationabilibus ſubſiſtentibus cauſis:niſi ut eoꝝ ſubſtantias rapuiſſet:& quibus uitam fortaſſe conceſſiſſet:regꝝ ſuarũ amiſſione damnaret.Iam uero exactionibus inquiũt functionem'aliã quidẽ pro muneribus publicis cũ augmentis annalibus exigebat:alia uero lucroꝝ gĝa poſt functiões a ſeruis exactoribus:uel amicis eius diripi ſoleꝫ cauſabantur:nec ſolum iſta quæ ad damnũ auri & argenti ptinebant agi: ſed uirgines etiã corrumpi: matronas pollui:quæ pudorẽ ſui tacebant:ſicut ab illis qui gerebãt deſiderabatur qui uidelicet facinora ſua timebant:ne in publicũ proderentur:tantaſq; ſub herode ſe iniurias & contumelias paſſos fuiſſe quantas nec ulla beſtia poſſet ingereꝫ:ſi facultas daretur ut hoĩbus ĩperaret.Et multas quidem ſepius calamitates ſuã gentẽ paſſam dicebant:ſed nunq̃ ſe in tantam infœlicitatem:

tantáq; cladé prorſus incidiſſe:exemplũ nãq; iniquitatis & facinoris herodẽ uniuerſæ gẽti fuiſſe. Et optabiliter ſe archelaũ quidé regẽ denominaſſe firmabant: quia poſt herodẽ quẽlibet malũ ferendũ & tolerandũ utiq; decernebant qui tamen ipſis initiis ſe quaſi mitiorẽ herodi conabaẽ oſtendere:uerũ poſtea uerens:ne non ꝓprius herodis filius crederet:nihil ultra diſtulit:ſed ſtatí aperuit ſuæ mentis indicia:&cũ nõdũ erat regni conſecutus integrã firmitatẽ:q; in cæſaris arbitrio cõſiſteret:illius regni poteſtatẽ uel tribuere:uel negare:dedit tamen ingenii ſui ꝓpoſitiq; monimenta:q̃liter poſſet í futuro illudregnũ gerere:ex his q̃ in ipſis initiis ꝓpetrare p̃ſumpſit:ut ciues in tẽplo die feſto uelut numini eosofferens:auderet occidere:unde iuſte uniuerſæ genti illũ fuiſſe exoſum:ꝓpter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris.Ob id quoq; & has querellas:legationem totã gentẽ deſtinaſſe firmabant.Petebant ergo:ut eoꝝ ꝓuintia regibus careret:& ſyriæ iũgeret: ut ab illis iudicibus regerent: qui illuc ex roma ad gubernãdam ꝓuintiã mitterent: & tunc cognoſci poſſe dicebant:utrum ne ſeditioſi eſſent:& tumultũ cõcitatores:an ſubiecti & deuoti ſi ꝓbis iudicibus:& rectoribus uterẽt.Talia iudeis dicentibus:nicolaus regẽ criminibus expurgabat:herodem quidem:quomõ per omne tempus quo aduixerit nũquã fuerit accuſatus:non eni uera poſſe dicere confirmabat eos qui cũ haberent aliquid unde cauſarentur : illo uiuente p̃ter mittentes quando poſſent:in quibus leſi fuerant uindicari:illo mortuo querellas importune cõfingerent:illa uero quæ ſub archelao acta eſſent:ad illoꝝ improbitatẽ iniuriaſq; redigebat:q cõtra ius & contra leges talia comiſiſſe p̃ſumpſerint quiq; cædis fecere principiũ in eis qui ſe a tumultibus ꝓhibebant.Incuſabat eos etiã q; ſeditionis libidine tenerent:& q; pernicaces eſſent ad obediendum uel legibus uel iuſtitiæ:dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; nicolao dicente;cæſar hincinde quæ dicta ſunt audiens:conuentũ dimiſit & poſt paucos dies:archelaum quidem non pronunciat regẽ:dimidiæ uero iudeæ regionis quæ herodi tributa reddebat tetrarcham conſtituit:ſpondens ei quoq; regiam dignitatem:ſi laboribus & fauoribus circa ſemeipſum meritus appareret alteram quoq; dimidiam bifariam diſtribuit alteri herodis filliis:philippo uidelicet:& antipatro:qui contra fratrem archelaum de uniuerſo regno certauerant.Et huic quidem regio trans iordanem galilea tributa reddebat quæ cõſtabant í talẽtis ducentis ꝑ ſingulos ános.Philippo aũt batanea cũ traconitide & auranitis: cũ aliqua ꝑte domus quæ zenodori dicebatur:reddebant talẽta centũ.Cæterũ archelao idumea:& iudea:& Samaria. Hæc.n. leuigatæ fuerant q̃rta ꝑte functionũ ex decreto cæſaris:ꝓpter quod in ſeditione cætere multitudini ꝓtipes non fuere.Erant aũt ciuitates quæ archelao tributa reddebãt:ſtratonis turris:& ſebaſta cũ ioppe:& hieroſolymis: gaza uero & gadara:& ipſe fuere græce ciuitates:q̃s abſcidens a diſpenſatione ſyriæ:additamento iudeæ regioni coniunxerat.Accedebant ergo archelao tributa ꝑ unũquéq; annũ talenta.cccc.ex oĩbus regionibus quas í ſua poteſtate ſuſcepat. Et hæc quidé de filiis herodis ordinata ſunt.Salome aũt ſup illa quæ frater í teſtamento reliquerat:erat aũt iannia & azotus:& faſelis argenti ſignati miriade q̃quagíta:cæſar etiã donat ei ad habitádũ aulã regiã quæ fuerat in aſchalone conſtituta.Intrabant etiã & huic reditus ex oĩbus ſuis talenta per annos ſingulos.lx.domus aũt eius in regionibus erant quæ ſub archelai fuere poteſtate. Accipiunt:quoq; cõſanguinei regis quæcũq; in teſtõ declarãtur.Duabus aũt filiabus eius uirgibius præter illa quæ pater reliquerat:cæſar etiã utriq; dona largit uicenas quinas miriadas argẽti ſignati:eaſq; coniunxit feroræ filiis:cuncta uero quæ illi fuerãt dimiſſa:ꝑ filios herodis diſtribuit. Erant aũt quinq̃ginta & mille talenta pauca ſibi ſumens uaſcula;quæ non tam ei magnitudine uel p̃cio:quã recordatione regis accepta conſtabant. Cap.XVII.

Is igitur a cæſare diſpoſitis:iuuenis qdã:iudeus quidé genet:ſed apud ſydonios nutritus: a quodam romanoꝝ libertino:qui eũ in cognitionẽ herodis induxerat:ſimilitudine formę ꝓuocatus:quæ uidebaẽ alexãdro conſimilis filio herodis q̃ fuerat interemptus:teſtificabantur quoq; illi cũcti:quoꝝ aſpectibus occurrebat ex hoc occaſionẽ ſibimet eſſe reputabat quo regnum poſſet excipere:& aſſumens ſecũ adiutorẽ ſuæ gentis hoíem ſcientẽ cũcta quæ in palacio gerebantur:& ingenio callidũ ad magna negocia ꝓturbãda:eo ſibi huius factionis magiſterium ꝓbente conſcendit.Dicebat ergo ſe alexandrũ eſſe herodis filiũ ex morte ſeruatũ ab his quibus ut eũ ꝓimerent fuerat delegatus:occidentes quippe alios ꝑ quos imaginẽ cõpletæ iuſſionis oſtenderent:& expectatores fallerent:illũq; & eius fratrem ariſtobolũ ſaluauiſſe.His igit figmentis & ipſe in ſupbiã extollitur:& alios quot occurrerẽt eludebat.Interea cretã apulſis iudeorum omnibus qui cũ illo colloquiũ miſcuere:ꝑſuaſio facta eſt.Vnde illi quoq; pecuniaꝝ abundantia cœpit affluere:plurimis hincíde donantibus.præter uenit ad melium:ibi quoq; cõgregat meliora.Nam ei plures offerebantur pecuniæ fide q̃ ex regio ſanguine illũ deſcẽdere iudicabãt: & ſepe q; poſſet p̃ni regni iura percipere:uicéq; p̃ſtantibus reportare. Ibat igitur romã plurimis

in eius obſequio ueniẽtibus:& dicearcheã appulſus:ibidẽ quoq; qui habitabãt:iudeos ſimilibus fallaciis illudere decipereq; nõ deſiſtit. Accurrebant náq; illi ueluti regi:& alii quidé alii: maxíe tamen illi qui familiaritaté & amicitiá eũ herode poſſederant. Cauſa uero maxima deceptionis erat hominibus qui illũ cum uoluptate a referentibus aduertebant. Ad hæc etiá accedebat fides ex formæ uiltuſq; ſimilitudine:etenĩ etiam qui plurimũ fuerãt cũ alexandro conuerſati:nihilominus inducti fuerant ad credendum:illum non fuiſſe alteꝝ:ſed alexandrum herodis filium:ita ut etiam aliis neſcientibus iurare p̃ſumerent. Proinde ingredienti romam:& fama ſui cuncta replenti in occurſum egreditur iudeorum plurima multitudo:inſtar miraculi ſalutẽ eius factã diuinitus admirantes:& cum gaudio illum maiore ſuſcipiunt:maxime propter maternum genus: quod erat ualde clariſſimum. Proinde cum ciuitaté intraret:per plateas & uicos í ſella portabaẽ: cuncto regali cultu cõpoſitus ex opibus & queſtibus: quas p diuerſa loca perceperat. Congregaẽ itaq; ad eum maxima multitudo:uoces plurimæ:clamoreſq; cũ fauore reddebanẽ: & oía fiebãt quæ ſolent ad gaudia mentes hominũ concitare:præſertim in tali euentu:ubi præter ſpẽ ſalutẽ illius factam eſſe mirabantur. Sed ubi cæſari nuncius ille allatus eſt:non quidé credebat:propter quod ſciret herodem nõ facile poſſe in quibuſlibet negociis decipi p̃ſerti in illis in quibus aíum intenderet:tamen ſperans potius ſe contingere:celatũ:alias celá quendá ſuũ libertũ q ſepius fuerat cum illis infantulus collocutus mittit:ut uideret alexandrũ. Ille aũt cũ uidiſſet nulla meliori diſcretione uſus eſt q̃ uſa fuerat multitudo. Verũ cæſar decipi oío nõ potuit: quõ erat quidé ille ſimilis alexandro:ſed non ita ut eos poſſet inducere:qui prudéter inſpicere:diſcernereq; ualerét. Siquidem iſte falſus alexander ex labore & opere ualde conſtabat attritus:in illũ aũt delicatudo ex delictis: & fortitudo de frequẽti exercitatione concurrerant:huic aũt durius & groſſius erat corpus. Intuens igitur mendacia conſpirantẽ iuxta diſcipulũ atq; doctorẽ:& cũ fiducia uerba p̃ferentes examinabat:rem etiá de ariſtobolo cunctã perquirens:quid de illo quoq; fuerit factũ:& ſemetipſum obſtupere ſimulans:rogabat:ob quã cãm ariſtobolus quoq; nõ ueniſſet:quo regnũ etiam ipſe dignitatéq; ſibi depoſceret. Cunq; ille reſpondiſſet:in cypro illũ inſula remáſiſſe:marinis periculis ſimul fatigatũ:& territũ:ut ſi forte ſibi aliquid inoptabile prouéiſſet:ſaltim ille ſaluaretur:ne omne genus marianne pœnitus interiret:talia enĩ illũ doctor ille reſpondéda docuerat: cæſar illũ ſemotim adoleſcẽtulũ a cæteris abducẽs:tibi inquit mercedis gr̃a ſalus a me p̃ſtabitur ſi nõ tentaueris etiam me arte deceptionis induceẽ. Dic itaq; mihi qs tu ſis:& quis te ad talia cõfingenda ptulerit:maior quippe eſt tua ætate hæc adinuéta calliditas. Tũc ille:neq; n. ultra mentiri potuit:in periculo conſtitutus:aperte cæſari omne figmentũ:uel quali modo:uel a quo fuerit cõmentatum. Tunc cæſar falli quidé alexandrũ nequaq̃ contra quod promiſerat fecit:uidens auté eũ aptũ laboribus:in ordine conſtituit numeroq; nautaꝝ:illũ uero qui talia p̃ſuméda perſuaſit:morte cõdemnat. Melienſibus aũt condemnatio ſufficiens uiſa eſt:ut quantoſcũq; ſũptus uel pecunias in falſum alexandrũ erogaſſent:irreparabiliter amiſiſſet. Et circa falſum eq̃dẽ alexandrũ res cum magna temeritate p̃ſumptæ:finé huiuſmodi pceperũt.

Cap. XVIII.

Archelaus aũt tetrarchiá ſuſcipiens:mox ut iudeá attigit:iozarũ boethii de põtificatu remouit: exprobrans ei:q; cũ ſeditioſis una cõueniret:eleazaraꝝ aũt fratré eius ad pontificatum ſubrogat. Edificat etiá in hierichunte aulá regiá:cũ elegantia & decore mirabili:medietaté quoq; aquarũ quæ ad irrigationé agroꝝ influebant: tractu ductuq; conſtructo diuertit in campũ:quod ab ipſo fuerat palmaꝝ arboribus conſitũ. Victum etiá edificat:cui nomen archelaidé conſtituit:p̃nam quoq; legẽ tráſgrediens:glafirã archelai quidé filiá: alexandri uero fratris coniugẽ:ex qua filios quoq; ſuſceperat:ſibimet accerſiit uxorẽ. Iudeis uero fas non erat fratrũ uxores accipere. Sed neq; eleazarus in pontificatu diuturno tẽpore p̃ſeuerat. Siquidé etiá ſup ipſum conſtituit ieſum oſeæ filiũ. Interea decimo anno principatus archelai:oís nobilitas iudeoꝝ primateſq; ſamariæ:nõ ferentes crudelitaté eius:moreſq; tyrannicos:apud cæſarem accuſationes ei inſtituunt:maxime:quia cognouerant eũ cæſaris mandata tranſgreſſum: nam ei p̃ceperat: ut manſuete:dementerq; conuerſaretur ad populũ. Cæſar igitur ut hæc aduertit indignatione cõmotus:curatorẽ eiuſdé archelai reꝝ eaꝝ quæ romæ fuere:archelaus etiá ipſe dicebatur:protinus aduocat:cæterum ſcribendũ archelao indignũ exiſtimat:illũ aũt deſtinat:ut archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo ſine ulla dilatiõe nauẽ aſcendens:nauigat celeriter: & in iudeam uenit:archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem:mentẽ ei cæſaris aperuit:atq; ut confeſtim egrederetur ciuitatem compellit. Cæſar autem ueniente archelao aliquibus accuſatoribus aſtantibus:cãm hincíde cognoſcit:ſed ubi ſe parum ſe expurgat archelaus: in exilium trudi p̃cipitur:ĩ uiẽna ciuitate galliæ habitaculo cõtributo:pecunias uero eius rõnibus

iuſſit ſociari fiſcalibus.Sed antequã romã fuiſſet uocatus archelaus ſomniũ ſuis amicis tale recitauit.Vidiſſe ſe nãq; dicebat ſpicas decẽ numero:plenas turgenteſq; frumentis uigoréq; integrũ poſſidentes : quas uidebat a bubus cõedi.Sed hoc uidens magnis fluctibus eius animus fatigabatur:a quibus dum ſciſcitaretur:illi per diuerſas contrariaſq; opiniones ſolutioneſq; diſcindunt. Tunc ſymon:uir eſſeus ueniens:mutationem rerum illo ſomnio ſignificari dicebat:archelao nõ ſane in rebus ſecundis aut commodis ꝓuenturam.Boues nanq; labores & miſeriã ſignificare firmabat:ꝓpter quod ſoleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri:mutationem autẽ rerum illo ſomnio demonſtrari dicebat:quod terra boum laboribus & operibus exarata i ſeipſa permanere pœnitus nõ ſinatur:perſpicax autem.x.periodum decẽ annorũ terminari manifeſtabat.Vnam quippe futurã æſtatem & tẽpus ſuppleri aſſeuerabat archelao:quo de principatu ſuæ poteſtatis exiret.Et ille quidem hoc modo ſomnium illud expoſuit.Quinto uero die poſtquam illud ſomnium archelao fuerat demonſtratum:euocator eius archelaus procurator ſuus i iudeã uenit a cæſare deſtinatus.Similiter & glafiræ uxori eius:& regis archelai filiæ ꝓuẽit. Quæ prio ſicut ſupra oſtendimus:alexandro in coniugium ſociata:conſtabat herodis quidem filio:ſed fratri archelai. Poſtea uero quã idem alexander a patre fuerat interemptus iobato lybiorum regi coniungit:ur.Quo defuncto:item illam uiduatam in cappadotia a patre archelaus in cõiugium ſuſcepit:marianne excludens:quæ ſibi fuerat coniugata.Tantus ſiquidẽ illum glafiræ amoris ardor incenderat.Cum uero iuncta eſſet archelao:tale ſomnium ipſa quoq; cõtuetur. Videbat q̃ſi alexandrũ ſibi aſtantẽ: & ſe quidẽ illi adgaudere:eũq; libenter & alacriter amplexari:illũ uero exprobrationes ei protinus imputare dicentem. O glafira:nempe uel nunc confirmas prouerbiũ quo dicitur:fidem mulieribus non habendam.Nonne mihi iureiurando conſtricta es:ſed & iugali fœdere uirgo ſociata.Poſtquam filios quoq; ſuſcepimus:amores noſtros oblita es ſecundarum cupidine nuptiarum:ſed neq; hoc tibi ſufficere iudicaſti:quinetiam cum tertio ſponſo cõcumbere præſumpſiſti:& ſine pudore domum noſtram ingrediens:thorum genialem polluiſti: cum archelao ius coniugale conſocians ut illum uirum haberes:quem meum fratrem eſſe conſtaret.Verum ego nunquam tui pœnitus obliuiſcar:neq; beniuolentiæ qua ſemper circa te detẽtus ſum caream.Liberabo ſane te uniuerſis obprobriis:meam ſicuti fuiſti firmam ſtabiléq; pficiens.Quæ cum illa familiaribus retuliſſet:poſt paucos dies uita defungitur.Hæc ergo haud ſane importuna huic noſtro operi ratus inſerui:primo quidem:quia ea quæ circa ipſos reges contigiſſe noſcuntur innotui:deinde ut exemplo uera probentur : dicere illi a quibus immortalitas diſputatur animarum:aut etiam ut appereat diuina prouidentia reꝝ humanarꝝ cuncta diſponi: ne incredulitate huiuſmodi reꝝ homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullo modo prohibetur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere.Archelai uero regio tributaria facta:ſyriæ diſpenſationi coniungitur.Interea cirinus uir conſularis a cæſare deſtinat: cenſum in Syria diſpoſiturus:& domũ archelai rediturus.

Incipiunt capitula libri.xviii.

Aec cõtinent in octauodecio libro ioſephi hiſtoriarꝝ ãtiq̃tatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter cirinus a cæſare deſtinat:ut ſyriã iudeãq; cenſeret. Cap.ii.
Qualiter copinius ex equeſtri ordine miſſus eſt in iudeã:& qa cirinus uẽit iudeã uniuerſorꝝ dep̃daturus ſubſtantias:& archelai reddiſturus pecunias:& quia iudei moleſte ferentes:tãdé pſuadẽte iozaro põtifice paſſi ſunt deſcriptionẽ fieri ſubſtãtiarꝝ ſuarꝝ. Cap.iii.
Qualiter iudas galonites:& quidem alter perſuaſerunt multitudini:ne ſuas deſcribi ſubſtantias paterentur. Cap.iiii.
Qualiter populi eorꝝ conſilia conſecuti:ſeditiões & bella ciuſlia:ſeu latrocinia exercuerũt ue & quantæ ſint hereſes philoſophorꝝ apud iudeos:uel q̃libus teneant legibus. Cap.v.
Qualiter herodes & philippus citates i honorẽ cæſaris fabricauerũt:& q̃liter ſamarite oſſa mortuorꝝ in tẽplo iactantes cũ feſtiuitas azimorꝝ imineret populũ reddidere pollutũ. Cap.vi.
Mors ſalome ſororis herodis quõdã regis iudeorꝝ:mors etiã auguſti:romãorꝝ ſecũdi impatoris.
Succeſſio tyberi cæſaris ſub quo põtius pilatus mittit i iudeã. Cap.vii:
Qualiter pontius pilatus uoluit latenter intromittere in hieroſolymam ſtatuas cæſaris cognoſcens autem populus ſeditionem aduerſus illum commouit ; donec illas ab hieroſolymis in cæſaream tranſmitteret. Cap.viii.
De ieſu chriſto. Cap.ix.
De facto quod contigit romæ in templo iſidis:& quæ iudeis per illud tẽpus romæ prouenerint:

omnibus urbe expulsis per tyberium:& de seductõne samaritiel populi uel oppressione eius per pontium pilatum. Cap.x.
Accusatio samareoꝝ aduersus pilatũ apud uitelliũ: & qualiter uitellius romã eum ad cæsarem ire compulit:ut ibi rationé eoꝝ quæ contigerant redderet. Cap.xi.
Vitellius ascendés hierosolymã:magnificus ac munificus extitit ĩ populos:& q̃liter tyberius cæsar scripsit uitellio ut amicicias cõponeret cũ artabano parthoꝝ ĩperatore. Cap.xii.
Mors philippi fratris herodis iunioris:& q̃liter tetrarchia eius dispẽsationi syriæ:regiminiq; cõiuncta ẽ:& de simulatione quæ cõtigit inter arethã pethreũ & herodé:quia eiecit herodes filiam arethe:quã duxerat uxorẽ:amor captus herodiadis:quã subitro duxit loco uxoris:& qa tyberius ꝓuocatus scriptis herodis mãdat:uitellio aduersus arethã pugnare. Cap.xiii.
De ioanne baptista ab herode passo: & uitellii præparatio in pugnã aduersus arethã secundũ q̃ scripserat ei tyberius: & quia uitellius ascendés hierosolymã fauorabiliter suscipit̃ a populo: descriptio quoq; succincta de uniuersa maioris herodis prosapia. Cap.xiiii.
Multiformis calamitas & infœlicitas quæ ꝓuenit agrippæ:adeo ut a ꝓprio liberto romæ accusatus:& cõuictus ĩ uincula a tyberio sit iniectus mors tyberii:successio gaii:solutio agrippæ de captiuitate:& coronæ impositio per gaium. Cap.xv.
Qualiter herodes tetrarcha ueniens romam:accusatus fuerit ab agrippa: & in exilium missus cũ herodia. Cap.xvi.
Seditio iudeoꝝ & gẽtiliũ ĩ alexãdria cõstitutoꝝ & legatio utrorũq; ad gaiũ. Cap.xvii.
Accusatio iudeoꝝ ab apiõe legato ptis alexãdrinoꝝ ꝓ qd statuá cæsaris nõ hrent. Cap.xviii.
Qualiter iratus gaius:mittit petroniũ ducẽ ad syriã cũ huiusmodi mãdatis: ut congregata manu pugnaret cũ iudeis:si nollent eius susc̃ipere simulachrum. Cap.xix.
Pestis quæ contigit iudeis in babilonia constitutis per asineum & amileum fratres.

Inc pit liber.xviii.antiquitatum. Cap.I.
Irinus aũt unus de his qui semper in consultatione congregabantur: uir per oĩum magisterioꝝ & principatuũ officia celebratus ꝓ cunctas administrationes consulatus culmen ascendés:& in cũctis administrationibus:& aliis dignitatibus clarus:cũ paucis uenit ad syriam censor gentis a cæsare destinatus:& appreciator uniuscuiusque substantiæ. Cap.II.
Ittitur etiã cum eo copinius ductor totius equestris agminis: potestatemq; iudeoꝝ omnium gerens. Venit etiam cirinus iudeam nam dispensationi syriæ fuerat adunata:uniuersoꝝ deprædaturus substantias:& archelai redditurus pecunias.Porro iudei licet in ipsis initiis descriptionis nomen dirũ haberent:subiiciuntur tamẽ ne amplius subsisterẽt: persuadẽte illis pontifice iozaro:boethi nanq; erat iste filius.Et illi quidẽ cuncti ratione pontificis:deprædari suas permisere substantias:nihil amplius hesitantes. Cap.III.
Ed iudas gaulonites:homo ex citate:cui nomẽ erat gamalas:saddocũ phariseũ sibi cõiungens:receſſionẽ facere festinabat: ná dẽpdationẽ & censũ nihil aliud eẽ dicebát q̃ integrá seruituté.Proinde ad defendendá suá libertatẽ:totã plebẽ diuersis exhortationibus incitabant: oẽm quoq; illis cooperaturá esse creaturá: si pro bono libertatis honorẽ suá & gloriá magnanimitate tueretur:sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus consiliis ad agendum procederent. Cap.IIII.
Is itaq; diebus amplius eoꝝ animus incitatur:ut etiam ab homicidiis se nullo modo arcerent:quoniam cum magna uoluntate quicquid ab illis dicebatur auriebant: atq; hoc modo ĩ magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum quod per illos non pullularet uiros:& supra quam dici potest: illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia:deprædationesque gerebant:obtentu quidem utilitatis defensiõisque communis:sed reuera propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur:postrẽo in inuicem conuertuntur: non secus quam contra hostes infensius ageretur bellum. Itaque quotidie deprædatiões:captiuitates: cædes:ubique concurrebant:ita etiam ut templum dei ignibus cremaretur.Tantum ualuit nouitas & institutionum mutatio paternaꝝ.Siquidem iste iudas & saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant:cuius amatores copiam conquirentes:seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicã. Sed etiã malorum futurorũ radices pessimas plantauere ꝓ insolẽtiã incõsuete

philoſopihæ: de qua uolo paucа diſſerere. Cap.V.

Vdeis igitur philoſophiæ tres erant:etiam inde ab initio in inſtitutis patriis derelictæ eſſenorum:ſadduceoꝝ:& tertia qua philoſophantur:qui dicebantur phariſei: & quãquam de eis explanauerim in ſecũdo libro iudaici belli:tamẽ etiã nũc cõmemorationis gra bre uiter attingam.Phariſei enĩ quotidianã conuerſationẽ exiguã habẽt:& prorſus abiectã: nihil molitudini aut delicatudini pœnitus indulgentes ſe quæcũq; iudicio rationis oportere cõperta ſunt illa ſequuntur: præpoſitis nullo mõ reluctantur:maiores natu cõpetenti honore uenerantur:ita ut nec contrariũ quiddã alicui aliquãdo reſpondeãt:fato geri oĩa credũt:ſed neq; liberũ arbitriũ hoĩs auferunt:iudiciũ dei futuꝝ eſſe ſentiunt:illic cunctos hoĩes ꝓpria merita recepturos:tã eos quidẽ qui ſecundum uirtutẽ uixerunt:quã illos qui nequitia deprauati ſunt.Animas aũt ĩmortales dicunt:ſed etiã in inferno congrua unicuiq; habitacula promerito:uel uirtutis uel iniquitatis attribui:ſicut unicuiq; uiuenti gerebatur ſtudiũ & alias quidẽ aĩas eternis trudi carceribus: alias aũt facilitatẽ reuiuiſcẽdi ꝓcipere: & ob hæc populis quidem ſunt acceptabiles credibileſq;.Quã tacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent orationũ celebrationes:temploꝝ cõſtitutiones: expoſitionibus ſuis facienda eſſe prædicat.Nam tantũ uirtutibus eoꝝ prolatũ eſt teſtimoniũ:ut ad eos plurime ciuitates:& maxima multitudo cũ ſtudio grandi cõfluerent:opiniõe adducti: qa meliores cæteris eſtimãtur. Sadducei aũt aĩas mortales exiſtimãt:ſimulq; cũ corporibus ĩterire. Nullas uero alias obſeruatões præter legẽ cuſtodiũt:aduerſus doctores aũt philoſophiæ ſuæ certari & reniti glorioſũ ãnumerant ſed ad ꝓuos admodũ doctrina eoꝝ ꝓuenit :& modus excitationis.Primates aũt apud eos dignitatibus honoribuſq; celebrant.Eſſeni ãt ad deũ cũcta redigunt: ĩmortalẽ aĩam dicũt iuſticiã ãt rẽ ꝓcioſam:ꝑ q̃ etiã uſq; ad mortẽ pugnandũ eẽ ꝓdicant:in tẽplo anathẽata ꝓponenda ꝓhibent:ſacrificia uel hoſtias cũ populo nõ celebrãt:q; ſe plurimum ab eis putãt mũdicia uel ſanctitate differre:& merito ſe a cõi cõgregatione diſcernunt:remotim ſacrificia faciẽtes:cultu uero moꝝ atq; cõuerſationibus optimi adcolendã terrã & exercendã omni ſtudio intenti.Illud etiã habẽt dignũ:& ualde mirabile q; in aliis nõ inuenias gentibus tam græcoꝝ quã etiã barbaroꝝ:q; oẽs illis opes in medio ſunt:& ab eis oĩa poſſidentur:nihil amplius ĩter eos ditõr fruitatur:nihil pauperior defraudatur:ac ſi nihil oĩno poſſideat.Et illi quidẽ hoc modo de ſe gerũt. Sum aũt ſuper quatuor milia hoĩum nũero.Vxores nõ ducunt:neq; ſeruos habere feſtinant:aliud quippe iniquitatis:aliud ſeditionis oportunitatẽ eſtimant.Iſti ergo ſemotim apud ſemetipſos aduiuunt:mutuas ſibi uiciſſitudines miniſtrantes:ſuſceptores aũt redituũ promouent: curatoreſq; conſtituunt:qui cuncta quæ terra profert in uſus:neceſſarios adminiſtrent.Sacerdotes optimos uiros eligunt:cibus illis ſimplex eſt:habitus inſumptuoſus & mundus. Quare ergo philoſophiæ iudas priceps extitit:cuius fecimus mentionẽ.Huius ius ſequaces in ueſtitu:in habitu:cæteriſq; aliis:phariſeis conſentiunt: circa libertatẽ uero ĩmobilem retinent atq; ĩmutabilem ſnĩam.Nam huius rei cupido magna eoꝝ mentibus eſt infixa. Solum enim principem & dominum dicunt deum omnium:mortis aũt multas & uarias ſpecies ſuſtinere pro nihilo pendũt: uel cognatoꝝ ſupplicia:uel amiſſiones amicoꝝ oĩno contemnunt:dũmodo nullum hoĩem dominum dicere compellantur.Nonnulli náq; uiderunt:qualiter ſepius aliqui eoꝝ in ſuppliciis ĩmutabiles permanſere.Vnde plurimi quoq; illius gentis hoc ſtultitiæ morbo inſanabiliter egrotarunt:geſſio fluuio principatum huius uanitatis obtinente.Nam ex hac quoq; ſuperbia ad ſeditiones excitandas romanis: recedendiq; ab eis:& ipſe præcipitatus eſt:& alios præcipites dedit. Et phloſophiæ quidẽ genera hæc atq; huiuſmodi ſunt apud iudeos.Interea cirinus opibus reſtitutis archelai: deſcriptioneq; perfecta:quæ facta eſt triceſimo ſeptimo anno: poſtquã antonius acciaco bello fuerat a cæſare ſuperatus:iozarum quoq; pontificem: ſeditionem a multitudine paſſum ſacerdotali deponit officio:ananum in pontificatu ſubſtituens.

Capitulum.VI.

Erodes autem & philippus tetrarchiam ſuam eorum unuſquiſque ſuſcipiens:herodes ſephorin muro circundedit:ad inſtar & ſimilitudinem galileæ: quam anthocratoridan appellat.Alia autem betharanta ciuitas:etiam ipſa eſt:quam muro circunſpiciens:iuliam ex nomine iuliæ uxoris cæſaris nomiat.Philippus aũt paniadam quæ eſt circa fontem iordanis fluminis conſtruens cæſaream nuncupauit.Tum etiã bethſaidã ꝓximam ſtagno geneſar edificat:& dignitatẽ ei ciuitatis attribuit:habitatorumq; multitudine replet: aliarumq; neceſſariaꝝ rerum copia refertam facit:& iuliam omonimam cæſaris filiæ uocat. Copinio autem iudeam illo tempore gubernante: quẽ ſupra docuimus cum cirino deſtinatum:huiuſmodi factum in iudea prouenit.Azimorum dies agebantur:quã feſtiuitatẽ paſcha uocamus:in qua mos erat:ex media nocte portas templi a ſacerdotibus aperiri.Et tũc itaq; apertis portis:uiri quidẽ ſamarite occulte in

hieroſolymam uenientes per tẽpli cunctas porticus:& per totũ fanũ oſſa iaciũt mortuoꝝ. Et ex illo cœpit in tẽplo cuſtodia maior a ſacerdotibus exerceri. Capitulum. VII.

Opinius aũt non poſt multum tẽporis romam reuertiť: cui ſucceſſor regendæ puin ciæ marcus efficitur:ſub quo etiã ſalome herodis regis ſoror uita defungiť:iuliæ cæ ſaris uxori derelinquẽs iamniã & oẽm ſuã toparchiã: & in cãpo faſelidã & archelaidã conſtituas quæ etiã plurimis cõſite uere palmitibus:quoꝝ fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; ſuccedit annius rufus:ſub quo etiam cæſar emoritur:romanoꝝ ſecũ dus imperator.vii.&.l.imperio annos aduiuens menſes.vi.dies aliquantulum ſuper duos ex qui bus.xiiii.annis ſimul cum eo antonius reipublicæ gubernacula rexeret. Viuens itaq; ãnos.lxxvii. uita deceſſit. Huic ſucceddit in principatu tyberius uero uxoris eius iuliæ filius qui fuit romãis iii.imperator:ſub quo quitus iudeoꝝ rector ualerius gratus efficitur:annii rufi ſucceſſor.Is ana num remouens ſacerdotio:hiſmahelum filium iabi pontificem deſignauit.Sed & hunc nõ mul to poſt abiiciens:& eleazarum anne pontificis filium ſacerdotio ſurrogauit. Poſt annum uero etiam hunc arcet officio:& ſymoni cuidam camithi filio miniſterium põtificatus attribuit. Sed non amplius & ipſe quam unius anni ſpacio eodem perfunctus officio:ioſeppum cui caiphas no men fuit:habuit ordine ſucceſſorem. Et gratus quidem talia gerens:romam reuertitur poſtquã xi.annos in iudea compleuerat. Huic ſucceſſor pontius pilatus effectus eſt. Herodes autem te trarcha ad magnam amiciciam tyberii peruenit:edificans ciuitatem:quam ex eius cognomento tyberiadam denominauit: menibus eam firmis fortibuſq; circundans: in regione galileæ iuxta ſtagnum geneſar:unde aquæ calidæ non longe diſtabant:in uico cuius nomen erat amathus. In hanc confines plurimi confluxere:atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit.Ex omni quoq; regione quæ ſub illo fuerat conſtituta:ab eo coacti conueniunt:ut ibidem cõmane rent.Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia tranſferuntur. Suſcepit etiã quotquot hic inde ueniebant inopes & egenos:pleroſq; etiam quos liberos non eſſe conſtaret:quibus tamẽ ſe curitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit :ut hoc inuitamento nollent ex illa ciui tate diſcedere.Priuatas etiam domos ex propriis opibus fabricabat: terras largiebatur: ut in his omnibus ſtabiles habitatores efficeret:maxime aũt ex paterna lege tranſcribens:in qua ſignifica tur ut habitatio ſeptẽ dierũ ciuẽ loci perficiat.In illis diebus moriť etiã fraates parthoꝝ:impera tor:inſidiis illi a fraate filio præparatis ſecundum hunc modum. Fraates imperator poſtquam legittimos filios habuit:aſciuit ſibi italici generis concubinam:cui nomen erat thermuſa.A cæ ſare iulio cum aliis muneribus hæc ei fuerat condonata:& primum quidem ea ſicut dixi ꝑ con cubina utebatur:captus mira pulchritudine mulieris.Procedente uero tempore filioq; ex ea fra ate ſuſcepto:coniugem eam legittime deſignauit:quam honorabiliter tractabat in omnibus: & quicquid diceret ei obediebat.Itaq; feſtinans:ut parthorum principatus filio ſuo cõtingeret: qđ uidebat aliter fieri non poſſe:niſi exide legittimos filios aliquibus argumẽtis excluderet:perſua det imperatori ut illos romam obſides deſtinaret.Proinde illi:non enim facile fuit fraati: diſpo ſitionibus thermuſe reſiſtere:romam a patre mittuntur:& ſolus in regno fraatis filius enutritur. Sed poſtquã adoleuit graue reputans ac malitioſum: ut principatum patre tribuente ſuſciperet: inſidias præparat patri:cooperante ſibi etiam matre.Nam ſermo quoq; ferebatur:ꝙ ei concubi tu miſceretur.Itaq; pro utroq; facinore genti factus eſt exoſus: tam parricidio quam amore ma tris nefando:ſeditionibus excitatis antequã amplior fieret:ex regni poteſtate depulſus emoritur. Concordantes itaq; in unũ parthoꝝ fortiſſimi cernenteſq; ſine principe ſe non ualere cõſiſtere: cœperunt inſpicere:quiſnam illis ex genere arſacidarum fieret imperator:nam aliunde fieri non licebat:unde quoq; uſq; in hodiernum diem pollutum:dicunt:& iniuriatu ex ſemine mulieris ita lice illud imperium.Herodem itaque per legatos aſciſcunt.Sed poſtq; iſte quoque ſuſcepit impe rium:cœpit inuidioſus eſſe multitudini: atq; ſuſpectus ꝑ imenſam crudelitatẽ: erat quippe ita ſeuerus:& oĩbus mõis imittis.Hunc ergo cõgregati ſimul extinguũt.Plericq; aũt dicebãt ꝙ eũ in ſacrificiis inter altaria pemerunt:nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud pluríos tamẽ opinio illa eſt:ꝙ dũ uenatũ pgit:occiſus ẽ.Legationẽ itaq; romã mittũt:unũ ex obſidibus ad ſperiũ poſtulãtes: & mittiť illis bonões:cæteris ſuis fratribus ãtelatus:ꝙ iudicabať fortunã ſuã:poteſtatẽq; nõ in ſoléter aut nimie tractaturus.Sed barbať multitudini celerria conuerſio ſuboriť.Siquidẽ ſunt etiam natura mutabiles.Manſuetudinem itaque eius cœperunt contemnere: indignum putantes: ut ſeruo ſubiicerentur alieno. Nam obſidatum ſeruitutem eſſe diſſiebant neq; enim iure belli datum: ſed quod peius putabant in pace ad inuiriam ſuæ gentis & regni alieniginis eſſe contraditum. His ergo querelis gens uniuerſa commota:illum proturbat imperio:cõfeſtimq; artabanũ euocant medorum regẽ arſacidarũ genere deſcẽdẽtem

Perſuaſus artabanus uenit cum omni militia. Cui bonones occurrit: & multitudine cõgregata parthorum:cum eo bello congreditur.Artabanus aũt uictus confugit ad montes medie: & non poſt multum tempus cõgregans etiã ipſe magnas turmas exercitus: cum bonone cõfligit:& uictus bonones cum pauco ad ſeleuciam confugit equitatu.Artabanus aũt fuſum parthoꝝ exercitum inſequens:magna ſtragem operatus eſt. Tunc barbaris grãdi metu compreſſis ad contexti fontem cum magna multitudine pergit.Illo itaq; parthis imperante bonones in armeniã uenit: & primo quidem in illa regione cœpit imperare:deinde uero ad romanos legationẽ mittit. Sed ubi tyberius petitionẽ eius abnuit:ille item ad parthos cõuertitur & bellũ artabano denunciat: quando quidẽ nulla illi recuperandi regni machinatione ſuccurrebat.Cæterum armenii qui circa nifatẽ habitant:artabano fuere ſociati:a quibus detentus bononeſ ſylano ſyriæ rectori cõtraditur.Ille aũt ex uerecũdia:quõ eum romæ nouerat:cuſtodiuit:honorificeq; tractauit.Armeniã: eſt aũt orodi artabãus uni ſuoꝝ filioꝝ tradidit.Ea tempeſtate moritur etiã cõmagene rex antiochus:& plebs aduerſus nobilitatẽ ſcinditur:& mittit utraq; pars legationẽ ad romã:nobilitas quidem ſtatũ reipublicæ habitũq; mutare deſiderans: ut præſidali diſpenſatione regeretur:multitudo uero regnũ habere ꝓprio more cupiebat. Senatus aũt utraq; legatiõe ſuſcepta:ex decreto germanicum mittit:cuncta ſyriæ forte negocia correctuꝝ agente fortuna quo facilius iteriret. Nã ueniens in partibus orientis:& in melius cuncta diſponens:a piſone ueneno perimitur ſicut iam in aliis indicatum eſt.

Cap.VIII.

Ilatus aũt iudeæ rector exercitum de cæſarea ſecum aſſumens:tendit ad hieroſolymã: ut leges ſolueret iudeoꝝ. Nã ſecũ ſtatuas cæſaris:quæ ſignis militaribus inerãt ĩtromittit. Imagines autẽ: aut aliquid huiuſmodi facere lex noſtra prohibet & ꝓpter hoc ante illum omnes iudeæ rectores:ſine ſignis ĩgrediebãtur menia ciuitatis. Primus itaq; pilatus ignorãtibus populis introgreſſus:ſigna quæ ſecum apportabat:in ciuitate cõſtituit. Illi uero mox ut rem cognouerunt:congregati ueniunt cæſareã:diebus plurimis ſupplicantes: ut imagines de hieroſolymis auferrentur. Pilato uero abnuente:q; iniuriã cæſari facere ſi fieret eſtimabat:iudei nullo mõ diſcedunt.Tunc ille occulte inſidiis armatos milites collocat. Cunq; pro tribunali ſediſſet: qđ ei fuerat in ſtudio nam eũ locũ in inſidiis quas ꝑparauerat aptum eſſe ꝓſpexerat: iudeiq; iterũ ſupplicarent:ſigno dato:milites ꝓceſſere:iudeis undiq; circũdatis:cœpit pilatus mortẽ cõminari:niſi quieuiſſent.At illi mortẽ ſe potius electuros:quã cõſtitutiones legis ſuæ trãſgreſſum iri firmabant.Tunc pilatus ãmirans fortitudinẽ iudeoꝝ in conſeruandis legalibus conſtitutis:confeſtim imagines de hieroſolymis auferri præcepit: cæſareãq; perduci.Voluit etiã ex opibus tẽpli aqueductum pergentẽ in hieroſolymã fabricare: ſuſcipiens initiũ torrentis quod ſtadioꝝ duũ miliũ interuallo diſtabat.Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant multa milia hominum congregata:clamabant ut ab illo opere ceſſaretur.Pleriq; etiam maledictionibus utebãtur:contumelias quoq; iactantes:ſicut uulgaria ſolet multitudo.Ille uero milites a dorſo iudeos circunuenire præcipiens:iubebat ut decederent.Illis aũt ad contumelias iniuriaſq; conuerſis:dato ſigno militibus:iuſſit ut iudeos inuaderent.Milites porro ampliora quã iuſſi erant ꝑpetrãtes: multitudinem magna cæde ꝓſternunt.Plures igitur ibi deficiunt:pleriq; aũt ſauciati diſcedunt. Itaq; hoc modo ſeditio illa terminatur.

Cap.IX.

Vit aũt hiſdẽ tẽporibus ieſus ſapiens uir:ſi tamen uirũ eum nominare fas eſt. Erat enim mirabiliũ operum effector:& doctor oĩum eoꝝ hoĩum qui libenter audiunt quæ uera ſunt.Et multos quidem iudeorum:multos etiam ex gentibus ſibi adiunxit. Chriſtus hic erat. Hunc accuſatione primoꝝ noſtræ gentis uiroꝝ: cum pilatus in crucẽ agendũ decreuiſſet:non deſeruerunt hi qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enĩ eis tertia die iterũ uiuus: ſecundum q; diuinitus inſpirati prophetæ uel hæc:uel alia de eo innumera miracula futura eſſe prædixerant. Sed & in hodiernum chriſtianorum qui ab ipſo nuncupati ſunt:& nomen perſeuerat & genus.

Cap.X.

Iſdem temporibus alia iudeos ſeuiora perturbant.Nam etiam in templo iſidis:qđ romæ fuerat conſtitutum factum quoddam turpitudine plenum obprobrioq; cõtigit quod primum explanabo:tum demum ad illa quæ apud iudeos euenere tranſibo. Paulina quædam mulier erat romæ:maiorum dignitate præclara ſtudio caſtitatis intenta:honeſtatis opinione perſpicua. Erat etiam opum magnitudĩe locuples: & uultus pulchritudĩe decoroſa ætate aũt quãdo maxĩe mulieres pudicicia decorantur. Hæc nupta erat ſaturnino:etiam ipſo genere:opibus:cæteroque cultu conſimili. Huius itaque amore detinetur ſiuuenis quidam nomine mundus:ex numero equeſtri:ſed in gradu iam emerito conſtitutus: & dignitate magna ſublimis: idoneus etiam ad munera largienda:ſumptuſque faciendos. Nam memorate quoque mulieri

maiora dona promiſerat:quæ illa contemnente maxio fuerat amore ſuccenſus:ut etiã.xx.miriadas dragmarum atticarum ſe daturum pro uno concubitu ſpopondiſſet: ſed neq; ſic illa deflexa eſt. Tum ille nimiam infœlicitatẽ morbi ſuſcipiens:ſiquidẽ nec cibum ualebat accipere:morti ſe addixerat:hoc unum ſibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum aĩo infigens:per dies ſingulos agebat:ut celeri morte raperetur. Erat aũt mundo liberta quædam ex parentibus noĩe ida: oĩum malorũ & iniquitatum coagulũ. Hæc grauiter ferens:q; ille iuuenis ſe damnaret in mortẽ:nam clarebat oĩno periturus:accedens erexit eũ:& cœpit cũ eo talia fabulari:quæ aĩum eius bonæ ſpei facerent. Promittebat ſe nãq; acturã apud paulinã:ut qnq; miriadas accipiẽs:cõcedeꝛ iuueni qđ uolebat. His itaq; dictis:iuuenẽ de morte reuocãs:ſũpſit ab eo pecũiæ quantũ placuerat:ſed nõ eadẽ uia paulinam aggreditur: qua fuerat ante tẽrata:cernẽs aĩum mulieris nullo mõ capi pecuniis. Sciẽs uero q; admodũ eẽt illa cultura iſidis occupata:tale aliq̃d machinatur. Accedit ad quoſdã ex tẽplo iſidis ſacerdotes:quibus interpoſitione iurandi fidẽ ſeruare perſuaſit:dans etiã in præſenti duas miriadas & dimidiã:ꝓmittens etiã aliud tantum:ſi qđ uellet: habuiſſet effectũ. Tunc cãm aperit:amorẽ iuuenis ĩdicat:orat ut & mulierẽ q̃bus poſſent modis inducerent. Illi aũt pecuniarũ cupidine capti ꝓmittũt quicq̃d ĩperaret ꝓtinus ĩpleturos:præſertĩ aũt ipſe maximus ſacerdotum:ut paulinã conueniret:ac ſuis uerbis impleret pollicetur. Finxit ãt ſe ex egypto ueniſſe:ab anubio deſtinatum: q; is grandi circa paulinam amore teneretur:eumq; deum ſibi iuſſiſſe:ut romam ueniret:mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libẽter illa & optabiliter ſuſcipit atq; ad amicas gloriando denũciat:q; ab anubio tali merito digna iudicet. Hoc etiam intimauit marito:q; ambor̃ cœnã anubius concupiſcat. Ille aũt grata conceſſit pudicitiã coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templũ & cũ cœnaſſet:tempuſq; quieſcendi ueniſſet uniuerſæ ianuæ a ſacerdote clauduntur. Cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur:mundus aũt intro latebat occultus. Qui poſtquã factũ ſilentium eſt ad mulierem deuenit. Illa aũt exiſtimãs deum eſſe reuerenter accipit:atq; ita cum ea mundus pernoctans :circa uicinũ lucis abſceſſit. Illa autẽ mane facto conſurgens:atq; ad ſuum uirum ueniens:aduentũ ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas:magnã ſibi ex hoc glorificationem reputans proueniſſe:& quia uerba quoq; ad illam feciſſet:anubius indicabat. Sed ex audientibus alii non credebant:naturã inſpiciẽtes rei:pars ãt credebat:quia dum ueꝛ ad miraculũ dicebant: pudiciciam attendentes:dignitatẽ quoq; referebant. Tertia uero die poſtquã factum eſt occurrens ei mundus:o paulina inquit:ſaluaſti mihi .xx.miriadas:quas poſſes familiaribus tuis rebus adiicere:nũc aũt nec meis poſtulationibus defuiſti:& damnificatione liberaſti. Nam in tẽplo tota nox a te cum mũdo peracta eſt:nec mei nominis intereſt uoluptate percepta. Nihil enĩ ad perficiendum negociũ obfuit: q; anubius uocitatus ſum. Et ille quidẽ talia locutus abſceſſit:illa uero in mentẽ ſuam rediens:tũc primum illud facinus ĩtellexit:& ſciſſis ꝓtinus ueſtimentis ad uirum cucurrit:factionẽq; aperuit:tam magni facinoris deprecata:ne ſuam iniuriam neglexiſſet. At ille ĩperatori cuncta denunciat. Tunc tyberius diligenter cauſam examinans:uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit:& ipſos quidẽ cum ipſa quæ cauſa totius iniquitatis extiterat:adegit ĩ cruces:templum autem ipſum funditus euertit:ſtatuamq; iſidis in tyberim fluuium iactari præcepit: mundum autẽ exilio condemnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans:q; amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ ĩ templo iſidis prouenere:tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo:ut explicẽ quæ iudeis romæ eodẽ tẽpore contigerunt: ſicut etiã ante præſtrinxi. Erat quidam uir genere iudeus:de ſua patria profugus: accuſabatur autem legalium tranſgreſſione præceptorum:unde apud ſuos quoq; reus habebatur:etiam malignus in omnibus. Iſte per multos dies legem ſe moyſi ĩponere ſimulabat:& tres uiros in omnibus ſimiles ſibi conſocians:ſeducunt uuluiam quandam unam de cetu nobilium ut legi iudaicæ animum ſuum dederet. Cui perſuadebant:ut oſtri & auri plurimum in hieroſolymam mitteret:templi ornatui profuturum. Quod illi ſumentes propriis uſibus abſumpſere:propter quod etiam argumentis & fallaciis antea cuncta peregerant. Tunc tyberius:nã & totum negocium ſaturninus inſinuat:uir uuluiæ pariter amicus & tutator:iubet roma cũctos iudeos exsedere. Conſules uero quatuor milia ex iudeis militantes mittũt in ſardorum inſulam: plurimos autem militare nolentes propter legis paternæ cuſtodiam affecere tormentis:atq; hoc modo ꝓpter nequitiã quatuor hoĩum uniuerſa multitudo pellitur ex urbe. Sed neq; ſamareoꝛ gens turbis fuit exps:uel tumultibus aliena. Hos enĩ puertit uir qdã mẽtiri ꝓculdubio iudicans caphedõ noĩe:qui oẽm plebem ſuaſionibus artificioſis ĩduxerat ut in montẽ garizim oẽs accurrerent:q; eum ſanctum haberent ac uenerabilem. Pollicebaꝛ enĩ ſe abſcendẽtibus oſtenſurum uniuerſa uaſa:quæ ibidem a moſeo fuiſſent obruta. At illi perſuaſi uerbis illius armantur:& confidunt in quodã uico:cuius eſt nomen tirathua:atq; hincinde plurimos cõgregabãt:ut cũ maxia

Amoris uem

multitudine montem aſcenderent. Sed hos in ipſo aſcenſu pilatus occupat:omnem equitatum præcedere iubens: & ductu uelociſſimos:atq; ibi circa memoratum uicum pugna cõmittitur:& alios obtruncant:pleroſq; in fugam uertunt:maximã partem capiunt: quoꝝ ſeditionis princeps uel eos qui in fugiendo tunc plurimum uulnerant:pilatus interfecit.

Capitulum.XI.

Ed ex hoc ſameoꝝ gente turbata cuncti priores ad uitellium ueniũt:qui p id tẽpus gere bat principatũ ſyriæ:atq; apud eũ pilatũ accuſant:q; iniuſte tantos occiderit.Non enim a rõanis diſcedẽdo:ſed iniuriã pilati declinãdo:in tirathua cõgregatos eſſe promebãt. Tũc uitellius marcelium unũ ex ſuis amicis qui curaret i iudea conſtituit:pilatum autẽ romam perge re:ut de his quæ a iudeis accuſabatur: ſe in iudicio cæſaris expurgaret. Tunc pilatus poſtquã in iudea decimum compleuit annum:pergit romam uitellii iuſſione compulſus: non enim poſſet eius diſpoſitionibus reluctari.Sed antequam pilatus romam ueniret: tyberius ex humanis rebus abſceſſit.

Pilates

Capitulum.XII.

Itellius aũt ueniens i iudeam:aſcendit hieroſolymam:& erat forte tunc feſtiuitas a maio ribus inſtituta:quæ paſcha uocatur.Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit in po pulos:nam & uenalium rerum precia leuigauit: & in aliis plurimis circa eos liberalis ap paruit:ſed etiam ſtolam pontificis:uniuerſumq; eius cultum atq; ornatum in templo haberi per miſit:& ſub pontificum poteſtate ſeruari ſecundum inſtitutionem moris antiqui.Nam antequã uitellius ueniſſet:in antonia ſeruabatur.Arx enim huiuſmodi nomine cenſebatur.Vt autem ibi dem ſeruaretur:talis extiterat cauſa.Pontificum quidam hircanus nomine:unus ex multis: nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati:prius in loco templi uicino tabernaculum cõſtruxerat: & ibi ex maxima parte degebat:ubi etiam ſtolam põtificalem habuit. Nam cuſtos eius extabat: propter quod ea ſoli licebat inducere:quando intrabat templum. Cæterum quando in ciuitatẽ exiebat:priuatis indumentis utebatur.Hanc itaq; conſuetudinem & ipſe & filii eius:& eorũ filii: multo tempore conſeruabant.Sed poſtquã herodes acceſſit in regnum:illud tabernaculũ opor tuno loco ſibi exiſtimans ſitum opulentius conſtruit:& antoniã ex nomine antonii:q; ei amicus erat appellat: ſed etiã ſtolam ſicut eam ibi reperit:ita etiam præcepit cuſtodiri exiſtimans ex hoc nihil ſeditionis aduerſus ſe populum cõmotuꝝ.Similiter etiã fecit archelaus filius eius: poſtquã herodi ſucceſſit in regnum.Et deinde archelao excluſo:a romanis ſeruabatur ſtola pontificis in illo tabernaculo:ex lapidibus fabricato:ſub ſigillo ſane pontificum & in gazofilatio habebatur: a quo & cætera templi ornamenta:& candelabrum quoq; ſeruabatur: quod tantum per dies feſtos ad uſum pontificum tradebatur.Tranſacta uero feſtiuitate: iterũ in loco proprio reponẽda reddebatur:& per tres utiq; feſtiuitates ſingulis quibuſq; annis & per ieiunia:dabatur atq; redde batur. Vitellius autẽ tunc ſecundũ morem antiquũ ſtolã illam pontificum poteſtati contribuit neq; permiſit:ut quando uſui opus eſſet:a gazofilatio peteretur. Hoc itaq; beneficium iudeis in dulgens pontificẽ ioſippũ cognomẽto caiphan ſacerdotali remouit officio:cui ionathã filiũ ãne in pontificale miniſteriũ ſubrogauit.Quæ cũ egiſſet:tũc cõfeſtim qđ in antiochiã ducit igredi. Mittit etiã tyberius ad uitelliũ litteras:iubẽs ei:ut amicitiã cũ artabano parthoꝝ iperatore cõfi ceret.Terrebat enĩ eũ:q; inimicus extaret:& armeniã iuaſiſſet:ne forte amplius eius cõcepta pro grederetur audacia:mouetq; ut nõ aliter eius amicitiæ crederet:niſi ſuos filios obſides præbuiſ ſet.Hæc itaq; ad uitelliũ ſcribẽte tyberio:ille magnis muneribus pſuadet hibeoꝝ:& labanoꝝ re gi:ut cũ artabano ſine ulla dilatiõe pugnaret.At illa a pugna quidẽ abſtinẽt:ueꝝ ſcithas cõceſſo eis tranſitu aperientes caſpias pilas:in artabani regiones immittunt:atq; ita deuaſtatur armenia: oĩſq; terra parthoꝝ hoſtibus ipletur & cladibus.Nam primi eoꝝ paſſim ubiq; perimunt:turbis & lucta cuncta cõplent. Filius etiã ipſius iperatoris in ea pugna perimit cum exercitu numero ſo.Nam multe miriades ibi defecere parthoꝝ:ipſumq; artabanũ per munera uitellius corruptis amicis eius:& conſanguineis pœnæ pdiderat.Sed cũ dolos intelligeret artabanus:ſeq; circũuen tum irremediabiliter agnouiſſet:nam erant plures qui ei inſidias parabãt:cũ paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſſit:atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit.Poſtea uero magnã manũ deco arum ſaorũq; congregans: cũ reſiſtentibus ſibi pugna congredit: & ſuperãs ſuũ tutatus ẽ princi patũ.Hæc tyberius audiẽs:iuſſit poſtea cũ artabão amicitiã fieri: qđ etiã ille libẽter amplectitur. Hoc ãt q̃ndo gerebat:circa eufratẽ fluuiũ erãt artabanus & uitellius:atq; ibi de pacis fœdere cõ locunt:in medio ſibi põte flumis occurrẽtes:paucos ſecũ uterq; qui ſibi muniméto forẽt adduc cens. Ibi poſtquam de pace locuti ſunt:herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præ parat: tabernaculum ex uelamentis precioſis exornans. Tunc artabanus dat obſidem tyberio darium ſuum filium: cum quo etiam munera magna multaq; tranſmittit.In quibus etiã hoiem

magnitudine ſeptem cubitoꝝ:genere iudeum:nomine lazarum miſit:qui propter corporis uaſtitatem gygas uocabatur.His itaq; peractis:uitellius an ad antiochiam artabanus aũt in babilo niam reuertitur. Herodes aũt uolens ſemetipſum tali nuncio cõmendare:litteras per huiuſmõi deſtinat portitores : i quibus intimat pacem factam:obſidéq; ſuſceptum:poſtremo cuncta denũ ciat:quæ ad negocium pertinebant:nihil pœnitus prætermittes. Poſtea uero cum auſtellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ:reſcribitur a cæſare: q; cuncta iam ante cognouerit: herode de omnibus edocente.Ex hoc uitellius ſupra quã quiſquã ratus erat indignatione turbatur:non tamen ſuum animum aperit:ſed iram mente ſeruabat:donec reuerteretur:gaio ſumente regimen principatus.

Cap.XIII.

Vnc etiam philippus herodis huius frater uita defungitur:uiceſimo quidem ſecũdo áno imperãte tyberio:ipſe aũt per.xxxv.annos rector aduixit:ſub ſuo iure poſſidẽs traconitidis & gaulonitidis regionẽ.Ad hæc etiã uaneoꝝ uniuerſam gentẽ ſuo regimĩe gubernabat.Is moderatũ & manſuetũ ſe cunctis q;bus ſperabat exhibuit:nullas oppreſſiones aliquibus importans: nã eius ad ſubiectos cõuerſatio talis erat.Procedebat cũ paucis:electis: ſibiq; gratiſſimis:in cauſis iuſta iudicia ꝓferebat:in itinere occurſantibus uel opis egentibus auxiliabaꝫ impigre:ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius: ſtatim i ſolio confidens cãm audiebat:iuſte pti adiutor iniuſte punitor exiſtens. Hic ergo moriẽ inualida:unde magnis exequiis i monimentũ defertur:qđ ab ipſo ante fuerat conſtitutũ:iuxta paniadá:exequiæq; ſunt illi magnificæ celebratæ. Principatum aũt eius tyberius cæſar aſſumens:ſiquidem nullũ reliquerat filiũ:diſpenſationẽ ſyriæ regiminiq; cõiunxit:functiones aũt tributarias quæcũq; colligerenẽ in eadẽ præcepit tetrarchia ſeruari.His quoq; tẽporibus inter arethá petreum:& herodẽ regẽ ſimultatõ magna cõtigit: propter huiuſmodi cãm.Herodes tetrarches uxorẽ habuit arethe filiá cum qua non paruũ tempus aduixerat.Sed cum romam euocaretur:tranſiens in domo herodis exceptus eſt. Frater eius erat etiam ipſe:ſed nõ ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia ſymonis ſacerdotis fuerat procreatus.Cunq; ibi eſſet:herodiadis amore captus eſt:uxoris alterius herodis:filia enĩ erat iſta ariſtoboli ſoror aũt agrippæ maioris.Audet igitur de mulieꝛ de nuptiis in eundis miſcere ſermonem. Illa uero ſuſcipiente pacta firmantur:ut cum roma reuerſus fuiſſet:illa connubii iura ſuſcipere.Erat enim in pactis:ut filiam arethe regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur.Sed cum reuerſus fuiſſet:peragens romæ propter quæ fuerat euocatus uxor eius fideliter cũcta cognoſcens:quæ inter eũ fuerant herodiadẽq; cõpoſita:anteq̃ eã ille cũcta cognouiſſe ſentiret:rogat uiꝝ:ut in macherunta ubilimes erat arethe herodiſq; regionis: ab eo mitteretur: nihil ſuæ uolũtatis aperiẽs.Hoc herodes libenter accipiens: mittit uxorẽ: nihil eã ſenſiſſe pœnitus arbitratus.Illa uero:permiſerat enĩ ante multũ tẽpus ad patrẽ:ut ei apud macherunta oĩa pararentur quæ itineris uſus expoſceret:a ductoribus arethe ſuſcipitur:confeſtiq; itrat arabiam atq; ibi ab illis ductoribus ad alios:ab illiſq; rurſus ad alteros tranſmiſſa cũ ſumma celeritate patri perducitur:cui cunctá herodis aperit uoluntatẽ.Ille uero exhic inimiciciaꝝ ſumpſit initium:atq; ab utroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur:non quidẽ ipſis præſentibus; ſed ductoribus ab utraq; parte trãſmiſſis.Pugna atq; facta: & exercitu herodis afflicto:proditione profugaꝝ:qui de philippi tetraichia ad herodẽ quaſi auxiliádi cauſa cõuenerant: hæc herodes ſcribit ad tyberium. Ille autem indignatus q; arethas talia perpetrauerit:ſcribit uitellio: ut ei incunctanter bellum inferret & aut uiuum eum uinctum adduceret: aut certe mortui caput auferet. Tyberius qdẽ ut hæc ageret:rectori ſyriæ demádabat.

Capitulum.XIIII.

Vibuſdã aũt iudeoꝝ uidebaẽ ideo periſſe herodis exercitũ q; in eũ ſatis iuſte indignatio diuina cõmota ſit:pro uindicta iohannis:qui uocabaẽ baptiſta. Hunc enĩ herodes occidit:uirum ualde bonũ qui præcipiebat iudeis uirtuti operã dare:iuſticiã colere:in deũ ſeruare pietatẽ:& p baptiſmũ in unũ coire:tũ demũ enĩ baptiſmũ acceptabile fore:ſi nõ ſolũ ad abluẽda peccata ſumaẽ:uerũetiã ad caſtimoniã corporis:atq; ad animæ iuſticiã purificationẽq; ſeruetur: omniumque pariter uirtutum uelut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habeatur. Quæ cũ ab eo p̃cepta huiuſmõi docerenẽ:atq; ad audiẽdũ eũ per pluria multitudo cõcurreret: ueritus herodes: ne forte doctrinæ eius pſuaſiõe populi a ſuo regno diſcederẽt: uidebat enim: q; p̃ceptis eius ac mõitis parata eẽt plebs in oĩbus obedire melius credidit priuſq̃ nouí aliq̃d fieret: ꝓuenire hoiem nece:quã poſtmodũ turbatis rebus:ſerã penitudinẽ gerere. Ex ſola hac ſuſpitione herodis uinctus in caſtellum macherunta abducitur iohannes: ibique obtruncatur. Iudeis autem ſicut iam diximus uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importaſſe quo herodes ſumpſiſſet digna ſupplicia. Vitellius uero cœpit omnia præparare: ut bellum cum

aretha perageret.Sumens igitur duas legiones:& peditum & equitum uniuerſam manũ:cũctoſq; auxiliarios ex regibus qui ſub romanis erant ſimul adducens:pergebat per iudeam tranſitum facere.Sed uenientes in occurſum eius primates iudeoꝝ:poſtulabant ne per eoꝝ regionẽ iter ageret:ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille pſuaſus:mutata ſnia quã ante conſulto prouiderat:per campũ magnum ire præcepit exercitum: ipſe aũt cum herode tretrarcha & amicis aſcendit hieroſolymã de hoſtias imolaturus. Nam dies feſtus iudeoꝝ propinquus inſtabat.Ad quam feſtiuitatem occurrens:fauorabiliter ac decenter ab omni multitudine iudeoꝝ exceptus ibiq; peragens dies feſtos:ionathan pontificali remouit officio:qđ eo filio eius fratri cõtradidit.Quarto aũt die allatæ ſunt illi litteræ: ĩ quibus ſignificabaſ mors tyberii: & ut oẽm multitudinem congregans:ad deuotionẽ gaii:iurare cõpelleret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat:q; bellum iam gerere non ualeret neſciẽs gaii propoſitum:in quẽ poteſtas rerum tranſlata conſtaret. Dicebatur etiã q; hoc arethas ex augurio antea cognouiſſet.Nam cum ad eum uitellius nuncium belli miſiſſet:fertur uitellii militibus reſpondiſſe: impoſſibile eſſe prorſus:ut ad petreos romãus exercitus aduenerit: antea enim unum ex principibus morituꝝ:uel eũ qui bellum imperauiſſet:uel illum qui impetrantis propoſito miniſtraret:uel illum aduerſus quẽ prælium pararetur. Vitellius interea in antiochiam repedauit. Agrippa uero ariſtoboli filius: anno antequã tyberius moreretur romã uenit:uolens apud imperatorem agere:ut ſibi aliquã tribueret poteſtatẽ.Volo igitur plenius explicare:de uniuerſo herodis genere:qualiter fuerit propagatũ:ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriã pertinẽs amplius eniteſcet:per quẽ probabiť nihil prodeſſe uel exercitus uim:uel corporis ualitudinem: uel alia quæ uidentur mortalibus appetenda:ſine pietate qua colitur deus.Siquidem intra.c.annoꝝ ſpacium præter paucos:nam admodum plures erant:cuncta herodis origo cõſumpta eſt. Super hæc etiã ad humilitatem & modeſtiã humanum genus adducitur:cum illius familiæ calamitates audierit poſtremo etiã:omnis res agrippæ declarabitur:digna maiore miraculo:qualiter & priuatus & abiectus ad tantam magnitudinem poteſtatis aſcendit: quod nullus ſcientiũ eum de illo homine aut ſperare poſſet:aut credere.Dixi quidẽ etiam antea de his:tamen nunc quoq; diligẽtius explanabo.Herodi maiori fuere ex mariãne hircani:filiæ duæ:ex quibus una:ideſt ſalome nupta fuerat faſelo nepoti ſuo: filio faſeli fratris herodis:hanc enim pater ipſe tradiderat:altera uero: ideſt cypris antipatro:etiã ipſa nepoti quidẽ herodis:filio aũt ſororis eius ſalome.Et faſelo quidem ex ſalome procreantur filii.v.antipater:herodes:& alexander:filiæ aũt alexandra & cypris: quam in coniugium acceperat agrippas filius ariſtoboli. Alexandram autem honorabilis uir ciprianus ex nobilibus habebat uxorem : ſed nullos ſuſcipiens filios cypris emoritur. Verum ex agrippa quidem pueri procreantur duo : filiæ autem tres:berenice:mariamne:druſilla. Agrippa aũt & druſus pueri uocabantur : quorum druſus:antequam ad adoleſentiã ueniret emoritur:agrippa aũt a patre mittebatur. Herodes aũt & ariſtobolus:& berenice:etiam hii quoq; filii fuerũt herodis maioris:berenice aũt cuſtodibari fuit & ſalome filia ſororis herodis. Hos ariſtobolus ĩfantulos dereliquerat: occiſus a patre cum alexandro fratre :ſicut ante iam diximus. Sed hii poſtquã adoleuerũt: ducũt quidẽ agrippæ frater mariãnem filiam olimpiadis:herodis regis filiæ:& ioſippi qui erat herodis regis frater ariſtobolum.Tertius aũt agrippæ frater ariſtobolus ducit iotapatam ſigerammi filiam emeſoꝝ regis:ex quibus naſcitur puella cuius audiendi ſenſus fuerat:obiuratus: nomine iotapata:& iſti quidem maſculoꝝ filii fuere:herodiadis quoq; erathis ſoror progenita:quæ herodi herodis maioris filio fuerat iuncta:quẽ ex mariãne ſuſceperat ſymonis pontificis filia.Ex iſtis etiã ſalome filia ꝓcreatur qua ꝓcreata:herodiadis legem paternã tranſgrediens: herodi coniungitur:fratri uiri ſui:ex uno patre progenita:uiuum deſerens uirum.Hic autem cui coniuncta eſt:tetrarchiã habebat galileæ:filia uero eius ſalome philippo filio herodis nupta eſt: tetrarchæ traconitidis regionis.Sed iſto ſine filio moriẽte ariſtobolus eam in coniugiũ ſuſcepit: filius herodis:frater agrippæ. Ex quibus filii quoq; naſcũtur.iii.herodes:agrippa:ariſtobolus.Et ſalome quidem tali modo proſapia propagatur. Ei aũt ex antipatro filia procreatur cypris: quã alexas ſelcias ſumit uxorem.Alexe uero huiuſq; mulieris filia:fuit item cypris.Herodes autem & alexander:quos fratres diximus antipatri:ſine filiis moriuntur.Alexandro aũt herodis regis filio qui a patre fuerat interemptus:alexander & tygranes filii generantur: ex archelaicha pradocorũ regis filia & tygranes quidẽ cum regnaret in armenia:accuſatus ĩ roma:ſine prole defungiť.Alexandro aũt tygranes omonimus fratris eius gignitur filius. Et iſte alexander qui duxit antiochi cõmagenoꝝ regis filiã iotapatã noĩe:leſidi ciliciæ ciuitatis a ueſpaſiano rex efficiť. Et alexandri quidẽ origo cõfeſtim ut pullulauit:culturã gentis ſuæ dereliquit:ad ritus tranſiens moreſq; gentilium:cæteræ uero filiæ herodis:nullam prolem pœnitus habuere.Herodis aũt quã memoraui

prosapia permansit usq; ad tempus quo agrippa maior regnum accepit.

Capitulum.XV.

Is itaq; de herodis genere declaratis:nūc de agrippa narrabo:uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit:uel qualiter omēs calamitates effugerit:atq; ad magnā dignitatē potestatēq; conscenderit. Ante paucū igitur tempus q̄ rex herodes de uita discederet: agrippa apud romā erat:ubi maximā familiaritatē cū druso tyberii filio cōquisierat: & cum antonia drusi maioris coniuge:propter quod hæc matrē eius in honor magno haberet: & uenerabiliter appellaret. Agrippa uero magnus & natura largus existens:& ad donandū ualde munificus uiuente quidē matre suā uoluntatem non ualebat ostendere:ueritus:ne illā in aliquo contristaret. Mortua uero matre:& proprii factus arbitrii:cœpit opes suas abundāter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogarat:alia muneribus in diuersis expenderat plurima uero ī libertis cæsaris dabat:q; p eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc mō semet ipsum exhibens:breui ad magnā penuriam egestatē peruenit. Accessit etiā illi aliud:unde romæ permanere prohiberetur. Contigit enī tyberii filiū mori. Quo mortuo:tyberius prohibuit oēs amicos filii sui omnesq; familiares ante facié suā accedere:ne illis uisis recordatione filii facta:dolor ei luctusq; moueretur. Ob hanc igitur cām in iudeam agrippa nauigando perrexit:uidens se apud romam miserabiliter uiuere:propter quod omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset:unde posset aliquos questus habere:nam multas etiā ibi pecunias sub fœnore acceperat: a quibus cum urgeretur:unde debitū consolueret:non habebat. Defectu igitur cōsilii & cōfusiōe q; se aliter uideret:discessit in quandā turrem:quæ in malathoes fuerat cōstituta:addicēs semetipsum:ut de hac luce defungeret. Quæ cū uxor eius cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare:ut eū a morte prohiberet. Inuenit ergo consilium:ut ad suam sororē herodiadē scriberet:quam herodes tetrarcha uxorē acceperat intimans ei in quibus agrippa esset constitutus uel qualiter se uellet morte damnare:oportere illā propter consanguinitatē auxilium ferre. Illi uero euocantes agrippam:habitationē illi in tyberiada cōstituunt:& aliquantū eris p singulos dies:qđ ad uictū eius subministraretur dare præcipiūt. Sed in hoc herodes non multo tēpore perseuerat licet etiā ipsa quæ darentur sufficientia non fuissent. Nam cū aliquo die p uinū hoc herodes exprobraret agrippæ:agrippa īpaciēs exprobrationis abscessit:atq; inde prexit ad flaccū uic; cōsularem cū quo romæ amicitiā non puam induxerat. Is enī tunc gubernationē syriæ dispensabat. Cunq; suspectus esset a flacco:apud eū interim degebat. Retinuit etiā ibi flaccus aristobolū fratrem agrippæ:sed simulate diuersum:haud sane p hoc ī aliquo præpediebātur:quo minus amicitiam consulis honorēq; mererent. Sed non tamen aristobolus aduersando cessabat: donec eū flacco quoq; reddidisset inuisum:huiusmodi cām offensionis inueniens. Damasceni cū sydoniis pro militibus certamen exercebant. Cunq; iter eos flaccus auditurus foret:illi cognoscētes agrippam:quod apud eū plurimū posset:rogabant:ut eoꝝ ptis fautor existeret argentū ei plurimum promittentes. Et ille quidē oia studiose gerebat:q; damascenis suffragaretur auxiliū. Aristobolus autem:non enī eū latuit pecuniarū quæ fuerat facta promissio:cām deportat ad flaccū. Quæ cū fieret examinatiōe manifestior:a sua gra repellit agrippā. Ille aūt extrema penuria circūseptus ad ptolomaidā pgit:atq; ibi necessitate reifamiliaris strictus:cōsiliū capit in italiā nauigandi. Sed cū eum sumptuū prohiberet inopia:marsiū libertū suum rogabat ut ei in tanto molimine adiutor existeret:ab aliquibus pecunias mutuādo:& marsias primū quēdā berenice matris agrippæ libertum:sed iure testamenti eius:factū ditionis antoniæ:postulat:ut ei aliquas pecūias daret scriptura & fide mediante. Ille uero querebatur de agrippa pro cuiusdā fraude pecuniæ:& cōpellit marsiam:sub cautione dare miliū atticarū facereq; ut duo milia minus qngētos acciperet. Ille porro concessit:quia nō erat aliud quod egisset. Sūpta itaq; pecunia agrippa athedonā uenit & repiens nauē tunc propōitū pagebat. Hoc agnoscens erēnius capito:ianniæ curator milites mittit:ab ut eo argenti.xxx.miriadas exigerēt:quæ romæ thesauris cæsaris debebant. Quiq; uenientes:agrippam pecuniā dare cōpellunt. Ille uero factuꝝ se qđ uidebatur assimulās:nocte alexādriā pfugit: ubi alexandrū depcatur alabarthū:ut ei.xx.miriadas mutuas largiretur. At ipse quidē sibi daturū se non promisit: cyprie aūt simila postulanti nō abnuit:obstupescens studiū dilectiōis eius erga propriū uirū:& q; eā uidebat honestatis cuncto genere decoratā. Alexāder igitur.v.illis taléta in alexandria mutuatur:promittens:ut cū inde archeā ueniret:ibi reliquū daret:timens agrippā: q; esset in expensis profusior. Et cypris quidē exinde uirū in italiā nauigaturꝝ dimittens: ipsa cum filiis in iudeā reuertitur. Agrippa uero puteolis appulsus:epistolā ad tyberium cæsarē scribit:qui tunc capis agebat:præsentiā suā significās:ut dignus fieret uultui cæsaris apparere:quo cōtinētiā ab eo mereret. Petebat ergo:ut ei capreas uenire cōcederet. Tyberius aūt nihil stilatiōe pducēs:

clementer illi & humane reſcripſit: iter alia quoq; ſe gaudere ſignificãs illũ ad ſe ſopitẽ repedare. Cunq; ille capreas adueniſſet:nihil minus ei cæſar alacritatis exhibuit:q̃ p litteras oſtenderat. Nã & amplexatus eſt eũ:& magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis litteris ab herẽnio capitone:in quibus ſignificabat:q̃ agrippa.xxx.miriadas debens ſoluẽdo nõ adeſſet: & ob id tpe quo ſe ſpopõderat redditurꝰ ꝓfugit ex actores deuitãs animus cæſaris imutatus eſt. Nam cũ illã legiſſet epiſtolã:indignatione cõmotus:ingreſſum ad ſe interdixit:donec ab eo debitũ redderet. Ille autẽ nequaquã ex cæſaris indignatiõe cõmotus:ãtoniã deprecabat germanici matrẽ:& gaiũ: q̃ poſtea cæſar effectus eſt:ut ei.xxx.miriadas mutuas ipartiret:ne ab amicitia tyberii decidiſſet. Illa uero berenicæ matris agrippæ recordatiõe nã ſe hæ mulieres admodũ diligebant: ſiquidem pariter gaio lac præbuerant:pariterq; illum enutrierant:argentũ qđ poſtulat impertitur. Quod cum pro debito reddidiſſet:nullomodo poſt hæc ab amicitia tyberii prohibetur. Deinde tyberius cæſar eũ ſuo nepoti coniunxit:iubens:ut ei in omnibus proceſſionibus adheſiſſet. Agrippa uero:propter quod ab antonia cũ magna gratia fuiſſet exceptus:cœpit omni niſu agere:ut gaiũ eius filium in omnibus accuraret:qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere ſamareus:libertus cæſaris:ab eo mutuatur:miriadas centũ: ex quibus ãtoniæ reſtituit quod debebat:ex reliquo autẽ:gaium amplius accurabat:unde apud eũ maiorẽ adipiſcitur dignitatẽ. Per dies igitur agrippa circa gaiũ i melius procedente:quodã die ſermo fit de tyberio. Cunq; agrippa ex affectu uota profunderet:ut celeriter defuncto tyberio: gaio daretur imperium:quem melioré digniorẽq; in omnibus eſſe firmabat:inter auditores hoꝝ uerborum forte fuit quidã etiã euthicus agrippæ libertus & auriga: & tũc quidem ſilentio quod audiuerat tradidit:poſtea uero cũ eũ agrippa furti argueret pro ueſtibus aliquibus:& reuera aliq̃ ueſtimẽta ſubtraxerat fugiens cõpræhenditur. Cunq; ad piſonem duceret:qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis: cauſam fuge requiſitus:uerba quædã ſecreta cæſari ſe nũciare dicit:eius munimini ſalutiq; ꝓ futura. Proinde uinctum mandat ad capreas. Tyberius aũt more ſuo utens:habuit eum in uinculis cuſtoditum. Magnam enim ſollicitudinẽ pro ſemetipſo gerebat:ſup quẽlibet aut impatorẽ cogitans aut tyrannum. Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat:neq; ducum ſuoꝝ:uel curatorum: uel aliorum in cæteris conſtitutorum officiis remotiones:uel profectiones celebrabat:niſi forte: cum quiſquã in aliqua deprehẽderetur offenſa. Alioquin nulli ab eo dabat niſi morte ſucceſſio: nam uinctorum aliquas ſecretas denũciat omnes ſuſpectas habebat. Vnde cũ amici cãm huius diſpoſitionis inquirerẽt:reſpondiſſe fertur:legationem uinctoꝝ ſe quidẽ ideo nec facile ſuſcipe: nec cito dimittere:ne cæteri uidentes alios facilius abſolutos:ex hoc plures ad ſe uenire incitarentur:& ſibi frequentia legatoꝝ moleſtiã inquietudinis apportaret:præſertim cũ neceſſe eſſet etiam eis dona largiri. Magiſtratus autẽ ſemel datos:iõ ſe iugiter permittere dicebat illis quibus fuerint conceſſi q; intelligeret conſuli p hoc & præſtari ex magna pte ſubiectis. In natura nanq; omnem adminiſtrationẽ hoc habere firmabat:ut circa opes acquirendas faceret hoíes ſtudioſe feſtinare. Cum ſibi non ſe aliquis pennẽ in officio pmanere perſpexerit:manifeſtũ:q; omne gerat ſtudium:ut antequã arceatur officio:q̃ plurimũ poſſit acquirat. Vnde quoq; ad furta plurimi & rapinas concitantur. Si uero pſeueraturos ſe i adminiſtratiõibus certo cognoſcant:licẽtia pluria conquirendi pigriores & quietiores fiunt ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cũ autẽ celeres ſucceſſiones dantur hoíbus:nequaquã ſubiecti ſufficiũt:ducibus depredantibus:quibus largitas non eſt temporis attributa quo repleti eſſent ſtudium omne lucrãdi deponere. Exemplum etiã eis proferebat quendam uulneratum:ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ. Quem quidã tráſeuntiũ cũ uidiſſet:miſeratus eſt eius calamitatẽ:ratuſq; q; imbecillitate nimia muſcas illas a ſe non poſſet abiicere:& opus haberet alterius beneficio:interrogauit eũ cãm cur ſibimetipſe non auxiliaretur:moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondẽs amplius inquit mihi leſionis importas:ſi has præſentes fugaueris. Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine:nõ eo mõ moleſtæ ſunt:quin etiam aliquantulum remiſſius inſiſtunt:ſi uero his amotis aliæ famelicæ congregentur:ita illud uulnus inuadunt:ut etiam ſi intereant:non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicum fatigatis conſulere: per hoc quod non crebro in adminiſtrationibus alios ſubſtitueret:qui more muſcarum cum naturaliter ad lucra referent tum etiam remotionis timore:amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni q; huius eſſet naturæ tyberius:ipſum eius opus inſpectum:quomodo quidẽ duobus &.xx.annis imperio actis:duos tantum diſpenſatores in iudeam miſit:quorum illa gens gubernatione regeretur:gratum atq; pilatum:qui ei ſucceſſerat:nec in ſola iudea forte talis extitit:ſed etiam in cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes ſe differre ꝓpterea dicebat:quia ſi condẽnati morerẽtur liberatio per hoc hominum malignoꝝ

imminentium illis adeſſet:cū uero in cuſtodia tenerentur maioré illis ſicut meriti eſſent iferri calamitatem.Propter has igitur & huiuſmodi cauſas etiam euthicus auditus non fuerat: ſed retinebantur in uinculis.Tempore uero procurrente:tyberius ex capreis tuſculanum uenit:diſtãtem a roma interuallo ſtadiorum centum.Agrippa uero rogabat antoniã:ut ageret:quo euthici aduerſum ſe diſcuteretur accuſatio.Honorabilis qppe apud tyberiũ habebaſ antonia & cognationis & dignitatis gratia:nã druſi fratris eius extiterat:ſed etiam uirtute pudicitiæ.Aetate náq; uiridi uiduata permanſit: ſpernens ſecundi uiri coniugium:cum etiam a ſebaſto cuicunq; nubere iuberetur:omnemq; ſuam uitam liberam detractionibus geſſit.Tyberio quoq; beneficium grande præſtiterat:cum fuiſſent a ſeano inſidie preparate:amico uiri ſui:& potentiam magnam tunc habente:eo ꝙ multarum tunc miliciarum ductor exiſteret & ꝙ in conſilium eius plures ex nobilitate concurrerent:libertorumq; ſe ad eum magna manus addiderit: ſed & militia omnis fuerat ante corrupta.Igitur omnibus per dies augmentum accedebat inſidiis:& pene ſeianus totum opus impleraſ:niſi antonia ſeiani malignitate prudentior ſuam exercuiſſet in hac cauſa fiduciã. Nam cum cognouiſſet :quæ de tyberio tractarentur:ſcribit ad eum omnia diligenter:&. per pallantem quendã ſeruorum ſuorum fideliſſimum:litteras in capreas deſtinat ad tyberium Ille autem inſinuata cognoſcens ſeianum cum conſciis uniuerſis interimit: antoniam autẽ licet etiam ante uenerabilem haberet:uenerabiliorẽ tamen ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur tyberius rogatus ut exanimi daret euthicum:ſiquidem inquit tyberius mendaciũ eſt:aduerſus agrippam quod dicitur:meritum habebit euthicus dignumq; ſibi ſuppliciũ: ſi uero in examine darus:quæ dicit uera claruerint:in illum qui cauſam examinari compellit omnis pœna reuertitur.Sed agrippa cum ei hæc ab ãtonia dicerẽtur magis inſtabat:depcãs examinationẽ cauſæ fieri.Antonia uero:non enim ualebat agrippam cõtemnere:ꝙ erat uehemens in petendo: tempus oportunum inueniens : procedente etiam agio eius filio & agrippa pro meridiano: iam quippe pranci proceſſerant poſtulabat tyberium:ut uocato euthico:celebraretur examen. Tum ille:ſciunt inquit antonia dii:quia non ex mea ſententia:ſed a te coactus geram:quicquid in hac cauſa fuerit geſtum.Hæc dicens:iubet macronem qui ſeiano ſucceſſerat:ut adduceret euthicum At ille ſine ulla dilatione cum eſſet adductus:cœpit eum tyberius percontari: quid nã dicendũ haberet aduerſus eum:qui ei libertatis munus indulſerit. Tum ille:o domine inquit:uehebatur carruca gaius & agrippa cum illo:ego autem ante pedes eorum aſſidebam:& cum multi ſermones uerterentur:hoc etiam inter plura locutus eſt ad gaium agrippa. O ſi ueniat aliquando dies: quando iſto ſene defuncto:mundi tu ſuſcipias principatum:nihil enim tyberius filius eius impediet:ꝙ a te facile ualebit occidi.Tum enim mũdus beatus erit & ego cum eo beatus efficiar.Tũc tyberius credibilia quæ acta ſunt reputans:ſimul etiam ꝙ iram ueterem reſeruaſt agrippæ: propter quod eum iuſſerat tyberium ſuum filium:nepotem druſi frequentare ſuis conuentibus:& curare:quam iuſſionem agrippa contemſerat:totumq; ſe gaio dediderat:hunc inquit macro uinciri facito. Sed macro nõ ſatis intelligens:de quo illud uerius imperaret: nam nec ſperabat eum de agrippa tale unquam aliquid cogitare:ſed interrogauit: ut certius quod iuberet agnoſceret. Cunq; cæſar in yppodromio deambularet:peruenit ad agrippam:eumq; manu compræhendẽs: dixit.O macro:hunc iuſſi uinciri.Illo etiam tum inquirenti quem nam ꝑciperet:agrippam inqt. Et agrippa ſubito perturbatus ad deprecationes conuertitur: commemorationem eius filii faciens:cum quo fuiſſet una nutritus:& tyberii:cum quo pariter fuerat educatus.Haud tamẽ ꝓficiebat aliquid:ſed ducebatur oſtro ueſtitus in uinculis:& erat ardor magnus: nam æſtatis tpus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant uſi:cœpit ſiti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus:præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta reſpicere : unde poſſet ſitis inuenire remedium:conſpitienſq; quendam ex famulis gaii taumaſtum nomine:aquam i uaſe portãtem: petiuit bibere.Illo autem porrigente:ſuſcepit:atq; auide bibit:& ſpero inquit o puer : ꝙ in bono tibi hæc effecta fuerit miniſtratio.Nam cum hæc effugero uincula:nullomodo tardabo libertatem tibi a gaio promereri qui mihi etiam uincto miniſteriũ prebuiſti:ſicut etiam ante nunquã neglexiſti:cum fuiſſet in dignitate conſtitutus.Neq; enim hæc dicens mentitus eſt:ſed uiciſſitudinem ei meritam reddidit.Nam poſt modum rex effectus: taumaſto libertatẽ a gaio ꝓmeruit: curatoremq; eum fecit ſuæ ſuſtantiæ : ſed etiam moriens filio ſuo agrippæ & berenicæ filiæ in eodem miniſtraturũ officio dereliquit:atq; in hoc honore ſenio grandeuus defungitur. Et hæc quidem poſtea facta ſunt. Agrippa uero tunc uinctus ſtabat ante palatium:in quadã arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis : qui ſimul fuerant uincti : & quodam alitẽ conſidente ſuper arborem in qua fuerat agrippa reclinatus:quem bubonem romani uocant:quidem ex uinctis germanus nomine comtemplatus:interrogauit milites:quiſnam eſſet ille:qui oſtro ueſtiretẽ:

& agnoſcens: q agrippa uocaretur: genere autē eſſet iudeus: ex his q in illa gente primates haberentur: petiuit conligatum ſibi militem: ut ad eum copiam acciperet accedendi: q uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei concederetur acceſſit & p interpretem: o iuuenis inquit: affligit quidem te repentina mutatio: magnam tibi fortunam calamitatis importans: ſed uerba tibi denunciabo: quæ tibi ex numine diuino fugā totius mali portendūt. Scito ergo deos tibi tam meæ patriæ quam huius loci teſtes inuoco: ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt: q neq cupidine fallendi neq uanum tibi gaudium afferre deſiderans: dicam: quæ dixero. Siquidē tales prænunciationes q nō ualent ipſis opibus approbari: magis faciunt meroris augmentum quam ſi nihil uerborum illorum aduertas: ideoq iuſtum putaui hoc deorum præſagium nunciare. Impoſſibile nanq eſt: non te confeſtim de his uinculis liberari: & ad prouectū diuturnum magnæ dignitatis & poteſtatis aſcendere: ita: ut inuidiam ab uniuerſis habeas: qui te nunc miſeranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reppiet conſtitutum: diuiciaſq plurimas: omniaq quæ prima mortales dicunt tuis filiis qui tibi nati fuerint derelinquens. Memineris autem: quomodo cum iterum hunc alitem uideris: intra quinq dies finē uitæ tibi uenturum. Et hæc quidem tibi cuncta complentur: niſi uano hæc a numine diſponuntur: cui placuit prænunciandi cauſa illum alitem deſtinare. Ego autem iniuſtum putaui ſi talia cognoſcens: te quoq ne cognoſceres defraudarem. Nam utile tibi fore iudicaueris paululum afflictum eſſe meroribus: cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerit: & omnem infœlicitatem in qua nunc detrahimur effugeris. Et germanus quidem talia prædicens: tantum riſum excitauit agrippæ: quantum poſtea apparuit dignus miraculo. Antonia uero grauiter ferens agrippæ calamitatem: intercedere quidem pro eo apud tyberium ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiam infructuoſum fore. Sane inuenti ſunt ei a macrone milites tales: qui eum ſine diſtrictiōe ſeruarēt. Adhibetur etiam talis centurio: qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrā di tribuitur aliaq omnia permittuntur: quibus ſollicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus ſylas & ex libertis matſias: & ſtocheus cibos afferentes quos libenter habebat: aliāq diligentiam quæ neceſſaria ſolet eſſe in rebus talibus exercebant: indumenta quoq deportantes: ſub oſtentu uendendi. Cum autem noctis adeſſet aduentus: ſtramina componebant: conſciis fauentibus militibus. Nam eis macro commendans autem prædixerat. Et hæc quidem agebātur per menſes ſex: quibus agrippa in his infortuniis habebatur. Tyberius autem reuerſus in capreas: febrium ardore corripitur: & primū quidē mediocriter: ſed in peius egritudine ꝓcedēte cōtrariā de eo ſpem habebat euodus amātiſſimus ei omnium libertorum. Is iuſſit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq dicebat: ut cum eis loqueretur: antequam terminum uitæ ſuſciperet. Erāt autem illi filii: non quidem proprii ſed adoptati: nam druſus eius filius iam fuerat mortuus: cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus: & gaius germanici fratris filius: iam adoleſcentibus: & liberalibus apprime diſciplinis iſtitutus: qui etiam & populo honorabilis erat & carus propter germanici patris eius uirtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat ſublimatus: propter manſuetudinem morum: & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet: non ſe tamē preferebat: ſed oībus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolum apud populum: ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq diuerſarum gentium: alius confabulationis gratia alter fide ac manſuetudine quam in eius moribus motibuſq cernebat: ad amorem fuerat excitatus. Cæterum eius morte luctus magnus apud uniuerſos expoſitus eſt: non ſicut aſſolet: ut principi placaretur: ficto dolor monſtrato: ſed uera cuncti triſtitia merebant. Nam eius mortem unuſquiſq propriam ſuam reputabat: ita eius mores eiuſq colloquia cunctis hominibus grata fuerāt. Vnde ad filium quoq ipſius amor cunctorum fauorq peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebat: ita ut gloriam reputarent pro eo mori ſi rō poſtularet quo ipſe ſuſciperet principatum. Sed tunc tyberius euodo iuſſit: ut ſub ipſo diluculo infantulos illos adduceret. Ipſe autem diis priſ ſuppli cabat: ut ei ſignum manifeſtum oſtenderent quiſnam poſt eum in imperium ſuccederet: feſtinās quidem ut nepoti ſuo principatum relinqueret maiorem tamen credens ſua ſnia: ſuoq conſilio diuinæ diſpenſationem prouidentiæ: ideo a diis ſibimet demonſtrari deſiderabat. Supplicanti deniq illi omen tale monſtratur: ad illum uidelicet uenturum eſſe principatum: qui ad cum ſequenti die primus ex omnibus aduenīſſet. Hæc ille cognoſcens: mittit ad nepotis ſui pedagogū: iubēs ut primo mane puerum ad ſe perduceret: putans ulla re numinis ſuperare ſententiam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitāte: ecce dies illuxit: & iubēs euodo: ut quiſquis foris eſſet ifantulus: eum ad ſe primitus euocaret: illeq egreſſus: gaiū ante tabernaculū

reppit:nam tyberius necdum aderat:ciborum acceptione tardatus.Ille autem ignorans totum quid agebat:quicq; tyberius cuperet:ueni inquit:uocat te pater.Et hoc dicto:eum in tabernaculum introduxit.Tyberius autem ut uidit gaiū:tum primum intellexit maiestatis supernæ potētiam:& q; non sit in hominum potestate de imperii constitutione decernere.Tunc ille primum lamentatus est semetipsum quidem:q; eius consilium fuerat infirmatum:& ei potestas ordinandi quem uellet ablata:tyberium autem nepotem:q; nō solum de imperio decidisset: sed etiam ipsam salutem & uitam agere non illi sine periculo fore cernebat:ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatōne futuram esse. Nam timore uel odio suspectum fieri gaium rebatur:tam ex eo q; principatum accipere festinauerit:quam ex eo q; eum insidiaturum sibi putaturus esset:credēs:quasi festinaturum in se redigere potestatem.Et tunc quidem in his malis erat tyberius:ex illo euentu augurii:quod ei presagum fuerat:eo q; eius nepos amisisset imperium.Vnde multum anxius:se quoq; culpabat:q; illud augurium postulasset accipere:& q; cum liceret de hac uita meroribus liber abscedere ignoratione futurorum:per suam ip̄ius imprudētiam factum esse:ut cum infœlicitate magna:& magno dolore discederet.Tunc tamē licet ualde turbatus : q; imperū ad quos nollet cernebat esse uenturū pugnauit cum animo suo:ut huiusmodi uerba loqueretur ad gaiū. O filii inquit cum habeam propinquiorem tyberium:tamen tibi ex mea sentētia deorumq; decreto: imperii contribuo potestatem. Rogo autem te:ut nihil aduersus aliquem recorderis : qui mihi in principatu administer extiterit:uel qui mihi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem: ne aliquem ledas propter me:qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis:neq; circa tyberium minus aliquid charitatis exhibeas:q̄ te & cognationi debere cognoscis:& mihi:qui tibi tā torum bonorum auctor exisso:ut dignam uicissitudinem meæ circa te beniuolentiæ reddas: & simul tyberium cures:ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas:& munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras:cum tibi eum feceris adiunctum.Nam solitarius quisq; amplius patet periculis maxime cum in tanta rerum celsitudine alias mobilitate quisquam fuerit constitutus:ad hæc quoq; quia nec dii impunitum quicq̄ reliquunt:quod contra fas aut ius : aut contra fœdus naturæ fuerit perpetratum.Et hæc quidem tyberius loquebatur.Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat:& ipse longe aliter in animo gerebat:tamen pro tempore benigne respondit:& facturum se omnia pollicetur.Cæterum in imperium ueniens:& tyberium extixit: & ipse non post multū tēpus insidiis interemptus est.Sed hæc postea.Tunc autem tyberius gaiū successorem in principatu pronuncians:paucis diebus aduiuens uita defungitur.Imperauit autē dies.iii.menses.vi.annos.ii.&.xx.Gaius autem quartus romanoq; efficitur imperator.At romani audientes tyberii mortem:hilares agere cœperunt:prospero letificati nuncio:non tamen ad credendum:uel exercendum gaudium fiduciam gerebant:non quia forte nollent:nam multis suis pecuniis comparare diligerent:illum nuncium uerum esse sed timuere:ne si falso nuncio concitati:gaudia sua proderent:ab illo cogniti perirent:q; eius morte gauderent.Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat.Nam erat importabilis:in ira irreuocabilis:ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset:& sine ratione quoq; iudeorum occisionem inueniens:i omibus quæ facienda decernebat asper agrestisq; constabat.Ob hæc illi mortem eius audiētes suam leticiam manifestare uerebantur.Interea marsias agrippæ bonum deportans nuncium:cum in balneo reperisset:iam egredienti noto ei signo dato:hæbreaq; lingua locutus:mortuus est inquit leo. At ille uerbum intelligens:gaudio cœpit extolli.Tibi inquit sup oīa pro hoc etiam bono núcio gratiæ abundantes repositæ sunt:tantum ut uera sint quæ dicuntur.Tunc cēturio qui agrippæ custodiendo præerat: intendens iam festinationem marsiæ qui aduenerat:q̄ gaudium agrippæ qđ ex eius uerbis illi contigerat:ratus nouitatem quandam significatam:interrogabat eos quid uel let ille sermo qui fuisset allatus.I lli tantisper secretum auferre trepidabant:sed dum urgeret:nihil hesitans indicauit agrippa.Iam enim amicitiam magnam induxerat.Ille autem gaudium magnum ille sermone præcipiens q; etiam prosperitatē ex hoc agrippæ cernebat cōuiuium ponit. Ets epulantibus:potuq; indulgentiore procedente:uenit quidā dicens:uiuere tyberium: & intra paucos dies in ciuitatē uentuꝝ.Tunc cēturio aspere ualde illo sermone turbatus: propter quod cernebat morte digna quæ gesserat:q; morte cæsaris audita:cū illo uincto gaudēs cōuiuiū celebrauerit:ex lecto ponit agrippā.Tu inquit fallere festinasti:mortē imperatoris falso denūciās:sed scito hunc sermonē pœna tui capitis expiandū.Hæc dicens:confestim ligari iubet agrippā:& cōstringi arciore custodia.Et nocte quidē illa agrippa in malis fuerat constitutus:sequēti uero die per oēm ciuitatē de morte taberii sermo firmatur:& iā iamq; hoīes illū sermonē cōfidēter ac publice proferebant.A gaio quoq; destinant epistolæ:una quidē ad senatū:mortē tyberii nunciās: altera uero ad pisonē custodē tūc tēporis ciuitatis:i q̄ iubebat agrippā ex militū auferri custodia:

& ad bonũ tranſferri in qua primitus habitabat:anteq̃ haberetur in uinculis:& ibi tũc iterĩ erat in remiſſiori cuſtodia.Sed gaius poſtq̃ romã uenit:tyberii corpus ſecũ adducens:iuſta ei ſecundũ morem patrũ opulenter magnificeq; celebrauit.Agrippã uero cũ ipſa die cuperet abſoluere:antonia prohibuit:non odio aliquo circa uinctũ:ſed opinioni conſulens gaii:ne putaret morte tyberii gratanter accipere ſi eũ tam celeriter abſoluiſſetq; : ille duinxerat. Verũtamen non multis diebus ꝓtereuntibus:cũ accerſiuit ĩ domũ tõdiq; præcepit:& ueſtibus cultuq; mutato:dyadema capiti eius impoſuit & regẽ cõfirma tetrarchiæ philippi:donãs ei etiam liſaniæ alterã tetrarchiã. Pro catena uero ferrea quam gerebat auream ei paré pondere condonauit.Magiſtrum aũt equitum in iudea conſtitutoq; maxillũ deſtinat.Verum ſecundo anno gaii cæſaris agrippa poſtulat: ut nauigare ꝓmitteretur ad propria:quo ꝓuinciam ſibi cõmiſſam: & aliqua neceſſaria certo diſpenſans moderamine:reuertatur.Et ꝓmittẽte imperatore:uenit in patriã:& præter ſpem omniũ rex ab omnibus cernebatur cũ magno miraculo & in hoc cunctis apparebat:quanta habebat in omnibus fortuna licentiã.Omnes etiã heſitabant cõparantes penuriam hominis in quam tẽpoꝝ priori deuenerat:& proſperitatẽ præſentẽ qua fuerat ſublimatus.Plericq; etiã beatificabãt.hoiem: q̃ non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ.Alii etiã pene incredibilia putabant: licet ſuis intuerentur obtutibus.Tantaq; quippe in agrippa regꝭ mutatio cernebat:ut quorundam mẽtes uterentur in dubium.

Cap.XVI.

Erodias aũt ſoror agrippæ quæ herodi cuncta fuerat:tetrarcha enĩ erat iſte galileæ ꝓuitiæ:& trans iordanem:poteſtatẽ fratris ex inuidia non ferebat : q̃ eũ in maiori dignitate cerneret q̃ maritũ:& q̃ de prouintia quidẽ cũ fuga diſceſſerit:debitũ nõ ualẽs abſoluere: reuerſus aũt eſſet cũ ampliſſima dignitate.Contriſtabat igitur grauiterq; portabat: tantã mutationẽ fratris:maxime aũt quando eum intuebat cũ regalibus inſigniis incedentẽ:atq; hincinde circũferre multitudine populoꝭ:infœlicitatẽ ſuæ tolerabat inuidiæ. Sed uiri aĩum concitabat: exhortando:ut romã nauigaret:ſimilẽq; ſibi dignitatẽ imploraret a cæſare:ĩtolerabilẽ náq; ſibimetipſi uitam eſſe firmabat:ſi agrippa filius ariſtoboli:qui culpatus a patre:mori meruerit:ĩopia magna cõpreſſus:ita ut aliter non poſſet euadere creditores niſi nauigatione diffugeret:atq; hoc modo patria decedens:cũ regali fuiſſet dignitate reuerſus:ipſe uero cũ eſſet filius regis:& frater eius qui tetrarchiã illã ante poſſederat:unde magis ei cognationis iure deberet:ſederet in humilitate:priuatæ degens uitæ. Quod ſi antea nihil herodẽ contriſtabat:q̃ minorẽ honorẽ parente proprio poſſideret:ſaltẽ tunc excitari deberet conſanguinei tam præclariſſima dignitate: neq; ſe pati debere:ſupari ab eo:cui pecunia ſua ſubuentũ eſt:confuſionicq; debere deputare:ut ille ꝓiret honoribus:qui ãteriori tẽpore ſua ſuſtentabat miſericordia. Verũ romã inquit pgamus:nec laborĩ percentes:nec ſumptibus:non enĩ pro auro re peritura debemus ꝓhiberi:ne ad honores ualeamus ampliores aſcendere:ſed omne quicquid nobis eſt expendamus:ut regnũ ualeas adipiſci. Ille uero repugnabat ociũ diligens & quietẽ:& moleſtiã romæ declinãs:moliebat eã rõne deplacare.At illa quanto uidebat eũ quieſcere cupientẽ:tanto amplius inſtabat:iubens ne aliquid agẽ dum præternitteret:quo poſſet regnũ a cæſare ꝓmereri.His igitur illa nullo mõ ceſſabat donec ſepius fatigando: in eũ ſuã fecit tranſire ſnĩam.Ille igitur præparans opulenter uniuerſa : & nihil ſumptibus parcens:nauigat romã:ſimul ſecũ herodiã adducens.Agrippa uero intentionẽ eorum intelligens:uel qualiter prepabant attẽdens:etiã ipſe ſeipſum preparabat.Cum aũt nauigaſſe eos cognoſceret:mittit etiã ipſe romã quẽdã de libertis ſuis noĩe fortunatũ:pluria cæſari munera deportantẽ:& epiſtolã aduerſus herodẽ.Ipſum etiã inſtruit:quæ ore ꝓprio gaiũ edoceret oportunitate reperta.Qui cũ ſubſecutus eſſet herodẽ:epiſtolas cæſari reddidit.Nã ſimul ĩ dicearcheã uenientes:gaiũ apud baias nõ inueniũt:quæ ciuitas eſt ꝑua cãpaniæ.v. ſtadioꝭ interuallo diſtans a dicearchea.Habitacula quoq; ibi impialia opulenter cõſtructa ſunt opibus diuerſoꝭ ꝑ tpa principũ magnifice pornata.Lauacra calida ille locus exhibet:aquis ex terra ultro manãtibus:aptis ſaluti corpoꝭ:quos alias quæ ibi lauari contigerit.Gaius aũt mox ut herodẽ ſuſcepit & primũ ſermonẽ cũ eo commiſcuit: cõfeſtim agrippæ ſuſcepit epiſtolas:quibus accuſationes continebãtur herodis.Accuſationes aũt erãt hmõi:cõſiliũ habuiſſe herodẽ cũ ſeiano aduerſus tyberiũ: & cum artabano partho aduerſus gaiũ. Probamẽtũ aũt huius rei dicebatur:q̃ haberet herodes cõſtructionẽ ĩmenſam armoꝭ:quæ.lxx.milibus pugnatuꝭ ſuffeciſſet:hanc in armamentario herodis repoſitã dicebat aſſeruari.Quibus lectis motus gaius ꝓcontat herodẽ:ſi uerũ eſſet qđ de armis nunciaretur.Ille uero cũ aliter dicere nõ poſſet:ne ueritate conuiceret:reſpondit eſſe arma.Tũc cæſar uerã credẽs accuſationẽ tetrarchiã eius abſtulit:& agrippæ regnũ cõũxit: ſed etiã oẽs eius opes ſimiliter agrippæ cõtribuit:ipſum aũt eterno condẽnauit exilio: habitaculum illi cõſtituẽs in lugdunẽſi galliæ ciuitate.Cognoſcẽs uero herodiadẽ agrippæ ẽ ſororẽ: opes & alia quæcũq;

propria eſſe probarentur ei reſtituit:arbitrans ſ conſilio uiri conſciam non fuiſſe tutabatur enī eam q̄ ſororē agrippæ cognouerat.At illa:tu quidē inquit impator magnifice ſatis ſicut dignitatem tuā decebat hæc mihi largiris:uerū ego tuo uti nō poſſum beneficio:tuiſq; mūeribus ꝓpter dilectionē qua marito meo conſtringor:cui ſocia in proſpitatibus exiſtens:iuſtū non exiſtimo:ut eum in hac fortuna derelinquā.Tum ille magnitudinē animi eius īdigne ſuſcipiens:ſtatim eam cum herode miſit in exiliū:eiuſq; ſubſtantiā agrippæ contribuit.Et herodiadi quidē pro inuidia quā circa fratrē gerebat:& herodi ob id q̄ muliebres orationes & uanitates aduertit:tale iudiciū ex prouidentia diuinitatis illatū eſt.Gaius aūt primo quidē ac ſequēti āno magnifice rebus utebatur & mediocrē ſemet exhibēs:fauor illi p̄ dies tam apud romanos:q̄ apud cæteros ſubiectos amplior augebatur.Sed procedente tēpore magnitudine dignitatis:humanū perdidit intellectū & ſeſe uolebat diuinitate quæ uera eſt honorari.

Capitulum.XVII.

Llo tempore cum ī alexandria ſeditio proueniret inter iudeos ībidē habitantes:atq; paganos:terni ex unaquaque p̄te legati mittuntur ad gaium.

Capitulum.XVIII.

Rat uero inter alexandrinos legatos unus:appio noīe:qui iudeos plurimū blaſphemabat:multa quidē & alia dicens:illud autē eos p̄ cæteris accuſabat: quoniā cæſaris honores haberent omnino contētui.Nam cum romano impio ſubiectos:tēpla gaio fundare altera conſtituere:atq; alia ſicut diis celebrare firmaret:a ſolis iudeis duci p̄clamat īglorium:debere quoq; iſtos ſimulacris honorare cæſare:nomenq; eius habere iurabile. Hæc igiur appione:& alia huiuſmodi duriſſima prolocuto:quibus eum in ſuꝑbiam eleuari poſſe cenſebat. Philo econtra ſuſcepit:qui præerat legationi iudeoꝝ uir in omnibus utiq; magnæ gloriæ:nam alexandri alabarchæ germanus extabat philoſophiæ quoq; non expers:idoneus etiā defenſare cauſas:& perorare quæcunq; accuſationibus ſubiacebant.Ad hunc ex ſecretario gaius iubet excludi:abſentemq; fieri.Nam indignatiōe ſuccenſus eſt: ut crederetur aliquid ſeuiſſimū perpetrare. Tum philo egredius e ſecretario dixit ad iudeos qui forte circa illum fuerant:ut aīo confidentes exiſterent:neq; gaii furore terrerētur:nā prope eſſe:ut ipſis operibus deū repugnare clareſceret.

Capitulum.XIX.

Nterea gaius grauiter ſerens:q̄ in tanto deſpectu apud iudeos ſolos exiſteret legatū ſ ſyriā mittit petroniū:ſucceſſorē uitellio:iubens ut cum numeroſa manu iudeā inuaderet:& ſi quidem ſponte ſuſciperent eius ſimulacrū:erigeretur ī templo dei: ſi uero reſiſtere molirentur pugnando ſuperans:idipſum incūctanter efficeret atq; ita petronius in ſyriā decreta cæſaris exigens p̄gebat:ut mandatis cæſaris miniſter exiſteret.Cunq; auxilia plurima quanto potuit congregaret duaſq; romanæ militiæ legiones aſſumeret: ptolomaidam uenit:ibiq; hiberna pagens:ut primo ueris tēpore plīū poſſe agere cū iudeis:inde quoq; conſiliū ſuū cæſari p̄ litteras ītimauit. Ille aūt laudabat eius ſniam:iubens ut nullo mō prætermitteret:& ſi minus obedientes eſſent:prælīū iudeis intentius importaret.Interea iudeoꝝ multa milia uenirunt ad petroniū in ptolomaidā dēpcantes:ne ad ſolutionem:& ad tranſgreſſionē paternæ legis cogerentur. Si aūt modis oībus ſtatuiſſet ſimulacrum in hieroſolymā inferre:ībiq; conſtituere: ſemetipſos primitus ſi placeret ītērimi poſtulabāt.Neq; eī poſſumus inquiūt quoad uiuimus rē iſtā admittere:quæ nobis ne fieret interdicta eſt:ab eo legiſlatore:cuius autoritatē non ualemus omnino contēnere:neq; illas cōſtitutiones paruipēdere poſſumus:quos proaui maioreſq; noſtri utq; ad ſuū interitū ſeruare.Petronius aūt reſpondit.Si in primis eſſem:ut meis uterer ad agendū qd oporteret cōſiliis:iuſta uobis ad me hæc eſſet aratio:nūc aūt cæſare iubēte:incubuit mihi multa neceſſitas:eius decreta cōplendi:ne ſi cōtēpſero:aliud piculū maius ſcurrā.Tūc iudei:quoniā inquiūt ita ſapis o petroni:ut trangredi cæſaris mādata nō audeas:neq; nos legis diuinæ p̄cepta tranſgredimur:qui uirtute maioꝝ noſtroꝝ & laboribus inſtituti:nūc utq; ſine tranſgreſſiōe uiuimus:neq; in tantā auſi fuerimus nos p̄cipitare neq;ciā:ut quæ a deo ītērdicta ſunt fecerimus: uel aliqbus bonis illecti:uel metu mortis adacti:ſed fixū aīo tenemus.ut p̄ ſeruatione legis nr̄æ cūcta picula ſubeamus:ſpecie gerētes.fortiſſimā deū nobis auxiliatuꝝ in p̄ſentia:& mercedē poſtea reddituꝝ:ſi p̄ eius cultura fuerius aliq̄ mala ppeſſi.Si uero uoluerimus tibi obedīr:nō ſolū īfamiā debilitatis ſcurrimus q̄ tiore trāſgreſſores legis efficimur:uerūetiā īmaniter offendimus deū:qui etiā te iudicē multo antiqor tpe cenſeī eſſe q̄ gaius. Tunc petronius cōſiderās ex uerbis eoꝝ īmutabile firmūq; ꝓpoſitū:& ſine pugna nō poſſe gaii p̄cepta pficere ī eius erigendo ſimu-

lacro:nec ſine multa eæde negociũ illud euadere:aſſumens oẽs amicos: & cuncta ſua ſeruitia:in tyberiadẽ ꝓgit uolẽs iudeoꝝ & conſtituta cognoſceꝛ uel cuiuſmodi eſſent:uel q̃libet ordinibus haberent.Iudei uero magnũ quidẽ ſibi ex bello romanoꝝ cernebant ĩminere piculũ:ſed magis iudicabant ſubigi:q̃ ipii efficerent in deũ. Multa itaq; milia petronio in occurſum ueniunt ad tyberiadẽ undiq; confluentes:& ſupplicationibus utebant nec cogerent ad talia : neq; polluerẽtur ciuitas erectione ſimulacri.Ad hæc petronius:& pugnabitis inquit contra cæſarem: neq; illius potentiam neq; ueſtrã reputantes infirmitatẽ.At illi:minime nos inquiunt pugnare diſponimus:uerũetiã ſumus mori ante parati:q̃ legis noſtræ mãdata ſoluamus.Simulq; in facie ꝓſtrati: ꝓmi ſe ꝓros eſſe firmabant.Et hæc quidẽ ꝑ dies.xl.gerebant:culturã quoq; terræ ngligẽtes:cũ maxime tempus exigeret.Nam iam ea pars anni uertebatur:quãdo ſolent ſemina terræ mãdari: tantus quippe eos fauor moriendi accenderat ne ſimulacrũ aliquod poneretur ĩ ciuitate.Taliter igitur ſi rebus habentibus:ariſtobolus agrippæ regis frater:& elicias maior:& alii quoq; optimi uiri ex eadẽ ipſa familia:& plures de primatibus ad petroniũ uenere deprecantes: ut bene de negocio præſenti conſuleret:neq; de tantæ multitudinis ꝓditione cogitaret:quin potius ſcribendũ gaio decerneret:ſignificans ĩmobilem animũ iudeoꝝ: neq; eos conſtitutionẽ ſimulacri uelle ſuſcipere: oẽm quoq; culturam terræ negligere:ſed in occurſum ſuũ ueniſſe:& pugnare quidẽ nec uelle nec poſſe:mori tamen incunctanter paratos:antequam tranſgreſſores ſuæ legis exiſterent: debere igitur conſuli:ne in aliud intenta multitudine: terra inculta remaneat:& poſtea per inopiam latrocinia ꝓpetrarentur.Fortaſſis enĩ poſſit gaius tyberius emoliri:& nihil crudele decerne re:neq; alia diſponere quibus ad ſeditionem populus excitetur.Et ariſtobolus quidẽ: aliiq; q̃ cũ illo erant:talibus petronium deprecantur. Petronius uero inſtante ariſtobolo & cæteris: uidẽs quoniam non pro rebus minimis ſupplicant:uidens etiam iudeoꝝ conſtantiã ſeuũ quoq; ratus: ut multa milia hominũ per ipſum darentur in mortẽ:ſi uellet gaii furiæ miniſtrare:ſimul etiam ſe deum offenſurũ:& cũ peſſimis poſtea ſpẽbus aduiuere:multo melius iudicat:ut ſcribeꝛt gaio: aut eius animũ mitigans:ut nihil per eũ iniquum contingeret:aut ſi forſitan indignationẽ commoueretur q; eius minime mandata cõpleuerit:& aduerſus eũ aliquid mali decerneret:bene cõtentum eſſe iudicabat pro meliore cauſa:& pro tanta hoĩum multitudine ſubire diſcrimen. Cõuocans igitur in tyberiadã magnam multitudinẽ iudeoꝝ:nam multa milia illuc fuerant cõgregata:& conſtituens in circuitu cũctas militias & turmas:uiſus eſt primo nõ ſuã:ſed cæſaris ꝓferre ſententiam dicens:timere ſe iracundiã gaii:proinde acceſſuꝝ ad ꝓficienda quæ ſibi præcepta ſint oportere ſe firmabat:qui tanto fuiſſet ex eius beneficiis honore ſublimatus:ut nihil cõtrarium eius uolũtati ꝓageret.Verum non arbitror inquit iuſtum eſſe ut ſaluteꝫ honoreq; meũ nõ pro uobis qui tam plures eſtis impendã:nec ꝓmittam:ut ꝑ me paternæ ueſtræ legis inſtituta ſoluantur:neq; adeo dignitatem templi dei cõtenere: ut per poteſtates principũ:iniuriæ ueſtris religionibus ingerantur:ſed ſcribam ad gaiũ ueſtras illi uoluntates:intimans quantũ poſſum cãm adiuuans:& uĩm in bono propoſitum:& ſpero quia aderit deus:cuius poteſtas potior eſt omni humano molimine:humanaq; uirtute:potens eſt enim:& nos in conſeruatione legis ueſtræ ꝓtegere:& me tutari:ut nec ab ipſis etiã excidã humanis honoribus:q; ſi etiam exaſperet forſitan gaius:ut iram ſuã ĩ me uellet effundere:ſumã omne piculũ:oẽm miſeriã:quæcũq; corpori poſſit infligi:ne uos tantos ꝓ rebus optimis ꝓeuntes ituear.Ite igitur unuſquiſq; ueſtrũ ad opus ꝓpriũ: & terræ ueſtræ culturã impendite:ego uero romã litteras deſtinabo:& omnia pro uobis:tam ꝑ me quam per amicos:quæ rei conueniant agere non omittam.Hæc dicens:iudeoꝝ dimitti congregationẽ iubet ut culturæ terræ diligentiã exhiberent. Omnes aũt nobiles populos alloquio adhortabatur ut ſpem melioꝛẽ gererent.Et ille quidẽ hoc mõ multitudinẽ letificare feſtinabat. Deus aũt ſuã manifeſtauit repente præſentiã & adiutoriũ ſuũ in oĩbus fore petronio. Simul enĩ ut finẽ loquendi fecit:confeſtim ingens deſcẽdit pluuia præter ſpẽ oĩum nã illo die ab ipſo ſolis ortu ſerenitas magna claruerat:nullũq; ſignũ pluuiæ in cælo fuerat uiſum:ſed etiã omnis annus magna fuerat ariditate ſiccatus:ita ut deſperatio fuiſſet exorta:nõ ſolum pluuiæ:ſed ẽt ſi unquã poſſet cælũ tectũ nubibus apparere.Tunc igitur etiã præter cõſuetudinẽ tanta inundatio uenit aquaꝝ:ut iudeis ſpes magna fecit ĩ nullo fruſtratum iri petronium pro eoꝝ negocio laborantẽ. Petronius autem amplius obſtupuerat:uidens manifeſtiſſime deum iudeorum ſe cõſolatorum oſtendere:& multũ ſuã declaraſſe ſentẽtiã:ita ut nec illi forte cõtradicere ualerẽt:quibus religiõi noſtræ reluctari tota laborat intentio.Scribit ergo ad gaiũ poſtulans:ne tanta milia hoĩum contemneret:quæ non poſſent ſine bello & ingenti cæde a tranſgreſſione ſuæ religionis impelli: perire quoq; tanta tributa quæ ab illa gente darentur:memoriam etiam non bonam romani nominis ĩ poſteriora tẽpora relinqui:ſuꝑ hoc quoq; uirtutẽ diuinã iudeis ꝓbere præſidiũ.Nam

probatum esse firmabat:pro iudeis euidēter inditium.Et petronius quidem huiusmodi litteras destinauit:agrippa uero rex iam enim tunc romæ fuerat amplius in amicitia gaii gratiaque cre-scebat. Et forte quandam die epulum præparauerat cæsari:ubi magnam impenderat diligen tiam: ut omnium in cibis elegantiam uinceret:omnesque suauitates: & delicias studiosius pro-uideret ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse gaius multū cupiens ei posset equari. Tunc gaius ad modum admiratus tam ingenium eius quam magnifi centiam animi: q̄ super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret: uoluit munificen-tiam agrippæ remunerare. Tum itaq; ex deliciis & uoluptate:ac uino hilarior effectus cum ab agrippa ad potum inuitaretur:& primum inquit quam tibi honorificentiā exhibui pro beniuo-lentia & fauore quā circa me semp habuisti: ut etiā apud tyberiū piculū ingens incurreres: uerū quia in omnibus te uideo & uirtute præditum:& nos amore superantem: idecorū existimo tuo circa me studio superari. Volo itaq; quod antea minus feci:modo perficere:& tantas tibi mune-rum codias attribuere:ut magnum nomen tuis opibus:& tuis accedat honoribus. Et ille quidē hæc dicebat:existimans q̄ posset aliquos reditus sibi donodare:uel ciuitates exhibere. Ille autē quamuis præparatum haberet:quod petere cupiebat: timens uero: suam noluit aperire senten-tiam:sed confestim respondit gaio:quia neq; primo lucro:sed eius gratia delectatus:ut contra ty berii præceptum studium accurationis ei impenderet: neq; modo se aliquid agere intentione lucri:sed sola eius gratia semper fuisse contentum:nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse dona ta:quæ si tua inquit uirtute tuaq; potentia minora sunt: meo tamen hoc est accipientes merito & dignitate mea:multum constat esse maiora.Gaius autem obstupescens eius continentiam ma gis instabat:ut diceret quod sibi cuperet donari.Ille quomodo inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas: postulem:nihil quidem quod ad diuitias opesque pertineat: nā me anterioribus tuis mūeribus admodum locupletem reddidisti:sed illud peto:qđ tibi & opinionem pietatis efficiat:& diuinitatis mereatur auxilium:una etiam mihi gloria fuerit apud audientes:q̄ nihil ate petierim: ad usus pertinens temporalium rerum. Postulo igitur:ut erectionem statue quam in templo iudeorū faciendam petronio præcepisti: ultra nolis effici.Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere:nam nisi rectum quod petebatur iudi caret cæsar:nihil aliud nisi mortem auferret illa petitō:ergo quāuis periculosum esse censeret:ta men contentis aliis sibi necessariis:& utilibus:illud a cæsare postulauit. Gaius aūt: tum ab eo q̄ ab agrippa taliter fuerat accuratus:quia indignum existimabat mendax coram tātis arbitris ap-parere:ātē quos alacriter cōpellabat agrippā:quod uellet expetere:paululum sui penitēs:mox ue ro uirtutem agrippæ miratus:q̄ suum regnum non leditibus non pecuniis:non alio quocunq; munere amplificare cupiuerit:sed pro conseruanda rege culturaq; diuinitatis illibata celebrāda interuentor extiterit:concessit:ac scribit ad petroniū: laudās quidē eū:q̄ exercitus istruxerit:pu-gnareq; cū iudeis fuerit p̄paratus:& omni nisu laborauerit iniūcta p̄ficere. Verū statuā inquit:si te contigerit erexisse:ut cōstituta est p̄seueret:si uero necdum erecta est:nihil ultra fatigandū ex-ercitum:& auxilia dimittenda:teipsum uero ad ea quæ missus es curanda conuenit proficisci:nā ultra iam opus non habeo ut erigatur statua.Hoc enim agrippæ gratiæ cōcessum esse uolo:uiro honorabili mihi semper:sed nūc amplius honorādo.Et gaius quidē talia scribit petronio:anteq̄ seditio maior oriret.Nā ita iā mentes oium tumebant:atq; talia uoluntatū:eoq; indicia mōstra-bantur:ut si forte cōtrarius nūcius adueniret:parati eēnt apertū bellū gerere cū romāis. Sed gaii amicus erat obnoxius turpitudini:alienus bono cōsilio:& in omnibus quæ facienda decerneret: ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullomodo sciens:sed beatitudinem iudicans: si omne quod sibi esset uoluptati perficeret. Postea scribit petronio huiusmodi uerba. Quomo-do inquit dona quæ tibi iudei dedere:meliora iudicas:quam mea complere præcepta: & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere:mea mandata contemnens:iubeo tui temetipsum iudicē fieri: & eligere qd debeas pati q me ad tantā iracūdiā cōcitasti:ut exemplū efficiare cūctis & p̄sentibus & futuris:q̄ nullus audeat iperatoris mādata cōtēnere. Hāc igit epistolā destinauit quidē petro-nio:nō tamē ipso uiuēte p̄ducit. Petronius aūt tardius eam aliquāto suscepit:remoratis nauigio portitoribus:intantū ut ēt ante hāc epistolā alias:petronius lras accepisset i qbus de morte cæsa-ris certior redderet.Non enī obliuisci poterat deus tātoq; piculoq;:q̄ petronius cū alacritate ma gna subierat:ut iudeis i honore eius religiōis gr̄am p̄stitisset:& gaiū de medio auferens:mercedē illi dignā p illius ipietate restituit coopatus ē āt petronio.Nā tāta illi dilecto cōpata ē:tā romæ: quā i uno quoq; regno:ut dei gratia super eum euidēs appareret. Romæ quoq; senatorī ordinis & quotquot dignitatibus eminebant:tam uirtutis merito:quā odio gaii:quod propter eius cru-delitatē iniquitatēq; conceperant:circa petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem

eſt:non poſt multum temporis quā fuerat epiſtola ſcripta petronio:in qua eū morte dānauerat. Cauſam autem per quā extinctus eſt:& totum ordinem inſidiarum: narrabo procedēte ſermōe. Petronio uero primo uenit epiſtola:mortem iudicans gaii:poſt aliquantum uero temporis ea ī qua propria manu ſemetipſum interimere iubebatur. Vbi miranda eſt diuinæ clementiæ prouidentia quomodo ſine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulſerit pro honore quem exhibuit templo dei:& pro adiutorio quod iudeis præſtitit:ut per eum beneficium ſalutis acciperent.

Capitulum.XX.

Ontigit etiam per id tēpus iudeis illis qui in meſopotamia & babilonia habitabant ualde magna calamitas:ubi quoq; multa cædes accidit:quanta nunquam ante referť in hiſtoria. De qua cuncta diligenter abſoluam: ut cauſas ipſas ex quibus prouenit inſinuem. Neerda dicitur babiloniæ ciuitas:admodū pupuloſa: habens circa ſe plurimam fecūdamque regionem: quæ cum aliis plurimum bonis tum etiam hominibus referta eſt: hoſtibus quoq; ipſa dicitur inadibilis. Nam eam eufrates undique circunueniens:in medio cōtinet uniuerſam. Ad hæc etiam menibus eſt munita firmiſſimis. Eſt autem alia ciuitas:cuius niſibus uocabulum eſt:circa eiuſdem fluminis fluenta conſtructa:unde iudei quoq; natura confidentes locorum:cenſum quem ſolent in honore dei tribuere:ibidem cuſtodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti pœno:uel promunctorio munitiſſimo ſecurius utebantur: hinc autem in hieroſolymam cum tempus expeteret pecunias dirigebant. Plura quoq; inde hominum milia paſcebanť. Erant itaq; duo quidem homines:aſineus:& anileus alias anuleus nomine neerdatienſes quidem genere:& inter ſe germani fratres. Hos præceperat mater:nam patre orbati fuere:ut nauium operarētur uelamina:quia non indecorum apud eiuſdem loci ciues hoc opus habebatur:ita ut etiā plures apud iudeos uirorum: eis exerceantur operibus quæ uſui marino proficiant. Hos quadam die magiſter qui eidem operi præerat: apud quem etiam ipſam artem didicerant:de aduentu & tarditate culpauit:in eoſq; uerberibus ultus eſt. Illi ergo grauiter hoc ferentes:arma quæcunque in eius domo ſeruabantur abripiunt:& pergunt in quendam uicum:qui diruptio fluminum uocabatur:ubi optima ſolebant paſcua germinare:eaque ibi repoſuerunt. Quo facto:congregantur ad eos plurimi iuuenes:quotquot egeſtate laborant. Hos armis inſtruunt:ipſi uero ueluti ductores agebant. Ibi quandam ſibi extruentes arcem:demandat uniuerſis:qui per illa paſcua armēta ſua ductabant:ut eis cenſum redderent:atq; ex hoc & cum eis amicitiā haberent:& aduerſum hoſtilem quidem populum ſi forte prorumperet auxilio ſe fore firmabant. Illi uero dicto obaudientes fuere:non enim aliter facere ualebant:& ex pecoribus mittebant quantacunq; iubebātur. Hinc proinde manus illis & uirtus amplior accedebat:& poteſtatem habebant quæcūq; animus uellet efficere:alios fugare uel ledere:alios regere uel curare:non ſolum incolas regionis:ſed etiam quos ſorte tranſire contingeret:nomenq; eorum formidoloſum ſatis habebatur & p dies ſingulos de eis ſermo creſcebat:donec ad regem parthorum uſq; peruenit auditus. Satrapa uero babiloniæ poſtquā iſte cognouit uoluit eos in ipſis initiis reprimere antequam eis licentia creſcente:malum amplius oriretur. Et congregans manum quāplurimam potuit: ſed etiam ex parthis:babilonioſq; quāplurimos:aduerſum eos repente:tendebat:nolens eos nuncium ſui antequā ueniret accepere:per occulta ductans exercitum. Et ueniens in quēdam memoroſum locum:ibidem latuit. Et ſequenti die:illuceſcebat nanq; ſabbatum:quo iudei nihil operantur:ratus eſt reſiſtere non auſuros:atq; hoc modo ſine pugna uinctos poſſet abducere. Paulatim ergo ac pedetētim accedebat ad locum:ut cum proximis fieret ſtatim in eos irrueret. Sed aſineus ſicut forte cū aliis nonnullis conſederat:ante quos arma fuere iacentia:o uiri inquit: hinnitus equorum meas aures allapſus eſt:non equarum amore: ſed equorum uiros uehentium hinnitus exiſtere nā etiā ſtrepitum frenorum ſimul aduerto. Vereor itaq; ne nos circunfuſi hoſtes aggreſſi ſint. Sed citius quiſpiā ex uobis ſpectatū procurat: qui nobis quid nam iſtud ſit manifeſte denunciet. Opto autem falſa me locutum fuiſſe:& deceptum potius ueri ſimilitudine ſonitus:quam uera ſenſiſſe Et ille quidem huiuſmodi uerba locutus eſt. Cum ecce:ſimul quidam adueniunt ſpectaculi negocium:& celeriter accurrētes:neq; tu inquiūt falleris:ſed integre coniectaſti:quæ aduerſus nos gerunttur. Ab hoſtibus circundati quippe ſumus dolo: nihil brutorum animaliū differētes. Nā plurimus eqtatus iuadit:eo pſertim tēpore:quādo nudi oībus armis extamus:obid;q; lex paterna uacare nos:& nihil agere pcipiat. Aſineus porro nō ſecundū ſpeculatoris ſententiā q; deberet fieri decernebat:ſed legale magis exiſtimans:ne dimiſſis māibus pereūtes leticiā hoſtibus exhiberent:oporteť iudicabat:ut nō ſine hoſtiū ultiōe oparenť. Arma itaq; corripit:alios q circa illum erāt ſimiliter adhortať:eos ī audaciā excitās:ut uirtutis mēores:hoſtes itiere ſeſſos iuaderēt: atq;

impetū facientes:multos obtruncât:alios effugauerūt.Nam eos ſecuritas qua ſe putauerāt quaſi cuncta parata reperturos:ignauos & mollos effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisſet:obſtupefactus ſuper illorum fratrum audacia: deſiderauit eos uidere: & cū eis miſcere colloquium: & mittit ex armigeris fideliſſimum qui diceret: quomodo imperator. Artabanus quamuis leſus a uobis:& quamuis ſua prouincia depredata: tamen nulla circa uos indignatione quam debebat accenſus eſt:ſed conſideratione uirtutis ueſtræ magis in ueſtram gratiam factus attonitus: miſit me:dextram uobis fidemque præbiturum:ut ad eū ueniatis:& eius habeatis amicicia:nullum dolum:aut inſidias formidantes:dona etiam ſe daturum promittit:& honoribus ſublimare:ex quibus potentia uobis maior acreſcat. Tunc aſineus ipſe quidem diſtulit: ſed fratrem ſuum anileum alias anuleum cum muneribus mittit quæ præparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atque perueniens:ad imperatorem ingreditur. Artabanus autem audiēs anileum alias anuleū ueniſſe:iterrogabat cauſam:cur etiā aſineus nō ſimul aduenireț. Cunque audiſſet ꝙ timore ſuum aduentum ſubtraxerit:tunc per deos cœpit patrios conteſtari:nihil ſe mali facturum in eos:ſi ſe eius committerēt fidei. Inter illos barbaros eſſe ſolet indicium:ut nunquam quiſquam inter eos poſtquam dextram præbuerit mentiatur: nec quiſq̄ de fide dextram dantis dubitauerit. Et artabanus quidem iſta gerens: mittit anileum alias anuleum perſuaſurum fratri:ut ad eum etiam ipſe pariter aduenireț. Agebat autem hæc imperator: opus habens illis fratribus:protutamine illius ſatrapiæ:ꝓpter quod in illa regione facile poſſent ab eius imperio decedere:ut antequam tale aliquid contingeret:ipſe illos per amiciciam occuparet. Timebat etiam:ne in babilonia plurimi ſe aſineo coniungerent:& ille manu ualida congregata præſertim in illis locis tam munitiſſimis:facile ſe a perſarum imperio defenſaret.Et ille quidem talia reputans:dimittebat anileum.Anileus alias anuleus autem perſuaſit fratri: intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris: tum etiam iuſiurandum quod ei præbuerat:ꝓinde ad artabanum cum alacritate pergebant. Ille autem cum gratia magna eos ſuſcipiens:admiraba tur aſineum:ꝙ ita magnanimus extitiſſet: cum corpus poſſideret ad uidendum breue: & quod contentui ab intuentibus haberetur:eiuſque prudentiam ſtrēnuitatemq; conſiderans:fertur ad amicos dixiſſe:quod maior eſſet anima corpore tam minore.Oſtendenſq; aſineum uni ductoꝝ ſuorum abdagati nomine:atq; eius nomen indicans; omnemq; uirtutem & ſtrenuitatem eius intimans:qualis extitiſſet in bello:abdagates poſtulabat permiſſum ſibi contribui:ut eum occideret:atq; iniurias eius & depopulationes quas in prouincias commiſerat:ultum iſſet.Non permittam inquit imperator hæc fieri in eum uirum qui mea fide præſumens:dexteram a me:iuratione mq; deoꝝ accipiens:uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello:nihil periuriis meis opus eſt:ut parthorum iniurias ulciſcaris:deſcendentē uero ſi cupis inſequere:eum ſi poteris iubelli ſupato. Mane itaq; facto:accerſiri iubet aſineum.Tempus tibi eſt inquit:o iuuenis ad ꝓpria deſcendendi: ne forte plurimos ad te ductorum irrites:& ſine mea conſcientia pereas. Commendo autem tibi babiloniæ regionem:ut eam ledi a latronibus non permittas: ſed tua uirtute a malis omnibus defendatur. Dignus nanque ſum a te optimo homine hanc reciprocationem accipere:qui tibi fideles amicos omnino ſeruauerim:neq; ad eos atrēdi:qui fuerant ad tuum interitum irritati:ſed ad ſalutem tuam tutandam ſedulo feſtinaui.Hæc dicens:eum donatum muneribus competētibus: in propriam deſtinat regionem.Ille autem domum reuerſus:opida conſtituit & caſtella:quæ primo fuere reſtaurando confirmat: atq; ita ex breui magnus effectus eſt: tantaq; per eum negocia gerebantur:quanta nunquā ab alio ante ipſum geri potueruut.Tantus ergo fuerat factus:ut etiam ab ipſis parthorum ductoribus honoraretur:qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam ſolam babiloniorum honorificentiam habere minorem ducebat:quam ſuæ uirtutis merito debeř iubebat exolui. Omnia igitur negocia quæ ī meſopotamia gerebantur:ex eius poteſtate pendebat:& amplius eius fœlicitas per ānos.xv.ăplificata creſcebat: & bonoꝝ omniū uigore ac flore pollebat.Sed dum tali ꝓſperitate fruerētur ſubito malorū illos occupauere principia: quæ hmōi de cauſis acciderunt.Poſtquā enī ſtrenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam:conuertuntur ad iniurias perpetrandas: & trāſgreſſiones paternaū legum: cupiditatibus in tranſuerſum agentibus.Deniq; parthoꝝ quendam ductorem inuadunt qui ad gubernandam illam miſſus fuerat regionem. Quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis pluribus rebus laudabilis extitiſſet:tunc pulcherrime cunctas fœminas anteibat: ita:ut magnum decoris miraculum ſpectantibus apportaret. Hanc anileus alias anuleus ſiue pulchritudinem eius auditu cognoſcens: ſiue proprio uiſu proſpiciens: adamauit, Deinde cœpit inſidias eius uiro præparare:eumque hoſtiliter inuadens interimit: illam autem abripens ſibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem ſine magnis calamitatibus anilei alias

anulei domum ingreſſa eſt ſed tam ipſi quã aſineo fratri: magnoꝝ maloꝝ deportauit aggerem per huiuſmodi cãm. Cum enĩ illa poſt mortẽ uiri deoꝝ ſuoꝝ ſimulacra ſũpſiſſet: quæ more paterno tam ab ipſa quã uiro eius religione colebãtur: cœpit ea domi habere: & ſimili ea cultu uenerari: ſed etiam cum alicubi forte pergebant in exteras regiões: ſecum illa ſimulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: poſtea uero cœpit etiã marito monſtrare: quali modo uel lege deos illos cum primi ſui coniuge coleret. Tum ſocii eorum: qui ab eis inter primos honorabantur: primum quidem inter ipſum anileum alias anuleũ locuti ſunt: quia non deceret hæbraicoꝝ cõtento: & neglectis ſuis legibus eam mulierem accipere: quæ cõtrario ritu aliam religionẽ habens: interdicta ſibi ſacrificia diis extraneis exhiberet: debere illũ aiebant rebus ſuis bene conſulere: ne forte amore mulieris & uoluptate corporis captus: illa celebrari pmitteret quæ ſe regnúq; ſuũ peſſundaret. Sed cum nihil pficerent talia cõmonentes: uirum etiã quendã illoꝝ quæ maxime inter eos honore fungeretur: quõ amplioꝛ fiducia locutus ſit: intere mit. Ille uero moriens: male dixit ipſi anileo alias anuleo: fratriq; ipſius aſineo: cunctiſq; ſociis: ut ſimiliter ab hoſtibus interirent: ipſi quidẽ: ꝙ tale in ſe facinus ppetraret: illis aũt ꝙ nõ phibuerit: neq; ullum auxiliũ tulerint homini pro legibus paternis: & p tota gente ploquẽti. Cuius mortẽ oẽs quidẽ grauiter ferebant: tolerabãt tamẽ nõ ob aliud: niſi quia illoꝝ potẽtia ad ifœlicitatem ducebaꝫ. Cum aũt culturã etiã deoꝝ parthoꝝ audiſſent: ultra tolerandũ nõ eẽ iudicabant opus anilei alias anulei: ꝙ in legẽ patriã iniuriæ gerebanꝫ. Itaq; plurimi cõgregati ad aſineũ acceſſerunt: & cum magnis uocibus increpabãt dicentes. Bene quidẽ eſſet: ſi neq; primũ tale aliquid fieret. Sed quia iam factũ eſt: ſaltem nunc correctio conſequatur: antequã illud peccatũ tam illi: quam cæteris oĩbus adducat interitum: eiq; exprobrabant propter nuptias cũ alienigena muliere confectas: cõtra cõſuetudinẽ legis ipſoꝝ & ſuperſticionẽ mulieris quæ ad iniuriã dei ſui fuiſſet ducta. Ille aũt: quãuis peccatum fratris agnoſceret magnoꝝ maloꝝ fuiſſe cãm & fore: ueꝝ tamẽ uictus conſanguinitatis fauore colerabat: ueniáq; fratri dabat: ꝙ fortiore malo libidinis uincebaꝫ. Sed cũ plures ad eũ per dies accuſationes a pluribus aduenirẽt: tũ de his anileo alias anuleo loqui cõpulſus eſt: increpans eũ & quieſcere de cætero iubẽs ab illis operibus: & ut mulierẽ ad ſua propria: parenteſq; reuocaret. Sed nihil eoꝝ uerboꝝ præcipiebat effectum. Mulier aũt ſentiens tumulum qui propter ſe populos obtineret: uenenũ inter cibos dedit aſineo. Quo ille accepto: defunctus eſt. At illa ſine ullo timore poſtea degere cœpit: ſolum ſui iudicẽ habens: quẽ ſentiebat ſuo amore conſtrictum. Porro anileus alias anuleus ſolus regni moderamina excipiens: exercitũque ſumẽs: uicos mitridatis inuadit uiri apud parthos in primo loco conſtituti: & regis artibani filiam in coniugio poſſidentis. Vbi cum irrũperet: omnia prædæ dedit: & multas pecunias ĩde: multoſq; captiuos abripuit: & numeroſum pecus abduxit: & alia plurima quæ ad diuitias opulẽtiamq; pertineret noſcuntur. Sed cum hæc mitridates audiſſet: ꝙ talis ĩ ſuis uicis præda & captiuitas fuiſſet effecta: grauiter ferens: ꝙ ipſe ante nihil leſiſſet anileum alias anuleum: anileus alias anuleus uero ꝙ exordium tãtæ ſumpſiſſet iniuriæ: tanta in ſe dignitate contenta: congregans q̃ plurimum potuit equitatum: ſed etiam ætate feruentium non minimam manum: aduerſus anileum uenit: & contendebat: ut cum eo bello decertaret. Sed antequã ad eum ueniſſet: quodam ut eo occulte caſtra diſpoſuit: ut inde próxima die ĩ hoſtes irrumperet alias irrueret: quõ ſabbatum illuceſcebat quoniã a iudeis ociũ & uacuitatu exercetur. Anileus alias anuleus autem iſta cognoſcens a quodam homine ſyro: alienigena ex alio uico qui cum alia integre nunciaret: tum etiam uicum ĩtimabat: ubi nutridatus manſionem fecerat milites itaq; paratos faciens: caſtris egreſſus eſt: cunctis ignorantibus ꝙ aduerſus parthos tenderet. Et circa noctis fere quartam cuſtodiam hoſtes inuadit: alios dormientes obtruncat: pleroſque in fugam conuertit. Mitridatem autem uiuum tenens: ſecum ducebat ſuper aſinum nudum imponens: quod ualde ignominioſiſſimum apud parthos habetur. Cunq; ad locum proprium peruenit hortabantur amici ut mitridatem extingueret. Sed contra ipſum conſilium ille aliud dicebat: non rectum eſſe dicens: ut mitridatem extingueret: uirum primo genere apud parthos ortum: & neceſſitudine connubii apud regem artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile cẽſeatur eſſe quod factum eſt: quoniam ac ſi iniuriatus eſt mitridates: uerumtamen beneficio ſalutis: erit ſe liberanti bus gratiam debiturus: ſi uero quicquam patiatur: nequaquam regem artabanum patienter laturum: ſed magnam cladem iudeis importaturũ babilonia conſtitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur: & propter conſanguinitatem qua regi coniunctus eſt: & pro tanta dignitate qua inter ſuos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia incontione loquens: omnibus perſuaſit. Dimittitur igitur mitridates. Sed ei reuertenti: eius mulier exprobrat: niſi feſtinaret ut pote regis gener in tanta dignitate conſtitutus: ſupplicia ſumere de his qui contumeliam ingeſ-

fiſſent. Turpe nanque illi eſſe dicebat:ut ſalutem eligeret poſtquã captiuus in manus hominis uenit:& nunc aut ultum ire ſuam iniuriam intenderet: aut ſe per deos iurare coniugi federa ſoluturam.Has ille exprobratiões per dies ſingulos minie ferens magnanimitatẽ etiã mulieris metuens:ne inter eos coniugiũ ſolueret: nõ ſpõte quidẽ neq; uolens congregãs manũ quã plurimã potuit aduerſus iudeos tendebat in tollẽnam:ſaluté eſtimans:ſi parthus ſpune fuiſſet a iudeis repulſus belli certamine.Anileus alias anuleus aũt ut cognouit ad ſe tendentẽ cũ multa manu mitridatem:ingloriũ iudicauit ſi in locis ſuis maneret:& nõ magis anteueniẽs hoſtes occurreret:ex proſperitate prima cõfidens:iterũ ſe pugnatuꝝ credẽs:audentibus uirtutis etiã robur acreſcere. Multi itaq; ſe illi ſuperioꝝ exercitus cõiunxere:ſperãtes prædam ſe ſicut antea relaturos: & ipſa prima facie horrorẽ hoſtibus illaturos.Pergunt itaque illo die ſtadia.xc.per loca uaſta & iaquoſa iter faciẽtes:ſed medio die ardore ſolis ingẽs ſitis iudeos occupat.Mitridates aũt apparẽs cõtinuo:feſſos itinere:ac ſiti fatigatos inuadit.Illi nec eſtum:nec arma ferre ualẽtes ꝓfugiunt.Parthi uero inſequentes:magnã cædem faciunt:iudeoꝝ multe miriades alias plebes occũbunt.Anileus alias anuleus aũt:& quotquot circa eum erant:in ſilua ſe recipiunt.Mitridates itaq; magnam uictoriam ſumens:magno gaudio cœpit exultare.Congregatur aũt ad anileum alias anuleum infinita multitudo hominũ peſſimoꝝ:& ſuam ſalutem ꝓpendẽtium quos anileus alias anuleus ſuſcipiebat:uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis quæ bello perierat: ſed haud ſane ſimiles illis:qui bello pericrant.Nam erat uulgus inexercitũ.Sed tamen cum hac multitudi ne irrupit in uicos babilonioꝝ:eoſq; paſſim depopulatur. Tum babilonii quáuis ad bellum parati:mittunt tam in neerdam:ad iudeos qui ibidem habitabant: tradi ſibi anileum alias anuleũ expetentes.Illi uero nequaquã illorum ſermonem accipientes:prouocabant eos ad prælium. Verumtamen aditũ legatis babilonioꝝ permiſere:ut ad anileum alias anuleum peruenirẽt:& cũ eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babilonii locũ integre ſpeculantes:quo ſe conſtituerat anileus alias anuleus:& cũcta diligenter inſpicientes occulti nocte ſomno depreſſos inuadũt:necant quantoſcunq; reperiunt:ipſumq; anileum alias anuleum obtruncant: atq; hoc modo babilonii iniuriis anilei alias anulei:& grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanq; eis illa magna conſtabat: odio quo circa eos detinebatur.Nã pœnæ ſemꝑ inimicicias exercebãt.Cauſa uero huius ire fuit lex eoꝝ paterna:quã ille oppugnabat:& ꝓpterea ſibi ſemꝑ inuicẽ emulabãtur:unde ſuorum quiſq; oportunitatẽ inuenerat:ab iniuriis non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte anileo alias a nuleo cœpere babilonii iudeis inſtare. Illi uero & grauiter ferentes impreſſionẽ babiloniorum:& repugnare pœnitus non ualentes:in ſeleuciam cum ſuis omnibus emigrarunt.Seleucia ciuitas eſt ad modum opulens & decora:quam ſeleucus nicanor fabricatus eſt. Habitant autem eam macedoniorum plurimi:& græcorum abundatiſſimi. Eſt ibi etiam ſyriorum non minima multitudo.In hanc igitur iudei refugiunt:& per.v.quidem annos illeſi:& inexperti maloꝝ fuere Sexto uero anno:nam babilonïæ corruptio eoꝝ magna contigit & ruina: & ob hoc plurimi in ſeleuciam magis magiſq; confugiunt:eos amplior ibi clades ſuſcepit:ꝓpter cauſam quã breuiter enarrabo.Græcis in ſeleucia habitantibus aduerſus ſyros ex maxima parte inimiciciæ uitæ gerebantur:ſed græci ſemper ſuperiores extabant.Tunc itaq; cohabitabãt eis & iudei qui aduenerãt, Syri autem ſeditionem mouentes:cœperunt ſuperiores exiſtere ex cõſenſu & auxilio iudeorum: hominum conſiderate ſe in periculo præcipitantium:& intentionem ſolam ad bellum gerendũ habentium. Tunc iudei hac ſeditione ſuperant.Illi uero nullam aliam rationem cernebãt: qua poſſent ſtatum ſuum priſtinum & dignitatem reformare:niſi ſyros a iudeis ſeperarẽt.Vnuſquiſque igitur eorum uerba faciunt ad ſyros cum quo quiſq; ſe familiaritatem habere cernebat:atque hoc modo pacem inter ſe:amiciciãq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq; parte pacta quibus & pax & concordia ſeruaretur inſtituunt:atq; hoc modo inuicem exhortantur:ut cũ iudeis bellum gerant. Quos ex conſtituto repente inuadunt: interimuntq; ſuper quinquaginta milia hominũ.Pereunt igitur omnes præter admodũ paucos:qui forte aut amicoꝝ aut uicinoꝝ miſericordiam conſeruati ſunt.Et cũ iam ibidẽ uiuere nõ poterant:diſcedũt exinde in theliſontem ciuitatẽ uicinã ſeleucie: ubi cõſuetus eſt parthoꝝ rex per ſingulos annos hiberna peragere: ubi etiã plurime eius opes:& plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamẽ iam eis ſpes uiuendi fuerat derelicta:nã etiã ibi oĩs gens iudeoꝝ terrore regis præmebat.Non enĩ tam babilonios ꝙ ſeleucos formidoloſos habebant:ſed etiam oĩs multitudo ſyroꝝ:quæ in illis locis habitabat ad ipſum cũ ſeleucis loquebantur:ut bellum gererent cum iudeis.Ob hoc ergo diſcedunt etiã inde in neerdam:& in niſibis: & propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe poſſe cẽſebãt. Super hæc etiam habitabãtur ille ciuitates ab hoĩbus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa iudeos babiloniæ conſtitutos:acta ſunt huiuſmodi fuere.

Aec ſunt capitula in.xix.librū hiſtoriaꝝ:atiquitatis iudaicæ. Cap.i.
Qualiter gaius cæſar inſidiis a caſſio cherea extinctus eſt. Cap.ii.
Qualiter claudius patruelis eius coactus a militibus ſuſcepit imperium: & ſeditio ſenatus & populi adinuicem:& utriuſq; partis. Cap.iii.
Legatio regis agrippæ ad ſenatū:& q̄liter cōſequētes milites q erāt cū ſenatu : ad claudiū trāſire: & de morte chereæ ſeu alioꝝ gaii iterfectoꝝ:ipſi quoq; claudio repugnantiū. Cap.iiii.
Qualiter claudius cæſar reddit agrippæ omne regnū paternū: adiiciēs etiā illi liſanie retrarchiā: & libertas iudeorum:quæ prouenit eis ſub claudio:cum prius amiſiſſent eā ſub gaio: nauigatio quoq; regis agrippæ in iudeam. Cap.v.
Epiſtola publii petronii rectoris ſyriæ ad doritas pro iudeis:& qualiter rex agrippa hieroſolymorum muros locupletius conſtruēs:ſtudium ſuum imperfectum dereliquit:prohibente cæſare: q opus ipſum ſuſpectum habuit. Cap.vi.
De honore quo beritho honorauit:& de aduētu regū ad ipſū i citate tiberiada. Cap.vii.
Qualiter proceſſit de ciuitate cum regibus i occurſum marſi:præſidis ſyriæ uel quali modo uitam finierit:cum non dediſſet honorem deo:populo ſibiattribuente honores diuinos & nō humanos in theatro:quare confeſtim ſenſit plagam dei. Cap.viii.
Mortuo rege agrippa: cæſarienſes uel ſebaſteni indecenter blaſphemabant defunctum: ſtatuas quoq; filiarum eius diripentes:cōtumelioſe tractauerunt. Cap.ix.
Poſt mortem agrippæ:claudius cæſar cuſpium fadum mittit præfectū in iudeā:cui etiā iniungitur ulcio exercenda in cæſarienſis:& ſebaſtonos pro defuncti agrippæ contumeliis.

Incipit liber decimuſnonus antiquitatis iudaicæ.

Aius non in ſolos iudeos:qui in hieroſolymis fuere: & eos qui in his regionibus habitabāt:iniuſticiæ ſuæ demōſtrabat inſaniā:ſed p oēm terram & p omē mare ſuper eos præcepta deſtinabat: q̄qua uerſum imperiū romanū,ptendit:& pluribus cūcta calamitatibus adipleuit: quales ante nunquā hiſtoriæ,pdiderūt.Maxime aūt oīum roma dē ppetiebatur:quā in nullo honorabilioꝛe cæteris ciuitatibus eſtiabat.Nam cū oēs cæteros libēter tractaret:haud alias non ita ſe natū: & omnes quanticūq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi cōſtabāt. Multa ēt crimina ppetrabat aduerſus equites rōanos. Quidā hoc dignitatis noīe cenſebant: opibus aūt pœnæ pares ſenatoribus exiſtebant:pp quod etiā in cōuentu ſenatus intereſſe ſolebāt:quos ualde inhonoros habuit: plurioſq; ex eis morte dānabat:quoꝝ etiā pecunias auferebat. Nam multas etiā cædes nō ob aliud:niſi ut eorum auferret pecunias perpetrabat. Diuinū uero ſibi cultū & honores uolebat nō cū hoībus exhiberi:ſed etiā in tēplū iouis ueniens:quod capitoliū quidē uocant:magis uenerabile autē illis eſt oīum temploꝝ:fratrē ſe iouis eſt auſus appellare.Sed etiā alia quæ gerebat:non erant furoris aliena.Nam etiā ex dicearchia ciuitate qui in cāpania cōſtituta eſt:ad meſanā quæ alia quoq; eſt martuma ciuitas:graue putans ut remis tranſitū faceret:putāſq; ſubiicere ſibi etiā hoc clementū poſſe: uelut domino maris exiſtente:talia etiā uolebat fluctibus gerere:qualia ſolet terræ natura ſuſtinere.Voluit ergo & a litore ad litus ſtadia ferme.ccc.in medio mari:& itra tam uaſtū ſinum pontē conſtruere:ſup quē carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere.Sed etiam templorum paganorum nullum deſpoliatum reliquit.Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere:uel alio quolibet opificio pulchra ſimulare:atq; omnimodo anathematizata: deferri iuſſit ad ſe.Nō enī alibi pulchras res eē dicebat oportere;niſi ī pulchrioꝛ loco.Hūc aūt romā eē firmabat.Nō ſolū aūt ſuā domū:ſed ēt hortos aliaq; ſua habitacula ubicūq; terraꝝ italiæ conſtabāt:ex talibus repleuerat ornamētis.Nam etiā iouem olimpium qui maxime apud gentiles uenerabilis habetur:quē fideas ataneus fecerat auſus eſt in romanā trāſferre ciuitatē:nec tamē ad effectū res perducta eſt:arcitectis dicētibus ad meminiū regulū:cui res illa fuerat īperata:eo q; ſi illud moueretur ſimulacrū: aliq̄d malū poſſet accidere.Fertur aūt meminius etiā prodigiis ,pter hoc multis acceptis diſtuliſſe negociū.Verūtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad gaium:unde periculū mortis illi protinus imminebat:euaſit tamen:quomodo gaius morte præuentus eſt.Intantum etiam proruperat eius inſania: ut cum ei filia fuiſſet exorta: eam perducens in capitolium ſuper genua ſimulacri conſtitueret: cōmunem ſibi natam:iouiq; cōfirmās:duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illū talia perpetrantem: proh nefas homines tolerabant. Molitus eſt etiam ſeruos ad

accuſationem excitare dominoꝝ:quæcunq; uellent impublicum crimina deportare. Illi autem quæcunq; illis peſſima oriebant in aïo:nulla ꝓhibebantur dicere rõne:cernentes gratũ illi fore: quicquid mali dixiſſent:ita:ut etiã claudiũ auderet polideuces ſeruus eius accuſare:& ille patieba tur aduerſus patruũ ſuũ geri capitale iudiciũ:ſperans etiã ipſum quo facilioꝛe potentiã aduerſus cæteros adipiſceꝛeť extiguere:nõ tamẽ aſſecutus eſt qđ uolebat.Repleta igiť uniuerſa republica diuerſis malis:diuerſiſq; calũniis exaudacia ſeruoꝝ aduerſus domios ubiq; inſidiæ gerebanť:ab aliis quidẽ ut ſuas iniurias ꝓ his quæ paſſi ſunt defenſaꝛét:ab aliis aũt p̃uenire hoſes cupientibus cũ ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquod ſuppliciũ iminere ſentiꝛét. Proíde quõ corruptis legibus & hoſibus in afflictione cõſtitutis:nõ paruũ beatitudinis momẽtũ:illius mors hoſs apportauit: ſed etiã gẽti noſtræ:quæ breui iam oſs iteriret:niſi mors illũ celeriter occupaſſet: uolo ſup eo cũcta diſſerere.Nã alias de deo quoq; magnã fidelitatẽ cõfert hoſbus:& ſolaciũ in calamitatibus cõſtitutis:at ét correctionẽ his:qui putãt ꝓſperitatẽ eſſe ꝓpetuã docetq;:ne rebus ſecundis q̃ſq; peſſime cõmuteť:ſed uirtute ſtudiũ eſſe ꝓcolendũ. Vias equidẽ tres mors illa pauerat:& haꝝ unuſq; ſque uiri bõi primatũ in cõſiliis habebãt.Emilius enĩ regulus ex corripe hiberiæ ciuitatẽ originẽ ducens:cõgregauerat pluríos:ut ſine ꝓ illos:ſiue ꝓ ſemetipſũ alacriter gaiũ ſterimeret:alterius ãt príncipatũ gerebat caſſius chereas tribunus: ſed etiã minutianus nõ paruã partem hoſum ad hoc opus cõgregauerat.Cauſa aũt erat illis odiũ:quo circa gaiũ uniuerſi tenebanť. Et regulus quidẽ iracundiã eius & ſiuſticiã qua in cũctos utebanť horrebat. Gerit quippe ſdignationis aliqd aſus liber ut iniquitatẽ ferre non ualeat.Hic ergo cũ multis aduerſus gaiũ conſiliũ capit:cũ aſcis & cũ aliis:qui efficaces ei uidebanť ad cãm minutianus aũt:ut lepidũ ulciſceꝛeť amicũ ſuum : hũc enĩ cũ aliquibus ſuis cõciuibus gaius extinxerat.Super hoc quoq; ſibi timebat:ne a gaio ſimiliter pa teretur.Nam uidens ex aliis exẽplis ſibi mortẽ iminere:feſtinabat ſuũ præuenire periculũ. Chereas uero confuſionẽ ſuã & gaii obprobria nõ ferebat:quibus eũ arguebat: ꝙ quaſi nihil in ſe for titudinis gereret:inſuꝑ etiã plurimũ ſibi ꝓ ſingulos dies iminere cernebat. Morte quoq; gaii oẽs honeſtũ opus & liberũ:libenter excipere reputabant:cæteri uero cupiebãt ſuper hoc habere cõmune conſiliũ uidẽtes tantas iniurias:& exẽplũ paruũ dari cupiẽtibus príncipatũ.Omnes ergo ut tãtis claudibus liberarenť: deſiderabãt aduerſus gaiũ aliquid geri:decerenáq; ad talia negocia bo nos uiros accedere:ꝓ ſalute pietatis:& ſperii macula auferenda:aiebant cũ ſuo diſcrimine. Super omnia aũt chereã ad opus gerendũ excitabat melioris fame cupiditas:& quia cernebat facilẽ ſibi aditum fore ad gaiũ:tribunus nanq; erat:& per hoc ſe oportunitatẽ repertuꝝ putabat:qua perimeret gaiũ. Interea ludi curules agebanť:circa quæ ſpectacula:magnũ geritur a romanis ſtudiũ. Concurrunt enĩ alacriter ad circũ & pro quibuſcúq; rebus opus habuerit:ab ſperatoribus cõgregatione facta depoſcũt.Illi uero ꝙ multitudini nõ iudicant reſiſtendũ:cõfeſtim grate petita concedũt.Rogabãt itaq; tũc gaiũ:cum omni ſtentione poſtulationibus utentes:ut cenſuũ releuationes efficeret: & grauedines cunctas auferret.Ille uero nolebat iſta cõcedere.At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuerſos per diuerſa loca mittens:iubet clamantes abripi:& ſine ulla dilatio ne confeſtí interimi.Et ille quidẽ talia iuſſerat:quibus aũt præceptum erat:iuſſa cõplebant.Plurimis itaq; pro hac cauſa morientibus:populus ſpectans:clamare ceſſauit. Tũc omnibus ſuæ facultates in contentu fuere uidentibus alios pro ſuis opibus ad interitũ peruenire. Hæc & huiuſmodi cheream excitabant:ut magnanimiter ingrediretur cãm:& inſidias quas parauerat gaio ꝓficeret:ut eũ tam nequirit aduerſus hoſes exaſperatum reprimeret.Et ſepius conuiuio gaii:uolebat rem aggredi:& tamẽ conſideratione reuocabatur:nõ ſecernens inuenire oportunitatẽ:qualẽ negociatã eſſe iudicabat:uerens:ne fruſtra ad tantũ opus accederet:ſed ita rem moderabatur: ut conſilium ſui animi cõſequeret effectũ.In hoc igitur multo tẽpore militabat:nõ libenter cõuerſationẽ ſuſtinẽs gaii.Cum aũt eũ cõſtituiſſet gaius ſuper oẽs publicas functiones:& cætera alia q̃ cæſaris erant:inferenda theſauris:per illud omne opus a rato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem ſibi uirtutem ſplẽdi operis aggregabat:ꝙ more ſuo magis rebus utebať quã gaii obediebat imperio:parcebat enĩ humilibus:atq; depreſſis. Vnde ad iracũdiã quoq; ꝓuocauit gaium: ita ut eum de mollicie prius: & de ſocordia criminaretur: non ualentem ſicut ipſe uellet pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat:& muliebria oppigebat nomina: omni confuſione pleniſſima.Et hæc quidem:cum in aliis increparet ipſe magis gerebat:in quibuſdã celebrationibus miniſteriorum:quas ipſe conſtituerat. Stolas nanq; muliebres induebatur: & circumpoſitõnem complicatorum crinium adhibens:aliaq; quæ ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent:ipſe ſuſtinens ; huius confuſionẽ criminis audebat aliis exprobare. Chereas aũt:quando hæc ueſtimenta cæſar ſumebat indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtimenta indignatione ferebatur:maxime cum illa ueſtiméta miniſtris irridentibus redderet:ita ut etiã

tribuni in derisionem eum haberent & obprobriū. Nam cum sumpturi essent ministri a cæsare muliebria uestimēta prædicabāt:aliqs ut cōsueti erant ad lusum illū ꝓferre facetias.Propter hoc etiā ei fiducia maior accessit:ut socios quosdā acciperet:quibus se ostenderet nō pro causis minoribus indignari.Nam erat etiā pōpidius senatorius:qui pœnæ per oēs ordines & gradus administrationis trāsierat.Epicureus aūt erat:& ꝑp hoc:ocii & quietis studiosus. Hunc dimidius inimicus eius accusauit eo ꝙ posset gaium male loquiis turpibus infamare & eo assumens quintiliam mulierē: quæ in rebus scenicis erat ꝑpter pulchritudinē clara:& pulchritudīe plurimoꝝ amorē habebat & studiū:nam etiā ab ipso pōpidio diligebatur:accusatio aūt fuerat falsa.Illa uero graue iudicante testimoniū in causa mortis aduersus amatorē ꝓferre:puniri eā dixit debere dimidius. Tum gaius excitatus iubet chereā sine ulla dilatione continuo tormētis examinare qntiliā. Nā & in rebus capitalibus:& ubicūꝙ tormētis opus esset:eodē cherea utebatur:ꝑpter quod eū crudelius arbitrabatur ministeriū exhibere:timentē:ne ab eodē mollicie & socordie culparet. Quintilia itaꝙ dum ad torméta duceret:consocioꝝ cuiusdā pedē calce deprimens:signauit eos deberi confidere:& nihil detormentis eius pœnitus timere.Chereas tamē eā ac si nolens adegit:timens propter illā ipse subire periculū.Et nihil differens:eam incōspectū gaii deducit:fedatā tormentis atꝙ deformatā ut etiā ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur.Tunc gaius illā speciem non sustinens:sed admodū cōpassus quintiliæ:eo ꝙ grauiter tormētis fuisset afflecta:liberā crimine:absolutāꝙ ꝓnunciat:& cum ea simul pompidiū.Ipsam etiā pecuniaꝝ dono muneratur:unde illi solatiū esse:ꝑpter quod grauiter erat debilitata tormētis.Nam non solum sanitas eius corporis suppliciis corrupta erat:sed etiā pulchritudo defedata.Hæc igitur grauiter chereā cōmouerūt ꝙ per eum hoies torquerentur. Vnde quoꝙ suā iracundiam non sustinēs dixit ad clementē: atꝙ papinium:quoꝝ clemens quidem super militiā constitutus erat.Papinius super eos qui gaii fuere custodes.O clemens inquit minus fecimus in agendo quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos qui aduersus eius principatum coniurationē fecerant multa prouidentia uigilantes:& laboribus desudantes:alios quidem extinximus:alios aūt tormentis afflecimus:intantum:ut etiā ipsi gaio miserabiles uiderentur.Ita nostrā militiam cum nimia seueritate tractamus. Tacēte aūt clemente:grauiter quidem se ferre quæ ꝑperabantur:tam oculis erat quā uultu:& colore manifestus:uerbis aūt insaniam ꝑperatoris aperire iniustū esse iudicauit. Chereas aūt clementem prouidenter præparans:cœpit fiducialibus uti sermonibus & ad eum enarrabat mala: quæ ciuitatem: & illud obtineret imperiū:& ꝙ uerbo quidē gaius illoꝝ esse causa maloꝝ diceretur:si uero quisquā rem inquit cum ueritate discutiat:inueniet o clemens ꝙ ego sim totius mali causa:& hic papinius:& tu:qui romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omia tormenta:& oēs clades ingerimus:non imperiis compulsi gaii:sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur cōprimere tantū iniuriatorē in ciues socios:oēsꝙ subiectos:cui nos ministerium exhibeamus:& uelu ti satellites atꝙ carnifices ad eius crudelitates implendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus:in nros ciues cōuertimus:nō pro libertate:nō pro ꝑperio rōano:sed pro salute eius: qui suæ iniquitati festinat cuncta subiicere. Nam simul & nostra corpora & nostras cōscias per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miseroꝝ: donec etiā alter aliquis inueniatur: qui in nos quoꝙ tale gaio ministerium exequatur.Non enī propter hæc quæ gerit cū fauore circa nos cōuersabit:magis aūt cū suspitione.Ad hæc etiā cū pereuntiū multā stragē effecerit:nō ei poterit gaii unquā seuicia terminari: quō nō iudicio in talibus causis intēdit:sed sola libidine ad hoium cædem impellit:tum demū etiā nos cunctis pereuntibus cōiunget.Ad hæc clemens cōsilium chereæ manifestius approbabat:taceri aūt iubebat:ne ī plures sermo ferret:& diffusis passim rebus quæ gererent:antequā res cōsequatur effectū:secreto prodito:& insidiis ꝑpalatis: ipsi ducerentur ad pœnam sed tempore ꝓcedēte rem spei cōmittere:ut oportunitatē fortuna tribuēte opus nouiter adiplerent:se tamē dicebat per senectutem non posse audaciā gerere: ad tantum negocium inchoandū.His uero quæ a te o cherea tractata dictaꝙ sunt:cautius aliquid fortassis inueniā:decētius aūt quis poterit iuenire. Et clemēs quidē cōtinuo mutare sententiā:omia quæ audierat: quæꝙ ipse dixerat:cœpit efferre ꝑ plurios.Chereas aūt formidās:prexit ad sabinū:extātem uirum dignū:quē etiā libertatis cognouerat amatorē: & ꝑpterea dispositiones illoꝝ tēporū hostiliter adhorrentē.Opus itaꝙ putās ut celeriter quæ cogitabat inciperet:oportunū est ratus: ut cū eoꝝ cōicaret maxīo duce timore:ne a clemente secreta ꝑderentur.Sup hæc etiā dilationes temporꝝ aliqd cōtrarii reputabat allaturas.Cum aūt libēter sabinus ad talē cogitationē talemꝙ uoluntatē cōsentiret:tūc quidē tacere se dixit:& ad nullū de tali re suā ꝓferre uoluntatē:nec manifestaturꝝ eē firmabat:sed si aliqd inquit uiriliter uolumus efficere:nihil dilationis pœnitus detur.His igit dictis;exide cōuertunt ad minutianū:ipsis quidē studiis & uirtute parē:& similia ex

animi magnitudine cupientē:conſanguineū tamen gaii:ſed ſuſpectum propter mortem lepidi. Multā nanq; inter ſe amicitiā minutianus lepiduſq; poſſidebāt:& propterea etiā ipſe timore pi-
clitabatur:ne ſimiliter eū perimi contingeret. Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis:ut putaretur aduerſus unūquēq; ſingulari inſania prorupturus. Propter hoc enī alterutri ſibimet erāt pro rerum neceſſitate formidini:& uoluntatē quā circa odiū gaii gerebant indicare nō poterāt. Ob cuius utiq; ſuſpitionē:nec deuotionē ſibimet aperte impendere preſumebant. dum igiť cō-
ueniſſent: & minutiano honorē ſicuti prius exhibuiſſent:erat enī dignitate p̄clarus ciuiū & cū-
ctorum ore laudatus:inter principia ſermonū p̄cedens ille uerba fecit ad chereā:requirens quod ſignum illa die perceperit. Per totā nanq; ciuitatē grata chereæ uidebať iniuria:quā pro ſignoꝝ datione ipſe portabat. Et ille iter uerba iocanda nihil motus:minutiano reſpondit:eiq; ſermonē de rebus talibus faciendū eſſe cōmiſit:& tu mihi inquit da libertatis ſignū. Gratias ago tibi:qui me amplius acuiſti:q̄ ego per memet implere conſueui. Neq; mihi ſermōibus iā pluribus opus erit:ſed hoc ſufficere iudico:ſi etiā tibi idem placeat quod & mihi: quando etiā priuſq̄ cōuenire mus:eius noſcimur fuiſſe cōmunionis. Vno itaq; gladio ſum accīctus:q̄ ſufficere poſſit ābobus: in quo conſenti fortiter:& accedamus ad opus. Princeps aūt ſi uis ipſe conſiſto:iubens operibus imminere. Quod ſi cepero tui cooperationē ſolatii:proſequar graſſatōe ferri cōceſſa mihi te cō-
firmante fiducia:per hoc enī ipſum quoq; ferrū efficacius ſolet exiſtere. Impellor enī ad actū: nō pro his quæ patior ego:dum ſpe ipſe circūferar. Non utiq; hæc lenitas mea pericula tantummō me conſiderare permitit:dū & liberæ patriæ:atq; legibus:& ademptæ uirtuti:& tantæ condoleā peſti:quæ cunctos ſimul p̄pter gaiū apprehēdit. Dignus enī ſum apud te iudicē fide reꝝ hmōi: quando etiam tu ſapere talia cōprobaris. Tunc minutianus conſiderans ardorē ſermonū eius: libenter amplexatus eſt:& eius audaciam approbauit atq; laudauit:& ualedicto cū uotis eū præ-
cibuſq; dimiſit. Quidā enī aſſeruabāt ea quæ cogitabantur quodā auſpicio fuiſſe firmata. Nam dum chereas ingrederetur curiā uox cuiuſdā de populo fertur emiſſa:quæ q̄ſi admoneret dicēs. Perfice quod agendū eſt:opitulante diuinitate. Quo facto:primū quidē chereas expauit:ne quis coniuratoꝝ uideretur prodidiſſe ſecretum:nouiſſime uero conſiderans: quia hæc p̄ inuitatiōe dicerentur:ſiue cōmonēte aliquo conſciorꝝ:ſeu certe deo:qui cuncta humana reſpicit cōſulēte: omnibus ad confortationē inſidiarꝝ cauſa patuiſſet:uniuerſi ſimul armati ſunt:alii quidē ex or-
dine ſenatorio:alii uero romanoꝝ & equitū qui conſcii eſſe uidebantur. Neq; enī erat uir nobi-
litate ſeu fœlicitate præditus:qui gaii tranſitum non ardenter appeteret. Quapropter omēs quo poſſent ſtudio ut uita priuaretur:totaq; confidentia atq; uirtute ad tyranni cædē erāt & ſermo-
nibus & operibus præparati. Nam & caliſtinus libertinus gaii:uir unus potētia ſummi culminis eleuatus:qui nihil aliud poteſtate ſua q̄ tyranno equus eſſe putaretur timore cunctorū & magni tudine pecuniarum quæ ei nimis acceſſerant eo q̄ eſſet in muneribus accipiendis: & iniuriis ex-
ercendis accerrimus:& uigorē ultra modū haberet:cum naturā gaii ſtabilē eſſe ſciret:& in q̄bus declinaſſet nequaquā poſſe reuocari:& multas quidē alias piculi cauſas:necnon & magnitudinē pecuniarꝝ haberet:accedit latenter ad claudiū ſperans quia ſi ei cæderet principatus deficiente gaio:honorem ſimilē ei præberet:eo q̄ illi gratiā & uerba clementiæ impendiſſet primitus. Ait ergo quia iuſſus a gaio claudiū ueneno perimere crebras huius rei dilationes exquiſiſſet:ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur:quia fingebat hæc caliſtinus uolens capere claudiū. Nā neq; gaius ſtudēs interfici claudiū: honeſtas poterat occaſiones exquirere:neq; caliſtinus iuſſus optabilem rem gaio perpetrare ſi diſtuliſſet mandata domini ſui picula potuit declinare. Sed claudiū diuini tas quidē a gaii ueſania liberauit. Caliſtinus aūt pro cōmendatione ſui finxit hanc gr̄am: quæ ei nequaq̄ probabatur iniuncta. Hii quidē qui circa chereā erant:differebant quotidie dū multos ſegnicies detineret:chereas aūt nullā morā gerebat:ſed oē tēpus ad agendū oportuniſſimū iudi-
cabat. Nam dū gaius in capitoliū aſcendiſſet:ut pro filia ſacrificaret:uenit frequenter ad eū:& in impialis loci culmine ſtantē uidens ac populo auri & argenti pecunias diſpergentē: dum hæc in miniſteria gererentur:præcipitē ex eminenti loco cogitauit ſpellere:cū ſe a nullo uideri putaret. nec inſidias feciſſe crederetur:& licet nō optata mors eueniſſet:ipſi tamen acceſſiſſet audacia ut etiā præter ferrū p̄imeret gaiū. Tantū habuit cū cōiuratis chereas ardorē:metuēs ne rpa oportūa diffluerent. Illi uero uidebāt quidē eū p̄ ſua libertate ſollicitū:poſcebāt aūt:ut pātū tpus:uſq; ad ſolēnitatem ſpectaculoꝝ differret:ne dū conamen nequiuerit implere alias impleri turba fieret ciuitati dū cōſcii requirerētur a gaio:& inſidiarꝝ nō ualeret utilitas in futuro:ſed hoc utile fore: ut in celebratione ſpectaculoꝝ res potius tentaretur agi. Hæc ſpectacula ī palacio ob honorem cæſaris ī puo eius rotundo tēplo aguntur: qui primus ptātem populi conuertit in ſeipſum:quæ ſcilicet romani nobiles cum filiis ſimul & cōiugibus libēter ſpectare noſcūtur. Tūc enī gaius ne-

gligens:ad oēs ita facilis erat incurſus quādo multa mīlia hoīum puulo cōcurrērāt: ut potuiſſet quilibet ad eius necē audacter accedere:abſentibus quoq; cuſtodibus:qui licet uellēt: non tamē ei preſidiū facile deportarēt.Spectabat ergo chereas:& ueniētibus ſpectaculis:prima die nitebaf: ut quod fuerat præcogitatū:ſine dilatione fortunæ ſolaciis adimpleret:qui tamen tribus diebus ludoꝝ tranſactis:uix die nouiſſimo opus ualebat terminare.Itaq; chereas aduocans coniuratos: ſatis inq̄t:o etiā præteritū tēpus noſtrā pater obiurare ſegnicē:p̄ his quæ cū tāta uirtute tractata ſunt & neglecta noſcuntur.Et melius eſt:ne proditiōe facta pereat cā:& potius gaius nos afficiat: cunctorūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adiicimus:cū & nos decætero debeamus eē liberi:& aliis cām p̄bere fœlicitatis:p̄teritiq; ſeculi honorē &̄miracula repare.Illis uero nequaq̄ contradicentibus:q̄ſi nō bene fuiſſet hortatus neq; actū hunc aduerſe ſuſcipiētibus: ſed potius conticeſcētibus:cur inquit o fortiſſimi ſegnes eſtis.An nō uidetis hodie ſpectaculoꝝ diem eſſe nouiſſimū:& gaium ferri ad alexandriā nauigatuꝝ:ut egyptū contēpletur. Bonū ergo uobis eſt:ut uīris manibus romanæ gloriæ auferatis obprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quō non iuſte erimus confuſionis obnoxii:ſiquis eū egyptius uideaf pimere:iniuriā nō ferens libertatis oppreſſe.Ego ſiquidē nequaquā cogitationes ueſtras differre potero:ſed hodie ad pericula ſimul accedo:grate ferens:quicq̄d ex eis euenerit:a'o ſcilicet cōſiſtēs ad p̄icula oīa præparato:quā ut mihi huius laudis poſſit euenire priuatio.Hæc ille dicēs:& ipſe audaciis armatus ē: & reliquis fiduciā preparauit:cunctiſq; iā erat deſideriū:ut conamen attingeref nihilq; differens diluculo ad palatiū multitudo equeſtriū armata cōuenit.Mos erat tribunis enſæ cīctis petere ab imperatore ſignū qđ ei cōpetebat:ut ſignū acciperet.Concurrebant ergo ad palatiū omnes: ut p̄ ſpectaculo loca ſibimet occuparēt.Cunq; multa plebe atq; cōpreſſiſſe gaius exultaret:ita ut præ mūltitudine:neq; ipſo ſenatui:nec romanis equitibus locus eſſet: ſed omnes p̄mixti ſederent:cū uiris piter mulieres:& liberi una cū ſeruis:gaius p̄ceſſu ſibimet facto:pio cæſari ſoléniter īmolabat:cuius etiā ſpectacula celebrabat.Et dū de ſacrificiis aliquid ſanguinis cecidiſſet cōtigit:ut ex eo cruore cuiuſdā ſenatoris aſprene noīe ueſtis adimpleref:qđ factū gaio quidē p̄buit riſum:aſp̄ ne uero auguriū fuit aptū:qui ſcilicet una cū gaio p̄emptus eſt.Fertur itaq; gaiū ſultra ſuā naturā illa die mitiſſimū:ita ut oībus eius humilis ſalutatio mira uideref. Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniēs preſidebat & circa eū primi procerū. Eſt aūt ipſum ſpectaculū:ubi annis ſingulis exhibetur in duabus cellis quaꝝ altera quidē ducit ad atriū:altera uero ad porticū: ingreſſibus & egreſſibus apta:q̄tenus non turbenf q interius eſſe noſcunf.Eſt enī illic & alia cella:in qua luſores exerceri ſolēt atq; cantores:Reſidente itaq; populo:& cherea cū tribunis nō p̄cul a gaio:dextrū nāq; cornu cæſar tenebat:quidā batibius ex ordine ſenatoꝝ:uir militaris cluditū cōſularem uirū iuxta ſe reſidentē nullo audiente requirebat:ſiquis ei aliquid dixerit nouitatis.Quo dicēte: nihil ſibi ea die nūciatū:o cludite inquit hodie tyrānicidii certamen agitur.Tunc cluditis:o fortiſſime inquit tace:& mox uerſus ſubiunxit homeri dicens in græco qđ eſt ī latino:ne quis alius maliuolus ſermonē exaudiat.Cunq; multa poma in theatro ſpectātibus ſpargerēf:& piter aues innumere:& quæ pro raritate ſua ſūt cōparātibus precioſe:gaius lites & rapinas p̄pter hæc actas libenter inſpiciebat.In illo ſiquidē ſpectaculo duo ei auguria p̄uenerūt.Midus nāq; eſt introductus quo actū ē:ut iudex depræhenſus crucifigereſ: & pātho mimus fabulā ſaltauit cyrinæ ī qua & ipſa occiſa:& eius filia mirra uidebatur:atq; ſanguis inimica arte diffuſus:& circa iudicem crucifixum:& circa cyrinā:atq; mirrā.Conſtat aūt:quoniā & dies ipſe fuit:quo philippū aminthe filium:macedonū regē ī ſpectaculū ingrediētē unus ſocioꝝ ſuſtinet in ſpectaculo uſq; ad finē: eo q̄ nouiſſimus erat dies:an certe uſus balneis:atq; cibis illic deinde remearet ſicut & prius.Minutianus iuxta gaiū ſedens:ac metuens:ne in uacuū tps efflueret:ſurgēs cū etiā cherā uideret egreſſum:p̄gebat ut confortaret eū.Tunc egredientē tenuit gaius a ueſte:& q̄ſi p̄ amicitiā:quo inquit p̄gis o beatiſſime.At ille reueritus cæſarē cū tīore ſedit.& paululū q̄eſcēs:dēuo ſurrexit & abiit. Cui egredienti nō īpediuit iter gaius:credens eū ad neceſſaria p̄gredi.Aſprenas quoq; cū eſſet & ipſe p̄ticeps opis admonebat gaiū ſicut & prius ut ingreſſus ad balnea atq; prandiū ad ſpectacula remearet:q̄rens:ut ad finem ſua tractata p̄duceref. Illi ſiquidē qui circa cheream erāt exacuebāt alterutros:q̄ſi tps eſſet ſingulos prepari:ne ad opus abeuntes inuenirenf:& negligentes opportunū tps amitte rent.Erat nanq; etiā dies iā circa horā nonā.Chereas itaq; tardante gaio erat patus ut ingrederetur ad ſedē eius:preſcius tamē:quia illic necē principis cū multo ſanguine ſenatoꝝ & ſimul equeſtriū adimpleret licetq; arderet:melius tamen eſſe iudicauit:oīum tutamē libertatemq; ſeruare.Cunq; eſſent oēs ad ſpectaculoꝝ uota cōuerſi:gaius ſignū ſurgendi fecit: turbaq; repente facta:conuerſi ſunt coniurati:& populos impellabant:ut q̄ſi gaio ſecreti officiū p̄berent opere uero uolētes habere licētiā:ut eū in ſilētio trucidarent.Precedebat itaq; claudius patruus

eius:& marcus minutianus ſororis coniunx:necnon & ualerius aſyaticus quos etiã ſi uoluiſſent repellere:propter dignitatis reuerentiã nõ ualebãt.Gaius uero ſequebaꝫ cũ paulo aruntio.Cunq; iam eſſet intra regalia:rectũ dimiſit iter:ubi conſtituti erant famuli:qui ei gratifice miniſtrabãt. claudio ſcilicet præcedente:& conuerſus eſt ad locũ quẽdã anguſtũ:atq; ſilẽter iturus ad balnea: ſimul & pueros qui uenerant ex aſya contemplaturus qui eorum forent utiles ad himnos miniſteriorum quæ erat celebrare cõſuetus:aut qui ad pyrricã in theatris apti eſſe uiderentur.Tũc itaq; occurrit ei chereas:ut ſignũ peteret.Quo quaſi ad eius illuſionẽ ſignũ dante languentium nihil ille moratus: iniuriis utebatur aduerſus gaiũ:& euaginato gladio ei intulit plagã uehemẽtem:non tamẽ oĩno mortalẽ.Sunt qui dicunt:hoc prouidentia chereæ factũ ne gaius unius plagæ uulnere moreretur:ſed plagarũ multitudine ſauciatus:maiori dolore cremareꝫ.Sed mihi nõ uidetur hic ſermo credibilis:eo q; in huiuſmodi actibus timor talẽ nõ exigit rationẽ. Ná ſi chereas ita cogitauit oĩum ſtulticiã pceſſiſſe credendus eſt:uoluptatẽ magis fauori præbens : quã p celeritatẽ ſibi & coniuratis periculoꝝ euaſionẽ acquirens:dum poſſent multæ machinatiões auxiliorum gaio conferri:anteq; potuiſſet mori.Vnde certũ eſt quia chereas nõ circa ſupplicia gaii reſtitit:ſed de ſe & amicis ut potuit cogitauit: quãdo etiã acta cauſa ſilentio magis eſt:ut iudiciũ fugeret ac iracundiã:& quatenus res geſta celaretur:ſermonibus uſus:& p ſe ꝑderet:ſimul & tps. Et hæc quidẽ licet ut uoluerit unicuiq; tractare.Gaius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum eni & collũ enſis illatus iuguli é oſſibus retẽtus:ne ulterius poſſet accedere. Quo facto: neq; clamauit:nec uocauit quẽlibet amicoꝝ:ſeu incredulitate:ſiue imprudentia:ſed doloré fortiter ferens:anterius fugiebat.Quẽ ſuſcipiens cornelius ſabinus:& ipſe iam ſua mente ꝑſtructus impulit.Tũ genu flexo cadentẽ multi circũſtantes:ſinguli adinuicẽ gladiis & quaſi ad certamina diſcerpſerunt.Conſtat autẽ:quia ultimus aquilas ei mortis intulit plagã. Omnis itaq; cauſa chereæ indubitanter attribuenda eſt.Nam licet cũ multis hoc opus effecerit:tamen primus cogitauit quẽadmodũ gereretur & primus cæteris hoc auſus fuit edicere:quibus ſuſcipiẽtibus in illius necẽ uerbo:ſubinde alios congregauit & ſapienter cuncta diſponens:ubi erat ſníaꝝ adhibenda profeſſio:etiã ſermonibus locutus eſt utilibus:non neceſſitatẽ ſuæ ꝑſumptionis ĩponés ut dum tẽpus exigeret:ma:nibus uteréť.Is quoq; rẽ prior aggreſſus é:& uirtutẽ illius necis adípleuit:atq; uiſum facilẽ gaio iã moriente conceſſit.Quapropter iuſtũ eſt ut etiã q̃cunq; cæteri geſſerũt:chereæ cogitationi & labori manuũ:ac uirtutibus applicenť.Gaius itaq; hoc mõ multis uulneribus iacebat extinctus.Chereas uero & cæteri ꝑimentes gaiũ:p eadẽ itinera reuertentes:euadere ſe im poſſibile iudicabant propter hæc utiq; quæ fuerant geſta.Non eni paruũ erat ꝑiculum ꝑmiſſe principẽ ſtulticia populi ſepius honoratũ cũ & a militibus nõ ſine ſanguíe de morte eius eſſet faciẽda ſeditio.Ita dũ eſſent anguſtæ uiæ:in quibus hoc opus effectũ é:& maxía turba repleret eas militũ.qui illo die pro cuſtodia principis aderant:p uias alias diſcedẽtes ad donũ uenere germanici patris gaii:q; tũc etiã ꝑemerũt.Erat eni hæc domus cõiũcta regalibus:eo q; hii q in eminẽtia conſtituti ſunt diebus ſuæ potẽtiæ ĩ talibus habitare noſcũť:& declinãtes multitudinis inuaſionem:eſſe iã debebaťin requie.Cũ itaq; lateret adhuc peſtis illato gaio:primũ a germãis é agnita. Erant eni armigeri equiuocũ gentis ſuæ celtice habẽtes tacina:quoꝝ patriæ mos eſt ĩportabili uti furore ſicut hiſpãis:aut cæteris barbaris:eo q; oẽs hmõi hoies rõe mĩores ſint:corpis robuſti: & impetu primo quibuſcũq; congreſſi hoſtibus ꝑualẽtes: cũ nõ haberẽt uirtutibus diſcretionẽ pro utilitate cũctoꝝ:ſed tantũ ſibi proſpicerẽt:quibus gaius cariſſimus ob hoc erat:q; pecuniaꝝ muneribus eos ſibi placauerat alias placauerit.Euaginatis ergo gladiis ĩgreſſi ſũt domũ ꝑſcrutãtes cæſaris ꝑemptores quoꝝ tribunus ſabinus erat:qui nõ tantũ uirtute & fortitudine maioꝝ: quantũ ſuo robore cũ monomachus eſſet hanc obtinuerat dignitatẽ.His itaq; requirẽtibus aſp nas primus occurrens exoluit pœnas:cuius ueſtẽ ſanguis ſacrificioꝝ ſicut diximus cruentauerat & non ei bonũ feciſſe auguriũ uidebatur.Poſt hunc occurrit eis barbarus norbanus: fortiſſimus ciuiũ:& de cuius maioribus imperatores multi proceſſerant cuius etiã ciues eminentiã nõ ignorabant.Is cũ eſſet ualitudine robuſtus:primo ſibimet occurrentiũ abripiés gladiũ:ꝑmixtus aliis cõtẽdebat:ne ſine alioꝝ interitu moreretť.Qui multoꝝ agmine cõſtipatus:frequentiũ uulnerũ illatione defunctus eſt.Tertius aũt anteius ex ordine ſenatorio:germanis ſicuti priores occurrit.Is ut uideret gaiũ iacentẽ & letaretť aduenerat:qa patrẽ illius eiuſdẽ noís effugauerat:eũq; ne ſic ſaciatus:militibus deſtinatis occiderat. Aderat ergo anteius ut gaii uideret funus turbataq; ſubito domo:dũ ſe uellet occulere:furentes germanos & tunc ſubtiliter inquirentes:q gaiũ occiderãt etiã ĩnoxios una ꝑimentes latere nõ potuit.Et illi quidẽ ita ſunt mortui. Dum igitur ĩ theatro de gaii morte ueniſſet ſermo:admiratio & incredulitas facta é.Alii náq; ualde delectabantur in eius morte:& licet dudũ ſcirent ſibimet utilẽ fore hoc nõ ſinebanť credere ꝑ timorẽ.

Quibuſdã uero hoc in deſpatione erat:cũ neq; uellent circa gaiũ hmõi aliquid ꝓuẽire: nec uere hoc crederẽt:q̃ſi nõ poſſet aliqs hoim opus huius uirtutis ſplere.Erant enĩ quibus nõ erat grata mors gaii:mulieres:& infantes & quidã militũ:alii ꝓpter mercedẽ:& nihil aliud quã tyrãno cõue niẽte ad iniurias potentiſſimoꝝ ciuiũ illius miniſterio preparati:mulieres aũt ac iuuenes ꝓpter ſpectaculoꝝ:& monomarchoꝝ munera:in quibus ſolet uulgo delectatio miſtrari:& ꝓpter carnium dilacerationes q̃s in ludis agebat gaius:ut q̃ſi populo uoluptatẽ exhiberet:ꝓ ueritate ãt ad faciendã ſuæ crudelitatis inſaniã.Serui itaq; dominos cõtẽnebãt:& ad iniuriãdũ eos:eius ſulciebant auxilio.Facile náq; eis mẽtiẽtibus cõtra dominos credebaꝫ:eorũq; pecunias oſtẽdẽtibus & libertas & diuitiæ ſuccedebãt:nec accuſatiõe metuebãt pœnã:quibus erãt ꝓpoſita premia:octaua ps ſubſtãtiæ ſenatoꝝ.Igitur uel ſi aliquibus in theatro credibilis uidebaꝫ de gaii ꝑpetiõe ſermo: eo ꝙ aut preſciſſent iſidias:aut optaſſent de his quæ núciabãt:nõ ſolũ gaudia retinebãt: ſed etiã audire hoc aut dicere fugiebant:metuentes:ne cũ ueꝝ nõ appareret:pene ſuccũberent:q̃ſi nota ſuæ uoluntatis apientes.Illi uero qui iſidias preſciebant:ãplius ſe celabãt formidãtes:ne dũ alicui amatori tyrãnidis hoc panderẽt:ꝓdentes uiuẽte gaio puniriẽt.Ná & alius ſermo fuerat diſpſus ĩ populo:quia res quidẽ a cõiuratis fuiſſet tẽtata:nõ tamen gaius extinctus ſed ablatus a medicis: ductus fuiſſet ad curã:nulluſq; uerax cui ſe quicũq; cõmitteret:aut ſuã pãderet uolũtatẽ.Nam & ſiquis amicus erat:ꝓpter fauorẽ tyrãni uidebaꝫ eſſe ſuſpectus & multomagis odioſis nõ poterat credi.Dicebaꝫ ut ſenatoribus a quibuſdã eoꝝ aĩos pturbantibus:eo ꝙ inter ipſa picula atq; uulnera ut erat ſanguine cruentatus ueniſſet in foꝝ:& cõtionẽ habuiſſet ad populũ:quæ reficiebãt eoꝝ mentes:neq; loca ſuæ cuſtodiæ relinquebãt:formidantes ne illis quelibet impigereꝫ culpa: quando nõ q̃ uoluntate diſcederent accuſari poterant:aut dãnari:ſed quẽadmodũ uellent accuſatores aut iudices.Cũ itaq; turba germanoꝝ euaginatis gladiis ſpectaculũ circũdediſſet: cũctis ſpectantibus metus ſuæ pditionis acceſſit:& ex oĩbus aditibus terror erat:q̃ſi repente ingredientium gladiis caperẽt & neq; diſcedendi ſecuritatẽ habebant: nec ĩ theatro poterant morari ſine periculo.Illis igiẽ irruentibus in theatro fragor eruprus eſt ſupplicantiũ atq; dicentiũ quia & q̃ cogitata fuiſſent:ſi tamen aliquid ꝓueniſſet:& quæ dicebaꝫ geſta neſcirent:& deberent ꝑcere: nec alienã preſumptionẽ eis qui nõ eſſent culpabiles irrogarẽt:ſed exquirerent cõmiſſores:ſi tamen aliquod ſcelus ꝓbareꝫ eſſe cõmiſſum.Et illi quidẽ hæc & his potiora cũ lachrymis & ꝓſecutione uultus ſepius clamitabant:facientes ea quæ piculi & mortis uicinitas exigebat.Ad hæc militũ ira ceſſauit:& præſentia ducti ſunt ĩ ſpectaculo cõſtituros occidere. Erat enĩ crudele etiã illis:licet uiderẽt exaſpati:portabant enĩ capita aſprene:& eoꝝ quos una pemerũt.Quæ cũ uiderent in ſpectaculo poſiti:amplius ſunt cõcuſſi ꝓ dignitate uiroꝝ:& miſericordia hmõi caſuũ. Quapropter & ſemetipſos a talibus erumnis euadere nõ credebant:& incertũ ſibi fore:ſi tãta pi cula poſſent declinare.Ideoq; licet aliqui apte & iuſte odiũ circa gaiũ habuiſſent: eius alacritatis munus expulere:cũ ad tanta picula pueniſſent:& ſpe totius cecidẽt uitæ. Fuit igiẽ arrũtius quidã gratus homo inter ꝑcones reꝝ uenaliũ:& ꝓpterea magnitudine uocis utebaꝫ: indutus ueſtibus diuerſi coloris:ad inſtar nobiliũ romanoꝝ:habebatq; potentiã agendi quæ uellet ĩ ciuitate in his quæ tunc & poſtea gerebanꝫ. Is aptauit ſemetipſum ueluti dolentẽ.licet & ipſe odio gaiũ haberet:eratq; timore ſuperior eius contio atq; militia:qua nitebaꝫ ſalutẽ in rebus præſentibus apparere:& oẽm apparatũ & ornatũ q̃ſi de cariſſimi principis morte amiſiſſẽ cõfingẽs ꝓgreſſus eſt in theatrũ:ut mortẽ gaii denũciaret.Quo facto:quies hoim affuit:ne poſſent ulterius ignorã tiam fluctuari. Deide etiã ſtatuas arruntius & loca ſingula circuibat:reuocãs germanos:& cũ eo tribuni iubentes recondi ferrũ:atq; manifeſtantes:gaiũ fuiſſe defunctũ. Hoc ergo factũ apte in theatro collectos eripuit:& uniuerſos qui furorẽ incurrerãt germãoꝝ a morte ſeruauit: ná prius ſpẽ habentes uiuere gaiũ:a nulla factione pœnitus abſtinebant.Tantã enĩ deuotionẽ circa eũ habuerãt:ut ẽt poſt amiſſionẽ animæ eius fauorabiles eſſent.Quæ dũ apte mortuũ cognouiſſent: ab iracũdia diuerſoꝝ:& ſupplitio quieuerũt:eo ꝙ uindicta illis utilis iam nõ eſſet:nec foret qui eis ꝓ talibus repenſaret.deide timentes ad potiorẽ iniuriã ꝓrũpere:ne ſenatũ cõtra ſe ꝓuocarẽt: ſi ad eos iperii ſũmitas deueniret.Igiẽ germani a ſua rabie quæ eos inuaſerat ꝓ gaii morte quieuerunt.Chereas aũt:dũ nimis eſſet deminutiano ſollicitus:ne germanoꝝ iſania fuiſſet extictus: ſingulos militũ de eius ſalute requirebat.Et minutianũ quidẽ clemens adduxit in mediũ:ad che reã uero cõuerſus cũ multis aliis ſenatoribus:iuſtitiæ & uirtuti atteſtabaꝫ eius laudãs cogitationẽ & actũ ſine formidĩe cõpletũ tyrãnidẽ dicẽs ad nihilũ fuiſſe ꝓductã:eo ꝙ iniuriaꝝ uoluptate fuerit eleuata:quippe cũ non poſſet fœlix uita illi præberi:qui uirtuti ꝓbareꝫ odibilis:ſed cũ tali calamitate deficere q̃li gaius:qui etiã ante coniuratoꝝ cõſenſum ꝓpriũ facinus ſibi cõſtituit inimicũ:agẽdo iniurias diuerſoꝝ:& ꝓuidẽtiã legis exterminãdo:ut quos habebat caros:ſibi hoſtes

efficeret:& ſermone quidē alios eius eſſe pemptores:ope uero ſemetipſum ſine dubio pdidiſſet. Iam ergo ſurgebant de theatro cuſtodiæ:quæ principio pnitioſe fuerant:quando oēs abſcedere feſtiabāt. Cuius mali tūc cā fuit altion medicus abreptus qdē q̄ſi ad curā aliquoꝝ uulneratoꝝ: & mittens qui cū eo erat:ut q̄ſi ad medicinā neceſſaria deportarent:quos exinde ꝓ ueritate dirigebat:ut picula declinarent. Interea conuentus agitur ſenatoꝝ & plebis i foro. Et populus quidē inquiſitionē de gaii pemptoribus uehementius faciebat. Aderat & ſenatus: inter quos aſyaticus ualerius:uir cōſularis:ſtās i populo:tumultuantibus illis & dirū eſſe clamantibus:eo ꝙ impator eis ignorantibus uideretur occiſus:dū & cūcti requirerēt:qui ſunt q gaiū interemerunt:utinā i. quit ego. Ad hæc aūt & conſules edicta ꝓpoſuerunt accuſantes gaiū atq; iubentes populo ſimul & militibus:ut ad propria remearent:populo quidē multā requiē ꝓmittentes:militibus aūt honores:ſi tamen cū ſolita diſciplina conſiſterēt. & nulli quodlibet cōtumeliæ genus inferrēt. Erat enī metus ne forſan exaſperati mala ciuitati facerēt:& ad rapinas:aut ad tēploꝝ ſpolia uerterēt. Cōuenerat itaq; omnis multitudo ſenatorū:& maxime conſentiētes aduerſus gaiū: fiducia iam utentes:& in contentu maximo conſtituti:quaſi in eis reſpublica reſideret.

Capitulum.II.

Nterea ſubito de domo raptus eſt claudius. Milites enī facto concilio:alterutri de rebus agendis dedere ſermonē. Videbant enī impoſſibile fore:ut tantis rebus exiſtētibus quis republicā gubernaret:nec ſibi utile ſiquis illoꝝ qui cooperatores in nece gaii fuerunt:ad imperiū ꝓueniret:ſed bonū eſſe:ſi nō dū ꝓfectis rebus:claudiū principē facerēt:defuncti patruū: & olim ſenatoria dignitate ꝓcipuū:uirtute maioꝝ fultū:militari diſciplina ꝓiter eruditū. Hunc deliberauerūt in medio ſtatuētes impatorē facere:digniſq; ſolēnitatibus honorate. Sentius itaq; ſaturnius licet claudiū cognouiſſet raptū:& quia idē uidebat ad hoc inuitus accedere:nō tamen declinabat integra uoluntate:ſtans in medio ſenatus:nihilq; metuēs: apud liberos ferteſq; uiros porauit hæc dicens. Licet incredibile ſit o romani libertatis nos acquiſiſſe dignitatē: eo ꝙ lōgo tēpore nobis abfuerit:uerūtamen tenemus eā incertā quidē:quātū ad magnitudinē priſtinæ ſeruitutis ſed tamen alacritatē ferre poſſibilē:ſi eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis eſt enī & una hora ſenſum uirtutis habentibus cum ſecura uoluntate in patria libera degere:& legibus florentibus aliquādo cōicare. Ego ſiquidē tā prioris libertatis oblitus:quā olim quidē amiſimus: nunc aūt magna btitudine retinemus:reuerentiā exhibendā his qui gnieti in ea atq; nutriti ſūt: & nō minorē a diis honorē his uiris ꝓbendū eſſe decerno:qui licet ſero & in hac ætate nos eam guſtare fecerunt ita ut etiā in futuro ſecula eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hæc dies & iuuenibus noſtris & quicunq; ſenuimus quidē:quando eius cōſpicientes libertatē: cū dulcedine moriemur:iunioribus aūt eo ꝙ ſit eis doctrina uirtutis. Vnde cōſtat:uiros eſſe iſtos: quoꝝ labore conſiſtimus propter hæc quæ nup geſta noſcunt:quia nihil q̄ cū uirtute degere maius eſt:de qua conſueuit libertas humana ſolummō cogitare. Ego ſiquidē antiq̄ noui:auditu cognoſcens: quæ uero uiſu conſpexi:ualde ſunt grauia. Malis enī in gentibus inuaſerunt rēpublicā principes tyrannide prohibentes utiq; oēm uirtutis modū:& magnanimitatis officiū libertati derogātes: docentes blandimenta ꝓiter & timorē:eo ꝙ nō principibus cuncta ſubiiciant. Ex quo enī iulius cæſar poteſtatē populi ſoluit:& ornamenta legū cōprimēs rēpublicā cōturbauit: iuſtitiā ꝓuaricatus & ſua delectatione uictus: nihil eſt mali qđ nō irruit ciuitatis ſucceſſoribus adinuicē ipiū ſibi detrahentibus:ad deſtructionē ſcilicet patriæ libertatis:& ut præcipue in defectū robur ciuium deueniret:arbitrati ſuā eē minutionē:ſi uicioſis uterent hoībus. & uirtute precelſos:nō ſolū gloriæ imanitate priuarent:ſed etiā ad morte uſq; ꝓducerēt. Singuli nāq; regnāriū queq; grauia cōmiſerūt. Quoꝝ gaius qui hodie mortuus eſt amplius extitit ſeuior uniuerſis q nō ſolū i ciues ſed etiā in cognatos ꝓiter & amicos effrenatā intulit ſuæ ferocitatis inſaniā iniuſte pœnas exigēs: & ueluti furioſus in hoīes atq; deos ferus exiſtens. Nil eteni tyrānus ſuauitatis habere pōt. Nōne cū iniuria uobis abuſus ē. Nonne i pecuniis uos & in cōiugibus contriſtauit. Nonne omne uotū uſm præcibus angebat inſiſtentibus inimicis. Aduerſa ſiquidē tyrannis cūcta libertas eſt: nec eis unq̄ fauere pōt:ſed nec ipſi:q conſentiūt eis patiunt turpia ſuſtinere. Sentientes nāq; tyrāni quibus malis inſignes uiros affligant:& eos uidentes impacienter talia ſuſtinere: nec tamen ignorat quod geritur:ſed ſolatiū expectare:hoc ſolummō ſuā credunt cōpare ſecuritatē:ſi eos potuerint pœnitus amputare. His igitur erepti malis:& ſub alterutra ueſtri ditione cōſtituti qđ reipublicæ maxime prodeſt & ad præſentē reſpicit deuotionē:inſidiis amputatis:& reſtituta ciuilitate:iuſtū eſt cōi utilitati prouideatis:& ꝙ placet nō iminēte piculo cēſeatis:quādo nō erit dominus q rēpublicā gubernaturus eligit ut ciuitatē ledere:& impiali iure cuilibet loquēti pœnaꝝ multa genera poſſit inferre. Sub tyrāno ſiqdē ꝙ illi diſpliceat dici pōt:nec diuerſa inia reluctari. Hactenus

igitur amittẽtes delectationẽ pacis:& conſueti degere mõ ſeruili:importabiles ĩcurrẽtes erũnas etiã ꝓximis malos uidebamur auctores:fugienteſq; cũ uirtute mori:nouiſſima cõfuſione piui-mus.Quapropter primitus tyrãnicidis decernite honores egregios:& maxime caſſiũ chereã príncipẽ fortiũ uiros annũciate:qui cũ aliis uir unus & cõſilio & ope acquiſitor nr̃æ libertatis appa-ruit:cuius nunq̃ dignũ eſt obliuiſci:qui cõtra tyrannidẽ noſtra ꝓ libertate primus cõſiliũ ſũpſit: & ſemetipſũ piculo ꝓ ſalute nr̃a ante cũctos ingeſſit.Opus eſt enĩ optimũ:& uiris liberis opor-tunum:beneficiũ præſtantibus aliquid repenſare dignũ.Qualis ſcilicet uir iſte circa nos extitit. Non ſimul caſſio & bruto:qui gaiũ iuliũ ꝑemerunt.Illi náq; principia ſeditionis bellos; ciuiliũ: ſubuerſionéq; ciuitatis excitauerunt:hic aũt cũ tyrãnicidii graſſatiõe etiã malis eius priuauit ur-bem.Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt:ſenatu delectabiliter audiente & equitibus romãis q ꝑſentes erant.Quo facto:quidã trebellius maximus inſiliens:anulũ de digito traxit: habentẽ la-pidem incluſum:in quo forma gaii celata uidebaf:quẽ ille ſibi ſtudio dicendi quæ ſuadebat ĩple-ri fuerat oblitus detrahere. Et celatura quidem eſt agnita nox autem continuo ſubſecuta eſt. Chereas uero cum ſignũ a conſulibus petiſſet:& illi libertatẽ ei dediſſent:miraculũ fuit cunctis: & uelut incredulitas:quia reuerſa uideretur ad conſules hæc poteſtas. Hii ſiquidẽ anteq̃ tyránus inuaderet ciuitatẽ:rebus ciuilibus & militaribus præſidebãt:qui ſenatui conſentiebant.Erant ãt cohortes quatuor:quibus uiuere ſine príncipe magiſquã ſub tyránide cõplacebat.Milites itaq; cũ tribunis abibant.& populi diſcedebant leti hanc ſpẽ habentes atq; cogitationẽ:q̃ſi ipſi guberna-tionẽ reipublicæ rurſus acquirerẽt:& nequaquã alii ſubiacerẽt:inter quos chereas precipuus exi-ſtebat.Igitur chereas piculũ credens ſi gaii uxor & filia ſupeſſent:& nõ omnis domus eius piter depiret:quando ſiquis ex eis derelinqueref:nõ hoc ſine peſte ciuitatis letoq; cõſtaret: inſup & ꝓ-poſitũ ſuũ ꝓficere:& odiũ qđ circa gaiũ habebat explere feſtinans:miſit lupum unũ tributos; q uxorẽ gaii filiáq; ꝓimeret.Erat enĩ is lupus cognatus clemẽtis cui hoc officiũ tradiderũt:q̃tenus uel hoc ope uirtutis tyránicidii particeps eſſet:& q̃ſi in oibus uideref inſidiis prioribus conſen-ſiſſe.Quibuſdã uero cõiuratos; crudele uidebaf:ut cõtra mulierẽ taliter uteref:dicentibus gaiũ ſua magis natura malis uſum:quã uxoris cõſilio facinora molitũ:quibus & ciuitas uexata eſſet: & flos ciuiũ deperiſſet.Et illi quidẽ his aſſertionibus eã defendere nitebãf.oĩm aũt malos; quæ geſta fuerant a gaio:hæc erat caput.Gaio náq; dederat poculũ:ut eius mentẽ ſuo potuiſſet ſub-iugare ſeruitio & amori:incantationibuſq; ad ueſaniã tráſformatũ ita ſibi deuĩxerat:q̃tenus for-tunæ oĩum romanos; & totius urbis cui preſidebat ei ſubdite uiderenf nihilq; defenſores eius ualere potuerũt.Miſſus itaq; lupus:in nullo moratus eſt miniſteriũ eo momẽto differre: ne cul-pabilis eſſet in his quæ pro utilitate publica uidebãtur iniuncta:uenienſq; ad palatiũ:inuenit cõ ſoniã gaii coniugẽ iuxta uiri corpus humi ꝓſtratã & oẽs ĩ luctu poſitos ſicuti moris eſt mortuis exhiberi corporibus:eratq; ſanguine uulnerũ eius plena:& maxia calamitate circũdata: nec nõ & filia iacebat ſimul:nihilq; aliud illic audiebatur:niſi culpa gaii:tanquam non bene gubernãtis:& quia uxor eius frequenter uentura talia ꝑdixiſſet. Hæc enĩ ratio & tunc & nunc ſimul eſtimaf: & in oĩm mentes ita eſt circa eos qui cõpatiunf.Alii náq; dicebant quia ſuaſiſſet gaio:ut recedẽs a ſeuicia & crudelitate ciuiũ:humiliter & cũ uirtute rẽpublicã gubernaret:q cũ in ſua ſeueritate uiueret:ꝓpterea taliter depiſſet:alii uero:quia cũ ſermo de coniuratis pueniſſet ad gaiũ ſuaſiſſet illa:ut ſine ulla dilatione uelociter cũctos placaret:quia licet nihil iniuſte tẽtaſſe aliqui ꝓuarenf: tamẽ hoc agens cuncta ꝓicula declinaret.Quæ uero a ceſonia dicta ſunt:& quæ de ea hoies dice bant: hæc ſunt.At illa cũ uidiſſet uenientẽ lupũ corpus gaii monſtrabat:& ut ad ꝓximũ ueniret eũ cum lachrymis exorabat.Cunq; eũ uidiſſet mente attonitũ:& nulla cõpaſſione motũ:cogno-ſcens ad qđ uenerat:ei ſuũ iugulũ ꝓparabat:& lugens:ꝓmptius ea faciebat:quæ agere ſoliti ſũt: qui in uitæ deſpatione conſtituuntur.Tum inuitauit eũ:ut quæ decreta fuerant: non moraref implere.Et illa quidẽ magnanimiter a lupo hoc modo ꝑempta eſt:& ſup eã filia ꝓiter extincta ẽ. Hæc dũ egiſſet lupus:ſe uertens:chereæ & eius ſociis indicauit. Gaius igitur.iiii.impii ſui anno: minus.iiii.menſes:ita defunctus eſt:uir & ante regnũ nequitia ſuos mus:libidinibus ſubiugatus: derogationibus amicus:in rebus terribilibus timidus:& ſemp auidus poteſtatis:in quibus non oportebat nimie largus:acquirens diuitias occidendo:& contra leges agendo:& diuinitate ac le-gibus maiorem ſe eſſe ſtudens:atq; uideri uolens.Is fauore populi ſepe deceptus:quæcunq; leges tanquam turpia ſapiunt:ſua credidit eſſe ornamẽta:uirtutis & amiciciarum immeor:quãdo cõ-tra hæc cum illatione ſupplicii frequenter exorſus eſt:inimicum ſibi eſtimans quicquid uirtuti eſſet aptiſſimum:& in his quæ concupiſceret nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ ſorori permixtus:odium ciuium maxime cœpit habere:eo q ſimile aliquid longo tempore mi-nime factum eſſe conſtaret.Opus autem magnum aut regium nihil ab eo ad utilitatem præſen-

tium temporum:aut futurorū reperitur geſtum:niſi q̄ circa regium & ſyriam propter aduentū nauium frumenta ex egypto deferentium horrea decenter inſtituit:hoc enim conſtat maximū & nauigantibus ultimum:quod tamen nō uenit ad effectum:ſed ſemiplenū ab eo dum ſegnius conſtruitur derelictum eſt.Cuius more hæc cauſa fuit:eo q̄ rebus inutilibus ſibiq̄ placitis uolū tatibus ſtudens:& illic expenſas efficiens:melioris operis dereliquit utilitatem.Inſuper & fuit rethor optimus:græca lingua pariter & latina ad dicendum uelociſſimus:& ad intelligenda aliena opera præparatus:ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis:& acerrimo ingenio:meditationiſq; labore ſuum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret.Hunc nanq; tyberius tanquam fratris nepotem:quem etiam habuit ſucceſſorē:magna neceſſitate ſtuduit eruditi:cum ipſe eiſdē ānis primo floruerit.Gaius itaq; puer colebat hæc quaſi cognatus:& imago principis.Ob quā rem ciuibus meruit præſidere : qđ nō tamen obtinere p̄ualuit:neq; ex eruditionis opere bona congregata ſeruare:ſed abuſus poteſtate:peruenit ad mortem.Difficile nāq; eſt:ut illis poſſit acquiri uirtus:quibus facile uidetur agere quo trahuntur.Initio ſiquidē:faciēte eruditionis cauſa amicis ſtudebat dignis:zelo meliorum rerum poſtea perductus ad iniuriam: onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant ad id uſq; deſcēdit: ut ab eiſdem inſidias paſſus extingueretur.Claudius igitur ſicut dixi ſuperius: interruptione facta uiarum:egrediebatur de theatro.Qui gaio mortuo:& domo cæſaris nece turbata:i anguſtia pro ſua ſalute conſiſtens:& in quodam artiſſimo loco deueniēs ſe celabat:nullam periculorum cauſam:niſi ruborum formidans.Is enim cum priuatus eſſet:mediocriter ſe tractabat inter omnes:ſufficienter doctus:& diſciplina maxime græca compoſitus:qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat.Tunc itaq; dum trepidatio populos obtineret:& omne palatium ferocitate militum plenum eſſet:& terror atq; indiſciplinatio cunctos priuatos apprehendiſſet:ſūmi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et gaii quidem interitum peruipendentes:eo q̄ iuſte uideretur extinctus:quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabāt:quemadmodum bene cuncta diſponerentur.Cunq; germani ad necem peremptores gaii requirentes:ſuæ magiſquam cunctorum utilitati conſulerent:claudius turbatus:& nequaquam de ſalute ſua ſecurus: maxīe: quia capita ferri uiderat aſprene:& quos cum eo conſtabat occiſos:ſtabat in quodam loco ſuper paucos gradus:obſcuritate celatos.Tunc gratus quidam militum in palatio uidēs eum: nec perfecte præ obſcuritate cognoſcens:credens hominem eſſe:qui magis in eo loco inſidias faceret:p xime ueniens eumq; appræhendens agnouit:ſeq; ſequentibus ait.Iſte germanus eſt: eum conſtituamus imperatorem.Claudius uidens eos in ſuo raptu præparatos:& metuens:ne propter gaiū ipſe quoq; moreretur:parcendum ſibi eſſe poſcebat:eiſq; ſua facta commemorabat. Tūc gratus ſubridens dexteram ei porrexit:& noli inquit de tua ſalute puſillanimis eſſe:cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare:quod dii auferentes gaio:mundoq; p̄ſpicientes:tuæ cō ceſſere uirtuti.Perge nunc:& maiorum tuorum recipe ſolium.Supportabatq; eum:nequaquam ualentem ambulare pedibus:propter timorem ſcilicet:gaudiumq; dictorum.Concurrebant aūt circa gratum etiam multi militum:& uidentes claudium duci quaſi ad ſupplicium rerum geſtarum tanquam pro uiro ſua uita quieto:& multa pericula in principatu gaii perpeſſo dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis:factiſq; turba:fuge totius plebis exortæ ſūt.Tunc claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente:eum in uehiculo rapientes pro eius incolomitate ſolliciti:cum fuga ad palatium uenerunt.Qui locus ut ſermo tradit primus in ciuitate romana habitaculum dedit hominibus. Cunq; iam rempublicam tenere uideretur:multomagis militum concurſus procedebat:cunctis utiq; aſpectum claudii libenter inſpicientibus : eumq; principem ſtatuere feſtinantibus:pro fauore germanici eius fratris:qui magnā gloriam ſuæ uitæ reliquerat uniuerſis:inſuper etiam cogitātibus de auiditate ſenatoriæ poteſtatis:& quæ pridem ſuo principatu deliquerant.Inter hæc etiam rurſus cogitabant:quia imperium deductū ad unū periculo non careret:quando quodcunq; uellet ſolus efficere pro fauore ſenatui gratiam propēſaret ſufficienter inter alterutros cogitabant:& quæ ſolent prouenire quotidie loquebant. Erāt ergo diuiſæ hæ ſentētiæ populi atq; ſenatus. Hi dignitatem priſtinam appetebant:& oneroſum ſeruitium pro tyrannorum iniuria declinabant:populus autem inuidiam circa ſenatum habēs: & auaritiam eius effugiens in raptu claudii pro imperatoris ordinatione gaudebat . Tunc itaq; pene bellum iam ciuile ſub pompeio flagrabat:quod tamen imperatore conſtituto ſedatum eſt. Inter hæc ſenatus agnoſcēs claudium a militibus abreptum:miſit ad eum uiros de ſuo cetu uirtute claros:qui eum admonerent:ut pro adeptione regni nullam uim faceret:ſed magis ut ſenatui tantorum uirorum unus cæderet : & cōmunem utilitatem proſpicientibus legibus ſubiaceret:utq; memor eſſet:quorum malorū priſci tyranni occaſio fuerint ciuitati:& qui ſub gaio etiā

ipſe cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus: & iniuriam ab aliis grauiter irrogatam:ſponte ad ſubuerſionem patriæ coarmaret:ſed ut magis priorem uirtutẽ ſuæ quietis oſtenderet:quatenus ei honore liberiorum ciuium:& legum decreta ſuccederent:quo fcõ fauorem impantium:& quibus impatur acquireret:quia ſi neq; mortem temperare uellet: nec cederet auctoritati ſenatoriæ:grandem manum ad reſiſtendum haberent:& armatorũ copiã & multitudinem famulorum:quibus aduerſus eum fortiter uterentur maximum uero ſibimet eſſe remedium ſpei atq; fortunæ:ſed etiam deos non aliis præbituros eſſe ſolatia:niſi eis qui cũ uirtute & bono principio ad congreſſionem certaminis aduenirent:cum ipſi.ſ. pro patriæ libertate pugnarent.Et legati quidẽ uenarius & braccus ambo tribuni his utebãtur uerbis:& proſtrati claudium ſuppliciter exorabãt:ne bellorum ac ſubuerſionis foret occaſio ciuitati:uidẽtes utiq; eum militum multitudine circũſeptum:& in compatione illius exercitus conſules nihil eſſe: ſuadebantq; ſimul:ut ſi appeteret principatum:a ſenatu magis ſibi datum acciperet:quod eſſet proſperius atq; felicius: ſi non cum iniuria:ſed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur ſciebat quidem cum qua ſenatus arrogantia uerba hæc direxiſſet:& ad præſens mitti ſententia mediocriter ſe tractabat:ſed tam propter metum & inſtantiam militum:quam regis agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui ſponte uenerat cædere non debere.

Capitulum.III.

Ic ergo agrippa complet is ſolennibus circa mortem gaii a quo fuerat honoratus & eius lectum lugubriter proſecutus:agnoſcens claudium a militibus raptum feſtinabat ad eum.Quem turbatũ inueniens & paratũ ut ſenatui cæderet: exacuit monens: ut imperium ſibi defenderet.Cunq; talia dixiſſet abſceſſit.Quẽ cũ ſenatus euocaſſet ad curiam:unguens caput unguentis quaſi ab ſcorio remearet:ſenatũ interrogabat:quid de claudio gereretur.Illis autem quæ geſta fuerant dicentibus & conſulentibus quam ipſe ſententiam poſſideret:paratum ſe quidem mori pro gloria curiæ ſermone profeſſus eſt:& tractandum ſuaſit de utilitate cunctorum:opus eſſe dicens:ſi reſiſtere claudio uellent armis atq; militibus: quibus eum uiriliter expugnarent:ne forſitan impati incidere uiderent in malis.Reſpondente uero ſenatu armorum copiam & pecunias abundare:ſed etiam militum aliquam partem cõgregãda: quatenus libertas ſeruis emergeret:opto inquit agrippa & curiam peragere:& uos quæ deſiderii ueſtri ſunt:dicendum tamẽ eſt indubitanter:q; credo fore pro ueſtra ſalute.Scitis militiam: quæ pro claudio pugnat:longo tempore armis imbutam:noſtra uero pars hominum eſt incerta:fluctatio & turba multorum:& ſeruitute inopinabiliter liberata retineri difficilis. Nos ergo aduerſus expertos bella ſuſcipimus:producentes uiros:neq; gladios ſciẽtes educere.Quapropter mihi uidetur eſſe mittendum ad claudium:qui ſuadeant componendam eſſe huiuſmodi cauſam. Si cenſetis etiam me legatione fungi:paratus ſum.Hæc cũ dixiſſet:cunctis conſentientibus:miſſus cum aliis:claudio tumultum ſenatus expoſuit:eumq; magis latenter exacuit imperialiter & dignitatis poteſtate reſpondere.Tunc Claudius ait non eſſe mirabile:ſi imperatorem nõ libenter exciperet curia:quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius manſuetudinem proguſtaret:cum nomine tantũ ipſe princeps foret:opere uero cõmunitas imperet: eo q; multaꝫ uariarũq; regꝫ uidereẽ exptus:pſpere uero ſpiũ ſibimet obueniſſe gauderẽt.Et legati quidẽ hæc audientes uerba reuerſi ſunt ad ſenatũ.Claudius ãt cõgregato exercitu loq̃baẽ:ab eis iuſiurandũ ſecũ pmanẽdi accipiẽs: dõauitq; ſingulos cuſtodes corpoꝫ qnq; milibus dragmis:& ducibus numeꝫ promeritã portionẽ largitus eſt:ſed & militibus abſentibus ſimilia cõpromiſit. Conſules itaq; cõuocare ſenatũ ad tẽplũ triũphatoris adhuc nocte exiſtẽte:quoꝫ alii qdẽ ſemetipſos in ciuitate celarũt:cõſultationẽ refugientes eoꝫ:alii uero in agros proprios ſunt egreſſi:pſpicientes:quõ ſires ad effectum ueniret:in libertatis deſpatione cõſiſterent pſtantius iudicantes ſine piculo ſeruiendi cũ ſegnicie uiuere:q̃ poſſidẽtes dignitate patrum ſub ſalute dubia commanere. Verumtamen niſi amplius.c.collecti ſunt:quibus in cõmune de præſenti ſtatu tractãtibus repente clamor congregati exercitus eſt emiſſus:petentiũ ut militaris impator eligeretur: & nequaquam principatus romanus a multis ſolueretur.Et hoc quidem milites apud ſemetipſos decreuerant ne cunctis ſimul:ſed uni traderetur imperium:hoc tantũ ſenatui cõcedentes ut ipſis q dignus uideretur eligerent.Ob quã rem cõtraria erant uota ſenatus & populi:multo magis autẽ tam ꝑ amiſſione gloriæ libertatis:quã ꝑ formidine claudi.Erant uero qui eligerent aliquos ex genere nobilium:dignitatibus & coniunctione coniugũ ꝑpollentes.Minutianus nãq; marcum fortitudine dignum qui iuliam gaii ſororem habebat uxorem ſtudebat eligere:ut rerum culmẽ potiretur.Conſules uero diuerſis occaſionibus differebant.Sed etiam ualerium aſyaticum minutianus anteponebat:& pene homicidia feã ſunt deſiderantium principatum: ut claudio quoquo

modo repugnaretur. Monomarchoꝝ uero turba non parua militū per noctem ad ciuitatis cuſtodiam poſitoꝝ cōcurrebat ad claudiū. Quapropter alii nō ante urbis libertatē: alii quoq; claudium metuētes a cōſulibus abſcēſſerūt. Diluculo aūt chereas cū ſociis ad mediū trāſeuntes uerba facere nitebātur ad milites. Quos cū multitudo uidiſſet: ſilentiū poſtulantes: & dicēdi initia facientes cōtinuo diſturbauit: nō acquieſcens eis ut aliquid allegarent: eo q̄ ipſi ad monōarchiā pariter conſpiraſſent. Tum regnaturo fauebant: tanquā non patiētes ſenatui cedere poteſtatem: qui etiam ſi imperare niterentur: milites non ſinerent interfectores gaii regnare. Inter hæc igitur chereas iram nō ferens: imperatore poſcētium populoꝝ datuꝝ repromiſit ducē: qui ei ſignū abeunti deportaret. Erat enim hæc ethicus: agitator piſani: gario & militibus circa ſolennitates circentium: & ſeditiones: atq; opera inhoneſta deuotus: multaq; chereas obprobria ſibi reluctantibus inferebat: ſed & caput claudii ſe dicebat ablaturum. Peſſima nanq; eſt inſipientia cū furore Milites ergo non reuertentes uerba chereæ: ſed euaginantes gladios: & ſigna tollētes ad claudiū deuenerunt: cōmunicaturi illis qui etiam præbuerant iuſiurandum. Senatus aūt & conſules ī deſolatione relicti ſunt: non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido piter & anguſtia: ignorantibus quid paſſuri forent: dū claudius præualeret: & ſemetipſis adinuicē derogabāt: & pniam facti gerebant. Sabinus aūt unus interfectoꝝ gaii tranſiens ad mediū: primitus ſemetipſum iterficere minatus eſt: quā claudiū principē conſtituere: & ſeruitutem damnari uidere. Sed & chereas hāc magnanimitatē aſſequi cōpulit. Qui dum contēſiſſet gaiū: & primus auctor bonæ fuiſſet uitæ: neq; ſic patriæ uindicare potuit libertatē. Chereas aūt de morte quod in nullo dicebat eē dubitandum: uel tamē mentē claudii trutinare: & illi quidē in his erant. Ad milites aūt oīs undique populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accuſaret milites: & pro libertate ſenatui ſupplicaret: īpetu facto euaginatis gladiis niſi mitis claudius ꝓhibuiſſet opus in eū necis īpleuerant. Tunc claudius ereptū conſulē a periculo: fecit ſibimet aſſidere. Senatores aūt qui cū quinto fuerant: non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidā eoꝝ etiā plagis affecti ſunt: & ad eū uenire cōpulſi. Antonius aūt uulneratus effugit: eratq; periculū uniuerſis. Tunc rex agrippa accedens ad claudium: poſtulauit ut circa ſenatū mitis exiſteret: dicens: quia ſiquid crudelitatis exerceretur ī curia: nō eēt ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius aūt his flexus. ſenatū ad curiā cōuocauit. Cunq; de palatio per ciuitatē ipſe ꝓcederet: obſequētibus in eius ꝓceſſu militibus: cum multo nimis īpetuq; a ridiculo gaii īterfectores in publicū ꝓruperunt: chereas & ſabinus ꝓhibētes eū mādato pollionis: quā ante paululū claudiuſ ducē cuſtodū corporis īſtituerat. Claudius ita que dū ad palatiū denuo ueniſſet: cōgregans alios ꝓtulit ſniam in chereā: cuius opus quidē uidebatur eſſe p̄clarū. Sed pollioni præcipue cām mortis applicabant: qui tantū opus fieri pſuaſerat & ut ipſe piter pro metu futuri tēporis deperiret: iuſtū eſſe clamabant. Ducebaē itaq; chereas ad morte: & cū eo lupus: ſequebantur q̄ multi romanoꝝ. Dicitur autē quia chereas magnanimiter hanc cladē excepit: nō ſolū uultu nequaq̄ depoſito: ſed etiā lupū reſorutū in lachrymas obiurgādo. Cunq; turba ad uidendū proſequeretur: dum ueniſſet ad locum: requirebat militem: ſi interficiendi meditationē haberet: rogauitq; ut gladiū ad necem ſuam deferret: quo gaiū ipſe uidebatur occidiſſe. Et feliciter ergo mortuus eſt chereas: unius uulneris percuſſiōe finitus: lupus autē crudeliter eſt extinctus plurimarum ictu plagarum: eo q̄ ceruicem mollius præparaſſet ad necē. Poſt paucos uero dies īminente feſtiuitate: romani honorauerunt facta chereæ: petentes expiationem fieri: eo q̄ eius memoriæ fuiſſent ingrati. Hoc itaq; modo chereas uita priuatus eſt. Sabinus aūt dum eum claudius nō ſolum abſoluiſſet a culpa: ſed etiam dignitatem quam habuerat remiſiſſet: iuſtū credens ut relinqueret coniuratos: ſemetipſum occidit gladio: ſic incūbens: donec eum uſq; ad capulū uulnus abſorberet.

Capitulum.IIII.

Laudius itaq; ſuſceptos milites diſpergēs: edicta ꝓpoſuit: & principatū agrippæ: quē gaius ei p̄ſtiterat ipſe cōfirmans: regē quoq; collaudās: adiecit ei omnē herodis: qd ad uſus eius ſuper iudeos & ſamaritas habuerat. Et hæc quidem debitum proprii generis ei reſtituit. Abelan uero liſaniæ: & quæcūq; in libano monte ſunt: ei de ſuo pariter adiecit īperio: & publice in media ciuitate romana cū agrippa fœdera celebrauit. Antiocho quoq; regnū auferēs qd habebat: ciliciā & cōmagenē dōauit ei. Diſtinxit āt liſimachū āte ſibi aīciaꝝ iure cōiunctū: q etiā antoniæ mris eius tutor extiterat: & circa gaiū deuictus erat: cuius filius berenice agrippæ filiā duxit uxorē. Quam dum marcus alexādri filius fuiſſet mortuus reſumēs uirginē fratri ſuo herodi agrippa coniunxit: petens ei regnum chalcidis a claudio. Hoc itaque tempore ſeditio inter iudeos atq; paganos in alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente nanque gaio ſub cuius principatu ab alexandrinis uidebatur afflicta iudeorum gens recepta fiducia repente ueniunt ad prælia.

Claudius aũt egypti præfecto mandauit ut ſeditionẽ amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus agrippa pariter & herode:edictum miſit in alexandriam atq; ſyriã:hmõi oratione conſcriptum. Tyberius:claudius:cæſar:pius:germanicus:tribunitiæ ptãtis dicit.Notũ eſt iudeos in alexandria cõſtitutos:qui ét alexandrini uocanť:cohabitaſſe téporibus priſcis alexãdrinis:& patria ciuitatis iura a pricipibus ípetraſſe.Quod palã é ex reſcriptis eoꝝ piter & dictis.Sed poſtq̃ nſro ípio alexandria per ſebaſtũ noſciť ſubiugata:ſeruata eis ſunt iura ſua a p̃fectis p diuerſa tẽpora deſtinatis & nulla de legibus eoꝝ mutatio facta eſt tẽpore quo aliquas in alexãdria fuit.Moriente uero ſebaſto principe gentis eoꝝ:ſic fuerunt ut ſinguli eoꝝ in ſuis ſolẽnitatibus ꝓmanerẽt: neq; coacti ſunt religionis paternæ iura trãſcendere.Quapropter alexãdrinos eleuatos cõtra iudeos ibidem conſtitutos: qui téporibus gaii cæſaris pro uehemẽti eius ſuperbia ſimul & ípudentia:alias ípruꝺentia:q; nollet gens iudeoꝝ patriã religionẽ trãſcendere:& illũ deũ appellare:humiliati ſũt:pcipio:ut neq̃quã pp ípruꝺentiã gaii de iure iudeoꝝ aliquid auferri nitať:ſed ſeruata eis iura priora maneant utiq; in ſuis ſolẽnitatibus:quãobrẽ parte utranq; pcipio magnã habere curã:& poſtquã hæc dicta fuerint ꝓpoſita nulla decætero turba fiat. Edictũ ſiquidẽ in alexandria ꝓ iudeis miſſum homo eſſe dinoſciť.Quod uero ĩ omni orbe directũ eſt:his cõtineť eloquis.Tyberius claudius:pius germanicus tribunitiæ ptãtis conſul ordinarius ſecundo dicit. Petentibus me regibus agrippa & herode cariſſimis:quatenus eadẽ iudeis iura concederẽ ĩ omni ĩperio rõanoꝝ:potiuſque in alexãdria cõſtitutis:libenter hoc præbui:nõ ſolũ petẽtibus hoc cõcedẽs:ſed etiã ipſos pro quibus rogatus ſum dignos exiſtimãs propter fidẽ & amiciciam roãnis ĩpenſam: præcipue iuſtũ eſſe decernens:ut neq; græcoꝝ ulla ciuitas eoꝝ iure priuareť:quõ ad dei culturã hæc ſeruare naſcuntur. Optimũ ergo iudico iudeos in omni mundo ſub nobis conſtituto paternas ſolẽnitates ſine ꝓhibitõe celebrare:quibus iam nunc præcipio:ut meã hanc manſuete cuſtodiãt:& ipſi aliarum gentium religionẽ nequaquã adnihilare ptentem:ſed ſuas leges obſeruent.Hoc igiť edictũ meum iudices ciuitatũ atq; coloniaꝝ:& municipioꝝ intra italiã & extra eam:regeſq; piter & potentes per ꝓprios legaros tranſcribere uelint:ꝓpoſitũ nõ minus.xxx.diebus eſſe in loco:unde ex humili ab oĩbus legi poſſit.His igiť edictis in alexandriã & oẽm terraꝝ orbẽ directis:oſtẽdit cæſar claudius quã uoluntatẽ circa iudeos habuerit. Mox aũt etiã agrippã reddito ei regno:maxis cumulatũ donis remiſit ad ꝓpria principibus ꝓuinciaꝝ atq; præſidibus litteris ſuis ſcribens:ut ei honorẽ debitũ exhiberent.Ille uero dũ meliori fuiſſet fortuna ꝓuectus: cũ celeritate reuerſus eſt:uenienſq; ad hieruſalẽ:gratificans hoſtias celebrauit:nihil qđ erat legitimũ derelinquẽs:unde & multos nazarenos tondi præcepit.Aureã uero catenã quã ei dederat gaius:factã ad inſtar ponderis ferreæ catenæ:ĩ qua manus regiæ fuerãt obligatæ:ut triſtis fortunæ memoriã reuocaret:& teſtimoniũ de rebus melioribus phiberet:in tẽplo ſuſpendit ſupra gazophilatiũ ut & maximum eius indicaret caſũ:& ſimul oſtenderet:poſſe eũ qui corruerit denuo ſuſcitari. Hoc enĩ illius catenæ oblatio oĩbus ídicabat:quã rex agrippa ex parua cã antequam dignitatẽ fuerat alligatus:& poſt paululũ cõpedibus abſolutus:ad regnũ præcũ ꝓbaťclarius euectus.Propter hæc ergo oportet intelligi:quia res hoĩum & lapſũ facientẽ corruũt:& inclinata ad culmis faſtigiũ ſepius reducuntur. Perfecto igiť agrippa cultu exhibito deo:ſeophilũ quidẽ ione filiũ pontificatu ſemouit: & boetho ſymõis:cui cognomentũ erat canthera:honorẽ eius atribuit. Duo eteni erant fratres ſymoni:& boethus pater:cuius filiã habuit rex herodes uxorẽ:ſicut ſupius declaratũ eſt.Cum fratribus ergo ſacerdotiũ habuit.Symonis aũt oniæ tres filii ĩ macedonioꝝ pricipatu fuerũt: ſicut in priori ſcriptura cõtradidi.Rex igiť agrippa hoc mõ ſacerdotes cõſtituens hieroſolymitis cõpẽſationem eoꝝ deuotioni reſtituit:& uniuſcuiuſq; modũ bene diſponẽs:affectuoſam p̃buit largitatem.Præfectũ uero militiæ totius fecit ſylã:uirum qui multis laboribus ei ſepe cõitauerat.Igiť tempore paruo prætereũte dorite iuuenes ꝓponentes uenerationi ꝓſumptionẽ:cũ natura uideretur audaces:tollentes cæſaris ſimulacrum in ſynagoga ſtatuere iudeoꝝ.Quod opus agrippã uehemẽter exaggerauit.Videbaťnãq; ad deſtructionẽ paternaꝝ legũ eſſe celebratũ. Pro qua re ad publiũ petroniũ præſidẽ ſyriæ feſtinãter aduenit:& cõtra doritas cõqueſtus eſt:qui nõ minus indignatus cũ utiq; & ipſe tranſgreſſionẽ legũ factã nimiã eſſe iudicaret ípietate ídiſciplinatorum doritaꝝ hæc cũ magna ídignatione ſcripta direxit.

Capitulum.V.

Vblius petronius legatus tyberii:claudii cæſaris:pii germãici:primatibus doritẽſiũ dicit: Audiuimus:quoniã quidã ueſtrũ tantæ ſupbiæ ꝓſumptiõe abuſi ſũt: ut nec dictis cæſaris claudii:pii germãici ſubderenť:qbus ſanctitũ é:iudeos obſeruatiõe p̃naꝝ legũ eſſe dimittendos:uoſq; omnia contraria feciſſe cognouimus:ſynagogam prohibentes conſiſtere iudeorum cum in ea poſueritis cæſaris ſimulacrum: præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum

contra iudeos: ſed contra ipſum imperatorē:cuius ſimulacrum melius ponereť in omni iudeorum tēplo:quā in debito loco:cum utiq; decreto cæſaris ſit ſanctitū: unumquēq; habere in locis propriis poteſtatē. Verūtamen cum edictū īperatoris precipientis: ut iure ſolēnitatibus ſuis utātur:& cū græcis pariter cōuerſentur:contēpſeritis:riſibile eſt ſi dicā cur mei iudicii fueritis īmemores. Quapropter eos qui contra dictū cæſaris talia cōmiſerunt:cū etiā eoꝝ iudices īdignētur quando nō propria uoluntate aſſerunt:ſed impetu plebis impletū a centurione ꝑclo uitellio ad me duci præcipio:quatenus poſſint geſtoꝝ reddere ratioē. Primates uero ſeu principes moneo: ut ſi nolint uideri hanc querelā ſua uoluntate celebratā:culpabiles perſonas centurioni demonſtrent:nullā ſeditionis aut ſitis relinquētes occaſionē:quā ſcilicet maliuoli uenerari his operibus demonſtranť. Mihi nanq; & cariſſimo meo regi agrippæ nulla potior cura eſt:quā ne gens iudeorum occaſionē ſumat uindictæ gratia:ut ad tumulū ſeditionis accedat. Vt autē apertius ſciatis quid & cæſar ex huiuſmōi cauſa præcepit:dicta eius alexandriæ deſtinata:huic ſcripturæ præpoſui quæ licet omnibus nota eſſe uideanť:tunc etiā apud tribunal meū cariſſimus mihi rex agrippa hæc legit:allegans:ut non oporteat eis dona īperatoris auferri. Agite itaq; me ꝑnunciante ut decætero nulla ſeditionis aut turbæ queratur occaſio: ſed unuſquiſq; ſuæ religiōis iura ſectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant cōmiſſa correxit:ut denuo nihil poſſet huiuſmodi perpetrari. Rex aūt agrippa ſymonē cantheꝝ pontificatu priuauit:& denuo ionam anne conſtituit: eum ſcilicet exiſtimans dignioré:cui tamē gratū non fuit tantā recipere dignitatē:pro qua reſupplicabat:hæc dicens. Tu quidem o rex meo honori congaudens:hanc mihi conſtituis ꝑprio cōſilio dignitatem:licet me ad pontificatū nunquā dignum iudicauerit deus:ſemel tamen cū indutus ſim ſtola ſacerdotii ſufficit mihi:prius enī ſū dignus īdutus:quā nūc denuo recepturus. Tu uero ſi mō uis: ut accipiat:dignior hunc honorē:agnoſce:qa omni peccato mūdior eſt apud deum: & apud te rex frater mihi:qui poſſet ad hūc honorē dignus accedere. In his ergo ſermonibus rex agrippa collaudās ione uoluntatē:præbuit mathiæ eius fratri pontificatū:& non multo poſt tpe petronio ſucceſſit marſus qui ſyriam gubernabat. Sylas igiť præfectus regis agrippæ:quoniā in omni fortuna ei fidelis extiterat:& nec in periculoꝝ eius cōione receſſerat:ſed cū eo in māifeſtis laboribus atq; neceſſitatibus ſuccubuerat:circa eū magnā habebat fiduciam cōcedere ſibi petiit apud eū parē honorē pro amicicia ꝓriſtinafirmitate: & neq̄quā patiebať ei legaliter obedire: ita ut maxīa ab eo beneficia poſtulando:honeroſus eſſe uideret: cū ſemetipſum īmenſa arrogatione glorificaret:& regi ſepius ad memoriā cās triſticiæ ꝑduceret ut ſtudiū quo tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod cū crebro faceret ut mihi uideť īproperare beneficia noſcebať. Cuius rex apertā fiduciā tolerare nō potuit. Non eſt enī tēpoꝝ ignobilium grata memoria:neq; ſuauis agnoſciť:qui frequēter ea quæ præſtat:īproperat. Quid plura dum frequenter ſylas regis ꝑuocaret irā:& ille plus indignatiōi quā rationi tribueret:non enī remouit a præfectura ſolūmodo:ſed etiā tradendū uinculis in patriā deſtinauit. Cunq; eius ira longo fuiſſet tēpore mitigata & perſpecta ratione in memoriā reuocaſſet:quātos pro eo labores ille ptulerat:eius remiſſit culpā. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ:dū cuncti quibus īperabat in leticia magna cōſiſterent:ſylā reuocari iuſſit:ſecū ſcilicet cōmenſuꝝ. Ille uero modū libertatis quē iuſtū eē credebat: uenientibus ad ſe nō tacuit dicens. En ad quē me honorē euocat rex:quē denuo poſt paululū ablaturus ē. Quippe nec primos honores deuotionis exhibite cuſtodiuit:qui iniuriis me afficere nō ꝙieuit. Cum qua ergo fiducia:aut qua conſcientia ad eum ueniam. Quantis eum malis eripui:pericula quanta ſuſtinui ut illi ſalus acquireretur & honor:pro quibus omnibus retributionem merui:uincula & carcerem tenebroſum. Nunquam ergo horum obliuiſcar malorum:mihi enim pro bonis actionibus:etiam poſt ſolutōnem carnis & animæ hæc memoria reſeruatur. Hæc loquens poſcebat ut regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouiſſet:animo non poſſet mitigari:dimiſit eum in carcere cuſtodiri. Hieroſolymorum uero muros:qui circa nouam reſpiciunt ciuitatem: publicis ſumptibus munitiſſimos latitudine & altitudine fabricatus eſt. & omni humano reddi derat tutamīe fortiores:niſi marſus ſyriæ ꝓſes claudio cæſari:qđ agebať ſuis lr̄is indicaſſet. Quā obrē claudius rebellādi cauſa ſuſpicatus hoc fieri agrippæ mādauit:ut a muroꝝ edificatione ceſſaret. Qui mox ut iuſſum agnouit:reluctandum ei non cenſuit. Fuit etenim rex iſte natura bonus:& ab beneficia munifica præparatus:& ciuitatē propriis ſumptibus exornare non tardus:ita ut ſua claritate: muneribuſq; gauderet:& fauorabiliter ſuæ uitæ iura diſpōeret:ī nullo ſimilis herodi regi. Illi nāq; erat mēs callida ad ſupplicia ꝓparatæ:& aduerſus odioſos ſine retētatiōe ꝑniciōſa:græcis magiſq; iudeis familiaris exiſtēs:& alienigenaꝝ cītates ſepe nobilitās:impēſa magna pecuniarum balnea:theatra:& templa:porticuſq; cōſtituens:iudeorum uero ciuitatem nulla fabrica reperauit:nec aliquā eis præbuit īpenſam: unde potuiſſent habere eius memoriā. Mores autē

agrippæ erant manſueti circa omnes beneficia ſimília cõferebat. Alienigenis quoq; erat clemẽs etiã í illis dona ſuæ uoluntatis oſtẽdens circa ſuam gentẽ pro mõ benignus: & potius cõpaſſiõe pronus. Grata ſiquidem ei cõmoratio:atq; frequés in hieroſolymis erat:ſeq; ín paterna ſolénita te ſeu puritate ſeruabat:nullaq; dies præteribat:oſtiis uiduta ſolénibus. Quidã igiť in hieroſoly mis uir noíe ſymon qui putabať mandata legitia perfecte diſcernere multitudíe in eccleſia con gregata:cũ rex cæſareã prexiſſet:eũ accuſare præſũpſit: quaſi nõ ſanctũ: & iuſtũ:ſuadens: uti rex prohibereť a tẽpli limíe:quo niſi dignis ingredi nõ liceret.Hæc ergo regi lſris ídicata ſunt a præ fecto:quia ſymõ talia cõcionatus eẽt.Quẽ rex euocatũ dũ tunc eẽt in theatro:ſedere iuxta ſe fe cit:& ſub ſilentío mitiſſime requiſiuit. Dic mihi qd hoꝝ quæ hæc aguntť cõtra legẽ eſſe cenſeť. Ille uero nihil habẽs qđ reſpõderet:ueniã poſtulabat. Tunc rex circa eũ magis:placatus q̃ ab ali quo credereť: iudicans etiã manſuetudiné conuenire regi potius quã furoré muneribus hono ratum remiſit ad propria.

Capitulum.VI.

T cum multis multa cõceſſerit:præcipue bericios honorauit. Inſtruxit enĩ theatrũ ápli tudine & pulchritudine præcípua decoratũ:& amphiteatrũ copioſa ípenſa cõſtructũ:ſed & balneas & porticus celſis opibus exaltauit:nullaq; tenacitate ſumptuũ:aut pulchritudi ne fedauit:aut magnitudiné quálibet íminuit:quoꝝ oíum dedicationé largiſſime ac magnifice miniſtrauit. Cum igiť í theatro ſpectacula celebraret: muſica quæq; illic inſtrumenta pduxit:& uaria delectationũ opa affluenter exhibuit.In amphiteatro aũt multitudini monomarchoꝝ ſuã largitaté cuncte oſtendit.Vbi uolẽs numeroſitate cõcertantiũ delectationé ſpectãtibus exhibeť: alios ſeptingẽtos pugnaturos emiſit:quoſcũq; malignos habuit:in hac actione diſtríbuens:ut & illic hoc mõ pugnaret:& opus belli uolũtas pacis exiſteret. Hos itaq; paſſim hoc mõ cũctos exti xit. Quibus ſpectaculis celebratis:í tyberiadã urbé galileæ migrauit:eratq; íter alios reges ualde cõſpicuus:ad quẽ uenit cõmagenẽſis rex antiochus:& damaſcenoꝝ ſi gerámus:& cõtis minoris armeniæ qui ẽt in põto polemõiaco regnabat: piter & herodes frater eius qui & ipſe calcidis ha bebat íperiũ:habuitq; colloquiũ apud eos ſuſceptione & amiciciis ualde digniſſimũ ita ut oſten deret ſuæ ſapiẽtiæ culmẽ:& in præſenti eos uideretur regaliter honoraſ.Sed his apud agrippam ita degentibus:marſus ſyriæ præſes aduenit.

Cap.VII.

Erum agrippa rex ſciens eũ honorabilé romanis eſſe ꝓceſſit e ciuitate:occurſurus ei: q̃ſi ab ſtadiis.vii.Hoc eteníprincipiũ inimiciciaꝝ circa marſum fuit.Sedens enĩ in tribunali agrippa inuitauit alios reges:quoꝝ cõcordia marſo:& tanta piter aícicia in ſuſpitioné re pente uenit:nõ credẽti expedire romanis:reges huiuſmõi habere conſenſũ. Mox itaq; ad unum quéq; mittés:mandauit:ut nõ ſegniter ad ꝓpria remearẽt.Hæc agrippa dolenter accepit:& ꝓpte rea quidé marſo factus eſt inimicus.Mathia uero pontificatu ſpoliato:ꝓ eo conſtituit ſacerdoté elioneũ cãthere natũ.Igitur cũ tertiũ annũ iudeæ cõpleſſet í regno:uenit í cæſareã ciuitaté: quæ primitus turris ſtratonis appellabať:ibiq; ſpectaculũ ad honoré cæſaris ꝓ eius ſalute celebrabat: ad quã feſtiuitaté oís ꝓuinciæ multitudo nobiliũ:ſimul & proceꝝ una cõuenerát.Secunda uero ſpectaculoꝝ die:ſtola ueſtitus undiq; argento contexta:ita ut textus eſſet ualde mirabilis: uenit ad theatrum incipiẽte die:& primis radiis ſole oriẽte dimiſſis:argenti claritas repercuſſa fulgoré reddit ualde pſpicuũ:& oculis inſipiẽtibus formidandũ.Mox autẽ adulatores uoces fauorabiles emittebant:quæ nec illi bone ꝓ ueritate uidebanť:deũ ſcilicet appellantes eũ:atq; dicentes:ꝓpi cius eſto nobis:quia licet hactenus te uelut hoíem timueris: attamẽ iã nũc ſuperioris naturæ te eſſe cõſpicimus.Has aũt uoceſ rex nequaquã cõpeſcuit:nec impia eoꝝ uerba cõpreſſit.Poſt pau lulum uero reſpiciẽs uidit ſupra ſuũ uerticem in quodã culmine ſedentẽ bubonẽ: quẽ etiã mox eſſe maloꝝ caſum ítellexit qui fuerat ei aliquando bonoꝝ.Mox ergo paſſionẽ mortiferã corde ſuſcipiens:& uehemẽter uteri dolore ꝓcuſſus:reſpicienſq; ſuos aícos:ergo inquit ueſter deus: ui tam iam mutare cõpellor.Repente nanq; increpitus ſum:cum mendaces ad me clamarent:nam qui uocabať ímortalis a uobis:ecce iam ducor ad mortem.Suſcipienda eſt ſnía quæ ꝓferť a deo. Viximus etenim non praue:ſed claritatem beatitudinis appetentes.Hæc cum dixiſſet:creſcente dolore comprimebatur.Tum cum feſtinatione ad regalia reportatus eſt:& ſermo apud cunctos egreſſus eſt:quia indubitanter moriturus eſſet. Mox itaq; cuncti cũ coniugibus ſimul & liberis lege patria in ſaccis iacentes: deprecabantur pro rege deum & oía luctu gemituq; complebãtur. Rex aũt cũ in domo ſublimiore iaceret:deorſũ reſpiciẽs:atq; uidens eos ꝓſtratos eẽ:nec ipſe a la chrymis potuit abſtinere. Quíq; uero diebus cõtinuo uentris dolore cõfectus:uita priuatus eſt habẽs annũ ætatis quartũ & quíquageſimũ:ſeptimũ uero regni. Quatuor náq; ſub cæſare gaio regnauit ánis ſub philippo tetrarcha tribus: q̃rtum uero cũ herode tres aũt reliquos ſub claudii compleuit ípio í quibus & iudeã percepit:& ſamariam:atq; cæſareã: & tributa ſui inumera auxit

imperii. Multum tamē a diuerſis mutuū ſumpſit. Nam cū eſſet ualde munificus ſupplicantibus larga munera conferebat: & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cum mors eius populis eſſet ignota: cōſpirantes ſimul herodes calcidis rex: & thelcia præfectus: & regis amicus ariſtonē quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerunt & ſylam quomō eorum erat inimicus qua ſi iubente rege peremerunt. Cap. VIII.

Ex igitur agrippa hoc mō conuerſatus diſceſſit a uita qui de ſuo genere filiū dereliquit agrippā noīe: agētem ſeptimū & decimū ætatis annum: & filias tres: quaꝝ alia quidē noīe beronice ſexto decio ætatis anno herodi pſis fratri uidebaſ eē cōiuncta: uirgies aūt duæ erāt: maria & druſilla: maria quidē decimū agens annū: druſilla uero ſextū. Eratq; deſpōſata a ſuo pre maria archelai celeuſi: alias cheleu filio: druſilla uero filio antiochi cōmagenēſis regis qui dicebaſ epifanes. Cūq; mors agrippæ cūctis inotuiſſet: cæſariēſis & ſebaſteni benefactoꝝ eius īme mores: peſſimas res egerūt blaſſemātes uehemēter iducēterq; defunctū. Sed & militū quæ tunc aderat multitudo ī domū eius abeūtes: & ſtatuas filiaꝝ regis uirginū diripiētes: piter ad loca fornicaria detulerūt: & ſtatuentes eas in publico reclinātes: eis fedas contumelias īferebāt: & turpiora facinora quā dici fas ē ſceleſtis actibus adīplebant: celebrātes cōuiuia publica coronati: & madentes unguētis & oleo: ſacrificia piter exhibētes: prādiaq; ſibimet alterutri p regia morte redentes. Erant aūt īmemores nō ſolū agrippæ: qui multas eis p̄buerat largitates: ſed ēt aui eius herodis: qui ipſas cītates inſtruxerat: porticuſq; ſimul & tēpla claris p̄babaſ fabricatus impēſis: filius uero defuncti agrippa erat tūc romæ: & alebatur a cæſare. Cap. IX.

Vnc claudius audiens agrippā fuiſſe defunctū: & ſebaſtenos atq; cæſarienſes e mortuo cō tumelias ituliſſe: graui dolore pculſus eſt: eratq; p̄parat⁹ ut eius filiū in agrippā in illius regnū dirigeret ſucceſſorē: uolēs etiā iuſiurandū qđ cū illo habuerat cōfirmare. Et cōuocatis amicis īdicauit: qđ deliberat ſup cōmendato ſuæ fidei puero: interrogās quid & ipſis uidere tur: utrū cogitata de hoc manere: uel nō decernerēt. qui perſpecto cæſaris aīo prudētius aliqd cō ſiliati ſunt: collaudantes quidē benignitatis eius propoſitū: uoluntatē aūt eius incautā eſſe dicentes: ut puero: qui nec infantiles annos exceſſerat: magnitudīnē tanti regni cōmitteret: cui eēt impoſſibile tanta gubernacula detinere. Cunq; uideret eos recte locutos cæſar: perfectū in iudeā tumq; regnum direxit cuſpiū fadū. quo facto etiā honorē defuncto præſtitit: ne marſum ad eius regnum: qui illi fuerat inimicus eueheret. Præoībus aūt fado præcepit claudius: ut cæſarienſes & ſebaſtenos pro defuncti cōtumeliis coerceret. Cohortes uero cæſarienſiū & ſebaſtenoꝝ quinq; numero in pontū tranſferri iuſſit: ut ibidē militarent: & ex neruis romanoꝝ in ſyria conſtitutis eligerentur milites qui eoꝝ loca complerent. Sed nequaquā tali iuſſione migrati ſunt. Mittentes nanq; legationē ad claudiū ſupplicauerunt: & in iudea cōſiſtere meruerunt. Vnde etiā futuris tēporibus cauſa maximaꝝ calamitatū iudeis effecturi ſunt: ſumentes in initio ſemina belli ſub floro. Quamobrem tempore quo ueſpaſianus uicit: ſicut poſt paululum referemus: eos ex illa regione migrauit.

Capitula in librum uiceſimum.

Aec inſunt in uiceſimo libro ioſephi hiſtoriaꝝ iudaicæ antiquitatis. Cap. i.

Quemadmodum claudius poſt agrippæ mortem: in ſyriam miſit ſucceſſorem marſo caſſium longinum: & quia fadus miſſus procurator iudeæ indignatus iudeus qui trans fluuiū erāt poſiti: quia præter uoluntatē ſuam cōtra filadelfenos arma ſumpſerunt: tres uiros priores ipſoꝝ comprehendens: unum occidit: duobus fugam immiſit: & de ptholomeo principe latronum ad eum deducto & occiſo. Cap. ii.

Quia fadus procurator iudeæ: & caſſius longinus præſes ſyriæ præceperunt iudeorum primoribus ut talarem tunicam & pontificalem ueſtem in antonia conſtituerent ſub poteſtate romanorum ſicut & prius. Cap. iii.

Quomodo claudius cæſar rogatus ab agrippa ſenioris agrippæ filio: conceſſit iudeis petitiones ipſorum: & fado reſcripſit. Cap. iiii.

Quemadmodum herodos frater agrippæ defuncti petiit a claudio poteſtate templi & ſacerdotū ordinationem: & impetrauit. Cap. v.

Quemadmodum helena adiabenoꝝ regina & eius filius iazates ſolennitates & ritus zelati ſunt iudeorum. Cap. vi.

De fame quæ apprædit ciuitatem hieroſolymorum: & mitigata per helenam reginam adiabenorum & eius filium iazatem qui de paganiſmo conuerſus fuerat in iudaiſmum: & de artabano rege parthorum. Cap. vii.

De mago quodã qui ꝑphetã ſe eẽ aſſerẽs plurimos iudeoꝝ ſeduxit. Cap.viii.
Quomodo tyberius alexander in iudeam directus adminiſtrator:filios iudæ galilei populum ſe ducentes occidit. Cap.ix.
Quomõ tyberio alexãdro cumanus ſucceſſit ĩ iudea:& quia defũcto herode fratre regis agrippæ defuncti: agrippa iuuenis eius hũit ꝓcipatũ:cæſare ſibi claudio cõcedẽte. Cap.x.
Quia aduentu cumani præſidis in iudeam a cæſare deſtinati:ſub eo multi uſq; ad.xx.milia iudeorum perierunt quarta die azimorum. Cap.xi.
Seditio iudeorum contra ſamaritas:& quia multi iudeoꝝ extincti ſunt per cumanum adiuuantem ſamaritas. Cap.xii.
Quia numidius q̃dratus ſyriæ ꝓſes audiẽs hæc: & aſcendẽs ĩ iudeã primates iudeoꝝ atq; ſamaritanoꝝ romã iuſſit aſcẽdere: piter & cumanũ & celerẽ:ut claudio cæſari deberent ex his quæ fuerant geſta reddere rationem:& quia quoſdam iudeoꝝ ipſe puniuit. Cap.xiii.
Quia claudius audiens inter eos: iudeos quidem abſoluit a culpa:rogatus ab agrippa rege:cumanum uero exilio deportauit: celerem aũt millenarium & ſamaritanorum primates morte multauit. Cap.xiiii.
Felix mittit ꝓcurator ĩ iudeã:& q̃nta ptãs adiecta ſit agrippæ regi per claudiũ. Cap.xv.
Moritꝫ claudius cui ſucceſſit nero q mrem uxorẽ & alios multos generis ſui ĩterfecit. Cap.xvi.
Quia felix miſſus in iudeam:& ĩueniens prouinciam a latronibus nimis afflictam:proſpexit ut illis interemptis:pacem tribueret regioni:principem uero latronum eleazarum uinctum direxit ad cæſarem & de morte ionathæ pontificis. Cap.xvii.
Quia ueniente egyptio malefico:& multis iudeoꝝ ab eo ſeductis:felix aggreſſus eos multos occidit. Cap.xviii.
Quemadmodum iudeos & ſiros pro equitate ciuilitatis in cæſarea ſeditioſe concertantes: felix compeſcuit. Cap.xix.
Quomodo portõ feſto in iudeam miſſo pro ſucceſſione felicis:contigit prouinciam ſiccariis cõmoueri. Cap.xx.
De porticu interiore tẽpli:& quẽadmodũ eã exaltauere iudei: & qa feſtus ob hoc indignatus iuſſit opus deſtrui: ſed iudeis rogãtibus: concedi ſibi ob hoc legatos mittere ad neronem: cõceſſit miſerunt nuncios:quos audiens nero:ueniam geſti operis condonauit:& edificium manere permiſit:& quia moriente in iudea feſto: ſucceſſor uenit albinus. Cap.xxi.
Quia ſub eo a nece prouincialium ſiccarii ceſſauerunt Cap.xxii.
Quia florus uenies albino ſucceſſor:tãtis malis iudeos affecit:ut eos ad arma cõtra rõanos ueni re compelleret.

Incipit liber.xx.antiquitatum.

Oriente itaq; agrippa rege:ſicut in libro præcedẽte narrauimus:cæſar claudius miſit ſucceſſorẽ marſo caſſiũ longinũ: mẽoriæ cõferens hoc defuncti:a quo uiuente rogatus fuerat:ne marſus ulterius ſyriæ ꝓſideret. Fadus inter hæc dũ ꝓfecturæ culmẽ ĩ iudeã uẽiſſet cõperit iudeos habitãtes trãs fluuiũ cõtra filadelfenos habẽtes contentionẽ ꝓ finibus uici:cuius nomẽ ẽ meas. Erantq; illic armatoꝝ plurimi cõgregati:qui præter uoluntatẽ primatũ ſuoꝝ ſumẽtes arma: multos filadelfenorũ peremiſſe noſcunt. Hæc audiẽs fadus:uehemẽter accenſus ẽ:eo q; non eius reſeruaſſent iudicio qui ſe dicebant a filadelfenis fuiſſe leſos:ſed uſq; ad manũ ueniſſent. Qui ſumẽs tres priores ipſius ſeditionis allegari ꝓcepit. Deinde quendã eoꝝ antibã noie iuſſit occidi:duobus aũt reliqs:amaraco & eleazaro:fugã ĩmiſit. Ptholomeus ãt princeps latronũ:& qui multa mala idumeis & arabis frequẽter itulerat:nõ multo poſt ad eũ deductus:morte multatus eſt. Hoc itaq; mõ cuncta iudea latronibus eſt purgata:fadi prouidentia atq; ſollicitudine. Cap.II.

S quoq; fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes & priores hieroſolymitarum: admonuit eos:ut talarem tunicam: & ſacerdotalem ſtolam qua ſolus pontifex induĩ ſolet: in antoniæ caſtro reponerent:ut ſicut prius in romanorum poteſtate iacerent. Illi uero nequaquam contradicere præſumpſerunt:ſed rogabant fadum atq; longinũ:nam & ipſe cum multo exercitu ad hieroſolymam uenerat:metuens ne præceptis fadi multitudo reſiſteret iudeoꝝ:& ab eis ſuppliciter exorabant:ut cinerent legationẽ ad claudiũ deſtinari:q̃tenus ab eo peteret:ut ſacerdotalẽ ueſtem haberẽt in propria poteſtate:& ipſi ſuſtineret donec claudii

reſponſa pciperent.Illi uero ita ſe hæc præſtare dixerunt ſi eoꝝ filii obſides præberent.Quibus obedientibus filioſq; dantibus legati ſunt miſſi.Cunq; romā uenissent:audiens agrippa iuuenis defuncti filius cauſam aduentus eoꝝ.Erat nanq; ſicut prædiximus apud prædictū claudiū:cæſari ſupplicauit:ut eiſdem iudeis concederet:mittens ad ſadum ſua ſcripta:quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant.Vocans itaq; claudius legatos iudeoꝝ:pmiſit ſe concedere quæ petebant: iuſſitq; ut agrippæ gratias dignas exoluerent:cuius precibus hæc eis iura donaret.Quāobrem huiuſmodi ad ſadum miſit epiſtolam.

Cap.III.

Laudius cæſar germanicus:tribunitiæ poteſtatis:q nquies cōſul:ordinarius q̄ter: ipe-
rator decies:pr̄ patriæ: hieroſolymitaꝝ pricipibus:curiæ populo iudeoꝝ: & cunctæ
gēti ſaluté.Agrippa meo cariſſimo:& piiſſimo:quē ego cōnutrui:& habeo mecum p
ducente ad me legatos ueſtros:gratias agentes:eo q̄ habeā gentis ueſtræ ſollicitudiné
& cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante: ut ſub ueſtra poteſtate
conſiſtant:quæ ſunt a me poſtulata concedo: ſicut uir fortiſſimus: & michi cariſſimus uitellius
fecit.Huic itaq; uoluntati conſenſi:primum quidem propter pietatem meam:uolens unum quē
que exhibere ſuam in paterna traditōne culturam deinde ſciens: quia dum hæc fecero: & ipſius
regis herodis:& ariſtoboli iuuenis potentium perſonaꝝ:quoꝝ circa me pietaté & circa uos ſtu-
dium eſſe cognoſco:ampliſſimas amicicias collocabo.Scripſi uero ob hanc cauſam & cuſpio fa-
do meo procuratori.Nomina uero litteras deferentiū hæc ſunt.Cornelius:leo:trifon:theodiōis
dorotheus:nathelis:ioannes:iouis:panis data.xiiii.kal.iulii.conſulibus rufo:& pōpeio: ſiluano.

Capitulum.IIII.

Etiit aūt a cladio cæſare & herodes frater agrippæ defuncti:cui illo tempore calcidis
regnum uidebat eé cōmiſſum ptātem templi & ſacerdotū ordinationé:& oia pariter
impetrauit.Ex illo uero fuit apud oēs liberos eius hæc poteſtas:uſq; ad belli finé.He-
rodes itaq; a pōtificatu remouit cantherum:& ioſeph cani filium ei ſucceſſoré dedit.

Capitulum.V.

O ſiquidem tempore helena adiabenoꝝ regina:& filius eius iazates ad ſollēnitaté iu-
deorum hæc cauſa prouenientę migrauerūt.Monobazus adiabenoꝝ rex:cui cogno-
men erat bozeus:ſororem helenā amore captus duxit uxoré. Quæ dum ex eo habe-
ret in utero : contigit:ut dum ea dormiente ſuper uētrem mulieris manum poneret
per ſoporem:quandam ſubito uocem audierit:præcipientem ut manum de uentre eius auferret
ne infantem in ea uexaret: qui prouidente deo & principium eſſet & finem feliciſſimum poſſeſ-
ſurus.Qua uoce turbatus:repente ſurgens:hæc dixit uxori:& natum filium iozatū nuncupauit.
Habebat aūt ex helena & alium ſenioré filium.nomine monobazum:& alios filios ex aliis muli-
eribus procreatos:maximā tamé deuotioné quaſi unigenito iazati deſiderabiliter impendebat.
Pro qua re ille inuidiā fratrū ſuſtinebat.Habebat & odium quādo cuncti contriſtabātur:quia eū
pater oībus præponebat.Hoc pater aperte cognoſcens:illis quidem ignouit:ſciens quia non hæc
agebant pro malicia:ſed quomodo ſinguli fauorem patris deſiderabant. Iazatem uero cum pro
eo ualde metueret:ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret:multis muneribus farcinatum:in ca-
ſtro paſmi miſit ad abenerigum regem:cōmendans ei nati ſalutem.Abnerigus aūté libēter eum
excepit : & pro multa deuotione filiam ſuam amachos nomine ei dedit uxorem: donauitque
prouinciā ex qua perciperet multa tributa.Monobazus aūt cū iam ſenectute grauaret:& paucū
ſibi tempus uiuendi ſuperesſe uideret: uoluit aſpectum filii anteq̄ moreretur inſpicere:& uocans
eum: delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoq; prouinciam quæ dicitur carroꝝ:terra fertilis
amomi:in q̄ etiā reliquiæ ſunt arce noe:quæ ex ymbriū diluuio liberata ferf: & hactenus uidere
uolentibus demonſtraf.Commorabaf itaq; iazatis in hac regione: & darrabané parthicū ad iu-
deā deſtinauit. Cū eni legibus crederet iudeoꝝ: ſtudebat & ipſe cōuerti: & credēs ſe pfectū non
eſſe iudeū:niſi lignū circūciſionis accipet:erat hoc agere p̄parat⁹. Quod dū cognouiſſet mater
eius:phibuit:dicēs ei fore piculū:quia cū eēt rex multoꝝ:acqreret inimicicias ſubiectoꝝ:cū pe-
grinas ſolēnitates & ſuæ gēti extraneas adipleret:nec pati eos ſuper ſe regnare iudeū. Et illa qdē
hæc dicēs:oīno phibuit.At ille ad ananiā uerba referebat. Qui matri dixit:atq; iterminatus eſt:
qa niſi ageſceret:repēte decederet.Cui mf ait:metuere ſe:ne cā oībus iudicata:piculū ipſe ſuppli-
cii ſuſtineret: qui q̄ſi auctor & doctor exiſteret operū idecentiū apud regē.Tunc ille audiēs hæc:
reſpondit:quia poſſet etiam præter circunciſionem colere diuinitatem ſi apud ſe omnino decer-
neret leges iudaicas obſeruare:& hoc eſſe firmius:quā circunciſionem accipere:ueniāq; illi datu-
rum deum:opus hoc non implenti propter neceſſitatem:ſubiectorumq; formidinem. Tunc er-
go rex hmōi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autem cum nequaquā ſuū deſideriū abieciſſet: iu-

deum quendam alium de galilea uenientem:melazarum nomine:& leges eruditum patrias:inu tauit:ut circunciſionis opus impleret.Qui cum intraſſet ad eum:& ueniſſet legem moyſeos legẽ tem ignoras inquit o rex moyſeos iura:& per hoc alias per hæc deo facere uideres iniuriã.Non enim ſolum facere te oportet eas:ſed primitus facere quæ præcepta ſunt. Quádiu ſine circun ciſione permanens:legibus nequaquã noſceriſ obedire.Sed ſi nondũ ex hoc legiſti legem:ut ſcias quapropter hoc geratur:uel nunc lege. Hæc audiens rex:actum differri nõ pertulit:ſed ad aliam conuerſus eſt domum:& uocans medicum quod præciebatur impleuit.Tunc euocata matre:& anania doctore: eis quod egerat explanauit. Qui repente non mediocri timore ſunt terri:ne cau ſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret:non patientibus ſubiectis uirum ex tranei dei cultorem ſibimet ſupereſſe:ipſiq; pariter periculum ſuſtinerent:quaſi huius rei uideré tur autores.Deus aũt præſens erat:qui illoꝝ metum non perduxit ad terminum. Nam cũ mul ta pericula & iazates & eius filii ſepius incurriſſent:eum ex ingentibus liberauit anguſtiis:& ſalu tis dona conceſſit:oſtendés:quia reſpiciẽtibus ad eũ:& ipſi ſoli credẽtibus nequaquã fructus pie tatis auferetur.Sed hæc quidẽ poſtea explanabimus.Igitur helena regis mater uidens regẽ pacifice gubernari:& ſuum filiũ eſſe beatũ:& ultra cunctas gentes,puidentia diuina religioſum:deſideriũ habuit hieroſolymitaꝝ conſpicere ciuitatẽ: atq; cũctis hoibus diuulgatũ dei templũ ſuppliciter adorare:& hoſtias pacificas offerre. Ob quã rem filio ſupplicauit. Quo mater petente prone cõ ſentiente:& multam præparationẽ itineris faciente:& plurimas dante pecunias:deſcendit in hie roſolymam:etiã filio multo eã itinere deducẽte.Cuius aduẽtus hieroſolymitis tũc ꝓfuit ualde.

Capitulum.VI.

Am dum eoꝝ ciuitatem illo tempore fames appræhẽdiſſet: & multi fuiſſent egeſtate cõ ſumpti:helena regina miſit quoſdã ſuoꝝ:alios quidem ad alexãdrinoꝝ urbẽ:ut frumen ta ex eius pecuniis cõpararent:alios ciprum:quatenus caricas ex abundãti deferrẽt.Cunq; ueniſſent hæc onera deportantes:alimenta indigentibus illa diuiſit. Quapropter genti noſtræ beneficioꝝ ſuoꝝ maximam memoriã dereliquit.Cuius filius iazates audiens hanc famẽ:multas pecunias hieroſolymitaꝝ primatibus deſtinauit. Et alia quidẽ multa bona hi prícipes in noſtra ciuitate geſſerunt:quæ poſtea declarabimus. Artabanus itaq; rex parthoꝝ ſentiens ſibimet ſa trapas inimicos:degere apud eos ſibi iudicauit ícautum.Quapropter ei uiſum eſt:ut pergeret ad iazatem regẽ:ſalutẽ apud eum inuenire ſe credens:& ita ad regnum proprium remeare.Sumptis ergo cognatoꝝ atq; familiariũ circa mille uiros:uenit ad regẽ iazatem. Cunq; ipſe illum aperte noſſet:iazates uero artabanum pœnitus ignoraret: inueniens eũ in itinere cõſtitutum & aſtans ei:prior ſecundum moré patrium adorauit. Deinde:o rex inquit:ne me deſpexeris tum ſeruum: nec circa ſupplicem ſis ſuperbus: miſer enim rerum mutatione factus exiſtens ex rege priuatus: tuum poſco ſolatium.Perſpice ſiquidem inconſtantiã fortunæ: & hanc ſcito eé cõmuné: & uim ſimilem habiturã.Nam ſi me ſine uindicta deſpexeris:erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges.Hæc ergo artabanus cum lachrymis edicebat:capite reclinato deorſum. Iazates autem ut eius nomen audiuit:& artabanũ ſuppliciter ſibi reſpexit aſtantem:mox ex equo reſiliens:habe inquit fiduciã o rex: nec te præſentia facta confundant.Velociter enim erit tibi mutanda triſticia: amicum nanq; me & auxiliatorẽ inuenies pluſquã credis:aut enĩ in parthoꝝ regno te rurſus:aut in meo conſtituã regẽ. Hæc dicens:regẽ artabanũ impoſuit equo:ipſe uero pedibus ſequebatur: honorem tribuens ei:quaſi regi maiori. Reſpiciens igiſ hoc artabanus grauiter tulit: & ꝑ præ ſentem fortunã honoréq; iurauit:deſcenſuꝝ ſe:niſi ille rurſus aſcenderet atq; preiret. Tunc ille in equo aſcẽdens: eũq; ad regalia ſua perducés:oém ei honorem libenter exhibuit:& in conſeſſu atq; conuiuiis primũ recubitũ ei parauit:non præſenté fortunã intendens:ſed eius priſtinã digni tatem eumq; ratione frequenter cõſolatus eſt: quia cõmunes ſunt oibus fortunæ ꝑmutationes hoibus.Scripſitq; parthis ſuadens eis:ut artabanũ ſuſciperent regem promittés eum priſtinorũ in ſe non habere memoriam: ſimul & iuramẽta præbens.Parthis uero ſuſcipere quidem ſe uelle eum nõ negantibus:ſed non poſſe dicẽtibus habere regẽ: eo ꝙ cinnamũ iam cõſtituiſſent princi pem:ne forte inter eos emergeret: agnoſcens eorum cinnamus uoluntatẽ:mãdauit ut ueniret ar tabanus:regnum propriũ recepturus.Cui utiq; credens artabanus reuerſus eſt: occurritq; cinna mus:& adorans eũ:& regẽ ſimul appellans: auferens de ſuo capite: ípoſuit eius uertici dyadema. Sic igitur artabanus per iazatem rurſus in regno unde per proceres ſuos ceciderat reſtitutus eſt: nec fuit ímemor beneficioꝝ in ſe geſtorum:ſed iazatem magnis muneribus redonauit. Nam & thiara recta permiſit ei uti:& in aureo lecto quo ſolis parthoꝝ regibus licet dormire cõceſſit de ditq; ei maximã & optimã regionem regis armenioꝝ:cuius terræ nomẽ eſt niſibis:in qua etiam primitus fecerunt antiochiã ciuitatẽ:quã migdoniã nuncupauerunt.His itaq; mulieribus a rege

parthoꝝ iazates honoratus eſt. Poſt paululũ uero tẽpus attabanus regnũ perdani filio dereliqt. Is ueniens ad iazatem: ſuadebat ei: ut ſibi contra romanos pugnaturo ferret auxilium: cui tamẽ ſuadere nõ potuit. Iazates enĩ romanoꝝ ſciens potentiã atq; fortunã: putabat eum impoſſibilia bella tentare. Inſup dum miſiſſet quinq; filios ætate nouellos ut linguã noſtræ patriæ & eruditionem ſub integritate condiſcerent: ſed & matrẽ: ut templum ſicut p̃diximus adorarent: erat ſegnior ad bellandum. Sed & pardanẽ ſepius prohibuit narrans ei romanoꝝ uirtutes: & credẽs eũ per talia uerba terrere: q̃tenus a deſiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo pthoꝝ rex indignatus: bellum aduerſum iazatẽ repente pronunciauit. Sed nullã in hoc utilitatem hſe promeruit: deo ſcilicet ſpem eius adnihilante. Agnoſcentes enim parthi pardanis uoluntatem & quia contra romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet: illum quidem extinxerunt: pricipatum uero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiã poſt paululũ per inſidias rebus humanis ablato: ſucceſſit frater bologeſſis: qui duobus ex eodem patre germanis ſuis p̃buit poteſtatem: paccoro quidẽ ſeniori medorum: tiridati uero iuniori dedit armeniã. Monobazus igit̃ regis frater: piter & eius cognatio: uidentes iozatem propter pietatẽ quam circa deũ habebat ultra omnes hoſes excellentem: habuerunt & ipſi deſiderium: ut mores patrios relinquẽtes iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus ſubiectis fuit ualde gratiſſimus: & in hoc proceres indignati: irã equidem retinebant expectantes oportunum tempus: ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad abiã regem arabiæ ſcripſerunt: multas ſe daturos pecunias promittentes: ſi contra eoꝝ regem caſtra moueret: ſimulq; profeſſi ſunt circa primã congreſſionẽ eũ ſe quoq; deſerere: quẽ uellent ꝓpter odium quod eorum cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramẽto firmatis: feſtinabant ad terminum peruenire. His itaq; flexus arabiæ rex: cum multo exercitu uenit ad iazatem. Tunc in ipſa prima cõgreſſione: antequam ad manus accederẽt: facto ſingo omnes iazatẽ uelus uno uincti funiculo reliquerunt: & dorſum hoſtibus dantes effugierunt. Non tamen iazates expauit: ſed concilium proditionis agnoſcens a primatibus factum & ipſe cum exercitu diſceſſit: cauſamq; requirens: ut agnouit conſtitutum ad arabas factum: auctores quidem interfecit. Altera uero die congreſſus plurimos occidit: omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regẽ perſequens: in quodam caſtro arſanum nomine circunclauſit. Quo tamen forti dimicatiõe ꝓua luit: captoq; caſtro dum abiam regem non inueniſſet uiuum: quoniam ſe ipſe peremerat: abripiens omnem prædam quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta: madiabenoꝝ regreſſus eſt regionem. Primo quidẽ conamine adiabenoꝝ proceres nõ ualentes aduerſus regẽ: deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente: neq; tũc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt pthoꝝ regi bologeſſi: rogantes eũ: ut iazatẽ occideret: & eis principẽ de pthoꝝ genere conſtitueret: dicẽtes ſe odio habere propriũ regẽ: qui iura patriæ deſtruxerat: & extranea diligebat. Hæc audiens rex parthoꝝ: eleuatus ad bellũ eſt: & cũ iuſtã belli non inueniret occaſionẽ: datos ei a patre honores repetit: & reſiſtẽti bellũ ſe inferre minatus eſt. His auditis: iazates non mediocriter turbatus eſt: & iudicãs turpitudinẽ ſibi fore: ſi ꝓpter metũ collatis honoribus cædere uideret: ſciens inſuper: quia etiã ſi his cæderet: pthoꝝ rex ab eius inimicitiis non ceſſaret: decreuit magis deo curatoris omniũ aiæ ſuæ picula cõmittere: eumq; maximũ habere ſe arbitratus auxiliatorẽ: filios quidẽ & coniuges conſtituit in munitiſſimis locis: cunctaq; fruméta & fœnũ: & pabula cõgregauit. Quibus geſtis: hoſtiũ ſuſtinebat aduentũ. Veniente uero pthorũ rege cũ exercitus ſui multa uirtute pedeſtrium piter & equeſtriũ: & cum magna uelocitate faciẽte uallũ circa flumen medoꝝ ſcilicet & adiabenoꝝ prouinciã terminãtẽ: etiam iazates caſtra poſuit non procul ab eo habẽs circa ſe equeſtriũ quaſi. vi. milia. Quo facto: uenit ad iazatem nuncius a pthoꝝ rege directus: qui eoꝝ uirtutem ediceret: quomodo ab eufrate fluuio uſq; ad betroꝝ terminũ reſideret: ſimul & ſubiectos reges ei adeſſe dicens interminatus piteꝝ: quia pœnas iazates exolueret: eo q; circa ſuum dominum eſſet ingratus: a cuius manibus: neq; deus eum poſſet quẽ colebat eruere. Hæc dicente nuncio: iazates noſſe ſe quidem parthorum exercitum dixit ſuo abundantius potiorem. Sciẽdũ tamen: quia cunctis hominibus melior eſſet deus. Et huiuſmodi dato reſponſio: ad ſupplicationem dei cõuerſus terræ ſe proſternens: & cinere caput implens: cum filiis & uxoribus ieiunauit: inuocans deum atq; dicens. Dominator domine: ſi nõ fruſtra me tuæ dignitati ſubiecti: & iuſte omnium te ſolum & primum dominum eſſe cognoui: aduenĩ auxiliator: non pro me ſolummõ ulturus in hoſtibus: ſed quia etiam cõtra tuam uirtutem cum neſanda præſumptiõe locuti ſũt. Et illi quidem hoc modo ingemiſcens: cum lachrymis ſupplicabat: quem repente deus exaudiuit. Ea nanq; nocte bologeſſus accepit epiſtolas: in quibus ſcriptum erat: quia dacus & iſacus cũ maxima manu contemnentes eius abſentiam ad diripiendam parthorum prouinciam deueniſſent. Quapropter nihil agens: retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; iazates deo prouidẽte pthici

regis interminationem effugit. Poſt paululum uero tempus: cū quinquageſimumquintū ætatis: & uiceſimumquartum regni compleſſet annum: relinquens filios maſculos. xxiiii. & filias. xxiiii. uita priuatus eſt: ſucceſſionem regni fratrem monobazum habere præcepit: repenſans ei: quia per eius abſentiam poſt mortem patris regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius mater helena audita filii morte: grauiter quidem tulit: & ſicut potuit mater quæ piiſſimū filium uidebaſ amiſiſſe: uerumtamen conſolata eſt: audiens regni ſucceſſionem ad ſeniorem ſuum filium fuiſſe perductam: ad quem etiam pergere feſtinabat. Cunq; ueniſſet ad regionem adiabenoꝝ: non multo tēpore ſuper filium iazatem uixit. Monobaſus aūt & illius oſſa pariter & germani mittens in hieroſolymis: ſepelire præcepit in mauſoleis: quos mater tribus procul ſtadiis ab hieroſolymis cōſtruxiſſe uidebatur. Sed quæcunq; rex monobaſus in uitæ ſuæ tpe geſſerit: poſtea declarabimus

Capitulum. VII.

Gitur dum fadus iudeam prouinciā gubernaret: quidā uir magnus noīe theodas populo multa ſuaſit: ut ſumentes ſubſtantias ſuas ſequerētur eū ad iordanem fluuiū: ſemetipſum aſſerens eſſe prophetam: & præcepto fluuium diuidere: ut eis facile tranſitum præberet. Hæc ergo dicens: ſeduxit quidem multos: non tamen permiſit eos fadus ad experimentum ſuæ inſipientiæ peruenire: ſed repente cohortem miſit equeſtrium ſup eos: quæ iopinabiliter irrues: multos quidem peremit: plurimos autē uiuos cœpit: ipſumq; theodā comphendētes: capitis ſectione multauerūt. Hæc ſunt ergo quæ iudeis contigerūt: tēpore quo fadus i eoꝝ p̄fuit regīe.

Capitulum. VIII.

Enitq; fado ſucceſſor: tyberius alexander alexandri filius: qui etiā alexandriæ fuit alabarchis: id eſt princeps ſalis: genere diuiciiſq; alexandrinoꝝ cunctos excellens ſed etiam filio ſuo alexandro diuina cultura melior: quippe cū ille in paternis ſolennitatibus nō pmāſit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames: quam etiā helena regina multis pecuniis frumenta comparans ex egypto: indigentibus ſicut prædiximus eſt partita. Inſup autem iacobū atq; ſymonem: & filios iudæ galilei: qui populum a romanoꝝ poteſtate ſubducere nitabantur ſub cirino iudeæ preſide ſicut prædiximus crucifigi alexāder imperauit.

Capitulum. IX.

Erodes aūt rex calcidis remotiorē ſucceſſionē hanc ananiæ nibidei contribuit. Tyberio autem alexandro cumanus ſucceſſor aduenit. Defunctuſq; eſt herodes frater regis agrippæ maioris: octauo anno claudii principatus: tres filios derelinquens ariſtobolum: qui et de priori fuerat uxore progenitus: & ex berinicæ fratris filia: berenicianū: & hircanum. Cuius regnum claudius cæſar agrippæ inueni tradidit.

Capitulum. X.

Editione igitur incidente in hieroſolymitaꝝ ciuitate: dū cumanus in iudea pro regꝝ gubernatione conſiſteret: multi iudeoꝝ pempti ſunt: ſed primitus cām narrabo ꝓpter quā talia prouenerūt. Inſtāte feſtiuitate paſchæ in qua mos eſt nobis azima offerre: dū undiq; ad feſtiuitatē hāc populus cōueniſſet: metuens cumanus: ne q̄ per multitudinē turba aut res uel actio naſceretur: iuſſit militibus: ut unā acie armatoꝝ facientes: circa pontifices tēpli cōſiſterēt: ut ſi forte tale aliquid naſceret: tumultuantiū iquietudinē ꝓhiberēt: hoc eni & priores p̄ſides iudeæ in hmōi feſtiuitatibus faciebant. Cunq; q̄rta dies eius celebrationis exceſſiſſet: quidā militū reuelans genitalia ſua populo demonſtrabat. Quod illi uidentes: ad irā furorēq; pducti ſunt: nō ſemetipſos contumeliā paſſos: ſed in deo impietatē geſtā eſſe dicentes: quidē uero ꝓcatiores: cumanū blaſphemantes: aſſerebant militē ab eo ſūmiſſum. Cumanus aūt audiens: & ipſe nō medio criter ꝓuocatus eſt. Verūtamē hortabaſ eos a ſeditione quieſcere ne in feſtiuitate inqetudines excitarent. Quibus dū ſuadere non poſſet: & illi ad blaſphemias magis accēderent: iuſſit omnes milites arma ſumentes ad antoniā conuenire. Erat eni hoc caſtrū ſicut prædiximus ſuppoſitum templo. Multitudo itaq; uidēs ibidē milites congregari: pterrita cœpit effugere. Et dū ſe milites perſequi crederent: p anguſtos egreſſus pariter cū timeī fugientes oppreſſi ſunt: & multos adinuicem conterentes interemerūt. Viginti milia eni annumerati ſunt qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti rationū: atq; ſacrificioꝝ: ad lamentationes lachrymaſq; conuerſi ſunt. Has ergo paſſiones unius militis luxuria generauit. Non dum uero luctus quieuerat: & alter incidit denuo ſuper eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaſerunt: uia publica uenientes quaſi centum ſtadiis procul a ciuitate: & ſtephanum cælaris ſeruum iter agentem more latrocinii ſpoliantes omnem eius diripuere ſubſtantiam. Audiens hoc cumanus milites continuo deſtinauit: præcipiens uicinos diripi uicos: & nobiles eorum uictos ad ſe adduci. Igitur uaſtatione facta: quidam militum leges moyſeos in quodam uico reperiens:

easq; sumés cunctis uidentibus rupit:& multas blasphemias atq; cõtumelias eis imposuit. Iudei uero hæc audientes:& multi pariter concurrentes:in cæsaream descenderunt. Illic enĩ cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes:non se: sed deũ ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur ultorum:se autẽ nolle uiuere:dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autẽ metuẽs:ne denuo tumultum populus excitaret:suadentibus amicis militiæ qui contumeliã fecerat legibus se cure percusso:occasionem secundæ seditionis abrupit.

Capitulum.XI.

Ost hæc igitur inter samaritas atq; iudeos inimiciciæ hmõi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatũ ad sacrã concurrere ciuitatẽ:& iter facere p samariã. Dum ergo aliquando iter haberent per uicũ noĩe ginais ĩter samariã & campũ maximum constitutũ:quidã conserentes litem:multos eoꝝ interemerunt. Primi itaq; galileorum audientes quæ gesta fuerant ad cumanũ uenerunt rogantes eũ ut interemptoꝝ necẽ inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens:neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes:multitudinẽ excitauere iudeoꝝ:ut arma sumerent:& suã defenderent libertatẽ:seruitutẽ amarissimã esse dicẽtes:& iniurias ĩportabiles:ĩ talibus nõ defendi. Primatibus aũt eoꝝ eos cõpescere uolẽtibus ac promittentibus quia faceret uindictã cumanus:illi pœnitus nõ acquiescentes:ad manus progressi sunt:& sumentes in auxilio eleazaꝝ dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus:uicos aliquos samaritanoꝝ incendẽtes:cuncta diripueret. Cumanus aũt hoc audiẽs: atq; sumens sebastinoꝝ cohortẽ & pedestriũ.iiii.ordines:& coarmãs piter samaritas sup iudeos egressus est:fcãq; cõgressione:multos quidẽ pemit:plurimos aũt uiuos cœpit. Primi uero hierosolymoꝝ genere piter & honore:uidentes ad quantã calamitatũ magnitudinẽ deuenissent:ĩduti saccis:& cinere capita sua cõplentes:oĩo eis qui resultauerant ut quiescerent supplicabãt:ponẽtes ante oculos eorum subuertẽdam propriã regionẽ:& tẽplũ piter cõcremãdũ:uxoꝝ ac filioꝝ captiuitates futuras & iõ rogabant ut mutarent uoluntatẽ:& proiicientes arma quiescerent: & decætero ad propria remearẽt. Hæc ergo dicẽtes:flexeret eos. Quoꝝ alii recesseret:latrones aũt ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudea latrociniis est impleta.

Capitulum.XII.

Amaritanoꝝ uero primates ad numidiũ q̃dratũ syriæ p̃sidẽ:qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusare iudeos:quia uicos eoꝝ incenderint ac diripuerĩt. Et p his quidẽ quæ ipsi passi fuerant:non tantũ se dolere dicebant:nisi quia romanoꝝ cõtẽserint potestatẽ:ad quoꝝ iudiciũ debuerant pro sua siqua fuisset lesione concurrere. Nunc autẽ quasi romanos iudices non haberent:hæc ab eis acta dicebant:& propterea uindictã fieri postulabant. His ergo samarite querebant:iudei uero & seditiõis & litis auctores samaritas fuisse dicebant:& ãte oẽs cumanũ munerꝝ oblatione corruptũ:qui pemptoꝝ necẽ uoluerit uidicare. Quadratus aũt cũ audisset distulit uindicare:dicens:tunc se sniam prolaturũ: cũ iudeam ueniens ueritatẽ subtiliter indagaret. Et illi quidẽ nihil agentes reuertebãtur. Post paululũ uero tempus quadratus in samariã uenit:ubi auctores seditionis audiens: & quosdã samaritanorũ ac iudeorum indisciplinatos inueniens:crucifixit eos:quos cumanus captiuos habuerat. Et ex inde ueniens in quendã uicũ noĩe liddã:nõ breuioré magnitudine ciuitatis: sedens in tribunali: & secundo samaritas audiens:a quodã samareo didicit:quõ quidã primus iudeoꝝ noĩe dortus:& alii qui cũ eo iuuenũ numero quatuor populo suasissent:ut a romãoꝝ potestate recederẽt. Et illos quidẽ q̃dratus p̃cepit occidi:anianũ uero pontificẽ:& anianũ magr̃m alligans:romã direxit:q̃tenus de his quæ gesta fuerant:redderent cæsari claudio rõem:iussitq; primatibus samaritanoꝝ atq; iudeoꝝ piter & cumano & celeri millenario & uiolentiaꝝ inhibitori:ut ad imperatorẽ pgerent pro alterutris inter se qõibus audiendis. Ipse uero metuens:ne multitudo iudeoꝝ seditionẽ iteꝝ incitaret:hierosolymis uenit:inuenitq; urbẽ in pace degẽtẽ:& festiuitatẽ patriã deo celebrãtem. Cõsidẽs ergo nihil ab eis inqetudinis generari:reliquẽs eos festiuitate: reuersus ẽ ãtiochiã.

Capitulum.XIII.

Vmanus aũt & qui cum eo erant:necnon & primi samaritanoꝝ romam directi: acceperunt ab impatore constitutũ diẽ:quo deberẽt reꝝ suaꝝ cãs exponere. Habebãt enĩ patrociniũ cumanus & samarite libertoꝝ cæsaris & piter amicoꝝ:q scilicet p̃ua lere potuerãt cõtra iudeos:nisi agrippa iuuẽis cũ romæ cõsisteret:& primos iudeoꝝ opprimi uideret:uxorẽ impatoris agrippinã suppliciter exorasset:ut marito suaderet: q̃tenus decenter audiẽs:sua iustitia seditionũ puniret auctores. Claudius aũt his p̃cibus p̃structus: cãm audiens:dũ agnouisset maloꝝ pricipes fuisse samaritas:eos qdẽ q ascenderant ad eũ:iussit occidi: cumano autem fugã dedit. Celerem uero millenarium præcepit in hierosolymam duci:& oĩbus

uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; diſpergi. Cap.XIIII.

iſit aũt & claudiũ felicẽ pallantis fratrẽ in iudeã preſidẽ:q rebus ĩ regiõe iudeæ p̃ſideret: Cunq; decimũ principatus cõpleſſet annũ:agrippæ philippi tetrarchiã donauit & bathaniam:& traconitidẽ ſimul adiecit:una cũ abela quæ fuerat de tetrarchia liſanie. Calcidem uero ei abſtulit:cui.iiii.præfuerat ãnis. Agrippa aũt ſumens donatiões cæſaris: a ziazo regi amaſorum uolenti ſe circuncidere ſororẽ druſillã dedit uxorẽ. Epifanes enĩ antiochi regis filius:eius nuptias refutauit:nolens iudeoꝝ ſolennitates ſequi:licet hoc facturũ ſe eius cõpromiſerit patri. Mariam uero dedit archelao helicii filio:cui agrippa patre fuerat primitus deſponſata. Quibus nata ẽ filia:noĩe beronice. Nuptiæ aũt inter druſillã & aziazũ celebrate nõ multo tẽpore interueniente hmõi cã ſolutæ ſunt. Dum felix in iudeam ueniſſet ãminiſtrator::uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine precellentẽ:eius ſpeciẽ cõcupiuit:& quendã iudeũ ſymonẽ noĩe aicum ſuum:genere cipriũ magnũ:mittens ad eã:ſuadebat:ut derelicto uiro nuberet ei: promittens eã beatam fieri. Illa uero nõ bene faciens:& declinare uolens inuidiã beronicis ſororis propter pulchritudinẽ ſuã: tranſcendere paternã ſolẽnitatẽ flexa eſt:& felicis nuptias eſt ſecuta. Ex quo ſuſceptum filium uocauit ad agrippam. Sed quẽadmodũ iſte iuuenis cũ uxore per incendiũ bebii montis tẽporibus titi cæſaris deperierit:poſtea declarabimus. Beronices uero poſt herodis mortem qui eius fuerat maritus & patruus:multo tempore uiduata:fama diſcurrente:quia cũ fratre coiret ſuaſit polemoni regi licie:ut circunciſus eam haberet uxorem. Sic enĩ iudicabat falſas ob locutiones poſſe monſtrari. Polemon aũt flexus eſt:maxime propter diuicias eius. Non multo tamen poſt eoꝝ nuptiæ permanſerunt:ſed beronice propter nimietate coitus ut dixerunt polemonẽ dimiſit. At ille ſolutis nuptiis:etiã ſolẽnitates iudeoꝝ pariter dereliquit. Eodẽ uero tẽpoꝝ & maria repudians archelaum:coniuncta eſt demetrio alexãdrino:iudeo generẽ & diuitiis ualde claro:tunc enĩ & alabarches erat. Suſceptũq; ex illo filiũ:agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de ſingulis hoꝝ ſubtiliter poſtea declarabimus. Cap.XV.

Laudius interea cæſar defunctus eſt:cũ impaſſet ãnis tribus & decẽ:& menſibus.viii.diebus xx. Eſt aũt ſermo quorundã:quia ab uxore agripippina fuerit ueneno pẽptus cuius agrippinæ pater fuit germanicus cæſaris frater:uir aũt eius dometius:barbarus:nobiliſſimus romanoꝝ. Quo moriente:uiduatã multo tẽpore claudius duxit uxorẽ:habentẽ filium:qui patris nomine dometius uocabatur. Claudius ergo ꝓpter zelũ agrippinæ:meſſaliã pemit uxorẽ: ex qua filios habuerat:brittãnicũ & octauiã. Erat aũt ei & ãtonia filia ſenior quã prima uxore nomine petina habuerat. Octauiã itaq; deſpõſauit neroni:ſic enĩ eũ poſtea uocitauit:cum cæſar eũ filium adoptaſſet. Agrippina autẽ metuens ne britannicus creſcẽs regnum a patre perciperet: & uolens imperium ſuo filio preparare:de morte claudii ſicut erat ſermo tractauit. Quo mortuo: repente miſit principẽ militiæ burrũ:& cum eo tribunos libertoꝝ ualde prępotẽtes:qui deducerent per caſtra neronem:& eum morte principis adorarent. Nero itaq; hoc modo principatu ſumpto brittannicum quidem ueneno latenter occidit:matrẽ uero propriã interemit:hoc ei retributiõis munus impendens:non ſolum pro matris officio:ſed etiam q̃ ei ſuis machinamentis romanorum prębuerat principatum. Peremit etiam octauiam ſuam uxorem:multoſq; uiros inſignes:quaſi inſidias ei feciſſent. Sed de his quidem deſino plura narrare:multi nanq; de nerone hiſtorias conſcripſerunt. Quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alii uero propter odium & eius inimicitias ſic impudenter mendaciis inuoluti ſunt:ut aperta reprehenſione ſint digni. Mirandi tamen a me non ſunt:qui de nerone mentiti eſſe noſcuntur: dum neq; priorum geſta conſcribentes:ueritatem uideantur hiſtoriæ cuſtodiſſe: licet circa eos neq; odium habuiſſe noſcantur:eum longis poſt eos temporibus extiterunt. Sed de his quidem qui ueritatem hiſtoriæ prouidere nolunt:liceat ſcribere ſicut uolunt. Probantur enim hoc habere grauiſſimum. Nos autem propoſitum ueritatis: perfectionem præſentis negocii breuiter comprædere nitimur:& quæ nobis iudeis euenerunt enunciamus non negligentes aut calamitates:aut delicta reſerare ſtudentes. Reuertar igitur ad narratõnem caſuũ gẽtis noſtræ. Primo itaq; imperii neronis anno:moriẽte aziazo alias aziozo amaſorum rege:frater eius ſucceſſit in principatu. & minoris armeniæ p̃ſulatũs ariſtobolo herodis regis calcidei filio a nerone cõmiſſus eſt. Sed agrippæ donauit cæſar partem quandam galileæ tyberiadis tetrarchiæ præcipiẽs: ut ei eſſet ſubiectus:deditq; ei & iuliadem ciuitatem:trans fluuium conſtitutam: & uicos cira eam poſitos.xiiii. Cap.XVI.

Es itaq; iudeoꝝ cremẽtũ ſp a peiori ſuſcipiebãt. Latronũ nanq; denuo & magoꝝ hominum turbis ſeducẽtiũ populũ:ẽ repleta ꝓuĩtia. Quoꝝ multos cotidie cũ latrõibus capiẽs felix necabat:piter & eleazaꝝ diei filiũ:q latronũ ordinẽ iſtituerat:p inſidias cœpit uiuũ.

Dans enim fidem:quia nihil mali ſuſtineret:flexit eum ad ſe uenire:quē uinctū romā direxit ad cæſarem.Habens aūt inimicitias felix apud pōtificē ionathan:eo q̄ eſſet pius:& ab eo moueret: ut rebus iudeoꝝ melius p̄ſideret:ne querelā a plebe ſuſciperet:cum populus petiſſet a cæſare:ut ipſe i iudeā dirigeretur adminiſtrator:occaſionē quærebat per quā remoueret eū:qui uideret ei ſepius importunus.Graue nanq̄ eſt nocere uolentibus ſi crebrius arceantur. Pro hac igitur cā felix fideliſſimū amicoꝝ ionathæ quendā noīe ioſeph:genere hieroſolymitā:multaꝝ pecuniaꝝ promiſſione flexit:ut ſup ionathā latrones induceret:q eū uita priuarent.Ille aūt ſumpto cōſilio hoc modo p latrones necē illius appetiuit.Aſcenderunt quidā eoꝝ ad ciuitatem:quaſi adoraturi deum:gladioſq̄ ſub ueſte portantes:& pmixti populis:pemerunt eū. Cunq̄ mors eius multa remanſiſſet:decætero cū omni fiducia latrones in feſtiuitatibus aſcendebant:& gladios abſconſos habentes:quos uolebant inimicoꝝ pmixti populis pimebant:& non ſolū in reliqua ciuitate:ſed etiam in templo quoſdā interimebāt.Nam & ibi ſepius cædes facere p̄ſumpſerunt: nihil ſe ageꝛ impietatis exiſtimantes. Ob quā cām arbitror etiā deū auerſatū nr̄am urbē & templū:uelut nequaq̄ ſuo habitaculo mundū tradidiſſe romanis:& ut purgatio fieret ciuitatis:igne & ſeruitium intuliſſe.dū uellet nos cū uxoribus atq̄ filiis crebris caſtigaꝛ calamitatibus.Opera itaq̄ latronū hoc implebant ſcelere ciuitatē.Magis uero & ſeductores populos ſuadebant:ut eos i heremū ſequerentur:dicentes ſe dei prouidentia ſigna & prodigia monſtraturos. Multiq̄ in hac inſipiētia flexi ſupplicia pertulerunt:quoniā dum ad hoc acceſſiſſent:a felice puniti ſunt.

Capitulum.XVII.

Oc enī in tempore uenit aliquis ex egypto ad hieroſolymā dicens ſe eſſe prophetā:& populari multitudini p̄ſuaſit:uti cū eo ad montē qui dicitur oliuarū poſitū e diuerſo ciuitatis procul ſtadiis.v.conſcenderent:uelle dicens eis exinde monſtrare:quia eo uiuente hieroſolymoꝝ muri corruerent:unde ingreſſum eis faciēdū eſſe promittebat. Felix aūt dū hæc audiſſet:iuſſit militibus ut arma ſumerent.Quo fcō cū multis equeſtribus ipetu facto ab hieroſolymis irruit ſup eos:quadringentos quidē eoꝝ gladiis iteremit:ducētos uero uiuos cœpit:ipſe aūt egyptius lapſus fuga diſpuit.Rurſus itaq̄ latrones populū cōtra romanoꝝ p̄lia cōcitabāt ſuadētes:ne eis ſubiacere deberēt:& ſibi reſiſtētiū uicos incēdebāt atq̄ diripiebāt.

Capitulum.XVIII.

Nter hæc autē iudei habitores cæſareæ:contra ſyros p equitate ciuilitatis hmōi facere ſeditionem.Iudei nanq̄ primos ſe eſſe dicebant eo q̄ conditor cæſareæ rex herodes de genere fuerit iudeoꝝ.ſyri uero de herode quidē ita eſſe profitebanē:dicebant autē cæſaream ſtratonis turrim primitus uocitatā:& tunc nullū habitatorē ipſius ciuitatis fuiſſe iudeū:Hæc audientes p̄fecti prouinciæ:ſumēteſq̄ ex utraq̄ pte ſeditiōis auctores: plagarum affecere uulneribus:& tempeſtate litis eoꝝ ad breue tēpus hoc opere ſedauerūt.Rurſus quoq̄ iudei habitantes in ciuitate:diuitiis confidentes:& ꝓpterea ſpnētes ſyros: blaſphemiis ſtudebāt eos ad iurgia denuo prouocare.Illi uero pecuniis quidē minores:ſed ſapiētia fortiores dum multi cæſarienſiū & ſebaſtenoꝝ ſub romanis ibidē militarent:pauco tēpore & ipſi iudeis iniurias ſermonibus inferebant.Poſt:alterutros ſe ita lapidauerunt donec ex utraq̄ pte uulnerati concideren:uerūtamen uicere iudei.Felix aūt cū uidiſſet belli mō eoꝝ eſſe certamē:metuens petebat iudeos:ut a lite ceſſarent.Quibus non audiētibus milites armatos miſit: & multos qdē eorum pemit:plurimos autē uiuos cœpit:& domos quorūdam multis pecuniis refertas expilari militari irruptione pmiſit.Iudeoꝝ uero modeſtiores & dignitate nobiliores:metuentes p ſemet ipſis rogauere felicē:ut milites miſſa turba reuocaret:eiſq̄ deterō pceret.Quod felix facere eoꝝ p̄cibus acquieuit.Hoc itaq̄ tēpore:rex agrippa dedit pontificatū hyſmaheli filio ſiab. Exorta eſt enī & pōtificum cōtētō cōtra ſacerdotes & hieroſolymitaꝝ primates. Vnuſquiſq̄ enī eoꝝ caternas procaciū & ſeditioſoꝝ hoīm colligens:uidebatur eſſe princeps.Et cōſerentes ſemetipſos ad lites:alterutris derogabant:& ſe lapidibus obruebant.Qui aūt prohiberet non erat:ſed ut in ciuitate ſine p̄ſule:audaci poteſtate ab oībus talia gerebanē. Tantam ſiquidē impudentiā atq̄ p̄ſūptionem pontifices obtinuerant:ut etiā ſeruos ſuos ad areas deſtinare præſūpſerit:qui decimas ſacerdotibus cōpetentes auferrent. Vnde fiebat:ut ſacerdotes p inopiā deperirēt. Sic enī inquietorū uis oppreſſa grauitate iuſticiæ prævaluerat.

Capitulum.XIX.

Ortio ſiquidē feſto directo a nerone pro ſucceſſiōe felicis:primi iudeoꝝ cæſareā habitātes: aſcēderūt romā:accuſaturi felicē.Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere p leſione iudeoꝝ:niſi plurimū cinero pro frīs pallātis præcibus indulſiſſet:cui tūc honorē maximū impendebat.Interea primates iyroꝝ cæſarienſiū berillo pedagogo ne-

ronis:qui officiū ſup græcos habebat:p epiſtolas multis pecuniis ſuaſerunt:ut a nerone peteret: dari eis epiſtolam:p quā ius ciuilitatis qđ cū eis habebāt iudei coīter p̄œnitus non fieri ītimaret Berillus ergo ip̄atorē rogauit atq; promeruit:ut hmōi ſcriberet epiſtola:q̄ tamē gēti nr̄æ poſtea ingētiū malo⁹ fuit occaſio. Agnoſcentes nāq; iudei cæſarienſis:q fuerant ſcripta p̄ ſyris:tantas ſuſcitauere ſeditiones:donec bella ſuccederent. Feſto igit̄ in iudeā ueniente contigit ut p̄uintia a latronibus uaſtaret̄ & uici omnes incēderentur. præcipue nanq; ſicarii abundabāt utentes gladiolis magnitudine ſimilibus pſico⁹ enſiū:cū ſūmitatibus obuncis:& q̄les ſunt romano⁹ ſicæ: q̄bus etiā uocabulū ſicario⁹ latrocinātes habuerūt. Hii nāq; latēter pmixti:ī feſtiuitatibus popu lo⁹ ſicut prius diximus ad citatē p̄ cultura dīna cōuēiētiū:quos uolebāt facile pimebāt. Sepius etiā cū armis ad uicos inimico⁹ uenientes diripiebāt:& cuncta piter cōcremabāt. Interea diuerſis rebus turbata p̄uintia:feſtus multitudinē deſtinauit equeſtriū atq; pedeſtriū:ſup populos qui decepti fuerant a quodā mago:ſalutē eis:& malo⁹ requiē p̄mittente: ſi eū ſequi in deſertū cōtēderent. Quo facto:& ipſum ſeductorē & ſeductos:irruentes qui miſſi ſunt occiderunt.

Capitulum. XX.

Oc tpe rex agrippa fabricatus eſt edificiū magnitudine ualde p̄cipuū:in palatio hieroſolymo⁹:iuxta theatrū. Quod palaciū factū eſt olim a filiis aſamonei:in loco eminenti poſitū. Quod etiā uolentibus ciuitatē reſpicere delectabilē conferebat aſpectū: unde rex inclinatus:inſpiciebat ea quæ gerebant̄ in tēplo. Hæc itaq; uidentes hieroſolymo⁹ primates grauiter habuerunt. Non enī patriū erat:ut ea quæ fiebant in tēplo:& maxīe cum ſacra diſpēſaretur:aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietē excelſū edificauerunt circa ædē:quæ erat in interiori ſacrario ad occidentē uerſa. Hic ergo paries nō ſolum triclinii regalis aſpectū abſtulit:ſed etiā occidentalis porticus quæ erat in exteriori tēplo:ubi cuſtodias in feſtiuitatibus p̄pter tēplū habere romani ſolebant. In his igit̄ indignatus rex agrippa: & præcipue feſtus pfectus:præcepit eis:ut opus edificatū repente deſtruerent. At illi rogauerunt ut eis poteſtas daret̄:q̄tenus ob hoc legatos dirigerent ad neronē:dicentes nō ſe uitā habituros: ſi quædā ps tēpli deſtrueret̄. Tunc p̄mittente feſto:miſerunt de ſuis primatibus decē: ſimul & hyſmaelē pontificē:& helchiā gazophilacē. Nero aūt audiens eos:nō ſolū ueniā geſti opis cōdonauit:ſed etiā edificiū manere p̄miſit:hoc beneficiū pompeiæ coniugi religioſæ:p̄ iudeis ſupplicanti condonans. Qui decē quidē qui uenerant redire p̄cepit:helchiā uero & hyſmaelē obſidum loco retinuit. Rex igit̄ hæc agnoſcens pontificatū dedit ioſeph filio ſymonis pontificis: qui cognomen habebat cadis. Porro cæſar miſit albinum in iudeā præfectū:mortem feſti cognoſcens. Rex autem denuo ioſeph quidem pōtificatu priuauit:& anani filio qui & ipſe ananus uocabat̄ eius ſucceſſionē dedit. Hunc etenim ſeniorem ananum dicunt fuiſſe feliciſſimū:filios nanq; habuit:qui omnes dei pontificatu ſunt functi:dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis temporibus habuiſſet:quod nulli pontificum apud nos proueniſſe dinoſcitur. Ananus aūt iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet:erat uehementer aſprimus & audax:ſecta ſadducens:qui circa iudicia ſunt ultra omnes iudeos ualde crudeles:ſicuti iam declarauimus. Cap. XXI.

Vm ergo huius ſecte ananus eſſet:credens ſe inueniſſe tempus oportunū: feſto mortuo & albino in itinere conſtituto:concilium fecit iudicum:& quoſdam deducēs ad ſemetipſum inter quos & fratrem ieſu qui dicitur xp̄s:nomine iacobum: quaſi cōtra legem agētes accuſans:tradidit lapidandos. Qui autem uidebant̄ moderatiſſimi eſſe ciuitatis:& circa legis integritatem habere ſollicitudinem:grauiter hæc tulere:miſerūtq; latēter ad regē:rogantes eū:ut ſcriberet anano:ne talia perpetraret:cum neq; prius recte feciſſet. Quidā uero eo⁹ etiam albino occurreret: ab alexandria uenienti:eumq; docuerunt:quia non liceret anano præter illius uoluntatem congregare cōciliū. Albinus aūt eo⁹ ſermonibus flexus: cum iracundia ſcripſit anano:interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex agrippa ſublato ei pontificatu:q̄ tribus habuerat menſibus:ieſum dānei filiū in eius loco conſtituit. Cunq; albinus in hieroſolymita⁹ ueniſſet urbem:omni prouidentia niſus eſt:ut p̄uintia pacem haberet:& ideo ſicario⁹ plurios iteremit. Pōtifex igit̄ anāus p̄ ſingulos dies ad melioré gloriā cōfcēdebat & fauorē ciuiū habebat p̄iter & honorē. Erat enī locuples:& quotidie albinū atq; pontificē munerib⁹ cōplacabat. Habuit aūt famulos ualde laborioſos:q cū p̄cacibus conuerſati uiris:p̄gētes ad areas:ſacerdotū decadas accipiebāt:tū faciētes:& nō abſtinētes a cæde nō dantiū:ſed etiā alii pōtifices ſimilia ſeruo⁹ illius pagebant: cū nullus utiq; p̄hiberet. Quapropter ſacerdotes q olim ex decadis alebantur:tunc inopie neceſſitate deficiebant. Rurſus igitur ſiccari feſtiuitatis tempore noctu ciuitatem ingredientes:comp̄rehenderunt uiuum ſcribam magiſtratus eleazari filium ananiæ pontificis:& alligantes eduxerunt e ciuitate. Deinde mittentes ad ananiam: dixerunt ita

ſeſe ſcribam remiſſuros ad eum:ſi albino ſuaederet:ut decem uiros quos ex eis coeperat: & uinctos habebat abſolueret. Ananias autem propter neceſſitatem albino ut hæc faceret perſuaſit: quod opus maximorum malorum fuit initiū. Latrones nanque ſemper moliebantur ut aliquos familiarium caperent annaniæ:quos nō aliter:niſi quoſdā ſicariorū reciperent:dimittebāt. Cunctus numerus eorū iterū acreuiſſet: capta fiducia rurſus ꝓuinciā afligebat. Hoc itaq; tpe rex agrippa philippi cæſareā amplius fabricatā:ad honorē neronis nerodiā appellauit: & bericiis theatrū pecuniis multis inſtructū annalibus ſpectaculis cōdonauit:innumeras illic expenſas efficiens. Frumenta nanq; populo copioſa: & oleū opulenter exhibuit: & omnē pariter ciuitatē ſtatuarū pulchritudine:& antiquorū imaginibus exornauit:& poenæ omne decus regium ibi migrauit. Qua propter creſcebat aduerſus eum odiū ſubiectorū eo ꝙ illorū pompā auferēs:ornaret extraneā ciuitatem:leſus aūt gamelielis filius a rege ſucceſſionē pontificatus accepit:ieſu dānei honore priuato:& propterea ſeditio inter alterutros orta eſt. Facientes enī collectionē prauorū hoſum: frequenter uſq; ad lapides blaſphemiis præcedētibus incidēt. Ananus aūt ꝓcellebat eos: quando diuitiis ſuis paratos accipe pecunias redimebat. Cuſtobarus enī & ſaul maximā ei multitudinem congregabant:cū eſſent de genere regio:& ꝓp agrippæ cognationē populi fauorē haberent: uolenti ſcilicet iura & res infirmorū diripere præparati. Ex quo præcipue contigit noſtrā ciuitatem languere magis:cum utiq; res eius ad peiora proueheretur. Cap. XXII.

Lbinius itaq; cū audiſſet ſibi ſucceſſorē geſſiū florū fuiſſe directum:uolens aliquid hie roſolymitis præſtare:producēs uinctos qui erant indubitanter morte digni eos præcepit occidi. Alios aūt qui ex parua querela tenebantur in carcere:pecuniis ſumptis abire præcepit:& ita geſtū eſt:ut carcer quidē purgaretur a noxiis:ſed ꝓuincia latronibus ipleretur. Interea extribu leui quicunq; erant hymnorū dictores:perſuaſerunt regi ut facto concilio eis cōcederet quatenus ſtola linea ꝓxime ſacerdotibus uterentur eius regnū decere dicētes: ut memoriam de nouitate introducta præciperet. Quod petentes:impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præſidebant hymnidicis hoc conceſſit:ut poſita ueſte prima. Linea ſicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebātur quibus ſpretis non poterant poenæ non ſolui. Igitur cum iam tunc etiā templum uideretur eſſe præfectum:& ciues conſpicerent:artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore indigentes unde mercedes acciperent:quibus ſcilicet ex opere templi alimenta miniſtrabantur pecuniaſq; repoſitas propter timore romanorū habere non ualere:tunc habito conſilio:ut cura haberetur artificum: & eis potius liceret expendi theſauros:quando ſi una hora quilibet operaret:mercedes acciperet:regi perſuaſerunt:ut orientalē porticū altius eleuaret. Erat aūt hæc porticus in exteriori templo poſita in conualle profunda quadringentorū cubitorū parietes habens:ex lapide quadrato alboq; conſtructos:Singulorū enī lapidum erat longitudo cubitorum uiginti:altitudo uero ſex:opus ſalomōis regis:qui primitus templum omne conſtruxit. Rex autem dum ei a claudio templi fuiſſet cura commiſſa:iudicans quia omnis operis deſtructio quidem eſſet facilis iſtructio uero difficilis: & præcipue ad hanc porticum & tempore & copioſis pecuniis opus eſſet:hoc quidem ſupplicibus fieri denegauit ciuitatem uero ſterni albo lapide non prohibuit. Ieſu autem filio gamalielis pontificatum priuato dedit hunc honorem mathiæ theophili:ſub cuius pontificatu:& bellū romanorum contra iudeos ſumpſit initium. Neceſſarium inter hæc credo & hiſtoriæ præſenti eſſe conueniens:narrare de pontificibus quō inchoauerunt:& quibus fungi hoc honore permiſſum eſt:& quanti fuerunt uſq; ad bellum finem. Primum itaq; omnium dicunt aaron fratrem moyſeos pontificatum ſumpſiſſe diuinum:quo moriente ſucceſſiſſe mox filios: & ab aliis eorū denuo liberis honorem unius diſtributum. Vnde legitimum eſt nullum poſſe pontificatum percipere:niſi deſanguine fuerit aaron:ex alio nanq; genere neq; ſi in regno coſtitutus ſit:pontificatum poteſt adipiſci. Fuerunt itaq; omnes ab aaron ſicut diximus primo uſq; ad finaſum qui belli tempore per diſcordiam pontifex ordinatus eſt:numero. lxxxiii. Ex quibus in deſerto temporibus moyſeos conſiſtente tabernaculo quod moyſes deo dicauit:uſque dum ad iudeam populus aduenirſet:ubi ſalomō rex edificauit tēplū:pontificatū habuerūt uiri nūero. xiii. Primi náq; donec uitā finirēt morte:habebāt inerūpibiliter hūc honorē poſtea uero ēt uiuētibus ſucceſſio ꝑbebat. Sed dii qdē. xiii. aaron exiſtētes ex genere:ꝑ ſucceſſionē ſumebāt honorē. Fuit aūt hæbrorū reſpublica primo qdē ſub populi ptāte:poſt hoc aūt ſua unius prīcipatu ſita:tertio uero ſub regibus. Tempus ergo quo iſti. xiii. habuere principatū:a die q̄ egyptū pīes nīri moyſe duce reliquerūt:uſq; ad edificationē tēpli qd ſalomō rex hieroſolymorū i urbe cōſtruxit:fuit ánorū. xii. & ſexcētorū. Poſt illos itaq;. xiii. pōtifices. decē & octo alii hāc tenuere ptātem:a ſalomōis regis temporibus hieroſolymis ſibimet ſuccedētes:uſq; ad aduentū nabuchodonoſor babilonioꝝ regis:

qui caſtrametatus eſt aduerſus urbem:tẽplũ quidẽ concremauit:gentẽ uero noſtrã in babiloniã migrauit:& pontificem ioſedech captiuum duxit.Tempus enim pontificatus horum quadringẽ torum.lxvi.fuit annorum:menſium ſex:dierumq; .xx.eum utiq; iudei ſub regibus eſſent conſti tuti.Poſt tempus autem annoꝝ.lxx.captiuitatis geſte per babilonios cyrus perſaꝝ rex dimiſit ex babilonia iudeos ad propriam remeare terram:atque conceſſit templum edificare captiuis. His itaq; remeãtibus:ſiſon pontificatũ ſũpſit:& ex eius genere alii.xv.uſq; ad tẽpus regis antiochi:qui uocabatur eupator hũc habuere præſulatũ.Conuerſabantur ãt populari ptãte annis q̃dringentis xiiii.primuſq; ãtiochus quã p̃diximus:& priceps eius militiæ liſias:oĩa cui erat menelaus cogno métũ põtificatu depoſuerunt:perimẽtes eũ in heroea & conſtituerũt pontificẽ ioachim ex gene re quidẽ aaron:nõ aũt ex iſta domo.Propterea aũt & onias defuncti fratruelis: & nomẽ referens patris:ueniens in egyptum ptholomei philometoris amicus effectus & cleopatre eius uxoris:ſua ſit eis:ut ſecundũ heliopoliticã legẽ deo conſtituerent templũ:hieroſolymitano ſimile:& eũ pon tificem ordinarent.Sed de templo apud egyptũ edificato:ſepius declarauimus. Ioachim uero cũ tribus annis habuiſſet põtificatũ defunctus eſt cui nemo ſucceſſit:ſed p̃ annos.vii.cĩtas fuit ſine pontifice.Igitur ionathas frater iudæ machabei ipſo tẽpore ſuſcepit põtificatũ quẽ tenebat.iiii. annis.Quo per inſidias moriente dolo triphonis:ſicut ſuperius iam quodã loco narrauimus:ac cepit hunc honorẽ ſymon germanus eius.Huic per dolũ quoq; generi in cõuiuio moriẽti: filius ſucceſſit hircanus.Qui cũ tenuiſſet pontificatũ annis.xxxi.in ſenectute moritur cũ & pontifica tum tenuiſſet & regnũ.Quo defuncto:ariſtobolus eius maior filius ei ſucceſſit: qui primus ſibi diadema ipoſuit:ac poſt annũ moriẽ. Cuius uxor alexãdra fratrẽ eius alexãdra cõſtituit ĩ regno. Alexander aũt:cum & regnaſſet:& ſacerdotium tenuiſſet annis.xxvii.uita priuatus eſt: alexãdræ coniugi præcipiens:ut ipſa pontificem ordinaret.Quæ pontificatũ quidem hircano ſuo filio de dit:regnum uero ipſa retinens annis.ix.defuncta eſt.Cuius filius hircanus per tempus pontifica tum obtinuit.Poſt morte nãq; alexandræ:dimicauit aduerſus eũ frater eius ariſtobolus: & dum uiciſſet:illum quidẽ pontificatu remouit:ipſe uero & regnum tenuit:& dei pontifex fuit.Huius anno tertio regni:menſe ſimiliter tertio:ueniens pompeius:& hieroſolymitaꝝ ciuitatẽ forti di micatione deuincẽs:ipſum quidẽ romæ cũ filiis uinctũ miſit: hircanũ uero denuo in põtificatu reſtituit:quẽ gentis quidẽ præſidatũ habere permiſit:diademate uero uti prohibuit.Habuit aũt hircanus hanc poteſtatẽ ſuper nouẽ priores alios annos.xl.Barzafranes aũt & pacorus pthiæ po tentes:tranſeuntes eufratem:& pugnantes aduerſus hircanũ:ipſum quidẽ cœperunt: ariſtoboli uero filium antigonũ conſtituere regem.Qui dum tribus annis & menſibus totidẽ tenuiſſent regnum:ſoſſius & herodes obſederunt eũ:captũq; tramiſerũt antonio. antonius uero defunctũ antiochiam trucidauit.Herodes uero cõmiſſo regno ſibimet a romanis nequaquã conſtituit ex genere aſamonei põtifices:ſed quibuſdã ignobilibus & qui ſolũmodo de ſacerdotibus eẽrit præ ter ariſtobolum tribuit hunc honorem.Ariſtobolum nanq; filium hircani:qui a parthis captus fuerat:pontificẽ cõſtituens:ſororẽ eius mariamnẽ duxit uxorẽ.Ob quã rẽ fauorẽ populi ſibimet collocauit:ꝓpter hircani memoriã.Deinde metuens:ne cuncti ad ariſtobolũ declinarẽt:eũ i hie richo ſuffocari dolo machinatus eſt cũ nataret:ſicuti iam declarauimus. Poſt hunc aũt neq̃quã alicui ex genere aſamonei pontificatus tribuit ptãtem.Similia quoq; geſſit in cõſtitutione ſacer dotum archelaus herodis filius:pariter & romani poſtea ſuper iudeos obtinentes imperiũ. Sunt ergo uiri qui ab herodis temporibus pontificatũ habuerunt uſq; ad diem qua titus templum & ciuitatem capiens concremauit:cuncti ſimul uigintinouem. Tempus aũt hoꝝ:anni ſunt cẽtum & ſeptem.Quoꝝ quidam conuerſati ſunt:ſub herodis regno:& filii eius archelai. Poſt hoꝝ ue ro mortem:populi quidem poteſtate cuncta gerebantur:præſulatum tamen gẽtis pontifices ob tinebant.Hæc ergo de pontificibus dicta ſufficiant. Geſſius itaq; florus miſſus a nerone ſucceſ ſor albino:pluris malis iudeos attriuit.Erat nanq; genere dazonius:habuit aũt uxorẽ noĩe cleo patrã:quæ dũ eẽt amica põpeiæ nerõis uxoris:& malignitate marito nõ minor:p̃ eã uir eius ſtu las huius dignitatis adeptus ẽ.Sic aũt florus circa ptãtem malignus fuit & uiolẽtus:& p̃ magnitu dine maloꝝ eius:albinũ quaſi beneficii largitorem iudei laudarent. Ille nanq; malignitatem ce labat:& ne pœnitus depræhenderetur a turba quodãmodo præuidebat. Geſſius autẽ florus q̃ſi ad docendam nequiciã miſſus iniquitates ſuas ĩ gentem noſtrã aperta malignitate põpabat:neq; direptioni parcens:neq; modũ iniuſti ſupplicii derelinquens.Erat enĩ inflexibilis ad miſerandũ: & oĩbus lucris auarus qui etiã in latronum direptione cõicabat. Sine timore nãq; multi ad hoc accedebãt cũ illius p̃miſſione:ut de ſua ſalute mĩne cogitarent. Quod opus nõ erat mediocriter cõdolẽdũ.Quapp ĩfelices iudei cũ nõ ualerẽt uaſtatiões ſuſtinerẽ latronũ:cogebant̃ a ꝑpriis ſolẽ nitatibus recedẽtes cũcti diffugere:ut melius ubicũq; liceret apud aliẽigenas hitarẽt.Florus igit̃

fuit:qui nos cõtra romanos bellũ fecit aſſumere:melius iudicans citius q̃ paulatim:& per tẽpora nos perire.Initium quippe ſumpſit hic prælium ſecundo quidem anno ãminiſtrationis flori.xii. aũt neronis imperii.Sed ea quidẽ quæcũq; aut facere coacti ſumus:aut pati: pfecte ſcire poterũt qui legere uoluerint libros a me de iudaica dimicatiõe cõſcriptos.Hic igitur ponã terminũ anti quitatis hiſtoriæ:poſtq̃ etiã bellũ cœpi cõſcribere.Continet aũt hoc opus a prima hoĩs natiuita te traditionẽ uſq; ad.x.annũ neronis ſperii.Ea ſiquidẽ quæ nobis iudeis ꝓuenerunt in egypto:& ſyria:paleſtina:& quæcũq; perpeſſi ſumus ab aſſyriis & babiloniis.uel circa nos perſe ſeu macedo nes egerunt:& poſt eos romãi: ſicuti reor ſunt cũ integritate cõpoſita.Niſus ſum aũt etiã deſcri ptione cõſeruare:qui per ãnos duo milia conſtituti ſunt.Conſcripſit etiã ſine errore ſucceſſiones regum:actus eorũ:& cõuerſationes enunciãs:& monamarchorũ ptãtes enarrans:ſicut ex ſacris li bris de rebus oĩbus deſcriptio continet.Hoc enĩ ĩ prĩcipio hiſtoriæ me facere cõpromiſi.Dico ſi quidẽ cũ fiducia:opere iam pfecto:quia nullus alter licet uoluntatẽ habuerit:neq; iudeus:neque alienigena potuit hic negocium græcis ita ſubtiliter explanare.Habens enĩ indubitãter a cõgen tilibus meis maximã eruditionẽ noſtræ ꝓuinciæ etiã græcas ſtudui litteras adipiſci. Artis nãq; grãmatice experimentũ ſumpſi:integritatẽ uero ꝓlationis uerborũ:poſſidere me paterna cõſue rudo ꝓhibuit: qppe cũ apud nos nõ recipiãt eos:qui elocutionẽ multarũ gẽtiũ didiciſſe noſcũ tur eo q; cõmune puté hoc officium nõ liberis tantũmõ ſed etiã uolentibus ſeruis. Sapiam uero illos teſtanꝫ habere tantũmõ:qui leges ſub ĩtegritate cognoſcũt:& uirtutẽ ſacrarũ litterarũ interꝓrætari poſſunt. Propterea multis in hoc ſtudio laborantibus:uix duo quidẽ aut tres adepti:& laborũ fructu repente potiti ſunt.Non erit forſan iuidioſum etiã de genere meo:& uitæ actibus poſtea breuiter enarrare.In his ergo dicere ulterius de antiquitate ceſſabo:libris exiſtentibus.xx. habentibus uero.lx.milia uerſuũ. Et ſi diuinitas cõceſſerit:per diſcurſũ:cõmemorabo rurſus & cauſas belli:& eorũ quæ ad præſentẽ pertinẽt diẽ:quæ eſt tertiidecimi quidẽ anni domiciani cæ ſaris prĩcipatus:mihi aũt a natiuitate quinq̃geſimi & ſexti. Propoſui quoq; uobis cõſcribere no ſtras etiã ideſt iudeorũ ſectas:in.iiii.libris:de deo eiuſq; ſubſtãtia:& de legibus & cur ſecundũ eas aliud facere ꝓmittimur:aliud prohibemur.

Vita Ioſephi.

Hieronimus ſquarzaficus alexandrinus.Raynaldo de nouimaio impreſſorie artis.op.ſ.

Vm egræcia in Italiam traieciſſem: ioſephiq; libros offendiſſem: quos antea quam hinc cederem librariis caſtigatiſſimos: & emendatiſſimos ſumma diligentia imprimendos eſſe demandaueram.Non ut queſtum conſequererꝫ ſed ut aliqua ex pte de lingua latina bene meritus eſſem & cognitiões multarum rerũ ꝓpagarẽt. Vidi opus eruditiſſimũ nundũ ab ſolutũ : & ut ĩ ánalibus uetervm facile deꝓhendi põt a Ruffino aquiligienſi in linguã latinã tráſla to:opus egregii inquã auctoris:qui ſine titulo:ſine uita:& ſine elogio erat in lucem proditurus: quod cum aĩaduertiſſem hoc a me ferendũ minime putaui.Obiter ipſius uitã ex iuratiſſimis au ctoribus elicitã ſubiecimus. Fuit enĩ ioſephus hieroſolymitanus:matihatiæ ſacerdotis filius tẽ pore Tyberii cæſaris natus. Cum ieſus eſſet cruci affixus:& uſque ad traiani tẽpora conſenuit a Veſpeſiano cum Tito filio cum bellũ in hieroſolymã gererent:captus fuit quidẽ litterarum: & multarũ rerũ peritus:ſacerdotio inſignitus: propheratũ ac ſomniorũ interpræſoptimus: ãc futu rorum non ignarus: ꝓdigia & multa expoſuit. Apud iudeos Nerone regnante:quæ uiſa fuere ar matas acies.ſ.cælo currere:atq; aera ſubito nubiũ igne collucere : & pleraq; alia multa quæ ĩ eius leguntur hiſtoria.Ioſephus ad perniciem urbis futura affirmauit. Cui ſen tẽtiæ uulgus aſſentiẽs ab imperio romano deffecere:occaſione ſibi oblata. Propterea q; præfecti romãi miſſi eſſent cõ tra iudaicam religionẽ ut aquilaſ templo inferrent.Iudei romanorũ auaritia uexati eorũ ꝓfectos trucidarunt.Aquilas e templo deiecerunt:ipſamq; ciuitatem iugo Neronis leuarunt:prouincias muniunt:qui eis præeſſent creant:atq; ex tribus in qua eſt metropolis hieroſolyma eiq; ſamaria proxia.Tertia galilea gentibus finitima ioſepho obuenit qui rei militaris belli impetũ a romãis miſſum primo exciperet.Et cũ igni ferroq; oĩs ꝓuincia deuaſtareꝫ:in iopathã mõtanã ciuitatem obſidetur. Tandem ioſephus perquiſitus a Veſpaſiano dum in puteo latitarer mulieris indicio cognoſcitur:eo nicanorem tertium tribunũ militum miſit:cũ priores milites ab ioſepho nõ au dirẽtur:q factũ incenſarũ metu ꝓterritus deluſis ſociis.Nã & ꝓmulti iudeorũ cũ eo erãt ĩpoteſta tem rõanorũ ꝓuenit.Quẽ ĩperator diligẽti cuſtodia ſeruari iuſſit.Iſte aũt ueſpaſiano ſemotis ar bitris alloquitur:ſibi & filio imperatores fore prædixit:quẽ ueſpaſianus nõ inuitus audiuit:quæ oĩa ut euenere ioſephũ ab omĩ ſeruitute ſoluit:atq; ſũmis laudibus tollit.Augurĩis poſt euerſiõe

hieroſolymæ præfecit ciuitate donatus:cum tito:& ueſpaſiano patre uixit ânis.xxvi.atq; cognomine flauiæ familiæ donatus.Nec etiam prætermittenda duxi:quæ ex hieronimo carptim & ceſſim:ideſt ſub epythomate collegi: quod ob ingentia eius illuſtria facinora: utpote uir ſingularis eruditione præditus ut ex libris.vii.iudaicæ captiuitatis quos imperatoribus patri & filio obtulit exploratiſſimum fuit ſtatuam romæ meruerit:quodq; ſcripſerit alios.xxiiii. antiquitatum libros ab exordio mundi uſq; ad quartumdecimum ânum domiciani cæſaris quodue archeotecos ideſt conflictus aduerſus appiõem grámaticum alexandrinum. Aliaq; præclara opera accuratiſſime conſcripta reliquerit: quæ in manus noſtras præterquam.xx.uolumina antiquitatum: & hieroſolymæ captiuitatis ſeptem: & in apionem duo recideret. Non ad commemorandum ſumus admodu m curioſi:ſed a me hoc unum interpoſitum iri ſummo ſtudio duxi i ignominiã iudaicæ prauitatis: quando uir egregius optime de xp̃o ſenſiſſe uideatur cum inquit. Eodem tempore ieſus uir ſapiens:ſi tamen uerum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator opeꝝ qui libenter uera ſuſcipiunt plurimos quoq; tam de iudeis:quã degentibus ſui ſectatores habuit & credebatur eſſe xp̃s cunq; inuidia noſtrorum pricipum cruci eum pilatus addixiſſet:nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt.

a	iiiii	b	iiii	c	iiii	d	iiii	d	iiii
e	iiii	f	iiii	g	iiii	h	iiii	i	iiii
k	iiii	l	iiii	m	iiii	n	iiii	o	iiii
p	iiii	q	iiii	r	iiii	ſ	iiii	s	iiii
t	iiii	u	iiii	x	iiii	y	iii		